This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

878
P3s
H13

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Petr. Lib. Arbitr

TITI PETRONII ARBITRI

EQVITIS ROMANI

SATYRICON,

Cum Fragmento nuper Tragurii reperto.

Accedunt diversorum Poëtarum

Lusus in Priapum, Pervigilium Veneris, Ausonii cento nuptialis, Cupido crucifixus, Epistolæ de Cleopatra, & alia nonnulla.

Omnia Commentariis, & Notis Doctorum Virorum illustrata.

Concinnante

MICHAELE HADRIANIDE.

AMSTELODAMI,
Typis IOANNIS BLAEV.
M DC LXIX.

Digitized by Google

John S. Lawrence Estate

9t

4-9-1925

Digitized by Google

Clariſſimo, Doctiſſimoque Viro

DOMINO

ANTONIO MAGLIABECHI

PETRUS BLAEU

SALUTEM.

CUm multa peregrinationis bona ſint, paſſim ab auctoribus deprædicata, ipſoque uſu comprobata; tum mihi nullum majus, nullum jucundius videtur, quàm quòd liceat virtutem eorum qui utcunque aliàs innoteſcunt, coràm intueri, magnorumque Virorum favorem aut amicitiam demereri. Alto ſedet animo, nec unquam ſine gaudio recolo, quanta comitate Florentiæ ante octennium me ſuſceperis, foveris, quantâque voluptate ab ore tuo pendenti perfrui licuit. Neque hæc tua benevolentia in eo ſubſtitit; ſed & quidquid Dives cornu copiæ Florentinum ubivis locorum hoſpitum

Digitized by Google

oculis impartitur, ejus tu me haut immunem esse voluisti, usque ad venerationem SERENmi MAGNI ETRVRIÆ DVCIS, nec non Serenmi Cardinalis LEOPOLDI, & Serenmi COSMI Magni Etruriæ Principis. Unde mihi porrò occasioaffulsit, ut, cùm nuper bis Idem Magnus Princeps hanc urbem lustraret, ego jam non inter peregrinos cultores, ad delibandas solùm osculo manus admissus, sed eam utroque tempore gratiam & munificentiam Serenmi Principis expertus sim, cui quoad vixero devota beneficiorum recordatione humillimisque studiis respondere mihi incumbet. Quæ tua tanta cum summa doctrina conjuncta humanitas, & in advenas favor, adeò tibi est proprius, ut vel hoc solo nomine in summorum virorum recentissimis scriptis summis laudibus jure meritóque evehare, nec quisquam se jam idoneè Florentiam visisse existimet, qui te ibi non inter præcipua Musarum decora viderit. Verùm quod me maximè delectat, quodque inter præcipuos excursionis meæ fructus numero, est commer-

Digitized by Google

mercium literarum per tot annorum ſpatium non interrupto curſu continuatum. Quare non potui non in memoriam revocari propoſiti aliquando mei, dicandi tuo Nomini auctorem Patris mei typis & ſumptibus prodeuntem. Quod cùm impræſentiarum facio, veniam forſan præfari dices neceſſum, qui tibi Petronium vulgò malè audientem conciliem. Fateor, ſi quid in commune adprobatius & diverſarum ſententiarum ſpiculis minùs obnoxium occurriſſet, id utique tibi, cui longè majora debeo, haut invidendum. Sed præterquam quòd temporis ratio habenda & conſilium tandem in effectum eſſet deducendum, etiam hoc non reticeam, fœcundam rem eſſe errorem, deque reconditioribus argumentis ferè in tranſitu judicari. Qua in re præfatio ad Lectorem me ſublevabit: juxtà tot illuſtria virorum nomina *Gyraldi*, *Delbenii*, *Braſſicani*, *Mureti*, *Paſſeratii*, *utriuſque Douſæ*, *Bongarſii*, *Rittershuſii*, *Goldaſti*, *Moræi*, *Gonſalii*, & quot non aliorum, qui omnes inter præcipua laudum ſuarum ornamen-

Digitized by Google

ta, Petronianas reputarunt *elegantias*, & *Scaligeris* quidem Catalecta veterum Poëtarum, quæ inter Priapeja, cum commentariis debemus. Ut ita vel ob hos non diſplicitura ſit dedicatio Operis, magnis conatibus, nec minoribus ſumptibus demum ad finem perducti. Accedit petitio mea, ut, quem in alto eruditionis gradu poſitum religioſiùs adeundum jam antè faſſus ſum, votoriam hanc tabulam Nomini tuo dicatam adgnoſcere digneris. Vale Vir Clariſſime, Doctiſſime. Amſtelodami, x Kalend. Septembris M D C L X I X.

Can-

Digitized by Google

Candido ac Benevolo

LECTORI

SALVTEM.

INter omnes quotquot Satyras ſcripſere, B.L. vix quenquam lepidiùs rem aggreſſum, majorique ſtudio & animi candore pertractaſſe, quàm hunc noſtrum T. P. Arbitrum, quidquid etiam ejus hodie ſupereſt, ſeriò deprehendo. Hîc enim adoleſcens (quem ſe ipſe auctor fingit,) ſenili inſtructus prudentia, omnium pererrans cubilia, ſcholas atque pulpita, forum, curiam, templa, convivantium triclinia, peregrinantium denique navigia atque itinera, ſpeculator ſagaciſſimus, tandem nobis quid ubivis locorum in grandi Orbis theatro obſervaverit, in quas perſonas & exempla inciderit, ea ingenii amœnitate, fide & infucata verborum ſimplicitate refert, ut in ipſummet ceu primarum partium in hac fabula actorem omnis redundet invidia, confeſſum nimirum qualis ex Mundi contagione evaſerit, quidque pertulerit. Qui cùm ſit principalis ſcopus hujus Operis, utut à paucis obſervatus, quin potiùs aureum hoc ſcriptum pro neſcio quo purgamento, ipſéque auctor pro maleſano Epicureo ex cujus ore & calamo nil niſi obſcæna & turbida fluerent, magno errore à præcipuis quibusdam viris, habitus, age hîc prima ſtatio eſto. Deinceps viſuri, *An quid certi indagari poſſit de ætate, qua hic noſter Petronius vixerit, Quomodo legendus, & Quid in hac editione præſtitum.*

Certum eſt auctorem noſtrum eſſe Petronium Arbitrum, ſolùm de prænomine Tituſne, an Cajus, & ætate variant. Lil. Gregorius Gyraldus Ferrarienſis de Petronii vita: Ab Eudæmone & Libanio non longè aberat

Digitized by Google

erat Petronius, Arbiter dictus, & Massilienſis à pleriſque exiſtimatus. Quo tempore vixerit, quodve inſtitutum vitæ ſectatus fuerit, haud ſanè compertum: in declamationibus tamen verſatum, ex iis quæ exſtant elicimus. In Quintiliani quidem enarrationibus, litteratores quidam [Rhaphaël Rhegius,] eum ante Quintilianum floruiſſe ſuſpicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio poſteriorem, ut à quo verſus ſumpſerit & ſuis inſeruerit, ut illud:

Primus in orbe Deos fecit timor.

Non alium quàm Petronium Arbitrum, ſignificari putarim illis Apollinaris hendecaſyllabis:

Et Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

P. Pithœus I. C. in Conjectaneis de Petronio Arbitro: Aut valde me conjectura fallit, aut hic ipſe eſt Petronius, de quo Tacitus libro XVI Annal. ſic ſcribit:

C. Suetonio, L. Teleſino Coſſ. *intra paucos dies eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Criſpinus, C. Petronius cecidere.* Et cùm de cæteris dixiſſet, de Petronio ſubjicit: *illi dies per ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitæ tranſigebatur, utque alios induſtria, ita hunc ignavia ad famam protulerat: habebaturque non ganeo & proſligator, ut plerique ſua haurientium, ſed erudito luxu. Ac dicta, factáque ejus quantò ſolutiora, & quandam ſui negligentiam præferentia, tantò gratiùs in ſpeciem ſimplicitatis accipiebantur. Proconſul tamen Bithyniæ, & mox Conſul, vigentem ſe ac parem negotiis oſtendit: dein revolutus ad vitia, ſeu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum & molle affluentia putat, niſi quod ei Petronius approbaviſſet. Vnde invidia Tigillini, quaſi adverſus æmulum & ſcientiâ voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cætera libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scevini Petronio objectans, corrupto ad indicium ſervo, ademptaque defenſione, & majore parte familiæ in vincula rapta.*

Digitized by Google

pta. Fortè illis diebûs Campaniam petiverat Cæsar, & Cumas usque progressus, Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultrà timoris aut spei moras: neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum obligatas, aperire rursus, & alloqui amicos non per seria, aut quibûs constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ & sapientium placitis, sed levia carmina & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibûs affecit. Iniit & vias, somno indulsit, ut quanquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominib. exoletorum fœminarumque & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni, fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quônam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimoniô Senatoris haud ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. Agitur in exilium tanquam non siluisset quæ viderat, pertuleratque proprio odiô. Hactenus Cornelius. Atqui C. Plinii codices quidam, ut & Plutarch. in lib. De discr. amic. & adulat. *Titum* vocant. Sic in lib. XXXVII Nat. hist. scriptum est: *T. Petronius Consularis moriturus, invidiâ Neronis principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam* CCC *HS. emptam fregit.* Petronius alius, cujus Tacitus idem meminit libris XIV & XV, est *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipsum legendum est lib. XV Ann. ex Plutarcho. Eum verò non sub Nerone, sed sub Galba periisse certum est ex lib. I Hist. Petroniorum familia Equestris fuit, meminitque Plinius libro VI P. Petronii equestris ordinis & præfecti Augustalis sub Augusto ipso. Ex qua etiam familia fuisse verisimile est Petronios quorum Gennadius presbyter Massilienſis honorificè meminit in libro de viris illustribus. Sed & Flavium, Sabinum, Probum, Maximum, Primulum, alioſque, quorum non apud ſcriptores modò, ſed in ipſis lapidibus monumenta reſtant:

Digitized by Google

ſtant: itemque illum qui juſſu Caracallæ ante templum Divi Pii occiſus à Spartiano traditur. Sed & jureconſultum Petronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii epiſtolæ plures. Sanè Petronium Arbitrum Domitiani tempora præceſſiſſe, ex eo etiam intelligitur', quòd ejus Terentianus Maurus meminerit: ſi modò Terentianus is eſt, quem ſuo tempore Sienen rexiſſe Martialis teſtatur. Is igitur, quiſquis tandemfuit, Petronii ſic meminit, cùm de dimetro Iambico claudo agit:

Horatium videmus
Verſus tenoris hujus
Nuſquam locaſſe juges.
At Arbiter diſertus
Libris ſuis frequentat.

C. Sidonius Apollinaris Arvernorum Epiſcopus in Narbone:

Et te Maſſilienſium per hortos &c.

Vbi illi *Maſſilienſium horti* (ut hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam ſignificare videntur, quàm mores, qui ex Plautino proverbio, & Athenæi hiſtoria notati ſunt. In veteri libro Defloratorum, qui fuit Iohan. Biturigum Ducis, non uſque adeò vetuſto, Petronii fruſta hanc inſcriptionem habent: *Petronii Arbitri Afranii Satyrici*, quod probare non poſſum. Nam ut quæ de Afranio Quintilianus ſcribit, inquinaſſe eum argumenta fœdis puerorum amoribus mores ſuos faſſum, de hoc quoque Petronio dici poſſe videatur, longè tamen alium ab Afranio fuiſſe certum eſt. Pithœo accedunt cùm tot alii Satyrici interpretes, tum P. Daniel, Cl. Binetus, & I. Douſa pag. editionis hujus 518, ad verba *Non bene olet*, &c. & pag. 524. ad, *Primus in orbe deos --.* quibus adde pag. 427, ibi: *Tres tulerat fortuna duces.* Ge. Erhardus ſeu M. C. Lundorpius in Symbolis: *Non bene olet--.* Aut memoriâ lapſus eſt Hieronymus, aut verſum hunc Martialis ab Arbitro Petro-

Digitized by Google

Petronio mutuatus est. Exstat enim ap. Martialem in Nævolum. Hadrianus Valesius in Dissertatione super Fragmento Tragurienſi: Quod ad Petronium noſtrum pertinet, jure meritóque de ejus ætate dubitavit Lipsius, & Petronium, qui fuit *æqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cùm animadverteret ab Cornelio Tacito in lib. XVI Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici ſcriptori majore ex parte convenire. Certè ambo & nominibus diſcrepant. Prior dictus est *Cajus Petronius*, aut ut Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, & *inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ arbiter*, quod doctos viros in errorem induxit: ſed *Arbitri* nomen non tulit: poſterior ſeu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus est *Petronius Arbiter*, quemadmodum & Fulgentio in lib. II, & III Mythologiæ vocatur: & nunc ſub *Petronii*, nunc ſub *Arbitri* nomine à Terentiano Mauro, à Diomede, à Servio Honorato, à Macrobio Theodoſio, à Mario Victorino, ab Hieronymo, & à Sidonio aliisque laudatur. Præterea Cajus Petronius, ſiqua Tacito fides, Proconſul Bithyniæ, & mox Conſul extraordinarius fuit; *inter paucos* Neroni Aug. *familiariſſimus*: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignavus & deſes, & otio ac mollitiis fluens, erudito luxu ac ſcientiâ voluptatum acceptiſſimus vitioſo Principi. At Petronium Arbitrum cùm multi laudent ſcriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magiſtratus eum ullos geſſiſſe, nemo divitem, nemo amicum Imper. Neronis fuiſſe, aut juſſu ejus periiſſe memoriæ prodidit. Bibliotheca quidem Vaticana quædam Petroniana in codice ſcripta ſervat, & his Iulii cujusdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Neronis amicus* vocatur, & *Arbiter arbitrio ſuo dictus ipſe* fertur. Sed hoc hexaſtichon ut incultum eſt, corruptum, ac recens; ita nullius apud doctos in hiſtoria auctoritatis.

Deni-

Digitized by Google

Denique Cajus Petronius paullò ante mortem coactam *flagitia Principis, ſub nominibus exoletorum feminarumque & novitate cujusque ſtupri, perſcripſit atque obſignata miſit Neroni:* ut Cornelius Tacitus in lib. XVI Annalium tradit. Quid habent iſta cum Petronii Arbitri opere commune? Caji Petronii famoſus libellus breviſſimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verboſa, vel juſtum potiùs opus exſtitit: Libellus Caji Petronii pro codicillis haberi poterat, & noctes ac ſtupra Domitii Neronis, & in eum cœtum admiſſorum atque ad omnem libidinem adſcitorum exoletorum feminarumque nomina, quid quisque ibi noviſſimè feciſſent, quid paſſi eſſent, paucis exponebat. Ficti nihil; omnia vera. Contrà Petronius Arbiter M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, proſa oratione variis carminibus miſtâ ſub falſis nominibus tamquam ſub perſona mores hominum notavit, ac vera ætatis ſuæ vitia carpſit: modò eloquentiam, picturam, Dialecticam, &c. defeciſſe queritur modò Trojæ Halôſin verſibus jambicis deſcribit: navigantium etiam rixas, naufragium, fabellamque de matrona Epheſina narrat: interdum regulas carmini exponit. Sequuntur verſus de bello Civili fere 390 & eluſi captatores. Qui non videt iſta ſingula ac univerſa nihil ad Caji Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia noctesque pertinere, ſed meram eſſe nudamque ac ſimplicem vitiorum & deſidiæ humanæ reprehenſionem, ſale & mordaci aceto conditam: is planè nec in literis nec in ulla alia re quidquam videt aut judicat Ianus Douſa, ut Petri Pithœi conjecturam de ætate Petronii confirmet, ſcribit duas ſententias aut paræmias, videlicet *Non bene olet, qui bene ſemper olet*, & *Ingenioſa gula eſt*, à Martiale & à Petronio ex æquo uſurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor* Statio in libro III Thebaidos cum Petronio eſſe communem: ex quibus tamen ſententiis primam Hie-

rony-

Digitized by Google

ronymus in epistola ad Demetriadem, postremam Fabius Planciades Fulgentius in libro 1 Mythologiæ (verè, an falsò nescio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetustiorem fuisse, ambosque hæc hemistichia Petronio potiùs, quàm Petronium ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat, & disertis verbis ait, Arbitrum hemistichion suprà laudatum de origine superstitionis à Papinio Statio accepisse? Idem planè dicendum de versu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemistichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, sed Petronio; hemistichium alterum de superstitione Fabius Fulgentius non Statio uti facere oportebat, sed eidem Petronio asseruit, propterea quòd utrique hæc apud Petronium legerant & legisse meminerant; apud Statium & Martialem aut non invenerant, aut saltem invenisse non recordabantur, nec multùm curabant an ab aliis scriptoribus priùs quàm à Petronio fuissent usurpata. Quare facilè & libenter accedo Henrici Valesii fratris mei sententiæ, qui Petronium Arbitrum principatu Neronis multò recentiorem, ac natione Gallum fuisse, atque in provincia Viennensi finibusque Massilienſium Græcorum habitavisse credit, adductus hisce Apollinaris Sidonii versibus, haut satis hactenus examinatis intellectisque, in carmine XXIII, quod inscribitur Narbo.

Et te Massilienſium per hortos
Græji cespitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Ita enim emendandum versum medium frater existimat, cùm legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri stipitis Arbiter colonum.

Nec dubitat in priscis Sidonii codicibus scriptum fuisse *Gral cespitis*, seu *Græji cespitis*: quod cùm non intelligeretur

Digitized by Google

retur à legentibus, in *ſacri ſtipitis* perperam mutatum ſit. Quæ vulgata lectio haud dubiè vitioſa eſt, ac ferri nullo modo poteſt. Quippe ſi *ſacri ſtipitis* nomine Priapum ligneum deſignare voluiſſet Sidonius, (Simulacra enim Priapi cuſtodis hortorum ad eorum oſtia collocari conſueverant) *Priapi* in hortis Maſſilienſium poſiti *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, ſed *cultorem*, &c. Heic virum doctiſſimum Petrum Pithœum admodum miror, qui ſibi *videri* ait, ab Sidonio tribus verſibus ſuprà laudatis *non tam Arbitri patriam quàm mores deſignari*, Maſſilienſium moribus *Plautino proverbio & Athenæi hiſtoriâ notatis* ſimillimos. Quaſi *horti Maſſilienſium* mores eorum corruptos atque degeneres indicare potiùs apud Sidonium valeant aut debeant, quàm Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otiantis, &c. Præterea Petronii ſtilus non Romæ natum, ſed Transalpinum hominem ſapit. Quando igitur Petronius Arbiter floruit? Quæretaliquis. Equidem exiſtimo eum potiùs circa Antoninorum principatum vixiſſe, quàm (ut frater meus arbitratur) Gallieni Aug. æqualem fuiſſe: cùm quòd elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc eſt, in ſenectutem Imperii Rom. ac velut in fæcem linguæ Latinæ cadere mihi non videtur. Marinus Statilius in Apologia ſua pro Fragmento Tragurienſi miſpta: Petronium paulò ante Conſtantini Auguſti tempora, certè longè infra Severum colloco. Hoc mihi perſuadet altiſſimum de illo ſilentium in ſcriptis vetuſtiorum auctorum, Quinctiliani, Suetonii, Plinii; Priſciano demum, Diomedi, Victorino, & S. Hieronymo memoratus. Nec ſpernendum teſtimonium ipſius auctoris *picturæ ne veſtigium quidem reliquum eſſe* dolentis, cui ego crimini ſeculo Neronis nullum omnino locum reperio, cùm ad uſque Commodi Principatum ſtatuas egregio artificio perfectas adhuc exſtare in Vrbe audiam. Optaſſem ſimiliter qui Pithœum

Digitized by Google

thœum ſequuti pro ſua ſententia cauſas adduxiſſe, nec ſolam nominis umbram hîc nobis reliquiſſe. Mihi quidem quæ D. Valeſius de ſtilo tangit ac in Notis uberiùs diducit, vix, quæ verò D. Statilius adfert, præſertim de Pictura, cum Arbiter idem de Eloquentia atque Poëſi aſſerat p. 6, 10, planè tanti non videntur ut à communi recedam, quin potiùs pro hac confirmanda facere videntur verba p. 417. *Ecce belli civilis ingens opus* &c. 316. *In Aſiam quum à Quæſtore ſtipendiò eſſem eductus.* 311. *Zeuxidos manus, mihi nondum vetuſtatis injuriâ victas.* 268. *Inaudito more pueri pedes recumbentium unxerunt.* Quæ ſi expendantur ad antiquitatem auctoris ſpectant: hoc ſolùm dico me in toto Satyrico quantum hodie quidem ejus exſtat nihil tale invenire, quod Neronem & ipſius noctes prodat. Ajunt Neronem ſub nomine Trimalchionis tegi: ſed Trimalchio ab Arbitro mitis ſenex, calvus, deformis, ſervus quondam, ex Aſia oriundus, qui Domino tot annos ad delicias fuerit, mercator deinde, & conjux Fortunatæ, ambubaiæ quam de mactra ſuſtulit, inducitur; quî quæſo hæc naturæ, ætati, ſtatui, & uxoribus (Poppææ, ac priori) Neronis congruunt? Noctem quidem ſeu nocturnam delectationem habemus in Satyrico unam p. 47, ſeqq. ſed cui non præfuit Nero, ſi Nero eſt Trimalchio, nec nocturnus graſſator noctem ambiit, ſed Quartilla juvenes Encolpium & Aſcylton in ſtabulo ultro acceſſit. Hæc rurſus ab ingenio & ratione agendi Neron. longiſſimè abſunt.

Accedo nunc ad alterum membrum, *Qua ratione Petron. Arbiter cum fructu legendus.* Vbi præprimis eximendus ſcrupulus, qui multos torſit, multos eò redegit ut in ſola amœnitate, hunc auctorem volvendo, acquieſcerent: nimirum Petronium opinatos ſectæ addictum fuiſſe Epicureæ, negaſſe cum Epicuro providentiam Dei, & immortalitatem animæ, tum finem ſeu ſummum

Digitized by Google

mum bonum hominis in voluptate quæ ſenſu percipitur collocaſſe, adducentes pro ſua ſententia verba Satyrici, atque fragmenti p. 524.

Primus in orbe Deos fecit timor. p. 116.

Ergo vivamus dum licet eſſe bene. denique p. 482.

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte Iuſſit &c.

Nolo me ego hîc immittere, quæ vera Epicuri fuerit mens, inprimis de *voluptate*, cùm legam apud Laërtium in eius vita circa finem hæc: Ὁ δ' Ἐπίκουρος τὴν ἀκρόαρισόν φησι τῆς ἡδονῆς εἶναι ἀφεῖναι μόνον· τὰ δ' ἄλλα χωρίζεσθαι, οἷον βρωλά. *Epicurus autem ſolam ait virtutem à voluptate ſeparari non poſſe; reliqua verò ſeparari, ut mortalia.* Et paulò pòſt: Οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν, ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς. *Non licet jucundè, niſi prudenter, atque honeſtè vivere.* Breviter ſolùm repono, ad primum ceu fulcrum reliquorum, allegatum nimirum contra Providentiam epigramma: *Primus in orbe Deos* &c. Potiùs perlecto toto carmine Arbitrum dicendum, ſuperſtitionem & multitudinem deorum pro acumine ingenii ſui exagitare, quàm Superos negare rerum humanarum curam gerere: ſuadet id ultimus verſus:

Iam ſibi quiſque deos avido certamine fecit.

Miréque conſonant quæ leguntur p. 49, & 500. *Noſtra regio tam præſentibus plena eſt numinibûs, ut faciliùs poſſis deum quàm hominem invenire. Ecce duos aureos pono, unde poſſitis & deos, & anſeres emere.* Contra immortalitatem animæ nihil objicientibus Satyricon ſuppeditat, trahunt huc ſolùm verba Taciti: *Audiebatque (moriturus) referentes, nihil de immortalitate animæ & ſapientium placitis, ſed levia carmina & faciles verſus.* Quæ nihil aliud probant, quàm quid Petronius (ſive ille noſtri operis auctor, ſive alius) tunc egerit, non quid revera ſenſerit. De voluptate: O miſerandam jucunditatem, quæ tot amaritudines, & perpetuas pœnas, eaſque in dies ſæviores ſecum vehit! jam inventus ludens lorîs cæditur, jam

Digitized by Google

jam amasium inquirens dispoliatur, eundem infelicissimum prædicat, ipse ad suspendii necessitatem redigitur, Tryphænam suam damnatam mulierem & in toto navigio solam verberandam clara liberâque voce pronuntiat, hoccine voluptatis præmium, Epicurei summi boni, in quo ii vivere & mori cupiant? Vix mihi persuadeo ullum tam dementem inter mortales unquam exstitisse, qui in momentanea corporis voluptate finem hominis collocârit. In talibus igitur auctori fictio agnoscenda, cùm sub schemate hîc omnia agantur, Epos si excipias belli Civilis p. 418, seqq. Halosin Troiæ p. 324, & si quæ hujusmodi, ac sententiosa per totum scriptum sparsa; quæ quò spectent continuò liquet; in aliis mimum componit nunc ex re, nunc ex persona ficto semper gaudens nomine, nunc ex utroque, ut quò collineet, saltem in circumstantiis, non perinde obvium sit. Laudât quoque p. 368 Epicurum somnia condemnantem, non ceu magistrum & ex animi sui sententia, sed argumento inserviens, quemadmodum sæpissime etiam Seneca eundem Epicurum pro suis placitis stabiliendis adducit, cui tamen de cætero non adhæsit. Vt verò uno quasi ictu cadat Epicureismi objectio, & Lector ab hac frivola opinione minimè præoccupetur, ecce verba Satyrici nostri pro Providentia Deorum p. 354. *ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti excussisset indicium.* p. 372. *Deos immortales curam humanarum rerum agere, puto intellexisti.* p. 429.

Rerum humanarum divinarumque potestas
Fors cui nulla placet nimium secura potestas, &c. p. 431.
Quare age Fors, muta pacatum in prœlia vultum
Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.

Hæc Pluto seu Dis pater de castiganda luxuria Romanorum ad Fortunam, quam Epicurus planè non admittit, ut vel ex hoc uno appareat, Arbitrum ab Epicuri dogmate alienissimum fuisse. p. 436 Cæsar ad Iovem.

Digitized by Google

Iupiter omnipotens, & tu Saturnia tellus
Armis læta meis --- Testor ---
Hæc ubi personuit de cœlo Delphicus ales
O mina læta dedit. &c.

Pro immortalitate animæ p. 433: Fortuna ad Ditem,

Pande age terrarum sitientia regna tuarum,
Atque animas arcesse novas: vix navita Porthmeus
Sufficiet simulacra virûm traducere cymbâ,
Classe opus est.

Pro fine & summa hominis felicitate in actione consistente virtutis, invicto argumentô ex contrario sensu, & ore ipsius Encolpii, (qui ibi Polyænos audit) seu auctoris p. 449: *Dii, deæque, quàm malè est extra legem viventibus! quidquid meruerunt semper exspectant.* ut sileam quod est p. 521. *O maxima rerum --pietas,* &c. Quæ si editoribus expensa meliùs essent, procul dubio erubuissent cap. 3 editionis Frellonianæ, & Schonwetterianæ ea ex quibus nos præmissas eruimus objectiones spargere, *scriptumque* in discrimen adducere, *quo post natas Musas*, ut I. Lipsius Epist. Quæst. l. 3, ep. 2 loquitur, *nullum venustius, nullum argutius exstitit.* Abesset modò *nuda nequitia*, addit ibidem Lipsius, quam alii impudentiam & obscœnitatem dixere. Sed cui Hypocrisin quo nullum pestilentius malum in toto mundo, in Quartilla & Enothea sacerdotibus, ac præprimis in Eumolpo philosopho, ita extremè vexare, qualis nemo majore nisu atque acumine vel cogitando facere potuisset, tum inconcessæ Veneris γλυκὺ πικρον omnibus deridendum præbere, animus erat, is nisi apertè locutus fuisset, facillimè in aliquo offendere & fine suo frustrari poterat. Obscœnitatem causantibus respondet Martinus Hayneccius in epistola Terentio præposita: *Verùm quæ illi nobis obscœnitates narrant?*

Vtinam ne in nemore Edeno, obscœnitatibus
Infectum ab imo, humanum cecidisset genus.

Vti-

Digitized by Google

Vtinam ne in vita, in hominum usu ac consuetudine universa, in ædibus, in vicis, in compitis nostris, obscœnitatum plena omnia! Vtinam ne in animis nostris, in præcordiis omnium obscœnitatum stabulum! cur non lernam potiùs dico & sentinam perennem? Hîc, hîc, expurgatô opus est. Hic plenis cadis exhaustô opus. Nam quid posturâ, quæso te, speculi agas, ubi in facie fœditas insedit? Speculum expurgas: ab ore maculas, verrucas, lentiginem, lepram quin amoves? Inspiciendo in speculum temet, ut es, vides: formosus formosum, deformis deformem. Spectari, audire talis, qualis es, non vis? Deformitatem è corpore elue; fœditatem expelle animô. Ianus Guilielmus Plautin. quæst. in Epidic. cap. 5, de Petronio: *Hic aliis apertior fortassis est, at non inhonestior.* Io. à Wouweren in præfatione: *Scilicet tantò pudicitiùs composuit, quantò apertiùs; namque id genus omne occultare peccantis, promulgare ludentis est.* Dicerem ego hîc pro *ludentis*, fatentis, cùm plurima quæ in hoc scripto narrantur ipsum Encolpion seu Polyænon, hoc est auctorem concernant. *Atqui plerumque mortales ab oculis auribusque removemus quæ peccamus:* verba sunt Eryci Puteani in epist. ad Goldastum. Vnde tu mihi nunquam non permagni fies Arbiter, qui juxta amœnissimam eruditionem, & eruditissimam festivitatem qua hocce tuum Opus undequaque refersisti, ipsâm adeò naturam humanam candore animi tui supergressus mihi vidêris, cùm talia sub personâ adolescentis de tui ipsius vitæ curriculo sive fingeres sive traderes, annexis continuò pœnîs, quò eò potentiùs moneres, persuaderes talia revera in vita communi contingere, quisque sibi à prædonibus caveret, maximè à se ipso. Habes mi Lector metam Operis & cynosuram lectionis. Superest modò ut paucîs evolvam, quid cætera præter principalem hunc scopum in Satyrico tractetur, occasione nempe personarum & locorum in quæ Encolpius incidit. Primum itaque in hisce fragmentis (nam maximam partem desideramus,) enormem morum proluviem Severus

Digitized by Google

rus Arbiter noſter proſcripturus, quomodo de eo loquitur Puteanus loco paulò antè allegatò, in bonarum artium profeſſores, ipſoſque adeò parentes ob pravam educationem, & inſtitutionem invehitur. Mox procuratorum forenſium & advocatorum calumnias, Iudicumque injuſtitiam taxat. Tum in ſacerdotum infandas libidines atque hypocriſin invectus, tranſitum ad luxum conviviorum facit, quem ſub Trimalchionis nomine ac lautitiis prolixè perſtringit. Hinc de ſcelerata pædagogorum nequitia & philoſophorum hypocriſi parentes atque amicos ſeriò monet: accuſat literatorum, & artificum ſocordiam: reprehendit publicarum balnearum turpitudinem. Poſtmodum maritorum & negotiatorum quorundam ſive fortunam, ſive ingenium tangens, acerrimè in levitatem feminarum animadvertit, quàm facilè adament, & peregrinos quidem juvenes ultro ambiant. Porrò in impoſturas ac fraudes exulum & natale ſolum vertentium, quibûs hoſpites ſuos & creditores, dùm amplos alibi cenſus jactitant circumſcribunt, ſtylum exacuit. Inſaniam denique teſtatorum & captatorum nefariis conditionibus ſibi invicem inſidiantium notat. Et hæc tantùm reliqua ſunt hujus Satyrici capita; cætera injuria temporum nobis invidit. Hîcque quod interpretes monent meminiſſe juvabit, Epiſt. ad Rom. cap. 1, & 13, tum ad Galat. 5, 1 ad Cor. 6, quibûs locis Apoſtolus de flagitiis Roman. & Græcorum agit, non meliùs quàm perlecto hoc Satyricô intelligi poſſe.

Supereſt, ut *quid in hac editione præſtitum* ediſſeram: Satyricon damus vetus, & ſimul fragmentum de Cœna Trimalchionis Tragurienſe peculiari charactere ſuis locîs à p. 73, uſque 298 inſertum, juxta MSm Romanum, facta cum Patavina editione collatione, impreſſum, quo de fusè ago p. 73. & ſeqq. Textum vet. Satyrici, Gabbemianam (ſeu Gonſalii) editionem ſecuti, locis paululùm difficilioribûs qualia aliquot

Digitized by Google

quot in hoc Scriptore ſuperſunt, cum novem aliis editionibus, & binis MSis nimirum Iani Douſæ, & MS. Tragurienſi vet. partis Satyr. contuli, qui codices memini omnes una vice variarunt, aliis aliàs pluribûs, paucioribus conſonantibûs, lectionumque diverſitatem diligenter in Notis conſignavi ut Lector quod ſequeretur eligeret. Editiones autem illæ IX hæ ſunt: *Ioannis Torneſii Lugdunenſis* A. 1575. *Iani Douſæ Batava-Lugdunenſis* A. 1583. *Ioannis à VVouveren Lutetiis impreſſa* A. 1601. *eiuſdem Lugduni in Batavis* A. 1623. *Helenopolitana typis Schonvvetterianis caſtigationis exiſtimo Georgii Erhardi*, A. 1610. *Eadem ſed aliquantò auctior & emendatior Lugduni in Galliis recuſa à Paulo Frellon* A. 1615. *Ioannis Petri Lotichii Francofurti* A. 1629. *Rutgeri Hermannidæ cum Notis Bourdelotii Amſtelodami* A. 1663. *Denique editio Gabbemæ poſterior, ſeu potiùs eius fragmentum (opus enim non conſummatum) incerti anni*, quam nos ſecuti priorem nempe eius editionem, *ea anni erat* 1654, *Vltrajecti ad Rhenum* procurata. Interpretes ſubjunximus textui utriuſque Fragmenti veteris & Cœnæ Trimalchionis, quotquot ferè exſtant, certè quotquot haberi poterant, quorum nomina mox peculiaris tabella edet, & quidem Fragmento cœnæ Trimalchianæ integros ſuos donavimus interpretes, inſuper MSos Dalmatici, & Italici cœli Româ miſſos. At quoniam Interpretibus multa Græca admiſcere viſum, quæ aliquando rem abſolvunt & Latinum lectorem inanem dimittunt, dedi operam ut ſi νύννια (cantilenæ ſunt quibûs nutrices pueris blandiuntur) alicubi excipias vix ullum verbum in Petronio occurrat, quod non vocem voce aut ſenſum ſenſu reddendo in Latinum tranſtulerim prorſa & vorſa, eod. carminis genere, ſed meum interpretamentum ſi Græca illa alius adferat, ubivis parentheſi idque diverſis typis incluſum, ne ſcriptores confunderentur, quod ubique ſedulus præcavi. Indicem etiam veſtigia ſecutus Cl.

Digitized by Google

Schefferi, talem dedi qualem in Petronium fruſtra hactenus quæſieris, qui ſimul examen poterit eſſe ſtyli fragmenti Tragurienſis & Satyrici dudum editi, ſuppletis tamen ſupplendîs, ubi opus, ut exactum judicium ferri queat. Catalecta veterum Poëtarum quæ inter Priapeja primum locum occupant, quæque his more aliorum editorum, juxta peculiarem titulum, accedunt, mantiſſa ſunt; & quidem Priapeja cum integris commentariis Scaligeri, Scioppii, & Lindenbrogii: omnia legitimè ac honeſto fine legenda. Quibus ſic indicatîs, C. ac B. L. valè & noſtris ſtudiis fave.

EX-

Digitized by Google

EXCERPTA

ex prolixis Præludiis

JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS,

quorum in Notis mentio, quantum in rem noſtram ſufficit.

Satyra, vel *Saturæ*. Satyra à Græco Σάτυρος, Satyrus, deducitur, quòd hujus inſtar laſcivire videatur, dicax ſit, & in mores invehatur, qualem ſcripſere Lucilius, Flaccus, Iuvenalis, Perſius. Satura, & Satira, ut *optumus*, & *optimus*, *maximus* & *maxumus*, à ſatur; vel ſaturorum, id eſt, ebriorum in modum dicteriis afficit, æquè ac Satyra. vel ob ſolam ſaturitatem, hoc eſt, varietatem ſtyli ſic dicitur, ſive is diverſorum generum poëmata complectatur, ut Ennium ſcripſiſſe conſtat, de Pacuvio incertum, ſive cum metris ſoluta jungatur oratio, ut forſan Menippus, certè Varro, Seneca in Apocolocynthoſi, Petronius noſter, & Boëthius in de Conſolatione Philoſophiæ fecere. Vtrumque verò concurrere poſſe, ut Satura in prima ſignificatione, ſit & Satura in ſecunda, hîc non negatur, & tetigi jam antè Satyrici p. 1. b. Hæc ex Voſſio & Gonſalio. Cæterùm (verba ſunt Gonſalii) *Saturæ* nomine quid primitus ſignificaretur, cognoſcitur ex Acrone veteri interprete Horatii, ad 1 Sat. Lib. 1, ubi docet, *Lancem illam, quæ plena diverſis frugibûs in templo Cereris infertur*, Saturam *adpellari*. Idem Diomedes tradit Lib. 3. additque ideo *à copiâ & ſaturitate rei* Saturam *vocari*. Exinde cœpit *Satura* uſurpari latiùs. Feſtus: *Satura & cibi genus eſt ex variis rebus conditum*. Et Varro, teſte eodem Diomede, *Quoddam genus farciminis, quod multis rebus refertum eſt, Saturam* dicit, *vocitari*, & profert hocce ex 2 Lib. Plaut. Quæſt. *Satura eſt, uva paſſa & polenta, & nuclei pinei mulsô conſperſi*. At quod magis ad noſtrum ſcopum accedit, id Feſti eſt: *Et Lex multis aliis legibus conferta*. illud ſanè tandem collimat, quod ejus adbreviator Paullus retulit: *Satura & genus carminis eſt, ubi de multis rebus diſputatur*. Ita & Acron ibidem: *Ergo & hoc Carmen propterea* Saturam *adpellaverunt, quia ita multis & variis rebûs refertum eſt*. Tute jam vides, quàm aptè Varronianæ Satyræ, & pariter Petronianæ conveniat *Satyra* vocabulum Romanum. nam quum Satyra ſit plurium videlicet rerum commiſtio, ubinam, quæſo, miſtura major, quàm in noſtra Satyra, & rerum, & multiplicis ſimul orationis eſt? *Satyricon* dicitur pro *Satyra*, quemadmodum & nonnullis aliis placuit

Digitized by Google

Elegidia, & *Elegidaria* præ *Elegia* non ſemel poëmata ſua adpellare. ſic *Epigrammation* adriſit potiùs quàm *Epigramma*, & *Apologeticus* potiùs quàm *Apologia*, & innumera alia.

DE PERSONIS SATYRICI.

CErtô certius eſt, Petronii Satyricon Poëma eſſe Dramaticum; quà imitatur, exprimitque hominum mores, quà item agentes inducit perſonas, variéque inter ſe conloquentes, licèt Auctor ipſe ſimul interloquatur in fabula, narretque. quod planè Ariſtoteles in Poëtica tradidit, & prolixè ad illum variis in locis Interpretes. Dramatum igitur lege coactus Arbiter fuit procudere, convenienti admodum cum ratione, & reſpectu, Perſonarum Nomina. Maximé autem propter ipſam Satyrici naturam. de ipſo inquit Tacitus: *Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia Principis ſub* Nominibus *exoletorum, feminarumque, & novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni.* Sequuntur jam interloquentium nomina, & quidem diſcriminis cauſâ perſonæ fragmenti Tragurienſis currente, ut vocant, charactere. De his verò interlocutoribus etiam Index Satyrico ſubnexus conſulatur.

Actuarius, acta Trimalchionis recitans. pag. 196.

Æſius unus eſt ex vectoribus, qui nempe tonſorem notavit ſibi in navigio Lycæ, Gitonem, & Aſcylton radentem. quod quum poſtea aperiret, occaſionem præbuit tot in navi turbellis. Vnde, puto, *Æſius*, contendit Bourdelotius, reponendum eſſe ex Etymologico, ubi: Αἴτιος, ὁ τῶν αἰτίων τυγχάνει, τῶν ἀφορμῶν ὁ διός. *Æſius, qui cauſam, hoc eſt, occaſionem vel anſam præbet.* Aliter nos, nam *Æſius* ille ab raſurâ eorum auſpicium ſibi fecit, exſecratuſque omen eſt, quod imitarentur naufragorum ultimum votum, quod nomini Αἴσιος (*auſpicatus*) convenit planè. Inde αἰσιοσκοπῶ, βροντὴ, αἴσιος, ὁ ἐνδεὴς αἴσιος, *Fulgura, tonitrua, aquila, aves augurium, auſpiciumve facientes.* 369.

Agamemnon Rhetor eſt, & eloquentiæ indubiè præceptor. Aptè verò Regis Agamemnonis illum adpellatione Petronius inſignivit, "Oratores namque & Sophiſtæ *Reges* olim nominabantur, quod obſervarunt jam Viri eruditi. idque propter nationis ejus ſuperbiam. Sic & priùs M. Varro in Virgula Divina adpellavit *Agamemnona* ſimilem Rhetorem aut Declamatorem, nimirum quia Regem fecerit Agamemnona Homerus oratione adprimè gravem ac vehementem. quod vir Doctus Auſonius Popma etiam adnotavit. p. 11. Quæ pariter p. 305 de Menelao Anteſcholano intelligenda. *Idem Agamemnon.* p. 181.

Aſcyltos Encolpii *comes* eſt, *fraterque* nequiori ſenſu, ſiqua eſt verbis Gitonis, imò ejuſdem Aſcylti fides, p. 28. 30. Encolpius ſuum *Commilitonem* vocat p. 303. Aſt ejus nomenclatura uti Satyrici conveniat actioni, indicare neceſſum eſt. ajunt Veteres Gloſſæ: Ἀσκυλτος, *infatigabilis.* Quod ſanè & opportunum erit

Digitized by Google

erit interpretamentum verborum p. 337. *O juvenem Laboriosum! puto illum pridie incepere, postero die finire. Idem Asyltes.* pag. 212.

Atrienſis Encolpio ad interrogata reſpondens. 9. *Atrienſis, & Encolpius.* 275.

Bargates procurator ſtabuli, qui ſedandis in eo rixis tempori adeſt opportunus. Proferam vocis originationem, quæ adhuc puero mihi in mentem venerat, nimirum quaſi βαρὺς κάπηλος, *Gravis catus*, ſat propriè diceretur Petronio. & pronus eram, ut *Barcatus*, aut *Barcattes* ſcriberem, nam ſic veteres Lapides exhibent nomen, & aliàs *Barcathes*. C & G ſæpè invicem mutari notum eſt, & Viri docti jampridem obſervarunt. Aptè enim *Gravis*, quum pedibûs æger, ideoque adlatus lectica. *Catus* item quilibet diverſorii præfectus, miniſterve ſcommate haut invenuſto poſſet adpellari, quum ſatis ubique conſtet, catum animal eſſe furaciſſimum. unde & fures dicuntur Cati non paucis gentibus figuratâ videlicet locutione. 348.

Chryſis ancilla Circes impudicæ eſt, & ipſa impudica. χρυσὸς i. e. aurea, ex forma nomen inditum. Haut paucas hujuſce nominis antiquas meretrices offendi. Cujuſdam Timocles meminit apud Athenæum L. 13. & Plutarchus alius, quæ amica fuit Demetrii, &c. 449.

Cinnamus diſpenſator ille eſt Trimalchionis, qui licèt ſuperciliosus ac ſuperbus, exorari tamen ab peregrinis hominibus paſſus eſt. Fors autem Cinnamus ille dictus diſpenſator (ni aliud in amiſſis detur nobis hodie latere) quòd in primoribus ſervis olim diſpenſatores cenſiti, haut ſecus atque inter frutices aromaticos pretioſum *cinnamum* habitum fuit, ſive *cinnamomum*. Romæ in priſcis ſervorum titulis; CINNAMUS. TI. CÆSARIS AUG. PEDISEQUUS. NYMPHUM CONJUGI. FECIT, p. 92.

Circe matrona nobilis eſt, famâ ob proſtitutum pudorem profligatiſſimâ, formâ autem emendatiſſimâ, de ipſius tamen toro, dum illum deperit, ſine voluptate ſurrexit Encolpius. Nullo alio profectò nomine magis decenter matronam Arbiter notaret ingenuam, & impudicam. Vtroque enim Circe exſtitit inſignis, utpote quæ dils orta, proſtitit Ææa in inſula libidini mancipata. Haut aliter quidem Vlyſſem illa pellexit, ac Petroniana Polixnon. tu confer cum ſcena nuptiarum impudicarum Circes, Libum 10 Homeri Odyſſeæ, illud verò potiſſimùm: — Νῶϊ δ' ὑπερθε
Εσμὸς ἡμετέρης ἑταίνεσθω, ὁ φέρτ μιγέντε
Εσθὴ, καὶ φιλότητι, καὶ εὐνῇ ἀλλήλοισιν.
Nos verò deinde
Lectulum meum conſcendamus, ubi commixti
In lecto, & amicitiâ confidamus invicem.

Adde, quod minimè vacarit veneficii ſuſpicione noſtra etiam Circe, quod vel famula ejus Proſelenos ſaga peritiſſima teſtetur haut illibenter. pag. 449, 50. 452. 460.

Cocus Trimalchioni ad quæſita reſpondens. 179.

Conlibertus, conviva & lapidarius; Aſcylton cum Gitone objurgans. p. 212. 219.

Conviva Encolpium informans. 125.

Idem conviva & Encolpius. pag. 127. 142. *conviva variè egreſſo Trimalchione ſermocinantes.* 144.

Corax mercenarius Eumolpi eſt, qui & tonſor, habuit namque proprium tonſorem poëta ille, uti Martialis noſter, ac plures alii. Κόραξ, *corvus* eſt, quæ avis edaciſſima. unde Plautus *Corvitare* in Caſina verbum conflavit, hoc eſt, inſtar corvorum tuburcinari, ac ſeſe ingurgitare, quæ omnis miniſterii unica cura eſt, ut ſat Comici teſtantur. Item, Κόραξ, *uncinus* eſt, aut *ancho-*

annulus, quo hostium pulsatur. qui & *manus extera* dicuntur Lucretio in 1. haut aliter quàm bene, nam manuum, quibus & pulsare fores solemus, munere illi funguntur. quod probè & famulo conveniet. memini equidem multis abhinc annis me apud antiquum Scriptorem offendisse, Servitia pari ratione dominorum *munus ac pedes* indigitari. Vnde speciès illa proverbii nostri originem duxit, *Es mis pies i mis manos*, de sedulo nempe ac industrio famulitio usurpari solita. Ita quidem Gonsalius, sed potius est ut hunc Κόφινον eo sensu accipiamus, quo Græci γυναικοδίφους (*mulierum accipitres*) dicunt. Eumolpus enim dominus ejus libidinosissimus. 344. & corvi venationibus etiam idonei. Plin. l. 10, c. 43. pag. 344. 414. 507.

Echion, Ἐχίων, *notum nomen ex Cadmi historia, hîc conviva.* 150.

Embasicœtas cinædus erat vetusculus, molitor, imò tortor Encolpii, & Ascylti. Aptè enim illi cinædo impositum nomen. Nam, uti Iosias Mercerus inquit Notis ad ultimam Epistolam Aristæneti ἐμβαδίειν idem quod ἐμβαίνειν (*ingredi, insultare*) unde Ἐμβασικοίτης, *Incubus*; quod nomen Cynædi apud Petronium. quæ rectè omnino Viro docto in mentem venerunt; nam licèt cinædi alii sint ab Incubis planè, Cinædus verò ille putus incubus eâ scenâ fuit, ut nos ostendimus ad verba pag. 67. *Quæso, inquam, domina, certè Embasicœtam jusseras dari.* Itaque jocum, quem ab eo ipse Mercerus petivit, quòd promisso scilicet Incubo repræsentaretur Cinædus, ibidem non admisimus. 62. 67.

Encolpius. Quum isthæc Satyræ species ad *mistum* genus Poëmatum referri debeat, in quo & Auctor narrat, & aliorum introducit conlocutiones (μικτὸν Græci vocant) personâ necessario Scriptum indigebat, quæ Auctoris munere fungi videretur. Ejus ergo vicem subit toto in Satyrico Encolpius. nam licet post medium compareat, ejus partes subripuisse Polyænon, ipse tamen ab Encolpio diversus censendus non est; nomen vero ille commutavit ob mimicum illud Crotone compositum figmentum. Encolpius ab ἐγκολπίζω, *insinuo*. Quod verè quidem de se potuit Petronius prædicare. callidâ enim & eruditâ morum suavitate se penitus in Potentium animos insinuare consuevit, eorumque in sinu mirâ fuit acceptus benevolentia. Planè innuunt Taciti illa verba: *Inter paucos familiarium Neroni adsumptus est elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset.* Ejusdem Encolpianæ virtutis in Satyrico etiam vestigia reliqua sunt. Eò spectat Lycæ, & Tryphænæ haut semel erga ipsum repetita benignitas vel cum capitis periculo: Circes item, & Chrysidis adfectus: ut de Gitone taceam, Quartilla aliisque. Aft in nominis hujusce significatione locum fors habet & illlud Tibulli:

Quid hoc novi est? quid ira nunciat Deûm?
Silente nocte candidus mihi puer
Tepente quum jaceret abditus sinu, &c.

Quo quid crebriùs Encolpio contigit cum Gitone suo. ἐγκολπίζειν vulgò est *in sinu habere*. 1. 20. 22. *It. Encolpius.* p. 73, *seqq.* Confer verò hîc Indicem.

Enothea anus est sacerdos Priapi, magáque infignis. inde *Enthea* adrisit potiùs Bourdelotio, ἔνθεοι namque & magi dicuntur. Conveniret item appellatio vetulæ sacerdoti, & vati, quippe quæ & numine adflari atque concipi soleret, quod genuinum vocis significatum. sed nihil necessum mutare; *OEnothea* enim, sive *Enothea* diphthongo contracta propritim valde adpellaretur bibaciſſima

Digitized by Google

cissima anicula: de quo Arbiter. pag. 497. 502. 487.

Eumolpus poëta est, ejusque sub persona adprimè poëtarum ingenium depictum. Ejus certè partes ex potioribus sunt in reliquo Satyrico. Nomen verò ei sat bene opportunum. Εὖ μολπῶ sonat *Elegans cantor*. Sunt & in vetustis Marmoribus, quum fileam Historias, plures *Eumolpi*. p. 314. V. Indicem.

Familia Trimalchioni acclamans. 195, 96. 280.

Fortunata, fictum quoque vocabulum est, quod Trimalcionis uxori Arbiter dedit. Aptè nimirum, quum Trimalcio ille planè Nero sit, Vxor item liberta Actæ, ut suo locò ostendimus. *Fortunatus* enim Antiquis dicebatur, Auctore Cornelio Frontone, qui cum opibus nomen accipiebat, quod mirè Actæ illi convenit; *Felix* namque, qui à natura habuit, ab ipsoque scilicet ortu. Revera autem pluribus feminis fuit & illud nomen. Vetus elogium Romanum: D. M. M. SEIO DIOGENI. FORTUNATA CONJUX. MARITO. BENE MERENTI. FECIT. Et sæpè aliàs. Fuit etiam & cognomen. sic in Inscriptione Romana: D.M. ANTONIA. FORTUNATA. FECIT. PATRONÆ. SUÆ. BENE. MERENTI. HERACLIÆ ET. SIBI. ET. SUIS. 125. *Ead. Fortunata.* 195, 96.

Ganymedes conviva. 154.

Giton frater Encolpii est ac deliciæ, totaque in Satyra perpetuus comes, si paucos dies excipias, quos apud Ascylton, siqua est amantibus fides, exulavit invitus. Pannychidis etiam fuit mimicus conjux; desiderium verò ac voluptas Quartillæ, Ascylti, Eumolpi; item Lycæ & Tryphænæ. Γείτων, *vicinus, proximus* sonat. quod verbum amoris agnoscunt Critici; senseruntque, quibus vicina contigit pulchritudo. Veram sanè scripturam ex priscis editionibus exhibuimus. 28. *Id. Giton.* pag. 219.

Habinnas Sevir Augustalis & lapidarius, Trimalchionis collega ac familiaris. 249.

Lycas Navigii dominus, Tryphænæ conjux, an & leno? ego sic censeo, sic jubet & rerum ipsissima series. Ita etiam Plautinus Leno *Lycus* dicitur in Pœnulo, hoc est, *lupus*. Mirè huc facit locus Appulei ex Apologiâ: *Domus ejus tota Lenonia, tota familia contaminata; Ipse prepudiosus, uxor Lupa.* Meretrices namque Antiquis *lupa* vocatæ, & *lupanar* locus publicus. Rectè igitur si Scorti apud Valerium nostrum nomen est Epigramm. 72 lib. 1.

Quinque Lycæ, Lyde quatuor, Ida tribus.

Quæ omnia sanè præclarè congruunt Lycæ Petroniano, ejusque universæ familiæ. Simul & vera scriptura ediscitur; nam varia nimis est. Sunt sæpiuscule & in Marmoribus P. ÆLIUS LUPUS, & P. ÆLIUS LYCUS, titulique haut absimiles. 358.

Nicæros conviva fabulam Versipellis narrans. p. 233. *Occurrit & aliàs. nominis ratio ibi in commentariis.*

Pannychis virguncula est septennis, cujus impudicæ, & præcoces cum Gitone nuptiæ apud Quartillam celebrantur. p. 68. Nomen aptum est prorsus cuilibet meretrici. Glossæ interpretantur: Παννυχίς, *Hoc excubitus, pervigilium.* Nequitia autem, quæ latet, palàm erit cuicumque Commentum nostrum consulenti ad verba, *Quum sciatis Priapi Genio Pervigilium deberi* [p. 58]. Amobius lib. 5. *Pervigilia*, & *Pannychia* conjunxit. & in vetustis Inscriptionibus feminæ reperiuntur *Pannychides*; & apud Lucianum meretrices. Satyrici autem est καφὸν σχῆμα τὸν (*muta persona*), uti *Carpus*, pag. 125, *Menelaus*, 305, *Lycurgus*, 411, *Doris*, 457, *Gorgias*, 510. quod hic satis sit monuisse.

Phileros conviva, sic dictus, à Φίλων, *amicus*,

Digitized by Google

CATALOGVS INTERPRETVM,

Scriptorumque Veterum ac Recentium quorum loca in his COMMENTARIIS vel citantur, vel notantur.

Abraham. Gorlæus.
Achilles Statius.
Acron Helenius.
Adagia Arabum.
Ado.
Ægidius Tschudus.
Ælianus.
Æschylus.
Aëtius.
Afranius.
Albinovanus.
Alcimus Avitus.
Ald. Manutius P. F.
Alphonsus Delbenius.
B. Amalarius Fortunatus Trevirensis.
Ammianus Marcellinus.
Anacreon.
Anchises ab Andia.
Andreas Alciatus.
Andr. Gail.
Angelus Politianus.
Anonymus in vita Arati.
Anonymvs MS. I. Dousæ manui conjunctus.
Anonymus MS. Roma.
Anonymi Conjecturæ.
Emendationes.
Variæ lectiones.
Antonius Bonfinius.
Antonius Palladius.
Aphthonius.
Apicius.
Apollonii Tyrii Historia.
Appianus.
Apulejus Madaurensis.
Apulejus Medicus.
Aratus.
Aristaenetus.
Aristides Rhetor.
Aristophanes.
Aristoteles.
Arnobius.
Arrianus.
Artemidorus.
Asconius Pedianus.
Athenaeus.
Auctor Copa.
Illadis Parva.
Dueroli.
Rhetoric. ad Herenn.
Augustinus.
Avienus.
Aulus Gellius.
Ausonius Popma.

B.

Albus.
Baphius.
Barnabas Brissonius.
Beatus Rhenanus.
Bernardinus Gomesius.
Bernardin. Scardeo.
Bernardus Casellius.
Bion.
Bisciola.
Brodæus.

C.

Cælius Aurelianus.
Calixtus Papa.
Callimachus.
Calpurnius Poëta.
Carolus Paschalius.
Casp. v. Gasp.
Catalecta Veterum Poëtarum.
Catholicon Balbi.
Cato.
Catullus.
Censorinus.
Charisius.
Chrysologus.
Christophorvs Richardvs.
Cicero.

Digitized by Google

Cicero.
CLAUDIUS BINETUS.
Claudius Puteanus.
Claudius Salmaſius.
Clemens Alexandrinus.
CODEX PETRONII *MS. TRAGVRIEN. SIS.*
Pariſienſis.
Tilianus.
Vetus.
Colvius.
Columella.
Commodianus.
Conſtantinus Caſar, qui Caſſianus Baſſus.
Conradus Heresbachius.
Conradus Rittershuſius.
Cornelius Celſus.
Cornelius Nepos.
Corpus Civile.
Cruquius.
Cruſius in Ann. Suevic.
Curius Fortunatianus.
Curtius Pichena.
Cyprianus.

D.

DAniel Heinſius.
Demetrius Apamaus.
Demoſthenes.
Didacus Covarruvias.
Dio Caſſius.
Diodorus Siculus.
Diogenes Laërtius.
Dionyſius Halicarnaſſeus.
Dionyſ. Lambinus.
Dioſcorides.
Donatus.
Doſitheus.
Dracontius.

E.

ENnius.
Ennodius.
Epictetus.
Eraſmus Roterodamus.
Etricus Memmius.
Eucherius Epiſcop. Lugdunenſ.
Euclides.
Eugraphius.
Euphorion.
Euripides.
Euſtachius Eroticæ ſcriptor, qui & Eumathius in no. ſ.
Euſtachius Homeri Interpres.

F.

FAbius Pictor.
Famianus Strada.
Feſtus Pompeius.
Firmicus.
Flavius Vopiſcus.
Floridus Sabinus.
FRANCISCUS DANIEL.
Franciſc. Iuretus.
FRANCISCUS PITHOEUS.
FRIDERICUS LINDENBROGIUS.
Fulgentius Calpurnius in continent. Virgil.

G.

GAlenus.
GASPAR BARTHIUS.
GASPAR SCIOPPIUS.
Gellius.
G. Canterus.
GEORGIUS ERHARDUS aſſumpto nomine, Michaël Caſpar Lundorpius verum.
Georgius Fabricius.
G. Sabinus.
Gerard. Ioan. Voſſius.
GERMANUS COLLADONIUS.
Germ. Valens Pimpontius.
Geſnerus.
Glaſſarium Danielis.
Floriacenſe.
Iſidori.
Philoxeni.
H. Stephani.
Vetus.
Goropius Becanus.
Gratioſus Epidaurita.
B. Gregorius Nazianzenus, dictus Theologus.
Gruteri Inſcriptiones.
Guilielmus Budæus.
Guil. Choulius.
Guil. Dupeyratius.
Guil. Tyrius.
Gutenſtenius.

H.

HAdrianus Iunius.
Hadrianus Turnebus.
HADRIANUS VALESIUS.
Hegeſander.
Helias Putſchius.
Hel. Vinetus.
Heliodorus.

Digitized by Google

Henricus Bebelius.
HENRICVS STAPHANVS.
Heraclides Tarentinus.
Hericus Altisiodorensis.
HERMANNVS BVSCHIVS.
Hesiodus.
Hesychius.
Hieronymus.
Hieronym. Grosiotius Lisieus.
Hieron. Magius.
Hieron. Mercurialis.
Hieron. Rubeus.
Hieron. Ruscelli.
Hipparchus in Arat.
Hippocrates.
Homerus.
Horatius.
Hospinianus.
Hyginus.

I.

IAcobus Augustus Thuanus.
IACOBVS BONGARSIVS.
Iacob. Cujacius.
Iacob. Dalechampius.
Iacob. Durantius Castellius.
Iacob. I. N. Sceghkius.
Iacob. Rævardus.
Ianus Boissardus.
IANVS DOVSA P. MS. & editus.
IANVS DOVSA F.
Ian. Guiljelmus.
Ian. Laurenbergius.
Ian. Mellerius Palmerius.
Ian Parrhasius.
Ian. Rutgersius.
Inscriptiones Gruteri.
Interpres vetus Persii.
Ioannes Alexander Brassicanus.
Ioannes Auratus.
Ioannes Baptista Pius.
Ioann. Bernartius.
Ioann. Borcholten.
IOANNES BOVRDELOTIVS.
IOANNES CHRISTOPHORVS WAGENSEILIVS.
Io. Cuspinianus.
Io. Evangelista.
Io. Gronovius.
Io. Kirchmannus.
Io. Isaac. Pontanus.
IOANNES LVDOVICVS PRASCHIVS.
Io. Passeratius.
IOANNES PETRVS LOTICHIVS.
Io. Philippus Parcus.
Io. Richardus.
IOANNES SAMBVCVS.
Io. Sarisberiensis.
Io. Savaro.
IOANNES SCHEFFERVS.
Io. Smetius.
Io. Steinbergius.
IOANNES TORNESIVS.
Io. Weitzius.
IOANNES à WOVWEREN.
Ioachimus Camerarius.
Ioachim. Mynsingerus.
Iosephus.
IOSEPHVS ANTONIVS GONSALIVS DE SALAS.
IOSEPHVS IVSTVS SCALIGER.
Iosias Mercerus.
Iosi. Simlerus.
Isaacus Casaubonus.
Isidorus.
Iulius Alexandrinus.
Iulius Capitolinus.
Iul. Pollux.
Iul. Severianus.
Iunius Philargyrus.
Iustinus.
Iustus Lipsius.
Iustus Rycquius.
Iust. Zinzerlingus.
Iuvenalis.

L.

LAberius.
Lactantius
Lampridius.
Latinus Pacatus.
Laurentius Pignorius.
Laurent. Ramirez.
Leontius Mechanicus.
Leont. Mythographus.
Levinus Lemnius.
Lexicon Vetus.
Licetus.
Lilius Gregorius Gyraldus.
Livius.
Lubinus.
Lucanus.
Ludovicus de la Cerda.
Ludovic. Demontiosius.
Ludov. Dolcetus.

Lucia-

Digitized by Google

Lucianus.
Lucilius.
Lucilius.
Lucretius.
Luctatius Placidus.
Ludov. Vives.
Luiſinus.
Luxurius poëta.
Lyſias Orator.

M.

Macrobius.
Manilius.
Mamertus Patiſſonius.
Marcilius, *Horatii interpres.*
Marcus Antonius Mureetus.
Marcus Cato.
Marcus Evangeliſta.
Marc. Velſerus.
Marc. Zuerius Boxhornius.
Mariangelus.
Marinus Neapolitanus.
Marinus Statilius Maximus.
Marin. Victorinus.
Martinius.
Matthæus Evangeliſta.
Matthæus Raderus.
Martialis.
Martianus Capella.
Martinus Schoockius.
Maximus Tyrius.
Melchior Haiminsfeldius Goldaſtus.
Menander.
Menavinus.
Meurſius.
Michaël d'Angelo.
Michael Caſalius Lovanienſis.
Michaël Piccartus.
Moſchus.
Minutius Felix.
Muſæus.
Mylius.

N.

Nævius.
Natal. Comes.
Nicephorus Calixtus.
Nicetas Chomates.
Nicolaus Fabricius Peireſcius.
Nicolaus Heinſius.
Nicol. Klgaſtius.
Nonius.
Nonnus.

O.

Obertus Giſanius.
Octavius Ferrarius.
Onoſander.
Orpheus.
Ovidius.

P.

Pacuvius.
Palladius Feſtus.
Pancirola.
Papias.
Parrhaſius.
Paulus Ægineta.
Paulus Diaconus.
Paul. Merula.
Pauſanias.
Perſius.
Petronius.
Petrus Bayrus.
Petrus Bellonius.
Petrus Danes.
Petr. Faber.
Petr. Gregorius.
Petr. Guiraudus.
Petr. Perenonnius.
Petrus Pythœus.
Petrus Scriverius editus.
Petr. Victorius.
Perſius.
Pflugius.
Phaverinus.
Philander.
Philippus Rubenius.
Philoſtratus Lemnius.
Phlegon.
Phornutus.
Phrynicus.
Pierius Winſemius.
Plato.
Plautus.
Plinius Cacilius Junior.
Plinius Secundus Major.
Plutarchus.
Politianus.
Pomponius Mela.
Pomponius Sabinus.
Porphyrio Hor. Interp.
Porta.
Priapeja.
Probus in Virgil.
Procopius.

Digitized by Google

Propertius.
Prudentius.

Q.

Q *Vintilianus.*
Quintus Septimius Florens Chriſtianus.
Quintus Serenus.

R.

R Enatus Moreau.
Rhodiginus.
Romulus Amaſæus.
Roſinus.
Rutilius Lupus.

S.

S *Alvianus.*
Salluſtius.
Sappho.
Scholiaſtes Apollon.
Ariſtoph.
Juvenal.
Nicandri.
Theocriti.
Scipio Gentilis.
Scribonius Largus.
Sebaſtian. Caſtalio.
Seneca ambo.
Serenus Sammonicus.
Servius.
Sextus Empiricus.
Sidonius Apollinaris.
Sigonius.
Silius.
SIMON AZARIS GAZÆUS.
Sirmondus.
Siſenna.
Solinus.
Spartianus.
Steewechius.
Stobæus.
Strabo.
Suidas.
Symmachus.
Syneſius.
Symphoſius ſive Symphoſianus, Interpres Apollonii Tyrii.
Suetonius.
Suidas.

T.

T *Acitus.*
Terentian. Maurus.
Terentius.
Tertullianus.
Theodoretus.
Theodorus Wybinga,
Theophraſtus.
Thomas Dempſterus.
THOMAS REINESIVS.
Tibullus.
Titus Popma.
Torrentius.
Trebellius Pollio.
Tryphiodorus.
Turpilius.
Tzetzes.

V.

V *Alerius Maximus.*
Variorum Obſervationes.
Varro.
Vbbo Emmius.
Vegetius.
Vellejus Paterculus.
Viglius Zwichemus ab Aita.
Virgilius.
Vitruvius.
VRSINVS. I. H.
Vſuardus.

W.

W Olfgangus Lazius.

X.

X Enophon.
Xiphilinus.

Z.

Z Ehnerius.
Zenobius.

TITI

Digitized by Google

TITI PETRONII ARBITRI, EQVITIS ROMANI, SATYRICON.

TITI PETRONII ARBITRI] Ita legit Lambinus Comm. ad Lucret. lib. IV. In vulgatis quibusdam editionibus legitur, C. PETRONII ARBITRI. Apud Scaliger. in Catal. C. PETRONII ARBITRI AFRANII. I. Lipſ. ad lib. XVI Ann. Tac. c. XVIII. *De C. Petronio*] *Quem viri Docti eum cenſent, cujus fragmenta hodie puriſſima impuritatis. De quo etiam dilibero : ſicut & de prænomine, quod apud Plin.* lib. XXXVII, c. II *Titus eſt: itemque Plutarch. in libello* Πῶς ἂν τις διακρίνοιτο τὸν κόλακα τοῦ φίλου; (*Quomodo poſſit adulator ab amico dignoſci?*) Loqui eos de hoc eodem, res indicio eſt. Plinii verba : *Titus Petronius Conſularis moriturus, invidiâ Neronis Principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam ccc. H-S. emptam fregit.* Plutarch. ᾗ τὸν αὐστηρὸν καὶ πολυτελῆ εἰς μυροθηκίου καὶ μαγειρείου ὀνειδίζουσιν, ἁπανταχοῦ Νέρωνα, Τίτῳ Πετρωνίῳ (*Aut cum luxurioſis & ſumptuoſis tenuitas & ſordes exprobrantur, ut Neroni ſecit T. Petronius*). Lambinianam lectionem ut veriorem, comprobat Goldaſtus. *Georg. Erhard.* Petronius alius, cujus Tacit. meminit lib. XIV, & XV, eſt *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipſum legendum eſt lib. XV Ann. ex Pl. Eum vero non ſub Nerone, ſed ſub Galba periiſſe certum eſt ex lib. I Hiſt. *Petr. Pythæus.*

SATYRICON] De Satyra appoſitè Ioſ. Ant. Gonſalius in præmiſſis Præludiis. quæ hîc duobus non amplius verbis complecti lubet. *Satyra* vel eſt *Luciliana* in mores invehens, vel *Varroniana* res varias vario ſtylo condiens : illa *ſatyra*, hæc *ſatira* vel *ſatura*. Ger. Io. Voſſius in Etymol. Vtrumque in noſtro concurrit. Gonſalius, & Georg. Erhardus, ſive Michaël Caſpar Lundorpius. *Sidonius Apollinaris lib. 8 epiſt. II. Nunc flammant Satyra* — & libro I epiſt. ult. *Pœonius exarſit, cum Satyricus ille morſum dentis igniti impreſſerat.* Ennius Satyr. lib. 3.

Enni Poëta ſalve, qui mortalibus
Verſus propinas flammeos medullitus,

id eſt, mordaces & Satyricos. Siſenna lib. 2. *Non dignus in quem debeam Satyram calente vi adingerere.* Interpres Iuvenal. *Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia quaſi lucernam admovent, & ut oderant, & ut oſtendant crimina,* &c. Erhardus, ſive Lundorpius. Satyricon verò hoc Petronii in libros plures diſtributum fuiſſe, ſatis magno nobis argumento eſt veteris Gloſſarii fiducia, quod apud literatiſſimum antiquæ fidei cuſtodem Petrum Danielem in publicos potius, quam privatos uſus ſervari intelligo. Inde enim ſic quaſi ex aumario deprompta feſtiva illa ableCtiſſimorum Fragmentorum ſymbola. Vbi inter cætera & hoc exemplum ſub Satyrici illius

Digitized by Google

ſpicilegii exodium Petronianis amatoribus occurrit: *Excelſiſſ. dicitur à Petronio in* 1 *Sat.* Vnde manifeſtum, hoc opus certo librorum ordine diſtinctum fuiſſe. *Ian. Douſa. P.* Quin & in veteri Gloſſario S. Bened. Floriacenſis habetur hic locus deſumptus è Petronio Arbitro l. xv. *Sed video in rerum in illa haerere tabula, qua Troja haloſin oſtendit.* P. Daniel. Quod ex Petronii Satyrico habemus, mera excerpta ſunt alicujus ſtudioſi, qui, quæ ad guſtum ſuum in illo auctore invenerat, eodem quo opus legebat ordine, Adverſariis ſuis commendavit ac commiſit. Qui putant, à monachis ſic eviratum eſſe, vehementer errant. Qualis hæc caſtratio foret, quæ, reſectis à reliquo corpore membris, vel potius ipſo corpore abjecto, ſolas pudendas partes reliquiſſe videatur? Certe quæ deſiderantur, vix videri poſſunt ſalaciora ac nequiora fuiſſe his quæ relicta ſunt. Imo iſta nullam procacitatis & protervitatis ὑπεροχὴν (*exſuperantiam*) vel ipſis lenonibus uſurpandam reliquam faciunt. *Claud. Salmaſius.* Omnium maximè convincit, Satyricon Petronii in complures libros fuiſſe diſtinctum, Rubrum codicis Dalmatiæ Tragurienſis, Româ cum omnibus ſcripturarum compendiis Amſtelodamum à Cl. viro Ioanne Lucio miſſi, protographo ibidem Romæ apud Nobiliſſimum Laurentium Grimaldi Bononienſem familiarem Legati Veneti reperiundò, quæ talis:

PETRONIVS ARBITER.

PETRONII ARBITRI SATYRI FRAGMENTA, EX LIBRO QVINTODECIMO ET SEXTODECIMO.

Cum alio genere furiarum &c.

NVm alio genere [1] furiarum declamatores inquietantur? qui clamant, Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam [2] ſucciſi poplites membra non ſuſtinent. Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam

1. *furiarum*] *Furiis agitari* dicuntur, qui nihil ordine faciunt, & qui flagitiorum conſcientia parum apud ſe ſunt. Feſtiviſſimum eſt hoc, quod in Græcis Epigramm. dicitur, *quoſdam non jam à Muſis, ſed à Furiis prorſus agitari.* Sunt enim, ut ille dicit, μανίας δ' ἀ πάσης ὁμοίας (*Non omnis furor idem*). De furiis impiorum eleganter ſcribit Cicero pro Roſcio Amerino, in Piſonem, & lib. I de LL. Vnde toties Plut. ἐπηώρητα τῇ ἐρινύϊ (*mors imminens à Furiis*). & ὑπὸ ἐρινύων ὑπερλαπτόμενος (*Furiarum aſtro percitus*). Heliodorus Æthiop. α. Ἐρινύες ἤλαυνον (*Eriniyes agitabant*). Eurip. Iphigenia, in Tauris; ἐλαυνόμενον ὅπερ ἐρινύων (*ſtimulis agitatus Erinnyum*). Ovid. lib. x de Myrrhâ. & Suet. Nerone c. XXXIV. *Io. Al. Braſſican.*

2. *ſucciſi poplites membra non ſuſtinent*] Paull. ex Feſti lib. XVII. *Suppernati dicuntur, quibus femina ſunt ſucciſa in modum ſuillarum pernarum.* Ennius:

His pernas ſuccidit iniqua potentia Pœni.

Loquitur Ennius de clade Cannenſi: nam à ſuperbo Pœno pernæ vel femina ſunt ſucciſa in quibus vitæ quid animadvertebatur. Livius lib. XXII ſcribit, *quoſdam jacentes vivos, ſucciſis feminibus poplitibuſque, poſt cladem Cannenſem fuiſſe inventos.* Valer. Max. lib. IX, c. II notat, *Annibalem captivos Romanos oneribus & itinere feſſos, infima pedum parte ſucciſa reliquiſſe.* Reſpicit eo Petronius hic. *P. Metula.*

1. fu-

Digitized by Google

tiam ituris viam facerent : nunc & rerum [1] tumore, & [2] ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantum proficiunt, ut [3] quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos. [4] Et ideo ego aduleſcentulos exiſtimo

1. *tumore*] *Abundantia.* Gloſſarium Petronianum Ioann. Bourdelotii Notis criticis, ad Petronium ſubiunctum, à Rutgero Hermannide, editionis A. 1663. Erhardus : *tumor.* Grande dicendi genus, falſa ſublimitatis ſpecie blandiens.

2. *Nunc & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu*] Alibi, *An audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta.* Quintil. l. 9, c. 5, *Lumina præcipue in clauſulis poſita ſententias vocamus. Quæ minus crebra apud antiquos, noſtris temporibus modo carent.* Hieronymus ad Pammach. *More puerorum argutas ſententiolas in clauſulis ſtruis.* Idem ad Nepotianum : *Ne à me quæras puriles declamationes, ſententiarum floſculos, & per fines capitulorum acuta quadam breviterque concluſa.* Ioan. à Wouweren. *Sententiarum ſtrepitus*, inanes ſententiæ, vana commenta. *Gloſſarium Petronianum.*

3. *quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos*] Senec. lib. 11 Controv. in proœm. *Velut ex umbroſo & obſcuro prodeuntes loco clara lucis fulgor obcæcat : ſic iſtos à ſcholis in forum tranſeuntes, omnia tanquam nova & inuſitata perturbant.* Idem lib. v Contr. *Pertius Latro, cum pro reo Ruſtico Pontio in Hiſpania diceret, uſque eo confuſus fuit, ut à ſolœciſmo inciperet, nec antea potuit confirmari, jam pariete deſiderans, quam impetraret, ut judicium ex foro in baſilicam tranſferretur. Vſque eo ingenia in ſcholaſticis exercitationibus delicata enutriuntur, ut clamorem, ſilentium, riſum, cœlum denique pati neſciant.* Sim. Abb. Gabbema. Aliàs *declamatio*, in vero ſuo uſu, exercitiis fictis ad res quaſcunque ſerias præparatio eſt, & perfecti imago. Quintil. l. 1, c. 10. Gloſſar. Petronian. forenſium actionum meditatio. Quintil. l. 4, c. 2. Io. à Wouweren: Eumenius Rhetor. *Neque enim tantum me aut negligentia, aut confidentia tenet, ut neſciam, quanta ſit, inter hanc aciem fori & noſtra illa ſecreta ſtudiorum exercitia diverſitas. Ibi armantur ingenia, hic præliantur; ibi præluſio, hic pugna committitur.* Acceſſere ad hoc exercitationis genus perſonæ principes. Suetonius Nerone c. 10. Spartian. Severo, Capitolinus Gordiano : *In Athenæo controverſias declamavit.* Cicero 1 Tuſc. quæſt. *Declamitabam cauſas*; lib. 5 Epiſt. ad Pœtum : *Hirtium & Dolabellam diſcendi diſcipulos habeo, canendi magiſtros. Puto te audiſſe illos apud me declamare, me apud illos canare.* Hos innuit Seneca Controverſ. procœm. *Potuiſſem audiſſe* (Ciceronem) *in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos*, cujus judicium fecit Sueton. L. de Claris Rhetor. Cicero Bruto : *Commentabar declamitans cum M. Piſone, aut cum aliquo quotidie*, hinc *quotidiana declamatio.*

4. *Et ideo ego aduleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri*] Georg. Erhardus : Quia conſueta faſtidiuntur, diverſa à forenſi rerum uſu tractantur, imo ad meras nugamenta antiquitatum & ſophiſmatum deflectitur. Nonne enim & hodie diſputationes noſtrorum Academicorum, pari eodemque modo juvenum animos ad magna ſurgentes deterunt atque corrumpunt? *Ne in ſtoria quidem*, inquit Caſelius, *magiſter tyronem ferat ſibi obloquentem; quin dicto ſibi audientem eſſe jubet : interrogandi ſorte ei poteſtatem faciat, ſi humanior ſit. In paulo honeſtioribus, diu docent, diu exercent alumnos: nec iis judicii partes infimas permit-*

Digitized by Google

exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; [1] ſed piratas cum catenis in litore ſtantes, & tyrannos edicta ſcribentes,

tunt; ubi tamen in ſenſus incurrunt omnia. Pythagoras idem fecit. Hinc diſputationes tyronum non minus ridicula videntur, quam inſtructa acies gruum & Pygmæorum, de qua Poëta fabulantur: ac male novitiis conſulunt, qui eos in acie diſputationum collocant, quaſi egregia facinora deſignaturos, qui nec clypeum tenere, nec haſtam vibrare, ac ne pedibus quidem firmiter conſiſtere valeant. in Prodidaſcalo: ubi per omnes artes progrediens docet, de qua paucis poſſit diſputari, idque tantum inter ſeniores. Declamatores quoque noſtri juveniles, nonne eundem errorem cum antiquis iſtis Petronianis errant? Videte mihi themata Magiſtrorum & Scholarium exercitia, in quibus nihil fere ex iis, quæ in uſu habemus, aut legitur, aut videtur, aut auditur. In Logicorum ſive Dialecticorum λεπτολογίαις (hoc eſt Ramiſtarum ſyllogiſticationes) & ſcholaſticorum Doctorum *ineptiæ*, quib. generoſa ingenia velut peſtilenti quodam ſidere afflaverunt, jam olim ſcripſit Felix Faber Monachus Dominicanus Hiſtor. Suevor. l. 1, c. xi. ubi inter cætera: *Vniverſitatibus* inquit, *noſtris Oratoria & Poëtica penitus incognita eſt, & omne ſtudium juvenum in elenchis eſt vaniſque cavillationibus. Sic periit à nobis ornata oratio, & abundat vana & ſterilis cavillatio, qua nihil ſolidum, nihil delectabile, nihil verum apparet, etiamſi ſit veriſimum.* De Criticorum levibus atque inanibus ſtudiis, quibus ludibria quædam excitando hoc tantum proficiunt, ut cum anni ad teſſeram venerunt, nullam ad rem bonam apti atque idonei habeantur. Dequo hominum genere non injuria illud Ciceronis de Amicit. uſurpavero: *nihil altum, nihil magnificum ac divinum ſuſcipere poſſunt, qui ſuas omnes cogitationes abjecerunt in rem tam humilem, atque contemptam.* Porro de prava Scholaſticorum & Ludimagiſtrorum inſtitutione, quam hoc loco Petronius perſtringit, eleganter agit Goldaſtus in Notis ad Hieroclis Ἀστεῖα (*Vrbana*), quem conſule.

1. *ſed piratas cum catenis in litore ſtantes*] Seneca lib. 1 Contr. 11. *Non eſt credibile temperaſſe à libidine piratas omni crudelitate efferatos, quibus omne fas nefaſque luſus eſt, ſimul terras ac maria latrocinantes, quibus in aliena impetus per arma eſt, jam ipſa fronte crudeles, & humano ſanguine aſſuetos, præferentes ante ſe vincula, & catenas, gravia captis onera.* S. A. Gabbema. *cum catenis.* Fuit non modò Barbaris, ſed Romanis frequens catenarum uſus. Quæ profectionis bellicæ comites. Quod oſtendit Horatius ſcribens ad Iccium lib. 1 Od. cum Cajo Auguſti filio, in Arabiam proficiſcentem, ut arbitror:

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, & acrem militiam paras,
Non antè devictis Sabæa
Regibus, horribilique Mede
Nectis catenas. —— Et ille Iccius inter libertos Agrippæ, aut procuratores. Nam idem Poëta:

Fructibus Agrippa Siculis quos colligu, Icci.

Ideoque Caium Agrippæ filium ſequebatur euntem in Arabiam. Idem Horat. lib. 11 Od. xiii.

Miles ſagittas & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus & Italum
Robur. —— D. Hieronymus ad Pammachium. *Hic barbarum litus ſunt, hic diabolus pirata cum ſocii, portat vincula capiendis.* Illæ autem catenæ collo, brachiis retortis, manibus, & pedibus injectæ. De *collo*, Tibullus,

Libera Romana ſubjecit colla catena.

De

Digitized by Google

bentes, quibus imperent filiis, [1] ut patrum ſuorum capita præcidant; ſed [2] reſponſa in peſtilentiam data, [3] ut virgines tres aut plures immolentur; ſed [4] mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quaſi [5] papavere & ſeſamo ſparſa. Qui inter hæc nutriuntur, non

De *brachiis*, Horat. III Carm. V.

—— Vidi ego civium
Retorta tergo brachia liberâ.

De *manibus*, Pedo ad Liviam:

Aſpiciam, regum liventia colla catenis,
Duraque per ſævas vincula nexa manus.

Et Tibullus lib. I Eleg. VII etiam de *brachiis* ſcribit:

--- Novos pubes Romana triumphos
Vidit, & evinctos brachia capta duces.

De *compedibus*, Tacitus, Florus, alii. *Ludov. Dorleans.*

1. *ut patrum ſuorum capita præcidant*] *Lex erat Sardoa*, inquit Ælianus lib. IV, c. I var. Hiſt. *ut filii patres, jam ſemo confectos fuſtibus caderent, & interemptos ſepelirent: abſurdum arbitrantes eſſe, ſi delirus ſenex ulterius in vivis agat, eo quòd ſapiſſime in fraudem peccatumque impellatur corpus ſenectute grandæva maceratum.* S. A. Gabbema.

2. *reſponſa in peſtilentiam data*] Cicero lib. I de Divinat. *Ut hoſtiarum immolatarum inſpicerentur exta, quarum ex habitu, atque ex colore cum ſalubritatis, tum peſtilentiæ ſigna percipi: nonnunquam etiam, quæ ſit ſterilitas agrorum, vel fertilitas futura.* Quintilianus lib. II, c. X. *Sint ergo & ipſa materia quæ fingentur, quàm ſimillima veritati: & declamatio in quantum maximè poteſt*, &c. *Nam magos, & peſtilentiam, & reſponſa, & ſavieres tragicis novercas, aliaque magis adhuc fabuloſa, fruſtra inter ſponſiones & interdicta quæremus.* Gabbema.

3. *ut virgines tres aut plures immolentur*] Quintilianus Declamat. CCCLXXXIV. *In peſtilentia reſponſum eſt, virginem immolandam. Sorte ductam pater virginem negavit. Magiſtratus immolavit: non finiebatur peſtilentia: itorum ſortiti ſunt: altera immolata eſt: ſedata eſt peſtilentia.* Idem Declam. CCCXXVI. *Qui peſtilentia laborabant, miſerunt legatum ad oraculum petendum. reſponſum eſt filium ipſius immolandum eſſe.* Idem.

4. *mellitos verborum globulos*] Eleganter à guſtu ad auditum ſuavitas mellis trahitur. *Gaſp. Barth. Mellitos*, i. ſuaves, dulces. Ariſtoph. Avib. *μελιγλώσσων ἐπέων*, i. *melliterum carminum*, ut Horat. dixit, *poëtica mella*, & Tertull. de Anim. *mella facundiæ*, ad quam conditionem *μελίῤῥυς κύκνος* (*mellæum ſemum edens cygnus*), & *μελίχρως Σοφοκλῆς* (*mellei coloris Sophocles*) in Epigrammat. appellantur. *μελίφθογγοι*, qui voce ſunt mellita ac dulci. *γλυκυμείλιχος*, dulciſſimus. Homer. Iliad *α* de Neſtore:

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μείλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.
(Cujus ab ore thymum redolentia verba fluebant.)

Cicero de Senect. *Ex ejus lingua melle dulcior fluebat oratio.* Quos Petronius *mellitos globulos*, Cic. lib. I ad Attic. ep. XIV dixit *ληκύθους*, quaſi dicas uncta verba & oleo ſparſa. & neſcio quis *ληκύθους λόγων* (*lecythos verborum*). *Lundorpius. Globuli*, placentulæ erant ab orbiculari figura ſic vocatæ. *Muretus. Animadvertit* Turnebus, *veteres in omni dulciario opere ſolitos eſſe uti melle, ut nos ſaccharo.* Gabbema.

5. *papavere & ſeſamo ſparſa*] Seſamum, principem locum inter bellaria obtinuiſſe, ex hoc Petronii loco, Athenæo, & Polluce notum eſt. Nec papaver poſtremum locum, inter condimentarias herbas obtinebat Mureto auctore. Ideo cum aliquid ſtudioſe

Digitized by Google

Henricus Bebelius.
HENRICVS STAPHANVS.
Heraclides Tarentinus.
Hericus Altisiodorensis.
HERMANNVS BVSCHIVS.
Hesiodus.
Hesychius.
Hieronymus.
Hieronym. Grosiotius Lissæus.
Hieron. Magius.
Hieron. Mercurialis.
Hieron. Rubeus.
Hieron. Ruscelli.
Hipparchus in Arat.
Hippocrates.
Hometus.
Horatius.
Hospinianus.
Hyginus.

I.

IAcobus Augustus Thuanus.
IACOBVS BONGARSIVS.
Iacob. Cujacius.
Iacob. Dalechampius.
Iacob. Durantius Castellius.
Iacob. I. N. Sceghkius.
Iacob. Rævardus.
Ianus Boissardus.
IANVS DOVSA P. MS. & editus.
IANVS DOVSA F.
Ian. Guiljelmus.
Ian. Laurenbergius.
Ian. Mellerius Palmerius.
Ian Parrhasius.
Ian. Rutgersius.
Inscriptiones Gruteri.
Interpres vetus Persii.
Ioannes Alexander Brassicanus.
Ioannes Auratus.
Ioannes Baptista Pius.
Ioann. Bernartius.
Ioann. Borcholten.
IOANNES BOVRDELOTIVS.
IOANNES CHRISTOPHORVS WAGENSEILIVS.
Io. Cuspinianus.
Io. Evangelista.
Io. Gronovius.
Io. Kirchmannus.
Io. Isaac. Pontanus.
IOANNES LVDOVICVS PRASCHIVS.
Io. Passeratius.
IOANNES PETRVS LOTICHIVS.
Io. Philippus Paræus.
Io. Richardus.
IOANNES SAMBVCVS.
Io. Saresberiensis.
Io. Savaro.
IOANNES SCHEFFERVS.
Io. Smetius.
Io. Steinbergius.
IOANNES TORNÆSIVS.
Io. Weitzius.
IOANNES à WOVWEREN.
Ioachimus Camerarius.
Ioachim. Mynsingerus.
Iosephus.
IOSEPHVS ANTONIVS GONSALIVS DE SALAS.
IOSEPHVS IVSTVS SCALIGER.
Iosias Mercerus.
Iosi. Simlerus.
Isaacus Casaubonus.
Isidorus.
Iulius Alexandrinus.
Iulius Capitolinus.
Iul. Pollux.
Iul. Severianus.
Iunius Philargyrus.
Iustinus.
Iustus Lipsius.
Iustus Rycquius.
Iust. Zinzerlingus.
Iuvenalis.

L.

LAberius.
Lactantius
Lampridius.
Latinus Pacatus.
Laurentius Pignorius.
Laurent. Ramirez.
Leontius Mechanicus.
Leont. Mythographus.
Levinus Lemnius.
Lexicon Vetus.
Licetus.
Lilius Gregorius Gyraldus.
Livius.
Lubinus.
Lucanus.
Ludovicus de la Cerda.
Ludovic. Demontiosius.
Ludov. Dolcanus.

Digitized by Google

Lucianus.
Lucilius.
Lucillius.
Lucretius.
Lucratius Placidus.
Ludov. Vives.
Luſinus.
Luxurius poëta.
Lyſias Orator.

M.

Macrobius.
Manilius.
Mamertus Patiſſonius.
Marcilius, *Horatii interpres.*
Marcus Antonius Muretus.
Marcus Cato.
Marcus Evangeliſta.
Marc. Velſerus.
Marc. Zuerius Boxhornius.
Mariangelus.
Marinus Neapolitanus.
Marinus Statilius Siculus.
Marin. Victorinus.
Martinius.
Matthæus Evangeliſta.
Matthæus Raderus.
Martialis.
Martianus Capella.
Martinus Schoockius.
Maximus Tyrius.
Melchior Haiminsfeldius Goldastus.
Menander.
Menavinus.
Meurſius.
Michaël d'Angelo.
Michael Cæſius Lucorpius.
Michaël Piccartus.
Moſchus.
Minutius Felix.
Muſæus.
Mylius.

N.

Nævius.
Natal. Comes.
Nicephorus Calixtus.
Nicetas Choniates.
Nicolaus Fabricius Peireſcius.
Nicolaus Heinſius.
Nicol. Rigaltius.
Nonius.
Nonnus.

O.

Obertus Giſanius.
Octavius Ferrarius.
Onoſander.
Orpheus.
Ovidius.

P.

Acuvius.
Palladius Fuſcus.
Pancirola.
Papias.
Parrhaſius.
Paulus Ægineta.
Paulus Diaconus.
Paul. Merula.
Pauſanias.
Perſius.
Petronius.
Petrus Bayrus.
Petrus Bellonius.
Petrus Danes.
Petr. Faber.
Petr. Gregorius.
Petr. Guirandus.
Petr. Perenonnius.
Petrus Pythœus.
Petrus Scriverius Batavus editus.
Petr. Victorius.
Perſius.
Pflugius.
Phavorinus.
Philander.
Philippus Rubenius.
Philoſtratus Lemnius.
Phlegon.
Phornutus.
Phrynicus.
Pierius Winſemius.
Plato.
Plautus.
Plinius Cæcilius Junior.
Plinius Secundus Major.
Plutarchus.
Politianus.
Pomponius Mela.
Pomponius Sabinus.
Porphyrio Her. Interp.
Porta.
Priapeja.
Probus in Virgil.
Procopius.

Digitized by Google

Propertius.
Prudentius.

Q.

Vintilianus.
Quintus Septimius Florens Christianus.
Quintus Serenus.

R.

Renatus Moreau.
Rhodiginus.
Romulus Amasæus.
Rosinus.
Rutilius Lupus.

S.

Alvianus.
Sallustius.
Sappho.
Scholiastes Apollon.
Aristoph.
Iuvenal.
Nicandri.
Theocriti.
Scipio Gentilis.
Scribonius Largus.
Sebastian. Castalio.
Seneca ambo.
Serenus Sammonicus.
Servius.
Sextus Empiricus.
Sidonius Apollinaris.
Sigonius.
Silius.
Simon Abbas Gabbema.
Sirmondus.
Sisenna.
Solinus.
Spartianus.
Steewechius.
Strabus.
Strabo.
Suidas.
Symmachus.
Synesius.
Symphosius sive Symphosianus, Interpres Apollonii Tyrii.
Suetonius.
Suidas.

T.

Acitus.
Terentian. Maurus.
Terentius.
Tertullianus.
Theodoretus.
Theodorus Wybinga.
Theophrastus.
Thomas Dempsterus.
THOMAS REINESIVS.
Tibullus.
Titus Popma.
Torrentius.
Trebellius Pollio.
Tryphiodorus.
Turpillius.
Tzetzes.

V.

Valerius Maximus.
Variorum Observationes.
Varro.
Vbbo Emmius.
Vegetius.
Vellejus Paterculus.
Viglius Zwichemus ab Aita.
Virgilius.
Vitruvius.
VRSINVS. I. H.
Vsuardus.

W.

Wolfgangus Lazius.

X.

Xenophon.
Xiphilinus.

Z.

Zhnerius.
Zozimus.

TITI

Digitized by Google

TITI PETRONII ARBITRI, EQVITIS ROMANI, SATYRICON.

TITI PETRONII ARBITRI] Ita legit Lambinus Comm. ad Lucret. lib. IV. In vulgatis quibusdam editionibus legitur, C. PETRONII ARBITRI. Apud Scaliger. in Catal. C. PETRONII ARBITRI ARANII. I. Lipſ. ad lib. XVI Ann. Tac. c. XVIII. *De C. Petronio*] *Quem viri Docti eum cenſent, cujus fragmenta hodie puriſſima impuritatis. De quo etiam dilibero : ſicut & de prænomine, quod apud Plin.* lib. XXXVII, c. II *Titus eſt; itemque Plutarch. in libello* Πῶς ἂν τις διακρίνοι τὸν κόλακα τοῦ φίλου; *(Quomodo poſſit adulator ab amico dignoſci ?)* Loqui eos de hoc eodem, res indicio eſt. Plinii verba : *Titus Petronius Conſularis moriturus, invidiâ Neronis Principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam ccc. H-S. emptam fregit.* Plutarch. ἡ τῶν ἀσώτων καὶ πολυτελῶς εἰς μαγειρεῖα καὶ γυναικεῖα ἀναλισκόντων, ὥσπερ Νέρωνι, Τίτου Πετρωνίου (*Aut cum luxuriosis & ſumptuoſis tenuitas & ſordes exprobrantur, ut Neroni fecit T. Petronius*). Lambinianam lectionem ut veriorem, comprobat Goldaſtus. *Georg. Erhard.* Petronius alius, cujus Tacit. meminit lib. XIV, & XV, eſt *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipſum legendum eſt lib. XV Ann. ex Pl. Eum vero non ſub Nerone, ſed ſub Galba periiſſe certum eſt ex lib. I Hiſt. *Petr. Pythœus.*

SATYRICON] De Satyra appoſitè Ioſ. Ant. Gonſalius in præmiſſis Præludiis. quæ hîc duobus non amplius verbis complecti lubet. *Satyra* vel eſt *Luciliana* in mores invehens, vel *Varroniana* res varias vario ſtylo condiens : illa *ſatyra*, hæc *ſatira* vel *ſatura.* Ger. Io. Voſſius in Etymol. Vtrumque in noſtro concurrit. Gonſalius, & Georg. Erhardus, ſive Michaël Caſpar Lundorpius. *Sidonius Apollinaris lib. 8 epiſt. 11. Nunc flammant Satyra* — & libro I epiſt. ult. *Pœonius exarſit, cum Satyricus ille morſum dentis igniti impreſſerat.* Ennius Satyr. lib. 3.

Enni Poëta ſalve, qui mortalibus
Verſus propinas flammeos medullitus,

id eſt, mordaces & Satyricos. Siſenna lib. 2. *Non dignus in quem debeam Satyram calentis vi adingerere.* Interpres Iuvenal. *Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia quaſi lucernam admovent, & ut uderant, & ut oſtendant crimina,* &c. Erhardus, ſive Lundorpius. Satyricon verò hoc Petronii in libros plures diſtributum fuiſſe, ſatis magno nobis argumento eſt veteris Gloſſarii fiducia, quod apud literatiſſimum antiquæ fidei cuſtodem Petrum Danielem in publicos potius, quam privatos uſus ſervari intelligo. Inde enim ſic quaſi ex aumario deprompta feſtiva illa ablectiſſimorum Fragmentorum ſymbola. Vbi inter cætera & hoc exemplum ſub Satyrici illius

Digitized by Google

ſpicilegii exodium Petronianis amatoribus occurrit: *Excelſiſſ. dicitur à Petronio in* 1 *Sat.* Vnde manifeſtum, hoc opus certo librorum ordine diſtinctum fuiſſe. *Ian. Douſa. P.* Quin & in veteri Gloſſario S. Bened. Floriacenſis habetur hic locus deſumptus è Petronio Arbitro l. xv. *Sed video in totum in illa hærere tabula, qua Troja halosin oſtendit.* P. Daniel. Quod ex Petronii Satyrico habemus, mera excerpta ſunt alicujus ſtudioſi, qui, quæ ad guſtum ſuum in illo auctore invenerat, eodem quo opus legebat ordine, Adverſariis ſuis commendavit ac commiſit. Qui putant, à monachis ſic eviratum eſſe, vehementer errant. Qualis hæc caſtratio foret, quæ, reſectis à reliquo corpore membris, vel potius ipſo corpore abjecto, ſolas pudendas partes reliquiſſe videatur? Certe quæ deſiderantur, vix videri poſſunt ſalaciora ac nequiora fuiſſe his quæ relicta ſunt. Imo iſta nullam procacitatis & protervitatis ὑπερβολὴν (*exſuperantiam*) vel ipſis lenonibus uſurpandam reliquam faciunt. *Clamd. Salmaſius.* Omnium maximè convincit, Satyricon Petronii in complures libros fuiſſe diſtinctum, Rubrum codicis Dalmatiæ Tragurienſis, Româ cum omnibus ſcripturarum compendiis Amſtelodamum à Cl. viro Ioanne Lucio miſſi, protographo ibidem Romæ apud Nobiliſſimum Laurentium Grimaldi Bononienſem familiarem Legati Veneti reperiundò, quæ talis:

PETRONIVS ARBITER.

PETRONII ARBITRI SATYRI FRAGMENTA, EX LIBRO QVINTODECIMO ET SEXTODECIMO.

Cum alio genere furiarum &c.

NVm alio genere [1] furiarum declamatores inquietantur? qui clamant, Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam [2] ſucciſi poplites membra non ſuſtinent. Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam

1. *furiarum*] *Furiis agitari* dicuntur, qui nihil ordine faciunt, & qui flagitiorum conſcientia parum apud ſe ſunt. Feſtiviſſimum eſt hoc, quod in Græcis Epigramm. dicitur, *quoſdam non jam à Muſis, ſed à Furiis proſus agitari.* Sunt enim, ut ille dicit, μανίαι δ' ἀ πᾶσιν ὁμοίαι (*Non omnis furor idem*). De furiis impiorum elegantèr ſcribit Cicero pro Roſcio Amerino, in Piſonem, & lib. I de LL. Vnde toties Plut. ἐπιμένουσα τῷ ἐριννύων (*mors imminens à Furiis*). & νῦν ἐριννύων ὑφηλατηθεῖς (*Furiarum aſtro percitus*). Heliodorus Æthiop. α'. Ἐριννύες ἤλαυνον (*Eriminyes agitabant*). Eurip. Iphigenia, in Tauris; ἀφ' ἑστιοῦχον ἐριννύων (*ſtimulis agitatus Erinnyum*). Ovid. lib. x de Myrrhâ. & Suet. Nerone c. XXXIV. *Io. Al. Braſican.*

2. *ſucciſi poplites membra non ſuſtinent*] Paull. ex Feſti lib. XVII. *Suppernati dicuntur, quibus femina ſunt ſucciſa in modum ſuillarum pernarum.* Ennius:

His pernas ſuccidit iniqua potentia Pœni.

Loquitur Ennius de clade Cannenſi: nam à ſuperbo Pœno pernæ vel femina ſunt ſucciſa in quibus vitæ quid animadvertebatur. Livius lib. XXII ſcribit, *quoſdam jacentes vivos, ſucciſis feminibus poplitibuſque, poſt cladem Cannenſem fuiſſe inventos.* Valer. Max. lib. IX, c. II notat, *Annibalem captivos Romanos oneribus & itinere feſſos, infima pedum parte ſucciſa reliquiſſe.* Reſpicit eo Petronius hic. *P. Metula.*

1. *Fu-*

Digitized by Google

tiam ituris viam facerent : nunc & rerum [1] tumore, & [2] ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantum proficiunt, ut [3] quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos. [4] Et ideo ego aduleſcentulos exiſtimo

1. *tumore*] *Abundantia.* Gloſſarium Petronianum Ioann. Bourdelotii Notis criticis, ad Petronium ſubiunctum, à Rutgero Hermannide, editionis A. 1663. Erhardus : *tumor.* Grande dicendi genus, falſa ſublimitatis ſpecie blandiens.

2. *Nunc & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu*] Alibi, *An audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta.* Quintil. l. 9, c. 5, *Lumina præcipue in clauſulis poſita ſententias vocamus. Quæ minus crebra apud antiquos, noſtris temporibus modo carent.* Hieronymus ad Pammach. *More puerorum argutas ſententiolas in clauſulis ſtruis.* Idem ad Nepotianum : *Ne à me quaras puriles declamationes, ſententiarum floſculos, & per fines capitulorum acuta quadam breviterque concluſa.* Ioan. à Wouweren. *Sententiarum ſtrepitus*, inanes ſententiæ, vana commenta. *Gloſſarium Petronianum.*

3. *quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos*] Senec. lib. 11 Controv. in procem. *Velut ex umbroſo & obſcuro prodeuntes loco clara lucis fulgor obcæcat : ſic iſtos à ſcholis in forum tranſeuntes, omnia tanquam nova & inuſitata perturbant.* Idem lib. v Contr. *Portius Latro, cum pro reo Ruſtico Pontio in Hiſpania diceret, uſque eo confuſus fuit, ut à ſolœciſmo inciperet, nec antea potuit confirmari, jam parietes deſiderans, quam impetraret, ut judicium ex foro in baſilicam tranſferretur. Vſque eo ingenia in ſcholaſticis exercitationibus delicata enutriuntur, ut clamorem, ſilentium, riſum, cœtum denique pati neſciant.* Sim. Abb. Gabbema. Aliàs *declamatio*, in vero ſuo uſu, exercitiis fictis ad res quaſcunque ſerias præparatio eſt, & perfecti imago. Quintil. l. 1, c. 10. Gloſſar. Petronian. forenſium actionum meditatio. Quintil. l. 4, c. 2. Io. à Wouweren: Eumenius Rhetor. *Neque enim tantum me aut negligentia, aut confidentia tenet, ut neſciam, quanta ſit, inter hanc aciem fori & noſtra illa ſecreta ſtudiorum exercitia diverſitas. Ibi armantur ingenia, hic præliantur; ibi præluſio, hic pugna committitur.* Acceſſere ad hoc exercitationis genus perſonæ principes. Suetonius Nerone c. 10. Spartian. Severo, Capitolinus Gordiano : *In Athenæo controverſias declamavit.* Cicero 1 Tuſc. quæſt. *Declamitabam cauſas*; lib. 7 Epiſt. ad Pœtum : *Hirtium & Dolabellam diſcendi diſcipulos habeo, canendi magiſtros. Puto te audiſſe illos apud me declamare, me apud illos canere.* Hos imuit Seneca Controverſ. procem. *Potuiſſem audiſſe* (Ciceronem) *in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos*, cujus judicium fecit Sueton. L. de Claris Rhetor. Cicero Bruto : *Commentabar declamitans cum M. Piſone, aut cum aliquo quotidie*, hinc *quotidiana declamatio.*

4. *Et ideo ego aduleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri*] Georg. Erhardus : Quia conſueta faſtidiuntur, diverſa à forenſi rerum uſu tractantur, imo ad mera nugamenta antiquitatum & ſophiſmatum deflectitur. Nonne enim & hodie diſputationes noſtrorum Academicorum, pari eodemque modo juvenum animos ad magna ſurgentes deterunt atque corrumpunt? *Ne in ſuteria quidem*, inquit Caſelius, *magiſter tyronem ferat ſibi obloquentem; quin dicto ſibi audientem eſſe jubet : interrogandi forte ei poteſtatem faciat, ſi humanior ſit. In paulo honeſtioribus, diu docent, diu exercent alumnos: nec iis judicii partes infimas permittunt;*

Digitized by Google

exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; [1] ſed piratas cum catenis in litore ſtantes, & tyrannos edicta ſcribentes,

tunt; ubi tamen in ſenſus incurrunt omnia. Pythagoras idem fecit. Hinc diſputationes tyronum non minus ridiculæ videntur, quam inſtructa acies gruum & Pygmæorum, de qua Poëta fabulantur: ac male novitiis conſulunt, qui eos in acie diſputationum collocant, quaſi egregia facinora deſignaturos, qui nec clypeum tenere, nec haſtam vibrare, ac ne pedibus quidem firmiter conſiſtere valeant. in Prodidaſcalo: ubi per omnes artes progrediens docet, de qua paucis poſſit diſputari, idque tantum inter ſeniores. Declamatores quoque noſtri juveniles, nonne eundem errorem cum antiquis iſtis Petronianis errant? Videte mihi themata Magiſtrorum & Scholarium exercitia, in quibus nihil fere ex iis, quæ in uſu habemus, aut legitur, aut videtur, aut auditur. In Logicorum ſive Dialecticorum λεπτολογίας (hoc eſt Ramiſtarum ſyllogiſticationes) & ſcholaſticorum Doctorum *ineptias*, quib. generoſa ingenia velut peſtilenti quodam ſidere afflaverunt, jam olim ſcripſit Felix Faber Monachus Dominicanus Hiſtor. Suevor. l. 1, c. xi. ubi inter cætera: *Univerſitatibus* inquit, *noſtris Oratoria & Poëtica penitus incognita eſt, & omne ſtudium juvenum in elenchis eſt vaniſque cavillationibus. Sic periit à nobis ornata oratio, & abundat vana & ſterilis cavillatio, qua nihil ſolidum, nihil delectabile, nihil verum apparet, etiamſi ſit veriſimum.* De Criticorum levibus atque inanibus ſtudiis, quibus ludibria quædam excitando hoc tantum proficiunt, ut cum anni ad teſſeram venerunt, nullam ad rem bonam apti atque idonei habeantur. Dequo hominum genere non injuria illud Ciceronis de Amicit. uſurpavero: *nihil altum, nihil magnificum ac divinum ſuſcipere poſſunt, qui ſuas omnes cogitationes abjecerunt in rem tam humilem, atque contemptam.* Porro de prava Scholaſticorum & Ludimagiſtrorum inſtitutione, quam hoc loco Petronius perſtringit, eleganter agit Goldaſtus in Notis ad Hieroclis Ἀγεῖα (*Vrbana*), quem conſule.

1. *ſed piratas cum catenis in litore ſtantes*] Seneca lib. 1 Contr. 11. *Non eſt credibile temperaſſe à libidine piratas omni crudelitate efferatos, quibus omne ſuum nefaſque luſus eſt, ſimul terras ac maria latrocinantes, quibus in aliena impetus per arma eſt, jam ipſa fronte crudeles, & humano ſanguine adſuetos, præferentes ante ſe vincula, & catenas, gravia captis onera.* S. A. Gabbema. *cum catenis.* Fuit non modò Barbaris, ſed Romanis frequens catenarum uſus. Quæ profectionis bellicæ comites. Quod oſtendit Horatius ſcribens ad Iccium lib. 1 Od. cum Cajo Auguſti filio, in Arabiam proficiſcentem, ut arbitror:

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, & acrem militiam paras,
Non antè devictis Sabæa
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. —— Et ille Iccius inter libertos Agrippæ, aut procuratores. Nam idem Poëta:

Fructibus Agrippa Siculis quos colligis, Icci.

Ideoque Caium Agrippæ filium ſequebatur euntem in Arabiam. Idem Horat. lib. 11 Od. xiii.

Miles ſagittas & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus & Italum
Robur. —— D. Hieronymus ad Pammachium. *Hic barbarum litus ſunt, hic diabolus pirata cum ſociis, portat vincula capiendis.* Illæ autem catenæ collo, brachiis retortis, manibus, & pedibus injectæ. De *collo*, Tibullus,

Libera Romana ſubjecit colla catena.

De

Digitized by Google

bentes, quibus imperent filiis, [1] ut patrum ſuorum capita præcidant; ſed [2] reſponſa in peſtilentiam data, [3] ut virgines tres aut plures immolentur; ſed [4] mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quaſi [5] papavere & ſeſamo ſparſa. Qui inter hæc nutriuntur, non

De *brachiis*, Horat. III Carm. V.

—— Vidi ego civium
Retorta tergo brachia liberâ.

De *manibus*, Pedo ad Liviam:

Aſpiciam, regum liventia colla catenis,
Duraque per ſævas vincula nexa manus.

Et Tibullus lib. I Eleg. VII etiam de *brachiis* ſcribit:

—— Nexos pubes Romana triumphos
Vidit, & evinctos brachia capta duces.

De *compedibus*, Tacitus, Florus, alii. *Ludov. Dorleans.*

1. *ut patrum ſuorum capita præcidant*] *Lex erat Sardoa*, inquit Ælianus lib. IV, c. I var. Hiſt. *ut filii patres, jam ſenio confectos fuſtibus cederent, & interemptos ſepelirent: abſurdum arbitrantes eſſe, ſi delirus ſenex ulterius in vivis agat, eo quòd ſapiſſime in fraudem peccatumque impellatur corpus ſenectute grandæva maceratum.* S. A. Gabbema.

2. *reſponſa in peſtilentiam data*] Cicero lib. I de Divinat. *Vt hoſtiarum immolatarum inſpicerentur exta, quarum ex habitu, atque ex colore cum ſalubritatis, tum peſtilentiæ ſigna percipi: nonnunquam etiam, qua ſit ſterilitas agrorum, vel fertilitas futura.* Quintilianus lib. II, c. X. *Sint ergo & ipſa materia quæ fingentur, quàm ſimillima veritati: & declamatio in quantum maximè poteſt*, &c. *Nam magos, & peſtilentiam, & reſponſa, & ſæviores tragicis novercas, aliaque magis adhuc fabuloſa, fruſtra inter ſponſiones & interdicta quæremus.* Gabbema.

3. *ut virgines tres aut plures immolentur*] Quintilianus Declamat. CCCLXXXIV. *In peſtilentia reſponſum eſt, virginem immolandam. Sorte ductam pater virginem negavit. Magiſtratus immolavit: non ſimebatur peſtilentia: iterum ſortiti ſunt: altera immolata eſt: ſedata eſt peſtilentia.* Idem Declam. CCCXXVI. *Qui peſtilentia laborabant, miſerunt legatum ad oraculum petendum. reſponſum eſt filium ipſius immolandum eſſe.* Idem.

4. *mellitos verborum globulos*] Eleganter à guſtu ad auditum ſuavitas mellis trahitur. *Gaſp. Barth. Mellitos*, i. ſuaves, dulces. Ariſtoph. Avib. μελιγλώσσων ἐπέων, i. *mellitorum carminum.* ut Horat. dixit, *poëtica mella*, & Tertull. de Anim. *mella facundia.* ad quam conditionem μελίῤῥυτος χύσις (*melleum ſonum edens cygnus*), & μελίχρως Σοφοκλῆς (*mellei coloris Sophocles*) in Epigrammat. appellantur. μελιῤῥύγοις, qui voce ſunt mellita ac dulci. γλυκυμείλιχος, dulciſſimus. Homer. Iliad. α de Neſtore:

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

(*Cujus ab ore thymum redolentia verba fluebant.*)

Cicero de Senect. *Ex ejus lingua melle dulcior fluebat oratio.* Quos Petronius *mellitos globulos*, Cic. lib. I ad Attic. ep. XIV dixit ληκύθους, quaſi dicas uncta verba & oleo ſparſa. & neſcio quis ληκύθους λόγων (*lecythos verborum*). *Lundorpius. Globuli*, placentulæ erant ab orbiculari figura ſic vocatæ. *Muretus. Animadvertit* Turnebus, *veteres in omni dulciario opere ſolitos eſſe uti melle, ut nos ſaccharo.* Gabbema.

5. *papavere & ſeſamo ſparſa*] Seſamum, principem locum inter bellaria obtinniſſe, ex hoc Petronii loco, Athenæo, & Polluce notum eſt. Nec papaver poſtremum locum, inter condimentarias herbas obtinebat Muretо auctore. Ideo cum aliquid ſtudioſe

Digitized by Google

non magis ſapere poſſunt, quam, bene olere, qui [1] in culina habitant. [2] Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquentiam perdidiſtis. [3] Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quædam excitando effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur, & [4] caderet. Nondum juvenes

ſe politum ſignificare vellent, σησαμοειδὲς (*ſeſami frumenti Indici ſpeciem, ſeu dulcedinem referens*), & papavere ac ſeſamo ſparſum dicebant. Iſ. Caſaubon. Animad. in Athen. l. III, c. XXVII. Plaut. Pœnul. I, II, CXIV.

A G. *Obſecro hercle ut muſſa loquitur?*
M I. *Nihil niſi laterculos,*
Seſamum, papaveremque, triticum, & frictas nuces.

Petronius infra de cœna Trimalchionis: *Glires melle & papavere ſparſos.* Idem.

1. *in culina habitant*] Sic & editiones Io. Tornæſii, Ia. Douſæ, aliorumque, ac codex MS. Tragurienſis. Claud. Salmaſius: *Haud melius olere poſſunt, quam qui in coriaria habitant*; vulgo edunt: *in culina habitant*. culinam ſcio multis non male olere. at veteres libri legunt: *in coria*; pro *coriaria*, τῶ βυρσοδεψείῳ. Gloſſar. Petronianum: *culina*. Notæ ſunt culinariæ ſordes ex pinguedine, aliisque purgamentis.

2. *Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquentiam perdidiſtis*, &c.] *Pace veſtra*. Formula, qua utebantur veteres, cùm quid veniâ alicujus vellent dicere. Ea uſi ſunt Plautus, Terentius, Cicero, Tibullus, Propertius, alii. *Gabbema* in editione poſteriore, ſeu fragmento potiùs, non enim opus ad finem perductum; editio prior, cujus nos lectionem & textum exhibemus Anni eſt 1654, Trajecti ad Rhen. In hoc Gabbemiano fragmento, quà exegeſin, non pauca mutata, interpolata, ut fit, quæ hîc in Notis non negliguntur. Ioan. à Wouweren: *eloquentiam perdidiſtis*, &c. Quintil. l. XI, c. 10. *Eo quidem res iſta culpâ docentium recidit, ut inter præcipuas, quæ corrumperent eloquentiam cauſas, licentia atque inſcitia declamantium fuerit.* Sic verò Iul. Scalig. leg. ex vet. cod. *primi omnium*, pro priori, *p. omnem. Primi omnium*, habet & cod. Tragur.

3. *Levibus enim atque inan. ſ.*] Omnino alluſum ad proverbium: *Fluctus in ſimpulo excitare.* Scaliger. *Io. à Wouweren.*

4. *caderet*] Senec. Controverſ. 9. *Pramium pulcerrima rei cecidit.* Lactant. l. 4, c. 1. *In totum ſapientia ceciderat.* Ge. Erhard. Idem, & ex eo Gloſſ. Petron. *Cadere* dicuntur omnia, quæ ab ordine & conſtantia vacillant, aut degenerant. Ia. Douſa: *ut corpus orationis caderet*. Sic & de Aſiatica iſta tolutiloquentia Octavianus Cæſar; cujus univerſam prorſus dictionis imaginem (quantum ex ejuſdem fragmentis eſt conjectare) à Petronio poſſideri, jam pridem ſatis acceptum eſt mihi, Scribit igitur ille in quadam ad M. Antonium epiſtola (Suetonium auctorem ſequor) ludens malum & inconſtans in eligendo genere dicendi ingenium ejus: *Tuque dubitas Cimberne Annius, an Verrius Flaccus imitandi ſint tibi? ita ut verbis quæ C. Salluſtius excerpſit ex originibus Catonis uteris? an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?* Quibus mox ſuccinit Arbiter, inquiens: *Nuper ventoſa iſthæc & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigravit, animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere afflavit.* Cæterum, quod dixi, Petronianum ſcribendi genus ad Octavianæ dictionem ſimilitudinem examuſſim mihi conformatum videri,

Digitized by Google

[1] juvenes declamationibus continebantur, quum Sophocles, aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum [2] umbraticus doctor ingenia deleverat,

deri, neminem demiraturum arbitror, qui Suetonianum illud de Augusto Principe testimonium memoriter commeminerit satis: *Genus eloquendi sequutus est elegans & temperatum: vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum (ut ipse dicit) fœtoribus. Præcipuamque curam duxit, sensum animi quam apertissime exprimere: quod quò facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque conjunctiones sæpius iterare dubitavit, quo detracta adferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent.* Quæ quidem omnia ita graphice, & quasi ad verum Petronianam nobis orationem ob oculos repræsentant, ut nisi de Augusto ea memorata esse constaret nobis ex Historicæ fidei auctoritate, in alium potius neminem quam in Arbitrum nostrum convenire ex animi sententia jurati asseverare possimus. Hucusque *Dousa.*

1. *Nondum juvenes declamationibus continebantur*] In eos invehitur, qui adolescentum studia umbræ pædorique scholastico addita, ab iis rebus abstrahebant, quorum usus erat in publico. Itaque inducit exempla eorum, qui citra scholas illas declamatorias, ad summam Eloquentiæ venerunt. Sed quid sibi vult in hac sententia verbum *continebantur*, quid est, *contineri juvenes declamationibus?* An erupturi erant velut viperæ, aut non potiùs laudi est hæc vox scholasticis hoc loco, quàm, quod volebat Petronius, dedecori? Latere aliquid non vulgare hoc verbo, ego semper ratus sum; licèt probissimus doctissimusque Rittershusius emendatum iret, *conterebantur.* Si verbis audacia detur, minimè trito egregiam tamen Latinam simul linguam & Petronium verbô, augeremus non inviti: id veniat. ductum à *tineis*, sitque fictum ad faciem, τῦ *collustulare*, & talium, scriberemus verè: *Nondum juvenes declamationibus continebantur.* hoc est, in tineas pædoremque dabantur. Quod indicatum tamen, non firmatum aut statutum volumus, novitate sine exemplo territi, judicium esto penes literatos: iis si crudum videbitur, age malint scribere, *contendebantur.* quod aptissimum sententiæ, licet literis mutatis audacius. *Enstathius Swartius. continebantur.* i. e. *detinebantur, exercebantur.* Gloss. Petron.

2. *umbraticus doctor*] *i. e. scholasticus, qui in umbra sub tecto vitam agit.* Gloss. Petron. Gravissimus Annalium auctor Tacitus lib. XIV Ann. c. LIII. *Studia, ut sic dixerim, in umbra educata.* Per umbram, scholam declamatorum intelligit. *Curt. Pichena.* Plinius lib. IX Ep. II. *Volumus scholasticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere.* Apud Plautum in Curcul. IV, III, XXIII *umbraticus* sumitur pro homine urbano & in umbra degente, opponiturque militari, qui plurimum in castris sub Iove frigido degit. Iuvenal.

—— genus ignavum qui tecto gaudet & umbra.

Idem Satyr. 7.

Ad pugnam qui Rhetorica descendit ab umbra.

Columella d. R. R. lib. I. *Eos qui sub umbra civitatis intra mœnia desides cunctarentur.* Sic Trucul. Plaut. II, VII, XLIX miles vituperans urbanum amatorem vocat,

mechum malacum, cincinnatum, umbraticolam. Gabbema.

Idem in edit. posteriore: *umbraticus doctor.* i. propriè Scholasticus, qui

Digitized by Google

leverat, quum [1] Pindarus, novemque Lyrici Homericis versibus canere [2] timuerunt. Et ne poëtas quidem ad testimonium citem, certe neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. [3] Grandis, &, ut ita dicam, pudica oratio non est maculosa,

in umbra sub tecto & inter tectum discipulos exerceret, hos ita appellabant in oppositione eorum, quibus olim juventus Romana præceptoribus, nimirum optimis oratoribus in ipso foro sub dio utebatur, & pugnare in prælio discebat, ut loquitur Dialogus de caussis corruptæ Eloquentiæ, cap. XXXIV.

1. *Pindarus novemque Lyrici*] Senec. Ep. XXVII. In Hygini verò Mythol. nudum lemma: *Septem Lyrici.* quod falsum est. Ausonius gripho Ternarii numeri:

Et Lyrici vates numero sunt Mnemosynarum.

Wouweren. Lyricorum princeps cluit *Pindarus.* Reliqui sunt: *Alcæus, Sappho, Stesichorus, Ibycus, Anacreon, Bacchylides, Simonides, Alcman*, quorum fragmenta manibus doctiorum teruntur. Quidam addunt *Corinnam*, quæ fuit poëtria. *Gabbema.* Hic quæruntur viri docti, quomodo *Pindaro* nominatô *novem* tamen *Lyrici* sint? Tentat conciliare G. Barthius lib. XLIV, cap. VI. Gonsalius decimam *Lyricam* indagavit, sed simplicissima & verissima explicandi ratio hæc est. Rotundum numerum positum pro exacto & subtili, ut solet; quod genus adeo amatum veteribus, ut etiam interdum, cùm sodalitii alicujus mentio fit, etsi unum nominando eum è reliquorum numero excerpsisse videantur, postea tamen universum collegii numerum ita ponant, quasi & is, quem excerpserant, includeretur, sicuti in hoc Petronii. ita ut Seneca lib. V de Benef. cap. XVI. *Cnejus Pompejus dum extraordinaria concupiscit imperia, dum provincias ut eligat distribuit; dum ita Triumviris Remp. dividit, ut tamen in sua domo duæ partes essent.* Vbi Gruterus: *dum ita cum tertio Remp.* Lipsius: *Dum ita Triumvir Remp.* Sed *Triumvirs.* id est *Collegio suo.* quod ipsum, Cæsarem, Crassum continebat. Prorsus ut Rutilius Numantianus de alteris illis tribus viris:

Ille tamen Lepidus pejor civilibus armis,
Qui gessit sociis impia bella tribus.

Nempe ubi tres socii erant, ipse Lepidus, Octavius, Antonius. Frequens hoc etiam sacro Codici. In Ann. Iud. cap. IX. *Ita venit*, (Abimelech) *in domum patris sui Ophratham, & interfecit fratres suos, filios Ierubalis, septuaginta viros super lapide uno: & reliquus factus est Iotham filius Ierubalis.* Atqui omnes filii computato & Iothano fuerunt septuaginta. Sic rursum: *Vt rediret injuria LXX filiis Ierubalis illata.* Id est, cædes eorum reponeretur Abimelecho. *Io. Fred Gronovius.*

2. *timuerunt*] c. *M. invenerunt.* Ian. Dousa in MSo ad editionem Tornæsii A. 1575, sæpius citando.

3. *Grandis, &, ut ita dicam, pudica*] Infra: *Iam illa grandis oratio haberet majestatis suæ pondus.* Et paulo post:

Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.

Erhard. Corn. Tacit. sive quis alius auctor dialogi de Oratoribus: *Oratio, sicut corpus hominis, ea demum pulchra est, in qua non eminent vena, nec ossa numerantur; sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, & exsurgit toris, ipsos quoque nervos rubor tegit, & decor commendat.* Vide Iuvenal. Satyr. 8. Quinctil. l. 2, c. 11. l. 5. c. 12. l. 12, c. 6. *Io. à Wouweren.*

1. Ver-

loſa, nec turgida, ſed naturali pulchritudine exſurgit. Nuper [1] ventoſa iſthæc & enormis loquacitas [2] Athenas ex Aſia commigravit, animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti [3] peſtilenti quodam ſidere adflavit, ſimulque corrupta eloquentiæ regula ſtetit, & obmutuit. Quis poſtea [4] ad ſummam [5] Thucydidis, quis [6] Hyperidis

1. *ventoſa iſthæc & enormis loquacitas*] εἰσεχλίσεις, ſublimiloqua, & in dicendo ſuperba, ut cum quis

Projicit ampullas & ſeſquipedalia verba.

Erhardus. *Turbida & vana Aſiaticorum dicendi licentia.* Gloſſ. Petron.

2. *Athenas ex Aſia commigravit*] Cicero in Brut. c. XIII. *Aſiatici nimis redundantes.* D. Hieron. ad Ruſticum: *Qui Aſianum tumorem Attico ſiccabant ſale.* Iulius Severianus: *An ſequenda Atticorum actio, qui breves adſtrictique ſunt, & acres: An imitanda nobis Aſianorum licentia, qui vagi & fuſi?* S. A. Gabbema.

3. *peſtilenti quodam ſidere adflavit*] Nonnunquam quaſi ex ipſis ſtellis ignes deſluunt, qui fulminum modo animalia ferire ſolent, & arbuſta; videntur ipſæ ſtellæ decidere aut tranſilire: quod tamen putidum exiſtimare, nam infra iſtas hæc naſcuntur. Huc ſanè reſpexit Petronius. Apul. Mileſ. 8. *Velut gravi tonitru procellaque ſideris, vel ipſo Diali fulmine percuſſa.* Martial. l. 7 Epigr. 93.

Hoc opus eſt ſubito ſiat ut ſidere noctis.

Et l. XI Ep. 86.

Sidere percuſſa eſt ſubitò tibi, Zoile, lingua.

Hi autem qui perculſi, *ſideroſi*. Gloſſ. *Sideroſus ὁ ἐφ' ἑαυτῷ λήξ, ὑπολειπόμενος* (*deficiens*). In arboribus *ſideratio*. Plin. l. 7, c. 24. Io. à Wouweren. *Peſtilenti ſidere afflatum eſſe.* i. peſtilentia correptum eſſe, vel lue peſtifera infectum eſſe. Vnde Inſtinus: *Peſtilentis ſideris vi exercitum amittere:* & Livius; *Haud ſecus quam peſtilenti ſidere ictum pavere.* Tranſlatum eſt ab arboribus, quarum proprium vitium eſt *ſideratio*, cum lactescentes germinum oculi grandine vel pruina aduruntur, aut ſub ortu canis ſiccitatum vapore novellæ arbores moriuntur, teſte Plin. lib. VII. *S. A. Gabbema in edit. poſt. ſidere afflare peſtilenti.* Metaphora eſt ducta à morbo plantarum *ſideratio* dicto, quo, humore per nimium æſtum abſumpto, totæ vel aliqua ſui parte ſubitò exarescunt. *Gloſſ. Petron.*

4. *ad ſummam*] *Summam* abſolute uſurpat pro perfectione & conſummatione & abſolutione, quod novitate quidem blanda conciliatrice placet intelligenti: non attendenti ſurdum & inane vocabulum eſt. Turneb. lib. XIX, c. VI. Iuretus ad Symmach. lib. III, ep. XL. Infra Petronius: *Dinque ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt.* Gabbema.

5. *Thucydidis*] Cujus tanta fuit in dicendo præſtantia, ut, teſtante Dionyſ. Halicarnaſſæo, Demoſthenes ejus librum octies deſcripſerit, totumque fere edidicerit.

6. *quis Hyperidis ad famam proceſſit*] Fuit Hyperides Athenienſis, unus è decem clariſſimis Oratoribus, æmulus quandoque Demoſthenis. Volat. L. 6. Plutarch. in Demoſth. Guilielm. Cantenus: De *Hyperide* Oratore narrat Athenæus, eum cùm Phrynen in Iudicium capitis adductam defenderet, & viderentur judices eam eſſe condemnaturi: tum verò in medium illam produxiſſe, tunicisque diruptis ejus pectus (quod ut ipſa

Digitized by Google

ridis ad famam processit? ac [1] ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuerunt usque ad senectutem canescere. [2] Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorum audacia [3] tam magnæ artis compendiariam invenit. [4] Non est passus Agamemnon me diutius declamare [1] in

ipsa tota, speciosissimum erat) denudasse, atque ita eam de more conclusionis coràm deplorasse, ut judices partim religione deterriti, partim misericordiâ moti, Veneris ministram & sacerdotem illam absolverint.

1. *ne carmen quidem sani coloris*] Sanum appellabant quicquid rectum, moderatum, castigatum, & sincerum. Quo sensu Cicero de Clar. Orat. dixit, *Asiaticos oratores nimis redundantes, Rhodios sanniores.* Et alio loco, *Atticos oratores sanos & siccos.* Fr. Iuret. ad Symmach. *G. Erhard.*

2. *Pictura quoque non alium exitum fecit, &c.*] Ipse Petronius infra: *Consulere prudentiorem cepi atates tabularum, simulque causam defidia presentis excusare, cur pulcherrima artes periissent, inter quas pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tum ille, Pecunia, inquit, cupiditas hac tropica instituit, &c.* Felix Faber Monachus Vlmensis in Histor. Suevor. l. 1, c. 8. *Revixit in Germania scientia & eloquentia, & ex consequenti quaque ingeniosa artes, ut pictura & sculptura. Amant enim se artes ha adinvicem. Ingenium pictura expetit, ingenium eloquentia cupit non vulgare, sed altum & summum. Mirabile dictu est, dum viguit eloquentia, viguit pictura, sicut Demosthenis & Ciceronis tempora decent: postquam cecidit facundia, jacuit & pictura. Videmus picturas, & sculpturas ac scripturas ducentorum annorum nulla prorsus arte politas, nec hominum, sed monstrorum portentorumque facies. Scripta illius atatis rudia sunt, inepta, incompta: prisci vero seculi, Apellem atque Zeuxim, Polycletum, Phydiam & Praxitelem magnos fuisse comperimus; & de statuariis, sculptoribus & picturibus Dorem Liddum, &c.* Idem.

3. *tam magna artis compendiariam invenit*] scil. *viam.* Sic Cic. lib. 11 de Offic. *Socrates hanc* viam *ad gloriam proximam, & quasi* compendiariam *dicebat esse.* Seneca Ep. XXVII. *hanc compendiariam invenit.* Varro: *Hoc dico, compendiaria sine ulla sollicitudine ac molestia dicendi ad eandem voluptatem perveniri posse.* Philoxenus Gloss. *Compendiaria, συντμῆσις.* S. A. Gabbema. *Compendiaria. concisa brevitas, συντμῆσις.* Gloss. Petr.

4. *Non est passus Agamemnon*] Imitatur aperte Lactantius Inst. divin. l. 1, c. 1. *Non est passus hominem Deus lumen sapientia requirentem diutius oberrare. Agamemnona* Regem prædicat Homerus, corporis proceritate omnes heroas Græcos antecelluisse. Hinc personam Agamemnonis inducebant Declamatores, ut magni & constantis patroni; quod ex nostro Arbitro licet colligere, & Varronis virgula divina. Auct. Popma Conjectan. ad Varron. Frequens apud optimos auctores, ut sub personis Homericis alios intelligant. Læv. Torrentius in Suetonii Tiber. cap. 61. De hoc etiam mediæ ætatis vetera nomina adsciscendi more quædam notavit Hen. Canisius Antiq. lect. tom. 1, in Not. ad Alcuini Epist. 3, & 46. & Goldastus in Suevicar. rer. Scriptorib. de Vellejo Gallo. Sic infra: *cum Agamemnone ad januam perveninus.* Et alibi:

Digitized by Google

[1] in porticu, quam ipſe in ſchola ſudaverat: ſed, adoleſcens, † inquit, quoniam [2] ſermonem habes non publici ſaporis, &, quod riſſimum eſt, amas bonam mentem, non

† *Agamemnon.*

libi: *Recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem.* Iterum. *Quicquid Lycurgi villa graſſantibus præbuiſſet:* ad Lycurgi crudelitatem reſpiciens. *Ge. Erhard.*

1. *declamare in porticu*] Non idem porticus, ac ſchola. *Porticus* ante ſcholas, ut in Academia Altorfina, nec ante ſcholas tantum, ſed & ante pinacothecas *porticus* habebant. Infra: *Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Enmolpum recitantem miſerunt.* Chriſtiani etiam ante templa, quas Scriptores eccleſiaſtici *ambitus* vocant. *Erhard. Porticus, locus* (juxta vel ante acroaterium) *in quo declamationes fiebant.* Gloſſ. Petron. *Porticum* quam dicat neſcio, præſertim quum nec pes, nec caput Encolpianæ diſſertationis, in tanta tamque deformi Satyrici iſtius decurtatione, uſpiam gentium compareat hodie. Nam nec de *Agamemnonis ſuaſoria* reliquum nobis quidquam fecit fugitiva oblivio. Quid? quod majorem *ſuperioris declamationis* partem deperiiſſe augurari poſſumus. Iam de *obſcæna illa, modisque omnibus flagitioſa Encolpii ſervitute, eodemque ad arenam condemnato; de fuga ejus, ac judicio delufo: de nocturna hoſpitis cæde: de uxore Lyca corrupta, tum injuriis eidem illatis, expilatoque contumelioſa migratione navigio,* nec vola, nec veſtigium, quod ajunt. Quid de *damnatione Tryphænæ, de exilio, ac dignitate ejus in concione proſcripta: de Lycurgi villa diſpoliata, ac rapinis communibus, de Menelao anteſcholano* loquar? Sed & de *propudioſa illa, quamque ſtupro emeruerat, Gitonis manumiſſione, deque primis impudicitiæ ejus tirocinüs, præpoſteraque ac nefaria cum Encolpio conſuetudine: de Aſcylto infamia notis cooperto, qui ne vir eſſet à matre perſuaſus, ipſe virilis togæ die ſtola aſſumpta in muliebrii patientia ſcortum tranſierat, opus etiam muliebre in ergaſtulo fecerat.* Taceo *conturbationem Aſcylti, ſolique verſionem multo perditiſſimam:* taceo *fraternam cum Encolpio ſub præceptoris umbra, imitam ſocietatem; & viridariorum fudiſſimis utriuſque voluptatibus inquinatum:* poſtremo, *quod ex turpiſſima lite in riſum jurgantes converterat, laudationem poëta, cujus adeo ſubdidiſſima recitationi cum auritis, imo vero dentatis plagis interfuerant ambo, neque id fruſtra: quippe quam vocatio etiam fuerit ſubſequuta, ex utriuſque captatoris ſententia, paraſiticis potius quam ſcholaſticis artibus quæſita.* Neque minor jactura facta in argumentorum ſequentium amiſſione, *de pallio* loquor *per latrocinium harpagato, de tunicula Aſcylti intactis aureis plena deperdita, eademque porro mox à ruſticis quodam in ſolitudine inventa: de ſacro Priapi ante cryptam turbato, de nocturnis in ſacello magni illius dei religionibus inſpectis, proditiſque.* Ex quibus tum univerſis, tum ſingulis facile eſt affirmare, ipſa hæc tantula quæ reliqua etiamnum poſſidemus Fragmenta, vix mehercules in decima ejus Satyræ parte cenſeri poſſe. Cæterùm de *eapſe porticu* habes aliquanto etiam poſt. Nam ne de *porticu Herculis Romæ à Philippo quondam extructa* dictum credam, cujus meminit infra Petronius, obſtat *Græca urbis* mentio, *in cujus diverſorio ſe deſertum jacere lamentatur Encolpius* poſtea. *Ian. Douſa. P.*

2. *Sermo publici ſaporis*] *venuſta ſermonis gratia ad publicam jucunditatem faciens.* Gloſſ. Petr.

1. *Mini-*

non fraudabo te arte secreta. [1] Minimum in his exercitationibus [2] doctores peccant, qui necesse habent [3] cum insanientibus furere. Nam [4] ni dixerint, quæ adulescentuli probent, ut ait Cicero, [5] *soli in scholis relinquentur*; [6] sicut ficti adulatores, quum [7] cœnas divitum [1] captant,

1. *Minimum in his exercitationibus doctores peccant*] Sic recentiores omnes. Sed Tornæs. & cod. Tragur. *Nimirum i. h. e. d. p.* Dousa MS. ad edit. Tornæsii: *Minimum.* Meller. Et Erhardus: *Leg. minimum. Nihil, ait, aut minimum peccare magistros, plurimum parentes, nam sequitur: Quid ergo est? parentes obiurgatione digni.* Existimo ego, quæ intercedunt: *ficti adulatores, piscatores, &c.* majoris esse, quàm ut *nimirum* planè exulet. cupiamque ejus memoriam vel in Notis sanctè servari, quò facit & proxima.

2. *doctores peccant*] Multitudinis judicio impulsi, ea quæ plurimis placuerunt maximè affectamus, & parentum præceptis imbuti ad illorum instituta & errores deducimur; qui præpostera ambitione & præcipitatis votis, pueris adhuc locis matrum involutis, ampla patrimonia, prætextas ac trabeas promittunt. Has secuti præceptores, ne artificium periret, suum quoque furorem insaniæ seculi adjecerunt, omnisque bonæ mentis & optimarum artium, quarum institutores esse debebant, institores esse maluerunt. Animis teneris insidias tendunt, & quos incontaminatos acceperant, inficiunt & fiectunt ad communes errores, ac parentum improba vota, &c. VVoweren in Polymath. *Ge. Erhardus.*

3. *cum insanientibus furere*] Eleganter Plautus in Bacchid. IV, IV, X.

Nullus frugi esse potest homo, nisi qui & bene & male facere tenet.
Improbis, cum improbus sit, harpaget: furibus furetur, quod queat.
Verspellam, frugi convenit esse hominem, pectus cui sapit,
Bonus sit bonis, malus sit malis: utcunque res sit, ita animum habeat.

Horat. lib. II Satyr. III.

—— pudor, inquit, te malus urget:
Insanes quis inter vereare insanus haberi.

S. A. Gabbema.

4. *ni dixerint, quæ adulescentuli probent.*] Quid hoc aliud, quam quod apud Agellium Taurus philosophus conqueritur, legem discipulos dare, qua discant? *Alius ait, hoc me primum doce: item alius, hoc volo, inquit, discere, ipsud nolo. Hic à Symposio Platonis incipere gestit, propter Alcibiadis commissationem: ille à Phædro propter Lysia orationem.* Putean. Suad. Auspic. Orat. 2. *Erhardus.*

5. *soli in scholis relinquentur*] Verba sunt Ciceronis in orat. pro Cœlio c. XVII. *Gabbema.*

6. *sicut ficti adulatores cum cœnas divitum captant*] Iacobus Magni Sopholog. l. 4, c. 13. *Qui sapiens est, adulatoribus minime credat. Fictus enim sermonibus capiuntur homines, sicut prætextu pabuli hamo capiuntur pisces. Unde Petronius: Adulatores ficti, cum cœnas divitum captant,* &c. Senec. Epist. 123. *Varus Eques Romanus, cœnarum bonarum sectator, quas improbitate linguæ merebatur.* Erhard.

7. *cœnas*] Gabbemiana editio hîc habet *cenas*, & passim; quemadmodum & MSm. Tragurienſe. Malui tamen editionem Lugdun. A. 1615, Rutg. Hermannidem, & etymologiam à Vossio comprobatam sequi. *Adulescens* verò proximè & suprà, antiquè pro *adol.* ut *epistula* pro *epistola.* Sic dicimus *adultum*, pro *adoltum*, seu *adolitum*, propter affinitatem o & u. Voss. 1. *Ca-*

Digitized by Google

[1] captant, nihil prius meditantur, [2] quam *id* quod putant gratiſſimum [3] auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint): ſic eloquentiæ magiſter, niſi, tanquam piſcator, [4] eam impoſuerit hamis eſcam, quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prædæ [5] moratur in ſcopulo. Quid ergo eſt? [6] parentes objurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere. Primum enim, ſicut omnia, ſpes quoque ſuas [7] ambitioni donant: deinde

1. *captant*] i. e. capere deſiderant. Infrà,

Clienſque cœnæ impotentium captet.

Mart. lib. 11 Epigr. XVIII.

Capto tuam (pudet heu) ſed capto Maxime cœnam;
Tu captas aliam: Iam ſumus ergo pares.

Nam *captare* non eſt frequenter capere, ſed capere cupere. Talia multa ſunt, quæ frequentativæ formæ cenſentur, cum ſint deſiderativa. Sic *prendo* non eſt prendo frequenter, ſed prendere cupio. *Vendito*, vendere deſidero. Ita *dormito*; *eſtento*, oſtendere me in aliqua re volo. *Munito*, munire cupio. Cic. pro Roſcio Amer. *Adrian. Turnebus.*

2. *quam* id] *Id*, codicis eſt Traguriensis.

3. *auditoribus*] Editio Lugd. (Tornæſ.) in vet. codice ſcriptum eſſe teſtatur, *auribus*, quod ego emendatius puto. *Chriſtoph. Richardus.*

4. *eam impoſuerit hamis eſcam*] Τὸ δέλεαρ τῷ ἀγκίστρῳ περιβάλλειν, *hamo eſcam* (circumdare) *corrumpere* proverbialis eſt locutio, pro inſidiis aliquem circumvenire, & blanditiis in errorem inducere. Hadr. Iunius in Adag. *Ge. Erhardus.*

5. *moratur in ſcopulo*] Codice in Tragur. eſt *morabitur*. Ad rem Senec. Herc. Fur.

Hic exeſis pendens ſcopulis,
Aut deceptos inſtructi hamos;
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſa
Præmia dextrâ. ſentit tremulum
Linea piſcem.

6. *parentes objurgatione digni ſunt*] A doctoribus eloquentiæ in patres culpam transfert. qua de re videndus Caſaubon. in Perſ. Satyr. 1. Iuſtinianus Imperator in Conſtit. ad Anteceſſores diſcipulis definit quinquennium, quo ſcilicet dent operam audiendis profeſſoribus, & perlegendis libris conditorum juris. Erat definitum quadriennium, nec niſi qui probaſſet tantum ſe temporis legum ſtudiis impendiſſe, admittebatur in numerum Advocatorum. *L. Iubemus pro tempore, L. petitiones, C. de Advocat. div. jud.* Si quinquennium vel quadriennium illa ætate, qua mores & jura & verba civilia ſane erant notiora aut facilia perceptu, quid non erubeſcimus iſtâ, qua horrere ſpinis omnibus videntur omnia, quæcunque de jure ab antiquis prodita ſunt, vix tamen in eis nos tranſigere triennium, plurimum vitio parentum, qui, ut hoc loco Petronius, *cum ad vota properant, crudas adhuc ſtudia in forum propellunt*, &c. Cujac Obſervat. l. 12, c. 20. Adi ejuſdem præfat. in Paratit. Cod. *Erhardus.*

7. *ambitioni donant*] Nonnunquam *donare* valet contemnere, aut ex contemptu rem quampiam à ſe amoliri, quòd inter mortales ſtudioſos rei parandæ, plus æquò pauci ſint, qui donent

Digitized by Google

de, quum ad vota properant, [1] cruda adhuc ſtudia in forum [2] propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur, [3] pueris induunt adhuc naſcentibus. [4] Quod ſi paterentur laborum gradus [5] fieri, ut ſtudioſi [6] juvenes lectione ſevera 7 mitigarentur, ut ſapientiæ præceptis animos componerent, [8] ut verba atroci ſtilo effode-

donent alteris, quæ alicujus pretii reantur. Hac ſententia Petronius ait, Patres pia ambitione ſpes debitas, filiis ſuis projicere, aut contemnere. *Euſt. Swertius.* *Donare* ſe ambitioni. i. omnia facere ad pompam & oſtentationem, non ut ſis bonus, ſed bonus eſſe videaris. Senec. Ep. LXIX. *Addiximus animum voluptati, cui indulgere initium malorum eſt: tradidimus ambitioni & famæ, ceteris æque vanis & inanibus.* S. A. Gabbema in poſt. edit.

1. *cruda adhuc ſtudia*] Sic *cruda vinea*, pro nondum matura & nondum muſtea. l. XXVIJ § *ſi oliva. ad legem Aquiliam.* Sic *crudus vir*, in Plauto, pro feroci, nec moribus humanioribûs polito. Papinianus II Achilleidos: *Cruda exordia magna indolis.* Et *fictile crudum* dixit Plin. lib. XXIX, cap. II pro olla, in qua nihil coctum fuit. Sic *virginem crudam* vocat Martialis, quam *acerbam* Tertullianus lib. de veland. Virgin. quæ Homero VI Odyſſ. πανδίκῳ ἀδμής, virgo indomita, & præcoqua: quia nondum calore naturali inflammata. *Lud. Dorleans.*

2. *propellunt*] Tragur. cod. *impellunt.*

3. *eloquentiam pueris induunt*] Sic Claudian. *triumphis induit.* Deinde pro *naſcentibus* legendum aut *lactentibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus*, quod poſtremum proxime accedere videtur ad vulgatæ ſcripturæ literas pronunciationemque. *Ge. Erhard.*

4. *Quod ſi paterentur laborum gradus fieri*] Neque enim Philoſophia de plano adiri poteſt, per gradus ad illam enitendum eſt. Quippe ardua & excelſa non petimus aditu expedito. Auguſtinus de Ordine l. 2. *Hinc ſe illa ratio ad rerum divinarum contemplationem rapere voluit: ſed ne de alto caderet, quæſivit gradus, atque ipſa ſibi viam per poſſeſſiones molita eſt.* Ita in ipſis artibus certi gradus. VVouweren in Polymath. *Idem.*

5. *fieri, ut ſtudioſi juvenes lectione ſevera mitigarentur*] Ia. Douſa: Ita lego, proboque hanc lectionem præ veteri Lugdunenſi iſta: *Irrigarentur.* Perſiſtit enim in metaphora Petronius, & *maturitatem* iſtam, quam per verbum *mitigari* exprimit, opponit *ſtudiorum cruditati*, qua juventutem de parentum conſilio obnoxiam laborare queſtus fuerat antea, verbis illis: *deinde quum ad vota properant, cruda adhuc ſtudia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur*, &c. *Mitigari* ergo pro *mitificari* (quo vocabulo uſus Gellius) hoc eſt, matureſcere, poſitum accipiemus.

6. *juvenes lectione ſevera mitigarentur*] Ovid. de Ponto l. 2.

Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Et alibi:

Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura eſt
Pectora molleſcunt aſperitaſque fugit.

Henr. Stephanus Schediaſmat. l. 3, c. XI. Erhard.

7. *mitigarentur*] Iuxta Tornæſiii edit. Lugdunenſem, & MSm. Traurienſe *irrigarentur.*

8. *ut verba atroci ſtilo effoderent*] Veteres qui ad ſcribendum ceris ſive tabel-

Digitized by Google

effoderent, ut [1] quod vellent imitari, diu audirent, sibi nihil esset magnificum, [2] quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majestatis suæ pondus. [3] Nunc pueri

tabellis ligneis ceratis vel cerâ inductis utebantur, quando scribebant stylo ferreo arabant, vel pungebant, vel fodiebant ceras, inque illis literas fingebant. Altera pars styli, qua nempe scribebant erat satis acuta ad subtilem sulcum in cera faciendum: altera obtusa, qua si scriptum delere vellent, sulcos inciſis literis in cera factos conducebant, complanabantque, eamque concinnabant ad aliam scripturam accipiendam. *Styli* descriptio est apud prudentissimum Prudentium Hymn. IX περὶ στεφάνων (de coronis):

Innumeri circum pueri, miserabile visu,
Confossa parvis membra figebant stylis,
Unde pugillares soliti percurrere ceras,
Scholare murmur adnotantes scripserant.

Et paulo post:

Inde alii stimulos, & acumina ferrea vibrant,
Quæ parte aratis cera sulcis scribitur.

Hæc prior pars quam diximus.

Et qua facti apices abolentur & aqueris hirti
Rursus niteſcens inviolatur area.

Hæc pars posterior. Ita ad priorem alludens Cicero lib. 1 de Orator. *omnia sub acumen styli subeant necesse est.* & Petronius hoc loco. Ad alteram Horatius lib. 1 Sat. x.

Sæpe stylum vertas iterum quæ digna legi sint,

Scripturus. Hoc est, sæpe aliquid deleas ac corrigas. Nempe qui acuta parte styli formabant literas, cum easdem mutare vel abolere vellent, convertebant in manu stylum, & partem obtusam, quæ alioquin à tabella erat aversa, redigebant versus tabellam. Ita ergo qui pungentes ceram literas efficiebant, cum delere scriptum vellent, stylo verso easdem prius factas expungebant. Styli formam apud Pignorium vide. *Gabbema.* Videtur Petronius scripsisse, *nec verba atroci stylo effoderent.* i. non crudo atque immaturo stylo præproperè ad scribendum se darent. *Idem in edit. poster.* Stylus atrox, *acumen styli.* Gloss. Petron.

1. *quod vellent imitari, diu audirent*] Aul. Gellius lib. 1 noct. Attic. c. 9 auctor est, moris fuisse, ut ii qui sub disciplina Pythagorica essent, ab initio per integrum biennium tacerent, quo tempore ἀκουστικοὶ (*audientes*) dicti, antequam aliquid vel interrogarent vel scriberent. Illud vult dubiò procul Petronii *diu audire.* Nec temere discipulos admisit Pythagoras, & qui eum secuti, sed ἰδιοτροπίαν, i. mores naturamque, conjectatione quadam de oris & vultûs ingenio, deque totius corporis filo atque habitu scisciitati. Ex Notis *Io. Pet. Latichii.*

2. *quod pueris placeret*] Catullus ad Coloniam:

Insulsissimus est homo, na sapit pueri instar, &c.

Et Horatius de arte Poët.

— *Iram*
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas. Ibidem:
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor.

3. *Nunc pueri in scholis ludunt, juvenes ridentur,* &c. *quod quisque perperam discat in senectute confiteri non vult*] Ia. Dousa: Exprimere videtur voluisse dictum Horatianum, cujus quantopere studiosus fuerit Arbiter, testis est elogium illud multo liberalissimum, quo *curiosum* in poëta isto Biformi *felicitatem* idem admiraturus postea. Illud igitur Horatianum (ut dixi)

Digitized by Google

pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro; & quod utroque turpius eſt, [1] quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbaſſe [2] ſchedium [3] Lucilianæ humilitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam:

[4] *Artis ſeverę ſiquis amat effectus,*
Mentemque magnis applicat, [5] *prius more*

Mentem-

dixi) exprimere videtur hic noſter:

Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.

1. *quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult*] Pueri & juvenes ob ceream ætatem meliora poſſunt edoceri; de ſenectute Auſonius in epiſt. ad Georg. filium: *ſed commendo* (ait) *tibi errorem meum. Naevos noſtros, & cicatrices amamus: nec ſoli noſtro vitio peccaſſe contenti, affectamus ut amemur.* Flaccus de art. P.

—— *laudator temporis acti*
Se puero, cenſor caſtigatorque minorum.

Ex Notis hic univerſal. *Lotichii.*

2. *ſchedium Luciliana humilitatis*] G. Erhardus: Olim legebatur *ſtudium. Schedium* autem eſt inconditum exemplar & inelaboratum. Sidon. l. 8 Ep. 3. *Apollonii Pythagorici vitam, non ut Nicomachus ſenior è Philoſtrati, ſed ut Taſcius Victorianus è Nicomachi ſchedio exſcripſit.* Savaro in Not. ad Sidon. Vide tamen Caſaubon. de hoc loco l. 2 de Satyr. c. 3. Gloſſ. Petron. *Schedium Luciliana humilitatis*, inelaboratum opus & extemporanea ſcriptio. *Studium* de quo Erhardus, Tornæſianæ ſeu Lugd. eſt editionis, *ſchedium* Pariſienſis ſeu Stephani laudante mox Douſa, & codicis Tragurienſis; qui & loco *humilitatis, improbitatis* habent: teſtante id. de Pithœi codice Petr. Scriverio in MSo, juxta manum Douſæ ad edit. Tornæſ.

3. *Lucilianæ humilitatis ſched.*] Ita Pariſienſis editio. Turnebus priorum exemplarium fidem ſequutus, non *improbitatis*, verum *humilitatis*, reſcribebat. Idque Petronianæ etiam ſententiæ paullo accommodatius viſum. Nam (ſicuti idem argute ſubjicit) *Lucilius in Satyris interdum ſe ad humilitatem iamborum demittebat; hodieque in Grammaticis quidam ejus Iambici reperiuntur.* Alii non *Luciliana*, ſed vero *Luciana improbitatis* maluere. Venia digni, quia Petronium Luciano poſteriorem credidere. Quid ſi accipiamus de *Licinio Calvo?* cujus *carmina, quamvis jocoſa, ingentis animi fuiſſe* aſſerit Seneca. *Douſa P.*

4. *Artis ſeverę ſi quis amat effectus*] Sic quidem utraque Gabbemiana edit. tum R. Herm. & Lotichii (de quibus & ſeqq. infrà clariùs); ſed Helenopolit. & Frellon. pro *amat*, habent *hamat*, Tornæſ. in marg. & Var. lect. pro *amat*, alii *ambit*; Steph. *ardet*. Idem monet & Douſa. Wouwerius in Notis: Legend. *hamat*. I. Rutgerſius: Petronius, ut quidem emendavit Ioſephus, divi Iulii Cæſaris F. Scaliger, ſcripſit *hamat*. Eſt autem *adhamare* ἀγκιστρεύειν, ut explicat vetus Gloſſarium, hoc eſt, ut Apulejus loquitur, *inuncare*. Et certè id ratio metri exigit, ut pro *amat* (quod etiam c. Tragur. inſedit) omnino choreum ſubſtituamus. Electio ſuo tempore ſit penes alium, me ſerio monitore.

5. *prius more*] Sic & Wouwer. R. Herm. ac cod. Tragur. Tornæſius in marg. Turneb. *morem*, hoc modo & Hele-

Digitized by Google

1 *Frugalitatis lege polleat exacta :*
Nec curet alto regiam trucem vultu,
2 *Clienſque cœnas impotentium captet :*
Nec 3 *perditis addictus obruat vino*

Mentis

Helenopol. Frellon. Lotichius. Erhardus: *prius more.* Scribendum eſt fortaſſe uno verbo *prius-more:* hoc eſt more priſco, & veterum poëtarum conſuetudine, ut apud Propertium, *prius-domina, ante-cupidinibus, ante-lino, nuncdea,* apud Plautum in Truculento :

Vt ante-parta dennus poſt-parteribus.

apud Terentium *ſemper-lenitas*, & alia id genus trecenta. *Chriſtoph. Richard.* Pet. Pithœus Not. ad Collat. Leg. Moſaic. & Rom.

Artis ſeverâ ſi quis amat effectus,
Mentemque magnis aptat : prius amore
Frugalitatis legem pellat exactam.

Et videtur idem voluiſſe poëta Venuſinus ad Mæcenatem :

Faſtidioſam deſere copiam.

Legem enim *exactam*, diætæ exactum illud ſive plenum, ut ita dicam, dimenſum intelligo. Aptiſſime huic loco Romanæ philoſophiæ Siren Seneca : *Non poteſt ſtudium ſalutare fieri ſine frugalitatis cura.*

1. *Frugalitatis lege polleat exacta*] Ita Frellon. Wouwer. alii, atque c. Tragur. Sed Tornæſ. in marg. Turneb. pro *polleat*, *pellat*. Lotich. legit *calleat*. Chr. Richardus : *Palleat*, quod eſt in codice veteri, magis placet, quam *polleat*. Id enim ſentit : ei, qui velit magnum aliquod moliri, & efficere in Literis, more veterum exacte colendam eſſe frugalitatem, ita ut eam rem pallor indicet ex ſtudiorum collectus vigiliis. Caſſius Parmenſis de Orpheo :

—— *omnis & illuc,*
Perditus incumbens Muſæ pallebat amore.

Tenebricoſus Satyricus :

At te nocturnis juvat impalleſcere chartis.

Io. à Wouweren : Iulius item Severianus : *Oratoris artibus nemo inſtrui poteſt, niſi cui ingenium, & frequens ſtudium. Primùm animi ſit quædam naturalis potentia. tum vox, latus, decor, frugalitas, laboris patientia.* Cæterùm pro *polleat*, nec *calleat*, nec *palleat* ad rem ; ſed verſus poſcit trochaicum, quò penult. pes fiat jambus.

2. *Clienſque cœnas impotentium captet*] Supra ; *Adulatores cum cœnas divitum captant. Impotentium*, id eſt, valde potentium. *Douſa. P.* ad invidiam potentium. *Gloſſ. Petron.* Quemadmodum obſervavit Chariſius lib. 11. ubi admonet præpoſitionem *in* eſſe modo derogativam, modo adjectivam. Servius 1 Æneid. *Impotens, & ſatis, & nimis, & nihil potens.* Exempla ſi deſideras, Iuretum conſule ad Symmach. lib. 1 Ep. xcv. Savar. ad Sidon. lib. v Ep. x11. Achill. Stat. ad Catull. Ep. xxxvi. *S. A. Gabbema.*

3. *perditis addictus*] *Perditis*, id eſt, nequam & diſſolutis hominibus, & quos *aſotorum*, ac *nepotum* cognominibus pro dignitate inſignire poſſis. *Douſa P. Nec perditis addictus*, Tornæſ. in marg. *Nec in popinis abditus.* Stephanus. Tragur. codex : *N. perditis abditis.* erroneè quidem, ſed veſtigia leguntur antiquioris ſcripturæ : ac *per dictis* in textu etiam dedit Stephanus, non *perditis*. Gabbema in recuſis : Notant in veteribus libris fuiſſe *abditus*. videtur fuiſſe *perditis applicitus*. i. e. aſotis & nepotibus adhærens, aſſiduus comes, ut Petronius ipſe inferiùs : *& ſubinde, prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui.* Terent. Andr. v, 1v, xx1. *Tum ille egens, fortè applicat primùm ad Chryſidis patrem ſe :* i. ſe illi inſinuat, familiaritatem ejus appetit.

Digitized by Google

Mentis calorem, neve 1 *plausor in scæna*
Sedeat 2 *redemptus* 3 *histrionia addictus.*
4 *Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces,*
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,

1 *Sire-*

1. *plausor in scæna*] Ingenui namque etiam *plaudendo* addicti. Insignis est Suet. locus Neron. c. xx. *Neque eò segnius adolescentulos equestris ordinis, & quinque ampliùs millia à plebe robustissima juventutis undique elegit, qui divisi in factiones plausuum genera condiscerent, Bombos, & Imbrices & Testas vocabant.* Tacitus autem eos plausores *equites Augustanos* adpellavit. Fuit & plaudendi genus aliud, quod, *Scabellorum crepitum*, vocavere. Ipsum indicat factum Cic. pro M. Cœlio, post mimi, aut fabulæ exitum: *Deinde scabella concrepant, aulæum tollitur.* Meminit & Suet. Calig. c. xiv. & Arnob. lib. II. *I. A. Gonsalius.*

2. *redemptus*] c. M. *redimitus*, quod reiiciendum non est, coronæ enim spectatoribus dabantur, sedebantque ut plurimum coronati, qui ludis operam aurium locabant. *I. Dousa* in Mso.

3. *histrionia addictus*] Alia quam vulgò fortassis hæc *histrionia*. Sic *histrionales modos* agnoscit in oratore auctor Dial. quem vide multis. *Ga. Barthius.* Histrioneam facere apud Plautum. *Dousa P.* Tacit. de Orat. *Iam vero propria & peculiaria hujus urbis vitia penè in ipso utero matris mihi concipi videntur, histrionalis favor, & gladiatorum equorumque studia, quibus occupatus & obsessus animus, quantulum loci bonis artibus relinquit?* Io. à Wouweren. *Histrionia addictus.* id est, ludicris artibus deditus, nimio spectandorum histrionum amore incensus. *Addictus*, devotus, obnoxius: propriè, ære alieno obrutus, & adjudicatus creditori, ut apud eum in nervo pro debitis operas præstaret. Itaque non profectò deterius, si non melius legas cum Turnebo: *Histrionis addictus*, id est, propemodum servus, quippe à quo pecuniâ redemptus & paratus est. Sen. Ep. xlvii. *Ostendam nobilissimos juvenes mancipia pantomimorum.* S. A. Gabbema edit. poster.

4. *Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces*] *i.* Sive placent Athenæ, eo enim jubet secedere juvenes, *memor flagitiorum urbis Romæ*, ut loquitur Tacitus in III Annal. *Rident*, est Horatii lib. II Carm. Od. VI. *Ille terrarum mihi præter omnes Angulus ridet.* i. placet. *Gabbema edit. poster. Tritonidis.* Festi mutilator Paulus: *Tritonia Minerva à ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.* Mela lib. I, c. VII. *Idem in edit. priore. arces.* Has antiqui Minervæ consecraverunt, quod eam mundi mentem atque in summo capite sedem habere credebant: sive quod ratio, quæ per eam designatur, Resp. & urbes amplificet, ut ait Capella. Plato scribit, in mediis editisque locis oppidi solitos ædes ponere Iovi, Vestæ, Minervæ, sub quorum tutela urbes credebant esse. *Parrhas.* Virg. Eclog. II.

— *Pallas, quas condidit arces,*
Ipsa colat. Vbi Servius: *Ideo dea arcium Minerva dicitur, non quia de capite Iovis nata est, sed quia dea est artium & ingenii, ideo ista finguntur. Nihil enim est excellentius ingenio, quippe quo reguntur universa.* Probus: *Pallas primum ædificationem invenisse dicitur.* Ge. Erhardus.

2. *Sire-*

Digitized by Google

1 *Sirenumque domus,* 2 *det primos verſibus annos,*
Mæoniumque bibat felici pectore fontem;
Mox & 3 *Socratico plenus grege, mutet habenas*
Liber, & 4 *Demoſthenis arma.*
5 *Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo*

1 *Exone-*

1. *Sirenumque domus*] i. Neapolis, quæ & Parthenope, quòd unius ex Sirenibus nomen fuiſſe, & illuc ejectam in litus illam ſepultamque eſſe traditur. quàm à ſtudiis juventutis hæc urbs floreret, liquet ex Statii Papinii epicedio in patrem, qui & poëta & juventutis moderator ibi fuit. *S. A. Gabbema in recuſis.*

2. *det primos verſibus annos*] Erhardus: Hic erat ordo veteris inſtitutionis, ut primum Poëticam auſpicarentur, à Poëtica ad Rhetoricam, à Rhetorica ad Hiſtoriam gradus eſſet. Videatur tamen Eryci Puteani Suad. Auſpic. Orat. 1, ſive Panegyr. 1 ad Senat. Mediol. ubi de ſtudiorum inſtituto ad juventutem agit. Lucian. Lexiph. δεξάμενος δὲ ἀπ' αἰσίων πνευμάτων, καὶ ὑπὸ διδασκάλοις αὐτοὺς εὐαγγοῦς, μιλθὶ ἐπὶ τὰς ἐπ' ὄψεις καὶ τὴν σαφῆνειαν φωνῆ συνταξαμένους, ἐπὶ τὰ Θουκυδίδου καὶ Πλάτωνος· εὖ μάλα μὲν δὴ, καὶ τῆ κωμῳδίᾳ, καὶ τῆ σεμνῆ τραγῳδίᾳ ἐγγυμνασάμενον· (*Vbi autem exorſus fueris ab optimis poëtis, & ſub præceptoribus eos legeris, tranſi inde ad oratores. Cum jam illorum ſermone quaſi enutritus fueris, ad Thucydidis & Platonis ſcripta in tempore te accinge; multum adeo & in pulchra comœdia, & gravi tragœdia te ipſum exercitando*). Servius Eclog. IV. *Bono ordine primò Poëtas, deinde Hiſtoricos, denique Philoſophos legendos dicit.* Gabbema.

3. *Socratico plenus grege mutet habenas*] Sic utraque Gabbem. ſed ſine ullo ſuffragio illorum quos laudare ſolemus, qui omnes, *S. p. g. mittat h.* Tornæſ. in marg. & Var. lect. Stephanum legere ait, *Socraticum: pleneſque immittat h. grege.* i. e. fonte. *Gloſſ. Petron.* Erhardus: legendum, *Socratico plenas immittat habenas*, & ἀπὸ κοινοῦ, ex antedictis repetendum τὸ *fonte. Mutet habenas.* Ian. Guiliel. legere jubet, & explicat, è curriculo poëtarum, in oratorium tranſcendere. Sed *mittat habenas*, verum eſt & elegans, ut apud Corn. Severum in Ætn. *flexit habenas.* Metaphora eſt à re equeſtri, & proverbialis quædam locutio. Scaliger comment. in Ætnam. *Douſa: mittere habenas*, Petronio & Propertio idem quod Ovidio *immittere*, aliis *permittere*, ſeu *remittere*, id eſt, laxare ac concedere habenas. Hinc paret hoc loco *mittat*, non *mutet* retinendum, quod tantopere tamen quibuſdam placet.

4. *Demoſthenis arma*] Quibus vel petebat, vel defendebat. *Arma* dicuntur, quod iis inſtructa cauſa neceſſitatem quandam cognoſcentibus afferat, ut pro iis judicent; hinc *exarmare accuſationem* dixit Plin. l. 3. Franc. Polletus Hiſt. fori Rom. l. 4, c. 14. Symmachus l. 7 Ep. 9. *Quætere arma facundia.* Vbi Iuretus in Miſcellan. Alanus Anticlaudiano lib. 2. —*noſtri Demoſthenis iras.* Sidon. l. 4 Ep. 3. *Vt Demoſthenes iraſcitur.* Vbi Savaro. *Ge. Erhardus.*

5. *Hinc Romana manus circumfluat*] Sic & Helenopol. Frellon. Lotichius. Tornæſ. Wouwer. R. Herm. *Hunc R. m. c.* Tragur. c. *Huic R. m. c.* Anonymus MS. juxta man. Douſæ ad edit. Tornæſii: f. pro *circumfluat*, *circumfruat*, ad circum ſeu coronam auditorum reſpiciendo. Erhardus: Potius legendum, *Hunc Romana manus circumfruat.* i. Romani coronam faciant. Palmer. Spicil.

Digitized by Google

1 *Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem:*
Interdum ſubducta foro det pagina curſum,
2 *Et fortuna ſonet celeri diſcincta meatu.*
3 *Dent epulas, & bella truci memorata canore:*
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.
His animum ſuccinge bonis, ſic flumine largo
Plenus, Pierio † defundes pectore verba.

Dum hæc diligentius audio, ‡ non notavi mihi Aſcylti

1. *Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem*] *Exonerata.* forſan, *Exornata.* Innominatus ad edit. Tornæſ. MS. *mutet ſuffuſa ſaporem.* Tranſlatio eſt à cibis, juſculo vel liquamine conditis, quibus aliud atque aliud liquidum additur, ut temperetur pluribus deliciis *ſapor:* velut in acetariis oleum ſuperadditur aceto: velut piſcibus aſſis præter butyrum liquefactum additur ſuccus citrei; oſtreis vinum. Poſt lectos Græcos Poëtas, Philoſophos, Oratores, vult ſubſequi Latinos. Hinc inquit, *Romana manus circumfluat.* i. Romanorum ſcriptorum turba tironem vel ſtudioſum eloquentiæ circumveniat, his velut inundetur, imbuatur: & modò, *Exonerando ſonos Grajos*, (ſic enim legendum exiſtimo pro *ſono Grajo*, quod omni ſenſu deficitur) cum tiro levatus & exoneratus erit à Græcis ſcriptoribus cognoſcendis, *manus* illa *Romana ſuffuſa*, id eſt, mixta Græcis & ſuperaddita, *mutet ſaporem*, id eſt, novum ei det guſtum, novam rerum præſtantiſſimarum voluptatem. *Mutare ſaporem*, eſt apud Senecam de Provid. cap. III in propria ſignificatione: *Quemadmodum tot annos, tantum ſuperne dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium non* mutant ſaporem *maris.* S. A. Gabbema edit. poſter.

2. *Et fortuna ſonet celeri diſcincta meatu.*] Sic & editio Helenopolit. tum Frelloniana, atque Lotichius. Tornæſ. Douſa, Wouwer. Rutg. Hermann. necnon c. Tragur. *Et f. ſ. e. diſtincta m.* Erhardus: *Et fortuna ſonet.* L. *Et cortina ſonet. Cortinam* theatri dixit Severus in Ætna. *Cortina*, locus in quo dicebatur. Tacitus: *cùm vix in cortina quiſque adſiſtat, quin elementis ſtudiorum imbutus.* Palmer. in Spicileg. parum læto Apolline. Sic *Erhardus. Cortina* autem theatri eſt locus velatus ex quo egrediuntur hiſtriones. Virgil.

— *magni cortina theatri.* Anonymus. *Et fortuna.* Legendum puto, *cortina:* tum *diſtricta*, pro *diſcincta. Cortina* Apollinis eſt Tripus. Verſus ex *cortina* nimirum Apollinis profecti, & ejus Dei inſpiratione cantari & ſonantes legantur. Eam *diſtrictam* dicit *celeri meatu* propter verſus illigatos pedibus & numeris. Statius in Genethliaco Lucani:

Et vincta pede vocis & ſoluta. Gabbem. edit. poſter.

3. *Dent epulas, & bella*] Hæc ita conjungenda ſine diſtinctione interpoſita: paſcat etiam ingenium futuri diſerti hiſtoria, & graviore ſtylo cantatæ vel ſcriptæ res bellicæ, hæ namque præcipuam hiſtoriæ partem obtinent. *Gabbema edit. poſt.*

4. *defundes*] Sic & edit. Frellon. Wouwerius, alii. Tornæſ. *diffundes.* cod. Tragur. *diffundens.*

5. *non notavi mihi Aſcylti fugam*] Eleganter dictum; *notare ſibi.* Sic infra: *Notavit ſibi ad lumam tonſorem intempe-*

Digitized by Google

ſcylti fugam: & [1] dum in hoc dictorum æſtu [2] totus incedo, [3] ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione neſcio cujus, qui Agamemnonis [4] ſuaſoriam exceperat. Dum ergo juvenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportune ſubduxi me, & curſim Aſcylton perſequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, [5] nec quo

tempeſtivo inhærentem miniſterio. Iterum: *Proxima nocte cum miles notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens.* A. Gellius lib. XVII, c. 11. *Hæc verba, quæ meminiſſe potui, mihi notavi.* S. A. Gabbem.

1. *dum in hoc dictorum æſtu*] Iuſtinus l. 23. *In hoc æſtu periculorum tutiſſimus portus.* Ammianus L. 15. *in hoc æſtu mentis ancipitis*, &c. Ge. Erhardus.

2. *totus incedo*] Sic & Helenopol. Frellon. Lotichius. Sed Tornæſius, Douſa, Wouwer. R. Herm. pro *totus*, legunt *motus*; c. Tragur. *in ortu*, i. *hortis.* Erhardus: *motus inc.* Vetus editio *in hortis* i. Barthol. Schobinger, *smmotus*, præ ſtupore ſcilicet, i. e. cogitabundus. In loach. Vadiani codice ad marginem ſcriptum reperi, *intortus*, i. nullam in partem me flectens. Io. Sichardus, *infors*, i. ſolus. Barthius *totus incendor*: quod omnes adfectus æquiparentur ignibus. in Ceir. n. 436. Palmer. *totus incedo*, ut Horat.

Neſcio quid meditans nugarum totus in illis.

in Spicileg. quod quidem non eſt ſententia, ſed verum eſt. Sic enim & infra loquitur Petron.

Atque in præterita ſe totus imagine verſat. Erhardus.

3. *ingens ſcholaſticorum turba*] Tacit. de Orat. *Adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum, quos Rhetoras vocant.* Ideo coniungit Tertullian. de Pallio: *Primus informator literarum, Grammaticus, & Rhetor, & Sophiſta.* Wouweren. Addit Erhardus: Reperio tamen & Advocatos dici Scholaſticos. Iſidor. Gloſſ. *Iuraticus, ſcholaſticus, legis peritus.* Poſtrema ætate, i. ante annos 400 præter propter, Scholaſtici dici cœpti ſunt Theolog. & Philoſophiæ Profeſſores ac Doctores; unde nata illa nomina, *Theologia Scholaſtica, Philoſophia Scholaſtica, Doctores Scholaſtici*, quorum auctor & princeps Lombardus, vulgo Magiſter Sententiarum.

4. *ſuaſoriam*] Duo genera materiarum apud Rhetoras traduntur: *Suaſoria*, quæ pueris, & *Controverſia* quæ robuſtioribus aſſignantur. *Gloſſar. Petronian.*

5. *nec quo loco ſtabulum eſſet*] Erhardus: *Stabulum* non ſolùm ſignificat receptaculum equorum & jumentorum, ut vulgò dicitur; ſed etiam pro caupona & hoſpitio accipitur, à ſtando. Stuckius Antiquit. convival. l. 1, c. 28. Wouweren: *Stabularii* ſunt, *qui cauponam & ſtabulum exercent*, ait Vlp. D. Naut. caup. ſtab. Seneca de Benef. l. 1, c. 14. *Nemo ſe ſtabulari hoſpitem indicat.* Apul. Miles. *Manſionis pretio ſtabulario perſoluto*, h. e. *locario ſoluto.* Varro 4 de L. L. *Locarium, quod datur in ſtabulo & taberna ubi conſiſtant.* Apud D. Lucam: δύο δηναρίους ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ. Interpr. *Duos denarios dedit ſtabulario.* Stabulum πανδοχεῖον exponunt Gloſſæ, quæ vox cauponis & meretricis domum notat. ergo non οἴκιον (*domicilium, diverſorium*) aut χαλκεῖον (*ſtationem jumentorum*) tantùm, ſed lupanar. Ita uſurpavit Plautus Pœnulo: *qua tibi volant ſtabulum.* Nam in hoſpitiis

quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaque [1] quocumque ieram, eodem revertebar. donec in curſu fatigatus, & ſudore jam madens, [2] accedo aniculam quandam, quæ agreſte olus vendebat: Et, [3] rogo, inquam, mater, numquid ſcis, ubi ego habitem? Delectata illa urbanitate tam ſtulta, &, † Quidni ſciam? inquit. conſurrexitque, & [4] cœpit me præcedere. [5] Divinam ego ‡ putabam. [6] at ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, [7] centonem anus

† *Anus.* ‡ *Eneolpius.*

ſpitiis etiam meritoria. Gloſſæ Iſidori. *Meritoria, loca tabernarum ubi adulteria committuntur.* Nec perperam *ſtabularii* lenones dicuntur. hinc *proſtibulum.* Nonius. *Proſtibulum, quod ante ſtabulum ſtat, quaſtus diurni ac nocturni gratia.* Confer ſcholiaſten Ariſtoph. in Equitibus. Καταλ-λαδὴς, &c. *Stabulum* ergo, ut ait Varro, quod inibi conſiſtant, uti & *ſtatio*, & *ſtare* rectè de lupis. Horat.

— nullam niſi olenti in fornice ſtantem.

apud Senecam Controv. *Meretrix vocata es, in communi loco ſtetiſti, ſtetiſti puella in lupanari, ſtetiſti cum meretricibus.* Tertull. Lupanar, conſiſtorium libidinum. Etſi non ſemper ſteterunt meretrices, interdum etiam ſellis inſidebant. Vnde Plautus Pœnulo:

Proſedas, ſervilicolas, ſordidas,
Quæ tibi olent ſtabulum, ſtatum, ſellam, & ſeſibulum merum.

Vbi utrumque notari vides.

1. *quocumque ieram*, &c.] Idem accidit Cnemoni apud Heliodorum lib. 5, in domo Nauſiclis ſibi ignota. *Ge. Erhardus.*

2. *accedo aniculam, quæ agreſte olus vend.*] *Quam foraciam* dixere. Calepinus *(ipſe, vetus)* in Dictionar. *Foracia, à foro, mulier villatica, quæ fructus villa venales, ut pullaſtros, pipiones, poma, nuces, olera, & hujuſmodi in forum defert.* Erhard.

3. *rogo*] Modus blandè adeuntium, *te rogo*, cum quid exquiſituri veniunt. Plaut. Pſeud.

Ecquem in angiportu hominem novi-ſti, te rogo?

Ian. Gulielmius. Idem de eo tenendum quod attexitur, *mater.* Gloſſ. Petron.

4. *cœpit*] *præcedere, fugere, regare ſtuprum*, genus loquendi frequens Petronio. *Gloſſ. Petron.*

5. *Divinam*] præſagam, *Barth.* Quæ ſciret omnia, *Pflugius.* Dicit enim ſe exiſtimaſſe ſcire eam divinitus. *Turneb.* Martial.

Non ſum divinus, ſed ſcio quid faciat.

Senec. de vit. Beat. c. XXVII. Arnob. lib. v, de Numa. Iuvenal. Sat. x. Auctor Queroli: *Secreta Queroli ac familiaria tamquam divinus loquitur.* Gabbema. *Divina.* fatidica, vates, divinatrix. *Gloſſ. Petron.*

6. *at ſubinde, ut in locum ſecretiorem*] Tornæſ. & c. Tragur. *Et ſubinde, u. i. l. ſecretum.* Anonymus in MSo juxta Douſam: Forſitan, *ut in ſecretum*; deletô, *locum.*

7. *centonem anus urbana rejecit*] al. *injecit*, quaſi velit Encolpium induere legitimum habitum eorum, qui in lupanari; ſcilicet ut intelligat ſe in fornicem deductum. Nam mœchos & eos qui luſtrabantur, obnupto capite fuiſſe, ex Suet. Caligul. & Neron. notum. Capitolinus Verô: *In tantum vitiorum Cajanorum & Neronianorum fuiſſe amulum, ut vagaretur nocte per tabernas, & lupanaria obtecto capite cucullo vulgari viatoriô.* C. Fortunatianus lib. Rhet. *Invenit filius*

Digitized by Google

anus urbana rejecit: &, [1] Hic, inquit †, debes habitare. ‡ Quum ego negarem me cognoscere domum, video quosdam, [2] inter titulos, [3] nudasque meretrices furtim con-

† *Anus.* ‡ *Eucolpius.*

filius adulterum obvoluto capite, nec eum occidit: Et hoc ritu fortè Nævius, apud Gellium lib. VI, c. IX.

Eum senex pater cum pallio ab amica abduxit.

Vide Isidor. lib. XIX, c. XXVI. Huc respexit Seneca de Vita beata c. XIII. Imo & meretrices obnuptæ. Iuven. Sat. VI.

Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos:
Sed nigrum flavo crinem abscondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Tertull. de Cultu fœminar. c. XII. *Thamar illa, quia se expinxerat, idcirco Iuda suspicione visa est quæstui sedere, adeo quia sub velamento latebat, habitus qualitate quæstuariam mentiente.* Wouweren. De centone sequentia adnotat Erhardus, qui exemplum hoc adducit ex Martialis lib. II Ep. XLVI.

Intrasti quoties inscripta limina cellæ,
Seu puer arrisit, sive puella tibi:
Contentus non es foribus veloque seraque.

Hoc *velum* ex centonibus conficiebatur, & *cento* appellabatur: eraintque plurimi centones in lupanari, tam in quaque cella, quàm in ipsa majori lupanaris janua. Ejusmodi velis cubiculorum januæ tegebantur, & eò ponebantur, ne sc. per forium rimas inspicere possent curiosi quid intus ageretur. Sat. IX, vers. CV.

-- -- *Claude fenestras*
Vela tegant rimas, jange ostia, tollite lumen
E medio. —— S. A. Gabbema.

1. *Hic, inquit, debes habitare*] i. e. Veneri litare. Martial. lib. XIV Ep. XXXVII.

Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia plorabat, heic habitare potes.

Gabbema.

2. *inter titulos*] *Titulum* intellige, quem planiùs expressum reperias Satyra illâ Iuvenalis, ubi de indomita *Messalina Induperatricis rabie an tentigine dicam?* agit gravissimus publicæ luxuriæ castigator Satyricus, quem dixi, his verbis:

Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam atque suam: tum nuda papillis
Constitit auratis titulum mentita Lyciscæ

Ian. Dousa. In ipso autem cellæ aditu, ubi scorta prostabant, *titulus* inscribebatur; ideo Martialis: *Inscripta limina cellæ.* Sen. Controv. lib. I. *Superpositus est cellæ tuæ titulus.* Tertull. de Pudicit. lib. I. *Sub ipsis libidinum titulis.* Wouweren. *Tituli* adpellatione notatur, stupri pretium & nomen meretricis. Senec. lib. I Contr. II. *Deducta es in lupanar, accepisti locum, pretium constitutum est, titulus inscriptus est.* Ibidem: *Numen tuum pependit in fronte, pretia stupri accepisti:* Symphosianus in Histor. Apollon. Tyrii: *Puella prosternit se ad pedes: Miserere virginitatis meæ, ne prostituas hoc corpus sub tam turpi titulo. Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, scribatur ei titulus:* QUICUNQUE. TARSIAM. DEFLORAVERIT. MEDIAM. LIBRAM DABIT. POSTRA. POPULO. PATEBIT. AD. SINGULOS. SOLIDOS. Gabbema ex eod. Wouwerio. In V. C. reperi, *internuculos*, uti & ap. Apulejum de Deo Socrat. *Internuculos recens cognitos.* P. Pithœus Subsec. sive adversar. lib. 2, c. 10. Sic dicebant, inquit, impudicos; omne enim medium nucleum vocabant. *Internuculi* ergo, impudici, impudicati, intercutibus stupris flagitati, intercutiti, stuprati. Scaliger ad Priap.

conſpatiantes. Tarde, imo jam ſero intellexi, me [1] in fornicem eſſe deductum. exſecratus itaque aniculæ inſidias, [2] operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem. quum ecce in ipſo aditu occurrit mihi [1] æque

ait : Cenſeam potius duabus vocibûs, *inter nuculos* legendum, & meritorios ſignificari pueros, concubinos, qui nondum reliquere nuces, ſed etiamnum inter eas verſantur : nam à Catullo in Epithal. Iul. & Mallei ſcribitur : *Concubine da nuces.* Turneb. Adverſ. lib. 21, c. 28 : Fortè legend. *quoſdam tiruunculos.* Alii aliter. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1 Ep. 35, n. 5. Quid ſi legamus, *quoſdam intercutulos*, ut intelligat παιδίσκας, vel ſcorta maſcula, qui ſe intercutiri patiuntur. Balbus Catholicô : *Cutitus, ſtupratus, corruptus.* Iſidor. in Gloſſ. *Subcus, ſubcutaneus, ſubcutatus, intercus, intercutatus, ſubtercus, ſubtercutaneus.* Erhardus. *Tituli*, nomina ſcortorum, & ſtupri pretium cellis inſcripta. *Gloſſ. Petron.*

3. *nudaſque meretrices*] Tacit. lib. XV. Ann. *Scorta viſebantur nudis corporibûs.* Cyprianus de Spect. c. VI. *Per proſtitutarum nuda corpora.* Artemidorus lib. II. ἡ δὲ ὅλη, (ἀφροδίτη) ἑταίρας καὶ μάνας ἀγαθὴ, καὶ ἱερασίας σημαντική (*Hæc verò tota (Venus,) ſcortis, iiſque ſolis propitia, & quæſtu favens).* Philemon ;

Στῆσον περιμένουσ' γυναῖκας, κἂν τύχῃς
Κοινὰς ἁπάσι, ἢ κεκτημένας μίαν·
Ἑστῶσι γυμναί. ——
(Siſtito mulieres qui redimat, in tot locis
Nudas operientes redemptorem ſuum,
Ad omnia paratas.)

Io. à Wouweren.

1. *in fornicem eſſe deductum*] *Fornix*, πορνεῖον, luſtralis cella arcuata, ubi publicæ meretrices proſternebantur. Gloſſar. Petron. Horat.

— *nullam niſi volenti in fornice ſtantem.*

2. *operui caput*] Velabant & operiebant ſe veteres vel propter ſacra, vel ſubitam, aut deſperatam aliquam rem aut malum. Propter illa: *Veneraturi Deos*; Plaut. Amphitr. V, I, XLII. Lucret. lib. V, verſ. CXCVII. Suet. Vitell. c. II. *Velabant autem non peculiari quodam, ut quidam opinantur, his uſibus velamine, ſed plerumque parte veſtis :* Senec. Herc. Furent. verſ. CCCLV. Ioſeph. lib. VII de bello Iud. *Flamines, Fetiales, & Augures.* Varro de L. L. *de his* Cic. & Liv. lib. I, c. XVIII, & XXXII. *Imperatores pro Rep. ſe devoturi.* Livius lib. VIII, c. IX. Cic. de Nat. Deor. lib. II, c. III. *Tribuniplebis conſecraturi bona alicujus damnati.* Cic. pro domo ſuâ. c. XLVII. *Ver ſacrum facturi, nates vere ſacro.* Feſtus. *In nuptiis (libens admumero ſacris, propter auſpicia) nova nupta.* Tertull. lib. de Veland. virg. *Dixi præterea propter rem ſubitam, aut deſperatam.* Plaut. Moſt. II, I, LXXVII ; & II, II, XC. Nonius c. X, §. XXV. *Supplices:* Virgil. lib. XII. Vellejus lib. poſter. *In funere filii.* Plut. in Ῥωμαϊκοῖς (*Quæſtion. Romanis*). *quique efferebant funus.* Perſius Sat. III, verſ. CVI. *Denique obituri mortem voluntariam.* Horat. lib. II Sat. III, verſ. XXXVIII. *aut violentam.* Sueton. Cæſare c. LXXXII, Nerone c. XLIIX. *Iac. I. N. Scheghius. Operui caput.* Non pigebit adſcribere, quod apud Fabium lectum nobis huic loco illuſtrando mirabiliter facit, lib. 5, c. 1. *Ita neque illum probaverim, qui, quum eſſet cruentus gladius ejus ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubitò ex ſubſellii ut territus fugit, & capite ex parte veſato, quum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogavit an jam ille cum gladio receſſiſſet,*

Digitized by Google

1 æque laſſus, ac moriens Aſcyltos. putares, ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque ut ridens eum conſalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quæſivi. Sudorem ille manibus deterſit, &, † Si ſcires, inquit, quæ mihi acciderunt. † Quid novi? inquam ego. at ille deficiens, † Quum errarem, inquit, 2 per totam civitatem, nec inveni-

† *Aſcyltos.* ‡ *Enculpius.* † *Aſcyltos.*

ſiſſet. Facit enim riſum, ſed ridiculus fuit. Ian. Douſa P. Sic ſemper P. niſi F. nominetur.

1. *æque laſſus ac moriens*] Ita & Frellon. ac Lotich. ſed Tornæſ. Wouwer. R. Herm. atque cod. Tragur. *a. lapſus ac mor.* lapſus, hoc eſt, qui ut ego aberraverat. *Douſa MS. ad edit. Tornaſ. lapſus ac moriens.* Leg. *laſſus ac m.* Palmer. in Spicileg. Barthius ad Claudian. n. 210. vel, *laſſus ac madens*; quia ſequitur: *ſudorem ille manibus abſterſit.* Meurſ. Animadv. miſcell. l. 3, c. 7. *Laſſus ac moriens* eſt feſſus & laſſitudine confectus ac tabeſcens. Id. Barth. in Ceir. Virgil. n. 236; & ad Claud. n. 62. *Erhardus.* Itaque *laſſus* ac *moriens* hîc planè idem, niſi quòd gradibûs differant. Atqui *lapſus* ad rem planè aliud nobis dicit, ſuccoſiorque antiqua lectio, modò ſequentia, quæ huc ſpectant, plenis labris guſtentur: *ab ead. anicula deductum* i. ſeductum. *Si ſcires. Quid novi? Quum errarem*, &c. niſi quem turbet *æquè*, quòd in æquo ſeu plano vix labamur; ſed *æquè* hic eſt perinde, itidem. Demum adjicio: *lapſus ac moriens.* Leg. *lapſus ac mœrens.* Hadr. Iun. in Obſervatt. hîc.

2. *per totam civitatem*] Non ita Latini. *urbem* dicerent, vel *oppidum.* Itaque lego: *cùm errarem, inquit, nec invenirem.* Anonym. MS. juxta Douſæ manum, ad edit. Tornæſii. Hîc commodum ſe offert, præcipua Hadr. Valeſii contra ſtylum Petronianum, ex Diſſertatione ejus in Fragmentum Arbitri Tragurii nuper repertum Patavii primùm excuſum, ſubjicere: Arbitri pauca de pluribus Neroniano ſæculò indigna à me obſervata, quæ nec membranarum vetuſtati, & ſitu attritueque evaneſcentibus litteris, nec librariorum in tranſcribendis priſcis codicibus negligentiæ, nec editorum incuriæ, nec typographorum inſcitiæ, nec ulli alii quàm ipſimet auctori aſſignari poſſunt: *Sed de remedio non tam valde labore*: item, *Giton ſemel ictus, tam valde exclamavit. Tam valde* pro tam aut adeò, non memini apud veteres ſcriptores legere. *Neque enim tam magnum facinus admiſimus*: ſcripſiſſet Neronianorum temporum auctor, *tantum facinus admiſimus.* Sic tamen ubique Arbiter loquitur. *Timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Habebat enim inguinum pondus tam grande. Inhibuit Tryphæna tam grande facinus. Nec ſe minùs grandi vexatam injuria, quàm Lycam. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidia eſſe ſparſam. Tam magnum æquè clamorem ſuſtulit. Vt tam magna fortunâ ſolus uteretur. Neſcis quàm magnum flagitium admiſeris?* Vbi *tam grande munus, tam grande pondus, tam grande facinus* dici non oportuit, ſed tantum munus, tantum pondus, tantum facinus. Et ſic in ſimilibus. *Minùs grandi vexatam injuria* dici non oportuit, ſed minore affectam injuria. *Quàm magnum flagitium* dici non oportebat, ſed quantum flagitium. *Ne abſentivus eſſem*: pro abeſſem. *Abſentivum* pro abſente alibi non legi. *Quales eſſe ſolent quæ incumbunt ova.*

venirem, quo loco ſtabulum reliquiſſem, acceſſit ad me paterfamilias, & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit. per [1] amfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in hunc locum me perduxit, [2] prolatoque peculio cœpit rogare ſtuprum. [3] Iam pro cella meretrix

[1] aſſem

Incubare ova, vel etiam *ovis* gallinæ dicuntur: *ova incumbere* non dicuntur. *Si bona fide pœnitentiam emendas.* Pœnitentiâ culpam aut peccatum emendare, dici poſſumus & ſolemus; *Pœnitentiam emendare*, dici nec poſſumus nec debemus. *Amictus diſcoloria veſte.* *Diſcolor* dici ſolet, ut decolor, concolor, unicolor, bicolor, verſicolor: *diſcolorius* dici non magis ſoleat à veteribus ſcriptoribus Latinis, quàm decolorius, concolorius, unicolorius, bicolorius, verſicolorius. *Atratæ domefactæ tellus* pro ſubactæ vel domitæ. Neronis ætate non dicebatur, nec *domefacere* pro domare. Nam verba primæ conjugationis, quale eſt domo, nulla in compoſitione recipiunt facio, ſed tantùm plurima ſecundæ, & pauciſſima tertiæ. *Tantùm omnem ſcabitudinem animo tamquam bonarum artium magiſter deleret ſine cicatrice.* Iram appellat animi *ſcabitudinem* Petronius novo & inuſitato nomine pro ſcabie, aut ſcabritie vel ſcabredine, quam & *ulcus* animi ſcilicet alibi vocat. *Gubernator, qui pervigil nocte ſiderum quæque motus cuſtodit. Siderum motus* vel ſidera *cuſtodire*, pro ſervare aut obſervare, impropriùm eſt. *Aut præteriens aliquis tralaticia nos humanitate lapidabit. Lapidare* poſuit Petronius pro lapidibus tegere, ut humare eſt humô operire vel tumulare: cùm ſignificet lapidibus petere. *Coæquale nat alium ſuorum ſinciput* pro æquale muſquam apud veteres alios ſcriptores Latinos reperire memini. *Pſyche non comatoria mihi natus pangebat. Acinum comatoriam* vocat Petronius acinum crinalem ne ſervatâ quidem analogiâ. Nam à coma non fit comatorius: ſed fortaſſe legendum eſt, *acu comotria*, hoc eſt ornatricis. Iam *melliti verborum globuli*, & *fabuloſum ſententiarum tormentum, & controverſia ſententiolis vibrantibus picta*, ac ſimilia apud Arbitrum, verba ſunt magnifica, rerum ac ſenſus pæne vacua. Omittete non poſſum verſum hunc Petronii:

Has inter fedes Ditis Pater extulit ora.

Ditis Pater vocatur Arbitro, qui cæteris omnibus *Dis Pater*: ut *hic Quirites in numero ſingulari* pro Quiris, quemadmodum Sergius & Pompeius in Arte affirmant.

1. *amfractus*] Obliqui viarum flexus, in ſe recurrentes. *Gloſſ. Petron.*

2. *prolatoque peculio*] *Peculium* etiam eam ad rem uſurpatur à Plauto in Pſeudolo. Lamprid. in Heliogab. *Homines bene vaſatos & majoris peculii.* Qui *pulchrè peculiati* in Priap. Scalig. in Catal. ad Priap. *Peculium* inter Romana nequitiæ vocabula uſurpatum antiquis, teſtimonio eſt illud è Carmine libero,

Pulchrè penſilibus peculiati:

Vbi de vaſatis probè mutoniatis eſt ſermo. Douſa Cent. lib. IV, c. IX. *Peculium* propriè dicitur id quo viri ſumus. Schopp. Explan. in Moſt. I, III. *Prolatoque peculio*, i. e. mentulâ. hinc *peculiare* aliquem pro ſtuprare dixit Plautus Perſ. & *peculiati* ſunt peculiò inſtructi ſive mentulati in Priap. carmine III. ubi idem Schopp. in Comm. *Ge. Erhardus.*

3. *Iam pro cella meretrix*] Sic & Freilon. Wouweren, alii. Helenopolit. edit. Schonwetteri: *p. cæella m.* Tornæſ. *pro ſella m.* Petrus Danielis: *pro ſella meretrix.* Briſſonius legit, *proſeda m.*

Digitized by Google

1 assem exegerat, jam ille mihi injecerat manum. & nisi valentior fuissem pœnas 2 dedissem. * adeo ubique omnes mihi 3 videbantur, satyrion bibisse * * * junctis viribus molestum contempsimus * * * †

† quasi

da m. sed nihil mutandum puto. Meretricis enim sella propriè dicitur. Iuven. Sat. 3 lib. 1.

Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Deinde *profeda* meretricem significat, nec fuisset opus παρέλκειν (otiosò) *meretrix.* Scribendum verò *pro cella.* Iuven. Sat. 1 lib. 2. *Intravit*, &c. Dousa: *Iam pro cella.* Locum liberum designat, in quo homines venerei ac voluptuarii nequam faciebant clàm (ut inquit Conticus) remotis arbitris. Hoc enim genus *cella* dicebantur; easque à lenis, sive etiam lenonibus conduci mos erat, assis unius (sicut hinc paret) pretiò. In ejusmodi ergo secretum se à patrefamilias perductum commemorare pergit Ascyltos: &, absque pertinacia sua fuisset, daturum pœnas, & quidem *penitas*, parato præsertim, imò prompto peculiò in rem præsentem. Erhardus: *pro cella*, camera lupanari. In aliis legitur *jam procella m.* Vnde Brissonius, jam *profeda m.* ex Plauti Pœn. l. de I. Connub. c. 6. Potest etiam retineri *procella* junctò vocabulò ut dicatur sicut *prostibulum*, quòd ante stabulum stet: ita *procella*, quod ante cellam, quemadmodum & *ancillam* dictam volunt, quasi ante cellam. In Scriptis Patrum ancillas observamus concubinarum munia subiisse: sed & ancillam pro meretrice positam: *Ancilla exornetur, scribatur ei titulus*, &c. Vide supersus ad illa verba, *inter titulos.*

1. *assem exegerat*] Iuvenal. Satyr. VI. de Messalina inexhaustæ libidinis fœminâ, Claudii Imp. impudicissima conjuge:

Excepit blandâ intrantes atque ara poposcit.

Arnob. lib. v. *Cypria Veneris abstrusa illa initia præterimus, quorum conditor judicatur Cyniras rex fuisse: in quibus fœmentes certas stipes inserunt ut meretrici.* Iul. Firmicus Maternus de error. prof. Relig. *Statuisse etiam ut quicunque initiari vellet, secreto Veneri sibi traditâ, assem unum mercedis nomine Deæ daret.* Gabbema. Hinc *multivola* dictæ meretrices. Iesus Sirac. c. 9. *Ne respicias mulierem multivolam, ne fortè incidas in laqueos illius.* Ge. Erhardus.

2. *dedissem*] Hoc omiserat editio, quam sequimur, Gabbemiana; sed habent utræque Lugdd. Tornæsii, & Frellon. aliæ, atque etiam c. M. Tragur.

3. *videbantur satyrion bibisse*] Ad libidinem esse incitatos & inflammatos è vi illius herbæ. *Turneb.* Petron. infrà: *Illinc puella penicillo quod & ipsum satyreò tinxerat, Ascylton opprimebat.* Apulejus Medicus, de Herbis c. XV. *Græci dicitur satyrion, Itali priapiscon, alii torminalem, alii testiculum leporinum nominant.* An igitur ex herba ista potus ejusmodi confectus, quo frigentibus, ad officium virile membris mederentur? An ipsius herbæ expressus succus ei rei faciebat? Idem Apulejus ibid. *Si quis mulierem subagitare non poterit, herba priapisci radicem, id est, testiculum dextrum, quia major est*, &c. *Idem.* Cœlius Aurelianus lib. 3. *Satyriasis est vehemens veneris appetentia. Vocatur autem ab herba virtute, quam satyrion vocant. Hanc enim accipientes in venerem provocantur, cum ventre igne genitalium partium. Sed antecedentia ipsius passionis sunt opera medicinalia ab usum venereum excitandum, quæ satyrica vocant, quæ sunt acria atque incentiva, & nervis improba.* Io. à Wouweren.

1. *per*

Digitized by Google

† quasi [1] per caliginem vidi Gitona in [2] crepidine semitæ stantem, & in eundem locum me conjeci. * Quum quærerem, Numquid nobis in prandium [3] frater parasset, [4] consedit puer super lectum, & manantes lacrumas pollice exterſit. [5] Perturbatus ego habitu fratris, quid accidisset, quæsivi. at ille tarde quidem & invitus, sed postquam precibus & iracundiam miscui: ‡ Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paullo ante in conductum adcucurrit, cœpitque mihi velle pudorem extorquere. [6] Quum ego proclamarem, gladium strinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium invenisti. † Quibus ego auditis, intentavi in oculos Ascylti manus: &, Quid dicis, inquam,

† *Encolpius.* ‡ *Giton.* † *Encolpius.*

1. *per caliginem*] *Per nebulam*, Plantin. *Douſa* MS. ad edit. Tornæſ. *per caliginem.* Cic. Phil. XII. *Quod videbam quidem, ſed quaſi per caliginem: perſtrinxerat enim aciem animi Decimi Bruti ſalus.* & lib. V ep. Fam. XV. *In infirma ætate, imbecillaque mente vis naturæ per caliginem cernitur.* Plautus dixisset *per nebulam*: ut in Capt. V, IV, XXVI: Pſeud. I, V, XLVIII. *S. A. Gabbema.*

2. *crepidine ſemitæ*] i. viæ. *Crepidines* viarum, ipſæ eminentiæ dextrâ sinistraque, vel ubi viæ conveniunt. *Gloſſ. Petron. Crepido*, loci cujuſque editioris extremitas: ut, *crepido viæ* ap. Hieronymum.

3. *frater*] Hîc, & mox pro amasio. *Gloſſ. Petron.*

4. *conſedit*, &c. *& lacrumas pollice expreſſit*] Douſa: Ergo simulatas, atque ad ostentationem doloris comparatas modò, & velut vi quadam extritas; neque dissentaneas nimium illis Ovidianis, quas lib. I de Arte, amatorum deliciis unicus ille venerearum rerum magister præivit hoc præcepto suo:

Si lacryma (neque enim veniunt in tempore ſemper)
Deficiunt, uda lumina tange manu.

Vnde perspicere est, quàm condignè ædepol, atque ex disciplinæ pullariæ regula personæ serviat Giton: quem nusquam non sui similem, hoc est, nequam, malumque ac versipellem, & (ut uno verbo absolvam) pathicum & quasi Comœdicum inducit Petronius. prorsus, rota figulinâ vorsutiorem, & in quem meritissimò Horatianum illud convenire putandum:

Verna miniſteriis ad nutus aptus heriles.

& reliqua quæ de argillæ udæ imitatione ibidem ordine deinceps operæpretium sit lectitare.

5. *Perturbatus ego habitu fratris*] *habitu* dixit, modo loquendi Romanô, quo *habitum* universi corporis dispositionem vocant. Putean. in Genial. Serm. & Piccartus pericul. Crit. c. 17. *Ge. Erhardus.*

6. *Quum ego proclamarem*] Apul. *Poteras ſaltem proclamare ſuppetiatum.* Vlp. L. 4 § Divus. ad L. Cornel. de Sicar. *Plane ſi ipſi, qui hanc injuriam paſſi ſunt, proclamaverint, audire eos præſes provinciæ debet.* Atque ita proclamare, *quiritare dicitur*, hoc est, Quiritium fidem invocare. Tertull. adversus Valentin. *Vt etiam inclamârit, quaſi, porro Quirites, aut fidem Cæſaris.* Inde *perquiritare* legem, promulgare, verbum decemvirale. *Io. à Wowseren.*

1. mu-

Digitized by Google

inquam, [1] muliebris patientiæ ſcortum, [2] cujus ne ſpiritus purus eſt? Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos; mox ſublatis fortius manibus, longe majore niſu clamavit: † Non taces, inquit, gladiator [3] obſcæne, [4] quem de ruina arena dimiſit? Non taces nocturne percuſſor, qui ne tum quidem, quum [5] fortiter faceres, [1] cum

† *Aſcyltos.*

1. *muliebris patientia ſcortum*] Firmicus Aſtr. lib. III, c. VII. *Patiuntur quæ mulieres pati conſueverunt, prapoſteris libidinum ardoribus.* Inf. *ut muliebris patientia legem poſſit accipere.* S. A. Gabbem.

2. *cujus ne ſpiritus quidem purus eſt*] Propter fellationem: ſicut, ut loquitur Arnobius lib. II, *oris ſtuprum.* Lactant. lib. VI, c. XXIII. Lamprid. in Commod. *Libidinoſus, ore quoque pollutus & conſtupratus fuit.* Sueton. de Polemone Grammatico: *Flagrabat libidinibus in mulieres, uſque ad infamiam oris.* Minut. *Qui medios viros lambunt, libidinoſo ore inguinibus inhæreſcunt.* Idem.

3. *obſcæne*] Sic ab *ob* & *ſcæna*, juxta antiquam ſcriptionem, ac Æolas σκαινὴ pro σκηνὴ (ſcena) efferentes (de quo etiam inferiùs): vel *obſcænè* à σκηνὴ: vel *obſcænè* à Sabinorum *ſcænum* pro *cænum*, ut *ſcælum* pro *cælum*, Meurſius.

4. *quem de ruina arena dimiſit*] Significat apertè, fugitivum illum in arenam damnatum, & cum fœda muliere aliqua (non diſſimili ſchemate, quo aſinus Apulejus) commiſſum, ruinâ pegmatis præter ſpem evaſiſſe. Et clarè iterum: *ergo me non* ruinâ *terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Anfugi judicium, arena impoſui, hoſpitem occidi, ut inter audacia nomina, mendicus exſul in diverſorio Græca urbis jacerem.* Et ſolent interdum ita componere pegma & hanc ruinam; ut ii qui impoſiti, præcipites ruerent in caveas ferarum: ibique diſcerperentur. *Lipſius* de Amphitheat. *Gabbema.* Idem in edit. poſteriore: *quem de ruina arena dimiſit.* Interpretes volunt intelligi gladiatorem pegmarem. Erant autem gladiatores pegmares, qui in pegmate, ſeu conſtructo tabulato pugnabant, ejuſque ruina (ita enim conſtructum erat, ut facilè ſolverentur ejus compages) laberentur in arenam, ubi aut ignis, aut feræ de induſtria poſitæ homines facinoroſos abſumebant. Malo ita interpretari: Qui ne in arena ſeu amphitheatro perires, per ruinam neſcio quam evaſiſti. *Ruina* eſt cum ædificia, turres, alia opera, aut montes parteſve eorum decidunt. Sen. Ep. XIII. *Multa intervenient, quibus vicinum periculum vel prope admotum aut ſubſiſtat aut deſinat; aut in alienum caput tranſeat. Incendium ad fugam dedit, quoſdam molliter ruina depoſuit, aliquando gladius ab ipſa cervice revocatus eſt.* Et Epiſt. XXX. *Alia genera mortis ſpei mixta ſunt. Deſinit morbus, incendium exſtinguitur, ruina quos videbatur oppreſſura depoſuit.* Eo modo hîc evaſiſſe ſignificatur. Referunt Suetonius in Tiberio cap. XI; & Tacitus in IV Ann. Apud Fidenas ſupra viginti millia hominum, gladiatorum munere, amphitheatri ruinâ periiſſe. Tali caſu Petronius Encolpium, cùm ſtaret nimirum paratus ad decertandum, hoc eſt, ad pereundum, fingit, omnibus turbatis aufugiſſe, atque ultimam neceſſitatem evaſiſſe.

5. *fortiter faceres*] Ia. Douſa: Novo, neque uſitato more dictum videtur; utique mihi, qui *fortiter facere*, hac ſententia nullus alibi, quod ſciam, memini lectitare: poſitum, ut apparet, pro, *muliebre arvum conſerere*, armiſ-

1 cum pura muliere pugnasti? cujus eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in diversorio puer est? † Subduxisti te, inquam, à præceptoris colloquio. ‡ Quid ego, homo stultissime, facere debui, 2 quum fame morerer? an videlicet audirem sententias, id est, 3 vitrea fracta, & somniorum interpretamenta? 1 Multo

† *Encolpius.* ‡ *Æschylus.*

armisque virilibus agere res mariti: atque in robusta (ut idem loquuturus postea) hoc est, in masculâ herculè, non aurem pathica voluptate deditum esse. *Abi ergo, ac te compara, tota enim nocte tecum fortiter & ex animo præliabor, Apul. lib.* II *Met. Idem alibi: Præliare & fortiter præliare. Nec enim tibi cedam, nec terga vertam.* Translatum à re militari. Sic Servius ad illud IV Georg.

— — *Cæsar ad altum*
Fulminat Euphraten bellò.

Fortiter facit. Senec. lib. I Declam. XIX. *Qui ter Fortiter fecit, militiâ vacet.* Quintil. Declam. CCLXXXVII, CCXCII, CCXCIV, CCCIII.

1. *cum pura muliere pugnasti*] *Pura mulier*, libera est immunisque à fœditate *morbi Campani, ac luxu illo capitali*, quem Nolanis adsignat Ausonius, Lesbiis usurpatum antiquitus: unde & λεσβιάζειν. quod dissimulanter innuere volentes Latini illi veteres, Plautus, Varro, Seneca, Tranquillus denique: *Comprimere linguam, offendere buccam, ori seu capiti cujusjam inludere*, (quibus respondent: *mergere caput, comprimi, ore alicui mergerari*) periphrasi multò honestissima circumscripsere. Mart. lib. IX Ep. LXIX.

Improbius quiddam ridensque rubensque rogavi:
Pollicita est nulla luxuriosa morâ.
Sed mihi pura fuit. — —

Eodem quoque honestatis velamento in diverso *Ligurum* genere, hoc est, Varronianis *Labdi* notandis usa Latinorum verecundia: Exempli gratiâ: *Occultare se demisso capite, perdere caput in aliqua, molas lingere, obligurire*: cujus rei infamia Tiberio quoque hircoso ac olido seni clarè & publicitus *Atellanico exodio* exprobrata apud Sueton. hisce verbis:

Hircus vetulus naturam Capreis ligurit. Ian. Dousa.

2. *quum fame morerer*] Hinc proverbialis locutio, *pro pane rogare aliquam*, id est, stuprò compellare, apud Bebelium in Facetiis: Monachi:

En sumus hic nos tres, vos tres pro pane rogantes; &c.

G. Erhard.

3. *vitrea fracta*, &c.] Pro nugis & rebus frivolis dixit Martialis lib. I Ep. XLII.

Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis. — —

Turneb. vitrea fracta. Agamennonis dissertationem intelligit de causis corruptæ eloquentiæ paulò antè cum Encolpio habitam. unde quum se præter opinionem fratris, ad Gitonem inforandum, stabulum versus, hoc est, in diversorium furtim subduxisset; ut hoc saltem colore aliquo probabili feciisse videretur, dentes suos dentientes, ac lippientes fame fauces, ventrisque esuritoris inanias callidè, nec non rationabiliter obtendit. Cui jam pridem latranti explementum quæritare majus operæpretium fuisse cavillatur sibi, quàm tædium illud scholasticæ auditionis devorare diutiùs, in excipienda primùm præceptoris sui (Encolpii) declamatione, deinde eamse mox consequntis Agamemnonis sermonibus, soluta partim, partim vincta oratio-

Digitized by Google

1 Multò me turpior es tu hercule, qui, ut foris cœnares, poëtam laudasti. † Itaque ex turpissima lite in risum diffusi,

‡ *Encolpius.*

oratione, bifariam puta conceptis. Vnde & *vitrea fracta*, & *somniorum interpretamenta* appellat, multò urbanissimè; ut, quasi *scopas solutas* dicas,

Inanes, inquam, præficarum naniæ,
Plautique mortualia. Ia. Dousa.

1. *Multò me turpior es tu hercule, qui ut foris cœnares, poëtam laudasti*] Pluribus hæc, & quæ succedunt, persequitur Ia. Dousa; morem nempe locupletum poëmata sua recitantium, indidemque pallatæ ac pannosæ multitudinis assensum atque approbationem aucupantium, & quasi ementium sibi; non quidem ulla Poëticæ facultatis virtute, aut scientiarum meritis, sed gratuita cibi ac vestimenti præbitione. Sic verò ea de re Dousa: Odiosum, inquit, aliquem recitatorem intelligit, cui frequentem aurium operam locaverat Encolpius, non quidem carminum (quibus hercle nil invenustiùs) sed verò multò validius genio ipsius cœnæ illectus: secundum illud Martialis nostri:

Quod tam grande Sophos clamat tibi turba togata,
Non tu, Pomponi, cœna diserta tua est.

cujus adipiscendæ gratiâ à semetipso impetraverat idem ille, quem dico, frater Ascylti, ut præter animi sui sententiam inculta & malè nata poëmata plausu etiam immeritissimo prosequeretur, *Sophocles ac Encolpio, ex auditore Laudicenus factus* subitò. Hæc enim nomina in Cœnipetas vulgò detorquebant, id est, in cœnarum captatores, eosque, qui (ut Catullus loquitur)

Quærunt in triviis vocationes.

& qui deserìus nihil; quam *domicenia* odere. cujusmodi à Martiali plurimos adeò in epigrammate graphicè prorsus, omnibusque suis coloribus depictos videmus: pæque cæteris *Selium* quemdam, familiam eo in genere strenuissimè ducentem. Quid mirum verò? quum non deessent iis temporibus homines lauti ac locupletes, qui re nulla alia, quàm carmina sua ut recitarent, assidua cœnarum præbitione auditorum studia emerent: interdum lacernarum etiam, vel similium rerum largitionibus gratiam eorundem ac faventiam aucupantes. Exemplo fuerit nobis unicus pro omnibus Ligurinus ille Martialis, de quo ita salsissimus poëta:

Hæc tibi, non alia est, ad cœnam caussa vocandi,
Versiculos recites ut, Ligurine, tuos.

Neque omittenda illa Horatii, de semet in Epistolis prædicantis:

Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & trita munera vestis.

Qui mos non intactus etiam Persio, ineptum ac divitem recitatorem his dictis Satyricè compellanti:

— calidum scis ponere sumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacerna.

Quibus insuper alterum quoque ab Horatio locum appingas licebit, qui in Arte legitur istiusmodi:

Vt præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Si verò est, unctum qui recte ponere possit:

& cætera, quæ sequuntur, eódem pertinentia, in Notis nostris ad Horatium plùs uno in loco liberrimè explicata. Hujus proinde laudationis turpitudinem, sive indignitatem veriùs etiam hìc Eucolpio (*Sic quidem Dousa*, Eucolp. Gyt. Trimalcion. &c. *Sed nos obscundantes nostra editioni*,

Digitized by Google

diffusi, pacatius ad reliqua seceſſimus. * Rursus in memoriam revocatus injuriæ, Aſcylte, inquam, [1] intelligo nobis convenire non poſſe, itaque communes ſarcinulas partiamur, ac paupertatem noſtram privatis quæſtibus [2] temptemus expellere. Et tu literas ſcis, & ego, ne quæſtibus tuis obſtem, aliquid aliud promittam. alioqui mille cauſæ nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus different. Non recuſavit Aſcyltos, &, † Hodie,

† *Aſcyltus.*

tionis, ne confuſio in nominibus, & diſtractio inter legendum oriatur, damus Encolp. Git. Trimalch. *&c.*) objicit Aſcyltus. Neque alio mehercule referendum, quod idem haud multò ſanè pòſt, verſ. 16: *Hodie*, inquit, *quia tamquam ſcholaſtici ad cœnam promiſimus, non perdamus noctem. Ad cœnam*, poëtæ illius ſcilicet, ab Encolpio, uti diximus, cœnæ gratiâ collaudati. cujus haud dico verſus, ſed verò & nomen pariter cum meliore hujuſdem Satyrici parte (id quod ex ſuperioribus argumentis ſatis ſuperque antea nobis oſtenſum) ubi ſint; utrum ſint, an non, id verò Lethen ſcire oportet ſcilicet. Nam ne de Trimalchionis cœna, qui & ipſius poëta videri volebat, aut perbellè certè amorem carminum ſimulabat, dictum credam, obſtabat temporum ratio. Hæc enim qua de agitur cœna in hodiernam veſperam condicta; at altera illa triduò, an quatriduò pòſt. indicio ſint (præter ea quæ ab ipſa uſque ſtirpe intercidérunt) tot interjectæ in medio feſtiviſſimæ narratiunculæ, in quib. dies, veſperas, noctesque aliquot abſumptas ſuperſtites etiamnum reliquiæ atteſtantur. Arguta porrò, atque oppidò prudens commoniti nucula illa: *non perdamus noctem.* Eam verò Martialis ſcitiſſimè aliquoties expreſſit, ut:

Et nihil ex tota perdere luce voles.

Item:

Et nihil extremos perdidit ante rogos.

Poſtremò:

Perdiderit nullum vita reverſa diem.

Quò etiam reſpexit Plautus:

Diem perdidi optimum.

Erhardus hìc allegat, Raderum comment. in Martial. lib. 10 Ep. 60; Caſaubon. ad Satyr. 1 Perſii: Wouweren, Plin. lib. 2 Ep. 14.

1. *intelligo nobis convenire non poſſe; itaque*, &c.] De ſocietatis renunciatione Iuriſconſulti ſæpe, l. xiv & l. lxv *pro Socio.* Fiebant autem illæ renuntiationes, aut per *præconem*, ut apud Syneſium Epiſt. xlvi. *Quibus verbis feliciter agenti, amicitiam immiſſo præcone renuntiavit; & declaravit, quod etiam illacrymatus fuiſſet, ſi calamitas denuntiationem antevertiſſet.* & addit, *Hoc quidem non eſt amicitiam renuntiare, ſed inimicitas denuntiare.* Et ſanè inimicitias olim denuntiabant. de quo alibi. Aut per *ſervum*, ut in illo Iuvenalis,

Clamat libertus, & exi.

Aut *viva voce*, ut illo Aſcylti exemplo: aut *epiſtolis*, ut apud Tacitum Annal. lib. 11, *componit epiſtolas, quis amicitiam ei renuntiabat.* Ludov. Dorleans.

2. *temptemus*] i. *tentemus.* Apud Maron. 8 Æn. in vett. codd. *tempto, temptamentum.* G. I. Voſſius in Etymolog.

1. *tam-*

Digitized by Google

die, inquit, quia [1] tamquam ſcholaſtici [2] ad cœnam promiſimus, [3] non perdamus noctem. cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem.

1. *tamquam ſcholaſtici*] Varius hujus vocabuli uſus reperitur apud Auctores. *Scholaſticus* aliquando pro homine eleganti, omnium diſciplinarum ſtudioſo, & ſtudiis cultuque liberaliore imbuto & politis moribus ponitur, & barbaro opponitur. Sic Capitolinus in Maximino juniore, in Epiſtola Alexandri ad matrem; *Timeo, ne ſoror mea Gracis munditiis erudita, barbarum ſocrum ferre non poſſit, quamvis ipſe adoleſcens & pulcher & ſcholaſticus, ad Graecas munditias eruditus eſſe videatur.* Serapion ob elegantiam ingenii cognomen *Scholaſtici* meruit. Scribit Hieron. in Catalog. Scriptor. Eccleſiaſt. Aliquando ſimpliciter pro homine docto & in literis vivente accipitur, & cum Philoſopho conjungitur, ut apud Iulianum Imp. Epiſt. ad Maximum. Aliquando pro diſerto & eloquente ſumitur, ut apud Salvianum lib. I de Gubern. Dei, in præfat. Quia verò in Advocatis ſeu cauſidicis ſeu patronis cauſſarum, inprimis requiritur præter juris ſcientiam facundia & eloquentia; hinc factum eſt ut Scholaſtici pro Advocatis etiam nominarentur. Atque ita intellexit Auguſtinus Tractatu VII In Ioannem. Item Macarius Homilia XV. Aliquando tamen ſunt Scholaſtici, (alio nomine Rhetores) qui in ſcholæ umbra tantùm manent, nec in fori lucem ſe conferunt, fictis tamen cauſſis & declamationibus ſe & alios exercent, veris autem litibus non ſeruntur: quomodo Plin. lib. II Ep. III, Suetonium & Iſæum *Scholaſticos* vocat, *quo genere*, ait, *nihil eſſe ſimplicius atque integrius, cùm ii qui in veris litibus forenſibus conſiſtunt agendis verſantur, multum ſæpe vaſtitiæ & calliditatis contrahant.* Atque ab hac ſimplicitate etiam in contemptum & deriſum veniunt tales, ad vulgus præſertim: ut venuſtè dixerit Epictetus apud Arrianum libb. Diſſertationum, *Scholaſticum eſſe animal, quod ab omnibus deridetur*, ζῶον ὃ ὑπ' ἀνθρώπων γελᾶται. Ita & noſtri hominem ineptum, imperitum rerum civilium, Schulfuchs (*priſcum & ſimplicem*) vocant. *einen Schulfuchs.* Multa horum etiam annotavit Caſaubonus in Hiſtor. Auguſtæ Scriptores pag. 416. qui præterea hoc docet, vocem σχολαστικὸς (*ſcholaſtici*) primitus inventam à Theophraſto, pro homine literarum ſtudioſo, & qui Muſis vacet. *Conf. Ritterhuſius.* Confer hic ſuis locis, quæ ſuperius de Scholaſticis, ad *ambitioſe declamare*, &c.

2. *ad cœnam promiſimus*] *Promittere ad cœnam*, eſt, promittere te aliqui forè convivam, in cœna adfuturum. Sic Plaut. Moſt. IV, III, XXII: Menæch. V, II, XLIII: Stich. IV, II, XVI. Seneca II. Suaſ. *Sebenus Afidius vemuſtiſſimus inter Rhetores fuerat, cùm hanc ſententiam Lentulo recitaſſet, ait, ego illi ad prandium promiſeram: ad cœnam renuntiaſſem.* Adludebat; ἀπὸ δείπνου, *ſic eo quòd prandium ſecundus (ſic grandes, ut in arce canunt).* Plinius lib. I Ep. XV. *Heus tu, promiſiti ad cœnam, nec venis? dicitur jus: ad aſſem impendium poſcas, nec id modicum.* Sic *promittere ad aliquem*, Plaut. Stich. IV, I, IX. Cic. II Orat. XLI. *Niſi prius à vobis impetravero. Quidnam, inquit Catulus? ut, ſic fiet, hodie. Tum, cùm ille dubitaret, quod ad fratrem promiſerat; ego, inquit Iulius, pro utroque reſpondeo: ſic faciemus.* Sic *promittere foras*, condicere foras: Plaut. Moſt. IV, III, XII: Menæch. XLI, XV. *S. A. Gabbema.*

3. *non perdamus noctem*] Vide ſuprà, in fine, ad verba, *Multò me turpior es.* quæ ibi Doniſa.

trem. † Tardum est, inquam, differre quod placet. * Hanc tam præcipitem divisionem libido faciebat. Iamdudum enim cupiebam amoliri custodem molestum, ut veterem cum Gitone meo [1] rationem diducerem. * Postquam lustravi oculis totam urbem, in cellulam redii, osculisque tandem bona fide exactis, alligo artissimis complexibus puerum, [2] fruorque votis usque ad invidiam felicibus. [3] Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Ascyltos furtim se foribus admovit, discussisque fortissime claustris, invenit me cum fratre [4] ludentem.

‡ *Excelpim.*

1. *rationem diducerem*] Sic quidem utráque Gabbemiana, & unde hæ fluunt Iof. Ant. Gonsalii de Salas, ac quotquot aliæ adsunt editiones. Sed vix negandum Arbitrum scripsisse, aut scribere debuisse *r. deduc.* Nam etiamsi hic *ratio* solùm pro negotio, aut vivendi modo sumeretur, ei tamen non satis aptè videretur jungi *diduco*, quo in *di* seu *dis* divisionem notat (sicut in distraho) significatque dirimo, distribuo. *Diducere malæ, ramos, milites, alimentum, rivos*, ap. Colum. Cæs. Cic. Sic & noster in editis paulò inferiùs, *diductam fregerunt lagenam*, i. in 2 partes ductam. in fragmento Tragur. nuper eruto, *in multas cogitationes diductus fum.* Io. Fred. Gronovius: Differuntur opinionibus eruditi, utrùm *deducerem an diducerem* legi debeat: Semel igitur decernere voluimus, nimirum Petronium scripsisse *deducerem*. Sic Suet. Auguſt. c. XLIII. *Atqui ita post hanc rem temperavit, ut non minorem arcessorum ac negotiantium, quam populi summam deduceret.* Miror cur magnus interpres hoc observet novè dictum. Nam & antè sic Manilius lib. III.

Sic erit ad summam ratio deducta priorum.

2. *fruorque votis ad invidiam felicibus*] Plaut. Mostell.

Philo. *Hæc qui gaudent, gaudeant perpetuò suo semper bono,*
Qui invideat, ne unquam eorum quisquam invideat prorsus commodis.
Phile. *Age accumbo igitur. cedo aquam manibus puer, appone hic mensulam.*
Catull. *Dein cùm millia multa basiorum,*
Conturbabimus illa, nesciamus,
Aut ne quis malus invidere possit,
Cùm tantum sciat esse basiorum.
Martial. *Hoc tua sævo puer Diadumeno*
basia flagrant;
Quid si tota daret illa sine invidia?
Fr. Pithœus.

3. *Nec adhuc quidem omnia erant facta*] Nimis quàm illepidè! loquitur enim de perfectione in re veneris. Vereor, ne scripserit: *Nec adhuc quidem perfecta.* Anonym. MS. juxta manum Douſæ. Ovidius Epist.

Ulteriora pudet narrare: sed omnia fiunt.
F. Pith.

4. *ludentem*] συμπαίζοντα, *(rem habentem).* Quo significatu & infrà dicit: *lusumque pueril. libid. speculabatur diligentiâ.* i. congressum *(συμπλοκὴν)* Gitonis cum Pannychide. Gallienus Imp. in Epithalamio:

Ite, agite, ô juvenes: pariter sudate modulis
Omnibus inter vos, non murmura vestra columba,
Brachia non hederæ, non vincant oscula concha:
Ludite, sed vigiles nolite extinguere lychnos, &c.

Maxi-

Digitized by Google

tem. risu itaque plausuque cellulam implevit, opertum me amiculo evolvit, & † Quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid ' vesticontubernium facis. ‡ nec se solum

† Asyltus. ‡ Eucelpius.

Maximian. Etrusc. Eleg. 4 de amica ad venerem invitante amatorem:

Quin potius placite noli, inquit, parcere ludo;
Parcite tristitiæ & renovate joci.

Sic accipe in Sardanapali Epitaphio:

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

Et in illo Monastico versu barbaro, quem referunt Gardinenus & Neander in Proverbiis antiquis:

Ludere cum Schellis res est pergrata puellis.

Vetus Interpres Bibliorum pro eo dixit, *jocari* Genes. 26, v. 8 de Isaaco: *Prospiciens Abimelech per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua. Et accersito eo ait: Perspicuum est quòd uxor tua sit; cur mentitus es eam sororem tuam esse?* Erhardus. Sed fallitur de *jocari* Erhardus. In Hebr. est פצח, *irridentem, colludentem, jocantem*, partic. Benoni מ Pihel à פצח *collusit, jocatus est*, quod à פצח, *risit, arrisit.* reperiturque ead. vox Gen. 21, v. 9 de Ismaële ludente cum Isaaco; ut hic planè actus externus & propatulus, non ξυνουσία seu consuetudo conjugalis significetur.

1. *vesticontubernium*] Sic Tornæsius, & eum secuti in textu recentiores omnes. Gabbema in edit. priore: Eadem voce utitur auctor festivissimi, sed nimis Latini, *Pervigilii Veneris*, (diversi ab eo, quod acceptum à Pithœo Lipsius Elzevirs edidit) cujus quatuor tantùm versus, nescio an priores, I. Dousa F. ut eos ab Hier. Grosiotio Lisiæo acceperat, primus vulgavit:

Nemo tenus mentulis det, nemo nervis otium.
Ecce passeres salaces, ecce vanci turtures,
Hæc super virente myrto nos amoris admonent
Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

Nobilissimus Dousa P. disjungit vocem, ut sit *Vesta contubernium*: ac illud per irrisum dicat, in eum, quem videri vult à Vestalium castimonia quàm longissimè abesse. Tumebus intelligit, de iis qui sub eadem veste cubant lib. XIX, c. VI. Lucem huic loco subministrat lepidissimus amorum doctor. lib. I Amor. ep. IV.

Sæpe mihi, dominaque mea properata voluptas
Veste sub injecta dulce peregit opus.

Sic & in Ep. Paridis de Helena & Menelao accubantibus. Cl. Salmasius in editione Gabbemiana posteriore: *vesticontubernium*. De monstrosa hac voce &, de *contubernio*, quod promisi nuper me testimoniis idonei auctoris planum facturum, ea voce non tantùm intelligi contubernalium cœtum, sed & tentorium ipsum sive tabernaculum sub quo contubernales, Tacitum tibi, quò id evincam, allegabo. Nec meliorem puto requires. Annali primò: *Non obtrectari à se urbanas exuvias, sibi tamen apud horridas gentes à contubernio hostem adspici.* An non hic *contubernia* sunt tabernacula militum? Eodem lib. *Progredimur contubernii*, &c. Et paulò inferiùs: *Irrumpunt contubernia.* Annali 15. *At illi vix contubernio extracti.* Nempe tentorii. Sed planissimè idem auctor Hist. l. 1 casam publici servi *contubernium* appellavit. *Piso*, inquit, *in eadem Vesta*, &c. Hinc liquet quid sit apud Arbitrum *veste contubernium facere*, pro quo Criticis nostris malè feriatis placuit *vesticontubernium*; quam vocem elegantiarum Arbiter meritò spernat. Inde sumpsit auctor fragmenti supposititii,

Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

Digitized by Google

lum intra verba continuit, sed lorum de pera solvit, & me coepit non perfunctorie verberare; adjectis etiam petulantibus dictis. † Sic [1] dividere cum fratre nolito. * * * ‡ Veniebamus [2] in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem preciosarum, sed tamen [3] quarum fidem male ambulantem obscuritas temporis facillime tegeret. Quum

† *Asyltos.* ‡ *Encolpius.*

Quod procusum esse ab eo qui primus prodidit, tam sum certus, quàm me vivere, &c. Hæc Salmasius. *vestis contubernium*, cùm sub ead. veste cubatur. *Gloss. Petron.*

1. *Sic dividere cum fratre nolito.*] *Ia. Dousa*; Ita Editiones, quas quidem mihi usque adhuc inspectare contigit. Cæterùm haud placet hæc clausula, & pro *nolito*, perlubenter hercule, *cogito*, legerim. Latet autem spurcities, ne ipsi quidem Petronio dissimulata. Addit enim: *petulantibus dictis.* Quamobrem autem? Id verò non jam meis, verùm hercule Ciceronis ipsius verbis enucleare conabor. Sic enim ille epist. 9 ad Pœtum: *Ergo in verbis honestius obscæna ponimus. quid enim non honestum verbum est, divisio? At inest obscænum, cui respondet intercapedo.* Vnde & Plautus, Aulul. II, IV.

STROB. —— —— *Edixit mihi,*
Vt dispartirem obsonium hic bifariam.
COM. *Me tu quidem hercle hic tam palam non dividas.*
Si quò tu totum me ire vis, operam dabo.
ANTH. *Bellum & pudicum verò prostibulum popli.*
Post si quis vellet te, haud non velles dividi?
CON. *Atqui ego istuc, Anthrax, alio versum dixeram,*
Non istuc quod tu insimulas. —

Dividere autem quod Labèrio, *cedere hillas.* Hinc etiam *divisores* dicti hillicidæ, qui pullariam facerent scilicet. *Sic dividere cum fratre nolito.* i. e. Tu qui me nuper *in viridario* pathico fratre usus, nunc verò stimulante invidia ad *divisionem sarcinularum* provocasti, ut hoc tuo caramitò unus fruereris, pullum solus divideres, &c. quandoquidem à me in turpi hoc actu offensus, cape verbera & *sic mecum dividere nolito.* Sed Barthius: *dividere* sanè non adeò hîc impium ut volunt, verùm ut apud Senecam l. de Benef. c. 14, de meretrice pluribus se familiariter dividente.

2. *veniebamus in forum deficiente jam die, &c.*] Puto rerum furtivarum forum intelligi, quæ in Saburra deficiente jam die venales proponerentur, idciro harum fidem malè ambulantem dicit Horat. lib. 1 Sat.

Fallacem circum, vespertinumque pererro
Saepe forum. — Acron & Porphyrio, Horatii interpretes, de Saburra majore hunc locum accipiunt, in qua vesperi furtivæ res semper venundabantur. Hinc Plaut. *Vesperi suo vivere*, pro, furtis suis vitam sibi parare. Hâc de caussa Propertius vigilacem Saburam dixit;

Iamne tibi excident vigilacis furta Saburræ. Iac. Durantius.

3. *quarum fidem malè ambulantem*] Ethardus: Leg. *furem.* Meurs. Animadv. L. 4, c. 6. Fr. Pithœus: L. *fidem*, & alludit fortasse ad ambulatores illos, de quibus Martial.

Hoc quod Transtiberinus ambulator;
Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis.

Dousa MS. ad edit. Tornæsii: lego *fide.*

1. *laciniam*

Digitized by Google

Quum ergo & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, uti occasione opportunissima cœpimus, atque in quodam angulo [1] laciniam extremam concutere, si quem forte emptorem splendida vestis posset adducere. [2] Nec diu moratus rusticus quidam, familiaris oculis meis cum muliercula comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium cœpit. invicem Ascyltos iniecit contemplationem super humeros rustici emptoris, ac subito exanimatus conticuit. Ac ne ipse quidem sine aliquo motu hominem conspexi: nam videbatur ille mihi esse, qui tuniculam in solitudine invenerat. plane is ipse erat. Sed quum Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tamquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec futuræ quidem adtulerat rusticus curiosas manus, sed tamquam mendici spolium etiam fastidiose venditabat. Ascyltos, postquam depositum esse inviolatum vidit, & [3] personam vendentis contemptam, seduxit me paullulum à turba: &, † Scis, inquit, frater, rediisse ad nos thesaurum de quo querebar? Illa est tunicula adhuc, ut apparet, [1] inta-

† *Ascyltos.*

1. *laciniam extremam connectere*] *Lacinia*, ora sive extimum vestis aut panni, κράσπεδον. Cuiac. Observ. l. 12, c. 24. Quæ forte an in hoc pallio ex auro vel purpura, Germ. *seydin oder guldin passement porten.* nam infrà vocatur pretiosissima vestis. *Erhardus. Lacinia*, Glossis κράσπεδον, flexuosa, sinuosa apertáque pars vestis. Cic. Tironi: *Videor enim videre te ementem rusticas res, cum villico loquentem, in lacinia servantem ex secunda mensa semina.* Eundem videsis L. 3. de Orat. Suet. Claud. Cæs. c. xv. *Vt descendentem è tribunali non solùm voce revocarent, sed & laciniâ togæ retentâ, interdum pede apprehenso retinerent.* Idem in Calig. *Ita se proripuit è spectaculis, ut calcata laciniâ toga, per gradus iret indignabundus.* Ian. Laurenberg.

2. *Nec diu moratus rusticus quidam, familiaris oculis meis, &c.*] Id est, quem vidisse aliàs videbar mihi, quique (cum Plauto dicam) oculis meis haud sanè ignorabilis objiciebatur. Invenias idem loquendi genus infrà: *Vox penè auribus meis familiaris.* Hoc est (ut dictum modò) auribus antehac meis compluries usurpata. *Ia. Dousa.*

3. *personam vendentis*] Sic *persona* patris: *Qualem te in persona patris tui gesseris.* Senec. *personam induere judicis.* Quintil. *improbam* alicui *personam imponere, personam tuendæ dignitatis alterius* alicui *imponere.* Cic. *Persona* in talibus non est facies ficta, sed quævis

[1] intactis aureis plena. Quid igitur facimus; aut quo jure rem noſtram vindicamus? † Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, ſed etiam, quod fortuna me à turpiſſima ſuſpicione dimiſerat, negavi circuitu agendum, ſed plane [2] jure civili dimicandum, ut ſi nollet alienam rem domino reddere, [3] ad interdictum veniret.

[4] *Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat,*
Aut ubi paupertas vincere nulla poteſt?
[5] *Ipſi qui Cynica traducunt tempora cœna,*
Nonnunquam nummis [6] *vendere verba ſolent.*

† *Euculpius.* [1] *Ergo*

qualitas, ratio, munus, provincia.

1. *intactis aureis*] Horat. l. 3 Od 24. *Intactis opulentior theſauris Arabum.* Quos ſcil. Romani nondum attigerant.

2. *jure civili dimicandum*] *Interdicta*, ut ſequitur, non ſunt *juris civilis* ſed juris prætorii. At Petronius prætorium civile jus facit, opponens ei ſcilicet jus naturale vel gentium. *Io. à Wouweren*

3. *ad interdictum*] Hoc valde mihi novum eſt. Nam jure civili rei mobilis nomine nullum recuperandæ poſſeſſionis edictum proditum eſt. Nam *unde vi* ad res tantùm immobiles pertinet, L. 1 § illud ff. unde vi; *Utrubi* autem retinendæ eſt poſſeſſionis non recuperandæ. *Cl. Puteanus. Ad interdictum venire*, eſt jure ordinario agere. Frontinus de Limitibus agrorum: *De poſſeſſione controverſia eſt, de qua ad interdictum, hoc eſt jure ordinario litigatur.* Wouweren.

4. *Quid faciant leges*] Alli, *faciunt.* Anonym. in Var. Lect. Sic & MSm Tragur, *Erhardus*: In avaritiam & pecuniæ ſtudium invehitur. Scaliger in Catalect. Gualtherus Alexandreide l. 1,

Munus enim à norma recti diſtorquet aſſumen
Judicis, & tetrâ involvit caligine mentem.

Item:

Peſtis avaritia, quæ ſola incarcerat omnes
Virtutum ſpecies; ſprete medicamine juris
Curritur in facinus, nec leges curia curat,
Ligatur juſtus, abſolvit curia mendax
Injuſtos, &c.

Et lib. 7.

—— *Conſor iniquus*
Avertit ſurdas à cauſa pauperis aures;
Et fovet injuſtam corruptus munere cauſam.

5. *Ipſi qui Cynica*] Verſus eſt inprimis elegans, quo quidem eos ſignificari puto, qui miſerè vivunt, ut ſiliquis & leguminibûs quique viliſſimis cibariis ſe ſuſtentant. nam talis erat Cynicorum victus, quod è Luciano in Dialog. mortuorum intelligi poteſt. Turneb. Adverſ. l. 1, c. 15. Hinc *Cynicè vivere*, in proverbium abiit de iis, qui miſerè victitant. Gilbert. Cognat. in Adagiorum Sylloge. *Ge. Erhardus.*

6. *vendere verba ſolent*] Stephan. & Tragur. MSm: *verba ſolent emere.* Wouweren:

Martialis,

Soliciſque velim vendere verba reis.

Sen. Herc. fur.

Hic clamoſi rabioſa fori

Iurgia

[1] *Ergo judicium nihil eſt niſi publica merces,*
[2] *Atque Eques in cauſa* [3] *qui ſedet, empta probat.*

Contra Aſcyltos leges timebat: &, ‡ quis, ajebat, hoc loco [4] nos novit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi plane placet emere, quamvis noſtrum ſit, quod agnoſcimus, & [5] parvo ære recuperare potius theſaurum, quam in ambiguam litem deſcendere. † Sed præter unum

‡ *Aſcyltos.* † *Eucolpius.*

Iurgia vendens, improbus iras
Et verba locat.

1. *Ergo judicium nihil eſt*] *Erhardus:* Corrupta Romanorum judicia taxat, ut & Martialis hoc verſu:

Et Iudex petit, & petit patronus,

Raderus ad Martial. l. 2 Epigr. 11. notat judices leves & iniquos, qui non judicant ex præſcripto juris & legum, ſed corrupti muneribus, judiciorum religionem quaſi mercem, vendunt: de quibus etiam Varro in Sexages. Auſon. Popma in Conjectan. Vide Sarisberienſem de Nug. Curial. l. 5, c. 16; & Iac. Magnum Sopholog. l. 8, c. 1. *Non poſſum, neque debeo ſilentio præterire aviditatem ingluviemque quorumdam legulejorum, quo jura venditant, quo pauperes opprimunt, inopis cauſam derelinquunt, cum judice corrupto clam conjurant, & palam conſentiunt; apud egenos & nil aris habentes ſe mutos reddunt, occupatos ſe clamant, collum faſciis obſtringunt, morbum Demoſthenis fingentes, adverſus hanc corruptelam Petronius cecinit Arbiter. Amore juſtitiæ nequaquam excitantur ad operam, ſed talpis ſegniores virtutis vexillum ut deſertores fugiunt. Vbi autem lucrum apparuerit, ſplendor auri doloſuſque nummus refulſerit ubi ſaper vini & pretioſi muneris adorea narium fores pulſarit, non ſolum codices & chartas, ſed & pedes, manus, os, linguam totamque corporis ſubſtantiam promittunt*, &c. Iac. Locher Philomuſus præfat. in Vdalrici Tengleri ſpeculum Laicorum Germanicè ſcriptum.

2. *Atque Eques in cauſſa qui ſedet*] Io. VVouweren: Conſilium innuit. Vlpian. fragment. tit. 1. In conſilium adhibentur Romæ quinque Senatores, & quinque equites Rom. in provinciis viginti recuperatores. Theop. Gr. interpr. κουσιλιόν ἐστι συνέδριον φαυλῶν ἀνδρῶν (*Conſilium eſt conſeſſus clarorum virorum*). *Recuperatores*, quia per eos jus ſuum quiſque recipiebat. Propriè itaque infrà; *recuperato, ut putabamus theſauri.* Vide Feſt. Gloſſ. Διωγμίτης, Iudex recuperator. Plautus in Bacch. *Prætor recuperatores dedit.*

3. *qui ſedet empta probat*] Id, ut alia hujus Scriptoris mutuavit Cyprianus epiſt. ad Donat. *Iudex? ſed ſententiam vendit, qui ſedet crimina vindicaturus admittit.* Iſ. Pontan. Analec. l. 2, 17. *Ge. Erhardus.*

4. *quis hoc loco nos novit*] Plautus Pœn.

Quid me hæc re facere deceat, egomet mecum cogito:
Si volo hanc ulciſci, lites in alieno oppido ſequar.

5. *parvo ære recuperare*] Apud Iac. Magni Sopholog. l. 5, c. 3 legitur: *Tutius eſt parvo ære rem perditam recuperare, quam jus ambiguæ prabere liti.* Videndus Iuretus in Symmach. l. 7 Epiſt. 129. *Erhard.*

Digitized by Google

unum [1] dipondium [2] ſicilicumque, quibus [3] lupinos deſtinave-

1. *dipondium*] Sic & Tornæſius, Douſa, alii. Erhardus: in antiquitus cuſis unum *deſponendum ſicel.* ſed tamen non minus falſa eſt iſta ſcriptura, quàm lupinaria moneta. Lupinos autem, ut & Horat. docuimus, &c. quemadmodum mox ſequetur ad, *lupinoſque.* Fr. Daniel. & Frellon. edit. *diſpondium.* Gabbema: Dipondium ſeu *dupondius*, inquit Varro de L. L. lib. IV, *à duobus ponderibus, quod unum pondus aſſipondium dicebatur, id idèo quod aſſ erat libra pondus.* Dupondium ergo duos aſſes ſignificat, vel XXIV uncias, aut XII ſeſcuncias, *& ſic apud Vlpian. l. item ſi.* XVII *ff. de Hered. inſt. & § & conſtat. Inſt. de hered. inſt. vide Viglium Zwichemum ab Aita* in enarratione hujus legis. Etiam pro parva pecunia ſumitur. Cicer. pro Quintio: *Si dupondius tuus augeretur* &c. *in parva re captionis aliquid vereri.* Senec. in Epiſt. *Dupondiò ſatur*, id eſt, exiguo ſumptu. *Dipondium* pendet drachmas duas. *Gloſſ. Petron.* Nimirum quia drachma & denarius idem, aut certè finitimi. Denarius autem 10 aſſes valebat & libella dicebatur, quòd libram ſeu *pondo* totus as penderet. Iuxta Iuſt. Lipſium in de re Nummar.

2. *Sicilicumque*, &c.] Sic & Schonwerteri Helenopolitana (Anni 1610) atque eâ quinquennio poſterior Lugdun. Frelloniana, quæ duæ edit. tantumnon in minimis conſonant, utraſque cum Notis Variorum, & Symbolis Erhardi, nominataque deinceps alterutrâ ſolùm, altera ſimul intelligenda. poſterior Gabbemiana, *ſiciliumque*: Tornæſius eumque ſecuti editores, & interpp. Douſa, Fr. & P. Daniel (quem utrumque in Sylloge vidi Erhardi) Wouwerius, Barthius, Lotichius, &c. legg. *dipondium ſicel lupinoſque quibus deſt.* Alii tamen notante Tornæſio ad marg. *eiſer* pro *ſicel.* Erhardus, ut mox patebit, mallet pro *ſicel, ſcilicet.* Gabbema verò in Notis: *ſicil.* Sicil hoc (ſi pro ſiclo poſitum velimus) eſt ab Hebræo שקל ſchakal, quod eſt appendere, ponderare, & ſimilia. hinc formatum nomen שקל ſchekel, ſiclus quod apud Hebræos primùm pondus, ac deinde etiam nummum, cujus uſus in illa gente frequens, denotat. Siclus autem, utrolibet modo ſumptus, duplex erat: 1. Eccleſiaſticus, dictus etiam ſiclus Sanctuarii. 2 Civilis, etiam gentilibus non incognitus. prior valebat τετρώδραχμον (4 drachmas) Græcorum, Romanorum ſemunciam: poſterior pondere & propterea etiam in re nummaria valore duplò minor *duas* valebat *drachmas*, Græci δίδραχμον dicerent. Hujus mentionem facit Matthæus Euangeliſta, qui capite decimoſeptimo refert exactores vectigalium à Petro & Chriſto petiiſſe τὰ δίδραχμα (*penſionem 2 drachm. aut nummum 2 drachm. continentem*). Quaterni igitur tales ſicli thalerum imperialem integrum conſtituerent, id eſt argenti unciam. unde non immeritò Gloſſa per ſicilicum, οὐγκίας τέταρτον (*uncia quadrantem*), illius valorem expoſuit. *Th. Wybinga.* Turn. l. XIX, c. VII, pro *ſicel* legendum putat *ſcilicet.* Sed in veteri Lexico hîc habetur: *Sicel Latino ſermone ſiclus adpellatur corruptè. Hebræorum nomen eſt, habens apud eos uncia pondus: apud Latinos autem & Græcos, quarta pars uncia eſt; & ſtateris medietas, drachmas duas appendens. unde cùm in litteris divinis legitur ſiclus, uncia eſt; cum verò in gentilium, quarta pars uncia eſt.* Daniel. Nimirum Pet. Dan. præter *ſicil.* quod neque in P. neque F. Dan. lego, ſed *ſicel.* Addit P. Danielis: Vide Cujacium. l. 12 Obſerv. c. 40. In alio Lexico legitur: *Siclus, i. e. ſtater qui habet obolos* 20, *ſtatèr ſive ſiclus drachmas* 4, *drachma* 8 *Latinam unciam faciunt: ita ut unus* (vetus, ve-

Digitized by Google

ſtinaveramus ' mercari, nihil ad manum ' erat. Itaque

nc

rus) *panis* 10 *uncias habere dicatur*, &c. Gloſſ. Petron. *Sicel* uncia pondus, habens ſcrupula 10; ex Wouwerio, qui allegat D. Eucherium l. 2 Inſtruct. & Voluſium Metian. Tandem: vide Rhemnium de Pondd. *Ga. Barthius.*

3. *lupinoſque*] Lupini olim vilisſimum pauperum cibarium, & aliorum frumenti inopiâ, Cynicorum vero adeò crebertimum, ut vix umquam à Cynici pera abeſſe lupinos, contingeret. Diogenes ipſorum Πρωτοστάτης (*dux, auctor*) quendam uti Cynicum inſtruens apud Lucianum in Vit. auct. inquit; Ἦ πήρας δέ σοι ἥρμοσεν ἤδη μᾶζαν, ἢ ὀπισθογραφίαν βιβλίων (*Pera tibi erit plena lupinorum, & librorum à tergo ſcriptorum*). Et in Mortuor. Dial. Charon ait ad Menippum Cynicum inſignem: Δεῖξον, τί σοι τῆς πήρας ἔχει; Μιν. Ἥρμοσε, οἱ φίλοι, &c. (*Oſtende quid habeas in vidulo?* Men. *Lupinum, ſi velis*). inde Crates apud Ariſtot: ἔστι αἰδοῖς γὰρ ἔστι αἰδὼς, φησὶν, πήρᾳ δ' οὐκ ἔστιν ἥλιξ ἔχουσι ἥρμοσται χοίνιξ (*Non inſuaviter verò, neſcio, inquit, quam vim pera habet & lupinorum ſextarii duo*). *Goſſelius.* Madidis *lupinis* Protogenem illuſtrem pictorem vixiſſe, refert Plin. lib. XXXV, cap. X, dum Ialyſum nobilem tabulam pingeret, *quoniam ſi voſui famem ſuſtineret & ſitim, ne ſenſus nimia dulcedine obſtrueret.* Gabbema in edit. poſter. *Erhardus:* Legendum credideram *numum dupondium ſtilicet lupinoſque, quibus daſlin. merc.* Lupinos autem ex Horatio Plantoque alibi docuimus veros aſſimilare nummos, id quod & hic locus confirmat. Turneb. Adverſ. l. 19, c. 7. *Anonymus:* Aliàs *lupini* legumenis genus adeò amarum, ut nec à verme, nec ali ullo animante propter amaritiem comedatur: ſed calidâ maceratum, cibo ſit idoneum: Rogatus Zeno, quid ita, cùm eſſet naturâ ſeverus, in convivio tamen hilaſceret? facetè reſpondit: & lupinum cùm ſit per ſe amarum, tamen aquâ maceratum dulceſcit. Hoc apophthegma: quò pertineat, facilè quivis intelligit: nimirum inter menſas & ſcyphos exulare triſtitiam & ſolere & oportere. Et alioquin verum eſt quod ſcribit Philo lib. de Plantat. Noë, *Sapiens vinò maceratus, ſit ſeipſo jucundior.*

1. *mercari*] Nota proprietatem hujus verbi, pro negotiari vel lucri cauſâ merces emere, quæ deinde cariùs diſtrahantur. *Erhardus.* Nimirum abſolutè, quomodo & Salluſt. Jugurth. uſus de Vacca Numidarum oppido loquens: *ubi & incolere & mercari conſueverant Italici generis multi mortales.* Aliàs junctо aut intellecto accuſativò rei: *Cætera quæ volumus Græca mercamur fide* 1. præſente pecunia. *Quos tam grandi mercatus ſum pecunia.* Plaut. Aſin. & Captiv. *Sordidi etiam putandi, qui mercantur* (i. emunt, activè) *à mercatoribus, quod ſtatim vendant.* Cic. l. 1. Offic. Addit Anonym. de mercatum: Idem Cic. eod. l. 1 Offic. *Mercatura, ſi tenuis eſt, ſordida putanda eſt, ſin magna & copioſa, multa undique apportans, multis ſine vanitate impertiens, non eſt admodum vituperanda.*

2. *erat. Itaque ne interim prædo diſcederet*] Sic & edit. Frellon. Gallo-Lugdun. Anni 1615, Lotichii Francofurt. Anni 1629. verùm Tornæſii Gallo-Lugd. Anni 1575, cum quæ Douſæ Batavo-Lugdun. 1583 ſemper coincidere exiſtimanda, niſi. moneam; Rutg. Hermannidæ (quam quis ex titulo recuſam Bourdelotii exiſtimaret, ſed non eſt) Amſtelodam. Anni 1663; & Wouweren binæ, Pariſiens. Anni 1601; ac Batav. Lugdun. Anni 1623: *erat, ne interim prædo diſcederet. Itaque vel min.* Wouweren: Opinius codex habebat, *ne viritim.* Lineæ autem hæc ſunt ſuo locò. Continuentur igitur cum ſuperioribus ita: *quam in ambitiam ſi-*

trem. † Tardum eſt, inquam, differre quod placet. * Hanc tam præcipitem diviſionem libido faciebat. Iamdudum enim cupiebam amoliri cuſtodem moleſtum, ut veterem cum Gitone meo [1] rationem diducerem. * Poſtquam luſtravi oculis totam urbem, in cellulam redii, oſculiſque tandem bona fide exactis, alligo artiſſimis complexibus puerum, [2] fruorque votis uſque ad invidiam felicibus. [3] Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Aſcyltos furtim ſe foribus admovit, diſcuſſiſque fortiſſime clauſtris, invenit me cum fratre [4] ludentem.

† *Excelpint.*

1. *rationem diducerem*] Sic quidem utrique Gabbemiana, & unde hæ fluunt Ioſ. Ant. Gonſalii de Salas, ac quotquot aliæ adſunt editiones. Sed vix negandum Arbitrum ſcripſiſſe, aut ſcribere debuiſſe *r. deduc.* Nam etiamſi hîc *ratio* ſolùm pro negotio, aut vivendi modo ſumeretur, ei tamen non ſatis aptè videretur jungi *diduco*, quo in *di* ſeu *dis* diviſionem notat (ſicut in diſtraho) ſignificatque dirimo, diſtribuo. *Diducere malas, ramos, milites, alimentum, rivos*, ap. Colum. Cæſ. Geſſ. Cic. Sic & noſter in editis paulò inferiùs, *diductam frugerum legenam*, i. in 2 partes ductam. in fragmento Tragur. nuper eruto, *in multas cogitationes diductus ſum.* Io. Fred. Gronovius: Differuntur opinionibus eruditi, utrùm *deduceremus an diduceremus* legi debeat: Semel igitur decernere voluimus, nimirum Petronium ſcripſiſſe *deduceremus*. Sic Suet. Auguſt. c. XLIII. *Atqui ita poſt hanc rem temperavit, ut non minorem aratorum ac negociantium, quam populi ſummam deduceret.* Miror cur magnus interpres hoc obſervet novè dictum. Nam & antè ſic Manilius lib. III.

Sic erit ad ſummam ratio deducta priorem.

2. *fruorque votis ad invidiam felicibus*] Plaut. Moſtell.

Philo. *Hæc qui gaudent, gaudeant perpetuò ſuo ſemper bonò,*
Qui invidunt, ne unquam eorum quiſquam invideant prorſus commodis.

Phile. *Age accumbo igitur. cedo aquam manibus puer, appone hîc menſulam.*

Catull. *Dein cùm millia multa baſiorum,*
Conturbabimus illa, neſciamus,
Aut ne quis malus invidere poſſit,
Cùm tantum ſciat eſſe baſiorum.

Martial. *Hoc tua ſæve puer Diadumeni*
baſia flagrant;
Quid ſi tota daret illa ſine invidia?

Fr. Pithœus.

3. *Nec adhuc quidem omnia erant facta*] Nimis quàm illepidè! loquitur enim de perfectione in re veneris. Vereor, ne ſcripſerit: *Nec adhuc quidem perfectâ.* Anonym. MS. juxta manum Douſæ. Ovidius Epiſt.

Vlteriora pudet narrare: ſed omnia fiunt.

F. Pith.

4. *ludentem*] συμπαίζοντα, (rem habentem). Quo ſignificatu & infrà dicit: *luſumque pueril. libid. ſpeculabatur diligentiâ.* i. congreſſum (συμπαιγνιον) Gitonis cum Pannychide. Gallienus Imp. in Epithalamio:

Ite, agite, ô juvenes: pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oſcula concha:
Ludite, ſed vigiles nolite extinguere lychnos, &c.

Maxi-

Digitized by Google

tem. risu itaque plausuque cellulam implevit, opertum me amiculo evolvit, & † Quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid ' vesticontubernium facis. ‡ nec se solum

† Aeschin. ‡ Encolpius.

Maximian. Etrusc. Eleg. 4 de amica ad venerem invitante amatorem:

Quin potius placita noli, inquit, parcere ludo;
Parcite tristitias & removate joco.

Sic accipe in Sardanapali Epitaphio:

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

Et in illo Monastico versu barbaro, quem referunt Gardinerus & Neander in Proverbiis antiquis:

Ludere cum Schellis res est pergrata puellis.

Vetus Interpres Bibliorum pro eo dixit, *jocari* Genes. 26, v. 8 de Isaaco: *Prospiciens Abimelech per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua. Et accersito eo ait: Perspicuum est quòd uxor tua sit; cur mentitus es eam sororem tuam esse?* Erhardus. Sed fallitur de *jocari* Erhardus. In Hebr. est מְצַחֵק, *irridentem, colludentem, jocantem*, partic. Benoni ת"ו Pihel à צָחַק *collusit, jocatus est*, quod à צָחַק, *risit, arrisit.* reperiturque ead. vox Gen. 21, v. 9 de Ismaële ludente cum Isaaco; ut hic planè actus externus & propatulus, non ξυνουσία seu consuetudo conjugalis significetur.

1. *vesticontubernium*] Sic Tornæsius, & eum secuti in textu recentiores omnes. Gabbema in edit. priore: Eadem voce utitur auctor festivissimi, sed nimis Latini, *Pervigilii Veneris*, (diversi ab eo, quod acceptum à Pithœo Lipsius ELECTIS edidit) cujus quatuor tantùm versus, nescio an priores, I. Dousa F. ut eos ab Hier. Grosiotio Lisæo acceperat, primus vulgavit:

Nemo tenùs mentulis det, nemo nervis otium.
Ecce passeres salaces, ecce tauci turtures,
Hæc super virente myrto nos amoris admonent
Cùm puellis dulce inire vesticontubernium.

Nobilissimus Dousa P. disjungit vocem, ut sit *Vesta contubernium*: ac illud per irrisum dicat, in eum, quem videri vult à Vestalium castimonia quàm longissimè abesse. Turnebus intelligit, de iis qui sub eadem veste cubant lib. XIX, c. VI. Lucem huic loco subministrat lepidissimus amorum doctor. lib. I Amor. ep. IV.

Sæpe mihi, dominaque meæ properata voluptas
Veste sub injecta dulce peregit opus.

Sic & in Ep. Paridis de Helena & Menelao accubantibus. Cl. Salmasius in editione Gabbemiana posteriore: *vesticontubernium*. De monstrosa hac voce & de *contubernio*, quod promisi nuper me testimoniis idonei auctoris planum facturum, ea voce non tantùm intelligi contubernalium cœtum, sed & tentorium ipsum sive tabernaculum sub quo contubernales, Tacitum tibi, quò id evincam, allegabo. Nec meliorem puto requires. Annali primò: *Non obtrectari à se urbanas excubias, sibi tamen apud horridas gentes è contubernio hostem adspici.* An non hic *contubernia* sunt tabernacula militum? Eodem lib. *Progredimur contubernil, &c.* Et paulò inferiùs: *Irrumpunt contubernia.* Annali 15. *At illi vix contubernils extracti.* Nempe tentoriis. Sed planissimè idem auctor Hist. l. 1 casam publici servi *contubernium* appellavit. *Piso*, inquit, *in eadem Vesta, &c.* Hinc liquet quid sit apud Arbitrum *veste contubernium facere*, pro quo Criticis nostris malè feriatis placuit *vesticontubernium*; quam vocem elegantiarum Arbiter meritò spernat. Inde sumpsit auctor fragmenti supposititii,

Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

Digitized by Google

lum intra verba continuit, sed lorum de pera solvit, & me coepit non perfunctorie verberare; adjectis etiam petulantibus dictis. † Sic [1] dividere cum fratre nolito. * * * ‡ Veniebamus [2] in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem preciosarum, sed tamen [3] quarum fidem male ambulantem obscuritas temporis facillime tegeret. Quum

† *Aschyltos.* ‡ *Encolpius.*

Quod procusum esse ab eo qui primus prodidit, tam sum certus, quàm me vivere, &c. Hæc Salmasius. *vesticonturbernium*, cùm sub ead. veste cubatur. *Gloss. Petron.*

1. *Sic dividere cum fratre nolito.*] *Ia. Dousa*: Ita Editiones, quas quidem mihi usque adhuc inspectare contigit. Cæterùm haud placet hæc clausula, & pro *nolito*, perlubenter hercule, *cogito*, legerim. Latet autem spurcities, ne ipsi quidem Petronio dissimulata. Addit enim: *petulantibus dictis.* Quamobrem autem? Id verò non jam meis, verùm hercule Ciceronis ipsius verbis enucleare conabor. Sic enim ille epist. 9 ad Pœtum: *Ergo in verbis honestis obscæna ponimus. quid enim non honestum verbum est, divisio? At inest obscænum, cui respondet intercapedo.* Vnde & Plautus, Aulul. II, IV.

STROB. —— —— *Edixit mihi,*
Vt dispartirem obsonium hic bifariam.
COM. *Me tu quidem hercle hic tam*
palam non dividas.
Si quo tu totum me ire vis, operam
dabo.
ANTH. *Bellum & pudicum verò præstibulum populi.*
Post si quis vellet te, haud non velles
dividi?
CON. *Atqui ego istuc, Anthrax, alio*
versum dixeram,
Non istuc quod tu insimulas. —

Dividere autem quod Laberio, *cedere rixæ.* Hinc etiam *divisores* dicti hillicidæ, qui pullariam facerent scilicet. *Sic dividere cum fratre nolito.* i. e. Tu qui me nuper *in viridario* pathico fratre usus, nunc verò stimulante invidia ad *divisionem furcinularum* provocasti, ut hoc tuo caramitò unus fruereris, pullum solus divideres, &c. quandoquidem à me in turpi hoc actu offensus, cape verbera & *sic mecum dividere nolito.* Sed Barthius: *dividere* sanè non adeò hîc impium ut volunt, verùm ut apud Senecam l. de Benef. c. 14, de meretrice pluribus se familiariter dividente.

2. *veniebamus in forum deficiente jam die,* &c.] Puto rerum furtivarum forum intelligi, quæ in Saburra deficiente jam die venales proponerentur, idciro harum fidem malè ambulantem dicit Horat. lib. 1 Sat.

Fallacem circum, vespertinumque pererro
Saepe forum. —— Acron & Porphyrio, Horatii interpretes, de Saburra majore hunc locum accipiunt, In qua vesperi furtivæ res semper venundabantur. Hinc Plaut. *Vesperi suo vivere*, pro, furtis suis vitam sibi parare. Hæc de caussa Propertius vigilacem Saburram dixit;

Ianne tibi exciderint vigilacis furta
Saburræ. Iac. Durantius.

3. *quarum fidem male ambulantem.*] Erhardus: Leg. *furem.* Meurs. Animadv. L. 4, c. 6. Fr. Pithœus: L. *fidem*, & alludituir fortasse ad ambulatores illos, de quibus Martial.

Hoc quod Transtiberinus ambulator;
Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis.

Dousa MS. ad edit. Tornæsii: lego *fide.*

1. *lacimam*

Quum ergo & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, uti occasione opportunissima coepimus, atque in quodam angulo [1] laciniam extremam concutere, si quem forte emptorem splendida vestis posset adducere. [2] Nec diu moratus rusticus quidam, familiaris oculis meis cum muliercula comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium coepit. invicem Ascyltos iniecit contemplationem super humeros rustici emptoris, ac subito exanimatus conticuit. Ac ne ipse quidem sine aliquo motu hominem conspexi: nam videbatur ille mihi esse, qui tuniculam in solitudine invenerat, plane is ipse erat. Sed quum Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tamquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec futuræ quidem adtulerat rusticus curiosas manus, sed tamquam mendici spolium etiam fastidiose venditabat. Ascyltos, postquam depositum esse inviolatum vidit, & [3] personam vendentis contemptam, seduxit me paullulum à turba: &, † Scis, inquit, frater, rediisse ad nos thesaurum de quo querebar? Illa est tunicula adhuc, ut apparet, [1] inta-

† *Ascyltos.*

1. *laciniam extremam concutere*] *Laciniæ*, ora sive extimum vestis aut panni, κράσπεδον. Cuiac. Observ. l. 12, c. 24. Quæ forte an in hoc pallio ex auro vel purpura, Germ. *seydin oder guldin passament porten.* nam infrà vocatur pretiosissima vestis. *Erhardus. Lacinia*, Glossis κράσπεδον, flexuosa, sinuosa apertáque pars vestis. Cic. Tironi: *Videor enim videre te ementem rusticas res, cum villico loquentem, in Laciniæ servantem ex secunda mensa semina.* Eundem videsis L. 3. de Orat. Suet. Claud. Cæs. c. xv. *Ut descendentem à tribunali non solum voce revocarent, sed & laciniæ togæ retentâ, interdum pede apprehenso retinerent.* Idem in Calig. *Ita se proripuit è spectaculis, ut calcata laciniâ toga, per gradus iret indignabundus.* Ian. Laurenberg.

2. *Nec diu moratus rusticus quidam, familiaris oculis meis, &c.*] Id est, quem vidisse aliàs videbar mihi, quique (cum Plauto dicam) oculis meis haud sanè ignorabilis objiciebatur. Invenias idem loquendi genus infrà: *Vox penè auribus meis familiaris.* Hoc est (ut dictum modò) auribus antehac meis compluries usurpata. *Ia. Dousa.*

3. *personam vendentis*] Sic *persona* patris: *Qualem te in persona patris tui gesseris.* Senec. *personam induere judicis.* Quintil. *improbam* alicui *personam imponere, personam tuendæ dignitatis alterius* alicui *imponere.* Cic. *Persona* in talibus non est facies ficta, sed quævis qualitas,

[1] intactis aureis plena. Quid igitur facimus; aut quo jure rem noſtram vindicamus? † Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, ſed etiam, quod fortuna me à turpiſſima ſuſpicione dimiſerat, negavi circuitu agendum, ſed plane [2] jure civili dimicandum, ut ſi nollet alienam rem domino reddere, [3] ad interdictum veniret.

[4] *Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat,*
Aut ubi paupertas vincere nulla poteſt?
[5] *Ipſi qui Cynica traducunt tempora cœna,*
Nonnunquam nummis [6] *vendere verba ſolent.*

† *Eucolpius.* [1] *Ergo*

qualitas, ratio, munus, provincia.

1. *intactis aureis*] Horat. l. 3 Od 24. *Intactis opulentior theſauris Arabum.* Quos ſcil. Romani nondum attigerant.

2. *jure civili dimicandum*] *Interdicta*, ut ſequitur, non ſunt *juris civilis* ſed juris prætorii. At Petronius prætorium civile jus facit, opponens ei ſcilicet jus naturale vel gentium. *Io. à Wouweren*

3. *ad interdictum*] Hoc valde mihi novum eſt. Nam jure civili rei mobilis nomine nullum recuperandæ poſſeſſionis edictum prodium eſt. Nam *unde vi* ad res tantùm immobiles pertinet, L. 1 § illud ff. unde vi; *Utrubi* autem retinendæ eſt poſſeſſionis non recuperandæ. *Cl. Puteanus. Ad interdictum venire*, eſt jure ordinario agere. Frontinus de Limitibus agrorum: *De poſſeſſione controverſia eſt, de qua ad interdictum, hoc eſt jure ordinario litigatur.* Wouweren.

4. *Quid faciant leges*] Alii, *faciunt.* Anonym. in Var. Lect. Sic & MSm Tragur, *Erhardus*: In avaritiam & pecuniæ ſtudium invehitur. Scaliger in Catalect. Gualtherus Alexandreide l. 1.

Munus enim à norma recti diſtorquet aceumen
Judicis, & tetrâ involvit caligine mentem.

Item:

Peſtis avaritia, quæ ſola incarcerat omnes
Virtutum ſpecies; ſprato medicamine juris
Curritur in facinus, nec legis curia curat,
Ligatur juſtus, abſolvit curia mendax
Injuſtos, &c.

Et lib. 7.

— *Conſor iniquus*
Avertit ſurdas à cauſa pauperis aures,
Et fovet injuſtam corruptus munere cauſam.

5. *Ipſi qui Cynica*] Verſus eſt inprimis elegans, quo quidem eos ſignificari puto, qui miſerè vivunt, ut ſiliquis & leguminibus quique viliſſimis cibariis ſe ſuſtentant. nam talis erat Cynicorum victus, quod è Luciano in Dialog. mortuorum intelligi poteſt. Turneb. Adverſ. l. 1, c. 15. Hinc *Cynicè vivere*, in proverbium abiit de iis, qui miſerè victitant. Gilbert. Cognat. in Adagiorum Sylloge. *Gę. Erhardus.*

6. *vendere verba ſolent*] Stephan. & Tragur. MSm: *verba ſolent emere.* Wouweren:

Martialis,

Solicitiſque velim vendere verba reis.

Sen. Herc. fur.

Hic clamoſi rabioſa fori

Iurgia

Digitized by Google

[1] *Ergo judicium nihil eſt niſi publica merces,*
[2] *Atque Eques in cauſſa* [3] *qui ſedet, empta probat.*

Contra Aſcyltos leges timebat: &, ‡ quis, ajebat, hoc loco [4] nos novit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi plane placet emere, quamvis noſtrum ſit, quod agnoſcimus, & [5] parvo ære recuperare potius theſaurum, quam in ambiguam litem deſcendere. † Sed præter unum

‡ *Aſcyltos.* † *Encolpius.*

Iurgia vendens, improbus iras
Et verba locat.

1. *Ergo judicium nihil eſt*] *Erhardus:* Corrupta Romanorum judicia taxat, ut & Martialis hoc verſu:

Et Iudex petit, & petit patronus,

Raderus ad Martial. l. 2 Epigr. 11. notat judices leves & iniquos, qui non judicant ex præſcripto juris & legum, ſed corrupti muneribus, judiciorum religionem quaſi mercem, vendunt: de quibus etiam Varro in Sexages. Auſon. Popma in Conjectan. Vide Sarisberienſem de Nug. Curial. l. 5, c. 16; & Iac. Magnum Sopholog. l. 8, c. 1. *Non poſſum, neque debeo ſilentio preterire aviditatem ingluviemque quorumdam legulejorum, quo jura venditant, quo pauperes opprimunt, inopis cauſam derelinquunt, cum judice corrupto clam conjurant, & palam conſentiunt; apud egenos & nil aris habentes ſe mutes reddunt, occupatos ſe clamant, collum faſciis obſtringunt, morbum Demoſthenis fingentes, adverſus hanc corruptelam Petronius cecinit Arbiter. Amore juſtitiæ nequaquam excitantur ad operam, ſed talpis ſegniores virtutis vexillum ut deſertores fugiunt. Vbi autem lucrum apparuerit, ſplendor auri doloſuſque nummus refulſerit ubi ſapor vini & pretioſi muneris adorea narium fores pulſarit, non ſolum codices & chartæ, ſed & pedes, manus, os, linguam totamque corporis ſubſtantiam promittunt*, &c. Iac. Locher Philomuſus præfat. in Vdalrici Tengleri ſpeculum Laicorum Germanicè ſcriptum.

2. *Atque Eques in cauſſa qui ſedet*] Io. VVouweren: Conſilium innuit. Vlpian. fragment. tit. 1. In conſilium adhibentur Romæ quinque Senatores, & quinque equites Rom. in provinciis viginti recuperatores. Theop. Gr. interpr. κοινὸν δὲ ἐστὶ συνέδριον φανερῶν ἀνδρῶν (*Conſilium eſt conſeſſus clarorum virorum*). *Recuperatores*, quia per eos jus ſuum quiſque recipiebat. Propriè itaque infrà; *recuperato, ut putabamus theſauri.* Vide Feſt. Gloſſ. Δικασταί, Iudex recuperator. Plautus in Bacch. *Prætor recuperatores dedit.*

3. *qui ſedet empta probat*] Id, ut alia hujus Scriptoris mutuavit Cyprianus epiſt. ad Donat. *Iudex? ſed ſententiam vendit, qui ſedet crimina vindicaturus admittit.* Iſ. Pontan. Analec. l. 2, 17. *Ge. Erhardus.*

4. *quis hoc loco nos novit*] Plautus Pœn.

Quid me hac re facere deceat, egomet
mecum cogito:
Si volo hanc ulciſci, lites in alieno oppido ſequar.

5. *parvo ære recuperare*] Apud Iac. Magni Sopholog. l. 5, c. 3 legitur: *Tutius eſt parvo ære rem perditam recuperare, quam jus ambiguæ prabere liti.* Videndus Iuretus in Symmach. l. 7 Epiſt. 129. *Erhard.*

unum [1] dipondium [2] ſicilicumque, quibus [3] lupinos deſtinave-

1. *dipondium*] Sic & Tornæſius, Douſa, alii. Erhardus: in antiquitus cuſis unum *deſponendum ſicel.* ſed tamen non minùs falſa eſt iſta ſcriptura, quàm lupinaria moneta. Lupinos autem, ut eſt Horat. docuimus, &c. quemadmodum mox ſequetur ad, *lupinoſque.* Fr. Daniel. & Frellon. edit. *diſpondium.* Gabbema: Dipondium ſeu *dupondius*, inquit Varro de L. L. lib. IV, *à duobus ponderibus, quod unum pondus aſſipondium dicebatur, id ideo quod aſſ erat libræ pondus.* Dupondium ergo duos aſſes ſignificat, vel XXIV uncias, aut XII ſeſcuncias, *& ſic apud Vlpian. l. item ſi.* XVII *ff. de Hered. inſt. & § & conſtat. Inſt. de hered. inſt. vide Viglium Zwichemum ab Aita* in enarratione hujus legis. Etiam pro parva pecunia ſumitur. Cicer. pro Quintio: *Si dupondius tuus augeretur* &c. *in parva re captionis aliquid vererè.* Senec. in Epiſt. *Dupondiò ſatur*, id eſt, exiguo ſumptu. *Dipondium* pendet drachmas duas. *Gloſſ. Petron.* Nimirum quia drachma & denarius idem, aut certè finitimi. Denarius autem 10 aſſes valebat & libella dicebatur, quòd libram ſeu *pondo* totus as penderet. Iuxta Iuſt. Lipſium in de re Nummar.

2. *Sicilicumque*, &c.] Sic & Schonwetteri Helenopolitana (Anni 1610) atque eâ quinquenniò poſterior Lugdun. Frelloniana, quæ duæ edit. tantumnon in minimis conſonant, utræque cum Notis Variorum, & Symbolis Erhardi, nominataque deinceps alterutrâ ſolùm, altera ſimul intelligenda. poſterior Gabbemiana, *ſiciliumque*: Tornæſius eumque ſecuti editores, & interpp. Douſa, Fr. & P. Daniel (quem utrumque in Sylloge vidi Erhardi) Wouwerius, Barthius, Lotichius, &c. legg. *dipondium ſicel lupinoſque quibus deſt.* Alii tamen notante Tornæſio ad marg. *ciùm* pro *ſicel.* Erhardus, ut mox patebit, mallet pro *ſicel, ſcilicet.* Gabbema verò in Notis: *ſicil.* Sicil hoc (ſi pro ſiclo poſitum velimus) eſt ab Hebræo שקל ſchakal, quod eſt appendere, ponderare, & ſimilia. hinc formatum nomen שקל ſchekel, ſiclus quod apud Hebræos primùm pondus, ac deinde etiam nummum, cujus uſusin illa gente frequens, denotat. Siclus autem, utrolibet modo ſumptus, duplex erat: 1. Eccleſiaſticus, dictus etiam ſiclus Sanctuarii. 2 Civilis, etiam gentilibus non incognitus. prior valebat τετράδραχμον (4 drachmas) Græcorum, Romanorum ſemunciam: poſterior pondère & propterea etiam in re nummaria valore duplò minor *duas* valebat *drachmas*, Græci δίδραχμον dicerent. Hujus mentionem facit Matthæus Euangeliſta, qui capite decimoſeptimo refert exactores vectigalium à Petro & Chriſto petiiſſe τὰ δίδραχμα (*penſionem 2 drachm. aut nummum 2 drachm. continentem*). Quaterni igitur tales ſicli thalerum imperialem integrum conſtituerent, id eſt argenti unciam. unde non immeritò Gloſſa per ſicilicum, ἀγκίαν τετράδραχμον (*unciam quadrantem*), illius valorem expoſuit. *Th. Wybinga.* Turn. l. XIX, c. VII, pro *ſicel* legendum putat *ſcilicet.* Sed in veteri Lexico hîc habetur: *Sicel Latino ſermone ſiclus adpellatur corruptè. Hebræorum nomen eſt, habens apud eos uncia pondus: apud Latinos autem & Græcos, quarta pars uncia eſt; & ſtateris medietas, drachmas duas appendens. unde cùm in literis divinis legitur ſiclus, uncia eſt; cum verò in gentilium, quarta pars uncia eſt.* Daniel. Nimirum Pet. Dan. præter *ſicil.* quod neque in P. neque F. Dan. lego, ſed *ſicel.* Addit P. Danielis: Vide Cujacium. l. 12 Obſerv. c. 40. In alio Lexico legitur: *Siclus, i. e. ſtater qui habet obolos 20, ſtater ſive ſiclus drachmas 4, drachma 8 Latinam unciam faciunt: ita ut unus* (vetus, ve-

sus)

Digitized by Google

ftinaveramus [1] mercari, nihil ad manum [2] erat. Itaque

rus) *panis* 10 *uncias habere dicatur*, &c. Gloss. Petron. *Sicel* unciæ pondus, habens scrupula 10; ex Wouwerio, qui allegat D. Eucherium l. 2 Instruct. & Volusium Metian. Tandem: vide Rhemnium de Pondd. *Ga. Barthius.*

3. *lupinosque*] Lupini olim vilissimum pauperum cibarium, & aliotum frumenti inopiâ. Cynicorum vero adeò creberrimum, ut vix umquam à Cynici pera abesse lupinos, contingeret. Diogenes ipsorum Πεντυπ@- (*dux, auctor*) quendam uti Cynicum instruens apud Lucianum in Vit. auct. inquit; Η' πηρα δὲ σου ἡ ἐμὴ μόνη, ἐ ὀνειδογραφων βιβλίων (*Pera tibi erit plena lupinorum, & librorum à tergo scriptorum*). Et in Mortuor. Dial. Charon ait ad Menippum Cynicum insignem: Δεῖξον, τί ἐν τῇ πήρᾳ ἔχεις; Μεν. Ἡ ἐμὴ μὲν, εἰ θέλεις, &c. (*Ostende quid habeas in vidulo?* Men. *Lupinum, si velis*). inde Crates apud Aristot: οὔτε οἰκοδῶς χρὴ οὔτε οἶδα, φησὶν, πήρᾳ δυσκαμπῆ πλίνθου ἔχειν ἡ ἐμὲ μοῦνος χοίνιξ (*Non insuaviter verò, nescio, inquit, quam vim pera habet & lupinorum sextarii duo*). *Gensalius.* Madidis *lupinis* Protogenem illustrem pictorem vixisse, refert Plin. lib. XXXV, cap. 10, dum Ialysum nobilem tabulam pingeret, *quoniam simul famem sustineret & sitim, ne sensus mimia dulcedine obstrueret.* Gabbema in edit. poster. *Erhardus:* Legendum crediderim *mumo dupondium stillicet lupinosque, quibus deflin. merc.* Lupinos autem ex Horatio Plautoque alibi docuimus veros assimilare nummos, id quod & hic locus confirmat. Turneb. Advers. l. 19, c. 7. *Anonymus:* Aliàs *lupini* leguminis genus adeò amarum, ut nec à verme, nec ali ullo animante propter amaritiem comedatur: sed calidâ maceratum, cibo sit idoneum. Negatus Zeno, quid ita, cùm esset natu grâ severus, in convivio tamen hilascesceret? facetè respondit: & lupinum cùm sit per se amarum, tamen aquâ maceratum dulcescit. Hoc apophthegma: quò pertineat, facilè quivis intelligit: nimirum inter mensas & scyphos exulare tristitiam & solere & oportere. Et alioquin verum est quod scribit Philo lib. de Plantat. Noë, *Sapiens vinò maceratus, fit seipso jucundior.*

1. *mercari*] Nota proprietatem hujus verbi, pro negotiari vel lucri causâ merces emere, quæ deinde catiùs distrahantur. *Erhardus.* Nimirum absolutè, quomodo & Sallust. Iugurth. usus de Vacca Numidarum oppido loquens: *ubi & incolere & mercari consueverant Italici generis multi mortales.* Aliàs juncto aut intellecto accusativò rei: *Cetera quæ volumus Græca mercamur fide* 1. præsente pecunia. *Quos tam grandi mercatus sum pecunia.* Plaut. Asin. & Captiv. *Sordidi etiam putandi, qui mercantur* (i. emunt, activè) *à mercatoribus, quod statim vendant.* Cic. l. 1. Offic. Addit Anonym. de mercatura: Idem Cic. eod. l. 1 Offic. *Mercatura, si tenuis est sordida putanda est, sin magna & copiosa, multa undique apportans, multis sine vanitate impertiens, non est admodum vituperanda.*

2. *erat. Itaque ne interim prada discederet*] Sic & editt. Frellon. Gallo-Lugdun. Anni 1615, Lotichii Francofurt. Anni 1629. verùm Tornæsii Gallo-Lugd. Anni 1575, cum quæ Dousæ Batavo-Lugdun. 1583 semper coincidere existimanda, nisi moneam; Rutg. Hermannidæ (quam quis ex titulo recusam Boudelotii existimaret, sed non est) Amstelodam. Anni 1668; & Wouweren binæ, Parisiens. Anni 1601, ac Batav. Lugdun. Anni 1623: *erat, ne interim prada discederet. Itaque vel nisi.* Wouweren: Optimus codex habebat, *ne viriatim.* Lucata autem hæc sunt suo loco. Continuentur igitur cum superioribus ita: *quæ in ambitiosa ti-*

ne interim præda discederet, vel minoris pallium [1] addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam. Quum primum ergo explicuimus mercem, [2] mulier operto capite, quæ cum rustico steterat, inspectis diligentius signis, [3] injecit utramque laciniæ manum, magnaque vociferatione, [4] latrones tenere, clamavit. Contra, nos perturbati, [5] ne videremur nihil agere,

tem descendere, *ne viritim præda discederet*, id est, ne præda divideretur ex eventu litis. Hæc Ill. Scaliger, quæ quidem certa & indubitata esse quisquis sanæ mentis fateatur oportet.

1. *addicere*]. i. e. Auctionem facere, hoc est, bona sua proscribere, & licitantibus objicere, & rem venalem ei, qui plus cæteris obtulerit, tradere. quod Græcis ἀφόρισον πωλῆσαι, διακηρύττειν τὰ πωλῶντα, κηρύττειν τὰ ὑπὲρ (*superflua proscribere, patrimonium præconi vendere, substantiam indicare*). Suet. Iul. c. 1. *Ampliſſima prædia minimo addixit. Gabbema*, Porrò, verbum hoc *addicere* est ex tribus illis, quibus universum Prætoris imperium ac potestas continebatur, *Do, Dico, Addico*. nam in addicendo jus faciebat. Veluti cùm in cessionibus addicebat, cum in vindiciis, in bonorum possessionibus: item cum aliquem suis creditoribus, aut furiosum suis agnatis gentilibusque addicebat. Dicuntur quoque addicere præcones in auctionibus & publicis locationibus, &c. Anonymus.

2. *mulier operto capite*] Feminæ enim in publico obnuptæ apud Orientales. Genes. 24, 65 de Rebecca: *At illa tollens citò pallium operuit se.* qui mos durat hodiéque apud Turcas & Persas. Nec honestæ tantùm matronæ ac virgines, verùm etiam meretrices. ibid. c. 38, 15 de Thamare ad viam prostante: *Quam cùm vidisset Judas, suspicatus est esse meretricem: operuerat enim vultum suum.* Fingit autem Petronii. hæc in urbe Græca contigisse & Græci moris. *Erhardus.*

3. *injecit utramque laciniæ manum*] Erhardus: *Injicere manum.* antiquum verbum juris, & quidem proprium, quoties nulla Iudicis expectata auctoritate rem nobis debitam, aut etiam nostram vindicamus: quod Tertullianus dixit, *manus injecta detinere.* Andr. Hoyus in Proverbialibus Tertulliani formulis, cap. 123. *Anonymus:* Hac etiam loquendi formula utitur Lex XII Tab. 33. *Æris confessi, arisque debiti judicatis triginta dies justi sunto. post dein manus injectio esto.*

4. *latrones tenere clamavit*] Sic & Tornæsius, Wouwerius, alii; nisi quòd post *tenere* nullum (,) ac Tornæs. ne quidem ante *latrones* (,) habeant. Dousa: Si *tenere* retineamus, subaudiendum videtur, *se*; ut manifesta in noxia latrones sese tenere significet; tamquam deprehensos. Alii, tamen *tenete*, malunt potiùs. idque ad nostri hujus seculi consuetudinem referre haud absurdè possis, quoties trium litterarum homines in ipso furto deprehensos persequimur ac reflagitamus altiore voce conclamantes, *houdt den Dief.*

5. *ne videremur nihil agere*] Sæpe in *nihils* vocabulo antiquorum lusum fecit ingeniositas. Vetus est: *Nihil agendo homines malè agere discunt.* Terent. *valde occupatus in nihil agendo.* Arnob. l. 6. *Vni tantummodo exanditi abeant soli, nihil egerint cæteri.* Auson. *Vt, quum agas nihil, hæc legas; & , ne nihil agas, defendas.* quæ omnia in speciem tantùm *nihil* illud præferunt, cùm & is,

Digitized by Google

agere, & ipſi ſciſſam & ſordidam tenere cœpimus tunicam, atque [1] eadem invidia proclamare, noſtra eſſe ſpolia, quæ illi poſſiderent. [2] Sed nullo genere par erat cauſa noſtra, & [3] conciones, quæ ad clamorem confluxerant, noſtram, ſcilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretioſiſſimam veſtem, pro hac [4] pannuciam ne [5] centonibus quidem bonis dignam. Hinc Aſcyltos pene riſum diſcuſſit: qui, ſilentio facto, † Videmus, inquit, [6] ſuam cuique rem eſſe cariſſimam, reddant nobis tunicam noſtram, & pallium ſuum recipiant. ‡ Etſi ruſtico, mulierique placebat permutatio, [7] advocati tamen jam pene nocturni, qui volebant pallium

† *Aſcyltos.* ‡ *Eucolpius.*

is, qui otioſus ſit, non poſſit nihil agere, nec qui irritis conatibus oravit, non oravit minùs, nec qui legit quod frivolum eſt, minùs legit. Barth. ad Claudian. n. 1590. Idem tamen alibi notavit, *nihil agere*, Petronio uſurpari pro affluentia otii. Ablegmin. Critic. l. 2, c. 8. *Ge. Erhardus.*

1. *eadem invidia proclamare*] Sic ſtatim: *Noſtram ſcil. de more ridebant invidiam.* Invidia plerumque apud Petronium eſt, virulenta quædam publici privatique odii concitatio. Sic Tacit. l. 4 Annal. *profuſis diu ac per ſilentium lacrymis, mox invidiam & preces orditur.* Familiaris hæc Petronio phraſis. Infrà: *Amolitur Aſcyltos invidiam, Inundatur hæc Eumolpus invidia*, &c. Erhardus. Quintilianus, in ſimili, Declamatione 279, *vociferari* dixit, quod hic *proclamare.*

2. *Sed nullo genere par erat cauſa noſtra*] Id eſt, nullo modo, οὐδενὶ τρόπῳ. Cic. ad Attic. *Quod optimo genere facere non licuit.* Wouweren. Iul. Firmicus: *Sed nullo genere matris dolor vincitur.*

3. *conciones*] Multitudo populi aſſiſtentis, ſic & infrà ſumitur. *Gloſſ. Patron.*

4. *pannuciam*] Erhardus: *pannucam.* vid. Petr. Perrenonium Animadv. & Var. Lect. l. 1, c. 13. Fr. Pithœus: *Pannucia* nuncupantur, quòd ſit diverſis pannis obſuta. Iſidor. Wouweren: Perſius Satyr. 4:

Dum ne deteriùs ſapiat pannucia (-cea, Voſſius) *Bauxis.*

5. *centonibus*] *Centro* ſtragulum vilius ex diverſi coloris pannis conſutum. Dictus non a centum, ſed κέντρον (aculeus) eliſo ρ. G. I. Voſſ.

6. *ſuam cuique rem eſſe cariſſimam*] Plautus:

Meus mihi, ſuus cuique carus eſt.

7. *advocati tamen pene nocturni*] Erhardus leg. cariſſimat, *bene nocturni*, i. e. qui jam ſerò & multam in noctem ambulant: eſt enim, inquit, *ἐυξυνικὸς* (*intendens*) hæc particula. Pergit: Schopp. Veriſimil. l. 1, c. 16 tradit, *nocturnos* pro furibus dictum, quòd & noctu graſſentur fures, & atrociores fures nocturni habeantur: idem de *advocatis*: qui veſtes avertere conabantur. Hoc autem eò eſt lepidius & urbanius, quòd jam adveſperaverat, ut ambiguitatis ſenſus duplici gratia augeſcat, & *advocatorum nocturnorum*, & nocturnorum furum. Turneb. Adv. l. 1, c. 7. Vide Scalig. caſtigat. ad Catull. Wouweren: Tacit.

Digitized by Google

lium lucrifacere, flagitabant, Vti apud se utraque deponerentur, ac postero die [1] Iudex querelam inspiceret. Neque enim res tantum, quæ viderentur [2] in controversiam esse, sed longe aliud quæri, in utra parte scilicet latrocinii suspicio haberetur. Iam [3] sequestri placebant, & ne-

est. seu Quintil. de Orat. *Hinc leges assiduæ, hinc conciones magistratuum pene pernoctantium in rostris, hinc accusationes potentium reorum.* Fr. Pithœus: Leucipp.

- χρηλὸς γὰρ ὁ πανταχοῦ δικαστής.
(bonus est noctu quoque Iudex.)

Calpurn.

Vt mala nocturni religavit brachia Mopsi
Tityrus, & medio furem suspendit ovili.

Anonymus, ut video, ex comment. I. Crispini, & I. Pacii in LL. XII Tabularum: Nocturnum furem licet impunè occidere per LL. XX Tab. sic enim habetur L. 38. *Si nox furtum fecit, & in aliquem occisit, jure cæsus esto.* i.e. Si fur noctu furtum fecerit, & eum aliquis occiderit, &c. Mirum verò est, in hoc capite prætermissum ab omnibus, quod Cajus testatur: *ut tamen id ipsum cum clamore testificetur.* Quibus ex verbis præclaram illam sententiam Vlpianus expressit, quæ traditur in l. 9 D. ad L. Corn. de Sicar. *Furem nocturnum si quis occiderit, ita demum impunè ferat, si parcere ei sine periculo suo non potuit.* Cæterùm, præter superiora, de Advocatorum degenere genere, videndus Tacit. seu Quintil. de Orator. Plin. l. I Ep. 3; Ammianus Marcellin. Iustus Lips. in Monitis Pol. & tot alii.

1. *Iudex querelam inspiceret*] i. cognosceret. *Erhardus:* Eadem ratione dictum, qua apud Plautum: *morbum inspicere.* Ia. Dousa.

2. *in controversiam esse*] Pereleganter, Ciceronisque modo, pro controversum esse & litigiosum. Turneb. Advers. l. 19, c. 7. *Erhard.* Sic veteres *in mentem fuit.* scribebant, non mente. *Dousa. MS.*

3. *sequestri*] *Sequester* dicitur apud quem res aliqua controversa dijudicanda deponitur. Gloss. *μεσίτης, ὑποθέτης, σταθμοφύλαξ* (*pararius, qui inter duos, pacti ac depositi custos*). Cato de indigetibus: *Sinunt miseros perire aut bona rapiant, aut si superstites petant, vi sequestre dent.* Item: *Nolite per Deum immortalem vos sequestro ponere.* Fest. Plaut. vidulatia: *Animadvertite amabo si voltis, vidulum adponite, ego servabo; quasi sequestre datis, nostri reddibo.* Non. Prisc. lib. VI, & XII. Plaut. eadem Comœd. *Nunc ut apud sequestrum vidulum posivimus.* Ian. Lennebergh. *Sequester* dicitur, inquit Modestinus, apud quem plures eandem rem, de qua controversia est, deposuerunt. dictus ab eo, quòd occurrenti aut quasi sequenti eos qui contendunt, committitur. *l. sequester. ex π. de V. S.* Paulus *lib. VI Digest. depos.* Propriè autem in sequestro est depositum, quod à pluribus in solidum cesta conditione custodiendum reddendumque traditur. *Gell. lib. XX, cap. pen.* Sequestrum dictum scribit, quòd ejus qui electus sit utraque pars fidem sequatur. Idem testatur in historico M. Varronis pro eodem *Sculnam* poni, quasi seculnam, sordidè. Veteres tamen Glossæ: *Sculna σταθμοφύλαξ* (*sequester*) Tertull. in lib. de Resurrect. carnis. *Hic Sequester Dei at que hominum appellatus, ex utriusque partis depositi commissa sibi.* Idem in lib. de Patientia: *Adeò sanè patientiæ Sequester est Deus, si injuriam depositeris penes eum, ultor est.* Invenitur & hoc verbum apud Plautum Mercat. act. IV, scen. III; &

Digitized by Google

& neſcio quis [1] ex concionibus calvus tuberoſiſſimæ frontis, qui [2] ſolebat aliquando & ad cauſas agere, invaſerat pallium, exhibiturumque craſtino die, adfirmabat. Cæterum adparebat nihil aliud quæri, niſi ut ſemel depoſita [3] veſtis inter prædones ſtrangularetur, & nos [4] metu criminis [5] non veniremus ad conſtitutum. [6] Idem plane & nos volebamus. Itaque utriuſque partis votum caſus adjuvit. Indignatus enim ruſticus, quod nos [7] centonem exhibendum poſtularemus, miſit in faciem Aſcylti tunicam, & liberatos querela [8] juſſit pallium deponere, quod ſolum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, theſauro in diverſorium [9] præcipites abimus, prædauſiſque foribus, ridere acumen non mi-

nus

VIII; & apud Quintilianum lib. XII, cap. VIII. Iſidorus lib. X Etymolog. *Sequeſter*, ait, eſt, *qui certantibus medius intervenit, qui apud Græcos ὁ μεσίτης (intermedius, conciliator) dicitur, apud quem pignora deponi ſolent, à ſequendo dictus, quod ejus fidem utraque pars ſequatur.* Gabbema. in edit. poſt.

1. *ex concionibus*] Ex hominibus, qui ad concionem & turbam confluxerant. Paulò antè: *Conciones quas ad clamorem confluxerant.* Et infrà: *Ridere acumen non nobis concionem, quam calumniantium capimus.* Ad eum modum, quo *opera, ſervitia, miniſteria, officia, virtutes*, & ſexcenta alia, pro operariis, ſervis, miniſtris, officioſis, virtuoſis, ab aliis frequentantur. Or. Erhardus.

2. *ſolebat aliquando ad cauſſas agere*] Per contemptum. Nam *agere ad cauſſas minus eſt quam agere cauſſas.* G. Erhard.

3. *veſtis inter prædones ſtrangularetur*] Id eſt, abderetur & reconderetur, ſicut *ſtrangulare divitias in arcas* apud Statium 2 Sylvar. eſt perpetuò clauſas ſervare. Vide Bernartii Comment. in Stat. Erhardus.

4. *metu criminis*] Id eſt, propter commiſſum crimen, vel pœnam criminis. Sic *crimen* pro *pœna* dixit Juſtinianus Imp. in Conſt. de confirmat. Digeſt. § 19. *niſi temerator velit falſitatis crimini ſubjectus*, &c. quod §. 22, *eandem pœnam falſitatis conſtituimus*, &c. Erhard.

5. *non veniremus ad conſtitutum*] Quaſi diceret, ut vadimonium deſereremus. P. Pithœus Subſec. ſive Adverſar. l. 1; c. 18. *Conſtitutum*, pro conflictu aut litigatione forenſi; Tertulliano *conſtitutio*, de Præſcript. adverſus Hæretic. Vbi cauſam reddit, cur cum hæreticis non ſit diſputandum: *Hoc de conſilio diffidentiæ*, &c. Petronius infrà: *Facio inducias vobiſcum, & à conſtituta lite dimitto.* Erhard. *Ad conſtitutum venire, conſtituto & aſſignato die ad jus experiundum venire.* Gloſſ. Petron.

6. *Idem plane & nos*] Nimirum, ut ipſi *pallium*: ſic nos *centonem exhiberi volebamus.*

7. *centonem exhibendum*] Vide tit. Digeſt. *ad Exhibendum.* Erhardus.

8. *juſſit pallium deponere*] Id eſt, ſiqueſtrare. Vide tit. D. *Depoſiti, & contrà.* Idem.

9. *præcipites*] Nimis feſtinantes. Gloſſ. Petron.

1. *calum-*

nus concionum, quam [1] calumniantium, cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidissent.

[2] *Nolo, quod cupio, statim tenere,*
Nec [3] *victoria mi placet parata.*

* * *

Sed ut primum beneficio Gitonis præparata nos implevimus cœna, ostium satis audaci strepitu impulsum [4] exsonuit. Quum & ipsi ergo pallidi rogaremus. Quis esset, † Aperi, inquit, jam scies. ‡ Dum [5] loquimur, [6] sera sua sponte delapsa cecidit, [7] reclusæque subito fores

† *Psyche.* ‡ *Eucolpius.*

1. *calumniantium*] Causidicorum. In procem. Institut. *calumniantium iniquitates pellat.* Donat. in Phorm. act. II, scen. 3. *Multa calumniatores declamandi causâ dicunt & vociferandi, ut ipso strepitu terreant.* Posterioribus temporibus clamatores dicti, ut in LL. Caroli Magni. *Anonym.*

2. *Nolo, quod cupio*] Quomodo optatis votis potiundum, Scaliger in Catalectis. vide & Iac. Magni Sophol. lib. 5, c. 53 Barth. ad Claudian. p. 870. *Erhardus.* Anonymus: Iacob pro Rachel 14 annis servivit, *tandemque potitus optatis nuptiis.* Genes. 29, v. 30. Audi quid dicat Leander apud Ovidium, cùm Erûs amore captus ad oppositum Hellesponti litus, nocturnus ad eam periclitabundus tranaret:

Sæpe per assiduos languent mea brachia motus:
Vixque per immensas fessa trahuntur aquas.
His ego cùm dixi, pretium non vile laboris,
Iam domina vobis colla tenenda dabo:
Protinus illa valent; atque ad sua præmia tendunt, &c.

3. *victoria parata*] Facilis & parabilis. Barth. ad Claudian. n. 2339. *Ge, Erhard.*

4. *exsonuit*] Infrà: *Omnia nimio risu exsonuerant.* Et alibi: *Exsonat cantibus totum navigium.* ἐξήχησεν, vel ἐξήχησε, quo verbo in eadem notione Chrysostomum uti, animadvertit Card. Perrotus in suis ad eum Annotationibus. *Erhardus.*

5. *Dum loquimur*] Hoc pacto & Apulejus amat loqui, vel *cum dicto*: sicut etiam Petronius infrà: *Dictò citius nervi paruerunt imperio.* Et alibi: *Dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Sic Marci cap. 1, vers. 42. *Et cùm dixisset, statim discessit ab eo lepra*: hoc est, ut alibi loquitur Petronius, sta tim ab extrema parte verbi discessit. *Erhard.*

6. *sera sua sponte delapsa cecidit*] *Erhardus*: Sic videntur antiquorum seræ fores occlusisse, ut exemptiles essent, & quoties fores reserarentur, seræ removerentur, liberarentque è catena pendentes: cùm non ita ut nunc, impagibus ostiorum uncis adfixæ ferreis hærerent. Ovid. 1 Amor. eleg. 6. *Excute postes seram.*

Item:

Tota patet dempta janua nostra serâ.

Ideoque Nonius seram *patibulum* dixit, quod *hac remota valva pateant.* Hoc eò admonendum duxi, ne juvenes cùm legerent, mirarentur & obstupescerent attoniti, cùm ad vereris, non ad hujus temporis consuetudinem & memoriam ista revocanda sint. Turneb. Advers. l. 19, c. 7. Mihi (Erh.) Petronius videtur notare, sagam istam sacerdotem, quæ magico artificiò & incantamentò seram

Digitized by Google

fores admiſerunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa ſcilicet, quæ paullo ante cum ruſtico [1] ſteterat: † & Me [2] deriſiſſe, inquit, vos putabatis. Ego ſum ancilla Quartillæ, cujus vos [3] ſacra ante cryptam turbaſtis. Ecce ipſa venit ad ſtabulum, petitque, ut vobiſcum liceat loqui. nolite perturbari. nec accuſat errorem veſtrum, nec punit. imo potius miratur, quis deus juvenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit. ‡ Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem [4] aſſentationem

† *Pſyche.* ‡ *Eucolpius.*

ram removerit. Ergo venefica fuit Quartilla, & ad conciliandam ſibi auctoritatem religionis, hoc artificio uſa eſt, nempe *ſera ſua ſponte delapſa occidit.* Porrò ſimile illud Virgilii:

—— *Sponte ſua patuere fores.*

7. *reclusaque*] Tragur. cod. *remiſſaque.*

1. *ſteterat*] & *latrones tunc* clamaverat.

2. *&, Me deriſiſſe, inquit, vos putabatis*] In veteri codice: *Et deriſiſſe, inquit, vos me putaſtis?* planè & probè exaratum viſebatur. *Iam. Douſa in Praciden. & MS. ad ed. Tornæs.*

3. *ſacra ante cryptam turbaſtis*] De nulla alia crypta, quam Neapolitana hoc accipiendum, habeo perſuaſum mihi. Veteri P. Danielis Gloſſario inductus maximè, hujuſcemodi nobis fragmentum ſubminiſtrante ex 1 Satyrarum Petronii: *Satis conſtaret eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.* Estque Neapolis colonia Græca; quod tangit Petronius. Sacrum verò nocturnum & penetrale in ſacello Priapi (cujus *genio pervigilium deberi* monet Quartilla poſtea) à ſequiore ſexu ex ritu & diſciplina petratum intellige. Ejus enim dei ſanctuarium *ac religionem juvenes iſti urbani* interventu ſuo vitiaverant ſcilicet. qui non contenti tanti ſemonis myſteria, cærimonias, torquè annonum ſecreta oculis profanis uſurpata indigniſſimè contaminaſſe; etiam antre Cryptam, turbellas dare ſuſtinuerant inſuper alieniſſimo & locò & tempore vias publicas graſſatura ſuâ infeſtas habere anſi: nec ſecus quàm *pramiatores novi* viatorum loculis ac veſtimentis inſidias facere. Cujus rei teſtis *pallium* fuerit, mala manu, hoc eſt, nefario latrociniò, ne ſacrilegiò dicam, ab iis ipſis harpagatum antea. *Douſa. Crypta* eſt caverna, vel teſtudo ſubterranea, in qua Priapi ſacra abdita. κρυπτὸν enim eſt abdere & recondere. Iam verò Deorum quorundam ſacra myſtica erant, nec quiquam ea fas enuntiare, ſicut Horat. de Baccho, l. 1 Ode 18. Sic in lib. Sapientiæ c. 14, v. 23 de gentili impietate, κρύφια μυσηρια ἀγοντες (*obſcura ſacrificia facientes*). Myſtica autem & arcana Priapi quoque ſacra fuiſſe infrà docemur. *Erhardus. Cryptæ* Neapolitana ſcilicet, ubi ſacellum Priapi & ſacra abdita. *Gloſſ. Patræn.*

4. *aſſentationem*] *Erhardus:* Sinceriùs arbitror, *aſſenſionem.* Gulielm. Plant. Q. in Epidic. c. ult. Imò Aſſentari pro *aſſenſiri* uſurpavit Plaut. Moſtel. act. 1, ſc. 3. Quo ſenſu Tertulliano lib. advers. Hermogen. *aſſentator mali*, eſt qui malo conſentit, ut rectè ibi annotavit Rhenanus. Sic Anonymus, ſed vetus auctor de Origine Suevor. *Hinc aſſentationi quidam Anſibol-*

tionem flectentibus, intravit ipsa [1] una comitata virgine, sedensque super torum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, sed attoniti [2] exspectavimus lacrumas [3] ad ostentationem doloris paratas. Vt ergo tam ambitiosus [4] detonuit [5] imber, retexit superbum pallio caput, & [6] manibus inter se usque ad articu-

Anshelmus integerat, id est, consensui Procerum. Et post: *nil ei posse respondere, nisi Principum suorum assentatione.*

1. *una comitata virgine*] Iuven. Satyr. VI.

—— *comite non amplius una.*

Non prodibant sine pedissequis in Plauti Cas. Murrhina I, III, 1.

Sequimini comites in proximum me huc.

Myron apud Rutilium Lupum: *ornatus ejus opibus abundabat, magnus ancillarum, quæ sequebantur comitatus. nunc gravi casu adflicta, nec mediocris ancilla dignitatem retinet.* ne meretrices quidem. Lucian. ἐπαίρας. Διαλ. ἐπεὶ γυνὴ ἁρπάζ, ἐλθοῦσα μετὰ πολλῆς τῆς θεραπείας, καὶ ἀναπαυσαμένη ὀλίγον (niceret Dial. *Sed nunc vides, qualis prodeat, aurum, vestes florida, & 4 pedissequa*). Io. à Wouweren.

2. *exspectavimus lacrymas*] Erhardus: Vt in nimia consternatione oboriri solent. Barth. ad Claudian. num. 2796. Leg. *aspectavimus*. Gruterus suspicion. l. 8, c. 8. At nihil necesse esse interpolatione Goldastus docet.

3. *ad ostentationem*] *ostensionem*. Mss Tragur. Erhardus: *Ostentationem*, pro, *ostensionem*, quemadmodum suprà, *assentationem*, pro, *assensionem*.

4. *detonuit imber*] Lege, *detumuit*. Similitudo, est à fluminibus, quam aliter prosequitur alibi:

Inundavere pectus lacryma dolore parato.

Gruter. Suspicion. l. 8, c. 8. Imò tralatio est à tempestate, quum imber sequitur tonitrua, Hieronymus Stridonensis: *Et cùm persecutionis detonaret procella, in villam remotiorem secessit.* Nota est fabula de Socrate, qui ab uxore rixosa perfusus: *Sciebam*, inquit, *post tantum tonitru venturam pluviam.* Erhard.

5. *imber*] pro lacrymis. Wouwerus: Sic Catull.

—— *tristique imbre maduerat gena.*

Senec. Troad.

—— *irrigat fletus genas,*

Imberque victo subitus à vultu cadit.

Statius Sylv. lib. 5.

—— *oculis uxorius instat imber.*

6. *manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis*] Sic & Turnes. cæteri. sed Tragur. chirographum pro *contritis* habet *strictis*. Alii, *constrictis*, alii *strictis*. Anonym. in var. Lect. Hoc inter alia, commoti vehementiùs animi indicia, recenset Seneca lib. III de Ira, his verbis: *Adjice articulorum crepitum, quum se ipsa manus frangunt.* item lib. I, c. 2. *Horrent ac subrigunter capilli, spiritus coactus ac frendens, articulorum seipsos torquentium sonus, gemitus, mugitusque.* Dousa P. Videtur monis fuisse, ut hujusmodi signis dicturi audientiam pararent. Hieron. ad Rusticum: *Gramine, &c. contractis naribus; duobus digitulis comprobatur hoc signo ad audiendum discipulo provocans.* Wouweren. Scaliger, Imò & nobis. illud signum frequens, & in prodivi ad indicandum, vocandum, auno vocandum. Sic apud hunc nostrum Anfrid: *Trimalchio lasciviosus homo digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti supposuit.* Signum autem illud non fiebat à contritione digito

articulorum ſtrepitum contritis, † Quænam eſt, inquit, hæc audacia? aut [1] ubi fabulas, & anteceſſura [2] latrocinia didiciſtis? miſereor me-Dius Fidius veſtri: [3] neque enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit. utique noſtra regio [4] tam præſentibus plena eſt numinibus, ut facilius poſſis Deum, quam hominem invenire. ac ne me putetis ultionis cauſa huc veniſſe, [5] ætate magis veſtra commoveor, quam injuria mea. [6] Imprudentes enim, ut adhuc puto, admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidem illa nocte vexata, tam periculoſo inhorrui frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem. & ideo [7] medicinam ſomno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum

† *Quartilla.*

digitorum utriuſque manus, ſed duorum digitorum unius duntaxat manûs, ut ex Hieron. ad R. apparet. *Ge. Erhardus.*

1. *ubi fabulas & anteceſſura latrocinia*] Sic & Tornæſ. Wouwer. &c. ac c. Tragur. Erhardus: Vbinam iſta mendacia & furta didiciſtis, de quibus ſuprà? Quare leg. *& anteceſſa*, pro quæ anteceſſerunt. Schopp. Veriſim. l. 2, c. 2. Nobis leg. conſtat: *ubi ante exercita l. d.* Barth. ad Claud. n. 2438. Wouweren: Vetus codex *Vbi fabulas etiam anteceſſuras latrocinia didiciſtis?* Ita omnino leg. Scaliger.

2. *latrocinia*] Salluſt. in Iugurth. *Per latrocinia potius, quàm bonis artibus ad imperia & honores nituntur.*

3. *neque enim impune*, &c.] Ovidius:

O ſacros vultus Bacchô, vel Apolline dignos,
Quos vir, quos tutò femina nulla videt! Fr. Pithœus.

Viderant autem Priapi ſecretum in crypta iſti. *Ga. Barth.*

4. *tam præſentibus plena eſt numinibus*] Mox ſtatim: *Deorumque conſilia proferatis in publicum.* Vide Den. in Diſſertatione de idolo Hallenſi Iuſti Lipſii pag. 503 & Goldaſtum in præfat. Decretorum Impetial. de Cultu imaginum. *Erhardus.*

5. *ætate magis veſtra commoveor*] c. M. *ætatis magis veſtra.* Douſa MS. ad edit. Tornæſ. Ibidem Anonymus: Forſan, *ætatis magis veſtra commoveor, quam injuria mea* ut ſubaudiatur *cauſa*; eleganter: aut repetatur.

6. *Imprudentes enim, ut adhuc puto*] Id eſt, ignorantes & inſcii. Infrà: *Accedebat ebrietas & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura.* Et inferiùs: *Imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium*: Sic alibi de Trimalchione: *Poſituſque in cervicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum.* id eſt, nobis ignaris, qui non priùs videramus. Sic etiam Terentius: *Peccatum imprudentia eſt.* Erhardus.

7. *medicinam ſomno petii*] Romani priſci malo aliquo adflicti, præcipue morbô, pernoctabant in templis, ut per quietem ab Diis monſtrata remedia acciperent. Hi *Dei alicui incubare* dicebantur. Servius ad VII Æneid. *Incubare propriè dicuntur, ſi qui dormiunt ad accipienda reſponſa unde: ille incubat Ievi, id eſt, dormit in Capitolio ut reſponſa poſſit accipere.* Plaut. Cuscul. I, I, LXI; & II, II, XVI. Suet. Veſpaſ. c. VII. Turneb. vide lib. XI, c. VII. Elegantiſſima remediorum per ſomnia gentilibus oblatorum exempla Mercurialis lib. I de art. Gymn. c. I exhibet

Digitized by Google

impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire. Sed de remedio non tam valde laboro. major enim in præcordiis dolor ſævit, qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit. ne ſcilicet [1] juvenili impulſi licentia, quod in ſacello Priapi vidiſtis, vulgetis, [2] deorumque conſilia proferatis in populum. [3] Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas [4] religiones, [5] jocum riſumque faciatis; [6] neve traducere velitis

exhibet, ex inſcriptione tabellæ marmoreæ, Romæ in Æſculapii templo in Inſula Tiberina inventæ, & apud Maphæos ſervatæ: cujus & mentionem facit. Cl. Dn. Boxhornius Quæſt. Rom. Quæſt. XIX. *Gabbema.* Philoſtratus de vita Apollonii Tyan. lib. I. ὑδρὶ δὲ ἄκρα ἐκεῖτο, καὶ μάλα χαῦνον αὐχμῷ ἡμελεῖ· ἡμελεῖτο καὶ τὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ δέ, καὶ ὑδὶ ὄναρ αὐτῷ ἰᾶτο (*Hydrope vero laborabat, & vinolentia deditus ſiccitatis nullam rationem habebat. unde nec ejus Æſculapius, nullumque ipſi ſomnium reſpondit*). Wouweren. Suetonius in Vespaſiano: *E plebe quidam luminib. orbatus, item alius debili crure, ſedentem pro tribunali adierunt, orantes opem valetudini, demonſtratam à Serapide per quietem: reſtituturum oculos, ſi inſpuiſſet.* F. Pithœus.

1. *juvenili impulſi licentia*] Tacit. lib. 13. *Quidam per juvenilem licentiam*, quæ tunc *paſſim exercebatur, inanem metum fecerant.* Idem.

2. *ne deorum conſilia proferatis in populum*] Nefas erat Deorum conſilia in vulgus edere: quod legenti paſſim patet. Sic Hiſpala Feſcenia apud Livium lib. XXXIX, c. IX. *pacem veniamque precatur Deorum Dearumque, ſi coacta Ebutii charitate ſilenda enuntiaſſet.* c. XIII. *magnum ſibi metum Deorum, quorum occulta enuntiaret.* Macrob. lib. I de Somnio Scip. c. II. *S. A. Gabbema.*

3. *Protendo ad genua veſtra ſupinas manus*] Imitatio Horatiani illius:

Cœlo ſupinas ſi tuleris manus.

Douſa. Plinius lib. XI, c. lv. *Hominis genibus quadam & religio ineſt, obſervatione gentium. Hæc ſupplices adtingunt; ad hæc manus tendunt; hæc, ut aras, adorant, fortaſſis, quia ineſt iis vitalitas. Namque in ipſa genu commiſſura dextra, lævaque à priore parte gemina quædam buccarum inanitas ineſt: qua perfoſſa ceu jugulo, ſpiritus fugit.* Addit Dalechamp. Apud Homerum ſupplices contingunt mentum eorum, quos rogant, ut vel annuant, vel apud alios pro ſe intercedant: dextram, ut, quod precantur, faciendum ſuſcipiant: genua, ut in eo, quod facere adgreſſi fuerint, pergant. *Gabbema.*

4. *religionis nocturna*] Sacrum nocturnum & penetrale in ſacello Priapi, à ſequiore ſexu ex ritu & diſciplina perpetratum. *Gloſſ. Petron.*

5. *jocum riſumque faciatis*] Itali dicunt: *diventar favola & riſo del mondo*, id eſt: *dar dir & dar rider à tutti.* quod dicit Livius abire *in ora hominum*, ſive ludibrium hominum. Vide Goldaſti not. in Baſilii Admonitiones part. I. Paræneticorum veterum. *Ge. Erhardus.*

6. *neve traducere velitis tot amorum ſecreta*] id eſt, ne manifeſta faciatis ſecreta, & in populum palam irridenda ducatis. metaphora à damnatis ducta. Eſt enim *traducere* damnatum aliquem populo ſpectandum ignominiæ cauſâ exhibere. Hiſpanè *ſacar à la verguenca.* Suet. Tito c. VIII. *Hos aſſiduè in foro, flagellis ac fuſtibus cæſos, ac noviſſimè traductos per amphitheatri arenam:* Senec. Ep. CIX, de Attalo. *Laur. Rami-*

Digitized by Google

velitis tot annorum ſecreta, [1] quæ myſtæ vix omnes noverunt. † Secundum hanc deprecationem lacrumas rurſus effudit, gemitibuſque largis concuſſa, tota facie ac pectore torum meum preſſit. Ego eodem tempore & miſericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam juſſi, & de utroque eſſe ſecuram. Nam neque ſacra quemquam vulgaturum, & ſi quod præterea aliud remedium ad tertianam [2] deus illi monſtraſſet, [3] adjuvaturos nos divinam providentiam vel periculo noſtro. Hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiavit me [4] ſpiſſius, & ex lacrumis in riſum mota [5] deſcendentes ab aure capillos meos [6] dentata manu duxit: &, † Facio,

† *Exclpius.*

Ramirez. Inſtà: *deceptum ſe & deriſum, traductumque inter diſcipulos.* S. A. Gabb.

1. *qua myſta vix omnes noverunt*] Sic & edit. Frellon. atque Lotichii; ſed Wouwerius, & R. Herm. *qua mille vix h. n.* Tornæſius impreſſit, *qua vix nulli homines noverunt.* ubi Douſa, f. *ulli.* Ibidem Douſa, & Pet. Scriverius junctis manibûs: c. M. & Sambuci, *mille.* c. Pithœi, *qua mille vix. mille* habet & c. Tragur. *Erhardus:* Alii legunt, *qua mille vix homines noverunt.* Sed malè. Itaque legendum *myſta.* Sidonius carmine 19 ſacerdotes Bacchi vocat *myſtas,* ubi videndus Savaro. *Myſta* autem Petronio ſunt ſacerdotes Priapi. *Secreta* verò ſunt, quæ aliis *myſteria,* id eſt, ſacra. Sic enim ipſemet interpretatur paulò pòſt, *neque ſacra quemquam vulgaturum.* Itaque Leunclavius Notator. l. 1, c. 1 pro illis verbis in l. 2 C. de Summa Trinitate, *nullus hæreticis miniſteriorum locus,* legit, *myſteriorum.* Et quæ Græci Chriſtiani vocant *μυστήρια,* Latini reddiderunt, *ſacramenta.* Dicta autem *myſteria,* quòd oporteat *μύειν τὸ στόμα* (*os comprimere, ſilere*). *Hoc reſpexit Petronius.*

2. *deus illi monſtraſſet*] Æſculapius ſcilicet. *G. Erhardus.*

3. *adjuvaturos*]' Petronianum, & Salluſtianum. *Voſſius in Grammat.* Non puto Latinum eſſe, nam apud Salluſtium mendoſum eſt. f. *adjutaturas,* vel *adjuturos.* Anonym. MS. ſocia manu Douſæ ad edit. Tornæſ.

4. *ſpiſſius*] crebrius. *Gloſſ. Petron.*

5. *deſcendentes ab aure capillos*] Ante aures demittebantur capilli parvuli, cincinni, intorti, ex illis capillis, qui in ima parte temporum juxta aures adnaſcuntur. Hos ſuſpicor vocari *ſoboles,* (à *ſurculis* ſumpta metaphorâ) quos veteres ſolitos criſpare veriſimile eſt: quemadmodum etiam hodie plerique Germaniæ & Belgiæ populi faciunt. Varro Papiap.

Ante aures modo ex ſubolibus, parvoli
Intorti demittuntur ſex cincinnoli:

Iſidorus lib. XIX, c. XXXI. *Antia ſunt cincinni dependentes prope auriculas.* Auſon. Popma.

6. *dentata manu*] Tornæſ. *tempt.* in m. al. *temperata,* al. *tentante.* Wouw. & R. Herm. *temtata.* Erhardus: *dent. m.* Id eſt, in modum pectinis dentatim formatâ, legit Turneb. Adverſar. l. 1, c. 15. Lipſius Antiq. lect. 1, cap. 8. Elegans eſt emendatio iſta, nam pectinis & dentis metaphora eſt reciproca, quorum alterum de altero mutuò dicitur. Ego verò illud *lenta manu,* quod quidam codices præferunt, ajo elegantius eſſe, ac melius, hoc eſt, molli

Digitized by Google

† Facio, inquit, inducias vobiſcum, & à conſtituta lite dimitto. Quod ſi non ' adnuiſſetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in craſtinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

[2] Contemni turpe eſt; legem donare, ſuperbum.
[3] Hoc amo, quod poſſum qualibet ire via.
[4] Nam ſane ſapiens [5] contemptus jurgia flectit;
[6] Et, qui non jugulat, victor abire ſolet.

‡ Complosis deinde [7] manibus in tantum repente riſum

† *Quartilla.* ‡ *Encolpius.*

& blandiente, non dura, ſed ſtudiosè & ſuaviter compoſita. Auctorem dabo ipſum Petronium, namque alibi de hac ipſa Quartilla ait Encolpius: *Me quoque ad idem ſpectaculum lenta manus traxit.* Ge. Erhardus.

1. *adnuiſſetis*] Sic quidem & Tornæſ. edit. Frellon. al. Sed Douſa MS. ad edit. Tornæſii: *adiuviſſetis*, Scaliger ad Catulli *Illud adiurat*; ita etiam Cic. ad Attic. locutum meminens. *Adiuviſſetis*, habet & c. Tragur.

2. *Contemni turpe eſt*] Pacatus: *Cujus quidem ita majores noſtros ſemper pertæſum eſt, ut graviorem putaverint ſervitute contemptum.* Cæterùm hoc epigramma optimè emendavit magnus Turnebus. Clauſula eſt, *victorem etiam eum haberi, qui non jugulet quem ſuperàrit adverſarium.* Par quodammodo ſententia in epigrammate Senecæ:

Defere confoſſum, victori vulnus iniquo,
Mortiferum impreſſit mortua ſæpe manus. Ga. Barthius.

3. *Hoc amo quod poſſum qualibet ire via*] Mart. Freherus putat id dici ex formula manumiſſionis, *Liber eſto, atque abito quò volet*; de qua Cujac. Obſerv. l. 14, c. 27: ut innuat ſcilicet ſe eſſe liberam. Sic infrà, *patiamini liberos homines ire ſine injuria, quò deſinant.* Ge. Erhardus.

4. *Nam ſane ſapiens*] Sic & Frellon. ac Lotich. Tornæſius autem, Wouwer. Rutg. Herm. atque c. Tragur. *N. 1. et 3.* Erhardus: *Nam ſane & ſap.* leg. *N. ſanè ſapiens. Sanè ſapere*, pro *ſaniter*, & ut homines ſani ſolent; quale illud Plauti: *Sanè ſapio & ſentio.* Schopp. Veriſim. l. 2, c. 14. Alcuinus Caroli Magni Imperatoris magiſter in Grammat. *Quis ſanum ſapiens, hæc eſſe tranſitoria ignorat.*

5. *contemptus jurgia flectit*] Bonam non interpretatur ſententiam, credo ob ſcripturæ vitium. Quod ſi legatur *cùm tempus*, nemo (ut opinor de ſenſu meritò queretur. Turneb. Adverſar. l. 19, c. 7. *Tempus*, pro occaſione. *Barth.* in Ceir Virg. n. 336. Quod quidem ut verum eſt, ita hic locus ſanè ſapit, nec ullum vitium patitur. *Erhardus.*

6. *Et, qui non jugulat*, &c.] Id eſt, Contentus viciſſe ſanguine abſtinet. Freherus in Cecropiſtromachia. *Erhardus.* Alludere videtur ad morem & diſciplinam gladiatorum, quorum præcipuum ad victoriæ conſecutionem momentum, non in jugulando & feriundo, ſed modico corporis inflexu ictus eludendo, atque tractim & ſedato niſu par ſuum dilaſſando, putabatur. *Douſa. P.*

7. *Complosis deinde manibus*] Infrà: *Ancilla riſu meo prodita complosit manus.* Quintil. lib. IX, c. III. *Complodere manus ſcenicum eſt, & pectus cædere*: Manuum plaudentis figuram exhibet Philoſtratus in Comi imagine: *Μιμεῖται γὰρ ἡ γραφὴ κρότον, ὃν μάλιστα ἀδύνατον ὁ Κῶμος. καὶ ἡ δεξιὰ τῆς*

Digitized by Google

ſum effuſa eſt, ut timeremus. Idem ex altera parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. Idem virguncula, quæ una intraverat. Omnia [1] mimico riſu exſonuerant, quum interim nos, quæ tam repentina eſſet mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmetipſos, modo mulieres intueremur. * † Ideo vetui, hodie [2] in hoc diverſorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianæ [3] ſine interpellatione à vobis acciperem. ‡ Vt hæc dixit Quartilla, Aſcyltos quidem paulliſper obſtupuit: ego autem [4] frigidior hieme Gallica factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid triſtius exſpectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, ſiquid vellent conari, infirmiſſimæ, [5] ſcili-

† *Quartilla.* ‡ *Eucolpius.* cet

τοῖς δακτύλοις ὑπιςελλόμενος ὑπνακεμένῳ τῷ δούλῳ πλησίον ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' δοκῇ αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πλατύτερον πρόσωπον ἐκάλουν (*Refert & pictura ejus plauſum quendam, cujus maximè indiget Comus. Et dextrâ quidem ſummiſſis digitis ſubjacentis ſinibra volam ferit, quò ſic vibrata manus in modum cymbalorum conſonent.*) Geminus planè locus apud Ariſtænetum, lib. 15 Ep. x. ubi Acontii Cydippeſque deſcribit celebritatem nuptiarum.

1. *mimico riſu*] Cic. de Orat. 2. *Vitandum, ne aut ſcurrilis jocus ſit, aut mimicus.* Anonym. ſed Tornæſ. ac MS. Tragur. habent *mimo. mimico* eſt cod. Pithœi, notante ad edit. Tornæſ. Scriverio, additque: *eleganter.*

2. *in hoc diverſorio quemquam mortalium admitti*] Dictum ut in LL. XII Tab. IN. EO. PECUNIA QUE EIUS. POTESTAS. ESTO. pro *in eum, &c.* Piccartus Peric. Crit. c. XIIX. Sic infrà Petronius: *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* S. A. Gabbem.

3. *ſine interpellatione*] Sic & Tornæſ. alii. ſed c. M. Douſæ, *ſine ulla interp.* Codex Tragur. ſeu fragmentum ejus prius, hic & aliis locis ubi deficit, verè eſt fragmentum, ut demonſtrabitur infrà.

4. *frigidior hieme Gallica*] Elegans proverbium. Gallia enim, quæ ad Septentrionem tota penè vergit, horridiorem ac ſæviorem experitur hyemem. *Turneb.* Imò Galliam hic intelligit eam Galliarum partem, quæ tum potiſſima, ſi qua Cæſari fides, Helvetia dicta, nunc Suetia ſive Suicia, regio frigidiſſima. *Ge. Erhard.*

5. *ſcilicet contra nos, quibus ſi nil*, &c.] Tres illas voculas, *ſcilicet contra nos*, contendo gloſſema eſſe, *vũ conari.* Illis igitur ejectis, lego hoc modo, *ſi quid vellent conari, infirmiſſima. Si nil aliud, certè virilis ſexus eſſet.* Ian. Rutgerſius. *ſcilicet nos ſi nil aliud virilis ſ. e.* Miror non viſum eſſe, quod ſubeſt. leg. *ſcilicet contra quas, ſi nil āl. v. s. e.* Piccartus pericul. Critic. c. 17. *Erhardus. Si nil aliud virile, ſexus eſſet, quod auxilieretur. Et præcinctî.* Io. Tornæſius: *ſi nil aliud, virilis ſexus eſſet* (in m. *quod illis auxiliaretur*). *Et præ.* Anonymus ſcripſit juxta: *eſſet* deleo, & *virilis ſexus*, gignendi caſu audio, poſt *aliud*, ſicilicum (i.,) pono. Non obtusè! Douſa ibidem: Fortè legendum *virile*, more Plauti & veterum, *ſexus* & ſecus neutro genere uſurpantium. Frellon, & Lot ich. *ſi nil aliud,*

Digitized by Google

cet contra nos, quibus si nil aliud virile, sexus esset, quod auxiliaretur. Et [1] præcincti certè altius eramus: imo ego sic jam paria composueram, ut si depugnandum foret, ipse cum Quartilla consisterem, Ascyltos cum ancilla, Giton cum virgine. * * Tunc vero excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere. * Rogo, inquam, domina, siquid tristius paras, celerius confice. neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire. * * Ancilla, quæ Psyche vocabatur, [2] lodiculam in pavimento diligenter extendit. * Sollicitavit inguina mea [3] mille jam mortibus [4] frigida. * Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum esse

virile sexus e. q. a. Wouwer. & Rutg. Herm. *s. n. a. virilis s. e. q. a.* Certè Dousa planissimè cum Tornæsio edidit, nec in Præcidaneis τῷ virile mentio. unde igitur Frelloni, aut potiùs Schonwettero, typographis secretum patuit ἐνεργὸς Dousianæ? Tornæsius enim cum Stephano facit, ubi diversum non notat? nec Stephanus hic (vidi) ullam varietatem adfert: sed neque tot alii, quos præter nominatos lustravi. Existimo Schonwett. editionem deberi viro, Dousâ familiariter usô, cujus nomen reticetur.

1. *præcincti altius eramus*] Lascivientes, parati ad opus, altiùs cincti. Sic infrà: *Cinadus supervenit myrteæ subornatus gausapilâ, cingulôque succinctus.* Ibidem: *Quartilla altè cinctæ jussit infelicibus dari missionem.* Artemidor. l. iv. Ἐοικὲ τις ἀναζωλαμένῳ τὴν γυναῖκα ἐπιδεικνύειν αὐτῷ αἰδοῖον (*Statuat quis succinctam mulierem ostentare sibi pudendum*). Rigalt. ad Phædr. lib. II fab. XXXVI. *M. C. Lundorp.* seu *G. Erhardus.*

2. *lodiculam in pavimento diligenter extendit*] Cubilia quippe antiquorum vestibus & tapetibûs solùm sternebantur. Multa passim exempla. *Barthius.* Iuven. Satyr. VI.

Modo sub lodice relictis
Uteris in turba.

i. e. stragulo vel coopertoriô lecti, quo utebantur in concubitu, & cubili. *Lubin.* Suet. August. cap. LXXXIII. *Sestertia vel lodiculâ involutus.* Vbi legendum *segestrô.* Lodex & Segestre pertinent ambo ad lectorum supellectilem. *Is. Casaubonus.*

3. *mille jam mortibus frigida*] *Mortis*, capio pro mortis genere. Et ad hunc locum respexit Satisberiensis l. 6 de Nug. Curial. cap. 3. *Et quisque mortes mille circa tempora sua erraße gloriatur.* Zinzerling. Miscell. Critic. l. 5, c. 4. legit *mille jam motibus*, proprio militiæ venereæ verbô. Ovid. l. 2 Eleg. 10.

At mihi contingat Veneris languescere motu.

Sic infrà eadem translatione usus, inquit: *Vulnerata est pars illa, quâ quondam Achilles eram*, id est inutilis ad venerem reddita. Martial. l. 3 Epig. 75.

Sic quoque non vivit sollicitata Venus.

Erhard. sive Lundorp.

4. *frigida*] Vide titulos Iuris Canonici *de Frigidis & maleficiatis.* Anonym. Aut si mavis medicos, Silvaticum, alios.

1, *duas*

esse alienis intervenire secretis * [1] duas institas ancilla [2] protulit de furis: alteraque pedes nostros adligavit, altera manus. * Ascyltos jam deficiente fabularum contextu, † Quid ergo, inquit, non sum dignus, qui bibam? ‡ Ancilla risu meo prodita [3] complosit manus, &, † Adposui quidem, inquit, adolescens: solus tantum medicamentum ebibisti? ‡ Itane est, inquit, Quartilla, quidquid satyrii fuit, Encolpius ebibit? * † non indecenti risu latera commovit. * Ac ne Giton quidem [4] ultimo risum tenuit, utique postquam virgunculæ cervicem ejus invasit, & non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit. * Volebamus miseri exclamare, sed nec in auxilio erat quisquam, & hinc Psyche [5] acu comatoria cupienti mihi [6] invocare Quiritium fidem, [1] malas

† *Ascyltos.* ‡ *Encolpius.* † *Psyche.* ‡ *Quartilla.* † *Encolpius.*

1. *duas institas*] Institas dicimus segmenta & limbos, sive sint assuti vestibus, ut forè *in l. vestis* § 1 ff. *de Aur. & argento leg.* scribendum. *Quæ vestibus accessionis vice cedunt institæ, picturæ, clavique qui vestibus insuuntur.* ut Paulus Diaconus, *vestimenta ornata institis majoribus:* sive non sint assuti vestibus, ut Scribonius Largus dixit, *ventrem constringendum institæ longâ:* & Hieronymus in Ezechielem: *Lazarus qui fasciolis & institis vinctus jacuerat in sepulchro.* Iac. Cujacius.

2. *protulit de furis*] Sic Gabbema, & Frellon. *p. de sinu.* Tornæs. in marg. *furæ.* similiter Wouwer. R. Herm. & Lotich. *p. d. sinu.* Erhardus: Legunt aliqui *de fura*, sed malè: Non enim diceret Latinissimus auctor, *protulit de fura*, sed, *fovit.* Infrà: *Illa de sinu liciam protulit.* Multa in sinum condebant, quæ secum portare erat necesse. Ramirez ad Martial. lib. 2 Epigr. 6, n. 4.

3. *complosit manus*] Nonnulli, *composuit*, sed male, est enim gestus aliquid dicturi, aut orationem orsuri. *Ge. Erhard.*

4. *ultimo risum tenuit*] *Ultimo*, id est, tandem, denique. *Idem.*

5. *acu comatoria*] Apul. *Acus crinalis*, lib. VIII Met. *Acu crinali de capite prompta.* Mart. Capell. *crinalis spica.* Varii usus hæ aciculæ: nam acu caput scalpebant. Festus, *Cnasmes, acus quas mulieres scalpunt caput.* Acu crines fingebant, quæ κνασμὸς. Iuvenal. Satyr. II, vers. XCIII.

Ille supercilium madida fuligine tinctum
Obliquo producit acu, pingitque tremenţeis
Adtollens oculos. — —

Ovid. lib. 1 Amor. el. XIV. In Isidori Glossis: *Acus, calamistratorium.* Xiphilinus: βελόνη, ἣ τοὺς τρίχας εἴσηρεν (*acu, quæ crines distinxit*). Martial. lib. 5 Epig. LXVII. Isidorus lib. XIX, c. XXXI. Lucill. *discerniculum.* Tertull. *Codo acum crinibus distinguendis.* Acus illas gemmis ornabant. *Vlp. l. argumento* ff. *de Auro & argento legato.* Io. à Wouweren.

6. *invocare Quiritium fidem*] Adversus vim & injuriam, *Fidem populi Rom. & fidem plebis*, vel *fidem Quiritium implorabant.* exempla suppeditat Livius

Digitized by Google

[1] malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipsum satyrio tinxerat, Ascylton opprimebat. * Vltimo cinædus supervenit [2] myrtea subornatus gausapila, cinguloque succinctus, modo extortis nos clunibus cecidit, modo [3] basiis olidissimis inquinavit; donec Quartilla [4] ballenatiam tenens virgam, alteque succincta, jussit

aliàs legimus exclamasse eos, PORRO QUIRITES. Incertus auctor in Priapeis:

Porrò (nam quis erit modus?) Quirites,
Ajit precidite seminale membrum.

Apulei. lib. IIX Met. *Nec diu tale facinus meis oculis tolerantibus, Porrò Quirites, proclamare gestivi: sed viduatum caterùs syllabis, & literis, processit, O, tantùm, sanè clarum ac validum.* Tertull. lib. I adv. Valentin. *Inclamaverit in eam, quasi, Porrò Quirites, aut, fidem Cæsari.* Macrob. qui ex Laberii mimis citat hunc versum,

Porrò Quirites libertatem amisimus.

Et hoc erat, *Quiritare.* Varro lib. V. L. I. *Barn. Brissonius.*

1. *malas pungebat*] Fortè, *pingebat. acu pingere.* Iuvenal. *Petrus Daniel.*

2. *myrtea subornatus gausapila, cinguloque succinctus*] Iungerm. legit *gausapina*, ut apud Martialem:

Mense vel Augusto sumere gausapinas.

alii *gausapa*, vel *gausapia.* Erhardus. *Gausapia* habet ex nostris Tornæs. & in marg. *gausapina.* reliqui omnes *gausapila*; quod est c. Pithœi, notante P. Scriver. ad edit. Tornæs. Ioh. Weitzius: Romæ plebs fuscis pænulis vel lacernis ibat induta vulgò; milites verò & famuli lautiores rufis. Martial. de Canusinis lacernis, pænulisve, lib. XIV Ep. CXXIX.

Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis:
Et placet hic pueris militibusque color.

Servi enim eodem habitu, quo milites, saltem honestiorum. Seneca: *Quo te pænulati isti in militum quidem non vulgarem cultum subornati; quò, inquam, te isti efferunt?* Cæterùm pænulæ illæ militares, & serviles & plebeiæ, omnes cinctæ. Hinc apud Gellium: Piguit saltem vos pænulatos cinctosque esse. Petronius hîc: qui *gausapinam*, pænulam intelligit. Salmas. Not. in Lampr. p. CLXXIV. qui & p. CCVI docet, pænulas *gausapinas* esse dictas, quòd in morem gausaparum textæ essent. *Gausape*, primitus stragulum ex stramine plexum; dein etiam ex lana texta, villosa: tunicæ, & peristromata. ut videre ex Plin. l. 8, cap. 48; & aliis. Vnde hîc *myrtea gausapila*; quam sive subligaculum, aut stragulum cum Gloss. Petron. intelligas, sive penulam, coloris fuit inter flavum & nigrum. Glossar. & Erhard. qualis fructus *myrtous* maturus. Dousa MS. ad edit. Tornæs. Est autem *gausape* Græcum, à γαυσάπης. G. I. Vossius ex Varr. & Prisciano, mutavitque genus. *gausape* indeclin. *gausapes, is, - pa, æ, - um, i.*

3. *basiis olidissimis*] Propter oris stuprum. Martial. l. 12 Epigr. 59. *Hircoso premit osculo.* Erhard.

4. *ballenatiam tenens virgam*] Sic & Fœllon. Wouwer. Rutg. Herm. Lotichius. Gabbema ex Pithœo, & Erhardo: Hyginus lib. 11. *Nonnulli, cum faciunt cadaceos, duos draconas implicitos virgulâ faciunt: quod initium Mercurio fuerat pacis. Ejus exemplò & athletæ, (athlothetæ, legendum censet Pet. Faber Agon. lib. 1, c. XIX) & in reliquis hujusmodi certationibus virgulâ utuntur.* Servius in illud Virgil. lib. IV.

Tum virgam capit.

Hodieque, inquit, *tam athletarum quàm gladiatorum certamina virgâ dirimuntur: & præfecti gentium Maurorum, cùm*

Digitized by Google

juſſit infelicibus [1] dari miſſionem. * Vterque noſtrum religioſiſſimis juravit verbis, inter nos periturum eſſe tam [2] horribile ſecretum. * * Intraverunt [3] palæſtricæ quam plures, & nos [4] legitimo perfuſos oleo refecerunt.

ùum fiunt, virgam accipiunt & geſtant. Turneb. lib. XIX, c. VII. *Balenatam vocat virgam, quæ, ut opinor, è cartilagine balenæ fit, qualia videmus calatorum eccleſia commentacula, ut veteres appellabant.* Mos ille athletarum ac gladiatorum certamina dirimendi virgis hodiéque durat. vide Savaronem in Sidon. lib. II Ep. II. Tornæſius, qui in textu legit *balenatam*, in marg. ſuæ editionis: Alii *bellatam*, alii *venenatam*. Quidſi *balenatam*, è balenæ ſetis confectam, quales nobilium fœmin. in Gallia, Batavia? Ch. Richardus mavult *balenariam*, ut ab arena *arenarius*, à verbena, *verbenarius*. rectiùs vel *balenatam*, vel balænariam à balæna, quod Feſto, Voſſio, aliis, à φάλαινα.

1. *dari miſſionem*] Miſſio ad victos gladiatores pertinebat. illius effectus, ut ab imminenti periculo, & in eum diem duntaxat liberarentur. Liv. *gladiatores dando, modò vulneribus etiam, modo ſine miſſione.* Hinc apud Apuleium lib. II M. Fotis: *Graſſare guaviter, & occide moriturus: hodierna pugna non habet miſſionem.* In re ſimili, Petronius infrà: *Inhibuit Triphæne ſacinus non diſſimulata miſſione.* Lipſ. Saturn. Serm. lib. II, c. XII fusè. Flor. l. 3, c. 20 de bello adverſus Spartacum ſervilis motûs ducem: *Et quod ſub gladiatore duce oportuit, ſine miſſione pugnatum eſt.* Erhardus.

2. *horribile ſecretum*] *Horribile*, id eſt, ſacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quandam à ſe religionem incutiat. Vnde & Catullus εἰρωνικῶς (ironicè ſimulatè) ſcilicet:

Di magni, horribilem & ſacrum libellum!

Sic & Petronius poſteà: *Et Protogenis rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia non ſine horrore tractavi*, id eſt, non ſine religione, metu ac reverentia, quæ rebus divinis debetur. Sic *horrificè*, pro venerandè apud Lucret. lib. II. *Deuſa P.*

3. *palæſtricæ*] quæ motus geſtuſque corporis format. *Gloſſ. Petron. Alii legunt, palæſtrita.* Anonym. in Var. Lect.

4. *legitimo perfuſos oleo refecerunt*] Sic & Tornæſ. Wouwer. Rutg. Herm. ſed Lotich. *lecytino*, Frellon. *lecitino*, Wouweren: al. *lecytin.* L. *lecythino perfuſos oleo*, id eſt, balneari. λήκυθος, vas olearium. Gloſſ. Iſid. *Lecythus, ampulla olearia.* Scholiaſtes Theocriti: ὄλπης. ἴσως τὴν λήκυθον τὴν ἔχουσαν τὸ ἔλαιον ἐκρεῖθρὸν ὃ τοὺς παλαίστρους (*Ampullam. Similiter & lecythis continentibus oleum utebantur in palæſtris*). Hæc figura in veteribus monumentis & lapidibus conſpici indicium fecit illuſtris Scaliger. Quòd oleò uncti dimicaturi, Scholiaſt. Theocriti. λιπαροὶ ἦ λίχμ παλαίστρου, ἐπεὶ οἱ παλαιστρεῖς, ἐλαίῳ ἐχρίοντο ἀλείφοντο, οἷον ἐπάλαιον (*Pinguem verò dicit palæſtram, quod pugnaturi oleò priùs ungerentur, deinde pugnabant*). Hujus moris ratio apud Clement. Alex. Paed. lib. II, c. II. Καὶ τὸ ἔλαιον αὖτο τοὺς παλαίστρους, ἢ τοὺς σώματος ἕνα πάλλουσιν ζώσης ἀνθρώπου ἦ, τῶν μὲν ἄνωθεν, ἐπὶ ὃ ὦν οἷς μάχεται ἐξαναλώσωσιν, καὶ τὸν ἐκθέτερον φίλης ἀλαλιμμένους, τοῦτο ὃ τοῦ σπόνου ἀναπέμπει εἰς τὸ τῆ ἀγωνίας πυμαίνειν (*Et hoc idem oleum, apibus quidem ac inſectis inimicum eſt; hominum verò aliis juvat, aliis in pugnam evocatos*

fecerunt. Vtcumque igitur laſſitudine abjecta, [1] cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus; in qua tres lecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarum adparatus ſplendidiſſime expoſitus. Iuſſi ergo diſcubuimus, & [2] guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno [3] inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis quum laberemur in ſomnum, † Itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente eſt, quum ſciatis [4] Priapi genio pervigilium deberi? ‡ Quum Aſcyltos gravatus

† *Quartilla.* ‡ *Enculpius.* tot

evocatos & largiter perunctos in ſtadiis doſerit, etiam omni pugna genere exercitatum.

1. *cœnatoria*] *Cœnatoria*, ſunt veſtes, quibus in cœna antiqui utebantur, ut & apud Martial. lib. x Ep. lxxxvii:

Cœnatoria mittit advocato.

Turneb. lib. xix, c. vii: Lipſ. Saturn. lib. i, c. ii. *veſtes epulares.* Savaro ad Sidon. lib. i Ep. ii. Pomponius in L. xxxiii ff *de Aur. argent. leg.* imò *cœnatoria*, id eſt, *deambulatoria*. Rader. ad Mart. lib. x Ep. lxxiii. Erhardus. *cœnatoria veſtis.* Cum qua diſcumbere ſolebant, aliàs toga triclinaris. *Gl. Petr.*

2. *guſtatione mirifica initiati*] *Guſtatio*, ſeu ut Mart. *guſtus*, lib. xi Ep. xxxii: & l. iii. prima pars cœnæ, quæ aliis *antecœna*, ut Apul. lib. ii Met. Hæc erat potio in principio menſæ, quæ Apul. *antecurſoria potio*, Met. lib. ix. *S. A. Gabb.*

3. *inundari vino*] Tranſlatio à fluminibus. *Gloſſ. Petron.*

4. *Priapi genio pervigilium deberi*] *Cereris pervigilia celebravere fœmine* apud Tacitum, lib. xv Ann. xliv, *quibus mariti erant.* Fortunæ pervigilium apud Sueton. videmus in Galb. c. iv. Pervigilium, quod apud Liv. legitur lib. xxiii, c. xxxv, cui Deo, cui Deæ pervigilatum fuerit, non liquet. ut nec apud Tranquillum in Calig. c. liv: in Vitel. c. x. Veneris pervigilii meminit Plautus Curcul. i, iii, xxv. & pervigilium Veneris, Clariſſ. virorum notis, nobilitatum, videre eſt apud varios Scriptores. *Conſideremus*, inquit Arnob. lib. v adv. Gent. *myſteria & illa divina: quibus gente ab Attica, ſancta illa pervigilia conſecrata ſunt, & pannychiſmi graves.* Hoſpin. de orig. Feſt. Chriſt. c. vii. Covarr. lib. iv Rar. reſ. c. xix; ubi, inter alia, extat de Nocturnis Sacris Conſtantii Imper. conſtitutio l. xvi Cod. Theod. quæ quinta eſt ad Cerealem P. V. his verbis: *Aboleant ut ſacrificia nocturna Magnentio auctore permiſſa, & nefaria deinceps licentia repellatur. Dat. viiii Kal. Decembr. Conſtant. A. vi, & Gallo Ceſa. ii Coſſ.* Nocturna ac nefanda Bacchi ſacra & pervigilationes Romanorum, SCtum S. Poſtumio Albino & Q. Martio Philippo Coſſ. latum A. V. C. dcccxvi iii penitus abrogavit. lib. xxxix, c. xiix. Diagondas Thebanus primus apud Græcos lege perpetua damnavit nocturna ſacrificia. In ll. xii. Tabb. legitur: NOCTURNA. MULIERUM. SACRIFICIA. NE. SUNTO. PRÆTER. OLLA. QUÆ. PRO. POPULO. RITE. FIANT. NEVE. QUEM. INITIANTO. NISI. UT. ASSOLET. CERERI. GRÆCO. SACRO. Gabbema. *Pervigilium.* Sacrum nocturnum, quo vigiliæ indicuntur, quibus deos, deaſve colebant. *Gloſſ. Petron.*

1. *qua*

Digitized by Google

tot malis in ſomnum laberetur, illa, [1] quæ injuria depulſa fuerat, ancilla totam [2] faciem ejus fuligine longa perfricuit, & non ſentientis labra, [3] humeroſque ſopitionibus pinxit. Iam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſque familia fecerat: atque alii circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant, alii parietibus adpliciti, quidam in ipſo limine conjunctis marcebant capitibus: [4] lucernæ quoque humore defectæ, tenue, & extremum lumen ſpargebant, quum duo [5] Syri expilaturi lagenam, triclinium intraverunt:

1. *quæ injuria depulſa fuerat*] Vide ne verius, *quæ injuriam repulsâ tulerat*. Anonym. MS. ad edit. Tornæſ.

2. *Faciem ejus longa fuligine perfricuit*] Plaut. Pœnul. v, iv, xxii.

Stulta, ſoror, es magis quam volo. an verò pulcra videre, obſecro.
Si tibi illic non os oblitum eſt fuligine?

quod mirificè facit ad illuſtramentum Petroniani hujus loci. Nonius i, § ccxix. *Sublevit, ſignificat illuſit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur.* Idque turpiculis, potiſſimum puellis, quas hoc contumeliæ genere à procaci juventute affici mos erat: credo, ut hac quaſi cenſione monitæ, deformitatis ſuæ in memoriam revocarentur. Confirmat hanc opinionem Adelphaſium, quam ibidem ob amabilitatis ſucceſſum hæc de ſemet ſatis glorioſè prædicantem Comicus induxerat modò:

- - *Certo enim, quod quidem ad nos duas*
Attinet, prapotentes, pulcra, paciſque potentes, ſoror, ſumus
Neque ab juventute ibi irridiculo habita, quod pol, ſoror,
Cæteris omnibus factum eſt. - -

Douſa P.

3. *humeroſque ſopitionibus pinxit*] Sic & Wouweren. Tornæſ. *h ſopitionibus* (in m. *ſcriptionibus ſopiti*) *p.* Excellon. Rutg. Herm. Lotich. *h. ſopitu titionibus p.* Erhardus: Leg. *ſopitus titionibus p.* ut *ſopiti titiones* contrarii ſint ardentibus. Gruter. Suſpic. l. 3, c. 3. vel *ſopiti titionibus. τὸ τι* quod ter ſcribendum erat, bis à librario negletum loco depravando fuit. Humeros *ſopiti*, ſive dormientis Aſcylti ancillà carbonibûs pinxit. Catullus: *frontem taberna titionibûs ſcribam.* i. e. carbonibûs. Rectè Gruterus *ſopiti titiones*, ſunt carbones. Ramirez Hypomnem. Martial. l. 3 Epig. 42, n. 2. ut contra *vigilantes* i. ardentes, prunæ ac tortes. Gloſſ. Petron.

4. *lucernæ quoque humore defectæ*] Eadem narratio de eadem re apud Propert. lib. iv Ep. viii.

Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernis,
Decidit inque ſuos menſa ſupina pedes.

Ioſ. Scaliger. Paulus Silentiarius Anthol. viii.

- - ὁ δ' ἐλαίτης ἄμπετον ἤδη
λύχνος ἀποκλάσσεν, ἠκὰ μαραινόμενος.

(- - *et jam fax tertia ſenſim*
Deficitur flammis, igne pereſa ſuo.)

Douſa F.

5. *Syri expilaturi*] *Syri* olim aſtutiæ nomine malè audierunt, quemadmodum & Phœnices. Hinc factus locus proverbio: *Syri adverſus Phœnices*: aſtus aſtum trudit. guloſi ſunt, ut

verunt : [1] dumque inter argentum avidius rixantur, [2] diductam fregerunt lagenam. [3] cecidit etiam mensa cum argento, & ancillæ super torum marcentis excussum forte [4] altius poculum, [5] caput fregit. ad quem ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad prædam, postquam se deprehensos intellexerunt, pariter [6] secundum lectum conciderunt, ut putares huc convenisse, & stertere tamquam [7] olim dormientes cœperunt. Iam & [8] tricliniarches experrectus, [9] lucernis occidenti-

ut maximam diei partem in conviviis absumant. Car. Steph.

1. *dumque inter argentum avidius rixantur*] Id est, inter argentea vasa. Horat. *Hunc capit argenti splendor.* Interpr. *argentea vasa delectant.* Cic. in Verrem : *Exposit multum argenti, non pauculà pocula ex auro.* L. Quæsitum § 28 D. de Instr. vel instr. leg. *Jo. à Wouweren.*

2. *diductam fregerunt lagenam*] *Diductam*, id est, in duas partes ductam. *Pulmannus* in Horat. l. 3 Carm. od. 28. *Ge. Erhardus.*

3. *cecidit etiam mensa cum argento*] Mensæ, quæ abaci, positæ, in quibus omnis generis, præclarique artificii vasa aurea, argentea, crystallina expositа, ad usum simul & splendorem. Hæ *mensæ*, seu abaci, *delphicæ* dicebantur. Martial. l. 12 Ep. 69.

Aurum atque argentum non simplex delphica portas.

Glossæ, *abaci, delphica.* Iuvenal. Satyr. 3. — *urceoli sex*

Ornamentum abaci.

Comment. *Quod nos delphicam dicimus.* Horat. — *& lapis albus*

Pocula cum cyathis duo sustinet.

Acro : *lapis albus, mensa marmorea, quam nos delphicam dicimus.* Wouwer.

4. *altius*] Sic Tornæsius, edit. Frellon. Wouweren, & reliqui. Gabbemian. utraque, *alius* : nec id facilè errori darem, nisi in posteriore editione seu fragmento vix in talia animadversum deprehenderem.

5. *caput fregit*] nihil est mutandum. Locutio hæc Plautina est ac elegans. Hinc illud Plauti : *va capiti tuo.* Caput autem frangere est vulnerare. Vnde idem Petronius infrà : *Nisi harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan brachia mea caputque fregisset.* Erhardus.

6. *secundum*] juxta : Livius : *Vulnus secundum aurem accepit.* Erhard.

7. *olim dormientes*] *olim* pro *diu.* Infrà : *Mercenarium suam jam olim dormientem exire jubet.* Idem.

8. *tricliniarches*] Idem Græcis dictus συμποσιάρχης, & ἀρχιτρίκλινος. Inter alia etiam ejus muneris erat, potionem prægustare. Vnde apud convivium illud nuptiale Signorum primò, quo innotescere cœpit Iesus Dominus inlustre, primum architriclino vinum adlatum, non verò ut biberet, sed ut gustaret tantùm : *Vt autem gustavit architriclinus aquam vinum factam*, ait D. Ioannes c. 11. Vbi indubiè ejus indicatum fuisse officium animadvertent Viri Docti, Indéque jam & Inscriptiones Lapidum clarere : A. Lagvna. Triclinarcha. *I. A. Gonsalius. Triclinarches*, præfectus, cui instruendi ornandique triclinii cura incumbit. *Gloss. Peer.*

9. *lucernis occidentibus alium insti-*

Digitized by Google

cidentibus oleum infuderat; & [1] pueri, deterſis pauliſper oculis, redierant ad miniſterium, quum [2] intrans cymbaliſtria, & [3] concrepans æra, omnes excitavit. Refectum igitur eſt convivium, & [4] rurſus Quartilla ad biben-

deras] Eleganter notat Scaliger veterum ſuperſtitionem, qui ignem velut animatum quid, exſtinguere, religionem ducebant; ſed oleo infuſo ſaturitate, cùm volebant, obtuebant, elidebantque quaſi ſpiritum flammæ. Barth. in Ceir. Virgil. n. 344. Adde Weitzium Indic. in Dracontii Hexaëm. *Flamma moritur, reſurgit.* Ge. Erhardus.

1. *pueri deterſis pauliſper oculis*] Apul. l. 2 Mileſ. *Perfrictis oculis & obarmatis ad vigilias.* Cleomedes l. 2. ὅτι ὅτε τὰς τῶν ὀμμάτων ἐπιφύσεις ὁ ἥλιος (*Eſt & quum oculos perfricans*) &c. Ioan. à Wouweren.

2. *intrans cymbaliſtria, & concrepans æra*] Mulieres, quæ *cymbala* quatiebant, pro analogia vocamus *cymbaliſtrias*, vidimuſque eas ſæpius Romæ in ſcalpturis Bacchanalium ſacrorum, è quibus hæc damus:

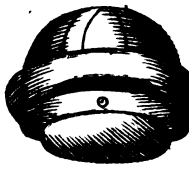

Hinc autem adparet quomodo *cymbala* colliderentur. quod intelligens Amalarius Fortunatus, ſcriptum reliquit lib. III, c. III. *cymbala invicem tanguntur ut ſonent: ideò à quibuſdam labiis noſtris comparata ſunt.* Dioſcorides lib. IV teſtatur, *cymbala* ejus figuræ fuiſſe, qua cotyledonis folia ſunt; ut & Scribonius Largus c. LV. Latini *umbilicum Veneris* vocant. *Coxendicibus* adſimilat Plinius lib. XXV, c. ult. *acetabulis* Iſidorus lib. III, c. XXI. Ambabus manibus (erant enim manubriata vel anſata in extima convexitate) apprehendebantur, & compoſa concuſſáque ſonitum edebant, tinniebantque. Materia eorum fuit ex ære. *Laur. Pignorius.*

3. *concrepans æra*] Concrepare eleganter uſurpatur de inſtrumentis tinnulis. *Erhardus.* Eadem ferè locutio apud Propertium:

Cymbala Thebano concrepuere deo.

Item Ovidium:

Themeſaéque concrepat æra.

Quod & Martialis ſecutus:

Et Tarteſſiaca concrepat æra manu.

Cymbala proinde ex ære, quemadmodum & crotala (unde crotaliſtria); ſed & ſiſtra, inſtrumentum tinnulum concavum Matris deorum ſacris conſuetum adhiberi antiquitus. *Ia. Donſa.*

4. *rurſus Quartilla ad bibendum revocavit*] Suetonius in Vitellio c. 13. Epulas trifariam ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat: *in ientacula, prandia, cænas, & comiſſationes.* Vnde Lucianus in bis Accuſato ait: *Luna officium eſſe, ut comiſſantibus præluceat.* Prodibant autem in convivali veſte, corollas capiti impoſitas, colloque impenſas habentes, pueris præcedentibus, qui funalia geſtabant, fidicine denique præcinente. Quem morem proſe-

bibendum revocavit. [1] adjuvit hilaritatem comissantis [2] cymbalistria. * * [3] Intrat cinædus homo omnium insulsissimus, & plane illa domo dignus, qui ut [4] infractis manibus congemuit, [5] ejusmodi carmina effudit:

† *Huc*

prosequitur Petronius. *S. A. Gabbema.*

1. *adjuvit hilaritatem comissantis cymbalistria*] Sunt, qui scribant, *comessatio*, contra omnem antiquitatem. Quidam libri veteres, *Comisatio*, contra Festum, & Græcam etymologiam. Nonnulli libri, *commissatio*; alii, *communisatio*: à quibus eadem caussa, dissentio. *A. Manutius. P. F.* Si à *comedo* descenderet, prima foret brevis, Mart. lib. v Epigr. xvi. dictum à κῶμος, quod Græcis nihil aliud est, quam convivantium foras è triclinio prodeuntium lascivia. Hinc κωμάζειν, saltare post compotationem, & Latinis comissari: interdum idem quod crapulari & ebrietati indulgere: quia hæc duo fere conjungebant. inde comissari, bibere à cœna: Plaut. Rud. v, iii, lxvii: Stich. v, iv, iv: & v, ii, ult. *S. A. Gabbema.*

2. *cymbalistria*] Habes antè, ad *intrans.* & *concrepans.*

3. *Intrat cinædus*] An etiam *cinædus* qui præposterè init? Gellius: *Nihil interest, quibus membris cinædi sitis, posterioribus an prioribus.* κυρίως (propriè) *muliebris patientia scortum*, Petronius suprà. Hinc *cinædus* à κενὸς καὶ αἰδῶς, *quasi pudore vacuus.* Nonius saltatores vel pantomimos primariò hoc nominis meruisse observat, accersitque ἀπὸ τῆ κινεῖν τὸ σῶμα, (*à motu totius corporis*, quòd libidine omnibus anteirent, qui choros agentes in continuo motus exercitio & agilitate. Vnde mox: *Huc huc convenite spatalocinædi, semore facili, clune agili*, &c. Bulingerus de Theatro, l. i, c. 43, simpliciter ait esse πορὰ τῆ κινεῖν τὸν αἰδῶ vel τὰ αἰδοῖα, *a motu pudendorum.*

4. *infractis manibus congemuit*] Scio hoc trahi ad habitum componentium se ad dicendum; quamquam in conviviis digitis crepantes luserint. Lucianus Lexiph. ὁ μὲν τις ἐπὶ τὸν κρόταφον ἀναρροιχησάμενος, ἐπιφόρημα ἐπιζητῆ ὀδὲ λαμπάδα ἐπαυλεῖν, ἄλλος ἐμύκᾶτο σὺν γέλωτι τὸν ὄσφυν. (*Atque exinde alius quidem tabulata assultans irrumpendi locum quærebat, alius autem crepitu ac plausu digitorum ludebat, alius porrò cum risu lumbos lasciviter agitabat*). Quid innuat τὸ *ingemuit*, ex Clement. verbis hauriendum. Propert. — — *at illi*

Pollicibus fragiles increpuere manus.

Ioan. à Wouweren.

5. *ejusmodi carmina effudit*] Plaut. *Suavem cantionem occipite cinædicam, ut perprurisçamus usque ex unguiculis.* Introducebant enim cinædos aut alia mancipia huic operi destinata, qui lascivis carminibus, impudico corporis motu, venerem excitarent; aut psaltrias, quæ numeris obscœnis motibus respondebant. Arnobius lib. 2. *Vt symphonicas agerent & fistulatorias artes, cantionibus ut præirent obscœnis numerositer, & scabillorum concrepationibus sonoris, quibus animarum alia lasciviens multitudo incompositos corporum dissolveret in motus, & ad ultimum clunibus & coxendicibus sublevatis lumborum crispitudine fluctuaret.* Sed hæc propriè de lascivia mimorum. Iuvenal. Satira ii. — — *ut Gaditana canoro*

Incipiant prurire chorô, plausuque probata

Ad terram tremulo descendant clune puellæ,

Irritamentum Veneris languentis.

1. *Huc*

Digitized by Google

† *Huc huc* [1] *convenite nunc* [2] *ſpatalocinadi*,
Pede tendite, curſum addite, convolate planta,
Femore facili, [3] *clune agili, &* [4] *manu procaces*,

† *Embaſicetae.* [1] *Molles*,

1. *Huc huc convenite*] Luſus Sotadicus. Scaliger in Catalect. ſic in Carm. libero Priapi:

Huc, huc, quiſquis es' in dei ſalacis
Diverti grave ne puta ſacellum.

Ge. Erhardus.

2. *ſpatalocinadi*] Gloſſ. σπαταλῶν, *delicatus*; σπαταλᾶν, *delicias agere*. Vnde & *ſpatalium*. Tertull. *manus ſpatalio circumdari ſolita. Spatalocinadi*, qua licentia Lucull. *mœchocinadi*. Wouweren. *Spatalium* inter inſtrumenta eſt luxûs, ornamentum manuum muliebre. *G. I. Voſſius.*

3. *clune agili.*] Deſcribit cinædicam ſaltationem verbis ſubturpiculis, pariter quæ ad illam mirificè faciunt, atque cinædorum ad flagitia; utrumque ergo utrique convenire, *agilem clunem*, inquam, & *femur facile*, indubium eſt. Diſertim Iuvenalis XI, 164 ſaltatricibus Gaditanis dedit *tremulum clunem*. Ad obſcœna quoque traduci motum *clunium agilium*, neminem fugit. *Cevere* id vocabant antiqui. Martial. lib. III Epig. XCV; Perſ. Sat. I, 101: *An Romule cevet?* ubi priſcus Grammaticus: *molleſcit? molles & obſcœnos clunium motus ſignificat.* Vide ergo planè datum cinædis. Feminis vero ſæpius à pluribus, illudque vocarunt *criſſare*. Lucilius:

Criſſatura, ut ſi frumentum clunibus vannat.

Carmen liberum de Telethuſa:

Criſſabit tibi fluctuante lumbo.

Inde, venuſta compoſitione, puellæ ea inſignes mobilitate vocatæ, *recelliclunia*. Idem tu puta de *femore* & eſſe quoque dictum. *I. A. Gonſal.* Arnobius l. 5. *Laſcivia deinde luxuriantis aſſumptâ, huc atque illuc clunes torquet.* Iuven. Sat. II.

– *& de virtute locuti clunem agitant.*

Comm. *ad patiendum ſtuprum.* Io. à Wouweren.

4. *manu procaces*] An legendum *procace*, ut ſit cum illo quod in fragmentis legitur: *Manu puer loquaci.* An *procaces*, ut in primo Carmine libero:

Carminis incompti luſus lecture procaces.

id eſt, laſcivos & impudicos? an verò intelligit libidinantes, id eſt, λασταίζοντας, & maſturbantes, de quibus apud Catullum, Martialem, & in Priapejis. Cæterùm univerſa Theologorum natio dictat, hujuſcemodi *manus procaces* ab Apoſtolo *molles* vocari! *Neque molles*, inquit, *regnum Dei poſſidebunt*, 1 Cor. 5, v. 9. ubi *molles* Syrus paraphraſtes, interprete Emanuele Tremellio, exponit, *corruptores ſui ipſorum.* Quò dictum quoddam Salomonis trahere videtur S. Epiphanius in lib. adverſus Valeſios, qui ſeipſos caſtrabant, ubi infit: *Salomon reprimens eunuchorum turpitudinem, dicit: Beatus Eunuchus, qui non operatur in manu ſcelus, neque cogitat malum adverſus Dominum.* Loquitur de eunuchorum titillanti laſcivia & impudicitia apud Anaſtaſium Nicænum quæſtio 79 in Scripturam. Adde Vincentium Belvacenſem Epiſcopum in Speculo Naturali. Et quoniam ſemel occœpi, pergam exſequi, & aliquid addere de civili pœna, quod non paucos fugere videtur, qui hoc flagitium elevare, quod in ſe eſt, ſtudent. Angel. Aretinus in tract. de Maleficiis, num. 53, cenſet eum, *qui propriis manibus fellat*, pœnâ *capitis afficiendum*, ſuffragante etiam M. Antonio Delr. in Miſcellan. ad L. *cùm vir nubit.* Cod. ad L. Iul. de Adult. Ioan Gerſon in Tractat. de confeſſi. mollitiei ſcribit, *leges publicas pœnam ignis infligere.* B. quoque Bernardus Abbas Clarævall. eam eoque idem Gerſon Sermon. in ſolemni-

[1] *Molles,* [2] *veteres,* [3] *Deliaci manu recisi.*

‡ Consumptis versibus suis, [4] immundissimo me basio conspuit: mox & super lectum venit, atque omni vi detexit [5] recusanteis. Super inguina mea [6] diu multumque

‡ *Excelpint.*

lemnitate omnium Sanctorum mittunt *ad latrones, ad latrones, ad ignem, ad ignem.* Mitiùs tamen cum illis agendum Iodoc. Damhouderius, magnus ille quondam maximi Cæsaris Caroli V, Consiliarius, censet, dum scribit: *Primam speciem Sodomiticam committunt quicunque secum Venerea secretò exercent, quod crimen Apostolus mollitiem vocat; Latini verò magis propriè masspatorum nominant. Hos itaque masspratores damnant propter fœdam enormitatem aut exiliò, aut alia pœnâ extraordinariâ.* In Prax. rerum criminal. cap. 96, num. 5. *Ge. Erhardus.*

1. *Molles*] Cinædi, qui propritim *molles.* Barth. ad Claud. num. 1485. pathici, seu (ut Petronius loquitur) *mulebris patientiæ scorta.* Benedictus Magister in Grammar. *Mollis à mollio derivatur, quia vigorem sexûs enervati corporis dedecorat, ut quasi mulier emolliatur.* Arnobius lib. 5. *Evirati isti mollesque.* Idem.

2. *veteres*] Exoleti. Vide Lamprid. in Elagab. *Wouweren. Veteres,* exoleti dicebantur scorta mascula, quæ jam *provectioris erant ætatis,* quàm ut amari sint idonea. quod genus non paucos circum se habuisse Heliogabalum ferunt: quos deinde Alexander Severus rerum potitus partim in insulas deportandos, partim naufragiò mergendos curavit. Cic. pro Milone: *Clodius semper secum scorta, semper exoletos, semper lupas ducebat.* Huc facit illud Martialis:

Vrbanus tibi Cæcili videris;
Non es credo mihi. quid ergo? verna es, &c.
Quod bucca est vetuli dixe cinædi.

Anonymus. Erhardus mallet *teretes.* ad compactum robur & formam respiciens: q. *veteres,* & quod præcedit *clune agiles,* &c. non sat congruerent.

3. *Deliaci manu recisi*] *Deliaci* fuere mercatores, qui Delum frequentabant; ubi nobilissimus erat mercatus, teste Cicer. pro Cornel. Forsasse igitur ex illis molles multi fuerint; sed verius sit, illic etiam venditos fuisse eunuchos & molles. *Deliacorum* etiam *gallinariorum,* Columella meminit lib. VIII, c. II; & Cic. in Lucul. Turneb. lib. XIX, c. VII. Quem tacito nomine reprehendens Scaliger scribit: *Deliaci manu recisi* sunt spadones. Nam capones *Deliaci* manu castrantur. *Deliacus* enim pro curatore gallinarum. Scaliger ad lib. III R. R. c. IX. *Erhard.*

4. *immundissimo me basio conspuit*] Lucret. lib. 5.

Adfigunt avidè corpus, jungunt que salivas Oris. Wouweren.

Catull.

Suavia commiscit spurca saliva tua.

Et alibi:

Tanquam commixta spurca saliva lupa.

Scaliger ad Catull. Epigramm. 79. *Idem.*

5. *recusantes*] Sic & Tornæs. Wouwer. cæteri. Anonym. in Var. lectionibus: al. *recusantem.* Erhardus, Omnino ex veteri codice legendum, *recusantem,* scilicet, *me.*

6. *diu multumque*] Particulæ à Plauto mutuatæ Mostell. *Recordatus multum & diu cogitavi.* Erhardus.

1. *meluit*

Digitized by Google

que fruſtra [1] moluit. [2] Perfluebant per frontem ſudantis [3] acaciæ rivi, & inter rugas malarum [4] tantum erat cretæ,

1. *moluit*] *Molere* ſignificat, inire, ſubagitare, & aggredi rem veneream. Auſonius:

Deglubit, fellat, molitur per utramque cavernam.
Cum dabit uxori moliter tuus, & tibi adulter:
Quantum deprenſi damna pudoris emunt.

Molsterem namq; ab hoc verbo *fututerem* dicit Auſon. *Molere* trahi ad hanc ſignificationem pudendam arbitror, quod *rota molendinaria rotam terendo conterit.* Ioh. Bapt. Pius. Petrus Comeſtor, vulgò Magiſter dictus in Hiſtoria Scholaſt. ad illa libri Iudicum verba: *Samſonem clauſum in carcere molere fecerunt: Molere*, inquit, *fecerunt, quaſi opere ſervili eum affligentes: nam molere eſt terere, ſicut triticum vel aliam annonam. Hebræi tamen tradunt, quod Philiſtæi fecerunt eum dormire cum mulieribus robuſtis, ut ex eo prolem robuſtam ſuſciperent: nam molere etiam eſt ſubagitare vel coire. & eſt tracta hac ſignificatio à prædicta; quia enim coit, quaſi molere & terere videtur.* Erhard.

2. *Perfluebant per frontem ſudantis acacia rivi*] Horat. Epod. od. XII.

Quis ſudor vultis, & quam malus undique membris
Creſcit odor: cùm pene ſoluto
Indomitam properat rabiem ſudare, nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili.

Inſpice Marcilium Horatii interpretem. *Gabbem.*

3. *acacia rivi*] Felix Fabri Hiſt. Suevor. l. . . cap. 9. *In aliis regionibus fœmina fuchs utuntur, dealbant & colorant facies*, &c. *Fucus* propriè eſt color, quo panni & lanæ inficiuntur. Hinc pro medicamento ſeu colore illo ponitur, quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur. Ab Hebræis appellatur *puc*, à verbo *haphac*, quod eſt invertere vel immutare. Et ſanè vera & elegans eſt etymologia, quoniam hujuſmodi picturis vultus ac facies vertuntur ac immutantur, cùm longè aliæ appareant, quàm ſint naturali conſtitutione. Græcè autem generali vocabulò hæc appellantur κοσμητικὰ φάρμακα, quòd faciunt ad *ornamenta* & mundum muliebrem. Dicunt etiam φῦκος, unde Latinis *fucum* deductum arbitror. Speciatim verò *ceruſſam* vocant ψιμμύθιον, & ψίμμιθα, quod nos *ſtibium* nominamus: *put puriſſam* verò ἀνδρόκτλον, *calliblepharum*, cujus meminit Plin. lib. 23, c. 4; nec non Tertull. lib. de Cultu fœmin. indè dictum, quod palpebras & ſupercilia venuſtet. Fruis horum lenociniorum eſt, conciliare pulchritudinem ac faciem immutare, quò videatur ornatior & tegantur vitia, vel inducatur melior forma, quam à natura habeatur. Colores verò præcipui ſunt, aut albor, quem præbet *ceruſſa*: aut rubor, qui *purpuriſſo* quæritur: vel nigror, uſitatus ad palpebras & ſupercilia, quem præbet *ſtibium*. De ceruſſa ergo accipiendus hic Petronii locus. De ſtibio autem illa verba Cypriani ſerm. 5 de Lapſis: *Nigro pulvere lineamenta oculorum pingis, cùm te Deus aliter fecerit*; & fortè etiam hic Petronii locus; quoniam dicit *per frontem*. Erhard. *acacia rivi*. Vnguentum ex *acacia* quo facies pingitur ut ſpecioſior videatur. *Gloſſ. Petr.* Vet. Lex. *Acacia ſuccus prunellorum immaturorum.* Anonym. inter Varios hic in Notis. *acacia rivi.* Id eſt, fuci ex *acacia* ſucco compoſiti, per ſudorem liquefacti, mador per frontem manabat. Quamquam apud auctores nihil aut parum mihi alioqui occurrat de *acacia* uſu ad *fucos* adhibiti, nihilò feciùs eum ex Dioſcoride liqueat, *acacia* ſuccum

Digitized by Google

cretæ, ut putares [1] detectum parietem nimbo laborare. Non tenui ego diutius lacrumas: sed ad ultimam perductus tristitiam, Quæso, inquam, domina, certe Embasicœtam jusseras dari. Complosit illa tenerius manus, &c, † O, inquit, [2] hominem acutum, atque [3] urbanitatis vernulæ fontem! Quid? tu non intellexeras

† *Quartilla.*

exprimi, atque in umbra siccari; itemque ad oculorum affectus, erysipelata, herpetas, & ejusmodi oris ac faciei vitia commode usurpari, facilè ex his circumstantiis effectisque colligimus ex *acacia fucos* parari, quos medici in classe adstringentium ponunt. *Acacia* enim vim habet adstrictoriam & refrigerantem, ut auctor Dioscorides de mater. Med. l. I, c. 33. Quod autem ex motu, calore, atque inde prodeunte sudore fuci abstergantur, Horatius quoque commeminit de anu libidinosa Epod. 12. *Quis sudor vilis*, &c. *Io. Petr. Lotichius.*

4. *tantum erat creta*] Mulieres terra Chia se incrustabant. Plin. lib. XXXV, cap. XVI. Apulejus lib. VIII Met. *S. A. Gabbem.*

1. *detectum parietem nimbo laborare*] Id est perplui tecto rimatò. Plaut. Mostell. act. I, sc. 2. *Venit imber, lavit parietes, perpluunt tigna.* Hoc autem fit cum nimbò perpluit. *Tectoria, νιφιστέγαστα, ἢ τοιχῶν περιχρίσματα, (nivorum incrustationes)*; id fiebat calce macerata. Vitruv. lib. VI, c. II, III. Plin. lib. XXXVI, c. XXIV. At tectorum etiam parietes incrustare, imò quodcunque ad politionem perficere. Vitruv. lib. VI, c. III, IX. Ulpian. *l. si servus. ff. ad leg. Aquil.* hoc *opus albarium* dicitur. Vitruv. lib. V, c. X. Pallad. lib. I, c. XIV. & *album opus.* Vitruv lib. IIX. c. III. *λευκάτειν albimi. l. Architecti C. de Exc. artif.* & *albarii tectores*, Tertull. *Scit albarius tector & tecta sarcire & tectoria inducere, & cisternam liare, & cymatia distendere, & multa alia ornamenta parietibus incrustare.* Ioan. à Wouweren.

2. *hominem acutum*] Roman. Aquila: *Inventio cum acutis hominibus communis est.* Ga. Barthius.

3. *urbanitatis vernulæ fontem*] Sic & Tornæs. Wouwer. Lotich. Rutg. Herm. *u. vernilia f.* edit. Frellon. Wouweren: L. *urb. vernilia frontem*, illud cum Scaligero, *vernilius*, *vernilis*, ut vulgarius, vulgaris; hoc cum Dousa. Lotichius: Dousa leg. *frontem*; sed non placet. Dousa MS. ad edit. Tornasii: c. M. *frontem.* Idem in Præcidaneis: L. *frontem: εἰρωνικῶς (ironicè).* Vrbanitas vernula, *quæ salibus natis intra pomœria conflat.* cui contraria rusticitas. nisi potiùs ad vernarum dicacitatem alludat, quibus impunissimè etiam in dominos joculatoria funditare jus erat, sicuti & morionibus quoque, cinædisque ac mancipiis cum in usum præstinatis conciliatisque, quò initium scilicet ab ipso convivii præbitore facientes, in convivas porrò singulos scommata ac dicteria viritim evibrarent, quibus tantùm abest ut perstricti offenderentur, ut etiam risu ea ipsa prosequerentur ac plausu; in joco quippe & vino vernaliter, hoc est, argute ac ridiculariter profusa. Seneca lib. 2 de Tranquillitate vitæ: *Ea causa est, cur nos mancipiorum urbanitas in domino contumeliosa delectet, quorum audacia ita demum sibi in convivas jus facit, si capit à domino.* Vide & Martial. l. 10 Epig. 3. Bourdelotius: Ex fide vett. MSS. retinui, *vernulæ frontem.*

1. *cinæ-*

Digitized by Google

ras [1] cinædum Embaſicœtam vocari? ‡ Deinde ne [2] contubernali meo melius ſuccederet. Per fidem, inquam, veſtram, Aſcyltos in hoc triclinio ſolus ferias agit? † Ita? inquit Quartilla, & Aſcylto Embaſicœtas detur. ‡ Ab hac [3] voce [4] equum cinædus mutavit, tranſituque ad comitem meum facto, clunibus eum baſiiſque diſtrivit. Stabat inter hæc Giton, & [5] riſu diſſolvebat ilia ſua. Itaque conſpicata eum Quartilla, cujus eſſet puer diligentiſſima ſciſcitatione quæſivit. Quum ego fratrem meum eſſe dixiſſem, † Quare ergo, inquit, me non baſiavit? ‡ vocatumque ad ſe in oſculum adplicuit: mox manum etiam demiſit in ſinum, & [6] pertracto vaſculo tam rudi, † Hoc,

‡ *Excelpius.* † *Quartilla.* ‡ *Excelpius.* † *Quartilla.* ‡ *Excelpius.*

1. *cinædum Embaſicœtam vocari*] ἐμβαίνειν, idem quod ἐμβαίνειν *(ingredi, & ſcandere)*, unde ἐμβασικοίτης, *incubus*, quod nomen cinædo huic, & in eo jocus, quod promiſſo incubô repræſententur cinædus, cui id nominis, ſicut *Carpo* ſciſſori infrà. Nam cinædi ſanè alii ab incubis. *Ioſ. Mercerus*, Not. ad Ariſtænet. lib. II Epig. XXII. ἐμβασίκοιτος, aut ἐμβασικοίτης, a verbo βίνειν, pro quo Latini *perambulare*. Catull. Epig. XXX.

Perambulabit omnium cubilia.

Scaliger ad Catull. dicitur ſic quod faciat ἐμβαίνειν εἰς τὰς κόίτας, *inſcendere lectum*, & ad libidinis concitamentum adhibetur. Caſaub. Animadv. l. II, c. 5. Idem eſt ὀροτικοίτης, q. d. *viricubus*. Ian. Cottericus. Erhard. Vide tamen de his & Gonſalium in Præludiis. Gloſſarium Petron. *Embaſicatas, qui, vel quæ frequenter dat baſia. Item incubus, qui inſcendit grabatum.* Innominatus in Notis, & Fr. Pith. Vet. Lex. *Embaſicatas qui vel quæ frequenter dat baſia.*

2. *contubernali*] fratri vel amaſio. *Gloſſ. Petron.*

3. *Ab hac voce*] Inſtà: *Statim ab extrema parte verbi conſurrexit.* Erhard. Confer ſuprà, *dum loquimur.*

4. *equum cinadus mutavit*] Quod *equum mutaſſe cinædum* prædicat, ea vero metaphora à vertumnis, hoc eſt equorum deſultoribus, & (quod Propertius ait, lib. IV Epig. II)

Trajicit alterno qui leve pondus equô,

deſumta videri poteſt. *Douſa P. Inequitare* obſcœnum Arnobio, multáque talia ab equis ad res Veneris trajata apud Barthium Animad. in Claudian. num. 3119. *Ge. Erhard.*

5. *riſu diſſolv. ilia*] Immoderatè ridebat. *Gloſſ. Petron.*

6. *pertracto vaſculo tam rudi*] L. *& protracto vaſculô; Tam rude hoc, inquit, belle. Vaſculum*, ea pars, quæ inter res ſerias nominari non debet. Plaut. Pœn.

Facio quod manifeſti mœchi haud ſolent,
Refero vaſa ſalva.

Lipſius. Græcorum imitatio: nam apud medicos ea pars σκεῦος (*vas*). Scalig. leg. *rude hac, inquit, belli crus in prom. Rudis* laniſtarum ac gladiatorum eſt, qua illi gladiorum vice ad pugnam exercebantur. ergo *vaſculum* illud, rudem vocat, qua in primo coitu, libido ſeu pugna irritaretur. Palmer. *Erhard.*

Digitized by Google

† Hoc, inquit, belle cras [1] in promulside libidinis noſtræ militabit: [2] hodie enim poſt aſellum, [3] diaria non ſumo. ‡ Quum hoc diceret, ad aurem ejus Pſyche ridens acceſſit, & quum dixiſſet neſcio quid, † Ita, ita, inquit Quartilla, bene, [4] admonuiſti: cur non, quia belliſſima occaſio eſt, [5] devirginetur Pannychis noſtra? ‡ Continuoque [6] producta eſt puella ſatis bella, & [7] quæ non

† *Quartilla.* ‡ *Encolpius.* † *Quartilla.* ‡ *Encolpius.*

1. *in promulside libidinis noſtræ*] Ludit in promulſidis voce nimium argutè ſcortillum, quæ protracto peculiò pueri Gitonis, ſignificat illum poniculum pueri, parvum quaſi anteludium ſibi fore ad robuſtam libidinem concitandam. *Stuckius. Promulſis* autem antecœna, ideo quòd daretur ante mulſum. Idem Antiq. Conviv. L. 3, c. 1, citante Erhardo: & G. I. Voſſius: ſaltem metonymiâ contenti pro continente. Vide enim quæ infrà prolixè ad, *promulſidari.* Wouweren: Apul. l. 2 Mil. *gladiatoria Veneris antecœnia.* Id. Apul. *proluvium libidinis ſuſcitâram.* Senec. Controv. *parariam libidinis.*

2. *hodie enim poſt aſcellum diaria non ſumo*] Id eſt, quoniam quidem ex ſententia per diem totum robuſta me voluptate expleri: ipſaque adeo uſque ad ſatietatem quinta Venerei neCtaris parte, lepidiſſimo inquam, illo Ityphalli flore à molitoribus meis onuſta ac plena navi diſceſſi, ultrà igitur promulſidi locus non eſt, in ſatura præſertim ac ſaburrata probè. cras verò primo cum diluculo ſimulatque integram famem ad ovum attulero, tum igitur guſtatione hacce matutina primulùm, ſic quaſi *rude* aliqua *velitari*, ſatis pol in tempore more porrò meo initiabor ſolens. *Douſa P.*

3. *diaria poſt aſellum* &c.] *Diaria* cibi ſervorum ancillarumve unius diei, quorum dimenſa illis aſſignabantur, prout ſe fidos præſtabant. Gloſſ. Petr. & Erhard. *Aſelli*, bene peculiati. Rigaltius ad Phædrum fab. 29. *Id. Erhard. Aſinus*, in viris id quo ſumus; ſi ita ſit, ut extrema Caſinâ deſcribitur, quod calamitas nunquam attigerit: ideo quia nullum animal aſinô oſtreoſius. quod quidem etiam Apuleius innuit. *Douſa MS.* Gloſſæ vett. ὀνικός, ὀξύβος, *aſellus (pi.cu).* & in deliciis maximè erant aſelli Peſſinuntii, ut ſcribit A. Gellius. *Erhard.* Hoc verò dicit, ſe poſt lauta ac opipara viliora non deſiderare, ut abunde docuit Douſa. Poteſt videri & infrà ad verba, *aſellus erat Corinthius.*

4. *admonuiſti*] MS. Tragur. *monuiſti*, quod præſtat.

5. *devirginetur*] Deputdicetur. Vitiatur & IC. in L. 21 D. de Off. Præſ. & D. Hieronymus. Alb. Gentil. de Latin. Bibl. *Devirginare* dicitur pro, virginitatem eripere. Nam particula *de* jam auget, jam minuit. *Ge. Erhard.*

6. *producta eſt puella*] *Producere* verbum nuptiale eſt, uti de Pannychide Petronius hîc. & illa adnuptias concubinarias Githoni producebatur. notavit quædam alia de hoc verbo Ioh Iſaac. Pontanus ad Macrob. Infrà: *ut in platanona produceret dominam.* S. A. Gabbem.

7. *quæ non plus quam ſeptem annos habere videbatur*] Immaturior ſcil. quàm hodie ſint Mombaſiæ puellæ, quæ ante decimum ætatis annum ad viros non producuntur, ſed eo anno devirginatæ deinceps cum quovis voluptari liberè audent. Lectum id à me in Hiſtoria navigationis in Indiam Gallicè ab anonymo inſtituta, libro 1, cap. 14, de Nairorum (ita Æthio-

Digitized by Google

non plus quam ſeptem annos habere videbatur, & ea ipſa quæ [1] primum cum Quartilla in cellam venerat noſtram. Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus, [2] nuptias fecerunt. Obſtupui ego, & nec Gitona, verecundiſſimum puerum, ſufficere huic petulantiæ adfirmavi; nec puellam ejus ætatis eſſe, ut [3] muliebris patientiæ legem poſſet accipere. ‡ Ita? inquit Quartilla; minor eſt iſta, quam ego fui, quum [4] primum virum paſſa ſum? [5] Iunonem meam iratam habeam, [6] ſi umquam [7] me meminerim virginem fuiſſe. nam [8] & infans, cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris adplicui, donec ad hanc ætatem perveni. Hinc etiam puto proverbium natum illud, ut dicatur, [9] Poſſe taurum tollere, quæ vitulum ſuſtulerit.

‡ *Quartilla.* † Igitur

thiopes Indi ſuos Nobiles appellant) filiabus: *Ha poſtquam annum attigerunt decimum, & jam ejus ætatis eſſent, ut muliebris patientiæ legem poſſent accipere, cognati ad adoleſcentem quempiam extra fines regni habitantem mittunt, qui eum multis & donis & precibus exorent, ut cognatam ſuam velit devirginatum venire. Qui cùm venit, multis geſtibus multaque lætitiâ accipitur. Puella, quam defloravit, egregium quoddam & pretioſum relinquit clinodium, quod illa de collo ſuſpenſum omnem vitam ſuam ſuperbè & oſtentabundè circumgeſtat. eſt enim inſigne licentiæ, qua corpus ſuum proſtituere cui libet, licet. Nam hoc ritu non peracto, conjungi homini nato nemini poteſt.* Geor. Erhardus.

1. *primum*] Abeſt. in cod. Tragur.

2. *nuptias facere*] Hic obſcænè. unde & *nupta* verba. *Gloſſ. Petr.*

3. *muliebris patientiæ leg. p. a.*] Viripotentem eſſe. *Gloſſ. Petron.* Suprà: *muliebris patientiæ ſortum.* Infrà: *Annis ad patiendum geſtientibus.* Iſidor. Etymolog. lib. 11, cap. 2. *Virgo ab incorruptione, quaſi vir ago, quod ignoret fœmineam paſſionem.* Erhardus.

4. *primum*] Non legitur in MS. Tragur.

5. *Iunonem meam iratam h.*] Iunonem Genialem, quæ ſexui ſequiori illi lucis primùm fruendæ copiam dediſſe cenſebatur; non pudicitiæ tantùm matronalis præſtes ac præſes, ſed etiam meretriciæ libidini. Douſa, Politianus, Meurſius, alii. *Gabbema. Iun. m. irat. hab.* Tanquam numen per quod mulieres ſolebant jurare, ſicuti viri per Genium. Adr. Turneb. Adverſ. l. 16, cap. 19. *Vt autem*, ait, *viri ſuo natali Genium colebant: ſic mulieres venerabantur Iunonem, qua etiam Iuno Natalis dicebatur*, &c. *Et ut per Genium viri, ſic per Iunon. mulieres jurabant.* I. P. Lotichius.

6. *ſi umquam me meminerim virginem fuiſſe*] Adi Guil. Forſterum in Obſerv. cap. 15; & Albert. Gentilem in Vitg. lect. cap. 11. *Erhard.*

7. *me*] Deeſt in chirogr. Tragur. nec inconcinnè.

8. *& infans cum paribus inquinata ſum*] σὺν ἡλικιώταις, cum æqualibus. *Et* non habet MS. Tragur.

9. *Poſſe taurum tollere, quæ vitulum ſuſtulerit*] Adagium in fornice natum, uti videtur, ſed quod ad uſum verecundiorem commodè torqueri poſſit,

Digitized by Google

† Igitur ne majorem injuriam in ſecreto frater acciperet, [2] couſurrexi ad officium nuptiale. Jam Pſyche [2] puellæ caput involverat flammeolo; jam [3] Embaſicœtas præfere-

† *Eucalpius.*

poſſit, ſi quando ſignificabimus, majora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus aſſueverit. Non abſurdum videtur adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot ſtadiis geſtare ſolitus, eundem taurum factum citra negotium geſtaſſe legitur. Atque ita quadrat in eos, qui paulatim rebus etiam maximis aſſueſcunt. Quintil. l. 1, cap. 15. *Milo, quem vitulum aſſueverat ferre, taurum ferebat.* Nequiter verò meretrix inſecutit proverbium. *Erhardus.*

1. *conſurrexi ad officium nuptiale*] Ovid. Amor. 3. eleg.

Ter Libas officio continuata meo eſt. Id.

2. *puella caput involverat flammeolo*] Sic & Frellon. ac Lotichius. Tornæſius, Wouwer. R. Herm, cum c. Tragur. *p. c. i. flammeo.* Gabbema: *flammeolo.* Quo amiciebatur nubens boni omjnis cauſsà, quòd eo *Flaminica*, id eſt, *Flaminis* Dialis uxor cui divortium facere illicitum, aſſiduè utebatur. *Φοινικίδα* vocat Syneſius in Epiſt. Erhardus: *p. c. i. flammeo.* Huguitio: *Flameum* (ſeu, flammeum) à *flama* (vel, flamma) *dicitur, vitta ſive infula nuptialis, tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad deſignandum pudoris læſionem, operientes vultum cum ea.* Vnde Lucanus in 2:

Lutea demiſſos velârunt flammea vultus.

Sulpitius Severus Sacræ hiſt. lib. 2 de Nerone: *Poſt etiam Pythagoræ cuidam in modum ſolennium conjugiorum nubet, inditumque Imperatori flammeum, dos & genialis thorus, & faces nuptiales, cuncta denique, qua vel in fœminis non ſine verecundia conſpiciuntur.* Quidam codices hic habent *flammeolo*, & rectè puellæque convenienter. Iuvenal. Satyr. 10. — *Sedet illa parato*

Flammeolo.

Prudent. Pſychom.

Flammeolum, ſtrophium, diadema monile.

Adde Briſſonium ſelect. Antiquitat. l. 2, c. 18. Tiraquellum de ritu Nupt. Roſinum Antiq. Rom. lib. 2, c. 37.

3. *Embaſicœtas præferebat facem*] Gabbema: *Pineam tadam* hanc vocat Catull. in Epith. Iuliæ & Mallii. *Tædam jugalem* idem in Argon. Silius lib. VII. *faces jugales.* Valer. Flacc. lib. VI, *faces legitimas.* Lucanus lib. II, *tadas geniales.* Cic. pro Cluent. *faces nuptiales.* Claud. Epith. Hon. & Marjæ, *feſtas.* Hæ ex pinu fiebant, *cui* ut divus Julius Scaliger an lib. III Poët. c. C, *ea natura eſt, ut ignem emittat minimè olidum fumiferumque, quamquam miſera admodum flamma eliciatur indè.* Plin. lib. XVI, cap. XVIII. *Faces* præferebant patrimi pueri ac matrimi, qui ἀμφιθαλεῖς (*q circumvirides*) dicebantur, id eſt, interprete Zoſimo Hiſt. lib. II, ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἔχοντες πεφευκότας, *ambos parentes habentes ſuperſtites.* Quinque *faces* præferri ſolitas auctor eſt Plut. Quæſt. Rom. II. Reperio, inquit Ioan. à Wouweren, tamen quatuor nonnumquam adhibitas. Lapis Patavinus: COS. AUG. PUEL. CLAUD. QUAE. MR. ANTONINAM. VOLUMNIAM. VIRGINEM. VOLENT. AUSPI. E. PARENT. SUIS, COEMIT. ET. IIII. FAC. IN. DO. DUXIT. Erhardus: *faces*, ait, *nuptiales* præferri ſolitas, quoniam nocte virgo deducebatur ad ſponſum, nuptiæque fiebant. Has *faces* videtur pater ſponſi vel ſponſæ accendiſſe: matres autem olim ſolitas præferre, multis è locis tum Græcorum, tum Latinorum oſtendi poteſt; quanquam Catullus paulò ſenſit aliter. Porrò, quia tædæ

& fa-

Digitized by Google

ferebat facem; jam ebriæ mulieres [1] longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque [2] incesta exornaverant veste: Tum Quartilla jocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem tristis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, quum [3] inclusi jacerent, [4] consedimus ante limen thalami,

& *faces* solebant ferri ardentes ante nubentes; ideo *tæda* ponitur sæpe pro nuptiis vel conjugio, ut ait Balbus in Catholico: & Pamphilus de Amore, eleg. 27.

Res ut testatur, Galathea tæda paratur.

Et Claudian. lib. 2 de Nuptiis Plutonis & Proserp.

Ac festas alio succendunt lumine tædas.

Idem lib. 1 de Raptu Proserp.

Iam vicina toro, plenis adoleverat annis
Virginitas, tenerum jam profuga flammа pudorem
Sollicitat.

Parrhas. in Comment. Vide Euagrium histor. Eccles. l. 6, c. 1; Vbi de Mauritii Imp. nuptiis. Adde Muretum ad 5 Catull. Hotomannum de ritu Nuptiarum, c. 15. B. Rhenanum in Tertull. l. 6 adversus Valentin. cap. 32. Brisson. de ritu Nupt. Tiraquellum de Nupt. Rosinum Antiq. Rom. l. 2, c. 37. Barth. ad Claudian. num. 878.

1. *longum agmen plaudentes fecerant*] Artemid. lib. 11. κοιλ γαὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέροις συμβαίνει, τῷ τε γαμοῦντι καὶ δουλεύσοντι, διὸ παροιμιακὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν (Eadem utrique conveniunt, & nuptias celebranti, & diem obeunti: qualis pompa amicorum virorum & mulierum). Hieronymus ad Demetriadem: *Quam habitura pronubam, quo deducenda comitatu? Strider unica lingua procacia tibi Fescennina cantabit.* Quintilian. Declam. CVI. *Vis scire quid sint nuptiæ? Adspice illam virginem, quam pater tradidit, euntem die celebri, comitante populo.* Gabbema.

2. *incesta exornaverant veste*] Sic & c. Pith. Wouwer. ac Rutg. Hermannides. Tornæs. & MS. Tragur. *incesta exornaverunt v.* Frellon. & Lotich. *ingesta exornaverant v.* Erhardus: Leg. pro *incesta*, *ingesta*. Thoros nuptiales purpureis olim vestibus consterni solitos, multis exemplis clarum est. Barth. ad Claud. n. 1793, & 2733. Arnobius l. 11. *Cùm in matrimonia convenitis, togâ sternitis lectulos.* Lucan. l. 11.

— gradibusque acclivis eburnis
Stat torus, & picto vestes discriminat auro. Gabbem.

3. *inclusi jacerent*] Ex verecundia humanitatis communis; & more nuptiali, quem tangit D. Augustin de Civ. Dei l. 13, c. 18. *Quid concubitus conjugalis, qui secundum matrimonialium præscripta tabularum, procreandorum sit causâ liberorum? nonne & ipse, quamquam sit licitus & honestus, remotum ab arbitris cubile requirit? Nonne omnes famulos, atque ipsos etiam, paranymphos, & quoscumque ingredi qualibet necessitudo permiserat, antè mitti foras, quàm vel blandiri conjunx conjugi incipiat*, &c. Vide historiam S. Eugeniæ. *Erhardus.*

4. *consedimus ante limen thalami*] An ex more veteri, quo receptum ut quispiam, ex sponsi amicis consideret, qui componeret mulieres novæ nuptæ conclamantes? Pollux lib. 111. καλεῖται δὲ τις τῶν νυμφίων φίλων καὶ ἡμερῶν, παῖς ἡμέρως ἱμερικὸς, καὶ εἰργων τὰς γυναῖκας βοᾶν τῇ νυμφῃ βοώσῃ (Vocatur autem aliquis amicorum sponsi qui foribus adsistens conclamantes vociferanti sponsæ mulieres com-

thalami, & inprimis Quartilla [1] per rimam improbe diductam adplicuerat [2] oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosa speculabatur diligentia. Me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit: & quia [3] considerantium hæserant vultus, quidquid à spectaculo vacabat, [4] commovebat

pescat). Ideo autem acclamabant ne novæ nuptæ patientis vox audiretur. Scholiastes Theocriti: τὸ ὑπὲρ θαλάμιον ἀδόμενον εἰς παρθένους, ὅτε τῷ θαλάμῳ, ἵνα ἡ παρθένος βιαζομένη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φωνὴ μὴ ἐξακούηται. (*Epithalamium autem canunt virgines ante limen thalami, ne nova nupta à viro vim patientis vox exaudiatur*). Thalamus struebatur in atrio exadversum januæ, unde *lectus adversus* Propertio; hinc quæ sternunt thorum *lanitrices*, Græcis θαλαμεύτριαι, Pollux lib. 3. Glossæ: *lanitrices duæ ἀδελφῶν γυναῖκες, ξυνυμφοι* (*duorum fratrum jugales uxores*). probe verò; nam harum munus sternere thalamum. Porrò θάλαμος, Latinis *Lectus genialis* dicebatur. Seneca l. 6 Controv. 6. *Versa sunt in exequias nuptiæ, genialisque lectus mutatus in funebrem.* Iuvenalis Satyr. 10.

-- *Sedet ille parato*
Flammeolo, Tyriusque palam genialis in herbis
Sternitur. Io. à Wouweren.

1. *per rimam improbe diductam adplic.*] Sic & Wouweren, alii. Tornæs. *p. r. i. deductam* (in m. *diductam*) *a.* Sed c. Tragur. *p. r. i. a.* sine *d.* Dousa: Huc facit exemplum illud à Martiali l. 11. *Oblimitur minima, si qua est suspicio, rima.*

Punctáque lasciva quæ terebrantur acu. Vbi, cur *lasciva acus* cognominata Martiali, in controversiam vocari posse video. Mihi verò jam id ex Christianissimo scriptore Tertulliano planum facere est benignitas, in opusculo de Virginibus velandis, præeunte nobis in hæc verba: *Simulque se mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu lasciviore comam sibi in-*

serunt, crinibus à fronte divisis apertam professam mulieritatem.

2. *oculum curiosum*] Apul. lib. 11 Mil. *Cuncta curiosis oculis arbitrabar.* & passim alibi. *Wouweren.*

3. *considerantium hæserant vultus*] Scilicet Quartillæ & meus, qui junctis capitibus novos nuptos per eandem rimam considerabamus. *Ge. Erhardus.*

4. *commovebat valgiter labra*] Sic & Frellon. atque Lotichius. Tornæs. Wouwer. R. Herm. c. Tragur. *c. obiter l.* Erhardus: *comm. obiter lab.* Hic commovet labra, qui lascivi oris motu ad amorem allicit, & sic conformat os, ut basiari velit. Wouweren: *c. obiter. l.* al. *c. valgiter labra*, quod non improbo. Quid autem sit *valgiter osculari*, exprimit Lucianus: ἐπειδὰν φιλῇ. ἐφίλουν με τὸ στόμα τοῦτο, ὥσπερ οἱ ἄνδρες, οὐκ αὐτὰ μόνον προσαρμόζουσι τοῖς χείλη, ἀλλ' ὑπανοίγουσι τὸ στόμα. (*Osculabantur me primo perinde atque viri solent, non ipsa modo labra applicantes, sed os quoque subaperientes*). atque ita *valgiter* osculantes collisione linguarum ludebant. Apul. Milesi. 6. *Acceperus ab ipsa Venere septem savia, & unum blandientis linguæ appulsum longè mollitum.* Idem lib. 11. *Arctius eam complexus capi saviari, jamque patentis oris inhalatu cinnameo, & occurrentis linguæ illisu nectareo prono cupidine adlubescente.* Tibullus:

Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis
Oscula.

Hoc graphicè Cn. Matius: *Columbatique labra conserunt labris.* Vnde Mæcenas: *Si quis femina citrò crispata labris columbatur.*

1. *per*

movebat valgiter labra, & me tamquam furtivis ſubinde oſculis verberabat. * Abjecti in lectis ſine metu reliquam exegimus noctem. * * * * [2] *Venerat jam tertius dies, id eſt,*

1. *furtivis ſubinde oſculis*] Sic & editio Frellononiana, Wouwerius, Lotich. R. Hermannides. Tornæſ. & c. Tragur. *f.f. oculis*. Douſa MS. ad edit. Tornæſii: arbitror legendum *f.f. oſculis*. Douſæ editio, *f.f. oculis*. in m. *f. f. oſculis*. Anonym. MS. in ora edit. Douſianæ, probans *oculis*: Sic noſtrates, (inquit) *ſy werpt my altemet een oochsken toe*. Turneb. l. 1, c. 19. Erhardus: *f. f. oſculis*. Al. *oculis*. Sic furi oſculantem ſuam amicam componit Agathias l. 7 Anthlog. ſic Ovid. *furtivæ voluptat.* ſic *χαμαιλεοντίων* pro furtivo concubitu frui, dixit Phocylides. Barthius in Muſæum num. 182.

2. *Venerat jam tertius dies*] Pergit, aut orditur idem Encolpius. Hìcque incipit Fragmentum Satyrici Petroniani, nuper Tragurii in Dalmatia in Nicolai Cippici bibliotheca, à Dn. D. Marino Statilio obſervatum, miſſoque in Italiam exemplò Patavii primùm exeunte A. 1663 non ſine mendis excuſum, mox A. 1664 in Gallia, à Ioanne Caio Tilebomeno (quod nomen per anagramma,) in Suecia à Cl. Ioanne Scheffero A. 1665, in Germania à nobili Sene D. Thoma Reineſio A. 1666, cenſurâ & Notis illuſtratum, interea ab Ampliſſimo Hadriano Valeſio, & D. Ioanne Chriſtophoro Wagenſeilio, primatiò, ceu omnino ſuppoſititium impugnatum, à D. Statilio re & ſcriptis, deſtinato Excellentiſſimo Antonio Grimani Oratori Romæ Veneto ipſo Tragurienſi codice, defenſum, & nunc facta Romæ editionis Patavinæ cum protographo collatione, cujus protographi exemplum cum omnibus literarum apicibus & ſcripturarum compendiis, atque eo quod hoc Fragmentum eodem charactere in eademque charta præcedit Petronii dudum editi, & utriuſque interlinearibus marginalibuſque notis (quæ omnia ſeparatim edentur) à Cl. Ioanne Lucio Rerum Dalmaticarum ſcriptore nuperrimè edito, Amſtelodamum tranſmiſſum, accedentibus doctiſſimorum Virorum Romæ, & Lutetiæ Pariſ. ſententiis, denuo impreſſum, à ſphalmatis typographicis fideliter juxta exemplar, necnon ipſius primi luſcioſi deſcriptoris Tragurienſis, ubi, habito delectu trium præmemoratorum interpretum, id neceſſitas juſſit, utilitaſve ſuaſit, ſtudioſè perpurgatum, incipit; novenis, vel ſi mavis, undenis conſpicuis locis, ubi id antè editis aliquid ſuperaddit, peculiari charactere inſertum, variantibus cætera quoquomodo lectionibus notatis. Cujus hæc portio prima, reliquis ordine obſervandis, prælucente typorum diſcrimine, ſubjectoque triumvirorum potiſſimùm commentariò.

Vbi ante omnia, cùm ſic conſtet Fragmentum hoc variè, integris diſſertationibûs, & epiſtoliis, ceu *planon & ſpurium* oppugnatum, & rejectum, teſtantibus typis Noribergenſibûs A. 1667, quantum anguſtia Notarum patitur, oſtendendum, Fragmentum id hancce ſedem, ſed vel ideo, quòd hìc ſparſim, coincidentibus dudum editis, inſeratur, in codice verò Tragur. continuum reperiatur, ſic aliis typis excudendò & legendò, meruiſſe, ac nequaquam *totum falſum, fictum, & ſuppoſititium eſſe*, Marinumque Statilium, quæ huic Fragmento invidentur, non ex Henrici, Hadrianique fratrum Valeſiorum recentiſſimis ſcriptis, non item ex Gruteri, Douſæ, & Erhardi interpretum, hauſiſſe, quæ verba adverſæ partis, ſed Patavii primùm ſub

Digitized by Google

Petronii nomine excuſa, mendis quibuſdam, queis tamen ea quæ in eruendo tam confuſo ſcripto ſollertiam ſapiunt gratiamque merentur, longè præponderant, exceptis, fuiſſe eſſéque genuina, chirographon unde hæc deprompta extra omnem ſuſpicionis notam poſitum, antiquum, minimèque Statilium impoſtorem egiſſe, qualis toties indigitatur. Quorum omnium adeò facilis probatio, ſi vel præfationem Pauli Frambotti Patavinam huic Fragmento A. 1664 præfixam relegamus, in qua nihil ſollemnium in his talibus omittit, auctorem nominat qui prævia cum viris Magnis communicatione hoc quidquid erat aggreſſus, horum ſi interea Rhodius Prof. Pat. fatò functus, ſententiamve in ſcriptis dicere noluit, quid hoc ad auctorem, aut Frambottum? ideone nos Cœnâ Trimalchionis carere debebamus? locum verò hi domumque & bibliothecam deſignant, ubi ipſum protographum in Dalmatia videri & haberi poterat, ſi quis de fide edentium ambigeret: quod cùm deinde nimium fieret, miſſus eſt à Statilio ipſe codex Tragur. Romam, ubi à collegio Doctiſſimorum virorum A. 1668, 28 Auguſti, teſtibus publicis ephemeridibûs adinventum, codicem ultra ducentos annos numerare, eſſéque exaratum ætate circiter Petrarchæ, quod ex literarum ductibus & papyro ſic certò ſtatuunt: ut nullum dubium ſuperſit. Quæ præmiſſa ita juxta præfationem Frambotti, unde ſua tela acuerunt oppugnatores. Longè verò aliter rem narrat Dn. D. Statilius in Apologia (quæ ſeorſim excudendis adjungetur), adeò ſe conſilio publicandæ Cœnæ hujus Trimalchianæ eximens, ut ne quidem Patavinus editor *Statilii* nomen ſciverit, quem *Statileum* nominat.

Sumus verò ſic ad ſeculum uſque XIV tuti cum noſtro codice; probabo & diutiùs, facta integri manuſcripti quale Tragurio Romam allatum, vero apographo Amſtelodami cui libitum fuerit inſpiciendo, relatione.

Titulus miniò ſcriptus:

PETRONIVS ARBITER.

PETRONII ARBITRI SATYRI FRAGMENTA, EX LIBRO QUINTODECIMO ET SEXTODECIMO.

Cum alio furiarum genere &c. p. 2, uſque ad p. 26, l. ult. editionis hujus, *vagare ſtuprum*. Hactenus conveniunt; nunc pauliſper divertit, ſeu omittit lin. unam c. Tragur. ſubjiciens poſt, *ſtuprum. jam ille mihi* — uſque, *penas dediſſem*. Vnde longiùs recedunt: nam poſt *dediſſem* c. Tragur. habet, *cum ergo proclamarem ſtrinxit, & ſi Lucretia es inquit, Tarquinium invenisti. Quid faciunt* (ubi coëunt p. 38) *leges* &c. uſque *probat*. Denuo fragmentum digreditur ead. p. 38, ſubnectiturque poſt *probat. Sed ut primum gythonis præparata nos implevimus cena hoſtium non ſatis* p. 46, ubi coincidit. Diſceditur p. 53, l. 4: *inter in nos quæ* (pro, *interim nos qua*) &c. *mulieres intueremur*. Iunguntur p. 55: *Ac ne gython quidem ultimus riſum*. Recedit l. 11 *mille oſcula dedit*, (coincidit p. 67) *ſtabat inter hec gython* ad p. uſque 73. Diſperguntur, *me tanquam furtivis ſubinde oculis verberabat*. (Colliguntur p. [interea fragmentum intercurrit poſterius, quod cum hoc priori non eſt commiſcendum.] 199) *Comprobamus factum* &c. Diſceditur, p. 208 *proſtrare nudam in nebula luna*. Coitur p. 304: *Nomen amicitie*. — Seceditur p. 305, l. 6 *incluſa*. — *egrum planctibus pectus*. Reditur p. 315. *Qui pelago credit* &c. Rumpunt p. ſeq. l. 8 *quam ipſi* — *infra pecuniam poſiti*. Conveniunt p. 321 lin. 4. *Priſcis enim temporibus cùm adhuc nuda virtus* &c. Diſſociantur p. 331 *Troie ſacra*. Sociantur p. 341, l. pen. *O felicem in quit, matrem* &c. Diſceditur p. 343, l. 5 *ocius foras exi*. Coincidunt p. 345, l. 4 *dum hec fabula inter amantes* &c. Migratur p. 349, l. 4 *manuſque continetà rixa*, (reditur demum p. 377, l. pen.) *ſtante ergo utraque acie* &c. Seceditur p. 380, l. 7 *& ne reſidua* &c. illico junguntur l. ult. *Exſonat ergo* &c. Deflecti-

Digitized by Google

flectitur p. 384, l. 3 *puero basium dedit.* Mox redit ur l. 1 p. seq. *ceterum eumolpus.* Abitur p. 396, l. 5 *concinnabat spoliatum crinibus vultum* &c. p. 415, l. 8 redeunt: *Multos inquit eumolpus juvenes* &c. Abeunt p. 448, l. 8 *haud dubiè credentibus indicavimus*, (revertuntur p. 453, l. 7) *procedentibus deinde longiùs rogavi* &c. Divertunt p. 462, l. 6 *osculis quærentes voluptatem robustam.* Copulantur p. 465 *Nocte soporifera* &c. Divelluntur ib. l. penult. *præteritu se totus imagine versat.* Conjunguntur p. 466, l. 7 *Cubiculum autem* &c. Disgregantur p. 469, l. ult. *si culpam emendare dimiserit.* Revocantur p. 474. *Nobilis æstivas.* Adhuc migratur p. 476, l. 2 *osculis fruor.* Coincidunt p. 478, l. 8 *quod solum igitur salvo pudore poteram confingere* &c. De cætero vix msm dissentit præterquam in singulis aliquot verbis, aut lineolis, usque ad pag. 501, lin. 3 — *clausum postidet arca Iovem.*

Qui finis est prioris partis, subjicitur que rubrè iterum notatum:

PETRONII ARBITRI FRAGMENTA EXPLIC. EX LIBRO QUINTODECIMO ET DECIMOSEXTO.

Post exiguum spatium, in altera parte ejusdem folii, seu versa pagina, incipit Fragmentum de quo nobis res est:

Venerat jam tertius dies &c. quæ hîc gemino impressa charactere vulgatis coincidentibûs leguntur, ad finem usque, *raptimque tam planè quàm ex incendio fugimus.*

Diversæ lectiones interlineares duæ solùm, eæque fragmenti posterioris; marginales utriusque 42 circiter numerantur, quas inter nostri Fragmenti ultra 24. e. g. *pittratia*, in marg. *pittracia. Assentemur ait ille, & dum illi balneum petunt nos* &c. ad m. al. *absentem* pro *Assentem. periiapatur*, in m. al. *parabatur.* hocque *al.* seu alii aut aliàs quinquies, ac solùm in hoc nostro mso reperitur. Distinctiones, & orthographiam, ex ipsa quidem relatione seu recensione licuit colligere, vestigiis studiò relictis ac indiciis factis, sed addam. Initiò statim prioris fragmenti, *Cum aliis* &c. *inquietantur. qui clamant hæc vulnera.* In posteriore: *Sunt vestra salva recta: domum cave. circumspicias. cave majorem maledicas.* Ratio metrica, in ipsis etiam hexametris.

Et qui sollicitat nuptas ad præmium peccat.

Si modo fas est mihi vera impune probari.

& hujus farinæ descriptorum innumera.

Sentio igitur, describentem, & qui nonnulla afficuit marginalia, à quibus *rò periiapatur*, in m. *al. parabatur*, & bonæ frugis similia eximo, non fuisse auctorem seu ipsum excerpentem gemini nostri Fragmenti. Ratio, quia ipse excerpens elegantiæ, Philosophiæ, & Poëtices studiosus, spurca cœu scopulos devitavit, omissis quæ de fratre Gitone p. 34, 35, de concubino pathico Eumolpi p. 316, 317, &c. nefanda narrantur, nec non fescenninis,

Qualis nox fuit illa, &c.

p. 300; & similibûs: graviora, elegantiora, & poëtica maximè sectatus: omissis naufragiô quæque Encolpius post naufragium cum lacrymis de sorte hum. queritur, ac sententiarum aliquando connexione, ut modò aditum ad carmen pararet, numeratis singulis versiculis ne quis periret, numeroque fideliter sub finem ubivis majusculis consignatô. e. g. initiô, *versus* XXII. dein, *versus* VI. &c. Epici mutationis Reip. Rom. *versus* CC XCIV (vulgò 295, sed unus in fragmento non est, qui in Notis infrà exprimetur). atque sic retro, ac pòst: de Trimalchione in priori fragmento nonnisi occasione Poëseos, ibi: *Comprobamus factum*, &c. p. 199, carptis versiculis *Luxuria victu* — mentionem faciens, ejus verò cœnam ne verbô quidem ibi tangens, sed integram historiam, iteratis, *Comprobamus*, & versiculis, *Luxuria.* posteriori fragmento reservans. De tali excerpente, qui carmen, inquam, amat

amat & intelligit Petronianum, & præfert honeſtum, inſcitia, ac quidquid indecorum non eſt præſumendum. Hinc mihi tertium adfluit, eundem fuiſſe excerpentem poſterioris partis, accedentibus iiſdem utriuſque κρίσεσιν (argumentis, judicandi materie) *Trimalchio* ſemel in priore, conſtanterque in ſequenti, ſimiliter perpetuò *Agamemnon*, & alia; non quòd primum excerpentem *Agamenon* ſcripſiſſe exiſtimem, ſed quòd imperitus ſcriba in hoc aliiſque quàm plurimis, æqualiter deceptus ſit. Vtrumque fragmentum eadem chartâ jungitur, utriuſque ejuſdem valoris mixta bona malis marginalia. Demum ſtatuo plura omnino fuiſſe exemplaria, eáque vulgata, unde de ætate præſumere pronum, propter quinquies adſcriptum *al.* alii, vel aliàs. Ab omni dolo miſerandam ſimplicitatem noſtri deſcriptoris Dalmatæ, ipſumque etiam qualem dedi primum excerpentem, reſponſurus breviter ad objectiones, abſolvo; fierique potuit, ut binæ fuerint Petronii ἐκδόσεις (editiones), altera ſuccinctior ipſi Neroni transmiſſa, & ejus noctes pandens, altera prolixior Claudium & ejus libertos, pluráque id tempus alia revocans, cujus utriuſque excerptis variè forſan commixtis aliena inſuper quiviſſe admiſceri non negandum, ſed quæ illa ſint, deliberandum: quòd Petronius etiam in dudum editis, tot habitis eductoribûs, (quid cœnſendum cùm anno milleſimo undequingenteſimô primùm Venetiis in hanc lucem naſceretur, ſeu typis exuderetur?) non ſic purè fluat, ut Romana Siren ab ejus ævi ſcriptore poſcebat. hîcque loquentium & agentium perſonarum, id verò non Romæ, ſed in Colonia, urbéve Græca, utrobique ferè ebriarum mentium, diſſolutorum animorum, queîs verba & res aptanda, habenda ratio.

Objectiones, quæ hîc moverentur, ad duas redigo. Primò, quaſi multum decederet poſteriori Fragmento, quòd nullus titulus præluceat, vice verſa præcedenti obſequatur geminus, uterque ex Lib. xv, & xvi depromptus. Reſpondeo: *Venerat* &c. Cœnam Trimalchionis, extremam circiter partem facere Libri xv, & Librum xvi incipere veriſimiliter inter p. 309, & 314, *poſtquam Aſcyltos à Cœna libera, diviſis manubiis, Encolpium rapto Githone deſeruerat, Encolpiuſque Eumolpum novum amicum nanciſcitur.* Quid hîc quæſo, erat opus Librum adſcribere? cujus non ſolùm verſa paginâ facta mentio, ſed etiam pars Cœnæ, i. Trimalchionis cum Agamemnone ſuper Poëſi ſententiarum collatio & ſimul pars hujus Fragmenti in præcedentibus tamquam ſurculus in arbore, teſſera hoſpitalis, pars licii in polymita veſte, literæ originis, membrum totius continebatur, ut ex recenſione patet, quod excerpenti pro memoria non poterat non ſufficere; eſtque hæc objectio, quantivis videatur, nullius pretii: imò magis ſtabilit noſtram theſin unius & indiviſi operis. Deinde objiciat quis, potuiſſe mangonium interveniſſe, quo aliena infarta. Hoc ego non negavi, ſed ea de re juxta præmiſſa ſobriè, aliaque prorſus ratione ſtatuendum, quàm *à totum fictum, falſum, & ſuppoſititium opinatis*, inceptum. Neque enim exiſtimandum, ex atomis Democriti hæc fortuito caſu, ante aliquot ſecula ſic coiiſſe; aut verò, quæ ingenioſiſſimos quoſque in connectendo multùm latuere, *hominem nugacem & ineptum*, ut vocant, tunc potuiſſe: ut admiratione defixis & talia ſtupentibus poſteris jam illuderetur. particularia in commentario videbimus. Patet verò ſic, patebitque in progreſſu, non ſine injuria rei literariæ & Arbitri hancce ſedem Fragmento denegari potuiſſe; quam argumentum & conſtans ordo non tam petit, quàm cum imperio poſcit. Stylus etiam fortiter ſe defendet; aliquibus ſortem

Digitized by Google

id est, [1] *exspectatio liberæ cœnæ. Sed tot vulneribus confossis fuga magis placebat, quam quies. Itaque, cum mœsti deliberaremus, quonam genere præsentem evitaremus procellam,* [2] *unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes: &,* [3] *Quid? vos, inquit, nescitis hodie apud quem fiat? Trimalchio lautissimus homo horologium in triclinio, & buc-*

sortem expectantibus, quam tempus & exacta Crisis docuerint.

1. *exspectatio liberæ cœnæ*] Quia illo die tertio expectabatur libera cœna. Sed quænam est hic *cœna libera?* num, quam accipiunt, qui hactenus fuere captivi? Sic conjectare licet ex sequentibus, in quibus mentio vulnerum, & fugæ. An, in qua liberiùs & solutiùs vivitur? quomodo Plautus *liberas ædes, liberum locum* in Casinæ III, sc. 2, & seq. (adde Pseud. V, sc. 2, v. 2: Pœn. III, sc. 3, 25, & 44.) Propertiusque *liberam* vocat *togam?* Consule & Lampridium in Heliogabalo, capite ij. *Ioan. Scheffer.* Apprimè *cœna* Trimalchionis *libera* dicitur, tum quòd liberum esset cuivis, accumbere mensæ: tum quòd in ea quidquid vellent convivæ, facerent ac dicerent: illic enim omnimoda & Decembris, quam vocat Horatius, libertas erat. *Ioh. Caj. Tilebomenus.* Quo verò sensu Ampliff. Dn. Thom. Reinesius *cœnam* hanc *liberam* dictam existimet, circa f. fragmenti animadvertere erit, ad verba: *Omnes illos* (servos) *testamento meo manumitto.*

2. *unus servus*] Ioh. Christoph. Wagenseilius in dissertat. sua contra Fragmentum hoc: Statueram Italæ linguæ gnarum fuisse planum nostrum, & confido omnes idem opinaturos, ubi primùm hos loquendi modos perpenderint. *Unus servus Agamemnonis interpellavit. Non mehercules mi jactura gustu fuit,* &c. Schefferus: *unus servus.* Optimè, pro, *quidam, aliquis.* Cicero XV Ep. 16. fam. *Quanquam, quicum loquor? cum uno fortissimo viro, qui posteaquidem forum attigisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis.* & in I de Or. *Sicut unus paterfamilias his de rebus loquar.* Plaut. Mostell. III, 2, 147. *Iterum jam ad unum saxum me fluctus ferunt.* Infrà circa finem: *Unus præcipuè servus libitinarii.* Adde Scioppi Animad. in Voss. § 51. Confer verò quæ infrà notabuntur ad *nummorum nummos.* &, *tamquam unus de nobis.*

3. *Quid? vos, inquit, nescitis h. a. quem fiat? Trimalch.*) pro MSi, & Patavinæ editionis, *Quid vos, i. n. h. a. q. fiat? T.* Schefferus: *apud quem fiat?* Non placet punctum interrogationis. Potiùs ponendum post, *quid* videtur. Quid, ait, deliberatis ita? Scilicet vos nescitis, apud quem fiat. illud *fiat* accipiendum arbitror de cœna, repetenda ex superioribus. *Fit cœna*, contrarium est *τῦ facit cœnam*, quod habet Plautus in Casin. III, sc. 6. *Ego jam intus ero, facite mihi cœnam.* & Cicero lib. IX Epist. 24. *Oblivisceare cœnulæ facere.* Martialis II de Selio: *facta est jam tibi cœna. τῦ fieri* sic absolutè usus & Terentius in Phormionis a. II, sc. 2. Verba vulgò ita habent:

Tene assymbolum venire, unctum, atque lotum è balneis,
Otiosum ab animo? cum ille curat & sumptu absumitur.
Dum tibi sit, quod placeat:

Sed Ianus Gulielmus in Plautinis Quæstionibus ad Captiv. c. 4. *Membrana Verdenses habent; dum tibi sit. Verbo non multum, sententia permagna elegantia accedit.* FIERI, *in conviviis, cum delicia instruuntur. Plaut. Truculent. Mane, aliquid jam fiet.*

2. *subor-*

& buccinatorem habet [1] *ſubornatum, ut ſubinde ſciat quantum de vita perdiderit.* [2] *Amicimur ergo diligenter, obliti omnium malorum, & Gitona libentiſſimè ſervile officium* [3] *tuentem* [4] *uſque hoc, jubemus* [5] *in balneo ſequi. Nos interim veſtiti errare cœpimus, imo jocari magis, &* [7] *circulis ludentum accedere; cum ſubito* videmus ſenem calvum tunica veſtitum [8] *ruſſea,* [9] *inter pueros capil-*

1. *ſubornatum*] Ad hoc inſtructum, ut buccinâ det horæ ſignum. Optimè. Cicero I de Lég. c. 22. *Intelliget, quemadmodum à natura ſubornatus in vitam venerit.* i. e. inſtructus, paratus. Simplex, pro compoſito *ornatus*. Tertullianus in de Præſc. *Ipſe denique hæreſes à Philoſophia ſubornantur*. Io. Schefferus.

2. *Amicimur ergo diligenter, obliti*] juxta MS. loco Patav. editionis, *Amicum ergo, diligenter o.* Ad Patav. edit. Schefferus: *diligenter obliti.* Verè Petronianum. Sic enim ſtatim ab initio: *ſed nec viam diligenter tenebam.* Martialis lib. VII, 26. *O quàm Regule diligenter erras!*

3. *tuentem*] Expedientem, obeuntem. Cicero X Ep. II. *Quod reliquum eſt, tuum munus tuere.* Schefferus.

4. *uſque hoc*] Optimè, pro *hoc uſque*. Vulgò ſcribitur, *hucuſque*, quia *hoc* & *huc* promiſcuè dicebant veteres. Vide Virgil. VIII Æn. v. 423, ibique ſervium. Nempe ſicuti uſurpabant *uſque quo*, & *quò uſque*. Eſt autem genus ellipticum, in quo intelligendum *ad*, & *tempus*, ut ſit plenè, *uſque ad hoc tempus*. Cicero de Inven. II. *Ab ultimo principio hujus præceptionis uſque ad hoc tempus*. Scheff.

5. *in balneo ſequi*] Etiam hoc optimè, & planè ex conſuetudine Petronii. Vt in pridem editis: *ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* Et in noſtris, infrà: *vocè cocum in medio.* item: *vetui in hoc diverſorio quenquam admitti.* Phædrus noſter lib. V, c. 2. *in conſpectu meo audes venire.* ubi vide, quæ notavi. *Idem.*

6. *Nos interim veſtiti*] *Interim* hic vel ut diſcretio ſolùm rei ad narrationem pertinentis attendi poteſt, ut in illo Terentii Andr. *Triſtis interim, nonnunquam collacrymabat.* vel pro *repente* exponi, & τοῦ *errare* jungi, ut apud eund. Hecyr. *Primùm dies compluſculos bene conveniebat ſanè inter eas: interim Miris modis odiſſe cœpit Soſtratem.* Vbi Donatus, *interim* eſt *repente.*

7. *circulis ludentum*] Pro MSi, & Patav. *c. ludentem.* Schefferus: *circulis ludentem.* Adſcripſerat ſuo codici Nobiliſſ. N. Heinſius, *ludentum*, quod ſine dubio eſt rectum.

8. *ruſſea*] Color *ruſſeus* ſeu ruſſus eſt rutilus, vel vicinus. *G. I. Voſſius.*

9. *inter pueros capillatos ludentem*] Capillatus grex puerorum nobilium eſt, ut Mart. Epig. LXII lib. X.

Ludi magiſter parce ſimplici turbæ:
Sic te frequentes audiant capillati.

Nutriebant enim comam ingenui pueri, & aliquando cirris inſigniebantur. Sic Perſius Sat. I.

Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas? — —

Capillos namque nutriebant uſque ad pubertatem. unde capillati pueri imberbes dicebantur. *Ramirez.* Ambroſ. lib. VI Hexaëmer. *Haud inſcitum extat adagium; nullus comatus, qui non idem cynedus.* Gabbem. *capillati pueri.* Impuberes & ad generationem inepti: comam enim alebant in ſignum impubertatis. *Gloſſ. Petr.* Erhardus: Satyricè Trimalchioni illudit, quòd ſenex calvus inter impuberes aut pubertati proximos ludat pilâ, nec enim ſenum eſt exercitium pilæ luſus.

capillatos ludentem pila. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæprecium, ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe paterfamiliæ, qui [1] ſoleatus [2] pila *praſina* exercebatur. nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, ſed [3] follem plenum habebat ſervus, ſufficiebatque ludentibus. Notavimus etiam res novas. Nam duo ſpadones [4] in diverſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter [5] numerabat pilas: non quidem

luſus, ſed juvenum. Savaro Not. in Sidon. l. 1. Epig. 8.

1. *ſoleatus*] A balneo cùm ad cœnam pergerent, ſoleas aptabant pedibus, quas deponebant cœnaturi. Eas adſervabant ſervuli à pedibus ſtantes: Martial. l. XII Ep. LXXXIX: l. XIV Ep. LXV: l. VIII Epig. LIX. Exire autem ſoleatos à balneo probat idem lib. XII Epig. LXXXIV. Nam in thermis ubi lavabantur, exercebantur & pilâ, ut lib. XIV Epig. CLXIII. & Papin. lib. I Sylv. in poemate cui lemma, Balneum Etruſci. Erat autem inſolens negotium poſt lavationem aptatis ſoleis iterum ludere: nam luſus pilæ erat ante lavationem. Mart. lib. VII Ep. XXXI. Sic Petronius Trimalchionem illum lautiſſimum ſenem deſcribit omnia inſolenter, & præter hominum morem facientem, & inter alia ſoleatum pilâ ludere dicit, id eſt poſt lotionem. *Laur. Ramirez.*

2. *pila praſina*] Sic codex Tragur. Priores, *pila ſparſiva* aut *ſparſina*. Ioan. Tornæſius ad marg. ſuæ editionis, *ſparſivam* explicat: quam in ludentium juvenum turbam ſpargeret & mitteret. Vbi Douſa: c. M. *ſparcina*. f. *ſpartea*; *ſparſina* c. Pithœi. Lundorpius: *ſparſina*. L. *ſparſi* a. Videnda. Hieron. Mercurial. de arte Gymnaſt. l. 2, c. 5. An *pila ſparſiva* fuit *trigonalis*, quæ parva erat, non triquetra figurâ; ſed à loco trigono, vel à numero, figura, ſitu ludentium: ſtabant enim tres eo ordine, ut trigonum ſeu triangulum redderent; ut ex nummis M. Aurelii Antonini apud Byzantios percuſis adparet, quorum figuram loco citatò poſuit Mercurialis. Scheffer. ad c. Tragur. *pila praſina*: Corrige, *ſparſina*, vel *ſparſiva*, ut habent vulgati. Non: vix Latinum eſt, *ſparſiva* & *ſparſina*. & quàm titubant interpretes! ſequor hic Tilebomenum, cui & adhæret Wagenſeilius in diſſertatione ſua ſuper Fragmento Arbitri Tragurienſi, laudans pro hac ſententia etiam Octavium Ferrarienſem Patav. P. Sic verò Tilebom. *pila praſina* Optimè. In Fragmento Arbitri, jam toties vulgato, *ſparſiva* ineptè legitur: Quemadmodum & paulò pòſt in eodem malè ſcriptum eſt: *Erat autem venalitium titulo pictum, & ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente tenia intrabat.* Quid eſt autem: *Minerva ducente tenia intrabat?* Itaque rectè in hoc legitur: *Minervaque ducente Romam intrabat.* Addam tertium, ubi ſcitè ſcribitur: *Allata eſt guſtatio valde lauta.* In vetere verò: *allata eſt guſtatio valde laudata.* Quo nihil eſt ineptius, & alienum magis à re propoſita.

3. *follem*] Lexicon Vetus: Πῆρος, *mantica, follis*. Vegetius de re Milit. lib. II, c. XX. *Denique decem ſolles, hoc eſt decem ſacci.* S. A. Gabbem.

4. *in diverſa parte circuli*] Plin. lib. V Epiſt. VI. *Apodyterio ſuperpoſitum ſphariſterium, quod plura genera exercitationis, pluraſque circulos capit.*

5. *numerabat pilas*] Hinc non incomodè explicari poſſe videtur illud Senecæ

quidem eas, [1] quæ inter manus luſu expellente vibrabant; ſed eas, quæ in terram decidebant. Quum [2] has miraremur lautitias, *accurrit Menelaus, &, Hic eſt, inquit, apud quem* [3] *cubitum ponetis*; [4] *& quid? jam principium cœnæ videtis?* [5] *Etjamnum loquebatur Menelaus, cum* [6] Trimalchio lautiſſimus homo

Senecæ in Epiſt. *Quòd ſi pilicrepus ſupervenerit, & numerare cœperit pilas, actum eſt.* P. Scriverius MS.

1. *quæ inter manus luſu expellente vibrabant*] Tria ſunt in ludo pilæ notanda. *Raptim ludere*, quod fit quum cadentes pilæ è pulvere rapiuntur, & poſtquam ſolum percuſſere, & ſaltu aſſurrexere, revocantur; quod Lucanus in Panegyr. dicit, *revocare cadentem pilam.* Tum *Datatim ludere*, quando, inter multos in corona vel choro ita luditur, ut alius alii pilam det, & ſæpe fallat. nam cùm geſtu ſignificet ſe alicui jacere, jacit alii, qui ſecurus eſt in choro. Idem Lucanus dicit *reddere fugientem non ſperato geſtu*, id eſt, quando videtur pila prætervolatura ludentem, eam reddere eo corporis geſtu, & membrorum poſitione quam nemo ſuſpicaretur aut ſperaret. Denique, *Expulſim ludere*; quod erat quando jacta pilâ ſe invicem luſores, ne eam poſſent rapere, expellebant: Lucano *geminare volantem pilam*, id eſt reddere dum ipſa volat, nec adhuc decidit. Varro apud Nonium: *Purgatum ſcito, quoniam videbis Roma in foro ante lanienas expulſim ludere.* Quod narrat de Lacedæmoniis in theatro ludentibus. Lucianus in Anacharſis ſub Solonis perſona, & Iul. Pollux lib. IV Onamaſt. meminit hujus ludi. *l. ſi ex plagis* 11 § *ult. ff. ad leg. Aquil.* Sed Trimalchio hîc præ mollitie rapere nolebat decidentes pilas. *Laur. Ramirez.*

2. *has miraremur*] Tragur. Fragm. hîc interſerit, *ergo.*

3. *cubitum ponetis*] pro MSi, & edit. Patav. *c. ponitis.* Schefferus: *cubitum ponitis.* Mallem, *ponetis. Cubitum ponere* eſt idem, ac cœnare, quoniam cœnantium is fuit habitus, ut poſito cubitô ſe erigerent pauliſper, atque ſuſtentarent. Vnde infrà, *repoſui cubitum. Premere cubitum* dixit Horatius I Car. od. 27. *Et cubito remanete preſſo.*

4. *& quid? jam principium cœnæ videtis? Et*] pro MSi, & edit. Patav. & *quid j. p. c. videtis? Et.* Schefferus: & *quid jam.* Scribe, *& quid? jam.* Ita ſuprà: *Et quid? vos, inquit, neſcitis.* Sic enim legendum dixi. *Io. Caj.* Tilebomenus: ſcribendum ita diſtinguendo, *cubitum ponitis. Et quid? jam principium cœnæ v.* Paulò ſuprà in editis: *Quid? tu non intellexeras cinædum Embaſicœtam vocari?* Sic 8 editt. quas ſoleo adducere; præter Tornæſ. qui, *Q. t. n. i. c. E. vocari?*

5. *Etiamnum loquebatur*] pro MSi, & edit Patav. *Et jam non l. Etiam*, idem quod *adhuc.* Plaut. Amphitr. *Neque meum pedem huc intuli etiam in ædes. num*, eſt parelcon. Plaut. Trucul. *Mihi etiamnum quid ſit negotii, falſus incertuſque ſum, niſi quia Timeo tamen.* Schefferus: *Et jam non loquebatur.* Perperam. emenda; *etiam nunc loquebatur.* Terentius in Eunucho. *Etiam nunc hic ſtas Parmeno.*

6. *Trimalchio*] Sic juxta editionem Io. Theobaldi Schonwetteri Helenopolitanam, Pauli Frellon Gallo-Lugdunenſem, Io. Petri Lotichii Francofurt. ac utrumque fragmentum Tragurienſe MSm (nam Patavin. *Trimalcio* impreſſit) Satyrici veteris, & noviter editi conſtanter. Alii *Trimalcio*, qui Gonſalio Termollis. Videum in Prælud. dictum, *ut triſur triſcurrium, tricoquus, tricorpor*, Varronis *Seſqui-Vlyſſes, Trismegiſtus, triparcus.*

Digitized by Google

homo [1] digitos concrepuit: ad quod ſignum [2] matellam ſpado ludenti ſuppoſuit. Exonerata ille veſica, aquam popoſcit ad manus, [3] digitoſque paullulum adſperſos in capite

cus. Apud Velſerum in vet. inſcriptione:

Sum victus, ipſe fateor, à Terconſule
Vero patrono, &c.

Sic *Tertullus*, apud Tacitum; unde *Tertullianus. Trimalchio* verò ſonat quaſi *Terrex.* I. V. Vrſinus. Eſtque *Trimalchio* Aſiatica vox, Syriacè *Regem* ſignificans. Meurs. Animadv. miſc. l. 1, c. 11. vetus inſcriptio, C. ASINIUS. MALCHIO. CONIUGI. De *Malchione* & Martialis l. 3 Epig. 82. Hæc ferè ex Erhard. Wouwer. & Fr. Pithœo.

1. *digitos concrepuit: ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit*] *Crepitu digiterum*, vel ſolo nutu poſcebant domini vilius aliquid imperantes. *Gloſſ. Petron.* Belgæ dicunt, *op ſijn vingeren knippen.* Mos utique ex Martial. diſticho lib. XIV Epig. CXIX. planiſſimò planior:

Dum poſcor crepitu digitorum, ac verna moratur,

O quoties pellex culcita facta mea eſt?

Vnde & alterum ejuſdem poëtæ locum in promptu ſit expedire: lib. VI Epig. LXXXIX.

Cum peteret ſeram media jam nocte matellam
Arguto madidus pollice Panaretus.

Aquariæ provinciæ eunuchos præfultos potiſſimum, ejuſdem quoque Epigrammatarii teſtimonio adſtruere poſſe videor, in re & perſona huic prorſus conſimili, imò etiam cognomini, ita more ſuo deliciantis lib. III Epig. LXXXII.

Digiti crepantis ſigna nevit eunuchus,
Et delicata ſuſcitator urina
Domini bibentis ebrium regit penem.

Douſa. P.

2. *matellam ſuppoſuit*] Tragur. *c. ſubjecit.* Hi verò dicebantur laſanophori, à laſano vaſculo. Horat. l. 1 Sat. 6.

— quinque ſequuntur
Te pueri laſanum portantes.

Wouweren. *Laſanum* ſella familiarica. Heſychius.

3. *digitoſque in capite pueri terſit*] Ioh. Chriſtoph. Wagenſeilius in diſſertatione adverſus Fragmentum Petronii noviter repertum: Mihi Arbitrum cum Suetonio comparanti, nulla dubitandi relinquitur occaſio, in Trimalchione notari Neronem. Inducitur à Petronio Trimalchio ludens pilâ inter pueros capillatos formâ conſpicuos: hinc in unius ex eis capite, poſtquam aquam popoſciſſet ad manus, digitos paullulum adſperſos tergit: mox diſcubituris pueri Alexandrini aquam in manus nivatam infundunt, ſuaviter inter miniſteria ſua cantantes. Ad hæc illuſtranda mirè facit Suetonii locus in Neronis ſui c. 20. *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo commeatu Neapolin conſluxerant,* &c. Petronianus Trimalchio balneis delectatus: delectatus & Nero, de quo idem c. 27. *Refotus ſæpius calidis piſcinis, ac tempore æſtivo nivatis.* Bene lotus Trimalchio, lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribus quatuor, & chirmaxiò in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus. Sic Suetonius c. 44. *In præparanda expeditione primam curam habuit delegendi vehicula portandis ſcenicis organis, concubinisque quas ſecum educeret.* Oſtiarius praſinatus, qui in aditu ſtabat, arguit Trimalchionem fuiſſe Praſinæ factionis, in quam propendiſſe quoque Neronem è c. 22 colligere eſt. Trimalchionis ſplendida domus, porticibus & picturis quæ vitæ anteactæ rationem reddebant ornata, Encolpium ex admiratione rapiebat in ſtuporem: & quem non illa Nero-

Digitized by Google

capite pueri tersit. Longum erat, singula excipere. Itaque [1] intravimus balneum, & [2] sudore calefacti, momentò temporis [3] ad frigidam eximus. [4] Iam Trimalchio unguento perfusus tergebatur, non [5] linteis, [6] sed

nis domus Aurea deprædicata hunc in modum Suet. cap. 31? *Domum à Palatio Esquilias usque fecit, quam primò Transitoriam, mox incendiò absumptam restitutamque auream nominavit.* & quæ sequuntur. Trimalchionis grande armarium præter Lares argenteos Veneriſque ſignum marmoreum, etiam in pyxide aurea non puſilla barbam ipſius aſſervabat. Suetonius de Nerone c. 12. *Barbam primam* (inquit) *poſuit, conditamque in auream pyxidem & pretioſiſſimis margaritis adornatam, Iovi Capitolino conſecravit.* Lepidè teſſerarum luſum in Trimalchione Petroni. perſtringit, prorsus uti Suetonius in Nerone c. 30, dum eum *quadringenis in punctum ſeſtertiis aleam luſiſſe* memorat. Fortunata uxor & topanta Trimalchionis, quæ numos modiò metiebatur, & ex nihilo in cœlum abierat, aut valde fallor, aut eſt illa *Acte liberta*, quam (uti habetur in cap. 28, & 50) *paullùm abſuit quin juſto matrimonio ſibi conjungeret*, &c. Trimalchio Poëſin adamavit: quare inter epulandum arceſſito inde ſermone ſe ſuoſque convivas exhilarare cœpit. Nero, fidem faciente Suetonio c. 10, *recitavit carmina non modò domi, ſed in theatro tanta univerſorum lætitiâ, ut ob recitationem ſupplicatio decreta ſit, ob quæ pars carminum aureis literis Iovi Capitolino dicata.* Denique Trimalchionis cœna inter exoletos ad mediam noctem protracta: uti ſæpe ſæpius feciſſe Neronem patet è cap. 27. Nec abludit *Tacitus Annal.* 16.

1. *intravimus balneum*] Antiquis, poſtquam ſe exercuiſſent, ad balnea, à balneis ad cœnam ibant. *Gloſſ. Petr.*

2. *ſudore calefacti*] Wouweren: Inſolens locutio, niſi legas *madefacti.* ſuprà, *ſudore madens*

3. *ad frigidam eximus*] Veteres poſt caldariam, in *frigidarium* cellam deſcendere ſolebant, ut corpus ſolidarent. Plin. v Epiſt. VI. *In proximo puteus, ex quo poſſis ruſſus adſtringi, ſi paniteat teporis.* Sidon. Carmin. IX.

Intrate algentes poſt balnea torrida flatus,
Vt ſolidat calidam frigore lympha cutem.

Senec. Ep. LXXXVI: Auſon. Moſ. Com. Celſus de re Med. lib. I, c. IV: Sidon. lib. II. Epig. IX, ubi Savaro. *Erhardus.* Sed mallem, locò τῦ *poſt caldariam*, dixiſſet à *balneo*, aut tale quid, niſi hic *frigidam* juxta Senec. Epiſt. 83 intelligamus: *Ab hac*, inquit, *fatigatione in frigidam deſcendo. hoc apud me vocatur parum calda.* Pro *parum*, al. *non ut antea. Parum*, eſt modicum, ſicque *ad frigidam eximus*, hic foret in tepidariam. Wouweren: Tres fuere ædes ſeu cellæ in balneis. Prima eſt *caldaria*, τὸ λουτρωνικὸν Vitruv. lib. 5, c. 10 ὑποκαυσεῖον, Senec. *ſudatorium*, in quo ſicco calore ſudorem eliciebant. Secunda eſt media, quæ & *tepidaria.* Tertia eſt *frigidaria.* Num ergo Petronius à *ſudatorio* ſuum ad *frigidaria* exiiſſe, an potiùs provocatò tantùm ſudore *frigidâ* perfuſos narrat? Lucem ei pete ex Celſi l. I, c. 4.

4. *Iam Trimalchio unguento perfuſus tergebatur*, &c.] A lavatione tenuiores oleò, ditiores contrà unguentò perfuſos linteis tergeri mos erat, non palliis laneis. unde hoc quoque inter lauticias Trimalchionis ponit Arbiter. *Donſa.*

5. *linteis*] De linteis balneariis, quod dixi, confirmat Martial. lib. 10.

Linteaque ferret Apro vacuus cùm vernula ſuper, &c.

Item

[1] sed palliis ex molliſſima lana factis. Tres interim [2] iatraliptæ in conſpectu ejus falernum [3] *potabant* : *& cum plurimum rixantes effunderent*, [4] *Trimalchio hoc ſuum propinaſſe dicebat.* Hinc, involutus coccina gauſapa, [5] lecticæ impoſitus eſt, [6] præcedentibus phaleratis curſoribus IIII, & [7] chirumaxio, [8] in quo deliciæ ejus *vehebantur*, [9] puer

Item alibi :

Lintea ſi ſumat, utve candidiora loquetur,
Sint licet infantis ſordidiora ſinu.

Vnde conjector eos ſecum domo aſportaſſe; ne quis ea fortè à balneatore ſubminiſtrata opinetur. *Idem.*

1. *ſed palliis*] *Erhard.* Ergo pallium propriè ex lana. Vide tamen ſis Bellum Catholico.

2. *iatraliptæ*] Qui unguentis & perfrictionibus curabant. *Gloſſ. Petron.* Frequens eſt iatraliptarum mentio in gymnaſiis. erant veluti Medici athletarum, qui interdum *gymnaſia*, *progymnaſta*, *paderiſtas*, *& alipas* nuncupati. *Progymnaſii* Senecæ Epiſt. LXXXII. de quibus plura Mercurialis, Tuaneb. & Pet. Faber. Hîc verò Petronio *unctores* ſunt, qui tamen, ut Principem deliciſſimum decebat, ſimul artis *medicæ* quam exercebant, ſuæ officio ſuo fungerentur, manibuſque doctiſſimis, *medicaſtores* haut incommodè poſſent Latinè nominari. Sive *remiſtores*, ut ex Plinio volunt nonnulli, meo autem animo non bene. *Conſalius.* Vide & Celſum lib. 1. c. 1; & ibi Hieronymum Rubeum, cujus loci indicium debemus Viro Ampliſſ. Anchiſſe ab Antilla. *Gebbem* alioquin ungendi officio ſervi functi, qui *alipæ*. Senec. Iuvenal. Satyr. 6. *Io à Wowerum.*

3. *potabant*] Vulgari *bibebant*. Sed præſtat illud; non enim pitiſſabant hi, ſed & effundebant, ut ſequitur.

4. *Trimalchio hoc ſuum propinaſſe*] i. e. dicebat, ſe ipſa propinaſſe hoc vinum ſuum. Vocat *ſuum*, quia ipſe tali, nec alio utebatur. *Dominicum* eſt alio loco apud Petronium. *Propinaſſe*, poſitum eſt abſolutè, ut in illo Martialis :

Canat, propinat, poſcit, negat, invitat.

Io. Scheffens.

5. *lecticæ impoſitus eſt*] De *lectiariis* fine, & forma, adi Lipſium Elect. l. 1, c. 19. *&. Gebbema.*

6. *præcedentibus phaleratis curſoribus* IV] His non diſſimiles ſunt, quos hodiè *Laqueys*, dicimus. Horum meminit Paulus *Lanit* § *ut de Leg.* III; Senec. Epiſt. XVIII. *Omnes jam ſic peregrinantur, ut illos Nomidarum præcurrat equitatus, ut agmen neceſſarium antecedat.* Sueton. Neron. c. XXX. Vopiſcus refert Aurelianum cuſtodes eo habita quo ipſe habebat, Senatoribus conceſſiſſe, id eſt, albatos. Lanquid. in Alexandr. *Conſtet eos unumquemque ſibi ſervum ſuum divinum, virgarum earum nisi in ſervo extremine non debere.* Tit. Pompon. *phaleratæ curſores.* Servi, qui in ſinuoſo faciundo, vel deambulando pet urbem, rhedam, equos, vel pedites, in comitatu præcedebant. Gloſſ. Petron. & Erhard. ex Ramirez. *Phaleratæ*, ſplendidè ornati; metaphora à phaleris.

7. *chirumaxio*] Genus vehiculi pluſtri, quo homo tantùm guſtum portat, & à ſervis, non à mannis trahebatur. unde vocabatur chirumaxium. *Scaliger F.* Dicitur *chirumaxium* à χειρ, manus, & μαξα currus; ejuſdemque ſignificationis videtur cum autumat Feſtus. *Iſ. F. Voſſ.* Arcuma, modicum plauſtrum.

8. *delicia ejus* vehebantur] Fragment. Tragur. vulgò *ſervebantur*. Erhardus

[1] puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. [2] Quum ergo adferretur, ad caput ejus [3] cum minimis symphoniacis tibiis [4] accessit, & tamquam in aurem aliquid secreto diceret, toto itinere [5] cantavit. Sequimur nos jam admiratione saturi, & cum Agamemnone ad januam pervenimus, *in cujus poste* [6] *libellus erat, cum hac inscriptione fixus.* [7] *QVIS QVIS. SERVVS. SINE* [8] *DOMI-*

hardus: *deliciæ παιδικὰ ἐστι, pueri amati.* Socrates hist. Eccl. l. 3, cap. 19. *Adrianus ipse Antinoum, suæ deliciæ, inter deos reposuit.* Sic etiam Wouweren, citato Senec. Epist. 12. *Ego sum Philosti villici filius, deliciolum tuum.* Et Virgil. *Alexin deliciæ domini.*

1. *puer vetulus*] exoletus. Vide Senec. Ep. 96. Hi catulastri dicebantur Gloss. catulastri βίνιοι: à catuliendo. Catulire verò, incitari ad Venerem. *Wouweren.* Βίνιος, propriè puer grandis. Adi quæ suprà de *exoletis.*

2. *Quum ergo adferretur*] Sic & Tornæsius, alii. c. Tragur. *auferretur.* Dousa MS. ad edit. Tornæsii: c. M. *efferretur.* Erhardus: Lege, *efferretur*, scil. ex balneo. Putschius. Vulgatam tamen comprobat ipse Petronius in eo, qui sequitur, loco: *In his eramus Lætitiis, cùm ipse Trimalchio ad symphoniam allatus est.*

3. *cum minimis symphoniacis tibiis*] Dousa MS. ad edit. Tornæs. f. reponendum: *cum minicis symphoniacus t.* MS. Tragur. *c. minimis symphoniacus s.* Wouweren: Cicero pro Milone, *Milo, qui nunquam, tum vasto pueros symphoniacos secum ducebat, & ancillarum gregem; ille qui semper secum scorta, semper exoletos ducebat, tum neminem.* Erhardus: Quid sunt autem *minima symphoniaca tibia?* An legendum, *minuta?* sic enim infrà de pueris in ministerio cantillantibus: *Pantomimorum non patrisfamilias triclinium crederet.*

4. *accessit*] Impropriè de eo qui vehitur. *Ge. Erhardus.*

5. *cantavit*] Scilicet tibiis. *Erh.* Tilebomenus: Magis appositè legeretur, *basiavit.*

6. *libellus*] Tabella. Sic usurpavit Seneca de Benef. IV, c. 12. *Suspensum amici bonis libellum dejicio.* Io. Scheffer.

7. QVIS QVIS. SERVVS. &c.] Io. Chr. Wagenseilius in Dissertat. sua: Pauperis (quod ajunt) est, numerare pecus: ideo iste titulus vel ipsum Crassum αἰχμάλωτον (*qui nunquam risit.*) in cachinnum solvere queat. An enim aliquid indignius erat, quàm Trimalchionem qui greges puerorum exoletorumque per nationes coloresque descripta agmina possidebat, ita delineare, ut nemo ex abjectissimis mancipiis sine ejus expresso jussu pedem domo efferre posset? Atqui infrà familiæ Trimalchionis ne decima quidem pars dominum suum novit? Solorum coquorum decuriæ numerantur quadraginta. Mithridates servus sine dominico jussu etiam in crucem agitur. Nempe ad capitis supplicium de servis sumendum Trimalchionis jussu nullatenus; ad foras prodeundum planè opus fuit. Lepidum vidimus initium: &c. Quid si statuatur *edictum* temporarium ejus diei, servos in apparatum *libera cœna* sic constringens? meminerimusque familiam urbanam, non in *prædio Cumano*, de quo actuarias, totque latifundiis rusticantem (quam vel unicè intendit sermo convivæ) hîc intelligi: aut etiamsi libellus concipiatur perpetuus, modò benignius inter-

[1] DOMINICO. IVSSV. FORAS. EXIERIT. ACCIPIET. PLAGAS. CENTVM. In aditu autem ipso ſtabat [2] oſtiarius [3] praſinatus, [4] ceraſino ſuccinctus cingulo,

interpretemur *juſſu dominico*, ut etiam comprehendat jus in ſervos habentem à Domino : omnia tantumnon plana erunt & aperta. *Foras non efferre pedem* extra palatium, nil habet incommodi, modò cætera recta ſint. *Coquorum decuria*, tot poterant eſſe vi verborum quot *viatorum* i. vel una, omnium verò ſervorum Domino in Colonia continuè præſtò, vel per vices, 40 *decuria*, & quid vetat multò plures ? modò non ad coquos unius Seviri extendantur, & indè aliquid exſtruatur. *Mithridatem*, conſcio Gaio in crucem fuiſſe actum, nihil impedit ; vel ſi eo inſcio, is, ilve (procuratores) qui *ſeſtertium eodem die centies in arcam retulerant, quingentoſque boves domuerant*, &c. etiam maledicentem Domino ſervum ſic punire poterant.

1. DOMINICO IVSSU] Domini juſſu. Sic Columella. IX præf. *Subjecta dominicis habitationibus ponebat vivaria* Io. Scheffers.

2. *oſtiarius praſinatus*] *Oſtiarius*, quem *clauſtrituum* appellat Lanius apud Gell. lib. XII, c. X ; *puerum ab janua*, Cornelius Nepos in Hannib. aditum obſidebat, ut admitteret nimirum, vel dimitteret eos, qui dominum conveniebant. Is fuit cathenatus : Columell. in præf. lib. I. *an putem fortunatius à cathenato repulſum janitore, ſapè nocte ſera foribus ingratis adjacere ?* Et hæc ſunt *oſtiarii* impedimenta apud Afranium, referente Feſto in *Timinnare*. Suet. de clar. Rhet. c. III. *L. Votacilius Pilutus ſervîſſe dicitur, atque etiam oſtiarius veteri more in cathena fuiſſe*. Notanda ſunt Suetonii verba, *veteri more*. Quæ indicant non ita factum fuiſſe ætate Suetonii. Et ſanè longo etiam poſt ipſum intervallo leginus apud Corippum lib. I, cathenas à janitore in januam tranſlatas fuiſſe. *Oſtiarii* comes plerumque fuit canis. Suet. de Vitellio Imp. latebras quærente, c. XVI. Senec. lib. III de Ira, c. XXXVII. Pignorius. Cathena ſic à κατ)ηκω, catena, monile. Pollux. catena verò abiecto ſpiritu. Voſſius. Gloſſ. Petron. *Oſtiarius praſinatus* : à colore veſtimenti, nimirum viridi.

3. *praſinatus*] In circo erant factiones, diviſæ in partes coloribus diſtinctas. Caſſiodor. Var. l. 3, Ep. 51. *Tranſit praſinus, pars populi maret ; procedit venetus, & potior turba civitatis affligitur*. Vbi haud dubiè leg. *procidit venetus*, pro, *occumbit*. Hinc aurigæ nomina ſortiti, ut illi dicantur *praſinati*, hi, *venetiani*. Fuiſſe Neronis *praſinum* agitatorem ſcribit Sueton. in Neron. cap. 22 ; & Spartianus, qui eum inſuper *praſina* parti faviſſe tradit. Satyricè ergo Petronius Neronem ſub Trimalchionis nomine perſtringit, quod vel extra ludum & circum ſervos haberet *praſinatos*, qui à ſe videtur addidiſſe ceraſinum cingulum, id eſt, ruſſeum, ſtudiò opinor innovandæ factionis à ſe Claudianæ dictæ. *Erhardus. praſinatus*. Notum & hinc jam in Neronem Satyricum ſcomma. Nam Cajum Principem, quem penitus æmulari, glorioſum duxit imprimis ipſius Nero, Suetonius teſtatus, nimis factioni *praſinæ* fuiſſe addictum. inquit ergò in Caligula c. LV. *Praſinæ factioni ita addictus, & deditus, ut cenaret in ſtabulo adſidùe & maneret*, &c. *I. A. Gonſalius*.

4. *ceraſino ſuccinctus cingulo*] Anton. Thyleſius de Colorib. cap. 7. *Vini genus eſt quoddam inter ruſſum albumque, quod quia ceraſi colorem refert duracini, ceraſelum dicunt aliqui Italiæ populi.*

lo, atque [1] in lance argentea piſum purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea, in qua [2] pica varia [3] intrantes ſalutabat. Cæterum ego dum omnia ſtupeo, pene reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus, non longe ab [4] oſtiarii cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, ſuperque [5] quadrata litera ſcriptum, [6] CAVE. CANEM. Et collegæ quidem mei riſerunt. Ego

puli. Alamannis, *ſchiler.* Ergo ut *praſinatus* à πράσιον, (*porrum*) ita *ceraſinus* eſt à κέρασος (*ceraſum*) utrumque à colore ejus fructus: illo viridis, hoc ruſſus notatur. *Erhardus.*

1. *in lance argentea*] *Lanx* omittit c. Tragur.

2. *pica varia intrantes ſalutabat*] De hoc genere Plinius lib. X, C. XII. *Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad urbem verſus cerni cœpere picarum genera, quæ longa inſignes caudâ varie adpellantur.* Nos patrio ſermone, *bonte Exters*, nominitamus, famoſa garrulitate amabiles, nec mentitus Martial. lib. XIV.

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto:
Si me non vidisse negabis avem.

Douſa P. *Erhardus:* puto *variam* dici, ut apud Lucret. plerumque, *varia volucres*, vel, *diſſimiles*, vel, *varii coloris.* Interpretes hoc loco confundunt *picam variam*, cum *graculo*, ſed perperam. De pica eſt verſus ille apud Gardinerum in Proverb. antiq.

Nomen abeſt picæ, niſi quid varii tenet in ſe.

Et ille alter apud Balbum in Catholico:

Nigrior una pica, pars altera candida pica.

3. *Intrantes ſalutabat*] Benedictus Magiſter apud Balbum: *Pica verbis in diſcrimine vocis exprimunt, ut homo, &c. & ſonum humanæ vocis imitantur.* Erhard. De his accipiendum illud Perſii:

Quis ſpiritum expedivit ſuum χαῖρε,
Picaſque docuit verba noſtra conari?

Wouweren. χαῖρε, eſt *ſalve.*

4. *oſtiarii cella*] *Cellam* atrienſem dicit, ubi vinctus janitor cuſtodiam januæ gerebat. Rader. ad Martial. l. 9 Ep. 55. Memoriâ opinor lapſus. non enim ſervus vinctus ſervabat, ſed canis vinctus, ut ex Plauto diſcimus. *Erhardus.* Conſer verò quæ paulò antè ad *oſtiarius præſinatus* Pignorius, de *catenatis.*

5. *quadrata litera*] *Quadratas literas* vulgò capitales vocamus. Sed illis priſcis ſeculis nullæ aliæ erant literæ, præter quas vocamus capitales. Quas ergo, *quadratas literas* vocat, quæramus. Ex *Scaligero* adducit *Wouwer.* & *Gabbema.* Sed *Erhardus:* Petronii & antè temporibus jam inventæ erant aliæ literarum formæ, teſte Quintiliano l. 1, c. 7, inter quem & Petron. non adeò multum ævi interfuit, ut non earund. literarum formis uti potuerint: quæ formæ erant *quadratæ.* Meurſ. Animadv. miſcell. l. 3, c. 18. Vide tamen Cujacium. Nimirum hoc vult dicere Erhardus: Quidni potuerint & noviter inventis, & antiquis quadratis uti? quemadmodum hodienum fit.

6. CAVE. CANEM] Sic codex Tragur. Vulgati, *cave, cave* bis; ſed planè ſufficit unum. Auſ. Popma: Varro Remeridibus. *Quum in eo eſſem occupatus, atque in ſchola carmen inſcribi: T. SCANTIUS. HORNO PER. DIONYSIA. quòd ea die mea erat præbitio, in janua* CAVE CANEM *inſcribi juſſit.* CAVE CANEM.

elo-

Ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem [1] venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalchio capillatus [2] caduceum tenebat, [3] Minervaque ducente

elogium inſcribi ſolitum in janua, quò ignoti ædium ingreſſu arcerentur. nam veteri more *canes* ad oſtium, non vivi modò, ſed vel ſculpti, ut in regia Alcinoi:

Χρυσοῖ δ' ἐπ' αὐλείῃσι κύνες ἠδὲ σιωποί
Οὖς Ἡφαιστος ἔτευξε ἰδυίῃσι παραφρασίῃσιν
Δῶμα φυλακτήριον μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Ἀθανάτους ἔοντας, καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.

(Aurous hinc ſplendet canis, hinc argenteus alter,
Quos Deus ipſe potens ignis ſic ſtruxerat arte;
Magnanimi ad Ducis Alcinoi valvas vigilantes,
His vita ſine fine dies, his nulla ſenectus.)

vel picti in pariete, ut in fornice Petroniana, in qua non longè ab oſtiarii cella *canis* ingens, catenâ vinctus, in pariete eſt pictus, ſuperque quadrata literâ ſcriptum, CAVE CANEM. Hôc uti conveniet quotiens admonebimus, cavendum eſſe ab homine maledico, & obtrectatore: aut ab hoſpite ſordido, vel inhumano, & minimè hoſpitali.

1. *venalitium titulis pictum*] *Venalitium* vocat δηλοπραγμάτιον *(forum proſtantium ſervorum)*. tituli autem non ſolùm in venalitio pingi ſoliti, ſed etiam collo aptari vendundi mancipii. Propert. lib. IV, & V.

Aut quorum titulus per barbara colla pependit:
Galatæ medio cum ſaltare foro.

Ioſ. Scaliger.

2. *caduceus*] vel cerycium, utrumque è Græco κηρύκειον. pacis erat ſignum ornatúſve fœdus ambientium *caduceatorum* exterorum: ut ſagmina Romanorum. G. I, Voſſius. Fuit autem lignum rectum habens duos angues ſibi invicem implicitos faciebûs obverſis. Scholiaſtes Thucyd. L. I. *Caduceus*, virga & inſigne Mercurii. *Gloſſ. Petron.* Quo ille ad dirimendas diſcordias uſus. Hinc tractum quod præcedit.

3. *Minerva ducente tænia intrabat*] Tornæſ. *M. d. tenia i* in marg. (ſignatô ante *tenia* *) *tænia*. ubi Douſa Ms. f. *januam*. Barthius: *ducente* * *tenia*, &c. Afteriſcum exſtirpa: *tenia* autem ſolemnes in imaginibus, ita hominem *teniâ* comprehenſum introducebat Dea. Pauſan. Att. Α' πόλλωνα ἀναδούμενον ταινίᾳ τὴν κόμην *(Apollinem revinctum teniâ comam)*. Lucian. Philopſ. de ſtatua Pelichi. λελοιδόρημαι τὴν κεφαλὴν τῇ ταινίᾳ, *(reliquatum caput teniâ)*. Paulò pòſt: εἶδόν τινα ἐπὶ τῇ δεξιᾷ τῶν Κρονίων ταινίας καὶ στεφάνους ἔχοντα, *(vidi quendam à dextra Saturni tænias coronaſque aridas habentem)*. Ælian. lib. IX, c. XXXIX; ubi adoleſcens amans ſtatuam bonæ fortunæ: ἀναλήσας πολλοῖς ταινίαις καὶ στεφάνοις τὸ ἄγαλμα, ἑωυτὸν ἀπάγξεται *(multis teniis ſtatua devincta & coronata ſeipſum interemit)*. Sic amatores Athenis amaſia tæniis incinxiſſe, judicio adfectûs ex eo more clarum, quem ad Theocritum illuſtrat D. Heinſius. Afteriſcum Tornæſianum ante *tenia*, alia prorſus mente à Tornæſio locatum, (nimirum notæ in marg. ergo, non defectûs causâ) quàm à Barthio acceptum, etiam poſterior editio Gabbem. & antè R. Herm. ac ambæ Wouwer. ſuum fecerunt. Cæterùm Traguriense fragmentum habet *Romam intrabat*: Qua de re *Scheffer.* Vulgati habent *tenia*, quod ſunt, qui probant, quia hic reſpiciatur ſenatusconſultum, quo *ſtatutum autem*

lo, atque [1] in lance argentea piſces purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea, in qua [2] pica varia [3] intrantes ſalutabat. Cæterum ego dum omnia ſtupeo, pene reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus, non longe ab [4] oſtiarii cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, ſuperque [5] quadrata litera ſcriptum, [6] CAVE. CANEM. Et collegæ quidem mei riſerunt. Ego

puli. Alamannis, ſchiler. Ergo ut *praſinatum* à πράσιον, (porrum) ita *coraſinus* eſt à κόραξ (coraſium) utrumque à colore ejus fructus: illo viridis, hoc ruſſus notatur. *Erhardus.*

1. *in lance argentea*] *Lance* omittit c. Tragur.

2. *pica varia intrantes ſalutabat*] De hoc genere Plinius lib. X, c. XIX. *Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad urbem verſus cerni capere picarum genera, qua longa inſignes caudâ varia adpellantur.* Nos patrio ſermone, *bonte Exters*, nominitamus, famoſa garrulitate amabiles, nec mentitus Martial. lib. XIV.

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto:
Si me non videas eſſe negabis avem.

Douſa P. *Erhardus:* puto *variam* dici, ut apud Lucret. plerumque, *varia volucres*, vel, *diſſimiles*, vel, *varii coloris*. Interpretes hoc loco confundunt *picam variam*, cum *graculo*, ſed perperam. De pica eſt verſus ille apud Gardinetum in Proverb. antiq.

Nomen abeſt pica, niſi quid varii tenet in ſe.

Et ille alter apud Balbum in Catholico:

Nigrior una pica, pars altera candida pica.

3. *Intrantes ſalutabat*] Benedictus Magiſter apud Balbum: *Pica verba in diſcrimine vocis exprimunt, ut homo, &c. & ſonum humanæ vocis imitantur.* Erhard. De his accipiendum illud Perſii:

Quis pſittaco ſuppoſuit ſuum χαῖρε,
Picaſque docuit verba noſtra conari?

Wouweren. χαῖρε, eſt *ſalve.*

4. *oſtiarii cella*] *Cellam* atrienſem dicit, ubi vinctus janitor cuſtodiam januæ gerebat. Rader. ad Martial. l. 9 Ep. 55. Memoriâ opinor lapſus. non enim ſervus vinctus ſervabat, ſed canis vinctus, ut ex Plauto diſcimus. *Erhardus.* Confer verò quæ paulò antè ad *oſtiarius præſinatus* Pignorius, de *catenatis.*

5. *quadrata litera*] *Quadratas literas* vulgò capitales vocamus. Sed illis priſcis ſeculis nullæ aliæ erant literæ, præter quas vocamus capitales. Quas ergo, *quadratas literas* vocat, quæramus. Ex *Scaligero* adducit *Wouwer.* & *Gabbema.* Sed *Erhardus:* Petronii & antè temporibûs jam inventæ erant aliæ literarum formæ, teſte Quintiliano l. 1, c. 7, inter quem & Petron. non adeò multum ævi interfuit, ut non earund. literarum formis uti potuerint: quæ formæ erant *quadratæ.* Meurſ. Animady. miſcell. l. 3, c. 18. Vide tamen Cujacium. Nimirum hoc vult dicere Erhardus: Quidni potuerint & noviter inventis, & antiquis quadratis uti? quemadmodum hodiernum fit.

6. CAVE. CANEM] Sic codex Tragur. Vulgati, *cave, cave* bis; ſed planè ſufficit unum. Anſ. Popma: Varro Remmidibûs. *Quum in eo oſſium occupatus, atque in ſchola canarum inſcribi: T. SCANTIUS. HORNO PER. DIONYSIA. quòd eo die mea erat prabitio, in janua* CAVE CANEM *inſcribi juſſit.* CAVE CANEM.

elo-

Digitized by Google

Ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem [1] venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalchio capillatus [2] caduceum tenebat, [3] Minervaque ducente

elogium inſcribi ſolitum in janua, quò ignoti ædium ingreſſu arcerentur. nam veteri more *canes* ad oſtium, non vivi modò, ſed vel ſculpti, ut in regia Alcinoi:

Χρυσοῖ δ' ὑπάτερθε κὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν,
Οὓς Ἡφαιστος ἔτευξεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσι·
Δῶμα μὲν φυλασσέμεναι μεγαλήτορος Αλκινόοιο,
Ἀθανάτους ἔοντας, καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.

(Aureus hinc ſplendet canis, hinc argenteus alter,
Quos Deus ipſe potens ignis ſic ſtruxerat arte;
Magnanimi ad Dueis Alcinoi valvas vigilantes,
His vita ſine fine dies, his nulla ſenectus.)

vel picti in pariete, ut in fornice Petroniana, in qua non longè ab oſtiarii cella *canis* ingens, catenâ vinctus, in pariete eſt pictus, ſuperque quadrata literâ ſcriptum, CAVE CANEM. Hôc uti conveniet quotiens admonebimus, cavendum eſſe ab homine maledico, & obtrectatore: aut ab hoſpite ſordido, vel inhumano, & minimè hoſpitali.

1. *venalitium titulis pictum*] *Venalitium* vocat ὑλοπωλητήριον *(forum proſtantium ſervorum)*. tituli autem non ſolùm in venalitio pingi ſoliti, ſed etiam collo aptari vendundi mancipii. Propert. lib. IV, & V.

Aut quorum titulus per barbara colla pependit:
Galatæ modò cum ſaltiere ſorb.

Joſ. Scaliger.

2. *caduceus*] vel cerycium, utrumque è Græco κηρύκειον. pacis erat ſignum ornatúſve fœdus ambientium *caduceatorum* exterorum: ut ſagmina Romanorum. G. I. Voſſius. Fuit autem lignum rectum habens duos angues ſibi invicem implicites faciebûs obverſis. Scholiaſtes Thucyd. L. I. *Caduceus*, virga & inſigne Mercurii. *Gloſſ. Petron.* Quo ille ad dirimendas diſcordias uſus. Hinc tractum quod præcedit.

3. *Minerva ducente tænia intrabat*] Tornæſ. *M. d. tenia i.* in marg. (ſignatô ante *tenia* *) *tænia*. ubi Douſa Ms. f. *jamam*. Barthius: *ducente * tenia*, &c. Aſteriſcum exſtirpa: *tenia* autem ſolemnes in imaginibus, ita hominem *tenia* comprehenſum introducebat Dea. Pauſan. Att. Ἀ'πόλλωνα ἀναδούμενον ταινίαν τὴν κόμην *(Apollinem revinctum tænia comam)*. Lucian. Philopſ. de ſtatua Pelichi. Λελοιδημένον τὴν κεφαλὴν τῇ ταινίᾳ, *(religatum caput tænia)*. Paulò pòſt: εἶδόν τινα ἐπὶ τῇ δεξιᾷ τῶ Κρονῶ ταινίαν καὶ στεφάνους ἔχοντα, *(vidi quendam à dextra Saturni taniam coronaſque aridas habentem)*. Ælian. lib. IX, c. XXXIX; ubi adoleſcens amans ſtatuam bonæ fortunæ: ἀναδήσας πολλὰς ταινίας καὶ στεφάνους τὸ ἄγαλμα, ἑωυτὸν ἀπέκλεισεν *(multis tæniis ſtatua devincta & coronata ſeipſum interemit)*. Sic amatores Athenis amaſia tæniis incinxiſſe, judicio adfectûs ex eo more clarum, quem ad Theocritum illuſtrat D. Heinſius. Aſteriſcum Tornæſianum ante *tenia*, alia prorſus mente à Tornæſio locatum, (nimirum notæ in marg. ergo, non defectûs causâ) quàm à Barthio acceptum, etiam poſterior editio Gabbem. & antè R. Herm. ac ambæ Wouwer. ſuum fecerunt. Cæterùm Tragurienſe fragmentum habet *Romam intrabat*. Qua de re *Scheſſerus*. Vulgati habent *tenia*, quod ſunt, qui probant, quia hîc reſpiciatur ſenatusconſultum, quo *ſtatutum au-*

Digitized by Google

ducente tænia intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didicisset, [1] dein dispensator factus esset, [2] omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat. In deficiente vero jam porticu levatum [3] mento in tribunal excelsum Mercurius *rapiebat*. Præsto erat Fortuna cornu abundanti copiosa, & [4] tres Parcæ [5] aurea pensa tor-

reum Minerva simulacrum in curia, & juxtà Principis imago, sicut refert Tacitus. Reginæ quoque ambulare solitæ, *taniis ductis* à spadonum vel juvenum grege. Sed hos ego non intelligo. Ecquid enim volunt ista, *taniis ductis?* quid est, *tanias ducere?* num tenebant illas *tanias* Reginæ? non existimo. spadones hoc faciebant, iisque ducebant Reginas. Quas si Referre dabuit hoc loco Minerva, illa ducende fuit à Trimalchione. At hic contrà fit: Minerva ducit Trimalchionem, cujus nulla intelligitur aptè *tania*. In libro Puteani *tema* legitur cum superscriptâ lineola, quam puto esse indicem proprii nominis; & mox, *vitabat*, non, *intrabat*. Quare suspicor, lectionem esse veram, *romam itabat*. Fuit nempe primò conjunctim scriptum, *romamitabat*, inde factum, *roma mitabat*, post, *rema vitabat*, & *tenia vitabat*. Wagenseilius: Noto mihi novas, & ante hunc diem inauditas correctiones. Talis, loci depravatissimi: *Ipse Trimalchio capillatus caduceum tenebat. Minervaque ducente Romam intrabat.* Nam *tenia intrabat* quid esset, nemo explicare poterat. Nihilominus deliberandum potiùs statui; quàm ut hoc mutarem. Est enim sensus perspicuus: *Minerva Trimalchionem taniâ* lacinia, lemniscо aut fasciolâ *apprehensum oppidum* aut *urbem intrantem ducebat*. Subintelligam potiùs, quàm ut exprimam *Romam*. Nisi quis forsan paciscereturr, ut sic legerem: *Minervaque taniâ ducente Romam intrabat*. Profiterit Romæ in catasta Trimalchio (nam servus fingitur ex Asia oriundus, ut patebit infrà), sed Romæ nequaquam 14 annos (vel enim purius loqueretur, servivit; ut ex fine Fragmenti deprehendere erit: ac ne quidem Romæ fuisse, alibi diserte dicitur. Denique, nemo adeò miretur jam *tanias*, jam *tenias* scribi; illud solido nititur fundamentò derivationis à Græco ταινία, hoc forsan partim respicit originem τῦ ταινία quod à τείνω (tendo), partim facilitatem mutationis *a* in *e*, unde antiquitus (Enniji temporibus) *edepol ercumna*, &c. & rursus cadente Latinitate *era* pro *ara*, taliáque. Voss.

1. *dein*] *Deinque* Fragment. Tragur.

2. *omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat*] Is mos erat, ut adjiceretur, quid pictura notaret, maxime rudi & impolito seculò. Ælianus l. 10 Var. ὅτι ἐπεχείρει ἡ γραφικὴ τέχνη, ἴσως μὲν οὐπίσχυρος οὖσα εἰς τὸ ζῆσαι, ὥστε ἐπιφέρειν ἑαυτοῖς τὰς γραφὰς τοῦτο βοῦς, τοῦτο ἵππος (*Incipiente primùm picturâ, sic ruditer fingebant animantia, ut simul in scriberent: hoc bos, hoc equus*). Io. à Wouweren.

3. *mento i. t. e. M.* rapiebat] Ita c. Traguriens sed Gabbem. Frellon. al. *mento i, t. e. M. capiebat*. Tornæs. *merito i. t. e. M. c.* Vbi Dousa MS. *mento* c. Pith. & f. *rapiebat*. Barthius: Lege *rapiebat*. Fulgent. Myth. *sequax si fueris celeriter raptum ex mortali caelestem efficient.*

4. *tres Parcæ*] Sidon. Carm. VII. *Aurea concordes traxerunt fila sorores.* Adludit autem ad disciplinam Etruscorum. Germ. Valens Pimp. ad IV Virg.

Digitized by Google

torquentes. Notavi etiam in porticu [1] gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. Præterea grande [2] armarium in angulo vidi, in cujus [3] ædicula erant [4] Lares argentei poſiti, Veneriſque ſignum marmoreum, & pixis aurea

1y Virg. Ecl. *Aureæ penſa* ſunt felicia Parcarum omina. Sidon. Carm. xv.

— — *probat Atropos omen*
Fulváque concordes junxerunt fila ſorores. Ge. Erhardus.

5. *aurea penſa*] Rebus lætis ea Parcis dabant. Sidon. triſtibûs autem pulla. Horat. Martial. *Idem.*

1. *gregem curſorum*] Curſoris operam indicat nomen ipſum. Petronius ſupr. *hinc involutus coccina gauſapâ, lectica impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribûs quatuor.* Præcurrere igitur & præcedere *curſorum* fuit. Martialis lib. v Epig. xciv.

Nec feriatus ibat ante carrucam,
Sed tuta ſemè curſor ova portabat.

Verùm & prænunciare. Apulejus l. x Metamorph. *Miſitque protinus curſorem, qui vianti marito domus expugnationem nunciarent.* Tacit. vit. Agric. Sueton. In Tit. cap. vi. Imò & epiſtolas perferre. Suet. Ner. cap. xliy. Et quidquid epiſtolas comitabatur; Martial. Epig. lviii lib. iii. Suetonius in Nerone præcurſum notavit, ut & Seneca; ille cap. xxx. *Nunquam carrucis minùs mille feciſſe iter traditur, ſoleis mularum argenteis, canuſinatis mulionibûs, armillata & phalerata cum Maxaeum turba atque curſorum.* Seneca Epiſt. lxxxvii. *O quàm cuperem illi* (Catoni) *nunc occurrere aliquem ex his treſſulis in via divitibus, curſores, & Numidas, & multum ante ſe pulveris agentem.* Vidend. omnino Pignorius lib. de Servis, pag. 147, &c. Gabbema in ſecundò editis.

2. *armarium*] Locus, ubi cibaria, veſtes, libri & ſimilia reponuntur. *Gloſſ. Petron.* nummi Cic. pro Cœlio: *Tunc autem ex armario tuo promere auſus es?* Idem pro Cluentio. *Cùm eſſes in ædibus armarium, in quo ſcirot eſſe nummorum aliquantulum & auri, noctu duos conſervos dormientes occidit.* Plaut. Captiv: *Cellas refregit intus omnes, reclauſitque armarium.* Ibidem: *Quin ex occluſo atque obſignato armario decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.* Galli adhuc dicunt, *armoire.* Ian. Laurenberg.

3. *In cujus ædicula*] theca ſimulacri. Tertull. de Idol. c. 8. *Nec enim differt an exſtruas, an exornes, ſi aram, ſi templum, ædiculam ejus inſtruxeris.* Wouweren. Erhardus: Sacello, ſacrario, larario, quæ in magnatum domibus fuiſſe noravit Barthius ad Claudian. n. 480. Ipſe Barth. hîc; pretioſioribus effigierum ædiculas faciebant. Pauſan. Corinthiacis. Herodot. Euterpe: Iuvenal. Satyr. 8.

Ipſi deinde lares, ſi quod ſpectabile ſignum,
Siquis in ædicula Deus unicus. —

4. *Lares argentei*] *Lares* antiquitus Familiares dii cujuſque domus. Ipſius *Lar* in Prologo Aulul. Plauti: *Ego Lar ſum*, &c. Majores cujuſque familiæ, eidem fuere numina. Non tamen omnes, ſed illi tantùm, qui rectè & honeſtè curriculum vivendi, à naturâ datum, confeciſſent. Planè Apul. de Deo Socratis. Ipſum imitatur Mart. Felixi lib. ii. *Lemures, ſi vita prioris adjuti fuerint honeſtate, in Lares domorum urbiumque vertuntur. Si autem depravantur ex corpore, larva perhibentur ac mania.* Ideo ipſorum ſimulacra vîs abeſſe à domo alicujus contingeret, ſed lararîis impoſita colebantur honoribûs, ſupplicabanturque, *thure, vinô* & *coronis*, Plautus docuit Trinumm. a. i, ſc. 2, v. 1. &c. obſervo ego, *lucernis* etiam antè ædiculas pendenti-

aurea non pusilla, in qua [1] barbam ipsius conditam esse, dicebant. [2] Interrogare ego atriensem cœpi: [3] quas in media porticu picturas haberent? † Iliada & Odysseam, inquit, [4] *ac Lanatis gladiatorium munus.* ‡ *Non licebat multa*

† *Atriensis.* ‡ *Excalpius.* *etiam*

luis. Planum hoc sit ex bilychni lucerna æneaLugduni reperta anno ∞. IↃ. V cujus catenis inserta tabella erat cum hac inscriptione: LARIBUS SACRUM. P. V. ROMAN. id est, *publica felicitati Romanorum.* apud Guilielm. Choulium lib. de Ant. Relig. Rom. hujusce lucernæ imaginem videre est. Confirmo insuper veteri inscriptione Prænestæ in Latio inventa, ubi inter alia: EX. CUPIDINES II. CUM. SUIS. LYCHNUCHIS EX LUCERNA. LARUM. Argentei haut insolenter facti. Municipibus Rheginis T. TARPENIUM reperio inter alia legasse, LARES ARGENTEOS. SEPTEM. Sic ex marmore constat Calabriæ civitatis. *L. A. Gonsalius.*

1. *barbam ipsius conditam esse dicebant*] Vulgaris ac notissima veterum consuetudo deponendæ barbæ multis testimoniis confirmata à Criticis nostris: ut ex Suet. Neron. c. XII, de depositione solemni barbæ Neronis. *Gymnico* (inquit) *quod in septo edebat, inter Bithyniæ apparatum barbam primam posuit, conditamque in auream pyxidem, & pretiosissimis margaritis adornatam Capitolio consecravit.* Vide Lipsium ad lib. XIV Ann. Tacit. c. XV. *Ramirez.* Alii Veneris barbam putant hæc intelligi: idque ex Macrobii lib. III, c. VIII probare conantur. *S. A. Gabbem.*

2. *Interrogare ego atriensem cœpi*] *Atriensis* servi, qui *atrium* observant, & custodiunt, ne quid ex imaginibus, stemmatibus, ac cæteris, quæ in atrio poni solent, deperiret; & qui supellectilem ædium, aut villæ exponunt, simulque atrium omni ex parte mundum, & nitidum ut sit, procurant. *Tit. Popma.* MS. Tragur. pro *ego*, habet *ergo.*

3. *quas in media porticu picturas haberent*] Torn. *q. in medica* (in marg. *media* [*porticu*]. h. e. alii *media*, i.e. *porticu*; ut idem Tornæs. explicat in suis Var. lect.) *picturas h.* Wouwer. & R. Herm. *q. i.** *medica* (cum asterisco s. Tornæs.) *p. h.* Frellon. & Lotich. *q. i. media pi. h.* Tragur. Fragment. *q. i. medio p. h.* Barthius: Ambitionem etiam summam in hoc notat Arbiter; nam cùm de singulis fabulis, quas ex poëtis pictas haberent, interrogaretur *atriensis*; tota illa celeberrima & maxima opera sibi esse respondit: ne quid vulgare, scilicet, loquatur tanti jactatoris mancipium. Pingi autem solitas *Iliadem* & *Odysseam* testatur cum recentium suo ævo vituperatione Vitruvius lib. VII, c. V. Et sic porticus Romæ *Argonautarum* appellabatur, ut mentio apud P. Victorem Regione IX. Erhardus: Moris erat apud Romanos, historias, fabulas, & alia multa porticibus depingere, subscriptis poëtarum versibus, quos deinde otiosi solebant spatiantes relegere. Ramirez ad Martial. l. 3 Epigr. 20, num. 5.

4. *ac Lanatis g. munus. Non l. multa etiam considerare*] pro MSi, & Pataviano, *ac lenatis g. munus n. l. multaciam c.* Tilebomenus: *ac lenatis gladiatorium munus*, &c. Locus insigniter depravatus, quem ita restituendum esse putarem; *ac dantes gladiatorium munus, non licebat multoties considerare*: ne videlicet horror & metus ab inflictis vulneribus & effuso cruore gladiatorum aspectantes incesseret. *Schefferus: ac lenatis gladiatorium munus non licebat multaciam considerare.* Hæc prodigiosa sunt

etiam considerare. Nos, jam ad triclinium *perveneramus*, in cujus parte prima [1] procurator rationes accipiebat: &, quod præcipue miratus sum, [2] in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi, quorum [3] imam partem quasi [4] embolum navis æneum finiebat, in quo erat scriptum,

sunt, nec emendatu facilia. Suspicor nihilominus, scripsisse nostrum: *ac lævâ, bis gladiatorium munus. Non licebat multa etiam considerare.* Continuat atriensis verba sua, & postquam de Iliade ac Odyssea picta memorasset, pergit, inque lævæ porticûs parte ait cerni bis pictum *munus gladiatorium*, quod à se datum, credo, Trimalchio memoriæ causâ ibi jussit depingi, pro illorum temporum consuetudine, de qua dico in opusculo *de Victoria*. Nisi mavis cum Cl. Gronovio insistere tenaciùs lectioni veteri, legeréque, *ac Lænatis*, & accipere de munere nonneminis sit appellati. Cum Lænatis Consulis sit mentio apud Ciceronem III de Legibus, alibi quoque crebrò nomen hoc occurrat. Subdit postea Encolpius, non fuisse sibi tantum temporis, ut hæc omnia spectare posset diligentiùs. *Multa considerare* dictum est, ut apud Virgilium, *multa reluctari: — & spiritus eris*

Multa reluctanti obstruitur. —

ait IV Georg. Vbi Servius: *multa, pro multum, nomen est pro adverbio.* Mallem ego genus dicere ellipticum, integreque esse, *ad multa negotia usque*, vel, *ad multa tempora usque*, cùm ne *multum* quidem sit adverbium, quod abunde Schoppius in Paradoxis comprobavit. Illud *etiam* respicit superius, *non destiti persequi pariesem*, celeriter videlicet ac cursim perlustrando; vult enim, etsi ita perlustrârit, considerare etiam singula cum cura haud potuisse. De *considerandi* voce dixi alibi ad Phædrum.

1. *procurator*] *Procurator* servus, qui mandato domini negotia ejus administrat, cui supellectilem, & cellaria credi consueviſſe auctor est Salvianus de Provident. Dei lib. III. *Tit. Popma.* Sed planè etiam in aliis locis *procuratoribus*, quod & infert legalis definitio: *procurator est qui mandatis domini*, &c. l. 1 ff. de Procurat. & defensor. Sic Fabius major Declam. 345. *Satis sit vobis (ô divites) hoc vestras præstare fortunas, quòd per dispensatores funeratis. quòd familiam per procuratores continetis.* Et hic *procurator* rationes accipit. Plura mox in *dispensator*.

2. *in postibus triclinii fastes cum securibus erant fixi*] *Fasces*, bacilli aliquot teretes lorô colligati in modum fascis. Securis & fasces insignia. Magistratus, quibus à lictoribus prælatæ. Duumviris autem, Ædilibus quinquennalibus, Sexviris (qui magistratus municipalis) lictores præibant; non cum fascibus, sed nudis virgis aut bacillis. Ideo miratur adolescens, quia insolens & præter morem. Fusè Lipsius lib. I Elect. c. XXIII. *Wowweren.* Lipsius El. lib. I, c. 23. Bacilli præferri Duumviris soliti locô fascium, qui ritus ne nunc quidem exolevit in Colonia Agrippinensi; ubi lixæ, qui majores Consules comitantur, oblongum teretem baculum gestant, insigne Magistratus. At Campanæ superbiæ fuit, quòd IIviri, aut Sexviri, fasces sumerent: ut apud Petronium, &c. Dousa MS. (ad edit. Tornæsii).

3. *imam*] *imam* est in MS. Tragur, quomodo & legit Tornæs. Vbi Scriverius MS. *imam* Lips. Elector. c. 22, quod amplexi omnes recentiores.

4. *embolum nav. æn.*] Scholiastes Pindari: Ἔμβολον δὲ φησὶ τὸ ξύλον, ὃ ἀνάδ-

Digitized by Google

ptum, [1] G. POMPEIO. TRIMALCHIONI. [2] VI VIRO. AUGUSTALI. [3] CINNAMUS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo, [4] etiam [5] lucerna bilychnis de camera pendebat, & duæ tabulæ in utroque poste defixæ; quarum altera, si bene memini, hoc habebat inscriptum:

III. ET.

ἐμβόλου μᾶλλον τοῦ ἀγκύρου (*embolum verò dicunt lignum, quo alligant ancoram*). Glossa: *Rostra*, ἐμβόλαι. *Gabbema. Quasi embolum navis acutum.* id aduncum erat. Hinc in Catalect.

— *Puppis adunca cucurrit.*

Propertius, Statius, & alii, *curvam navem* dicunt. Et propterea *rostrum* Latinis, quod Gr. ἔμβολον. Erhardus. *Embolum*, Fragment. Tragur. In vulgatis, *embolum* scribitur. Dicam hac de re nonnihil ampliùs in curis secundis librorum de Milit. Navali. *Io. Scheffer.*

1. G. POMP.] Sic & Tornæs. alii. MS. Tragur. C.N.i. CN. ut Patav. editio; hocque vellet Dousa in Præcidaneis, & Wagenseil. in sua dissertat. sed frustra: *Gajus*, Trimalchio infrà in Fragmento, ab actuario, & familia expressim nominatur.

2. VI VIRO. AUGUSTALI] Fragment. Tragur. *Seviro.* Wouweren: in Inscriptionibus vetustis sæpe ejus mentio: PUBLIUS. ANTHUS. VI VIR. AUGUSTALIS. FAUSTUS. VI VIR. ET. AUGUSTALIS. QUI. INTER. PRIMOS. AUGUSTALES. A. DECURIONIBUS. AUGUSTALIS FACTUS. EST. Anonymus in literis Dn. Lucii ex Italia: *Seviri Augustales.* Hi *Augustales* simpliciter *Seviri* nonnunquam; fragm. Petronii (infrà) haud semel: *Sevir gratis factus sum. Habinna Sevir est.* Inde cœna *Seviralis* ob honorem *Seviratus* data. Grut. 1073, 6. V. Reines. ea Epistolâ, ubi nescio quid de duplici genere *Sevirorum*, ac de feminis in eum ordinem adlectis, aut saltem ornamentô honoratis, sine usu ac ministerio. Confer & quæ inferiùs recurrent de Seviris.

3. CINNAMUS. DISPENSATOR] Actor secundarum in familia fuit *dispensator*, qui Græcis οἰκονόμος dictus est. meminerunt autem antiqui tituli. SIGNUM. HERCULIS DORUS. LARC. DISP. QUI. ANTE. VILLICUS. HUJUS. LOCI. D. D. Item: EPAPHRA DISP. T. ARIANI. ANESIS FILIA. VIRGO. VIXIT. A. XVII. Aliud: DIS. MANIBUS, ΦΗΣΙΜΙ. CAPIONIS. HISPONIS DISP. TI. CAPIO. HIERONYMUS. ET. SIBI. ET. SUIS. & quidem *dispensatores* dicti sunt ideo, quòd olim æs pensantes expenderent, non adnumerarent. Tradit hæc vetus interpres ad Sat. II Persii: *fuit autem assis libralis, & dipondius, quod hodie in usu remansit; & solebat pensari potius quam numerari, unde & dispensatores dicti*, &c. Laur. Pignorius. *Dispensator*, qui servis cibaria mandabat; sed idem & pecuniam versabat. *Wouweren.* Confer quæ in sequentibus.

4. *etiam*] *&*, MS. Tragur.

5. *lucerna bilychnis de camera pendebat*] Candelabrorum, priscis in cœnis nullus usus. Noctis tenebras lucernis pensilibus dispellebant. *Reinesii.* Sidon. lib. XI Epig. XIII.

Laquearibus coruscis
Camera in superna lychnus.

Gabbema. *Lucerna bilychnis*, pensilis, duplicis lychni. Gloss. Petron. *Wouweren:* Lucernæ catenis suspendebantur.

III. ET. PRIDIE. KAL. IAN.
[1]G. NOSTER. FORAS. CORNAT.

altera Lunæ curſum, Stellarumque VII imagines pictas; &c, qui dies boni, quique incommodi eſſent, [2] diſtinguente bulla notabantur. *His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui* [3] *ſuper hoc officium erat poſitus:* [4] *Dextro pede.* [5] *Sine dubio pauliſper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis* [6] *noſtrum tranſiret.* Cæterum, ut *pariter* movimus dextros greſſus, ſervus nobis diſpoliatus procubuit [7] ante pedes, & [8] rogare cœpit, ut ſe pœnæ eriperemus: nec magnum eſſe peccatum

tur. In Geſtis purgationis Cæciliani & Felicis, *Lucerna undecim cum catenis ſuis.* Has catenas innuit Statius Thebaid. lib. 1.

Aſt alii tenebras, & opacam vincere noctem
Aggreſſi, tendunt auratis vincula lychnis.

1. G. NOSTER] In MS. Tragur. & minuſculis & hæc, & præcedens inſcriptio legitur, ſi in præcedente C. N. quadratas excipias; hic verò pro *G. Noſter, cum noſter* habetur, quod Patavinus, ut antè, *Cn.* edidit.

2. *diſtinguente bulla notabantur*] *Bullatos* clavos intelligit, quibus portæ configuntur, unde *bulla oſtiorum*, apud Plautum. Clavis autem in oſtio fixis annos & dies notari ſolitos, teſtis obſervatio antiquitatis de Dictatoribus clavo pangendo creandis. *Wouweren. Clavi bullati*, de quibus hic Wouwerius, capita ſunt. clavorum umbellata, in *bulla* modum faſtigiata, quo ditiorum ædes exornati ſolebant, interdum deaurata. Frid. Taubm. ad Aſin. Plaut. & G. I. Voſſius. Sed Erhardus: *diſtinguente bulla* non in oſtio ut vult Wouwer. ſed tabula affixâ, ut nos hodie *faſtos noſtros* i. e. calendaria perpetua *diſtinguente bulla notamus.*

3. *ſuper hoc officium*] Optimè. Ita Curtius lib. VI. *Nobili juveni, ſuper armamentariorum poſitorum, ſignificat.* Sic infrà. *Io. Scheffer.*

4. *Dextro pede*] Quàm bellè hæc cohærent cum ſequentibus! & nobilis obſervatio. N. N. ad Chriſtoph. Arnoldum per epiſtolam: Omnino videtur iſtud additamentum de *dextris* pedibus non eſſe de nihilo; nam mox ſequitur: *movimus dextros greſſus. Reſtulimus ergo dextros pedes.*

5. *Sine dubio*] Vere Petronianum. Alibi in jam editis: *Sine dubio non repugnaverat puer.* Senec. Epiſt. 99. *Sine dubio multum Philoſophia profecit.* Scheffer.

6. *noſtrum tranſiret*] *Limen* hîc interſeruerat editio princeps Patavina, quod in MS. non lego.

7. *ante pedes*] *ad p.* Fragm. Tragur.

8. *rogare cœpit ut ſe pœna eriperemus*] *Wouweren:* Inter legitimos modos, quibus ſervi pœnâ liberabantur, is fuit, nempe ſi alii intercederent, ut remitteretur eis pœna, qui deprecatores vocabantur. Terent.

Nec tu aram tibi, nec precatorem paràris.

Tertull. Apolog. *deprecatores eſſe cœperant.*

Digitized by Google

catum ſuum, propter quod periclitaretur. [1] Subducta enim ſibi veſtimenta diſpenſatoris in balneo, quæ vix fuiſſent [2] x HS. [3] Retulimus ergo dextros pedes, [4] diſpenſatoremque [5] in prætorio aureos numerantem deprecati ſumus [6] *ut* ſervo remitteret pœnam. Superbus ille

1. *Subductæ ſibi veſtimenta in balneo*] Quia mirè frequentes in balneis fures, qui veſtimenta ſubriperent. Plaut. in Rud. — *qui it lavatum in balneas, ibi cùm ſedulo ſua veſtimenta ſervat, Tamen ſurripiuntur.* — Hi *fures balnearii.* Tertull. de fuga in Perſecut. *Inter tabernarios & fures balnearicrum.* & Apol. 44. *quis illæ levantium prædo?* Ideo adducebant ſervos, qui veſtes ſervarent; ut hic diſpoliatus. Hujusmodi autem ſervi appellabantur *capſarii*, qui nonnunquam mercede conducti aliis etiam balneaticis muneribus fungebantur: puta *fricabant, ungebant.* Io. à Wouweren.

2. *x HS*] c. M. Douſ. & Tragur. *decem ſeſtertiorum.* i. e. $\frac{10}{400}$ thaleti Imperialis. Vt infrà ex I. Lipſio pluribus parebit.

3. *Retulimus ergo dextros pedes*] Cùm redirent aliquò, unde diſceſſerant, moris fuiſſe exiſtimo, pedibus primum *dextris* niti, ne malè cederet ſcilicet, re infecta, cujus gratiâ prodierant locò, eum repetere. Petronius ita intelligendus: *Cæterum ut movimus dextros greſſus.* Apparet ex his verbis in domibus magnatum adeò nihil non ominoſum fieri conſuetum fuiſſe, ut gradientes etiam *dextros pedes* ſtatu priores movere ex diſciplina eſſe noſſent. *S. A. Gabbema.*

4. *diſpenſatorem aureos numerantem*] *Diſpenſator* eſt, quem nos hodie *theſaurarium*, vèl *camerarium* dicimus, toti fiſco dominico præpoſitus: *procurator* autem *fiſcalis* & *rationalis*, Germ. *Rechener*, *Zalmeiſter*. Papias: *diſpenſator cui creditur adminiſtratio pecuniæ; quam olim appendebant, non numerabant.* Erhard. *Diſpenſator arcarius.* Gloſſ. Iſid. Diſpenſatore *aſſor* dignior: quippe *cui rerum omnium ſummam herus credidit*, ut complectitur Plautus Aſin. Wouweren.

5. *in prætorio*] Sic & Frellon. ac Lotich. Sed Tornæſ. & c. Tragur. *in precario.* Rutgerus Hermannides Hardervicenſis, cujus editioni Gloſſar. Petronianum debetur, habet in textu *imprecario.* Quo modo & c. M. Douſæ. Wouwerius, *inprecario.* Gloſſ. Petr. *In precario*, i. in oratorio ſeu ſacrario. ex Barthio. Schefferus: *in precario.* Sic veteres plerique omnes, ex quo fecerunt, *in prætorio.* Sed ſcribendum eſt junctim *inprecario*; eſt enim adverbium ab *in* & *precario*, in quo *in* adjectum auget ſenſum & attollit, ſicut fit in aliis. Vult, multis precibus orâſſe arrienſem. Cicero ſic uſus eſt ſimplici in Verrina v, his verbis: *Quo tempore in tanta inopia navium, tantaque calamitate provinciæ, etiamſi precario eſſent rogandi, tamen ab his impetrarentur.* Precario rogare Ciceronis, eſt Noſtri *inprecario deprecari.* Hæc quidem ægrè lectio tandem admittit: eſt enim ingrata tranſpoſitio: & ſufficiebat *diſpenſatorem* non modò rogaſſe, nec precatum eſſe, ſed & *deprecatum eſſe.* Douſa tamen, ad edit. Tornæſii, ut prætactum, *imprecario* etiam in chirographo legi, manu teſtatus. Ex adverſo optavit anonymus, tertius quorum manus ibi viſuntur, *in pretiario*; ſed optavit.

6. *ut*] Codicis eſt Tragur.

1. *Non*

Digitized by Google

ille ſuſtulit vultum, &c, ‡ Non tam jactura [1] me movet, inquit, quam negligentia nequiſſimi ſervi. [2] Veſtimenta mea accubitoria perdidit, [3] quæ mihi natali meo clients quidam donaverat, [4] Tyria ſine dubio, [5] ſed jam ſemel lota. [6] Quidquid ergo eſt, dono vobis. † Obligati tam grandi beneficio, quum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſervus pro quo rogaveramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtræ. Ad ſummam, ‡ ſtatim ſcietis ait, cui dederitis bene-

‡ *Diſpenſator.* † *Eucolpius.* ‡ *Verres.*

1. *non tam jactura me movet*, &c.] Extenuatio damni; & vitii animi exaggeratio, negligentiæ.

2. *Veſtimenta mea accubitoria*] Gabbem. Prellon. & Lotich. *veſtimenta accubitoria*. Tragur. cod. Tornæſ. alii, *v. meum cubitoria*. Erhardus: Romanis alia veſtis domeſtica, alia forenſis; inter domeſticas cœnatoria, quam non fas videre publicam lucem. Martial. lemmate, Cœnatoria.

Nec fora ſint nobis, nec ſunt vadimonia nota:
Hoc opus eſt pictis accubuiſſe thoris.

Lipſ. Saturnal. l. 1, c. 2.

3. *quæ mihi natali meo clients donaverat*] Conſueverant olim amici invicem, & clientes patronis die natali munera mittere: quod prolixè ſatis innuit Mart. lib. x Epiſt. xcvi. & exempla ejuſmodi plurima paſſim obvia ſunt legenti. Mart. lib. x Ep. xxii; Plin. lib. iv Epiſt. ix; Mart. lib. viii Epig. lxiv; Iuven. Sat. ix, verſ. 11; Symmach. lib. i Epiſt. xi: alii. Sic Cenſorinus Q. Cærellio ſuum de die Natali librum natalitii titulo mittit. Sic Dionyſ. Halycarnaſ.: ſuum περὶ συνθέσεως ὀνομάτων (*de Compoſitione nominum*) filio induenti virilem togam ipſo natali die tradidit. Eodem titulo Lucianus ſuum περὶ μακροβίων (*de Longævis*) libellum Quintillo conſecravit. *Bulla aurea*, inquit Plaut. Rud. iv, iv, cxxvii, *eſt, pater quam dedit mihi natali die.* Curtul. v, ii, ixi. *l. xxxj § viij ff de Donat. int. vir. & uxor. l. ccciv ff de V.S.* S. A. Gabbema.

4. *Tyria ſine dubio*] veſtis triclinitia mollior & coloris exquiſiti. argumentum ſolutorum morum; elegantiores enim qui videri volebant ea ætate in dibapha purpura, in coccinis aut hyacinthinis diſcumbebant. Caſaubon. in Perſ. Sat. *Gv. Erhardus.*

5. *ſed jam ſemel lota*] Id eſt, *ſed tamen.* ut Sen. Ep. 6. *Nec hoc promitto jam aut ſpero*, &c. pro, *nec hoc promitto tamen. Sed jam ſemel lota*, h. e. non bis tincta muricæ ſeu purpurâ. Barthius explosâ Lipſiana emendatione, *ſed haud ſemel lota*. Erhardus. Unde tanti non æſtimabis diſpenſator facilius culpæ ignoſcit, menſque Scriptoris dibapham non fuiſſe, de qua Virgil. Culice:

Si non Aſſyrio fluerint bis tincta colore.

Plin. l. 9, c. 3. Wouweren. Et quidſi *jam ſemel lota* intelligamus, jam dum interpolata, à maculis purgata, aut refricta, ut ſolent ſullones, mangones, &c.

6. *Quidquid ergo eſt dono vobis*] In MS. ita lego: *lota. quid ergo eſt? Dono vobis cum. Obligati.* Sicque diſtingui voluiſſe videtur: *Quid ergo eſt? dono* &c. *vel non notante* pœnæ magnitudinem, quaſi vitæ periculum immutaſſet. Et hac lectione *imprecatio* Scheffericanum aliorumque conſtitueret.

1. *Unum*

beneficium. [1] Vinum dominicum [2] miniſtratoris gratia eſt. † Tandem ergo diſcubuimus, [3] pueris Alexandrinis [4] aquam in manus nivatam infundentibus, [5] aliiſque inſequen-

† *Excelpitis.*

1. *Vinum dominicum*] Inſcriptio Romana apud Velſerum in Monument. Auguſtæ:

Merum profundite
Nigrum Falernum, aut Setinum, aut
Cæcubum:
Vive ac valenti de apotheca dominica.

Gabbema.

2. *miniſtratoris*] Hujuſmodi in antiquis marmoribus nominantur: AMARANTHUS. AUGUSTI. MINISTRATOR. TURRANIANUS. ERASTUS. ET. ANSIO. CÆSARIS. MINISTRATORES. Senec. Ep. XLVII. *alius vini miniſter in muliebrem modum ornatus, cum ætate luctatur.* Apuleius autem lib. II Metam. hæc Senecæ explicans, *pueros calamiſtratos, pulchrè induſiatos, gemmas formatas in pocula vini vetuſti frequenter offerentes*, notavit. Nimirum hic fuit muliebris ornatus induſiatum eſſe, & calamiſtratum quempiam. Idem Seneca Ep. XCV. *Tranſeo piſtorum turbam, tranſeo miniſtratorum, per quos ſigno datò ad inferendam cœnam diſcurritur.* Porrò qui vinum miniſtrabat, à Sueton. Cæſ. XLIX ad *cyathum* & *vinum* appellatur; ab Apul. lib. X Met. *pocillator*: à Iuven. Satyr. XIII ad *cyathos*: in veteri epitaphio à *potione*. TI. CLAUD. AUG. LIB. GRATIO. LIVIÆ. AUG. SER. A. POTIONE. S. T. T. L. A Gallis *ſcantio* in LL. Salic. tit. II, ed. Baſ. à Græcis teſt. Athenæo, ac Luciano ἐνοχόῳ. Hic vinum præguſtabat. Mart. IIX Ep. LVI. Hic idem qui à potione, fuit & à *lagena* ſeu *laguna*: & confirmat antiqui marmoris elogium: M. VLPIO. AUG. LIB. PHŒDIMO. DIVI. TRAIANI AUG. A. POTIONE. ITEM A LAGUNA. ET. TRICLINIARCH.. LICTORI PROXIMO. ET. A. COMMENT. BENEFICIORUM. &c. *Laur. Pignorius.*

3. *pueris Alexandrinis*] Papinius lib. V Sylv. ult.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delitias, doctumve ſui convitia Nili
Infantem, linguâque ſimul ſalibuſque proterum
Dilexi.

Cujus primum verſum explicat Suet. Auguſt. c. XCIIX. *Quare admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diviſit, juſque jurandum & cautionem exegit à ſingulis, non alio datum ſummam, quam in emptionem Alexandrinarum mercium abſumpturos. Alexandrina merces*, Hiſtorico, *& loquaces de Pharia puppe delitiæ* ſunt Statio, *pueri Ægyptii*, dicaces, & ob id conviviis gratiſſimi. Quintil. lib. I, c. II. Iul. Capitol. in Vero Aug. *Tho. Dempſterus.* Nec tantùm dicaces pueri adhibiti, ſed & adulti ſervi, aliique quorum ars ſcommatis & dicteriis, ſive mordaci ſale ludere. Senec. Epiſt. 123. *Varus eques Romanus, cœnarum bonarum aſſectator, quæ improbitate lingua merebatur.* Talis ille apud Iuvenal. Satyr. 9.

— convivæ joco mordente facetus
Et ſalibus vehemens.

Hujuſmodi autem cœnarum aſſectatores, *aſſecula*, Iuvenal. Satyr. 9. Gloſſ. Iſidor. *Aſſecula, buccellarius.* Iuvenal. Satyr. 3, *bucca:*

Perpetui comites, notaque per oppida bucca.

Iſidor. in gloſſ. *Scurra, paraſitus, buccellarius.* Io. à Wouweren.

4. *aquam in manus nivatam*] i. e. ut loquitur Seneca, *multa nive incluſam, ut frigore refrigeraretur alieno*: vel

ex

quentibus ad pedes, ac [1] paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia [2] cantaret. Itaque potionem poposci: paratissimus puer, non minus me [3] acido cantico excepit:

ex nive coctam. Decoquebat veterum luxuria nives easque percolabat. unde *nivarium colum* Pomponio *in l. in argent. ff. de Aur. & arg. leg.* & Mart. lib. XIV Ep. CIII: & *nivarius saccus*, Ep. CIV. quibus nives attenuabant. Plin. lib. XIX, c. IV. *Decoquunt alias (nives) quas mox & illas hyemant.* Decoctas quippe nives, & spissis vimine qualis inclusas, aut infusas vitro, rursus in nivem mergebant: unde *decocta* dicta aqua nivata, quæ Martial. *nives cocta*. Est autem Neronis inventum: Plin. lib. XXXI, c. III. quem sub persona Trimalchionis satyricè irridet Petronius. *Savaro*. Anonymus, juxta manum Dousæ, ad edit. Tornæsii: *aquam in manus. f. aquam manibus*. Dousa ib. MS. c M. *manibus*. Vnde liquet, Dousâ & magis Scriverio priorem, nec vulgaris judicii virum fuisse; cujus subinde placita non negligo.

5. *aliisque insequentibus ad pedes*] Veteres accubituri manus pedesque lavabant. Fab. Pictor: *Aquam manibus pedibusque dato*. Vtrumque hic factum Petronius innuit. nam *pedibus & ad pedes*, ut *manibus & ad manus aquam dare* dicebant veteres. *Wouweren*. Nos ante mensam lavamus; sed tantummodo manus: antiqui (nisi in balneis fuissent, tunc enim non lavabant) in ipso quoque convivio lavabant pedes. Vtriusque lotionis exempla in Sacris. Pharisæi manus suas lavabant ad cubitum usque. Nec solùm ante promulsidem & antecœnium, sed etiam per singulos missus abluebant manus. Lips. Saturn. lib. 2, cap. 1. Savaro Not. ad Sidon. l. 1 Ep. 11. *Ge. Erhard.*

1. *paronychia*] παρωνυχία. Paul. Ægineta lib. III. ἡ παρωνυχία ἐπίτασις ἐστὶ περὶ τὴν ἰσχὺν περὶ τὸν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος σκωληκώδους (*Paronychia est abscessus ad radicem unguis*). Balbus Catholicô: *Pedora, pedum vel aurium sordes*. Hujus ministerii exempla habes in antiquis monumentis apud Ianum Boissard. in libb. antiq. Roman. expressa. Lundorp. (i. e. Erhardus). *Gabbema*. *Paronychia* hoc loco sordes pedum non reduvia. *Tornæsius*. Verùm hîc *paronychia* neutraliter positum. atqui Græcum femin. est, ἡ παρωνυχία, ίας, & — υχὶς, ίδος, nec reperio ab ὄνυξ (*unguis*), ὀνυχος, adjectivè, sed ὀνυχινος, in compositione — υχος.

2. *cantaret*] Antiquorum epulis varia adhibitâ oblectamenta, ut *cantorum*, ludionum, & id genus. Senec. de Vit. beat. c. XI, de Apicii & Nomentani luxu: *Vides hos è suis lectis spectantes popinam suam, aures vocum sonô, spectaculis oculos oblectantes*. Sidon. lib. I Ep. II, de Theodorici conviviis: *In hoc convivio nihil nisi symphonia strepente agitur*. Servi cantores, *Symphoniaci*. Macrob. lib. II, cap. IV. *Delectatus inter cænam pueris symphoniacis*. Wouweren. Nec solùm in hoc eorum luxus stetit, imò etiam fercula ad symphoniam inferre mos erat. Et *subitò signum symphonia dat, gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur*. Petronius infrà. Seren. Sammon. in fragmentis apud Macrob. Lindenbrog. Not. in Catalect. *Ge. Erhardus*.

3. *acido cantico*] Sic omnes, etiam c. Tragur. Erhardus: Forte, *acu-*

Digitized by Google

excepit: & quiſquis aliquid rogatus erat, ut daret. [1] Pantomimorum non patriſfamiliæ triclinium crederes. Adlata eſt tum [2] guſtatio valde *lauta*: Nam jam omnes [3] diſcubuerant præter [4] *unum* Trimalchionem, [5] cui locus, novo

to cantico. Martianus Capella: *Vox aut acuta eſt, aut gravis. Sonus gravis eſt, cùm ex intimo ſpiritu trahitur: acutus, cum ex ſuperficie oris emittitur.* Stat. 6 Theb.

Et lituis aures circumpulſantur acutis.

Sic infrà, ubi legitur: *Ægyptius puer, atque ipſe etiam teterrima voce de laſerpiciatio mimo canticum extorquet?* cenſeo corrigendum, *tenerrima voce*, pro, *gracillima*, qualis eſſe puerorum ſolet, quod & Wouweren notâſſe video. Tornæſius *acido.* in marg. & Var. lect. leg. *arido*, quòd aſſa voce caneretur. Eſto. verùm *aſſa v.* non eſt arida, ſed mera, ſolâ.

1. *Pantomimorum*] Pantomimi dicuntur perſonarum omnium incitatores, qui in ſcænis perſonas per ſingulorum actuum ſimulationes oſtendebant. Διὰ τῆ πάντα μιμεῖσθαι (*quòd omnium ſimias agerent*). Anonym.

2. *Guſtatio valde* lauta] Vide ſuprà: *Guſtatione mirifica initiati.* Gabbema. *guſtatio valde* lauta. Fragm. Tragur. Priores, *laudata.* Erhardus: Alii, pro *guſtatio* legunt *guſtus*; eſtque exordium cœnæ, ſeu antecœna. Rader. ad Martial. lib. 11 Epigramm. 16. Roſin. antiquitat. Rom. l. 5, c. 29.

3. *diſcubuerant*] Lipſ. lib. 3 Ant. Lect. c. 1, de accubitu veterum ad menſam: *Primum omnium* (inquit) *ſciti veteres Rom. uti & Græci non ſedîſſe ad menſam, ſed accubuiſſe. Quem morem etiammum pleruſque Oriens uſurpat,* &c. *Circum menſam tres, ut plurimum lecti erant, ex quo triclinii nomen. Vel duo etiam, quod Plautus biclinium; poſterior ætas hoc, aut aliquid ſimile, Sigma vocavit. Quod cùm eſſet in formam hemicycli aut, lunatæ teſtudinis exſtructum, vocari placuit nomine literæ Græcæ: quia ut ex marmoribus liquet, illa ætas figma literam ut mediam lunam ſcribebat,* &c. Petr. Lotichius.

4. *unum*] Sic Fragment. Tragur. Pro priori, *ipſum.*

5. *cui locus novo more primus ſervabatur*] Tota ratio lectorum & triclinii apud veteres hæc erat. Tribus lectis fere cœnabant: ſingulis lectis recumbebant terni ad ſummum, aut quaterni apud lautiores, ſi plures, ſordidum habebatur. Cic. in Piſon. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans* &c. *Graci quini ſtipati in lectulis, ſæpe plures.* Apud Macrob. in cœnæ Pontificiæ deſcriptione, in duobus triclinîis decem modò convivæ nominantur, ut appareat in magnifico epulo vix binos lectum unum tenuiſſe: De lauto homine Iuven. Sat. 1.

Optima ſylvarum interea pelagique vorabit
Rex horum, vacuiſque toris tantùm ipſe jacebit.

Accumbebant autem reclinata ſupera parte corporis in cubitum ſiniſtrum, infera in longum porrecta ac jacente: capite leviter erecto dorſo à pulvillis modicè ſuffultò. E lectis, qui ad ſiniſtram erat, is dicebatur ſummus lectus: qui ad dextram, imus. Ratio diſcumbendi hoc faciebat: etenim ut liberam & exſertam habere poſſent dextram manum in ſiniſtrum latus decumbebant. Et qui ordo lectorum, idem etiam fuit in ſingulis lectis accubantium. Summus quippe locus in uno quoque lecto, qui nullum ſupra ſe habebat; imus verò quem infra medium accumbens occupabat: medius infra primum & ſummum, ac imus infra medium. Schemate rem delineabimus:

MEDIVS

novo more, primus ſervabatur. Cæterum in promulſidari

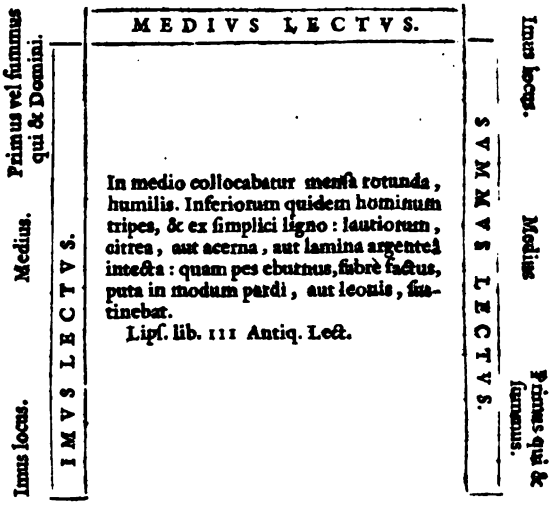

In medio collocabatur menſâ rotunda, humilis. Inferiorum quidem hominum tripes, & ex ſimplici ligno: lautiorum, citrea, aut acerna, aut lamina argenteâ intecta: quam pes ebutnus, fabrè factus, puta in modum pardi, aut leonis, ſuſtinebat.

Lipſ. lib. III Antiq. Lect.

Honoratiſſimum locum ducebant Romani medii lecti locum imum ſive ultimum; eum nempe qui infra medium ad dextram erat ejus lecti: is dabatur convivarum honeſtiſſimo & digniſſimo; ideo & Conſularem vocabant. Præter hunc in ſummo & imo lecto, ſummus in utrovis habebatur honoratior. Cæterùm ex tribus lectis duo priores medius & ſummus invitatis cedebant. Dominus convivii cum uxore & liberis in tertio, ſeu imo accumbebat, iſque in eo primum locum tenebat. Suet. Auguſt. c. LXIV. Si uxor unà non cœnaret, umbris is locus deſtinabatur, & vilioribus perſonis. Aliud fuit, cum ſtibadiô accumbebant, id eſt, toro continuô & ſemirotundo, quod in literæ Sigma (Ϲ) figuram factum erat, unde & nomen. Idque pro numero accumbentium, quos caperet. *Hexaclinon*, *heptaclinon*, *octaclinon* vocabant. In his, cùm una ſerie diſcumberent, is primum locum tenere cenſebatur, qui omnium ſummus erat, hoc eſt in ſiniſtro cornu ſtibadii primus accumbebat, ultimus quî infra cæteros, hoc eſt, poſtremus in dextro cornu. Sic capiendus Feſtus: *Itaque in conviviis ſolus Rex ſupra cæteros accubat, ſed Dialis ſupra Martialem, & Quirinalem, Martialis ſupra proximum, omnes deinde ſupra Pontifices.* Alia quoque ratio videtur fuiſſe in bidinio. Cic. lib. IX Ep. XXVI. Pluta vide de his apud Lipſium lib. III Antiq. XCVI, XCII; & Cl. Salmaſium. *S. A. Gabbema.*

1. *in promulſidari aſellus erat — Tegebant*, &c.] *Promulſidare*, cibus qui in guſtum datur. *Gloſſ. Petron. ex Lipſio. Promulſidare* ſive *promulſidarium* mihi eſt *promulſidis* ſive cœnæ primæ partis ferculum, repoſitorium ve; Martiali *guſtatorium* dicitur, Ep. LXXXVIII l. XIV; Arbitroque inferiùs. In *promulſide* namque, ſeu guſtatione, & eſculenti quid

Digitized by Google

fuit & poculenti. Minimè *promulsidare* vocari adſero vas continendæ *guſtationi* deſtinatum, ut omnes voluere eruditi. *Gonſalius.* Vlpian. L. etſi non ſunt. § argento. D. de Aur. & arg. leg. *promulſidaria vaſa* appellat: hic *promulſidaria* intelligit cibos, qui in guſtu, Lipſ. Epiſt. quæſt. l. 3, ep. 2: Vlpianus vaſa, quibus cibos vel promulſidem apponebant. *Erhardus. Aſellus Corinthius cum biſaccio. Aſellus* vas ut apparet geſtans promulſidem, ſive opiparam guſtationem. *Scaliger.* Vix adſentior Scaligero *aſellum* fuiſſe vas ſequentia verba aliud mihi dicunt. Iungermann. in Symbolis ap. Erhard. Erhardus: *Aſellus Corinthius* vas ex ære Corinthio factum, à forma hic dictum, *duobus* hinc & inde *ſaccis*, quibus ferculorum lances & paropſides in menſa imponebantur; cujuſmodi eſt quam nos Germani *geiſam*, i. capram, ſimiliter à forma dicimus. Salmaſius: *in promulſidari.* Quantum eſt hodie eruditorum, *promulſidem* volunt eſſe antecœnam aut guſtationem. errant omnes: nam omnis auctorum antiquitas ſemper hoc verbi pro vaſe aut lance uſurpavit, nuſquam de guſtu aut antecœnio dixit. cui rei fidem facit vox *promulſidarium.* Si *promulſis* pro guſtu ſumeretur aut antecœna apud Latinos, *promulſidarium* utique vas eſſet, recipiendæ guſtationi aptum, & guſtatoriis continendis. at *promulſidarium*, non huic uſui paratum apud veteres erat, ut aliquid eſculenti aut poculenti contineret, ſed ut alia vaſa & lances ſuſtineret, nempe *promulſides.* Sic *promulſides* vaſa erant, quibus ſuſtinendis *promulſidarium* dicatum dictumque. π de Auro arg. legato: *Sed ſi cui vaſa ſint legata, non ſolùm ea continentur, quæ aliquid in ſe recipiant edendi bibendique causâ paratum. Sed & quæ aliquid ſuſtineant: & ideo ſcutellæ vel promulſidaria contineri. Repoſitoria quoque continebuntur.* Petronius Arbiter: *Cæterùm in promulſidari* &c. *Promulſidare* dixit, quod aliis *promulſidarium.* Sic *vulgare* & *vulgarium* idem: *manifeſtare* idem quod *manifeſtarium* in noſtro jure: *primare* & *primarium*, *palmare* & *palmarium.* Vides *promulſidare* apud Petronium nihil bibendi edendique cauſsâ paratum continere, ſed vaſa tantùm ſuſtinere, *aſellum* nempe *Corinthium cum biſaccio* olivarum, & lances duas, quæ aſellum tegebant: lances illæ argenteæ, quæ aſellum Corinthium tegebant, *promulſides* omnino dici debuere: nam in aſello *mulſum* reponebatur, quod in antecœna & guſtatione ſumebant. Idem Petronius: *Hoc, inquit, belle: cras in promulſide libidinis noſtræ militabit: hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo.* Vbi *aſellus* & *promulſis* pro eodem. nam *aſellus*, ut dixi, vas erat, recipiendo mulſo paratum. lances quæ vas illud tegebant, *promulſides* dictæ. *Aſellus* eſt quem Græci ὄνον vocant, quod genus erat vaſis vinarii unde apud Athenæum lib. IV in verbis Poſidonii, ὄνοι γέμοντες οἴνου (*aſelli vino pleni*). quod non de animali, ut perperam viri docti cenſent, ſed de vaſe accipiendum. Sic vas etiam mulſi aſellus Latinis, & quæ aſellum tegebat, lanx argentea, *promulſis* dicta, non obſcura etymi ratione. nam *promulſis* propriè mulſi vel vaſis mulſarii operculum, non vas ipſum mulſarium. Inde *promulſidarium*, quod vaſa mulſi cum ſuis promulſidibus ſuſtinebat. *Promulſidarium* enim eſt repoſitorium promulſidum. Iſidorus *prænorium* in Gloſſis ſuis exponit. quamvis autem *promulſis* propriè ſit id quod diximus, καταχρηστικῶς (*per abuſionem*) pro quavis lance hanc vocem veteres uſurparunt. Confer quæ ſuprà, *in promulſide lib. n.* Reineſius: *in promulſidari aſellus*, &c. Conſtat *aſellum* vas fuiſſe ex ære *Corinthio*; de ejus uſu, quòd eſſet inter *promulſidaria*, in quibus guſtatio ſoleret exhiberi, pariter de forma, unde *biſaccium* intelligeremus, turbant Annotationes, Commentarii, Conjecturæ & quicquid eſt

Digitized by Google

dari asellus erat Corinthius cum bisaccio [1] positus, qui habebat [2] olivas, in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant asellum duæ lances, [3] in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscriptum erat, & argenti pondus. [4] Ponticuli etiam ferruminati sustinebant [5] glires melle, & papavere sparsos. Fuerunt & [6] tomacula supra crati-

est Symbolarum. *Asellum duobus hinc & inde saccis onustum* nobis ostendunt, & *carnes pulli asinini*, h. e. *asellum pro obsonio* offerunt; sunt autem deliciæ illæ petitæ longiùs, Corinthiis etiam, contrà quàm volunt, ignotæ; nihil quidem istud ad Petronianas. Tum *bisce saccis lances ferculorum & parapsides in mensa impositas fuisse* comminiscun tur; at hic Petronium prorsus deserunt, loquunturque incomperta. Quid enim lances facerent in bisaccio olivis continendis fabricato? Non gestavit *asellus* vel sustinuit, quod putant illi, lances, sed sua basi nixus *duabus lancibus tectus* fuit. Petronio igitur rectè intelligendo simplicissimum obviumque est vasi forma asselli figurato utrinque adfixum à fabro loculamentum instar sportulæ vel bulgæ, recipiendis & continendis speciebus fuisse ἰσοτιμον (*æqualiter divisum*); sic ut in altera ejus parte albæ, in altera nigræ olivæ circumferri & adponi convivis potuerint. *Bisaccium* recentioribus Græcis διπήκιον, pera vel mantica duplex, parte una antè, alterâ retro pendente. Italis *bisaccia*, Gallis *bissac*.

1. *positus*] *Ponere* convivale verbum. Iuven.

-- *quanta est gula quæ sibi totos*
Ponit apros.

Idem XI.

— *natalitium carnivivis ponere nardum.*

Tale *mittere* apud Apic. & *missus*, pro ferculo. *Gesn. Barthius.*

2. *olivas in altera parte albas, in altera nigras*] Ovid. 2. Metam.

Ponitur hic bicolor sincera bacca Minerva.

Varro de Re Rust. lib. I, cap. 66. *Iocà Wouweren.*

3. *in quarum marginib. nomen Trimalchionis inscr.*] Lucian. Hermot. Plaut. Rud. *Nam hæc* (urna) *literata est, absce cantat cuia fiet.* ita & *pocula literata*; Græcis γεγραμμένα ποτήρια, ut Athenæus tradit. *Wouweren.*

4. *Ponticuli ferruminati*] i. e. juncti, consolidati. *Gloss. Petron.*

5. *glires melle ac papavere sparsos*] Amm. Marcell. lib. XXVIII. *Poscuntur etiam in convivüs aliquoties trutina, ut adpositi pisces, & volucres ponderentur, & glires:* (hac de caussa, credo, argenti pondus Trimalchionis asello inscriptum, ut, si ponderentur volucres, pisces, &c. hi simul cum patinis imponerentur trutinis) *quorum magnitudo sæpius delicata non sine tædio præsentium, ut antehac inusitata, laudatur assidue.* Inter convivales delitias glirium usus adeò celebris, ut *eos Censoria leges, princepsque M. Scaurus in Consulatu non alio modo cœnis adimere necessium habuerit, quàm conchylia, aut ex alio orbe convectas aves.* Plin. lib. VIII, c. LVII; lib. XXXVI, cap. I: Apicius lib. VIII, c. IX. de eorum sagination videndus Varro R. R. lib. III, c. XV. *S. A. Gabbema.*

6. *tomacula*] Erant farcimina quædam, ex carnibus minutè concisis, admixtis ovis & salsamentis. Ramirez. *Gabbema. Tomacula*, pinguia viscera. Wouweren. Martialis lib. 14 Epigr. 191.

Parva tibi curva craticula sudet ofella.

Digitized by Google

craticulam, ferventia argenteam posita [1] & infra craticulam [2] Syriaca pruna [3] cum granis Punici mali.

[1] In

Ostlas pro tomaculis posuit, quæ craticulis imponuntur torrenda. Rader. ad Martialem l. I Ep. 35. *Erhardus. tomacula.* Ioannes Britannicus ad Satyram X Iuvenalis credit isicia eadem esse cum *tomaculis*, quæ nomen à *sectione*, non secus ac isicia, habent; quam *τομὴν* Græci dicunt, quæ ut plurimùm jecore & pulmone porcino constarent: sed non possum ejus opinioni subscribere: certum enim est *tomacula*, vel ut Varroni placet tomacinas, partes esse aliquas porci certo modò sectas. Iuvenalis Sat. X, ℣. 355.

Vt tamen & postas aliquid vovearque sacellis,
Exta, & candiduli divina tomacula porci.

Nemo enim isicia offert aut vovet Dys. Schollastes vetus: *Tomacula, porci pinguia quædam viscera.* Martialis innuit moris fuisse calida venundari:

Quod fumantia qui tomacla raucus
Circumfert tepidis coquus popinis.

Hinc Petronius in Trimalchionis gustatione, *fuerunt & tomacula*, &c. L. Nonnius de Re Cibar. lib. II, cap. XIV. *Gabbema in denuo editis.*

1. *&*] Fragmenti Tragur.

2. *Syriaca pruna*] Quæ olim Latinis Græcisque, & Gallis hodie *Damascena*. Raderus. *Prunorum* genera varia, nam & formâ, colore, & magnitudine & sapore distinguuntur, cùm & nigra candidáque & purpurea atque cerina, herbacea & lutea reperiuntur. Plinius cerina laudatiora prædicat, quæ Virgilius cerea, Columella, ceriola vocat, Ovidius verò per periphrasim describit:

Prunáque non solùm nigro liventia succo,
Verùm etiam generosa, nivasque imitantia ceras.

Damascena autem inprimis celebrantur ab inclyta magnaque Syriæ urbe Damasco, quæ & Syriaca dicta, quibus succedunt Hispanica, seu Iberica, quæ dulciora multùm Damascenis. hæc verò facultatem magis adstringentem participant, unde Dioscorides asserit, siccata Damascena alvum cohibere; quod Galenus miratur lib. VII de simpl. Medic. facultatibus, ubi dicit, pruna Damascena, tum viridia tum sicca ventrem solvere; libró etiam de attenuanti victus ratione. *Damascena Hydromeliti incocta, præmandant ii, quibus extenuanti diæta est utendum; verùm his magis alvum solvunt, qui ex Hispaniâ importantur.* quod nec Martiali ignotum lib. XIII sub lemmate, *Pruna Damascena.*

Pruna peregrina carie rugosa senecta
Sume: solent duri solvere ventris onus. Lud. Nonnius.

3. *cum granis Punici mali*] *Punicum malum* & granatum nuncupatum, Isidoro & malogranatum, à *granorum* multitudine: non à Granata Hispaniæ urbe, ut nonnulli nimis imperitè asserunt: siquidem nomen hoc illi inditum ante conditam Granatam. *Punicum* verò vocatum; quòd circa Carthaginem Punicam urbem, laudatissimum provenit, Græcis *ροιὰ* dictum: à Bœotiis verò *σίδη*, vel sida nuncupatur, unde & regioni conterminæ nomen inditum. de cujus possessione, cùm inter Bœotios & Athenienses orta lis esset; Epaminondas in ea controversia, patriæ caussam defendens, prolato *malo Punicó*, Athenienses rogavit, quo nomine id pomum vocarent: illi *ροιὰν* dixerunt: nos verò, inquit, sidam: atque ita caussam obtinuit. ut refert Athenæus ex Agatharcide. Columella eleganter arborem & fructum describit.

Mox

Digitized by Google

In his eramus lautitiis, quum ipse Trimalchio ad symphoniam [2] adlatus est, [3] positusque *inter* cervicalia minutissima expressit imprudentibus risum. [4] Pallio enim cocci-

Mox ubi sanguineis se floribus induit arbor.
Punica, qua rutulo miteſcit tegmine grani.

Summa ejus genera duo sunt, alteri *nucleus* ineſt lignosus. Σκληρηνευγν *(duracinum)* ob id vocatum; alteri verò non adeſt aut certè minimus, unde ἀνηρηνον *(absque ligneo nucleo)* dictum; sed candidiora hæc sunt, & mollioribus acinis, minusque amaris distincta membranis: de quibus Martialis lib. XIII. Satam primùm in Cypro ferunt hanc arborem à Venere, ut Græcorum testantur fabulæ: frequentius tamen Iunoni appingitur, sæpissime verò Cereri: in memoriam fortè ejus luctûs, quòd Proserpina à Plutone rapta, & à matre repetita, eandem à Iove obtinuit ea lege, si nihil apud Inferos degustasset: sed cùm inventa fuisset *mali punici* granis jejunium solvisse, apud Plutonem manſit. *Lud. Nonnius.*

1. *In his eramus lautitiis, cum ipse Trimalchio,* &c.] Id etiam moris fuit Octavio Augusto, de quo Sueton. cap. 74. *Convivia nonnunquam & serius ineibat, & maturius relinquebat: cùm conviva & cænare inciperent priusquam ille discumberet, & permanerent digresso eo.* Ge. Erhard.

2. *adlatus est*] Sed & ad symphoniam efferebantur à cœna. Seneca: *Pacuvius, qui Syriam usu suam fecit, cum vinè, & illis funeraiis epulis se sepelisset, quasi sibi parentaret, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter, plausis exoletorum hoc ad symphoniam canentur, βεβιωται, βεβιωται (vixit, vixit), nullo non se die sustulit.* Fr. Pithœus.

3. *positusque inter cervicalia minutissima expressit,* &c. Editi habent *p. in cervicalia.* Perfecto verò Fragm. Tragurienſis lectionem *inter cervicalia.* Nam vocis *inter* syllaba posterior, à sequentis vocabuli prima ob similitudinem literarum absorpta. Sanè nemo ponebatur in cervicalia; non hic eorum usus, sed ut suffulcirent capur ac cervicem, circumpoſita, non subjecta. Vnde Martialis lib. III. in Zoilum:

Effultus ebore, sericisque pulvinis.

optimè *effultus*, ut de eo, qui est *inter* eos, non qui ponitur in eis. *Schefferus. Positus i. e. m.* Tali cultu Theſmopolis, Philoſophus vetulus & cauſarius in convivio opulenti discipuli ſui Eucratis fuit: quinque enim servi eum menſæ compoſuerunt, ἐπεσώρευσε καὶ πανταχόθεν, undiquaque conſtipantes pulvinis & cervicalibus; at cui fini? ὡς ἀναβολίας οὐ τοῦ σχήματος ἕνεκα ἐπιτηδεῖον καρτερεῖν δύνασθαι *(ut in eod. habitu manere & longum durare poſſet). Luc. in Somnio.* Th. Reineſius. *expressit imprudentibus risum.* Quia vulgò uno tantùm pulvinari utebantur. Apuleius l. 7. *Et in summo pulvinari locatus, cæna & poculis magnis inauguratur.* Quod & *capitale.* Si Encolpius hodie ad Germanos veniat, Suevos, inquam, Algovios, &c. Vbi videat in lectis ſtruem minutiſſimorum cervicalium, ſex, octo, decem interim etiam plurium, ad oſtentationem lautitiarum paratorum, quantum irrideat! Iacobus Gaudenſis monachus: *Analectides, dicuntur modici cuſſini, ad exaltandos humeros apti.* Erhardus. Eſt verò in Fragm. Tragur. *inter cervicalia munitissima,* pro *minutissima.*

4. *Pallio coccineo adrasum* excluſerat *capput*] Græci Romanique capite intecto: qui delicatiores, capite incedebant palliolato, non ſine ſuſpicione luxus. Senec. de Mæcenate: *Hunc esse, qui in tribunali, in vestris,*

Digitized by Google

coccineo adraſum *excluſerat* caput, [1] circaque oneratas veſte cervices laticlaviam [2] immiſerat mappam, [3] fimbriis hinc atque illinc pendentibus. [4] habebat etiam in minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem ſubauratum;

in omni publico cœtu ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrimque auribus, non aliter quam in mimo Divite fugitivi ſolent. Plutarch. ſuperbiam Pompeiani liberti, Demetrii taxans: *Domino ſtante ipſius*, inquit, *accumbebat ἤχων ὁ' ὥσπερ κηρὸς ἐ κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον (habens aures & caput palliolatum).* Lipſius. Vide Salmaſium ad Tertull. de Pallio. *Gabbema.* Vulgò legitur, *pallio coccino adraſum incluſerat caput*; Sic verò Fragmentum Tragur. Scheffer: *excluſerat.* Hæc lectio præſtantior videtur. Quomodo enim *adraſum* videre poterant caput, ſi id *incluſerat?* Ergo potiùs habebat exſertum pauliſper extra pallium, quòd in medio cervicalium ambientium & pallii purpurei nudum ac pæne calvum non potuit non ridiculum videri. *Excluſum* tali ſenſu adhibuit & Seneca, de Mæcenate agens: *ſic apparuit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrinque auriculis.*

1. *circaque oneratas veſte cervices laticlaviam immiſerat mappam*] *Clavi* quibus honoris causà utebantur Senatores, vel Tribuni, vel Equites non erant conſuti veſti, ſed ſupra eam demiſſi in pectus uſqui, alii arctiùs, alii latiùs, ut recte Horatius dixerit:

— *latum demiſit pectore clavum.*

Acron, ad illa verba: *Prætextam & latum clavum. Latum clavum purpuram dicit, quæ in pectore extenditur Senatorum. Graci τ πλατειῶνα* (q.d. veſtem *mutilam*, ſine manicis) *vocant, uſum ejus retinent Principes, injicientes veſti à cervice ad pectus indumentum ex purpura, vel pellibus preciosis muris Pontici, vel aliis, dum regio habitu prodeunt in publicum.* Iac. Cujacius.

2. *immiſerat*] Pro ſtraverat, quod loquendi genus è tricliniis in circos eſt tranſlatum. Lampr. Alexandr. Severò: *Convivium neque opiparum, neque nimis parcum, ſed nitoris ſummi fuit. Ita tamen ut pura mantilia mitterentur.* Caſaubonus. *Gabbema in ed. poſter.*

3. *fimbriis hinc atque illinc pendentibus*] *Fimbria* inter ea, quæ veſti ornatus accedunt & precium. Sic *paludamenta* Ducum *fimbriata* erant. Plut. Lucull. κροσωτὴν ἐφαπλίδα vocat. Sic & mappis additæ fimbriæ. Petronius hìc inter Trimalchionis delicias recenſet, *mappam laticlaviam fimbriis hinc atque illinc pendentibus.* Nam *mappas* quoque purpurâ & auro clavatas fuiſſe conſtat. Caſaubon. ad Suet. *Io. Weitzius.*

4. *habebat in minimo digito grandem*] Mirum, quod in minimo digito grandem habuerit, cùm Pollux ſcribat lib. v. καὶ ἐ τῷ σμικρῷ δακτύλῳ ἰφόρει, ὁ ἀκμὴς σπάνιον ἦ σμικρότητος (*In minimo digito annulum geſtabant, quem propter parvitatem ἀκμὴν* [*indiviſibile quid*] *dicebant*). Sed ideo tribuit, quia notat hominem lautiſſimè divitem: nam & Lucianus de hujuſmodi ἐπιτῆδ. λέγει. εἶχε ἢ καὶ αὐτὸς Παρμένων δακτύλιον ἐ τῷ μικρῷ δακτύλῳ μέγιστον, πολύγωνον, καὶ ψῆφον ἐνεῖλεῖο τ πρίαμον, ἱμάντινον (*in meretr. Dialog. Habebat autem & ipſe Parmeno annulum, in digito parvo maximum, ac multangulum, lapillumque pala tricolor in ſuperficie rubens*). Wouweren. & explicat hunc Petronii locum vir reconditæ eruditionis Iohan. Kirchmannus in aureo libello de Annul. c. III, & c. XVII. *S. A. Gabbem.*

1. *exito-*

tum; [1] extremo vero articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed plane [2] ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et ne has tantum oſtenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, [3] armilla aurea cultum, & [4] eboreo circulo lamina ſplendente connexum. Vt deinde [5] ſpina argentea dentes perfodit, † Amici, inquit, [6] nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne *diutius* abſentivus *moræ vobis* eſſem, omnem volu-

† *Trimalchio.*

1. *extremo vero articulo*] Senec. Natur. quæſt. l. 7, c. 31, *Exornamus annulis digitos, & in omni articulo gemma diſponitur.*

2. *ferreis veluti ſtellis ferruminatum*] Vide Plin. lib. XXXIII, c. 1. Ejuſcemodi annulos aureos ſtellis ferreis ferruminatos, in manibus Abrah. Gorlæi, irem Maffiliæ aliquot vidiſſe ſe teſtatur, Scaliger. Hinc apud Trebell. Poll. in Galien: *Aureos conſtellatoſque balteos rapuiſſe dicitur.* Io. à Wouweren.

3. *armilla aurea*] *Armilla* fuere rotundi circuli ex argento vel auro, quibus ſummum brachium cingebant, ornatûs cauſâ. Olim erant in uſu, ſed per luxum. Livius lib. 1 de Sabinis: *Quod vulgo Sabini aureas armillas magni ponderis in brachio læva habuerint.* Vocabantur & *brachiales*, Græcis βραχιστῆρες aut βραχιονιστῆρες, *viriola, dextralia, dextrocheria*, uti fusè docet Rubenius lib. 1 Elect. c. XXXVIII. *Io. Weitzius.*

4. *eboreo circulo lamina ſplend.*] Tertull. de habitu Mul. c. 11. *Circulos ex auro, quibus brachia artantur.* Wouwer.

5. *ſpina argentea dentes perfodit*] In Fragment. Tragur. eſt *pinna argentea.* Wouweren: Omnia hic ad luxum comparata; nam alii lentiſcó aut pennâ dentes purgabant. Mart. lib. XIV Epig. XXII.

Lentiſcum meliùs: ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna levare poteſt.

6. *nondum mihi ſuave e. in t. v. ſed ne* diutius *abſ.* &c.] Frellon. edit. Wouwer. alii, ut ex diverſo charactere patet, *nondum m. ſ. e. in t. v. ſ. ne abſentivus e. o. v. m. n.* Editio Tornæſii, *ſed ne abſentius eſſem.* in margine, & Var. lect. alii, *ſ. n. diutius abſens.* Vbi Douſa: *diutius abſens.* Sic & c. M. exceptò quòd pro *abſens, abſentius* (h. e. *diutius abſentius*) illic legatur. Scriverius ib. *abſentivus* codex Pithœi. Erhardus: *ſed ne abſentivus eſſem.* leg. *abſens diutius eſſem.* MS. Tragur. *nondum mihi ſuave erat in triclinium abſens more vobis venire, ſed ne diutius abſentivos eſſem, voluptatem mihi negavi. Permittitis* (Patavæ edit. permittis) tamen. Scheffenus: *abſens more vobis.* Hæc quid ſibi velint non excogito. Continent fortaſſe cauſam, quare necdum venire voluerit. Et quia non intelliguntur, etiam ab aliis omiſſa ſunt. Gronovius, vir ſummus, cenſet, iſta verba alieno locò eſſe intruſa, illudque *abſens*, ex gloſſa vocis *abſentivus*, natum, atque ideo cuncta eſſe ſic legenda, *nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne abſentivus mora vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi.* Quam correctionem judico doctiſſimam. *Abſentivos* ſeu *-vus* retinui propter concordantes tot codices, & æqualitatem lexeos Trimalchianæ, ac collibertorum; habita aliàs, ſiqua unquam, optima occaſione hoc cum *abſens* commutare. Sed non feci, nec commutandum ſentio.

Digitized by Google

voluptatem mihi negavi [1] Permittitis tamen finiri luſum. † Sequebatur puer [2] cum tabula terebinthina, & [3] cryſtallinis teſſeris: notavique rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis, [4] *ac* nigris, aureos, argenteoſque habebat denarios. Interim dum ille [5] omnium teſtorum *agmen* inter luſum conſumit, guſtantibus adhuc nobis, [6] repoſitorium adlatum eſt cum corbe, [7] in qua gallina

† *Exculpimus.*

1. *Permittitis tamen finiri luſum*] c. Pith. *P. t. f. luſum?* P. Scriver. MS. ad edit. Tornæſii. Erhardus: Inter cœnam ludebant aleâ. Sueton. Auguſt. c. 71. *Inter cœnam luſimus γαϱαπαιζόντως (ſeniliter) & heri & hodie.* ubi de alea luſa, qui ſenum eſt. Vnde Cic. de Senect. *nobis relinquas talos & teſſeras.* Savaro ad Sidon. lib. I Epigr. 8. Dn. Wagenſeil ſuprà ad verba, *digitoſque paullulùm adſperſos in capita pueri terſit*, inter cætera comparationis capita Trimalchionis cum Nerone, etiam *teſſerarum ludi* ex Suetonio meminit, nixus communi opinione, cui & ego hiſce Notis, juxta tot interpretes, tantiſper adhæreo, Petronium noſtrum eſſe illum elegantiarum arbitrum, de quo Tacitus Annal. XVI, vixiſſéque & interiiſſe ſub Nerone. Quod DD. Hadr. Valeſius, & Martin. Statilius negant, & hic quidem collationem illam Trimalchionis cum Nerone Wagenſeilian. planè rejicit & improbat; ſub Trimalchionis nomine non niſi inſolentem aliquem *νεόπλουτον* (repente ditatum), à Petronio perſtringi affirmans. Quo de uberiùs forſan alibi.

2. *cum tabula terebinthina*] *Tabula* erat alveolus, in quem calculos ſive teſſeras jaciebant. *Savaro.* Operæ pretium eſt heic inſpicere Cl. Salmaſium in Not. in Fl. Vopiſc. *S. A. Gabbema.*

3. *cryſtallinis teſſeris*] *Latrunculi* quoque ſiebant plurimùm ex vitro. Lucan. in Panegyr.

-- *Vitreo paraguntur milite bella.*

Martialis:

Vitreo latrone cluſus.

Fr. Lindenbrogus. eorum inventorem Pyrrhum facit Donatus: ſuffragatur & Marcellin. in limine lib. XXIV. ſed Senec. lib. II de Ira, c. XIV id Chiloni Sapienti attribuit: Ioan. Sarisberienſ. Polycrat. lib. I, c. V. Attalo Aſiatico, *ut ea ratione doceret motum exercitus.* Palamedem facit authorem Pauſan. in Corinth. rurſus in Phocic. adſtipulantibus Philoſtrato Lemniô in Heroic. Suidâ in voce *πεττὰ* (*tabula*). Aurel. Caſſiod. lib. VIII Ep. XXXI. *Gabbema.*

4. ac *nigris*] Frag. Tragur. Priores: *aut nigris.*

5. *omnium teſtorum* agmen *inter luſ.*] Sic Gabbem. Tragur. c. *omnium textorum dicta i. l.* Hinc Cl. Schefferus *omnium teſtorum electa* legendum conjicit, optimum nimirum ac delicatiſſimum quodque ferculorum *teſtis* tunc impoſitûm intelligens; quòd *teſtum* Petronio vas ſervando igni idoneum; quódque *electa* eodem ſenſu mox infrà habeat, *res* inquit *electiſſimas videntes adgredimur. Agmen* cuncta complectitur, *electa* ſelectiora, eſtque *agmen* valde recens, quòd id editiones Frellon. Wouweri, aliæ non agnoſcant, ſed ejus locô * habeant. Tornæſius: *omnium teſtarum* (ubi Douſa: c. M. *teſtorum*) *inter luſum.* citra ullum *.

6. *repoſitorium*] Gr. (apud Athenæum) ἐσχάϱιον. hinc pro *engytheca*, leviter corruptè Gloſſæ habent antiquæ *encoterio, machina* ſc. *lignea, quæ amphora ſuſtinatur.* Romani priſci vocabant *incitegam*, ut ad Feſtum ſuum obſer-

gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales esse solent, [1] quæ *incubant* ova. Accessere continuo duo servi, & symphonia [2] strepente, scrutari paleam cœperunt; erutaque subinde [3] pavonina ova divisere convivis. Convertit ad hanc scænam Trimalchio vultum: &, † Amici, [4] ait, pavonis ova gallinæ jussi supponi. Et, me-Hercules, timeo, ne jam concepta sint. temptemus tamen, si adhuc sorbilia sunt. ‡ Accipimus nos [5] cochlearia non minus sex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata

† *Trimalchio.* ‡ *Excelpius.*

observavit Scaliger. Iavolenus *basin* in L. 10 D. de Legat. 3. Casaubon. Animadverss. in Athenæum l. 5, c. 13. Erhardus: *Repositorium*, idem cum eo quod mox sequitur *gustatorium*, in quo antecœnium apponebatur. It. quævis mensa, in qua struices patinarum ædificantur. Glossar. Petron. & id. Erhardus. *Gustatoria* etiam *cupilla*, addit Erhardus. *Cupilla* autem pocilla, κύπελλα; quia κυφὰ, curva. Ger. Ioan. Vossius.

7. *in qua gallina erat lignea*, &c. *pavonina ova*] Fragment. Tragur. *in quo*, nimirum *corbi* masculinè ut apud Priscianum, & alios quosdam. Io. Schefferus. Aristot. αἱ δὲ πῶν. τοὺς δ' ἀλεκτορίδων κατασκευάσαν αὐτῶν τὰ ὠὰ ὑποκάζειν ἐς τροφοντες (*de Pavonibus. Ova pavonum gallinis excludenda supponunt, qui eos alunt*). Fr. Pithœus.

1. *quæ* incubant *ova*] Sic Tragur. cod. nuper erutus. Gabbem. Wouwer. Frellon. alii, *q. incumbunt*. Tornæsius tamen in marg. alii, *incubant*. Schefferus: *quales, quæ incubant ova*. Vulgò, *quæ incumbunt*, Puto, nostrum esse præferendum; etiam habetur in aliis codicibus, ut notavit Patissonus. Varro lib. III, c. 9. *Quæ velis incubet, negant plus viginti quinque oportere ova incubare*. Et paulò pòst: *ova, quæ incubantur*.

2. *strepente*] Anonym. MS. juxta m. Dousæ, f. *adstrepente*.

3. *pavonina ova*] Athen. Ἐ πώνιοι τῶν ὀρνίθων ὁ Σικελικὸς, ὃν Ὀψαρτυτικὸν τὸ ἀὸν ὅμοιον πεποίηκεν τοῖς πάνυ (*Epanetus, & Heraclides Syracusius de Condimentis, pavonum ova omnibus præferunt*). Fr. Pithœus.

4. *Amici, ait*] suprà: *Amici, nondum suave erat in triclinium venire*, Suet. Tit. *Amici, diem perdidi*. Apul. de dogmat. Plat. *Hic ille erat, Amici, de Academia Cupidinis cygnus*. Olim Romæ conducebant greges *amicorum*, eo videlicet consilio ut divitias & opulentiam jactarent. Iuven. Sat. VI: Mart. lib. II Epig. lxiv. Imò ut ipsa jactantia se proderet magis, kalendaria *amicorum* excogitata sunt, in quæ nomina illorum referrentur. Senec. lib. VI de Benef. c. XXX. In aula Palatina erant liberti, qui curam gererent *amicorum* Principis. Olim legebantur Romæ epigrammata sepulchralia: TIT. CLAUDIUS. AUG. LIB. FORTUNATUS. A. CURA. AMICORUM. D. M. LIBERTORUM. T. FLAVI. AUG. LIB. VICTORIS. A. CURA. AMICORUM. M. ULPIUS. AUG. L. A. CURA AMICORUM. Pignorius. *Amici*, convivæ, convictores. *Gloss. Petron.*

5. *cochlearia, non minus sex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata ponimus*] Hinc *cochlearium* usum apud veteres qui fuerit, planissimè deprehendimus. Neque hinc modò, verùm etiam ex Martial. ita lib. XIV sub lemmate *Cochlearia* disputante:

Sum

gurata pertundimus. Ego quidem pene projeci [1] partem meam : nam videbatur [2] mihi, jam in pullum coisse. Deinde ut audivi veterem convivam : hic nescio quid boni debet esse, persecutus putamen manu, [3] pinguissimam

Sum cochleis habilis, sed nec minùs utilis ovis :
Nunquid scis potiùs cur cochleare voceer ?

Facit eodemque & locus Plinii ex lib. XXVIII, c. 11. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet ovorum, ut exsorbuerit quisque calyces, cochlearumque protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari.* Cæterùm omnis *cochlearium* virtus pro ratione ponderis, & argenti modo æstimata. atque in hoc ipso quoque pars aliqua elegantiæ posita fuisse videtur. Non quòd singula apud Trimalchionem *cochlearia* singulas *sex libras pependisse* autumem, sed quod de plurium potiùs *cochlearium* strue, non autem de singulis Petronium fabulari persuasum sit mihi. *Douza.* P. Tragur. codex habet, *selibras.* Placet hæc scriptura præ vulgari *sex libras.* Scio, quid hic alii de exaggeratione joculari notent; verùm cur in hoc jocetur nostet, cùm severus sit in cæteris, non video. *Schefferus.* L. *Accipimus nos cochlearia : non minùs sex libras pendentia ova, quæ ex farina pingui figurata, pertundimus.* Ova enim 6 libras pendebant, non cochlearia. P. *Scriverius* MS. *ad ed. Tornæs.*

1. *partem meam*] Partes sunt ferculæ, quæ unicuique apponuntur in convivio sigillatim, ut in convivio Corani, quod Athenæus describit. & Genes. 43, ℣. 33. *Majorque pars venit ad Benjamin, ita ut quinque partibus excederet.* Non præsentibus tantùm, sed & absentibus partes mittebantur. Plutarch. in Agesilao. Esdras Iunior lib. 2 (qui vulgò 3), cap. ult. ℣. 52. *Digresti ergo manducate pinguissima quæque, & bibite dulcissima quæque, & mittite munera his, qui non habent :* hoc est, partes. Hermas lib. 3 Pastoris, cap. 5. *Convocatis amicis paterfamilias misit de cœna sua servo illi partes complures, &c. qui reliquum conservis suis distribuit.* Ge. Erhardus.

2. *mihi*] Abest haud indecorè in c. Tragur.

3. *pinguissimam ficedulam piperatam*] Sine pipere enim farsi est saporis. Martial. lib. 13 Epigr. 5.

Cerea quæ patulo lucet ficedula lumbo,
Cùm tibi fortè datur, si sapis, adde piper.

Cereum dicit, quam hoc loco Petron. *pinguissimam*, pinguia enim cerea videntur & mollia. Rader. in Comment. ad Martial. Erhardus. *Ficedula*, sive *συγκλίδες*, à *ficubus* nomen sumpserunt, quòd illorum esu impensè gaudent, verùm nomen illud non perpetuò obtinent, sed auctumnô solùm, aliis enim temporibûs *melancoryphi*, sive atricapillæ vocantur. Plin. lib. x, cap. XXIX, ex Aristotele : *Alia ratio ficedulis, nam sonum simul coloremque mutant : hoc nomen non nisi auctumnô habent, postea melancoryphi vocantur.* quod illis nomen inditum, auctore Festo, eò quòd summa eorum capita nigra sint. Alexander Myndius apud Athenæum lib. 11, *ficedulas* statuit speciem esse ægythallorum, sive parorum; Sed Aristoteles, manifestè specie distinctas dicit *ficedulas*, ab ægythallis. Auctumnô suaviores sunt, & obesiores longè, quòd tum uvis ficubusque vescantur, quæ duo sunt fructuum pomorumque saluberrima. à ficubus nomen traxit, de quo lepidè Martialis :

Cùm me ficus alat, cùm pascar dulcibus uvis,

Cur

nam ficedulam inveni [1] piperato *vitello circumdatam.* Iam Trimalchio eadem omnia, lusu intermisso, poposcerat; feceratque potestatem, clara voce, siquis nostrum iterum [2] vellet, [3] mulsum sumere: [4] quum subito signum symphonia datur, & [5] gustatoria pariter [6] à choro cantante rapiuntur.

Cur potiùs nomen non dedit uva mihi?

Qua de caussa, Italis *beccafigi* dicuntur. nec minus est aves hasce, inter saluberrimas recenseri, cùm saluberrimo alimentô utantur: à cibo enim quo animalia fruuntur, illorum bonitas pravitasq; judicanda. Apud veteres in deliciis fuisse, vel hinc constat, quòd ganeæ periti negarent, *ullam avem, præter ficedulam integram comesse oportere*, ut auctor est Gellius lib. xv, cap. viii. cum pipere moris erat illam comedere. Martialis:

Cerea qua patulo, &c. — —
— — adde piper.

Sic apud Petronium Arbitrum in Sat. *pinguissimam ficedulam inveni, piperato vitellio piperatam.* Nec omnino abs re ita condiuntur, cùm enim præpingues sint, ideoque in precio, piper acrimonia sua castigat fluentem pinguedinem. In Italia maximo sunt honore, nec nisi divitum & magnatum mensas solent adire. rarò in frigidioribus regionibus conspiciuntur, ubi uvæ aut ficus maturitatem vix accipiunt. *Ludov. Nonnius.*

1. *piperato* vitello circumd.] Sic cod. Tragurienſis. vulgati, *p. vitellio piperatam.* Sed videant alii, an concinnum satis sit, *piperato piperatam.* Schefferus. Tornæs. *p. vitalio* (in m. pro *vitello*) p. I. C. Wagenseilius: *Vitello circumdatam: καλῶς καὶ σοφῶς (bellè & sapienter).* Hactenus legimus *piperato vitellio piperatam.*

2. *vellet mulsum sumere*] Sic Tornæs. Wouwer. R. Herm. & c. Tragur. Gabbem. Frellon. Lotich. *vellet, mulsum sumeret.*

3. *mulsum*] Antiqui non temere primam sitim in conviviis nisi *mulso* sedabant. Quod ipsum principiô cœnæ vel confectum adponi moris fuit, vel ejus locô separatim vinum & mel, ut conviva quisquis pro arbitrio id temperans *mulsum* sibi conficeret. Hinc adparebit cur Varro scripserit lib. iii de Re Rust. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivii, & in secundam mensam administratur.* Lipsius. In antecœna *mulsum*, aut mel cum vino ad conficiendum mulsum ponitur; deinde etiam in mensa secunda: ideo præcedit, *iterum.* Cato: *Nunc in conviviis poni vides sal & mel.* Et Varro de R. R. lib. 3, ut jam dictum. Io. à Wouweren.

4. *quum subito signum symphonia datur*] Patet ex Seneca lib. de brevit. Vit. *Convivia mehercule horum non possuerim inter vacantia tempora, quum videam quàm sollicitè argentum ordinent: quàm diligenter exceptorum suorum tunicas succingant: quàm suspensi sint, quomodo aper à coco cæsus exeat, quanta celeritate signo datô glabri ad ministeria decurrant.* Item Epistolarum ejusdem lib. xv. *Transeo pistorum turbam, transeo ministratorum, per quos signo datô ad inferendam cœnam discurritur.* S. A. Gabbema.

5. *gustatoria*] In quibus *gustus* seu antecœna apponebatur. *Gloss. Petron.* Confer antè *repositorium.*

6. *à choro cantante rapiuntur*] Ad symphoniam quoque illata fercula, ut & alibi diximus. Serenus Sammonicus apud Macrobium Saturn. 3, c. 16. *Quippe qui dignatione vestra cùm interfuit convivio sacro, animadvertam hunc piscem à coronatis ministris cum tibicine inferri.* Wouweren.

1. *para-*

gurata pertundimus. Ego quidem pene projeci [1] partem meam : nam videbatur [2] mihi, jam in pullum coisse. Deinde ut audivi veterem convivam : hic nescio quid boni debet esse, persecutus putamen manu, [3] pinguissimam

Sum cochleis habilis, sed nec minùs utilis ovis :
Nunquid scis potiùs cur cochleare voceer ?

Facit eodemque & locus Plinii ex lib. XXVIII, c. 11. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet ovorum, ut exsorbuerit quisque calyces, cochlearumque protinus frangi, aut ostiem cochlearibus perforari.* Cæterùm omnis *cochlearium* virtus pro ratione ponderis, & argenti modo æstimata. atque in hoc ipso quoque pars aliqua elegantiæ posita fuisse videtur. Non quòd singula apud Trimalchionem *cochlearia* singulas *sex libras* pependisse autumem, sed quod de plurium potiùs *cochlearium* strue, non autem de singulis Petronium fabulari persuasum fit mihi. *Douſa.* P. Tragur. codex habet, *selibras*. Placet hæc scriptura præ vulgari *sex libras*. Scio, quid hic alii de exaggeratione joculari notent ; verùm cur in hoc jocetur nostet, cùm severus sit in cæteris, non video. *Schefferus.* L. *Accipimus nos cochlearia : non minùs sex libras pendentia ova, quæ ex farina pingui figurata, pertundimus.* Ova enim 6 libras pendebant, non cochlearia. P. *Scriverius* MS. *ad ed. Tornæſ.*

1. *partem meam*] Partes sunt ferculæ, quæ unicuique apponuntur in convivio sigillatim, ut in convivio Corani, quod Athenæus describit. & Genes. 43, ℣. 33. *Majorque pars venit ad Benjamin, ita ut quinque partibus excederet.* Non præsentibus tantùm, sed & absentibus partes mittebantur. Plutarch. in Agesilao. Esdras Iunior lib. 2 (qui vulgò 3), cap. ult. ℣. 52. *Digressi ergo manducate pinguissima quaque, & bibite dulcissima quaque, & mittite munera his, qui non habent* : hoc est, partes. Hermas lib. 3 Pastoris, cap. 5. *Convocatis amicis paterfamilias misit de cœna sua servo illi partes complures*, &c. *qui reliquum conservis suis distribuit*. Ge. Erhardus.

2. *mihi*] Abest haud indecorè in c. Tragur.

3. *pinguissimam sicedulam piperatam*] Sine pipere enim farsi est saporis. Martial. lib. 13 Epigr. 5.

Cerea qua patulo lucet sicedula lumbo,
Cùm tibi fortè datur, si sapis, adde piper.

Ceream dicit, quam hoc loco Petron. *pinguissimam*, pinguia enim cerea videntur & mollia. Rader. in Comment. ad Martial. Erhardus. *Ficedula*, sive *συγκάλιδες*, à *ficubus* nomen sumpserunt, quòd illorum esu impensè gaudent, verùm nomen illud non perpetuò obtinent, sed auctumnò solùm, aliis enim temporibus *melancoryphi*, sive atricapillæ vocantur. Plin. lib. x, cap. XXIX, ex Aristotele : *Alia ratio sicedulis, nam sonum simul colоremque mutant : hoc nomen non nisi auctumnò habent, postea melancoryphi vocantur.* quod illis nomen inditum, auctore Festo, eò quòd summa eorum capita nigra sint. Alexander Myndius apud Athenæum lib. II, *sicedulas* statuit speciem esse ægythallorum, sive parorum ; Sed Aristoteles, manifestè specie distinctas dicit *sicedulas*, ab ægythallis. Auctumnò suaviores sunt, & obesiores longè, quòd tum uvis ficubusque vescantur, quæ duo sunt fructuum pomorumque saluberrima. à ficubus nomen traxit, de quo lepidè Martialis :

Cùm me ficus alat, cùm pascar dulcibus uvis,

Cur

Digitized by Google

mam ficedulam inveni [1] piperato *vitello circumdatam.* Iam Trimalchio eadem omnia, lusu intermisso, poposcerat; feceratque potestatem, clara voce, siquis nostrum iterum [2] vellet, [3] mulsum sumere: [4] quum subito signum symphonia datur, & [5] gustatoria pariter [6] à choro cantante rapiuntur.

Cur potiùs nomen non dedit uva mihi?

Qua de caussa, Italis *beccafigi* dicuntur. nec mirum est aves hasce, inter salubertimas recenseri, cùm saluberrimo alimentô utantur: à cibo enim quo animalia fruuntur, illorum bonitas pravitasq; judicanda. Apud veteres in deliciis fuisse, vel hinc constat, quòd ganeæ periti negarent, *ullam avem, prater ficedulam integram comesse oportere*, ut auctor est Gellius lib. xv, cap. viii. cum pipere moris erat illam comedere. Martialis:

Cerea qua parulo, &c. — —
— — adde piper.

Sic apud Petronium Arbitrum in Sat. *pinguissimam ficedulam inveni, piperato vitellio piperatam.* Nec omnino abs re ira condiuntur, cùm enim præpingues sint, ideoque in precio, piper acrimonia suâ castigat fluentem pinguedinem. In Italia maximo sunt honore, nec nisi divitum & magnatum mensas solent adire. rarò in frigidioribus regionibus conspiciuntur, ubi uvæ aut ficus maturitatem vix accipiunt. *Ludov. Nonnius.*

1. *piperato* vitello circumd.] Sic cod. Tragurienſis. vulgati, *p. vitellio piperatam.* Sed videant alii, an concinnum satis sit, *piperato piperatam.* Schefferus. Tornæſ. *p. vitelio* (in m. pro *vitello*) *p.* I. C. Wagenseilius: *Vitello circumdatam: καλῶς καὶ σοφῶς (bellè & sapienter).* Hactenus legimus *piperato vitellio piperatam.*

2. *vellet mulsum sumere*] Sic Tornæſ. Wouwer. R. Herm. & c. Tragur. Gabbem. Frellon. Lotich. *vellet, mulsum sumeret.*

3. *mulsum*] Antiqui non temere primam sitim in conviviis nisi *mulso* sedabant. Quod ipsum principiô cœnæ vel confectum adponi moris fuit, vel ejus locô separatim vinum & mel, ut conviva quisquis pro arbitrio id temperans *mulsum* sibi conficeret. Hinc adparebit cur Varro scripserit lib. iii de Re Rust. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivii, & in secundam mensam administratur.* Lipsius. In antecœna *mulsum*, aut mel cum vino ad conficiendum mulsum ponitur; deinde etiam in mensa secunda: ideo præcedit, *iterum.* Cato: *Nunc in conviviis poni vides sal & mel.* Et Varro de R. R. lib. 3, ut jam dictum. Io. à Wouweren.

4. *quum subito signum symphonia datur*] Patet ex Seneca lib. de brevit. Vit. *Convivia mehercule horum non posuerim inter vacantia tempora, quum videam quàm sollicitè argentum ordinent: quàm diligenter exoletorum suorum tunicas succingant: quàm suspensi sint, quomodo aper à coco cæsus exeat, quanta celeritate signo datô glabri ad ministeria decurrant.* Item Epistolarum ejusdem lib. xv. *Transeo pistorum turbam, transeo ministratorum, per quos signo datô ad inferendam cœnam discurritur.* S. A. Gabbema.

5. *gustatoria*] In quibus *gustus* seu antecœna apponebatur. *Gloss. Petron.* Confer antè *repositorium.*

6. *à choro cantante rapiuntur*] Ad symphoniam quoque illata fercula, ut & alibi diximus. Serenus Sammonicus apud Macrobium Saturn. 3, c. 16. *Quippe qui dignatione vestra cùm interfuns convivio sacro, animadvertam hunc piscem à coronatis ministris cum tibicine inferri.* Wouweren.

1. *para-*

Digitized by Google

piuntur. Cæterum inter tumultum, quum forte [1] parapsis excidisset, & puer jacentem sustulisset, animadvertit Trimalchio, [2] colaphisque objurgare puerum, ac projicere [3] rursus parapsidem jussit. [4] Insecutus est [5] supellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta [6] scopis cœpit verrere. [7] *Subinde intraverunt duo Aethiopes capillati, cum pusillis utribus, quales solent esse,* [8] *qui arenam*

1. *parapsis*] Vel *paropsis*. *paropsis* à παρὰ, *ad*, *juxta*, & ὄψον, quia in ea *obsonium*, feratur. *parapsis* à παρὰ, & ἀψὶς *(absis)* significante *lancem escariam*. Utrumque pro acetabulo sumitur, aliqui & catinum ita appellari putant. G. I. Voss. in Etymolog.

2. *colaphisque objurgare*] Cic. lib. II Epist. I ad Attic. *molli brachio objurgare*. Suet. Calig. c. XXI. *Nisi ferulis objurgari maluissent*. Othon. c. II. *ut sæpe flagris objurgaretur*. Plato apud Senecam lib. III de Ira, c. XII. *Tu, inquit, Spensippe, servulum istum verberibus objurga; nam ego iratior*. Gabbem. partem priorem ex Wouweren, qui post *objurgaretur* pergit: Mira sævities dominorum in servos ministrantes, impolitè, qui non contenti colaphis & verberibus objurgasse, in aquam præcipitârunt. Lucian. Saturnal. τὸν Λιγυπόβιον τὸν ῥᾳδίως εἰς τὸ ὕδωρ ἐμπηδῆσαι, τοῦτο γὰρ τερπνότατον ἐν ἀθλήσεσι Λιγυπόβιον (*Ministrantium alios in aquam præcipitari, quæ multa illepidi ministerii*). Gabbema in iterata editione: Vide Lud. de Orleans in lib. III Tacit. pag. 395; ubi serviles cruciatus fusè describit.

3. *rursus*] MS. Tragur. *prorsus*, ad marg. *rursus*.

4. *Insecutus est*] MSi Tragur. pro veteri, *insecutusque est*.

5. *supellecticarius*] Sic Gabbem. & edit. Frellon. Alii omnes *lecticarius*, etiam codex Tragurien. Sed, vel *supellecticarius* legendum, jubente Dousa, vel *lecticarius* tantisper munere privandus, capiendusque pro eo qui *supellectilem* curat, quod facit Glossar. Petron. L. Pignorius: *Supellecticarii* in veteribus inscriptionibus dicuntur à *supellectili*. Romæ: NESTOR. C. CÆSARIS. SER. GERMANICIANUS. A. SUPELLECTILE. VIX. A. XL. Ibidem: EUMOLPUS. CÆSARIS. A. SUPELLECTILE. At in Palatio fuit & *supellecticarius castrensis*, & *Domus austrif.* ut indicant veteres cippi sepulcrales.

6. *scopis cœpit verrere*] Huic ministerio inservientes propriè *scoparii*. Vide l. 8 de Inst. vel instr. leg. *Io. à Wouweren.*

7. *Subinde*] Deinde. Petronianum verum. Sic enim & in editis. *At subinde, ut in locum secretiorem venimus, centonem anus rejecit*. Atque ita locis aliis. *Io. Schefferus.*

8. *qui arenam*] An legendum, *quis?* ut esset *queis*, vel *quibus*, referreturque ad præcedens, *utribus*. Malo tamen retinere *qui*, & referre ad *Æthiopes*; non quòd genere tales semper essent, verùm vultu facieque, qui hoc negocium conficiebant, perusti scilicet coloratique multo sole. Plautus agens de eadem re in Pœnulo a. 5. scen. 5.

Ita replebo atritate, atrior multò ut fiet,
Quàm Ægyptii, aut qui cortinam ludis per circum ferunt.

Schefferus.

1. *par-*

Digitized by Google

nam in amphitheatro [1] *ſpargunt*, [2] *vinumque dedere in manus*, [3] *aquam enim nemo porrexit.* Laudatus [4] propter elegantias dominus,

1. *ſpargunt*] aquâ ſcilicet, quam in iſtis urribus habebant contra pulverem caloreſque. Verbum eſt ſolenne in hoc negotio. Plaut. in Fragm. Incert. *Exi tu Dave, age, ſparge.* Hinc Salluſtius apud Macrob. II Sat. 9, ubi de cœna Metelli: *Simul crocò ſparſa humus.* & in lege 4 ff. de his, qui not. Inf. *Xyſtici, agitatores, qui aquam equis ſpargunt.* Adde Lipſ. in Amphit. Item Phædrum noſtrum lib. II, c. 63: & Suetonium in Cajo cap. 43. Vtitur & alibi noſter. ut: *Hoc crudeliſſima anus ſpargit ſubinde humore femina mea.* Scheffer.

2. *dedere in manus*] Celſus ad eundem modum lib. III, cap. 15. *Si minùs, miſta his aqua in alvum datur.* Idem.

3. *aquam enim nemo porrexit*] Ampliſſimus Dn. Conſul Reineſius, in præfatione ſua ad Fragmentum Arbitri Tragurienſe Lipſiæ editi: Multò maxima pars hujus fragmenti Petronio redè tribuitur; quod nemo eorum, qui vel levem deliciarum ejus guſtum habent, negaverit; per omnes etiam penè paginas doceri id poſſet; idemque curatiſſimè præſtitum in Edit. Vpſalienſi. Cæterùm mangonium aliquod, perinde ac in aliis primæ notæ ſcriptoribus multis, quos gloſſemata inficeta ſubinde deformârunt, hic interveniſſe, & ejus aliquam partem Petroniaſtri alicujus eſſe, Arbitrum imitari & exhibere, velut in ſcena Mercurius Soſiam, auſi, & apti ſatis, manifeſta fides eſt, &c. Neque auctorem Petronium habere poteſt id quod ſe p. h. oſtentat; qui enim paulò antè dixerat, *pueros Alexandrinos diſtributuris aquam in manus nivatam infudiſſe*, quomodo dicit, quòd *duo Æthiopes capillati vinum dederint in manus, aquam nemo porrexerit?* Nugæ ſunt iſtæ, malæ memoriæ hominis & ineptè riſum captantis. Fortaſſis dicere licuerit, ea quæ ita inter ſe pugnant, è duabus *ἐκδόσεσι, editionibus*, (ſic enim conſueverunt Scriptores veteres) in unam, Criticorum qui talia colligebant inadvertentiâ, convenîſſe. *Idem* in fine Scholiorum: Neceſſe igitur eſt, ut vel duas unius ſcripti *ἐκδόσεις* (*editiones*) quod dicebam, in unam confuſas eſſe, vel duos ejus Scriptores agnoſcamus; & ſic *ἕτερος* (*dictio*) illa Petronii è Dalmatia, hæc Arbitri fuerit; extat enim ut geminum fragmentum in primùm curata Satyrici hujus editione, quam Venetiis per *Bernardinum de Vitalibus* anno 1499: & anno ſequente Lipſiæ faciente *Herm. Buſchio Monaſter.* poëta & oratore apud Iac. Thanner Herbopolenſem prodiiſſe accepimus. Hoc unum reſtat, ut ludicrum iſtud multæ eruditionis & ſinceræ Latinitatis habitu ſpecioſum æſtimare diſcamus; ſed quæ ipſi notæ non optimæ à ſeculis infelicibus invenuſta paſſim obhæſerunt curioſè & ſagaciter ſecreta ſuis autoribus remittamus. Hîc pace tanti viri expendendum, tres eſſe hujus Cœnæ inſignitas partes: *antecœnium* ſive guſtationem, *ipſam cœnam*, *& quod poſt mattyen* ſeu menſas ſecundas præter morem *ſuccinctæ*, procul dubio in honorem *τῆς ἐπιδημίας*, peracta cœnâ cum uxore & magna frequentia adventantis Habinnæ; cujus majeſtatem Encolpius tantopere miratus. Ante guſtationem manibus affundebatur aqua non communis, ſed nivata, reſoluta, cocta, iterumque refrigerata. verba Plinii lib. 31, c. 3. *Neronis principis inventum eſt, decoquere aquam, vitreque demiſſam in nive refrigerare.* Quam talem aquam, minima quidem operâ artificialem (quo & Plinii vox reſpicit *inventum*), non temere quis pro ſimplici

dominus, † Equum, inquit, Mars ' amat : ‡ itaque ' jussit

† *Trimalchio.* ‡ *Eucelpius.*

simplici capiat. Remotis gustatoriis, cœnaturis, nec fontana, nec nivata, sed *vinum in manus datur.* Tandem durante cœna, & post adventum Habinnæ fit mentio *calde*, forsan lavandis pedibus. Possumus etiam sic simplicissimè evadere, *aquam enim* tunc *nemo porrexit.* Iudicium quod attinet de toto hoc fragmento Petronii nunc recens edito, & duobus ejus quasi scriptoribus, huic equidem libenter ejus qui nobis hujus muneris auctor jungerem, nimirum Cl. v. Martini Statilii, nisi sic comparatum esset, ut simul novam opinionem de ætate Petronii, quasi is paullò modò ante Constantini tempora, certè longè post Severum vixisset, includeret; unde is existimat Petronium pro ratione Satyræ sic consiliò temperasse stylum jam tunc quasi in ore vulgi herbescente Italicismo, aut certè semente ejus jacta, reliquorumque Latinæ linguæ vicinorum idiomatum. Verba ejus, scripto seriùs acceptò, pauca inferam, ubi sic D. Wagenseilium in Apologia alloquitur: *An alia,* inquit, *mente hoc suum opus Satyrici titulo inscriptum ab illo putas, quam quòd omnigena varietatis plenum est? Quid igitur mirum aut decoro adversum, si cui vitia hominum notare atque irridere propositum est, sermonis vitia insectetur, —? Hinc illi affectati archaismi, —. sed præsertim illa quæ tibi videntur nova, & hodiernum Italicum sermonem redolentia. Quid autem indè colligis, an idcirco scriptoris proposito convenire negas? Quid? tu vulgarem hunc Latini sermonis usum diversis q. canalibus in Italos, Gallosque ac Hispanos derivatum subitò credis q. ranæ pluviæ exstitisse, nec potius paulatim, & vilescentibus per intervalla corruptelis abusque vetere Latio cœptis? In quo etiam illi unius urbis cives, & modici agri coloni aliter tamen vulgo, aliter inter honestiores loquebantur —. Certe mihi aliquando peccata illa perpetua in genere nominum in hoc fragmento reputanti, adeò gravia visa sunt, ut librarii illa negligentia potius, quàm auctoris proposito tribuenda censerem; donec admonitus à pariete in Titi thermis invento me collegi; nam duas arcas inter cæteras ejus historias spectari ajunt hu appositu inscriptionibus:* FORUS. OLITORIUS. FORUS. BOARIUS. *Qua re accepta, stuporem illico damnavi meum, ut jam nec cœlus, nec fatus,* &c. *displiceant. Imò versare statim animò cœpi, an hoc proprium valescentis plebeii sermonis inelegantia, & veteris linguæ prohibitatem superantis vitium esse putarem; cùm etiam ap. Gruterum depravationes hujusmodi generis multis in vocibus animadverterem, cùmque* lutus *pro* lutum, *vase* sua *pro* vase sio, hic monumentus *pro* hoc m. scriptum *viderem. Nec verò ulteriùs, quin ita factum esse statuerem dubitavi, ubi primium à Bembo didici, nullum generis neutri, nec in Italica, nec al. vulg. linguarum nominibus usum esse. Eam igitur corruptelam paulatim irrepsisse verisimile est,* &c.

4. *propter elegantias*] Senec. *Quanta arte scindantur aves in frusta non enormia, quàm curiosè infelices pueri ebriorum sputa detergant. Ex his elegantia lautitiaque fama captatur, & usque eo in omnes vitæ successus mala sua illos sequuntur, ut nec edant, nec bibant sine ambitione.* Wouweren.

1. *Equum Mars amat*] Quid equo commune cum convivio? non magis herculè quàm cani cum præsepi. Sed Petronius senis stoliditatem ridet urbanissimè, qui, non contentus famam captasse, etiam facetus haberi cupiebat. Itaque cùm omnes æquali honore, singulis mensa positâ dignari vellet, quasi id è præscripto Deorum faceret. *Mars* EQUUM *amat*, inquit, alludens ad id, quod vulgò dicitur, *Mars communis.* Rursus tamen ita ambiguè pronuntiabat, ut is, qui audiret, non aliter intelligeret, quàm si non

Digitized by Google

[1] jussit senex suam cuique mensam [2] adsignari; *addiditque*, † Obvii & per discessum servi minorem nobis æstum sublata frequentia facient.‡ Statim adlatæ sunt [3] amphoræ

† *Trimalchio.* ‡ *Eumolpius.*

non ꝛ ꝙu u m, sed id animal, nominasset quo Martem inprimis delectari ajunt. Similem argutiam in Suet. adnotavi in vit. Calig. c. xxxiv. *De jure quoque consultis, quasi scientia eorum omnem usum abolituros sæpe jactavit, se, mehercle effecturum, ne quid respondere possint prater* ꝛ ꝙu u m. Dicebat ille quidem ꝛ ꝙu u m, verum ita, ut facilè prudentiores intelligerent eum ꝛ c c u m pronuntiare. *Rutgersius.* Gabbema in utraque.

1. *itaque jussit senex suam*] Sic quoque Tornæs. Wouw. alii. Sed Fragm. Tragur. *itaque jussit suam.* absque *senex.* Schefferus: Inserunt vulgati, *senex*, quod ego suspicor ex glossa esse, cùm præcedat, *dominus.*

2. *adsignari*; addiditque, *Obvii & per discessum*, &c.] Ita quidem utraque edit. Gabbem. Tragur. MS. *asignari. Obiter & pudissimi servi minorem nobis æstum frequentia sua facient. statim*, &c. *pudissimi*, Forsan *putidissimi*. Editio Patavina pro hoc habebat *padissimi*, ad quod Schefferus: Locus quem tentarunt variè, licebit opinor & nobis in tanto omnium dissensu divinare. Arbitramur itaque sic scripsisse nostrum: *obiter, ait, padidissimi servi minorem nobis æstum sua frequentia facient.* Sic Schefferus. Gruterus jam dudum maluit *fœdissimi*, quod placet Tilebomeno, dissplicet Wagenseilio. Tornæsiana editio: *asignari. Obiter ei* * *pradissium* (in marg. vi præmissi afterisci, *& per discessum*) *servi minorem nobis æstum* * *sua* (in m. *sublata*) *frequentia f.* Dousa: *a. O.* * *ei pradissium* (in m. *& per discessum.* v. c. *pradissimi*) *f. m. n. a.* * *sua* (in m. *sublata*) *f. f.* Wouweren in edit. Parisiensi (typis cusa Sonnii aut du-Beys, ubi Wouverii quidem ceu auctoris nulla mentio, sed in sequenti ænigma typographus præfatiunculâ ante Notas solvit), *asignari.* * *obit. ei pdissimi f. m. n. a. sua f. f.* in Bat-Lugdun. typis du-Mairianis, *a.* * *o. e. padissimi f. m. n. a. f. f.* quæ 2 editt. semper coincidunt. Frellon. *a.* * *o. e. perditissimi* (huic se ferè jungit Wagenseilius); Helenopolit. *a.* * *o. ei pædissimi f. m. n. æstum.* Lotich. *a.* * *obit ei pra adissimi f. m. n. æst.* R. Herm. *a.* * *o. ei padissimi.* Pergit Schefferus: *Obiter*, dicit, h. e. dum hoc agent, dum in eo erunt occupati, ut suam cuique assignent mensam, minorem frequentia sua facient æstum. Sic illud *obiter* usurpat locis quoque aliis. ut: *ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter captabant.* h. e. simul, dum hoc peragunt officium. Item alio loco: *interrogo ego, quot essis? obiterque per rimam foru speculari diligentissimè capi.* Non hîc *obiter* est in transcursu, celeriter, & velut aliud agendo, sicut exponunt, quia sequitur, *diligentissimè*, sed planè id, quod dixi. Glossæ veteres: *ὁ τὸ αὐτὸ*: *eodem, tnibi, obiter. Minorem frequentia suâ* ponit, pro, *minorem pra frequentia* h. e. quàm facerent frequentia suâ, si frequentes adstarent. *Padidissimi* autem hic dicuntur à Trimalchione per convitium superbissimum: à *padore*, quasi fœtent, & cum calore ingratum de se spargant odorem, sicut fit in constipata turba, præsertim minùs nitidorum. Festus: *Padidos, sordidos significat, atque obsoletos.* Ab hoc igitur *padidi*, sunt *padidissimi*, qui errore facti *padissimi*, quod oscitans librarius syllabam *di* puraret redundare.

3. *amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ*] Nuce, pice, & resinâ oblita, & clausa, amphoræ seu testæ seu lagenæ picabantur, ne anima vini recondita exspiraret, vinumque fugeret. Rader. ad

Digitized by Google

ræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in cervicibus [1] pittacia erant adfixa, cum hoc titulo, [2] FALERNUM OPIMIANUM. ANNORUM. CENTUM. [3] Dum titulos perlegimus, complosit Trimalchio manus, & † *Heu,* [4] Heu, inquit, ergo diutius vivit *vinum quam homuncio!*

† *Trimalchio.*

Quare

Martial. lib. 11 Epigr. 14. *Ge. Erhard.*

1. *pittacia erant adfixa*] Erant *pittacia* nihil aliud, quàm tituli ſive indices, amphoris & doliis adfixi, vini natales, originationem & ætatem deſignantes. Vnde apud Petronium Arbitrum; *ſtatim adlata ſunt,* &c. & ibi Georg. Erhard. in Symb. *Pittacium*, epiſtola brevis & modica eſt; Item ſchedula de membrana excisa, quæ etiam *pittacium*, *pittaciuncula*, & *membranula* appellatur. *Album*, Seneca: *notas*, Horatius: *literatas epiſtolas*, Plautus locis à Ioan. à Wouweren in Animadv. in Petron. annotatis vocant. *Theod. Hopingk.* Confer mox *dum titulos.*

2. *Falernum Opimianum annorum centum*] Macrob. lib. 11 Satyr. c. 111. *M. Cicero cùm apud M. Damaſippum cænaret, & ille mediocri vino poſito diceret: Bibite falernum eſt annorum* XL. *bene, inquit, ætatem fert.* S. A. Gabbem.

3. *Dum titulos perlegimus*] In quibus, Galeno teſte, ſcripta erat ætas, id eſt, quo tempore quibuſve Conſulibus, vinum eſſet conditum. Brodæus Miſcell. l. 1, c. 3. *Erhardus.* Iuvenal. Sat. v.

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque ſenectus
Delevit multa veteris fuligine teſta.

Addit vetus ſcholiaſtes: *vinum de montibus Albanis, ita vetus, ut non poſſit ex ſuperſcriptione antiquitate deleta cognoſci quanti ſit temporis. Notas* vocat Horat. lib. 1 Sat. x. Acro: Nota, *ideo quod aut vina notantur in legenis, aut Conſules.* Primus auctor reponendi vini fuit L. Opimius Coſ. unde & Opimianum nomen habet. Plin. lib. XIV, c. v, & XIV. *Gabbema.*

4. Heu, *heu, inquit, ergo diutius — tangomenas fac.*] Quæ ſic diverſo charactere ad *verum* uſque notata, Fragmenti ſunt Tragur. niſi quod pro *Heu, heu*, *he heu* habeat. Sectionem mutilam vulgatam, mox integrè referet Cl. Schefferus. *He* Tragur. dolentis particula reſponderet Græco ἔ. P. Scriver. MS. ad vet. edit. Tornæſii: Opinor deſiderari; ut tale quid ſcripſerit: *Heu, inquit, ergo diutius vivit, quam nos homunculi.* Schefferus: Totus hic locus mutilatè ita legitur in editis: *Heu, inquit, ergo diutius vivit! verum eſt vinum Opimianum præſto* (Sic nimirum Tornæſ. alii. ſed Frellon. edit. *Heu, i. e. d. vivit! v. eſſe* [Gabbem. *eſt,*] *v. O. p.*) è quibus non ſatis commodè ſe extricârunt eruditi. Tilebomenus: *He heu inquit, Ergo diutius,* &c. Pro quibus vetus habet: *Heu inquit. Ergo diutius vivit verum eſt.* Vtrumque quis pariter non videt ab eodem fonte profectum? Sed alterum ſcilicet noſtrum perfectè; alterum verò perversè. *tangomenas faciamus.* Hanc eandem loquendi formulam & animum refert Arbiter & in ſequentibus. Quæ ſanè verba nonvulgaria ſunt. Schefferus: Sed quid eſt, *tangomenas facere?* nihil aliud, exiſtimo, quàm vino poculiſque liberiùs indulgere. Quæ verò ratio hujus ſit vocabuli, licèt nobis non deſint conjecturæ, tamen ſuperſedemus. Forſan *tangomenas*, terminatione Græca quaſi ἁπτόμενας (eas quæ tanguntur) ſubſtantivè; in reſpectu ad libidinem, quam proritant pocula. Lucilius, Feſto teſte, *tagax* (à *tango*) etiam pro

furtun-

Digitized by Google

Quare tangomenas faciamus; vita vinum est: Verum Opimianum præsto: heri non tam bonum posui, & multo honestiores cœnabant. † Potantibus ergo, & [1] accuratissimas nobis lauticias mirantibus, [2] larvam argenteam attulit servus sic [3] *aptatam*, ut [4] articuli ejus vertebræque *laxa-*

† *Excuipius.*

furunculo dixit. Et Plautus: *Tetigit calicem clanculum.* Dextra rapax, *læva* propriè *tegax.* G. I. Vossius. Quæ omnia nequiore sensu huc quadrant. Græcorum aliàs celeusmata: Κοτταβίζωμεν (*cottaborum ludo nos ad potandum provocemus*). Πίνωμεν τι λύχνον ἀμμένωμεν; (*bibamus, quid lychnum expectamus?*) Κωμαζώμεν ἄνδρες φίλοι (*poculis nos invitemus socios*). Πίνωμεν, παίζωμεν, ἕως λέγ. νυκτὸς ἀσιδή (*bibamus, ludamus, tota nocte canamus*). Οἶνε τὴν πνεύμονα, τὴν (*vino pulmonem tinge, sic tinge*) καὶ βαθὺν ἀκρίτου πνεύμονα τὴν πορφύρου (*& profundum meracius mergite follem*). Cæterùm Dn. Reinesio, qui Græca hæc collegit, *tangomenas faciamus* (q. dicatur, τανυσμένας ποιῶμεν sic. seu eos qui madefiunt) interpolario est; nisi conjecturâ duarum συλλαβῶν evadere libeat. aitque Arbitrum dicturum fuisse, τανυσμένα, τανυσμένους, i. *madidemus*, invitemus *nos*. Sed hi characteres loquentibus tribuendi, non scripeori, ut in editis: *absentivus*, & mox *topanta*. Fateor tamen me non libenter, ut ut sic diverso charactere, factaque & facienda talium in Notis perpetuò mentione, *tangomenas* veteri textui inseruisse, sed quia reliqua quæ plenum faciunt sensum, ut nemo non videt, aliter non sequebantur. Valesius quid? *Tangomenas faciamus*, id est, lautè epulemur, vivamus, gaudeamus, bis. Vtrobique *tango minus* disjunctim legendum & emendandum puto, & ex Plauti malè intellecto versu hoc loquendi genus esse desumtum. *Sentin' senem tactum esse triginta minis?* Nam Iuvenes qui pecuniam recèns accepepunt, eamque habent in manibus, digitisque contrectant & tangunt, læti opiparè convivari gaudent. Schefferus *vita vinum est. Vita vinum* esse dicitur, quia nutrit augetque vitam. Vetus est jambus: *Mens est anima vinum, vinum anima corpori est.* Et in Inscriptione veteri apud Gruter. p. 912. *Vitam faciunt, balnea, vina, venus.* Erhardus: *Vivere* dicitur *vinum*, ut contrà *strangulari, mori, venenò neri*, per metaphoram. Ramirez ad Martial.

1. *accuratissimas*] Sic & Frellon. atque Lotich. Tornæsius alii, *accuratissimè*. Tragur. c. *curatissime*. Schefferus: veteres habuerunt *accuratissime*. Tac. XIV. Annal. c. 21. *Ludos curatius edites*. & sic alibi.

2. *larvam argenteam attulit servus*] Ausonius: *simile ut dicas ludicro isti, quod Graci σφαιρίον vocavere*: oscilla *ea sunt. Ad summam quatuordecim figuras geometricas habent. Sunt enim æquilatera, vel triquetra, aut rectu angulis vel obliquis: isosceles vel isopleuras orthogonia quoque vel scalena. Mille formarum his species*, &c. Ejusmodi larvæ in medium convivium jaciebantur, & ex illis eas figuras, Rex convivii exprimebat, ut mutationis & brevitatis vitæ commoneaceret; & propterea bibendum, ut nihil de fructu hujus vitæ periret. Nam alioquin semper in conviviis mortis mentionem injiciebant, & caput mortui, ubi larvæ copia non erat, in mensa *apponebant*, vel è triclinio suspendebant. *Scaliger.*

3. *Sic aptatam, ut*, &c.] Ita c. Tragur. Priores: *sic aptam ut articuli ejus, vertebraque locata in omnem partem flo-*

Digitized by Google

laxata in omnem partem *verterentur*. Hanc quum ſuper menſam ſemel iterumque abjeciſſet, [1] & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

† *Heu,* [2] *heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!*
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus.
Ergo [3] *vivamus, dum licet* [4] *eſſe bene.*

† *Trimalchio.* † Lau-

verterentur. Schefferus: *Aptatam*, noſter etiam aliàs uſurpat in ſimilibus. *Laxata*, ſine dubio præſtantius; ſequitur enim catenatio *mobilis*. Wagenſeilius: *Sic aptatam — vertebraque laxata — verterentur*: Collaudo & hanc emendationem tamquàm eruditam, multiſque nominibus præferendam lectioni, quæ codices inſedit: *Sic aptam — vertebraque locata — flecterentur.*

4. *articuli ejus vertebraque*] *Vertebra* generaliter dixit pro *ſpondylis*. Titius Aſſert. l. 2, c. 22. Auſonius in eleganti oſcillorum deſcriptione: *Harum vertibularum*, inquit, *variis coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum: elephantus bellua, aut aper beſtia, anſer volans*, &c. Vocatque *vertibulas* etiam χαγηνέας, (*trochleam*), & ſimile. Caſaubon. in Athen. lib. 4. *Ge. Erhardus.*

1. *& catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret*] Hujuſmodi ſimulacra vocantur αὐτόματα & αὐτοκίνητα (*ſe ipſa moventia*), eadem & νευροσπάστα (*nervorum tractu artificialium mobilia*). De quibus Horodotus in Euterpe, & Lucian. de Dea Syria. Horat. lib. 2 Sat. 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer: atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum,

De νευροσπάστοις ſeu lis qui ejuſmodi ſimulacra oſtendebant Ariſtot. de Mundo, Apul. it. de Mundo, Budæus, Henr. Steph. Vulcanius. *Erhardus.*

2. *Heu, heu nos miſ. quam totus h. nil eſt! Sic erimus cuncti — Ergo vivamus — eſſe bene*] *He heu.* c. Tragur. Douſa MS. ad edit. Tornæſ. *totus.* c.v. *cacus* habebat. Ipſe Tornæſius: Poſt *nil eſt.* hunc pentametrum aut alium conſimilem interponendum puto,

Quam fragilis tenero ſtamine vita cadit.

Douſa ib. *eſſe bene.* f. *eſt que bene.* Idem Douſa in Præcidan. *Heu, heu nos miſ.* &c. (In vet. cod. pro *totus*, *cacus* exaratum legebatur.) Verſus inſulſiſſimi, nihil adeò minùs, quàm genii Petroniani. Itaque ſuſpicatus aliquando fui, pentametri clauſulam hoc modo interpolari poſſe, haud paulò concinniùs:

Ergo vivamus, dum licet eſt que bene.

Id eſt: dum per occaſionem; perque valetudinem licet, *dumque virent genua*, Nunc & me fruſtra fuiſſe, & Petronium Trimalchionis hoc eſt hominis omnium ſubidiſſimi *burræ quiſquilias*, *ineptiaſque* in joco & vino exprimere voluiſſe, video demum atque intelligo, hercle verò ſeriò. Itaque recepta ſcriptura ſervetur.

3. *vivamus*] Catull. Ep. v.

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus.

Citante Scaligero, vetus inſcriptio Narbonæ: ÆLIÆ. RESTITUTÆ. ANIMÆ. DULCISSIMÆ. BELLATOR. AUG. LIB. CONIUGI. RARISSIMÆ. BENE. MERENTI. AMICI. DUM. VIVIMUS VIVAMUS. *Vivere* ſæpe dicunt poëtæ pro eo, quod eſt, genialiter vivere; & vitam eam demum vocant, quæ voluptaria eſt. Varro, περὶ φιλονεικίας (*de pervicacia Litigandi*); *properate vivere puera, quas finit ætatula ludere, eſſe, amare, & Veneris tenero bigas.* Lucilius: *Vivite luscones, comedones,*

Digitized by Google

† Laudationem ferculum est insecutum, plane non pro exspectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repositorium enim rotundum, duodecim habebat Signa in orbe disposita, [1] super quæ proprium convenientemque materiæ [2] structor imposuerat cibum: super Arietem, [3] cicer arietinum: super Taurum, [4] bubale frustum: [5] super Geminos, testiculos, ac renes:

† *Excolpius.*

medones, vivite ventres. S. A. Gabbema.

4. *esse bene*] γενικῶς (*generatim*) vitam omnem voluptariam complectitur. Bacchid. Plaut.

Vbi tu lepidè velis esse tibi, mea rosa
mihi dicito,

Dato, qui bene sit, ego ubi bene sit tibi
locum lepidum dabo.

Captiv. *scis bene esse, si sit unde.* Origo formulæ, quòd cui omnia secunda vellent, ei precarentur, bene esse. Pars lapidis Romani. BENE. SIT FILIIS. FILIABUS. MEIS. QUI ME. BENE. COLUERUNT. *Guilielmus. Dum licet esse bene*: Senec. Hercul. fur. — *novit pascos*
Secura quies, qui velocis —
Memores ævi, tempora nunquam
Reditura tenent. Dum fata sinunt,
Vivite læti. *properat cursu*
Vita citato, volucrique die
Rota præcipitis vertitur ammi.

1. *super quæ*] Sic interpolavi pro vulgato, & Tragur. *superque.*

2. *structor*, &c.] Structores servi dicuntur, qui instruendæ mensæ, ciborumque peritè apponendorum curam habent. Plaut. Menæch.

Cerealis cænas das, ita mensas ex-
struis,
Tantas struices concinnat patinarius.

Senec. lib. De Vit. Beat. c. XVII. *Quare ars est apud te, ministrare? nec temere & ut libet collocatur argentum, sed peritè struitur, & est aliquis scindendi obsoni magister.* Iuvenal Satyr. 6.

Structorem interea, ne qua indignatio
desit,
Saltantem spectat. — Tit. Popma.
Idem Iuv. Satyr. 7.

— *qui fercula docta Componat.*

Columell. Lib. 1. *fercula struentes. structor* Athen. τερπνοζωγράφος: Clementi & Polluci τερπνοποιός. Io. à Wouweren.

3. *cicer arietinum*] Species leguminis; aliud à vulgari sativo. *Gloss. Petron.* Meminêre Theophr. & Athenæus. *Er. Pithœus.*

4. *bubale frustum*] Tornæs. in marg. (alii) *bubala, bubula* &c. Tragur. Erhardus: *bubala.* Scaliger leg. *bubalo.* illud verò & Casaubonus retinet. Balb. Cathol. *Bubalus, & bubalis in ead. significatione.* Vetus interpres l. 2 Regum, cap. 6. *Assaturam bubala carnes unam.* Strabus glossator: id est, *frustum bovis assatum.* Wagenseilius in dissert. seu censura sua Fr. Tragur. *bubale.* Quondam erat *bubalo*, quod correxere Tornæsius, Scaliger, Casaubonus.

5. *super Geminos, testiculos ac renes*] Ominor *testiculos ac renes* gallorum, passerum, coturnicum, vulpis fuisse. nam hæc omnia ad Veneris luxuriem excogitata erant. Vulpis enim testiculi, inquit, P. Bayrus, sicci pulverisati, & cum vino bibiti, faciunt ad virgæ erectionem. Idem facit pulvis virgæ tauri cum ovo sorbili bibitus. Similiter renes ftinci cum vino bibiti, sunt efficacissimi, prout idem auctor est. *Io. P. Lotichius.*

Digitized by Google

renes: [1] ſuper Cancrum, coronam: [2] ſuper Leonem, ficum Africanam: [3] ſuper Virginem, ſtericulam: ſuper Libram,

1. *ſuper Cancrum, coronam*] Horum verborum interpretatio ſumi debet è loco Arati, ubi agit de ortu Cancri, qui ita incipit: ὅ ἰ ἀβρανέστατος, ὅτε κράσις (Cujus imbecillißimus, quum Cancer), &c. Vbi vetus Scholiaſtes ait: *Cum Cancer imbi eſt, ut exoriatur, mediam partem Corona videre eſt ſuper terram, alteram partem occaſus occupat & obſcurat, Corona deſcendente in occaſum.* Ergo *Corona* præit *Cancro.* Ad cujus rei imitationem ſtructor convivii inter illa fercula, quæ imitabantur duodecim ſigna Zodiaci, *coronam* collocavit ſuper *Cancrum*, ſervato in ferculis ordine cœleſti. *Cæſ. Paſthalius.* Nimirum, *Corona* ſignum cœleſte ſupra humerum Antophylacis. Virgil. 1 Georg.

Gnoſiáque ardentis decedat ſtella Coronæ.

Exoritur cum Scorpione, *Cancro* & Leone oriente occidit. Gnoſia, ab Ariadne filia Minois Regis Cretæ, cujus Gnoſos oppidum. Erhardus: Martial. lib. 13 Ep. 51 de turdorum *corona.*

Texta roſis fortaſſe tibi vel divite nardo:
At mihi de turdis facta corona placet.

It. Tornæſius: *Coronam* (in m.) turdorum. Nam (inquit) cùm Sol *Cancrum* permeat, coronarum frequens uſus eſt. I. P. Lotichius: *Coronam* alioquin piſcium genus eſſe memini, quam malim hic ad *cancrum* intelligi. Sed vix *corona* cibus fuit. Apparebit id infrà, ad verba *mihi ſuper illum (Cancrum) poſui.*

2. *ſuper Leonem, ficum Africanam*] Hinc illuſtrari multa auctorum loca poſſunt, qui *feras Africanas* abſolutè ponunt, contra interpretum varias ſententias. Certum eſt enim nullas alias feras, quàm leones intelligi debere, Phil. Pareus in Notabil. Palatinis, *Erhardus. Fici Africana* meminerunt Varro de R.R. lib. 1, c. 41: & Columell. lib. 12, cap. 15. *I. P. Lotich.*

3. *ſuper Virginem ſtericulam*] Tornæſius, *ſericulam* (ubi Douſa: c. M. *tericulam*). Wouwer. Frellon. alii, *ſtericulam.* Tragur. fragment. *ſterili-culam.* Audiamus, ut hic locus varios interpretes torſerit; ſic enim Gonſalius enarrante Gabbema cum Tornæſio *ſericulam* legentes: Accurata ex antiquis editio Lugdunenſis Ioan. Tornæſii hic ad marginem habet: *Nempe ſerotinam; qua Auguſto matureſcit.* Serotina intelligens poma, quorum apud priſcos agricultores mentio; notumque eſt, Auguſti menſe Solem ingredi Virginis ſignum. Wouweren quidem legit *ſtericulam:* Etſi variæ, ait, adduci poſſent conjecturæ, ut deſperatiſſimo loco mederetur, veluti ſi legas *ruſticolam* ex perdicum genere, de qua ſic luſit Martialis lib. 13 Diſtich. 76.

Ruſtica ſum perdix, quid refert, ſi ſæpe rideor?
Carior eſt perdix: ſic ſapit illa magis.

Vel, quòd in Gloſſ. Iſidori: *Suericulum*, edule, vel, *hiſtriculum*; quia de virgine ſermo: notat autem puerum grandiorem. tamen deſipere puto his ſomniis veram lectionem quærere; erui poſſet ope MS. Ad Tragur. *ſteriticulam* Schefferus: Per compendium ſcripturæ, exiſtimo, vulvam intelligit ex ſue caſtrata. Celſus 11, cap. 23, ubi de rebus ſtomacho idoneis: *Ex ſue, ungula, roſtro, aures, vulva, ſterileſque.* Ita habet vetuſtiſſima editio. vulgò edunt, *vulvæque ſteriles*, contra mentem ſcriptoris, qui probat vulvas, etiam ſteriles. Ab hoc *ſteriles* apud noſtrum ſunt *ſterilicula* per diminutionem, in qua vulvæ ſunt intelligendæ, Reineſius: Vera lectio, *ſtericulam*; at per compendium ſcripturæ ſic nominari *ſteriliculam* haud credam. *Stericula* mihi

bram, [1] ſtateram, in cujus altera parte [2] ſcriblita erat, in altera [3] placenta: ſuper *Scorpionem*, *piſciculum marinum*: [1] ſuper

hi diminutivum ſecundi gradus eſt, quod genus valde amat *Petronius*, *à ſterula*; Hoc à *ſtera*. Ita *olla*, *ollula*, *olliculo*; *glomus*, *glomulus*, *glomiculus*, *glomicellus*, &c. qualia bonis auctoribus in uſu. *Stera* autem in manuſcr. veteribus, præſertim rei medicæ, Græcum ὑστέρα i. e. uterus, matrix, vulva; inde ſterica pnix *Silvat. Pand. c.* 376: hyſterica pnica *Theod. in Gynac. cap.* 1: ὑστερικὴ πνίξ i. e. matricis præfocatio, ex utero ſuffocatio, & ſimilia. *Μήτραι* vulvæ, præſertim ſuum in deliciis veterum. Plin. l. XI, c. 37: Plut. 3 Symp. 9: Athen. l. 3. Ex in triplici differentia; ejectitiæ, *ἐκβολάδες*, quæ ejecto fœtu; porcariæ, quæ edito fœtu, *ἐκτοκάδες*: ſteriles, quæ de virgine porca, ut loquitur Martial. lib. 13 Ep. 56, ſeu caſtrata, vetere Germanico idiotiſmo *nonna*, ſumerentur. Signo autem Virginis impoſita fuerat ſtericula ſeu uterculus ex ejuſdem generis porca, quæ nondum conceperat vel pepererat. In eandem quidem ſententiam lectio altera cum ſua interpretatione collimat; ſed tum fingenda eſt ellipſis ſubſtantivi: quod licere dubito. Certè nemo, puto, concipiet, ſi *ſteriticulam* abſolutè nominavero, Virginis porcæ matricem; eſt enim adjectivum iſtud indifferens ad alia quoque animalia. Aſſecutus hanc ipſam interpretationem Io. Petr. Lotichius in ſuis excurſionibus Medicophiloſophicis ad Petron. ubi prolixè diſputat, per *ſterriculam*, *vulvam* ſuis virginis, ſterilisque, i. e. caſtratæ intelligendam, adducto pro ſe locô Plinii lib. . . c. 37, de differentiis *vulva porcaria*. *Vulva* (ait Plin.) *ejecto partu melior quàm edito*, &c. aut potiùs interprete Cornel. Vitellio in Georg. Merulam, & illo Martialis:

Te fortaſſe magus capiet de virgine porca.

1. *ſtatera*] Propriè trutinæ ſpecies altera, cui oppoſita libra: illa ſine lancibus, hæc cum. G. I. Voſſius.

2. *ſcriblita*] Martial. l. III Ep. XVII. *Circumlata diu menſis ſcriblita ſecundis.* Eſt antiquis notiſſimum bellarium, ſecundis menſis apponi ſolitum, *ſcriblita*. Integrum nomen ſcribilita eſt, ut legitur apud Plaut. in Prol. Pœnuli:

Dum ludi fiunt, in popinam pediſſequi
Irruptionem facito, nunc dum occaſio eſt.
Nunc dum ſcribilita aſſumunt, occurrite.

Sed per ſyncopen ſcriblita à poëtis metri cauſâ dicitur, quàm facere docuit M. Cato lib. de R. R. c. LXXIIX. Alii legunt, *ſtribilita*, ἀπὸ τῆς στριβλῆς, quod eſt *torquere*, ideo, quòd in circuitu torqueatur reſtis in modum. Vnde nos *tortam* dicimus. *Ramirez. Scriblita*, hoc ſolùm differens à placenta quòd ſine melle coquebatur, & ferventiſſima edi ſolebat. Martial. l. 3.

Circumlata diu — ſcriblita —
Vrebat nimio ſæva calore manus.

Anonym.

3. *placenta: ſuper* Scorpionem, piſciculum marinum: *ſuper Sagittar.*] *Super Scorp. piſc. mar.* ſc. ejuſdem nominis. lectio eſt codicis Tragur. Tornæſ. *placenta:* * (cum aſteriſco ſcilicet defectûs, cujus vigore in marg. & Var. lect. Deeſt fortaſſis, *ſuper ſcorpium ejuſdem nominis piſcem.*) *ſuper ſagittar.* Schefferus: Lego, *ſuper ſcorpionem*, *ſcorpionem piſciculum*. Librarius ineptus malè repetitum *ſcorpionis* vocabulum putavit. In editis eſt, *ſuper ſcorpium* *. ſed *ſcorpionem* habet etiam Plinius, qui & juris ex eo facit mentionem, his verbis: *Omnium piſcium jus alvum emollit, ſed optimum ſit è ſcorpionibus.* Wouweren, & R. Herm. *placenta: ſuper ſagittar.* Frellon. & Lotich. *placenta: ſuper ſcorpium* * *ſuper ſagitt.*

Digitized by Google

[1] *super Sagittarium odopetam:* [2] *super Capricornum, locustam*

Quid si *super Scorpium, scorpionem pisciculum marinum?* Nam Plin. lib. 32, c. 11, *scorpionis* & *scorpii* voce pro pisce marino promiscuè utitur. Sicque juxta Tragur. lectionem, & mens Tornæsii Scheffericanáque obtinerent.

1. *super Sagittarium odopetam*] c. Tragur. *oclopetam.* Erhardus: Nisi magis placeat *otopetam* de oto vel otide intelligendam, de qua ave Athenæus lib. 9. φασὶ δ' αὐτὸν καλεῖσθαι τραγέλαν ἀπὸ μηρυκισμοῦ, ἢ διὰ τοῦτο ἵππον εἰ γάρ τις δορᾷ ἵππου ἐνδύσαιτο, ἡδέως ἂν ἅλις ἐσθίοι (*Aiunt enim otum & ruminare, & equo delectari. unde si quis pelle induatur equina, capiet quotquot velet, ultro quippe accedunt*). Planè ad *Sagittarium*, cujus maxima pars equina. Sed ne *auriti* vocabulum requiramus, talis otus, & hinc dicitur. Id. Athen. ib. ex Aristotele: ἔχει τε παρὰ τὰ ὦτα τρίχας δύο, καθ' ὃ καλεῖται (*habet juxta aures* [ὦτα] *2 aluli, unde & otus appellatur*). Pariter Plinius lib. 10, c. 23. *Otus bubone minor, nocturnâ major, auribus plumeis eminentibus: unde & nomen illi. Quidam Latinè asionem appellant.* An non ab auribus sic exsertis? Gesnerus adnotavit. Iam verò quantum ad fercula hæc ead. avis faciat, pauca item Athenæi verba docent: τὰ δ' κρέα αὐτῶν ἡδέα ἐστίν (*caro earum suavis.* Eryc. Puteanus epist. ad Goldast. Savaro *otopetam* intelligit de lepore, si Scheffero standum, pisce, non dixero eo quem Plin. lib. 9, c. 48 memorat, sed de alio forsan, sic verò subjungit: Sed non video, qua ratione Sagittario conveniat, qui profectò non venatur pisces. Gabbema Savaronem per *otopetam* lampetram, auritam, auribûsque foraminatam capere ait. adstipulatur Erhardus. Wouweren: L. *otopetam.* Glossæ: *Auritus* ὠτοπέτης, ut canem venaticum innuat, quia is competens Sagittario. Sed per fidem nugæ, & ineptiæ meræ. Locus, ut videtur, desperatus, & laureolæ Criticæ superstes; nisi quid effecerit Erhardus, cujus hæc sunt verba ante ea quæ initiò allata: Lego constanter *otopetam*, ὠτοπέτης, *auritus.* Leporem autem hic intelligo, qui *auritus* dicitur Germanico, Phænom.

Auritum leporem sequitur canis & fugit ille.

Nec inconcinnè super *Sagittarium.* Hic enim instar Centauri pingitur, nisi quòd cum arcu: at Centaurus è thyrso dependentem gerit leporem in Hygini imaginibus. Nisi &c. His ita congestis, incidi in Scholia Reinesii, cujus verba ad Tragur. lection. *super sagittarium oclopetam:* Locus, inquit, à Viris doctissimis tentatus variè, tandem habitus pro desperato, quique ex aliis restitui non potuit hactenus, ex hoc Codicis Tragurien-sis, quem vel hoc solo nomine precio-sum habemus, facillimè, si quid video, potest. Istud enim *oclopetam* ad veram, primævam, Petronii ingenio & stilo convenientem lectionem manu me ducit. Scripserat *sclopetam* vel *sflopetam. Sclopeta* verò novarum à Petronio est, uti alia nonnulla, cum insigni gratia & venustate censumque Latinorum inopem bellè locupletat. Neque enim elegantius, δεινότερον, ἐμφαλλικώτερον καὶ ἰδιαίτερον (*vehementius, significantius & magis proprie*) exprimas puerile istud ludicrum instrumentum quo globulô è stuppa, similive materia instructo, & penetrante bacillo explosio, sonitus (quem ὀνομασοποιοῦσι [*ficto novo nomine*] vocant *sclopum, sploppum*) editur Germ. *eine Klatschbüchse.* Cur Sagittario *sclopetam* imposuerint satis lucet; nim. arcum hujus, quo metam ferire instituit, eâ repræsentari; ut paulo antè signum Libræ staterâ, voluit Trimalchio. Iamque animus erat *sclopetam* textui

cuſtam marinam: [1] ſuper Aquarium, anſerem: ſuper Piſces, [2] duos mullos. In medio autem ceſpes cum herbis exciſus [3] favum ſuſtinebat: Circumferebat [4] Ægyptius puer [5] clibano argenteo panem, atque ipſe etiam [6] teterrima

textui donare, ſi quid de cibi genere, minimum quomodo ſuper Libra in ſtatera de ſcriblita innotuiſſet. Nam *ſtlopi* vox ſatis antiqua, exſtat apud Perſium:

Nec ſtlopo tumidas intendis rumpere buccas.

2. *ſuper Capricornum locuſtam marinam*] *Locuſtæ* ſunt piſces marini è genere cancrorum, ab illis caudâ diſtantes. *Erhardus.* Locuſtam marinam Capricorno ideo videtur aſſignare, quòd id genus adverſis cornibûs inter ſe dimicet arietum modô. Plin. l. IX, c. XXX. *Locuſtæ reptantium modô fluitant: ſi nullus ingruat metus, recto meatu, cornibus, quæ ſunt propria rotunditate præcipitata ad latera porrectis: iiſdem erectis in pavore obliquè in latera procedunt. Cornibûs inter ſe dimicant.* Douſa F. *ſuper Capricornum locuſtam.* c. Pithœi habet, *ſuper capricornus l.* Scriver. MS. in Tragur. c. eſt: *ſuper capricornum, in quo cornua erant, locuſtam*, &c. Scribo verò in qua, ſcilicet *locuſta*; dicit, ideo capricorno aſſignaſſe locuſtam, quoniam & ipſa habeat cornua, eaque fuiſſe relicta in locuſta illa, quæ tum apponebatur. *Io. Scheffervus.*

1. *ſuper Aquarium, anſerem*] *Anſer* veteribus inter ea vocabula, quæ ſine præfatione honoris vix nominata. Vnde infra Petron. *Occidiſti Priapi deliciæ, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum.* Et ideo ſuper *Aquarium* arbitror *anſerem* impoſitum, quòd ille non tam aquarius ab aqua pura, quàm ineſta, Iovis ſc. pullus. Planè *anſer.* ſcorta dicta docet Artemidorus lib. I, c. XXXIII; item lib. IV, c. LXXXV. curque id nomen ſortiti ſint docet idem lib. I, c. XXI, & XVII. *Ge. Erhardus.*

2. *duos mullos*] Genus piſcis marini, maximæ nobilitatis, & gratiæ: tanti autem pretii, ut à Plin. lib. 9, cap. 17 memoriæ proditum ſit, Aſinium Celerem, vinum Conſularem Claudii Cæſaris temporibûs, *mullum* unum octo millibûs nummorum emiſſe: quum tamen, eodem Plinio teſte, hic piſcis duarum librarum pondus raro excederet. Horat. lib. I, Satyr. 2.

— laudas inſane trilibrem
Mullum. — Martial.
Nolo mihi ponas rhombum, mullumve bilibrem. Anonym.

3. *in medio favum*] Ovid.

Et de purpureis collecta veſtibus uva,
Candidus in medio favus eſt.

Varro de re Ruſtic. *favus, & in ſecundum menſam adminiſtratur.* Fr. Pithœus. *Favus*, propriè apum domus & cellulæ. Amb. Calep. ſed metonymicè pro melle.

4. *Ægyptius puer*] Æthiops. Feſtus: *Ægyptiaci, Æthiopes.* Pueri Æthiopes veteribus in deliciis. *Io. à Wowveren.*

5. *clibano argenteo*] Inſtrumentum placentis potius, quàm pani coquendo aptum. Differt à furno, quòd hic major ſit & immobilis: *clibanus* autem minor, ut quocunque viſum fuerit poſſit transferri. Antiquitus ex *teſta* ſeu opere figulino fieri ſolebat; poſtea etiam ex *ferro* vel *ære*: hic autem clibano *argenteo* circumferebat panem, ad delicias nempe & majorem lætitiam. *Anonymus.*

6. *ipſe etiam teterrima voce*] Lege *tenerrima*, nam Ægyptiaci pueri ſuavitate cantionum commendantur. Martial.

Digitized by Google

rima voce [1] de laſerpitiario mimo canticum extorquet. Nos ut triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos, † ſuadeo, inquit Trimalchio, cœnemus; hoc eſt jus cœnæ. ‡ Hæc ut dixit, ad ſymphoniam IIII tripudiantes [2] procurrerunt, ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt. quo facto, videmus infra, ſcilicet [3] in altero ferculo,

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurret. Io. à Wouweren.

1. *de laſerpitiario mimo canticum extorquet*] Sic & Frellon. ſed Tornæſ. *de * laſerpiciario mimio* (in m. *laſerpitio & minio*) *c. * ext.* (in m. *intorq.*) Wouwer, R. Herm. *de laſerpitiar. m. * c. e.* Lotich. *d. l. * c. e.* Tragur. c. ut mox. Erhardus: *Mimus laſerpitiarius*, qui tibiam ex caule vel radice *laſerpitii* habebat, voci expurgandæ. *Laſerpitium* enim, ut Dioſcorides ſcribit, *veteribus faucium ſcabritiis opitulatur, gravem ſubitoque irraucescentem vocem, dilutum aquâ ſorbitione confeſtim expedit.* Eryc. Putean. epiſt. ad Goldaſt. Schefferus ad Patavinum fragmenti Tragur. *de laſerpicario mimo canticum extorſit*, MSo habente cum vulgatis *laſerpiciario*: Variè hic locus ſcribitur in vulgatis, nec à doctis modo eodo emendatur. Nos hanc noſtri lectionem non exiſtimamus contemnendam. Ordo hic eſt: *ipſe extorſit canticum mimo.* quale canticum? *de laſerpicario, teterrima voce.* Canticum de laſerpicario, expono canticum in laudes laſerpicarii. *Laſerpicarium* id, quod eſt conditum *laſerpitio*. *Laſerpitii* uſum in cibis fuiſſe œconomicum commendatiſſimumque, docet Caſaubonus pluribus ad Athenæum. Itaque ut laudes aliarum rerum, vini puta, & ſimilium: ſic planè laſerpitii credo cantilenâ expreſſiſſe. quam proinde mimus iſte debuit cantare. Quanquam cùm nullius mimi mentio ſit antè facta, rectiùs hæc acceperimus de ipſo puero, cantionem iſtam à ſe extorquente, quoniam cantabat voce teterrima: extorquente autem mimo, id eſt, geſticulatione quadam. *Mimus* enim, teſte Diomede, *ſermonis cujuſlibet motuſque ſine reverentia, vel factorum turpium cum laſcivia imitatio.*

2. *procurrerunt*] Editio c. Tragur. Patavina, *percurrerunt*. Sed MS. bene poteſt legi *proc.* Schefferus: *percurrerunt. Procurrerunt*, habent editi. Ego temere nil muto; nam & infrà noſter: *Ille dimiſſus circa menſam percucurrit. Percucurrerunt*, eſt, *cucurrerunt*. Neſcio an tutò imitari liceat *percucurrerunt*.

3. *in altero ferculo*] Suprà, *Laudationem ferculum inſecutum eſt*: primum ſcilicet, ſub quo erat alterum iſthoc. Romani namque veteriſſimi, epulas magnificas binis ferculis diſtinguebant, non ſingularibus patinis, ut perperam exiſtimavit Stockius, ſed patinarum ſtruicibûs. Eam frugalitatem Cato prædicat; cujus ævô jam tum *luxuria victus Martia marcebant mænia.* De Auguſto ſcribit Sueton. c. 74. *Cœnam ternis ferculis, cùm abundantiſſimè ſenis præbebat, ut non nimio ſumptu, ita ſumma comitate.* Ex quo patet, quantula particula, tantùm de luxuriosâ iſta Trimalchionis cœna ſuperſit, quippe cujus præter guſtationem & bina iſta fercula nihil reliqui habeamus. Numeroſa autem fuiſſe appoſita haud dubiè credentibus perſuaderi facilè poteſt, & Sarisberienſis omnem ſcrupulum eximit. Erhardus. Igitur *ferculum*, vel ſumitur pro ſingulari patina, ut in illo Flacci Serm. Sat. 6.

Multáque de magna ſupereſſent fercula cœna.

Vel

ferculo, altilia, &c [1] ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut Pegaſus videretur. Notavimus etiam circa angulos repoſitorii [2] Marſyas IIII, ex quorum utriculis [3] garum piperatum currebat ſuper piſces, [1] qui

Vel pro miſſu; ac geſtamine plurium non modò ciborum, ſed aliarum etiam rerum, ut *ferculo* pompæ triumphalis, ludorum, ſacrorum, pro rebus quæ tunc portantur aut vehuntur; in triumpho quidem ſimulacra oppidorum, ſpolia hoſtium, coronæ, machinæ, &c. it. *fercula* ſpoliorum. Sic Sueton. Seneca, alii. Sed & *fercula* Acron docet eſſe pulpita, in quibus deorum effigies reponebantur. Quæ variæ ſignificationes hic iſtic in Noſtro ſe exerent.

1. *ſumina*] Venter ſuillus infra umbilicum cum uberibus, in deliciis, Romæ olim habitus. *Gloſſ. Petron.*

2. *Marſyas* IV *ex quorum utriculis*] Romani dupliciter ducebant aquam, aut per ſubterraneos cuniculos, aut opere arcuato. In iſtis verò aquæductibus erant quædam receptacula, *caſtella* dicta, eaque ut plurimùm plumbea, *l. venditor xxxiiii §. ultim. ff. de action. Empt.* ex quibus ad omnes viarum anfractus aqua per uncias, & digitos dividebatur; quique iſtiuſmodi caſtellis præerant, *caſtellarii* dicebantur. Præterea ubi aquæ per hos cuniculos ita ductæ ad ſalientes, hoc eſt lapides ſive lapideas perſonas, perveniſſent, tunc ex illis per noſtra, verenda, aut aliam partem corporis in terram vel ciſtam lapideam ſaliebant. Quæ perſonæ, modò *Marſyæ*, modò *Satyri*, modò *Atlantes*, modò *Hermæ*, modò *Chirones*, modò *Silani*, ſive *Tullii* vocabantur, *l. fundi* XVII §. *caſtella ff. de act. Emt.* Feſtus in *Tullios*; Iuv. Sat. III, & IIX; Celſus lib. II, c. XIX. *Ie Woitzius.*

3. *garum piperatum*] *Garum* eſt liquamen, quod ex piſcibus paravit antiquitas, magno in pretio erat apud Romanos; ejus uſus ita intercidit, ut, quid olim fuerit penè ignoretur. Iulius Alexandrinus, non imi ſubſellii medicus lib. de Sanit. tuend. credit, veterum *garum* eſſe *caviare*, quod etiam ex piſcibus paratur; tum quòd nominis aliqua ſimilitudo, inter *caviare* & *garum* ſit. Sed immane quantum ὑστερον τῶν ἐλαίων φέρεται (*extra oleas vagatur*); nam *garum* ex piſcium inteſtinis debitè maceratis liquamen: *caviare* verò ex ovis ſturionis potiſſimùm paratur ac ſolidum eſt ſallamentum. Fiebat autem *garum*, teſte Plinio, *inteſtinis piſcium, cæteriſque, quæ abjicienda eſſent, ſale macerati, ut ſit illa putreſcentium ſanies.* Hoc olim conficiebatur ex illo piſce, quem Græci *garon* vocabant. Sic Suidas: ὁ γάρος γάρος· ἐστὶν ὑδὲν ἄλλο πλὴν σαπρεδών, *nihil aliud eſſe garum præter putredinem.* Cœlius Aurelianus lib. II tard. Paſſion. cap. I, ab omnibus claſſicis auctoribus diſſentit: *garum*, inquit, *eſt liquamen ex piſce ſilure confectum.* Plinius præſtantiſſimum *garum* ex ſcombro parari auctor eſt lib. XXXI, cap. VIII. *Nunc eſt ſcombro piſci laudatiſſimum*, &c. Erat autem liquor ille non clarus, ſed quaſi nigricans, nam cruenta erat piſcium ſanies, unde à Galeno *nigrum* vocatur lib. III de comp. Medic. ſecundum locos. Aetius etiam meminit γάρου μέλανος (*gari nigri*). Non bibebant *garum*, ſed pro intinctu tantùm in uſu erat. At veteres ad embammata & intinctus varios liquores *garo* permiſcebant, aquam, vinum, oleum, acetum, unde οἰνόγαρον, ὀξόγαρον, ἐλαιόγαρον (*vinegarum, acetogarum, aquagarum, oleogarum*); ſic aromatibus etiam conditum erat *garum*: de

[1] qui in Euripo natabant. Damus omnes plausum à familia [2] *inceptum*, & [3] res electissimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalchio [4] ejusmodi methodio lætus, † Carpe, inquit. ‡ Processit statim [5] scissor & ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium, ut [6] putares *essedarium*

† *Trimalchio.* ‡ *Excelpius.*

de quo Petronius hoc loco. Petrus Bellonius lib. 1 Observ. c. lxxv refert, non solùm Constantinopoli, sed etiam in universo Turcarum imperio frequentissimum esse *gari* usum. Nec facis fuit nisi & medici his deliciis artem suam inficerent; nam ut ægrorum palato delicato consulerent, *purgatorium garum*, excogitarunt, quod Aëtio l. III κεφ. ρκθ. ὀξυβαφον, qui ibidem modum docet præparandi, V. Lud. Nonnium, & Vossium lib. 4, c. 26 de orig. & progr. Idololat. S. A. Gabbema.

1. *qui in Euripo*] Tragur. MS. *quicunque euripo*. Wouweren: De *Euripo* & ejus fluxu Plinius, Strabo, alii. Ab eo quemvis rivum *Euripum* vocat Plin. lib. 1 Epist. III: nam & lacus seu fossæ, quibûs ad munimentum arena circumdata Euripi. Suet. Cæs. XXXIX. Tertull. adv. Hermog. *Civitas exstruxit theatrum, scena erat talis, & statua super Euripum.* &c. ita festivè Petron. *Euripum* adpellavit, latiorem nepositorii seu patinæ fundum.

2. *inceptum*] c. Tragur. Alii, *captum*.

3. *res electissimas*] Cibos. Iuvenal. Satyr. II.

Convivam caveo qui me sibi comparat, & res
Despicit exiguas.— Publius:

Bonarum rerum consuetudo pessima est. Non aliter hoc exponendum, quod crux fuit nupero Criticorum perdocti. *Ga. Barthius.*

4. *ejusmodi methodio*] Methodium pro methodo, id est, fictione seu ludificatione. *Dousa.* Wouweren: Leg. metodio. μεταδίω, id est, interjecto cantico.

5. *Processit statim scissor*] *Scissorem* eundem faciunt cum carptore, dirimitore, & structore, Titus Popma, ac Pignorius. Eleganter Seneca Epist. XLVII. *Cùm ad cænandum discumbimus, alius ſputa detergit, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit, alius pretioſas aves ſcindit; pectus, & clunes, certis ductibus circumferens manum eruditam, in fruſta excutit. Infelix qui huic rei uni vivit, ut altilia decenter ſecet! niſi quòd miſerior eſt, qui hoc voluptatis cauſa docet, quàm qui neceſſitatis diſcit.* Gabbem. *Scissor*, scindendi obsonii magister. Senec. Martial.

Unguentum fateor bonum dediſti
Convivis herè, ſed nihil ſciſtiſti.

Fr. Pithœus.

6. *putares* essedarium —] Priores: *putares Darium*. Quid si *Daren*, vel *Dareta* legamus? *Dousa P. Essedarium* ex MSo fluit Tragur. ubi sic legitur: *ut putares essedarium hidraule cantante pugnare ingerebat. Nihilominus.* Quæ Patavina editio sic cætera bene expressit, nisi quòd inter *essem*, & *esse*, & d, ac D non distinxerit: *ut p. essem Darium*, &c. prout in edit. Ad edit. Patav. Schefferus, & illustr. Gronovius: Suspicabar scripsisse, *ut putares Bessum in Darium hydraule cantante pugnare.* Notum est ex Curtio Bessi facinus. *Bessus*, ait, *& cæteri facinoris ejus participes vehiculum Darii assecuti, ira accensi tela injiciunt in Regem, multisque confossum vulneribus relinquunt.* Huc allusisse videbatur, planè sicut Martialis lib. XI Epigr. in Cæcilium alluſit ad Thyestæ fabulam in re simili, ubi ait:

Atreus Cæcilius cucurbitarum
Sic illos, quaſi filios Thyeſtæ,

In

rium [1] hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalchio [2] lentiſſima voce, [3] Carpe. Ego ſuſpicatus ad aliquam urbanitatem totiens iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui ſupra me accumbebat, hoc ipſum interrogare. At ille, qui ſæpius ejuſmodi ludos ſpectaverat, † Vides, inquit, illum qui obſonium carpit? [4] Carpus vocatur. Itaque quotieſcumque dicit, [5] Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat. ‡ Non potui amplius quicquam guſtare; ſed converſus ad eum, [6] ut plurima exciperem, longe arceſſere fabulas cœpi, [7] ſciſcitarique: quæ eſſet illa mulier, quæ huc atque illuc diſcurreret: † Vxor, inquit, Trimalchionis, Fortunata adpellatur, [8] quæ nummos modio metitur. Et [9] modo quid

† *Conviva.* ‡ *Encolpius.* † *Conviva.*

In partes lacerat ſecatque mille.

Verùm ſuadet Cl. Gronovius, *ut putarem eſſe darium*, pro *eſſem Darium*. Id quod vehementer placet, propter additum *hydraule*, cujus neſcio an ſit locus ſatis in lectione altera idoneus.

1. *hydraules*] Qui organo iſto muſico in decurſu aquæ ſonum reddente. canit. *Gloſſ. Petron.*

2. *lentiſſima voce*] Apud Ramirezium in Hypomnemat. ad Martial. lib. I Epigr. 51 legitur, *tentiſſima*, an leg. *leniſſima?* ſed illud magis congruit imperanti, cujus vox eſſe ſolet clara & intentior ſeu vehementior. *Ge. Erhard.*

3. *Carpe*] Tragur. cod. bis: *Carpe, carpe.*

4. *Carpus vocatur*] *Carpus* olim & verum nomen fuit, ejus memoriam bis, aut ter in Lapidibus inveni. Sic in Inſcript. Gruteri p. IↃCIX, VI ex urna marmorea: D. M. CARPO FILIO. DULCISSIMO. VIX. ANN. II: DIEBUS. XXVIIII. CARPUS. CMSARIS. LIB. Iterum ibid. num. v. ſic & p. IↃCXXII, III, ex ara ſepulchrali: CARPUS. AUG. LIB. BALLANTIANUS. &c. Iterum p. IↃCCCXLV. & aliàs. Etiam apud Mart. lib. VI Epigr. XXXIX. *I. A. Gonſalius.*

5. *Carpe, eodem verbo vocat & imperat*] Vocat, quia *Carpus* vocatur, imperat, quia *carpere* eſt, ſcindere obſonia. *Carpere* enim eſt verbum conviviale, id etiam haud incommodè ſignificans. Martial. lib. III Epigr. XIII.

Dum non vis leporem, dum non vis carpere mullum. Idem.

Carpus Iuvenali *carptor*, & *chironomanta* Sat. 5. *Anonym.*

6. *ut plurima*, &c.] Tragur. c. *ut quam plurima exciperem, longe accerſere fabulas cœpi.* Sed perinde eſt, ſive *arceſſo*, ſive *accerſo*, utrumvis *adveco*. Voſſius, contra Chariſium.

7. *ſciſcitarique: quæ eſſet*] MS. Tragur. *ſciſcitari, quæ* (i. quæ) *eſſet.*

8. *quæ nummos modio metitur*] Horat. lib. I Satyr. I. — *Dives,*

Vt metiretur nummos. —

Plaut. in Prol. Menæch. verſ. XV.

Nunc argumentum vobis demenſum dabo,

Non modiè, neque trimodiè, verùm ipſo horreo.

Iſt eſt, abundantiſſimè, ſic ut ordinarius

quid fuit? Ignoſcet mihi Genius tuus, noluiſſes de manu [1] *illius* panem accipere. [2] Nunc nec quid, nec quare, [3] in cœlum abiit, & [4] Trimalchionis tapanta eſt. Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe,[5] credet.

rius admetiendi modus, qui fit per modios, ſuperetur, & per horrea computandum ſit, quod inſtar frumenti demenſi datur. Xerxes & ejus exemplo pòſt Darius, qui cum Alexandro bellum geſſit, ad recenſendam multitudinem infinitam exercituum ſuorum, circumvallato locò, qui decem millia caperet hominum armatorum (τῶν χιλιάδων μυριάσιν [murum, ſeptum, pro x mille virii]) vocat Ariſtides Rhetor] numerum copiarum iniere. *S. A. Gabbem.*

9. *Et modo quid fuit*] c. Tragur. & modo modo *q. f.*

1. *illius*] c. Tragur. alii, *ejus.*

2. *Nunc nec quid, nec quare*] Sic & MS. Tragur. pro quo edit. Patav. *Nunc quid, n. q.* Gabbema: Epigramm.

— ἀγνοεῖ μεν·
Τίς ἦν ἢ ἦς, ἢ πῶς ἢ θεὸς οἶδε μόνη.
&, — τοῦ δὲ πόθεν ἢ ποτε ἢ πῶς,
σὺν οἶδα.

(— amorque;
Sed cur, quo pacto, noverit una dea.
— *ex quo, qua ratione,*
Hoc ego non novi.)

3. *in cœlum abiit*] Hoc dicit antè fuiſſe pauperculam, nunc beatam & quaſi in *cœlo* collocatam. Huic *in cœlum abiit*, confine eſt, *in cœlo eſſe*, pro eo, quod eſt, ſupra modum fortunatum eſſe ac glorioſum. M. Tullius ad Attic. l. 2. *Bibulus in cœlo eſt, nec quare ſcio: ſed ita laudatur quaſi unus homo nobis cunctando reſtituat rem.* Erhard. Ad rem etiam Seneca: *Subſilire in cœlum ex angulo.* Ia. Douſa.

4. *Trimalchionis tapanta eſt*] Sic quidem ex Lipſio & Lotichius; ſed Tornæſ. Wouweren, alii, etiam c. Tragur, *tapanta*, vel *Top.* τὸ πᾶν omne, τὰ πάντα omnia. Gabbema: Vſurpavit proverbium, quo Varro in Seſquiulyſſe, *Hic enim omnia erat, item ſacerdos, prætor, parochus, denique idem Senatus, idem populi caput*, Demoſthenes, πᾶν ἐκεῖνος· ἐκεῖ αὐτοῖς (*omnia ille in eo erat*). Lucianus amorem Stratonices in Combabum exprimens, καὶ οἱ πάντα Κόμβαβος· ἐκεῖ, *ipſi omnia erat Combabus*). *Lipſius.* τὰ πάντα, Germanico-Latino proverbio: *das* fac totum. Erhard. Inſcriptio Iſidis Capuæ ad S. Benedicti: TE. TIBI UNA. QUÆ. ES. OMNIA. DEA Isis. Arrius. Balzinus v. c. *S. A. Gabbema.*

5. *credet*] Hic proximè poſt verbum *credet*, ſignatis 2 * Gabbemiana editio eod. charactere impreſſa inſeruerat verba Ioan. Sarisberienſis de Nugis Curial. lib. 81, c. 7. *Cœnam Trimalchionis*, &c. uſque *luxuriam tollebat* (eadem & in Frelloniana video, ſed diſtinctis typis). Poſthæc 3 * ſignatis, *Comprobamus factum*, &c. Quæ verba Sarisberienſis (vel, Salisber.) à I. Douſa ut Tilebomenus alicubi indicat, ad marginem procul dubio ordinata, ſimilive locò habenda, non cum Petronio olim confundenda, conſortiò characteris, & textu exſui; locus autem ubi leguntur, excerpente Erhardo, hic eſt: *Sed quod ſine rubore fidelium dici vel audiri non poteſt, infidelibus (teſte Macrobio) plura turpia & luxurioſa videbantur, quæ ſeculo noſtro placent, & obtinente luxu magnifica appellantur. Nam Titius in ſuaſione legis Fannia, objicit ſeculo ſuo, quod porcum Trojanum menſis inferant; quem illi ideo ſic vocabant, quaſi aliis incluſis animalibus gravidum, ſicut Trojanus ille equus gravidus armatis fuit. Cœnam Trimalchionis apud*

det. *Ipſe neſcit* [1] *quid habeat, adeo* [2] *zaplutus eſt; ſed hæc eupatria providet omnia,* [3] *&, ubi non putes, eſt.* [4] *Sicca, ſobria,*

apud Petronium ſi potes ingredere, & porcum ſic gravidari poſſe mirabere; niſi fortè admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollat. Et multa quidem quæ nos uſu vel abuſu edocti non miramur, viſa ſunt admiranda, imò & ſtupenda majoribus. Nam & porcum non jam Trojanum, ſed domeſticum dicimus, & in hunc modum farciendo quàm plurima facimus eſſe Trojana.

1. *quid habeat*] quàm dives ſit. Elegantèr iſto ſenſu, *habendi curam* dixit Phædrus noſter in præf. III; & Seneca *ſyngraphas* vocavit *vacua habendi ſimulacra*, VII Ben. 10. *Io. Schefferus.*

2. *zaplutus*] pro MSi, & Patavino *ſaplutus*, quod primum eſt inter ea, quorum, ceu *infeſtorum & horridorum*, elenchum ſcribunt, DD. Reineſius, Valeſius & Wagenſeilius; *ſaplutus*, numerant, *ſcordalia, bacalufia*, &c. Schefferus: Quàm multa ſunt in Cicerone ipſo rara, de quibus nemini, opinor, crederes, niſi legi apud ipſum deprehenderes: ut *dimetiri*, pro, *dimetari, juratus eſt*, pro, *juravit, ſucceſſa cui vela omnia, putiſſimus, pramoleſtia, partior* pro, *divido, obiratus, involatus, agricultio*, aliáque plura, de quibus integrum quondam ſcripſit librum Statilius Maximus, quem *Singularia Ciceronis* nuncupavit. Talia occurrunt quoque apud cæteros notæ optimæ ſcriptores, &c. Adde, quòd in multis, occurrentibus in hoc fragmento, lex analogiæ non repugnet. Item, quòd reperiantur apud alios, Philoxenum, &c. Arbiter in eis, quæ ſunt fidei indubitatæ, ignota habet aliis; ut ſunt, *acceptatus, chiragricus, circumtumultatus, clinare, conſpaciantes, guſtatio, veſticontubernium, ſupellectiearius*, & alia hujuſmodi. Perſonæ hìc loquentes, ſunt liberti quidam, ſunt lapidarii, ſunt coci, & id genus alii ex vulgi fæce, quibus niſi fallor, culta euſtigatáque oratio parum aptè affingitur: poſſuntque & antiqua pluſcula eo reſpectu hìc eſſe uſurpata, quòd plebs retinentior ferè ſit ſermonis antiqui, &c. Et quia res in Colonia finguntur geri, ideò fortaſſis ſunt adhibita non pauca ex ſermone Græca deſumpta, maximè cùm loquuntur ii, qui ſunt gentis non Romanæ. Talia ſunt *ſaplutus, cataphagi, bacalogia, lechaſin*, & id genus alia, numero non exiguo. Quædam etiam deſcribentium, typothetarumque erroribûs corrupta, &c. Sed, *ſaplutus*. Puto ſcribendum: *adeo ſane Plutus eſt. Plutum* poſuit pro cæco. Notum illud, *ὁ τυφλὸς πλοῦτος* (*cæcus Plutus*) & vide Lucianum, itemque Ariſtophanem. Elegantèr tamen, *Plutum*, quia *Plutus* ſimul auri largitor, atque opum. Adde Phædrum noſtrum lib. IV, c. 2. Eſt itaque ludus in ambigua ſignificatione *Pluti*, quia & divitem ſignificat, & cæcum. Clariſſimus Gronovius volebat, *Zaplutus*, à Græco *Ζαπλοῦτος*, *valde dives*, & hoc proximum ſcripturæ divulgatæ. Quanquam ſit in Gloſſis Tullii Tironis, *Saplutus*, ſenſu parili, ut credo. v. pag. 158.

3. *ſed hæc eupatria providet omnia, &, u.n. p. eſt. Sicca*] locò MSi, & Patav. *ſed hæc lupatria, p. o. & u. n. putes, eſt ſicca.* Schefferus: Locus admodum vitioſus; puto tamen ſcribendum: *ſed hæc lupa ebria providet omnia, & ubi non putes, eſt. Sicca*, &c. *Lupam* vocat per convitium Fortunatam, ait, *providere omnia*, h.e. curare. Quomodo eſt apud Velleium, *providere ſupplementum* lib. II, c. 130; & apud Cæſarem, *providere rem frumentariam* VI B. G. Dicit autem, facere hoc *ebrio* Trimalchione, dum ipſe poculis indulget, denique eſſe, ubi nemo putet, induſtriâ videlicet

bria, [1] bonorum consiliorum. [2] Tantum auri vides; est tamen [3] male linguæ, pica pulvinaris: quem amat, amat: quem non amat, non amat. Ipse Trimalchio fundos habet, [3] quam milvi volent, [4] nummorum

licet, provisione, inspectione. respicit, quod antecessit, *huc atque illuc discurrere*. Plautus Amphit. III, scen. 3. *Jam hic ero, cùm illic censebis esse me*. Reinesius: Fortunatam, convitiò hîc dici *lupam* non feram; commendatur enim ejus ἀυτάρκεια (*domestica cura*), pariter ac infrà, ibi: *Nisi argentum composuerit*, &c. Legam igitur *eupatria*; nim. laudat eam quasi à natalibus, ut alto sanguine cretam: quam aliàs Græci εὐπατρίδαν, dicunt. Idem Dn. Reinesius inferiùs, ad verba Trimalchionis de uxore sua, *se de machillam illam sustuli*. leg. *si de mactrillam illam s. Mactrillæ* pro mactrula, mactra. Fuerat enim mulier à furno, vel panicoctaria, ut loquitur *Petà, Chrysol. serm. 99. στόμιος Theophrasto*; vel quòd circa pistrina, inter alicarios, quæstûs gratiâ, diversabatur. Forsan hinc elicias, *eupatriam* per antiphrasin dictam, quo sensu etiam textui inserui; neque enim aliter licuisset. Quo de plus satis circa finem.

4. *Sicca*] Ita Lucilius Satyr. VI, ut testatur Nonius, voce *Abstemius*.

Lanificam dici, siccam, atque abstemiam vbi audit. Schefferus.

1. *Tantum auri*] Præcessisse aliqua hîc censeo. *Idem.*

2. *male linguæ, pica pulvinaris*] pro MSi, & Patavino *m. l. p. p.* citra distinctionem. Schefferus: *male linguæ pica. Picam* vocat Fortunatam ob garrulitatem; *male linguæ*, ob traducendi & convitiandi studium. De garrulitate notum vulgò, itemque ex Martiale, Plinio, & aliis, qui loquacem picam garrulamque vocant. *pulvinaris*. Valde mihi hoc suspectum. Nec enim cohærent, *pulvinaris pica*. Puto illud *naris* seorsum oportere scribi. Reliquum alii excogitent. Reinesius: *est tamen male linguæ, pica pulvinaris*. Hæc ita distinguenda sunt, ut *linguosam* καὶ γλωσσαν & maledicam fuisse intelligas; tùm solitam de *pulvino* concionari. *Pica* humana voce loquentes caveis tenentur; ista sedens in *pulvino* παρηχήσουσα (*stridulum sonum edens*), jurgando & nugas garriendo totos dies consumit.

3. *quam milvi volent*] pro MSi, & Patav. *qua milvi volant*. Schefferus: *qua milvi volant*. legendum est, *quam milvi volant*. Illud *quam*, est *quantum*. Scholiastes vetus ad illud Persii Sat. IV, v. 25, *at Curibus, quantum non milvus oberres: Secundum*, ait, *proverbium: quantum milvi volant. Quam*, pro *quantum* posuit optimè. Terent. in Hec. IV, scen. 4. *turbent porrò, quàm velint*. Donatus eo loco: *Quam non est generis feminini, sed est, quantum*. Reperitur eadem locutio apud Ciceronem etiam, & alios. Valesius: Interdum ut fucum legentibus faciat, & nugis auctoritatem conciliet, Persium; aliquando etiam Martialem imitatur, *fundos habent quà milvi volant*: ex Persio. Schefferus: Si ex proverbio id usurpavit Persius ut ostensum, antiquior Iuvenale, cur non Arbiter Persiô antiquior id usurpare potuit ex proverbio eodem?

4. *nummorum nummos*] An hæc glossa ejus, quod sequitur, *argentum*; num potiùs fenus ingens denotant? *Schefferus*. Pugnavit fortassis non perfunctoriè prima mea legio, &c. Quæro, an verus Arbiter sacras literas legerit? *Ipse Trimalchio fundos habet, quà milvi volant, nummorum nummos*. Hebraismum & sacræ Scripturæ loquendi modum sapiunt; magis illa: *Nomina omnium reddere, tanquam unus de nobis*, &c. Wagenseilius: Legisse vel verum vel Pseudo-Arbitrum Sacras literas,

Digitized by Google

morum nummos : [1] *argentum in hoſtiarii illius cella plus jacet, quam quiſquam in fortunis habet. Familia vero* [2] *babe ! babe !* [3] *non me-Hercules puto decumam partem eſſe, quæ dominum ſuum novit.* [4] *Ad ſummam, quemvis ex iſtis* [5] *bacelis in rutæ folium conjiciet.*

Nec

literas, quod miratur, ego non inficiarer. Earum enim cognitionem Ethnicis omnino adimere velle, vel ſola Ovidii Metamorphoſis vetat. Sed non opus eò recurrere. Ebraiſmo illi, *nummorum nummos*, ſimiles è profanis ſcriptoribus alios adduxit, ſi bene memini, alicubi Del-Rio ad Senecam. Ad exemplum phraſeos, *unus de nobis :* Tacitus dixit lib. 14 Ann. c. 35, *unum è vulgo.* N. N. in litt. ad Rn. Arnoldum.

1. *argentum in hoſtiarii illius cella plus*] Bene, *argentum plus*, i.e. amplius, majus, copioſius, adjectivé. Ita Lampridius in Alex. Sev. c. 41. *Et quam argentum in miniſterio plus ducentis libris non haberet.* Florus IV, cap. 2. *ut non rectè tamen civile* (bellum) *dicatur, ſed potiùs plus, quàm bellum.* Bellum plus, quàm bellum, eſt majus, pejus. Vide infrà. *Io. Schefferus.*

2. *babe*] Gr. βαβαί, *papæ*, admirantis.

3. *non me-Hercules puto decumam partem*, &c.] *decumam.* Sic vett. & juxta MS. pro Patav. *decimam.* Thom. Reineſius : *non mehercules puto decimam partem* familiæ *eſſe quæ dominum ſuum novit :* Luxus vel inſaniæ hanc ſpeciem, quòd ſervos multos poſſidere beatitudini imputarent, Græcis Romaniſque familiarem deſcriptam lege apud *Athan. lib. 6, c. 20.* C. Cæcilius Claudius Iſidorus, etſi bello Civili multa perdidiſſet, ſervorum quatuor millia centum ſedecim reliquere, teſtamento ſuò dixit : *Plin. l. 33, c. 10.* Etiam deplorat *L. Seneca 7 de Benef. c. 10. O miſerum, ſi quem delectat familia bellicis nationibus major! & Conſol. ad Helv. c. 11 : ſervorum turbam, quæ quamvis magnam domum anguſtet.* Parens autem Contr. IX. *Non me delectat*, inquit, *iguoti domino ſervorum greges, nec ſonantia laxi juris ergaſtula.*

4. *Ad ſummam*] Sic in editis : *Ad ſummam ſtatim ſcietis.* Sen. VII Ben. 13. *Ad ſummam, puta, cùm captus eſſes, me pecuniam mutuatum.* Schefferus.

5. *bacelis in rutæ folium conjiciet*] pro MSi, & Patav. *babacalis.* Excidit id Scheffero, ut infrà videbitur, nos collegimus. Suntque *baceli*, q. verveces, homines ſimplices, & mulieroſi. Schefferus : Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *baba ! ſatis in* &c. *Satis*, eſt *bene.* Ita Phædrus noſter IV, c. 23. *ſatis profectò retudi ſuperbiam.* Terent. III Adelph. 3. *Si ſatis carno, in hercle eſt.* Illud *conjicere in rutæ folium*, proverbii habet ſpeciem, & notare obſequium ſervorum videtur, quaſi in ſpatium minimum cogi contrahique poſſint ; quale occupat rutæ folium. Pari ſenſu etiam in ſequentibus repetitur. Idem Schefferus in calce libri : Sed poſt jam excuſa omnia communicantur mihi literæ Cl. Gronovii, qui cenſet *babacalos* eſſe hauſtos ex Arnobio Salmaſiano lib. IV, pag. 141, ubi *babacali adoleſcentes* memorantur, pro libidinoſis, à βαΐ-ζω (*loquax, nugator*), vel potiùs βδελύσσω (*admiſſario admoveo*). *Ruta folium* formatum alluſione ad πήγανον μέσον (*oſtraciſſimum cum foliis*), ſed errore convivantis pro πίτυλον ἐλαίας (*folium olivæ*), quod eſt apud Diodorum XI, c. 87, dictum *rutæ folium* exiſtimat. Reineſius : *quemvis ex iſtis babacalis in rutæ folium conjiciet.* Loquitur de familia Trimalchionis, quàm caram habeat. An legendum *babaculis*, ut ſervos ſic adpellet in flore ætatis, formato nomine, diminu-

Digitized by Google

Nec est quod putes illum quicquam emere; omnia domi nascuntur: [1] *lana, creta, piper,* [2] *lac gallinaceum, si quæsieris, invenies. Ad summam, parum illi bona lana nascebatur,* [3] *arietes à Tarento emit, &* [4] *eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi nasceretur, apes ab Athenis jussit asferri.* [5] *obiter ut, vernacula quæ sunt, meliuscula à Græ-*

tivi Latini modulo, è Græco βάβαξ, quod & Βαῖβις; quæ servilis adpellatio est apud Pollux. lib. 5, c. 5. Verior lectio, *berbeculis*; berbex, vervex, ψεκτὸν (*vituperandi*): pro homine stupido. *Berbeculi adolescentes* apud Arnob. lib. 4 sunt ventri penique dediti. *Babaculos*, quos Salmasius λάν τῷ βιοῦζειν dictos supponit, non etiam titivillitio. V. quæ dico infrà, ad *sic nos barcalabe spoliamur*. Proverbialem ἐπος (*locutionem*), *in ruta folium conjicere*, interpretor de molli curatione indulgentiaque & diligenti custodia: q. d. ita cœpos habet famulos suos, adeóque curat tenerrimè, ut *rutæ* foliis (nos *rosam* adhiberi diceremus) involvere & in substratis collocare quemvis ex istis non dubitet. Capiunt hæc lucem & reddunt vicissim istis *Martialis lib.* XI, *Ep.* 32, ubi Cæcilii cujusdam, qui è cucurbita re vili, & inter escas plebis varios cibos, & diversi generis fercula imitantia dapes delicatas & sumtuosas pro amicis paraverat, unumque assem tot ferculis impenderat, tenacitatem & sordes irridet, addens tandem,

Hinc cellarius experitur artes,
Vt condat vario vafer sapore
In ruta folium Capelliana.

exquisita illa scitamenta & multiformes cupedias, quæ è paupertina cucurbita doctissimo coco exiissent.

1. *lana, creta*] pro MSi, & Patav. *l. credra*. Scheffer. *lana: credra*. quid est, *credra*? Scribo absque distinctione, *lana erythræa*. De his lanis vide Columellam lib. VII, cap. 2; & Plin. lib. VIII, cap. 48, ubi pretiosissimas, & ex Asia petitas scribunt. Reinesius. *Omnia* ei *domi nascuntur*, *lana, credra, piper*. Lego, cum venia, *poledra*. Prædicat magnificentiam & nobilitatem domini, quòd esset ἱππο[illegible] & *alerot* in prædiis suis præter greges oviaricos *equitium* in sobolem; Latino B. dixere *equaritium*, *stodium*, *studium*, *stoteriam* è Germanico *stuterey*. Poledrus, pullus equinus; est *in Legis Sal. t.* 44: *in Alemann. t.* 73, § 7, poledrus anniculus vel bimus. Polletrus in *Westgoth. l.* 8, *t.* 4, § 5. E Græco πῶλος (*pullus equinus*), unde & nostrum, *fohlen, füllen*. Conatus sum, fortasis nihil extrico.

2. *lac gallinaceum*] locus, ut mox *semen boletorum*. Ex Scheffero. Quin etiam quod primo loco, vix seriò positum. Quid enim (ut *piper* taceam, quod quidem quoque extra Indiam, suo modo Plinii temporibus in Italia crevit) est, divitiis supra omnium tantum non fortunam evecto, *domi lanam nasci?* Vnde etiam absque negotio pro *credra* legi *creta*. Quamquam in *creta* plus latere possit, quàm in *lana*; illa enim non cujusvis regionis, nedum fundi. MSm tria prima discernit punctulo interserto; Patav. edit. (:)

3. *arietes à Tarento*] id est, *Tarentinos. Tarentinorum* ovium magna celebritas ab mollitiem lanarum. vide Columell. VII, c. 2. Conjunguntur autem hic, *emit à Tarento*; ut mox: *jussit asferri ab Athenis*. Io. Scheffer.us.

4. *eos curavit in gregem*] Nil hic censeo mutandum. *curavit* eos, est procuravit. *in gregem*, est ad gregem, gregis causa, ut eum reparent. *I. Scheffer.us.*

5. *obiter ut, vernacula quæ sunt, m. à G. fiant*] pro MSi, & Patavino *obiter, & vernacula, qu. s. m. à G. fient*. Scheffer.us: *obiter, & vernacula*. Scribo:

Digitized by Google

à Græculis fiant. Ecce intra hos dies scripsit, ut illi [1] ex India semen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet, quæ non ex onagro nata sit. Vides, [2] tot culcitas? [3] Nulla, non aut conchyliatum, aut coccineum tomentum habet. [4] Tanta est animi beatitudo! Reliquos autem [5] collibertos ejus cave contemnas. valde [1] suc-

bo: *obiter ut, vernacula quæ sunt, melinscula à Græculis fiant.* Dicit, ideo quoque *apes* accersiviſſe ex Græcia, ut junctæ *vernaculis* domeſticiſque, redderent ipſas quoque meliores. De præſtantia mellis Attici apumque, res eſt vulgò notiſſima.

1. *ex India semen boletorum*] Hæc dicuntur jocò, ſicut ſuprà *lac gallinaceum*. Nam boleti neque ſemen habent, nec ex India petebantur. *Io. Scheſſerus.*

2. *tot culcitas*] MS. & ed. Patav. *culcitras*. Scheſſerus: *culcitras*. perperam. emenda, *culcitas*.

3. *N. n.a. conchyliatum aut coccineum tomentum h.*] lanam conchyliò vel coccò tinctam, qua ſunt farctæ. Vulgò ad hoc pilis cilicijs utebantur, aut ſtramine concijo. *Scheſſerus.*

4. *Tanta est animi beatitudo*] Illud *animi* ſuſpectum mihi eſt, gloſſemáque ſapere videtur. *Scheſſerus. Animi*, legendum, *homini*. Reinesius. Sed poteſt manere *animi*. q. d. ſi modò divitiis rectè uteretur; habet enim quod inhumanis maximum eſt, inſtrumenta virtutum. effectus pro cauſa.

5. *collibertos ejus cave contemnas, valde succoſi sunt*] Plautus Pœnulò A. IV, ſc. 2. *Quin hercle collibertus meus faxo erit, ſi Di volent.* Scheſſerus. I.H. Vrſinus in epiſt. ad Cl. I. L. Praſchium: Falluntur, qui *Trimalchionem* à Petronio introductum arbitrantur, ut *ſolum Neronem* traduceret. Seculi ſui *mores & ingenium* in imagine oſtendit; *Regum* imprimis; nam *Claudii* ſatis expreſsè: ſed & *Libertorum*, qui tum ſoli regnabant: quaſi diceret *Ter-Reges:* Id enim *Trimalchionis* vocabulum facè confictum. Eandem viam ingreſſus eſt auctor fragmenti, quiſquis eſt, ſi non ipſe Petronius. Tempora illa ſi quis conferat cum hac Satyra, non negabit. *Servi*, fortuna manu ducente, qui cretatos in urbem pedes intulerant, mox eò evecti ſunt, ut *dominarentur dominis ſuis*. Opes è divite illius cornu non modiò, ſed trimodiò affuſæ. Tum luxus inſolens, & perdendi pariter pereundique libido. Coci in honore, coronis digni habiti; Philoſophi ſpreti, & tota urbe Italiáque proſcripti. Stabat & obmutuerat Eloquentia; jacebant ingenuæ artes. *Aſini volabant, Pegaſis clitellæ imponebantur.* Novæ ſemper voluptates quæſitæ ſtudiò, & inventæ; ſuſtinebantur præſentium, & cum grandi præmiò inventorum: etiam monſtroſæ, ut inexperti ſe in beatam Vtopiam, Catarum Simiarum patriam, è cœlo delatos, non vivere & ſentire, ſed ſomniare, credere poſſent. Fiebant talia, qualia apud *Athenæum* de aurea ætate, ni fallor, legere memini, & qualia nobis narrabat in Vtopia ſua feſtivus *Bernardinus*. Affectabant tamen ſtupidiſſimi homines illi, docti videri: Grammatici, Philologi, Mathematici, & quid non? applaudebant miriones, & aſſeclæ menſarum; vel ſeriò, ut ſimiles habent labra lactucas; vel aſſentandi ſtudiò, ne dentirent dentes. Hinc *τὸ ἀττικίζειν*, *τὸ νεανιεύεσθαι* (*priſcum dicendi genus, Græciſſimi*) & tota iſta loquendi ſartago. Hæc per *μίμησιν* (*imitandi ſollertiam*) ſi non reprehendit, ridendo dicere verum amans, Petronius: tamen potuit, & vix aliter, aut magis feſtivè potuit. Neſcio enim, an Notatio aut Character ejuſmodi hominum feſti-

Digitized by Google

[1] succosi sunt. Vides illum, qui [2] in imo imus recumbit? hodie sua octingenta possidet; [3] de nihilo crevit: solebat collo modo suo ligna portare. [4] Sed, quomodo dicunt, ego nihil scio, sed audivi, quomodo incuboni

viùs describi possit? Eadem omnia ejusdem ævi Viri Docti, λείψανα τοῦ χρυσοῦ γένους (*reliquiæ aurei generis*), *Seneca, Quintilianus, Tacitus*, sive qui de caussis corruptæ Eloquentiæ scripsit, & Satyrici poëtæ reprehenderunt. Latentque inter fæculenta ista gemmæ, quas Petronius pro suis agnosceret. sibique vindicaret non invitus: potuitque mala manus multa affricare: ut semper sunt in alienis libris ingenioſi, quique muscerdas suas intermisceant alieno piperi.

1. *succosi*] pingues ac succi pleni. Sic appellat jocô, opulentiores; quia ferè cutem curare consueverunt, & quia pecunia quasi succus quidam est in vita. Vnde *exsugere* dicuntur qui pecunias eripiunt. Vide Plautum in Epid. II, sc. 2, 5. Neque sensu multum dissimili Cicero lib. VII Att. Ep. 13 usurpavit *succones*. Vide Bosium ad eam, p. m. 93. Invenitur autem vox hæc, quanquam suo sensu, etiam apud alios. Columella IV, c. 29. *in aliis stirpium generibus, quæ firmioris & succosioris libri sunt.* C. Serenus c. 6.

Aut tu succosa cinerem perducito lana.

Schefferus. *Valde succosi sunt.* an melius *lucrosi?* i. e. divites, εὐχρήτους, *Habentii*, Abundantii. Proprie *succosa* lana i. e. ὀισυπηρὸν; Q. Serenus c. 47. humidus & *succosus* cibus, *Gariop. l. de Febr. c.* 14. Non damnem metaphoricum istud; sed alterum præfero, quòd sic artes Libertorum, & quibus fucis, concussionibûs & sycophantiis rem facere solebant, propiùs tangentur. Redeant ad memoriam illi temporum Claudianorum prædivites & magnipotentes stigmatiæ Callistus, Helicon, Narcissus, Pallas, Polycletus, Patrobius, Polybius, Massa, Carus. *Th. Reinesius.*

2. *in imo imus*] Illud *imus* mihi suspectum est, velut sit glossa præcedentis, *in imo*. Io. Schefferus.

3. *de nihilo*] Quomodo Ovidius, *de tenui origine.* Iuvenalis posuit *è nihilo* in re simili, Satyr. III.

Quadringenta tibi si quis Deus, aut sibi mille Dis,
Aut major fatô donaret homuncio, quantus
E nihilo fieres. — Idem.

4. *Sed quomodo dicunt*, &c.] Locus valde corruptus, quem sic restituendum censeo. *Sed (quomodo dicunt, ego nihil scio, sed audivi) quum modo incuboni pileum rapuisset, thesaurum invenit.* Schefferus. Nihil mutatione opus. Est subrostrarius, & è medio vulgo petitus sermo; talisque omnium convivarum (Agamemnonem, & paucos cum eo si excipias) ac ipsius Trimalchionis; quos sic, ut Agamemnon rideat (quemadmodùm habebimus) sibi morem gerentes noster inducit. Pergit Schefferus: Illud, *quomodo dicunt*, formula est ejus, qui appellat famam popularem in obscuro dubiove negotio. Cicero in Pisonem, quanquam alio significatu: *Iste claudus: quomodo ajunt, pilam retinere.* Quod sequitur, *incuboni pileum rapuisset*. intelligendum est ex superstitione veteri, cujus hodieque passim exstant reliquiæ, velut *incubones* sint ornati pileis, quibus surreptis compellantur ad obsequium in indicandis pecuniis reconditis. Incubones enim dicti veteribus, illi quicunque, qui thesauris abscondi-tis incumbunt; eosque custodiunt. Pomponius Sabinus ad II Georg. V, 507. *Incubat, invigilat, postquam invenit. indè, incubones, qui thesauris invigilant. Rapuisset*, est, *eripuisset*, planè sicuti alio loco in editis.

O fallax natura Deûm! qua prima dedisti Æsti

boni pileum rapuisset, & thesaurum invenit. Ego nemini invideo, siqua Deus dedit; [1] *est tamen sub alapa, &* [2] *non vult sibi male. Itaque proxime* [3] *cum hoc titulo* [4] *proscripsit:* C. POMPEJUS. DIOGENES. [5] EX. KALENDIS. IULIIS COENACULUM. LOCAT. IPSE. ENIM DOMUM. EMIT. [6] *Quid ille, qui* [7] *libertini loco* [8] *jacet? quam*

Ætati nostræ gaudia, prima rapit.

Schefferus: *Incubonem* vocat Δαίμονα οἰκίδιον, Larem domesticum, quem vulgò *cobeldum* nominant, (Augustinus l. 15 de Civ. Dei, c. 23. vulgò Silvanos & Faunos adpellari *incubos* dicit) creduntque curari ab eo domum, instrui culinam, purgari stabula, jumenta pasci & ornari; & quævis ministeriorum genera exhiberi domino ædium, opesque conciliari; hæc superstitio, qua hodieque tenentur nostrates, antiquis præsertim Gentilibus incognita insinuatur isthic. vel etiam tangitur fabula de Fortunati illius Vtopici pileo & sacculo, pueris ad cunas inter *vvvíæ* occentari solita. Vtramvis admittamus, figmentum esse Petroniò multò recentius ultro dilucescit. Augustinus l. c. ad rem nostram nihil facit; verba ejus: *Fama est Sylvanos & Faunos quos vulgò* incubos *vocant, improbos sæpe exstitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregisse concubitum.* Sed Tertullianus *incubonis* meminit. Videndum: & an non Hercules thesauris insperatisque lucris, æquè ac Mercurius præesse creditus (quo de interprett. ad Horat. l. 2 Sat. 6, *dives amico Hercule*), sic fuerit dictus.

1. *est tamen sub alapa*] Hoc proverbii habet speciem. Sed quid hoc loco, *alapa?* Num respicitur ad eam consuetudinem, qua libertas dabatur, memorata Phædro nostro lib. II, c. 6. Atqui suprà mentio est libertorum, non servorum. Quare censeo accipiendum de ea, quam perferre cogebantur à patrono suo, quotiens ludere durius vellet ac jocari. *Io. Schefferus.*

2. *non vult sibi male*] ea facit, quæ ad commodum suum, & voluptatem pertinent. Plautus Asin. a. V, sc. 1, 13. *Vtinam, malè qui mihi volunt, sic rideant.* Cicer. Epist. ad Att. *Antonio, quàm nunc est, volo pejùs esse.* Schefferus. *Non vult sibi malè*, legi posset: *non vult sibi melius.* licèt non improbem positam lectionem. I. C. Tilebomenus.

3. *cum hoc titulo*] tabula, libello. Plin. VII, Ep. 27, in re simili. *Venit Athenas Philosophus, Athenodorus, legit titulum.* Et in colloquio vetusto: *Steterunt ad titulum, ἱστῆναι πρὸς τὸ πίνακα.* Sic infrà. *Schefferus.*

4. *proscripsit*] absolutè. Cicero in Orat. pro Quint. *Auctionem in Gallia Publius hic Quintius Narbona se esse facturum, proscribit.* Idem.

5. EX. CALENDIS. IULIIS] Doctè. Hoc enim fuit solenne elocandarum ædium tempus. Consule l. 60 ff. Locat. cond. itemque 41 ff. de contr. Empt. & quos ibi laudat Gothofredus. *Idem.*

6. *Quid ille* &c.] Hæc in MS. sic leguntur: *Quid illi qui libertini loco jacet? quam bene se habuit? non impropere illi. Sextercium summ.* &c.

7. *libertini loco*] Ergo fuit quoque certus libertini locus. Sed quis *libertinus* iste, cujus peculiarem esse voluerunt locum in mensa, & ab ipso nominarę? Credo *Libertinum* seu *libertum* Cæsaris intelligi. Fuisse hos *libertos* sæpe missos in Provincias à Cæsaribus aliorum atque aliorum gratiâ negociorum, res est nota. Hinc eorum non exigua apud Provinciales auctoritas. Vnde puto factum, ut sicut Romæ haberent locum *Consularem*

Digitized by Google

quam [1] bene ſe habuit? [2] non impropero. [3] Ille ſeſtertium ſuum vidit decies; ſed [4] malè vacillavit. Non puto illum [5] capillos liberos habere; nec me-Hercules ſua culpa, [6] ipſo enim homo melior non eſt; ſed liberti ſcelerati, qui [7] omnia ad ſe fecerunt. [8] Cito autem ſociorum olla male fervet, & ubi ſemel [9] res inclinata eſt, [10] amici de medio. Et quam

dictum, quia is dabatur Conſuli, ſi præſens eſſet in convivio, ſic in Provinciis Coloniiſque locum *Libertinum*, qui dabatur liberto ſeu libertino Cæſaris, item *Prætorium*, qui Prætori, ut deinceps audiemus. *Io. Schefferus.*

8. *jacet*] accumbit. Probè. Iuvenalis Sat. 1.

— *vacuiſque toris tantùm ipſe jacebit.*

Sidonius 1 Ep. 11. *Primus jacebat cornu ſiniſtro conſul ordinarius.* I. Schefferus.

1. *bene ſe habuit*] Tractavit, in reſpectu ad victum, & ſimilia. Contrarium habes apud Terent. 1 Adelph. 1. *Ruri agere vitam, ſemper parcè ac duriter ſe habere.* Schefferus.

2. *non impropero*] objicio, & velut incuſo. Citant Lexicographi hoc vocabulum ex Plauto, ac extare dicunt in Rudente a. 111, ſc. 4, v. 28; verùm ibi Douſæ, optimèque Gronovii editio habent, *etiam vim opprobras.* Video nihilominus Gryphium edidiſſe, *vim improperas*, ut anceps hæream, nec diſpiciam ſatis, quid de loco præſenti judicare debeam. Philoxenus profectò laudat: *Improperium*, ὄνειδος, *improperat*, ὀνειδίζει. Scheffer.

3. *Ille ſeſtertium ſuum vidit decies*] Optimè. Seneca 11 de Benef. c. 27. *hic quater millies ſeſtertium ſuum vidit.* Idem.

4. *male vacillavit*] Eleganter de eo, cujus fides conſumptis aut perditis rebus dubia eſt facta. Cic. in Catilin. 11. *partim malè gerendo negocia, partim etiam ſumptibus in vetere ære alieno vacillant.* Id.

5. *capillos liberos*] inſtar proverbii hoc eſt, de obærato, ſeque ac ſua omnia debente aliis. *Idem.*

6. *ipſo*] MS. *ipſe* ad marg. *ipſo.*

7. *omnia ad ſe fecerunt*] Quomodo, *fecerunt*, in plurali, cùm antecedat, *culpa liberti ſcelerati*, in ſingulari? Puto hic abeſſe aliqua, & iccirco aſtetiſcum his præmitti oportere. *Schefferus.* Hîc nihil deeſſe videtur; modò cætera rectè habeant. Senſus eſt: *ſed liberti* (qui liberti) *ſcelerati, hi omnia ad ſe fecerunt. Ad ſe facere* parum eſt Latinè, pro corradere aut in ſinum ſuum conjicere. Verùm meminerimus candidiſſimum pectus Petronium noſtrum nihil diſſimulantem, ſed apertè omnia prodentem, cum vituperio, ac deteſtatione ſuis locis (modò id attendatur; quod eſt pretioſiſſimum in hoc Opere), in talibus non phraſiologiam, ſed noſcendos hominum mores ſpectare, levitatemque in dicendo & agendo (quæ ſe ferè comitantur) ſatyricè notare.

8. *Cito autem ſociorum olla male fervet*] pro MSi, & Patav. *ſcito autem ſociorum*, &c. Sed Schefferus: L. *cito*. Reliquum eſt ex proverbio. Nam *fervere olla* dicitur, cùm amici patinarii colunt & ſectantur amicos ſuos. Græci hoc ſic efferunt: ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, *cum fervet olla, vivit amicitia.* Hinc *malè fervere olla* dicitur, cùm amicitia illa incipit langueſcere. Id quod facilè fit inter ſocios, quos conciliavit luxus, voluptas, vel quæſtus alius, ceſſante iſto quæſtu, & deficiente re familiari.

9. *res inclinata*] fortuna facta eſt adverſa. Cicer. 1 Att. Ep. 1. *laboratur vehementer, inclinata res eſt.* Schefferus.

10. *amici de medio*] puta *recedunt*, ut hanc

Digitized by Google

quam honeſtam negotiationem exercuit, quod illum [1] ſic vides? ecce libitinarius fuit. [2] Solebat ſic cœnare quomodo [3] Rex: apros gauſapatos, opera piſtoria, aves, cocos, piſtores! Plus vini [4] ſub menſam effundebatur, quam aliquis in cella habet. [5] Phantaſia, non homo. Inclinatis

hanc formulam ſupplet Cicero in Orat. pro Sextio Roſc. *Recede de medio, per alium tranſigam.* Elegans ellipſis, quæ celeritatem diſceſſûs illius oſtendit. De re ipſa ſæpe habes apud Ovid. in Triſt. Io. *Schefferus.*

1. *ſic vides? ecce libitinarius f.*] pro MSi, & Patav. *ſ. vides exe? l.* In MSo ſignum (?) nullum, ſed punctulus poſt exercuit. Schefferus: *ſic vides.* talem: qui fuerit tam opulentus. Terentius in Phorm. I act. 2. *deſinas: ſic eſt ingenium.* Ita ſæpe alii. Noſter infrà. *Ego, quod me ſic vides propter artificium meum, Diis gratias ago. Exe*, corrige: *ſic vides? ecce. libitinarius fuit. Libitinarii* viles habiti & abjecti. Vide Senec. VI Benef. c. 38.

2. *Solebat ſic cœnare, quomodo Rex*] Regio ſplendore, opulentia regiâ. Senec. Ep. 87. *Pecunia ſic in quoſdam homines, quomodo denarius in cloacam cadit.* Schefferus. Et mihi plane ſedet, ſub *Trimalchionis* nomine non tam *Neronis* perſonam, quàm *aulam*, ſed & *ἀναισθησίαν* (*ſtuporem, ſtoliditatem*) *Claudii, libertorum* illius temporis typhum, & egreſſam principale faſtigium potentiam traduci. Talem etiam Zoilum ſuum eleganti epigrammate depingit *Martialis* III, 82. ubi ſub finem *Malchionem* appellat, in quo epigrammate multa occurrunt, quæ cum Petronianis pulchrè comparari poſſunt. Iſtos *ſeculi ſui mores* in hoc etiam fragmento non illepidè expreſſit feſtivus ſane nugator, & ingenioſus impoſtor; ſi tamen impoſtor, cujus fœtum ipſe fortè Petronius non dedignaretur pro ſuo agnoſcere. N. N. in Epiſt. ad Pl. Rn. Arnoldum. Verborum monſtra & nomina, ipſo penè ſono tremenda (qualia in vero Petonio etiamnum ſuperſunt) me non offendunt. Erit fortè aliquis haruſpex, qui hæc prodigia procuret: Hercules qui Augiæ ſtabulum purget. Idem.

3. *Rex: apros g. o. p. aves, cocos, piſtores*] quot! vel, quis deſideraſſet, faciléve computaſſet? pro MSi, *rex a.g. o p. viſcocos p.* & Patav. *rex, a.g. o. p. viſcocos, piſtores. apros gauſapatos:* gauſapâ contectos, ornamenti gratiâ. Sic in ſequentibus habes & *pileatos.* Scheffer. *viſcocos, pictores.* Leg. inquirendo, *vis cocos? pictores?* Tilebomenus. Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *opera piſtoria, avis, cocos. Avis*, pro, *aves*, ſicut ſæpe; in quo primo litera deleta eſt ob ſimilitudinem antecedentis. Aves apud veteres fuiſſe in deliciis, ignorat nemo. & videat, qui volet, Meurſium in de luxu Rom. cap. 15: & Nonnum Rei cibariæ cap. 20. *Schefferus.*

4. *ſub menſam*] MS. & Patav. *ſub menſa.*

5. *Phantaſia, non homo*] In MS. *fantaſia*, & ſupra f. *phan.* Schefferus; Legendum arbitror, *phantaſma.* Eſt autem *phantaſma*, viſus nocturnus, ſive ſpectrum, ut ex Plinii lib. VII Ep. 27; Macrobii lib. I, cap. 3: & aliis manifeſtum eſt. Poſſis tamen retinere iſtoc ſenſu etiam vulgatum. Carſilides in reſponſis ſuis *τὸ ἀνθρωπῶδες ὀλιγόχρονον φάντασμα.* Pro his Interpres vetus: *Quid homo? Minimi temporis fantaſia. Φάντασμα* Græcum, eſt Latinum *fantaſia.* Sed quæ ratio, quòd eum vocet *phantaſma?* Credo, quòd & hæc interdum per noctem videantur agitare convivia, omnique rerum pretioſiſſimarum copia abundare, cùm mox illuceſcente die illa-

Digitized by Google

natis quoque rebus ſuis, cum timeret, ne creditores illum [1] conturbare exiſtimarent, hoc titulo [2] auctionem proſcripſit. IULIUS PROCULUS. AUCTIONEM. FACIET. RERUM. SUPERVACUARUM. † *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio; nam jam ſublatum erat ferculum, hilareſque convivæ vino, ſermonibuſque [3] publicatis operam cœperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum,* ‡ *Hoc vinum, inquit, [4] vos oportet ſuave faciatis. [5] piſces natare oportet. [6] Rogo, me putatis illa cœna eſſe [7] contentum, quam [8] in theca repoſitorii videratis? [9] ſic notus Vlyxes? quid ergo eſt? oportet etiam inter cœnandum Philologiam noſſe. Patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me [10] hominem inter ho-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

mines

rum rerum nil appareat. Neque aliæ ſunt *tempeſtates rerum latæ*, quas cum illis ſpectris memorat Macrobius. Quia ergo hic quoque vivebat in ſumma affluentia, ſed vivebat brevi tempore, paulò pòſt privatus rebus omnibûs, jocò eum ita appellare volebat. Cæterùm ad eundem modum infrà: *diſcordia, non homo.* Catullus. *Non homo, ſed verè mentula.* Apulejus VIII. *vervecem, non aſinum vides.* Ioann. Schefferus.

1. *conturbare*] Ita noſter in editis: *Qui poſt quam conturbavit, & libidinis ſuæ ſolum vertit.* I. Schefferus.

2. *auctionem*] pro MSi, & Patavino *cautionem.* Schefferus: *cautionem.* Lege, *auctionem.* Cicero lib. XIII Attic. 5, *Si tibi videtur, appelles Balbum de auctione proſcribenda.*

3. *publicatis*] publicè prolatis, ut & à cæteris convivis poſſent exaudiri. opponuntur tacitis ac ſecretis colloquiis, qualia fere ab initio cœnæ habent inter ſe vicini. Sic *publicare fortunam ſuam*, Seneca dixit. *Schefferus.*

4. *vos oportet ſuave faciatis*] ſcilicet per ſuavia hæc veſtra colloquia. Sic loquitur Trimalchio per ſuperbam oſtentationem ſub ſpecie modeſtiæ, quaſi vinum eſſet vilius, ac iccirco tali opus haberet condimentò. Vide infrà, ubi ait, *vinum bonum faciatis*, ſenſu ſimili. *Scheffer.*

5. *piſces natare oportet*] in vino ſcilicet, ad quod eos adhortatur iſtoc proverbio. Nempe frigidioris humidioriſque naturæ piſces ſunt, & ſic debent corrigi. *Idem.*

6. *Rogo, me putatis*] Petronianum. Sic in editis: *Rogo, ebrii eſſe, an fugitivi?* item: *Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo?* item: *rogo, expiare manus precò licet?* Idem.

7. *contentum*] MS. *contemptum.*

8. *theca repoſitorii*] *Repoſitorium*, quod paulò ante *ferculum*, & deſcripſit in ſuperioribus latiſſimè. Hujus theca, opinor, in qua cibi ſinguli reponuntur. *Schefferus.*

9. *ſic notus Vlyxes*] *Vlyxes.* Sic quoque MS. de quo & infrà. Schefferus: Nob. Heinſius literis ſuis docuit me, extare hoc in Virgilii II Æn. v. 44 hemiſtichion. Indè liquet, eſſe hunc verborum ſenſum: An ego vobis non meliùs ſum notus? An putatis me eſſe tam ſimplicem, rerumque imperitum?

10. *hominem inter homines*] ſignificanter *hominem* uſurpat de libero, & ingenuo. Sic plane Nero apud Sueton. c. 31, poſtquam aureas ſuas ædificaſſet ædes, *quaſi hominem tandem habitare cœpiſſe*, ajebat. *Schefferus.*

3. *adferri*;

mines voluit esse. Nam mihi nihil novi potest [1] adferri; sicut illi fericulo: melleam habuit praxim. [2] Cœlus hic, in quo duodecim Dii habitant in totidem se figuras convertit, & modo fit Aries. Itaque quisquis nascitur illo signo, multa pecora habet, multum lanæ: caput præterea durum, [3] frontem expudoratam, [4] cornu acutum. Plurimi hoc signo scholastici nascuntur, & [5] arietini. Laudamus urbanitatem Mathematici; itaque adjecit. Deinde totus cœlus [6] Taurulus fit. Itaque tunc calcitrosi nascuntur, & bubulci, & qui se ipsi pascunt. In Geminis autem nascuntur biga, & [7] boves, & colei, & qui [8] utrosque

1. *adferri: sicut illi fericulo: melleam habuit praxim*] *Melleam prax.* i. dulcedinem mellis referentem. Sic pro MSi, & Patav. *f.i. fericulusta* (MS. *fericulusta*) *mel h. praxim* (MS. in marg. *operationem*) *fericulus* dictum, ut *blandiculus, acriculus*. Schefferus: *sicut illa feri culusta mel*. Hæc prodigiosa sunt. Suspicor, scripsisse: *sicut illa fericulus tamen habuit praxim*. Puto autem respicere Vlyssem, sensumque esse, licèt visus fuerit asperior, tamen usu edoctum potuisse afferre grata. *Sericulum* existimo vocari, à *serio*, sicuti à *blando* est *blandiculus*, & *blandiculè*, quod habet Apulejus: nisi malis legere, *feroculus*. *Praxim*, sive *praxin habere*, est tenere usum rei alicujus. Quomodo Cicero in l. de Fin. *habere artem differendi*; Cæsar IV. B. G. *habere usum belli*: Idem in calce suarum Annotationum: His excusis Cl. Gronovius literis ad me missis, legit, *efferri, sicut iste ferculus tamen habuit gratiam*, vel *gravim*, ex prologo Afinariæ, ubi aliquando lectum *graxi*, pro *gratiis*. Tilebomenus: *fericulusta mel*, &c. leg. *Sophista, mellis habuit praxim*. Reinesius: *fericulusta mel*. leg. *Sericulus tamen*. i.e. etsi ὀψιμαθὴς *serò discere* inceperit, peritiam tamen habet. Sericulus, ut *acriculus* apud *Cic. 3 Tusc.* 17.

2. *Cœlus hic*] Ita Ennius, Varro, alii. Bene autem, *cœlus*, uti qui Philologiam hic ostentet. *Io. Schefferus*.

3. *frontem expudoratam*] Est in Glossis Isidori, *expudoratus*, *impudicus*, quod à Vossio, ut barbarum, rejicitur. Itaque de eo amplius hic cogitandum. *Idem*.

4. *cornu acutum*] In MS. *frontem expudoratam, cornum acutum*. Scheffer us: *cornu acutum*. quo petant feriantque alios per figuram usurpatur de contentiosis, ac pararis alios lædere. Plautus in Pseudolo: *formido malè, ne in re secunda nunc mihi obvertas cornua*. Vide Horat. Ser. 1; & alios.

5. *arietini*] pro MSi, & Patav. *arieti illi*. Schefferus: Mallem, *arietini*. Arietinum, est simile arietibus, quomodo Columellæ *cicer arietinum*. Tangit lites ac contentiones eorum, qui in literis versantur. *Tilebomenus: Arieti illi*, scribo: *A. i. subjecti*. Reinesius: *Plurimi hoc signo* (Arietis) *scholastici nascuntur* & arieti illi. leg. *arietilli*. Contemtim sic vocat scholasticorum discipulos tanquam petulantes, feroces & incurisces; vel etiam tanquam hebetioris ingenii, stupidos & simplices; *Galenus 6 M.M. c. 3, è Cercida Comico* κεχοιρίκως *(arietum instar mucosos)*, eodem sensu dixit.

6. *Taurulus*] Sic festivè loquitur. Nempe laudabant urbanitatem ejus, sicut præcedit. *Schefferus*.

7. *boves*] quare boves? an quoniam & ipsi junguntur bini ad vehicula vel aratra in opere? Hinc apud Varronem in fragmentis, *biga cornuta*. *Id*.

que parietes linunt. In Cancro ego natus sum ; ideo multis pedibus sto, & in mari, & in terra multa possideo. nam cancer, [1] *& hoc, & illoc quadrat ; & ideo jam dudum* [2] *nihil super illum posui, ne* [3] *genesim meam premerem. In Leone* [4] *cataphagæ nascuntur, & imperiosi. In Virgine mulieres, & fugitivi, & compediti. In Libra* [5] *laniones, & unguentarii, & quicumque* [6] *aliquid expediunt. In Scorpione venenarii, & percussores. In Sagittario strabones,* [7] *qui holera spectant, lardum tollunt. In Capricorno erumnosi,* [8] *quibus præ*

2. *utrosque parietes linunt*] Græcum respicit proverbium, quod est, δύο τοίχα ἀλείφουσι (*duos parietes linunt*), usurpaturque de iis, qui apud omnes, etiam adversos inter se, gratiam inire quærunt. *Io. Schefferus.*

1. *& hoc, & illoc*] Antiquè, pro *hunc, & illum*. Plautus in Merc. *non hoc voluntas me impolit.* Ita suprà, *usque hoc.* Schefferus.

2. *nihil super illum posui*] nullum cibum imposui signo illius in repositorio. Nam alioquin suprà mentio fit *corona* super eum, ob hanc causam. *Idem.*

3. *genesim*] MS. ad m. *nativitatem.* Schefferus : *genesin* ut suprà, *praxim.* Intelligit autem fatum ex Signo illo sibi impendens. Nam ut ait Cicero II Divin. 12 : *Vim quandam esse ajunt signifero in orbe, qui Græcè ζωδιακὸς dicitur, talem, ut ejus orbis unaquæque pars alia alio modo moveat immutetque cælum, perinde ut quæque stellæ in iis finitimisque partibus sint quoque tempore, eámque vim variè moveri ab iis sideribus, quæ vocantur errantia.* Cæterùm hoc modo *genesin imperatoriam* dixit Suetonius, *geneses mortalium* Censorinus, atque alii. *Idem.*

4. *cataphagæ*] pro MSi, & Patavino *cataphagæ.* Schefferus : *cataphagæ.* Corrige, *cataphagi.* h. e. helluones. Glossæ veteres : Καταφαγὸς. *Nepos, comissator, vorax, comesor.* Reinesius : *In Leone* (signo cœlesti) *cataphagæ nascuntur.* Lego *cataphagæ.* Græcis enim καταφαγὰς, καταφαγῆς (*comedo, helluo*), pravum est καταφαγᾶς. Gloss. Ganeo. Λιχνὸς, καταφαγᾶς, λωποδύτης, ῥεμβὸς, λαιμάργης. Ebræorum quoque sententiâ leo pro voracissimo animali habitus fuit; quod adparet ex ænigmate Samsonis *Judic. XV*, qui cùm *comedentem* vel vorando consumentem diceret, *leonem* intelligi volebat. *Th. Reinesius.*

5. *laniones*] Ergo posthac non magis probum erit *Lanio, lanionis*, quàm *lanius, lanii*, si quid pollebit fragmenti hujus auctoritas. Negaverat Vossius lib. III de Vitiis ser. Lat. Sed & in Glossis antiquis : κρεοπώλης *lanio.* & Paulus I. C. lib. 18 ff. de Instructo. *Cùm de Lanionis instrumento quæritur*, &c. *Schefferus.*

6. *aliquid expediunt*] ingenii judiciique sui trutinâ, puta : ideo enim nasci tales facit in Libra. Ita habes apud Phædrum nostrum l. III, c. 15. *expedi, quid fecerim.* Plautus in Prologo Captiv. *hic hodie expediet hanc doctè fallaciam.* Scheffer.

7. *qui holera spectant, lardum tollunt*] Ad instar proverbii de iis usurpat, qui aliud simulant, aliud faciunt, sicut *strabones* aliud notare oculis, aliud prehendere manibus videntur. Fures cumprimis notat, & invidos. Consule Nonium, voce *Strabones*, ibique Varronis & Lucilii loca. *Idem.*

8. *quibus pra mala sua cornua nascuntur*] Sic MS. & ed. Pat. *pra mala sua.* i. *forte.*

Digitized by Google

pra mala ſua cornua naſcuntur. In Aquario [1] *copones, & cucurbitæ. In Piſcibus obſonatores, & rhetores. Sic orbis vertitur, tanquam mola: & ſemper* [2] *aliquid mali facit, ut homines aut naſcantur, aut pereant. Quod autem in medio ceſpitem videtis, & ſuper ceſpitem favum; nihil ſine ratione facio. Terra mater eſt in medio, quaſi ovum* [3] *corrotundata: & omnia bona in ſe habet, tanquam favus.* † *Sophos univerſi* [4] *clamamus, & ſublatis manibus* [5] *ad camaram, juramus Hipparchum, Aratumque comparandos illi homines non fuiſſe; Donec advenerunt miniſtri, ac* [6] *toralia propoſuerunt toris, in quibus retia*

† *Excolpius.*

ſorte. Cujusmodi ellipſes in progreſſu plures notabimus. Schefferus: *q.p. m. ſua*, &c. Puto planè, ſcripſiſſe noſtrum, *quibus pra mole ſua & cornua naſcuntur. Pra mole*, eſt, propter molem, ſicut Plautus, *pra tremore*; Cicero, *pra lachrymis*, & alii. noſter ipſe infrà, *pra literis. Molem* intelligit ſarcinæ, ſimulque figuratè malorum. Qua ratione Cicero quoque in Catilinaria III dixit, *mali molem è cervicibus ſuis depellere.* Ludit in ærumnoſos, h. e. eos propriè, qui ærumnis uruntur ad ferenda onera, figuratè verò in miſeros & laborantes variis difficultatibûs, atque ipſis ex eo, quod tam gravia ferant onera, cornua naſci. Non profectò imperitè, quando & qui onera iſtiusmodi ſuſtinent, magna ſpiritus contentione cerebrum diducunt veluti, & viam cornibus aperiunt, & ærumnoſi melancholici juxtà ſunt, copiâque materiæ, unde cornua proveniunt, abundant.

1. *copones, & cucurbitæ*] *Copo, cupo, caupo*; hinc *copones*: qui ceu lenones olim malè audiebant: patet ex ſuperioribus, habemuſque exemplum infrà pariter criptionis (*coponis*) & lenonis. Et quid hîc *cucurbitæ?* cogitandum. Interim expono pro ſtolidis, eo ſenſu quo Seneca Satyræ ſuæ in Claudium nomen fecit Ἀποκολοκυντωθέωσις; Claudium non in Deum, ſed ob fatuitatem in κολοκύνθην ſive *cucurbitam* mutatum, ludens.

2. *aliquid mali*] Arqui ſequitur, *aut naſcantur.* Nempe hîc Philoſophiam ſuam Trimalchio oſtentat, quando inter mala numerat, naſci. Sententia eſt Theognidis apud Stobæum Serm. 99, quam habes & inter editas à Grutero: *Optimum, non naſci, aut natum quàm citiſſimè mori.* Cæterùm *aliquid mali* intelligo, *res aliqua mala, aliquod malum* efficit, ut hoc ita fiat. *Io. Schefferus.*

3. *corrotundata*] rotunda facta. Seneca IV Q. N. 3. *Poteſt, etiamſi non fuerit grando talis, cùm defertur, corrotundari, & toties per ſpatium aëris denſi devoluta aquabiliter atque in orbem teri.* Adde & epiſtolam illius 113. Philoxenus in Gloſſis: *Conrotundat, ſpoγγυλεῖ.* Lexicon Cyrilli. *ſpoγγυλίζω, conrotundo, rotundo.* Cicero ſic uſurpavit ſimplici *rotundare* in de Vniverſo. *Schefferus.*

4. *Sophos clamamus*] *σωφὸς, (ſapienter).* Martialis:

Quod tam grande Sophos clamet tibi turba rogata. Idem.

5. *ad camaram*] ad tectum. Noſter jn jam editis: *bilychnis de camera pendebat.* Sed & *camara* per *a* eſt rectum, imò præfert alteri Verrius, & Chariſius. Porrò, *ſublatis manibus ad camaram* hîc dictum, ut *ſublatis manibus ad cælum*, quod eſt frequens. *Id.*

6. *toralia*] pro MSi, & Patav. *tolaria.* Schefferus: Emendo, *toralia propoſuerunt toris.* Varro: *torale, quod ante tum,*

Digitized by Google

retia erant [1] picta, [2] subsessoresque cum venabulis, & totus venationis adparatus. Nec dum sciebamus, mittevemus suspiciones nostras, cum extra triclinium clamor sublatus est ingens: & ecce canes laconici [3] etiam circa mensam discurrere cœperunt. Secutum est hos repositorium, in quo [4] positus erat prima magnitudinis aper, & quidem pileatus, è cujus dentibus sportellæ dependebant duæ palmulis textæ, altera caryotis, altera Thebaicis repleta. Circa autem minores porcelli [5] ex coptoplacentis facti, quasi uberibus [6] immminerent; scrophæam esse positam significabant: & hi quidem apophoreta fuerunt. Caterum ad scindendum aprum non ille. Carpus accessit, qui altilia laceraverat; sed barbatus ingens, fasciis cruralibus adligatus, & [7] alicula

torum. Quia ante torum, ideo noster *proposuerunt toris*, i. e. ante ea posuerunt.

1. *picta*] acu *scilicet*. Erant enim vestes, variis ornatæ imaginibus, quibus torum ornabant, undiquaque circumpositis; errantque vehementer, qui accipiunt pro eis, quibus torus involvitur, aut insternitur, & quæ *linteul* à Gallis appellantur; nam omnino torum lectumque ambibant. Glossæ veteres, *torale, στρῶμα*. Isidorus optimè ad hanc mentem: *toralia, longa perpetuaque mappa*, quales scilicet conviviis inserviebant. nam præcedit apud eundem: *mappa convivii & epularum appositarum sunt*. Sicut autem hîc sunt pictæ: ita apud Lampridium in Heliogabalo, aureæ. *Primus omnium privatorum toros aureis tralibus texit*. Io. Schefferus.

2. *subsessoresque*] Optimè sic vocat venatores dolô captantes feras. Servius ad Virgilii XI, ver. 268. *Subsessores dicuntur, qui in insidiis tauros intercipiunt*. Habes quoque apud Ausonium in præfatione Centonis; sed verba etiam post Scaligerum malè distincta sunt: *& murmillo in armis subsidens; venator: & latrans canis*. tu scribe: *in armis: subsidens venator:* &c. *Schefferus*.

3. *etiam circa mensam*] pulchrè, ac cum admiratione ponit illud *etiam*. Quomodo Petronius in editis: *tanquam mendici spolium etiam fastidiosè venditabat*. Idem.

4. *positus*] Propriè, de cibis. Iuvenal. I Satyr. —

— *quanta est gula, quæ sibi totos*
Ponit apros.

Plinius X, c. 50. *ne quid volucrum poneretur, præter unam gallinam*. Similiter Horatius, Ovidius, alii. *Idem*.

5. *ex coptoplacentis*] MS. c. & editus Patavinus, *copto plac.* Schefferus: Athenæus lib. XIV, cap. 15, ubi de placentis Romanorum: *Sunt & alia placentarum genera, coptoplacenta, ostracitis*, &c. In Græco hîc omissum est id vocabulum, sequitur tamen longiusculè pòst, *κοπτοπλακοῦς*. *Κοπτοπλ.* à *κόπτω* (quod à *κόπτω*, cædo, tundo) *placenta genus*, & *πλακοῦς placenta lata* à *πλακὸς*, tabula, & quidquid latûm.

6. *immineret*] *imminentes*. Tilebomenus.

7. *alicula*] vestis brevior, quæ humeris alisque solet injici. Ita docet manifestè Velius Longus: *Aliculam existimant dictam, quod alas nobis injecta contineat*. Itaque non assentior viro summo, qui à Græco *ἀλὶς* derivabat. hæc enim erat tunica, eáque manuleata: tunica autem non *injicitur*, quod usurpat Velius de *alicula*, cùm

Digitized by Google

cula [1] ſubornatus polymita, ſtrictoque venatorio cultro latus apri vehementer percuſſit, ex cujus plaga turdi evolaverunt. [2] Parati aucupes [3] cum arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento exceperunt. Inde, cum ſuum cuique juſſiſſet referri Trimalchio, adjecit: † Etiam [4] videte, quam porcus ille [5] ſilvaticus totam comederit glandem. ‡ Statim pueri ad ſportellas acceſſerunt, quæ pendebant è dentibus, [6] Thebaicaſque, & caryotas [7] ad numerum diviſere

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

cùm veſtis ſit interior. Potiùs erat craſſior veſtis, velut collare, aut ſcapulare, frigori arcendo ab alis, & cervicibus. unde Martialis:

Bruma diebûs, feriiſque Saturni
Mittebat Vmber aliculam mihi pauper.

Mittit *aliculam* brumæ diebûs, eo fine, ſicut dixi. Cæterùm non dubito, quin habitus, qui hîc deſcribitur, ſit venatorius, propter ea, quæ ſequuntur, atque antecedunt. Quod notandum fuerit, ne ex Vlpiano ſolis pueris *aliculam* attribuamus. *Io. Scheffer.*

1. *ſubornatus*] verè Petronianum. ut, in jam editis: *ultimò cinadus ſupervenit, myrtea ſubornatus gauſapilâ.* Scheffer.

2. *Parati aucupes*] Turdi ex apri latere evolantes non ideò, ut quidam (W.) ſcribit, à paratis cum arundinibus aucupibus capti ſunt, & inter convivas diſtributi, ut crudis iis veſcerentur; ſed ad excitandum ridiculum, & conciliandam convivis voluptatem: quemadmodum etiam in miſſilium ſparſione vivæ aviculæ teſſeris inſcriptæ. Imò ſimile quid nec hodie inſolens; & vidi ipſe frigillas vel acanthidas vivas tucetæ immiſſas, quæ ea apertâ ſubitò erumpentes, non ſine jucunda accumbentium delectatione, triclinium pervolitârunt. *N. N. in ep. ad Arnoldum.*

3. *cum arundinibus*] De hîs conſule Plautum in Bach. 1, ſcen. 1, 17; & quæ ibi *ὁ πάνυ* (*excellentiſſimus in ſuo ordine*), Gronovius. *Idem.*

4. *Etiam videte*] Num ſcribendum diviſim, *& jam videte?* Sed ſic & in ſequentibus, ubi vide. *Schefferus. Etiam*, eſt hîc *etiamnum, adhuc, præterea.* Reineſius: *Etiam videte, quam porcus ille ſilvaticus totam comederit glandem.* leg. *quam porcus i. ſ. tandem comederit glandem.* Volebat oſtentator docere convivas, ſe porcum illum palmulis ſeu dactylis, non glande & ſiliquis, ut vulgus, paviſſe, ut plurimæ in Oriente gentes ſolerent, quibus è palmis quadrupedum, ſuum inprimis, cibus, teſte *Plinio l.* 13, *c.* 4. eóque eas è ſportellis de dentibus porci ſuſpenſis, promi à pueris & dividi cœnantibus juſſit. *Totam glandem*, i. ſolidam, perfectam, nullo alio pabuli genere permixtam. Ironicè.

5. *ſilvaticus*] A *ſilva* prout in vett. libb. ſcribitur, pro *ſylva*, *y* transeunte in *i*, ut *nimfa, limfa, mirtus, cignus* in vett. L. Voſſius.

6. *Thebaicaſque, & caryotas*] Palmarum fructum ſeu dactylos, palmulas; ſic etiam diſtinxit *Galenus 2 de Alim. fac. c.* 25, ut Ægyptias ſiccas & adſtringentes; Syriacas vel Iudaicas *caryotas* ſeu nucales (*Dioſcor. l.* 1, *c.* 1, 49 *καρυώδεις*) molles, tumidas & dulces eſſe adfirmaret: quem ſequuntur plerique, *Bruyer. l.* xj, *c.* 14; *& L. Nonn. lib.* 1 *de re Cib. c.* 39. Multò pluta de utraque ſpecie *Theoph. 2 hiſt. Plant. 8, & ibi Scal. Conſtant. Bodæus.* Genera quadraginta novem numerat *Plinius lib.* 13, *c.* 4; ſed cum multa, dum veteres non ſemper intelligeret, vel perperam excerperet, digereretque in tanta rerum copia, perturbatione.

Marcellus

Digitized by Google

viſere cœnantibus. Interim ego, qui [1] *privatum habebam ſeceſſum, in multas cogitationes diductus ſum, quare aper pileatus* [2] *intraſſet. Poſtquam itaque omnes* [3] *batologias conſumpſi,* [4] *duravi interrogare illum interpretem meum, quid me torqueret. At ille :* † *Plane* [5] *etiam hoc ſervus tuus indicare poteſt. Non enim ænigma eſt, ſed res aperta. Hic aper, cum heri* [6] *ſummam cœnam vindicaſſet,* [7] *à convivis*

† *Conviva.*

Marcellus d. Empir. c. 20 palmulas *caryotas Thebaicas* pro iiſdem accipit. *Th. Reineſius.*

7. *ad numerum*] omnibus, quotquot erant, convivis. SCtum vetus apud Ciceronem lib. VIII Ep. 1, quæ eſt Cœlii. *Si ex eo numero, quos ex S. C. in provincias ire oporteret, ad numerum non eſſent, qui in eas provincias proficiſcerentur, tum uti collegium quodque primum Pratorum fuiſſet, neque in provincias profecti eſſent, ita ſorte in provincias proficiſcerentur, ſi ad numerum ii non eſſent.* Io. Schefferus.

1. *privatum habebam ſeceſſum*) Mallem ego, *privatim*, i. e. ſeorſum, pro me peculiariter. *Seceſſum habere*, ita puto dictum, ut *habere conſilium*, de eo, qui quid ſecretò, ſecum volvit animò. *Secedere in ſe*, hoc ſenſu dixit Seneca Epigr. 25. *Tum præcipuè in te ipſe ſecede, cùm eſſe cogeris in turba.* Schefferus. *privatum ſeceſſum.* Id eſt, cum nullo mihi prorſus communem, ſeu nullo tunc habito mecum ſociò.

2. *intraſſet*] illatus eſſet. Varro III R. R. c. 9, de gallinis Africanis : *Hæ noviſſimè in triclinium ganearium introierunt è culina.* Schefferus.

3. *batologias*] in vicem MSi, & Patav. *baculuſias. batologiæ* anxiæ q. ac ſpinoſæ cogitationes, à βάτος rubus, ſentis, & λόγος ratio, mens, conceptus. Vt βατολογίαι (à Βάτ]ος, nomen balbi cujuſdam Principis, & λόγος oratio) ſermo Batri linguæ inſtar impeditus, hæſitantia : ſic βαβολογία. Schefferus : *omnes bacaluſias.* Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *omnes bacelogias.* Notum eſt ex Suetonio, uſurpaſſe Auguſtum *bacelum*, pro *ſtulto*, à Græco βάκελος. Hinc credo *bacelogia*, βακελογίαι, id, eſt, ratiocinationes cogitationeſque ineptæ. Reineſius : *bacaluſias.* lege *bucoleſias*, βουκολήσεις : i. e. inanes & falſos conceptus, variaſque imaginationes, & meditationes, mentis agitationes & animi nuſquam reſidentis volutationes. βωλεῖν eſt decipere. Nimis affectatum, & fortaſſis obtruſum Petronio à ſemi Græco.

4. *duravi interrogare*] Eleganter, *duravi*, pro *firmavi*, meipſum ſcilicet, animumque meum, anceps dubiuſque antè, num honeſtè poſſem totiens interrogationibus meis illi moleſtus eſſe. Pomponius Mela I. 1, c. 19. *Mentes accedentium primo aſpectu conſternat, ubi contemplari duravere, non ſatiet.* Sic Salmaſius. nam vulgati habent, *contemplati.* Schefferus.

5. *Plane etiam hoc*] Ita Plautus IV Epid. 1. *Planè hic ille eſt, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam populit.* Scheffer.

6. *ſibi ſummam cœnam vindicaſſet*] Summam cœnam accipio, pro ſumma cœnæ, id eſt, parte præcipua, præcipuo cibo. Quomodo in editis *ſumma carminis*, pro præcipua laude ejus. *diu ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt.* Idem.

7. *à convivii*] pro MSi, & Patav. *conviviis.* Schefferus : Mallem, *à convivio eſt dimiſſus.* Vult autem, non tangere, aut diſcindere eum ſuſtinuiſſe, quia fuit quaſi decus menſæ atque ornamentum. Sed ludit in voce *dimiſſus* ; quia & ſervi dicuntur *dimitti*, quando manumittuntur, & filii. Vlpianus in tit. *Si moriente avo pater*

Digitized by Google

convivis dimissus : Itaque hodie tamquam libertus in convivium revertitur. † *Damnavi ego* [1] *stuporem meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer nunquam* [2] *inter honestos cœnasse. Dum hæc loquimur, puer speciosus, vitibus, hederisque redimitus, modo Bromium, interdum Lyæum,* [3] *Euhyumque* [4] *confessus, calathisco uvas circumtulit, & poemata domini sui acutissima voce* [5] *traduxit ; ad quem sonum conversus Trimalchio :* ‡ *Dionyse, inquit,* [6] *liber esto.* † *Puer detraxit pileum apro,* [7] *capitique suo imposuit. Tum Trimalchio rursus adjecit :* ‡ *Non* [8] *negabitis me, inquit, habere* [9] *Liberum patrem.*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Lati-*

pater eorum aut jam decessit, aut de potestate dimissus est. Etiam ad consuetudinem veterem respicit, ex qua manumittere servos solebant in mensa, & adhibitione convivii. Gajus in Instit. tit. 1. *Latini sunt* (liberti) *qui aut per epistolam, aut inter amicos, aut convivii adhibitione manumittuntur.*

1. *Damnavi ego stup.m.*] Sic in editis : *Damnabat Apollo noxios manus.* etiam alibi sic loquitur. *Io. Scheffer.*

2. *inter honestos*] Optimè; sicut Cicero Catil. 1. *Dicere priori nocte venisse inter falcarios in M. Lecca domum.* Cæterùm, *honestos* sic vocavit etiam in editis. *& multi honestiores cœnabant.* Idem.

3. *Euhyumque*] pro MSi, & Patav. *Euchiumque. Euhyus*, quibusdam filius, Bacchi est cognomen, à Iove ipsi ob metium bellò inditum unde f. bacchantium illæ voces *evoe, evohe, euhoë* apud Horat. Virg. Plautum ; non ab Eva, &c. Idem Bacchus, *Bromius*, & *Lyæus*, ex diversis adjunctis ac effectis. Scheffer. : *Euchiumque.* apud Ludrerium, Horatium, & alios, est *Euhyus.*

4. *confessus*] nihil melius, aut eruditius. Virgil. 12 Æneid. 591.

— pura per noctem in luce refulsit
Alma parens, confessa deam, qualisque videri
Cœlicolis, & quanta solet. —

Servius ad hæc verba : *confessa deam, divino habitu, quia in primo venustioris habitus se obtulerat.* Sic itaque hoc loco, *confessus Euchium*, qui refert habitum ejus. *Scheffer.*

5. *traduxit*] per convivium ostentavit. Ita Tacitus XII Ann. cap. 36. *phalera torquesque, quæque externis bellis quæsierat, traducta.* Ipse noster in jam editis : *aut histrio scæna ostentatione traductus.* Pessimè Gonsalius; *infamiâ notatus*: est enim *histrio traductus*, omnibus factus notus, & monstratus quasi, quomodo Suetonius in Tito c. 8 de delatoribus. *Hos assiduè in foro flagellis ac fustibus cæsos, ac novissimè traductos per amphitheatri harenam, subjici in servos imperavit.* Scheffer.

6. *liber esto*] Solennis formula manumittentis. Vide Brissonium, itemque Rævardum de Auctor. Prudentum cap. 7. *Idem.*

7. *capitique suo imposuit*] more manumissorum. Servius : *Cum servi manumittebantur, raso capite pileum accipiebant.* Idem.

8. *Non negabitis*] Verbum valde frequens nostro, etiam in editis, ut : *Tryphæna mutata negat se interpellare supplicium.* & sic aliis locis pluribus. *Idem.*

9. *Liberum patrem*] i. est, Bacchum, quem *habere* se dicit, quia puer eum referens, Trimalchionis fuit servus. *Liberum* tamen, quia eundem manu miserat, liberumque esse jusserat. Hoc illud est acumen scilicet, quod laudant, *Id.*

1. cir-

Digitized by Google

† *Laudavimus dictum Trimalchionis, & [1] circumeuntem puerum sane perbasiamus. [2] Ab hoc ferculo Trimalchio [3] ad lasanum surrexit. Nos libertatem sine tyranno nacti, cœpimus [4] invitare convivarum sermones. Clamat itaque primus, [5] cum patera acina popoſciſſet, Dies, inquit, [6] nihil eſt; [7] dum verſas te, nox fit: itaque nihil eſt melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire. [8] Et mundum frigus habuimus. [9] vix me balneum calfecit; [10] tamen calda potio*

† *Conviva.* [1] *vesti-*

1. *circumeuntem puerum*] Sic MS. non Patavinum *circumeuntes*.

2. *Ab hoc ferculo*] Petronius in editis: *Ab hac voce equum cinadus mutavit.* Io. Schefferus.

3. *Ad lasanum*] Sic pro codicis MSi, & Patavino *lasammum*. Schefferus: *Ad lasanum*, i. e, ſellam familiaricam, exonerando aluo. Horatius 1 Sat. 6.

Te pueri lasanum portantes œnophorumque.

Ad lasanum, eſt, propter laſanum, laſani cauſâ, ut ſe illuc conferret. Livius lib. 1, c. 7. *cum boves quadam ad deſiderium cæterarum mugiſſent.*

4. *invitare convivarum ſermones*] provocare, allectare. Optimè. quomodo Horatius Epod. 2.

Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus

Somnos quod invitet leves. Scheffer.

5. *cum patera acina p.*] pro MSi, & Patav. *c. pataracina.* Schefferus: *cum pataracina popoſciſſet.* Num legendum, *patera acina*, pro *pataracina*, quoniam præcedit de uvis? ſed quid ita tandem poſcit pateram? num ut ei imponantur? at verò pateræ potui inſerviebant. Deliberent meliùs alii. Quidni aſotus exhauſta paterâ, poculo lato & patente, eodem acina poterat poſcere? Id. Schefferus in calce libri: Cl. Gronovius ſuſpicatur *leg. amaracina.* Reineſius: *Pataracina, lego, par dasracina*, & intelligo Perſica: V. *Plinius & Diatetici.*

6. *nihil eſt*] propter brevitatem ſuam, quia tranſit celeritimé. Plautus in Milite A. 1. ſc. 1. *PY. Iſtuc quidem edepol nihil eſt. AR. nihil hercle quidem hoc.* Horat. 11 Sat. 3. *Mille cadis; nihil eſt, tarcentum millibus.* Scheffenus.

7. *dum verſas te*] Mallem ego, *dum vertis te*; niſi *verſas* quis accipiat pro, *citò vertis*, notat enim brevitatem temporis. Vt in jam editis, *dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Horatius: *Dum loquimur fugit invida ætas.* Scheffer.

8. *Et mundum frigus habuimus*] Hæc ſine dubio corrupta ſunt, nec quomodo ſanari queant, nunc quidem diſpicio. *Schefferus. mundum frigus*, An non? *multum frigus.* L. C. Tilebomenus.

9. *vix me balneum calefecit*] Patavina editio habebat *balneus*, juxta MS. Sed niſi *balneus* apud alios legatur, quemadmodum *vœlus* (quod antè habuimus,) notante Scheffero, ap. Ennium & Varronem, *candelabrus* (id circa finem) apud Cæcilium teſtante Nonio, &c. Aut analogia faveat, plurave concurrant quæ de ſententia auctoris teſtentur; ex ſingulis literis, nedum unica literula compendiò q. ſcripta (ut hîc *balneus*, & quod forſan ſe oſtentabit *vinus*, aut ſi quæ hujusmodi) ob perverſiſſimam MSi orthographiam, communis loquendi ratio non debet deſeri, nec quidquam in præjudicium auctori ſtatui. Neque video, quomodo peccata hæc in genere nominum, ut ſuprà Dn. D. Marinus Statilius memoravit, ſint perpetua; cùm paulò antè habuerimus in recto caſu *repoſitorium, ferculum*, tum *hoc vinum*, mox habituri in recto

plum-

Digitized by Google

[1] *vestiarius est.* [2] *Staminarias duxi, & plane matæus sum; vinum mihi*

plumbum, aurum: circa finem intra pauciſſimas lineas occurret jurta idem MSm *diſbileo*, pro-*lio*, *mutei* pro *mutis*. Summa deſcriptoris imperitia inſtar oſcilli varias miraſque ſpecies efformans, judicantium aciem perſtringit. Sic paulò antè, pro *venabulis venerabilis*, pro *apophoreta* apophoreti MS. habet, & talia innumera. Schefferus: Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *vix me balneis calfeci*. Poſtrema litera in vocabulo *calfecit*, adnata eſt ex ſequenti *tamen*. Noſter alio loco, in jam editis, ad quem reſpicitur fortaſſis hiſce verbis: *Itaque intravimus balneum, & ſudore calefacti momentò temporis, ad frigidam eximus*. Sic diſtinguenda cenſeo hæc verba. Nam quod ait *vix me calfeci*, exponit illud, *calefacti momentò temporis*, quod in allato loco occurrit. Si *ſudore* Arbiter *calefit*, quidni etiam *balneum* ſeu pars ejus præcipua laconicum ei *calefaciat?* non per ſe ſed ratione vaporis quem concludit, nec vapor aliter quàm beneficiò ignis. At ſudore quomodò calefimus? qui nec efficiens, nec inſtrumentum caloris, ſed effectus, & calore poſterior.

9. *tamen calda potio*] Ita bene uſurpat illud *tamen*. Caro in Bimargo: *Atavi noſtri cùm allium ac cepe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant*. Cicero in Rullum. *Hæreditatum obeundarum causâ quibus vos legationes dedistis, qui ad negotium exierunt, non maximis opibus præditi: tamen auditis profectò, quàm graves eorum adventus ſociis veſtris eſſe ſoleant*. Io. Schefferus.

1. *veſtiarius eſt*] Locolariter, quaſi veſtes præbeat, dum calefacit. *Idem.*

2. *Staminarias* (potiones) *duxi, & plane matæus ſum*] Pro MSi, & Patav. *ſtaminatas d. & p. matus ſ. Staminarius*, auctor ſtaminis, ſeu qui net. *ſtaminarias potiones duxi*, i. tales quæ me opinione mea *ſtaminis* inſtar tenſum, ſtantem, atque rectum conſervarent eſſent. Schefferus: *Staminatas duxi*, putavi veſtes, quas veſtiarius ille præbebat, eſſe ſtaminatas, id eſt, eodem manentes ſtantoſque loco, nunc intelligo ambulatorias eſſe, quoniam in cerebrum abeunt. Ludit in voce *ſtaminatas*. nam *ſtaminatæ veſtes*, quæ factæ ſunt ex ſtamine, ſicut nempe vulgò veſtes omnes ex ſtamine & ſubtemine. Sed quia ſtamen eſt à *ſtando*, dicit, veſtes eas credidiſſe ſe ſtaturas, h. e. putaſſe calidam & vinum manſurum uno loco, nunc verò longè aliud ſe intelligere, ac ſentire id in cerebro errans & vagabundum. *plane matus ſum*. Lege, *plane matæus ſum*. *Matæus* eſt μάταιος. Etiam hîc jocus ineſt. Nam μάταιος & *fruſtraneus* eſt, & *ineptus*. ut dupliciter poſſit accipi, & pro, *fruſtraneus ſum*, nec ita evenit res, ut putârim, & pro, *ineptus ſum*, vino cerebrum lædente. Heſychius. Μάταιος, ἀλάδρος, πλάνος (*futuus, miſer*). Gloſſarium vetus, μάτην, *fruſtra*, *nequicquam*. Reinefius: *Staminatas duxi & planè matus ſum*.: Subintelligo *potiones*, ut in editis: *volebant meracæ potiones*: ſequitur enim, *vinum mihi in cerebrum abiit*. Legendum verò *ſtamniatas*, i. e. hauſtus liberaliores, urnales, & amphorales; ϛαμνιαῖος, ϛαμνίον, hama, amphora, urna, ſcria, multilibris aqualis; crater urnæ capax *Iuven. Sat.* 12. patera argenteus, vas potorium majus, dignum ſitiente Pholo, quod vel jumento potando ſufficeret: potiones ſtamniatæ *kibsiiſſe*. Tilebomenus: *matus ſum*. Lege *mattus ſum*, ut habet vetuſtiſſimum Gloſſarium MS. noſtrum Remenſe. Tali, exiſtimo, Gloſſario etiam R.P. Io.Lud. de la Cerda in ſupplcto Calepino inſiſtit, ubi: *Mattus*, triſtis. Gloſſæ. In calce: *Mattum* eſt, humectum emollitum, infectum, ſubactum, maceratum. Hinc *via mattæa* Cic. lib. 6 ad Att. Ep. 12. *Itaque to*

mihi [1] *in cerebrum abiit.* † *Excepit Seleucus fabulæ partem:* ‡ *Et ego, inquit, non cotidie* [2] *lavor; Balaniscus enim fullo est. Aqua* [3] *dentes habet, & cor noſtrum cotidie liqueſcit; ſed, cum* [4] *mulſi pultarium obduxi,* [5] *frigori læcos indico; Nec ſane lavare potui,* [6] *fui enim hodie*

† *Eucalpius.* ‡ *Seleucus.*

die manſi Aquini, longulum ſanè iter, & via mata. Ita enim eo loco libri vett. omnes conſtanter legunt. Sed fallit. Sic enim Ianus Gruterus ad verba Cic. lib. 16 ad Att. Ep. 13. *Itaque eo die manſi Aquini. longulum ſanè iter, & via ἀμφίεσις.* ἀμφίεσις conjectura eſt Boſii: vulgati codd. *via inepta.* Tornæſianus *via mata*, ex quo nonnulli fecerunt, *madida*, alii *moleſta*, alii *mala*; Lambinus verò *madidata.* Craſſellinus & mſſ. Pal. referunt, *via amara*, unde Iunius inſcribit *via hamata.* Quid jam verius quàm vett. codices concordare? Schefferus in fine: Cl. Gronovius pro *ſtaminatas duxi, & plane matus ſum*, legit, *geminatas*, vel *hemineriam* (ſex cyathorum potiones) & *madidus.* Idem, quod præceſſit *mundum frigus*, quodque nos corruptum judicavimus, ex Martiali cenſet captum, qui lib. 111 Ep. 58 *ſanum mundam* uſurpavit.

1. *in cerebrum abiit*] Plaut. Perſ. 1, ſc. 3. *Nolo in veſicam quod eat, in ventrem volo.* Schefferus. Sed locò vinum (quomodo & Patav.), MS. hîc *vinus.*

2. *lavor: Balaniſcus enim fullo eſt*] pro MSi, & Patav. *lavor, Baliſcus* (MS. *lavor b.*) *e. f. e.* Schefferus: *fullo eſt.* ad inſtar proverbii uſurpat de eo, qui quotidie balneis utitur. Nempe quia proprium *fullonum*, degere in aquis, ut qui veſtes lavent aqua urinis permixtâ. Vide, quæ notavit maximus Gronovius ad Plauti Aſin. v, ſc. 2, 57. Reineſius: *Baliſcus fullo eſt.* Sermo omnis eſt de virtute ſeu effectibus balnearum. Permaximè ſolens Petronio uti Diminutivis, quæ diminutivè tamen non ſignificent: ſic *berbeculos*, *ſteriliculam*, *taurulum*, *aliculam*, *corneolum*, *globulas*, *lamellulas*, *utriculos*, *ſtatuncula*, *epatia*, *lucunculum*, *mactrillam*, *Corcillum*, *cerebellum*, dixit. Legendum verò revocatâ ſyllabâ, quæ effugerat manum deſcriptoris *balaniſcus*, i. e. balneator: hoc formatum è Gr. βαλανεὺς (*balneator*): hujus Fœmin. βαλανὶς, & paragogicè βαλανίσσα (*balneatrix*), ut βασιλεὺς, βασιλίσσα (*Rex Regina*), &c. In eo verò quod balneum vocat balneatorem, προσωποποιΐαν (*perſona fictionem*) agnoſcimus. *Tilebomenus:* Haud mendacem eſſe conjecturam crediderim meam, ſi *baliſcus* vice, legatur *baliſmus.* Quid *baliſmus?* an βαλισμὸς πρὸς tripudiatio, *chorea?* Schefferus in calce libri: Gronovius: Pro *Baliſcus*, *fullo*, ſcribit, *balneus.*

3. *dentes habet*] Arrodit nos, facit corpus mollius ac fluidius. & hoc habet ſpeciem proverbii. *Schefferus. Aqua dentes habet.* Hoc interpretamentum eſſe poterit iſtius *Hippocratici* effati 6 *Epidem.* 4, *n.* 18. Ὕδωρ βορὸν *Aqua vorax*, quòd homines voraces reddat diutina in aquis manſio, vel circa aquas habitatio; quod *Galenus in Comm.* etiam de frigidæ potu adfirmat, ὡς πρὸς ὄρεξιν αὐξάνουσα καὶ γενναῖον (*ceu appetentiam augens & generante*); additque Græcos omnes in Aſia βορροὺς adpellare τοὺς πολλὰ δυναμένους ἐσθίειν (*multum comedere valentes*). Reineſius.

4. *mulſi pultarium*] Iuxta MS. ſic diviſim. Schefferus: *Mulſi pultarium* i. e. vas plenum mulſi. Plinius lib. VII, c. 53. *Edita cænâ, calidam potionem in pultario popoſcit.*

5. *frigori læcos indico*] pro MSi, & Patav. *f. lacaſim dico.* Schefferus: *frigori*

Digitized by Google

die in funus. [1] *Homo bellus, tam bonus Chrysanthus animam* [2] *ebulliit:*

gori lacasim dico. Hæc prodigiosa sunt. Suspicor, scripsisse nostrum, *frigori lacos indico. Lacos*, est Græcum λοιγος, mutato γ in c. ut ab ἀμοργὴ, est *amurca*, à γαμήλιος (*nuptiales*) *Camela* (f. à γαμήλια, festa significante nuptialia, *Camillæ* ministræ in occultioribus, ut sacris, ac nuptiis; *camelus* verò ab Hebr. *gamal*, vel Chald. *gamla*). Porrò λοιγος mors est, vel exitium, ut *lacos indicere* sit nunciare alicui exitium & mortem. Quomodo apud Tacitum xv, cap. 61. *Ergo regredi, & indicere mortem jubetur.* Neque obstat, quod illud λοιγος apud Græcos generis sit masculini, cùm nec semper observetur genus idem in utraque lingua, & ista à temulento hoc in loco proferantur. Hæc scripseram, cum Cl. Gronovius nos hîc remittit ad Martialem, apud quem lib. xi Ep. 59 occurrit,

λαιχάζειν *cupida dicet avaritia.*

Λαίχειν, λιχμάζειν, lingere, & fellare.

6. *fui enim hodie in funus*] Optimè suspicatur Nob. Heinsius: *ivi.* Tò *ivi* pictum erat litera majusculâ à capite, inde natum vitium. *Ire* verbum solenne hujus rei. Donatus ad Andriam Terentii A. 1, sc. 1. *Ire propriè ad exequias. Virgilius. Ite, ait, egregiæ animæ*, &c. Porrò *ire in funus*, ut, *accedere, venire in funus.* Cic. de LL. II. *Pittacus omnino accedere quenquam vetat in funus.* Valens l. Si tibi. ff. de Legat. III, *qui ex tribus liberis meis in funus meum venerit.* & sic alii. *Scheffer.* *Fui in funus.* In MS. *fui infunere.* Toleravi propter constructionis consimilia. Sueton. in Aug. c. 15, *in potestatem volucrum esse.* Plaut. Amphitr. 2. 1, sc. 1, *Numero mihi in mentem fuit.* Idem Pseud. 2. 4, sc. 5, *in pistrinum credo fore.* cupiamque videri, *an esse vel fuisse in funere*, i. *pompa funebri*, apud auctores sic exulet, ut ne nostris quidem transire queat.

1. *Homo bellus, tam bonus*] Quid est hîc, *tam bonus?* quò refertur illud *tam?* Scribo planè, *jam bonus*, & expono, *jam beatus*, quî nunc vivit non in terris, sed inter beatos. *Bonos* enim appellare defunctos solebant. Inscriptio vetus apud Gruterum p. 474. HAVE. HERME. HOMO. BONE. Alia inscriptio apud eundem p. 285. CONSTANTINO. ET CONSTANTIO. BB. BEATISSIMIS QUE. CESS. Id est, *Bonis, beatissimisque.* Item pag. 349. Æ. MILIO. VALERIO. CHORINTHO. HOMINI. BONO. QUI. VIXIT. ANN. XXX. Scheffer. *Homo bellus* (i. e. *pulcher, non inelegans*, &c.) *tam bonus* (i. e. adeò *utilis*). Reinesius: *Bonum*, hîc pro defuncto poni, nihili observatio est: Inscriptiones etiam quæ in hanc rem adhibentur, aliud prorsùs docent; nim. jacet τὸ *Bonus* pro epitheto. B.B. (i. e. Optimi) & Beatissimi Cæsares Constantinus & Constantius in 6 CCLXXXIV apud *Gruterum* vocantur, cùm adhuc viverent. Non ergo cippus sepulcralis iste est; & quomodo una memoriâ honorari potuissent, quorum exitus triginta amplius annis distabant? sed vivorum honori erectum monimentum. Mihi in *hoc* (*locutione*) ista ellipsis placet τῶ *quàm*, sive comparativè sive copulativè sumatur; Quod autem Romani defunctos adpellârint χρηστὸς (*commodos*) quo de in *Qq. Rom. & Græc. Plut.* isti negotio malè adplicabitur.

2. *ebulliit*] pro MSi, & Patavino *ebuliit.* Scheffer: *ebuliit.* Corrige, *ebullivit.* Seneca in Apocolocynth. quem fortassis locum noster habuit in animo: *Et ille quidem animam ebulliit, & eo desiit vivere videri.*

Digitized by Google

Iisit : [1] *modo, modo me adpellavit : videor mihi cum illo loqui.* [2] *Hei est, Hei!* [3] *Vtres inflati ambulamus,* [4] *minores quam muscæ sumus ; tamen aliquam virtutem habent : nos non pluris sumus, quam bullæ. Et quid si non* [5] *abstinax fuisset ?* [6] *quinque dies aquam*

[1] *in*

1. *modo, modo*] Tempus brevissimum notat. Noster infrà : *modo, modo collo suo circumferebat onera.* Io. Scheferus.

2. *Hei est, hei*] Mallem, *heu, est, heu, utres*, &c. quasi diceret, etiamsi qui vixerunt modò, tam celeriter moriantur, nos tamen, tanquam magnum aliquid essemus, superbimus. *Idem. Hei est hei. Hei* insultus hic videtur materialiter accipere, q. d. *Chrysanthus* est inter eos, quorum casum ferè hac interjectione dolemus, h. e. inter mortuos. *Hei* verò etiam in Terentio scribitur. *Hei vereor ne quid Andria apportet mali.* Vossius.

3. *Vtres inflati*] Incipit philosophari, ut solent aliqui, per ebrietatem. Epicharmus : φύσις ἀνθρώπων ἐστὶν ἀσκοὶ πνεύματος πλήρεις. *homines naturâ utres, ventò inflati.* Simile est dictum Socratic. *Scheferus.*

4. *minores quam muscæ sumus : tamen*] Hic locus in MS. sic legitur : *minores quam muscæ. sumus tamen.* de *sumus*, ad m. *sumus*. Patav. editio : *muscæ finis tamen.* Scheferus : *minores.* mallem, *minoris.* Ita mox: *nos non pluris sumus, quàm bullæ.* Horatius 1 Sat. 9. *Pluris*

Hoc, inquam, mihi eris.

finis tamen. Hoc valde corruptum est. Suspicor, scripsisse nostrum, *fimus tamen.* Notum est, conferri fimo stercorique hominem. Eo intuitu ait, videri sibi majorem vim inesse stercori fimoque, quàm homini. Et Reinesius : *minores quàm muscæ : finis tamen aliquam virtutem habent.* Hic locus malè sanus à nemine meliùs quàm à medico curabitur ; nim. leg. *mineris* sc. precii sumus, *quam muscæ : Cinis tamen* earum *aliquam virtutem habet*, scil. capillorum defluvium, calvitiem, alopecias & cognata vitia curandi. Docemur à *Plinio lib. 29, c. 6, muscarum capita recentia priùs foliis ficulneis asperatos* alopecias *replere : alii* addit *sanguine muscarum utuntur : alii decem diebus cinerem earum illinunt, cum cinere charta vel nucum, ita ut sit tertia pars è muscis : Aetius Tetr. 2, s. 2, c. 12 ;* & *Nicol. Alex. Antidot. s. 38. num.* 83. commendat medicam. ex alcyonio & sulphure ustis, tostis muscis cum felle suillo & aceto compositum ad easdem. *Marcellus Empir. c. 6, muscarum capita combusta, & cum melle trita capitique illita mirè alopecias tollunt.* Experimentum Mesuéi à *Ioh. Anglico* narratur hoc : Accipe muscas ; exsiccentur abscissis capitibus & cum avellanis assis, & adipe caprino aut ursino fiat linimentum super locum depilatum, & efficaciter crescent. Prior hisce omnibus Asclepiades muscarum recens captarum capita, prærasis alopeciæ locis adfricare jussit, & sanguine earum oblinere, referente *Galeno i. de Comp. med. s. l. c. 9.* Cleopatra etiam jubet μυιῶν κεφαλὰς ἀκόλλων καὶ ἀναπλάσσειν (*muscarum capita contundere & conterere*). ib. c. 7. Eadem leguntur apud *Dioscor. Eupor. c. 96 ; & Theodorum Prisc.* Seleuci Philosophia ista deprimentis hominem infra muscas talis est, quòd harum in cineres redactarum aliquis usus sit homini ; hominis, uti bullæ, mox cùm adparuit dissilientis, nullus.

5. *abstinax*] Non contemno hoc verbum. Nam ut *tenax* dicimus, & *pertinax*, cur non & *abstinax ?* Sic est *vigilax* apud Propertium. Apud alios alia, non dissimilia. *Scheferus.*

6. *quin-*

Digitized by Google

[1] in os ſuum non conjecit, non micam panis, [2] tamen abiit. At plures medici illum perdiderunt, imo magis [3] malus fatus; medicus enim nihil aliud eſt, quam [4] animi conſolatio. tamen bene elatus eſt, [5] vitali lecto, ſtragulis bonis; planctus eſt optime, [6] manumiſit aliquot, etiamſi [7] maligne illum ploravit uxor. Quid ſi non illum [8] optime

. . . . . *acce-*

6. *quinque dies aquam*] Dictum eſt ellipticè, pro, *per quinque dies.* Livius lib. II, c. 7. *matrona annum, ut parentem eum luxerunt.* Io. Schefferus.

1. *in os ſuum conjecit*] Cicero de Orat. *conjectis in os calculis, ſumma vote verſus multos uno ſpiritu pronunciare conſueſcebat.* Habes infrà quoque: *aquam in os ſuum non conjiciat.* I. Schefferus.

2. *tamen abiit. At plures medici*] Poſſit intelligere de medicis multis, qui vulgò putantur diverſitate ſententiarum ægroto obeſſe. Vix tamen dubito, quin legi debeat, *abiit ad plures, Medici,* &c. Plautus Trinumm. II, ſc. 2. *quin priùs me ad plures penetravi.* plures, ſunt mortui. vide Scaligerum ad Varronem. *Schefferus.*

3. *malus fatus*] Neſcio, an *malum fatum* ſcribi debeat, ita enim ſemper legitur in jam editis. At hoc modo eſt in noſtris etiam inferiùs. Nec analogia repugnat. Eſt enim *fatus, fata, fatum* adjectivum, quod pro varietate ſubſtantivi, ſub eo intellecti, poteſt eſſe alterius generis, atque alterius. Atque ita non magis *fatum* erit rectum, ſubaudito *verbum* quàm *fatus*, ſubauditò *ſermo.* Inſcriptio vetus in foro Trajani apud ſtatuarium, pag. 661 Grut. Op. FRUCTUM. ALIUM. MERITORUM. SUO. REPORTARE. FATUS. MALUS. NEGAVIT. & alia extra portam Collatinam, in ejuſdem Operis pag. 663. VIRGINEM. ERIPUIT FATUS. MALUS. *Schefferus.*

4. *animi conſolatio*] Solatur animum, & ſpem illi facit longioris vitæ, cùm de cætero poſſit nihil contra fatum. *Schefferus. Medicus nihil aliud eſt quàm animi conſolatio.* Non ita honorificè ſapiens hic triobolaris, potiùs ſcurra Seleucus exiſtimavit de *Medicis*, ut eos pro animorum conſolatoribus prædicaret. Senſus poſcit, ut legamus *mimi* vel *mimica conſolatio*; conclamatos enim, τὸν ἐπὶ δυσμαῖς ὄντας (*in fine gradientes*), bonæ ſpei figmentò ſtrophis & χρησολογίαις (*compoſitis verbis*) ſuſtentant & decipiunt, qui aliter quàm fucò *medici* nomen tueri poſſe deſperant; hoc cacoëthes, hos ῥᾳθυμας τρόπους (*aſſentatorios mores*) *medicæ* gravitati contrarios tangit iſte. *Th. Reineſius.*

5. *vitali lecto*] Quid eſt *lectus vitalis?* an is, cujus uſus fuit in vita? Ita ſanè *ſeculum vitale* uſurpavit Lucretius, pro eo, quo quis vivit.

Multáque vivendo vitalia vincere ſæcla.

Reperio etiam, in uſu fuiſſe aliquibus, ut adhiberi vellent in funere, quibus utebantur in vita. Inſcriptio vetus apud Briſſonium lib. VII Form. pag. 750. MORTUUM. ME QUO QUE, FUNERARI. JUSSI REBUS. LUGUBR. QU. VIVOS. PARAVI. LECTO. STRAGULIS. FORENS. PŒNULA. NIGRIS. OMNIBUS. Gronovius pro, *vitali lecto*, credit, *vittato*, i. e. coronis ſtrato, legendum. *Schefferus.*

6. *manumiſit aliquos*] pro MS. & P. *aliquod.*

7. *maligne eum ploravit*] Mallem ego, *plorarit.* Porrò, *maligne*, eſt *parcè, parum*, quomodo apud Livium lib. XXXIX *maligne prabere. Maligne omnia prabentibus ſuis, meretricula munificentiâ ſuſtentabatur.* Adde Pricæum ad Apul. Mileſ. I, p. m. 54. *Schefferus.*

accepiſſet ? [1] *ſed mulier, milvinum genus. nemini* [2] *nihil boni facere oportet, aque eſt enim ac ſi* [3] *in puteum conjicias. ſed* [4] *antiquus amor* [5] *carcer eſt.* † *Moleſtus fuit Phileros, qui proclamavit,* ‡ *Vivorum meminerimus : ille habet, quod ſibi debebatur : honeſtè vixit, honeſtè obiit. quid habet quod queratur ?* [6] *ab aſſe crevit, & paratus fuit quadrantem de ſtercore* [7] *mordicus tollere. Itaque crevit, quid-*

† *Eucalpius.* ‡ *Philetos.*

2. *optime accepiſſet*] i. e. excepiſſet, tractâſſet, reſpectu alimentorum rerumque cæterarum neceſſar. ad vitam. Terent. Eunu. v, ſc. 8. *Accipit hominem nemo melius prorſus, neque prolixius.* Donatus eruditè : *accipit', paſcit.* Adde Senec. Ep. 21; & Sidon. 11, Ep. 9. ibique Savaronem. *Io. Schefferus.*

1. *ſed mulier, qua mulier, milvinum genus*] Sic MS. Patav. edit. *qua mulier* (i. mollis, affectibus ſuccumbens facilè, nullaque virtute ſeu animi fortitudine prædita) poſthabuit.

2. *nihil boni*] pro *aliquid*, vel *quidpiam boni.* Nempe *nihil* eſt per apocopen à *nihilum*, at *nihilum* diviſim eſt, *ne hilum*; etiam *ne* hic valet *non*, ita tota phraſis erit : *nemini non hilum boni facere oportet*, quod eſt ſimile Plautino illi in Milite, *Iura, te non nociturum eſſe homini hac de re nemini.* Noſter infrà : *Nemini tamen nihil ſatis eſt.* Iam olim Lucilius Satyr. XVII apud Nonium, voce, *proprium.*

— *Proprium vero nil neminem habere.* Schefferus.

3. *in puteum conjicias*] Ita ſuprà : *aquam in os ſuum conjecit.* Sed hic deeſt, *aquam*; & neſcio, utrùm non à prima manu fuerit hoc loco, *aquam ac ſi*, & illud *aquam* compendiò ſcriptum, idem viſum ſit cum ſequenti *ac*, & iccirco, velut abundans fuerit rejectum. *Idem.*

4. *antiquus amor carcer eſt*] Per modum proverbii traducit feminarum ſtudia mutandi matrimonii. Iis, ait, qui diu unà vixerunt cum uno, unum amârunt, amorem illum habent pro carcere, quo concludantur, & iccirco nec ægrè poſſunt ferre, ſi mariti morte ab eo liberentur. Sed ita liquet, corrigendum eſſe, *& antiquus amor.* ſ accrevit voci *&*, ex fine vocis præcedentis, ita deinde factum *ſed.* Schefferus. *antiq. amor carcer.* Hoc etiam perſuaſum feminis Chriſtianis aliquando ex cauſa; in alium verò finem, non ut mutarent maritos, ſed ut carerent ἀπόνως (ſola cubantes) prorſus. Bertha filia Ducis Lotharingiæ, nuptiarum Robolai (niſi *Rodoldus* eſt) Ducis Pagani pertæſa Deo voverat in corde ſuo, ut ſi ab illo liberaretur, thalamo alterius viri non adſociaretur : *O, ô*, dicebat, *quando liberabor de occupatione ſeculi hujus, qua animo meo & corpori meo amarus carcer eſt ! S. Hildeg. Abbat. extra Bingam, in vita S. Roberti Confeſſoris.* Th. Reineſius.

5. *carcer eſt*] Hæc periodus in MS. ſic legitur : *Neminem nihil boni facere oportet*, &c. *antiquus amor cancer eſt.*

6. *ab aſſe crevit*] pro MSi, & Patav. *abbas ſecrevit.* Schefferus : *abbas ſecrevit.* Scribendum eſt; *ab aſſe crevit*, i. e. cùm initio vix haberet aſſem, factus avaritiâ & tenacitate poſtea eſt tam dives. Suprà; *de nihilo crevit.*

7. *mordicus tollere*] morſu, ipſiſque adeò dentibûs. Sic planè Lucilius Sat. XXVII teſte Nonio in *mordicus.*

Mordicus petere aurum è flamma expediat, è cæno cibum.

Dictum eſt in ſordidiſſimè avaros, quique contrarii ſunt illi, qui ut ait Perſius Sat. v,

In

Digitized by Google

quidquid crevit, [1] tanquam favus. Puto me Hercules illum [2] reliquisse solidum centum, & omnia in nummis habuit. [3] De re tamen ego verum dicam, qui [4] linguam caninam comedi. Durae buccae fuit, [5] linguosus, discordia, non homo. Frater ejus fortis fuit, [6] amicus amico,

In luto fixum posit transcendere nummum. Io. Schefferus.

1. *tanquam favus*] i. e. paulatim & tardè, minimis adjiciendo minima, hoc enim modo solent crescere, ut est notum. Infrà circa finem: *quicquid tangebam, crescebat tanquam favus.* Idem.

2. *reliquisse solidum centum, & omnia in nummis habuit*] *Solidum centum*, vel *centena* i. *vel millia*, ad modum *bina*, *terna*, *centena* (pro tot millibus) *sestertium*. In vicem MSi, & Patav. *solida centum*. *Deni asses*, seu decem *asses*, *unum* efficiunt *denarium*, sive 1 *drachmam*, ex libra argenti 84 denarii cusi; *denarius* verò *sestertium*, seu *nummum* quater complectitur, vel $2\frac{1}{2}$ *asses* sunt *unus sestertius*. Porrò, 2 *asses* stuverum valent Brabanticum (quorum hoc tempore 48 thalerum conficiunt Imperialem, ut Hollandici 50) 10 asses unum Regalem, bini sestertii $\frac{1}{2}$ Regalem, horum (R.) 8 ferè ex uncia fiunt argenti: 10 Regales Philippicum constituunt. 100 *nummi* seu 25 *drachma solidum*, sive *aureum* faciunt; aurei ferè ex libra 48, aut 50, in proportione argenti decima, ut nunc ferme duodecima. Hæc sic juxta I. Lipsium in de re Nummar. enucleatè ac breviter. Igitur *centena millia solidum*, 10000000 sestertium conflabunt, Philippicos 250000. Quod respectu aliarum sortium quas habemus, nunc sufficiat; nam si *solidum centies*, i. *centies centena millia* legamus, id in immane abeat, cùm toto Satyrico (mensas Philosophicas Senecæ si exceperis) non ultra triplum positæ quantitatis, h. e. *trecenties sestertium* progrediamur. Schefferus: *reliquisse solida centum*. Non dubito, quin noster scripserit, *reliquisse HS solida centum*, i. e. sestertia solida centum. Nota pecuniasia omissa fuit propter sis præcedentia proximè. *Sestertia solida centum* sunt integra & plena, sic ut illi numero nil desit. Isto modo *solidum* usurpatur sæpe in re nummaria, & notârunt pridem eruditi istas formulas; *solida proprietas*, *solidum legatum*, *caperta solidum*, & alias id genus ista significatione. *In nummis habuit*. Non in suppellectile, aut bonis aliis, sed parata pecunia. Idem in calce: Cl. Gronovius existimat *solida centum*, aut affectato solœcismò dici, aut scribendum esse, *solidum centies*. *in nummis habuit*, Ciceroni deberi, qui sic loquitur VIII Attic. Ep. 10.

3. *De re*] i. e. de re ipsa, non spectando ejus opes, sed considerando ingenium ejus. Sic dicimus, *de cetero*, *de reliquo*. Schefferus.

4. *linguam caninam comedi*] Ego verò nihil usquam istiusmodi reperio de *lingua canina*, quare dubito de hoc loco. Forsitan de herba ejus nominis accipiendus est. Sed & de illa nihil tale proditur, quod sciam. Doceant nos alii. *Schefferus. Linguam can. comedi* veritatem latraturus, ut & præcedit, *verum dicam*; quod enim *comedimus*, ei assimilamur: uti hic vult etiam quoad mores.

5. *linguosus*] Garrulus, dicax, rixosus. Vocabulum alibi non facilè lectum, vide infrà. *Schesser.*

6. *amicus amico*] Terent. Phorm. III, sc 7. *Solus est homo amico amicus.* Idem.

amico, [1] manu uncta, plena [2] mensa. Et inter initia malam parum pilavit. Sed [3] recorrexit costas illius prima vindemia; vendidit enim vinum [4] quantum ipse voluit: &, quod illius mentum suffulsit, hereditatem accepit, ex qua plus involavit, quam illi reliquum est. [5] Et ille stips, dum fratri suo irascitur, nescio cui terræ filio patrimonium legavit. [6] Longe fugit, quisquis suos fugit. Habuit autem [7] oriculatios

1. *manu uncta, plena mensa*] Hoc sic interpretor, fuisse beneficum & liberalem, & amicis libenter convivia præbuisse. *Idem.* Schefferus

2. *mensa. Et inter initia malam parum pilavit*] pro Patav. & MSi, *malefa, & i. i. m. patram p.* Schefferus: *malam patram pilavit.* Hoc fœdissimè depravatum est: suspicor scripsisse vel, *malè parcum pilavit*, vel *malè imparem pilavit. Malè pilare*, est improbè furtis exhaurire; dictum, sicut *male perdere*, ac similia. Festus: *Pilare, & compilare à Græco trahitur. Græci enim fures φιλλους dicunt.* Sed fortasse fuerit melius, certè à scriptura minùs recesserimus antiqua, si legamus *malam parum pilavit*, i. e. parum sustinuit erectum vultum. quod eò magis placet, quia statim sequitur, *illius mentum suffulsit*, phrasi æquivalente. *Pilari*, est quasi pilis suffultum sustentare. Servius ad Poëtæ XII. *Græci res densas & artes πιλώσεις dicunt. Ennius Sat. II.*

Contemplor inde loca liquidas pilatasque æthere oras.

Cum firmas & stabiles significaret, & quasi pilis fultas. Sic igitur *pilare malam* dictum fuerit, sicut apud Plautum, *columnam mentò suffulcire*; item *os columnare.* Verba ejus sunt in Milite A. II, sc. 2.

Ecce autem ædificat: columnam mentò suffulsit suò.

Apage, non placet profectò mihi illa ædificatio:

Nam os columnatum potius esse inaudivi barbaro.

De cætero id noster videtur innuere, non sublato incessisse vultu, sed demisso, terramque respiciente, ut solent, quibus res parum succedunt ex voto. Puto autem, *ante illud, & inter*, ponendum esse punctum, ut hæc verba pertineant non ad fratrem, sed Chrysanthum ipsum. Schefferus.

3. *recorrexit costas*] pro simplici *correxit.* Senec. Ep. 50. *Si modo ante animum nostrum formare incipimus, & recorrigere; quibus indurescat pravitas ejus.* Est autem *recorrigere*, erigere; ac in rectum dare, quod ante fuit incurvum atque inclinatum. Ut *recorrigere costas* hic is dicatur, qui càm antè ambulasset proclivis, toto corpore curvo, deinde incipit erectus incedere, usurpetuque de eo, qui humilis ac demissus ab initio, postea factus est elatus. *Idem.*

4. *quantum ipse*] Suspicor, scribendum, *Quanti tum ipse voluit.* Schefferus. *quantum*, intelligendum de *copia*, non de pretio.

5. *Et ille stips*] *stips.* lege *stipes*, i. stultus, plumbeus; vel *stips*, id est, quod medicantibus datur, unde stipendium, ut scribit Varro. *Tilebomenus.* Glossæ Gr. στὺπ&, *stips.* Putat vir magnus, legendum esse *stipes.* Sed contrarium noster facilè docuerit. Schefferus.

6. *Longe fugit*] Est hoc desumptum ex Satyris Varronianis, in quibus una cum hoc titulo. Liquet autem dici hoc in illos, qui existunt iniquiores erga suos, iisque peregrinos anteferunt. Contrà quàm expostulant hactenus viri eruditi. *Idem.*

7. *oriculatios servos*] pro MSi, & Patav.

Digitized by Google

rios servos, qui illum pessum dederunt. [1] *Nunquam autem* recte faciet, qui cito credit; *atique homo negotians. tamen verum, quod* [2] *fructus est, quam diu vixit: cui datum est, non cui destinatum. Plane fortunæ filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. Facile est autem,* [3] *ubi omnia quadrata currunt.* [4] *Et quot putas illum annos* [5] *secum tulisse? septuaginta, & supra. sed* [6] *corneolus fuit, ætatem bene ferebat, niger tanquam corvus. Noveram hominem*

Patav. oracularios f. Schefferus: *oracularios servos.* Suspicor, scripsisse nostrum *oracularios*, non *oraculorios*. Orcæ vasa sunt vinaria prægrandia, in quibus vina servabant recentia. Meminit Varro I R. R. 13. *sape ubi venditum vinum novum, orca ini Hispania servore rupta.* Hinc ergo *servi orcularii*, qui vasa illa vinaria curabant, à quibus scribit deceptum. *Rhenanus*: leg. *oricularios servos*, i. ὠτακουστὰς, auscultatores, emissarios, per quos cognosceret occulta, quæ vellet: quia sequitur, *nequaquam enim recte faciet qui cito credit*, ut emendatius habetur in Editionibus. Præcepti hujus veritatem probat fabula Phædri XLIX de auricolario Liberto. *Oricula autem auricula* est; L. Calvisius P. F. Oriculâ *in Verin.* 9, MLXIX. C. Coruncanio C. F. Oriculæ, *in Rom.* 10, CCCXCVIII. Sic infrà, *coda, plodo, copo.*

1. *Nunquam* recte] Hæc sententia extat in jam editis, sed in iis pro *nunquam*, est *nequaquam*. Io. Schefferus.

2. *fructus est*] Fructum ex eo retulit. Lucilius lib. IX apud Charisium; *aquâ hæc fruniscor ego, ac tu.* Schefferus.

3. *ubi omnia quadrata currunt*] Elegans proverbium de eo, cujus arbitrio ac nutui omnia se accommodant, contra ipsam etiam indolem quasi ac naturam suam. *Quadrata rerum* hoc est proprium, ut sint fixa, & stabilia; unde quoque apud Aristotelem beatus est τετράγωνος, ut quem nihil facile dejiciat à semel capto gradu. Contrà, quæ rotundam habent figuram, ipsa illa rotunditate figuræ suæ circumvolvuntur, currunque. Vbi ergo illud quoque evenit ex voto, quod credere nemo aliter sperare poterat, currere eleganter dicuntur omnia quadrata. *Idem.*

4. *Et quot putas*, &c.] Patavina', & MS. *Et quod putas illum annos secum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra; ſed.* Ad quæ Tilebomenus: Scribendum atque distinguendum sic existimo: *Et quot putas illum annos tuliſſe? ſeptuaginta & ſupra.* Schefferus: Hæc sic scribenda distinguendáque sunt: *Et quid? Putes illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra?* An, ait, tu existimes, & persuadere tibi possis, fuisse tam provectæ ætatis? nempe senium bene ferebat, nec apparebat ejus signum aliquod in vultu, in capillis, in reliquo corporis habitu.

5. *ſecum tuliſſe*] h. e. vixisse. Optimè, ac ex formula solenni. Inscriptio vetus Veronæ ad D. Clement. QUM. VIXIT. MECUM. SINE ULLA. CONTROVERSIA. ANN. XVII. M. II. D. VIII. QUM. TULIT SECUM. ANN. XXXXVI. Alia apud Gruterum pag. 711. TULIT. ANNOS. QUOT. POTUIT. *Schefferus.*

6. *corneolus*] Durus, adversus quem senectus parum valeret. Cicer. II de N. D. ubi loquitur de auribus: *duras & quaſi corneolas habet introitus.* Habes quoque apud Catullum Ep. 20. *Aſqui corpora ficcora cornu habetis.* Schefferus.

Digitized by Google

nem [1] *olim olearium; & adhuc ſalax erat; non me-Hercules illum puto in domo canem reliquiſſe. Imo etiam puellarius erat;* [2] *omnis Minervæ homo: nec improbo: hoc ſolum enim* [3] *ſecum tulit.* † *Hæc Phileros dixit;* [4] *iſta Ganymedes:* ‡ *Narrat is, quod* [5] *nec ad cœlum, nec ad terram pertinet; cum interim nemo curat,* [6] *quid annonam arctet. Non me-Hercules hodie* [7] *buccam panis invenire* [8] *potui. Et*

† *Eurelpius.* ‡ *Ganymedes.*

quo-

1. *ol. olearium; & adhuc*] pro MSi, & Patav. *o. oliorum, olearium*, i. qui oleum faciebat, perſe, aut alios, vel vendebat (Colum. l. ult. *peritiſſimi olearii*, &c.); *& adhuc*, ad illud tempus. Schefferus: *olim oliorum*. Puto fuiſſe, *olim moliarium*, ſuperſcripta lineolâ. Eſt enim *moliarius* compendiosè, pro *molierario*. *Molierarius*, ſeu *mulierarius*, qui nimio ſtudiô ſectatur mulieres, eaſque appetit. Capitolinus in Clodio Albino cap. 11. *Mulierarius inter primos amatores*. Legitur & apud ipſum Ciceronem, ſenſu tamen fortaſſis diverſo pauliſper, *manus mulierariæ*. Verba ſunt pro M. Cœl. *Quæro cur fugere conantem mulierariæ manus iſta de manibus emiſerit?* Tilebomen. An non *oliorum* in loçum, rectè ſubſtitueris, *fullonem?* Num potiùs *libidinoſum, vel otioſum?*

2. *omnis Minervæ homo*] Ad eund. modum inferiùs: *omnis Muſa mancipium*. Schefferus: *omnis Min. h.* Hoc proverbium puto uſurparum vulgò de ingenioſo, variarumque artium capace. *Minerva* enim artium & ingeniorum dea, ſicut notum. At hic ambiguè poſitum, notat eum, qui cum quavis virgine rem habere ſtudet. Eo modo, ſicut *omnium hominum homo, paucorum hominum homo* uſurpatur de eo, qui omnes vel paucos quærit admittitve amicos. Nempe & *Minerva* virgo fingitur, & *homo* ſæpe notat ſervum aut famulum, ut ſit Minervæ homo, qui virgini ſervit, qui ejus adipiſcendæ gratiâ ad obſequia quævis etiam ſervilia ſe ſubmittit.

3. *ſecum tulit*] Ita Cicero de Sardanapalo lib. 11 de Fin. gloriatum in Epigrammate, *ſe omnes ſecum libidinum voluptates abſtuliſſe*. Habes Epigramma apud eundem lib. v Qu. Tuſc.

Hæc habeo, quæ edi, quæque exſtiterata libido
Hauſit, at illa jacent multa & præclara relicta.

Atque ad hujuſmodi aliquid noſter iſtis verbis reſpexit. *Schefferus.*

4. *iſta*] Pro MSi, & Patav. *illa*.

5. *nec ad cœlum*] Hoc de eo uſurpatur, qui de re nemini utili verba facit. Vult, ſermones de defunctis, & qui deſierint inter nos verſari, eſſe ſupervacuos. Vide Eraſmi Chil. V, 44. *Schefferus. Narrat is, quod nec ad cœlum, nec ad terram pertinet*, i. e. aliena à propoſito, abſurda, inutilia, ἀπροσδιόνυσα. *Lucianus in Pſeudom.* Οὔτε μοι χρησμὸν ἔπεμψεν, οὔτε γῆς, φασὶν οὔτε ὑπὲρ οὐρανοῦ ἀπόρρητα (*Otto mihi oracula miſit, neque ad cœlum, neque ad terram pertinentia*). Reineſius.

6. *quid annonam arctet*] Pro MSi, & Patav. *q. annona mordet*. Maluiſſem ferè: *quod annona mordet*. Et ſoleo, debeoque non ſolùm literis, ſed & ſignificatui inhærere. Schefferus: *quid annonæ mordet*. Scribe, *quid annonam artet*. *Annonam astare* vel *arctare*, eſt caram eam facere. Hinc *annona arcta* ſæpe apud Suetonium.

7. *buccam panis*] Sic MS. pro Patavino *buccam p.* Vnde Schefferus: *buccam panis*. Corrige, *bucceam panis*. nam & hoc modo ſcribebant, unde *bucella*.

Gloſſæ

quomodo? ficcitas perseverat. jam annum [1] esurio. Aedilibus male eveniat, qui cum pistoribus colludunt: [2] serva me, servabo te. Itaque populus minutus laborat; nam [3] isti majores maxillâ semper [4] Saturnalia agunt. O si haberemus [5] illos leones, quos ego hic inveni, cum primum ex Asia veni! Illud [6] erat vivere. [7] Similia Sicilia interior.

Glossæ veteres: *Bucella*, ψάμμα. Similiter reperias in Cyrilli Glossario. Apud Suetonium est *buccea* in vita Augusti cap. 76, *post horam primam noctis duas buccea manducavi prius, quàm ungi inciperem.*

8. *potui. Et quomodo? ficcitas*] Pro MSi, & Patav. *potui, & q. f.* Schefferus: *& quomodo.* Hæc suspicor sic esse distinguenda. *Et quomodo? ficcitas perseverat. Jam annum esurio.* Quomodo, ait, hoc ita fit? cur non inveni? Nempe perseverat ficcitas, dicunt illi annonæ flagellatores.

1. *esurio. Ædilibus*] MS. *Jam annum esurio. fuit. ediles.*

2. *Serva me, servabo te*] Solennia istiusmodi colluforum dicta. *serva*, est, adjuva, promove res meas. *Ioan. Schefferus.*

3. *isti majores maxillâ*] An legendum *ista*, propter sequens *maxilla*? vix opinor, quia respicit ædiles, potiúsque est Syllepsis, ut in isto Livii. *capita conjurationis virgis cæsi.* I. Schefferus.

4. *Saturnalia agunt*] lautè ac opiparè cœnant; sic enim fiebat in festo *Saturnalium.* vide Senec. Epist. 18. Porrò *agere Saturnalia*, ut *agere furias* apud Plautum, *agere diem natalem* apud Tullium, & similia. *Schefferus.*

5. *illos leones*] Ita infrà: *nunc populus est domi leones.* Vnde conjicio, per *leones* intelligere hic animi prompti cordatique homines ex vulgo, qui audebant conqueri de istis Ædilium injuriis, & ad pœnam eos deposcere. Plautus Menæch. v, scen. 2. *Vt ego hunc preteram leonem Gutulum.* Schefferus.

6. *erat vivere*] tum omnia jucunda lautáque erant. Sic illo *vivere* noster alibi est usus in editis. *Ergo vivamus, dum licet esse bene.* Varro in Sat. Væ victis: *Properate vivere pueri, quia finit ætatula, ludere, esse, amare.* Pro *vivere* Plautus ita usurpavit *vitam* in Mostell. III, scen. 2. *vita antehac erat, nunc nobis omnia hic excidérunt.* Idem.

7. *Similia Sicilia interior. sed larvas sic istas perite aptabant*] pro MSi, & Patav. *S. S. i. & larvas i. istos peridopabant* (MS. *percolopabant*). Fuit quidem aliquid substituendum; sed jam mallem *percellebant*, aut tale quid: nam *perite* & *iratus* vix assident. Tilebomenus suppeditat Plautin. *perdespuebant.* Schefferus: *Similia Sicilia interiores.* Locus frediſſimè depravatus, quem tamen posse sic restitui, existimo. *Similia Sicilia ſñterior. Sed larvas sic ſſtas peritè aptabant, ut illis Iupiter iratus ſi eſſet.* Hoc credo, vult, similia pertulisse Siciliam, sed fuisse, qui istis famis publicæ auctoribus irent obviam magno animô, eosque componerent, velut si Iupiter larvas. *Sicilia interior*, quomodo apud Ciceronem *Africa interior*, apud alios, alia ejusmodi. *Peritè aptabant*, quomodo apud nostrum in editis: *dentibus fabiculos peritè spoliat.* Illud *aptare* quoque usurpavit in jam editis noster, & quod hic notandum est, peculiariter de *larvis.* Potestque videri respexisse hoc loco ad ista. *Larvam argenteam*, ait, *attulit servus sic aptatam, ut articuli ejus vertebraque laxata in omnem partem flecterentur.* Voluit, opinor, dicere, feciſſe quidvis ex larvis istis in Sicilia, sicut solebant ex larvis illis in mensa, quandoquidem perterritos minis audaciâque sua, sibi habebant ob-

interior. ſed larvas ſic iſtas perite aptabant, ut illis Iupiter iratus [1] *eſſet. Memini Safinium, tunc habitabat ad arcum veterem me puero,* [2] *piper, non homo. Is quacumque ibat* [3] *terram adurebat; ſed rectus, ſed certus, amicus amico, cum quo audacter poſſes* [4] *in tenebris micare. In curia autem* [5] *quomodo? ſingulos velut pilas tractabat.* [6] *nec ſchemas loquebatur,* [7] *ſed dilectum ceu ageret. Porrò in foro,*

obnoxios. De larvis illis Auſonius in epiſtola Centoni præfixa, ſicut emendatur à Scaligero: *Harum vertibularum variis coagmentatis ſimulantur ſpecies mille formarum, elephantus belluæ, aut apri beſtiæ, anſer volans, & mirmillo in armis ſubſidens: venator: & latrans canis: quin & turris, & cantharus: & alia hujusmodi innumerabilium figurarum, quæ alius alio ſcientiæ variegat.* Nihil credo loco huic intelligendo aptius. Nam ut Iupiter, peritus rerum omnium, neſcio quid non per iram faceret ex tali larva, ſic iſti ex annonæ flagellatoribus.

1. *eſſet. Memini*] Pro MSi, & Patav. *e. Sed memini.* Schefferus: *eſſ. Sed memini.* Puto, illud *Sed* abundare, hucque transumptum eſſe ex poſtrema ſyllaba verbi præcedentis.

2. *piper*] propter aſperam atremque dicendi libertatem. D. Hieronym. epiſt. ad Euſtochium: *Dulcedo arte nutrita eſt, & quadam, ut ita dicam, piperis auſteritate condita.* Item: *Itaque ut te aliquid piperis mordeat.* Habet ſpeciem proverbii. Quomodo ſuprà: *diſcordia, non homo. Schefferus.*

3. *terram adurebat*] Pulchrè. quia præceſſit de planta, ideo manet in ea loquendi ratione. Plantæ namque ac ſativa quædam *urere* vel *alurere terram* dicuntur, cùm emaciant eas fervore ſuo. Virgilius I Georg. v. 77.

Vrit enim lini campum ſeges, urit avena.

Columella II, cap. 14 *putat aliis ſtercorari & juvari agros, aliis rurſum peruri & emaciari.* Adde reliqua. Plinius de cicere XVIII, cap. 12. *ideo ſolum urit.* Idem.

4. *in tenebris micare*] *Micare* digitis lusûs genus, quo repente porrectis digitis, certantium uterque numerum divinat. Meminit Cic. 2 de Divinat.

5. *quomodo? ſingulos velut pilas tractabat*] pro MSi, & Patav. *q. ſ. vel pilabat, tractabat.* Schefferus: *quomodo ſingulos vel pilabat, tractabat.* Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *quomodo ſingulos, vah! pilabat*; ſequens autem *tractabat*, præcedentis *pilabat* interpretamentum eſſe, ac ex gloſſa irrepſiſſe cenſeo. *Pilare*, eſt nudare pilis, calvum facere, uſurpaturque hoc loco per figuram de eo, qui acerbè duriterque alterum tractat: quomodo & *calvare* uſurparunt. Feſtus: *Pilat, pilos habere incipit, aliàs pro detrahit pilos.* Reineſius: *In Curia autem quomodo ſingulos vel pilabat, tractabat.* Deſcribit mores Sabinii, unius è primatibus Coloniæ, nim. Ædilis; & hinc ita legenda ſunt & diſtinguenda iſta: *In Curia autem quomodo?* ſcil. ſe gerebat? *Singulos velut pilas tractabat*; i.e. verſabat, vexabat, agebat, ferebat, quoquò veller, jactabat inſtar pilarum, tanquam ſibi obnoxios, ὑποχειρίους & in manu poteſtatéve ſua poſitos. Tractum id proverbii è prologo Captivorum Plautinæ v. 22.

Enimvero DI nos quaſi pilas homines habent.

Id eſt, ludunt in humanis, & de hominibus.

6. *nec ſchemas loquebatur*] MS. & P. *ſcemas.* Schefferus: Mallem *ſchemas*, etſi & alterum poſſit ſtare, cum in talibus *h* littera quandoque omittatur. ut, in *fucus*, pro φῦκος, in *orcus*, pro

Digitized by Google

foro, ſic illius vox creſcebat, tamquam tuba; [1] *nec ſudavit unquam, nec exſpuit.* [2] *Puto eum, neſcio quid Aſiatici habuiſſe. Et quam benignus*

pro ἐχέτος. *Schemas* autem, pro *ſchemata*, quomodo Plautus in Prologo Amph. *Ego huc proceſſi ſic cum ſervili ſchema.* atque ita etiam Suetonius, & alii. Ipſe noſter in jam edit. *riſit ancilla, poſt tam frigidum ſcema.* Vbi habes pari ratione ſcriptum, ut in noſtris. *Schemas* vero *loqui*, eſt ambiguè & latenter, formuliſque obſcuris alicui convitium facere. Pro quo Spartianus in Severo uſurpavit *figurata dicere.* Ita enim cap. 14. *Damnabantur plerique, alii, cur figurata dixiſſent, ut, quòd eſſet Imperator verè nominis ſui, verè Pertinax, verè Severus.* Sic hunc locum legit Caſaubonus. Quod de ſchemis dixi, nemo meliùs docuerit Quintiliano, qui ſic lib. IX, cap. 2. *Iam ad id genus, quod frequentiſſimum eſt, & exſpectari maximè credo, veniendum eſt: in quo per quandam ſuſpicionem, quod non dicimus, accipi volumus, non utique contrarium, ut in ironia, ſed aliud latens, & auditori quaſi inveniendum, quod jam ferè ſolùm SCHEMA à noſtris vocatur.* Adde cætera. Martialis lib. III.

Schemate nec dubio, ſed apertè nominat illam.

7. *ſed dilectum ceu ageret*] pro MSi, & Patav. *ſ. d. cum ageret. Dil.* ſeu *delect.* Schefferus: Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ſed dilectum ceu ageret.* Exiſtimo reſpicere ad ſeveritatem adhibitam apud Romanos in dilectu. Cognoſcebantur quippe cauſæ cujuſque, an militare poſſet, vel non poſſet, num jure liberaretur à militia, nec ne, & quæ alia ſunt ejusmodi, & quidem cura ſummâ citra metum vel adulationem. Niſi mavis intelligere de dilectu Senatorum, qualem inſtituit Auguſtus memorante Sueton. cap. 35.

1. *nec ſudavit, nec exſpuit*] licèt vox creſceret. ut in illa ipſa contentio ineſſet ſimul ſuavitas, quod eſt rariſſimum. *Schefferus.*

2. *Puto eum, neſcio quid Aſiatici habuiſſe*] Sic Reineſius, pro MSi, & Patav. *P. enim n. q. aſia dii* (Patav. *Dii*) *h.* Schefferus: *neſcio quid aſia dis habuiſſe.* lego: *neſcio quid daſi à dis habuiſſe.* Illud *daſi*, eſt Græcum δασὺ, & de contentione ac vigore ſpiritus uſurpatur. Hinc enim & apud Grammaticos δασὺ πνεῦμα, quem ſpiritum aſperum reddidere. Vult igitur, tributam ei à diis ſingularem facultatem vocis ſpirituſque, ut nunquam deficeret, etiam cùm diutiſſimè, ac maxima cum contentione loqueretur. Tilebomenus: ſcribe, *puto eum neſcio quid in Aſia cum DIs habuiſſe.* Reineſius: *nec ſudavit unquam nec exſpuit. Puto enim neſcio quid aſia Dii habuiſſe*]. Hoc verè Petronianum τερμάχιον (*fraſtulum*) eſt, ſed à manu mala fœdatum. Auctor ſcripſerat: *Puto eum neſcio quid Aſiatici habuiſſe:* itaque legendum eſt. Reſpexit autem ad Perſas qui λιτότητι τῶν βίων καὶ σωφροσύνῃ, i.e. victu frugali, ſobrietate & exercitiis ſanitatem & firmitudinem corporibus, ſic ut nec ſputis, nec ſudore diffluerent, nec flatibus turgerent, conciliaſſe feruntur. Φυλάττου, inquit *Suidas*, πολλὰ πτύειν καὶ ἀφιέναι, ἢ ἀπομύττεσθαι (*Cavent multùm exſpuere, mejere, & emungere*). Perſæ propter exercitationes pueriles modicas eam ſunt conſecuti corporis ficcitatem, ut neque ſpuerent, neque emungerentur, ſuffiatôve corpore eſſent: verba ſunt *M. Varronis in Catone ſeu de Liberis educ. apud Nonium in Siccam.* Primus id dixerat *Xenophon* in I. Cyropæd. Αἰσχρὸν μὲν γάρ ἐστι καὶ νῦν ἔτι Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι (*Turpe etenim hodienum apud Perſas habetur exſpuere, emungere, & follis inſtar flatibus diſtineri*). meminit etiam *Cic.* 2 *de Fin.* & 5. *Tuſcul.* Quotidianum Perſis Medi-

Digitized by Google

ſique

vignus reſalutare, nomina omnium reddere, tamquam [1] *unus de nobis. Itaque illo tempore annona* [2] *pro luto erat. Aſſe panem quem emiſſes non potuiſſes cum altero* [3] *devorare; nunc oculum bubulum vidi*

diſque ὀψαρτύσεως, ſcitamentum ſeu edulium *abyrtace* fuit concinnata è porro, naſturtio & aliis; *Suidas in ἀβύρτακε*. potris autem & naſturtiis calefaciendi, ſiccandi & extenuandi virtus ſingularis, eademque quæ acruminibus allio, cæpis, raphano, erucæ, ſinapi, quæ de facultatibus dictis commendantur à medicis. Tale eſt illud *Aſiaticum* Petronio reſtitutum.

1. *unus de nobis*] Sicut Cicero, *unus de multis*. I Off. & Horat. Car. III, od. II. *Schefferus*. Et noſter infrà in dudum editis: *Vt me, magiſter præcipuè, tamquam unum ex philoſophis intueretur*. Confer quæ ſuprà ad, *nummorum nummos*. Marinus Statilius in Apologia ſua ad Patres conſcriptos Reip. literariæ: Structuram hujus fragmenti, multò quàm hoc ejus exemplum vetuſtiorem eſſe conſtat. Clamat hoc mendorum deformitas & multitudo: clamant orthographiæ peccata à Scheffero animadverſa, aliáque ſcripturæ vitia plura pæne quàm verba, quæ neque à vero auctore profecta ſunt, neque impoſtori homini (ſi quidem fraus ulla in hoc negotio verſata eſt) minimè rudi aut indocto conveniunt. Sed circa Ioannis Sarisberienſis tempora, quibûs cœna Trimalchiana tam erat vulgò nota quàm nunc forſan carmina Virgilii aut Tullii orationes, fraus iſta committi non potuit: vel ſi jam interierat, nondum inquiſitio tam anxia, nondum inventio tam deſperata erat, ut extremo ſuppoſitionis conſilio locus ullus eſſet. poſt Sarisberienſem verò (qui ferè ſeculo XIII vixit) vel inſcitia & barbaries latè regnabat, vel ſi aliquis Petrarcha aut Poggius emerſit, hi in clariores auctores ab interitu vindicandos, non in Petron. nugas cudendas intenti fuere. Quid nunc P. C. &c. Nequeo tamen mihi temperare, quin ad ea quæ de loquendi quibuſdam formulis petulanter & abſurdè jactari video, paucis reſpondeam, non contentus iis quæ jam de toto hoc genere in meam ad Mœcenicum epiſtolam congeſſi: Non placent Critico illa verba *unus ſervus Agamemnonis nos interpellavit trepidantes*. At placent Tacito, cùm dixit, *eodem anno, ni maturè ſubventum foret, mancipii unius audaciâ, diſcordiis, armiſque civilibûs Remp. pereuliſſet*. Placet Ciceroni, qui diſputatione de Oratore Lucium Craſſum *unum patremfamilias*; in Philippicis Marcum Antonium *unum gladiatorem nequiſſimum* appellat: eoque loquendi genere multis aliis locis libenter utitur. Etiam Catullo placet cui novus hic

Suffenus unus caprimulgus, & foſſor

videtur. Requirit cenſor noſter puritatem Romani ſermonis, cùm audit, *tamquam unus è nobis*, hæc tamen eadem uſurpat Plinius: *Vnum ſi ille è nobis, & hoc magis excellit, quod unum è nobis putat*. & Cicero: *Ruffio me Dius fidius ita deſideratus, ut ſi eſſet unus è nobis*.

2. *pro luto erat*] Tam vilis, ob precii ſui exiguitatem. Quomodo apud Plautum in Trucul. A. II, ſcen. 7. *Amator bona ſua pro ſtercore habet*. Ita infrà: *aurum pro luto haberemus*. Schefferus.

3. *devorare*] honeſtè. Sic Celſus II, c. 6. *Qui ſine ullo tremore febricitans, devorare ſalivam ſuam non poteſt*. Plinius X, c. 50. *Peſtis exorta, opimas aves, & ſuopte corpore unctas devorandi*. Idem.

1. *quoti-*

Digitized by Google

vidi majorem. Hei, Hei [1] *quotidie pejus hæc Colonia retroverſus creſcit, tanquam coda vituli.* [2] *Sed quare? non habemus ædilem trium*

cal-

1. *quotidie pejus hæc Colonia retroverſus creſcit*] *Pejus* (i. magis, vehementiùs) MSi eſt, quod Patavinus omiſerat. Schefferus: *retroverſus*. Integrè pro eo, quod contractè vulgò eſt *vetrorſus*, niſi quis exiſtimet diviſim *retro verſus* legendum, quomodo eſt apud Donatum ad Terentii Adelph. 1, ſcen. 1, ubi ait: *rurſum, eſt retro verſum, ut prorſum; priùs verſum*. Cicero in Partit. *Idem quaſi ſurſum verſus retroque dicatur*. Cæterùm *retroverſus creſcere*, eſt *decreſcere, minui*; quodque ſequitur de *coda vituli*, joci gratiâ adjicitur. Senſus igitur paroemiæ: *Heu, heu quotidie magis hæc colonia retroverſus (ſic ut cauda vituli,) creſcit*, i. *decreſcit*. At de adagiis hujus Fragmenti, & phraſibus ſic Reineſius in præfatione: Παροιμιωδῶν (*proverbialium*) in brevi ſcripto magnus adeò numerus, majorque multò, quàm in toto Satyrico, quantum hodie eſt, poſt variorum tot collectas (*paramias*), repertus facere poteſt, ut Petronio, ne tam in Oratoriæ leges ipſe dicendi magiſter peccârit, id ſcriptionis genus *ἀδιάφως* & *ſimpliciter* abjudicemus. Ea verò ipſa qualia, quæſo, ſunt? Certè nec antiqua nec apud mediæ ætatis ſcriptores Latinos Græcoſve lecta, ſed pleráque tracta à vulgo ſubroſtranorum & è lano ſive medio ſive infimo, *φορτικὸν καὶ εὐτραπὲς* (*emeroſa & putida*), infeliciter arguta, Petronii verò urbanitate & geniò indigniſſima: *Colonia hæc creſcit retroverſus ut coda vituli*. cùm eam priore ſtatu & felicitate excidiſſe & decreviſſe dicere vellet; *curris, ſtupes, ſatagis tanquam mus in matella, inflat ſe tanquam rana*, &c. Eademque planè ratio eſt *Formularum*, quæ creberrimæ occurrunt, non *πίνον* (*vinum bordeacenſe*; ſed vult *πίνον* & *pinguedinis veſtigium*) ullum vetuſtatis eruditæ referentes, verùm exſuccæ exangueſque, & vel adulta ætate frigentes, maléque acerſitæ: *Scitis quid dicam; taceo, quia non ſum de glariaſis*, cùm multa ſe premere intelligi vellet: *Sed, tace lingua, panem dabo. Ita ſatur pane fiam*, &c. Schefferus in diſſertatione: Excuſſis omnibûs, quis negare auſit, aliqua, nec ea pauca hic exſtare, verè docta, nec Petroniò indigna. Huc imprimis refero, quod habet *de arena ſparſame in theatris, de vitali lecto, jejunio ficcitatis tempore, lanatis deorum pedibus, tertiario gladiatore, exheredatione cum elogio, Priapo cum frugibus in ſinu, Venere ſtrabone*, ac ſimilibus. Nec in dictione minùs ſunt polita multa, elegantia, docta. Vt, *unus ſervus*, pro, *aliquis*; *uſque hoc*, pro, *hucuſque*; *poſitus ſuper hoc officium*, pro, *conſtitutus*; *ſubſeſſores*, pro, *venatores*; *conſeſſus Euchium*, pro, *referens eum habitu*; *ſecum tulit tot annos*, pro, *vixit*, & id genus plura alia. Nolo integras afferre formulas, connexioneſque nihil ab antiquis, etiam probatiſſimis ſcriptoribus recedentes. De *proverbiis* ſaltem dicam, in quibus pleriſque non opinor fore quemquam, qui ſincerum contineri vetuſtatis guſtum non ultro intellecturus ſit, etſi prorſus pauca eorum docti viris antè fuerint notata. Quibus omnibûs efficitur, ut non ægre patiamur perſuaderi nobis, eſſe in fragmento hoc aliquam multa, non habentia alium, quàm Petronium auctorem, atque ſi quis præter eum eſt, qui illa inter ſe connexuit, eum longè plura, quàm quæ nobis hactenus innotuerunt, reliqua ex Petronio habuiſſe. Adde quæ infrà D. Statilius ad verba, *Gajo feliciter conclamavit*.

2. *Sed quare? non habemus*, &c.] Sic diſtinxi, pro priore: *ſed quare non habemus adilem? cauniarum, qui*. Schefferus: *ſed quare non habemus*. Iſtæc puto

caunearum: qui sibi mavult assem, quam vitam nostram. Itaque domi gaudet: plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Iam scio unde acceperit denarios mille aureos; sed, [1] *si nos coleos haberemus, non* [2] *tantum sibi placeret. Nunc* [3] *populus est, Domi leones, foras vulpes. Quod ad me attinet jam pannos meos comedi, & si perseverat* [4] *hæc annona casulas meas vendam. Quid enim futurum est, si nec Dii, nec homines* [5] *ejus coloniæ miserentur?* [6] *Ita meos fruniscar, ut ego puto omnia illa* [7] *ædilibus fieri.*

[1] Nemo

to sic legenda: *sed quare? Non habemus ædilem trium caunearum.* Caunea, sunt caricæ i. e. ficus, ut nos docet Plinius & Columella fine libri x. Hinc *trium caunearum homo*, sicut apud Plautum in Pœnul. A. II, scen. I *homo trioboli*, de eo, qui est pretii nullius. Reinesius: *Sed quare non.* leg. *Sed quare? nos habemus ædilem.* Tilebomenus: *Sed quare non habemus.* legendum: *sed quare nos habemus.*

1. *si nos coleos haberemus*] si essemus viri. Persius Sat. I.

Hæc fierent, si testiculi pars ulla paterni
Viveret in nobis. —

Vel ut alibi Auctor hic noster, *Si quid ingenui sanguinis haberemus.* Io. Ca. Tilebomenus.

2. *tantum sibi placeret*] Petronianum. Sic enim in editis: *Nolo tibi tam valde placeas.* Io. Schefferus.

3. *populus est, Domi leones*] Hoc proverbium ex Græco tractum, cujus meminit Plutarchus in Sylla: ὅτῳ μὲν λέοντες, τὸ προάστειον δ' ἀλώπεκες (*domi leones, sub dio vulpes*). Consule Erasmum. *Schefferus.*

4. *hæc annona*] Δεικτικῶς (*demonstrativè*) illud *hæc* accipiendum, pro tali, tam arcta & cara. *Idem.*

5. *ejus coloniæ*] Mallem ego, *hujus coloniæ.* Sic enim & in præcedentibus: *hæc colonia retroversus crescit.* Schefferus. *Ejus colonia*, est hujus coloniæ; nam *hic* & *is* jam demonstrativè jam relativè capiuntur, quod multis ostendi posset. Sufficiat Cic. unicum, pro Sylla: *Neque enim una est defensionis ratio ea, quæ posita est in oratione.* ea i. hæc.

6. *Ita meos fruniscar*] Vetus jurandi formula, pro, ita salvos mihi habeam meos. *Schefferus.*

7. *ædilibus fieri*] in locum MSi, & Patav. *ædiles fieri.* Schefferus: *ædilibus fieri.* hæc inepta sunt; neque video, quis hic locus sit ædilibus. Suspicor planè, scripsisse nostrum, *à cælitibus fieri.* Tilebomenus: *fieri*, lege *fieri.* *A cælitibus fieri*, nimis est generale: nihil enim non modo certò à Deo fit. Ex scriptione nihil aliud concludas: MS. *ædilibus, cælum. ædilibus* verò *fieri*, i. in discrimen cedere q. ob culpam ipsis imputanda. ob culpam: I, quòd cum pistoribus colludant. Deinde, etiamsi non colluderent, sed annonæ caritas nos revera ob siccitatem premeret, ipsorum tamen esset ap. morum & religionis antistites, omnem operam adhibere, quò causæ siccitatis (improbitas vitæ) quantum pote cessarent, & cœlum precibus expugnaretur. Sed quinam hi sunt *Ædiles?* existimo curatores in Coloniis maximè civium Rom. quos nostra Græca, linguâ, & moribus imitatur, amplitudine & divitiis æmulatur, ac superat, municipiisque per similitudinem & quodam vocis aut dignitatis Vrbanæ abusu, curatores, inquam, ædium sacr. rei frumentariæ, aliarum (ut in urbe) ædiles dici potuisse. Nec puto servum Asianum de Magistratu urbano

hæc

[1] Nemo *enim* cœlum *cœlum* putat, nemo [2] *jejunium* servat, nemo [3] Iovem *pili* facit; sed omnes [4] opertis oculis bona sua computant. *Antea stolatæ ibant nudis pedibus in clivum, passis capillis, mentibus puris, & Iovem aquam exorabant; itaque statim [5] urceatim pluebat, aut tunc, aut nunquam: & omnes*

hæc efflâsse: *Ædilibus malè eveniat Non habemus ædilem 3 caunearum. Si nos exteos haberemus, non tantum sibi placeret.*

1. *Nemo enim cœlum*] Hæc verba leguntur in jam editis, sed isto modo: *nemo cœlum putat, nemo jusjurandum servat, nemo Iovem plurìs facit. Cœlum putat*, est æstimat ut cœlum, à quo hæc bona proveniant. *Scheffer.* Erhardus: *nemo cœlum putat* i.e. fata & providentiam, quæ cœlitus destinantur. Infrà: *Habeo tamen quod cæle imputem, si nos fata conjunxerint.*

2. *jejunium servat*] optimè; sic enim solebant in siccitate magna. Adscribam verba Tertullliani, quæ mirè faciunt ad intellectum hujus loci, ex libello ejus de Jejunio: *Sed & omnem τὸν ἀνοιδοῦντα θυμὸν* (animi demissionem) *ethnici agnoscunt. cum stupet cœlum, & aret annus, nudipedalia denunciantur. Magistratus purpuras ponunt, fasces retrò avertunt, precem indigitant, hostiam instaurant. Apud quasdam verò Colonias, præterea amnes vitulo sacris velati, & cinere conspersi idolis suis invidiam supplicem objiciunt, balneæ & tabernacula in nonam usque cludunturi. Vetus in publico ignis apud aras, aqua nec in lancibus. Nimi vitium credo justitium, Tudalcum certè jejunium ubique celebratur.* Habes, ecce, hic *jejunium* solenne, ex prædicta causa; habes quoque *nudipedalia*, de quibus apud nostrum statim in sequentibus. *Scheffer.*

3. *Iovem pili facit*] ut Catullus: *non faciunt pili cohortem.* Itaque frustra exponunt illud *pluris*, quod est in vulgatis, quasi intelligendum sit cum gestu. *Scheffer.*

4. *opertis oculis bona sua computant*] Non respiciunt ad hanc cœlorum Iovisque iram, unde siccitas ista provenit, sed ad opes tantùm suas attendunt, & ut sufficere possint, dant operam, ut quoquo modo augeant, quò fiant pares faciendo sumptui. Hoc est *computare* isto in loco; planè ut in isto Taciti 1 Histor. 22. *conjecturâ jam & rumore, senium Galbæ & juventam Othonis, computantium.* Sicut hìc, *computare senium Galbæ, & juventam Othonis*, est conferre inter se, ac calculatione videre, quàm sint dissimilia: sic *computare bona*, numerando videre, num sufficiant, num sint paria rebus necessariis & usibus quotidianis. Vulgò aliter hæc verba exponunt; sed hanc mentem eorum puto esse veram. *Idem.*

5. *urceatim pluebat, aut tunc aut nunquam: & omnes ridebant. Nunc dii, tanquam mures!* Itaque] MS. *v. plovebat, a. tunc, d. nunquam, & o. r. ut d. t. m.* Sic & Patav. nisi quòd paulò meliùs distinxerit. *Nunc dii tanquam mures* (chen floccipenduntur)! Scheffer.: *urceatim plovebat. Urceatim pluere* est, quasi plenis urceis effusis. Quomodo apud Apulejum lib. IV Asin. legas, *fistulatim simum excutere.* Sic ab *acervus*, est *acervatim*, à *cuneus*, *cuneatim*. *Plovebat* autem, pro *pluebat*, sicut apud Plautum in Prolog. Menæch. *Nam ruis ut ibat, fortè ut multum pluverat. aut tunc.* Hæc & scripta, & distincta malè, sic emendo, *urceatim plovebat. At nunc, aut nunquam ita omnes ridebantur dii, tanquam mures.* Nunc, inquit, in hac siccitate, adeò desitum est à consuetudine ac pietate veteri. *tanquam mures*, puto dictum in respectu ad illud vetus, quod habet Hora-

Digitized by Google

omnes ridebant. Nunc Dii tamquam mures! Itaque [1] *Dii pedes lanatos habent. quia nos religiosi non sumus,* [2] *agri jacent.* † *Oro te, inquit Echion* [3] *centenarius,* [4] *melius loquere.* [5] *Modo sic, modo sic, inquit rusticus; varium porcum perdiderat.* [6] quod hodie non est, cras erit; sic vita truditur. *Non me Hercules patria melior dici,*

† *Echion.*

tius in de Arte: *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.* Hoc vult, non magis æstimari deos, quàm mures, quorum iram risu ulciscimur. Consule Athenæum lib. XIV, cap. 2.

1. *Dii pedes lanatos*] *Lanatos* habet MS. non quos Patavinus dederat *lavatos*. Scheffer us: Optimè N. Heinsius, *lanatos*. Sunt autem *pedes lanati*, quasi constricti vinculis, pertinetque hoc privatim ad pedes deorum. Locus est Macrobii, qui hæc explicat, lib. I Sat. cap. 5. *Saturnum Apollodorus alligari ait per annum lanea vincula, & solvi ad diem sibi festum, i. e. mense hoc Decembri, atque indè proverbium ductum, Deos laneos pedes habere.* Ex his verbis liquet, *lanatos pedes* esse velut constrictos, qui tardè veniunt, sed postremò tamen veniunt, dignòque supplicio afficiunt sontes. Proverbium hoc integrum refert & Porphyrio ad Horatii III Od. 2, hisce verbis. *Dii irati, pedes habent lanatos*, ubi simul explicationem vide.

2. *agri jacent*] Squalidi nimirum ac deserti. Virgilius III Georg. 354.

Sed jacet aggeribus niveis informis & alto
Terra gelu late. Scheffer us.

3. *centenarius*] Quid hîc *centenarius*? Leguntur in rescripto quodam Constantini *centenarii*, quos eruditissimi viri exponunt eos, qui centesimam hæreditatum exigunt. Centenarios exponit Salmasius ad Capitolini Pertinacem cap. 2 procuratores, qui stipendii nomine centena sestertia accipiebant. Sed existimo magis esse, ut intelligamus de eo, qui censum habet centum millium, quomodo *liberti centenarii* leguntur in l. 16 ff. de jure Pat. *Idem.*

4. *melius loquere*] Formula abominantis. Dixerat Ganymedes deos laneos pedes. Id hîc abominatur Echion. Est autem eadem hæc formula cum illa, *melius ominare*, item *bona verba*, de qua pluribus Brissonius. *Id.*

5. *Modo sic, modo sic, &c.*] P. & MS. *M. s. m. s. inquit. Rusticus w. p. perdiderat. quod.* Scheffer us: *modo sic m. s.* nunc res sese isto habent modo, nunc rursum alio. Sed verba malè sunt distincta, &, ut censeo, sic corrigenda: *Modo sic, modo sic, inquit rusticus: varium porcum perdiderat.* Est allusio ad fabulam de quodam rustica, qui perdiderat porcum, & cùm recipere non posset, istis sese consolatus erat verbis, quæ deinde in dicterium vulgi abiverè. *porcum varium* appellat, qui est non unius coloris; joci caussâ, & quia hoc genus deterius habetur. Quasi tanta non sit hæc jactura, ut de ea tantopere queratur Ganymedes. Varro II de R. R. 4. *Qui suum gregem vult habere idoneum, eligere oportet primùm bona ætate, secundò bona formâ: ea est cum amplitudine membrorum, præterquam pedibus, capite, qui coloris potiùs, quàm varias.*

6. *quod hodie non est, &c.*] Hæc sententia, ut & duæ aliæ secuturæ, altera *de apibus pungentibus*, altera *semper in hac re qui vincitur*, &c. habentur etiam in antè editis; ut & submonet typorum diversitas.

1. *posset*,

Digitized by Google

dici [1] *posset, si homines haberet; sed laborat hoc tempore,* [2] *nec hoc sua. non debemus delicati esse:* [3] *ubique medius cœlus est. Tu,* [4] *si alibi fueris, dices hic* [5] *porcos coctos ambulare. Et ecce habituri sumus munus* [6] *excellens inter duo, die festa, familia non* [7] *lanistitia, sed plurimi liberti. Et Titus noster magnum animum habet, & est* [8] *caldior, ebrius; aut hoc, aut illud* [9] *erit: quod utique: nam illi domesticus sum. non est* [10] *mixias. Ferrum optimum daturus est, fine*

1. *posset, si homines haberet,* &c.] pro MS. & Patav. *potest, s. h. h.* Hoc est, annonæ difficultatem, sterilitatem, impietatem in dubium vocare seu negare nequeo; res enim ipsa clamat. Sed certum est, si homines probitati studerent, *patria dici melior* i. optari felicior *non posset*, &c. *Nec tamen debemus* desperare seu nimis *esse delicati ubivis cœlum medium est*, seu providentia Dei juxta mores incolarum proventus dispensat, fortuna variat. At Schefferus: *si homines haberet.* Illud *homines* significantes punitur, pro iis, qui probe ac humaniter cum aliis versantur. Hoc vult, non potest dici patria melior fuisse superioribus temporibus, quàm nunc est. Eadem manet cœli indoles, eadem terræ fertilitas, si modò homines humano viverent modo, nec ut feræ se mutuò per avaritiam, & rapiendi libidinem dilaniarent. Ita suprà, *discordia, non homo.*

2. *nec hoc sua*] sc. *culpâ.* pro MSi, & P. *n. hac sua.* Schefferus: *nec hac sua.* videtur deesse quidpiam. Fortè scripsit noster: *nec hoc sua culpa.*

3. *ubique medius cœlus est*] h. e. eodem ubique modo sese habent res humanæ, fruſtraque conquerimur de molestiis in hac aut ista regione; sicut, ubicunque fuerimus in toto terrarum orbe, cœli mediam partem suprà nos esse intelligemus. *Schefferus.*

4. *si alibi*] pro MSi, & Patav. *si alicubi.* Schefferus: *si alicubi fueris.* Mallem ego, *aliubi.* Putò autem esse hanc sententiam verborum: Tu si veneris alium in locum, perinde illum reprehendes, uti hunc reprehendis, & præ isto miris modis hunc attolles.

5. *porcos coctos ambulare*] Ita loquuntur de terra seu regione beata. Volant ibi assæ aves, natant pisces tosti, flumina vehunt mella & vina, &c. *Schefferus.*

6. *excellens*] pro MS. & P. *excellente.* Schefferus: *excellente inter duo.* Corruptum hoc est, & scribendum, *excellens.* Illud *inter duo*, censeo sic dictum, sicut dicimus *inter pocula dissertus.*

7. *familia lanistitia*] Sic appellat eam, quam habebant latinitæ emptam & suam ad hos ludos, quæ conditionis fuit servilis, & instituta tali fine. Suetonius in Augusto cap. 42 *lanistarum dominium* appellat. *Schefferus.*

8. *caldior*] pro MSi, & P. *caldicer.* Schefferus: *est caldicer; ebrius.* Suspicor, scribendum, *caldior*, quod habet Varro quoque, pro *calidior*, & expono, *vehementior*, qui non facilè remittit quod proposuit. Vide infrà ad, *caldus.* Reinesius: *caldicer, leg. caldicor*, caldicordis, caldicordis; θερμοκάρδιος, ὀξυθυμος, ὀξύχολος (*qui subita & acri ira exæstuat*).

9. *erit*] esse oportet. Ita Phædrus noster III, c. II. *Erit illi notus, quem per te cognoverit.* Plautus Mostell. II, scen. I. Phil. *Ubi ego ero? Tr. Ubi maximè esse vis.* Schefferus.

10. *mixias*] pro MSi, & Patav. *mixcis.* Schefferus: *mixcis.* Nescio an non scribendum sit, *mittis*, quomodo dicitur *plix*, unde *complix*, item *pendix*, & *pernix*, & intelligendus is, qui

[1] *sine fuco; carnarium* [2] *in medio, ut amphitheatrum videat:* [3] *& habet unde. Relictum est illi sestertium trecenties;* [4] *decessit illius pater. Male ut quadringenta impendat non sentiet patrimonium illius, & sempiterno nominabitur.* [5] *Iam mannos aliquot habet, &* [6] *mulierem*

mittit facilé. *Mittere* namque propriè dicimur gladiatores, cùm discedendi eis concedimus libertatem, nec depugnare ad mortem cogimus. & sequitur statim de ferro optimo, itemque carnario, unde haud difficulter ista conjicias. Num potiùs faciendum *mixia*. Hesychius: *Μιξίας, ὁ μιγνύων* (*miscens*), quasi qui nil misceat, sed aut hoc velit, aut illud. Reinesius: *Non est mixcix*. Novato vocabulô describit hominem insociabilem, inadcommodum, incompositum, singularem, sui sensûs & juris, quem Græci eleganter *ἀμιχθον, ἀσύμμικτον, ἀσυμβόλητον, ἀκοινώνητον*, & *ἰνδιαμιγη* adpellant. Malim autem pro monstroso isto reponere *mixtilis* vel *mistilis*: *x* enim huic scribæ pro *s* pingi solet. Quod autem simul pro vocula trisyllaba dissyllabum dedit, factum est ab elisu literæ *i* in ultima, quæ cùm in uno brevi vocabulo ter occurreret, semel ab incurioso neglecta est; rectè autem, ut puto, revocata. *Mistile, mixtile*, ut textile, textile, nexile, mictile, flexile. Sin librario de ejecta syllaba nihil imputari debet, utique nec necesse id est, *το mixcix* commodè exponam per *miscus*, qui & *miscuus* & *misculus*, i. e. vulgaris, *κοινός*, popularis: non miscus, *ἀκοινωνήτος*, non sentiens cum reliquis, non studens in commune, sed sibi suisque. Contra *κοινωνημοσύνη* ea modestia, moderatio & virtus est, quâ quis communi cum cæteris jure censeri æquo animô patitur.

1. *sine fuco*] pro MSi, & Patav. *s. fuca*. Schefferus vult, *s. fuga*, propter oblatum antè *mittix*, sic enim: *sine fuca*. Suspicor, scribendum esse, *sine fuga*, ut sit sensus, non fore locum fugæ, omnibus pugnaturis sine missione ad mortem. Senec. Contr. 29. *Abscissa missione gladiator, quem armatus fugeret, nudus insequitur.*

2. *in medio*] Ordo: ut amphitheatrum videat carnarium in medio. *Amphitheatrum*, pro iis, qui spectant in amphitheatro. *Schefferus.*

3. *& habet unde. Relictum*] Breviter dictum, pro, habet unde sumptum faciat in illud munus. Terentius simili modô in Adelph. 1, scen. 2. *est, dis gratia, & unde hæc fiant.* Plaut. Captiv. IV, scen. 2. *Scis bene esse, si sit unde.* Idem.

4. *decessit illius pater. Male ut*] pro MSi, & Patav. *d. i. p. male: ut*. Schefferus: *decessit illius pater male*. Hæc perperam distincta puto, & sic emendanda: *decessit illius pater. Male ut quadringenta impendat. Male ut impendat*, licèt impendat malè, & in re non usque adeo commendabili pecuniam istam insumat.

5. *Iam mannos*] *manni* equi breviores. Sic pro MSi, & Patav. *manios*. Schefferus: Quid hoc est, *manios?* an scribendum *manias?* Asinius Capito apud Festum: *Mania dicuntur deformes personæ*. Sed *mania* propriè, quæ & *larva*. Martianus lib. II de lemuribus loquens: *Si autem depraventur ex corpore, Larva perhibentur ac Mania.* Quare suspicor, scribendum, *nanes*. Et habebant aliquando tales. Statius in Domitiani ludis Sylv. I, VI (Kal. Dec. Saturnal.):

Hic audax subit ordo pumilorum,
Quos Natura brevi statu peracto,
Nodosum semel in globum ligavit:
Edunt vulnera, conserunt que dextras.

Adde Lipsium Saturn. II, cap. 4. *Reinesius:*

Digitized by Google

rem eſſedariam, & diſpenſatorem Glyconis, qui deprehenſus eſt, cum [1] *dominam ſuam delectaret. videbis populi rixam inter zelotypos, & amaſiunculos. Glyco autem,* [2] *ſeſtertiarius homo, diſpenſatorem ad beſtias dedit. Hoc eſt, ſe ipſum traducere. Quid ſervus peccavit, qui* [3] *coactus eſt facere? Magis illa* [4] *matella digna fuit, quam* [5] *taurus jactaret. Sed qui aſinum non poteſt,* [6] *ſtratum cadit. Quid autem*

noſius: Manios, leg. *mannos*; i. e. equos minores ſive pumilos ob ea quæ ſequuntur, *mulierem eſſedariam*; talia enim divitibus delicias faciebant. Vocabulum à Gallis acceptum *Horatio, Senecæ, Plinio. Hieron. in Eccleſ. c.* 10; *& Paulinus ep. ad Severum* de Melania, vulgò *burices* vocari ſcribunt. Burichus autem eſt βέκος: ita Cyrenæos aſinum vocare adnotavit *Heſychius*: hoc ab Ebr. ברקום *bricum*: inde βύκος (*equus*) inferioris Græciæ, non πύρριχος (quod communiter eſt *rufus*), ut putat Vir magnus: & βυρρίχαλλα, pro ſtratis equorum mannorumve, in *teſtam. Greg. Naz. & Chron. Alex.*

6. *mulierem eſſedariam*] ex eſſeda (vehiculum id fuit bellicum) pugnaturam. Vide Lipſ. in Satum. ubi ſimul habes plura de *mulieribus* gladiatoriis. *Schefferus.*

1. *cum dominam ſuam delectaret*] In MS. eſt, *cum dominam ſuam delectaretur*, compendiò omnia 4 verba ſcripta; interque ea, τὸ ut τοῦ *delectaret* affictum potiùs, quàm duo præcedd. *m*. In ſententia quæ jam ſequitur, pro *qui aſinum*, ſcripſit *quia ſinum*. Vnde difficillimum eſt, ex tam infelici manu auctori ſolœciſmos, ac barbariſmos impingere. Patavina editio dedit: *cum domina ſua delectaretur*. Sed ſi nequiter eſt faciendum, ſervi potiùs *delectare*, quàm *-ri*. & de hoc diſertè in ſeqq. quòd *coactus* fecerit. Schefferus: *domina ſuâ delectaretur*. i. e. rem cum ea haberet. *Delectari* verbum pertinens ad rem veneream. Apulejus IX Aſ. *puer adhuc adulteros ipſe delectans*. Petronius ipſe alibi: *At ipſe non indelectatus nequitia meâ*. Atque hinc *delicia*, apud Catullum & alios ſæpiſſime. *Oblectari* ſenſu parili uſurpavit Terentius.

2. *ſeſtertiarius homo*] Sic exiſtimo vocare eum, qui cenſum habet, ſive patrimonium, mille nummos; ita dictum, ſicut ſuprà *centonarius*, à ſeſtertio non nummo, verùm pondere, quod valebat nummos mille. Quæ ſumma cum ſit planè vilis, iſto titulo hominem & inopem, & in illa paupertate mirè arrogantem ac ſuperbum indigitare exiſtimo. *Seſtertiarii* vocabulum habes & in Gloſſis Tironis, p. 67. *Scheffer.*

3. *coactus eſt facere*] Habet in animo ſimile quid illi, quod Haterius apud Senec. præf. IV Contr. dixit, cùm libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quòd patroni concubinus fuiſſet: *Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſervo neceſſitas*. Noſter infrà in ſimili argumento: *nec turpe eſt, quod dominus jubet*. Illud *facere* ſenſum habet ambiguum, ut ferè ſolet noſter tali modò ludere, & propiùs ſpectare ad hoc negocium. Alio loco apud noſtrum: *pungere me manu cœpit, & dicere, quare non facimus*. Item: *ſi quid vis, fac iterum*. Schefferus.

4. *matella*] Sic appellat proprio convicio impudicam mulierem, quaſi quæ ſubdat ſe cujuslibet libidini excernendæ. *Idem.*

5. *taurus jactaret. Sed*] juxta MSm, pro Patav. *t. jactaret? ſed*. Schefferus: Etiam hoc eſt ambiguum. *Iactare taurus* dicitur, quod cornibûs in ſubli-

Digitized by Google

autem Glycon putabat [1] *Hermogenis filiam unquam bonum* [2] *exitum facturam?* [3] *Ille milvo volanti poterat ungues resecare.* [4] *Colubra restem non parit. Glyco, Glyco,* [5] *dedit suos! itaque, quamdiu vixerit, habebit* [6] *stigmam, nec illam* [7] *nisi Orcus delebit. sed sibi quisque*

me tollit ac projicit: habebantque pilas in theatris eo fine. Martialis in Spectac. Dom. 21.

Namque gravem gemino cornu sic extulit ursum,
Jactat ut impositas taurus in astra pilas.

Cæterùm ut pilas istas, sic sæpe feras alias secum commissas jactabat, ut testatur Martialis idem in eo ipso libro. Quia igitur præcessit apud nostrum, dispensatorem dedisse ad bestias, i. e. certamen cum bestiis in amphitheatro, ideo hîc subditur, mulierem istam impudicam meruisse potiùs ejusmodi supplicium. Est tamen quoque *taurus* inter improba vocabula. Diomedes lib. II. *Amphibologia fit & per homonymiam, cùm dicimus taurum, & nescias, utrum de armento, an obscœnam corporis partem dicamus.*

6. *stratum cadit*] vestem aut pellem, quæ insternebatur equis, ante usum sellarum. Plin. VII, cap. 56. *Frenos & strata equorum Peletronium invenisse dicunt.* Est autem proverbium in eos, qui alios puniunt, alios pœna illâ digniores à delinquendo quærunt absterrere. *Io. Schefferus.*

1. *Hermogenis filiam*] quam nempe Glyco ille habebat in matrimonio, ipsa ista, quæ se servo suo subjecit, modò descripta. *I. Schefferus.*

2. *exitum facturam*] bene ac honestè ad finem se gesturam, & iccirco ei eventura omnia feliciter ac decorè. Seneca Epist. 105. *Exspectarent viderentque, quem admirator auri exitum faceret.* locutio verè Petroniana. Sic enim statim ab initio: *Pictura quoque non alium exitum fecit.* Schefferus.

3. *Ille milvo*] Hermogenem intelligit. Est autem dictum, ut opinor, in eos, qui nimiùm arti ac ingenio suo fidunt, & ob id facturos quidvis se, etiam quod impossibile est, putant. Ideo existimo, post *resecare*, punctum interrogationis esse scribendum, quasi diceret: num putavit se facturum id, quod fieri ratione nulla potuit? *Schefferus.*

4. *Colubra non parit*] i. e. non est dissimilis filia parentibus. Convenit dictum Theognis: *ὁ ἐχιδνα ῥοδα non nascitur, aut hyacinthus.* Adde Horatium in Odis. Schefferus. *Colubra restem non parit.* leg. *pisces:* hoc enim poscit oppositio duorum inter se aliquâ similium; eademque est apud Matth. VII, 10. Reinesius. Etiam inter *restim* & *colubrum* est oppositio similium à forma petita extrinseca, non ad usum cibi, ut piscis, sed alium.

5. *dedit suos! itaque*] locò MSi, & Patav. *d. suas*; (MS. punctulum habet) *i.* Schefferus: *dedit suas.* Puto planè, legendum, *suos.* Intelligit enim & dispensatorem ejus, & unà cum ipso conjugem, quorum illum quidem dedit ad bestias, hanc verò ad perpetuam apud omnes infamiam. Sic enim dedisse hîc intelligendus est.

6. *stigmam n.i.*] Sic MS. non Patavinum *stigma, nec illam.* Schefferus: *nec illam.* puta *stigmam.* quomodo suprà, *scemas.* Sic Laberius: *Pythagoream dogmam.* Tilebomenus: *nec illam nisi Orcus delebit.* Scribe: *nec illud nisi Orcus delebit.*

7. *nisi Orcus*] Pluto, sive mors. Et paulò pòst: *nec illam, nisi Orcus delebit.* Petron. in edit. *postquam nos auferet Orcus.* Inscriptio Gruteriana pag. 689, 4. *Orcus eripuit mihi.* Schefferus.

1. *eripiat*

Digitized by Google

que peccat. Sed ſubolfacio, quod nobis epulum daturus eſt Mammea; binos denarios mihi, & meis. Quod ſi hoc fecerit, [1] *eripiat Norbano totum favorem: ſcias oportet, plenis velis hunc* [2] *vincturum. Et revera, quid ille nobis boni fecit? Dedit* [3] *gladiatores ſeſtertiarios, jam decrepitos,* [4] *quos ſi ſufflaſſes cecidiſſent; jam meliores* [5] *beſtiarios* [6] *vidi. occidit de lucerna equites. putares eos* [7] *gallos gallinaceos: alter*

1. *eripiat Norbano*] fortè rectiùs, *eripiet*. Hoc vult, non ſic porrò publicè amatum iri Norbanum, ut hactenus, ſi tali liberalitate commendare ſeſe valet Mammea. *Scheffer.*

2. *vincturum*] aut *victurum*. pro MSi, & Patav. *vinciturum*. Ratio mutationis levitas deſcriptoris. Salvo tamen ac patulo ſemper in Notis fonte, donec inter viros Doctiſſimos cuncta transacta fuerint. Qua de re ſæpius in ſeqq.

3. *gladiatores ſeſtertiarios*] Paulò aliter ponuntur hìc, *gladiatores ſeſtertiarii*, ac ſuprà *ſeſtertiarius homo*. Sunt enim planè hìc, opinione mea, *ſeſtertiarii gladiatores*, qui *ſeſtertio*, vel mille nummis vendunt ſuam operam in arena. Vbi ſimul, quia hos ceu peſſimos viliſſimoſque exagitat, nonnihil de ipſorum precio conjectari poteſt. *Idem.* Seſtertium pro mille capi, oportuit oſtendere. bina quidem ſeſtertia (per imperitiam primùm vulgi, pro bina ſeſtertiûm, ſcil. millia) totidem millia notare novimus.

4. *quos ſi ſufflaſſes*] ſpiritu vehementiore paulò adflaſſes. Loquitur ad illum pæne modum, quo apud Plautum Artotrogus: *quojus tu legiones diſſlaviſti ſpiritu, quaſi ventus folia.* Scheffer.

5. *beſtiarios*] Hinc ergo ſcire licet, deteriores habitos beſtiarios, quàm gladiatores. *Scheffer.* Legendumne putes, *buſtuarios?* non abnuo tamen, *beſtiarios*. Tilebomenus. *beſtiarios*. Leg. *buſtuarios*, qui ante ſepulcra virorum illuſtrium placandis eorum manibus dimicabant die inferiarum. *Reineſius.*

6. *vidi. occidit de lucerna equites. put.*] Sic planiſſimè juxta MS. pro Patav. *vidi, O. d. l. equites*: p. Vt illud *o. d. l. e.* intra ( ) quaſi ceu ſenſu ambiguum capiatur. Schefferus: *de lucerna*. Hoc dictum cenſeo, pro, *ad lucernam*, quomodo Plautus Moſtellariæ a. III, ſcen. 2, *de exemplo ædificare* dixit, quod vulgò *ad exemplum* ſolemus. Sic *de tertia vigilia* habet Livius IX, c. 44. ubi vide Cl. Gronovium. Intelligit autem eos adhibitos in convivio, quomodo Horatius, exponente Lipſio:

Cadimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem
Lento Samnites ad lumina prima duello.

Quod addit de *Equitibus*, manifeſtè tangit Neronem. Vide Suetonium in vita ejus cap. 12. *Reineſius*: *occidit de lucerna equites*. Quomodo qui gladiatores ſua impensâ dederat, eoſdem occiderit? Imò ſequitur *omnes poſtea ſectos fuiſſe*. Legendum igitur, ut in membro præcedente *Dedit*, ita hìc *Addidit*, *Addixit*: vel quod ſcripto propius *Exhibuit*. Arenæ vel gladiaturæ verbum eſt *addicere*, pari notione cum verbis *dedere*, *tradere*, *caput in mortem & ſumus arena*: *Suet. Ner. c.* 12. hoc idem dixit, *exhibere ad ferrum*. Iſtud *de lucerna* capiamus interim de tempore, quo nim. lychni ſolebant inferri, & de convivio. *Equites* quid hìc faciant non adparet, præſertim qui pro *gallis gallinaceis* pugnantibus *haberentur*: ſunt à librario; vera ſcriptura *pedites*: per hos autem ſecutorem & retiarium, vel Threcem & murmillonem, (hæc enim genera gladiatorum ſolebant in arena committi) intelligimus, quos in plano conſiſtentes, erectos, inclines, ſubſidentes depugnaſſe notum eſt. Hunc

Digitized by Google

alter [1] *gurdus atta, alter loripes:* [2] *tertiarius, mortuus pro mortuo, qui* [3] *habuit nervias præcisa. Vnus alicujus* [4] *flaturæ fuit Thrax, qui & ipse*

sensum esse φύσεως Petronianæ, manifestissimum adparet ex iis, quæ de atta & loripede, nim. malè pedatis sequuntur. Decepit autem librarium conceptus ille quo putabat Neronem Equites Rom. occidentem à Scriptore hic tangi: quod secus est.

7. *gallos gallinaceos*] pugnantes inter se, quod frequentissimum fuit apud veteres spectaculum. *Schefferus.*

1. *gurdus atta*] pro Patav. & MSi *burdubasta*; servanda τῆ burdubastæ, aliorumque in margine, aut Notis memoriâ perpetuò, si quid melius occurrerit, & ut constet de origine. Schefferus: *burdubastæ.* Num scribendum, *buttubata?* Festus, *Buttubata Nævius pro nugatore posuit, hoc est, nullius dignationis.* Reinesius: *Alter* è gladiatoribus muneratiis *burdubastæ, alter loripes.* Vera lectio fuerit, *gurdus atta.* Subsannant gladiatores pugnæ in arena, ad quam emti erogatique fuerant, ineptos ideo, quia essent malè pedati; nim. alter *atta*, voce vetere Sabina, ἀπὸ τῆ ἀττέειν (*à subsiliendo*), qui primis plantis vel etiam talis ambularet, & cùm terram leviter attingeret, eo ipso subsiliret; alter loripes, qui crura potiùs traheret serperetque, quàm graderetur; quæ crurum vitia ὀρθοστάδην *erectum* & firmiter insistere solo impediunt, gradu a. facilè moveri, quod imprimis cavendum gladiatoribus, quippe ut ἀνιζωτοι (*tales qui locò non dejicerentur*), essent unicè curantibus, faciunt. De attis ista docent *Festus* & Grammatici veteres alii: etiam *Casaub. ad Suet. Tit. c.* 1. de loripede nota res est neque restat, quicquam rectè sic emendatum esse Petronium eique suam ex Antiquitate elegantiam redditam, dubii. Quod autem simul adpellat *gurdum* eo animi vitium opprobrare ei videri potest; gurdos enim pro stolidis accipere vulgus ait *Quinctil. l.* 1, *c.* 9. & ex Hispania ducere originem, idque haurire potuit è Laberii mimo Cacomnemone, quem laudat *Gell. l.* 16, *c.* 7. *Isid. in Gl. Gurdus, lentus, inutilis*; &, *Brutus, gurdus. Nota Tiremis: Fatuus, morio, gurridus*, extenso vocabulo.

2. *tertiarius mortuus*] Dabantur, ut nos docet Lipsius, gladiatores, quorum alter succedebat alteri interfecto. Hinc *tertiarius*, qui succedit cæsis aliis duobus. Glossæ: ἕτερος ὁ *tertiarius.* Et quoniam succedit cæso ante se, hinc ait fuisse illum *pro mortuo*, substituturum scilicet; sed & ipsum mortuum, propter ignaviam, & id, quod sequitur. *Scheffer.*

3. *habuit nervia præcisa*] *Habuit* pro Patav. & MS. *habet.* Schefferus: *nervia præcisa*, i, e. nervos. Verùm videnum legendum, *nervias præcisas.* Varro: *scientia docent, quemadmodum in psalterio tendamus nervias.* Item alibi: *ejus nervias tractare solebat.* Ego nil decerno. Nam in Nonii codicibus quibusdam pro *nervias, nervia* est reperire in Varronis hisce verbis. Pro *habet, habuit* scribendum. *Idem.*

4. *flaturæ*] Sic MS. nec Patav. aliter excudit. *Flatura* Grammaticè à *flator* quomodo tibicen antiquis vocabatur; sed & auri, argentique sunt flatores. *Flatura* voce utitur Iul. Firmicus: *Falsarios qui pecunias publicas, aut flaturarum adulteros artifices imitentur.* Plinius *conflaturam* habet. Schefferus: *alicujus flaturæ fuit.* non hîc de proceritate corporis accipio *flaturam*, sed de statu, quem observabant gladiatores, ut *flaturæ esse* hoc in loco sit, constantem esse, stare posse. Nam opponit hunc primum illi, cujus erant nervia præcisa, ut stare non posset; deinde cæteris, de quibus sequitur, *fugæ meræ.* Itaque *flaturæ alicujus esse*

ita

ipſe [1] *ad dictata pugnavit; ad ſummam, omnes poſtea* [2] *ſecti ſunt, adeo de magna turba* [3] *ac hebete acceſſerant, plane* [4] *fuga mera. Munus tamen, inquit, tibi dedi. Et* [5] *ego tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam accepi.* [6] *manus manum lavat. Videris mihi Agamemnon dicere: Quid iſte arguit moleſtus? Quia tu,* [7] *qui potes loqui, non loquere. Non es* [8] *noſtræ faſcia, & ideo* [9] *pauperum verba derides.*

ita dictum, ſicut *indolis bona eſſe. Statura* idem eſt, ac *ſtatio*, ſicut *ſcriptio* & *ſcriptura*, *menſio* & *menſura*. Io. Schefferus.

1. *ad dictata*] h. e. ut opinor, non ſponte ſua, ſed prout imperabatur ipſi à ſpectatoribus, quod fuit proprium gladiatorum ignavorum. Vide Lipſ. II Sat. c. 22. *Schefferus.*

2. *ſecti ſunt*] Quid hoc eſt? num idem, ac, *vulnerati ſunt?* num legendum, *interfecti ſunt?* Placet alterum: ſic enim propriè locuti de gladiatoribus videntur, eratque proprium huic ludo, ut poſt *ſectionem* iſtam impetrarent veniam. Iuvenal. II Satyr.

— *Sergiolus jam radere guttur*
Caperat, & ſecto requiem ſperare lacerto. Idem.

3. *ac hebete acceſſerant*] Pro Patavino & MS. *adhebete acceperant*. Schefferus: *adhebete acceperant*. Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ac hebete acceſſerant*. Dicit, non fuiſſe gladiatores ſelectos, ſed vulgares ex turba gladiatorum, eoſque peſſimos. Reineſius: *de magna turba adhebete acceperant*. Legendum, *athleta acceſſerant*. Præpoſitio de ſæpe abundat in oratione purè Latina; ſic in iſtò *Ter. Ad. a. 5, ſc. 3. id de lucro eſſe*. Sic apud *Lucretium* frequenter & *Catullum*, *Apulejum*, *Lampridium*, *Prudentium*, *Symmachum*. Omnium frequentiſſimè apud medicos ſemipriſcos *Theodorum Priſcianum*, *Marcellum Empiricum*, *Gnæmpotum*, qui æquivalentem Præpoſitioni *cum* inſtrumentali ſolent adhibere.

4. *fuga mera*] h. e. qui nil poſſent, niſi fugere. Sic Cicero *nuga meras* dixit, lib. VI Att. Epiſt. 3. *Quid eſt igitur, quod laborem? amicos habet moratos nugas*. Schefferus.

5. *ego tibi plodo*] applaudo, Liquet autem ex hoc loco, in muneribus plauſu proſequi conſuevisſe munerum illorum auctores. *Scheffer.*

6. *manus manum lavat*] Ab Epicharmo, vel Menandro τὸ Χεὶρ χεῖρα νίπτει Χεὶρ χεῖρα νίζει (*Manus manum lavat, manus m. fricat*), accepit etiam eadem ætate *Seneca in ludo de morte Claudii*. Hujus uſûs gratiâ *Galenus* I de uſu Part 5, συμπέφυκεν ἑκατέρᾳ τῶν ἑτέρων χεὶρ ἡ φύσις ἐπίτηδες, inquit. ἀλλήλαις γὰρ ἔνιαι γεγόνασιν καὶ παῖδες παιδείαν ἴσην (*Manus natura ad mutuam sibi nevandam operam fecit; altera enim alterius gratiâ, & penitus inter ſe æquales*). Th. Reineſius.

7. *qui potes loqui, non loquere*] Pro MS. & Patav. *q. p. loquere, non loqui*. Schefferus: *qui potes loquere non loqui*. Ordo verborum à librario ſupinè eſt turbatus. Scribo, *qui potes loqui, non loquere*. Schefferus.

8. *noſtræ faſcia*] Sic proverbiali genere vocat eum, qui eſt alienus ab ipſorum conſortio. *Vnius faſcia* dicuntur generis unius, unius ſocietatis, fortitan, quod in militia ſignum militare eſſet faſcia, quam deinde bandum appellarunt, ſociique forent ac conjuncti inter ſe, qui ſub eodem militabant ſigno. Vide tamen, num legendum ſit, *farina*. Perſius v, ℣. 115.

— *cùm ſueris noſtra paulò antè farina.*

Scheffer. *Non es noſtræ faſcia*, i.e. noſtræ

rides. Scimus te [1] *præ literis* [2] *fatuum esse. Quid ergo est?* [3] *Aliqua die* [3] *te persuadeam, ut ad villam veniας, & videas casulas nostras; inve-*

sortis, genituræ & educationis; tractum à more infantes fasciis involvendi, vel appensis crepundiis insigniendi. Græcè ἐν σπαργάνοις, quod est apud *Philonem de libert. & de Abrah.* i. e. *à fasciis*, à bulla indè; idem cum illo λῶρ βρέφους, à teneris, à cunis; ab ipsa cunabulari vita, ut loquitur *Dudo Quint. præf. Norm.* ἀμφαλακτοῖς, ὁμογάστροις, collactii, qui idem lac luxerunt, ὁμοσπαρτοῖς, (σπαρίξαι enim de re eadem est apud *Hom. H. in Apollinem*). iisdem fasciis involuti, iisdem crepundiis ornati, iisdem cunis agitati. *Reinesius.*

2. *pauperum*] Pro Patav. *paupertum*. In MS. enim est *paupertum*. Sed & pauciſſimis abhinc lineis pro *diſſipare paravit*, in MS. exſtat *diſpare pallavit*, quæ talia centena Varietas lectionum ob oculos ſtatuit, ut quiſquis ea viderit, vel invitus largiturus ſit, vix quidquam ex hujus manu contra auctorem quà dicendi artem firmiter poſſe concludi; à qua ſuſpicione ſi eum liberemus, mitius enim Fragmento agetur; præſertim habita ratione dicentium, hominum ex Aſia, nuper ſervorum, & ejus commatis, aliarumque circumſtantiarum, ut forſan in progreſſu magis enucleabitur. Tilebomenus: *Pauperum, nil mutandum*: Ita enim loquebantur veteres. Scheffenus: Mallem ego, *pauperiorum*.

1. *præ literis*] Patav. editio, *præ litteras*. MS. *pre litteras*. Scribo autem *literis, tamquam*, &c. premendo in talibus veſtigia priorum editionis Gabbem. ſeu Gonſalii, ne vel hac parte inconſtantia ac lubricitas deſcriptoris, me adjutore & traduce quaſi Auctori obſit. quamquam in talibus minè varietur, etiam in eadem editione. Scheffenus: Scribendum eſt, *præ literis*.

2. *fatuum esse*] Ludit ambiguitate vocis, more ſuo. Dixerat ſuperiùs ad Agamemnonem, poſſe loqui, etiamſi non loquatur. Id repetit hoc loco, addita cauſſâ, quia ſit inſtructus literis, & doctus. Sed repetit vocabulo ambiguô. *Fatuus* enim eſt, & qui fari poteſt, & qui eſt ineptus ſtoliduſque. Omnino enim *fatui* vox honeſta fuit, itaque omnes dicti ſunt initiò *vates*, nec hi tantùm, ſed & pueri, qui didiciſſent fari. Volunt verba Varronis lib. v de L. L. *Fatur is, qui primùm homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo, antequam ita faciant, pueri dicuntur infantes, cùm id faciunt, jam fari: cùm hoc vocabulum à ſimilitudine vocis pueri, ac fatuus, fari ſit dictum.* Ita ſcribo, non *fari id dictum*, ut eſt in vulgatis. Sententia eſt iſta, puerum infantem dici, quamdiu non loquatur, poſtquam loqui ac fari didicerit, vocari fatuum. Fatuus ergo, qui ſcit loqui. Donatus ad Eunuch Terent. A. v, ſc. 8. *A fando, fatuus dicitur.* Sed quia ferè, qui loquuntur multum, ſunt inepti ſtolidique, hinc de ipſis quoque uſurpatum hoc vocabulum. Quo proinde ludit noſter, nec modò literatos loqui multa poſſe innuit, ſed ex literis quandoque ſtolidos fieri. Id quod proverbiô circumlatum intelligimus etiam ex iſto Feſti ad Paulum Actor. cap. 26. *Inſanis Paule, multæ te litteræ ad inſaniam convertunt.* Schefferus.

3. *te persuadeam*] Ennius apud Servium P. Danielis. *Quæ te perſuaſit?* Vide Merulæ Fragm. p. 39. Apulejus lib. IX. *Tunc uxorem ejus ſuaſi, ac denique perſuaſi, ſecederet paululum.* Idem paulò pòſt: *identidem ſuadebat maritum, temporius quieti decederet.* Non obſervârunt etiam recentiſſimi editores, ideoque poſt *ſuadebat*, perperam poſuere comma. Ad eundem modum verbo

Digitized by Google

inveniemus quod manducemus : pullum, ova. [1] *Belle erit ; etiamſi omnia hoc anno tempeſtas diſſipare paravit.* [2] *Inveniemus ergo unde ſaturi fiamus.* [3] *Etiam tibi diſcipulus creſcit Cicaro meus,* [4] *jam quatuor partis dicit; ſi vixerit* [5] *habebis ad latus ſervulum. Nam, quidquid illi vacat,* [6] *caput de tabula non tollit : ingenioſus eſt,* [7] *& bono filo,*

verbo ſimplici eſt uſus Terrullianus in de hab. Mul. *Tu es, qua eum ſuaſiſti, quem diabolus aggredi non voluit.* De Eva loquitur, cui manducationem pomi diabolus perſuaſerat. Noſter infrà iterum : *perſuadeo hoſpitem noſtrum.* Cæterùm, *perſuadeam* videtur poſitum, ut apud Symmachum, *exhibeam* ; apud Sidonium, *tueam, indulgeam, gaudeam, ſtudeam*, & id genus, de quibus conſulendus Voſſius III Annal. c. 34. Niſi quis exiſtimet, poſt, *noſtras*, collocandam eſſe interrogationem, id quod mihi non diſpliceret. *I. Scheffer.*

1. *Belle erit*] ſc. nobis. vivemus jucundè ac hilariter. *Scheffer.*

2. *Inveniemus ergo*] Illud *ergo* non placet. forſitan ſcribendum atque diſtinguendum eſt : *inveniemus, large unde ſaturi fiamus.* Sed nihil deſinio. *Scheffer.* *Ergo*, refertur ad præcedentia: *pullum, ova. Belle erit.* Etiam paulò aliter diſtinxi.

3. *Etiam tibi diſcipulus creſcit*] Ita ſuprà : *Etiam videte, quàm porcus ille comederit.* Plaut. Aulul. II, ſc. 75. *Quid nunc ? etiam mihi deſpondes filiam ? Creſcit tibi*, ut mox evadat tuus, ut tu eum habeas diſcipulum. Noſter in in jam editis : *Paſcitur gallina tibi, gallus ſpado.* Plautus Bacch. III, ſc. 3. *Mihi diſcipulus, tibi ſodalis periit.* Scheffer.

4. *jam 4 partis d.*] *partis*, *partes*, *partes*. MS. & Patav. *j. 4 parti d.* Infrà, *centum partes dico.* &, *decem partes dicit.* Nec refert, quòd hìc *partis*, ibi *partes* ; quia intra regulas variare licet : & diverſi loquuntur. Schefferus : Infrà : *decem partes dicit.* Itaque hìc ſcribe, *partis*, i. e. *partes*, quomodo ſolet etiam in aliis. Sed quænam ſunt hæ partes quatuor ? Exiſtimo de partibus Grammaticæ ſermonem eſſe, quas fuiſſe quatuor apud veteres docet nos Gerh. Voſſius. Reineſius: *Iam quatuor partes dicit.* Loquitur de Cicaronis ſui apud magiſtrum Latinum literas diſcentis in Grammatica profectu. Sic infrà de alio puero : *decem partes dicit : librum ab oculo legit :* itemque *partes centum dico.* Hinc interpretor inſcriptionem apud *Gruterum* 8 DCXXV, quæ eſt de C. Terentii Fructi Attico : Literatus. Græcis et. Latinis. Librarius Partes (ſic emendo quod edidêre Pontes : haberéque ita ſchedas *Verderii* annotant) Dixit. CCC. Per *Partes* non intelligi poſſunt partes Grammaticæ vel etiam Orationis : ſed ſententiæ particulares & γνωμοίδη λογοι Latinis verbis expreſſa, quæ tironibus pro exercitio Græcæ Linguæ ediſcenda proponi ſolebant. Idque adparet è *libris de tota re Grammat. Deſithei magiſtri tribus*, uti dixi in *Defenſ. Variarum contra cenſuram Poëta L. p. 96.*

5. *habebis ad latus*] Hoc ita dicitur, ut, *habebis ad manus.* Bene autem, *ad latus*, ſic enim propriè de diſcipulis. Cicer. in Lælio : *Ego à patre ita ærum deductus ad Scævolam, ſumpta virili togâ, ut quoad poſſem & liceret, à ſene latere nunquam diſcederem.* Schefferus.

6. *caput de tabula non tollit*] Per proverbii modum de aſſiduo uſurpatur, tabulam ſeu librum continuo inſpicit. Similiter *manum de menſa tollere* dixit Varro II Prometh. *Idem.*

7. *bono filo*] Bona ſpecie ac forma. Lucret. IV.

Sunt

Digitized by Google

filo, [1] *etiamsi in nave* [2] *morbosus est. Ego illi jam* [3] *tres cardueles occidi*, [4] *& dixi, quod* [5] *mustela comedit; invenit tamen* [6] *alias nervias; & libentissime pingit. Cæterum jam Græculis* [7] *calcem impingit, & Latinas cœpit non male appetere, etiamsi magister ejus sibi placens sit. Nec uno loco constitit,* [8] *sed venit, dem literas, sed non vult laborare. Est & alter, non quidem doctus,* [9] *sed curiosus, qui*

Sunt igitur jam formarum vestigia certa
Quæ vulgò volitant subtili pradita filo.

Plautus Merc. IV, ſ. 4. *Satis scitum filum mulieris.* Confer Gellium I, c. 9; & XIV, c. 4. *Io. Schefferus.*

1. *etiamsi in nave morbosus est*] ſcilicet *quando mecum fortè mare ingreditur.* Erant enim mercatores hi liberti, qualis ipſe olim Trimalchio fingitur: & ubi hæc contigerunt, in colonia intra Italiam Græca, urbs maritima fuit Ancon, aut Neapolis. Vt in veteri Satyrico interpretes docent. Sic verò pro Patavino, *etiamsi tum naves*; & MSi, *etiamsi in naves.* Schefferus: *etiamsi tum naves.* Corrigo: *etiamsi tam navus*, Sententia, licèt ſit tam diligens & aſſiduus in libris, tamen bono filò eſt. Attendit ad id, quod vulgò lucubrationes nimiæ pertinaxque ſtudium pallidos & macilentos reddit. Reineſius: *etiamsi tum naves morbosus est.* Leg. *etiamsi cùm nauſeat m. e.* Bona corporis conſtitutione & firma eum eſſe dicit; ſed cùm nauſeâ & inadpetentiâ laborat interdum, morboſi quid & ſuſpecti oſtendere.

2. *morbosus est*] An hìc abeſt negatio, *non morbosus est?* Schefferus.

3. *tres cardueles*] Patavin. & MS. *eardeles.* Schefferus: Vix dubito, quin rectum ſit, *tres cardueles.* Sanè *cardueles* etiam apud veteres Romanos fuiſſe in deliciis, artes varias efficere, & imitari voces edoctas, licet facilè ex Plinio colligere. Vide lib. VII, c. 42.

4. *& dixi, quod must.*] Optimè. Conſule Voſſium in de Conſtr. c. 62. *Scheffer.*

5. *mustela*] Pro MS. & Patavin. *mustella.* Schefferus: *mustella.* Felis, ut quidem putat Rigaltius ad Phædrum. Sed poſſumus de *mustela* vera hìc accipere. *Mustela* dico. Sic enim malo, quam *mustella*, ut hìc legitur.

6. *alias nervias*] i. *fides, chordas.* MS. & ed. Patav. *a. nervas.* Tilebomenus: leg. *nervias.* Schefferus: *alias nervas, & libentissime.* Corrigo: *alias nervas:* puta, *cardueles.* Sequitur deinde nova periodo: *Et libentissime pingit*, ubi *Et*, eſt *Etiam.*

7. *calcem impingit*] dimittit eas à ſe: quaſi jam ſatis didicerit. Eſt enim hæc per faſtidium rejicientis quidpiam conſuetudo. *Schefferus.*

8. *sed venit, dem literas*] Subintelligendum: *sed venit* (petens) *dem l.* Tilebomenus: *sed venit dem literas: sed non vult laborare.* Sic lege & diſtingue: *petit, dem literas, sed non vult laborare.* Schefferus: *sed venit dem literas.* Mutilus hic locus eſt, nec divinando facilè reſtituetur. Tamen neſcio annon id ipſum continuerit, quod ſequitur, *sed non vult laborare.* Mihi certè gloſſam ſapit, vel propter iſtam inconcinnam conjunctionis ejuſdem repetitionem. Ex verbis igitur Tilebomeni (etiam mente Schefferi) ſic foret legendum: *Nec uno loco constitit; petit dem literas, sed n. v. l.* Quod placet; ſed tantum mihi in hac prima politura non ſumo, qui præter ſignificantia verba, & qualem qualem ſenſum ferè nihil ſpecto.

9. *sed curiosus*] Delectatur voce hac Petro-

Digitized by Google

qui plus docet, [1] *quam ſcit. Itaque feriatis diebus ſolet domum venire, & quicquid dederis contentus eſt. Emi ergo nunc puero aliquot* [2] *libros rubricatos, quia volo illum, ad domus rationem, aliquid de jure guſtare.* [3] *Habet hæc res panem. Nam* [4] *literis ſatis inquinatus eſt; quod ſi reſilierit,* [5] *deſtinavi illum artificium docere, aut tonſorium*

Petronius frequenter, etiam in editis. Vnum locum adducam, noſtro non multùm abſimilem: *neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcat.* Eſt hîc *curioſus*, qui noviſſe quærit facta ipſorum. Sic in noſtris, qui non quidem doctus, ſcire tamen multa & recondita, diſcereque paratus eſt. *Io. Schefferus.*

1. *quam ſcit*] hæc jocô dicuntur, ab homine ebrio. *I. Schefferus.*

2. *libros rubricatos*] pro MSi, & Patav. *libra rubricata.* Schefferus: *libra rubricata.* Corrige: *libros rubricatos*, vel *rubricatas*, ut ſubaudiatur, *legis*, ſitque ita dictum, ſicut apud juvenalem Sat. XIV, ℣. 192, ponuntur *rubra leges.*

—— *Scribe puer, cauſſas age, perlege rubras*
Majorum leges. ——

Porro *rubricata leges*, vel *libri rubricati* dicti ſunt, quia capita & tituli librorum juris minio ſuerunt notati. Vnde rubricarum frequens mentio, & apud Perſium Sat. V, *Rubrica Maſuri*, ſcripta Conſultiſſimi ejus viri Iuridica.

3. *Habet hæc res panem*] Ad eundem modum iſtoc dicitur, ut *res habet offenſionem, periculum, precium, uſum*, & id genus. Sidonius V Car. *Otia frigus habent.* Schefferus.

4. *literis*] Peculiari notione, prout notant ſcientiam nonnullam ſcribendi ac dicendi, ex qua *literarum* nomen, oppoſitum *eruditorum* nomini. Sueton. in lib. de Ill. Gramm. cap. 4. *Cornelius Nepos in libello, quod iſtinguit literatum ab erudito, literatos vulgò ait appellari eos, qui aliquid diligenter & acutè ſcienterque poſſint aut dicere, aut ſcribere.* Idem.

5. *deſtinavi illum artificium docere, aut tonſorium*] MS. & Patavin. *d. i. artificii d. a. conſtreinum.* Tilebomenus: *conſtreinum.* ſcribe, *tonſtrinam.* Schefferus: *artificii — conſtreinum.* Hæc verba ſatis depravata ſunt, &, ut cenſeo, ſic emendanda: *deſtinavi, illum artificium docere aut tonſtreinum, aut praconem*, &c. *Deſtinavi, docere illum*, eſt, deſtinavi, ut doceat illum. nam *deſtinare* hic eſt abſolutè poſitum, pro *conſtituere apud ſe.* Quomodo Vellejus II, cap. 110. *pars ſuis ſedibus præſidium eſſe, deſtinaverat.* Sed quid illud, *tonſtreinum?* Puto eſſe à *tonſtrinus*, & intelligi tonſorem, quem ſic cenſeo vocatum, quod ſit in tonſtrina. Sicuti *cupidicinus* eſt in gloſſis pro eo, *qui cupidè eſt in cunis.* Martialis lib. IV Ep. ad Lupum, ratione non multùm diſſimili: *Artes diſcere vult pecunioſas; Fac diſcat citharœdus, aut choraules.* Reineſius: *deſtinavi illum docere artificium aut tonſtreinum aut praconem.* Videtur peccâſſe librarius tranſpoſitu vocalium *e* & *i*, legendumque *tonſtrineum*, ſubintelligendo artificium: tonſtrineus à tonſtrina, ut ſpineus à ſpina. *Tonſtrinum* pro tonſore dici & accipi poſſe dubito. Sed mihi nec *tonſtrina*, nec *tonſtrineum* placuit: illud ideo, quòd difficile hîc ſit locum pro arte capere, tum quòd ſubitò deſultaret conſtructio intuitu ejuſdem à caſu gignendi in accuſandi, cùm tamen utrobique poſſit eſſe alter horum: hoc verò quia artificium tonſorium non eſt tonſtrineum, i. e. ad tonſtrinam pertinens, ſed tonſtrina pertinet ad artificium, eſtque ipſa tonſtrina concretum q. ex arte tonſoria, ut animal ex anima, homo ex huma-

Digitized by Google

forium, aut præconem, aut certè [1] *causidicum, quod illi auferre non possit nisi Orcus.* [2] *Ideo illi cotidie clamo : Primigeni, crede mihi, quicquid discis tibi discis. Vides Phileronem causidicum, si non didicisset, hodie famem à labris non abigeret. Modo, modo collo suo* [3] *circumferebat onera venalia : nunc etiam adversus Norbanum* [4] *se extendit. Litera* [5] *thesaurum est, & artificium nunquam moritur. † Ejusmodi* [6] *fabula vibrabant, cum Trimalchio intravit, &*

† *Excerpsit.* [1] *detersæ*

humanitate, & innumera alia. non sic spina & spineum; nec sic tonsor & ars quemadmodum tonstrina & ars, quippe ars & tonsor (unde Grammaticè tonsorius, a, um) subjectò sunt idem.

1. *causidicum*] Distinguit enim Fabius l. XII, c. 1, forensem atque mercenariam litium advocatorum & causidicorum vocem, seriò, à scientia & virtute Oratoris. *Docere* autem *præconem, causidicum* ita dicitur, quemadmodum *discat citharœdus, aut choraules* ex Martiali proximè adductum.

2. *Ideo illi cotidie clamo*] i. e. frequenter dico, inculco, ἐπιλογῶ. *Sen. Ep.* 27. *Sic itaque me audi, tanquam mecum loquar*, &c. *Clamo mihi ipsi.* Th. Reinesius.

3. *circumferebat onera venalia*] Quænam erant illa onera? Puto ego bajulum fuisse circumforanei alicujus, ejusque res venales circumtulisse per plateas. Nisi malis, *olera venalia*; nam *onera* non satis placet. *Schefferus. Modò collo suo circumferebat onera venalia.* i. e. erat in ordine infimo lanistariorum, φορτοδιαιτητής, ὁ τὰ ἀχρήματα ἐν φορτίοις περιφέρων, quæstum faciens bajulandis mercibus. *Onera venalia* sunt fasces, farcinæ, scortea, manticæ, valisiæ, & quælibet volucra; nobis *Ballen*: collò vel loris collò dependentibus ferri solita. *Reinesius.*

4. *se extendit*] Puto divitem, multisque agris instructum innuere. nam *extendere se* hoc loco, sicut ego arbitror, *proferre res suas & amplificare. Adversus Norbanum* accipio, pro è regione ejus, ex adverso prædiorum Norbani, vicini fortassis hujus Phileronis, atque divitis. *Is. Schefferus.*

5. *thesaurum est*] An hoc retinendum? Plautus Aulul. II, se. 2.

Credo ego jam illum inaudisse, mihi esse thesaurum domi:
Id inviat.

Scio, Vossium censere, illud *Id* hic poni pro *ideo*, ut sit alio loco, verùm haud satisfacit. Adscribam, quod observat Barthius lib. XXXI Advers. c. 6. Dicit ibi, codicem se habuisse Plauti Mſ. qui Taubmanni quondam fuerat, ex eo ita notat: *Auri thesaurum clam omnis, in medio foco. Mſ. glossam istam præfert: Nota, thesaurum neutro genere dici. Sanè futilem non esse puto, & respexisse ad illud, quod sequitur: Nunquam indicare id filio voluit suo. Sed & tertio loco, ubi vulgò legitur, quàm eum thesaurum commonstraret filio. Mſ. quam id thesaurum. Quod ego interpolatum ab in arbitror, qui versum in veteri scriptura claudicare putaverunt. Cum veritas sit, more Plauti M, & Comico non elidatur.* Hæc, ut dixi, Barthius; quæ non parum nostræ firmant. *Schefferus.* Certè in nostro protographo finale compendium hic non aliud quàm *m*.

6. *fabula vibrabant*] Tilebomenus: scribe, *fabulas vibrabant.* Schefferus: *vibrabant* neutraliter, pro, hinc inde jactatæ fonabant. Elegans & appositum verbum, unde *vibrans oratio* apud Fabium. Sed & noster adhibet in talibus, ut constat ex jam antè publi-

Digitized by Google

[1] *deterſa fronte unguento, manus lavit, ſpacioque minimo interpoſito:* ‡ *Ignoſcite mihi (inquit) amici, multis jam diebus* [2] *venter mihi non reſpondit:* [3] *nec medici ſe inveniunt. profuit mihi tamen*

[1] *mul-*

‡ *Trimalchio.*

publicatis. Et in re alia pariſi modò; *pila inter manus luſu expellentes, vibrabant.*

1. *deterſa fronte unguento, manus lavit*] Non ſatis hoc intelligo. Quomodo enim frons detergitur unguentò? Alibi fit ſpongiâ, vel palliò apud noſtrum, non unguentò. Credo ſcripſiſſe, *deterſo fronte unguentò.* Deterſo fronte, eſt, terſo de fronte. Quomodo in editis: *Pierio defundes pectore verba*, pro, fundes de pectore Pierio. Item, *detraxit humeris laciniam*, pro, traxit de humeris. Scheffer: *deterſa.* Conſtructio indicat aliter hoc verbi legendum quàm poſitum. an acumine Hebræorum, aliis punctis ſignantium ſecus quæ legi volunt? Niminum *deterſa* i. *purgata f.* (ab) *u.*, idque ob exceſſum unguenti, & in odium; ac ſequitur, *manus lavit.*

2. *venter mihi non reſpondit*] non fecit officium ſuum, non exſolvit debitum ſuum. Tracta ratio loquendi à debitoribus, qui cùm omittunt facere, quod debent, *non reſpondere* dicuntur. Cic. XVI Ep. 2. *Fit ſæpe, ut ii, qui debent, non reſpondeant ad tempus.* Quia itaque venter ei erat lubricus, nec continebat cibos, ſicut oportuerat, non reſpondiſſe dicitur. Atque ita fortè non incommodè explicare licet iſta verba. Magis tamen inclino, ut exiſtimem hoc ita poſitum, ut apud Suetonium, *villa non reſpondet.* Extant verba virâ Iulii c. 46. *Villa non tota ad animum ei reſpondebat.* Fuſcus apud Sen. Cont. 9. *Quod pius ſim, ad manum argumentum eſt, nempe quia abdicanti reſpondet.* Exodus 1 Epiſt. 6. *non reſpondentia cultoribus arva.* Scheffer.

3. *nec medici ſe inveniunt*] Bene; opinor. Medici ſe non inveniunt; cùm quærunt mederi alicui, ſed medicinam nullam reperiunt efficacem ac idoneam. Nam vocabulum *medici* ſignificanter ponitur, & cum efficacia pro iis, qui re vera medentur, non ſolùm illis, qui medendi profitentur artem. Quaſi diceret, quæſiviſſe quidem ſatisfacere nomini ac profeſſioni ſuæ, voluiſſeque ipſo opere medicos eſſe, ſed non præſtare id potuiſſe. Sic hunc locum explico. Petronius in de bello Civ.

— *quærit ſe natura, nec invenit.*

Ovid. Epiſt. Sapphûs. *Poſquam ſe dolor invenit.* Sic enim ibi habere Mſs optima, Gronovius docuit. Ruricius II Ep. 9. *cùm me in me non inveniam.* Scheffer. *nec medici ſe inveniunt.* Vim elegantiæ iſtius optimè intelligemus ex hiſce *M. Seneca præfat. l. 3 Contr.* ubi de declamatoribus in ludo tironibus: *Volat adſuetæ claſſi & dilecta umbra corpora ſub dio ferre non poſſunt, non umbram ferre, non ſolem ſciunt: vix ſe inveniunt.* i. e. cùm diſerti ſuo arbitriò eſſent intraque ſepta ſcholæ ventilantes magnum ſpirarent, nihil minùs quàm diſertos ſe eſſe agnoſcunt, & vix mutiunt rhetoriſci, cùm in forum venerint pugnaturi. Hic *medici ſe non invenire* dicuntur, qui cùm medici eſſe & ſtare primo loco vel à ſeipſis vel à vulgo putarentur, in arenam, in ægrorum clinas protracti λοιδορίαις (*in verba adpellabiles*) ſunt & cum impoſtoria ſua loquentia promiſſorumque multa caligine & ambage involutorum vanitate non expediunt, quod ægrotis ſit uſui, nullos explicant. Verbum *invenire* eadem venuſtate de inanimatis dixere quoque veteres: *dolorem ſe invenire* de eo, qui cùm antè non ſentiretur, emicare incipit & gliſcere, *Ovid.* XV. *Ep.*

[1] *malicorium, & teda, ex aceto. Spero tamen jam ventrem* [2] *pudere, ni ſibi imponit; alioquin circa ſtomachum* [3] *mihi ſonat, putes taurum. Itaque, ſi quis veſtrum voluerit* [4] *ſua re cauſa* [5] *facere, non eſt, quod illum pudeat. Nemo noſtrum* [6] *ſolide natus eſt. Ego nullum puto tam magnum tormentum eſſe,* [7] *quam continere. Hoc ſolum vetare, ne Iovis poteſt. Rides Fortunata? quæ ſoles me nocte* [8] *deſomnem facere. Nec tamen in triclinio ullum vetui facere, quod ſe juvet*

Ep. Her. tranſumtáque eſt iſta Latinitas in noſtram etiam popularem, cùm eum ſe invenire dicimus, qui quod antè neſcire videbatur, ejus nunc ſe ſatis ſcium eſſe oſtendit; & cùm qualitatem v. g. *ſaporem, odorem, bonitatem, malitiam, ſe invenire*, quæ antè non obſervata nunc ſe erigit, exſerit & erumpit. *Th. Reineſius.*

1. *malicorium*] Pro MS. & Patav. *maleicorum.* Schefferus: *maleicorum, & teda, ex aceto.* Scribe, *maleicorium. Teda* decoctæ in aceto meminit Plinius, ſed contra dentium dolores, non hunc morbum.

2. *pudere, ni ſibi imponit*] pro MS. & Patav. *pudorem ſibi i.* Tilebomenus: *Spero tamen jam ventrem, pudorem ſibi imponit.* ſic lege. *Spero tamen quod jam venter pudorem ſibi imponat.* Schefferus: *pudorem ſibi imponit.* Suſpicor, *pudere, ni ſibi imponit.* Illud *pudere*, poſitum eſt abſolutè, ut in illo Ciceronis 1 de Orat. *Quem non pudet, hunc pœnâ dignum judico.* Sibi imponere ventrem dicit, quando non continet; quia novis aliis atque aliis, ipſique ingratiſſimis remedils ac potionibûs onerabitur.

3. *mihi ſonat, putes taurum*] ſcilicet, *ſonare*, & mugitum edere. Niſi velis legere, *putes eſſe taurum*, & potuit ob literarum ſimilitudinem excidiſſe iſta vocula. Cæterùm ſic Plautus, *crepitat mihi venter vacuus, crepant tibi inteſtina.* Schefferus. *putes taurum. Itaque.* legendum: *putes taurum mugire. Itaque.* Io, Cai. Tilebomenus.

4. *ſua re cauſſa*] Illud *cauſa*, gloſſema videtur. *Suare*, eſt *ex ſua re*, omiſſâ præpoſitione. vide infr. *Io. Scheffer.*

5. *facere*] ſcilicet, quod natura exigit. Sic infrà: *capit ad ſtellas facere.* Suſpicor ſic uſurpaſſe Plautum IV, ſc. 7, v. 81, ubi ait:

— tunc etiam cubitare ſolitus es in cunis puer?

Sl. Scilicet. B. A. etiamne facere ſolitus es, ſcin' quid loquar?

Novi, aliter hoc explicare doctos, ſcilicet ut turpiculum quid denotet; nec repugno. Tantùm illa ipſa verbi ambiguitate puto ludi, ut non infrequens eſt Plauto. Conveniunt utique, cubitare in cunis, atque *facere* illo, quo dicebam, ſenſu. *Schefferus.*

6. *ſolide natus eſt*] ſic compactè, ut nihil intus ſit ſpirituum; qui ſubinde deſiderant exire. Verè Petronianum. Sic enim in editis: *Ita verò, inquam ego, tanquam ſolidos alligaturus, quibus non ſoleat venter injuriam facere.* Scheffer.

7. *quam continere*] abſolutè. Ita mox: *medici vetant continere.* Sic *continentiam* abſolutè poſuit Suetonius in Claudio cap. 32. *Dicitur meditatus edictum, quo veniam daret flatum crepitumque ventris in convivio emittendi: cum periclitatum quendam pra pudore ex continentia reperiſſet.* Idem.

8. *deſomnem facere*] Eripere mihi ſomnum, bombis tuis. Sic *depilu, deplumis* exſtat apud alios. *Idem.*

1. *omnia*

Digitized by Google

vet. Et medici vetant continere ; vel, si quid plus venit, [1] omnia foràs parata sunt : [2] aqua, lasanum, & cetera minutalia. credite mihi, [3] anathymiasis si in cerebrum it, in toto corpore [4] fluctum facit. Multos scio sic periisse, dum nolunt [5] sibi verum dicere. † *Gratias agimus liberalitati, indulgentiæque ejus, & subinde [6] castigamus crebris potiunculis risum. Nec adhuc sciebamus nos in medio lautitiarum, [7] quod ajunt, clivo laborare.* [8] *Nam tum mundatis ad sympho-*

† *Excerpius.*

1. *omnia foràs*] Ita suprà: *Domi leones, foràs vulpes.* Et in jam editis. *G. noster foràs canat.* Io. Schefferus.

2. *aqua, lasanum*] pro MS. & Patav. *a. lassant.* Tilebom. *lassant.* L. *lana.* Schefferus : *aqua, lassant, & cetera minutalia.* Scribe, *aqua, lasanum, & cetera minutalia.* Per *minutalia* intelligit cùm alia, tum lignum, cum adhærente spongia, de qua Seneca Ep. 70. *Lignum, quod ad emundanda obscæna adhærente spongia positum est, totum in gulam furpit.* Sunt autem *minutalia* dicta à *minutal*, quod significat minutum qualecunque. habesque *minutalia* etiam in Glossis Tironis cap. 10, pag. 51.

3. *anathymiasis si in cerebrum it, in toto*] MS. *anathimiam is si in cerebrum it in toto.* Patav. edit. *anathimia is si i. c. it, & in toto.* Schefferus ad Patavinam : Mirè hæc corrupta sunt. Scribe confidenter cum Cl. Gronovio, *anathymiasis in cerebrum it.* A'νάθυμίασις Græce, vapor est, & exhalatio quæ hîc de ventris flatibus intelligenda. *In cerebrum it*, ad eundem modum, sicut suprà, *vinum mihi in cerebrum abiit.* Reinesius : *anathymiasis si in cerebrum it.* Græci hoc dicunt βλαπτόμενος ὑπὸ τῦ ἄνω ἀναθυμιάσεως (*læsi ab anathymiasi vini*), *Athen. l.* 2. *Anathymiasis* verò pro vapore seu exhalatione medicorum Latinitatis corruptæ vocabulum est. *Octav. Horat. l.* 2 *Emporisc. c.* 1. *Quibus ex anathymiasi caput fuerit loquinatum. Guarimpotus* Petro Damiani æquali seculo undecimò, *l.* 1 *Paßionarii, cap.* 2, sic : *Quod si ex stomacho fuerit anathymiasis in cerebro ; & l.* 2, *c.* 18. *Anathymiasis est stomachi resolutio ex fumositate.* Et seculo tertiò decimò *Matth. Silvaticus med. de Salerno Pandect. c.* 443. *Anathymiasis, autimiasis, delatio fumi superfluo à stomacho ad corpus.* Paulò doctius proximus ab hoc *Ioh. Anton. Campanus l.* 9, *Ep.* 44. *Dicunt medici, ægritudines me stomachi fumò, quem & Græci anathymiasin vocant.*

4. *fluctum facit*] Ita eleganter illos flatuum discursus cum bombo seu mugitu, fluctuum, inflat, describit. *I. Scheffer.*

5. *sibi verum dicere*] Quæri an scribendum, *dici* : Sed erubescebant dicere, *nolunt dicere verum sibi.* Illud *sibi* eleganter ponitur pro *ab*, quod ad usus commodique eorum valet. Sensus est ; etiamsi sentiant, quid exigat natura, nolunt tamen illud fateri, ac sic palàm dicere verum, quod ipsis tamen foret utile. *Schefferus.*

6. *castigantes crebris potiunculis risum*] Erumpentem cœcremus atque impedimus. Eleganter Statius lib. IX Theb. de equo loquente : *nodis & castigata jubarum libertas.* Idem.

7. *quod aiunt clivo*] Pro MSi, & Patav. *quo ajunt divo.* Schefferus: *quo ajunt, divo :* N. Heinsius : *quod ajunt, clivo.* rectissimè. Porrò *laborare in medio clivo rei*, ille dicitur, cui pars illius maxima superest conficienda.

8. *Nam tum*] Pro MS. & Patav. *Nam cum.* Schefferus: *Nunc cum mundatis.* Perperam. Legendum, *namque mundatis*, aut quid simile. Proxime

M abieri-

Digitized by Google

symphoniam mensis [1] *tres albi sues in triclinium adducti sunt,* [2] *capistris, &* [3] *tintinabulis culti, quorum unum bimum nomenculator esse dicebat, alterum trimum, tertium vero jam senem. Ego putabam petauristarios intrasse, &* [4] *porcos, sicut in circulis mos est, portenta aliqua facturos. Sed Trimalchio exspectatione discussa:* † *Quem, inquit, ex eis vultis in cœnam* [5] *statim fieri? Gallum enim gallinaceum,* [6] *phasiacum, & ejusmodi nenias rustici faciunt: mei coci*

† *Trimalchio.*

abierimus à scriptura veteri, si legamus, *tum.*

1. *tres albi sues*, &c.] Etiam hoc pro supercilio Trimalchionis rem magnificat: tali enim colore fuisse suem Calydonium est in Cleomenis Meleagro apud *Athen. l.* 9. Varicolores habebantur pro deterioribus. Cæterum pompa ista *suum* tintinnabulatorum an sit è veteribus Romanis una nescio; poterat videri ad XII illos D. AntonI dictos, cum tintinnabulis per vicos Lutetiæ libere vagantes, conficta esse; nihil tamen adfirmo. *Th. Reinesius.*

2. *capistris*] Ad ora revinctis, quibus possent, quò esset lubitum, deduci. Martial. lib. 1 Epigr. 84.

Paret purpureus aper capistris. Io. Schefferus.

3. *tintinabulis*] Ad collum adpensis, quibus ad spectaculum ipsarum vulgo traherentur. Hunc enim puto fuisse scopum istorum tintinabulorum. Ita habes asinum, *tintinabulis peraruntis exornatum* apud Apulejum lib. x. *Scheffer.*

4. *porcos, sicut in circulis mos est, portenta aliqua facturos*] Ludos, & cumprimis saltus admirandos per rotas, & id genus, quod alias petauristæ ipsi facere consueverunt, & sursum deorsum per aëra se librare, volitantium instar, perque orbes cito saltu se transmittere. De quo Manilius lib. v.

Ad numeros etiam ille ciet cognata per artem
Corpora, quæ valido saliunt excussa petauro,
Alternosque cient motus: elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus casu suspenditur ille.
Membráque per flammas, orbesque emissa flagrantes
Molliter ut liquidis per humum ponuntur in undis.
Delphinumque suo per inane imitantia motu
Et viduata volant pennis & in aëre ludunt.

Hæc ergo talia interdum & quadrupedes docebant facere, populoque in circulis ostentabant, quæ res duravit ad nostra usque tempora, meminimusque nos equulei, capræ, catulorum, qui hac arte plebem oblectarent. *Idem.*

5. *statim fieri*] Grandius, pro parari, mactari. quomodo victimæ dicuntur *fieri*, cùm mactantur diis. vide Brissonium. Nisi malimus, culinare verbum esse, propriéque de præparatione ciborum usurpari, quod mihi placet. Vt intelligatur, *coctum fieri*, quod usurpat noster in frequentibus. Plautus Aulul. III, sc. 3. *Coquite, facite, festinate nunc jam, quantum lubet.* Malè corrigunt nonnulli, *farcite.* Martialis XIII, Ep. 54 de perna:

Cœnatam mihi fiet, vel massa licebit
De Menapis; lauti de petasone vorent. Idem.

6. *phasiacum*] Vt hoc è tribus pro MS. & Patav. *penthiacum* eligerem, permovit comma in MS. post *gallinaceum.* Tilebom. *penthiacum* lege, pen-

cœci etiam vitulos [1] ano coctos solent facere. † *Continuoque cocum vocari jussit, & non exspectata electione nostra maximum natu jussit occidi: & clara voce.* ‡ *Ex quota [2] decuria es?* † *cum ille ex quadragesima respondisset:* ‡ *Emptitius [3] an, inquit, domi natus es?* † *Neutrum, inquit cocus, sed testamento Pansæ tibi relictus sum.* ‡ *Vide ergo, ait, [4] ut diligenter ponas; si non, te jubebo in decuriam viatorum conjici.* † *Et quidem cocum [5] potentia admonitum in culinam obso-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Cocus.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.*

pentaplum (πενταπλόον, — πλοῦς, quintuplus, quintuplex). Schefferus: *penthiacum.* Hoc quid sit, non assequor. Putes, *penthicum* scribendum, & gallinaceo jungendum esse, ut sit πένθικος (*lugubris*) gallinaceus, fortè quia Nocti sacer. Reinesius: *Gallum enim gallinaceum, penthiacum, & ejusmodi nenias rustici faciunt.* Superbus jactator suæ culinæ lauticias extollit, quæ in aliorum, etiam Regum, mensis è remotis locis petita ponuntur, conspuit & depreciat. Quem *penthiacum* dicit, eum *h* trajectâ *phasiacum* esse putem, sc. gallum: æquantur enim phasiani generi gallinaceo alendi facultate, sapore præstant. Idem *Petronio* in editis quoque celebratur *ales Phasiacis petita Colchis.* Quod propiùs abfit à scripto; quàm quod dedi, excussis omnium Cœnasum elenchis, vix reperietur.

1. *ano coctos*] Pro MS. & Patavin. *uno cocto.* Tilebom. & Schefferus, hujus verba: *ano cocto solent facere.* Perperam. Scribendum: *anò coctos solent facere.* Sic in sequentibus: *anò coctus fieret.* Illud *ano*, est *aëno*, vel *abenò.* Quanquam & in Isidori libris occurrat *enulum*, e simplici, ab hoc *ano* sive *ano.* Schefferus.

2. *Ex quota decuria es? cùm ille se ex quadragesima respondisset.*] Artificiam Collegia habebant suos Patronos, Quinquennales, qui & Magistri: Decuriones: uniuscujusque etiam eorum Corporati in Decurias distributi erant: quo de plura *ad Inscr.* 19 Cl. I. Transferri verò ex una in aliam modò honorificum & lucrosum; modò ignominiosum non minùs quàm si militi gradus mutaretur, ut è digniore loco ad statum Equitis seu Tironis retrojiceretur; eodemque modo minatur hic Trimalchio coco suo, si diligenter non posuerit, se eum in *decuriam Viatorum* conjecturum. Censenda autem ista sunt ad morem Vrbis, in qua tot coquorum Decúriæ; in Colonia, ubi reliqua agi fingit Petronius, Corpora tot capitum, quæ quadraginta Decurias implerent, fuisse non potuerunt. *Reinesius.*

3. *an, inquit*] MS. *an inquit.* Patav. edit. *inquit, an.*

4. *ut diligenter p.*] *ut d.* sic MS. Pat. edit. *ut* omisit. Schefferus: *diligenter ponas.* Etiam hoc culinare verbum, pertinetque ad coquos, præparantes cibos. Mart. lib. XI Ep. 86.

Hinc exit varium coco minutal,
Vt lentem positam, fabamque credas.

5. *potentia admonitum*] MS. & Patav. edit. *potentia.* Tilebomenus: *Et quidem cocum potentia admonitum.* Scribe. *Tum quidem coquus potentia admonitus.* Schefferus: *potentia admonitus.* h. e. potenter, validè, vehementer, ut sit ablativus. Verùm ego mallem, *potentia admonitum*, isto sensu: fuisse coquum admonitum per ista heri verba potentiæ, quam herus in ipsum haberet, metuque ejus adactum, ut summa cura expediret mandata ejus. Cic. in Top. *ut veni Ve-*

Digitized by Google

obſonium duxit. Trimalchio autem miti [1] *ad nos vultu reſpexit:* † *Et vinum, inquit, ſi non placet mutabo, vos illud oportet* [2] *bonum faciatis. Deorum beneficio non emo, ſed nunc quicquid ad ſalivam facit in ſuburbano naſcitur eo, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine eſſe* [3] *Taracinenſibus, & Tarentinis; nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut cum* [4] *Africam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi Agamemnon, quam controverſiam hodie declamaſti.* [5] *Ego autem* [6] *ſi cauſas non ago, in diviſione tamen literas didici; &* [7] *ne mi putes ſtudia faſtidita, tres bibliothecas habeo, unam*

† *Trimalchio.*

liam, tuáque & tuos vidi, admonitus hujus arii alieni, nolui deeſſe ne tacita quidem flagitationi tuæ.

1. *ad nos vultu reſpexit*] Petronianum. Vt in editis: *reſpiciens ad Eumolpum.* Io. Schefferus.

2. *bonum faciatis*] Sic & Martialis lib. v Epigr. ad Turanium:

Vinum tu facies bonum, bibendo.

Formula eſt, modeſtè excuſantis tenuitatem rei appoſitæ. *I. Scheffer.*

3. *Taracinenſibus*] MS. *tarracimenſibus.* Patav. ed. *Tarracinentibus.* Schefferus: *Taracinentibus.* Num legendum, *Taracinenſibus?* Pomponius Mela II, cap. 4. *Sinueſſa, Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi, Taracina, Circes domus.* De Neronis profuſione in prædiis inſtruendis dilatandiſque, qua de agitur hoc loco, Suetonius abunde, & plerique veteres.

4. *Africam ire*] Vt Argum. Phorm. *Chremes clam habebat Lemni uxorem.* & Cæſar: *Pompejus Cypri viſus eſt.* Iuſtinus: *Cypri exulare.*

5. *Ego autem*] Hic *autem*, eſt *enim.* Quale quid & apud veteres Iuriſconſultos obſervaſſe ſe Briſſonius commemorat. Infrà noſter: *In anguſtiis autem amici apparent.* Schefferus.

6. *ſi cauſas non ago, in diviſione*] Non exiſtimo ſe bene hæc habere. Quid enim, *in diviſione?* Scio, diviſionem partem eſſe declamationis, exercitiive apud Rethores, & jam pridem dixi aliqua in opuſculo de Stylo. Verùm ea non pertinet ad literas, ſed cauſſas. Puto igitur oportere diſtingui: *ſi cauſas non ago in diviſione, tamen literas didici.* Cauſas agi in diviſione puto, cùm ad diviſionem factam ſingulæ illarum explicantur partes. *Scheſſerus.* Ego, *in diviſione*, ſi id aliquomodò analogia phraſeos ferret, ut dicimus *in otio, in progreſſu*, &c. facilè pro *captim, in tranſitu*, ſimilive caperem. ut eſſet ſenſus: quantum per ætatem & ſtatum licuit, ſtudia attigi, non faſtidivi. Vel etiam: *Ego ſi cauſas non ago*, aptus tamen agere, ſive in foro, ſive in ſchola; *in diviſione namque literas didici*, h. e. (partem præcipuam ponendo pro toto) Rhetoricæ operam aurium & linguæ locavi, declamavi, eoſque progreſſus feci, ut intelligam quid in controverſia ſit, quid proponendum: hoc enim eſt *diviſionis*, ut habet auctor ad Herennium. & *literas didiciſſe*, propriè eſt acutè ſcienterque dicentium, aut ſcribentium, ut Cl. Schefferus paulò antè ex Sueton. docuit. Sed jam habito MSô, video nullum eſſe comma inter *ago* & *in*, poſſuntque hæc pro cujuſque captu intelligi, atque diſtingui. Vtrum accipias, *in diviſione agere*, aut *diſcere*, parum ad guſtum. Nam *cauſas agere*, planè includit omnes partes declamationis, *&c.*

7. *ne mi putes ſtudia faſtidita*] pro MSi, & Patav. *n. me p.ſ. faſtiditum. mi*, eſt *mihi.* ut ſæpe. Mutavi, quòd deſcriptori

tinam Græcam, [1] *alteras Latinas. Dic ergo, si me amas,* [2] *περιστάσιν declamationis tuæ.* † *Cum dixisset Agamemnon.* ‡ *Pauper, &* [3] *dives inimici erant; ait Trimalchio,* † *Quid est pauper?* [4] *Vrbane, inquit Agamemnon, & nescio quam controversiam exposuit. Stratum Trimalchio: Hoc, inquit, si factum est, controversia non est; si factum non est,* [5] *nihil est.* † *Hæc, aliaque cum effusissimis prosequeremur laudationibus,* † *Rogo, inquit, Agamemnon mihi carissime, numquid duodecim erumnas Herculis tenes, aut de* [6] *Vlyxe fabulam, quemadmodum illi Cyclops pollicem* [7] *penicillo extorserit? Solebam hoc*

† *Eucolpius.* ‡ *Agamemnon.* † *Trimalchio.* ‡ *Eucolpius.* † *Trimalchio.*

ptori tantum difficilè tribuam: quem novissima, & in progressu meliùs noscemus.

1. *alteras Latinas*] pro MS. & Patav. *alteram Latinam*, Scheffenus: *alteram latinam*. Mallem, *alteras latinas*, quia sermo est de bibliothecis tribus. Tilebomenus: *tres bibliothecas habeo.* lege. *duas bibliothecas habeo.*

2. *περιστάσιν declamationis*] MS. *περιστασιν.* in marg. *circumstantiam.* Scheffenus: *circumstantias*, quas & *attributa*, & *elementa* vocant, sunt ea omnia, quæ ad personam, rem, locum, tempus, modum, causam pertinent alicujus facti, ut ostendimus in Notis ad Anonymi Rhethorica. Ergo, *dicere περιστάσιν declamationis*, nil est aliud, quàm explicare seu enarrare factum, cum omnibus suis circumstantiis, de quo habenda declamatio. Ideo & statim pòst sic incipit Agamemnon: *Pauper & dives inimici erant.* Vult narrare factum, & sic tradere argumentum declamationis.

3. *Pauper & dives inimici erant*] Frequentissimè in hoc argumento, inimicitiarum Divitis & Pauperis experiri consueverunt Rhetores: sic *Quintil. declam.* VII, IX, XI. Ista nostri referam ad *M. Senec. 5 Controv.* secundam, vel etiam quintam. *Th. Reinesius.*

4. *Vrbane*] quid ita? quia per hoc, dum nescire sese ait Trimalchio, quid sit pauper, divitias suas insinuat, quas scilicet non sinant eum hoc novisse. *Is. Scheffenius.*

5. *nihil est*] controversia nempe. Nam si revera ita factum, sicut tu nunc memoras, quis erit locus controversiæ. Postulat enim ea rem dubiam, sive in persona, sive in tempore, sive in loco, sive in re quapiam alia. At eu ista profers, tanquam indubia. Hunc puto esse loci sensum. Plaut. Captiv.

At nihil est, ignotum ad illum mittere, aperum luserit. Scheffer.

6. *Vlyxe*] Sic MS. & inferè; editi *Vlyxei pro ariete.* non ut hic Patav. *Vlisse.* enim mutatur in *s*, ut *Ajax*, ex *Aias*; *&c.*

7. *penicillo*] MS. & Patav. ed. *poricino.* Scheffenus: *poricino.* Vlysses *poricinus* hic est, opinor, ab antiquo *porico*, pro quo deinde dixerunt *porgo*, & *porrigo*; quanquam fortè rectius sit *poricino*, quomodo à *cado*, est *cadivus*, atque ita accipi de eo poteat, qui porrexit quidpiam Cyclopi, vinum fortè: nam fabula, quam respicis, ignota est, nec apud Homerum exstat, quod eum his convenit. Postremò credi potest, tale quid finxisse Trimalchion, ut solent præsidentes, & jactabundi, licèt imperiti rerum, nam & quod sequitur de Sibylla Cumana, aliàs non legitur, & mox *insolentiâ* Trimalchionis expressè notatur. Tilebo-

non me Herculis illi ignoscerem, si piscem prætexisset: At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu: † Ergo, inquit, quia tam male memoriæ es, palam nobis illum exenterа. ‡ Recepta cocus tunica culorum arripuit, porcique ventrem hinc, atque illinc timidâ manu fecuit. Nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus, [2] tomacula cum botulis effusa sunt. Plausum, [3] post hoc automatum familia

† *Trimalchio.* ‡ *Exenterius.*

Patavino hîc *exenterare*. Schefferus: *exenterate*. Corrige, *exenterare*, ut suprà.

1. *hinc atque illinc*] ab hac atque illa parte. Florus IV, c. 2. *Trecenta amplius millia hinc vel illinc, præter auxilia Regum.* Schefferus.

2. *tomacula cum botulis*] MS. *thumatula cum botulcus*. Patav. ed. *tomacula c. betulcis*, huic Schefferus: Corrige, *cum botulis*; vel *botellis*. Botuli ex intestinis, itaque præbebant speciem porci non exenterati. Erant autem in deliciis apud veteres, ut notum. Paulus Frambottus Patav. in præfatione: Ioanne Sarisberiensi auctore porcus Trimalchionis aliis animalibus, atque escis gravidus, in hoc fragmento lepidissimè describitur. Tilebomenus: *porcique ventre tomacula cum botulis effusa*. Porci istius, ut ita vocem, Trojani, qui Trimalchionis mensæ apponitur, meminit Ioannes Sarisberiensis, Episcopus quondam Carnotensis, Ludovico VII in Galliis rerum potiunte, Policratici sui libri octavi, capite septimo, his verbis: *Canam Trimalchionis apud Petronium, si potes ingredere, & porcum sic gravidari posse mirabere: nisi fortè admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollat.* Ioa. Lud. Praschius in epist. ad Chr. Arnoldum: quod ajunt, *narrationem casus infelicis illius, vitreorum vasorum artificu, & porcum Trimalchionis aliis animalibus atque escis gravidum, his contineri; quæ à Joh. Sarisberiensi accepimus Petroniana esse*: facilè vel ex *Gellio* scias, *lib.* III *Noctium*, c. III, quæ sit vera in his talibus *judicii norma*. Dein, quis malit hinc efficere, non fefellit, quàm cautè fefellit? Quasi legisse Sarisberiensem non queat simia, &c. Reinesius in præfatione: Saresberiensem alio saltem exemplari sive Gallicô sive Anglicanô, non hoc Trugurianô, quod putant & supponunt Viri docti, usum esse tandem deprehendo. Nam lib. 8 c. 7 cum qui de porco Trojano, aliis animalibus gravido, luxûs causâ parato & illato mensis, docere velit, *cœnam Trimalchionis apud Petronium ingredi* jubet; at ejus generis porcum neque editiones Petronii, neque Fragmentum hocce usquam vel nominant, vel describunt: quod tamen persuadere nobis voluit *Frambottus*: nimirum botulos habens pro animalibus, & turdos vivos tantisper clausos in ventre porci pro hujus fartura. Idem in scholiis: *tomacula cum botulis effusa sunt*. Porcus botulis fartus, itemque aper suprà in cujus ventre turdi vivi clausi fuerunt, non est porcus Trojanus Quiritium, de quo providit Lex Fannia, v. *Macr. l.* 3 *Sat.* 13, sed instar ejus; neque idem cum isto χοῖρος ἐντὸς τῆς μαγίρου δειπνὶς ἅπαν πλήρη ὕσων πολλῶν ἀγαθῶν (*porcus assus pronum ventrem multorum bonorum plenum ostentans*) ex Hippolochi Macedonis epistola, qua Carani nuptiale epulum descripsit apud *Athen.* 4, *cap.* 1; neque ille semiassus, semilixus, ἀσφαγὴς γαμίσκος χοῖρος (*injugulatus, gravis porcus*), apud eundem lib. IX. Est enim inter hosce & istum Romanorum veterum pluisculum differentiæ; id quod fraudi fuit curiositati *Saresberiensis*, qui *l.* 8 *Polycrat. cap.* 7, de porco in cœna Trimalchio-

familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit: nec non cocus potione

chionis sic loquitur, tanquam Trojanus iste fuisset. Quod si cui durum viderur ei memoriæ errorem imputare, alienum & quidem integrius exemplar, quo Trojanum istum repererit, cum locutasse, probabiliter affirmari potest. *De ansere, qui intra se capio cupedia* (ita l. pro *anapia* & *anacupia*) *prandit*, i. e. olus, ficiatum, turdum, rurturem, alias aves, Poëta anonymus:

Plures fuginato conduxit forcilla capôn
Cupedia & pulpas ducere docta mimi.
&
Una capit totas anseris ira dapes.

Vix serò animadverto Dn. Reinesium efficacissimè huic Fragmento patrocinari. In seqq. enim dicet: *verba nostri ex Sarisberiense esse fidefricta.* Ergo noster Sarisberiensem legit, verba & res inde mutuavit, ut suum interpolaret. Qui igitur fit, quòd Sarisberiense portum nobis Trolianum tot alits animalibus gravidum in cœna Trimalchionis promittente, hic duos quidem apponat porcos, sed priori vivis tantisper tardis clausis usque eadem voluptaris causâ crumperent & triclinium pervolitarent: altero bubulis solùm distento. Næ si noster Sarisberiensem legisset, aliter vel alterutrum farsisset porcum. Vnde mihi firmiter persuadeo, ei nunquam Nugas Cur. Sarisberiensis visas. Quidquid etiam sit. Et Raschius: *caute* inquit *se fefellit.* Stolidi hoc esset non cauti, verba exscribere, & materiem sub qua tutissimè latere possis susque deque habere. Quò ex Gellio tendit, ut fragmentum moribus ingenii atque linguæ Petronii consentiat, ad talia passim respondetur; nec non pulchrè infrà, vel ob summam æqualitatem styli, verba fragmenti ex Sarisberiense non esse subtecta.

3. *post hoc automatum*] Sic MS. *automatum*, non Patav. — *aton.* Scheffer.us: Optimè. Intelligendum autem est *automatum* de facto coci, quod ipse proprio instinctu, nemine petente, aut suggerente susceperat. Glossæ veteres eruditissimæ, *αὐτόματος*, *sponte, injussus, sponte.*

1. *Gajo feliciter*] Schefferus: Bene precantur Trimalchioni, hoc enim prænomen ejus fuit. Neque aliter habent prædicti editi. Inscriptio postis triclinaris, suprà memorata. G. Pompeio. Item paulò pòst: G. Noster (ita habent libri veteres consensu maximo, non ut noster, CN.). Semper prænomen ejus per G. signatur, quod *Gajum* denotat. Vide Probum à Cl. Ernstio publicatum. Putat quidem Ianus Douza r. Præc. 14, CN. utrobique oportere scribi, quia *Cneus* fuerit Pompei Prænomen. Sed non magis *Cnei*, quàm *Gai*, sive *Cai* dicti sunt Pompei, uti liquet ex Inscriptionibus apud Gruterum satis multis. Quare frustra hic de mutatione cogitatur. De *Feliciter*, Brissonius videri debet, & Phædrus noster v, cap. 2. *Gajo feliciter tonitruavit.* Statilius in Apologia: Satis liquet, P. C. ex iis quæ hactenus disputavimus; quanti sit ad sententiam de hujus fragmenti statu ferendam, quòd mendis & barbarismis, & cæteris sermonis vitiis, inquinatum ac deformatum est, cùm partim ea vitia de industria adhibita, partim fortuitò illapsa ostendimus. Age viciſſim, quæ integra hic videmus, quæ castigata, quæ urbanitatis, & elegantiæ plena, & ad Petroniani palati saporem perfecta, num à barbaro & inconcinno illorum seculorum excogitari ac fingi potuerint, quorum si placet nonnulla insigniora in medium proferam. Omissis quæ doctissimus Schefferus (suprà) recensuit, addo *cenam liberam, pueros capillatos, canes laconicos, ferrum Noricum, titulum auctionis, cisternam frigidariam; sponsionis provocationem, si prasinus proximis Circensi-*

Digitized by Google

[1] potione oneratus est, etiam [2] argentea corona, [3] poculumque in lance accepit

bis primam palmam; meo monumentum quod haredem non sequetur. x in fronte pedes centum, in agrum ducentos pedes porrectum; adde *morem ultimo supplicio in servos animadvertendi*, & *quòd genio Domini, maledicere capitale fuerit.* Quid illæ notiones vocum ex intimo Latinitatis penu depromptæ? *familia* pro servis, *contubernalis* pro uxore servi, *malignè* pro parum, *pro reliqua sua insolentia*, non juxta rel. s. i. *duravi interrogare* pro sustinui cum Tacito (de Augusto, *in nullius unquam suorum necem duravisse*); *præconis artificium* pro re quæstuosa cum Martiale, *artes* enim, ait ille, *discere vult presumptuosa, præconem facito vel architectum; fortuna filius* cum Horatio; *imperare* pro exercere cum Virgilio, ubi ille,

Exercetque frequens tellurem atque imperat arvis.

Insigne Piscium natos observantes futura, eruditionem non vulgarem sapit; observantes pro piscibus quasi per antonomasiam. Iam *proscribere*, i. e. venum exponere; jam *castigare crebris potiunculis risum*, & non potius coërcere; & *interpellare* pro impedire; *subornatus* pro instructus; *supremum diem obire pro mori*, ad summum enim barbarus obire simpliciter dixisset; *offendere* pro displicere. Quid illa? *secundum literas, secundum statuam, ab hoc epigrammata petitarum cæpit esse mentia; ab hoc fercula Trimalchio ad lasanum surrexit*; nonne in medio Latio videntur nata? &, *odi pessime*, non potius odi maximè. Quid illæ aliæ formulæ minimè vulgares, *& sucinus indignum, aliquis vuillam esset tunicam habet?* ubi notabilis est antiquorum lanæ frequentior, quàm lini usus, & ipse non admodum vulgò notus: Item, ubi Trimalchio in coquum excandescens *Oblivisceretur*, inquit, *aliquis porcum exenterare*: in quibus ego formulis Maronianam musam elegantissimè hunc ipsum affectum exsequentem agnosco, cum ait,

Tuus pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad limina surgere vitæ.

Iam illa transitiones lepidissimæ *Quid multa? ne multis vos morer...* it. ubi convivas oscitantiam coci damnantes inducit, quòd porcum non exenterasset, ipseque dixit, *non mehercules illi ignoscerem, si piscem peperisset*, statim subjicit; At non Trimalchio, qui relaxato ad hilaritatem vultu, *Ergo, inquit, quia iam male memoria es, palam nobis illum exenterа.* affine huic illud Virgilii,

Hæc Proteus, & se jactum dedit æquor in altum,
Quamque dedit formamrerum mutatus sub vertice torsit.
At non Cyrene, nunquæ ultra effata tiorem:
Nate licet tristeis, &c.

Audite reliqua hujus narrationis, & nisi lepidissima sunt, & vere Petroniana, me licet impostorem, & planum, & hoc fragmentum suppositicium, & adulterinum judicate. *Recepta coquus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem timida manu fecit; nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus tomacula cum botulis effusa sunt. Plausum post hoc automaton familia dedit, & Gajo felicitèr convenit.* Quid elegantius, quid expressius, quid lepidissimo scriptori convenientius? sexcenta sunt hujusmodi, P. C., quæ si velim enumerare singula & laudare pro merito, nullum dicendi finem faciam, &c.

[1] *potione oneratus*] mallem ego, *honoratus*, hoc enim quærebatur potione ista, non ut ebrius evaderet. Petronius in editis: *Apollo lynam modo nato flore honorabat.* Vereor, ne hoc vitium recurrat inferius, ubi legitur: *oneratusque aliquot coronis.* Quia sequitur *unguento fluente*, ceu illo ipso tempore, *Schefferus. oneratus.* Præstat de servis

iccepit Corinthia, quam cum Agamemnon propius consideraret; ait Trimalchio: † *Solus sum, qui vera Corinthia habeam.* † *Exspectabam,* [1] *ut pro reliqua insolentia diceret, sibi vasa Corintho adferri. Sed ille melius: Et* † *forsitan, inquit, quæris quare solus Corinthia vera possideam? quia scilicet ærarius; à quo emo Corinthus vocatur; quid est autem Corinthium,* [2] *nisi quis Corinthum habeat? Et, ne me putetis* [3] *nesapium esse,* [4] *valdè bene scio, unde primum Corinthus*

† *Trimalchio.* ‡ *Eumolpus.* † *Trimalchio.*

servis *oneratus*, quàm honoratus; & hic non solùm potione, sed & aliis, ut sequitur, acceptus.

2. *argentea corona*] Quæ habebat folia ex argento. Plinius xxi, cap. 3. *Crassus dives primus argento aurōque folia imitatus, ludis suis coronas dedit.* Schefferus.

3. *poculumque*] potionem. Lampid. in Heliog. *Denique hæc genera poculorum ante Heliogabalum non legantur.* De massicato, pulejato, & similibus vinis loquitur. Est verò Petronianum. Sic enim in fragmentis edidit: *ad libidinis incitamentum myrrhinum sō poculum bibisse.* Idem.

1. *Exspectabam, ut*] Prorsus elegantèr. Senec. Ep. 96. *Expello jām, ut manducata ponantur.* Idem.

2. *nisi quis Corinthum*] Puto emendandum, *nisi quia Corinthum.* non aliam ob causam vas dicitur Corinthium, nisi ob eam, quia quid habet ex Corintho. Terent. Eunuch. v, sc. 5. *Non dubium est, quin mihi magnum ex hac re sit malum, nisi quia necesse fuit hoc facere.* Schefferus. *Quid est autem Corinthium, nisi quis Corinthum habeat.* lege. *quid est Corinthus, nisi qui Corinthum habeat.* Cæterùm cum mecum ipse reputo hunc locum Petronii; atque cum his comparo, quæ Marcus Antonius Muretus enarrat de ære Corinthio, variar. Lectio. Libri tertii, capite quinto: libenter contenderem, hæc illum meatem & oculos advertisse, ac novum istud Fragmentum aliàs confuluisse. *Tilebomenus.* Cui suprà *in minus*

obsiarii cella plus repositum est argenti, quàm quisquam in fortunis habet; qui *tot pedibus stat, tot terrā marique possidet*; cui infrà, *superflui uno die in arcam infertur sestertium centies, boves domantur quingenti*; qui *Siciliam* (ustoli per jocum, ut Satyræ ratio non abnuit) *suis agellis conjungit, ut cùm Africam libuerit, ire in per fines navigget*; & jam olim *plus habuit quàm tota patria.* Quidni, inquam, is quoque *Corinthum* sō *habere* dicat, aut esse? tè sic intelligi velit? Hæque *παρὰ προσδοκίαν*, magnifico sensu, capienda. *Quid est habere Corinthum*, sive à fabro, sive ab urbe sic dictum, *nisi quis Corinthum*, Corinthosve ærarios, vel æquipollens *possideat, aut verò multō magis opes urbi Corintho pares.* Et hoc, est illud *melius (Sed ille melius)* quod præmittitur. Dicerem quidem simpliciter intelligi Corinthum urbem; quòd hîc haud dubiè sub nomine Trimalchionis de Principe agatur, Nerone, aut Claudio: id verò dramatica tractandi ratio scire, non sic efferre permittit. Nec tamen cui officiant quæ præcedunt, & sequuntur: *pro reliquæ insolentia. à quo emo Corinthus vocatur*: quæque de *Aminæle, & ære Corinthio* admiscentur. Inter hæc enim Ille tegitur aut detegitur, estque aurum ære proximum.

3. *nesapium*] Insipientem: sicut dicitur, *nestius, nefarius*, & similia. Laudat Salmasius in Exercitationibus Plinianis hoc vocabulum, sed scribit, *nesapus.* Atque ita Scaurus: *Ne, pro non, positum est apud antiquos*

ut

tibia nata sint. Cum Ilium captum est, Annibal homo vafer, & [1] magnus scelero omnes statuas aeneas, & aureas, & argenteas in unum rogum congessit, & eas incendit; factae sunt in unum aera miscellanea. Ita ex hac massa fabri fusitarunt, & fecerunt catilla, & paropsides, [2] statunculia. Sic Corinthia nata sunt ex omnibus [3] in unum, nec hoc, nec illud. Ignoscetis mihi [4] qui dixero: ego [5] malo mihi vitrea, certe nolunt. Quod si non frangerentur, mallem mihi quam aurum; nunc autem vilia sunt. † Faber fuit, qui [6] vitrea vasa fecit tenga-

† *Historia Fabri vitri ductilis ex Ioanne Satiberiensi, à Ioan. Dousa Satyrico huc usque relata.*

us nefrendes poteas, qui fabam frangere non possunt, nesapus, qui non sapit. Sed hoc puto minùs analogiæ convenire, imò *nesapius* legi oportere. *Io. Scheferus.*

3. *valde bene scio*] Cic. xv. Ep. 20. *De ingenio ejus valde existimavi bene.* I. Scheffer.

1. *magnus scelero*] Pro MS. & Patav. *m. scelio.* Tilebomenus: *m. scelio.* Haud memini me unquam apud bonos auctores, quidquam simile huic voci visisse, sic ut arbitrer, vice *scheliо*, scribendum esse, *ardelio.* Nam quod de voce *schalius* somniabat quidam, minùs placet. Scheffertus: *magnus scelio.* Magnus prædo. *Scelio* Græce σκυλλεὺς, à σκυλάω (*prædor*). Nisi mavis à σκυλὸν, *præda.* Quomodo ab *aulòs* tibia, factus est *aulio*, tibicen, quod in Glossis legitur. Reinesius: *Scelio*, leg. *scelero* quod *Cicero ad Atticum* mutuerunt. Terent. in Eun. a. 4. sc. 7.

Hic nebulo magnus est.

2. *statunculia*] Scribe, *& statunculus.* Nam in femineo genere extulit & Cyprianus. Potuitque facilè deleti litera postrema, propter similem subsequentem. Video tamen citatum Vossio in Gloss. ex vita S. Concordii: *Venientes ad eum satellites cum statunculo Iovis.* Vt hìc fortè nil mutandum sit, nec rejiciendum id vocabulum; de aique in nominativo *ejus non statunculus*, in masculino genere, quod facit Vossius, sed *statunculum* in neutrali pronunciandum. *Schefferus.* Vt à statua est *staticulum*, Tertull. adv. Gn. *Comminuetis staticulas eorum*: sic, & magis *statunculum.*

3. *in unum*] Puta, mixtis vel confusis: ut paulò antè, *facta sunt in unum.* Senec. Epist. 59. *Coguntur in unum sapores.* Schefferus.

4. *qui*] pro MS. & Patavin. *quid.* Scheffertus: *ignoscetis mihi, quid dixero:* Vix dubito, scripsisse nostrum, *qui dixero.* Adhæsit litera postrema, ex proximo vocabulo.

5. *malo mihi*] Tertull. de Resurr. c. 8. *Mala mihi salutem peccatoris.* Scheffer.

6. *Faber fuit qui vitrea*, &c.] Hæc narratio eodem cum Satyrico charactere in editione Gabbemiana legebatur, at diverso in Schonwetteriana, & Frelloniana, omnibus tribûs absque titulo, unde fluxerit. Quo de conqueror in progressu. Hìc verò connexionis, ultra superiora, meminisse iuvabit. Octava & penultima portio Fragmenti nostri incipiebat proximè post verba, *tenebras esse credet.* Post hæc, sublatis non-Petronianis, Satiberiensis illis tribus lineis: *Cenam Trimalchionis si potes ingredere*, &c. micantibus aliquot defectûs stellulis, sequitur in editis: *Comprobamus factum, varioque sermone garrimus, & post arum capit effervescitve*, &c. Subjiciuntur versus, quorum primus: *Luxuria risit Martia* & reliqui ultimus

tenacitatis tantæ, ut non magis, quam aureæ vel argenteæ, frangerentur. Quum ergo phialam hujusmodi de vitro purissimo; & solo, ut putabat, dignam Cæsare fabricasset, cum munere suo, Cæsarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis, acceptata devotio donantis. Faber, ut admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæsaris phialam recepit, eamque validius projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec solidissima & constantissima eris materia maneret inlesa. Cæsar autem ad hæc non magis stupuit, quam expavit. At ille de terra sustulit phialam; quæ quidem non fracta erat, sed conlisa, ac si eris substantia vitri speciem indusisset. [1] *Deinde martiolum de sinu proferens, vitrum correxit aptissime, & tamquam conlisum vas aneum crebris ictib. reparavit. Quo facto* [2] *se cœlum Iovis tenere arbitratus est, eo quod fami-*

timus: *Palam prostare nebula linea.* Tuncque multis signatis asteriscis lacunarum notis, incipit: *Faber fuit qui* &c. Quæ verò sic in prioribus, à verbis: *Comprobamus factum*, &c. Historiam hanc ductilis vitri antecedunt, ea in codice Tragur. multis interjectis, eam sequuntur, ut mox lectio deteget. Gabbema: Plin. lib. XXXVI, cap. XXVI tradit, *Tiberio imperante excogitatum fuisse vitri temperamentum, ut flexibile esset, & totam efficacem artificis ejus abolitam, ne aris, argenti, auri metallis, pretia detraherentur.* non officinam modò, sed & artificem sublatum ferunt alii: Inter illos Isidorus l. XVI, c. XV: Dion. lib. LVII, cujus vestigiis inhærens Xiphilinus, verba ejus in Epitomen suam iisdem ac totidem verbis transtulit in vita Tiberii. Fragmentum hoc Arbitri exstat apud Sarisberiensem in opere Polycratico.

1. *Deinde martiolum*] al. *marculum*; quo modo legend. est, vel *martellum*, quod in Gloss. Benedicti σφυρὸν, vel, *malleolum*, pro, *malleolum*. Iungermannus. Probo, *martillum*. nam *martellus*, mediocris malleus exponitur à Papia. & in Gloss. Franco-Lat. *Martel, martellus.* Hinc & Karolo Karoli M. Augusti avo nomen *Martello* fuit, quod hostes suos in prælio, ut ferrum faber in incude: domaret. Goldast. Alamann. rer. tom. 1. in Glossario ad Burckhardi Sanctgallens. Casus c. 14. *Erhardus:* Confer quæ de his mox recurrent. Decepti tantumnon interpretes, existimarunt se Petronium seu Petronian. vocem propugnare, etiam Karoli M. avum in subsidium accersientes.

2. *se cœlum Iovis tenere arbitratus*] Addenda est ista proverbialis locutio similibus ab Adagiographis jam congestis. *In cœlum abire, in cœlo esse*, &c. de homine supra modum felici usurpatis. Sic suprà ipse Petronius de uxore Trimalchionis, & infrà de Encolpio sive Polyæno: *ut me in cœlo positum ad inferos trahares.* idem contigit misero illi artifici, sed quidem immeritò. Sic principes Latini sermonis illo ævo loquebantur. inquit Seneca lib. 1 de Benef. c. XIII. De Alexandro: *Tamquam cœlum, quod mente vanissima complectebatur, tenoret.* Ios. Ant. Gonsalius,

1. *Admis-*

familiaritatem Cæsaris & admirationem omnium se promeruisse, credebat. Sed secus accidit. Quæsivit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum? Quod quum negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens: quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent quasi lutum. † *Fuit tamen faber qui fecit phialam vitream, quæ non frangebatur.* [1] *Admissus ergo Cæsarem est cum suo munere. deinde* [2] *fecit reporrigere Cæsarem, & illam in pavi-*

† *Eadem historia de Fabro, prout legitur in Fragmento hoc Tragurinsi, Patavii A. 1664 primùm in lucem edito.*

1. *Admissus ergo Cæsarem*] An scribendum *ergo ad Cæsarem est?* Non opinor. Ita enim solent veteres, omissa præpositione, quæ est in verbo. Vt Horatius II Sat. 3.

Abstinuit vim uxore & naté —

Lucilius XXVI. *Suspendatne se, an gladium incumbat.* Plautus in Pseud. *Nunc adeo hanc edictionem nisi animum advertitis omnes.* Adde Schoppium suspect. Lect. III, Ep. 15. *Io. Schefferus.*

2. *fecit reporrigere Cæsarem*] Pro MS. & Patav. *Cæsari.* Schefferus: *fecit reporrigere Cæsari.* Emenda, *reporrigere Cæsarem.* Plautus Trucul. I, sc. 2. *corda amare facitis amantes.* Idem Epid. III, sc. 3. *Vt ille fidicinam fecit nescire prorsus, se esse emptam tibi.* Illud *reporrigere* dictum est, ut apud Ciceronem, *repromittere*, apud Iureconsultos veteres, *reconducere, redaportare*, & similia. Tilebom. *deinde fecit reporrigere Cæsari.* An civiliùs scribendum? *Deinde petiit ut reporrigeret Cæsar.* Ante hoc tempus, ductilis, & fictericerei Vitri istius Petronii historiam, studio & operæ Iani Douzæ, ex Sarisberiensis Policratico eam adducenti debebamus. Nunc (quod Majoribus imputare jure possumus) nobis ex ipso fonte licet haurire. Reinesius in præfatione: Ex eo, quòd historiam de fabro vitreorum metalli duritie & ductilium *Ioh. Saresb. Præsul. Carnot. l. 4 Polycrat. c. 5* è Petronio repetit, non satisfirmiter colligitur, hoc ipsum Fragmentum visum Carnotensi fuisse: quia verba nostri ex istius effusis subtricta contractáque non eodem tenore elegantiáque decurrere, sed archaismó barbarismóque inquinata & recentioris seculi auctorisque esse, cuivis comparanti innotescit. Non sollicitabo fidem relationis, etsi de ejus veritate dubitet ipse; nam & apud *Isidorum l. 16 Orig. c. 15.* & *Petrum Damiani l. 4 Ep. ult. pag. 385*, dissimulato tamen nomine Petroni (fortassis, quòd à quibusdam severæ frontis ob nudas nequitias & accuratam spurcitiem damnatum norant) legitur. Saresberiensem alio saltem exemplari usum deprehendo. Nam lib. 8, c. 7, eum qui de porco Trojano, &c. ut habetur paulò antè hîc in Notis. Quoque minùs concedam, *ἦθος* hujus narratiunculæ ad Sarisberiensis effigiatam, ac nostra subtricta & contracta esse ex ipsius effusis, sed illum potiùs sentiam, luxuriasse, verbáque auctorum cum aliis (in quorum subinde manus noster incidit) instar nummorum ex sui temporis usu æstimasse, ac pro prisca auctoritate novam non raro annumerasse, facit æquabilitas styli Fragmenti hujus per totum, ubi ubi Trimalchio, collibertive loquuntur, brevis, & trivialis. Concludit Reinesius: Sed de hoc sentiat quisque quod voler, *ἀμφοτερόῤῥιζος γὰρ ἡ λέξις τῆς Πολυκρατικῆς* (*propendet enim dictio Polycratici in utramque partem*). Schefferus in Dissertatione: Sed nec quæ

Digitized by Google

pavimentum projecit. Cæsar [1] non pote validius, quam expaverit; at ille fustulit phialam de terra: conlisa erat, tamquam [2] vasum aneum. Deinde [3] martulum de sinu protulit, & phialam [4] otio belle cor-

quæ de vitreorum tenacissimorum hîc artifice habentur, magnificè attollam. Quanquam ea Sarisberiensis consuetudo sit, ut bonafide aliorum pleráque, ipsis etiam retentis verbis, transferat in suos usus. Cujus rei si quis testimonium requirat, matronæ Ephesinæ factum ex hoc ipso desumptum apud eum legat, & cum Arbitri narratione conferat. Neque multum discrepat etiam Isidorus, eandem memorans artificis prædicti historiam, siquæ habet, ubi contra Sarisberiensem convenit cum nostro, ea ferè meliora sint, & à Sarisberiense malè immutata.

1. *non pote validius, quam expaverit*] *expaverit*, pro Patav. *expavit*, MS. est. Schefferus: *non pote validius, quam expavit*. Ellipsis elegantissima, pro: *non pote est validius quem expavescere, quam expavit*. Non pote est, i. e. impossibile est. Varro in Manius: *viget, veget, ut pote, plurimum*. Terent. Eunuch. v, sc. 8. *Non pote satis narrari*.

2. *vasum aneum*] Plautus Trucul. 1, sc. 1. *aut aliquod vasum argenteum, aut vasum æneum aliquod*. Sic Lucretius, Cato, alii. *I. Scheffer*.

3. *martulum*] pro MS. & Patav. *martiolum*. Cùm neminem contradicentem experiamur, historiam hanc ductilis vitri esse Petronianam; sed aliis atque aliis verbis & stylo referentes utantur, hic *malleum*, iste *martiolum*, & *marculum*, alius *vasculum*, &c. habet: miror summo viro I. Dousæ redigenti in ordinem Satyrici absque titulo & præfatione, præmissam historiam fabri ex Sarisberiense, vocem prorsus dubiam, quæ apud nullum præter Sarisberiensem, aut vix ipso ante seculum ... adulto jam Hispanismô, præstantiorem occurrit, placuisse. mihi commutanda visa: qui talia seqq. temporum idiotismis, ac apographis tribuo. Audiamus, ultra superiora, sententias. Schefferus ad MS. & Patav. *martiolum*: Ita planè legitur in Sarisberiense, licèt ibi notent, in nonnullis aliis haberi, *marculum*. Quanquam verò ratio analogiæ postulare videatur, *marteolum*; cùm legatur, *martellum*; tamen ego nihil censeo mutandum. Reinesius: *martiolum de sinu protulit*, *Isid. 16 Orig. c. 15*, malleum vocat: martiolum *Sarisb. l. 4. c. 5.* è cujus φάσκ (dictione) effigiatam esse nostram prorsus adparet. Veteres marculum dixere: *Plin. l. 7, c. 56: Mart. l. 12, Ep. 57 ærariorum marculi. Isid. 19 Orig. c. 7. Marcus, malleus major: marcellus, mediocris: Marculus, malleus pusillus*. Martellorum vox seculo septimô recepta fuit; ad cujus formam fecerunt *martiolos*. *Petrus* tamen *Damiani* in eadem historia *vasculum* dixit, *l. 4 Ep. ult.* ubi *marculum* rectè reponemus. Vossius: *Martulus, malleus fabri ærarii*, quem uti & forcipem, vectem ac incudem, in insula Cypro, invenit Cinyras, Agriopæ filius: uti testatus Plinius lib. 7 N.H. c. 56. Quanquam apud eum in libris quibusd. est *marculum*. Sed rectè vetus Mediolanensis *martulum*: nec disconveniunt, in quibus est *martellum*. Sanè convenit lingua Gallica, in qua vocatur marteau, & propiùs etiam Hispanica quæ appellat *martillo*, & proximè Ital. ac Lusitana, ubi vocatur martello. Et verisimile est sic dici ab inventore. Nam & Caper extremo lib. de Orthogr. *Martulus*, inquit, à *Marte*. Io. Lud. de la Cerda in adornato suo Calepino: *Marculus*, diminut. à *Marco*, inquit Festus. Est etiam nomen instrumenti, quo

Digitized by Google

correxit; hoc facto putabat [1] *se cœlum Iovis tenere. Vtique, postquam illi dixit. Numquid alius scit hanc* [2] *condituram vitreorum?* [3] *Vide modo. Postquam negavit, jussit illum Cæsar decollari;* [4] *quia enim*

quo fabri ærarii uti solent. Plinius lib. 7, &c. Et tamen Caper Grammaticus scribit *Martulus* à *Marte*, non *marculus*. Ergo illo auctore *martulus* dicendum pro malleo, quod vulgaris lingua retinet. Iam, si vel analogiam & significationem ab Isidoro, ac Papia suprà suppeditatam sequamur, ut *Marcus* dat *marcellus* malleum minorem, & hic *marculus* malleum minimum: Sic *Mars, martellus, martulus*. Vbi hîc martiolus? Nisi quis Erhardi *martillum* pro *martellum* forsan apprehendat, indéque quoquo modo *martiolum* formet: Sed quamdiu præter Hispan. *martillo*, neminem vett. Romanorum audimus, Erhardum hîc non audimus. versamur quippe contradicente Reinesio in terminis strictissimis, ac separamus nova, cavemus suspecta.

4. *otio*] pro *in otio, per otium*. quomodo versum Phædri nostri lib. 1, cap. 25 putabat emendandum Rigaltius, *quamlibet lambe otio*. Sed ignoro, annon & hîc rectiùs legatur, *ocyus*. Quale enim possumus hic intelligere *otium*, in præsentia Imperatoris, eventus expectatione suspensi; Potiùs festinavit ille, quisquis denique, monstrare artem suam. Et usurpat illud *ocyus* noster alibi, in editis: ut, *ocyùs foras exi*, &c. Nihil tamen apud nostrum muto. Pæne enim ad eundem modum Apulejus x Asi. *Non ulla tamen ego ratione conterritus, otiosè grandissimum illum calicem uno hausiu perhausi*: Pricæus eo loco. *Otiosè, ἡρέμα, securè*, quod est rectissimum. *Scheffer.*

1. *se cœlum Iovis tenere*] MS. *celum*. Patav. editor *coleum*. huic Scheffer: Corrige, *cœlum*; ita enim apud Saresberiensem legitur. Seneca 1 Benef. 13, *cœlum tenere, mente complecti*, Cicero, *cœlum attingere*. ut in v Tusc. *Alia enim divina illa longè latèque se pandunt, cœlumque attingunt*. & 11 Attic. Ep. 1. *Nostri autem principes digitô se cœlum putant attingere, si nulli barbati in piscinis sint*. Confer quæ suprà ad hoc idem Gonsalius.

2. *condituram vitreorum*] puta, vasorum. Ita suprà: *ego mihi malo vitrea*. Sed Isidorus, apud quem leguntur cætera, habet hîc, *vitrorum*. Verba ita sunt: *Hoc facto Cæsar dixit artifici: numquid alius scit hanc condituram vitrorum*. Etiam apud Saresberiensem ita legas: *Quæsivit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum*. Verùm utrobique forsan *vitrèorum* est scribendum. Petronius in pridem editis: *an audirem sententias, id est, vitrea fracta, & somniorum interpretamenta?* Porrò *condituram* Isidorus in prædicti loci verbis præcedentibus vocat *temperamentum*, h. e. succum, sive aliud quodcunque denique, quo imbuebant vasa ista, ut lentescerent. Vox ex medica culinarive re desumpta. Columella. XII, c. 7. *Hac omnia una conditurâ commodè servantur*. Scheffer.

3. *Vide modo*] Verba sunt Cæsaris comminantis, monentisque, ne quid dicat præter verum. Plaut. Merc. v, sc. 4. Ly. *at quæso hercle, etiam vide.* Eu. *Non mihi credis?* Cœlius VIII Ep. 2 ad Ciceronem. *Vide modo; inquis. Non mehercules.* Idem.

4. *quia enim*] Plautus in Amphitr. II, sc. 2. AM. *Qui tibi istuc in mentem venit? SO. quia enim sero advenimus.* Ita sæpe. *Idem.*

Digitized by Google

enim [1] si scitum esset, [2] aurum pro luto haberemus. [3] In argento plane studiosus sum. Habeo scyphos [4] urnales plus minus, quemadmodum Cassandra occidit filios suos, & pueri mortui [5] jacent sic, uti vere putes. Habeo [6] capidem, [7] quam reliquit patronus meus, ubi [8] Dedalus Nioben in equum Trojanum includit. [9] Nam Hermerotes

1. *si scitum esset*] si divulgatum fuisset, & eandem artem didicissent alii. Terent. Adelph. I, sc. 1. *Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet.* Io. Schefferus.

2. *aurum pro luto haberemus*] Similiter Isidorus: *ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur.* Sic in superioribus, ubi vide. Saresberiensis interpolavit clariore, ut putabat, sententia: *aurum & argentum vilescerent, quasi lutum.* I. Scheffer.

3. *In argento plane studiosus sum*] pro, *studeo illi.* Bene. Quomodo Gellius: *si quis in ea re studebat.* Schefferus.

4. *urnales plus minus*] qui urnam circiter capiunt magnitudine sua. *Scheffer.*

5. *jacent sic, uti vere*] pro MS & Patav. *j. sicuti v.* Schefferus: *jacent, sicuti vere putes.* Corrige, *jacent sic, uti vere putes*, scilicet, jacere. Cornelius Nepos vita Dionis IX. *his dat negotium, ut ad Dionem eant inermes sic, ut convenienti ejus gratiâ viderentur venire.*

6. *capidem*] Meminerunt hujus vasculi præter Festum, Plinius & Livius, quorum Livius quidem jungit lituo, & sic ad sacra pertinuisse demonstrat; Festus autem poculum appellat. Est autem omnino hæc *capis*, illa Neronis, de qua Plinius l. XXXVII, cap. 2. *Sed Nero, ut par erat principem, vicit omnes, CCC sestertii capidem unam parando. Memoranda res, tanti imperatorem patremque patria bibisse.* Paret ex his verbis, poculum intelligi apud nostrum oportere. *Schefferus.*

7. *quam reliquit patronus meus*] Quis satis miretur strophas Dalmatæ nostri? pro *quam--patronus*, pinxit, *quas patronorum.* & paulò antè, *expavit* duplici suprà compendiô exornavit, ut ipso non contradicente possis legere, *expaverit*, expapaverit, vel experiaverit, aut si quid simile in mentem veniat; quale quidem vix rarissimè observo, compendiis consignificantibus. Hæc verò ad cognitionem nostri protographi faciunt.

8. *Dedalus Nioben*] Dixi antè, Trimalchionem hic nugari, meráque commenta sua proferre, per & insolentiam, quod noster ipse notaverat, & ebrietatem. Itaque hic frustra quidquam exigas ad narrationes aliorum. *Schefferus. Dedalus Nioben in equum Trojanum includit.* Sine dubio Trimalchio hic nugator decumanus est, & fabulas ineptioribus fabulis farcit. Scriptor respexit id quòd heroum pateris & poculis varia antiqui operis insculpi consueverint. Herculei crateris quæ fuerint anaglypha enumerat *Papinius l. 6 Theb. v. 335, & seqq.* nim. sigilla exstantia Centaurorum, & Lapitharum in nuptiis Pirithoi super mero pugnantium: In Adrasti phiala Perseus cum capite Gorgonis fictus erat: Nestoris poculum cum clavis aureis adactis & infixis quatuorque cum columbis describit *Homer.* Il. λ, explicantque Grammatici apud *Athen. l.* XI. nonnullorum aliis signis fuere charaxata. Aliorum etiam exemtilibus emblematibus seu insertis ornata. Ulysses & Diomedes erant in phialæ emblemate Palladium surripientes; fecerat Pitheas: *Plin. l.* 33, *c.* 12. Neroni scyphi duo, in quibus cælata carmina Homeri: *Suet.* Reinesius. Id. in

Digitized by Google

rotes ſigna eſſent veritatis in poculis. Habeo omnia ponderoſa ; [1] *meum enim intelligere nulla pecunia vendo.* † *Hæc dum refert, puer calicem projecit; ad quem reſpiciens Trimalchio :* ‡ *Cito, inquit,* [2] *te ipſum cæde, quia* [3] *nugax es.* † *ſtatim puer* [4] *demiſſo labro orare.*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.*

At præfat. Facilè credidero Petronio, etſi minimè omnium nugaci, cenſori autem nugarum & vitiorum acriculo, excidere potuiſſe aliquot inſulſos frigidoſque jocos, petitos è trivio, nullâ eruditione condítos, ineptas recitationes & ἀνιστορησίας (*hiſtoriarum ignorationes*), *de Niobe & quo Trojano inclusa à Dædalo, de origine urbis Corinthii ſub Annibale, Mathematicen Trimalchionis, Philoſophiam ejus*, hyſticen ejuſdem περὶ τροφῆς (*de alimento*), narrationes ridiculoſas *de menſura ſui ad candelabrum & unctione labri de lucerna* ad barbam celeriùs producendum, *de facto ex homine lupo, de ſtrigarum maleficiis circa cunas infantiles, de Homeriſtarum argumento, de eſu urſinæ carnis.* Inducere enim hominem inſubidiſſimum, decumanum παιγνιῶν (*factatorem*) Trimalchionem, nequam ſervos & mulierculas ejuſdem farinæ, à quibus in vino & joco nihil ſerii, honeſti, comti & docti expectari poſſet, propoſuerat; at παροιμιωδῶν (*paramiacorum*, aut *paræmialium*) in brevi ſcripto &c. (ut ſuprà.)

9. *Nam Hermerotes ſigna eſſent veritatis in poculis*] pro MSi, *nam hemerotis pugnaſſet petranctiu in poculis*; Patav. *N. b. pugnaſſent petraitu.* Schefferus : *Nam hemerotes pugnaſſent petraitis in poculis.* Hæc verba deſperatè ſunt corrupta. Neque fatigabo me in ſuſpicionibus, quales manebunt tamen, cujuſcunque generis fuerint. Reineſius : Hæc prodigiosè corrupta ſunt, fortaſſis inſuper etiam mutila; extundam, quod veroſimile videri poſſit & rem exhibeat. Legerim, *nam hermerotes ſigna eſſent veritatis in poculis.* De hermeróſi ne tantillum quidem dubito; nim. ſimulacrum Mercurii & Cupidinis ab artificibus jungi ſolebat: ſic ut Mercurii cum Minervæ in dicto Hermathena Ciceronis. Hermerotas Tauriſci Tralliani ſtatuarii laudat *Plinius l.* 36, *c.* 5. In poculorum igitur ornatus & cælaturas adſumi potuiſſe mirum non eſt. Sed cùm ignoremus quid potiſſimùm illa Mercurii & Cupidinis conjunctione ſpectârint veteres, neque enim licet hîc comminiſci quicquid velis; neque ludatne ſcriptor hîc an ſeriò rem agat, divinare facile ſit: iſtud *veritatis* quod literarum in ſcripto ductus & familiaris huic librario literarum trajectio ſuppeditat, tolerari interim poteſt, dum aptius aliud excogitetur. Fortaſſis in iſta cælatura hermerotum ſenſus profunditas hæc, ut ſignificaretur vulgare iſtud, *In vino veritas : Plin. l.* 14, *c.* 22. *Athen. lib.* 2. Hermerotes Reineſii ab Ἑρμῆς Mercurius, & ἔρως, ἀφροδίτη, amor, Cupido. Apud Plinium, de Operibus loquentem artificum in marmore, vetuſtæ edit. Egidii de Gourmont ſic lego : *Oceanus & juppiter Enthochi : Hippiades Hermorothes Tauriſci Trallıani. Hippiades* ſunt ſtatuæ mulierum equeſtres.

1. *meum enim intelligere*] Sicut Perſius : *ſcire tuum.* item : *velle ſuum cuique eſt.* Schefferus.

2. *te ipſum cæde*] verbera; num potiùs, occide? Puto tamen alterum, quia ſequitur, *ſuadeo, à te impetres, ne ſis nugax.* Quis enim ſuadendi locus apud occiſum? Noſter in editis : *omniáque infra umbilicum cæpit lenta manu cædere.* Idem.

3. *nugax*] putris, putidus, ineptus. Gloſſæ Philoxeni : *nugax*, σαπρός. Aliæ

Digitized by Google

At ille, † *Quid me, inquit, rogas?* [1] *tanquam ego tibi moleſtus ſim: ſuadeo à te impetres, ne ſis nugax.* ‡ *Tandem ergo exoratus à nobis* [2] *miſſionem dedit puero. Ille dimiſſus circa menſam percucurrit, &,* [3] *Aquam foras, vinum intro clamavit.* [4] *Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes Agamemnon,* [5] *qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam. Cæterum laudatus Trimalchio, hilarius* [6] *bibit. Etiam ebrio proximus,* † *nemo, inquit, veſtrum rogat Fortunatam meam, ut ſaltet? credite mihi,* [7] *cordacem nemo melius ducit.* ‡ *Atque ipſe erectis ſupra frontem manibus Syrum hiſtrionem exhibebat, concinente tota familia:* [8] † *Ma Dia, perite! ma Dia*

† *Trimalchio.* ‡ *Excelpius.* † *Trimalchio.* ‡ *Excelpius.* † *Familia.*

Aliæ gloſſæ: *ουπεφὸς, nugatorius, nugax, ſardus.* Io. Schefferus.

4. *demiſſo labro orare*] pro Patavin. *d. labrare.* In MS. eſt *labrore*, vel *labvore*, ſimiliſve menda. Schefferus: *demiſſo labrare.* Credo ſcripſiſſe, *demiſſo labro orare.* Nempe ſolent triſtes & vultum, & oculos, & os dimittere. Porrò *labrum*, pro *labium*, ſæpe apud noſtrum, cùm eſt ſermo de hominibus. Plinius 21, cap. 37, de ranis: *inferiore labro demiſſo ululatus ejicitur.* Τὸ *demiſſo* ita habes etiam apud Terentium Eunuch. 11, ſc. 3. *tremulus, labiis demiſſis, gemens.*

1. *tanquam ego tibi moleſtus ſim*] Petronius in editis: *tanquam interſit, periturum corpus qua ratio conſumat. Tanquam meliùs ignis accipiat.* Etiam illud *moleſtus* alibi ſic ei uſurpatur, pro eo, qui malum aut damnum infert, ut, *junctis viribus moleſtum contempſimus.* Schefferus.

2. *miſſionem dedit*] dimiſit, impunitum videlicet. Iterum noſter in editis: *juſſit infelicibus dari miſſionem.* Scheffer.

3. *Aquam foras*] Hanc puto fuiſſe formulam ſolennem, cùm ad potiones meracas ſe mutuò invitarent. *Idem.*

4. *Excipimus*] auſcultamus. Petronius in editis: *Converſus ad eum, ut plurima exciperem.* Idem.

5. *qui ſciebat quibus meritis revocaretur ad cœnam*] *Revocari* eſt iterum vocari, altera vice invitari. *Exceperant*, i. e. laudaverant urbanitatem jocantis Trimalchionis convivæ, inprimis Agamemnon, qui adulatione gratiam hoſpitis obtinuit & obſequio noverat; exſpectabatque ſic alio quoque tempore invitari. Alio ſenſu *Phædrus fab.* 26, dixit *revocare* de eo, qui antè vocatus & hoſpes fuerat; quod Græce ἀνακαλεῖν, contravocare. *Th. Reinesius.*

6. *bibit. Etiam ebrio proximus, nemo*] pro MSi, & Patav. *b. e. e. proximus. Nemo*, Schefferus: *etiam ebrio proximus.* Non puto iſta bene diſtingui, ſic enim ſuſpicor ſcribenda. *Trimalchio hilarius bibit. Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, veſtrum*, &c. Illud *Etiam* ſic uſurpat quoque alibi, in ſuperioribus: *Etiam tibi diſcipulus creſcit. Etiam videte, quàm parum ille comederit.*

7. *cordacem*] Saltationis genus laſcivum, & ideo probroſum, nec ferè uſurpatum, niſi ebriis. Vide Meurſium in Orcheſtra. *Scheffer.*

8. *Ma Dia, perite! ma Dia*] pro MSi, & Patavin. *madela, perimadeia.* Schefferus: *madela, perimadeia.* Corrige, *ma deia, peritè, ma deia.* Græcum eſt, μὰ Δία, h. e. per Iovem. Demoſthenes: ὦ μὰ τοὺς θεοὺς τοὺς ἐμοὺς

Dia. † *& prodiſſet in medium, niſi* Fortunata [1] *ad autem acceſſiſſet : &, credo, dixerit non decere gravitatem ejus tam humiles ineptias. Nihil autem tam inæquale erat : nam modo* Fortunatam [2] *ſuam reverebatur, modo ad naturam. Et plane interpellavit* [3] *ſaltationis libidinem actuarius, qui tamquam Vrbis acta recitavit.* † VII *Kal. Sextiles in prædio Cumano, quod eſt* Trimalchionis, *nati ſunt* [4] *pueri* XXX, *puellæ* XL : *ſublata in horreum, ex area, tritici millia modium quingenta : boves domiti quingenti. Eodem die Mithridates ſervus in crucem actus eſt, quia Gai noſtri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum eſt, quod* [5] *collocari non potuit, ſeſtertium centies. Eodem die incendium factum eſt in hortis Pompejanis, ortum* [6] *ex ædibus nocte villici.* † *Quid ? inquit* Trimalchio : *Quando mihi Pompejani horti empti ſunt ?* [7] *Anno priore, inquit actuarius, & ideo in rationem nondum venerunt. Excanduit* Trimalchio : *& Quicumque, inquit, mihi fundi empti fuerint, niſi intra ſextum menſem ſciero, in rationes meas inferri veto.* † *Iam etiam edicta Ædilium recitabantur : & ſaltuariorum teſtamenta, quibus* Trimal-

‡ *Encolpius.* † *Actuarius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.* *chio*

ſuis (non per Deos & Deos). Illud, *poritè*, ſolenne verbum eſt applaudentium. Reineſius : *Madeia, peri, madeia.* leg. *ma Dia, perii ! ma Dia.*

1. *ad autem acceſſiſſet : & credo, dixerit*] Similimum illi, in pridem editis : *ad autem ejus Pſyche ridens acceſſit, & quum dixiſſet, neſcio quid.* Scheffe-rus.

2. *ſuam reverebatur : modo ad naturam*] ſcil. *revertebatur.* pro MS. & Patav. *ſuam revertebatur, m. a. n.* Schefferus : *revertebatur, modo ad naturam.* Omiſſum aliquid hoc loco. Scribe : *Fortunatam reverebatur, revertebatur modo ad naturam.* Similitudo utriuſque vocabuli effecit, ut alterum omitteretur. *Reverti ad naturam*, pro, ad indolem animumque ſuum, ſicut Cicero x Epiſt. 28. *ad illum animum meum reverti priſtinum.* Traducitur hoc loco mirum Neronis ſtudium ſaltandi, de quo Dio, & Suetonius prolixè.

3. *ſaltationis libidinem actuarius*] Poſt *libidinem* poni debet aſteriſcus, eſt enim hiatus hic verſuum nonnullorum. *Scheſſerus.*

4. *pueri eo die* 30, *puellæ* 40 *nati*] Verè Naturæ conſultum egit Petronius, dum iſtud in Actis privatis hominis ſui Trimalchionis perſcriptum fuiſſe finxit. Perpetuum enim eſt, plures naſci femellas, quàm maſculos. *Th. Reineſius.*

5. *collocari non potuit*] impendi ad uſus villæ neceſſarios. Tacit. VI Ann. 45. *Millies ſeſtertium ea munificentiâ conlocatum.* Scheffer.

6. *ex ædibus nocte villici*] Tranſpoſitio ingrata, mallem *villici nocte. Nocte*, pro, *de nocte*, i. e. nocturno tempore. Noſter in editis : *fugere nocte in publicum voluiſtis.* Ita ſæpe. *Idem.*

7. *Anno priore*] quàm nempe fuit illud incendium. Cicero I Epiſt. 9. *Quod de Q. Fratris negocio ſcribis, de priore æſtate quod morbo impeditus in Ciliciam*

Digitized by Google

chio [1] *cum elogio exheredabatur : jam nomina villicorum : & repudiata* [2] *à circumitore liberta, in balneatoris contubernio deprehensa : atriensis Bajas relegatus : jam reus factus dispensator : &* [3] *judicium inter cubicularios actum. Petauristarii autem tandem venerunt :* [4] *baro insulsissimus* [5] *cum scalis constitit, puerumque jussit per gradus, & in summa parte* [6] *odaria saltare ;* [7] *circulos deinde ardentes transire, & dentibus amphoram sustinere. Mirabatur haec solus Trimalchio, dicebatque* [8] *ingratum artificium esse. Caetera duo esse in rebus humanis, quae libentissime spectaret, petauristarios, &* [9] *coturnices :* [10] *reliqua animalia & oramata tricas meras esse.* † *Nam & comoe-*

† *Trimalchio.*

liciam non transierit, confiteri non potuisse. Io. Schefferus.

1. *cum elogio exheredabatur*] Quintilianus VII, c. 4. *Nonnunquam etiam reus hic totius flammam constituit, si exheredatum à se filium pater testatus fuerit elogiô.* Est autem *elogium* quæcunque denique exhæredationis causſa, ſcriptô ſignificata, & hoc quidem loco ea, quæ ad laudem Trimalchionis pertinebat. Quales interdum proponi conſueviſſe ex eopſe Fabio aliiſque notum, pridemque obſervatum eſt. *I. Schefferus.*

2. *à circumitore*] Puto hic intelligi cuſtodem villæ, ad exemplum eorum, qui circuire urbem ſolebant. *Schefferus.*

3. *judicium inter cubicularios actum*] Ita Plin. IX, c. 35. *Poſtero die, quo judicium agebatur.* Scheffer.

4. *baro inſulſiſſimus*] *Baronem*, pro ſtolido uſurpavit Cicero & Perſius. *Idem.*

5. *cum ſcalis conſtitit, puerumque juſſit*] Conveniunt his verſus Martialis lib. II Epigr. 85.

Quid ſi per graciles vias petauri
Invitum jubeat ſubire Ladam ? Idem.

6. *odaria ſaltare*] Quomodo Ovidius V Triſt. 7.

Carmina quod plano ſaltari noſtra theatro.

odarium, à Græco eſt. Gloſſæ : ὠδάριον, *cantilena.* Id.

7. *circulos deinde ardentes transire*] Convenit Manilius V.

Membráque per flammas, orbeſque emiſſa flagrantes. Idem.

8. *ingratum artificium*] Quomodo ? cùm mox idem dicat, ſe hos artifices libentiſſimè ſpectare. Credo *ingratum* hic activè accipiendum, quod gratiam non referat auctori ſuo, tantam puta, quantam Trimalchio volebat promerere, qui tranſiliendo iſtos circulos, immittat ſe in diſcrimen vitæ manifeſtum. Sidon. IV Ep. 11. *Huic jam, ut eſt illud Maronianum, cinori ingrate, id eſt, gratiam non relaturo, naniam condidimus.* Id.

9. *coturnices*] pro MSi, & Patav. *cornices.* Schefferus: *cornices.* Num ſcribendum, *cornicines ?* non arbitror, quandoquidem præcedit, *ſpectaret.* At cornicines non ſpectantur. Quid, ſi *cernices ?* ut ſint à *cernix*, pro quo vulgò *cernuus.* Ita ſuprà fuit, *mixcix*, vel ut ego putabam, *mittix.* Puto planè *coturnices* ſcribendum. De coturnicum certamine, ſicut gallinaceorum, docet nos abunde Pollux, & nec Romanis ignotum fuiſſe teſtatur Herodianus. Ovid. II Amor. 6.

Ecce, coturnices inter ſua prælia vivunt.

10. *reliqua animalia, & oramata, tricas meras eſſe*] vice MSi, & Patav. *r. a. & cromataricas* (MS. *Cr.*) *m.e.* Ὀψάρια, *res quæ videntur, ſpectacula.* Aſperum

Digitized by Google

*connædos, inquit, emeram, & malui illos [1] Atellanam facere, & choraulem meum jussi Latine cantare. ‡ Cum maxime hæc dicente [2] Gajo * puer Trimalchionis delapsus est. Conclamavit familia, nec minus convivæ, non propter hominem tam [3] putidum, cujus etiam cervices fractas libenter vidissent, sed propter malum exitum cœnæ, ne necesse haberent [4] alienum mortuum plorare. Ipse Trimalchio cum graviter ingemuisset, [5] superque brachium tamquam læsum incubuisset, concurrere medici, & inter primos Fortunata crinibus passis, cum scypho, miseramque se, atque infelicem proclamavit. Nam puer quidem, qui ceciderat circumibat jam dudum pedes nostros, & [6] missionem rogabat. [7] Pessime mihi erat, ne his precibus periculo aliquid [8] catastrophæ quereretur. Nec enim adhuc exciderat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumspi-*

‡ *Eucolpius.*

cere

initiò spiritum non expressi, imitatus Æolas, incolasque magnæ Græciæ teste Quinctiliano, ubi ferè versamur ac convivimus. Schefferus: *crematarica.* Hoc verò monstrum verbi quid sibi velit, ego non excogito. An scribendum: *animalia ac acroamata tricas meras?* Tricæ, sunt res viles. Martialis XIV.

Sunt apina tricaque, & si quid vilius istu.

1. *Atellanam*] pro MSi, & Patav. *Attellam.* Schefferus: *Attellam.* Scribe, *Attellanam*, seu *Atellanam*, & intellige, fabulam. De *Attellanis* habes prolixè apud Vossium in Inst. Poët. Porrò *facere Atellanam*, sicut apud Lucretium *facere ludum*, h. e. ludere & agere. *Io. Schefferus.*

2. *Gajo * puer*] * defectûs. pro MS. & P. *Gajo*, p. Tilebom. *Cum maxime hæc dicente Gajo, puer. dicente Gajo.* scribe, *diceret Gajus.* Schefferus: Post *puer*, puto deesse aliqua, quæ significabant lapsum ejus pueri in brachium Trimalchionis. Est enim ille puer, qui suprà jussus est *in summa scalarum parte adstare saltare.* A quibus hîc delabitur.

3. *putidum*] pro Patav. *perditum*, MS. *puditum.* ad marg. *putidum.*

4. *alienum mortuum plorare*] Lucilius Sat. 22 de Præficis eodem modo: *conducta flent aliene in funere.* Statius quoque in Epicedio Patris: *non sua funera plorant.* Scheffer.

5. *super brachium tamquam læsum incubuisset*] Petronius in editis: *Non frueris hac præda, super quam solus incumbis.* Idem.

6. *missionem rogabat*] Ve suprà: *missionem dedit.* Sed cur *missionem* rogatis, qui delapsus erat? An, quòd isto casu suo læserat Trimalchionem? At de ea re præcedit nihil. Quare puto inter ista duo vocabula, *dicente Gajo*, aliquid abesse, uti dixi. *Idem.* Satis sequentia indicant occasione *pueri* Trimalchionem læsum. nec hujus causâ asterisus antè positus, sed ipsa ibi constructio fatiscit.

7. *Pessime mihi erat, ne*] Metuebam. *Scheffer.*

8. *catastrophæ*] pro MS. & Patav. *catastropha.* Schefferus: *catastropha.* Lego, *aliquid catastrophæ.* Sensus est: timebam, ne ideo instituerentur hæ preces, ut earum occasione periculum imminens mutetur in haud opinatum gaudium, sicut antè acciderat.

1. *conchy-*

Digitized by Google

cere triclinium cœpi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique poſtquam ſervus verberari cœpit, qui brachium domini contuſum alba potius, quam [1] *conchyliata involverat lana. Nec longe aberravit ſuſpicio mea, in vicem enim* [2] *cœnæ venit decretum Trimalchionis, quo puerum juſſit liberum eſſe, ne quis poſſet dicere, tantum virum eſſe* [3] *à ſervo læſum.* [4] Comprobamus *nos* factum, & *quam in præcipiti*

1. *conchyliata lana*] i. e. conchylio marinô, muricæ, purpurâ tincta. Noſter ſup. *culcitas habere tomentum conchyliatum*; ſcil. tanquam precioſius. *Cic. 4 Verr. nihil niſi conchyliô tinctum: Plin. lib.* 12, *c.* 7, *conchylio infectam lanam: & Suet. Inl. c.* 23 *conchyliatam veſtem* dixit. Seculo quartô uſurpavit id vocabulæ *Plin. Valer. l.* 1, *c.* 9: factis infuſionibûs in auriculas dolentes, *mox*, inquit, *lanâ conchyliata obturanda ſunt.* Sequitur hunc *Marcellus Burdegal.* quem Empiricum vulgò adpellant, c. 9 jubens *aurem conchyliata lanâ claudere:* mox, *lana purpurea:* item *purpurâ*; & *lana marino conchyliô infecta.* Quod *conchyliata tapetia* e Plauti Pſeud. a. 1, ſcen. 2, v. 14 petere poſſe videntur, id verò nihil eſt. A *Camerarii* enim conjectura venerunt; veteres verò mſcr. membranæ eò ducunt, ut potiùs legamus *conſuta:* quod etiam *Stichо a.* 4, *ſcen.* 3 de re eadem Editiones veteres ſervant, probatumque à *Grutero* & rectè receptum à *Taubmanno* amplectimur. Iam quòd conchyliatâ potiùs quàm albâ, nigra, vel pulla lana brachium læſum involvi Tryphon voluerit, eâ ratione factum, quod iſti colori magnam adeò autoritatem in curandis morbis perhiberent; quæ vanitas nec dum exolevit. Audias enim medicaſtras, etiam in aulis, promittere credulis podagrarum ſolutiones, ſi textis è filo laneo lineove purpureo tibialibus crura obducantur: & putari majoris efficaciæ emplaſtra ſi corio purpureo vel rubro inſtrata adplicentur ægrotis: qui error è non intellecta *ſecundæ Scribonii Largi medic.* 267, etiam *Hier. Mercuriali* obrepſit, ut *l.* 2. *Varr. c. ult. Fœnicium* Interpretaretur de aluta coloris punicei, cum *Fœnicium* eo loco ſit Φοινικεον, Φοινικιον δερμα, (*Phœnicium corium*), quod à Phœnicibus ſeu Pœnis paratum erat. Pœnorum enim Libyum & Carthaginenſium βυρσοδεψικὴ (*coriaria*) opera maximè probabantur: probavi de Græcis in *de Lingua Punica* cap. 11, n. 8, & 9. *Th. Reineſius.*

2. *cœnæ*] Sic & MSm (*cene*). Sed planè leg. puto *pœnæ.* Patet ex præcedentibus *miſſionem rogabat. peſſime mihi erat.* nec *cœnæ*, ſed *pœnæ*, & *libertas* opponuntur.

3. *à ſervo læſum*] pro MSi, & Patav. *liberatum*, ſummorumque virorum *vulneratum*, aut mutatione præcedentis *puerum* in *ſervum.* Placuit autem *læſum*, quod antecedit, ut & *contuſum:* quæ quidem facilè in tam delicato patiente in vulnus coire poterant. *Servus* verò *unde dominum liberavit?* non à vulnere: nec ſaltem à contuſione: quia hoc quidquid erat, ſervus non abſtulit, ſed obligando modò curare cœpit. atque id imperitè *lanam albam* pro *conchyliata* applicando, unde etiam vapulavit. Nec ſcio, an unquam turpe fuerit habitum, etiam ipſis Stoicis, dominum in diſcrimine conſtitutum à ſervo liberari; certè *læſi*, deſeri, prodi, crimini ſemper datum, ſummumque fuit nefas. Et quorſum *concurrêre medici* niſi quantum pote ut liberarent, dominum non per modum beneficii, ſed miniſterii. Quamquam nec medici per ſe

Digitized by Google

præcipiti res humana essent vario sermone garrimus. † *Ita, inquit Trimalchio, non oportet hunc casum sine inscriptione transire; ‡ statimque codicillos poposcit, & non diu cogitatione distorta hæc recitavit:*

† *Quod non exspectes ex transverso fit,*
Et super nos fortuna negotia curat.
Quare da nobis vina falerna puer.

‡ *Ab hoc epigrammate* cœpit [2] poëtarum esse mentio, diu-

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

que

à morbo liberent, sed per accidens; docente Aristotele, & usu. Scheffe-rus: *à servo liberatum.* Quomodo, *liberatum?* Puto, *vulneratum* oportere scribi, nam de eo præcedit. Primam syllabam absumpsit ultima in voca-bulo, *servo.* Idem video & N. Hein-sio placere. Reinesius: *venit decretum Trimalchionis, quo puerum justit,* &c. *esse à servo liberatum.* De *puero* ista non possunt intelligi; nec enim adparet. qui puer dominum liberaverit. Viri summi ut de puero exponere possent, legere maluerunt *vulneratum*; atqui nec hoc adparet: non enim, quod vi-dentur putâsse, in dominum ex alto ceciderat puer, multò verò minùs vulneraverat; Sed Trimalchio pueri præcipitantis casu consternatus *super brachium tanquam lasum incubuerat.* Quid igitur? Fiat via; legamus, *ser-vum justit liberum esse*; nim. eum qui medicus domino fuerat, lanâque bra-chium ejus involverat. Quod autem ista manumissione tumultuaria cave-re se existimavit, ne à servo bene-ficium accepisse dici posset, hoc à Stoa decerptum est; inter cujus placita etiam hoc, servum eo loco condi-tionem suam posuisse, ut nihil eorum, quæcunque præstat, superiori impu-tetur; ministeria esse servi, non be-neficia, non officia; nisi cùm plus præstat quàm à servo exigi solet, & in adfectum amici transiit. Accuratè excutitur ista αὐξήσει (*auctoritas*) à *L. Sen. lib.* 3 *de Benef. cap.* 18, *& seqq.* Reinesius.

4. *Comprobamus* nos] Hæc in antè editis, tum & fragmento Tragur. priori sic leguntur: *Comprobamus nos factum, varioque sermone garrimus, & poëtarum cœpit esse mentio, diuque sum-ma carminis penes Mopsum Thracem mo-morata est: donec* & quæ sequuntur, coincidentia cum Tragurienſi frag-mento posteriori usque ad verba: — *nudam in nebula.* diversæ lectiones notabuntur. Commentarium habe-bimus Variorum.

1. *Quare*] Hæc loci inter *Quare,* & præcedens *curat.* Patavinus inse-ruerat: Distichon Trimalcionis est cum elego suo: *Quare,* &c. Quæ qui-dem verba etiam in MSo, sed tamen ut quale quale scholion intra paren-thesin leguntur. Scheferus: *Distich.* Hæc verba sunt delenda, irrepserunt enim è margine in textum. Reine-sius in præfat. Stupor etiam ibidem notari potest descriptoris, qui gno-men allatam pro distichо, & penta-metrum pro elego commendat; ne-que advertit ὅσον istam, *Distichon,* &c. in autographi margine jacuisse, ad orationis verò seriem nihil facere: Idemque alibi quoque patratum esse libere suspicari licet. *Distichon* tole-rabile; dicitur enim στίχος vel στίχη de quolibet *ordine*, militari, plantarum, linearum seu versuum in libris, pe-culiariter metricorum. In suo *elego* in-volvit argumentum, *Quod non exspe-ctes,* &c.

2. *poëtarum cœpit esse mentio*] Per-sius Sat. 1. — *Ecce*

Digitized by Google

que ſumma carminis [1] penes Mopſum [2] Thracem [3] memorata eſt; donec Trimalchio: † Rogo, inquit, [4] magiſter, quid putas inter Ciceronem, & Publium intereſſe? Ego alterum puto diſertiorem [5] fuiſſe, alterum [6] honeſtiorem. Quid enim his melius dici poteſt?

‡ *Luxuria* [7] *victu* [8] *Martis marcent mœnia.*

[9] *Tuo palato clauſus pavo paſcitur,*

† *Trimalchio.* ‡ *Verſus ex Publio Syro mimographo.* [9] *Plu-*

— *Ecce inter pocula quærunt*
Romulida ſaturi quid dia poëmata narrent.

Iuvenal. Satyr. 6.

— *cùm diſcumbere cœpit,*
Laudat Virgilium. Ga. Barthius.

1. *penes Mopſum Thracem*] Al. *Morſum.* Sunt qui legant *Marſum*, & intelligunt Domitium Marſum, cujus Ovid. & Sueton. meminere, & de quo Martialis eſt verſus:

Quam levis in tota Marſus Amazonide,

Conrad. Geſnerus in Bibliothecæ Epitoma. *Ge. Erhardus.*

2. *Thracem*] MSSa fragmenta ambo *trachem.*

3. *memorata eſt*] Lege *immorata eſt.* Lipſius Epiſtol. quæſt. lib. 3, ep. 2. fort. *remorata eſt*, ut habet vetus codex, probo ſenſu. *G. Erhardus.*

4. *Rogo, inquit, magiſter*] Indubiè alloquitur Grammaticum criticum. Nam Grammaticos *Magiſtros* & *Profeſſores* appellari ſolitos docent veteres inſcriptiones, & illa apud Sueton. de Illuſtr. Gramm. in Palæm. *Vis tu magiſter, quoties, feſtinantem aliquem vides, obligurire?* Et in Probo: *Nunquam ita docuit, ut magiſtri perſonam ſuſtineret.* Wouweren, Polymath. cap. 4. *Idem.*

5. *fuiſſe*] ſic & Fragmentum poſterius, prius *eſſe.*

6. *honeſtiorem*] elegantiorem, meliorem, tertiorem. Columbanus — *ſermonis honeſti.* ubi Goldaſtus in Notis. *Erhardus.*

7. *Luxuria victu*] Sic ſuperiores, Tragur. *ritu.* Verſus Publii Syri Mimographi in luxum Romanorum. Scaliger in Catalect. Invehitur in Romæ luxus. H. Iunius Animadverſ. lib. 6, c. 15. Iuvenalis:

— *Quis ferat iſtas*
Luxuriæ ſordes? quanta eſt gula, quæ ſibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum?
Pœna tamen præſens, &c.

Vnde Varro quoque Satyram περὶ ἐδεσμάτων (*de edulibus*) ſcripſit. Puteanus Genialium Sermonum libro. *Erhard.*

8. *Martis marcent mœnia*] Nemo ex interpretibus vidiſſe videtur *mœnia* veteri ſcriptura *munia* hoc loco ſignificare, ut queratur Publius *Martis munia* Romanis antehac, decus & gloriam facientia, luxuriæ viribus proruta torpere. Si ergo illud vulgare magis arridet *Martis mœnia*, nulli dubium quin *Romam* ſignificet. Sic & Iuvenalis Satyr. 6.

Paupertas Romana perit —

Barth. ablegmin. Critic. l. 2, c. 18; cujus poſteriorem explicationem comprobamus. *Idem.*

9. *Tuo palato clauſus pavo paſcitur*] Tragur. cod. pro *paſcitur*, habet *naſcitur.* Erhardus: Leg. *laudus pavo naſcitur.* Scalig. in Catalect. vel, *Samius pavo paſcitur.* Cùm de iis ſermonem inſtituerit Publius, quæ procul allata, deque longinquis regionibus accerſita luxuriam Romanorum inſtruebant, convenienter *Samium pavonem* nominat; eos autem ab Samo petitos facilè fidem fecerit Varro de re

Digitized by Google

[1] *Plumato amictus aureo* [2] *Babylonico:*

[1] *Gallina*

Ruſt. lib. 3, c. 6. Barth. acutiùs, quàm probabiliùs; nam pavones olim caveis incluſi, ut hodie anſeres in Germania, paſcebantur, quos cùm Romani in deliciis quidem, ſed extra cibum, initiò haberent, ut nos hodie pſittacos, primus menſæ inferre auſus eſt Hortenſius. Tertull. de Pallio: *Præcidam gulam, qua Hortenſius Orator, primus pavum cibi causâ potuit occidere.* Gabbema in 2. edit. *clauſus pavo paſcitur.* Malunt alii, *Lautus pavo naſcitur*; vel *oculoſus pavo*, vel *Samius pavo*: nempe quia è Samo (ubi in templo Junonis Samiæ alebantur) in alias transferrentur terras; ut à Menodoto Samio apud Athenæum refertur. Maſui nihilominus retinere lectionem editionis principis: puta Pariſinæ anni CIↃ IↃ XX [*clauſus pavo paſcitur*] quæ MSum fide optima expreſſit, ac ſui caſtigationem reliquit eruditis. Planéque cenſeo, reſpici à Publio ad ornithonas; in quibus aluere *pavones*, turtures, turdos: ut indicat Varro lib. III de R. R. cap. III. Voſſius.

1. *Plumato amictus aureo Babylonico*] In Tragur. eſt *auro*. Gabbema: Eò jam proceſſerat ſuperbiæ modus, ut ex plumis avium conficerent veſtes, quæ delicatioribus in uſu. Tertull. de Pall. *Pavo pluma veſtiu, & quidem cataclitis, imò omni conchyliô depreſſior, qua colla florent, & omni patagiô inauratior, qua terga fulgent.* Prudent. in Hamartig.

— *hunc videas laſciva præpete curſu*
Venantûm tunicas, avium quoque verſicolorum
Indumenta navis texentem plumea pennis.

Erhardus: *Plumatas* igitur veſtes innuit, quarum artifices *plumarios* vocant, qui ex *plumis* avium veſtimenta conficiunt, aut acu variegatim pingunt. Pancyrol. de Magiſtratibus municipal. c. ult. Weitzius Not. in Prudentii Hamartig. verſ. 294. *Aureum*, pro pulchro & ſplendido; unde χρυσῆ Ἀφροδίτη, *aurea Venus*. Sed & *pluma* pavonis ejaculantur ſplendorem planè *aureum*. Et *aureum*, eſſe pavi epitheton, ex Officina Raviſii Textoris didicimus. Gabbema in ſecundò editis: Vide G. I. Voſſium lib. III cap. LXXX & cap. XCVII de origine & progreſſu Idololatriæ; Salmaſium in notis ad Vopiſci locum: *tunicæ micantes purpurâ, plumandi difficultate pernobiles.* ubi multa præclarè de hac arte. Porrò, *pavoni* inter volucres formæ palmam non ſolùm natura dedit, ſed & intellectum ejus, gloriamque: laudatus enim gemmantes pennas explicat, adverſo maximè ſole, quia ſic præcipuè radiant, ut graphicè Ovidius:

Laudatas homini volucris junonia pennas
Explicat, & formâ multa ſuperbit avis.

Petronius Arbiter, hujus volucris verſicolorem pulcritudinem, paucis verbis eleganter exprimit. *Tuo palatopavo*, &c. Hanc alitem cùm apud Indos Alexander Magnus primùm vidiſſet, admonitione commotus, gravi pœna vetuit ne quis pavonem occideret, ut refert Ælianus lib. XIII de nat. Animal. Ex Barbaris ad Græcos venêre, in Samo autem primi fuerunt editi & educati; hinc in alias Europæ regiones deducti; qua de cauſſa Samios monetam ſignaſſe *pavone*, auctor eſt Athenæus, ut in Græcia mea nuper docui. Iunoni autem ſacravit vetuſtas opulentiæ Deæ, aureum hoc alitum genus, unde in antiquis numiſmatis Iunonis ſignum eſt *pavo*, cum lancea & patera. Ptimus Q. Hortenſius, *pavonem* Augurali Aditiali cœna poſuiſſe, auctor eſt Varro, quod protinus factum, tam luxurioſi, quàm ſeveri boni viri laudabant: quem citò ſequuti multi, extulerunt eorum pretia, ita ut

ova

[1] *Gallina tibi* [2] *Numidica, tibi* [3] *gallus ſpado,*

Ciconia

ova denariis veneant quinis, ipſi facilè quinquagenis. Macrobius ad ingens hoc pretium exclamat lib. III Saturn. cap. XIII. *Ecce res non admiranda ſolùm, ſed pudenda, ut ova pavonum quinis denariis veneant, quæ hodie non dicam viliùs, ſed omninò nec veneunt.* Sed tunc temporis tanta gulæ erat inſania, ut refert idem Varro, *M. Aufidium Lurconem ſupra ſexagena millia nummûm, in anno ex pavonum grege cepiſſe.* Hoc eſt mille & quingentos aureos coronatos, ut Aldus Manutius ſupputat: nam qui ad Millionem refert, nimis extra oleas abit. nec nimis hoc mirandum in illo ſeculi luxu; primus etiam ille, ſaginam eorum inſtituit, circa Pyraticum bellum noviſſimum. Sed non caret admiratione: placuiſſe adeò Romanæ luxuriæ hanc avem, cùm ejus caro dura, & fibroſa ſit: quare ſcitiſſimè ab Horatio dictum:

Vix tamen eripiam poſito pavone, velis quin
Hoc potiùs, quàm Gallinâ tergere palatum,
Corruptus vanis rerum, quia veneat auro
Rara avis, & picta pandit ſpectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quicquam, num veſceris illa
Quam laudas plumâ? coctо num adeſt honor idem?

Galenus etiam III de Aliment. facult gallinis duriorem eſſe *pavonis* carnem, fibroſam, & ad coquendam difficilem. Vnde Iuvenalis Satyr. I queritur, ex ſimilibus epulis repentinas mortes induci, quòd non concoquantur in ſtomacho.

Pœna tamen præſens; cum tu deponis amictum,
Turgidus & crudum pavonem in balnea portas;
Hinc ſubita mortes & inteſtata ſenectus.

Itaque natura quidem iis pennarum pulcritudinem tribuit; carnis bonitatem negavit. Simeon Sethi, difficilis concoctionis, & mali eriam ſucci eſſe aſſerit, jus tamen illorum peculiari proprietate pleuriticos ſanare, præſertim ſi pingue ſit. quare prudentiores æſtate triduò antè jugulari jubent, ut tenerior *pavonum* caro evadat, hyeme verò quatriduum, aut eò ampliùs, ſimulque pendentium pedibus, lapidum onus appendunt; eo pondere duritiem carnis tenereſcere; rarò noſtra tempeſtate menſas ſubeunt, niſi ſolennibus epulis, idque magis ad oculorum pompam, quàm ad placandum famem, rarò aſſi vel elixi (niſi fortè pullis quis veſcatur) plerumque aromatibus condiri, artocreis includuntur, quòd ita teneriores evadant, & aromatum beneficiò, fibroſa illa caro tenerior reddatur. *Nonnius.* Vide Voſſium lib. III de Origine & progreſſu Idololatriæ, cap. XCII.

2. *Babylonica*] Plin. lib. VIII, cap. XLVIII. *Colores diverſos picturæ intexere Babylon maximè celebratur.* & maximè Babylonii hoc artificio nobiles. Hinc Tertull. de hab. mul. c. I. *Mileſii oves tondebant, & Seres arbores nebant, & Tyrii tinguebant, & Phryges inſuebant, & Babylonii intexebant.* Lucret. lib. IV.

Tum Babylonica magnifico ſplendore rigantur.

i. ſtragulæ veſtes, vela, tapetia diverſi coloris filò texta. Eleganter varios colores in cauda pavonis *Babylonicum*, vocat elegantiarum Arbiter Petronius hoc loco. *S. A. Gabbema.*

1. *Gallina tibi Numidica*] Tria gallinarum genera enumerantur à Varrone de re Ruſt. lib. 3, c. 9. *villatica, ruſtica* ſive agreſtes, & *Africana. Numidia* autem eſt pars *Africæ*, inter Cæſarienſem Mauritaniam & Carthaginienſem regionem. *Gallina* igitur *Numidica*, eadem eſt, quam Varro præ-

dictus

dictus *Africanam* vocat. Sic autem dictæ, quòd primùm in Italiam ex Africa ſunt tranſlatæ. Hæ, ut loco citato ait Varro, grandes ſunt, variæ, gibboſæ, & à Græcis *meleagrides* appellantur. Vulgus hodie vocat *gallinas* Indicas. Videndus Vlyſſes Aldrovandus Ornitholog. lib. 14, c. 4. *Anonymus.* Inter peregrinas volucres, annumerandæ ſunt etiam *gallina Numidica* vel Africanæ, Gallis, *poulles de Guine* dicuntur, quarum olim Romæ magna gratia, hodierna die rarò inveniuntur. Varrone teſte, erant grandes, variæ, & gibberæ; gallinas corpore vix excedunt, ſed longiora illis crura, plumis variis, quaſi guttis diſtinguuntur, quod Martialis breviter & eleganter expreſſit.

Et picta perdix, Numidicaque gutta.

Sunt enim pennæ ejus nigræ, albis guttis conſperſæ, tanta elegantiâ ut ſpectatores ad ſe rapiat. inter lautos cibos, neſcio an ob novitatem, vel ſaporis gratiam referebantur, unde Plinius ſui ævi gulam reprehendens, quod obviis & præſentibûs contenti non eſſent, aves ultra Phaſidem amnem, & è Numidia petere dicit. hinc Martialis ſub lemmate Numidicæ:

Anſere Romano quamvis ſatur Hannibal eſſet,
Ipſe ſuas nunquam barbarus edit aves.

Multi eaſdem, meleagrides vocari credunt, quod ex Varrone colligunt: *Gallinæ Africanæ ſunt grandes, variæ, gibberæ, quas μελεαγρίδας appellant Græci, hæ noviſſimæ in triclinium ganearium introierunt è culina, propter faſtidium hominum, venerunt propter penuriam magno.* Columella tamen manifeſtò, meleagridas à gallinis Aphricanis diſtinguit lib. VIII, cap. II. Viri docti mendum eſſe in Varronis verbis credunt, atque interpunctione ſola legitimum ſenſum eruunt: *Gallinæ Africanæ, ſunt grandes, variæ, gibberæ: quas meleagrides appellant Græci, hæ noviſſimæ*, &c. Sed Plinius videtur mihi commodiſſimè totam litem componere; is enim ſtatuit meleagrides genus eſſe Africanarum gallinarum, quæ nihil commune habent cum Numidicis; nam quo loco agit de meleagridibus, ne verbum de Numidicis. Ita enim lib. X, cap. XXVI. *Simili modò pugnant, meleagrides in Bœotia. Africa hoc eſt gallinarum genus gibberum, variis ſparſum plumis; quæ noviſſimæ ſunt peregrinarum avium, in menſas receptæ, propter ingratum virus.* Itaque non agit Varro citato locò de *gallinis Numidicis*; non enim ſunt grandes & gibberæ: ſed ſolùm de Africanis, quas meleagrides Græci vocant, ut diſertè monet Plinius. *Numidicæ* etiam non ſunt grandes, vix enim majores ſunt vulgaribus gallinis. ſed meleagrides grandes ſunt, & gibberæ, &c. Vide Lud. Nonnium de Re Cibaria lib. II, cap. XXV. *Gabbema in denuo editis.*

2. *Numidica*] Sic & Tragur. Fragment. poſterius, prius *numida.*

3. *gallus ſpado*] Capus. H. Iunius in Nomencl. Hic nonnulli confundunt capum cum *gallo*, cùm tamen, teſte Varrone, in gallinaceo genere villatico, *capi ſemimares* dicantur, quòd ſint caſtrati. Vnde non ſimpliciter *gallus* à Petronio uſurpatus, ſed cum additione dictionis *ſpado.* Vlyſſ. Aldrovand. Ornitholog. lib. 14, c. 17. Poſterius enim vocabulum tollit prius, ſicut cùm dicimus, *virgo corrupta, nummus adulterinus.* Erhardus. Quia ſalaciſſimum animal [*gallus*] rarò pingueſceret, poſteri caſtrare illud aggreſſi ſunt, libidinis abolendæ cauſſâ, & ſemimares capos effecerunt, qui maximam gloriam in menſis paſſim obtinuerunt. Martial. lib. XIII Ep. 63.

Ne nimis exhauſto macreſceret inguine gallus,
Amiſit teſtes, nunc mihi Gallus erit.

Petronius Arbiter *ſpadones* vocat. Martialis lib. III Epigr.

Alius coactos non amare capones,
Et dona matrum vimineo ferunt textô.

Quia enim caſtrati ſunt, uſum veneris neſci-

Digitized by Google

[1] *Ciconia etiam grata,* [2] *peregrina, hoſpita,*
[3] *Pietaticultrix, gracilipes,* [4] *crotaliſtria,*

[1] *Avis*

neſciunt. Caſtratione enim, caro illa fibroſa & dura, humida & tenera efficitur, adeò ut exuta calida & ſicca temperie, acquirant temperamentum prorſus æquabile. Vide Ludov. Nonnium de Re Cib. lib. 11, cap. XXII. *Gabbema in recuſit.*

1. *Ciconia etiam grata*] Scaliger in Catalect. edidit, *Graca*; ad ſimplicitatem priſcam dictum, quæ omnia tranſmarina. *Graca* putabat: placet tamen vulgaris lectio. Barthius Ablegm. Critic. l. 2, c. 18. *Erhardus. Ciconiæ* noſtro ævò nemo veſcitur, ob paſtum, quem ex ranis, lacertis & ſerpentibus capiunt. Theſſali etiam quondam illis abſtinebant, ſed alia de cauſſa, quam aperit Plinius lib. x, cap. XXIII. Honos iis ſerpentum exitio tantus, ut in Theſſalia capitale fuerit occidiſſe, eademque legibus pœna, quæ in homicidam. Principatu Auguſti inceperunt Romani iis veſci, & gruibus prætulerunt, ut auctor eſt Cornelius Nepos apud Plin. citato locò, cujus rei auctorem, ferunt virum Prætorium fuiſſe, quem aliqui Sempronium vel Aſellium, alii Ruffum vocant. Horat. lib. 11 Sat. 11.

Tutus erat rhombus, tutoque iconia nidò.

Donec vos auctor docuit Prætorius.

Porphyrion ſcholiaſtes, refert Ruffum Prætorium inſtituiſſe ut *ciconiarum* pulli manderentur, illumque, cùm repulſam in Prætura tuliſſet, tale epigramma meruiſſe:

Ciconiarum Ruffus iſte conditor.
Hic eſt duobus elegantior Plancis,
Suffragiorum puncta non tulit ſeptem,
Ciconiarum populus ultus eſt mortem.

Sed brevi illarum gratia deflagravit; nam ætate Plinii, nemo illas in triclinium recepit; carnes enim concoctu ſunt difficiles malique ſucci, quidam & peſtilentes eſſe judicarunt. *Nonnius.* Idem.

2. *peregrina, hoſpita*] Sic & Phædrus vocat iconiam *peregrinam volucrem* lib. 1 fab. 26; quam Varro advenam dicit de re Ruſt. l. 3, c. 5. Rittershuſ. in not. Barth. Ableg. crit. lib. 2, c. 18. leg. *grata peregrino, hoſpita.* Raviſ. Textor in Epithet. vel ſine diſtinctione, *grata peregrino hoſpita.* Crinitus de honeſt. Diſcipl. lib. 4, c. 13, Douſa hoc loco, Rob. Tit. Aſſert. l. 1, c. 5. Sed prorſus ineptè, ait *Erhardus.*

3. *Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria*] In componendis dictionibus nimiò plùs ſibi indulſerunt veteres. Hinc *incurvicervicum* pecus, & *rudentiſibilus* apud Pacuv. *repandiroſtrum* & *cortimpotens.* apud Lucil. Laber. de Arieto: *reciprocornem, lanicutem, veſtitrahum.* Nævius in Alceſti, *triſecliſonem, dulciloquam*, Neſtorem adpellat. *Camphippelephantocamelos* dixit Lucilius, tranſverſo ordine, ex *hippocampo*, elephanto, camelo. neque ab loco alienum eſt Hegelandri antiqui poëtæ Epigramm. in ſophiſtas.

Ὁ φρενοπαγὴς ἀοιδὰς, μυγιχθὼν πτερύγεσσι,
Σακκηγόνοιο ῥόφου, πυὶ λοπαδηκεπιδὸς.
Γ' μεζονοφρεῖ ἐλάδας, πλὶ πτηκὼς λεπίδεσσι,
Νυκλαθρασοφάγοι, πυζοπτυελαίοις.
Μεσονυξιπτήται, ἢ συβλαβοπινοιλαοῦται
Δεξομεταιόσοφοι, ζηλοφρονιδῶται.

Quod hoc modo vertit Scaliger:

Silonicaperones, vibriſſaperomenti,
Manticobarbicola, exterebropatina,
Planipedatquelucernitus, ſuffarcinamicti,
Noctilatentivori, Noctidoloſtudii,
Pulliprimoplagii, ſutelocaptiſtrica,
Rumigeraucupida, nugicanericrepi.

Laurenb. *Pietaticultrix* dicitur, ſicut *memoricultrix* Phædro, *ſylvicultrix* Catull.

Ritters-

[1] *Avis exſul hiemis,* [2] *titulus tepidi temporis,*
[3] *Nequitiæ* [4] *nidum in* [5] *cacabo fecit meo.*
Quo [6] *margarita cara* [7] *tribacca Indica?*

An

Rittershuſ. Not. in Phædr. De *pietate ciconiæ* S. Epiphan. Phyſiolog. c. 25: τὸ γὰρ ὄρνεον τοῦτο τὴν πατρικὴν καὶ τὴν μητρικὴν αὐτῆς εὐσέβειαν θαυμασίως γηροβόσκει (*Hæc avis patrem & matrem admiranda pietate in ſenectute alit*). Barthius Ablegm. Crit. lib. 2, c. 18. Non deſunt apud veteres, qui referant ipſam ciconiæ imaginem exſculpi olim tolitam ſuper ſceptris Regum, quò eorum pietas atque juſtitia indicaretur. Illud enim de ingenio atque pietate ciconiæ erga parentes vulgatum eſt; quod etiam D. Ambroſius confirmat lib. 5 Hexaëmer. *Romanorum uſu pia avis vocatur, & quod vix ulli Imperatori Senatus conſultò delatum dicitur, hoc iſta aves in communi meruerunt.* Adde Cœlium Rhodiginum lib. 23, cap. 34. *Ge. Erhardus.*

4. *crotaliſtria*] A *crotalis* ſic dicta, quorum ſtrepitum imitatur, *crepitante ciconia roſtro*, ut Ovid. 6 Metam. ſcribit, & Iuvenal. Satyr. 1.

Quaque ſalutato crepitat Concordia nidô.

Vbi *Concordia* nomine, *ciconiam* intelligit Satyricus poëta. Exiſtimo autem ætate Iuvenalis, in faſtigio templi Concordiæ nidum *Ciconiarum* fuiſſe: ut & hac ætate, in quibuſdam templis aliquando Lutetiæ vidimus. *Erhardus.*

1. *Avis exſul hiemis*] Leg. *exulhiemis* in nominandi caſu, ut ciconiam appellârit *exulhiemem* una dictione, ſicut & *pietaticultricem*. Crinit. de honeſt. Diſc. lib. 4, c. 14. *Idem.*

2. *titulus tepidi temporis*] Ita Iunius emendavit, cùm antea eſſet *trepidi temporis*. Animadverſ. lib. 6, c. 15. Veris enim nuncia *ciconia* eſt. Ambroſ. Hexaëm. lib. 5, c. 14. Caſſiodor. l. 2, c. 14. Claudius Mamercus de ſtatu Animæ, lib. 1, c. 21. Sidon. l. 2 Ep. 14: ubi Savaro, *titulum* pro indicio poſuit. *Id.*

3. *Nequitiæ*] Luxuriæ in epulis: aliàs in venere. *Erhard. Nequitiæ*, dandi caſu poſitum videtur. *I. Douſa MS.*

4. *nidum in cacabo fecit meo*] Satyrice dictum adverſus luxum Romanorum; namque aliàs ciconiæ in altis cutribus nidum ponere ſolent. Ovid.

Gloterat immenſo de turre ciconia roſtro.

Et Cœlius Calanus Dalmata in Hiſt. de Attila Hunnorum Rege: *Ciconiæ, quarum natura eſt ſummis in urbium mœnibus nidificare*, &c. & ; *Conſpexit ciconias, quæ in altis urbis turribus nidificaverant ex more, reportantes pullos ſuos*, &c. Erhard. *De ciconiarum conditura*, vide quæ ad Horatium notavimus, *Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido Donec, &c.* Douſa. MS.

5. *cacabo meo*] Tragur. *meo* Tertull. de Ieiuniis: *Apud te agape in cacabis fervet.* Paul. L. 18 D. de Inſtructo vel inſtrum. leg. *Nec multùm refert, inter cacabos, & abenum quod ſupra focum pendet: his aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur.* Ex quibus verum ejus uſum haurimus. *I. à Wouweren.*

6. *margarita cara*] Nam circa margaritas ardebat inſana mulierum ſuperbia, de qua re Rigaltius ad Phædr. lib. 3 fab. 51. *Erhard. Margarita* hic in plurali accipio, à margaritum veteribus. *Douſa.*

7. *tribacca*] Sic juxta utramque edit. Gabbem. quæ tamen in Notis referunt *tribacca*, & Frellon. cum Lotich. Sed Wouwer. alii, codexque Tragur. *tribacca*. Et Tornæſ. in-m. *tibi bacca*. idque verſum melius expedit, quàm *trib.* Hadr. Iunius in Notis Gabbemæ: *tribacca. Tribaccam* dixiſſe videtur margaritam, quæ tribus *baccis*

Digitized by Google

An ut matrona ornata [1] phaleris [2] pelagiis
[3] Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo?
Smaragdum ad quam rem, viridem, pretioſum vitrum?
Quo [4] Carchedonios optas [5] ignes lapideos,
Niſi ut [6] ſcintillent? [7] probitas eſt carbunculos.
[8] Æquum eſt induere nuptam ventum textilem,

[1] *Palam*

eis unionibuſque inauri inſertis conſtabat: ſolebant enim binos ternoſque elenchos (ita vocant margaritas in longum faſtigiatas) aurea bracteâ conjunctos auribûs ſuſpendere. Quod non reticuit Plinius, quum lib. IX, c. XXXV ſic ait: *Hoc digitis ſuſpendere & binos ac ternos auribûs ferminarum gloria eſt.* At *baccarum* appellatio pro unionibus, vel in illo Virgilii elucescit: *collique monile baccatum.* Wouwēren:

Diluit inſignem baccam. — Horat. l. 2 Sat. 3. Erhardus:

Nec tibi tranſfoſſis fixerunt auribûs aurum,
Qua compenſarent pendentes vulnera bacca.

Alcimus Avitus de laudibus Caſtitatis.

1. *phaleris pelagiis*] Hieron. *Vt taceam de inaurium precio, candore margaritarum, rubri maris profunda teſtantium, ſmaragdorum virore, ceramiorum flammis, hiacynthorum pelago,* &c. Barthius. *Phalera pelagia*, ornamenta marina. *Gloſſ. Petron.*

2. *pelagiis*] Manil. l. 5.

Vix quiſquam eſt locuples, onerator terra profundâ.

Barthius. *Profundo*, id eſt, *mari.* Anonym.

3. *Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo*] Douſa P. *indomita*, i. necdum domita, vel ſatiata ſaltem tot ac tam aſſiduis libidinibûs; haud quidem in lecto maritali, ſed verò in ſtrato extraneo, id eſt, apud adulteros. Barthius: *Indomita*, id eſt, ob libidinem equæ indomitæ ſimilis. Horat. de eadem libidine:

Indomitam properat rabiem ſedare.

Iterum Douſa: *Pedes tollere*, idem quod Mart. lib. XI Ep. LXXII.

Protinus accedunt medici, medicaque recedunt,
Tolluntur que pedes: à medicina gravis. Et:
— Illa pedem ſuſtulit, hic tumicum.

Cic. Ep. II ad Atticum: *Noli, inquam, de uno pede ſororis queri, licet etiam alterum tollas.*

4. *Carchedonios*] Ex Africa, Carthaginienſes. Καρχηδών, όνος, Carthago.

5. *ignes lapideos*] Fulgores gemmarum. Claudian.

— acies ſtupet igne nocturno.

Martial.

Miratur Scythicos virentis auri.
Flammas Iupiter. Barthius.

Manil.

— Phœbeis certamina lumina flammis,
Gemmarumque illi radiantes lucibus ignes.

Claudian. in IV Hon. Conſ.

Quis junxit lapides oſtro? quis miſcuit ignes?
Sidonii rubrique maris? —

Hieronym. ad Demetriadem. *Ardentes gemmæ reddantur ſcrinîis.* Wouweren.

6. *ſcintillent*] Tragur. cod. *ſcintillet.*

7. *probitas eſt carbunculos*] *carbunculos.* Sic & Fragment. prius; poſterius—*us.* Theogonetus: *σοφία δὲ πρόγνωσις* (*Sapientia cryſtallus*). & ipſe Publius: *Frugalitas eſt inſerta fumo berna. Inſerta*, ἐμβλημα. Erhard.

8. *Æquum eſt induere nuptam ventum textilem*] Sic Gabbema, ſed quem

Digitized by Google

[1] *Palam proſtare nudam* [2] *in nebula linea?*
Quod autem, inquit, putamus ſecundum literas difficillimum eſſe artificium? Ego puto [3] *medicum, & nummularium. medicus, qui ſcit quid homunciones intra præcordia ſua habeant, & quando* [4] *febris veniat.* [5] *Etiamſi illos odi peſſime, qui mihi jubent ſæpe* [6] *anatinam*

quem is quoad textum ſecutus Don Ioſ. Anton. Gonſalius de Salas, I. à Wouweren, & reliqui. Tornæſ. legit, *Æ. e. enim ducem n. v. t.* in marg. *Æ. e. inducere n. v. t.* Pithœus. Sic ut Pith. c. etiam Fragment. Tragur. prius, alterum pro *ventum* habet *ventrem*. I. Sambucus: *inducere nuptam*. Ita leg. ſuadet ratio carminis. vulg. *inducere*. Ergo *inducere* antiqua lectio; nec ratio carminis obſtat, ſunt enim jambici Comici. Vt prol. Andriæ:

Poëta cùm primum animum ad ſcribendum appulit. &c. in quibus - *vv*, *vv* -, pedes alii tralatitii. Wouweren: *Ventum textilem*. Pro *tenuiſſima veſte*. Hieronym. ad Helvid. *Ingrediuntur expolita libidinum victima, & tenuitate veſtium nuda oculis ingeruntur.*

1. *Palam proſtare nudam nebula linea*] En mulier cum veſte nuda, adeò amicula olim fuere rara, adeò pellucida. Bellè Athenæus initiò lib. 14. Καὶ σαμβύκιστριαί τινες Γάδειραι, ἐμοὶ μὲν γοῦν δοκεῖ, σχεδὸν ἑλεγόν τινες ἴσχειν χιτῶνας. *Et Sambucam pulſantes Rhodia quædam mulieres, quæ mihi quidem videbantur nuda: ajebant autem nonnulli, tunicis indutas fuiſſe. Vitream regam*, inquit Varro. Talis veſtis antiquitus ἀρραχνοΐδης dicebatur Græcis, id eſt, aranearum telas quæ imitaretur. Obſerva ad Euſtachium lib. 11 de Amor. Iſmen. ubi temperantiæ deſcribit imaginem: Ἀρραχνοΐδης ὁ χιτὼν τῇ παρθένῳ τὸ ζωῦμα λάθρᾳ. *(Tunica virgini araneæ coloris albi).* & Liv. Ait igitur nudas proſtare veſtibus illis, quod & meretricum fuiſſe vulgò eſt. *I. A. Gonſalius.*

2. *in nebula linea*] Sic vet. lib. vulg. *luna*. I. Sambucus. *In neb. luna* habet & Fragm. Tragur. Sed hac regione quantitas forſan obeſt. Tornæſ. & Lotich. *in n. linea*. Gabbem. ſeu Gonſal. Wouwer. alii abſque *in*. Sequor hîc quod eſt fonti propius licèt non limpidius. *Nebula linea*, pro tenui amiculo lineo, quod nec panni crebritatem, nec telæ denſitatem, ſed nebulæ raritatem æmulatur Turneb. Adv. 1, 15. *Erhard.* Fulgent. Myth. 1. *Aſtiterant itaque ſyrmate nebuloſo lucidæ terna viragines.* Io. à Wouweren.

3. *medicum & nummularium*] puta, *artificium*. Io. Schefferus.

4. *febris veniat*] Celſus III, cap. 12. *Incertum eſt, quando febris ventura ſit.* Plaut. Capt. III, ſc. 4. *Illic iſti, qui ſpectatur, morbus interdum venit.* Idem.

5. *Etiamſi illos* (medicos) *odi peſſimè, qui jubent anatinam parari*] Lege, *anatinam parare*, id eſt, juſculis ex anatum carne conficiendis operam impendere. Plutarchus in Catone Majore, notat illum familiam ſuam, ubi ægrotaret, ex anatum, palumborum & leporum carne ſalubriter alere conſuevisſe, quam ajebat κοῦφον εἶναι καὶ εὐεκτικὸν αἱδοκιμεῖσθαι *(levem, & convenientem infirmantibus)*. In quo etiam Catoni cum Medicis male conveniebat, qui aſſerunt id genus cibi mali eſſe ſucci; durum ac ſtomacho alienum. Niſi repoſueris: Ægrotantibus ideo prodeſſe, quia parum nutriat, nec per copiam naturæ negotium faceſſat. *Tilebom.* Abhorrent plerique medicos, quod tetri ſaporis medicamenta propinare ægrotis ſoleant, ex abſinthio, centaurio,

Digitized by Google

tinam parari. nummularius, qui [1] per argentum as videt. [2] Nam mutæ beſtiæ laborioſiſſimæ boves, & oves: boves, quorum beneficio panem manducamus: oves, quia [3] lana illæ [4] nos glorioſos [5] faciunt. Et facinus indignum! aliquis ovillam eſt, & tunicam habet. [6] Apes enim ego divinas beſtias puto, [7] quæ mel vomunt, etiamſi [8] dicuntur

rio, gentiana, aloë, colocynthide. Ex iſtis etiam Trimalchio aſſuetus dulcibus mellitiſque, oſor amarorum, etſi ſalubrium, corrupto judicio. Velim igitur, quod ex edito commodiſſimè exit, legere *aloëticam* vel *aloëticam*, & ſubintelligere *potionem*. Aloën enim in uſu quotidiano habitam olim haberique conſervandæ ſanitati, roborando tono viſcerum, humorum vitiis corrigendis, & putredinibus quibuſvis prohibendis & expiandis notum eſt: V. *Gal. l. 6 de ſimpl. Med. ſuc. Paulus l. 7, c. 3, & 4; Minder. in aloëdario: Freit. l. 2 aurora Med. c. 5.* Th. Reineſius.

6. *anatinam*] Hoc ſuſpectum mihi. Scio quidem apud Plautum *anatinam fortunam*; verùm quid huc faciat, non video. Magis forſan eſt, ut accipiamus de medicamento ad tenendum anum, ſive alvum. Nam de eo fuit quidpiam in præcedentibus. *Io. Scheſſerus.*

1. *per argentum as videt*] Novit nummum probum diſcernere ab improbo & ſubærato. *Idem.*

2. *Nam*] lege, *Sunt*. Io. Caj. Tilebom.

3. *lana*] caſus ultimus, cum lana, per lanam, i. e. veſtes è lana. *Scheſſerus.*

4. *nos glorioſos faciunt*] faciunt gloriari nos illis atque ſuperbire. Plautus Pſeud. A. 11, ſc. 3. *Atque ego nunc me ut glorioſum faciam.* Idem.

5. *faciunt. Et facinus indignum! aliquis ovillam eſt, & tunicam habet*] pro MSi, & Patav. *facient*, & *f. indignum a. o. eſſet t. h.* Scheffetus: *ovillam eſſet tunicam.* Scribe totum locum iſto modo: *Et, facinus indignum! aliquis ovillam eſt, & tunicam habet.* Dicit; rem indignam eſſe, quòd in cibum abutamur ovibus, cùm illæ veſtes nobis præbeant.

6. Apes *ego divinas beſtias puto*, &c.] Hæc ſi compares cum verbis, quæ velut ex naufragio erepta & malè diſpoſita, infrà leguntur in Fragmento veteri & jamdudum vulgato Petronii. Vbi poſtquam dixit: *Quod non exſpectas, ex tranſverſo ſit, & ſuper nos Fortuna negotium curat.* ſubdit: *Apes ideo pungunt: Quia ubicunque dulce eſt, ibi & acidum invenies. Semper in hac re qui vincitur, vincit*, &c. Hæc inquam ſi conferas, non dubitabis profectò prædicare ilico, non alterius Scriptoris, quàm hujus ipſius hoc opuſculum eſſe & haberi debere. Tilebom. Præter Ariſtotelem & ſcriptores de re ruſtica apum naturam diligentiſſimè executus *Plinius l. xj, capp. quindecim*: poſt hunc infiniti alii. *Quintilianus* Petronio φυσικώτερον περὶ μελισσῶν (*de natura apum ſtatuenti*) proximè accedit, *Declam. xiij. Cùm ingenia noſtra, qua nos ſcilicet ambitioſi noſtri æſtimatores proxima divinis credimus, ad percipiendas diſciplinas multo labore deſudent, nulla apis niſi artifex naſcitur: quid credas aliud quàm divina partem mentis his ineſſe? & quid non divinum habent, niſi quòd moriuntur?* Reineſ.

7. *quæ mel vomunt*] Plinius xi, cap. 12 de Succo, unde mel conficitur. *In uterculos congeſtus apum (ore enim vomunt) ad hac ſuccò florum corruptus*, &c. *Scheſſerus.*

8. *dicuntur*] MS. *dicitur*. Quæ talia Patavinæ editioni plurima debemus. Vbi verò nihil intereſſe videtur, nec verbò moneo.

Digitized by Google

cuntur illud [1] *à Iove adferre*; ideo *autem* pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies. † *Iam etiam philoſophos* [2] *de negotio dejiciebat, cum pittacia in ſcypho circumferri cœperunt. Puerque ſuper hoc poſitus officium* [3] *apophoreta recitavit:* [4] *Argentum ſceleratum: adlata eſt perna, ſupra quam acetabula erant poſita, cervical,* [5] *offla, colaris. Adlata eſt* [6] *ſeriſapia, &* [7] *contumelia arophagiæ, ſimul data ſunt & cenchrides cum malo,*

† *Excerpint.*

1. *à Iove adferre*] Pertinet huc illud Virgilii initiò IV Geor.

Protinus aërii mellis cœleſtia dona
Exequar. Columella IX, cap. 2. *Ecchemerus poëta dicit, crabronibus & ſole genitas apes, quas Nympha Phryxomides educaverint, mox Dictæo ſpecu Iovis extitiſſe nutrices, eaſque pabula nomere Dei ſortitas.* Io. Schefferus.

2. *de negotio dejiciebat*] Non permittebat eis ſuum facere negocium, ſed id ſumebat ſibi. Reſpicit quæſtiones modò à Trimalchione allatas, de quibus Philoſophi agere debebant potiùs, ut ad quos propiùs pertinerent. Dictum autem hoc, quomodo apud Ciceronem, *dejicere de ſermone.* Schefferus.

3. *apophoreta*] MS. ad marg. *i. refutata.* Schefferus: *apoph.* munera, nominata in iſtis pittaciis, quæ non ſolùm in feſto Saturnaliorum, ſed & aliàs, quotiens magnum haberetur convivium dabantur. D. Ambroſius in Exhort. ad Virg. *Qui ad convivium magnum invitantur, apophoreta ſoleunt reportare conſueverunt.* Idem.

4. *Argentum ſceleratum*] ſic fuit inſcriptum uni ex pittaciis illis, tintinnulus apophoreti, quo ſignificabatur id, quod ſequitur, perna ſcilicet, & cætera; ſed obſcurè, ac ambiguè: ut ſolebat aliquando in talibus. Sueton. Auguſt. cap. 75. *Saturnalibus, & ſi quando aliàs libuiſſet, modò munera dividebat, veſtem, & aurum, & argentum: modò nummos omnis notæ, etiam veteres regios & peregrinos: interdùm nihil, præter cilicia, & ſpongias, & rutabula, & ſorpices, atque alia id genus, titulis obſcuris & ambiguis.* Id.

5. *offla, colaris*] Sic Pat. edit. MS. abſque(,). *Offla*, eſto pro offula ab *offa* fruſtum carnis, jus, pultem, maſſam ſignificante. *Colaris*, avis ululæ aliiſque rapacibus inimica. Exſculpat quod quis valet. Cogitaveram alias *collarium* vinculi genus, à *collum*. Plaut. Captiv. *Hoc quidem haud moleſtu' ſi jam, quod collus collariâ caret.* Schefferus: *offla*. Ita mox: *offam & tabulas*. & aliquantò inferiùs, *crucis offla*. Num utroque loco corrigendum, *offula? colaſis? κόλασις (caſtigatio)*. Sic enim putet aliquis ſcribendum, quanquam in ipſo codice ſit *colaris*, non *colâſis*. Vt valde dubitem; cùm præſertim hi tituli ſic ſint formati obſcurè, ut nil certi de iis dici queat. *Κόλασις*, caſtigatio, peculiariter refrænatio affectuum.

6. *ſeriſapia*] Conjecto vilem potum *ſeri laſtis* inuni: dictum, ut ſuprà *ſeriſapius* pro inſipido. *Seriſapia* verò potus, reſpondet appoſitæ *contumeliæ arophagiæ, edulio* ſcilicet *ex lolio*. Sic pro Patav. *ſeri ſapia*: in MS. enim uno verbo poteſt legi. Schefferus: *ſeri ſapia*. Suſpicor, ſcribendum, *ſeria ſapa*. Seria, vas eſt vinarium, cujus meminit Tesentius, Columella, alii. De ſapa Varro I de Vita P. R. *Sapam appellabant, quod de muſto ad mediam partem decoquitur.*

7. *contumelia arophagiæ: ſimul data ſunt & cenchrides*] pro Patav. *aerophagia, ſaladata ſunt*, & *cenſus*. & MSi, *aerophagia ſoeldate ſunt, & centus*. Quid *arophagia*, proximè dictum. *Cenchrides*

Digitized by Google

malo, porri, & perſica, flagellum, [1] *& cultrum.* [2] *accepit paſſetes, & muſcarium, uvam paſſam, & mel Atticum,* [3] *cænatoria &* [4] *forenſia, offlam, & tabulas: accepit canalem,* [5] *& pedale: lepus, & ſoloa eſt*

des genus accipitrum, aliàs *timmunculi*, & *triſtunculi*: nec his cum *flagello, litorali mure, rana*, &c. ut ſequitur, malè convenire exiſtimo. Eſt verò aliquid ponendum pro nihilo, ut ſic via fiat, & triſtis deſperatorum vox deinceps non toties audiatur. Nec invideo gloriam, quibus ad talia, habituris juxta tot Interpretum ſententias, nobile jam adminiculum collationis MSi, & edit. Patav. plus mediorum, & temporis ſuppetit. Schefferi, quod is ſuppeditaturus, cerasum pro *conſus* vix ſerò in Lipſienſi editione, cùm ego Upſalienſi antè uterer, expreſſum animadverti. Sed nec conſtructio favet, licèt *ſimul data* legamus; ſenticque verbo numeri multitudinis nomen ſubjectum plurale faciſſe, tantò magis quod *ceraſa* voluit dicere non cerasum, (quomodo ſi quis emendare audeat, ſimulque *malis* per me licet) ac in MS poſt *malo* (.) ſit: deinde obſcurum quid latet ſub *malo*, acriculis *pottis*, & *pirſicis* ſeu Perſicorum *angariis*. Ceterùm verò antè & poſt conſimiles ſibi partes quaſi hariolatus invenisset. Tilebom. *acrophagia ſaledata ſunt.* An non legendum *acrophagiæ ſimul data*, vel *acropedale?* Schefferus: *& conſumelia.* Quid hoc loco facit, conſumelia? Num legendum, *cohonio meloni?* Mollia ſane genus eſt laſanis operis, notiſſimum quondam apud Romanos; ut ex Galeno, Paulo Ægineta, aliisque novimus. Sed nil definio. *dactophagia, ſaledata.* In his ruſticum latère civilium novi apophoreti exiſtimo. Ac primùm illud *data ſunt*, diſtinctim à cæteris videtur ſcribendum, ut reſpondeat ſuperiori, *allata eſt.* Pro cæteris verò neſcio, an legi poſſit, *acrophagiæ hyle*, vel potiùs, *acrophagia*, ſeorſum, ut illud *ſale* ſit, neſcio quid, quod titulus iſte innuebat dandum. *& conſus.* Forè legendum, *cerasum.*

1. *& cultrum*] Ergo *cultrum* quoque rectum eſt in neutro. Citant ſanè Lexicographi hoc ſine verſum Propertii ex lib. IV El. 5.

Cùm falcanda meo pollice cultra ſorent.

Sed pro *cultra* apud Gryphium eſt *clauſtra*. Alii habent *claſtra*, quod & Scaliger reſtituit, qui in MS. ſuo legi ait *culta*. Denique vix cultris locus eſt in illo verſu, ut hoc teſtimonium non multùm valeat. Obſervo tamen in antiquis gloſſis, ſimilè de Ferramentis: *Cultrum*, μάχαιρα. & in Gloſſis aliis: μαχαίριον, *cultra* (*tonſoria*). Habet quoque Gloſſarium Tyronis & Sereni, ut appellant. Scheffer. *cultrum.* Id ediderat cum *accepit* in MS. abſque diſtinctione. poſt accepit (.), & ante nihil uſque ad (.) poſt *malo*: ſed punctula in MS. & (:) & (,) ſignificant. quotiès vix ullum poſt *accepit* locum habet.

2. *cultrum. accepit paſſetes*] Non habet illud *accepit*, quo poſſit referri. Ergo mutilum & hunc, & ſequentem aliis hujus ſimilem exiſtimo locum. Scheffer. Sufficit pro Patavin. (:), punctum. in MS. ut jam dixi, diſtinctio nulla eſt.

3. *cænatoria*] ſc. veſtimenta. Petron. in edictis: *cænatoria ſeptenus, & in proximam cellam duci ſubeunt.* Adde Martiál. Apoph. 135. Scheffer.

4. *forenſia*] Et hic veſtimenta ſunt intelligenda. Sueton. Aug. 73. *Et ſtrictiſſimi autem, & calcei nunquam non intra cubiculum habuit.* Adde & Calig. 17. & Columell. XII, c. 3. *Idem.*

5. *& pedale*] MS. & Patav. *e. pedalem. Pedale* ποδοπυγανίσιον, πόδιον. Gloſſ. Philox. i.e. quo pedes exterguntur. In Gloſſ. Cyrilli: ποδοπυγανίσιον

eſt adlata: murenam, & [1] litoralem murem cum rana adligatum, faſcemque betæ, diu riſimus: ſexcenta hujuſmodi fuerunt, quæ jam [2] ceciderunt memoria mea. Cæterum Aſcyltos intemperantis licentiæ, cum omnia ſublatis manibus eluderet, & uſque ad lacrumas rideret, unus ex conlibertis Trimalchionis excanduit, is ipſe, qui ſupra me diſcumbebat: &, † Quid rides, inquit, [3] berbex? an tibi non placent lautitiæ domini mei? tu enim [4] beatior es, & [5] convivare melius ſoles. Ita [6] tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego, ſi [7] ſecundum illum diſcumberem, [8] jam illi alapam dum duxiſſem. [9] Bellum pomum,

† *Conlibertus.*

pedale. Pedale eſt ſocculus qui pedi inducitur. Cornel. Fronto de Vocabul. differ. *Pedale* menſura eſt pedis. Pedule verò quod pedibus præſtat utilitatem, ut ſcabellum, pedules faſciæ. De la Cerda. Schefferus: *& pedalem.* Quid? *pedalem.* An rectiùs, *pedulem*; eſt enim hoc inter tegumenta pedum. Cætera, quæ ſequuntur, plane mutilata ſunt.

1. *litoralem*, &c. *adligatum*] pro MS. & Patav. *litteram. — atam.* Reineſius: *literam murem cum rana alligatum.* leg. *litoralem:* hoc enim genus ranis vicinum eſt. Alludere autem ad βατραχομυομαχίαν (*ranarum & murium pugnam*) Homeri voluiſſe inſtitutô hujus apophoreti, nec ipſum incredibile eſt.

2. *ceciderunt memoria mea*] Hoc Patavinus finxit è MSi, *ceciderunt memorie mee.* An ut dicimus *cadere cauſa*, i. à cauſa, ſic *cecid. memoria*, pro è memoria? vel potiùs legend. *excid. memoria mea, vel memoria meâ?*

3. *berbex*] MS. in marg. *i. vervex.* Schefferus: *berbex*, hoc eſt, *vervex.* Gloſſæ: βέρβηξ, *berbex.* Hinc habes *berbicem*, pro *vervecem* in libris optimis Vopiſci, vitâ Aurel. in fine, quod Salmaſius notavit.

4. *beatior*] opulentior, ditior. Vt apud Martialem x Ep. 73.

Sed ſi non fias, quadrante beatior uno.
Item,
Certent munere ibûs beatiores.

Seneca Ep. 45. *Beatum vulgus appellat, ad quem pecunia magna conſluxit.* Io. Schefferus.

5. *convivare melius*] Tilebom. leg. *convivari.* Schefferus: *convivare meliùs*, convivia lautiùs facere, & plus impendere in ea ſoles. Ennius in Sar. *Malo Hercle ſuô magnò convivat, ſine modo.* Sic & alii. *Schefferus.*

6. *tutelam hujus loci*] Deum tutelarem. Eſt autem *tutela loci* dicta, ut *tutela navigii* in editis. Inſcriptio vetus apud Gruterum, pag. 105.

DEO. TVTEL. GENIO. LOCI.

Idem.

7. *ſecundum illum*] juxta, apud illum. Petronius in editis; *deinde ut remotis omnibus ſecundum invitantem conſedi.* Id.

8. *jam illi alapam dum duxiſſem*] pro MSi, & Patav. *j. i. balatum d.* Schefferus: *jam illi balatum duxiſſem.* Corrige: *jam illi alapam tum duxiſſem*, vel *dudum duxiſſem. Ducere alapam*, habes apud Phædrum noſtrum v, cap. 4, cæteroſque, quos ibi notavimus.

9. *Bellum pomum*] Suſpicatur N. Heinſius, *promum.* placet ut ſit reſpectus ad liberalitatem ampliorem, de qua ſuprà. *Schefferus. Bellum pomum, qui rideat alios, φυτὸν, plantam*, hominem dici: ut & dialecto noſtra εἰς ψόγον (*vituperandi animô*), fructum, *eine frucht:* ſed hic præferam legere χλεύαστικῶς (*ad ludibrium*) prolatum, *Bellum Momum!* q. d. redivi-

Digitized by Google

pomum, qui rideat alios. [1] *larifuga nescio quis nocturnus, qui* [2] *non valet lotium suum. ad summam, si* [3] *circumminxero illum, nesciet qua fugiat. Non* [4] *me-Hercule soleo cito fervere,* [5] *sed in molli carne vermes nascuntur. Ridet. quid habet, quod rideat? Numquid* [6] *pater fœtum emit? Lamia, eques Romanus es.* [7] *& ego Regis filius. Quare ergo servivisti? quia ipse me dedi in servitutem; & malui civis Romanus esse, quam tributarius: & nunc spero me sic vivere, ut* [8] *nemini jocus*

divivum Momum, cui quoſvis carpere & ridere ſolens, *& quævis adſpergere cunctos.* Th. Reineſius.

1. *larifuga*] Mallem, *lucifuga*, ut *transfuga*. Niſi quis exiſtimet, *larifugam* accipiendum, pro deſertore laris domuſque ſuæ, vagabundo, errone. *Io. Scheffer.*

2. *non valet lotium ſuum*] Optimè: quomodo Varro IV de LL. *denarii, quod denos aris valebant.* Eſt autem quaſi proverbiali genere dictum de homine nullius precii. *Scheffer.*

3. *circumminxero*] Paulò pòſt: *at ille circumminxit veſtimenta ſua.* Sic enim conjunctim lego ibi, ut hoc loco. Nam & in pridem editis Petronius ad hoc exemplum uſurpavit *circumamictus, circumtonſus, circumtumulatus*, &c. Scheffer.

4. *me-Hercule*] Occurrit in MSo *mehercules*, & *mehercule*: quemadmodum & ap. Cic. qui tamen poſterius præfert, de Oratore: *Libentius dixerim Mehercule*, quàm--*les.*

5. *ſed in molli carne vermes naſcuntur*] h, e. ſi nimiùm ſumus remiſſi languidique, perdimur. *Mollis caro*, eſt flaccida, & humoribùs abundans. Quomodo *corpus molle* Celſo uſurpatur. Vt lib. II, cap. 2. *ſubeunt lippitudines, tormina, febres, maximèque in mollioribus corporibus, ideoque præcipuè in mulieribus.* Eodem modo *pecus molliſſimum*, oves appellavit Columella lib. VII, cap. 2. *Idem.*

6. *pater fœtum emit. Lamia, eques Romanus es &*] Patav. edit. *p. f. e.? Lana eques R. es, &.* MS. ſupra *lana* habet *vel lena.* Schefferus: *pater fœtum emit? lana.* Prava eſt hæc diſtinctio. quid enim, *lana eques es?* Itaque illud *lana* conjungendum antecedentibus. Porrò *fœtum lanâ emere* hic ponitur pro, rem facere ineptam ac ridiculam, credo, quòd lanarum cauſsâ fœtus habeantur educenturque. hic enim fructus eſt ovilli pecoris, ut notum. Tilebom. *fœtum* leg. *fœnum.* Reineſius: *Lana Eques Romanus es.* legi *Lænia*, & ſic infrà: ubi *defero lana.* Lamia cognomen Ælionum, à Lamo rege, qui Formiis & Minturnis imperavit, deſcendentium: Horat. l. 3 Od. XVI. *Lamia.* Interlinearis MSi lectio *leva* (forſan *lana*) ſuper *lana*, emendationem hanc non liſtit; nam infrà in ſimili, pro *lana*, nec *leva*, nec *lana* locum habet. videnturque non unius eſſe hæ tales notæ, quæ non ſemper ſibi conſtant, ut conferenti patebit.

7. *& ego*] Iſta mihi lectio non placet. Scribo: *At ego Regis filius.* Sententia: Tu gloriaris, eſſe te Romanum equitem, ego vero nihilò ſum minor, cùm ſim regis filius. Sed objicies fortaſſis, atque dices, ſi es regis filius, quare ergo ſervivisti? Hoc factum eò, quia civis eſſe malui Romanus, quàm rex tributarius. *Scheffer.*

8. *nemini jocus ſim*] Horatius II Satyr. 5.

— *Hæc mea cura eſt*
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus —

Cicero Off. pro Flacco: *Num illos putatis, quibus jusjurandum jocus eſt.* Idem.

jocus ſim. Homo [1] inter homines ſuos [2] capite aperto ambulo: [3] aſſem æraium nemini debeo. [4] conſtitutum habui nunquam: nemo mihi in foro dixit, [5] Redde quod debes. [6] Glebulas emi, [7] lamellulas paravi:

1. *inter homines ſuos*] Scribendum arbitror, *inter homines vos*. ſenſus eſt, non minùs homo ſum, quàm vos eſtis Illud *homo* ſignificanter de libero eſt poſitum; ut ſuprà, *me hominem inter homines voluit eſſe*. Servos olim vix in hominum numero habitos, non uno loco Seneca conqueritur. & adde Macrob. I Sat. c. 11. *Schefferus*

2. *capite aperto*] liberè, ut me conſpicere poſſint atque contueri omnes. Plaux. Capeiv. III, ſc. I. *In tribu aperto capite ſontes condemnant reos*. Vult, condemnare liberè, abſque verecundia vel metu. Solebant nempe flagitioſi, præſertim verò ſervi, ob flagitia notati in fronte, velare ſe, quoquo poſſent modo. Ita Giton & Encolpius finguntur eluiſſe crines iſto fine, in jam publicatis. Hinc Eumolpus: *Quia nocentes, horridoſque habebant capillos, juſſi ſqualorem damnatis auferri, ſimul ut nota quoque literarum, non admixta comarum præſidio, tota ad oculos legentium accederent*. Advocati apud Plaurum faciunt id veſte, a. III ſc. 4 Pœnuli: Ag. *Adeſte quæſo*. Ad. *quippini? quin ſi volet Operire capita, ne nos leno noverit, Qui illi mala rei tanta fuimus ilices*. Idem.

3. *aſſem æraium*] MS. pro Patav. *a. aratium*. Schefferus: *aſſem aratium*. Hoc non intelligo. Suſpicor ſcribendum, *aſſem, ceratium*, quaſi diceret, non aſſem, imò ne ceratium quidem. De ceratio nummo habes apud Hottomannum Rei Num. p. 115. Imò potiùs, *aſſem æraium*, arbitror legendum. *Aſſis æraius* dicitur, (ut apud Ciceronem pro Quintio, *æraria ratio*) is, qui eſt æris alieni: unde *arati & obærati* dicimur. Ciceronis verba hæc ſunt: *Hoc ea per te agebatur, quòd propter æraiam rationem non ſatis erat in tabulis inſcriptum, niſi ad Caſtoris quæſiſſes, quantum ſolveretur*. Sicut hic *ratio æraia* illa eſt de alieno ære, quantum ſolvendum: ſic *aſſis æraius*, qui de ære alieno, pecuniaque mutuò accepta.

4. *conſtitutum habui nunquam*] puta, diem, quo cui litem intenderem. Cic. in Ep. ad Marium: *Si quod conſtitutum habes cum podagra, fac in alium diem differas*. Schefferus.

5. *Redde quod debes*] Reineſius: Formula eſt apud *Senecam* 3 *de Benef. c.* 14. *Æquiſſima vox eſt, jus gentium præ ſe ferens, Redde quod debes*. item Ep. 18. Apud *eundem l.* 7, *c.* 21, Pythagoricus ad ſutoris cui quatuor denarios debebat mortui tabernam reverſus. *Ille tibi vivit*, inquit ad ſeipſum, *tu illi redde quod debes*, inſeruitque per cloſtrum denarios, exigens à ſe pœnas improbæ cupiditatis, ne alieno adſueſceret. Vſus eadem ſervus, repoſco acerbior, apud *D. Matthæum cap.* 18, 28. ἀπόδος μοι ὅ, τι ὀφείλεις (*redde mi quod debes*).

6. *Glebulas*] agellos. Iuvenalis Satyr. XIV.

— *Saturabat glebula talis Patrem ipſum* —

Apulejus IX Aſ. *Iamque totum frugalitate ſpoliatum, ipſis etiam globulis exterminare geſtiebat*. Schefferus. *Glebulas*. i. e. terrulas, *l.* 6 *C. Th. de patrocin. Vic. & l.* 51 *C. Th. de Oper. publ.* Gr. γηδία, poſſeſſiones, tenementa: nobis *landerey*. Inde glebalis functio, præſtatio, penſio, munus glebale, i. e. onus quod ſequebatur glebam in Legibus Codicum; Vetus enim Ius Romanum ignorat hoc vocabuli eâ ſignificatione. Græci etiam mediorum ſeculorum βῶλον appellant; unde in *Iuliani Ep.* xj; *& Syneſii Ep.* 38 πεδῶσα βῶλος i. e. prædium ſeu caſamentum paternum. Antiqui glebam

paravi : [1] viginti ventres paſco, [2] & canem : contubernalem meam redemi,

glebam dixerunt, terram ligatam ſeu ceſpitem cum herba. *Verſificator lexicus manuſcr. de Verbis raris : Iſidorus glebam terram vocat ; inde glebones :* i. e. γηπόνοι, terricolæ, ruſtici, aratores. *Th. Reineſius.*

7. *lamellulas paravi*] Has ego lamellulas hic non intelligo. An ſcripſit, *etiam cellulas paravi ?* Num potius legendum, *famellulas ?* ut ſit diminutivi *famella* diminutivum, quomodo mox *pedicellum* uſurpat. *Schoſſerus. lamellulas paravi.* Dediminutivum *lamellula* à lamella, lamula ; hoc à denominativo *lama* ; lama verò lacus, foſſa, aquarum conceptaculum, vel collectaculum. In fundorum cenſu etiam lacus, piſcinæ, vivaria erant. In antiquis piarum Traditionum chartis ſimul exprimuntur *area vel ariales terræ, terra aratoria cum campis, jugeribus, huſpit, de pratis carrada cum cultis & incultis, viis & invüs, exitibus & reditibus, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumque decurſibus ; molinis ; cum domibus, ædificiis cum omnibus adjacentiis, tum mancipiis & omni eorum ſupellectile :* hæc enim ſunt quæ villam fundumve perficiunt. Glebulis igitur vel terris emtis etiam lamas adjecit Trimalchio. More ſuo, quo frequenter Diminutivis utitur, de quo ſuprà. etiam hìc dicit *globulas, lamellulas*, & mox *pedicellum*. Eum verò è Stoicorum ſchola accepiſſe videri poteſt, qui ut rerum mediarum contemtum aliis perſuaderent, etiam ea quæ magna putarentur τοῖς πολλοῖς (*multitudini*) & expetibilia, adpellationibus minutivis extenuabant. Hinc illa apud *Epictetum*, & *in libris Marci Imp.* ψυχάριον, σωμάτιον, ἀποθνησκίον, ἀναπνοίδιον, ὑπηρεσίον, ὑλακτίδιον, δουλάριον (*animula, corpuſculum, ſanguiculus, carnuncula, agellus, domuncula, equuleus, ſervulus, gloriola*). Aliud ſpectavit *Ariſtoteles* jubens in talibus τὸ μέτριον πραγματικῶς (*medium ſervare*), 3. *Rhet.* 2. nim. dum formas Oratorem. *Reineſius.* De lama ſeu lamis unde Dn. Reineſius *lamellulas* deducit, & neſcio quibus non promptis formularibùs ac Legendis fragmentum hoc paſſim in diſcrimen non neceſſariò adducit, ſic Voſſius in Etymol. *Lama* πηλὸς, τόπος, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Similiterque Feſtus : *Lacuna*, inquit, *aqua collectio, quam alii lamam alii buſtrum dicunt.* De ead. voce ſic vetus interpres ad illud Horat. Epiſt. 13, l. 1.

Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.

Lama, inquit, *lacuna majores continentes aquam, pluviam*, &c. Ennius :

Silvarum ſaltus, latebras, lamaſque latoſas.

Sed mihi non videntur *lamellulæ* noſtræ eſſe à lama, ſed potiùs à *lamina*, unde *lamella*, hinc *lamellula* ; lamina autem quemvis metalli fructum bracteâ craſſiùs in latitudinem ductum ſignificat, poſſentque hìc *lamellulæ* pro argenteis, æreis, & id genus vaſis ac ſupellectili accipi. Quinctil. l. 4, cap. 2. *Tenuem laminam ducere quam calatura altior rumpat.* Vitruv. l. 3, c. 3. *Speculum argenteum tenui lamella ductum.* Sen. *Majorem diei partem in aruginoſis lamellis conſumit.* Neque hìc Trimalchio loquitur, ut Reineſius tradit, ſed alius Sevir : quanquam par omnium ratio ſeu ſtylus.

1. *viginti ventres paſco*] Plautus Perſâ A. 1, ſc. 2. *Numquam quiſquam meorum fuit, quin parafit unde paverint ventres ſuos.* Sen. Ep. 17. *Facile eſt, paſcere paucos ventres.* Schefferus. *Viginti ventres paſco.* hoc de ſe jactitat, qui herè ſervus fuerat ; aliquà ſimilis Demetrio Pompei Magni Liberto, qui τότε πάντων, ὡς ἐκ ὀνείρου, ἀφῃρέθη εἰς Πομπήιον ἀναβλέψαντων, ἡγεμονικὸν μὲν πρὸ ἀξίωσις, μείζων πρὸ αὐτῶν

redemi, ne quis in illa manus tergeret : mille denarios pro capite solvi: [1] *sevir gratis factus sum:* [2] *spero sic moriar, ut mortuus non erubescam. tu autem tam laboriosus es, ut post te non respicias? in alio* [3] *pediculum vides, in te* [4] *ricinum non vides? tibi soli ridiculi videmur?*

τὸ δυνάμενον (*tunc unus, ut ita dicam, omnium hominum Pompeium suspicientium, immeritò eum colebat, magna sibi tribuens*). *Plut. Cat. min. de quo Seneca de Tranquill. an. c. 8. numerus illi quotidie servorum, velut Imperatori exercitus referebatur, cui jamdudum divitiæ esse debuerant duo vicarii, & cella laxior.* Id. Ep. XVII. *Turba servorum, ad quos pascendos transmarinarum regionum est optanda felicitas. Facile est pascere pauces ventres & bene institutos, & nihil aliud desiderantes quàm impleri.* Reinesius.

2. *& canem: contubernalem* &c. *ne quis in illa—*] *In illa*, seu *eo quod est corporis, juxtave corpus ejus.* MS. & P. *& canem contubernalem n. q. in illius.* Schefferus : *in illius manus tergeret.* Abest quidpiam. Quid? si legamus, *in villis illius manus tergeret?* Illud *villis* potuit omissum esse ob similitudinem sequentis vocabuli, *illius.* Et villos memorat in cane Columella VII, cap. 12, laudatque eum, qui est *amplo villosoque pectore.* Porrò crines vice mantilium fuisse constat vel ex alio nostri loco statim initio, ubi ait: *digitosque paululum adspersos in capite pueri tersit.* Reinesius : *canem contub.* &c. Mirum si *contubernalem* iste *canem* habuit, in cujus villis manus tergeri possent. A librario istud est; nos legamus, *Canem contubernalem* habuisse, eam redemisse, *ne quis in illius capite magus tergeret:* (hoc enim solebant domini, hoc Trimalchio in pueri capite fecerat supra), mille denarios pro ea solvisse: nim. *τὸ capite* loco suo exciderat, in eumque revocandum est. *Canis*, Κυνὶς autem q. d. *Novella*, muliebre nomen ex historia sumtum. Fuit hoc nomine Liberta Antoniæ eique à manu, dilecta Vespasiano, *Suet. c. 3, 21; & Domit. c. 12. παλλακὴν (concubinam)* adpellat *Xiphilinus.* In lapidibus notavi Cænidas, *Æliam, Asiniam, Aureliam, Flaviam, Vinicianam. Viginti ventres pasco & canem*, i. ultra 20 homines, etiam canem, seu tot canes: jactanter & Thrasonicè dictum. Quamquam in MS. *canem* cum *contubernalem* connectatur, sic (ut præposui): *canem contubernalem.* Distinctionum verò calamitas in hoc MS. est omnium maxima, ut iis non aliter quàm si id contextus jubeat fidendum. Sic antè, *lana. credrae. piper lacte gallinaceum.* & quis agmina dinumeret. Quod hic denuo erat monendum.

1. *Sevir gratis factus sum*] Quo respexit Mamert in Paneg. *Refertur muntus, Consulem me creatu fine impendio.* Anonym, in litt. Lucii Romæ.

2. *spero sic moriar*] pro, *spero, quòd sic moriar*, per ellipsin. Terent. Heaut. III, sc. 2. *Non usum veniet spero.* Schefferus.

3. *pediculum*] pro MSi *pedicum*, & Patav. *pedicellum.* Schefferus: *pedicellum.* minimum pediculum. Sic à *catinus* est *catinulus*, contractè *catillus*, indèque *catinellus.*

4. *ricinum*] priori utraque correpta, pro MSi & Patav. *ricium.* Reinesius: *in alio pedicellum vides, in te ricium non vides.* Vt ratio oppositionis sibi constet leg. *ricinum*, quod insectum canibus eorumque plurimùm auriculis pertinaciter inhæret & sanguinem ligurit, tinea canis. *Oct. Horat. l. de Phys. sc.* ex emendatione nostra. Græcis κρότων: *Aristoteli 5 H. An. c. 26 κυνορραιστής*, (*pestis canis*

Digitized by Google

mur? Ecce magiſter tuus, homo major [1] natu; placemus illi: [2] tu lacticuloſus, nec mu nec ma argutas? vaſus fictilis, imo [3] lorus in aqua, lentior non melior. [4] tu beatior es? bis prande, bis cœna. Ego fidem meam

τὰς κύνας πίνοντες τὸ αἷμα αὐτῶν [*perfundunt enim canes ſanguinem ipſorum bibentes*]. *Schol. Hom. ad Od.* 12). Infeſtat etiam pecus armenticium, majus fœdiuſque pediculô; eóque ſignificatio proverbii eadem, quæ illius apud Scriptores ſacros *Matth.* 7. *& Luc.* 6 de feſtuca & trabe in oculo, ubi κάρφος (*feſtuca*) de minore, δοκὸς (*trabs*) de grandiore vitio dicitur. *Horatius* eodem ſenſu *verrucas* & *tubera* oppoſuit: *Seneca l. de Vita bea. papulas* & *ulcera*. Idem 2 *de Ira*, 8. *aliena vitia in oculis habemus; à tergo noſtra nobis ſunt*: quæ φιλαυτία (*aſtimatio amorve ſui*) hominum eſt.

1. *natu*] MS. *natus*.

2. *tu lacticuloſus, nec mu nec ma, argutas? vaſus fictilis*] pro MSi & Patav. *tu laticuloſus, nec munecma arguta ſuaſus fictilis*. Tilebom. An non legendum (pro *munecma*) *Menechma*? Schefferus: *laticuloſus*. An ut à *metus*, *meticuloſus*, ita & à *latus*, *laticuloſus*? non exiſtimo, nec eſt ſimilis analogia, præterea ſenſus quoque inconveniens. Cur enim Aſcyltos dicatur hîc libenter lætari? Puto planè *lacticuloſus* eſſe ſcribendum. Gloſſæ veteres: λειποχάλακ[illegible]: *lacticularius*, *lacticuloſus*. Philoxenus: *lacticuloſus*, λειποχάλακ[illegible]: Eſt autem λειποχάλακ[illegible], ſicut λειποσάρκ[illegible], quem recens nuperque lac deſtituit, qui ab uberibus cœpit ſubmoveri, erratque Laurenbergius, quando exponit *ſubrumem* in gloſſario, cùm hoc contrarium denotet. Quanquam eum huc induxerit Philoxenus, apud quem *lactiguloſus*, pro *lacticuloſus* legitur. Quod cùm fiat C in G mutatô, ſicut ſæpe ſolet, ipſe vocabulum à *lacte* & *guloſo* compoſitum putabat. Schefferus. *laticuloſus*. Senſus quidem non eſſet inconveniens, ſi analogia reſponderet; nam hic Aſcyltos. *ſublatis manibûs illuſit, ad lacrymas uſque ridens*. & dum hæc aguntur, *Giton riſum diu compreſſum*, tandem *effundit*. Vt patet ex antec. & ſeqq. Placet tamen *lacticuloſus*, ob præcedens *magiſter*, & *major natu*. Pergit Schefferus: *nec munecma*. Scribo diviſim, *nec mu*, *nec ma*, & expono de eo, qui nil poſſit, nil valeat: quaſi diceret, tu qui puer es, & vix ablactatus, nec vales quidquam, audes hæc ridere. *Mu* & *ma* ſunt ſyllabæ ſic à ſono formatæ, quas infantes primùm edunt. Hinc *mu facere*, quod Chariſius exponit *mutire*. Lucilius; *non laudare hominem quenquam, neque mu facere unquam. argutas ſuaſus fictilis*. Corrige: *argutas? vaſus fictilis*. Illud *argutas*, hîc eſt ab *arguo*, pro, traducis & accuſas. Nævius: *quando ad ludos venit, alii cùm tacent, totum diem argutatur, quaſi cicada*. Plaut. Amph. 111, ſc. 2. *Stupri, dedecoris à vino argutam meo*. At *vaſus*, habes in antiquis gloſſis: ὀκεῦ[illegible]. *vaſus, vaſum, vaſa*.

3. *lorus in aqua, lentior non melior*] MS. *locus i. a. lentior, n. m.* Schefferus: *lorus i. a.* Petronius in editis: *lorum in aqua, non inguina habet*. Gloſſæ veteres: ἱμὰς, *habena, lorus, corrigia, hoc lorum*.

4. *tu beatior es? b. p. b. c.*] Sic præter (?), juxta MS. pro Patav. *t. b. es, bis prandebis c.* Schefferus: *bis prandebis cœna*. Perperam. Emenda: *tu beatior es? bis prande, bis cœna*. Si tu, ait, es beatior & opulentior, ergo bis prande, bis cœna; quod nempe fieri non poteſt. Videtur in animo habere illud Horatii 1 Sat. 1.

Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plùs, quàm meus. —

Digitized by Google

meam malo, quam theſauros. ad ſummam ; [1] *quiſquam me bis popoſcit ? Annis quadraginta ſervivi , nemo* [2] *tamen ſcIt , utrum ſervus eſſem, an liber ; & puer* [3] *capillatus in hanc coloniam veni : adhuc Baſilica non erat facta. Dedi tamen operam , ut domino* [4] *ſatisfacerem,* [5] *homini maliſto, & dignitoſo ,* [6] *cujus pluris erat unguis, quam tu totus es : & habebam in domo,qui mihi* [7] *pedem opponerent hac,illac*

1. *quiſquam me bis popoſcit*] Poſt, *popoſcit*, punctum interrogationis eſt ſcribendum. *Quiſquam* eſt,quiſquamne ? an quiſquam ? Virgilius lib.XI. *quiſquam meritò ſurdiſſimò poſſum Argust ?* Illud *poſcere* abſolutum eſt , pro pecuniam , aut nummos poſcere ; quod uſurpavit Cicero in Verrinis : *Magiſtratus Sicyonum nummos popoſcit.* Io. Scheffer.

2. *ſcIt*] pro priori *ſcit*. Schefferus : *tamen ſcit.* mallem, *ſcIt* , h. e. *ſciit*, *ſcivit*.

3. *capillatus*] Videtur hic, quicunque denique, probare velle , domi quoque pro ingenuo ſe habitum. Nam vulgò ſervus nutrire comam nefas fuit , quod jam alii notárunt. Subeſt tamen id quoque , quod ſic ejus erga Trimalchionem officium declaretur , quando *capillati* ferè , qui erant in deliciis. *Schefferus.*

4. *ſatisfacerem*] Latet nequitia, de qua anté. Petronius, in ediris : *rogare capi , ut paterentur ſatisfieri ſibi , & cantare , qua libido dictaret.* Noſter infrà : *ipſi mea domina ſatisfaciebam.* Idem.

5. *homini maliſto , & dignitoſo*] pro MSi & Patav. *h. mali iſto & dignitoſo.* Tilebom. corrige , *magnifico & dignifſimo.* Schefferus: *homini mali iſto.* Hoc corruptum eſt. Suſpicor , ſcripſiſſe , *maliſo* , i. e. maximo , à μάλιστα. *dignitoſo.* Philoxenus : *dignitoſus* , ἀξιωματικὸς (*in dignitate conſtitutus*). Reinefius : *homini mali iſto & dignitoſo.* Iſta ſervus de domino ſuo : intelligemus quid dicat, ſi legerimus *macariſto.* Μακαρίζω vocat opulentum & Fortunæ bonis ornatum abundantemque , & ea re ab omnibus prædicandum beatum. Talis *Xenoph. in apol. Socr.* ἀξιομακαριστότατος. *Dignitoſus* eſt qui aliis *dignitarius axiomaticus* , ὁ ἐν τέλει , ἀπὸ τοῦ λογάδην. Vtitur *Aldhelmus de laude Virginit. c.* 28 pro eximio , ſingulari ; *dignitoſa innocentia palma* ; ubi de Abele. Vt à vocabulo *dignitas dignitoſus* ſequioribus ſeculis ; ita à *dignus dignoſus* , *à dignatio dignatioſus* formaverè dixeréque pro æſtimato , honorato , culto , πολὺς μισθὸς. Dignatio verò pro precio , æſtimatione , honore , gradu dignitatis , auctoritate , puræ latinitatis vocabulum eſt apud *Cicer. ad Att. Plin. lib.* 14, *c.* 7; *l.* 35, *c.* 10 : *Sen. Contr.* 2: *Tac.* 1 *Hiſtor.*53,3, 81: *Sueton. Galbâ cap.* 7: *Symm. l.* 2 *Ep.* 62, 67: *l.* 9 *Ep.* 110. *Emend. l.* 11, *Ep.* 18. *Pro dignitoſſo* bene reponi poſſet *dignifſimo.*ſed inducias facit Grammaticus Alexandrinus , laudatus Scheffero , Philoxenus.

6. *cujus pluris erat unguis quam*,&c.] Simile huic iſtud Rabbinorum priſcos ad novos æſtimantium *in l. Ioma*; *melior eſt unguis priorum , quàm venter poſteriorum.* Th. Reinefius.

7. *pedem opponerent*] ſupplantare me ſtuderent. Ovidius IV de Ponto , El. 6.

Perſtat enim Fortuna tenax , votiſque malignum
Opponit noſtris inſidioſa pedem.

1. *Hæc*

Digitized by Google

lac, tamen (genio illius gratias) enatavi. [1] *Hæc eſt vera: athletam in ingenuum naſci tam facile eſt,* [2] *quam accede iſtoc. Quid nunc ſtupes,* [3] *tamquam hircus mercurialia?*

† *Poſt hoc dictum* [4] *Giton, qui ad pedes ſtabat, riſum jam diu compreſſum etiam indecenter effudit; quod cum animadverſiſſet adverſarius Aſcylti, flexit convitium in puerum: &* ‡ *Tu autem, inquit, etiam* [5] *tu rides cepa cirrata? O Saturnalia!* [6] *Rogo, menſis December*

† *Encolpius.* ‡ *Conlibertus.*

1. *Hæc eſt vera: athletam in ingenuum naſci*] pro Patav. *Hæc ſunt vera, athlanam i. i. n.* & MSi, *hoc eſt vera. a. i. i. n.* Schefferus: *Hæc ſunt vera, athlanam.* Scribe: *Hæc ſunt vera athla. Nam*, &c. ἄθλα, munera, quæ victoribus certaminum publicorum dabantur. Nam præceſſerat, de ſupplantatione, *in ingenuum naſci.* Neſcio, an prius *in* abundet. Nam & Tertull. de Carne Chr. c. 3. *Deus naſci in carnem erubeſcit?* Suetonius hac forma *ſubjici in ſervos* dixit, vitâ Titi cap. 8. *Hæc eſt vera* ſcilicet *ſententia, ratio, narratio,* ſimilève quid. Vt ſuprà, *quibus pro malâ ſuâ* (ſc. *ſorte*) *cornua naſcuntur.* &, *laborat hoc tempore patria; nec hoc ſua (culpa).* Quæ hujusmodi vocum detentiones & intempeſtivæ ellipſes idioſis propriæ, ut perbellè in Thraſone apud Terentium obſervare eſt, notante Farnabio. *Athleta*, hîc quilibet certator, homove gnavus. Suidas: ἀθλεῖν πολέμων, *qui bellè decertat.* Qui in aliquibus rebus, cæteris anteceſſit, ut probat Victorius l. 24, c. 9 ex Varronis 2, & 3.

2. *quam accede iſtoc*] Puto corrigendum, *quam accedere iſtoc.* Schefferus. *Tam facile eſt, quàm accede iſtoc*, i. dicere *accede iſtoc.*

3. *tamquam hircus mercurialia*] pro MSi, & Patav. *merculia.* Schefferus: *tamquam hircus merculia.* Quid hîc eſt, *merculia?* Subdubito annon fuerit, *Mercurialia.* Invenio enim *Mercuriale*, pro eo, quod Græci vocant ἑρμαῖον, acervumque lapidum ſignificat in via publica, vel ſaxum, quo indigitatur rectum iter. Sic proverbium erit de eo, qui ad rem ignotam ſtupet.

4. *Giton*] γείτων, *vicinus.* pro MS. & P. aliorumque *Gyton.*

5. *Tu autem i. etiam t. rides cepa cirrata*] pro Patav. *T. a. i. e. t. r. cepa pirrata?* & MSi, *T. a. i. etiam turdes cepa, pirrata. Caparum* ſunt capillamenta, ſeu cirri: *cepæ* mordaces: hinc duplex convitium. Tilebom. *pirrata*, leg. *pyrrhata.* Schefferus: *tu autem rides.* Apulejus IX. *tu autem, inquit, tam mollis ac tener, mulieres appetis? cepa pirrata.* Hoc eſt precii nullius. An ſcribendum, *cepa capitata?* Plinius 19, cap. 6, ubi loquitur de cepis: *Alterum genus capitata, quæ ab aquinoctio auctumni ſeritur.* Num potiùs *pirra*, à Græco πυῤῥὸς h. e. *rufa.* Mallem ego *cepa piperata.* Reineſius: *cepa pirrata.* Trajectus conſonantium *c* & *p* in vocula diſſyllaba factus à librario eſt; Petronius ſcripſerat, *pica cirrata*, quòd eſt convicium geminum in puerum jactum ab irato; alterum à moribus, quòd eſſet garrulus & importunus blatero; alterum à cultu ſeu habitu, quòd cirros geſtaret: utrumque adoleſcentibus ſcholaſticis propium. Ἀθλοχαῖται (*lenones*) enim & libenter nugas garriunt. *Martialis* hoc dixit de *matutini magiſtri cirrata caterva* Hib. 9 Epigr. 30. Iidem φιλόκομοι & φιλόκομοι, cirros amabant; & ſic diſtinguebantur ab ignobilibus, vulgaribus: ideo *cirratos*, dixit *Perſius Sat.* 1, *v.* 29. Sunt autem cirri crines plexi tortique in botryonem collecti & nodò inverſo religati. Græci hoc ornatûs

cember est ? [1] Quando viceſimam numeraſti ? [2] Quid faciat crucis offla ? corvorum cibaria. Curabo jam tibi [3] Iovis iratus ſit, & iſti, qui tibi non imperat. Ita ſatur pane fiam, ut ego iſtud [4] conliberto meo dono ; alioquin jam [5] tibi depræſentiarum reddidiſſem. [6] Bene nos

ornatûs capillitii genus μαλθὸν, in fœminis ἡ ὑφεσον, in viris χρώβυλον, in pueris σικυόφθιον nominarunt.

6. *Rego, December eſt*] Decembrî Saturnalia agebantur, quæ nihil aliud erant quàm privatæ publicæque epulæ, & continuæ inter omnem licentiam laſciviamque comeſſationes. *Sen. Epiſt.* 18. *December eſt menſis, quo maximè Civitas deſudat. Ius luxuria publica datum eſt : ingenti adparatu ſonant omnia.* Servi tum liberrimè agebant : V. eundem Ep. 47. *Th. Reineſius.*

1. *Quando viceſimam numeraſti*] Quænam hæc viceſima ? num menſis Decembris, de quo anteceſſit ? Puto planè, quia illa die Saturnalia finiebantur. Vt ſit ſenſus : quando tibi tandem deſinunt eſſe Saturnalia ? *Io. Schefferus.*

2. *Quid faciat crucis offla* &c.] Patav. edit. *Q. f.c. o.c. cibaria?* MS. citra (?). Schefferus : Neſcio, an reſcribi debeat : *quid faciat crucis offla ? corvorum cibaria? offla.* Id eſt, *offula.* Reineſius : *crucis offla, corvorum cibaria?* Convicia ſunt in hominem perditum perdendumque : an à noſtris accepta, qui talem patibulo victimam & corvis eſcam deſtinari dicunt ? *Plautus* tamen ferè talibus uſus eſt. Alioquin iſta maſtigiæ temulenti invectiva ruſtica, inſulſa prorſus & illiberalis eſt, jociſque ad obſcœnitatem uſque petulans : ſpargit ſimul ænigmata, nim. cùm rhetoricari incipit ſuprà, quibus quærendus Oedipus, ſi tanti viſa fuerint. Ad ea vero ulcera, quæ ſanis librarius adfricuit, alius pelvim & ſpongiam poſceret, ne ita malè cohærentibus diffluxis & diffractis concinnandis operam ponere cogatur.

3. *Iovis*] MS. *jovis nominat. caſus.* in margine. Schefferus : *Iovis*, ita Plautus, Apulejus, Martianus, alii. Vocabularium vetus, titulô, Deorum nomina. *Iovis, Ζεύς.*

4. *conliberto*] pro MSi, & Patav. *cum liberto.* Schefferus : *cum liberto meo dono.* Scribe, *conliberto meo dono.* i. e. ipſius gratiâ te nunc non accuſo, apud Iovem. i. e. Herum. Noſter in jam editis : *quicquid ergo eſt, dono vobis.*

5. *tibi depræſentiarum*] pro MS. & Patav. *de præſentiarum.* Tilebom. *Voces unica & adverbialiter ſumpta hoc intelligendum. Sic apud Æmil. Probum, ſeu Cornel. Nepotem, quem Muretus appellat mundiſſimum & caſtigatiſſimum Scriptorem, in Vita Hannibalis*, inpræſentiarum *ſumitur.* Cùm hoc, inquit, exhauſtis jam patriæ facultatibûs, cupiunt inpræſentiarum bellum componere, quò valentior poſtea congrederetur. *Et ita Cornelius Tacitus, Aul. Gellius, Alii.* Schefferus : Quid eſt, *de præſentiarum ?* an formatur ita, ut, *impræſentiarum ?* num ſcribendum, *tibi idem præſentariam reddidiſſem ?* Plautus Moſtell. III, ſcen. 3. *nunc ferat ſex talenta magna argenti pro iſtiu præſentaria.* Ita alibi, Sed *de præſentiarum* habes & inferiùs, ut nil temere ſit mutandum.

6. *Bene nos non habemus, aut iſti Geta*] pro Patav. & MSi, *B. nos. h. a. i. genge* (MS. *geuge*). Schefferus : *bene nos habemus.* Suſpicor abeſſe quippiam, & ſcribi oportere, *bene nos non habemus, aut.* Quomodo Martial. II Epigr. 4. *Ne valeam, ſi non,* &c. formula comminantis : aut male agetur nobiſcum, aut hoc efficiemus. Seneca Epiſt. 24. de Scipione : *ferro ſe transverberavit, & quærentibus, ubi Imperator eſſet : Imperator, inquit, bene ſe habet. Bene nos non habe-*

Digitized by Google

nos non habemus, aut iſti Getæ, qui tibi non imperant. plane, [1] *qualis dominus talis & ſervus. Vix me teneo; & ſum natura* [2] *caldus: ciceræ jus cum cepi matrem meam dupondii non* [3] *facio. Recte; videbo*

habemus, hìc aſſeverantis eſt cum ſtomacho. Porrò Schefferus: *genge*. Hoc quid ſit, haud excogito. convitium latere aliquod videtur. Priuſquam de MSo conſtaret, poſt Schefferum: *genge*. Num *gangræna?* aut ſervile apud Athenienſes nomen *Geta?* an verò propter riſum, unde hoc convitium procederet, quaſi *gengibia?* Gloſſ. *Gengibia*, γλαὸς ὀδόντων, *extrema pars dentium.* γιγγίδιον *agreſte oleris genus ſtaphylino ſeu paſtinaca ſimile.* γιγγλίξ, *mus agreſtis.* γίγγρη *tibia ſtridula, atque mœſta.* ſtriduli cùm riderent, mœſti cum increpiti ſilerent. Conjectiunculæ ſunt, ut aliis rimandi anſa præbeatur. Reineſius: *iſti genge, qui tibi non imperant*. Minatur non puero corrixanti tantùm, ſed & dominis ejus, quos ironicè vocat *gemeos*, γεννάιους: niſi Pluralis jacet pro Singulari. Legendum enim, *aut iſti gemæi, qui tibi non imperant*, i. e. qui non prohibent, qui indulgent tibi, ut te mihi opponas. Γενναίος, Γενναῖος, (*genereſi*) dicuntur cum ſale, ut Egregii: eademque figura qua θαυμάσιον (*admirandum*) *Syneſius*, & θεσπέσιον (*divinum*) *Theophyl. Dimoc. in Epp.* καλὸν (*bonum*), & δαιμόνιον (*beatum*) alii, quem deriſum, carptumque volebant, adpellarunt. *Getæ*, h.e. ſervilis ac ſtupidi ingenii. & ſubintellig. *ſunt*.

1. *qualis Dominus*] Vide Sidon. 11 Epiſt. 11, ibique Savaronem. *Schefferus*.

2. *caldus: cicerа jus cum cepi*, &c.] pro Patavino, *cicer ejus cum cepi*; MSi, *c. e. c. cepi*. Schefferus: *caldus*. iracundus. Horatius 1 Sat. 3.

Caldior eſt: acres inter numeretur. -- *cicer ejus cum capi*. De cicere ſic Plinius lib. 18, cap. 12. *Ciceris natura eſt, igni cum ſalſilagine, ideo ſolum urit*. An, quia hoc proprium ciceris, ut *ſolum urat*, ideo hìc, *cicer capere*, eſt materiam itarum habere? Vix perſuadeo mihi, & de lectione iſta vehementer dubito. *matrem meam dupondii non facio*. neminem reſpicio aut curo, ne ipſam quidem matrem meam. Ita Plautus Captiv. 3.1. *neque ridiculos jam teruncii faciunt*. Reineſius: *Vix me teneo; & ſum natura caldus: cicer ejus cum cæpi matrem meam dupondii non facio*. Prædicat homuncio ſui animi generoſitatem, τὸ ἀπότομον, ſtrenuitatem & fervorem in omnibus, etiam τοῖς ἀχοήτοις (*ſtultis*), quem creſcere ſibi dicit à ſumto jure ciceris; hoc enim ſic incaleſcere, ut neminem timeat, reſpiciat neminem, ne matrem quidem ſuam. Sic igitur conſtituenda lectio eſt: *Cicerà jus cùm cepi*. (accepi.) Cicer, cicera, δίκλιον (*duplicis inflexionis*), πληθυντικῶς (*in plurali*) cicera, ciceres. Τῷ cicera ἑνικῶς (*in ſingulari*) utitur *Colum. lib. 22, c. 11*. & ſervarunt *Ruellius lib. 2 de nat. Stirp. 36: Bruyerin. 7 de re Cib. c. 5: L. Nonn. 1, c. 10*. Ejus facultates præter cætera, generare flatus, valde nutrire, eſſe ζημιωλικὸν & σπερμὸς, i. e. facere ut intumeſcant carnes, ſecundum Dioclem apud Athen. in 2; augere proventum genituræ, & Venerem ſtimulare. Ideoque perorigæ cicer ſolent objicere equis admiſſariis ἐν ὥρᾳ ἐχείας (*in æſtu*), ut eo cibatu roborati operi ſufficiant: notavit Galenus 1 de Alim. facultat. Satis pellucet ex Arbitri genio hujus cœni nequitia: non opus eſt rimatu.

3. *facio. Recte; videbo te in publicum: mus, imo terra tuber*] pro Patav. *facio: recte videbo te ſtu .... publicum mus, imo terræ t.* MS. *facio recte. videbo te in publicum mus ymo terre t. in publicum*. Pro, in publico. Plaut. Moſtell. *in pectus conſilia inſtitui*. i. *in pectore*. vel

etiam

Digitized by Google

debo te in publicum : mus, imo terra tuber. Nec ſurſum [1] nec deorſum creſcam, niſi dominum tuum in rutæ folium conjecero : nec tibi parſero, licet me-Hercules [2] Iovem Olympium clames : curabo, [3] longe

etiam aliquid ſubintelligi poteſt, *prodeuntem*, &c. Tilebom. *rectè videbo te ſtu* * * *publicum Mus : Imo terra tuber. nec.* Sic putârim id eſſe legendum. *rectè videbo te ſtupere, publicè mus, imo terra tuber. Nec.* Schefferus : *terra tuber.* fungus. Petronius alibi : *at nunc lavior are, vel rotundo horti tubere.* Martiali memorantur frequentiſſimè. Reineſius : *Rectè videbo te ſtu . . . publicum, mus, imò terra tuber.* Lego. *Rectè ridebo te, ſtuprum publicum.* Culcitam vulgarem & muliebris patientiæ maſculum ſcortum dicit; tum *mus*, etiam hoc in contemtum: *mures* enim opici & curantur à nemine; tantùm ſunt ut obterantur; liceat tamen etiam interpretari lutum, limum: *mus* enim terra: *Iſid. Orig. 20, c. 3. terra tuber*, vel pro fungo, qui terræ ἔκτρωμα (*abortivum*) potiùs quoddam eſt, quàm verum ἔκφυσημα (*germen*): vel pro vomica & abſceſſu, qui corporis naturalem ὄγκον (*gravitatem*) & habitum deformat & vitiat, capipoteſt.

1. *nec deorſum creſcam, niſi dominum tuum in rutæ folium conjecero : nec tibi parſero, licet*] pro Patav. & MSi, *nec deorſum non creſco, niſi d. t. in r. f. non conjecit : nec tibi par ero, licet.* Schefferus : *nec deorſum non creſco.* rurſum formula, ſub execratione fui comminantis. Itaque negativè debet accipi. Vt in illo Virgilii Ecl. IV. *Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus. non conjecit.* Senſus poſtulat, *conjeci. nec tibi par ero.* Interrogationis ſignum hic ponendum poſt *ero*. Quid, ait, ego, qui dominum tuum coërcui, & obſequentem mihi ad omnia feci, an te compellere ad officium nequeam? Tilebom. *Rutæ folium non conjecit : nec tibi par.* ſcribas velim : *rutæ folium conjeceris. nec non tibi par.* Reineſius : *nec tibi par ero.* Lego *nec tibi parſero*; omnia enim iſta minantis ſunt.

2. *Iovem Olympium*] Sic MS. pro Patav. *Olympum.* Schefferus: *Olympum.* Olympum aliquando pro Iove poni notum eſt, ſed hic lege, *Olympium.*

3. *longe tibi ſit comula iſta betalis*] Schefferus: *longe tibi ſit.* abſit abs te, eâ careas, eâ priveris. Martialis l. 1 Epig. 87, de Novio:

Tam longè eſt mihi, quàm Terentianus,
Qui nunc Niliacam regit Syenen.

Iſta betalis. hoc quid ſibi velit, aliis cogitandum relinquo. *Betalus*, an denominativum à *beta? betizare* apud Suetonium in Auguſt. c. 87. *langueſcere, effeminari*; & *beta* homines *molles* atque *cinads* Diogeni. Vnde Catullus:

Languidior tenerâ cui pendens ſicula beta.

Nam *betaceus*, quod hodie adjectivum, pro *parva beta* ſubſtantivè uſurpatum. G. I. Voſſ. ex Chariſ. & Priſc. *De Dupondiario*, quod ſequitur, habuimus ſuprà, & recurret in Fragm. fine. Reineſius: *curabo longè tibi ſit comula iſta betalis:* i. e. faciam, comatule calamiſtrate, ne ultrà tibi ſic placeas vel ſuperbias ob *comam* iſtam tuam ſimilem *betæ*; poſſumus intelligere vel criſpam (confundit n. hic ſcriptor, quas medici accuratè diſtinguunt, *betam* & braſſicam: hujus ſpeciem quandam criſpam vocant ob folium, *Plin. lib. 19, c. 8.* vel mollem, diffuſam, & pendulam; quo ſenſu *Tibullus* 2 *El.* 3, molles capillos: & *Mart. lib.* 4 *Ep.* 42 molles comas dixit. *Beta* etiam virtus primaria mollire. Sin legamus *pedalis*, promiſſam illam & muliebrem interpretabimur.

1. *Recte*

Digitized by Google

ge tibi sit comula ista betalis, & dominus dupondiarius. [1] *Recte venires sub dentem; aut ego non me novi, aut* [2] *non deridebis* [3] *licet barbam auream habeas.* [4] *Sagana tibi irata sit curabo, & qui te primus* [5] *condocefecit: non didici* [6] *geometricas, criticas, & alogus nanias, sed* [7] *lapidarias*

1. *Recte venires sub dentem*] Illud, *recte*, est verè, omnino, penitus. Vt in illo Plauti Bachid. 2, scen. 2. *Ille est oneratus rectè, & plus justò vehit.* At *venire sub dentem* ille intelligitur, qui incidit in iratum, & mordentem. Penè illo modo, quo Augustus *esse sub maxillis* dixit apud Sueton. in Tiber. c. 21. *Miserum populum Romanum, qui sub tam lenis maxillis erit.* Io. Schefferus.

2. *non deridebis*] absolutè. Terentius Adelph. v, scen. 3. Mic. *Deridear fortunatus, qui istuc animo fies.* Schefferus.

3. *licet barbam auream habeas*] i. e. deus fis. Nam deorum simulacris barbas addere solebant aureas. Sic habes barbam auream Æsculapii apud Val. Maximum lib. 1, cap. 2; Jovis, apud Sueton. Calig. cap. 52. Persius communiter commemorat in omnibus, si quid fecissent gratum & honore dignum Sat. 2, v. 58.

Præcipui, ait, sunto, sirque illis aurea barba. Idem.

4. *Sagana*] pro MS. & P. *Satana*, quod inepte quemadmodum pro *venabulis, venerabilis*, pro *ab asse, abbas*, aliáque forsan similia ecclesiastica. Schefferus: *Satana*, nomen mulieris. Reinesius: *Satana tibi irata sit curabo.* Stupor Librarius Satanam cogitavit, forsasse parum meminens D 2 1, & penè nobis, ut Petronium hanc inter Christianos nanciscamur, persuaserat. Sed bene habet mala ejus scriptum; satis intelligimus artes, quas ubique prodit. *Saganam* debuit dare. Minatur servus alteri ictus & maleficia Saganæ, quæ venefica erat, potens nimirum *carminibus versare atque venenis immanes animos*, ipsis quoque corporibus inferre noxas: traxit hoc Petronius ab *Horatio*, qui Saganam Canidiæ sagæ non minùs famosæ & terribili sociam jungit 1. Sat. 8; & Epod. 5.

5. *condocefecit*] pro Patav. *docuit defecit*; & MSi *docuit d. defecit*. Schefferus: *& qui te primus docuit defecit.* Hæc sunt pessimè corrupta, nec quid sibi velint, nunc excogito. Reinesius: *qui te primus docuit defecit.* leg. *& ei qui te primus condocefecit.* Præcipuè enim, ut patet è seqq. magistro hujus discipuli indignatus, ut qui talem formasset eum inconcinnis moribus & petulante lingua. Est autem Verbum istud dignum Petronio, quippe *Cicroni in 4. Tusc. & 1 de nat. D.* usurpatum, relatumque *à Nonio M. c. 2.* quod librarius corrupit sic, ut tamen vera lectionis manifesta vestigia in depravata observari possent. *& qui te primus condocefecit. vel ei*, aute *qui non est usus*, affectus inani *abstersit.*

6. *geometricas, criticas, & alogus nanias*] pro Patav. *gaumatas, cratica, & alogias manias.* & MSi, *geometrias* (vel *geometricas* (compendio enim quodam *ri* supra *stitur*) *c. a. s. m.* Schefferus: *gaumatas, cratica, & alogias menias.* Quid hoc est verborum? An legendum, *geometricas, criticas, & alogas nanias.* De Geometrarum paradoxis res est nota. Cæteræ fusæ fabulæ nænidæque proverbiò circumferuntur. Tiberius MSS. *Geometras, criticas, & alogias menias, hoc est: Geometricas, criticas, & alogias meras.* Ubique & veteris & novi hujusce Fragmenti, sui semper similis existit Petronius, ætatis suæ barbariem seu ingenuarum disciplinarum contemptum, adeóque mores ab antiquis mutatos pessimè, persequendo atque

pidarias ſcio, [1] *partes centum dico, ad æs, ad pondus, ad nummum.* [2] *ad ſummam:* [3] *ſi quid vis, ego & tu, ſponſiunculam ecce defero, Lamia. Iam*

atque deprimendo: Illic, poſtquam Eumolpus pulcherrimarum Artium vicem doluit, ita emovetur & quærit: *ubi eſt Dialectica? ubi Aſtronomia? ubi Sapientiæ conſultiſſima via? Quis unquam venit in templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet? Quis ſi Philoſophiæ fontem invenisſet? Nec mirum: cùm iis omnibus formoſior maſſa auri videtur,* &c. Hìc verò, hoc eſt in Novo, eaſdem Artes ſubſannat puer ſeu ſervus, atque Geometriam & Criticen, ac gloriatur ſe *Lapidarias tantùm ſcire literas*, parteſque centum ad æs dicere, ad pondus, ad nummum. Ita ſcilicet & eo fine ni fallor, fiebat, uti Principis & Amicorum ſuorum vitia laterent, *Litera enim* (quemadmodum referebat quidam vir doctus, Majorum temporibûs) *ſunt quædam veluti ſpecula, quibus Malorum vita obverſa atque admota, cùm eſt turpis, flagitioſa, & ſcelerata; talis etiam conſpiciatur. Hoc eos malè habet: atque hoc potiſſimùm nomine Literas & Literatos non modò dente rodunt; verùm etiam omnibus machinis expugnant. Nam viri boni & abſtinentes, & juſti & innocentes, & integri & puri literas amant atque amplectuntur: Literatis favent ac ſuffragantur. Improbi, injuſti, prædones, ſicarii, avari, ſacrilegi, impuri,*

Omnes hi metuunt verſus, odere Poëtas,

inquit Horat. Omnes hi literis & doctis hominibus bellum inexpiabile ſemper indicunt. Quo magis, inquit *Tacit. Annal. 4 ſecordiam eorum irridere lubet, qui præſenti potentia credunt extingui poſſe etiam ſequentis ævi memoriam. Nam contrà pravitatis ingeniis gliſcit auctoritas: neque ii, qui malè vixerunt, aliud niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam peperere.* Porrò Criticæ, cujus hìc meminit Petronius, ad Grammaticam pertinet; cujus quidem tres ſunt Partes: prima τεχνικὴ (*artificialis*) vocatur: ἱστορικὴ (*hiſtorica*) autem ſecunda: tertia ἰδιαιτέρως (*magis propria*). Et illa non omnium, ſed pauciorum eſt. Neque in quibuſlibet auctoribus verſatur, ſed in nobiliſſimis, ut alicubi diſputat eruditorum ocellus Iuſtus Ioſephus Scaliger.

7. *lapidarias literas*] Eas, puto, intelligit, quas lapidarii incidunt ſaxis ac lapidibus. *Schefferus.* Per *lapidarias literas* quid velit hìc Auctor ſi quærat aliquis. dicam, meo quidem judicio; nihil aliud nempe, quàm Baſilicas, Domos præclaras, Inſulas, Villas ruſticas, Nummos & ſimilia id genus, illum innuere. *Io. Cai. Tilebomenus.*

1. *partes centum dico, ad as, ad pondus*] Integra hæc eſſe vehementer dubito, ſenſum certè extrico nullum. *Schefferus.* Repete quæ ſuprà Reineſius ad verba, *jam 4 partes dicit.*

2. *ad ſummam*] Familiare hoc noſtro, cùm claudere vult ſermonem & præmiſſis cumulum addere, repetit *ad ſummam. Plin. l. 5 Ep. 6. In ſumma:* Marc. *Empir. cap. 9 ad ſummam:* itaque *Sen. Ep. 31.* τὸ ὅλον *Theophr. 2 Hiſt. plant. c. 1:* ὅλως *Ariſtot. 2 Rhet. Lucian. in bis Accuſ.* item τὸ ὅλον, τὸ τελευταῖον· συντελοῦντι· ἐν ἐπιλόγῳ. Th. Reineſius.

3. *ſi quid vis, ego & tu, ſponſiunculam ecce defero, Lamia*] pro Patav. *ſi q. vis ego, & tu, ſponſiunculam exi de fero lana.* Sic & MS. niſi quod *lanna*, vel *lamna* poſſit legi, compendio incumbente ſuper *n*. Tilebom. *Ego & tu ſponſiunculam exi defero lan.* Hìc neque pedem neque caput animadverto. Confuſa omnia. Eritne aliquid lucis, ſi legas? *Exi tu & ego ſponſiunculam defero, Lana.* Qui ἐγγυοίας (*propinquitate mentis, & ſollertia*) præpollent vegetiore atque præſentiore, ſummam adhibeant. Schef-

ferus:

Digitized by Google

Iam ſcies patrem tuum mercedes perdidiſſe; quamvis & Rhetoricam [1] *ſcio. Ecce quidem nobis longe nemo: late venio. Solve me, dicam tibi, qui de nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis creſcit, & minor fit. Curris, ſtupes, ſatagis, tamquam mus in* [2] *matella. Ergo aut tace, aut* [3] *meliorem noli* [4] *moleſtare,* [5] *qui te natum non putat;* [6] *niſi ſi me judicas* [7] *annulos buxeos curare,* [8] *quos amica tua invola-*

ferus: *ſi quid vis ego, & tu.* Corrige, ac diſtingue: *ſi quid vis, ego & tu, ſponſiunculam ecce defero. Sanè, jam ſcies.* Si, ait, vis, certabimus ego & tu inter nos, defero ſponſionem. *Deferre ſponſionem* puto dici, ut *deferre optionem.* Alterum habet Plautus Aulul. II, ſc. I. *impera, ſi quid vis.* Item *ſi quid vis, roga. Lamia* Reineſiii eſt, & habuimus ſuprà.

1. *ſcio. Ecce quidem nobis longe nemo: late venio. Solve me, dicam*] juxta MS. pro Patav. *ſcio: e. q. vobis longe venio, l. venia, ſolve me: d.* Verba glorioſi & Thraſonicè ſua prædicantis,

An neſcis longas regibus eſſe manus?

Horat. Scheffenus ad Patav. *ecce quidem vobis.* Non placet illud *quidem.* Suſpicor ſcribendum, *Ecce, qui dem vobis, longe venio.* Illud, *qui dem vobis,* ponitur ambiguè, quoniam præceſſerat & de ſponſione, & de pœnis; nam & pecunia, & malum dicitur cui dari. *longe venio.* ut *longè ſum*, apud Cæſarem, Virgilium, Ovidium, alios. Vide Muretum x Var. cap. 4. *Solve me: dicam tibi.* Etiam hæc valde ſunt obſcura. Puto autem ante illud *ſolve*, punctum oportere ſcribi, & mox comma. *Solve me, dicam*, pro, ſolve me, & dicam; ſi tu me ſolves, dicam. *Solvi* dicitur hoc loco, ut opinor, qui cùm antè teneret ſe, nec loqueretur, provocatur quacunque de cauſſa ad ſermonem. Ita *ſolvere ora* dixit Ovid. I Met. v. 181.

Talibus inde modis ora indignantia ſolvit.

2. *matella*] Nonius in de generibus Vaſorum: *Matella, aquarium vas.* Io. Schefferus.

3. *meliorem*] fortiorem, valentiorem. Tac. Ger. 32. *Excipit filius, non ut cætera, maximus natus, ſed prout ſorex bellò, & melior.* I. Schefferus.

4. *moleſtare*] Vſurpatur hoc in fragmento teſtamenti veteris, quod laudat Modeſtinus lib. x Reſponſorum. Vide l. 20 ff. de Liber. legat. Gloſſæ ὀχλῶ, *inquieto, moleſto.* Schefferus.

5. *qui te natum non putat*] i. e. qui te hominem non curat, non æſtimat. *Natum* pro homine poſuit & Plautus in Pſeud. I, ſc. 3. *qui ſuum repetunt, alienum reddunt nato nemini.* At *putare* pro æſtimare habet Cicer. pro Roſc. *Neminem pra ſe putat.* Noſter ipſe in jam editis: *nemo cælum putat.* Scheffer.

6. *niſi ſi*] Terentius Andr. ſc. 3. *Niſi ſi id eſt, quod ſuſpicor.* Et ſic alibi. Tertull. de Fuga in Perſ. c. 5. *Niſi ſi vis confiteri, pati non vis.* Idem.

7. *annulos buxeos*] *annulos.* Sic veteres. i. *annulos.* Schefferus: Ita per contemptum, *annulos buxeos* puto nominare aureos, quia *buxei* ſint coloris. Quomodo Varro in Sexageſanates appellat, *buxeis roſtris pecudes.* & Martialis, putidos dentes, *buxeos.*

8. *quos amica tua involaſti*] eripuiſti, ſubduxiſti. Gloſſæ veteres: *Involo*, κλέπτω, *furor, involo.* Schefferus. *annulos quos amica tua involaſti.* Sic infrà, *Iam ſtriga puerum involaverant.* Catullianum eſt hoc verbi à vola manûs deductum furandi ſignificatione: extitit & apud Vitruvium proœm. l. VII; ſed corruperunt in editionibus; legamus poſthac: *qui*

Digitized by Google

involaſti. [1] *Occuponem propitium! eamus in forum, & pecunias mutuemur. jam ſcies* [2] *hoc ferrum fidem habere. Vah! bella res eſt*

[1] *volpis*

invidis moribus aliena ſcripta involantes gloriantur; paulò antè *furantes* dixerat. *Reineſius.*

1. *Occuponem propitium*] Primo aſpectu mihi viſus eſt ἀνίατον (*immedicabilis*) hic locus: Sed cùm poſtea mente revolverem, quanta ſemper fuiſſet Petronio proclivitas ad nova verba cudenda, ſtatim putavi diſtinctione tantùm levi opus eſſe. ita legendo: *ô Occuponem propitium! eamus.* Tilebom. *Occuponem propitium.* ſc. *tibi apto.* quomodo cui optabant lenem propitium. Porro *Occuponem* hîc accipio pro Deo eorum, qui quid occupant, forſitan & acquirunt furtô, videturque hoc cognomento celebratus Mercurius, furum deus, velut mitiore ac honeſtiore. Ac quia furtô alter annulum ſubduxerat, hic ei optat propitium Mercurium Occuponem, ut prodeſſe illi faciat, uſumque ipſius proſperè ſuccedere. *Schoſferus. Occuponem propitium.* Certum eſt Mercurium, qui foro & mercimonio præeſſe, furum etiam artes fovere & provehere credebatur, hîc deſignari; ſed *Occuponem.* dictum fictumque à Petronio vix credidero. Eſt enim hoc verbi perinde ut ſimplex *capere* honeſtius & de licitis ploriumque intelligitur, eoque actum vitioſum & infamen furti non repræſentat. Exiſtimem autem Petronium in cujus omni ſermone πολλὴ χάρις καὶ Ἀφροδίτη ἐπικέκυφε (*multa gratia & Venus efflorſcit*), à Latino Verbo *clepere* venuſtè formato nomine *Cleponem* dixiſſe, quem Græci Κλῶπα & κλεπτίλιον (*furem*). Mercurio enim Deo ſive furatrinæ ſive furatrino hanc adpellationem impoſuiſſe Græcos, vel inde patet, quia Pana, quòd Mercurio ſatus haberetur, κλωποπάτορα (*furum patre ſatum*) vocavit Theocritus. Et legam igitur, *ô cleponem propitium!* Certè exclamatio abeſſe non poteſt, & orationem mirè perficit & exornat. Si quis autem *cleponem* accuſare velit tanquam vitiô creatum, ei alia ejuſdem formæ à verbi Præſente ducta, propria, ornatiſſima & optima, bonis autoribus uſurpata indicando, puto, ſatisfeceo. Dixerunt *appetones, coambulones, colones, comedones, convivones, fabulones, incubones, lurcones, machimones, manducones, nugones, palpones, rapones, rupefones, ſuſurrones, verberones, vituperones.* Ipſum Verbale nomen *clepo* non ignoraſſe Latinos ſive veteres ſive medios è ſeculi undecimi Grammatico Gallo *Petro Helia* audire jucundum erit. Ejus in Lexico metrico manuſcr. hic verſus eſt: *Vult clepo furari: clopo, clepſis, clepſidra dici*, in quo Nomina à Verbo manantia tria; primum hoc ipſum Petronianum eſt; ſed quod in vulgatis ſeculo decimo quarto Dictionariis malè, ultima vocali in ſibilum corruptâ, in *cleps* mutarunt, forſaſſis habito ad τὸ κλέπτ Græcum reſpectu. *Reineſius. Occuponem* hîc licèt non pro infamis & vitioſi actus præſide, ſed in b. partem accipiamus; qui utrique periculum facturo mutuò à monetario ſumendæ pecuniæ, illi ad ſuum aureum annulum, huic ad fidem ferrei propitius optatur. Sic textus ſervatur, & analogia voci favet.

2. *hoc ferrum fidem habere*] Per *ferrum*, annulum intelligit ferreum, quem habebat in manu, eum comparat cum annulo alterius aureo. Plinius XXXIII, cap. 1. *memoriâ avorum multi, Praturâ quoque fundi, in ferro conſenuerunt.* Et aliquantò antè: *ſimiſtra maximum auctoritatem conciliavere auro, non quidem Romani, quorum mos ferrum id erat.* Ita habent libri veteres. *Fidem habere* intelligit apud men-

Digitized by Google

[1] *volpis uda. ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, niſi* [2] *te toga ubique perverſa fuero perſecutus. Bella res & iſte, qui te hæc docet,* [3] *muſtum non magiſter.* [4] *didicimus;* [5] *dicebat enim* [6] *magiſter, ſunt veſtra: Salve, recta domum, ca-*

ve

menſarium, qui in foro expoſitos habebat nummos, ut daret mutuò, accepta ſyngraphâ, quæ ſubſignabatur annulô. *Schefferus.*

1. *volpis uda*] pro Patav. *volpiſuda.* & MSi, *vol piſuda.* Tilebom. *volpis.* Scribes *volpes*, pro *vulpes.* Schefferus: *volpiſuda.* Divide *volpis uda*, i.e. madida vulpes. Sic autem, velut proverbiô vocat eum, qui ab adverſario malè eſt habitus, victuſque erubeſcit, & quærit latebras. *Volpis*, pro *volpes* (ſeu *vulpes*) e tranſeunte in *i.* Forſan ut olim in ſingulari *canes*, non *canis*, docente Varrone 6 de L. L. & alia quæ congeſſit Voſſius in Etymologico.

2. *te toga ubique perverſa fuero perſecutus*] Quænam hic eſt *toga perver a?* Mentio ſit *veſtis perverſa* apud unum Senecam lib. 1 de Ira, cap. 16. Vbi de adminiſtratione ſuppliciorum: *Etſi perverſa induenda Magiſtratui veſtis, & convertenda clamide cuncto eſt; procedam in tribunal non furens.* Hoc loco variè exponunt veſtem perverſam; Muretus accipit de prætexta inverſa, Lipſius, Faber, & alii, de veſte plebeja, tunica, toga ſordida & pulla. Quoquo autem modo accipias, non video, ut huc pertineat. Nam nec inverſa, nec ſordida pullâve veſtis quicquam facit ad perſecutionem. Adde, quòd hic Aſcyti adverſarius non videtur fuiſſe in Magiſtratu, & conlibertus dicitur, in præcedentibes Trimalchionis. *Schefferus.* Hic notandum Aſcylti adverſarium fuiſſe *Severum, gratis factum*, ut haberur in antecedd. Cætera facilè componuntur.

3. *muſtum non magiſter*] pro MSi, & Patav. *muſrius* (ſic, non *muſtius*) *n. m.* Schefferus: *muſtius.* Hoc quale ſit, haud ſanè dixerim. Reineſius: *muſtius non magiſter.* Si editionem hic ſibi relictam & uti optima maxima eſt ſequamur, recipiamuſque *muſtium*, fieri aliter non poteſt, quàm ut pericopen hanc à Veneti vel Dalmatæ, unius ex illis, qui de Turcarum religione ritibuſque undecunque aliquid cognoverant, manu eſſe affirmemus. Verùm abſit ea ſimplicitas, ut fucum luſcitioſi Librarii non agnoſcat. Vnius negativæ trajectu in ſuum locum rem compoſuero, nim. ſi legero, *qui te hæc docet, non muſteus magiſter*, i. e. non novicius ὁ νεοσὸς, non imperitus, vulgaris, & pergulanus; ſed veteranus, trebax, ἐμπειρότατος. Valeat tantundem hæc conjectura, quantum mereri videbitur; mihi nec temere ea nata eſt, nec facilè dimittetur: Petronium enim mihi reddit, quem à Librarii illiberali facinore amiſeram. *muſtum n. m. Muſtum*, non ſolùm vinum, verùm novellum quidquid eſt. Nonius. opponiturque hic magiſter (ipſe ſ. Agamemnon) in ſeqq. ironice intelligendis, quaſi non ea dictaſſet diſcipulo quæ officii ratio exigebat, ceu recentior & ineptus ipſéque tiro, veterano & ſubacto ac idoneo magiſtro.

4. *didicimus*] Puta, ex hoc facto tuo, te non habuiſſe idoneum magiſtrum. Sic accipere verbum iſtoc licet. Quanquam mihi locus iſte totus valde ſit ſuſpectus. *Scheffer.*

5. *dicebat*] Suſpicor, *docebat.* Idem.

6. *magiſter, ſunt veſtra: Salve,* &c.] pro Patav. *magiſter:* (MS. [.] habet) *ſunt v. ſalva: recta* (MS. *ſ. recta:*) *domum: c. c-as: c.* Schefferus: *ſunt veſtra ſalva.* Puto verbis iſtis contineri

ve circumſpicias, cave [1] *majorem maledicas*, [2] *aut numeres mapalia.* [3] *Nemo dupondium evadit. Ego, quod me* [4] *ſic vides, propter artificium meum Diis gratias ago.* † *Cœperat Aſcyltos reſpondere convitio, ſed Trimalchio delectatus conliberti eloquentia:* ‡ *Agite, inquit,* [5] *ſcordalias de medio;* [6] *ſuaviter ſit potius, & tu Hermeros parce adoleſcentulo:* [7] *ſanguen illi fervet, tu melior eſto.* [8] Semper in hac re qui vincitur

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

præcepta Magiſtri, quæ dare quotidie diſcipulis ſolebat. Ergo ſcribo: *Sunt veſtra, Salve*, h. e. veſtrum officium eſt, occurrentibus dicere, Salve, nec ſtare ac nugari diu, verùm rectà contendere domum. *Salve*, &c. Non tam hæc præcepta Magiſter hujus opinione tradebat, quàm debebat, fuitque inidoneus, ut agnitum.

1. *majorem maledicas*] Petronius in editis: *maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.* Imitatus quoque eſt Tertullianus lib. adverſ. Praxeam: *Nos autem dicentes Chriſtum crucifixum, non maledicimus illum.* Io. Schefferus.

2. *aut numeres mapalia*] pro Pat. & MSi *aut numera m.* Schefferus: *aut numera mapalia.* Suſpicor ſcripſiſſe, *haut numera mapalia.* i. e. ne ſingulas pergulas in via inſpice, velut numerum omnium deberes inire. Gloſſæ: *Mapalia, καλύβαι.* Alio loco: *καλύβη, caſa, tugurium, pergula.*

3. *Nemo dupondium evadit*] pro Patav. & MSi *n. dupondum e.* Schefferus: Lego, *nemo dupondium evadit.* Poſtquam retuliſſet hactenus, quæ ſint præcepta probi Magiſtri, & quomodo ad ea ſe componant diſcipuli idonei, ſubdit, neminem poſſe evadere puerum nullius precii, qualis nempe ſit Giton, qui riſu ac contumeliis omnes afficiat. Sic Plinius, *evadere ſermonem malignorum*, uſurpavit in Epiſt.

4. *ſic vides*] Plautus Amph. II, ſc. I. *Sic ſum, ut vides.* Terent. Hecyr. III, ſc. 5. *Qui ſic ſunt, haud multum haredem adjuvant.* Schefferus.

5. *ſcordalias*] rixas & contentiones fœdas, quales eſſe ſolent nautarum, eſt enim à *σκόροδον, allium*, quo frequenter nautæ utebantur. Petronius in editis ſic uſurpavit *ſcordali* voce: *redditaque ſcordalo vice.* Gloſſæ Petronianæ: *Scordalus, homo alliatus, & illuvie ſqualoréque fœdus, ſordidus, impurus.* Bene *alliatus*, ut dixi, & vocabantur ita cùm alii, tum præſertim nautæ, qui cùm aſperis eſſent moribûs, hinc *ſcordali*, ferociores quicunque ac contentioſi. Iſidori Gloſſæ: *Scordalus ferox.* Ad eundem modum aliud Gloſſarium, Turnebo laudatum. Cumprimis verò eos denotat, qui litigant inter pocula. Vide Senec. Epiſt. 56, & 83. itemque Senecam Rhetorem Suaſoria ultimâ, & quæ ibi Lipſio, & Scriverio notantur. *Scheffer.*

6. *ſuaviter ſit potius*] Sitis potiùs hilares. *Idem.*

7. *ſanguen illi fervet*] Iracundus eſt. Cicero v Fin. *Quotuſquiſque eſt, cùm mors appropinquat, cui non fugiat timido ſanguen.* Id.

8. *Semper* &c.] Quàm bene hîc quadret & aptè locata ſit; atque ex diverſo in Satyrico vetere, quàm malè aberret hæcce ſententia Trimalchionis dum conſidero: mihi nullatenus in animum inducere queo, eruditos fore unquam, qui negent amœniſſimam pariter & elegantiſſimam illam, quam excutimus, cœnæ Trimalchionis deſcriptionem, noſtro Arbitro acceptam eſſe referendam. *I. C. Tilebomenus.*

1. *cum*

Digitized by Google

citur, vincit. *Et tu*, [1] *cum esses capo, coco, coco. atque cor non* [2] *habeas. Simus ergo, quod melius est,* [3] *apprime hilares, &* [4] *Homeristas speremus.*† *Intravit* [5] *factio statim,* [6] *hastisque scuta concrepuit: ipse Trimalchio in pulvino consedit, & cum Homeristæ Græcis versibus* [7] *colloquerentur, ut* [8] *insolenter solent, ille canora voce Latine legebat librum. Mox silentio facto.* ‡ *Scitis, inquit, quam fabulam agant?* [9] *Diomedes, & Ganymedes duo fratres fuerunt: horum soror erat Helena. Agamemnon illam rapuit, & Dianæ cervam subjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter se pugnent Trojani, &* [10] *Parenti-*

† *Eucalpus.* ‡ *Trimalchio.*

1. *cum esses capo, coco, coco*] Lege, *capo, coco, cocio*, quam postremam vocem habes apud Sextum Pompeium *in Arilator.* Tilebom. *coco, coco.* Cùm esses alterius ætatis generisque, tuo isto tunc ingeniô vivebas. *Capo* est, quem Petronius in editis appellat *gallum spadonem.* Is voce utitur non gallinacei sonô, sed gallinæ, quem refert illud *coco.* Subest porrò quid turpiculi his verbis; ostendunt enim licentiam ejusmodi concessam pueris, qualis Æschylos hic fuit. *Io. Schefferus.*

2. *habeas*] scribe, *habebas.* Tilebom. Sed, *atque cor non habeas*, ellipticè dictum, pro, *& quasi cor n. h.*; hoc, *ac si tu vir non sapores supra adolescentulum. Cor* sapientiæ sedes existimatum.

3. *apprime hilares*] pro MSi, & Patav. *à primitis h.* Schefferus: *à primitis hilares.* Hoc *primitis* est nihil. Suspicor, *apti, mites, hilares.* Probè, *apti*, h. e. sociales, qui se jungere aliis, viveréque conjuncti possunt. Cic. in Cornif. *O hominem semper quidem mihi aptum, nunc verò etiam suavem.* Tilebom. *A primitis*, leg. *à primitus*, eodem modo ac suprà *de præsentiarum* & *in præsentiarum.*

4. *Homeristas speremus*] MS. pro Patav. *H. spectemus.* Schefferus: *Homeristas.* Hi sunt, qui carmina Homeri recitare voce canora solebant in conviviis, *Rhapsodi* etiam vocati, ut ex Athenæi lib. XIV, cap. 3 colligitur. Diomedes lib. III. *Rhapsodi, quòd partes Homerici carminis in theatralibus circulis cum baculo, id est virga pronunciabant, qui ab eodem Homero dicti sunt Homeristæ.*

5. *factio*] caterva, multitudo, bono sensu. Festus: *Factio, & factiosus, initiò honesta vocabula erant, unde adhuc factiones histrionum & quadrigariorum dicuntur.* Schefferus.

6. *hastisque scuta concrepuit*] Livius præpositionem addit lib. XXVIII, cap. 29. *Exercitus gladiis ad scuta concrepuit.* Schefferus. Sed Ovid. 5 Fast. planè ut hic usurpat:

Rursus aquam tangit: Temesææque | *concrepat æra:*
Et rogat ut tectis exeat umbra suis.

7. *colloquerentur*] Fruſtra forsan hæc exigimus ad consuetudinem Homeristarum, quando hi alio fine fuerunt adducti, ut liquet facilè ex sequentibus. *Scheffer.*

8. *insolenter*] raro. Cic. de Inv. I. *Evenire vulgò soleat, tu insolenter & raro.* Idem.

9. *Diomedes & Ganymedes*] Sunt hæc rursum superioribus similia, nec cum historia convenientia, eam ob causam, quam antè dixi. *Id.*

10. *Parentini*] Mallem, *Tarentini.* Schefferus. *Tarentum* magnæ Græciæ in Italia urbs. *Parentium* unde *Parentini*, Istriæ civitas. Ptol. lib. 3, cap. 1. Istria autem & ipsa Italiæ regio, Illyrico contermina.

Digitized by Google

ventini. [1] *Vicit ſcilicet, & Iphigeniam filiam ſuam Achilli dedit uxorem; ob eam rem Aiax inſanit, & ſtatim argumentum explicabit.* † *Hæc ut dixit Trimalchio, clamorem Homeriſtæ ſuſtulerunt,* [2] *interque familiam diſcurrentem* [3] *vitulus in* [4] *lance decumana elixus adlatus eſt, & quidem galeatus. Secutus eſt Aiax, ſtrictoque gladio, tamquam inſaniret, concidit, ac modo* [5] *verſa, modo ſupina, geſticulatus*

† *Eucolpius.*

1. *Vicit ſcilicet*] Quis? An Agamemnon? Num deeſt vocabulum illius, qui victoriam obtinuit? *Io. Schefferus.*

2. *inter familiam diſcurrentem*] Sicut Phædrus noſter: *inter manus ſublatus.* Schefferus.

3. *vitulus*] Quid? vitulus, & is elixus hic apponitur? Atqui viri docti notant, apud veteres fuiſſe rariorem vitulinæ uſum. Extitit profectò olim Conſtitutio Valentis, qua prohibebatur populis Orientis. Hieron. cont. Iov. II. *Imperator Valens, nuper legem per Orientem dederat, ne quis vitulorum carnibus veſceretur, utilitati agriculturæ providens.* Sed hæc ipſa Conſtitutio ſubinnuit, non fuiſſe penitus ignotum, ſaltem per Orientem. Cicero quoque meationem facit vitulinæ, licèt aſſæ. Ita enim lib. IX Ep. 20. *Itaque uſque ad aſſum vitulinum opera perdenitur.* Et in veteri colloquio nominatur *vitulinum*, μόσχειον. Denique apud Plautum habes in macello, unde comparare ſibi quærit Euclio ad filiæ ſuæ nuptias. Verba ſunt in Aulularia II, ſc. 8.

Venio ad macellum, rogito piſces. indicant
Caros; agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam, ---

Idem.

4. *lance decumana*] *Decumanus* magnus; ut, *decumana ova, decumanus aquæſor*, &c. Sic pro Patav. *clunaria*, & MSi, teſtante ſimul Varietate lectionum Româ miſſa *dumaria*, incumbente inſuper ultimo *a* compendiolo q. dunariam legendum ſimilive modo ampliandum, nec tamen ſuper τὸ punctulo conſpicuô. Tilebom. *In lance clunaria*, ſcribe: *in lance culinaria.* Schefferus: *lance clunaria.* Quænam eſt hæc *lanx clunaria?* num à *clunibus* ſic dicitur? At quæ derivationis & denominationis hujus ratio? Suſpicabar, *clunaria*, quaſi qua cluma ſeparari poſſit à frumento, vanni inſtar. Nam & apud Nonium eſt *cluma* locô *gluma*, ut à *cluma* ſit *clumarius*, quemadmodum à *pluma*, *plumarius.* Quin imò apud Philoxenum reperio *clunar*, κόσκινον λέπυρων (*gluma hordei*), quod cum lectione prima quadrat optimè. Sed vereor, ne & hic *clumar* ſcribi debeat. Denique apud ipſum Petronium in editis eſt *lanx argentea in qua purgatur piſum*, fortè non multùm diſſimilis ab hac noſtra. Reineſius: *vitulus in lance clunaria elixus allatus eſt.* Scriptuæ compendiô factum *Clunaria*, exprimendum lectione *Centenaria.* Nim. C librario hic eſt nota numeri. Omnes aliæ ariolationes vanæ ſunt præ lectione data. Ante bellum Syllanum lances è centenis libris argenti ſuper quingentas fuiſſe in Vrbe auctor *Plinius l.* 33, *cap.* 11. Elagabalum vaſa (coquinaria ſeu eſcaria) centenaria argentea habuiſſe, *Lampridius.*

5. *verſa, modo ſupina, geſticulatus mucrone, fruſtra eskegit*] pro Patav. *v. m. ſpuma geſticulatus, mucrone fruſtra c.* MSi, *verſa modo ſpuma geſt. mucrone fruſtra c.* Tilebom. *ſpuma* leg. *patma.* Schefferus: *modo ſpuma.* Emenda, & diſtingue ſimul: *modo verſa, modo ſupina,*

Digitized by Google

tus mucrone fruſta collegit, mirantibuſque vitulum partiens eſt. Nec diu mirari licuit tam [1] *elegantes ſtrophas, nam repente lacunaria ſonare cœperunt, totumque triclinium intremuit. Conſternatus ego exſurrexi, & timui ne per tectum petauriſtarius aliquis deſcenderet: nec minus reliqui convivæ mirantes erexere vultus, exſpectantes quid novi de cœlo nuntiaretur. Ecce autem* [2] *diductis lacunaribus ſubito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excuſſus demittitur, cujus per totum orbem coronæ aureæ, cum alabaſtris unguenti pendebant. Dum hæc apophoreta jubemur ſumere, reſpiciens ad menſam, jam illic repoſitorium cum placentis aliquot erat poſitum, quod medium Priapus à piſtore factus tenebat,* [3] *gremioque ſatis amplo omnis generis poma, & uvas ſuſtinebat, more vulgato. Avidius ad pompæ manus porreximus, & repente nova ludorum remiſſio hilaritatem hic refecit. Omnes enim placentæ, omniaque poma, etiam minima vexatione contacta, cœperunt effundere crocum, & uſque ad nos moleſtius humor accedere. Rati ergo* [4] *ſacrum eſſe fericulum tam religioſo apparatu perfuſum, conſurreximus altius, & Auguſto patri patriæ Feliciter diximus: quibuſdam tamen, etiam poſt hanc venerationem,*

poma

pina, gaſticulatus mucrone, fruſta collegit. Collegit fruſta, quæ jacebant, alia verſa, alia ſupina, mucrone cultri, quem flectebat in gyros, atque huc illucque movebat. *Colligere,* opinor, hic eſt *ſtruere*, i. e. congerere decenter partes, & cuique ſuas præbere, unde & *ſtructores*, quos in ediris facere alios à ſciſſoribus Petronius videtur.

1. *elegantes ſtrophas*] quibus ſub perſona Ajacis introductus in triclinium Sciſſor eſt. *Scheffer.*

2. *diductis lacunaribus*] pro MSi & Patav. *deductus l.* Schefferus: *deductus lacunaribus.* Corrige, *diductus lacunaribus.* Tangi videtur illud, quod eſt apud Suetonium Neronis c. 31. *Cænationes laqueata tabulis eburneis verſatilibus, ut flores; fiſtulis ut unguenta deſuper ſpargerentur.* Tilebom. *lacunaria.* ſcribe. *laquearia.*

3. *gremioque ſatis amplo*] Meminit & Phurnutus Priapi, *geſtantis omnium fructuum miſcellaneam ſinu.* Et apud Piſonem in de Nummis antiquis Gallicè conſcripto commentario habes effigiem ipſius propriè ac peculiariter huc facientem. *Scheffer.*

4. *ſacrum eſſe fericulum*] pro MS. & Patav. *ſ. e. periculum. Fericulum,* pro *ferculum*, noſter etiam alibi uſurpat. Schefferus: *ſacrum eſſe periculum.* Hoc non aſſequor. Puto planè vocem *periculum*, præcedentis *ſacrum* gloſſema eſſe. Horatius II Sat. 3.

— *matremque volut contingere ſacrum.* Schefferus.

Rati ergò ſacrum eſſe periculum tàm religioſo adparatu perfuſum. Petronio, quippe φιλαρχαίῳ (*antiquitatis amanti*) convenit ut ſcripſerit *fericulum*: ex hoc pòſt fecerunt κατ' συγκοπὴν (*per conciſionem*) *ferculum.* Sanè *placentæ & poma* quæ exhibebantur pro ferculo erant. *Sacrum* verò dicit ob

poma rapientibus, & [1] ipſas mappas implevimus. Ego præcipue, qui nullo ſatis amplo munere putabam me onerare [2] Gitonis ſinum. Inter hæc, tres pueri [3] candidas ſuccincti tunicas intraverunt: quorum duo [4] Lares bullatos [5] ſuper menſam poſuerunt: unus pateram vini circumferens, Dii propitii, clamabat. Ajebat autem unum [6] Cerdonem, alterum Felicionem, tertium Lucronem vocari. Nos etiam [7] veram imaginem ipſius Trimalchionis, cum jam omnes baſiarent, erubuimus præterire.

Poſtquam ergo omnes, [8] bonam mentem, bonamque valetudinem

crocum, cujus uſus in ſacris & ad pulvinaria Deorum ob fragrantiæ excellentiam. *Th. Reineſius.*

1. *ipſas*] MS. *ipſius.*

2. *Gitonis ſinum*] Sic Patav. ex MSi *Gytonis unum.*

3. *candidas ſuccincti tunicas*] Ovid. x Met. 536.

Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Diana. Io. Schefferus.

4. *Lares bullatos*] Quaſi *lares* ipſi culti bullis fuerint. Sane bullas laribus ſuſpendi ſolitas docet Perſius v, ℣. 31.

Bullaque ſubcinctis laribus donata pependit. Idem.

5. *ſuper*] MS. pro Patav. *ſupra.*

6. *Cerdonem*] A Græco κέρδων, arbitror, quod ſignificat *lucrum.* At verò ſequitur *Lucronem.* Quid igitur, ſi ſcribamus *Certonem*, à certando formatum, quia certavit velut Trimalchio cum aliis, quos deinde ſuperavit felicitate, atque lucrô, unde facta nomina ſequentia. Quæ cùm ſint Latina, vix hoc Græcæ originis erit ſtatuendum. *Schefferus. Cerdonem.* ἀπὸ κέρδους (*à κέρδων, lucrum*). Mox aliis hujus farinæ *Lucro* vel *Lucrio*, eadem ſignificatione. Nihil impedit autem ejuſdem domini ſervos alterum Græco, alterum Latino vocabulô fuiſſe; eóque nihil mutandum eſt. Quin etiam fratribus Græca & Latina cognomina impoſita legimus eadem poteſtate, ut alter Eutyches eſſet, alter Felix. De cognominibus *Cerd.* & Lucr. eſt in *Eponymologico.* Reineſius.

7. *veram imaginem*] Cùm non niſi veri & ad vivum expreſſi effictique vultus dominorum in armariis diſponi, tum promi, exhiberi & circumferri in conviviis ſolerent, inepta locutus fuerit *Petronius*, ſi lectionem editam ſequamur. Neceſſum ergo eam corrigi; veriuſque videtur, in vocabulo *veram* latere nomen materiæ, è qua formata imago; nim. ſcripſit, puto, *Petronius: Nos etiam ceream imaginem ipſius Trimalchionis, cùm eam omnes baſiarent, erubuimus præterire.* Ejuſmodi thoraces, θωρακίδες, σηνδόνια ſ. σηνδόνεια thoracetenus effigiatæ è cera comitari ſolebant funera gentilitia, & ſemper defuncto aliquo totus familiæ ejus, qui unquam fuerat, cum celebri pompa populus aderat. *Reineſius.* Exiſtimo tacitum convitium latere in *vel veram.* Neque enim de Trimalchione perinde honorificè noſter loquitur; habuimus: *Nondum effluverat annus, pro reliqua inſolentia.* habebimus: *diduxit uſque ad cameram os ebrium, ebrietate turpiſſima gravis.* & erat deformis Trimalchio: ſuprà in dudum editis, *puer vetulus, luppus, dominô T. deformior.*

8. *bonam mentem*] Sic ſolebant veteres in fine convivii. Notavit ſtrictim Vrſinus in Appendice ad Ciacconium

nem sibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem respexit: & † Solebas, inquit, [1] suavis esse in convictu; nescio quid nunc taces, nec mutis. Oro te, sic felicem me videas, narra illud, quod tibi usu venit. ‡ Niceros delectatus affabilitate amici: † Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi jam dudum [2] gaudimonio disilio, quod te talem video. Itaque [3] hilaria mera sint, [4] etsi timeo istos scholasticos, ne rideant. Viderit.

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Niceros.*

conium de Triclinio p. m. 187, ed. Sanctandreanæ, quam iccirco vide. *Schefferus.*

1. *Solebas, inquit, suavis esse* &c. *nunc taces, nec mutis*] Pro MSi, & Patav. *S. i. suavius esse* &c. *nec taces, nec mutes.* Tilebom. *suavius esse.* Leg. *suaviorem esse.* Schefferus: *Solebas, inquit, suavius esse.* Istæc puto sic legenda: *Solebas, inquit, suavis esse in convictu. Nescio quid nunc taces, nec mutis.* Nescio, quæ sit causa, cur nunc sic taceas, ac ne mussites quidem. Infrà: *& solebas suavis esse, canturire.* Reinesius: *Solebat, inquit, suavius esse in convictu.* Non fastidiam hanc lectionem in scriptore archaismorum & rariorum quorumvis amante & curioso. Ejus enim formæ Adjectiva Ἀκλιτα *(duarum terminationum)* observamus esse; hinc suavis, suavius (dixere etiam *suavionem*, sed subſtantivè, alioque sensu) industris, apud Dudonem in Norm. aliquoties, *Elnotum de vita & pass. S. Canuti cap. 26. Mich. Scotum physieg. c.* 10. industrius: limis, *apud Amm. M. l.* 20, *limibus oculis*, limus: dapsilis, dapsilus: lepidis, lepidus: putris, putrus: opiparis *apud Apul.* opiparus: sceleſtis *apud Paulin. Aquil. l.* 2 *cont. Felicem Vrgel. Ep.* sceleſtus: austeris, *in Notis Tiron.* austerus.

2. *gaudimonio disilio*] Illud *disilio* accipio pro, hinc salio, ut *discedo*, velut durare nequeat in eo loco, sed cogatur exsilire. Apul. *vertibulò ossa disilierant.* Sic nonnihil inferiùs: *Felicitate disilio.* Etiam Isidorus posuisse pro mobili videtur lib. x, voce *gravis*, ubi ait: *Gravis pro consilio & constantia dictus, quia non levi motu disilit, sed fida constantia gravitate consistit.* Nisi malis poni pro *rumpor*, quomodo Terentius dixit, *risu emorior. Gaudimonium* sic est dictum, ut *querimonium.* Hieron. in proœmio Proph. *Gaudimonium ejus erit in luctu.* Scheffer.

3. *hilaria mera sint*] Puto *mera* hîc valere *vina.* Schefferus. Ego *hilaria (orum*, plur. propriè festa Matris deûm) synecdochicè capio pro gaudiis; sic & infrà: *interdiu severa, nunc hilaria. hilaria mera* intelligo gaudia pura, his adversatur quod sequitur *ne rideant.* Εἰ γὰρ γελοῖον τῷ αὐχμῷ μόλεον, καὶ ἀμαρτημά τι ἡ φλαυρία. *est enim ridiculum aliquo pacto peccatum, & turpitudo innoxia.* Aristot. Poët. 5. Ergo sic rideri est turbari, & *metuere* hic *ne rideant*, idem valet quod ne mera gaudia turbent. Differuntque hoc pacto *rideri*, & *derideri* tanquam magis, & minus. Quibus nihil obest, quod Cl. Schefferus in seqq. notat. Nam quidni *favor* etiam ex turpitudine innoxia oriatur, & erratum voluptate compensetur.

4. *etsi timeo istos scholasticos, ne me rideant. Viderit*] MS. *& si t. i s. n. m. derideant. v.* edit. Patav. *& si t. i. scholasticos, ne derideant. Viderint.* Tilebom. *ne derid.* legend. *ne rideant.* Schefferus: *& si timeo..* Iunctim est scribendum, *etsi timeo.* Petronius: *nec minùs liber sum, quàm vos, etsi pauperem pater me reliquit. ne derideant.* Sequentia ostendere videntur, quòd hîc rectum simplex sit, *rideant. ne me rideant. Ridere aliquem*, communiter est, *deri-*

Digitized by Google

derit. Narrabo tamen, [1] *quid enim mihi auferet, qui videt? Satius est* [2] *videri, quam derideri.*

† *Hæc ubi dicta* [3] *dedit* ——

talem fabulam exorsus est. ‡ *Cum adhuc servirem, habitabamus in vico angusto (nunc Gavillæ domus est) ibi,* [4] *quomodo Dii volunt, amare cœpi uxorem Terentii coponis: noveratis Melissam Tarentinam, pulcherrimum* [5] *basiballum. Sed ego* [6] *non me Hercules corporaliter, aut propter*

† *Eucalpius.* ‡ *Niceros.*

dere, aliquando tamen sensu medio capitur, ut idem sit quod *facetè* alicujus *dicta arridendo excipere*. Plaut. Capt. sc. 1, a. 4. *Quasi multi sedent, negua me rident. Viderit*, id est, si vel unus eorum nequiore sensu rideat, caveat.

1. *quid enim mihi auferet*] nocet. Petron. *Nemo auferet, sed artem damnare, nihil auferentem.* Io. Schefferus.

2. *videri, quam derideri*] Differunt hæc duo, quia prius fit ex voluptate, posterius ex aversatione eorum, quæ dicuntur, haberque alterum favorem, alterum contemptum ejus, ob quem ridemus. De voce *derideri* notum est, & docent veteres Grammatici. *Rideri* verbò ita usus est Quintilianus lib. 1, cap. 3, ubi agit de noscendo ingenio discipulorum: *Non*, ait, *dabit mihi spem bonæ indolis, qui hæc irrisiendi studiò petet, ut rideatur.* I. Schefferus.

3. *Hæc ubi dicta dedit*] Est hemistichion Petronianum; sic enim edita:

Hæc ubi dicta dedit, dextra conjungere dextram
Conatus. —— Quanquam ante eum usurparit jam Lucilius, ut ex Nonio, voce *Pausa*, novimus. Ergo mallem seorsum, ad modum hemistichii scribi. Puto autem planè ex Virgilio desumptum, qui sic lib. 1 Æn. *Hæc ubi dicta*, &c. Schefferus.

4. *quomodo Dii volunt*] facetè, ac cum risu quodam illa hic adhibita est formula. Suprà: *quomodo dicunt.* inf. *quomodo nostri.* Idem.

5. *basiballum*] pro MSi *bacci ballum*, & Patav. *baci ballum*. Tilebom. *Baci ballum*, leg. *Bacellum*. Sed quid per *bacellum* intelligat, ut aliàs sæpe non exprimit, nec credo *bacalum* velle, quod passim habemus, explanatum. Schefferus: *baci ballum*. Hoc quid sibi velit, aliis relinquo cogitandum. Reinesius: *baciballum*. lego gemino *l* in *di* mutatò *casalbadium* i. e. scortillum. Καίειν, καίστα, καιστεὺς, καιστεὺς καισαίειν, καισαιεῖς, apud *Aristoph.* in Ἐκκλησιαζ. καισαλδεῖς, apud *Suidam*, scortum significat; ejus diminutivum καισαλδάδιον ut τῦ λαμπὰς, λαμπαδίον (*parva lampas, facula*) τῦ παλλὰς, παλλάδιον (*palladium*) τῦ εἰκὰς, εἰκάδιον (q.d. *vicesimula*, à numero vicenario) *Icadium* in saxis mulieris proprium nomen, τῦ λοπὰς, λοπάδιον (*patella*, it. *olula*). Fortassis etiam à μαχλὰς, δρομὰς, τριβὰς, κυκλὰς formata fuêre μαχλάδιον (*mulier lascivula*), δρομάδιον (*cursitor*, it. *erroneum scortillum*), τριβάδιον (*fricatrices*, indomitæ libidinis mulierculæ), κυκλάδιον (*rotundulum, orbiculus*): Puto veram lectionem dedisse, nec ut ad istud in *Not. Tir. fascinabulum, fascinabellum*, quamvis nec ineptum huic loco, transeamus necessarium esse. *Basiballum*, vel *basibolum*. *Basibolum* dictum est, ut καισίβολον locus unde, aut quò trajicitur, λαγωβόλον lignum quo lepores feriuntur, δορατοβόλος rorem spargens seu fundens, & similia. Βασιβόλον à βάσις fulcimentum, & βάλλω

propter res venerias curavi; ſed magis, quod bene morata fuit. Si quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit : [1] *aſſem, ſemiſſem, habui,* [2] *in illius ſinum demandavi; nec unquam* [3] *feſſellit uſum. Hujus contubernalis*

λω figo, jacio, pono, immitto, condo. Pulcherrimum baſibolum, idonea ſubjici. Eandem verò & propiùs *baſiballum* dicere licèat, etſi analogia non perinde favet; in hoc tamen qui *ſcholaſticos forſan riſuros* præfatus, talia ferenda. Quamquam *caballus* à Gr. κραβάλης, hoc à κραβάλλω, ſeu Dorico κραβάλλω deſcendat. Voſſius.

6. *non me-Hercules corporaliter, aut propt. res venerias curavi; ſed magis quod b. morata fuit. Si*] pro MS. *non meh. c. autem, aut p. r. venerarias c. ſ. m. q. b. moriar fuit, ſi.* & Patav. *n. mehercule c. aut p. r. venerar. c. s. m. q. b. moriar f. Si.* Schefferus : *corporaliter.* Vſurpavit hoc Vlpianus, licèt ſenſu nonnihil diverſo. Etiam Arnobius lib. v. *Corporaliter prohibet univerſa nos exſequi.* & Tertullianus de Carne Chr. 11. *niſi corporaliter exhiberetur. res venerarias.* Scribendum, *res venerias*, ut liquet. *quod bene moriar fuit.* Totus hic locus peſſimè diſtinguitur. Sic autem emendari debet : *ſed magis, quod, bene moriar, ſi quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit.* Illud *bene moriar*, formula jurantis eſt. Sic paulò antè: *ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret.* Reineſius : *propter res venerarias*, Res venerariæ, ἀθλία Κύπρις, in ἀθλιώτατος, *(inverti auctoritas) lib.* 3 *Anthol. t.* 11, de Parrophila : jucundæ Veneris res, *Luc. lib.* 4. Non ſollicitanda eſt ſcriptura iſta *venerarias*, nec eximenda ſyllaba *ra*. Eſt enim cadentis Latinitatis verbum *venerare*, pro eo quod verecundè *cognoſcere* dicunt ut Latini, ſic Græci & Orientales. Eſt apud *Hieronym.* quem gloſſemata magiſtrorum ſeculis inferioribus fœdatum eſſe ſcimus, *Fab.* 75 Tireſiam paſtorem dracones venerantes baculò percuſſiſſe, eos *Apollodor. lib.* 3 ὄφεις συνουσιάζοντας, *Phlegon Θαυμασ. cap.* 4 ὄφεις ὀχεύοντας *(ſerpentes coëuntes)* dixit. *Sixtus* 11 *Pont. R. ſerm. de Divitiis : Avaritia eò ab his*(amatoribus ſuis)*magis diligitur, quò magis ungetur, & cum ſuis amatoribus venerata fuerit. Gl. Latino-G.* Haganoënſe, *Puber eſt puer, qui jam habet pubem, vel qui jam venerare poteſt.* Subjectum tamen hoc è *Balbi Catholico*, in quo meliore ſenſu *generare* legitur. *venerarias.* Si hæc, ſimiliſque ſcriptura non eſt ſollicitanda, jam Fragmentum hoc iis in partibus deſeritur, & feneſtra tantumnon ad rejiciendum totum aperitur. Quandoquidem verò Dn. Conſul, narrationem ipſam totque alia in præcedentibus enumerata, Petroniana eſſe credit; tum ſuprà ex *martiolo*, pro martulo, aut marculo poſito conſtet, talia ſalva hiſtoriæ ſubſtantiâ in Arbitrum, haud forſan abſimili multùm ratione, atque gloſſemata magiſtrorum in fœdatum Hyginum irrepſiſſe : quid cauſæ cur hîc, alibive ruentis Latinitatis charactere, facili ratione eluendo, clienti, reique communi tam graviter præjudicemus? quum utique Arbitrum non tam ex ſingulis verbis, (nimium quantum lubricitati librariorum, ut vel ex hac ipſa notatione videre eſt, ſcioliſque obnoxiis) quàm integris periodis, aut ſaltem phraſibus, ſicubi hæ illo, loquentibuſque indignæ, ac librarii vitio imputari, aliterve fraus detegi, & ſana à laſis diſcerni nequirent, à pluribus juſto temporis ſpatiò judicari, h. e. ſuppoſititia, ſiquæ talia, à genuinis hac ratione ſeparari cupiamus.

1. *aſſem, ſemiſſem habui*] pro, *ſi aſſem, ſi ſemiſſem habui.* Bene. *Schefferus.*

2. *in illius ſinum demandavi*] Rarum genus locutionis, de quo ampliùs deliberandum. *Schefferus.* Placet, deſiberan-

Digitized by Google

bernalis, [1] *ad villam ſupremum diem obiit. Itaque* [2] *per ſcutum, per ocream ego agitavi quemadmodum ad illam pervenirem :* [3] *in anguſtiis autem amici adparent. Forte Dominus* [4] *Capuam exierat ad* [5] *ſcruta ſcite expedienda. Nactus ego occaſionem, perſuadeo hoſpitem*

berandum. *In ſinum alicujus confugere*, Ciceronianum eſt. Valeſius in diſſertat. ſua illud *ad ſe fecerunt*, ſuprà, explicat, *in ſinum ſuum coniecerunt*. ſimileſque forſan alibi analogæ phraſes reperientur. *Demandare*, eſt *committere*.

3. *fefellit uſum*. *Hujus contubernalis ad villam*] pro Patav. *fefellitus ſum hujus contubernalis*. *Ad villam*. & MS. *fefellitus* (in marg. *fefelitus*) *ſum, h. c. A. v.* Schefferus : *feffellitus ſum hujus*. Scribendum, ac diſtinguendum eſt: *fefellitus ſum. Hujus contubernalis*. Verùm illud *fefellitus* haud mihi quidem placet. Quid, ſi legatur, *fefellit uſum ?* puta ejus aſſis, vel ſemiſſis, i. e. fecit dolò, ut, cùm neceſſe eſſet, uti eô non poſſem. *Fallere uſum*, ut *fallere ſpem, fallere judicium*, & ſimilia. *fefellit uſum*. Huic emendationi obſtare videtur, qui in margine adſcripſit, *fefelitus*. Sed ſi is ut putamus, qui infrà pro *aſſentem*. ſeu *aſſentenur*, in margine alios *abſentem* legere teſtatus, nobiſque idem, ut facere ſolet, ſaltem veriſimiliter perſuaſum it, ne is oppidò fallitur, ut ſuo locô liquebit. Sic in textu *perveneris*, item ad m. *perveneris*, niſi quod utrobique diverſis compendiis. in textu, *pittratia. jovis*. in m. *pittracia. jovis*. aliáque, ut etiam in *lana leva* ſuprà tactum.

1. *ad villam*] in villa. Cic. Philipp. 2. *Pecunia utinam ad eadem Opis maneret*. Idem Or. pro Roſcio : *An amandarat hunc ſic, ut eſſet in agro, ac tantummodo aleretur ad villam*. Varro 2 R. R. 11. *Ad caſas inſtrumentum ſervare poſſunt*. Aſconius ad Cicer. Divin. *Ad urbem, in urbe*. Schefferus.

2. *per ſcutum, per ocream ego agitavi*] pro MSi & Patav. *egraginavi*. Tilebom. *egraginavi*. Lego, *egraminavi Plaut. Varro*. ideſt, à menſura & recta via diſceſſi, uti interpretatur Georgius Alexandrinus. *per ocream*. ſcribe, *per ocreas*. Schefferus : *per ſcutum, per ocream egraginavi*. Quid ſit illud *egraginavi*, non excogito. An ſcribendum: *ego agitavi ?* Curtius lib. VIII, cap. 5. *Quonam modo cæleſtes honores uſurparet, capit agitare*. Reineſius : *Itaque per ſcutum per ocream egraginavi, quemadmodum ad illam* (amicam) *pervenirem. Scutum* & *ocrea* non minùs quàm peræ, baculus, ampulla & zona. *Plaut. Mercat. a.* 5, *ſcen.* 2, *v.* 84, 85 ſunt vaſa & in apparatu itinerantium. Tum lego, *ego aginavi*, i. e. properavi quàm potui maximé. *Gl. Latino-G. Aginare, feſtinare*. Idem, *Agenator ille eſt qui rem ſuam celeriter peragit*. Formarunt è Græcis ἀγίνεω, ἀγινεῖν, ἀγινίσκειν, quæ ſunt παραλογικὰ vel paragogica τῦ ἄγειν (*agere*).

3. *in anguſtiis*] rebus anguſtis. Cic. in Læl. *Amicus certus in re incerta cernitur*. Scheffer.

4. *Capuam*] pro MS. & Patav. *Capua*. Schefferus : *Capua exierat*. Mallem, *Capuam exierat* ; nam loquitur de ſuo domino. Is autem eopſe commorabatur in oppido, ubi tum ſermones habebantur. Quod liquet, quoniam præcedit, *habitabamus in vico anguſto*. Poſſet hîc *exierat* abſolutè intelligi ; ita ut non *Capuam* dominus exierit, ſed ut *Capua* aliquid fieret.

5. *ſcruta ſcite*] pro MS. & Patav. *s. ſcita*. Schefferus : *ſcruta ſcita expedienda*. Scribe *ſcruta ſcitè expedienda*. Porrò *expedire ſcruta*, eſt, venalia proponere. Ovid. 1 Am. 421.

Inſitor ad dominam veniet diſcinctus emacem,

Expo-

ſpitem noſtrum, ut mecum [1] ad quintum milliarium veniat: erat autem miles ſortis, tamquam [2] Orcus. Apocælemus nos circa gallicinia, (lunâ lucebat tamquam meridie) venimus inter monimenta. Homo

Expediet merces teque ſedente ſuas,
Quas illa inſpicias, ſapere ut videare, rogabit. Schefferus.

1. *ad quintum milliarium*] Suet. Fl. Veſp. cap. 1. *ad ſextum miliarium à Nurſia Spoletum euntibus.* Idem.

2. *Orcus. Apocalemus nos circa gallicinia, (lunâ lucebat tamquam meridie) venimus*] pro MSi. *orchus apoculanius, nos circha gallicinia (luna l. t. m.) venimus.* & Patav. *orcus apocul. Nos circa gallicinia, Luna l. t. meridie, venimus.* Tilebom. *apoculanius.* Per antiphraſin hoc dictum exiſtimo; aut certè demenda eſt particula *a.* Sic ut legendum ſit *orcus poculanius.* quod non malè à Gallis noſtris verteretur *un ſac à vin.* Niſi velis hìc ſcribi: *Orcus epulonus, Feſtus in Epulones.* Schefferus: *apoculanius.* Hoc quid ſit, non aſſequor ſatis. Suſpicor nihilominus, locum totum ita oportere ſcribi, *tamquam Orcus. Apoculamus non circa gallicinia (Luna lucebat tanquam meridie) venimus inter monumenta.* Illud, *apoculamus nos*, ſic dicitur, ut paulò pòſt: *ego me apoculo. Apoculo*, eſt Græcum ἀπεκυλίω, *avolvo, amoveo, removeo.* Livius ſic latinè uſurpavit lib. 1, c. 47. *faceſſe hinc Tarquinios, aut Corinthum: devolve te retro ad ſtirpem.* Ita cenſeo legendum, non *devolvere*, quod parum convenit cum præcedentibus. Horatius pro eo poſuit, *removeo*, l. 2, Sat. 6, iſto verſu:

Ergo ubi me in montes, & in arcem ex urbe removi.

Removi, eſt ἀπεκύλισα, *apoculavi.* Adde eundem 2 Sat. 1. *luna lucebat tanquam meridie.* Hæc verba parentheſi includenda. Senſus eſt, lunæ lumen feciſſe tam clara omnia, tanquam merus eſſet dies. De phraſi tamen cogitandum, quando luna utique meridie non lucet. Puto *luna* eſſe ablativum cauſſæ, ac *lucebat* poni abſolutè. Reineſius: *ſortis, tamquam Orcus apoculanius.* Comparat conviatorem ſuum militem Orco: & cùm Orcus, qui & Plutus, fingi ſoleat cæcus, vocat *apoculanium* i. e. oculis captum; talem *Petrus Bleſſ. Serm.* 18, & 43 *abocellum* dixit, ἀφομματίαν, quem imitatus noſter non hoc ſolùm, ſed & verbum, uti videri poteſt, *apoculo* infrà finxit: quanquam in phraſi, *ego me apoculo*, quam adhibet pro *abeo*; *ſemoveo me, è conſpectu me ſurripio*, ellipſis verbi intelligi poſſit. *Ego me ab oculo* ſc. moveo: ut *amici de medio*, ſcil. fugerant. Infimæ barbariei iſta ſunt & ſuaviludium Petroniaſtrum ſapiunt. Idem pòſt in Addendis: *apoculanius. Nos.* Satius videtur iſta ſic diſtinguere: *Apoculamus nos* i. e. diſcedimus, iter inimus. Quod enim de Orco cæco putabam, nunc diſplicet. Interim iſta *abocellus* & *aboculare* ejuſdem ſeculi, ſed non Neroniani, verba eſſe conſtanter teneo. *Apocalemus nos*, ἀπεκαλοῦμεν ἡμᾶς avocamus, incitamus, movemus nos; idque ideo poſui, quod in ſeqq. habituri ſimus, *ego me apocalo*, i. ἀπεκαλῶ, non *apoculo*, ut ibi notabitur. Diſtinctionibus noſtri Dalmatæ, vix tantillum fidendum. Quod non intellexit, aut nunquam audivit, retro locavit, à voce cognita in cepturus, *nos circha.* Sic paulò antè: *diſtileo* pro *diſilio*, *ſcrophas* pro *ſtrophas*, *eſigeniam* pro *Iphigeniam*, &c. perditio hæc literarum! egregium verò ſuaviludiorum Petroniaſtrûm, barbarorum, τῶν τῆτε ἀκρατοπλήκτως τιλαγμάτων, *ordine vacillantium, ſolœciſmorum*, notatorem.

1. *ſed*

Homo meus cœpit ad ſtellas facere, [1] *ſed ego cantabundus; & ſtellas numero. deinde ut reſpexi ad comitem, ille exſuit ſe, omnia veſtimenta* [2] *ſecundum viam poſuit. Mihi in animo, in naſo eſſe: ſtabam tamquam mortuus. at ille* [3] *circumminxit veſtimenta ſua, & ſubito lupus factus eſt. Nolite me jocari putare; ut mentiar, nullius patrimonium tanti facio; ſed, quod cœperam dicere, poſtquam lupus factus eſt, ululare cœpit, & in ſilvas fugit. Ego primitus neſciebam* [4] *ubi eſſem: deinde acceſſi, ut veſtimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta ſunt. Qui mori timore, niſi ego? Gladium tamen ſtrinxi, &* [5] *matavita tau umbras cæcidi, donec ad villam amicæ meæ*

1. *ſed ego cantabundus*] Suſpicor ſcribendum, *ſedeo ego cantabundus*, i.e. expecto ipſum. *Schefferus.* Patavinus poſt *cantabundus*, inciſum (,) omiſerat, poteſtque jam intelligi *ſedeo*, *ſto*, vel *incedo*. Sed vix ſedebat; ſequitur enim *ſtabam*. Reineſius: *ego cantabundus & ſtellas numero.* Proverbii vim habet & capitur de hominis otioſi labore inutili, & in quo nihil proficiant; ſuprà dixerat hoc, *numerare mapalia*, quod *Perſius* corvos, aves, ſectari. Græcè τὸν πτηνὸν διώκειν *(volantem perſequi.)* Corœbus quòd fluctus maris numeraret, traductus inter ſtultiſſimos: *Serv. ex Euphorione.*

2. *ſecundum viam poſuit. Mihi in animo in naſo eſſe: ſtabam*] pro MSi & Patav. *ſecundum jam poſuit mihi i. a. in n. eſſe. Stabam.* Tilebom. *ſecundum jam poſuit mihi in animo in naſo eſſe.* Senſus nullus. Vnde ſic libenter legerem. *Secundum jam poſuit. Is mihi in animo, in naſo eſſe videbatur.* Schefferus: *ſecundum jam poſuit.*, An, *ſecundum viam poſuit? mihi in animo.* Ante hæc verba cenſeo abeſſe quædam, quæ oſtendebant mutationem ejus. *ſtabam.* Virg. in Ætna

Et Mavors ſævus, & cætera turba deorum

Stant utrinque metu. — Reineſius: *mihi in animo in naſo eſſe.* Perfecta oratio eſt, nec cogitandum de ſupplemento. Hoc vult, *Mihi in animo* erat (ἐν θυμῷ εἶχον, ἐνεθυμούμην, ἐλογιζόμην, ἐπανηρχετό μοι, putabam) *inſanum eſſe*; nim. colligebat hoc ex abſurdis ejus actionibus. *Mihi in animo, in naſo* (ſcilicet *ægrè*) *eſſe cœpit*, vel *M. i. a. i. naſo ægrè* (ſc. *eſſe cœpit*), etiamſi ſic τὸ *eſſe cœpit* planè abforet; proverbii habet ſpeciem: à quo non multùm abludit Germanorum: *Es wurdt mir gar kalt vm naſen*, &c. Quæ abſurdæ actiones? una modò; quòd ſe clam comite noctu ſub dio exſuerit. terror verò Panicus hunc noſtrum occupabat ex inſolito hoc uno facto, ut is rigeret, mortuoque ſimilis fieret. *Ægrè eſt mihi*, pro dolet mihi, aut malè me habet, frequens ap. Plautum. Si quis malit abſque *in*, poteſt dici τὸ *in* vacare, ut ſæpe. Gellius l. 1, c. 21. *In memoria noſtra doctiſſimus.* Id. lib. 15, c. 4. *In eo tempore.* Sueton. Caligul. c. 52. *in crepidis* (pro *crepidis*) *calceatus.*

3. *circumminxit*] pro MS. & Patav. *circum m.* Schefferus: Mallem junctim ſcribere, *circumminxit.* Sic eſt, *circumamicire*, *circumtendere*, apud eund. Petronium.

4. *ubi eſſem*] Terent. Heaut. 2, ſc. 2. *Vbi ſim neſcio.* Schefferus.

5. *matavita tau umbras cæcidi*] Sic planè MS. edit. Patav. *mataritata u. c.* Tilebom. *mataritata.* Sua tulit etiam Latina

Digitized by Google

mea pervenirem. [1] *Ibi januam intravi; pene animam ebullivi: sudor mihi* [2] *per bifurcum colabat: oculi mortui:* [3] *vix unquam refectus sum. Melissa mea mirari cœpit, quod tam sero ambularem: &, Si* [4] *ante, inquit, venisses, saltem* [5] *nobis adjutasses; lupus enim villam*

Latina lingua, quamvis gravis, fictitia effutitiáque verba: Quæ aliquando quidem lætitiam & animi exhilarationem significabant, ut duobus in locis expressè noster Petronius per voces *madia*, *perimadia*, & suam infrà *gingilipho* geminatam: Non secus ac Plautus, per suum *lyralyra*. Aliquando verò, referunt sonum, aut imaginem rei quam gerimus; & actûs quem agimus: ut cùm tubæ clangorem Ennius suo *taratantara*: & hic noster nudum ensem motitando, voce *mataritata*. Schefferus: *mataritata*. Vocabulum pessimè corruptum. An scribendum, *male vitatas umbras?* num potiùs, *male irritatas umbras*. Reinesius: *Mataritata umbras cædi*, resolutâ *m* exit præpositio *in*; & lego igitur, *in alacritate*: excogitavi, puto, quod in rem erat, neque fallor. Habet autem Præpositio h. l. periphrasin Adverbii qualitatis; ut apud Ebr. τὸ ב & τὸ כּ apud Græcos. *In alacritate*, i. e. alacrè, alacriter; ut τὸ δυνατῶς, potenter: τὸ δόξῃ, gloriosè: τὸ ἀγαλλιᾶσθαι, exultanter. *Matavitatas* sonat quasi μοὶ, μὲ, βῆτα, τοῦ, intellectu Latino: *Profectio tua* (*res agitur*,) *vita tua*, scil. litera τ in militia vitalis, ut θ mortis index. Quæ simul congruerent sententiæ Tilebomeni, & magis si μοὶ per aphæresin pro ἐμοὶ accipias; intelligeretur enim: *mea, tua* (*res* scilicet *periclitatur*,) *vita* τ.

1. *Ibi januam intravi*] pro MSi, & Patav. *In larvam i.* Cic. ad Qu. Fr. *qui in tuam familiaritatem penitus intravit.* Noster mox, *lupus villam intravit.* Schefferus: *In larvam intravi.* Scribo, *januam intravi.* Petronius in editis: *hesterno die mulier quædam haud inculta januam intravit.* Adde Phædrum nostrum. Reinesius: *in larvam intravi*, leg. *Ibi januam intravi.*

2. *per bifurcum colabat*] pro MS. & Patav. *p. b. volabat.* Schefferus: *Bifurcum* est, quicquid in partes duas, velut furcam est divisum. Quomodo Columella lib. 3, cap. 18. *pastinum* appellat *ferramentum bifurcum.* At hoc nescio quid faciat isto loco. Ideoque ceaseo deesse quidpiam, præsertim cùm nec verbum *volare* conveniat sudori. Reinesius: *sudor mihi per bifurcum volabat.* A concepto terrore subitaneo, à labore etiam, sudor manare solet. *Bifurcum* verò adpellat utráque femora & crura, quæ in homine furcam adsimulant. Tum lego *colabat*, i. e. stillabat, defluebat ex habitu tanquam per colum transmissus. Est enim hoc Verbi liquidorum proprium, ut cribari aridorum. Colabat autem pro colabatur, Activo pro passionis significationem habente Verbo: de quo elegantiæ genere *Gellius lib. 18, c. 12: Schopp. 2 Verosim. 2: Iuretus ad Symm. lib. 2 Ep. 42: Ego Variar. lib. 3, c. 11, p. 526, 526.*

3. *vix unquam*] vix tandem. Illud *unquam* ita usurpari apud alios non recordor. Noster infrà rursum: *vix oculo mortuâ unquam illum emi.* Schefferus. *Unquam*, ullo seu aliquo tempore.

4. *ante*] priùs, citiùs. Terent. Andr. 1, scen. 5. *Nemo oportuit præscisse me ante.* Schefferus.

5. *nobis adjutasses*] Pacuvius in Chrise, citante Donato ad Terentii Adelph. Prolog. *Adjuta mihi.* Schefferus. *nobis adjutasses.* Archaismo isto, à Pacuvio indè, usum fuisse Petronium, præsertim ludentem, facilè adducor ut credam. Observans enim veteris

villam intravit, [1] *& omnia pecora : tamquam lanius ſanguinem illius miſit. nec tamen deriſit, etiamſi fugit ; ſervus enim noſter lancea collum ejus trajecit. Hæc ut audivi,* [2] *operire oculos amplius non potui, ſed luce clara* [3] *huc noſtri domum fugi, tamquam* [4] *copo compilatus : & poſtquam veni in illum locum, in quo lapidea veſtimenta erant facta, nihil inveni, niſi ſanguinem. Vt vero domum veni, jacebat miles meus in lecto, tamquam* [5] *bovis, & collum illius medicus curabat. Intellexi illum* [6] *verſipellem eſſe, nec poſtea cum illo panem guſtare potui;* [7] *non ſi me occidiſſes. Viderint,* [8] *qui hoc de aliter*

veteris Romæ cum Ennio, Catone, & Comicis iſtius ſeculi libenter loquitur. Eundem amárunt ſeculis incomtis malè-Latinîs ; ſic *Alcuinus lib. 2 adv. Eliphanti epiſtolam f. 949. edit. Pariſ. In tantam ignorantiæ caliginem errabundus devolveris, ut ea quæ tuis ſine dubio ſenſibus contraria ſunt, tuis etiam partibûs adjuvare æſtimaveris.* niſi vernaculæ ſuæ Latinam attemperaſſe in talibus potiùs dicendi ſunt ; nam & in noſtrâ puriore tertium caſum adſciſcit Verbum *helffen.* Th. Reineſius.

1. *& omnia pecora : tamquam — illius miſiſſet*] pro MS, & Patav. *e. o. pecora, tanquam* (ſæpiſſime etiam *tamquam*, ut proximè *t. Orcus*) — *illis miſit.* Tilebom. *& omnia pecora tanquam lanius.* ſcribe. *& omnia pecora turbavit, ac tanquam lanius.* Schefferus : *omnia pecora, tanquam lanius.* Poſt *pecora* ſcribendam ſtellulam puto, deſunt enim aliqua. niſi mavis illa, tanquam minus auſpicata, reticeri, quod mihi rectius videtur, atque ideo mox, *miſiſſet*, ſcribi oportere. Porrò *ſanguinem miſiſſe* dicitur, quia non necavit ſed vulneravit morſu : ſicut ſolent lupi, cùm in gregem veniunt, neminem invulneratam relinquunt. Facilè ignoſcet noſter notator ; paulò enim antè pro *ſed, quod cæperam.* habet, *ſed quod quod cæp.* & pro *ebullivi, ebulivi.*

2. *operire oculos*] claudere, contrarium τῷ *aperire.* Petronius in editis : *oculis opertis bona ſua computant.* Io. Schefferus.

3. *huc noſtri*] pro MS. & Patav. *hæc n.* Schefferus: *hæc noſtri domum.* Suſpicor ſcribendum, *huc.*

4. *copo compilatus*] *copo*, eſt *caupo*, atque ita etiam apud Ciceronem habent veteres membranæ non uno loco. Philoxenus : *Copo & caupo, κάπηλος.* At *compilatus* dicitur, qui furtò læſus eſt. Nonius in voce, Suppilare. *Suppilare eſt involare, vel rapere, à pilorum rapta, unde & furtum paſſi, compilati dicuntur.* Solent autem hi curſu ſtudioque perſequi ſummò, quos ex hoſpitibus manè cognoverunt furtum feciſſe. Quò reſpicitur hoc dicto. *Schefferus.*

5. *bovis*] MS. ad m. *Nominat. caſus.* Schefferus : Scaliger ad Feſtum voce, Aſſeres. *Axis, Axcris, ut ſuis, ſueris; Iovis, Ioveris; bovis, boveris.* Adde Varronem lib. 7 de L.L. unde ſua Scaliger deſumſit.

6. *verſipellem*] Propriè ſic appellat, qui ex homine fieri ſolet lupus. Plinius 8, cap. 22. *Homines in lupos verti, rurſumque reſtitui ſibi falſum eſſe, conſidenter exiſtimare debemus. Vnde tamen iſta vulgo infixa ſit fama in tantum, ut in maledictis verſipelles habeat, indicabitur.* Philoxenus, *verſipellis, χαμαιλέων καὶ λυκόφωτος* (*chamaleon & homolupus*). Scheffer.

7. *non ſi*] Terent. And. 4. *Non ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omnes homines.* Id.

8. *qui hoc de aliter in opinione ſunt : ego*]

Digitized by Google

aliter in opinione ſunt: ego ſi mentior, Genios veſtros iratos habeam.

† *Attonitis admiratione univerſis:* ‡ *Salvo, inquit, tuo ſermone, Trimalchio, ſiqua fides eſt, ut mihi pili inhorruerunt; quia ſcio* [1] *Nicerotem nihil nugarum narrare. imo certus eſt, & minime* [2] *linguoſus; nam & ipſe vobis rem horribilem narrabo.* [3] *Aſinus in tegulis: Cum adhuc capillatus eſſem, (nam à puero vitam chiam geſſi) ipſus noſtri delicatus deceſſit, me-Hercules margaritum,* [4] *eccritus, & omni-*

† *Eutolpius.* ‡ *Trimalchio.*

ego] pro MSi & Patav. *q. h. de alibi exopiniſſent: e.* Tilebom. *alibi exopiniſſent.* Libenter ex Feſto, *in poſtliminio*, ſcriberem: *aliter in opinione ſunt.* Schefferus: *qui hoc de alibi exopiniſſent.* Hæc corrupta ſunt, nec quid ſibi velint, ſatis diſpicio. Reineſius. *Viderint qui hoc de alibi exopiniſſent.* leg. *Viderint, qui hoc de alio eſſe opiniſcent.* Latino-Barbarum eſt *opiniſcere, opiniſſere, (& opiniſſare* paragogicum τῦ *opinari:)* è quibus illud Deſiderativis, hoc Meditativis adſcribendum. Bene tamen Latina hujus formæ & antiqua ſunt, *petiſſo, expetiſſo, incipiſſo.*

1. *Nicerotem*] pro MSi, & Patav. *Niceronem.* Sic Tilebomenus. favetque etymologia à νίκη victoria, & ἔρως, οῦ, amor; niſi hic malis à ν. & ἔρων, ωνος, diſſimulator, qui aliter loquitur ac ſentit: *Nicerotem* habuimus in præcedentibus.

2. *linguoſus*] garrulus, λαλος. Vſurpavit hoc vocabulum Hieronymus tali ſenſu ſæpe, ut docet Caſaubonus in Characteribus Theophraſti. *Io. Schefferus.*

3. *Aſinus in tegulis: Cum adhuc* &c.] pro MSi, & Patav. *A. i. tegulis, cum adhuc capillatus eſſem, nam à puero vitam chiam geſſi ipſius noſtri delicatus.* Tilebom. *Aſinus in tegulis,* &c. Sic diſtinguendum atque legendum eſſe arbitror huncce locum, *Aſinus in tegulis. Cùm adhuc capillatus eſſem. (Nam à puero vitam Chiam geſſi) ipſe noſter delicatus deceſſit, mehercules, margaritum.* Schefferus: *vitam chiam*, delicatam intelligo, mollem, jucundam; quomodo & *riſus chius* dictus eſt proverbiò, de quo, qui Adagia compilárunt. *geſſt.* Puto ſcribendum: *geſſi ipſimi. To ipſimi* uſurpat etiam in ſequentibus: *femina ipſimi domino fui*, ubi vide. *Geſſi*, eſt *egi.* Quomodo B. Cyprianus in orat. ſub Martyrii horam: *Tibi gratias & laudem gero Deus.* Livius 39, c. 54. *Neque illos rectè geſſiſſe, quum in Italiam veniret.* Ita Optimus Gronovius lib. 4 Obſ. c. 14, ubi vide plura. Plautus Pſeud. 1, ſcen. 2. *Sed tace, atque hanc rem gere. noſtri delicatus.* Scribo, *noſtri delicatus.* Quomodo apud Spartianum in Adria. c. 4, *delicati Trajani*, hoc eſt, οἱ ἐρώμενοι (*amaſii*). Vide Caſaubonum eo loco. Reineſius: *Aſinus in tegulis.* Ita præſcribit proverbio fabulam, quam narraturus eſt; nim. rem novam, inſolitam, ſimul horribilem de ſtrigibus παιδοφονικαῖς (*puerorum ſuffocatricibus*). Videri tamen etiam ſcholion marginale poteſt: quale etiam hoc, *Ecce, alius ludus*, infrá.

4. *eccritus*] pro Patav. *cacritus*, & MSi *caccitus* vel *carritus*, cc vel rr ultra alias literas æquali ductu in ſublime procurrentibus. poſteriores tamen Dn. Lucii, & collatio cum protographo. Romæ iterata confirmant cc. Schefferus: *cacritus, & omnium numerum.* An legendum, *caritus, & omnium numerum?* Poſſet *caritus* accipi pro eo, qui ex cera eſt formatus, ut ſic notaretur pulchritudo ejus. Num potiùs *cirratus*, quod inversè poſitæ fuerint litteræ? ut intelligatur cincinnatus, comptulus. Tales enim amabant.

Digitized by Google

& omnium numerûm. Cum ergo illum mater miſella plangeret, & nos tum plures in [1] *triſtimonia eſſemus, ſubito ſtriges cœperunt, putares cænem leporem perſequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum,* [2] *valde audaculum, & qui* [3] *valebat Iovem iratum tollere. Hic audacter ſtricto gladio extra oſtium* [4] *percucurrit involuta manu ſiniſtra* [5] *curioſe, & mulierem, tamquam hoc loco,* [6] *(ſalvum ſit quod tango) mediam trajecit. Audimus gemitum;* [7] *at plane (non mentiar) ipſas non vidimus: haro autem noſter* [8] *intro verſus*

Vide Senec. Epiſt. 95. *Numerûm*, eſt *numerorum*. Omnium numerorum eſſe dicitur, qui habet omnes numeros, i. e. perfectus atque abſolutus eſt: ſicut eſſe bonæ indolis, & habere bonam indolem uſurpamus. Cicero de Offic. 1. *Illud autem officium, quod rectum appellant, perfectum atque abſolutum eſt, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* Noſter infrà: *Duo tamen vitia habet, quæ ſi non haberet, eſſet omnium numerorum.* Sic enim legendum ibi, non *munmorum*. Reineſius: *cacritus*. leg. *ecritus*. ἐκκεκριτος, pro ſelecto, eximio, egregio. *Philo* aquilarum pullos eos qui contra ſolem tuentur vocat φιλόπτους καὶ ἐκκρίτους (*cariſſimos & ſelectos*). *Schol. Rhet. Ariſt. l.* 1. οἱ ἐκκεκριτοι τῶν Ἀιτωλῶν ſunt proceres, ſelecti Ætolorum. *Heliod. lib* 9 *Æthiop. c.* 3 dixit ἄνδρα ἐκκεκριτον τὸ τῶν σωμάτων ἰσχὺν ἐπαλκῆ (*virum ſelectum, & robore corporis eximium*).

1. *triſtimonia*] In vicem MS. & Patav. *triſtimonio*. Schefferus: *in triſtimonio*. Scribe, *triſtimonia*. Nævius apud Feſtum in Colace: *Triſtimoniam deturbat ex animo*.

2. *valde audaculum*] repono, *valde audacem*. Io. Ca. Tilebomenus.

3. *valebat Iovem iratum tollere*] MS. *valebat, poterat jovem i. t.* Quod eſt manifeſtum ſcholion in textu deprehendiſſe. Sic etiam actum cum aliis. ſi quæ purioris latinitatis difficiliora iis viſa, ſimpliciúſve ſonuere, ſubſtituta in margine, obvia, barbara, quæ deinde textum nivaſerunt. Scimus quid in hac ipſa editione, quam cætera ſequimur, Arbitro quà hiſtoriam Fabri verbis Sarisberienſis introductam affictum fuerit. Schefferus: *Iovem tollere*. ſicut *taurum tollere*, Petronius in editis.

4. *percucurrit*] *Percurro*, occurro, &c. nunquam aut rarò prim. præteriti ſimpl. ap. alios geminant. Voſſius in Grammat.

5. *curioſe*] diligenter. Petronius in editis: *deterſiſque curioſè manibus inclinavit ſe in lectum*. Loquitur autem de manu involuta veſte, clypei locô. De qua conſuetudine Petron. *Intorto circa brachium pallio, compoſui ad præliandum gradum*. Io. Schefferus.

6. *ſalvum ſit, quod tango*] Formula eſt ejus, qui avertit omen, quod in ſe ex narratione mali alieni valere poſſe pertimeſcit. Itaque hîc parentheſi debet includi. Nam præcedens *hoc loco* demonſtrativè debet intelligi, quia ſimul cum his verbis intenderat digitum in ſui propriíque corporis eum locum, in quo corpus mulieris fuerat vulneratum. *Idem*.

7. *at plane (non mentiar) ipſas*] pro Patav. *& pl. n. mentiar, i.* MS. *& pl. n. mentiar*) *i.* Schefferus: *& plane non mentiar*. Mallem ſcribere ac diſtinguere, *at plane, non mentiar, ipſas non vidimus*.

8. *intro verſus*] Ita MS. Patav. e. *introverſus*. Schefferus: *introverſus*. Divide, *intro verſus*, nempe intra oſtium, extra

Digitized by Google

ſus ſe projecit in lectum, & corpus totum lividum habebat, quaſi flagellis cæſus, quia ſcilicet illum tetigerat [1] mala manus. Nos cluſo oſtio redimus iterum ad officium; ſed dum mater [2] amplexat corpus filii ſui, tangit, & videt [3] manuciolum de ſtramentis factum: non cor habebat: non inteſtina: non quicquam: [4] ſcilicet jam ſtriges puerum involaverant, & ſuppoſuerant ſtramentitium [5] vacuum. Rogo vos, oportet credatis, ſunt mulieres plus [6] ſciæ, ſunt [7] nocturnæ, & [1] quod

extra quod cucurrerat anté. quomodo *retro verſam aciem* dixit Horatius.

1. *mala manus*] venefica, magicáque arte armata. Sic *malum carmen* habemus apud Plinium & alios iſto ſenſu. Inſcriptio vetus apud Gruter. pag. 586. QUO. TEMPORE. VIVERE. DEBUIMUS. A. MALA MANU. DISPARATI. SUMUS. Plaut. Amphitr. II, ſc. I. *Huic homini neſcio quid eſt mali mala objectum manu.* I. Scheffer.

2. *amplexat* &c.] pro MS. & Par. *amplexaret.* Cætera bene habent; primùm inopinatò *tangit*, deinde *videt manicillium.* Schefferus: *amplexaret.* Puto meliùs ſic ſcribi: *dum mater amplexat, & corpus filii ſui tangit, & videt* &c. Illud *amplexare* activè ſic poſuerunt alii quoque, interque illos ipſe Cicero.

3. *manuciolum*] puto faſciculum denotari, nèc eſſe multùm *à manicillio* diverſum, quod in Gloſſis legitur, Græcéque χειρίδιον redditur, hoc eſt neſcio quid, repurgandis pavimenti parietumque ſordibus accommodatum, uti à Pollnce docemur. *Schefferus.*

4. *ſcilicet jam ſtriges*] Sic & paulò antè lego *ſubito ſtriges*, pro MS. & Patav. *ſ. j. ſtrige.* & *ſ. ſtrige.* MS. utrobique *ſtrige.* Tilebom. *ſtriga.* Lege, *ſtriges.* Diſcrimen enim luculentum eſt referente Scaligero, inter ſtriges & ſtrigas, licèt plerique illa confundant & promiſcuè uſurpent. Schefferus: *ſcilicet jam ſtriga.* Meminit Petronius in editis: *Qua ſtriges commederunt nervos tuos?* Porrò ex hoc loco ſuſpicor, ſcribendum eſſe *ſtriges.* Quanquam & Philoxenus: *Striga, γυνὴ φαρμακὶς (mulier venefica).* De ſtrigibus hiſce habes aliàs non pauca huc ſpectantia apud Apulejum lib. II Aſini. cui poteſt addi Plautus Pſeud. II, ſc. 2.

5. *vacuum*] pro MSi *vanatonem*, & Patav. *vaccatonem.* Schefferus: *vacatonem.* Sic forteſſis à vacando dictum, quod eſſet vacuus inaniſque, ac deſtituius inteſtinis. Licèt vocabulum hoc aliàs non lectum nobis ſit. Reineſius: *Vaccatonem*; leg. *vacantonem.* Vacanto faſcis, manipulus, cento, volucrum corpore alio vacuum: vacantivus, βαχηλικὸς, vacans. Fortaſſis rectius dixerimus *Vacantionem* à Partic. act. ut *Creſcentionem, Servantionem, Valentionem. vaccatonem.* βαχηγόνητον. Hic plenis velis in Barbariam navigatur; ſed dixi, ſuprà, propter ſingula verba Fragmentum hoc non poſſe deſtitui, qui hoc agit integras ſententias & narrationes proſcribat, me minùs pugnaturo quàm pro ſingulis verborum. Video MSm: deprehendi fabricatorem, & promotores Hiſp. *martilli* ſeu *martioli* (dolus autem vel q. quo ſubtilior verique magis ſpeciem præbet, eò odioſior) pro *marculo* aut *martulo*, quid ni ead. viâ *vaccatonem* productum ſtatuam? Quæ mea mens de ſingulis.

6. *ſciæ*] ſcientes, doctæ. Pacuvius, citante Priſciano: *neque quemquam invenit ſcium.* Gloſſæ veteres: *εἰδὼς, ſcius.* Nempe ſicut dicuntur *ſagæ*, à ſagiendo, quòd multa ſentiant intelli-

Digitized by Google

[1] *quod ſurſum eſt deorſum faciunt. Cæterum bæro ille longus, poſt hoc factum, nunquam coloris ſui fuit; imo poſt paucos dies phreneticus periit.* † *Miramur nos, & pariter credimus;* [2] *oſculatique menſam rogamus nocturnas, ut* [3] *ſuis ſe teneant, dum redimus à cœna. Et ſane jam* [4] *lucernæ mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium eſſe mutatum, cum Trimalchio:* ‡ *Tibi dico, inquit,* [5] *Plocrime nihil narras?* [6] *nihil nos delectaris?* [7] *&* [8] *ſolebas ſuavis eſſe,* [8] *canturire, belle* [9] *deverbia adlcere, melica. Heu, heu, abiſtis dulcis*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

ca-

telligantque, ita *ſcia*, quòd multa ſciant. A *ſcio* eſt diminutivum *ſciolus*. Io. Schefferus.

7. *nocturna*] Sic appellat, propter ſacra magica, quæ noctu ſolent celebrare, artemque ipſam, quam exercent noctu. *Scheffer.*

1. *quod ſurſum eſt deorſum faciunt*] Græciſmô dixit. *Mneſimachus in Hippotropho apud Athen. l. 9.* πάντες ὁ ἔνδον τὰ κρίσιν ἄνω, ſcilic. πάντα ὅσα (*omnes domeſtici, quæ ſurſum, deorſum faciunt*). de familia diſcurſante in domo & ſatagente. *Seneca* ex parte Ep. 44. *Omnia iſta longa vetuſtas miſcuit, & ſurſum deorſum Fortuna verſavit.* Th. Reineſius.

2. *oſculatique menſam*] velut rem ſacram. Sic enim habitas fuiſſe docent paſſim veteres. *Schefferus.*

3. *ſuis ſe teneant*] puta, *finibus*. Cicero III Fin. 3. *Quare illam quidem dimittamus, & ſuis ſe finibus tenere jubeamus.* Idem.

4. *lucernæ mihi plures videbantur ardere*] hoc eſt, ebrius eram. Ita enim fit in ebrietate. Horat. II Sat. 1.

— ſaltat Milonius, ut ſemel icto
Acceſſit fervor capiti, numeruſque lucernis.

Habes ſimilia apud Lucretium atque Iuvenalem. *Id.*

5. *tibi dico Plocrime*] *tibi dico*. Formula excitantis. Terent. Hecyr. IV, ſcen. 1.

Quid ais, Myrrhina? heus, tibi dico.

Schefferus. *Plocrime*. leg. *Plocame* appellatio ſervi hæc eſt verè Romana, nota è lapidibus: doceo *in Epon.* Reineſius.

6. *nihil nos delectaris*] *Delector* nonnulli deponens crediderunt, quia non admittat ablativum cum præpoſ. à, vel ab, omnibus paſſivis communem. *Nos delectaris*, ego tolerabile judicem conſtructione & ellipſi Græca. Nil *nos delectaris?* i. ὑπὲρ ἡμῶν, *propter nos*, vel causâ noſtri, nobis, qui & ipſe *ſolebas ſuavis eſſe*, ut ſequitur, *canturire*, &c. ἡδὺς ὑπὲρ ἡμῶν, *delectari aliquando.*

7. *& ſolebas*] Mallem: *at ſolebas*. Schefferus. *&*. Id eſt, *nam, quia*. Virgil. in Bucol.

Audieras, & fama fuit. —

8. *canturire*] facilis eſſe ad cantus, Philoxenus: *canturit*, ψυθυρίζει. Schefferus.

9. *deverbia adlcere, melica. Heu*, &c.] pro MSi, & Patav. *d. adicere, melicare heu heu! ab iſtis. adlcere* eſt adjicere, ablſtis, abjiſtis, *partis*, parteis, vel partes. Schefferus: *deverbia*. Hunc totum locum ſic conjicio legendum: *belle deverbia dicere, melicave. Heu, heu! abiſtu dulcu carica? Quærit, an abiviſtu carica dulces? Carica*, pro re quavis grata & ſuavi, quia *caricarum* apud veteres longè maxima æſtimatio. *Dulcis*, eſt pro *dulces*, ſicut ſolet locis aliis. *Abiſtis* pro *abiviſtis*, deſiſtis, ceſſaſtis eſſe. Cicero in Epiſtol. *Illa mea, qua ſolebas antea laudare, abierunt. Deverbia* ſunt Comœdiarum partes, quales recitare conſueverunt in convivio. Diomedes

lib.

Digitized by Google

carica. † *Iam, inquit ille, quadrigæ meæ* [1] *decucurrerunt, ex quo podagricus factus sum, alioquin cum essem adulescentulus cantando pene phthisicus factus sum. quid saltare? quid deverbia? quid* [2] *tonstrinam? quem parem habui, nisi unum* [3] *Apelletem?* † *oppositaque ad os manu* [4] *nescio quid tetrum exsibilavit, quod postea Græcum esse adfirmabat: nec non Trimalchio ipse, cum tubicines esset imitatus ad delicias suas respexit, quem Crœsum adpellabat. Puer autem lippus,* [1] *sordi-*

† *Plorimus.* ‡ *Excalpius.*

lib. III. *Diverbia sunt partes comœdiarum, in quibus diversorum persona versantur.* De Comœdiis per partes recitari solitis in convivio, res nota est. *Melica*, Lyrica sunt carmina. Reinesius: *solebas canturire, belle deverbia adjicere, melicam, heu! ab istis dulcis carica.* Legam, *melitari: heu, heu! ab istis dulces caryca! Melitari* factum è Græco μελετᾶν (*meditari*): μελέτας verò sunt exercitationes rhetorum, declamationes; Inde *melitari* idem quod perorare, declamare, recitare. *Diomedes l.* I è *Plinio* (eundem laudat *Charisius in primo:* ejus librum tertium Artis Gramm. *Gregor. Turon. præf. l.* I *Vit. Patr.* & *Salamon Ep. Constantienſis* in *Lexico* passim) docet *meditantem esse secum cogitantem; melitantem voce dicentem.* In reliquis deplorat se jucundis ejus narrationibus nunc carere: q. d. ἥδιστε, ὀλόλαπτε ἀξιώματι συμποτικοῖ καὶ διηγήμασι παιγνιώδη γελοῖα; periistis, quæ nos exhilarare solebatis. Vocat autem id genus per metaphoram *carycas*, i. e. scitamenta conditanea. Proprie Καρύκη, καρυκεῖα, καρυκεύμα. *Hippocrati* & *Galeno* est edulium, intritum, seu mistella è variis condimentis delicatis adparata, ὁκοῖον πλείονα ἀρτυμάτων συνθήκην ἔχοτ ἐλλιμαίνοντα εἶδος. *Erot.* Lydorum inventum esse è Timonis Sillis refert *Athen. l.* 4, & 12, & scriptoribus τῆς ὀψαρτυτικῆς (*artis coquinariæ*) celebrati: nominat *Lucianus in Conv.* χυμοὺς καὶ πίμεμα καὶ καρυκείαν. (*sapores & missus & caryceas*): *Maxim. Tyrius diss.* 11, ἡδονὴ μοῦσα, τραφλῷ ποικίλλει, καρυκείοις (*condimenta suavia, nutrimentum varium, carycam*): *Basilius Cæsariensis* apud *Theodor* 4, *hist. Eccl.* 19, præpositum culinæ: Σὸν ἔστι τὸ τῶν ζωμῶν καρυκίας φροντίζειν. *tuum est jusculorum condituras curare:* & *Nilus Constantinop.* mensam ἄκαρνον, simplicem, ἀδιάπαστον, solis oleribûs radiculis & horariis fructibûs constantem dixit ἀκαρύκευτον καὶ ἄτεχνον (*conditurâ & arte carentem*). Poteram etiam de *caricis*, quæ sunt siccatæ ficus, ἰχάδες, dulci sapore commendabiles maximè, & inter mitiores cibos primæ omnium receptæ à mortalibus, exponere: sed quod dixi videtur elegantius & Petronio φιλαλληκωδέστερον (*Græci sermonis amantissimo*) dignius.

1. *decucurrerunt*] *Decurro*, procurro, præc. excurro, *decucurri*, & decurri, &c.

2. *tonstrinam*] commemorem scilicet, aut tale quid subintelligendo. In locum Patav. *tonstrinum*, quomodo & MS. nisi sit *tonstrinum*. Schefferus: *Tonstrinum*, in quo garruli ac loquaces solebant convenire. Docuit pridem Casaubonus ad Theophrasti Characteres p. m. 243. Nos quoque olim ea de re egimus ad Æliani nostri lib. VI Var. Hist. c. 12.

3. *Apelletem*] Lege *Apellem*, si velis. *I. C. Tilebom.*

4. *nescio quid tetrum exsibilavit*] Viden' Arbitrum in oratore suo tetrum sibilum notare, alios risum Agamemnonis ægrè ferentem, scholasti-

Digitized by Google

[1] *ſordidiſſimis dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem* [2] *praſina involvebat faſcia, panemque ſemiſſem ponebat ſupra torum, atque* [3] *hoc, nauſea recuſantem ſaginabat; quo admonitus officio Trimalchio* [4] *Scylacem juſſit adduci, præſidium domus, familiæque. Nec mora, ingentis formæ adductus eſt canis catena vinctus, admonituſque oſtiarii calce ut cubaret, ante menſam ſe poſuit. Tum Trimalchio* [5] *jactans candidum panem: Nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus puer, quod Scylacem tam effuſe laudaret, catellam* [6] *in terra depoſuit, hortatuſque ut ad rixam properaret: Scylax,* [7] *canino ſcilicet uſus ingenio teterrimo latratu triclinium implevit,* [8] *Margaritamque Cræſi pene laceravit. Nec intra rixam tumultus*

laſticorum præcaventem introducere, &c. Nunc attendesis, ipſe ad nos verba faciet, deſideraturuſne quid facilè, utut ſic fractus & luxatus, vernulam ejus eloquentiam?

1. *ſordidiſſimis dentibus*] pro MSi, & Patav. *ſordidiſſimus d.* Schefferus: Scribe, *ſordidiſſimis dentibus*, & de puero intellige.

2. *praſina*] MS. in m. *i. viridi.*

3. *hoc*] ſc. *pane*, vel *hanc* nimirum *catulam*, pro MSi & Patav. *hac*. Schefferus quid hic velit, non ſatis aſſequor: Ratio, inquit, requirit, ut (pro, *hac nauſea.*) ſcribatur, *hac nauſea*, panem nempe iſtum. Puto autem hic deeſſe ea, quibus ſaginaverit catellam, & iccirco poſt *recuſantem* aſteriſcum oportere ſcribi. *Sagina Margarita* (hoc catellæ nomen) erat panis, ſed forſan autopyros, poteratque accedere jus; qua ratione invitatus Trimalchio, mox *Scylacem* ſiligineo excepit pane.

4. *Scylacem jubet adduci, præſidium domus familiaque*] Et mox de eodem, *nemo me plus in domo mea amat. Theoph. in Charact.* hominem ruſticum deſcribit, quòd vocato cane & roſtro ejus prehenſo, ἵνα φυλάσσῃ τὸ χωρίον καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ τοὺς ἔνδον (*hic locum, domum, & domeſticos cuſtodit*), dicat. Expreſſit iſtam adverſus canem, comitem domini & ſocium in venatu, humanitatem *Nonnus l. 16 Dion.* ubi Liber ſuum prædicans:

Εἰσὶ, inquit, καὶ σὺ σκυλάκεσσιν ἑταῖρος,
Ἀνδρομέῃ φρένα δῶκε, καὶ εὖ φρονέοντι νόῳ φωνήν.
(*Eſt quoque mens catulis animum quæis Iupiter ipſe*
Humanum dedit, humana ſed voce negata). Th. Reineſius.

5. *jactans candidum panem*] Phædrus noſter lib. III, c. 8. *fruſta jactat familia.* Dicam ibi ampliùs in curis ſecundis. *Io. Schefferus.*

6. *in terra*] Patavina edit. MS. *in terram.*

7. *canino ſcilicet*] MS. pro Patav. *c. ſubiret.* Schefferus: *canino ſubiret uſus ingenio.* Lego *Scylax canino ſubirato uſus ingenio*, i. e. nonnihil fuit iratus pro ingenio canino, ſicut ſolent canes præſertim tales faciles irаſci. *Vſus ingenio*, ut apud Petronium vulgatum, *uſus beneficio, conſilio, viribus.* Curtius VIII, cap. 8. *Qui mihi permittunt uti ingenio meo.* Reineſius: *ubiret.* Emendo converſa ſyllaba *ret*, & leg. *ſubiter*, i. e. ſubitò. Adverbium enim iſtud ſub eadem ſignificatione terminationis geminæ, uti alia plura.

8. *Margaritamque*] catellam puerі. *Schefferus.*

I. Non

Digitized by Google

tumultus conſtitit, ſed candelabrum etiam ſupra menſam everſum, & vaſa omnia cryſtallina comminuit, & oleo ferventi aliquot convivas reſperſit. Trimalchio, ne videretur jactura motus, baſiavit puerum, ac juſſit ſupra dorſum adſcendere ſuum. [1] *Non moratus ille, uſus equo, manuque plena ſcapulas ejus ſubinde* [2] *verberavit, & inter riſum proclamavit: bucca, bucca, quot ſunt hic? Repreſſus* [3] *ergo aliquamdiu Trimalchio* [4] *camellam grandem juſſit miſceri, potiones dividi omnibus ſervis, qui ad pedes ſedebant, adjecta exceptione:* † *Si quis, inquit, noluerit accipere caput illi perfunde. interdiu ſevera,* [5] *nunc hilaria.*

‡ *Hanc humanitatem inſecutæ ſunt* [6] *mattea, quarum etiam recordatio me, ſiqua eſt dicenti fides, offendit. Singula enim gallinæ al-*

† *Trimalchio.* ‡ *Eucolpius.* *tiles*

1. *Non moratus ille, uſus*] Sic MS. & Patav. *N. m. i. u.* Schefferus: *non moratus ille uſus equo.* An ſcribendum, *non moratus ille, & uſus equo?* equum intelligo Trimalchionem, quia juſſerat puerum ſupra dorſum ſuum aſcendere.

2. *verberavit, & inter riſum proclamavit: bucca, b.*] pro Patav. *verberavit, interque r. p. Bucca b.* & MSi, *v. inter quem, r. proclamavit. b. b.* Tilebom. *Bucca, bucca:* arridet mihi: *Buco, buco.* Schefferus: Puto innui genus ludicri, quod hodieque paſſim frequentatur pueris. Claudantur uni oculi, cæteri palmis feriunt ſcapulas, mox digitum imponunt, jubentque divinare, quis ſit, pollexne, an index, num alius quiſpiam. Sed pro eo, quod hic digitus imponitur, veteres micando uſi videntur, id eſt, ſic protenſis digitis, ut nunc hunc, nunc alium referrent numerum, quem cogebatur divinare is, qui oculos habebat tectos. Cæterùm illud *buccos* quid ſit, non definio. Poteſt vox formata jocò eſſe, ut in talibus conſuevit. Poteſt & ſcurram denotare. Quomodo apud Iuvenalem Sat. XI. *Curtius & Methe bucca* leguntur. Niſi putes *bucco* ſcribi oportere, accipique pro ſtulto. Quomodo apud Plautum in Bacchid. v, ſcen. 1. ſunt *ſtulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.* Exiſtimo auctorem verecundè id dicere; puerum non ſolùm ſcapulas Trimalchionis plena manu pulſâſſe, ſed & buccam tetigiſſe, ſimulque interrogâſſe: *bucca* (quia in buccis lingua) *quot ſunt hic?* Vnde & (?) poſt *hic* appoſui.

3. *ergo aliquamdiu Trimalchio*] MS. pro Patav. *ergo Trimalcio.*

4. *camellam grandem juſſit miſcere*] Tilebom. Conſentaneum magis: *juſſit afferri.* Schefferus: *juſſit miſceri.* Compleri vinò. Virgil. I, Georg. 9.

Poculáque inventis Acheloia miſcuit uvis.

Martialis lib. XI Ep. 6.

Miſce dimidios puer trientes.

Et lib. VI Ep. 54.

Miſceri ſibi protinus dentes
Sed crebros jubet dentes ——

5. *nunc hilaria*] MS. ad marg. *al. nunc ilaria.*

6. *mattea*] bellaria. Meminit & Suetonius in Cajo cap. 32. Nam cùm vulgò ibi legant *mactea*, Memmianus aliique libri rectiùs habent *mattea.* Schefferus.

tiles pro turdis [1] circumlata sunt, & [2] ova anserina pileata, quæ ut comessemus [3] ambitiosissime à nobis Trimalchio petiit, dicens [4] exossatas esse gallinas. Inter hæc triclinii valvas lictor [5] percussit, [6] amictusque veste alba, cum ingenti frequentia comissator intravit. Ego majestate conterritus Prætorem putabam venisse. Itaque [7] tentavi assurgere, & nudos pedes in terram deferre. Risit hanc trepidationem. Agamemnon, † & Contine [8] te, inquit, homo stultissime. [9] Habinnas

‡ *Agamemnon.*

1. *circumlata*] MS. pro Patav. *circulata*. Schefferus: Scribe, *circumlata sunt*. Quanquam isto modo & infrà.

2. *ova anserina pileata*] Quomodo, *pileata*; An, ut suprà *aper pileatus* est appositus? At hoc vix convenit in ova. Suspicor hic mendam latere, aut etiam abesse quidpiam. Sed sic habes quoque infrà, ut sit ampliùs cogitandum. *Schefferus. Ova pileata*, explicabit Reinesius pulcrè de albumine, vitello, & farina in modum *pileoli* coagulatis, inferiùs.

3. *ambitiosissime à nobis*] pro MS. & Pat. *ambitiosissimo n.* Schefferus: *ambitiosissime nobis Trimalchio petiit*. Suspicor, abesse præpositionem, scribique oportere, *ambitiosissime à nobis*. Ellipsin profectò talem observare non recordor.

4. *exossatas*] Lucretius lib. IV.

Atque exossato ciet omni pectore fluctus. Io. Schefferus.

5. *percussit*] virgâ, ex more, ad significandum magistratus publici adventum. Habes latiùs apud Lipsium I Elect. 23. *I. Schefferus.*

6. *amictusque veste alba*] Comissator Habinnas, Sevir ejus Coloniæ, ut mox audiemus, veste alba amictus, propter festum, cui interfuit, convivium. Horatius:

Illo repotia, natales, aliosque dierum
Festos albatus celebrat. ---

Cicero Or. in Vatinium. *Quum ipse opuli Dominus Q. Arrius albatus esset*, &c. Est autem *alba vestis*, recens, nova, nec sordibûs maculata. Vide Lipsium I Elect. cap. 13, & quæ nos olim ad Pacati cap. 37. *Schefferus.*

7. *tentavi assurgere*] Alibi: *tentavit muliercula dare cibum. Assurgere*, est, locô cedere honoris gratiâ. Quod sic absolutè usurpavit quoque Cicero de Senect. *Hæc enim ipsa sunt honorabilia, quæ videntur levia atque communia; salutari, appeti, decedi, assurgi.* Scheffer.

8. *& Contine te*] i. e. mane. Bene autem *contine*, quia volebat surgere, & sic contra priorem voluntatem illam manebat. Terent. Phorm. II, sc. I. *Ruri ferè se continebat.* ubi Donatus: *Continere se dicitur, qui contra voluntatem se continet.* Idem.

9. *Habinnas Sevir*] MS. pro Patav. *Habinna S.* Schefferus: *Sevir*. Qualis fuit & Trimalchio, ut inscriptio ipsius triclinii postibus affixa docet in jam editis. Fuerunt porrò *Seviri*, magistratus colonici, sacris in honorem Augustorum faciendis præfecti, atque ob id *Augustalium* elogiô ornati, creati à Decurionibus, sicut docent veteres apud Gruterum inscriptiones. Et quia magistratus erant, habent lictores suos, sicut hic Hannibas, & in præcedentibus Trimalchio. Ad lictores enim referendi fasces illi cum securibus in postibus prædictis. Quamquam hoc ab ipsis arroganter magis, quàm ex jure factum fuerit, ut in ante indicato Electorum loco Lipsius testatur. *Idem.*

1. *idem*

binnas Sevir eſt [1] *idemque lapidarius*, [2] *qui videretur monumenta optime facere.*

† *Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti ſpectabam.* [3] *Ille autem jam ebrius uxoris ſuæ humeris impoſuerat manus, oneratuſque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente,* [4] *Prætorio loco ſe poſuit, continuoque vinum, & caldam popoſcit. Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipſe capaciorem popoſcit ſcyphum, quæſivitque quomodo acceptus eſſet?* † *Omnia, inquit, habuimus, præter te, oculi enim mei*

‡ *Encolpius.* † *Habinnas.*

1. *idemque lapidarius*] Erant enim *Seviri*, & *Decuriones* à quibus illi creabantur, in Coloniis & municipiis infra *Duumviros*, hi demum quod Romæ Conſules ſeu ſummi magiſtratus, Decuriones idem quod in urbe Senatores. Anonym. in litt. Io. Lucii Româ: Honores quandoque cum artis profeſſione fuiſſe conjunctos, habemus in lapidum memoriis ap. Grut. 1067, 8. ubi pariter de Auguſtali, qui *veſtiarius* tenuiarius fuerat. Vide tamen ibi ſeriem, in Atellano lapide.

2. *qui videretur*] Puto, *videtur*, ſcribendum. *Io. Schefferus.*

3. *Ille autem jam ebrius uxoris ſuæ humeris impoſuerat manus*] Theſmopolin philoſophum convivio interfuturum, ἐπιρεόδρομον καὶ τοῖς οἰκέταις (*ſuffultum à famulis*) fingit *Lucianus*. id verò è ſenio & νοσηλείᾳ (*ratione valetudinis*). In fœminarum rei lautæ famulitio erant ἀναβολάδες, *Athen. lib. 6.* vel quod verius videtur ἀναβαθρίδες, ἀναβολίσκαι, quæ dominabus terga humeroſve ſupponerent; ſuccollatrices. *Euſtath. l. 10 de amor. Iſm. Soſtrati filiam Iſmenes* ancillæ *manibus inimxam veniſſe narrat.* Th. Reineſius.

4. *Prætorio loco*] Schefferus: Summo, quem occupare Prætor in Colonia ſolebat, ſi quando eſſet præſens, qua de re ſuprà quoque dixi; quanquam nihil tale obſervârim apud alios, quod recorder. Gronovius per epiſtolam, *locum prætorium* inepta imitatione *loci conſularis* ap. Plutarch. arbitratur dictum. *Prætorio loco.* Agitur de inepta fictione *loci prætorii*, quo conceſſo plura forſan ruerent. Videndum igitur, an non locus prætorius ſaltem in Coloniis idem qui ſummus, ſeu in urbe ſic ſtrictè dictus conſularis. Initiò, *Prætores* omnes magiſtratus dicti à præeundo: ſic jam ſynecdochê generis pro ſpecie *locus prætorius* pro conſulari ſubſiſteret. Deinde coloniæ ex urbe à Magiſtratu traducebantur; qui magiſtratus ſive unus, ſive plures, ſive collegæ, ſive diverſi, non alio aptiùs nomine memoriam Coloniæ relinquere poterant quàm *Prætorum*, quòd capita & Duces Coloniæ fuerint: unde *Prætores* ſæpe pro Ducibus, & Imperatoribus: indéque cohors *prætoria*, i. Principis exercitûs, ſeu Imperatoris. Ita Græcis *Prætores*, Ἄρχοντες, & Στρατηγοί. Porrò fuit tempus, cùm poſt captam primo bellô Pun. Sardiniam tot Romæ eſſent *Prætores* quot provinciæ, qui in locum Conſulum rebus partim urbanis, partim provincialibus ſupereſſent, jus dicentes. Hi *Prætores* ſi in Coloniam aut provinciam venirent, quid ni *locum* habuerint ſuo quod. jure ſummum, indéque *prætorium* dictum.

Digitized by Google

mei hic erant : & me-Hercules [1] bene fuit. [2] Scissa sacrum novendiale servo suo misello faciebat, [3] quem mortuum manumiserat : & [4] puto cum vicesimariis magnam mantissam habet. [5] quinquaginta

1. *bene fuit*] scil. *nobis*, quomodo apud Plautum Merc. 11, sc. 2. *bene sit tibi*, quanquam ibi formula sit abeuntis & valedicentis. *Schefferus.*

2. *Scissa sacrum novendiale servo suo misello f.*] pro MSi, *scissa laucum novendialem* — & Patavin. *S. lacuum* — *lem.* — Tilebom. scribes, *Scissa*, seu potiùs, *Sylla sacrum novendiale servo suo.* Schefferus : Censeo scribendum, *Scissa sacrum novendiale servo suo faciebat.* De sacro novendiali in honorem defuncti habes abunde apud Kirchmannum. *misello.* Hoc credo servi nomen fuisse. Existimem subesse ironiam; quia sequitur, *quinquaginta millibus existimant mortuum.* Cic. ad Attic. *Meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo præter invidiam & ignominiam nominis mei, tuere quoad poteris.* Sed Reinesius : *Seissa lacum noven-dialem servo suo misello fecerat.* leg. *Scilla*, vel *Sylla*; sacrum novendiale cum *Mystillo :* hoc apud *Mart. l.* 1 *Ep.* 51.

3. *quem mortuum manumiserat*] Cui autem fini hoc, cùm nec dominus Patroni nomen adipisci sic posset, nisi quadam fictione, nec servus sentire beneficium ? an censendum cum reliquis quæ magno numerò nugantur isti convivatores moribus Romanis insolentia ? Cùm suum à manu Demetrium moribundum manumisit *Martialis lib.* 1 *Ep.* 102, inde & è domino Patronus factus est alter, alter è servo Libertus mori potuit. *Reinesius.* Videor mihi ingenium Arbitri nostri, hic videre; lusum. *Manumisit*; quia mortuus. *vicesimarias accepit*; quia peculium tot millium ad dominum devolutum. *Mantissa*, ad reliqua affingitur; vultque dicere, peculium hoc planè liberum ad dominum rediisse, nullis Actionibus gravatum. Certè manumissio mortui ne quidem fictionis, nisi fictio inter vivos retraheretur; nec tamen sic aliis ullum jus pareret, priusquam dominus per epistolam, inter amicos, similive modò id se fecisse & facere rarumque habiturum testaretur. Id verò Arbitri non erat, sic nudè proponere. Bene autem *manumiserat* plusquamp. quia à domino hoc non perfectum. Nisi sensus sit: quem *manumiserat* manumittendo in articulo mortis, nunc *mortuum.* nam si planè ad jocum hæc spectarent, puto dixisset *mortuum manumisit*; si vera & propriè loqui voluisset, dicendum fuisset *moribundum* vel *morituram manumisit*, vix manumiserat. Hæc sic in utramque partem; quia video Dn. Reinesium tantùm de altera cogitasse.

4. *puto cum vicesimariis*] pro MSi, & Patav. *p. c. vicensimariis.* Schefferus: Ista lego ad hunc modum, *& puto, cum vicesimariis.* Intelligo de Scissa, eum ait habere vicesimarias, & una cum illis mantissam magnam, puta ex bonis manumissi Miselli. *Vicesimarias* expono pecunias, quæ dependebantur patronis ab illis, qui erant manumissi. Quomodo & apud Livium occurrit *aurum vicesimarium.* At *mantissa* est, quidquid additur rei principali, ut hoc loco alia quævis, præter debitas illas pecunias.

5. *quinquaginta millibus existimant m.*] putant defunctum tot millia possedisse. *Existimant*, est *æstimant*, *censent.* Cicero de Orat. *Nonnulli dum operam suam magnam existimari volunt.* Schefferus. *quinquaginta millia* scil. sestertiûm, efficiunt Philippéos 1250. Hoc circiter fuit peculium servi, cujus intuitu ceu sui juris contrahebat, remque Domini augebat.

1. *Tamen*

Digitized by Google

gusta enim millibus, existimant mortuum. Sed [1] tamen suaviter fuit, etiamsi coacti sumus dimidias potiones [2] super ossicula ejus effundere. † *Tamen, inquit, Trimalchio, quid habuistis [3] in cœna?* ‡ *Dicam, inquit, [4] si potero: non tam bonæ memoriæ sum: ut frequenter nomen meum obliviscar. Habuimus tamen [5] in primo ferculo porcum coronatum, & circa [6] lucanicam, & [7] gigeria optime facta, [8] & certe betam, & [9] panem autopyrum de suo sibi, quem ego malo, quam*

† *Excelpint.* ‡ *Habinnas.*

1. *tamen*] optimè. Senec. Ep. 96, initiò. *Tamen tu indignaris aliquid.* Schefferus.

2. *super ossicula*] MS. vice Patav. *supra o.* Legeram antè in MS. *ossuncula*, putabamque ab antiquo *ossum*; sed secunda collatio Rom. dedit *ossicula*.

3. *in cœna*] MS. *in cœnam.*

4. *si potero*] pro MSi, & Patav. *si potuero.* Video enim in hac ipsa pagina *scribilita* pro *scriblita*, *frustrum* pro *frustum* &c. scripsisse; quidni *potuero*, pro *potero?* Tilebom. *si potuero: non.* Lege *si potero: Nam.*

5. *in primo ferculo porcum coronatum*] pro MS. & Patav. *i. primo porcum poculo c.* Schefferus: *in primo porcum poculo.* Scribe: *in primo porcum ferculo.* nam sequitur mox: *Sequens ferculum fuit.*

6. *lucanicam*] pro MSi, & Patav. *saucunculum.* Hoc quid sit, ægrè divinavero. *Scheffer. Saucunculum.* Diphthongus jacet pro simplice: *au* pro *u* vel *o*: imò in pronunciando sic confundebant; indè *Claudius: Clodius: Aulus, Olus.* Leg. *laucunculum, lucunculum*, i.e. lucanicam. Alias lucunculus est γλυκυντὴς (*dulciarius*) scilicet ἄρτος (*panis*) vel πλακοῦς (*placenta*). *Apul.* 10 *Metam.* pones crustula, lucunculos. *Reinesius. Lucuntem* (edulii id genus erat) ita dixere, λαγχανὸν, vel λαγχανῆτα, quia farina, quæ *alba* est, adspergeretur. Meminit ejus Varro apud Nonium. Indèque *lucunculus.* Afranius Fratriis apud Nonium:

Pistori non: at cur non scriblitario,
Ut mittat fratris filio lucunculos?

Legas & apud Tertullian. de Spectacul. *Vossius.* Si cui non placet *lucanica*, quam Dn. Reinesius suggessit, is aliquando aliud, modò in legitima sua significatione substituat, *lucunculum* verò opus pistorium huc vix facere video, cogitaveram aliàs ex Catonis c. 84 de *saviolo* seu *savillo.*

7. *gigeria*] pro MSi, & Patav. *gizeria.* Schefferus: *gizeria.* Mallem, *gigeria.* Nonius: *Gigeria, intestina gallinarum, cum ipsitiis cocta.* Festus: *Gigeria, ex multis opsoniis decerpta.* Quod non puto repugnare, falsumve esse, propter ipsitia, ceu putabat Scaliger.

8. *& certe betam*] Sub isto *certè* latet vox alterius cibi. *Scheffer.* Post enarrata tria præstantiora primi missus obsonia, pergit ad ultimum, ipsumque tandem panem, qualis is fuerit, tradit; atque ait: *& certè betam, & panem autopyrum.* q. d. *& quidni habuerimus betam?* cibum non minùs communem, quàm suavem, præsertim juxta assaturam (*porci*), languidum, & tenerum? ac tandem his respondentem mandimus panem, ex tritico sibi relicto, furfure non adempto. Reinesius: *& certe betam.* Sub isto *certe* latere vocem alterius cibi rectè vidit Notator doctissimus. Imò verò latet, sed sub utroque, *certe betam*: è quibus junctis & à librarii corruptela, vindicatis exit mihi *cicerbitam.* Ita adpellant sonchum quem inter ἐδώδιμα (*esculenta*) reponit *Gal.* 8 *de simpl. Med. fac.* χλωρὸν ἢ ξηρὰ ἀπτυλον (*viridem adhuc & tersum*); & *Plin. l.* 22, *c.* 23

Theseo

quam candidum, & vires facit, & cum mea re causa facio non ploro.

Sequens

Theſeo peregrino ab Hercale hoſpita Attica adpoſitum fuiſſe ſcribit. Eſt autem στύχος veterum, quæ hodie lactucella, à ſucco quo ſcatet, inter cichoracea *Gu. Rivus ad Dioſcor. lib. 2, c. 130* de endivia Officinarum exponit. *Ruellius l. 8 de nat. Stirp. cap. 20*; & *l. 2, c. 63*, ſonchum adpellatione *cicerbitæ* in Hetruria hodieque notum, *neque à Latinis eam uſurpari, nec legitima moneta percuſſam, nec è priſco Latinitatis penu depromptam eſſe* ſcribit: quæ fortaſſis non ſcribere melius erat. Extat enim in *Nothis Dioſcoridæ*, quæ vocant, id eſt Synonymis herbarum Dioſcoridis libro ante aliquot ſecula adjectis, Romanos ſonchum aſperum nominare τιτίθυμον ἄγριον: & recepta fuit à nobiliſſimis Botanices ſcriptoribus Cordo, Manardo, Cornario, Matthiolo, Amato Luſitano, Lobelio, Bauhino, Bodæo, Marcellus quoque Virgilius Florentinus, *Comm. ad Dioſcor. l. 2, c. 118*, à ſuis *cicerbitam* vocari ſcribit; ſed non eſſe id ejus antiquum nomen: in quo fine dubio fallitur. Seculo enim quartò cognitam habuit *cicerbitæ* nomenclaturam *Marcellus d. Empir. c. 8*; qui ad dentium dolorem leniendum commendat maſticatum radicis *cicerbitæ* (malè in Edit. legitur *cucurbitæ*) *quam Graci ſonchon adpellant*: præſtaréque id poteſt vi, quæ ipſi tribuitur ſubadſtringente. Etſi verò *Nothæ* illa ἀδέσποτα ſint & incerta ætate ſcriptoris Græci cum genuinis Dioſcoridis præpoſtero hominum ſtudiò confuſa fuerint olim, qua de re queruntur *Marc. Verg. & Dion Cornonius præf. in Dioſcor.* non prorſus tamen, poſtquam ſeparata hodie ea legimus, reprobanda ſunt, quod in iis multa ſerventur, quæ ipſis verbis apud *Plinium*, *Appulejum herbarium* & *Oribaſium* reperiuntur; agnoſci quoque poteſt, ea ſubinde ab Arabibus *Serapione*, *Rhaſe*; *Sim. Ianuenſe* etiam & *M. Silvatico* laudari, ut ante hoſce elaborata fuiſſe neceſſe ſit, eſſeque vetuſtiora quàm vulgò putantur, & cognitu digna, etſi faſtidioſa & gregaria ingenia in ſummo natantium τὸν εἰς βάθος ὁρμῶντον, καὶ φιλοχαίνοντον τὰ τοιαῦτα (*non in profundum intuentium, neque è ſua tribu talia dijudicantium*) ferè negligant.

9. *panem autopyrum* &c.] Locus hic perobſcurus. Vt igitur lucem aliquam illi commodem, ſic legendum puto. *& panem autopyrum quem ego malo, quàm candidum: Hic & vires facit, & cum mea rem cauſa, facio, non ploro.* Fallitur porrò hic Habinnas dum putat, viribus comparandis autopyrum panem candido, ſeu ſiligineus ille ſit, ſeu ſimilaceus, præferendum eſſe: contra communem Medicorum omnium ſententiam, qui mordicus tenent non tantæ firmitudinis alimentariæ autopyrum eſſe quàm ſit ſiligineus aut ſimiliaceus. Confirmat hoc Cornel. Celſus de re Medica. *lib. 2, c. 17. Ex tritico firmiſſima ſiligo, deinde ſimilia, deinde cui nihil ademptum eſt, (quod αὐτόπυρον Graci vocant) infirmior eſt ex polline, infirmiſſimus cibarius panis.* Ita enim qui laborat in editis, Celſi locus, ſanandus eſt. *Tilebomen. Panem autopyrum*, factum ex farina, cui nil furfuris eſt detractum. Meminit Plinius, & quandoque fermentatum fuiſſe oſtendit lib. XXII, cap. 25. *Ad omnia autem hæc fermentatus, qui vocatur autopyros, utilior. de ſuo ſibi.* Sic Apicius L. 5. *Suffundis jus de ſuo ſibi.* Item: *ſuo ſibi jure pertangis.* & ſic alibi. *Schefferus.* Poterat videri ſcholion τῦ *autopyrum.* Provehitur Schefferus: *cum mea re cauſa facio.* Suprà: *ſi quis veſtrum voluerit ſua re cauſa facere*; ubi nihil corrigendum liquet ex hoc præſenti loco. *Mea re cauſa*, eſt *è mea re, veluti cauſa.*

1. cal-

Digitized by Google

Sequens ferculum fuit ſcriblita frigida, & ſupra mel [1] caldum infuſum excellens & Hiſpanum. Itaque de ſcriblita quidem non minimum [2] edi. De melle melius. Quæ tetigi circa, cicer, & lupinum, Calvæ arbitratu, & mala ſingula; ego tamen duo ſuſtuli, & ecce [3] in mappa adligata habeo: nam ſi aliquid muneris meo vernulæ non tulero, [4] habebo convitium. Bene [5] me admonet domina mea: [6] inproſpectum habuimus urſinæ fruſtum, de quo cum imprudens Scintilla guſtaſſet, pene inteſtina ſua vomuit. Ego contra plus libram comedi, nam ipſum aprum ſapiebat. Et ſi, inquam, urſus homuncionem comeſt, quanto magis homuncio debet urſum comeſſe? [7] In ſumma: habuimus

1. *caldum infuſum excellens & Hiſpanum*] Sic & MS. abſque inciſione; lectio verò Patavina: *caldum, infuſum excellente* (cum MS.), *Hiſpanum.* Schefferus: *excellente Hiſpanum.* Ratio poſtulat, ut ſcribatur, *excellens & Hiſpanum.*

2. *edi. De melle melius. Quæ tetigi circa, cicer, & lupinum, Calvæ arbitratu, & mala ſingula; ego tamen*] pro MSi, & Patav. *edi, de melle me uſque tetigi circa cicer, & lupinum, c. a. & m. ſingula: e. t.* Hujus loci eluminationem, otio majore fruentibus, & literarum flumine ampliori inundatis, relinquo. *Tilebomen.* Forſan hæc tam corrupta, ſic reſtituenda ſunt. *De melle melius. Quæ tetigi circa, cicer & lupinum, Calvæ arbitratu, & mala ſingula.* De melle, ait, meliùs aliquantò edi, quàm de ſcriblita; nempe quia excellens fuit: quæ tetigi ex cibis circa poſitis, cicere videlicet ac lupino, feci arbitratu Calvæ, quæ me orabat, non quòd mihi placerent. Nempe inter viliores erant cibos. Vide Martialem lib. v Ep. ad Turanium. Ne ergo videretur dedignari, Calva ſic oravit. *Schefferus. mala ſingula.* Id eſt, ſingulatim, unum non plura ſimul.

3. *in mappa*] Martialis lib. 11 Epigr. 30.

Hæc cùm condita ſunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.

Schefferus.

4. *habebo convitium*] conviciô me proſequetur. Petronius: *Propter morum differentiam odium habet.* Livius 1, c. 50. *Ni pareat patri, habiturum infortunium eſſe.* Plaut. Amph. 11, ſcen. 2. *Tu magnum malum habebis.* Scheffer.

5. *me admonet*] Mallem, *admonuit*, ut referatur ad Scintillam, quæ juſſerit eum iſta capere hoc fine. Nam Scintilla *domina* Habinnæ, id eſt, uxor, uti liquet ex ſequentibus. Vxores enim appellaſſe dominas, eruditi pridem docuere. Quanquam & ſervata ſcriptione veteri poſſit intelligi de præſenti admonitione, qua rogabat Habinnam Scintilla narrare, quæ ſequuntur de carne urſina. *Schefferus.* Iuvi diſtinctione (:) ante *in.*

6. *inproſpectum*] pro MS. & Patav. *in proſpectu.* Schefferus: *inproſpectu habuimus.* Suſpicor, *inproſpectum* conjunctim ſcribi oportere, ut ſit, *improviſum.*

7. *In ſumma: habuimus caſeum mollem — & ſapam, & cochleas ſingulas, & chordæ fruſta, & epatia — & ova pileata — & ſinapi, & catillum congiarium, pax Palamedes! & in alveo circumlata ſunt oxygonia, unde quidam — nos pugno ſuſtulerunt: nam perna miſſionem*] pro Patav. & MSi: *In ſummo h. c. m. — & ſapa, & cocleas s. & corde f. & e. — & o. p. — & ſenape, & c. concagatum* (MS. *congagatum*) *p.p. & in a. circulata* (MS. *circum-*

habuimus caseum mollem, & sapam, & cochleas singulas, & cordæ frusta, & epatia in catillis, & ova pileata, & rapam, & sinapi, & catillum

circumlata) s. oxicomina. Vnde quidem (MS. *unde quidam*) -- *n. p. sustulerunt, nam perna emissionem.* Quæ meæ de his conjecturæ fuerint, priusquam MS. sortirer, ostendent sequentia. Nunc inter cætera pro *congagatam* elegi *congiarium*, ne à notis literarum longiùs recederem. Existimo autem *catillum* hìc minimè talem, sed vastum catinum signari. Quum & aliàs Petronio deminutis pro primis uti familiare, ut infrà *cerebellum* pro *cerebro*, & plura alia, quæ pleraque congessit suprà Reinesius. Quippe alveo imposita *circumlata* fuere, pluráque plures inde ceperunt; & novimus ostreacea majus ferè spatium occupare. *unde quidam. Quidam*, i. e. ex oxygoniis illis *murices, echini*, &c. (per Synthesin generis, non ad vocem, sed sensum respiciendo) utque q. intento digitô hos monstret. Potuisset etiam manere *quidem*. Salva semper meliore sententia, in his omnibusque aliis. *sapa.* Scribe, *sapam. pax, Palamedes.* lucem nullam hic video: sed ne adhibeo, ampliandum. *perna emissionem.* mendum typographi sic tolles, *perna missionem.* Tilebom. *sapa.* Plinius lib. 23, cap. 3. *Vino cognata res sapa est, musto decoctô, donec tertia pars supersit.* Sed quomodo hìc sapa inter cibos? Mallem legere, *rapa*, nisi & de his mox sequeretur. Fortè fuit sapa inter imbammata quoque, non sola poculenta. *corde frusta.* lego, *cordis frusta. epatia.* Horum meminit Lucilius lib. 8. *Gigeria sunt, sive adeò hepatia.* Puto ita dicta, quòd ex hepate fierent. *concagatum, pax palamedes.* Ex his nil idonei exculpo, nisi quòd id *pax Palamedes*, referam inter exclamationes, putemque hìc adhibitum propter artem & ingeniosam cibi præparationem. Palamedem inventorum raritate celebrem fuisse apud veteres vel ex proverbio est notum. Hinc ergo *pax palamedes* fuerit, pro *pax sit Palamedes*, hoc est, pace tua fiat, pace tua dixerim. Cicero in Somnio: *Ne me è somno excitetis, & pax sit rebus.* Schefferus. *Catillum concagatum* tantisper intelligo *congiarium*. Neque quem terreat deminutivum *catillum*. Nam si *catinum* Glossæ est vas escarium immensum, quidni catillus congiarius? Tres verò *congios* uno hausfu siccavit Novellius Torquatus, spectante Tiberio. Plin. lib 4, c. 22. Aut *conchatum.* potuit enim fieri, ut saltem in margine varia arte esset incurvatum: quemadmodum videmus, vasa, à propositâ forma, quoad exteriora, miris flexibûs sæpe recedere: sicque unà via ad conjecturam Cl. Schefferi, quod sequitur *oxygonia* pro *oxycomina* legentis muniretur, quippe τὰ *conchatum* alluderetur simul ad formam, & ad cibum. Novimus enim tot ludentis in conchis naturæ figuras orbiculatas, mucronatas, cuniculatas, reticulatas, de quibus Plin. lib. 9, c. 33. vel simplicius *concharum*, quarum delicias describit Athenæus lib. 3. In quibus omnibus locus ingenio Palamedis, is adeò & mensurarum repertor creditur. Hæc sic in rapido transcursu ab occupatissimo. Expecto verò novos Machaonas, Dousas, Wouwerios, Erhardos, &c. qui post præclaram Cl. Schefferi operam idem in tergendo hoc Fragmento præstituri, quod illi in parte Satyrici dudum edita. Hìc enim plurima laureola reposita. Reinesius: *caseum mollem, & corde frusta.* Cas. mollem, i. e. χλωρὸν *Aristophani: Gal.* 10 *de Alim. fac.* vi & est: *Paulo l.* 3 ποτὰ γῆς καὶ ὑγιλαὶς, item ἀσφάλ& lib. 1: recens, viridis, qualem maximè probabant. Tum leg. *chorda.* Χορδὴ inter cibos apud *Athen. l.* 3, *ex Antiphane*;

Digitized by Google

catillum congiarium, pax Palamedes! & in alveo circumlata sunt oxygonia, unde quidam etiam improbiter nos pugno sustulerunt: nam

tiphane; & l. 9, ex Epicharmo. Chorda proprie *intestinum*, ut χορδαὶ ἐλίφων, ilia hœdorum, eund. ap. eund. Athen. l. 7. deinde *fides* ex intestino illo contorto & arefacto. Pergit Reinesius: *ova pileata*; quæ & suprà, interpretor de ovis pertusis sic ut vitellus unà cum albumine effusus, insperso farinæ momentô, circa putaminis globum exteriùs coctura cogatur & concrescat, ipsique putamini uti pileolus insideat, idque contegat ambiatve. Alio sensu *aprum pileatum* dixit suprà. *catillum concagatum pax Palamedes.* malim legere *congelatum per palamidas*. Gelatinæ culinariæ artis nostris quoque mensis notæ sunt, tàm è carnibus & trunculis, quàm è piscibus factæ. Πηλαμὶς è thynnorum genere thynnis, è qua delicatissimi cibi parari solebant, *Athen. l. 7. 8. oxicomina.* Schefferus: *oxicomina.* Suspicor, *oxigonia*, & de nescio quo aculeato genere cibi, quale est, quod *tribulus* vocatur, accipio. *Tribulus*, herba aculeata duplicis generis; de altera Ovid. lib. 5 Metam.

— lolium tribulique fatigant
Triticeas messes.

Et Virg. 2 Georg.

- Lappa tribulique interque nitentia culta,
Infelix lolium, & steriles dominantur avenæ.

Alterum nonnisi in amnibus nascens, & aculeos condens. Nec credo inter lautitias quæ hoc catillo ostenduntur, habere locum. Consuli Plin. lib. 21, c. 16; & Dioscorid. lib. 4, c. 15. nisi per *tribulos murices* intelligamus, murices non eos quos Græci à trinis cuspidibus τριβόλους nuncupant, machinulas videlicet ferreas quaqua sui parte prorectas tres aculeos protendentes, sed *murices concharum genus*, qui & buccina. Vossius in Etymol. Plin. lib. 9, c. 36, & c. 33. Reinesius: *oxycomina.* legendum, *ßycamina*; ea verò mora sunt. de iis *Theophr. 6 hist. Pl. 7*; *& Athen. lib. 3. pugno nos sustulerunt.* Schefferus: *pugno n. s.* Puto innuere, tactu prædicti cibi quosdam fuisse læsos. Verba quomodo emendem haud invenio. *Murices*, conchæ aculeatæ; à quibus prædictæ machi nullæ ferreæ sic nominatæ. Innuunt id verba Plinii de conchis loquentis lib. 9, c. 33. *Quibusdam vertex* muricatim *intortus, margine in mucronem emisso.* Idem de pernæ concharum genere lib. 32, c. ult. *Cibum venantur, dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos.* Et notum quid de Lacone Ælianus lib. 3 echinum unà cum aculeis deglutiente, & conquerente referat: *O scelestum*, exclamabat, *edulium, neque ego nunc te ceu mollu animi dimittam, nec posthac iterum sumam.* Non igitur frustra concharum ostreorumve species unguium, pectinum, pinnarum, muricum, erinaceorum, & id genus nominibûs insignitæ; nimirum, quòd quasi pugnô imperitè aut avidè vescentes *tollant* & repellant. *Cochleæ* quæ præcedunt ex genere sunt concharum, domicilio sese jam exserentium, duobus corniculis protensis, jam condentium. Plin. lib. 9, c. 32, 33. *Limaces* dicuntur Varroni lib. 5 de L. L. & Colum. lib. 1. Aliis limaces nudæ sunt, non conchis inclusæ. Etiam infrà in antè editis earum mentio *fiet*; quin & in hoc Fragmento in epidipnide Trimalchionis: *Ingeniosus cocus in craticula argentea cochleas attulit. Ostrea* (in quibus forsan *echinus* seu erinaceus), & *concha*, differunt tantùm testis asperis, & glabris, utraque dura, & generaliter idem. Ovid.

Ostreaque in conchis tuta fuere suis.

Glossæ: *Ostreum, conchylium* (à *concha*) murex,

Digitized by Google

nam perna miſſionem dedimus. Sed narra mihi Gai, rogo, Fortunata quare non recumbit? ‡ Quomodo noſti, inquit, illam Trimalchio, niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os ſuum non conjiciet. Atqui, reſpondit Habinnas, niſi illa diſcumbit, ego me [1] apocalo: & cœperat ſurgere, niſi ſigno dato Fortunata quater amplius à tota familia eſſet vocata. Venit ergo [2] galbino ſuccincta [3] cingillo, ita ut infra [4] ceraſina adpareret tunica, & periſcelides tortæ, [5] phœcaſiaque inaurata. Tunc [6] ſudario manus tergens,

‡ *Excolpius.*

murex, purpura. Reineſius: *Vnde quidem etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt.* leg. *unde quadam* nim. de moris, *etiam improbiter nos pugno ſuſtulimus. Improbiter*, i. e. avidiùs & rapidiùs, quàm modeſtos convivas decebat. *Pugno* i. e. πυγμῇ: quantum pugnô, δακτύλων συγκλείσει (*contractu digitis*), comprehendere poteramus. *perna emiſſionem.* Schefferus: *perna em.* lege, *perna miſſionem.*

1. *apocalo*] de quo ſuprà; ſic juxta MS. pro Patav. *apoculo.* Tilebom. *me apoculo.* Verbum hoc novum eſt, juxta cum multis, quæ habentur apud Petronium. Quo quidem ſignificatur, recedo à menſis & à poculis. Cæterùm quid mirum, ſi Romano maximè vigente ſermone auſus ſit, *Signatum præſente nota producere nomen?* Sed obaudio quoſdam hîc aliter ſentire, & de una voce duas facere, cum Ellipſi, ut loquar cum Grammaticis, nempe figura, Arbitro noſtro perfamiliari.

2. *galbino*] viridi, luteo, χλοήρῃ. Hinc apud Iuvenalem, *aut galbina raſa.* Salmaſius prolixè de colore hoc in magno opere. *Io. Schefferus.*

3. *cingillo*] Philoxenus. *Cingillus*, ζῶμα, ζώνιον. Aliud Lexicon vetus. *Cingillum*, ζωνάριον. Legitur & in Gloſſis Tullii Tyronis p. 158. Habes ad hoc exemplum *vaſcillum*, apud Macrobium, pro parvo vaſe. *I. Schefferus.*

4. *ceraſina*] Sic in editis eſt *cingulum ceraſinum* oſtiarii. *Ceraſinus* autem color à ceraſo, ut à cera cerinus: à praſo, praſinus. eſt verò dilutè ruber. *Schefferus.*

5. *phœcaſiaque inaurata*] pro MS. & Patav. -- *iaq — ata.* Schefferus: *phœcaſiaque aurata.* Mallem, *phacaſóáque aurata.* Græcum enim genus calciamenti eſt. At his eſt φαινίσιον, ut ex Heſychio, Polluce, etiam Plutarcho novimus. Qui poſtremus facilè oſtendit, non modò ruſticum, quod Heſychius volebat, ſed & civicum urbanumve fuiſſe, quando tribuit Antonio per Gymnaſia unà cum pallio ambulanti. Seneca commemorat in philoſopho, eoque Pythagorico 7 Benef. cap. 21. Appianus in Sacerdotibus Alexandrinis, ut virile magis, quàm muliebre fuiſſe appareat. Quo cum convenit, quod in Petronii excuſis legitur.

6. *ſudario*] Quæ hîc de *periſcelidibus*, & *ſudario* contra hoc Fragmentum objiciuntur, quaſi ex his impoſtura, & ignorantia moris Rom. eluceret, eis ſic obvio. *Periſcelides* illæ amplitudine ſua utique poterant eſſe faſciæ, & nihilominus criſpulæ & tortæ; quæ talia, credo, Italici, Gallicanive ingenii inventiones, in mundo muliebri hodienum facilè conciliarent. Sed, non eſt opus eò recurrere. Quidquid latum eſt, & cedit, id ſi forſan ſub manibus plùs minúſve torqueas, & ſic adhibeas, eatenus eſt *tortum.* Tales fuerint hæ periſcelides, longitudine compenſante latitudinem,

Digitized by Google

tergens, quod in collo habebat, adplicat se illi toro, in quo Scintilla Habinna discumbebat uxor, osculataque plaudentem, Est te, inquit, videre? Eo deinde perventum est, ut Fortunata armillas suas [1] crassissimis detraheret lacertis, Scintillaeque miranti ostenderet. Ultimo etiam perisceli des resolvit, & reticulum aureum, [2] quem ex obrusso esse dicebat. [3] Notavit haec Trimalchio, jussitque adferri omnia: &, † Videtis, inquit, [4] mulieris compedes? Sic nos baceli despoliamur.

† *Trimalchio.*

Sex

nem, ut sic crura tam commodè, quàm ornatè more Rom. & Græco involvi tegique potuerint. Refert enim Dn. Valesius, cujus hæc est objectio, Græcorum Romanorumque perisceli des non ut hodie Gallicanarum matronarum tortas fuisse, quibus hæ poplites subligant, sed fascias quels crura involvebantur ac tegebantur. Quòd verò eadem Fortunata libertate usa matrisfamilias, lautitiasque ipso aditu suas ostensura sociæ Scintillæ, *sudario* è collo pendente manus lotas dignata sit, quasi dicere vellet, eodem pretio manus suas & collum haberi, hocque facto procul dubio mantile id pediissequæ reddiderit, aut alia fini circa mensam habuerit, nihil est absoni. Sed tamen recolendum, Arbitrum hæc, aliáque multa non tacturum fuisse, si more communi contigissent, nec specialem luxus observationem extorsisset.

1. *crassissimis*] Suspicor scribendum, *crassissimas*, ut respiciat, *armillas*, maximè cùm mox sequatur de pondere. *Schefferus. crassissimis lacertis.* Quid ni talibus? ambubaja, quam de mastra depsentem Trimalchio consortem assumpsit. Vt in fine Fragmenti liquebit.

2. *quem ex obrusso*] pro Patav. *q. e. sobrissa.* & MSi, *sobrussa. reticulum quem*, quia antiquis dicebatur *retis* tam m. quàm f. genere. Vossius. Vtut verò suprà habuerimus *retia picta*, non potest tamen scriptor stringi ut eadem semper chordà oberret, quod quidam suis objectionibus velle videntur. Sic Plautus dixit *rete*, & *retis*, alia alibi. *Reticulum*, est operimentum capitis muliebre textum. Schefferus: *ex sobriissa.* Lego, *ex obrussi*, id est, *obryzo.* Auri obryzi, velut optimi purissimique mentio frequens apud idoneos auctores.

3. *Notavit hæc Trimalchio*] Prorsus Petronianum hoc significatione spectandi, observandi, animadvertendi. Sic infrà, & in editis, *non notavi mihi Asyltifugam.* Ita *Valer. Fl.* 2 *Argon. v.* 312.

— *procul validis Lemnos tendentia remis*
Arma notant. — *Cic.* 3. *de Orat. lib.* 9 *Ep. ad Patum* 16. *de Devinat. Gell. l.* 18. *cap.* 14. Reinesius.

4. *mulieris compedes? Sic nos baceli despoliamur*] pro MSi & Patav. *mulieres c. s. n. barcalade spoliamur.* Corrige, *mulieris compedes. Sic nos baceli despoliamur.* De voce *baceli* alias dixi. *Despoliari* quoque notum Petronio. Sic enim in editis: *despoliatus ergo retro ad diversorium tendo.* Per *compedes* indignabunda ironiâ intelligit anaulos dictos. Manilius:

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla. Schefferus. *Baceli*, magnæ quidem staturæ, sed stulti & mulierosi. it. impotentes, aut castrati. Suid. & Hesych. Reinesius: *Sic nos barcalade spoliamur.* Trajectionem syllabæ *be* commisit librarius, ut frequenter, & è venusto eruditoque monstruosum effecit. Vera scriptura *berbeculi*: q. d. Trimalchio: Sic nos simplices & mulierarii à domina-

Sex pondo, & ſelibram [1] *debet habere, & ipſe nihilominus habeo decem pondo armillam, ex* [2] *milleſimis Mercurii factam.* † *Vltimo etiam, ne mentiri videretur, ſtateram juſſit adferri, &* [3] *circulatum adprobari pondus. Nec melior Scintilla, quæ de cervice ſua* [4] *capſellam detraxit aureolam, quam Felicionem adpellabat, inde duo* [5] *crotalia protulit, & Fortunatæ invicem conſideranda dedit: &, Domini,*

† *Excolpius.*

minabus noſtris, immodicorum ſemper affectuum, ſuperbis & ſumtuoſis illudimur & emungimur: adi *Phædrum Fab.* 33. Quin ad augendam turpitudinem nomine fœminini generis *berbecula* uſus videri poteſt; prorſus ut Poëta Α'χαΐδας γὰρ ἔτι Α'χαιοὺς (*Achaidas, ſeu Achæas aut Græcas mulieres, non jam Achivos*); Soſſius Antigonum regem ignavum victum & ſupplicem Α'ντιγόνιλον (*Antigonam*), & *Horat.* 1 *Sat.* 8 Pedatium Equitem mollitie infamem *Pedatium* adpellavit. *Vervex, berbex, verveculus berbeculus*, ſuprà, εἰς ὕβριν μὴν (*extenuandi, & in contemptum*) denominatio eſt, ut & *pecus*, oblivioſi, ſtupidi & ſtolidi. Talis apud *Plautum* in *Perſa a.* 2, *ſcen.* 2. *verveceum caput.* Adhæc habet etiam ſignificationem mulieroſi, exoleti tamen & inefficioli, quo ſenſu *Plautus in Caſina a.* 3, *ſcen.* 2 *verveces vetulos* dixit; *Arnob. lib.* 5 Iovem verveceum, cùm libidinoſum & ſtuprorum adulteriorumque flagitiis intentum vellet, notavit. *mulieris compedes. Philoſtr. ep. ad uxorem:* Ο' γὰρ πολυτελὴς μὴν ἐπιμελὴς (*cultus in amorem trahit*). & εἰ χρυσᾶ πέδας Θαΐδος, καὶ Α'ελιανὸς, καὶ Λαΐδος φάρμακον (*aurea pedica Thaidis, Ariſtagoræ, & Laidis venena*).

1. *debet habere*] Superiora requirunt, ut legamus, *debent*. Schefferus. Loquitur *de armilla* in ſingulari, utut forſan collectivè. docent ſequentia.

2. *milleſimis Mercurii*] Hæ an alibi milleſimæ occurrant, ego me neſcire fateor. Deliberent hîc eruditi. *Schefferus. ex milleſimis Mercurii.* Mercurio inprimis devotus erat Trimalchio; patet ex ſuperioribus, ubi Cleponem propitium ſive invocat, ſive optat. Exercebat enim mercaturam & fœneratoriam, infrà. Illæ igitur milleſimæ Mercurii redè exponentur de uſuris infra unciarias, ſeu minimo fœnoris modò, eo nim. quo milleſima ſortis pars quot menſibûs ſolvitur, ut in centeſima pars capitis centeſima die menſtrua præſtatur à δανειζομένῳ (*uſuras pendente*), i. e. duodeni annui pro centenis. *Seneca* 3 *de Ira, c.* 33 *uſuram haud milleſimam* dixit, quæ milleſimam non attigiſſet, eſſetque ideo omnium leviſſima. Quia verò armillam, & quidem decem pondo è milleſima parte ſortis confectam eſſe jactat, eo ipſo ſummæ capitalis pecuniarum aliis creditarum immanis dominum ſe oſtentat. Cui enim è milleſima uſuræ, quæ in mille menſibus ſortem æquat, decem pondo exierunt, ei è centeſima, quæ in *centum menſibus* par ſit ſorti, mille pondo auri provenient. Hoc de milleſimis Mercurii apud me certum eſt, de eo exiſtimet tamen quiſque, ut lubet, licet. *Reineſius.*

3. *circulatum*] Hîc egregiè falſus ſum, aut vice *circulatum* poni debet, *ſingulorum*. Tilebom. *Circulatum*, rotundum, circuli in modum formatum; vix puto hîc *circumlatum* legendum.

4. *capſellam*] capſulam, ſic dictam, ut apud Plautum *ciſtella*, unde nomen *Ciſtellaria* eſt factum. *Capſellas* habes apud Vlpianum lib. 12 ff. de Inſt. vel Inſtr. leg. *Schefferus.*

5. *crotalia*] Ornamenta margaritarum,

Digitized by Google

Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora. † *Quid? inquit Habinnas,* [1] *excatarrizasti me, ut tibi emerem* [2] *fabam vitream. Plane,* [3] *si filiam haberem, auriculas illi præciderem. Mulieres si non essent, omnia pro luto haberemus. nunc hoc est caldum mejere, & frigidum potare.* ‡ *Interim mulieres* [4] *saucia inter se riserunt, ebriaque junxerunt oscula: dum altera diligentiam* [5] *matrisfamiliæ jactat: altera delicias, & indulgentiam viri. dumque sic* [6] *cohærent, Habinnas furtim consurrexit, pedesque Fortunatæ* [7] *correctos super lectum immisit.* [8] *Au, au! illa proclamavit,* [9] *aberrante tunica super genua*

† *Habinnas.* ‡ *Encolpius.*

rum, quæ collisu sonum generant. vid. Plin. lib. 9, c. 35.

1. *excatarrizasti*] pro MSi *excatarissasti* ad m. *excatarizasti*. & Patav. *excattarissasti*. à κατ-αρρίζοω radicibûs firmo, vel, à κατ-άρρους defluxio, κατ-αρροίζομαι catarrhô laboro. Potest verò utrumque habere locum & excatarriff. & excatarriz. illud origini propius, hoc fit mutatione τῦ ζ in ſſ, ut à πατραζω (patrem imitor seu) patrisso, ab ἀττικίζω Atticisso, & alia. Tilebom. *excattarissasti*. Verbum Petronii. *i.* Obtudisti, catarrhum induxisti importunis tuis petitionibûs. Quidam fortasse vellent, *excarnificasti*, Comicis poëtis verbum familiare: Aut, *examinasti*, tuis scilicet querelis. Schefferus: *excattarissasti me*. verbum hoc, ut suspicor, formatum est à κατ-αρρίζοω, id est, radices ago, ut *excatarrissare* sit, radices extrahere, hocque velit locus, tu hoc impendio, quod faciendum mihi fuit in ista crotalia, omnes pecuniarum vires absumsisti mihi. Nisi malis derivare à κατ-αρρέω (defluo), quasi diceret, omnem succum & humorem irriguum abstuliſſe. Reinesius: *excattarissasti me*. Familiare hoc habet scriba Dalmata *x* pro *c*, *cc*, *ſ*, *ſſ*. pingere ⸗sic sup. *mixeix*, &c. Hîc igitur legam, *Ecce battarissisti me*. Βαττα-ἐζειν est impedite loqui, garrire, effutire, quæ tegere oportebat: utitur *Cic.* 6 *Attic.* 5. quod antè dixerat ἀλογώτερον πεφροντικέναι, inconsideratè eloqui: significat etiam fraudulenter agere. Βάσταρδοι, βασταρνὶς, vulpes. Hoc autem dicit Habinnas; importunis tuis flagitationibûs extorsisti, Plaurino verbô, exterebrasti, vel etiam lingua assentatrice, adulatoria tua arte eò me perpulisti, ut emerem tibi ista κροκωτόμια (*puellarum ornamenta*) nugalia, preciosum vitrum, superiùs; margaritas, quas à pertuso auriculæ lobo suspenderes. Vid. *Sen.* 7 *de Benef.* c. 9.

2. *fabam vitream*] Sic per indignationem quasi vocat *crotalia* priùs dicta, nimirum margaritas, quæ collisu sonum edebant. *Io. Schefferus.*

3. *si filiam haberem, auriculas illi præciderem*] nim. onerosæ sumtu futuræ, si auriculis utrinque bina vel terna patrimonia, secundum mores publicos volet dependêre. *Th. Reinesius.*

4. *saucia*] vinô, an, quòd magìs credo, his Habinnæ dicteriis tactæ læsæque. *Schefferus.* Aut etiam *saucia* amore.

5. *matrisfamilia*] pro MSi, & Pat. *matri famil.* Tilebom. & Schefferus.

6. *cohærent*] Petronius in editis: *ne sic cohærentes malignior fluctus distraheret, utrumque zona circumvenienti cinxit.*

7. *correctos*] Scribe, *correptos*. Schefferus. *collectos*. Io. Cai. Tilebom.

8. *Au, au! illa proclamavit*] MS. pro Patav. *An, an.* Schefferus: Corrige, *Ah, ah!* Habes sæpe apud Comicos.

genua compoſita. Ergo in gremio Scintillæ indecens [1] *imam rubore faciem ſudario abſcondit. Interpoſito deinde ſpatio, cum ſecundas menſas* Trimalchio *juſſiſſet adferri, ſuſtulerunt ſervi omnes menſas, & alias attulerunt,* [2] *ſcrobemque croco, & minio tinctam ſpærſerunt, &, quod nunquam ante videram, ex lapide ſpeculari pulverem tritum. Statim* Trimalchio: † *Poteram, inquit, hoc ferculo eſſe contentus, ſecundas enim* [3] *habetis menſas; ſi quid belli habes, adſer.* † *Interim puer Alexandrinus, qui caldam miniſtrabat luſciniæ cœpit imitari,* [4] *clamante* Trimalchione *ſubinde: Muta. Ecce alius ludus: Servus, qui ad pedes Habinnæ* [5] *ſedebat, juſſus, credo, à domino ſuo proclamavit ſubito, canora voce:*

† *Interea medium Æneas jam claſſe tenebat.*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Servus.* ‡ *Nullus*

micos. *An* interjectio eſt exclamandi, & ſilentium imponendi. Terentius uſurpat in Andr. & Eunuch.

9. *aberrante tunica*, &c.] Tilebom. *aberrante tunica.* Leg. *aberratne tunica* &c.

1. *imam rubore faciem*] *Tò imam* pravum eſt. *Scheſſerus.* Forſan *imè* i. intimè *rubentem.* Poſſetque etiam ſic per Enallagen intelligi. Procederet verò magìs ſenſus, ſi legeretur: *Ergò in gremio Scintillæ indecens imè rubentem faciem ſudarià* aut *ſudans abſtergit.* vel etiam *abſcondit.* Reineſius: *indecens imam.* leg. indecentiſſimam, i. e. deformem, aliamà nativa ob intenſum ruborem ἀπρεπῆ (*inconvenientem*). Quid ſi incenſiſſimam vel intentiſſimam?

2. *ſcrobemque*] Legendum, *ſcobemque.* Lampridius in Heliogab. cap. 31. *Scobe auri porticum ſtravit & argenti, dolens quòd non poſſet & electri: idque frequenter, quacunque fecit iter pedibus.* Io. Scheſſerus.

3. *habetis menſas, ſi quid*] Poſt, *menſas*, pingendus eſt aſteriſcus. Deſunt hìc enim aliqua. *Scheſſerus.* Poſſunt hæc ſatis intelligi, ut patebit infrà.

4. *clamante*] Puero imitanti luſcinias adclamat ut hortator ſimul & correptor, ut canat meliùs φιλομελιζαίτεγον muta, i. e. emenda fac meliùs. Sic *Horat. 1 Sat. 10.*

Nil comis Tragici mutat Lucilius Auctl?

ubi *Porphyrion: Mutat pro emendat.* Th. Reineſius.

5. *ſedebat*] At ſervorum propriùm fuit, *ſtare.* Sen. 3 de Benef. *Servus, qui cananti ad pedes ſtaterat.* Sed nimirum inter ebrios hìc omnia confuſa, ſervique liberorum morem induunt, de quo Ciacconius prolixè. *Scheſſerus.* Anonymus Italici ſoli in litt. Lucii: *ad pedes ſedebat.* Quòd retro & ponè convivantes dominos ſive *ad pluteum*, ut loquitur Sueton. Cal. c. 26, aut poſticam lecti partem præſtò eſſent, ideo *ad pedes* vocari. Subjiciam hìc ejuſdem judicium de hoc Fragmento. Eſto naſutiorum de h. fr. judicium, quod non pauci minantur: ego interim ajo, pleraque illìc auctorem prodere, ſuumque referre genitorem Petronium. Talia ipſi lineamenta, tales ductus in Satyrico reliquo. ſed multa quoque fateor diſſimilia, quæ à mala forſan manu, &c. Italicum ſpirantia genium ſermonis. Sed recordemur, &c. pauciſſima quæ addit. *Italica.* Forſan, *unus ſervus Agamemno-*

Digitized by Google

† *Nullus ſonus unquam* [1] *acidior percuſſit aures meas. nam, præter errantis barbariem, aut abjectum, aut diminutum clamorem, miſcebat* [2] *Atellanicos verſus;* [3] *ut tunc primum me* [4] *etiam Virgilius offenderit. Laſſus tamen cum* [5] *aliquando deſiſſet, adjecit Habinnas:* † *Et numquid didicit?* [6] *Sed* † *ego: ad circulatores eum mittendum audiebatur. Itaque parem non habet, ſive mulliones volet, ſive circulatores* [7] *imitari.* * *deſperatus valde ingenioſus eſt.*

‡ *Encolpius.* † *Habinnas.* ‡ *Encolpius.*

mammonis. medici ſe non inveniunt. Verùm ad talia ſuis locis reſpondetur. Neque tamen omnia Petronii ori tribuimus, utut forſan calamo, alterius ſubinde depravata. Portò, *ad pedes ſedebant.* Valeſius: Sueton. Claud. *Ad fulcra lectorum liberos ſuos cum pueris puellisque nobilibus veſcentes habebat.* ſtomachaturque nimis in diſſertatione, quod hic *ſervus ſedeat.* Sed non tam referre videtur, ſubſederintne aliquando ſervi, præſertim in Coloniis, ac municipiis, addo etiam recubuerint, averſa lecti parte humi, an erecti plerumque ſteterint, quàm quòd ſic ponè excubantes ad nutum dominorum præſtò ſemper fuerint, ut Anonym. proximè innuebat. Quin etiam non interruptæ ac legis vim obtinenti Conſuetudini hæ tales circumſtantiæ derogarent: *dominus ebrius, ſervus domini amaſius, quem paulo pòſt baſiat, & caligis donat.* Sic infrà, *ſervi Trimalchionis, omnes in caſum mortis domini teſtamentò ejus ſtatuliberi, jure quaſi libera cœna confruuntur, domino præſentate ac gaudio diſiliente, ipſumque Scylacem (canem) invitante.* imò, ſi Reinneſio ſtandum, ſervorum manumiſſionis gratiâ hæc *cœna libera* dicta, &c. *Qui initiò cœna convivii ab aſtu ſervorum cavens ſingulis ſuam menſam aſſignari jubet, nunc ſervos non ſolùm ſedentes, ſed diſcumbentes fert*, movet Valeſius. Quid ſtupendi? cum ebrietas, & gaudium homines ſic immutet, ut vel ex hoc quidam nuperrimè, dum hæc Amſtelodami ſcribo, Bruxellis obtenta cauſa judiciali ſubitæ mortis fit abreptus. Miror hujusmodi dubia Doctos fatigare.

1. *acidior.*] Petronius in editis: *parvuſſimus puer non minus me acido cantico excepit.* Scheffer.

2. *Atellanicos verſus*] fabularum propriè Atellanicarum, res ſerias in exodiis in riſum vertentium, ſic dictarum ab *Atella* Oſcorum civitate, in quæ primùm cœpere. *Corn. Screvelius* ad Iuvenal. ex Lubino, aliis.

3. *ut tunc primum*] Petronius iterum: *Itaque tunc primùm Dorida vetus amator contempſi.* Alibi: *tunc primùm bona fide puero baſium dedit.* Scheffer.

4. *etiam*] MS. &c.

5. *aliquando deſiſſet*] pro MS. & Patav. *a. deſiſſet.* Scheffer. : *aliquando dediſſet.* Corrige, *deſiſſet*, vel *deſiſſet.*

6. *Sed ego: ad circulatores eum mittendum audiebatur*] pro Pat. & MS. *Sed ego ad c. e. mittendo audiebant* (MS. *audiebatur*). *eum mittendo.* Hæc corrupta ſunt. Quid? ſi: *Sed ego, ad circulatores eum mitte.* Cæteta non eluo & ſequentia teſtantur, eſſe mutila. *Circulatores* ſunt, qui clamore magno in circulis multitudinis carmina recitant, aut res venditant. Gloſſæ: *circulator, ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης.* Scheffer. ὀχλαγ. turbæ concitator, agyrta. Exiſtimem ſic diſtinguendum, & legendum. *Sed ego: ad circulatores eum mittendum audiebam. Itaque*, &c. Quæ eſt reſponſio Encolpii. Sic ego antequam MSm Romæ afferetur.

7. *imitari.* * (defectus) *deſperatus*] pro MSi *imitari d.* & Patav. *imitari. d.* Puto, *Deſperatus* ſervi eſſe nomen.

Digitized by Google

est. † *idem sutor est, idem cocus, idem pistor,* [1] *omnis Musa mancipium. Duo tamen vitia habet, quæ si non haberet, esset* [2] *omnium numerorum:* [3] *recutitus est, & stertit;* [4] *nam quod strabo est, non curo.* [5] *sicut Venus spectat, ideo nihil tacet: vix* [6] *oculo mortuo unquam*

† *Habinnas.*

men. *Schefferus.* Est abusio vocis *desperatus*, pro *immoderatè* aut effusè, hujus rursus pro *vehementer*; *vehementer* verò *valde* est pleonasmus. Subest tamen ironia licèt ex mente Habinnæ qui hic loqui denuo incipit, vel pergit, non tam sit nequam quod reliqui dicunt, quàm ingenioso propior & domino carus. Nomen hujus servi *Massa*, ut infrà advertit Cl. Schefferus.

1. *omnis Musa mancipium*] Sicut suprà, *omnis Minerva homo*, de eo, qui facilè artes discit quasvis. *Scheffer.*

2. *omnium numerorum*] *o. nummorum* MS. & Patav. Schefferus: Scribendum est *numerorum*, ut jam monui superiùs.

3. *recutitus*] Cui glande resecta cutis; quales Iudæi. Dicuntur quoque sic *rupti* & *exulcerati*. Martial. lib. 9. *nec rupta recutita colla mulæ. Intercutiti* verò, sunt valde cutiti seu vehementer *stuprati*: mares stuprum passi, Festus. Reinesius: *recutitus*. Non habet locum inter morbos mancipii esse recutitum; quod gentile Iudæorum nationi; nec de *intercutito* cogitandum est. Legerim *& cerritus est & stertit*: quo posteriori alludit jocô vitium prius. Cereriti, Cerriti, à Cerere irata percussi, fanatici, & commotæ mentis. Ceres autem eadem quæ Ἐρινύς, Furia. *Nonius: Cerriti & larvati, malè sani & aut Cereris irâ aut Larvarum incursatione animô vexati.* Vtitur *Plautus Amph. a. 2, scen. 2, v.* 144; in *Men. a. 5, scen. 4*, inter morbos recensetur, larvatum, cerritum esse, veternum, aquam intercutem: item *Cic. 8 ad Att. 5: Horat. 2 Sat. 3.*

4. *nam quod strabo est*] pro MSi, *n. q. strabonus e*, & Patav. *namque strabonus e.* Qui enim agnoscerem huic straboni strabonus? cujus tot aliæ ead. p. deprehendo *mus emancipium* pro *musa m. vina* pro *vitia: preter errantis barbarie: indiligentiam mariti*, pro *indulgentiam m.* &c. Schefferus: *namque strabonus est.* Lego, *nam quod strabo bonus est, non curo.* Strabo est, cujus oculi sunt distorti, ut notum. Reinesius: *namque strabonus*, Leg. *nam quod strabonus est.* Non habet pro morboso, & qui ideo redhiberi possit servum strabonem, sed comparat eum Veneri, scil. quæ pæta fingitur. Idem verò de isto oculorum vitio responderat ICtus Trebatius, referente *Vlpiano in l. qui clavum D. de Ædil. ed. Strabus*, & *strabo*, inter Ἀκλίτα (*ea quæ* 2 *declinationum*); Strabax Comica licentiâ fictum; & κατ' ἐπίκλησιν (*per extensionem*) *strabonus*. Seculo Carolinô solebant nomina in *o* purum masculina augere syllabâ; hinc qui antè *strabus* & *strabo*, factus *strabonus*: Sic *Othlonus, Ebbonus, Babonus, Drugonus, Walonus*, qui concisiùs *Odilo, Ebbo, Babo, Druego, Walo*; ad eandemque formam similia propria nomina plurima. Tamen antiquos etiam ita consuevisse in quibusdam arguendum indè, quòd *Centurionus, Curionus, Decurionus* antea dictus fuit, ut testatur *Festus*, qui nunc *Centurio, Curio, Decurio.*

5. *sicut Venus spectat*] Habet oculos Veneri similes. Nempe Venus quoque putabatur strabo, quam tamen honoris gratiâ dicere malebant pætam. Ovidius Artis amat. v. 659, ubi agit de vitiis oculorum:

Siqua strabo est, Veneri similis; si læva, Minervæ.

Sic enim versum eruditè corrigit N. Hein-

Digitized by Google

quam illum [1] *emit trecentis denariis. Interpellavit loquentem Scintilla, &:* † *Plane, inquit,* [2] *non omnia artificia ſervi nequam narras.* [3] *agaga eſt; at curabo* [4] *ſtigma habeat. Riſit Trimalchio,* ‡ *&* [5] *Adcognoſco, inquit,* [6] *Cappadocem:* [7] *nihil ſibi defraudat: & me-Hercules laudo illum,* [8] *hoc enim nemo parentat: tu autem Scintilla*

† *Scintilla.* ‡ *Trimalchio.*

N. Heinſius, quem & de ſtraba Venere agentem pluribûs ibi vide. Varro apud Priſc. lib. 6. *Non hac res de Venere pata, ſtrabam facit* ἐπιφθάλμιον *(varie oculos torquentem, & quaſi una tantùm feneſtella lumen excipientem).* Io. Schefferus.

6. *oculo mortuo*] cæco, nil vidente. Sic, *lacerti ſenis athleta mortui*, apud Ciceronem in de Senect. *Schefferus.*

1. *emit trecentis*] pro MS. & Patav. *a. retentis.* Idem.

2. *Plane non omnia artificia ſervi nequam narras*] Servum qui ad magiſtrum mittebatur *Paulus* 3 *Sentent.* 7, imò *L.* 78 *D. de Legat.* 3, dicit ſtudendi gratiâ aliò tranſferri, deque artificio ejus, uti & peculio, ut pluris venderetur, non licebat venaliciario mentiri: id. lib. 2, t. 17, Quicquid dominus præſtare ſervo debet, non eſt beneficium; ſed cùm indulſit, liberaliter educavit, artes, quibûs eruditur juvenes, tradidit. Sen. 3 de Beneficiis, c. 21. *Th. Reineſius.*

3. *agaga*] An potiùs, *harpaga.* Tilebom. Suſpicor ſcribendum, *apaga eſt*, ab ἀπαγωγεύς, pro, fur eſt, aufert, abducit ſecum, quod poteſt. Niſi malis *agapa*, ἀγάπη *(amor)*, quia ſequitur ſtatim apud noſtrum, *Scintilla noli zelotypa eſſe.* Porrò ſic innueretur domino ſuo fuiſſe in deliciis ſubinde. *Schefferus.* Invenio in Gloſſario Plantin. ἀγάγης, *ſua ſponte ſubjectus, adducens.* ἀγαγαζ (Attica reduplicatione pro ἄγαζ) *conducere.* Quæ huc quadrant, ut ex ſeqq. liquet. Reineſius: *agaga eſt.* intelligit πανοῦργον *(callidum)* & veteranum mancipium, omniumque numerorum, & conſummatæ malitiæ. *Iſidoro agagola, agagula* eſt lenocinator, pantomimus. *Sweertio* 1 *Analect.* 8, placuit eſſe Germanicum *gauckeler*; ſed verius eſt formaſſe hoc è Latino *joculator* majores noſtros. In Conſtitut. Caroli M. *cocloarii*, item *cauculatores* cum maleficis & incantatoribus nominantur.

4. *ſtigma*] MS. *ſtigmam.*

5. *Adcognoſco*] Philoxenus: *Adcognoſcit*, ἐπιγινώσκει. Schefferus.

6. *Cappadocem*] Synecdochicè pro *venali mancipio.* Cicero poſt reditum in Senat. *Cappadocem aliquem abreptum de grege diceres.* Horat.

Mancipiis locuples eget æris Cappadocum rex.

Cappadocum rex i. mango mancipiorum. Plaut. Curcul. *Cappadocem* pro *lenone* dixit. *Cappadoces* item perjuriis & infidelitate infames. Vnde tria peſſima K, *Kres*, *Kappadox*, *Kilix.* C. Schrevel.

7. *nihil ſibi defraudat*] *nihil*, i. e. *non*, adverbialiter. Terent. in Andr. *nil me fallis. Sibi*, dativ. eſt perſonæ nulli non Verbo aptus. Poſueram antè, *ſe defr.* ſed nulla neceſſitas cogit, nimirum pro MSi, & Patav. *nihil ſibi defraudit.* Schefferus: *nihil ſibi defraudit.* Hoc verò eſt nullius precii. An ſcribendum, *nihil ſibi detrahi audit?* Audit laudes ſuas ſine fuco plenè integréque celebrari. Sic jocó potuit dictum eſſe.

8. *hoc enim nemo parentat*] *Hoc*, ſcribe *huic.* Tilebom. Quid hic eſt *parentat?* Legerem diviſim, *par exſtat*, hoc eſt, hac re nemo eſt par, illi nempe Cappadoci. Schefferus. *hoc e. n. parentat. Hôc* eſt ablat. cauſæ, valetque *propterea.* Nimirum, *ei qui*

Digitized by Google

tilla noli zelotypa esse. Crede mihi, & vos novimus. Sic me salvum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam [1] *debatuere, ut etiam dominus suspicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed* [2] *tace lingua, dabo panem.* † *Tanquam laudatus esset nequissimus servus lucernam de sinu fictilem protulit, & amplius semihora tubicines imitatus est, succinente Habinna, & inferius labrum manu deprimente. Vltimo,* [3] *etiam in medium processit, & modo arundinibus quassis choraulas imitatus est, modo lacernatus cum flagello* [4] *mulionum fata egit; donec vocatum ad se Habbinas basiavit, potionemque illi porrexit,* ‡ *&,* [5] *Tanto melior, inquit,* [6] *Massa dono tibi caligas.* † *Nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi* [7] *epidipnis esset adlata,*

† *Encolpius.* ‡ *Habinnas.* † *Encolpius.*

se defraudat inopsque decedit, non est qui justa persolvat. aut: *non se solet defraudare, qui alteri parentat.*

1. *debatuere*] pro MS. & Pat. *debattuere.* Schefferus: Gladiatorium est *batuere*, fitque baculis per imaginarium certamen. Sueton. Calig. 32. *Mirmillonem à ludo rudibus secum batuentem.* Hinc ergo *debatuere*, ut *depugnare*, *debellare*, ac similia.

2. *tace lingua*] pro MSi, & Patav. *t. linguam.* Tilebom. *Tace linguam*, lego, *sed tene linguam.* Schefferus: Ratio postulat, *tace lingua.*

3. *etiam*] MS. *&.*

4. *mulionum fata egit*] i. *fortunam vitaque genus cum fabulam repraesentavit.* Sic pro MSi, & Patav. *molionum fata* (Patav. *fato*) *egit.* Schefferus: *molionum fato egit.* Suspicor, *mulionem fato egit.* Illud *fato* explico, sermone, loquelâ, clamore, nisi malis, *fatu.* Mulas voce agi notum est, & docet eleganter istos mulionum clamores vel unicus Claudianus, in Epigr. de mulabus Gallicis:

Absentis longinqua valent praecepta magistri,
Hae fistit rapidas, haec properare facit.
Laeva jubet; laevo deducunt limite gressum:
Mutavit strepitum, dexteriora petunt.

5. *Tanto melior*] Terent. Heaut. III, sc. 2. *Tanto hercle melior.* Schefferus. *Tanto melior, inquit.* Laudandi formulam hanc primus apud Ovid. 14 Metam. v. 657, observavit exactissimus *Gronovius*, & simul inepto distichô, quod nullus manuscriptorum agnoscebat, Poëtam exoneravit *l.* 2 *Observ. c.* 21. Adhibuit eandem *Seneca l. de Tranq. an. c.* 15. *Laudemus toties dignum laudibus, & dicamus, Tantò fortior, tantò felicior! effugisti casus humanos, livorem, morbum.* Idem *Ep.* 31. *admirabor & clamabo, Tantò melior surge & respira.* Reinesius.

6. *Massa*] pro MS. & Pat. *massa.* Schefferus: *Massa.* servi nomen.

7. *epidipnis*] ultima pars coenae. Martialis XI Ep. 52.

Hinc seras epidipnidas parabit.

Schefferus. Reinesius in praefat. Perpensiùs cogitandum propono Doctis, quod observare videor in oeconomia sive dispositu Coenae hujus; esse in ea alia quaedam, quae Arbiter ne quidem somniare potuit. Post recensita à vetere Petronio fercula, tanquam soluta coenâ, *aper prima magnitudinis* adponitur, mox *sus ingens tomaculis & botulis fartus*, tùm *apophoreta*, ad haec *vitulus elixus*, & *matteae*, & *secunda mensa.* Cùm autem matteae ultimum coenae conficerent, post tertium missum,

Lata, [1] turdis filigine, uvis paſſis, nucibuſque [2] fartis. Inſecuta ſunt Cydonia etiam mala ſpinis confixa, ut echinos efficerent; & hæc quidem

ſum, ὕστερον ἐπὶ πᾶσιν εἰσφερόμενον (& poſtrema omnium inferrentur) ut ex *Athen. lib.* 14 notum eſt; indéque Molpis Lacedæmonius ματτύας exponit ἐπιδειπνίδας; qui factum ut (hîc) *epidipnis è turdis fartis filigine, uvis paſſis, & nucibûs; è cydoniis confixis ſpinis, anſere altili, circáque piſces & omnium avium genera* demum adferatur? Non cadit in Petronium ea inſcitia (niſi ſi eam ſimulare dicere lubeat, cùm omnia hîc ſub fictione agantur) ut tres παραθήσεις ſeu miſſus cujuſque cœnæ, & præter hos epidipnida, quod patet è *Mart. lib.* 8 *Ep.* 32, mattyas autem & epidipnida eaſdem eſſe ignoraret; ſunt iſta ab interpolatore, vel ſemidocto vel φιλεπαίγμονι (*ludos amante*) &c. Reſpondeo. Quamquam apud Ælianum Molp. Lacedæmonium ματτύας, ἐπιδείπνους bis l. 4, c. 8 exponentem legam. l. 14 μὴ τὸ δοκοῦν, τεμάχη ζωμοῦ δάπεδον, ἀποφόρημα, παραλία, &c. ſynonymice pro *menſâ ſecundâ*, vix ἐπιδόσεις, occurrunt. Quidquid tamen ejus ſit, eſt diſcrimen *mattyarum*, & *epidipnidis* ſaltem conceptûs; illis materies, hæc tempus indigitatur. Res verò ita ſe habet. Accedente de cœna ſacri novendialis magna cum frequentiâ novo hoſpite Seviro Habinna collega & familiari Trimalchionis, habita ſecum ſcintillâ, cùm jam cœna libera ad apophoreta, & mattyas ſeu menſas ſecundas, imò ipſum diſceſſum & valedictionem oſculumque imaginis Trimalchionis eſſet perducta: invitatur, poſt pauca, in horum gratiam Fortunata conjux Trimalchionis quæ hactenus non accubuerat, datur non exiguum tempus mutuis colloquiis, oſtentandis lautitiis, & poculis, uſquedum Trimalchio *menſas ſecundas* (non alias, novas) i. mattyas ſeu bellaria juberet adferri. Sic apud Virgil. 1 Georg.

Non ego te Diis & menſis accepta ſecundis
Tranſferim Rhodia.

Horat. 2 Serm. Sat. 2.

— tum penſilis uva ſecundas
Et nux ornabat menſas cum duplice ficu.

Cic. ad Attic. l. 14. *Hæc ad te ſcripſi appoſita ſecunda menſâ.* Plin. l. 9, c. 35. *inferri menſam ſecundam juſſit.* Et ap. Ælian. *mattya* & *menſa ſecunda* ſemper æquipollent. Docta familia, quia mattyæ jam antè obtinuerant, & pars forſan in repoſitoriis ante oculos adhuc ſtabant, *altilium nimirum gallinarum pro turdis, & ovorum anſerinorum pileatorum, menſas ſecundas* hoc eſt novas menſas ſublatis prioribus omnibûs adfert, & inſuper *ſerebum mimi ac croco tinctam humi ſpargit.* Ibi Trimalchio: *Peteram*, inquit, *hoc ferculo* (altilium gallinarum, & ovorum pileatûm) *eſſe contentus, ſecundas enim* (revera in jam mutatis, & antè appoſitis bellariis) *habetis menſas:* attamen coque) *ſi quid belli habes adfer.* Sicque in ſecundis menſis, nova quaſi, eſto in uno miſſu, in honorem maximè novi hoſpitis inſtruitur cœna. Tandem ſequitur *epidipnis*, quæ quòd reapſe ultima pars cœnæ, ac renovatæ conſectarium eſſet, inque multam noctem protracta, ac longè prioribus tragematis magnificentior, id nominis meritò præ illis meruit. Sic ego, ubi Dn. Reineſius inſcitiam fodicat, tantumnon ſummam artem ipſiſſimumque Petronium invenio.

1. *turdis filigine*] pro MSi, & Patavin. *t. iligine.* Tilebom. Schefferus, & N. Heinſius.

2. *fartis*] MS. *farſis* antiquè, unde *farſura*; niſi potius paſtulo librario

genua compoſita. Ergo in gremio Scintillæ indecens [1] *imam rubore faciem ſudario abſcondit. Interpoſito deinde ſpatio, cum ſecundas menſas* Trimalchio *juſſiſſet adferri, ſuſtulerunt ſervi omnes menſas, & alias attulerunt,* [2] *ſcrobemque croco, & minio tinctam ſpærſerunt, &, quod nunquam ante videram, ex lapide ſpeculari pulverem tritum. Statim* Trimalchio: † *Poteram, inquit, hoc ferculo eſſe contentus, ſecundas enim* [3] *habetis menſas; ſi quid belli habes, adfer.* ‡ *Interim puer Alexandrinus, qui caldam miniſtrabat luſcinias cœpit imitari,* [4] *clamante* Trimalchione *ſubinde: Muta. Ecce alius ludus: Servus, qui ad pedes Habinnæ* [1] *ſedebat, juſſus, credo, à domino ſuo proclamavit ſubito, canora voce:*

† *Interea medium Æneas jam claſſe tenebat.*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Servus.*

‡ *Nullus*

micos. *An* interjectio eſt exclamandi, & ſilentium imponendi. Terentius uſurpat in Andr. & Eunuch.

9. *aberrante tunica,* &c.] Tilebom. *aberrante tunica.* Leg. *aberratne tunica* &c.

1. *imam rubore faciem*] Tò *imam* pravum eſt. *Scheſſerus.* Forſan *imè* i. intimè *rubentem.* Poſſetque etiam ſic per Enallagen intelligi. Procederet verò magis ſenſus, ſi legeretur: *Ergò in gremio Scintillæ indecens imè rubentem faciem ſudario* aut *ſudans abſtergit.* vel etiam *abſcondit.* Reineſius: *indecens imam.* leg. indecentiſſimam, i. e. deformem, aliamà nativa ob intenſum ruborem ἀπρεπῆ *(inconvenientem).* Quid ſi incenſiſſimam vel intentiſſimam?

2. *ſcrobemque*] Legendum, *ſcobemque.* Lampridius in Heliogab. cap. 31. *Scobe auri porticum ſtravit & argenti, dolens quòd non poſſet & electri: idque frequenter, quacunque fecit iter pedibus.* Io. Scheſſerus.

3. *habetis menſas; ſi quid*] Poſt, *menſas*, pingendus eſt aſteriſcus. Deſunt hic enim aliqua. *Scheſſerus.* Poſſunt hæc ſatis intelligi, ut patebit infrà.

4. *clamante*] Puero imitanti luſcinias adclamat ut hortator ſimul & correptor, ut canat meliùs φιλομαλακώτερον muta, i. e. emenda fac meliùs. Sic *Horat.* 1 *Sat.* 10.

Nil comis Tragicis mutat Lucilius Auctis?

ubi *Porphyrion: Mutat pro emendat.* Th. Reineſius.

5. *ſedebat*] At ſervorum proprium fuit, *ſtare.* Sen. 3 de Benef. *Servus, qui cananti ad pedes ſteterat.* Sed nimirum inter ebrios hic omnia confuſa, ſervique liberorum morem induunt, de quo Ciacconius prolixè. *Scheſſerus.* Anonymus Italici ſoli in litt. Lucii: *ad pedes ſedebat.* Quòd retro & ponè convivantes dominos ſive *ad pluteum,* ut loquitur Sueton. Cal. c. 26, aut poſticam lecti partem præſtò eſſent, ideo *ad pedes* vocari. Subjiciam hic ejuſdem judicium de hoc Fragmento. Eſto naſutiorum de h. fr. judicium, quod non pauci minantur: ego interim ajo, pleraque illic auctorem prodere, ſuumque referre genitorem Petronium. Talia ipſi lineamenta, tales ductus in Satyrico reliquo. ſed multa quoque fateor diſſimilia, quæ à mala forſan manu, &c. Italicum ſpirantia genium ſermonis. Sed recordemur, &c. pauciſſima quæ addit. *Italica.* Forſan, *unus ſervus Agamemno-*

Digitized by Google

† *Nullus ſonus umquam* [1] *acidior percuſſit aures meas. nam, prater errantis barbariem, aut abjectum, aut diminutum clamorem, miſcebat* [2] *Atellanicos verſus;* [3] *ut tunc primum me* [4] *etiam Virgilius offenderit. Laſſus tamen cum* [5] *aliquando deſiſſet, adjecit Habinnas:* † *Et numquid didicit?* [6] *Sed* † *ego: ad circulatores eum mittendum audiebatur. Itaque parem non habet, ſive mulliones volet, ſive circulatores* [7] *imitari.* * *deſperatus valde ingenioſus eſt.*

‡ *Encolpius.* † *Habinnas.* ‡ *Encolpius.*

memnonis. medici ſe non invenient. Verùm ad talia ſuis locis reſpondetur. Neque tamen omnia Petronii ori tribuimus, utut forſan calamo, alterius ſubinde depravata. Porrò, *ad pedes ſedebant.* Valeſius: Sueton. Claud. *Ad fulcra lectorum liberos ſuos cum pueris puellisque nobilibus veſcentes habebat.* ſtomachaturque nimis in diſſertatione, quod hic *ſervus ſedeat.* Sed non tam referre videtur, ſubſederintne aliquando ſervi, præſertim in Coloniis, ac municipiis, addo etiam recubuerint, averſa lecti parte humi, an erecti plerumque ſteterint, quàm quòd ſic ponè excubantes ad nutum dominorum præſtò ſemper fuerint, ut Anonym. proximè innuebat. Quin etiam non interruptæ ac legis vim obtinenti Conſuetudini hæ tales circumſtantiæ derogarent: *dominus ebrius, ſervus domini amaſius, quem paulo poſt baſiat, & caligis donat.* Sic infrà, *ſervi Trimalchionis, omnes in caſum mortis domini teſtamentò ejus ſtatuliberi, jure quaſi libera cœna confruuntur, domino pro ſolicitate ac gaudio diſſiliente, ipſumque Scylacem (canem) invitante.* imò, ſi Reineſio ſtandum, ſervorum manumiſſionis gratiâ hæc *cœna libera* dicta, &c. *Qui initiò cœna convivii ab aſtu ſervorum cavens ſingulis ſuam menſam aſſignari jubet, nunc ſervos non ſolùm ſedentes, ſed diſcumbentes fert*, movet Valeſius. Quid ſtupendi? cum ebrietas, & gaudium homines ſic immutet, ut vel ex hoc quidam nuperrimè, dum hæc Amſtelodami ſcribo, Bruxellis obtenta cauſa judiciali ſubitâ morte ſit abreptus. Miror hujusmodi dubia Doctos fatigare.

1. *acidior.*] Petronius in editis: *paratiſſimus puer non ſimilis me acido cantico excepit.* Schefferus.

2. *Atellanici verſus*] fabularum propriè Atellanicarum, res ſerias in exodiis in riſum vertentium, ſic dictarum ab *Atella* Oſcorum civitate, in quæ primùm cœptæ. *Corn. Scevolius* ad Iuvenal. ex Lubino, aliis.

3. *ut tunc primum*] Petronius iterum: *Itaque tunc primùm Dorida vetus amator contempſi.* Alibi: *tunc primùm bona fide puero baſium dedit.* Scheffer.

4. *etiam*] MS. *&.*

5. *aliquando deſiſſet*] pro MS. & Patav. *a. dediſſet.* Schefferus: *aliquando dediſſet.* Corrige, *deſiſſet*, vel *deſiſſet.*

6. *Sed ego: ad circulatores eum mittendum audiebatur*] pro Pat. & MS. *Sed ego ad c. e. mittendo audiebant* (MS. *audiebatur*). *eum mittendo.* Hæc corrupta ſunt. Quid? ſi: *Sed ego, ad circulatores eum mitte.* Cæteta non eluo & ſequentia teſtantur, eſſe mutila. *Circulatores* ſunt, qui clamore magno in circulis multitudinis carmina recitant, aut res venditant. Gloſſæ: *circulator, ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης.* Schefferus. *ὀχλαγ.* turbæ concitator, agyrta. Exiſtimem ſic diſtinguendum, & legendum. *Sed ego: ad circulatores eum mittendum audiebam. Itaque*, &c. Quæ eſt reſponſio Encolpii. Sic ego antequam MSm Româ afferetur.

7. *imitari.* * (deſectus) *deſperatus*] pro MSi *imitari d.* & Patav. *imitari. d.* Puto, *Deſperatus* ſervi eſſe nomen.

est. † *idem sutor est, idem cocus, idem pistor,* [1] *omnis Musæ mancipium. Duo tamen vitia habet, quæ si non haberet, esset* [2] *omnium numerorum:* [3] *recutitus est, & stertit;* [4] *nam quod strabo est, non curo.* [5] *sicut Venus spectat, ideo nihil tacet: vix* [6] *oculo mortuo unquam*

† *Habinnæ.*

men. *Schefferus.* Est abusio vocis *desperatus*, pro *immoderatè* aut effusè, hujus rursus pro *vehementer*; *vehementer* verò *valde* est pleonasmus. Subest tamen ironia licèt ex mente Habinnæ qui hìc loqui denuo incipit, vel pergit, non tam sit nequam quod reliqui dicunt, quàm ingenioso propior & domino carus. Nomen hujus servi *Massa*, ut infrà advertit Cl. Schefferus.

1. *omnis Musa mancipium*] Sicut suprà, *omnis Minerva homo*, de eo, qui facilè artes discit quasvis. *Scheffer.*

2. *omnium numerorum*] *o. nummorum* MS. & Patav. Schefferus: Scribendum est *numerorum*, ut jam monui superiùs.

3. *recutitus*] Cui glande resecta cutis; quales Iudæi. Dicuntur quoque sic *rupti* & *exulcerati*. Martial. lib. 9. *nec rupta recutita colla mula. Intercutiti* verò, sunt valde cutiti seu vehementer *stuprati*: mares stuprum passi, Festus. Reinesius: *recutitus*. Non habet locum inter morbos mancipii esse recutitum; quod gentile Iudæorum nationi; nec de *intercutito* cogitandum est. Legerim *& cerritus est & stertit*: quo posteriori alludit jocò vitium prius. Cereriti, Cerriti, à Cerere irata percussi, fanatici, & commotæ mentis. Ceres autem eadem quæ Ἔρινυς, Furia. *Nonius: Cerriti & larvati, malè sani & aut Cereris irâ aut Larvarum incursatione animô vexati.* Vtitur *Plautus Amph. a. 2, scen. 2, v.* 144; in *Men. a. 5, scen. 4*, inter morbos recensetur, larvatum, cerritum esse, veternum, aquam intercutem: item *Cic. 8 ad Att. 5: Horat. 2 Sat. 3.*

4. *nam quod strabo est*] pro MSi, *n. q. strabonus e*, & Patav. *namque strabonus e.* Qui enim agnoscerem huie straboni strabonus? cujus tot aliæ ead. p. deprehendo *mus emancipium* pro *musæ m. vina* pro *vitia: preter errantis barbarie: indiligentiam mariti*, pro *indulgentiam m.* &c. Schefferus: *namque strabonus est.* Lego, *nam quod strabo bonus est, non curo.* Strabo est, cujus oculi sunt distorti, ut notum. Reinesius: *namque strabonus*, Leg. *nam quod strabonus est.* Non habet pro morboso, & qui ideo redhiberi possit servum strabonem, sed comparat eum Veneri, scil. quæ pæta fingitur. Idem verò de isto oculorum vitio responderat ICtus Trebatius, referente *Vlpiano in l. qui clavum D. de Ædil. ed. Strabus*, & *strabo*, inter ὀνικλῆς *(ea quæ 2 declinationem)*; Strabax Comica licentiâ fictum; & κατ' ἐπέκτασιν *(per extensionem) strabonus*. Seculo Carolinô solebant nomina in *o* purum masculina augere syllabâ; hinc qui antè *strabus* & *strabo*, factus *strabonus*: Sic *Otblonus, Ebbonus, Babonus, Drugonus, Walonus*, qui concisiùs *Odilo, Ebbo, Babo, Druogo, Walo*; ad eandemque formam similia propria nomina plurima. Tamen antiquos etiam ita consuevisse in quibusdam arguendum indè, quòd *Centurionus, Curionus, Decurionus* antea dictus fuit, ut testatur *Festus*, qui nunc *Centurio, Curio, Decurio.*

5. *sicut Venus spectat*] Habet oculos Veneri similes. Nempe Venus quoque putabatur strabo, quam tamen honoris gratiâ dicere malebant pætam. Ovidius Artis amat. v. 659, ubi agit de vitiis oculorum:

Siqua straba est, Veneri similis; si læva, Minervæ.

Sic enim versum eruditè corrigit N. Hein-

Digitized by Google

quam illum [1] *emit trecentis denariis. Interpellavit loquentem Scintilla, &* : † *Plane, inquit,* [2] *non omnia artificia servi nequam narras.* [3] *agaga est ; at curabo* [4] *stigma habeat. Risit Trimalchio,* ‡ *&* [5] *Adcognoſco, inquit,* [6] *Cappadocem :* [7] *nihil ſibi defraudat : & me-Hercules laudo illum,* [8] *hoc enim nemo parentat : tu autem Scintilla*

† *Scintilla.* ‡ *Trimalchio.*

N. Heinſius, quem & de ſtraba Venere agentem pluribus ibi vide. Varro apud Priſc. lib. 6. *Non hac res de Venere pata, ſtrabam facit* ἐτεροβλέπουσαν *(variè oculos torquentem, & quaſi una tantùm feneſtellâ lumen excipientem).* Io. Schefferus.

6. *oculo mortuo*] cæco, nil vidente. Sic, *lacerti ſenis athleta mortui*, apud Ciceronem in de Senect. *Schefferus.*

1. *emit trecentis*] pro MS. & Patav. 2. *retentis.* Idem.

2. *Plane non omnia artificia ſervi nequam narras*] Servum qui ad magiſtrum mittebatur *Paulus* 3 *Sentent.* 7, imò *L.* 78 *D. de Legat.* 3, dicit ſtudendi gratiâ aliò tranſferri, deque artificio ejus, uti & peculio, ut pluris venderetur, non licebat venaliciario mentiri : id. lib. 2, t. 17, Quicquid dominus præſtare ſervo debet, non eſt beneficium ; ſed cùm indulſit, liberaliter educavit, artes, quibus erudiuntur juvenes, tradidit. Sen. 3 de Beneficiis, c. 21. *Th. Reineſius.*

3. *agaga*] An potiùs, *harpaga.* Tilebom. Suſpicor ſcribendum, *apaga eſt*, ab ἀπάγειν, pro, fur eſt, aufert, abducit ſecum, quod poteſt. Niſi malis *agapa*, ἀγάπη *(amor)*, quia ſequitur ſtatim apud noſtrum, *Scintilla noli zelotypa eſſe.* Porrò ſic innueretur domino ſuo fuiſſe in deliciis ſubinde. *Schefferus.* Invenio in Gloſſario Plantin. ἀγαγής, *ſua ſponte ſubjectus, adductus.* ἀγαγάζω (Attica reduplicatione pro ἄγω, ἄγαγον) *conducere.* Quæ huc quadrant, ut ex ſeqq. liquet. Reineſius : *agaga eſt* intelligit πανοῦργον *(callidum)* & veteranum mancipium, omniumque numerorum, & conſummatæ malitiæ. *Iſidoro agagola, agagula* eſt lenocinator, pantomimus. *Sweertio* 1 *Analect.* 8, placuit eſſe Germanicum *gauckeler* ; ſed verius eſt formaſſe hoc è Latino *joculator* majores noſtros. In Conſtitut. Caroli *M. cocloarii*, item *cancelatores* cum maleficis & incantatoribus nominantur.

4. *ſtigma*] MS. *ſtigmam.*

5. *Adcognoſco*] Philoxenus : *Adcognoſcit*, ἐπιγινώσκει. Schefferus.

6. *Cappadocem*] Synecdochicè pro *venali mancipio.* Cicero poſt reditum in Senat. *Cappadocem aliquem abreptum de grege diceres.* Horat.

Mancipiis locuples eget æris Cappadocum rex.

Cappadocum rex i. mango mancipiorum. Plaut. Curcul. *Cappadocem* pro *lenone* dixit. *Cappadoces* item perjuriis & infidelitate infames. Vnde tria peſſima *K, Kres, Kappadox, Kjlix.* C. Schrevel.

7. *nihil ſibi defraudat*] *nihil*, i. e. *non*, adverbialiter. Terent. in Andr. *nil me fallis. Sibi*, dativ. eſt perſonæ nulli non Verbo aptus. Poſueram antè, *ſe defr.* ſed nulla neceſſitas cogit, nimirum pro MSi, & Patav. *nihil ſibi defraudit.* Schefferus : *nihil ſibi defraudit.* Hoc verò eſt nullius precii. An ſcribendum, *nihil ſibi detrahi audit?* Audit laudes ſuas ſine fuco plenè integréque celebrari. Sic jocó potuit dictum eſſe.

8. *hoc enim nemo parentat*] *Hoc*, ſcribe *huic.* Tilebom. Quid hîc eſt *parentat?* Legerem diviſim, *par exſtat*, hoc eſt, hac re nemo eſt par, illi nempe Cappadoci. Schefferus. *hoc e. n. parentat. Hôc* eſt ablat. cauſæ, valetque *propterea.* Nimirum, *ei qui*

Digitized by Google

tilla noli zelotypa esse. Crede mihi, & vos novimus. Sic me salvum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam [1] *debatuere, ut etiam dominus suspicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed* [2] *tace lingua, dabo panem.* † *Tanquam laudatus esset nequissimus servus lucernam de sinu fictilem protulit, & amplius semihora tubicines imitatus est, succinente Habinna, & inferius labrum manu deprimente, Vltimo,* [3] *etiam in medium processit, & modo arundinibus quassis choraulas imitatus est, modo lacernatus cum flagello* [4] *mulionum fata egit; donec vocatum ad se Habbinas basiavit, potionemque illi porrexit,* ‡ *&,* [5] *Tanto melior, inquit,* [6] *Massa dono tibi caligas.* † *Nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi* [7] *epidipnis esset adlata,*

† *Excelpius.* ‡ *Habinnas.* † *Excelpius.*

se defraudat inopsque decedit, non est qui justa persolvat. aut: *non se solet defraudare, qui alteri parentat.*

1. *debatuere*] pro MS. & Pat. *debastuere.* Schefferus: Gladiatorium est *batuere*, fitque basilis per imaginarium cognomen. Sueton. Calig. 32. *Mirmillonem è ludo rudibus secum batuentem.* Hinc ergo *debatuere*, ut *depugnare*, *debellare*, ac similia.

2. *tace lingua*] pro MSi, & Patav. *t, linguam.* Tilebom. *Tace linguam*, lego, *sed tene linguam.* Schefferus: Ratio postulat, *tace lingua.*

3. *etiam*] MS. *&.*

4. *mulionum fata egit*] i. *fortunam vitaque genus cum fabulam repræsentavit.* Sic pro MSi, & Patav. *molionum fata* (Patav. *fato*) *egit.* Schefferus: *molionum fato egit.* Suspicor, *mulionem fato egit.* Illud *fato* explico, sermone, loquelâ, clamore, nisi malis, *fatu.* Mulas voce agi notum est, & docet eleganter istos mulionum clamores vel unicus Claudianus, in Epigr. de mulabus Gallicis:

Absentis longinqua valent præcepta magistri,
Hæc fistit rapidas, hæc properare facit.
Læva jubet; lævo deducunt limite gressum:
Mutavit strepitum, dexteriora petunt.

5. *Tanto melior*] Terent. Heaut. III, sc. 2. *Tanto hercle melior.* Schefferus. *Tanto melior, inquit.* Laudandi formulam hanc primus apud Ovid. 14 Metam. v. 657, observavit exactissimus *Grenovius*, & simul inepto distichô, quod nullus manuscriptorum agnoscebat, Poëtam exoneravit *l.* 2 *Observ. c.* 21. Adhibuit eandem *Seneca l. de Tranq. an. c.* 15. *Laudemus tenias dignum laudibus, & dicamus, Tantò fortior, tantò felicior! effugisti casus humanos, livorem, morbum.* Idem *Ep.* 31. *admirabor & clamabo, Tantò melior surge & respira.* Reinesius.

6. *Massa*] pro MS. & Pat. *massa.* Schefferus: *Massa.* servi nomen.

7. *epidipnis*] ultima pars cœnæ. Martialis XI Ep. 52.

Hinc seras epidipnidas parabit.

Schefferus. Reinesius in præfat. Perpensiùs cogitandum propono Doctis, quod observare videor in oeconomia sive dispositu Cœnæ hujus; esse in ea alia quædam, quæ Arbiter ne quidem somniare potuit. Post recensita à vetere Petronio fercula, tanquam soluta cœnâ, *aper prima magnitudinis* adponitur, mox *sus ingens tomaculis & botullis fartus*, tùm *apophoreta*, ad hæc *vitulus elixus*, & *matteæ*, & *secunda mensa.* Cùm autem matteæ ultimum cœnæ conficerent, post tertium missum,

Digitized by Google

Lata, [1] turdis filigine, uvis paſſis, nucibuſque [2] fartis. Inſecuta ſunt Cydonia etiam mala ſpinis confixa, ut echinos efficerent; & hæc quidem

ſum, ὕστερον ἐπὶ πᾶσιν εἰσφερόμενον (& *poſtrema omnium inferrentur*) ut ex *Athen. lib.* 14 notum eſt; imòque Molpis Lacedæmonius ματτύας exponit ἐπιδειπνίδας; quî factum ut (hîc) *epidipnis è turdis fartis filigine, uvis paſſis, & nucibus; è cydoniis confixis ſpinis, anſere altili, circáque piſces & omnium avium genera* demum adferatur? Non cadit in Petronium ea inſcitia (niſi ſi eam ſimulare dicere lubeat, cùm omnia hîc ſub fictione agantur) ut tres παρεφθίσεις ſeu miſſus cujuſque cœnæ, & præter hos epidipnida, quod patet è *Mart. lib.* 8 *Ep.* 32, mattyas autem & epidipnida eaſdem eſſe ignoraret; ſunt iſta ab interpolatore, vel ſemidocto vel φιλοπαίγμονι (*ludos amante*) &c. Reſpondeo. Quamquam apud Ælianum Molp. Lacedæmonium ματτύας, ἐπιπύκτην bis l. 4, c. 8 exponentem legam. l. 14 μὴ τὸ δοκοῦν, τεμάχη δὲ πτερύγων, ἐπιφορήματα, παιγνιλία, &c. ſynonymicè pro *menſâ ſecundâ*, vix ἐπιδειπνὶς, occurrunt. Quidquid tamen ejus ſit, eſt diſcrimen *mattyarum*, & *epidipnidis* ſaltem conceptûs; illis materies, hæc tempus indigitatur. Res verò ita ſe habet. Accedente de cœna ſacri novendialis magna cum frequentiâ novo hoſpite Severo Habinna collega & familiari Trimalchionis, habita ſecum ſcintillâ, cùm jam cœna libera ad apophoreta, & mattyas ſeu menſas ſecundas, imò ipſum diſceſſum & valedictionem oſculumque imaginis Trimalchionis eſſet perducta: invitatur, poſt pauca, in horum gratiam Fortunata conjux Trimalchionis quæ hactenus non accubuerat, datur non exiguum tempus mutuis colloquiis, oſtentandis lautitiis, & poculis, uſquedum Trimalchio *menſas ſecundas* (non alias, novas) i. mattyas ſeu bellaria juberet adferri. Sic apud Virgil. 1 Georg.

Non ego te Diis & menſis accepta ſecundis
Tranferim Rhodia.

Horat. 2 Serm. Sat. 2.

— tum penſilis uva ſecundæ
Et nux ornabat menſas cum duplice ficu.

Cic. ad Attic. l. 14. *Hæc ad te ſcripſi appoſita ſecunda menſâ.* Plin. l. 9, c. 35. *inferri menſam ſecundam juſſit.* Et ap. Ælian. *mattea* & *menſa ſecunda* ſemper æquipollent. Docta familia, quia mattyæ jam antè obtinuerant, & pars forſan in repoſitoriis ante oculos adhuc ſtabant, *altilium nimirum gallinarum pro turdis*, & *ovorum anſerinorum pileatorum*, *menſas ſecundas* hoc eſt novas menſas ſublatis prioribus omnibûs adfert, & inſuper *ſerobem minii ac croco tinctam humi ſpargit.* Ibi Trimalchio: *Peteram*, inquit, *hoc ferculo* (altilium gallinarum, & ovorum pileatûm) *eſſe contentus, ſecundas enim* (revera in jam mutaris, & antè appoſitis bellariis) *habetis menſas: attamen* coque) *ſi quid belli habes adfer.* Sicque in ſecundis menſis, nova quaſi, eſto in uno miſſu, in honorem maximè novi hoſpitis inſtruitur cœna. Tandem ſequitur *epidipnis*, quæ quòd reapſe ultima pars cœnæ, ac renovatæ conſectarium eſſet, inque multam noctem protracta, ac longè prioribus tragematis magnificentior, id nominis meritò præ illis meruit. Sic ego, ubi Dn. Reineſius inſcitiam fodicat, tantumnon ſummam artem ipſiſſimumque Petronium invenio.

1. *turdis filigine*] pro MSi, & Patavin. *t. iligine.* Tilebom. Schefferus, & N. Heinſius.

2. *fartis*] MS. *farſis* antiquè, unde *farſura*; niſi potius pætulo libra-

dem tolerabilia erant, si non [1] *ferculum longe* [2] *monstruosius effecisset, ut vel fame perire* [3] *maluissemus. Nam cum positus esset, ut nos putabamus, anser altilis circaque pisces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio :* † *Quicquid videtis hic positum, de uno corpore est factum.* ‡ *Ego, scilicet homo prudentissimus, statim intellexi quid esset, & respiciens Agamemnonem :* [4] *Mirabor, inquam, nisi omnia ista defricta sunt, aut certe de luto : vidi Romæ Saturnalibus ejusmodi cœnarum imaginem fieri. Nec dum finieram sermonem, cum Trimalchio ait :* † *Ita crescam patrimonio, non corpore, ut ista cocus meus de porco fecit. Non potest esse pretiosior homo. Volueris,* [5] *de vulva faciet piscem, de lardo palumbum, de perna turturem,* [6] *de colo suis gallinam ; & ideo, ingenio meo, impositum est illi nomen bellissimum, nam Dædalus vocatur : & quia bonam mentem habet,*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.*

rio nostro debeatur, cujus *calligas*, *bastiavit*, *zelotipa* nunc viso.

1. *ferculum*] MS. *fericulum.*

2. *monstruosius*] Varro apud Gellium III, cap. 16 dicit, *non recepisse hujusmodi quasi monstruosas raritates.* Sic enim ibi habent, teste Vossio, libri veteres, & confirmat meus in membrana. Glossæ τερατώδης, *monstruosus, portentuosus.* Tertull. de Resurr. c. 9. *de posteritate monstruosum.* Apulejus *mirati monstruosas asini delicias.* Schefferus.

3. *maluissemus*] pro MS. & Patav. *malemus.* compendium modò suprà in MS. deficit.

4. *Mirabor i. nisi*, &c.] MS. pro Patav. *Mirabar.* Schefferus : *mirabar, inquam.* Hæc sic lego : *mirabor, inquam, nisi omnia ista de fricta sunt.* Plaut. Amphit. 1, scen. 1. *Mira sunt, nisi invitavit sese in cœna pluscul̃um.* Petronius similiter, quanquam sensu contrario : *non miror, si te populus lapidibus prosequitur.* De *fricta*, pura *re*, quanquam mallem *fricto.* Glossæ: τετριμμένον, *frictum.* Philoxenus: *Fricta*, τετριμμένα. *defricta.* Vno verbo à *defrico* fricando purgo, ἀπομάσσω. At MS. in m. *al. defuncta.* i. *de cadavere*, pars pro toto : nam *defunctum*, more Græcorum, substantivè *cadaver.* Sen. *defuncta nullis planctibus revocantur.*

5. *de vulva*] pro MSi, & Patav. *bulla.* Schefferus : *de bulla.* Quomodo, *de bulla?* Puto fuisse, *de bulba*, hoc est, *de vulva.* Ita suprà fuit *berbex*, seu *bervex*, pro *vervex.* Nempe vulva porcæ in precio apud veteres ; & hic omnia de porca in sequentibus, lardum, perna, &c.

6. *de colo suis*] i. *intestino crasso s.* pro MSi, & Patav. *d. colapio.* scribe, *coliphio.* Tilebom. *de colapio.* Hoc corruptum est. Num scribendum, *de coliphio.* Coliphium est genus panis, cujus meminerunt Plautus & Iuvenalis, sicut quidem vulgò putant. At quid hic panis? Rectius Salmasius, qui appellat partem animalis aridam maximè ac siccam, ut est femur, atque Græcis non κωλύφια solummodo & κωλῦναι, sed & κωλήπτια dici, quod cum nostro convenit proximè. *Schefferus.* Sed cùm *perna* ex qua *turtur*, coxam utramque posteriorem & priorem, parteisque suis maximè aridas & siccas complectatur, non video hic denuo *colepium* posse repeti.

1. *attu-*

Digitized by Google

habet, [1] *attulit illi Roma unus cultros* [2] *Norico ferro ;* ‡ *quos ſtatim juſſit adferri, inſpectoſque miratus eſt,* [3] *& nobis poteſtatem fecit, ut* [4] *mucronem ad buccam probaremus. Subito intraverunt duo ſervi, tamquam* [5] *qui rixam ad lacum feciſſent ; certe in loco adhuc amphoras habebant. Cum ergo Trimalchio jus inter litigantes diceret, neuter* [6] *ſententiam tulit decernentis, ſed* [7] *alterius amphoram fuſte percuſſit. Conſternati nos inſolentia ebriorum, intentavimus oculos in prœliantes, notavimuſque oſtrea, pectineſque* [8] *è caſtris labentia,*

‡ *Excalpsit.* *quæ*

1. *attulit illi Roma unus*] *Vnus* abſolutè, pro quidam, aliquis. ut ſuprà, *unus ſervus.* pro MS. & Patavin. *attulit illi Romam unus.* Quamquam in MS. *m* finale τῷ *Romam* non expreſisè, ſed tenuis compendii rectæ virgulæ notulâ ſuperne viſâtur, non ut aliàs indubiè *m*, aut *s* in fine flexuosè ſolet appingi. Tetigi autem ſuprà, & deinceps pluries quàm ſperaveram obſervavi, etiam compendia MSi non ſemper ſignificare ſed inania eſſe; docebit editio utriuſque Fragmenti, procul dubio cum compendiis. Schefferus : *attulit illi Romam unus.* Corrige, ut volebat Nob. Heinſius : *attuli illi Roma munus.*

2. *Norico ferro*] quod effoditur ex alpibus Noricis, in quibus venæ ferri optimæ. Plinius XXXIV, c. 14. *Alicubi vena bonitatem hanc præſtat, ut in Noricis.* Adde Martialem IV Ep. ad Lucium. *Io. Schefferus.*

3. *&*] MS. *etiam.*

4. *mucronem ad buccam probaremus*] Quomodo apud Suetonium in de Cl. Rhetor. cap. 6. Sextum Clodium jocatum legimus, *Fulviam Antonii uxorem, cui altera bucca inflatior erat, acumen ſtili tentare.* Schefferus.

5. *qui rixam ad lacum*] MS. pro Patav. *locum.* Schefferus : *rixam ad locum.* Suſpicor, ſcribendum eſſe, *rixam ob lorum*, putoque *lorum* illud intelligi, quo revinctam quiſque ad collum fortè habebat amphoram. Nam loris ſuſpenſa geſtaſſe iſtæc oneroſiora, & res docet ipſa, & exemplum lecticarum, de quibus videat Electa Lipſii, qui volet, nos quoque aliquando in de re Vehicularia monſtrabimus.

6. *ſententiam tulit*] ſic videlicet, ut eâ ſe contentum redderet. Sic *ferre conſilium* apud Martianum lib. 1. *Conſilium vix ferre meum.*— Scheffer.

7. *alterius amphoram fuſte percuſſit*] Crates auditori novitio Zenoni ollam lenticula coctâ plenam ferendam per Ceramicum tradiderat; cujus miniſterii cùm eum pudere animadverteret πεπίονες τῇ βακτηρίᾳ κατεαγότι τὴν χύτραν (*baculâ percutiens confregit ollam*), *Laërt. lib. 7. Arſen. in apophth.* Th. Reineſius.

8. *è caſtris labentia*] Illud *caſtris* hîc ineptum eſt. Puto *teſtis* ſcribendum. Et fuere fictiles amphoræ, ut notum. Niſi malis, *cruſtis.* Interpres vetus Horatii à Cruquio editus : *Cruſtas quando in feminino dicimus, fragmenta ſignificamus.* Schefferus. Quæ hic de rixantibus primùm, & rejecta ſententiâ Trimalchionis mox prœliantibus ſervis narrantur, deſtinato ſic conſiliò acciderunt, ut è *caſtris* i. loco prœlii, pro miſſilibus lapidum, *oſtrea*, & *pectines* volitarent; potuitque fieri, ut vel inſtar caſtrorum aliquid ſubitò emicaret ſervis pugnantibûs, vel ſocii utrinque accurrerint. Aut ſi neutrum horum, nihilominus *è caſtris* rectè poſitum autumo ad ſignificandum, ſic ferociter

Digitized by Google

quæ collecta puer lance circumtulit. Has lauticias æquavit ingeniosus cocus; in craticula enim argentea cochleas attulit, & tremula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quæ sequuntur: [1] *inaudito enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi, pedesque recumbentium unxerunt, cum ante crura, pedesque, talosque* [2] *corollis vinxissent. Hinc ex eodem unguento in vinarium, atque lucernam liquatum est infusum.* [3] *Iam cœperat Fortunata velle saltare: jam Scintilla frequentius plaudebat, quam loquebatur. cum Trimalchio:* † *Permitto, inquit, Philargyre, & Carrio, &* [4] *si prasianus*

† *Trimalchio.*

ter variaque arte pugnasse duos, quasi essent plures; *intentatosque* spectatorum *oculos* meruisse. Rectè etiam locus pugnæ *castra* dicuntur, quandoquidem hoc quidquid erat per speciem rebellionis contigit, quæ non alibi frequentior quàm in castris, aut stativis. Nec refert si duo solùm fuerint; *castra* hæc innotuere per conflictum, eratque in conspectu Trimalchio imperator, qui tunc partem exercitûs secum habebat, pars officium faciebat. *Fustibûs* denique & saxis pugnare, antiquus bellandi modus.

1. *inaudito more* &c.] Quomodo *inaudito?* Athenis quidem mos fuit, ἐφ' ὅτῳ τοὺς πόδας τῷ περιφορήτῳ ἐναλείφειν μύρῳ (*etiam pedes in deliciis ventium unguentis illinere*), probatque è Cephisodoro, Eubulo, Antiphane & Anaxandride *Athen. l.* 13 *extr.* de Arabibus, Syris, & Babyloniis alii. At etiam Romæ usitatum id: *Vidimus* inquit *Plinius l.* 13 *c.* 3, *etiam vestigia pedum tingi* (unguentis), *quod Othonem monstrasse Principi Neroni ferebant. Inauditum* igitur dixerit pro eo quod novum eo tempore & primùm receptum. *Th. Reinesius.*

2. *corollis vinxissent*] MS. *coronis v.* Patav. edit. *coronis junxissent.* Scheffer us: *coronis junxissent.* Scribe, etiam Nob. Heinsii sententiâ, *vinxissent.* Horatius 1 Carm. 7.

Tempora populea fertur vinxisse coronâ.

3. *Iam cœperat Fortunata velle saltare*] i. e. jam saltare cœperat. Peculiaris Verbi *velle* ratio, ut adjunctum alteri verbo faciat pleonasmum, & sit superfluum. *Lucretio* familiaris iste usus ejus: ut l. 2.

—— indicium mortalibus edunt
Insidi maris insidiæ viresque dolumque
Vt vitare velint.

Et mox:

—— —— prædicere ut armis
Et virtute velint patriam defendere terram.

Tibullo l. 1 *El.* 2. *Vidi ego.... manibûs canos fingere velle comas. Macrob.* 5 *Sat.* 17, *locus dignus est, ut eum velimus altiùs intueri.* & *Iacobus Benevent. c.* 75, *Deus credita cùm repetit, nemo dolere velit:* nim. ut bonæ fidei debitor, reddere non doleat, aut gravetur. *Reinesius.*

4. *si prasianus*] MS. & Patav. *si prasimanus.* Scheffer us: *& si prasimanus.* Corrige: *&, si prasinianus es.* Docent sequentia abunde, ubi de prasinæ factionis victoria. *Prasinianus*, qui prasinæ favet factioni. quanquam fortè rectius sit, *prasianus.* Antonius vita suâ: Τὸ μητε ωρασιανὸς, μητε βενετιανὸς (*neque prasianus, neque venetianus*). Neronem mirum quantum faviſſe factioni prasinæ res est notissima vel ex Suetonio. *Io. Schefferus.*

1. *dic*

ſtatus es famoſus, [1] *dic & Minophile contubernali tuæ diſcumbat.* † *Quid multa? pene de lectis dejecti ſumus, adeo totum triclinium familia occupaverat. Certe ego notavi ſuper me poſitum cocum, qui de porco anſerem fecerat, muria, condimentiſque fœtentem. Nec contentus fuit recumbere, ſed* [2] *continuo Epheſum Tragœdum cœpit imitari, & ſubinde dominum ſuum ſponſione provocare,* [3] *Si præſinus proximis Circenſibus primam palmam.* [4] *Diffuſus hac contentione Trimalchio:* ‡ *Amici, inquit,* [5] *& ſervi homines ſunt, & æque* [6] *u-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

num

1. *dic M. tua*] MS. pro Patav. *d. M. tuo.* Schefferus: *dic & Minophile* Suſpicor ſcribendum, *Minophilo.*

2. *cocus continuo Epheſum Tragœdum cœpit imitari*] Librarius more ſuo tranſponens literas dedit *Epheſum:* quem ſine omni dubio Petronius omnis antiquitatis; ſi quiſquam peritus, *Theſpim* dixerat tribu Icarienſem, æqualem Soloni:

Ignotum tragica genus invenisse Camœna
Dicitur & plaustris vexisse poëmata
Theſpis,

Quæ canerent agerentque peruncti fœcibus ora,

inquit *Horatius art. Poët. v.*275. Imitatus autem Theſpim cocus eò quòd eſſet perſonatus vel quovis modo velata facie: cujus rei inventor Theſpis. Perſonatus autem ideo, ut liberiùs agere poſſet cum domino, cum quo diſcubuerat. *Tb. Reineſius.*

3. *Si præſinus — primam palmam*] ſc. *obtenturus*, vel *retuleris.* Tilebomenus: In his procul dubio quidpiam deeſt. Sufficiet-ne ſi legas: *ſi Præſinus ſis, ejiciat, nonne proximis Circenſibus primam palmam habebis?*

4. *Diffuſus*] An liberior, effuſior factus, ut ad animum referatur? Sic *diffuſionem animi* dixit Seneca de Vita beata cap. 5. Inclino eò potiùs, ut accipiam pro *confuſus*, quod habet infrà in re non abſimili: *qua voce confuſus Trimalchio.* Io. Schefferus:

5. *& ſervi homines ſunt*] Si ab uno homine, quem Deus finxit, originur, certè conſanguinei ſumus, inquit *Lact. 6 div. Inſt.* 10; *eadem omnibus principia, eademque origo, L. Sen.* 3 *de Benef.* 28: *Quintil. Decl. xiij:* & *Julian. in Ep.* ἀνθρωπῳ ἀνθρωπος πολι ἐκειν πᾶς ἐστι συγγενὴς (*homo omnis volens nolens alteri eſt cognatus*). Hinc illæ de ſervis humanè habendis præceptiones Sapientum, *Philemonis, Catonis l.* 4 *Diſt.* 44: *S. Barnaba in Epiſt. Sen. Ep.* 47. & Leges Poteſtatum. Aureus in hoc *M. Seneca Contr. l.* 7, *Declam.* 6: *L. l.* 1 *de Clem. c.* 18. & *Iſidorus Peluſiota L.* 1 *Ep.* 471, Τοῖς οἰκέταις χρηστέον οἷς ἰσοτιμίας. ἀνθρωποι γάρ εἰσι κἀκεῖνοι ἡμῖν ἢ γὰρ αὐθλητὴς, ἢ τύχη πολέμου, ἢ τυραννὶς ὁπλων τοῦτο ἐποίησεν ἡ κτήσεως, ἀλλ' ὁ πάντων ἴσον ἡμῖν καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ μιλήσιον πρίσει (*Servis cupiendum ut nobis ipſis; homines enim ſunt, ut nos. quos quidem occupatio, aleæ belli, tyrannis armorum inter poſſeſſiones deputavit: ſed, & naturâ unum ſumus, & fide, & futura cauſa dictione*). nimirùm ad exitum ventum eſt, omnes in æquo ſumus. Philoſophaſter Trimalchion, qui Philoſophum ſe numquam audiviſſe gloriatus infrà, è ſchola Stoicâ iſtud ſublegit, uti & alia quædam, inprimis iſtud περὶ προνοίας (*de cognitu*) ſuprà, quod optimè intelligi poteſt è *Ciceronis ad Patrum Ep.* 22. *lib.* ix. Reineſius.

6. *unum lactem*] Plaut. Bacch. v, ſcen. 2. *nec lactem, nec lanam ullam habent.* Schefferus.

1. *aquam*

num lactem bibérunt, etiamsi illos malus fatus oppresserit : tamen me salvo cito [1] *aquam liberam gustabunt. Ad summam,* [2] *omnes illos in testamento meo manumitto. Philargyro & fundum lego, & contubernalem suam. Carrioni quoque insulam, & vicesimam, & lectum stratum. Nam Fortunatam meam heredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis : & hæc omnia publico ideo, ut familia mea jam nunc sic me amet, tamquam mortuum.* † *Gratias agere omnes indulgentiæ cœperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar testamenti jussit adferri, & totum à primo ad ultimum, ingemiscente familia, recitavit. Respiciens deinde Habinnam :* ‡ *Quid dicis, inquit, amice carissime ? ædificas monumentum meum, quemadmodum te jussi ? Valde te rogo, ut secundum pedes statuæ meæ catellam* [3] *pingas, & coronas, & unguenta, &* [4] *peractas omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio post mortem vivere. Præterea, ut sint* [5] *in fronte pedes centum : in agrum pedes ducenti.*

† *Eucalpius.* ‡ *Trimalchio.*

[1] *Omne*

1. *aquam liberam gustabunt*] liberabuntur ex servitute. Ovid. 1 Amor. El. 6.

— Sic unquam longa relevere catenâ,
Nec ibi perpetuò serva bibatur aqua.

Schefferus.

2. *omnes illos in testamento meo manumitto*] Hæc plena libertas erat non minùs quàm illa quæ apud Consilium, aut apud Consulem, ProCos. Prætorem, Præsidem provinciæ, Legatumve Cæsaris, vel alium magistratum, cui hujusmodi jus esset, manumissione conferebatur, *l.* 5, 7 *D. de Manum. vind. l.* 4 *C. de Vind. lib. & apud Conc. manum.* Eadem vocabatur *justa*, vindictæ impositione munita, *l.* 2 *C. Si adversùs libert.* & quidem pro tribunali; à qua differebat *data inter amicos* : quam nominat *Cajus Inst. l.* 1. & *Sen. l. de Vita beata c.* 24. & altera *per mensam* dicta, quando libertatis capiendæ gratiâ servus convivio domini adhibebatur; & de hac explicanda sunt verba autoris initiò hujus fragmenti : *Venerat jam tertius dies, id est, expectatio liberæ cænæ :* nim. qua dominus liberam aquam gustaturos esse hìc promittit. *Reinesius.*

3. *pingas*] Hoc suspectum est. Fuit nempe lapidarius Habinnas, uti liquet ex superioribus. at lapidarii non pingunt. An legendum, *fingas ?* nil definio. *Schefferus. pingas.* Elegantiæ causâ dictum. Et sunt valde cognatæ hæ artes, fine, & formâ. materiâ differunt.

4. *peractas*] pro MSi *petrasitis*, & Patav. *petractis*. Schefferus : *petractus omnes pugnas*. Mallem pro, *petractis*, quod est nihili, *peractas omnes pugnas*. Quomodo apud Virgilium sunt *peracta cades*, apud Ovidium, *peracta bella*.

5. *in fronte*] Putes rectiùs, *in frontem*, quia sequitur, *in agrum*. Sed sic & Inscriptio vetus apud Gruterum p. 851. & Horat. 1 Sat. 8.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum.

Schefferus. Sensus verborum: Locus sepulturæ ubi tu Habinna mihi monumentum es statuturus, habeat *in fronte*

Digitized by Google

[1] *Omne genus etiam pomorum volo sit circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim* [2] *falsum est, vivo quidem domos cultas esse: non curari eas, ubi diutius nobis habitandum est; & ideo ante omnia adjici volo:* HOC. MONUMENTUM. HEREDEM NON. SEQUATUR.

Caterum erit mihi cura, ut testamento caveam, ne mortuus injuriam

fronte i. ea parte quæ viam publicam spectat *centum*, *in agrum* i. quæ agros conjunctos habet *ducentos pedes*. Sic ferè Dionys. Lambinus ad adlata verba Horatii l. 1 Sat. 8.

1. *Omne genus etiam pomorum*] pro MSi, & Patav. *o.g. enim poma*, MS. *pomorum*. Reinesius: *Omne genus enim poma*. leg. *omne genus etiam*: quod respondet præmisso modò *præterea*, ut sit loco συνδέσμου (*conjunctionis*): nim. istud volo, & hoc quoque. Solet aliàs τὸ *enim abundare* cum singulari gratia sermonis; ut in istis *Plauti Persâ a. 2, sc. 2, v. 45. P. Malè operam locas. S. Quî? P. Quia enim mihil amas, cùm ingratam amas.* & *Terentii Andr. a. 5, sc. 2, v. 4. Imò enim nunc quàm maximè abs te postulo atque oro.* Sed hic locum non habet ea figura παρέλκοντος (*vocis vacantis, abundantis*); sequitur enim proximo membro orationis: *Valde enim falsum est.* Pro *poma* verò legendum *pomona*. Pomona est quod Græcè ὀπώρα, id est omnis generis fructus edules, qui autumnò matureſcunt, *Solinus c. 22 de Thule: larga & diutina pomona copiosa est*: quod *Dicaearchus* de Bœotia esse ἐμπορον τῆς ὀπώρας οὐδενὸς ἄφορον dixit. Vult igitur arboretum vel pomarium circa monumentum suum instrui, esseque ibi *vinearum largiter*. Maceriis, muris, septis, sepulcra claudi, ornari etiam ædificiis pertritum est; hortos iisdem adjacere & addici adparet ex Inscr. Gratianensi 12, DCXXX. in qua Hermes quidam, *hi horti*, inquit, *uti optimi maximique sunt cineribus serviant meis: ex horum reditu Curatores vestiantur natali meo, & rosam præbeant in perpetuum.* De vinels testatur lapis Sanct-Andreanus; quem V. C. *Carolus Sponius* Med. Collegiatus Lugdun. in Sequanis mihi descripsit; in eo profitetur Rufius quidam Satyrus, quòd suæ suorumque memoriæ ædificium cum vinea & muris, & ad tutelam ejus & ad cœnam omnibus incolis ponendam KL. Febr. sicuti & rudecam in opus, sc. vineæ, addiderit. Nim. fiebant ista tam in tutelam, custodiam cultumque monumenti, ut id integrum præstaretur, per sumtus refectioni necessarios, quàm ut è proventibus annuis constitutæ profusiones, erogationes, & sparsiones missilium exhiberi possent; ut pluribus doceo *Comm. ad* 112 *Classis vj.* Schefferus: *poma*. Suspicatur Nob. Heinsius, *pompa*. Quid? si *pomi*. Sanè arbores ad ornatum sepulchrorum adhibuisse, docent veteres. Vide Meursium in Funere c. 41, ubi de buxo & palmite. Augusti Mausoleum circà alnos habuit, ut Strabo auctor est lib. v. Postremò Vlpianus l. æde sacra ff. de Contr. Empt. nominatim *intra maceriam sepulchrorum loca plura hortis, vel cæteris culturis servata* commemorat.

2. *falsum est*] Non concoquo! mallem, *falsum*. Cicero 11 de Orat. *Valde hæc videntur: & hercle omnia, quæ à prudentibus, quasi per dissimulationem non intelligendi, subabsurdè falsèque dicuntur.* Schefferus. *falsum est*. Id est *vanum*, quodque veram humanitatis considerationem, & prudentiam agendi *mentitur*.

1. *anulis*

Digitized by Google

juriam accipiam : præponam enim unum ex libertis ſepulcro meo, cuſtodiæ cauſa, ne in monumentum meum populus cacatum currat. Te rogo, ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes : & me in tribunali ſedentem prætextatum, cum [1] *anulis aureis quinque, & nummos in publico de ſacculo effundentem ; ſcis enim, quod epulum* [2] *dedi, et binos denarios:* [3] *facias, ſi tibi videtur, & triclinia: facies & totum populum ſibi ſuaviter facientem. Ad dexteram meam* [4] *ponas ſtatuam Fortunatæ meæ columbam tenentem : & catellam cingulo adligatam ducat : & Cicaronem meum : &* [5] *amphoras copioſas, gypſatas, ne effluat vinum : & unam licet fractam ſculpas, & ſuper eam puerum plorantem : horologium in medio, ut quiſquis horas inſpiciet,* [6] *velit, nolit, nomen meum legat. Inſcriptio quoque vide diligenter ſi hæc ſatis idonea tibi videtur.* [7] C. POMPEJUS. TRIMALCHIO. MAECENATIANUS HIC. REQUIESCIT. [8] HUIC. SEVIRATUS AB-

1. *anulis*] Antiquè pro *annulis*. Veteres enim conſonantes non geminabant.

2. *dedi, & binos*] pro MS. & Pat. *d. b.* Schefferus : *epulum dedi binos denarios.* Conjuctio hîc omiſſa videtur.

3. *facias*] MS. *faciatis* ; ſi non *faciatur*, quod quidem confirmat ſecunda collatio Romæ inſtituta : ſed nihil opus tantum hujus compendiis tribuere : cui ead. p. *ingemeſcente, gipſadas*, aliáque clarè ſcripta objiciam.

4. *ponas*] MS. Patav. *ponet*.

5. *amphoras copioſas*] vinô refertas. Quomodo Petronius in editis : *Fortunam copioſam cornu abundanti* dixit. *Schefferus.*

6. *velit, nolit*] Seneca in Apol. *Velit, nolit, neceſſe eſt illi omnia videre.* Idem.

7. C.] *Cajus*, vel *Gajus* ; ut patet ex ſuperioribus.

8. HUIC. S. ABSENTI] Reineſius : Titulus, quem ſepulcro ſuo imponi voluit glorioſus iſte verbero Mæcenatianus prorſus ad formam priſci ritus factus eſt, accuratus & venuſtus; at clauſula VALE ET TU teſtatur de ſeculo non optimo, ut ἐπεισοδικῶς (*ſubintroductus*) videri poſſit ; priora enim interim ipſius Arbitri ſunto ; qui conſonant cum antecedentibus quibus hunc hominem deſcripſerat. Dixi quæ debebant plura *Comm. ad Inſcr. 14 Cl. IV.* Cæterùm τὸ PLUS (in ſeqq.) pravum eſt : leg. PIUS. FORTIS. FIDELIS. *Pietatis* laudem ſibi rapit ſcelero, cujus ne micam quidem habebat, nec enim uſquam dicitur Deos, ſacra, templa curaſſe; *fortitudinis*, nim. ejus in tricliniis & cubiculis : *in præteritos annos ſe retro agens & validus in voluptatibus quaſi juvenis exultabat :* fidelitatis, quam in cuſtodiendis, quæ domini incuriâ & ſtupore clepſerat, adhibebat, quippe παλαίτερος (*olim ſervus*). Et hæc quidem poſſunt ſub ſchemate dicta capi ; iſtud autem è vero quod NUNQUAM PHILOSOPHUM AUDIVERIT : quippe oſor erat omnis liberalis doctrinæ, *literis* pueros *inquinari & ſatuos reddi* delirabat, prorſus non *Mæcenatianus.*

HUIC

ABSENTI. DECRETUS. EST. CUM. POSSET. [1] IN. OMNIBUS. DECURIIS. ESSE. TAMEN. [2] NOLUIT. PIUS. FORTIS. FIDELIS. EX. PARVO. CREVIT. [3] SESTERTIUM. RELIQUIT. TRECENTIES. NEC UNQUAM. PHILOSOPHUM. AUDIVIT. VALE. ET. TU. † *Hæc ut dixit Trimalchio, flere cœpit uber-*

† *Excelpint.* *tim;*

HUIC SEVIRATUS. Auget ſplendorem hominis, abſenti decretum fuiſſe honorem, tanquam fugienti irrogaſſent. Eadem verò ratio Seviratûs ſic collati, qui GRATUITI, i. e. gratiæ pro meritis referendæ, in lapidibus frequentiſſimi: ad 99 Cl. 1.

1. IN. O. DECURIIS.] Intelligendæ ſunt Decuriæ Quinque, in quas digeſti erant, quos Prætores Vrbani e Civium potioribus, ut eſſent Iudices cauſarum planarum minutarumque legebant. Earum unam fuiſſe Senatoriam è *Cicer. 1 Verr.* obſervamus. Vocabantur illi ita lecti, miſſique in peculiare album *Selecti, Selecti Iudices, Iudices de Selectis, Iudices Selecti* ex v Decuriis; ut oſtendo ad *Inſcr. 113 Cl. vij.* In ſaxis multa eorum mentio eſt; in libris, niſi ſi apud Ciceronem & Senecam non ferè reperiuntur. In Coloniis & Municipiis legiſſe tales videntur Duumviri conſenſu Populi; vel etiam argumento 3 CCCCLXXV; & 2 MXCIX apud *Gruterum*, Ordo Decurionum, Auguſtalium, & Plebs univerſa. *Th. Reineſius.*

2. NOLUIT. PIUS. FORTIS] Sic nimirum Dn. Reineſius, pro priorib. NOLUIT. PLUS. FORTIS. FIDELIS. EX. Nec MS. errore hic caret, ubi ſic legitur: *eſſe, tamen voluit plus fortis fidelis ex.*

3. SESTERTIUM. R. TREC.] Divitiarum famam aucupabantur etiam vilia capita. Sup. de ſervo, *quinquaginta millibus exiſtimant mortuum.* Stolidum autem maximè, quòd ſuam patrimonii titulis ſepulcralibus inſeri curarent. Fecerat noſtro ſimilis Staberius, qui teſtamentò id caviſſe, conſtituta in hæredes pœnâ ni parerent, & quantum quiſque accepiſſet in marmore faterentur, dicitur. Præſtat de eo audire *Horatium 2, Sat. 3* ita philoſophantem:

— — quid ergò
Senſit, cùm ſummam patrimonii inſculpere ſaxo
Heredes voluit? quo ad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nil acriùs, ut ſi
Fortè minùs locuples uno quadrante periret
Ipſe videretur ſibi nequior. —

nim. ſolum divitem clarum, fortem, juſtum, ſapientem & regem, & quicquid volet, futurum; in pauperem iſta nequaquam cadere exiſtimaverat. *Reineſius. Trecenties Seſtertium*, i. e. trecenties centena millia ſeſtertiûm, ſeu Philippicorum 750000. I. Lipſ. Hæc verò ſumma nequaquam reſpondet ſchemati ejus eorumve quos in Satyrico Arbiter principaliter exagitat, ut tot locis animadvertere fuit, quorum aliquot tetigi ad verba, *niſi quis Corinthum habeat.* Et *ſeſtertium trecenties* trullam myrrhinam Arbiter moriturus fregit, quò menſam Neronis exheredaret, ut prima p. habuimus; ſeſtertium trecenties etiam Titus, ſuprà in Fragmento hoc, filio ſuo reliquit; ſeſtertium trecenties, infrà, commune diteſcere cupientium votum fuiſſe, totidemque Eumol-

tim; flebat & Fortunata: flebat & Habinnas. tota denique familia, tamquam in funus vocata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam cœperam etiam ego plorare, cum Trimalchio: † *Ergo, inquit, cum sciamus nos morituros esse,* [1] *quare non vivamus? Sic vos felices videam,* [2] *conjiciamus nos in balneum, meo periculo non pœnitebit. Sic calet tamquam furnus.* † *Vero,* [3] *vero, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil malo:* † *nudisque consurrexit pedibus, & Trimalchionem* [4] *gaudentem subsequi. Ego respiciens ad Ascylton: Quid cogitas? inquam; ego enim, si videro balneum, statim exspirabo.* [5] *Assentemur,* † *ait ille, & dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus.* † *Cum hæc placuissent, ducente per porticum Gitone ad januam venimus: ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Ascyltos etiam in piscinam ceciderit: nec non ego quoque ebrius,*

‡ *Trimalchio.* ‡ *Habinnas.* ‡ *Eucolpius.* † *Ascyltos.* ‡ *Eucolpius.*

pum in Africa fundis habuisse, quin Trimalchionem uno naufragio trecenties HS. amisisse, nec sensisse deprehendemus, ut taceam Senecæ mensas. Sic verò exacta arte hæc celantur. Dicemus tamen *Sestertium Trecenties reliquisse*, poni pro perfectissimis divitiis quales votis Trimalchionis mortalium ditissimi respondebant, ut patet ex jam dictis.

1. *quare non vivamus*] Petronius in editis:

Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus:

Ergo vivamus, dum licet esse bene. Schefferus. Vibius Gallus Rhetor apud *Senec. Contr.* 14. *Convivia cetera tui dicunt, Bibamus: moriendum est.* Th. Reinesius.

2. *conjiciamus*] Petron. in editis: *in eundem locum me conjeci.* Schefferus. A cœna Trimalchion ad convivas dicit; *conjiciamus nos in balneum.* Est contra morem Romanorum hoc, qui loti cœnitarunt: Suprà. Sed meminerimus à Petronio hic describi hominem ἰδιόφρονα, παραφρονοῦντα, ἀντιπαροῦντα, αὐθάδη, ἄρτιον ὄν (*non-hominem, præter & contra communem morem agentem, sibi placentem, aliis miscerì nolentem*) & prorsus sui sensûs. *Reinesius.*

3. *vero* &c. *nihil malo*] Scio, apud Ciceronem in de *L. L.* 1; *& Terent. Adelph.* III, *sc.* 2, illud *vero* poni etiam ab initio periodi; sed hic vel repetitio demonstrat, esse legendum, *vere, vere.* Respondetque hoc superiori, *non pœnitebit. nihil malo.* Suspicio est, scripsisse nostrum, *nihil metuo*, i. e. non metuo, non adversum mihi est. Sic Terentius, *nihil audio ipsum.* Schefferus. *Verò*, hic est verè. Gellius: *Verène an falsò, incertum.* & refertur ad præcedens, *quare non vivamus?* hoc sensu: *Verè, verè: cum sciamus n. m. q. n. vivamus?* ego certè meo locó *nihil malo* quàm tecum, ô Trimalchio! *de una die duas facere.*

4. *gaud. subsequi*] *gaudentem* L. leg. *gradientem*, gradus moventem ad balneas. *Reinesius. Subsequi*, puto rectè se habere, ponique pro *subsequi cœpit*, vel *subsequebatur*, notissima narrantium figurâ. *Io. Schefferus.*

5. *Assentemur*] MS. in marg. *assentem, al. absentem.* Id verò est quod in præcedentibus monui, notas hujus

ebrius, qui [1] etiam pictum timuerat canem, dum naufragii opem ferto, in eundem gurgitem tractus sum. Servavit nos tamen atriensis, qui interventu suo, & canem placavit, & nos tremantes extraxit in siccum. Et Giton quidem, jam dudum [2] se ratione acutissima redemerat à cane; quicquid enim à nobis acceperat de cœna, [3] lavanti sparserat, at ille [4] avocatus cibo furorem suppresserat. Cæterum cum algentes utique perissemus ab atriense, ut nos extra januam emitteret: † Erras, inquit, si putas te exire hac posse, qua venisti. [5] Nemo unquam convivarum per eandem januam emissus est. alia intrant, alia exeunt. † Quid faciamus? homines miserrimi, & navageneris labyrintho inclusi, quibus lavari jam [6] cœperat notum esse. Ultro ergo [7] rogamus, ut nos ad balneum duceret. projectisque vestimentis, quæ Giton in adstu siccare cœpit, balneum intravimus, angustum scilicet, & cisternæ frigidariæ simile, in qua [8] Trimalchio rectus stabat;

† *Atriensis.* ‡ *Encolpius.*

jus non perinde magni faciendas.

1. *etiam*] MS. pro Patav. *&.*

2. *se ratione*] pro MS. & Patav. *servatione.* Schefferus: *servatione acutissima.* Puto hic, *se ratione acutissima*, scribendum esse. Sane *se* requirit sequens *redemerat*, quod cum altero vocabulo malè junctum peperit præsentem lectionem.

3. *lavanti sparserat*] cani objecerat. Horat. III Carm. 15: *Desine.*

— stellis nebulam spargere candidis.

de *latrante* diximus ad Phædrum nostrum. *In Schefferus.*

4. *avocatus*] MS. pro Patav. *evacuatus.* Schefferus: *evocatus cibo.* invitatus, allectus. Ita Silius lib. VII.

Evocat liquidis piscem penetralibus esca.

Reinesius: *Evocatus*, leg. *revocatus* à lacratu, demulsus offarum jactu.

5. *Nemo convivarum per.*] Reinesius: Veteribus Sapientibus est traditum, *Portam ingredi ipsis qua exieris*; apud *Cal. l. 4. Ant. c. 7.* alio verò sensu. Neque in balneo licebat exire quâ ingressi fuissent. *Luc. in Hippia* Ἀναπόδραστον ἐστὶ τὸ λουτρὸν ἐξ οὗ ἂν τις ἐκ τῶν οἴκων ἐκκύψῃ (*loto tibi non licet eadem domûs parte egredi*).

6. *cœperat notum esse.*] Credo, quia in piscinam ceciderant. Sed non dissimulabo, videri legendum, *votum esse*, propter algorem nempe, ut se balneo calfacerent. *Schefferus. Quibus lavari jam cœperat votum esse.* Mens est: Quid faceremus, labyrintho inclusi, cui paulò ante lavati & adhucdum algentes, balneum ultro intramus sic jubente necessitate. Hoc nondum est *votum*: obstat enim vel dimidia parte *miserrimos* dici, quòd non potuerint emitti.

7. *rogamus*] MS. *rogavimus.*

8. *Trim. rectus stabat, ac ne sic quidem* &c.] Locus sanè obscurus; quem tamen distinctione juvi, cætera sine mutatione sic capiam: *Trimalchio, rectus nimium nudus stabat, ac ne sic quidem* insuper (vel juxta, æquè, &c.) *pus*, e. 4. *L effugere* i. evitare. *Actionem* hic licet generalissimè accipiamus prout etiam verba complectitur, ut in *gratuitum actio.* Cic. pro Planco: *Quamquam à te nullam gratuitam actionem exspectabam.* & ipsum *agere*, est

bat ; ac ne ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit effugere : Nam nihil melius eſſe dicebat , quam [1] ſine turba lavari. & eo loco [2] ipſi aliquando piſtrinum fuiſſe. Deinde , ut laſſatus conſedit , invitatus balnei ſono diduxit [3] uſque ad cameram os ebrium , & cœpit Menecratis cantica lacerare , ſicut illi dicebant , qui linguam ejus intelligebant. Cæteri convivæ circa labrum manibus nexis currebant , & [4] gingiliſmo ingenti clamore exſonabant : alii autem, aut reſtrictiùs manibus anulos de pavimento conabantur tollere : aut poſito genu cervices poſt terga flectere , & pedum extremos pollices tangere. Nos dum alii [5] ſibi ludos faciunt , [6] in ſolio , quod Trimalchioni parabatur

gerere. Reineſius : *ac ne ſic quidem.* Senſus poſcit ut deleamus negativam & legamus : *ac ſic quidem put. ei act. licuit effingere :* nim. quòd nudus in turba ſtaret & lavaret. Habebatur hoc autem inter Romanos flagitium , *Cicer. 9 Ep. 22 ad Patum.*

1. *ſine turba l.*] Nimirum quaſi *erectus* & nudus *ſtans* , tamen in turba lavari erubeſceret. Hæc eſt illa *put. actio.* Reineſius : Senſus poſtulat etiam hìc, ipſáque ratio fabulæ , ut legamus , *in turba;* vocaverat enim convivas ſuos ad balneum , habebatque inde συλλαγῶγας *(ſimul lavantes)* plures.

2. *ipſi*] MS. & Pat. *ipſo.* Scheffe-rus : *eo loco ipſo.* Mallet Nob. Heinſius , *ipſi.*

3. *uſque ad cameram. & cœpit Menecratis*] Camaram ſup. dixit pro tecto , laqueari , ſeu tabulato ſupero triclinii : hìc oris pars ſuperior θόλου convexa ſeu fornicata intelligenda eſt , quàm Græci οὐρανὸν , *Poll. l.* 2 , & ὑπερῶον , Latini palatum vocant. Cæterùm inter characteres ruſtici habet *Theophraſtus c.* 5 τὸ ἐν βαλανείῳ ἄσαι *(in balneo canere).* Vidimus nos , qui ſub novacula modò caneret modò ſibilaret , aſſo ſcil. ore ; erat autem quinquaginta annorum puer. De Menecrate citharœdo , caro Neroni Aug. *Suet. cap.* 30 nihil curandum eſt ; Mæcenatis, qui mollitiem veſtitu , inceſſu , victu cæteriſque etiam in ſtilum admiſerat , carmina intelligenda ſunt ; quorum aliquot libros conſcripſiſſe ferunt ; qui fragmenta ejus cùm ſolutæ tum ligatæ orationis collegerunt ; extant multa apud *Senecam* , qui in hominem ambiguus eſt : Ep. 19, 101, 114, 120. Benè , *Mæcenatis cantica blatera-vit ἀπόνυ (rejecti)* & interfecti pudoris nebulo , qui Mæcenatianum ſe quoque præſcripſit in tabula , quæ ſuprema ejus contineret , cùm tamen Mæcenati literatorum fautori eſſet diſſimilimus. *Reineſius. Menecrates* , poëta Comicus. Suidas.

4. *gingiliſmo*] pro MSi , & Patav. *gingiliphō.* Scheffe-rus : *gingilipho.* Suſpicor *gingiliſmo* ſcribi oportere. Heſych : γιγγιλισμὸς , γαργαλισμὸς διὰ χειρῶν , γέλως *(gingiliſmus , titillatio ex manibus , riſus).*

5. *ſibi ludos faciunt*] Verſus vetus apud Varronem , citante Nonio in Cernuus. *Sibi paſtores ludos faciunt cernui.* Io. Scheffe-rus.

6. *in ſolio quod T. parabatur*] MS. & Patav. edit. *i. ſolo q. T. periiapatur* , ſed MS. in m. *al. parabatur. Solium* eſt vel thronus , vel vas balneare ; de utroque inferiùs, priore quidem ſignificatu hìc in Fragm. de poſteriore in editis ad verba , *circa ſolium ſedentibus.* Poſſis in utravis accipere ſignificatione, propendeo tamen ad priorem.

Deſcen-

Digitized by Google

tur deſcendimus. [1] *Ergo ebrietate diſcuſſa in aliud triclinium deducti ſumus, ubi Fortunata diſpoſuerat lauticias; ita ut ſupra, lucernas,* [2] *aneoloſque piſcatores notaverim: & menſas totas argenteas, cali-*

Deſcendimus in ſolio, i. in loco h. e. locum qui ſolium continebat, ut Virgil. *vina coronant* i. crateres: metonymiâ contenti pro continente. Schefferus: *in ſole, quod Trimalchioni periiapatur.* Videtur corrigendum: *in ſolio, quod Trimalchioni per duos aptatur, deſcendimus.* Illud *in ſolio deſcendimus*, ſimile eſt *in balneo ſequi*, quod initiò habuimus. *Per duos* autem cenſeo, quia poſt *per* in voce *periiapatur* ſequuntur duo *i*, quæ puto eſſe numeralia. *Solium aptatur*, ut *convivium aptatur* apud Pomponium Nonio teſte. *Naves aptantur* apud Sueton. Tib. 94. Reineſius: *In ſolio quod Trimalchioni periiapatur.* Vera ſcriptura, *pyriabatur*, i. e. calefiebat, accendebatur pro Trimalchione. Πυρᾶν & πυριάζειν, ἀπὸ πυρὸς (à πῦρ ignis) Græci dixere pro eo, quod Latini fovere, fomentare, calorem exteriùs inducere. Πυρᾶσθαι ſuffire, ſuffoπυριάσεις fomentum ſive ſiccum, ſive care. Πυρὰν & humidum, una ἰατροπυρῶν medicarum & multi usûs. Vetus & bonum iſtud Græcum Latino-Barbari ſuum fecerunt, dixeruntque pro ſumta licentia *pyriare*. Sylvat. Pand. c. 578. *Pyriare, fomentare, evaporare*, (in edit. *pyriaſe* fortè è πυριάσεως) *pyriaſis fomentatio, evaporatio.* Vocarunt etiam *ſtuffam* cùm membra ſuffumigantur vel fumum & calorem per embolum excipiunt: eſt apud *Gnain. tr. de agr. matr. cap. 5, 17, 22. & l. de baln. c.4.* indéque verbum *ſtufare*, id eſt, vaporare. *Gilbertus Pract. P.7. de hydr. matr. Stupbetur cum decocto diverſarum herbarum:* quod Græcis ὑφιαᾶν & ὑποθυμιᾶν. Per *ſolium* autem vel *ſolium*, quod pyriabatur Trimalchioni, intelligenda eſt cella ſudationis affæ, in quam loti ſe conferebant, ut vaporis calidi adpulſu corpora exſuctis humoribus otioſis deplerentur & ad convenientem ſiccitatis temperiem redirent; eadem *vaporarium*, *aſtuarium*; veteribus *Celſo* & *Vitruvio Laconicum*, etiam *caldarium*; *Luciano* in *Hippia*, ubi de partibus balnearum, ἁπαξ θερμὸν οἴκημα (*cella leviter calida*).

1. *Ergo ebrietate diſcuſſa*] Hiant iſta, quia deſunt quæ in pyriaterio, in quod deſcenderant, contigerint & quomodo exierint. Ea verò ipſa quoque ſupplere debuit ille, qui integrum cum ſuis fabulis, ludis, & lavationibus convivium nobis dare poſſe exiſtimavit, & Petroniano texto ſuos ſubinde pannos non quidem vetuſtate commendabiles illos, ſed novitate barbara ſolùm ſpectabiles adſuit. *Reineſius.* Pallitur ſubinde, quod pace venerandi ſenis dixerim, ut vel ex præcedente Nota liquet.

2. *aneoloſque piſcatores*] Quid hîc faciunt piſcatores? num & illi inter lautitias muliebres? Fateor me hæc non expedire. *Schefferus. Lautitiæ* ſunt mundities, aut magnificentia in veſtitu, ac epulis. Feſtus, Voſſius, alii. Notavit hîc Encolpius *ſuprà, lucernas, & aneolos piſcatores, & vinum in conſpectu ſacco deſtuens.* Videtur igitur ſaccus aut colum hoc, ceu canalis protenſus è lacu ſuperne viniſluo, in quo *piſcatores.* Tale quid ſuprà, ultra 4 *Marſyas garum piperatum fundentes*, habuimus etiam in *circulo cupa*, de quo apophoreta pendebant, lacunari tanquam cœlò demiſſo. Et noti ſunt penſiles veterum horti, totæque ferè Ægyptiæ Thebæ. Reineſius: *aneoloſque piſcatores.* Quid *piſcatores* faciant inter utenſilia muliebria, repoſita in cubiculo, nemo facilè dixerit. Legendum putabam *ne-*

Digitized by Google

calicesque circa fictiles inauratos : & vinum in conspectu sacco defluens. Tum Trimalchio : † Amici, inquit, hodie servus meus barbatoriam

† *Trimalchio.*

scatores. Medici Latini ex Italicismo *nasicalia, nasalia* vocant. *Silvat. Pand. c. 962. Guilb. Varign. l. 16, c. 4. Anton. Guainer. tr. de agrit. matr. cap. 13, 17, 34.* Quæ *Hippocrates* κυσθόνια, κυσθόπαλλα καὶ κυσὶν τῶν μητέρων, *Paulus* κυσθόνια : alii *nervos, pessos, pessaria.* Sunt autem pessi in coni seu cunei formam è speciebus medicamentosis coactis, effigiati, teretes, certæ longitudinis & crassitiei magdaleones qui ferico, *petiave* lineâ obducti loculis mulierum uteró laborantium intruduntur; differunt autem pro ratione morbi, ut sint alii emollientes, alii adstringentes, alii aperientes, *Paulus l. 3, cap. 62*; alii abstergentes, alii anodyni : *V. Nicol. Alex. antidotar. sect. 83.* Etiam νεοσσὸν φθόρον qui fœtum corrumpere & abortum accersere potest, nominat *Hippocrates* τὸ Ὄρκιον *(in Iuramento).* Eos à similitudine & usu ducciculorum seu ducillorum, qui cunei sunt lignei aneive dolorum foraminibus obdi soliti, οἱ ἀγγειολεκτῆρες *(vulgarì nostrò)* adpellant *Mutter-Zapffen.* Pudeat efferre clariùs, cui fini inter scruta & mundum stil. suum habuerit Hippia αἰδοιομανὴς *(viros insani appetens)* & pruriens ejusmodi pessulos; nefanda nequissimarum τρυφὴ *(sybaritum)* chirurgia è spurcalibus Gentilium notis est Eruditis. Superest tamen de isto loco aliud quoque suspicari, sed tendens eódem; fortassis τὸ πίσσατος è Græco *priapiscatos* corruptisse descriptorem. Inter ῥύπους linamentorum, tentabula seu turundarum quæ vulnerum ulcerumque cavis induntur à chirurgis, species est etiam ῥύπος ὁ ἐκμυντικὸς *Galeno in Thesaur. c. ult.* i. e. in formam fascini virilis fictigiatus, & indè τὸ ἀνειλὸς, subintellecto subitantivo, refertur ad materiam; τὸ *priapiscatos* formam indicabit; tale quid fuit id quod Fortunata inter lautitias suas habuisse h. l. dicitur, i. e. *anetti priapisci.* Et hoc probabilius est priore illo de *nasicatoribus*; quod non esset Petronianum, quippe seculis natum proximis; *priapiscatum* autem vetus & Petronio summo Græcanicæ doctrinæ cupitore & felicissimo imitatore dignum.

1. *barbatoriam*] pro MSi, & Patav. *babatoriam.* Etiam hoc aliis explicandum relinquo. Puto tamen, *barbatoriam* scribendum. Glossæ Philoxeni : *Barbatoria,* παγγονοκόμος. Intelligo hoc autem, de solenni *barba rasura*, cùm primùm ponitur, & consecratur deo, quod verosimile est factum cum pompa & convivio. Imò docet apertè Iuvenalis Satyr. III, v. 186.

Ille metit barbam, crinem hic deponit amati
Plena domus libis venalibus. —

Adde ibi interpretes, & quæ de ritu hoc notavit Hottomannus in de Barba, cap. 6. *Scheffer.* Servus meus *barbatoriam facit.* In optimatum vocum censum *barbatoria* dictionem reponunt Glossæ veteres bonæ notæ, quam aliubi præterea frustra quæsieris. Hanc porrò, declinante tandem cum Imperio, linguæ Romanæ proprietate atque nitore, sequioris ævi scriptores *barbitondiò* expressêrunt. Porrò barbatoriam facere idem sonat ac barbam facere. Ita Plautus unguentariam, ita Tullius navicularia facere, pro nugacia & naves facere dixerunt. Barbatoriam exercendi seu faciendi munus servi tantùm implebant apud Romanos. Ut enim apud eos personæ splendidæ utebantur servis ad omne genus officii, Pignorio, & Th. Popma referentibus ex professo : Sic etiam ad barbam,

Digitized by Google

batoriam facit, homo, præsiscini, frugi, [1] *& mi carus. Itaque* [2] *tangomenas faciamus, & usque in lucem cœnemus. † Hæc dicente eo gallus gallinaceus cantavit, qua voce confusus Trimalchio vinum* [3] *sub mensam jussit effundi, lucernamque etiam mero spargi; inno anulum* [4] *trajecit in dexteram manum, &, ‡ Non sine causa, inquit,* [5] *hic buc-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

bam, ex quo Mena venit in urbem, annô CCCCLIIII Vrbis conditæ, velut in fine libri 3 R. R. Varro author est. Nec debet vox ista intelligi tantùm de prima barbæ rasura, quæ fiebat quidem ritu exquisitiore; sed & de cæteris, quas quoties luberet (lubebat autem sæpissime) instituebant: Præcipuè verò, cùm apud suos hospitari, aut cum illis aliisve recumbere, convivari atque gaudere volebant. *I. C. Tilebom.*

1. *& mi carus*] pro MSi, & Patav. *micarius.* Suprà in editis: *Nec victoria mi placet parata.* Scheffenus: Suspicor scribendum, *& mi carus. Mi* pro *mihi.* Reinesius: *micarius.* Lego, *amicarius,* & interpretor ὁμοτραπεζίτην, ὁμοποτήν, qui studium & artificium est amicas amatoribus conciliare & vetitarum conventionum internuncium agere: ille ipse scilicet quem suprà *agagam* vocavit, i. e. lenocinatorem, lenatorem. Exercebant enim lenocinium præ reliquis servi; & lenones ipsi quid aliud quàm fæx servilis? testis vetus tam Græca quàm Latina Comœdia. *Diomedes l. 1 Grammat.* ἰσοπρόσωπος ὁμοιοκατάληκτος, ἰσοπρόσωπος ὁμοιόπτωτος, *amicarius:* possis παροινικάλλιον, παροτρύνιον, ut *Menander,* dicere. Verbo *Amicare* pro placare, amicum reddere utitur Papinius 3 Theb. v. 470. *M. Alanus Insul. in de planctus Nat.* sæpissime; *summa de arte prædic. c.* 22. *quas honestis sermonibus amicare debebat, venenô detractionis eis inimicare studes: lib. 4. anti-Claud. c.* 8. *inimicum fidus amicat.* Versificator Lexicus manuscr.

Cautus amicat eum, quem munere reddit amicum

Si quis amicatur tibi, fit noster amicus.

Contrarium *inimicare* legimus apud *Horat. l. 4 C. ult. Augustin. 1 Confess. c.* 18. *Sidon. l. 5. Ep.* 19. P. *Blesensem serm.* 51. *qui fideli animæ inimicantur: & M. Alanum l. d. frequenter, inprimis f.* 319, 2, *edit. Antv. Ex oppositio, veritati falsitas inimicans stabat attentior.*

2. *tangomenas f.)* Tilebom. opinatur, hîc, & suprà leg. *tingomenas f.* à tinguendo terram, seu pavimentum mensô, ut Horatiana, *ait,* pulsat canitque lyra, *Od. 14. lib.* 2 Carminum: — — *& mero*

Tinget pavimentum superbô
Pontificum potiore cœnis.

3. *sub mensam*] Pro MS. & Patav. *f. mensa.* Facilis lapsus, emendatio justa.

4. *trajecit in dexteram manum*] transtulit. Cornel. Nep. vitâ Att. c. 3. *Ac ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, (* Athenas*) magnam partem fortunarum trajecit.* Io. Scheffenus.

5. *hic buccino*] ablativ. à *bucinus,* vel *buccinus (*canor buccinæ) quod Patav. dederat. in MS. est *bucinnus,* postremum tamen *us* in tenui compendio, ut vel plus, vel minus fortan indè possis elicere; sed proximè sic conjicio, *bucinnus.* Scheffenus: *hic bucinnus.* Adsciibam, quod habet Barthius lib. 39 Adver. 6 ex Isidori libro Mſ. Differentiarum: *Mirum,* ait, *unde habeat, quòd buccinum, clangorem dicat.* Subdit deinde verba Isidori. *Buccina, est tuba, qua signum datur in hostem; buccinus est ipse clangor.* Cogitent hîc eruditi. Nam apud nostrum *buccinus* non

buccino ſignum dedit; nam aut incendium oportet fiat: aut aliquis in vicinia [1] animam abjiciet. Longe à nobis; itaque quiſquis hunc indicem attulerit corollarium accipiet. † *Dicto citius de vicinia gallus adlatus eſt, quem Trimalchio juſſit, ut [2] eno coctus fieret. [3] Laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco, qui paulo ante de porco aves, piſceſque fecerat in cacabum eſt conjectus; dumque Dædalus potionem ferventiſſimam hauriꝛ, Fortunata mola buxea piper trivit. Sumptis igitur [4] matteis reſpiciens ad familiam Trimalchio:* ‡ *Quid vos, inquit, adhuc non cœnaſtis? abite, ut alii veniant ad officium.* † *Subiit igitur alia claſſis, & illi quidem exclamavere,* ‡ *Vale Gai: hi autem, Ave Gai.* † *Hinc [5] primum hilaritas noſtra turbata eſt; nam cum [6] puer non inſpecioſus inter novos intraſſet miniſtros, invaſit eum Trimalchio, & oſculari diutius cœpit. Itaque Fortunata, ut [7] ex æquo jus firmum*

† *Eucolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Eucolpius.* ‡ *Familia.* † *Eucolpius.*

eſt canor, verùm cantor, ſive is, qui canit. Sanè cum legatur *buccina*, & *buccinum*, uſurpeturque de re, non videtur repugnare *buccinus*, de perſona. Niſi planè putemus, ſcripſiſſe noſtrum, *hic buccinio ſignum dedit*, quod videtur rectius.

1. *animam abjiciet*] ſe ipſum ſpoliabit vitâ. Ita *vitam expellere* dixit Tacitus 16 Ann. c. 19. *Scheſſerus.*

2. *eno coctus fieret*] Et ſuprà, *mei coci etiam vitulos aheno cocios ſolent facere.* Valeſius in diſſertat. *coctum facere*, pro *coquere* barbarum eſt. Quid verò? *facere gratum*, pro *gratificari*. Terent. *facere ſcriptum*, pro *ſcribere, ſcribamve eſſe*. Gell. *facere fortunatum*, pro *fortunare, augere*, &c. Plaut. Cogitandum.

3. *Laceratus*] Sciſſus in partes. Suprà: *Caterum ad ſcindendum aprum non ille Carpus accaſſit, qui altilia laceravat.* Et ſic Petronius in editis: *Proceſſit ſtatim ſiſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium.* Scheffer.

4. *matteis*] vel potiùs *mattyis* ex Græco ματτύη, omnis cibus pretioſus. *matteas* tamen uſurpat Seneca, ac procul dubio Sueton. & Arnob. adducente corruptam lectionem. *matteas* Voſſio. Sic verò *matteis* pro MS. & *P. matheis*. Schefferus: Suprà, *matteis*. mattyæ, ut jàm dixi, prerioſa quævis epula, Suidæ, & Athenæo tragemata, menſæ ſecundæ, &c.

5. *Hinc pr.*] Scribo, *Hic primum*. Schefferus. Quidni *hinc*, complectens ſimul cauſam, & tempus. Neo proin *primùm* abundat, hoc enim totum antecedens cœnæ tempus reſpicit.

6. *puer non inſpecioſus*] Novè, ſed invenuſtè & infabrè formavit: (*Papinius*, indecorem: *Tacitus* indecorum dixiſſet τὸ δυσειδὲς, δυσμορφον) prorſus, ut incupidum *Afranius*, inſtudioſum pro ἀμελῆ, καὶ ἀμέλει *Appul.* inſincerum *Cyprianus*, inactuoſum *Auguſtinus*, inpromtum *Cæl. Aurel.* & illa ſemi-Latinorum, *ineloquens, indeficuus, incurialis, inſinibilis, infertilis, irruinabilis*, ejuſque monetæ alia. *Reineſius. Inſpecioſus*, mihi ſpecioſus videtur quàm *inſpeciatus* Tertulliani, cujus tamen emuncta Latinitas ſcimus quanti fiat.

7. *ex æquo*] Sic quidem nunc juxta MSm, & tertiam Romæ collationem, in litt. Dn. Lucii, pro Parav. *ex quo*, quod mihi tunc multò meliùs placebat, & jam placet, ut apparebit ex notula

firmum adprobaret, maledicere Trimalchionem cœpit, & purgamentum, dedecuſque [1] prædicare, qui non contineret libidinem ſuam. Vltimo etiam † adjecit, [2] canis. ‡ Trimalchio contra [3] confuſus, offenſus convitio calicem [4] in faciem Fortunatæ immiſit. Illa tamquam oculum perdidiſſet exclamavit, manuſque trementes ad faciem ſuam admovit. Conſternata eſt etiam Scintilla, trepidantemque ſinu ſuo texit: imo puer quoque officioſus [5] urceolum frigidum ad malam ejus admovit, ſuper quem incumbens Fortunata gemere, ac flere cœpit. Contra Trimalchio: † Quid enim, inquit, [6] ambubaja [7] non me miſit, ſi de mactra illam ſuſtuli, hominem inter homines feci?

† *Fortunata.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.* at

notula poſt Schefferianam; præſertim cùm videam quàm exiguò literulæ mutatio, trajectio, defectus, abundantia in hoc MS. conſtent: ſic mox habebimus, *urceolum frigidum*, MS. *in cælum f. dipendiarius*, MS. *depund. immo. ofundi*, &c. *Ex quo jus firmum. ex æquo jus firmum* legit Heinſius, i. e. ut probaret, id demum firmum eſſe jus, quod ſit æquum. *Schefferus.* Non video quid hîc ſit difficultatis. Fortunata ex ſubitaneo complexu & oſculis pueri, firmiter ſua opinione probavit, i. *approbavit*, jus conſuetudinis inter Trimalchionem & cinædum. Vel, immota ſtatuit *firmum jus* durare inter pathicum hunc & maritum. *ut*, hîc eſt *quippe*; ſimileſque prorſus modi loquendi, apud Quintil. *Nec ignoro quos transeo, nec utique damno*, ut *qui dixerim in omnibus eſſe utilitatis quid.* Cic. *Hoc quia perſpicuè verum eſt, nihil attinet* approbari.

1. *prædicare*] compellare, vocare, dicere. Plaut. Pſeud. 1, ſcen. 2.

Vt civitas nomen mihi commutet, meque ut prædicet.

Lenone ex Ballione, regem Iovem.

Io. Schefferus.

2. *canis*] i. e. impudens. Terent. Eunuch. IV. ſcen. 7. *Ain vero, canis? ſiccine agis?* I. Schefferus.

3. *confuſus, offenſus*] Hoc *offenſus* gloſſam puto eſſe τῦ *confuſus*. Schefferus.

4. *in faciem Fortunatæ immiſit*] conjecit. Petronius in de Reip. ſtatu turbaro:

In medias immittite lampadas urbes.

Scheffer.

5. *urceolum frigidum*] Suſpicabar primò, *urceolo frigidam*. Nunc nil muto. Admovet frigidum urceolum ad malam, ut tumorem deprimat, quem immiſſus faciebat calix. Nos hoc fine cultrum frigidum imponere ſolemus. *Idem.*

6. *ambubaja*] *Ambubajæ*, mulieres fuiſſe impudicas & infames, ſuſpicari licet: & ita putat Porphyrio, quem plerique ſecuti ſunt. Sic dictæ, vel ab *am* ſeu *an* circum ſignificante, & *Bajarum* loco amœniſſimo voluptatumque pleno: vel à Syriaco *ambub*, *tibicen*. Sueton. in Nerone: *Comitabatur nonnunquam & in publico, naumachiæ præfecta, vel Martio campo, vel Circo maximo, inter ſpurcorum totius urbis, ambubajarumque miniſteria.* Lambinus. Acron.

7. *non me miſit, ſi de mactra illam ſuſtuli*] pro MSl, & Patav. *n. m. m. ſi de machillam illam ſ.* Tilebom. ſic reſtituo hunc locum ſanè corruptiſſimum. *ſede maxillam illi ſuſtuli. hominem inter homines feci.* Schefferus: *non me miſit.* Scribo pro his valde corruptis: *Quid enim, inquit, Ambubaja, non me miſit, ſi de mactra illam ſuſtuli; hominem inter homines feci.* Dicit, ſuſtuliſſe

Digitized by Google

at inflat se tamquam rana, & [1] in sinum suum conspuit; [2] codex, non mulier. Sed hic, qui in pergula natus est ades non [3] somniat. Ita Genium meum propitium habeam, [4] curabo domata sit [5] Cassandra caligaria. Et ego, homo [6] dispondiarius, sesterium

illam *de mastra*, quòd paupercula fuisset antè, ipséque eam fecisset divitem. Nam mulieres plebejæ ipsæ conficiebant panem. Plin. lib. 18, c. 10. *Ipsi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat sicut etiam nunc in plurimis gentibus.* Imò erant inter servitia, *mulieres, qua panem coquant*, uti novimus ex Ulpiano lib. 12 ff. de Inst. vel instrum. leg. Qualis erat fortè hæc ipsa Fortunata. *Misit*, est, *omisit, missum fecit*, ut sæpe. *Si*, eleganter, pro *siquidem*. Virg. 1 Georg.

Liber & alma Ceres, vestro si munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit arista.

Servius ibi: *Si, siquidem.* Adde cætera. Reinesius in suis addendis post illa superiùs, ad verba, *sed hac emptoria provident omnia.* adducta: *si de mastrilla illam sustuli.* De *mastrilla* satis, puto, liquidum feci; sed nec premendum videtur quod interea cogitanti & recogitanti occurrit. Fortassis Petronius Græcum μαστυλλεῖον adhibuit, legendumque *de mastyllio.* Μαστυλλεῖον autem locus ἐν ᾧ γένος λαχανώδους ἐδέσματος πωλεῖται βυλλοφάγους καλοῦμεν, *Suidas*: i. e. ganea, taberna, ubi esitur & potatur. Specialiùs *Hesychio* μαστυλλεῖον τόπος ἢ πορνεύονται, τινὲς πορνεῖον, ὅπου μαστροπεύουσι, ἢ οἱ μαστυλεῖοι διατρίβουσιν (*mastyllarum locus scortantium, i. e. lupanar, ubi lenones commorabantur*). & utroque prior *Pollux. lib. 7.* πορνεῖα, λυμφοδοκεῖα, μαστυλλεῖα (*lupanaria, cellula, mastyllea*). Utramvis significationem, utramvis lectionem recipiamus, conditio infelicis istius Fortunatæ nimirum fuisse alumnam fornicis, extractamque è lupanari, notabitur.

1. *in sinum suum conspuit*] maledicendo marito. Dicitur de eo, qui se ipsum lædit in aliis, qui sibi ipsi nocet. *Io. Schefferus.*

2. *codex*] stipes, stulta. Terentius Heaut. *Quæ sunt dicta in stultum, candex, stipes, asinus, plumbeus.* Schefferus.

3. *somniat*] pro MSi, & Patav. *somniatur.* Si enim prævaricatori nostri calamo standum, etiam *vinus*, & *faciatur* Patavinus debuisset imprimere. Schefferus: *somniatur.* Deponenter, pro *somniat.* Sed hoc nusquam est observatum. Quare suspicor, postremam Syllabam malè adglutinatam esse, & fortasse fuisse: *somniat. Ac ita.* Reinesius: *hic qui in pergula natus est, ades non somniatur.* à contrario sensu, *neminem excelsi ingenii virum humilia delectant & sordida: Sen. Epist. 39.*

4. *curabo*] *domata sit.* Hoc anomalon, ut & præcedens *somniatur*, non absolvi possent barbarismô, nisi Florus *domaverunt*, & Tertullianus *edomator* dixisset. Habere tamen utrumque intra calcata & obsoleta rectum est. *Th. Reinesius.*

5. *Cassandra caligaria*] Cassandra ob proterviam notata apud veteres, & est Triphiodorus, poëta, cui propterea ἀναιδείας (*impudens ut canis & mastix*) dicitur in Excidio Trojano, ut alicubi notavit Iunius. Itaque sic vocat Fortunatam per convitium Trimalchio. *Caligariam* autem dicit, locô *militaris*, quasi quæ ornata sit caligis, proprio militum calciamentô. *Caligarius* aliàs est apud Plinium lib. 34, cap. 14. *Schefferus. Cassandra caligaria.* Convitium à stomachante marito jaci in uxorem intelligimus; at quid significet, & unde tractum, minùs: neque enim antonomasia hic locum habet, ut Cassan-

tium centies accipere potui. Scis tu me non mentiri. [1] *Agatho unguentarius* [2] *here* [3] *proxime seduxit me, &, Suadeo, inquit, non patiaris*

Cassandræ, quæ fuerat filia Priami, virgo, συνάλυσις ἰδίνος, παρθένος ἀνύμφη (*multi concumbens, virgo intacta*), ut est in Characteribus Trojanorum *Is. Porphyrog.* nomine eam adpellaverit. Quod autem Cassandram pater Priamus apud *Tryphiodorum* in Il. ἀλώσει (*excidio*) vocat πυρόεντα θυέστην ἀλλοπρόσαλλον κυνοραιστὴν, *rutenum mutum, audacem, impudentem*), obvaticinii ingrati, & quod falsum vellet, libertatem eam corripit, & ἐπιφορτίζει (*sic depingit*), nec inde sequitur ipsum Cassandræ proprium nomen ea figurâ, qua Ulyssem pro vafro, Nestorem pro prudente, Catonem pro serio, Tanaquilem pro imperiosa fœmina, Ædonem pro παιδοφόνῳ (*liberorum interfectore*) dixerunt, ad improbis moribûs mulierem torquere voluisse Petronium. Librarii inscitia est, qui pro eo, quod non intelligebat scripsit aliud notum sibi, & autoris elegantiam hac sordicula suâ fœdavit. Primæva scriptura, *cassaras alicaria. Καισάρισσα, καισαρισσὰς, καισαρίδας* prosedam lupam significat, dixi suprà. Alicaria, quòd vel pistrino obnoxia fuisset, ut modò; vel eo sensu quo apud *Festum alicaria mulieres* exponuntur prostibulæ. Data jam vera lectione non opus ultrà habemus fingere, *caligariam* dici, quod *caligis*, habitu militari, *fuerit ornata* Fortunata. Imò suprà ejus venientis in triclinium phæcasias in auratas fuisse dixerat Petronius; qui ipse *in Editis olim p.* 33 Lugd. militibus removet *phœcasiatos esse*; & à Fortunata igitur etiam removendum caligasum fuisse. Simul è Petronio corrigendus error *Dousæ*, qui *l.* 1. *Præcidan. cap.* 20 phæcasia muliebris calceamenti genus fuisse negat. *Reinesius. Cassandra caligaria. Cassandra*, quantum mihi constat, binæ celebrantur; *altera* Priami & Hecubæ filia, quæ capto Iliò, occisoque sponsò, virtata est ab Ajace Oileo in templo Minervæ: in prædæ verò divisione Agamemnoni cessit, cumque eo Clytemnæstræ & Ægisthi infidiis occisa: *altera* Iobate nata, Bellerophontis conjux. Possuntque hæc variè torqueri. Nam, utræque fuerint castæ & extra animi maculam, tunc sensûs foret: *tu Cassandra vis videri deberesque esse, sed quæ illis caliga gregariorum in bello i. mores culpandi minimè adhæserunt, tibi oppido hærent, ut vel ex hoc caligario tuo ausu, & invectiva in me videre fuit.* Collineo autem in *Cassandra* ad antiphrasin (q. parum aut minimè talis), non ad antonomasiam. In MSo sic legitur: *cum abo domata si Cassandra caligaria.*

6. *dipondiarius*] à *dipondio*, id est, assibus duobus, quod in veteribus Petronianis legitur. Sic *sestertiarius*, sic *centmarius* in superioribus. *Schefferus. Dupondiarius*, vel *dipond.* hîc est duorum assium possessor: nam æris pondo antiquitus as erat, ferebaturque æs & crumena non zonâ, sed in humeris, ut hodienum in Suecia fit. Hoc igitur Trimalchio vult dicere: ego cùm vix ultra duos asses adscenderem, potenam tamen nancisci uxorem *centies sestertium*, i. 250000 Philippeorum.

1. *Agatho unguentarius*] MS. *agutho u.* Patav. editio: *Agato, unguentario.* Schefferus: *unguentaria.* Unguentariam memorat Plinius 6, c. 5. Reinesius: *Agato.* leg. *Agathus* vel *Agathusa*, Agathusa: dixi de tali nominum forma *in Eponymol.* lit. A.

2. *here*] heri. Ita Plautus locis pluribûs, Iuvenalis, alii. *Schefferus.*

3. *proxime seduxit*] abduxit seorsum in proximum. Petroniana edita: *seduxit me paululum à turba.* Idem.

tiaris genus tuum interire. [1] *At ego, dum bona huic ago, & nolo videri levis, ipse mihi asciam in crus impegi. Recte curabo* [2] *me unguibus queras: & ut depræsentiarum intelligas quid tibi feceris: Habinna, nolo statuam ejus in monumento meo ponas, ne* [3] *mortuus quidem lites habeam. Imo, ut sciat me posse* [4] *malum dare, nolo, me* [5] *mortuum basiet.* † *Post hoc fulmen Habinnas rogare cœpit, ut jam desineret irasci:* ‡ *&,* [6] Nemo, *inquit*, noſtrum non peccat; homi-

† *Eucalpius.* ‡ *Habinnas.*

1. *At ego, dum bona huic ago, & nolo videri levis*] MS. *a. e. d. bonatus a. & n. v. l.* Patav. editio pro *levis*, *lenis. dum bonatus ago.* Hoc deſperatè corruptum eſt. *nolo videri lenis.* Haud dubiè corrigendum: *& volo videri lenis.* Schefferus Ergo: *At ego dum bene huic ago, & volo videri lenis. Ago* pro *facio* apud Plaut. ſæpe, & alios. Id eſt, dum è re quod hujus eſt facio, & lenitati ſtudeo, aſciam mihi, &c. An etiam *at ego dum blandus ago, & nolo videri levis, ipse mihi*, &c. *quemadmodum dicimus nudus ago*, &c. Reineſius: *bonatus. asciam.* Queritur de infelici matrimonio & incommoda uxore. Velim legere: *At ego dum aperiatus ago* i. e. dum in angore animi & triſtitia vivo. Α'πορία eſt in re difficili inopia conſilii & ἀδὲς πόρου, de evaſione, dubitatio, ſollicitudo, perplexitas & ad hanc proxima deſperatio. Α'πορεῖν, ἐξαπορεῖν, eſt ambigere, neſcire qui ſe malo circumſtante quis expediat. Verbò *aperiari* hoc ſenſu uſus eſt vulgaris interpres Eſa. 59, v. 16: & 2 ad Cor. 4, 8. *Order. Vital. l.* 10 *hiſt. Eccl. Iſti nimiam egeſtatem in itinere pertulerunt & pæne uſque ad mortem aperiati ſunt: & lib.* 13. *nimia penuria & fame antequam proprios lares contigiſſent, aperiati ſunt.* Verbo *aperiare* ſignificatione depauperandi (pauperare. Latinis, qui Græcis βαπορῶ, ἀπορῶ, πενιπορῶ) uſus eſt *Petrus Bleſ. ſerm.* 22. *Vernaculos & domeſticos tuos aperiabis*; & *Philippus rex Francia in teſtamento an.* 1190, *apud Rigordum: qui per tallias noſtras aperiati ſunt.* Proverbiò verò dicit ſe ſuo ſibi jumentò malum accerſiviſſe, & unde commoda ſperabat ex eo contra animi ſententiam accepiſſe damnum. *M. Seneca* 3 *Contr.* 5. *in ſecurim incurris, & carnificem ultro vocas.* Illud tractum ex fabula de Lycurgo Rege Edonorum in Thracia, qui cùm odiò Bacchi vineta exſcinderet immiſſo furore à Libero *unum ſibi pedem amputavit, Hyg. fab.* 132. Variant, ut in talibus amat fieri; nam ſunt qui filio Dryanti crura obtruncaſſe, etiam qui interfeciſſe narrant: *Apollod. l.* 3 *Comm. mythol. lib.* 5, *c.* 13, *p.* 485, 503. De hoc ipſo Lycurgo proverbium aliud Petronii, *Lycurgo crudelior*, exponendum eſt. Sævitiæ enim ejus modum, quod viatores hoſpiteſque comprehenſos *eis μέρος ἴκανον*, mactare, eorumque capita manus pedeſque portis ſuis præfigere ſoleret, graphicè depingit *Nonnus Dionyſ. lib.* 20. Sed hæc ſunto locò παρεμφάσεως (*delibata vim obiter hiſtoria*).

2. *me unguibus queras*] omiſſa eſt conjunctio *ut*, ſicut ſolet ſæpe in talibus, *unguibus* porrò *quæris*, qui unguibûs ſtudet eruere ac effodere ſepultum è terra. *Schefferus.*

3. *mortuus quidem*] etiam poſt mortem. *Scheffer.*

4. *malum dare*] Ita Plautus, Terentius, alii. *Idem.*

5. *mortuum baſiet*] Quod aliàs faciebant conjuges, cognati proximi, amici in ſignum priſtini amoris. Confer Kirchmann. 1 Funer. c. 5.

6. *Nemo noſtrum non peccat*] MS. *ne-*

mo

Digitized by Google

homines ſumus non Dii. † *Idem & Scintilla flens dixit, ac per Genium ejus,* [1] *Gajum adpellando, rogare cœpit,* [2] *ut effrangeretur. Non tenuit ultra lacrymas Trimalchio, &* ‡ *Rogo, inquit, Habinna ſic peculium tuum* [3] *fruniſcaris, ſi quid perperam feci in faciem meam inſpue. Puerum baſiavi frugaliſſimum, non propter* [4] *formam, ſed quia frugi eſt.* [5] *decem partes dicit : librum* [6] *ab oculo legit :* [7] *pretium ſibi de diariis fecit :* [8] *arciſellium de ſuo paravit, & duas trullas.*

† *Eucolpius.* ‡ *Trimalchio.*

me non n. p. Schefferus : Hæc ſententia pridem ponitur in editis.

1. *Gajum*] Sic & ſuprà familia & actuarius, non *Cn.* aut aliter.

2. *ut effrangeretur*] MS. *ut effrangeret.* Schefferus : *effrangeretur.* Mitigaretur, & patereturſe per tot preces ſuperari. Ovidius ſimplici ſic uſus eſt 8 Met. v. 508.

Nunc animum pietas, maternáque nomina frangunt.

Pariter Lucanus 1, v. 364.

— pietas patriique penates
Quanquam cade feras mentes animaſque tumentes
Frangunt. Io. Schefferus.

3. *fruniſcaris*] pro *fruaris*, antiquè, & cum accuſat. Fuit & ſuprà.

4. *formam, ſed*] MS. pro Patav. *f. ejus, ſ.*

5. *decem partes*] Suprà, *partes centum. partes* 4. ubi vide.

6. *ab oculo*] à primo aſpectu. *Schefferus.*

7. *pretium*] locò MSi, & Patavini *thretium.* Schefferus : *thretium ſibi de diariis fecit.* Lego, *pretium ſibi de diariis fecit.* Littera initialis in voce *thretium* malè ex fine præcedentis vocabuli adglutinata eſt. ſequens vero eſt inverſa illa, quam ſubſtituimus. *Pretium facere de diariis*, pro *pretium diariorum facere*, quod dicitur, ut *pretium facere laboris, operæ* ac ſimilium. Ovid. 1 Amor. 10.

Et pretium, quanti gaudeat, ipſa facit.

Diaria, ſunt unius diei alimenta tenuia ſervorum, ut Petronius uſurpavit in pridem editis. Horum fiunt pretia, cùm venduntur. Quod ſolebant ſervi frugi, genium defraudando ſuum. Vide Terent. Phorm. 1, ſc. 1.

8. *arciſellium de ſuo par. & 2 trullas*] *Arciſellium* exigua eſt ſella arcuata, ab *arcus*, & *ſella*, arcus, ûs, &, i Varroni dictum ut *biſellium*, *ſubſellium*. Quod *arciſellium* in honorem domini ſervus fabricâſſe exiſtimandus : eſt enim ſella arcuata, thronus, h. e. ſolium, ſella auguſta (Gloſſæ.), qualis Trimalchionem decebat, & habuimus paulò antè aliquid *de ſolio*, *quod Tr. parabatur*. Sic pro MS. & P. *artiſſelium*. Schefferus: *artiſſelium*. Prodigioſa vox, de qua quid faciam, ignoro. Suſpicabar, *arciſtlium*, intelligebamque inſtrumentum, ſolis radiis arcendis, quod eſt aliàs *umbraculum*. Nunc relinquo aliis cogitandum. Reineſius: *artiſſelium*. Laudat artificium ſervi, quòd in opere lignario excellat. leg. *arciſellium*; arcuata ſella eſt. *Arnob. lib.* 2, *arquata ſolula, acus, ſtrigil, pollubrum, ſiliquaſtrum, trulla, Lanciola.* De enallage literarum *c* & *t* modò dictum. Formârunt autem ut *bicellium*, quod pro domo duas habente cellas dixere, & ut *biſellium*; quod pro ſella duplice vel duobus ſedilibûs, prorſus ut Græci διφρον, currum, q. διφορον, quòd in eo duo veherentur; extatque *in Notis Tir. & Sen. Comm.* 4, *t.* 3, procul dubiò acceptum ex Inſcriptionibus. Ex his enim didicimus HONOREM DISELLII proprium fuiſſe Coloniarum & Municipiorum, virisque bene meritis ab Ordine & Populo conferri conſueviſſe. Hinc in Sueſſa-

trullas. Non est dignus, quem in oculis feram? sed Fortunata vetat: ita

Sueſſana 3, CCCCLXXV, C. Titio Chreſimo Aug. Liberto Ordo Decurionum & Auguſtalium & Plebs univerſa honorem Biſellii quo quis optimo exemplò in Colonia habuit, decrevit, quòd pro ſalute Imperatoris munus gladiatoriæ familiæ de pecunia ſua ſecundum dignitatem Coloniæ ediderit: & in Abellana 2, MXCIX, Cn. Prætorius Sevir Auguſtalis adpellatur SISELLIARIUS; quòd in publico vel bigis vehi, ut voſunt quidam, vel ſella duorum capace, vel duabus ſellis uti, i. e. duobus locis ipſi, beneficiò Ordinis, ſpectare liceret. Ab iſto more Laberius jocum in M. Tullium, quòd duabus ſellis ſedere ſoleret, traxit: eſt in *M. Sen. Contr. declam.* 3. *Macrob. lib.* 2 *Saturn.* 3; *& lib.* 7, *cap.* 3. *& duas trullas*, nim. è ligno turiculas, quarum agitatu in ollis cibi conteruntur, & commiſcentur, Græcis τηρίαι ſunt κυκηθρα & χυτρεῖς. Alias ſignificationes, quæ plures ſunt & relatæ *à Dalech. ad Plin. lib.* 34, *cap.* 2, nihil huc faciunt; uti nec illa è gemma pergrandi excavata cum manubrio aureo Antiochi regis Syriæ potoria apud *Cicer.* 4 *Verr.* Anonymus in litt. Dn. Lucii ex Italia: *artiſſelium de ſuo paravit, & duas trullas.* Loquitur de ſervo frugi, qui genium ſuum defraudans, ac de quotidiano demenſo comparcens, pauperiuam ſibi paraverat ſupellectilem. Inaudita vox *artiſſelii*, ut multæ aliæ in hoc ſcripto. Quodſi *artiſſelium* reſcribamus, pronum mox erit pro *arta ſella*, & angusta, atque humili, qualis ſervum non dedecebat, interpretari. Niſi aliud nicus hic ſubeſt, & ἀπὸ τῦ ἄρτυ, à pane, deducta ſit vox. Cùm enim jungat mox *duas trullas*, vaſa ſcilicet ſinaria, id primùm curæ eſſe debuit ſervo non improvido, ſervandi panis, finique inſtrumenta parare; ac *artiſſelium* hìc idem ſit quod panarium, vel arca, aut repoſitorium panis, ἀπὸ τῦ ἄρτυ (*à pane*) & συλᾶν (*prædari*), *artiſylium*, *artiſelium*, quia illic colligatur panis veluti furtivus ac diariis detractus. *Artophorum* reperio ap. Athen. 4, i. e. genus inſtrumenti aut repoſitorii in quo panem geſtabant, plexis conſtans viminibus aut virgis; nobis eſſet *gerla*, quam ita pariter dictam autumo, ſicuti artophorum à gerendo pane, quaſi *gerulam*. V. de veterum ſellis, Marmor Piſanum de honore Biſellii Val. Chimentelli, nuperr. Bononiæ edit. Non diſpliceret *artiſelium* pro artiſylium ſi vel ap. Latinos, vel Græcos (quorum Æoles ferè υ in α, η, ι mutant) exempla facilè transeuntis y in e ſupperent. niſi forſan apud Latinos *martea*, ex μαρτίνη, pro quo tamen ap. Suetonium, alios, corruptè mactea, & juxta Græcum, *matyas* legas, Trullas hìc capio pro affabrè factis vaſis lignеis, latis & profundis, ex quibus utut parum aptis potabant. Iuvenal, Satyr. 3.

Si trulla inverſo crepitum dedit aurea fundo. & Horat. l. 2 Sat. 3.

Qui Veientanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla vappamque groſſi. Vbi Dionyſ. Lambin. *trullo* genus eſt vaſis, ſeu poculi vinarii, ut declarat hìc locus ap. M. Tullium 4 de Acciis. *Erat etiam vas vinarium ex una gemma pergrandi, trulla excavata cum manubrio aureo.* Adi Varron. l. 4 de L. L. Nec video, cur non huc magis quadret, ac laudi detur, juxta *thronum*, quem, H. Grotius ad Macrob. arcuatam ſellam ex Gloſſis (ſic quidem interpretamenta vocant, & Lexica) exponit, *vas menſæ potorium ex arte ſcisſe*, quàm culinarium tudiculæ inſtrumentum, *cochlear*.

1. *ſub-*

ita tibi videtur [1] fulcipedia? Suadeo [2] bonum tuum concoquas milva, & me non [3] facies ringentem, amasiuncula; [4] aliquando experieris cerebrum meum. Nosti me, quod semel destinavi [5] clavo trabali fixum est. Sed [6] vivorum meminerimus. Vos rogo amici, ut vobis suaviter sit; nam ego quoque tam fui, quam vos estis, sed virtute mea ad hoc perveni. [7] corcillum est quod homines facit, cætera [8] quisquilia omnia. [9] bene emo, bene vendo. alius alia vobis dicet. felicitate

1. *fulcipedia*] Etiam, quid hoc sit, non dispicio. Pars posterior convenit cum Græco παιδεία (*institutio, disciplina*). Num scribendum, *dulcis pedia*. Schefferus. *Fulcipedia*, credo quasi *pedibus fulcienda*, propter vitium continuum, vel temporaneum. Erat verò paulò antè Fortunata unà cum Scintilla ebria, & vix nunc ebrietatem discussérant, ut ex superioribus constat. *Fulcipedia*, ut stapes, — pia, à sto & pes. Reinesius: *fulcipedia*. Lego, *falcipedia*. Trimalchion iratus invehit in uxorem à pedum vitio captata occasione, nominatque falcipedium, ἀπεπυγόποδα, ἀφιππόποδα, h.e. cui essent *crura semilunæ quæ cornua Lunæ*, ut jocatur *Mart.* 2 *Ep.* 35; vel quòd crura in orbem panderet, ut loquitur *Petronius*, poplites habens divaricatos infrà coëuntibus talis: adpellant tales valgos, βλαισούς, κρυπτοβλαῖς. Analogia exemplabit τὸ *falcipedia*, etsi nusquam præterea legeretur. Est enim apud *Festum acupedius, acupedius, aquipedius, acipedius*, *cui præcipuum in curvando acumen, & acuper*, à Græco ὀξύπους. Item *quadrupedius*, quod est *in Glosi. Latino-Germ. Hagenoënsi*. Et *tripedius*, τρίπους, τρίπους, scabellum tripedaneum: sellulam rusticanam adpellat *Sulp. Severus Dial.* 2, quam Galli *tripedium*. Fortassis *Falco* apud Romanos cognomen etiam à crurum falcatorum forma, q. Falcipes, falcipedius.

2. *bonum tuum concoquas*] felicitate tua utaris, eaque vivas contenta; illiam patiaris. Ita Cicero τῷ *concoquere* utitur. *I. Schefferus.*

3. *facies*] Lege, *faciæ*. Tilebom.

4. *aliquando*] MS. pro Patav. *aliquin*.

5. *clavo trabali*] pro MSi, & Patav: *c. tabulari*. Schefferus: *clavo tabulari*, magno, firmo, quo in conjungendis tabulis ligneis utimur. *Tabulare* namque, quod ad ligneas spectat tabulas, habesque hoc vocabulum apud Plinium lib. 34. c. 9. Videtur in animo habuisse, quod legitur in Cicerone Verr. 5. *Ut hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clavo figeret.* Quanquam cùm hîc fit *trabalis clavus*, non *tabularis*, cogitandum fuerit, an se rectè habeant nostra. Nam & Horatius 1 Carm. de Fortuna:

Te semper anteit sæva Necessitas
Clavos trabales, & cuneos manu
Gestans ahenea. ---

6. *vivorum meminerimus*] Cicero de Fin. 5. *Vivorum proverbii admonitu, vivorum meminisse*. Schefferus.

7. *corcillum*] pro MSi, & Patav. *coricillum*. Tilebom. *coricillum*. Scribe, *corycillum*. Schefferus; *coricillum*. Hoc non assequor: malim, *corculum*. Plinius 7, cap. 31. *Cato coronales apud Romanos nominatos refert, qui supinâ prætextâ pallebant.* Nisi vis, *corcillum*, ut fit, *cor, corculum, corcillum*, ficut *os, ossiculum, ossicillum*. Tilebomani *corycillum* est à corycus. Hesych. κωρύκιον, βυλλάτιον, i. e. faculus. Diminutivum κωρύκιον, parva bulga. Quid jam innuat T. intelligere prænum.

8. *quisquilia*] Glossæ Philoxeni: *Quisquilia, σαῦρα ἄλατα, (rejicula, purgamenta)*. Scheffer.

9. *bene*

felicitate dissilio. Tu autem [1] flertera, etiamnum ploras? jam cur alvo fatum tuum plores. Sed, ut cœperam dicere, ad hanc me fortunam [2] frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Asia veni, quam hic [3] candelabrus [4] est. Ad summam, quotidie me [5] soleham [5] ad illum metiri, & ut celerius [6] rostrum barbatum haberem, labra de lucerna

9. *bene emo*] peritè, doctè. Sic, *æstimulare bene*, apud Terent. in Andria. *Scheffer.*

1. *flertera*] Hoc quid sit verbi planè ignoro. Probarem potiùs: *Tu autem flercoraria.* seu mavis, *querera*: quomodo vocatur febris quartana. *Iactas me*, inquit Lucilius, *ut febris querera* sive *querquera*. Tilebomen. *flertera.* Convitium est, extempore per iram formatum, ut solet in talibus, & apud Plautum frequens est, à *flertendo*, quasi quæ ignava sit, & somnolenta. *Scheffer.* Non video Fortunatam ignaviæ posse insimulari. In antè editis Encolpius: *Cœpi scisciari, qua esset mulier, quæ huc atque illuc discurreret.* quæque ibi, & in Fragmento sequuntur. Paulò suprà Trimalchio: *Nisi argentum composuerit, nisi reliquias pueris diviserit, aquam in os non conjiciet.* Ejus tamen mox *Habinnas furtim consurgens ebria pedes corrigit, & super lectum immittit.* A balneo ipsa *mola piper trivit*, ut non dispiciam *flerteram* aliò quàm ad somnolentiam ex potu trahi posse. Reinesius: *flertera.* Huic nec analogia favet, nec autoritas. *Arbiter*, puto, dixisset *flertoram* vel *flertorosam*, i. e. vel somniculosam & ignavam, vel cum ingrato & crepero pectoris stridore sonitu & roncho sive dormientem sive respirantem, sive loquentem. Κίεχρος & κιεχρωμὸι apud *Hipp.* & *Galenum* sunt soni in thorace ac stridores reddentes respirationem difficiliorem; quæ inde κιεχρώδης ἀναπνοὴ: ipsi, qui ita laborant, κιεχρώδεις & ψιχώδεις. Ejus formæ bene Latina plura laudari possent; sed hæc nunc malui exhibere: canorosus, clamorosus, colorósus, doloroſus, fœtoroſus, fragoroſus, livoroſus, nidoroſus, pudoroſus, rigoroſus, saporoſus, sonoroſus, squaloſoſus, timoroſus, valoroſus, vaporoſus, vigoroſus. *flertera.* Multa sunt in L. L. quorum terminatio vix exacta analogiâ subsistit; ut, *mulciber* à *mulceo*, non sic *tuber* à *tumeo*; *fuber* à *facio*, non sic *fartor* à *farcio*, &c. In subitaneis igitur sufficerit evidens significatio, & qualisqualis analoga terminatio, ut *gibbera, crepera, armigera*, sic *flertera.* Estque aliud originatio, aliud derivatio.

2. *frugalitas*] probitas, innocentia.

3. *candelabrus*] Cæcilius apud Nonium. *Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.* Scheffer.

4. *est. Ad summam*] pro MSi, & Patav. *ost ad summu. q.* Tilebom. lege, *ad summam.* Schefferus: *ad summa.* Lege: *Ad summam*, & à præcedentibus separa per punctum. Non est alia frequentior formula in Petronio, etiam olim divulgato. Cæterùm hoc vitium paulò post recurrit.

5. *ad illum metiri*] MS. & Patav. *a. i. me uri.* Schefferus: *ad illum me uri.* Corrige: *ad illum metiri*, candelabrum scilicet, ac sic explorare incrementa meæ staturæ.

6. *rostrum*] os. Plautus Menæch. 1, scen. 1. *Apud mensam plenam homini rostrum deliges.* Varro Peripl. 2. *Itaque videas barbato rostro illum commentari.* Similiter Lucilius Sat. 9. vide Nonium in *Rostrum.* Schefferus. *rostrum barbatum, lucernam.* Ex antiqua Cosmetice hoc est, dignumque *Arbitro*, qui de Medicinæ peritia subinde tàm jocò quàm seriò ostentata nobis cognitus,

Digitized by Google

na ungebam. tamen ad delicias femina [1] ipſimi domino annos quatuordecim fui ; [2] nec turpe eſt quod dominus jubet. Ego tamen, & [3] ipſi meæ dominæ ſatisfaciebam. ſcitis quid dicam. taceo quia non ſum [4] de glorioſis. Cæterum, quemadmodum Di volunt, dominus in domo factus ſum ; & ecce cœpi ipſimi cerebellum. quid multa ? coheredem me Cæſari fecit, [5] & accepi patrimonium laticlavium. [6] Nemini tamen nihil ſatis eſt : concupivi negotiari. Ne multis vos morer, quinque naves ædificavi : [7] oneravi vinum, [8] & tunc erat auro

gnitus, ut docuimus paſſim horum Scholiorum. Deoleo verò lucernario eſt apud *Actium Tetr.* 1, *ſcen.* 1, *lit. E.* id curandæ τριχοῤῥοίας & alopeciæ, producendiſque pilis adhibuiſſe veteres teſtatur compoſitio medicamenti ex adipe urſino, adarce, muſcerda, pice liquida, & oleo è lucerna. apud *Alexandrum Trall. lib.* 1, *cap.* 1. Th. Reineſius.

1. *ipſimi*] pro *ipſi mihi*, hoc eſt, in utilitates meas, ad mea commoda. Sic exponit illud *mihi* ſcholiaſtes vetus Barthio laudatus ad 3 Theb. Statii. ubi ſic poëta, v. 14.

— *raperent mihi funditus Argos.*

Mihi, ait, *meo commodo*. Schefferus. In MS. eſt, *ipſi mi domini*.

2. *nec turpe eſt quod dominus jubet*] Sup. 69. *Quid ſervus peccavit, qui coactus eſt facere ?* Hauſit ab Oratore Q. Haterio, qui in defenſione libertini, domino morem gerentis, dixerat, *Impudicitiam in ingenuo crimen eſſe, in ſervo neceſſitatem, in liberto officium.* Reineſius.

3. *ipſi meæ dominæ ſatisf.*] Honeſto vocabulo rem turpem eloquitur : ſic in editis ſuprà. Eadem verecundiâ ex ore Pythagoræ εἰδέναι (*ſcire, cognoſcere*) dixit *Iambl. in* 1, *c.* 9 : ſcire, Pollio de Zenobia, & χρησιμεύειν (*utendum ſe præbere, morem gerere*) de infando pueri miniſterio è Diocle Laërtius in Cratete. *Reineſ.*

4. *de glorioſis*] *De* pro *ex* poſuit : ita *Sen. præf.* 5. *non ſum de judicibus ſeveriſſimis* ; ita *Cicero, Orator non ſanè de minoribus.* ita autor ſuprà : *de una die duos facere nihil malo : Cocus de porco aves piſceſque fecerat :* & *athleta de magna turba*, quanquam hoc aliter quoque interpretari liceat. *Idem.*

5. *& accepi* &c.] MS. & Pat. *& accepit.* Schefferus : *& accepit patrimonium laticlavium.* Poſſis ad præcedens, *cerebellum* referre. Mihi tamen rectius videtur, *accepi.* Patrimonium *laticlavium* eſt, ſenatorium, quod ante Senatorii fuit. Cæterùm qui fuerint hi Senatorii, aliàs & Laticlavii vocati, docet prolixè Caſaubonus ad Suetonii Auguſtum cap. 38, cui ſimul addi poteſt Neronis cap. 26. Puto autem hoc velle, factum officioſitate ſua, ut poſt mortem domini, ſubſtitueretur ipſe à domina, fieret maritus ejus, & mox hæres una cum Cæſare bonorum anteceſſoris ſui ſimul atque domini, qui fuerit laticlavius.

6. *Nemini nihil ſatis eſt*] Repete hîc quæ Schefferus ſuprà ad, *nihil boni*, ſeu *nemini nihil boni facere oportet*, ex Plauto, & Lucilio adduxit. Reineſius : *Nemini tamen nihil ſatis eſt.* Sen. conſol. ad Helv. cap. 11. Cupiditati nihil ſatis eſt ; Naturæ ſatis etiam parum.

7. *oneravi vinum*] Et mox, *oneravi vinum, lardum*, &c. pro, *oneravi naves vinô, lardô.* An dicemus Trimalchionam eſſe hypallagen, ut Virgiliana *dare claſſibus auſtros*, pro *claſſes auſtris* ſive *ventis* ? Miror Dn. Schefferum qui primam fregit glaciem, hujus rigorem non ſenſiſſe. Dn. Valeſius hyemi Gallicæ tribuit. Videant qui Roma-

Digitized by Google

auro contra : misi Romam. putares me hoc jussisse : omnes naves [1] *naufragarunt. Factum, non fabula : uno die Neptunus trecenties sestertium devoravit. Putatis* [2] *me defecisse ? non me-Hercules mi hæc jactura* [3] *gustui fuit ; tamquam nihil facti. alteras feci majores, & meliores, & feliciores : ut nemo non me virum fortem diceret. Scis, magna navis* [4] *magnam fortitudinem habet. oneravi rursus vinum, lardum, fabam,* [5] *seplasiaria, mancipia.* [6] *Hoc loco Frtunata rem piam*

nos soles huic Fragmento mecum non invident, tenebras depellant, frigida dissolvant.

8. *& tunc erat auro contra*] pro MS. & Patav. *& t. e. contra aurum.* Existimo enim dupondii alicujus esse transpositionem. Qui certè supra nostrum scribam sapuit, cujus hoc lepidum colophonis locô attexam: pro *porticus marmoratas duas*, ut juxta Pat. edit. mox habebimus, scripsit, *porticus marmoratis duos.* Schefferus: *& tunc erat contra aurum.* hoc est, vænibat contra aurum, erat tam carum, ut compararetur æquale. Suspicor tamen scripsisse nostrum, *erat contra auro*, ultimamque litteram ex sequenti voce malè ad hanc esse translatam. Plautus Epidicô, 3, scen. 3. *Non caru'ſt auro contra.* Sic idem in Curcul. *Auro contra cedo medeſtum amatorem.* In Milite: *Cedo tres mihi homines orichalco contra cum ipſis moribus.* In Pseudolo: *orichalco contra non carum fuit meum mendacium.*

1. *naufragarunt*] naufragium fecerunt. Sic Sidonius 4 Ep. 21. *minus naufragat.* Io. Schefferus.

2. *me defecisse*] vires omnes amisisse, factum esse pauperem, post tot nummorum jacturam. Sic Petronius in vulgatis de lumine: *Defecerat positum in monumento lumen.* Schefferus.

3. *gustui fuit, tamquam nihil facti*] pro MSi, & Patav. *gusti f. t. n. f. Gustui*, i. gustarui, aut gustationi pro gustandi actu. *facti nihil*, ut *nil fulsi.* Terent. Andr. *nihil censi, nihil judicati.* Gloss. Isid. Schefferus: *gusti fuit.* Puto, *gustui fuit*, h. e. non gustavi. *tamquam nihil facti.* An scribendum, *tanquam nil factum*, puta, *mihi fit*, tanquam nihil mihi acciderit, nullus casus me afflixerit ?

4. *magnam fortitudinem habet*] Ludit ambiguitate. nam *fortitudinem habet*, est idem, ac, *fortis est.* Vt, habet dignitatem, favorem, honorem, & similia ; juxta verò significat & adjunctam habet fortitudinem, sic ut oporteat eum esse forti animô ac magnô, qui ædificare cupit magnam navem. *Schesser.*

5. *seplasiaria*] Neutrô, & substantivè, pro MS. & Pat. *seplasium.* Schefferus: *siplasium.* Hoc non assequor. Video quidem Vossium in Glossario seu Lexico Originum sic scribere: *Est seplasiarii vox à seplasia, vel seplasium ; quomodo vocari solent aromata, & simplicia medicamenta, ac unguentorum delicia. Ita usi Varro, Plinius, & Ausonius.* Sed haud persuadet: omnes enim hi de loco, ubi talia venduntur, non de rebus ipsis mercibusve agunt. Varro: *Ἀνθρωπόπωλις: Doti data insulam Chium, agrum Cecubum, Seplasia Capua.* & in Synepheb. *Hic narium Seplasia.* Plin. 34, cap. 11. *Crudunt Seplasia, omnia fraudibus corrumpenti.* item, *frans Seplasia sic quæritur eis.* & lib. 16, cap. 10. *& inde frans Seplasia.* Ausonius.

Ære Seplasia decipiare cave.

Sed & cæteri, qui voce hac utuntur, nullum alium ejus norunt sensum. Vnde adducor, ut existimem, apud nostrum esse compendium scripturæ, legique debere, *seplasiarium*, ut subintelligi

Digitized by Google

piam fecit; omne enim aurum fusum, omnia vestimenta vendidit, & mi centum aureos [1] in manu posuit: hoc fuit peculii mei fermentum. [2] *cito fio, quod Dii volunt: uno cursu centies sestertium* [3] *corrotundavi.*

telligi possit *rem*. Est enim *seplasiaria res*, ut *seplasiarius homo*, significatque illud omne, quod primis temporibus in *Seplasia*, Capuæ foro vendi solebat, ut sunt pigmenta, thura, pharmaca, aromata, & id genus varia, quæ una voce specierum hodieque appellantur.

6. *Hoc loco*] Senec. Epist. 16. *Hoc loco dicat aliquis, liquet immundissimos fuisse*. Sic alii sæpe. *Schefferus*.

1. *in manu posuit*] dedit. Convenit Plautinum illud in Asin. 1, scen. 1. *Tene ego desraudem, quoi ipsi nihil est in manu*. item scen. 3. *Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum*. Terentius quoque in Phorm. 4, scen. 3. *ubo dic, quid vis dari tibi in manum?* Idem.

2. *cito fio quod Dii vol.*] Corrige, *cito fit*. Schefferus. Non video necessitatem: *quod* hic referri potest ad qualitates & accidentia, non ad subjectum aut hominem, subintelligendo *id*, ad modum illius, Cic. in Catil. *Est locus in carcere quod Tullianum appellatur*. Quamquam planius, & proverbio magis congruat, *cito fit*.

3. *corrotundavi*] conglomeravi, conglobavi. Horatius sic usum simplici lib. 1 Ep. 6.

Mille talenta rotundentur, totidem altera porrò.

Scholiastes Cruquii. *rotundentur, i. e. compleantur, omne enim, quod rotundum est, ab omni parte perfectum est*. Ipse Cruquius: *rotundari, ut mihi videtur, est redire in circulum, ut si dicamus mille talenta mihi fiant, aut si mavis, rotundari est, in se redire, ut unitas in se redit ad numerum denarium*. Puto, nihil horum velle Horatium. Fotius, quia speciem rotundam habet acervus omnis, ideo, quicquid in acervum congeritur, *rotundari* dicitur, & *corrotundari*, non secus atque *conglobari*, quod à globo, pariter rotundo, proficiscitur. Adde quæ supernè dixi ad verba, *corrotundata terra mater tanquam ovum*. Schefferus. *Corrotundavi* h. l. est corradere, coacervare, adquirere, respectu habito ad formam nomismatis rotundam. Propriè loquitur *Seneca* num. 7 *Natural.* 26, *corpus Cometarum corrotundari, splendorem autem longùm adparere* dicit: id Græci efferunt, συσ ϵγγυλισθηναι vel συσ ϵγγυλοῦσθαι & συσφαιροῦσθαι. Activò συσ ϵγγυλειν utitur *Alexis in Phaëdra* apud *Athen. l.* 4, de eo qui patrimonium dissiparat & in ventrem condiderat; σφαῖραν ἐπέθηκε τῷ πανσίνῳ ἀδίκως. ἐπεὶ συνεγγύλισε ἱστορίας καὶ ταχύ· i. e. in rotundam & pilæ formam redegit substantiam paternam; adeò impudenter & celeriter corrotundatam deglutiit. Et *Nicomachus* apud eundem *l.* 2, abliguritorem rei paternæ hæc de se loquentem introducit:

Οὐσίδιον γάρ πολλαλειπτὸν ϕησὶ μοι πατὴρ ϵϕ'
Οὗτος οὐκ ϵγγύλισεν καθ' ἡμέραν ἕνα·
Ἐγὼ μονὸν ἀλίφομαι, ἅπαντ' ἐκεῖ τὸ χρυσίον.

i. e. rem quam pater mihi reliquerat sic corrotundavi & egranavi paucis mensibus, ac si quis ovum exsorberet, in quo nimirum à sorbitione nihil remanet. Τὸ ἰδιοπάτωρ quod legit *Scal. ad Varr.* nec satis explicat, non intelligo; συσγκκίζειν verò quod est *egranare, exacinare, grana excutere* rem planam reddit; quæ enim granis, ova medullâ & succo substantiam ea relinquuntur inania. Et hoc insinuat glossa apud *Varinum*: συγκκικίσας, ἐπιμόνως (*qui privavit*). Κόκκος granum, sensim inprimis

davi. Statim redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant. edifico domum. venalitia coëmo jumenta. quicquid tangebam crescebat tamquam favus. Postquam cœpi plus habere, quam tota patria mea habet, manum de tabula, sustuli me de negotiatione, [1] *& cœpi libertos fenerare. Et sane nolente me* [2] *negotium meum agere,* [3] *exoravit mathematicus, qui venerat forte in coloniam nostram,* [4] *Græculus, Serapa nomine,* [5] *consiliator Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quæ oblitus* [6] *eram, ab acia & acu mi omnia exposuit,* [7] *intestina mea noverat,*

globosum: κογχία, globuli, pilulæ, corpora minuta. Inde κόγκυ, τὸ ἐλάχιστον (*minimum*), *Hesychius* interpretatur; *Varinus*, τὸ ὀλίγον (*exiguum*). Et ab eo formarunt Latini *ciccum* quo utuntur pro re levi, & nihili, qualis floccus, κρόκυς, fili retrimentum, pluma, achne, hirta, πτεροπάλη (*pollen*, it. *nix minutatim cadens*), & quodvis λεπτὸν ξύσμα (*exile frigmentum*, aut *ramentum*, *scobs*). Reinesius.

1. *& cœpi libertos fenerare*] Puto planè pro *cœpi* scribendum *cœgi*. Schefferus. *Fenerare* est mutuare, fenorive dare. Vtur verò Accusativ. personæ raro occurrat, est tamen in illo Martialis:

Hæc sapit, hæc omnes fenerat una Deos.

i. ab ipsorum gratia quasi fenus levat. Sic etiam hic dictum puto, *fenerare cœpi libertos*, pecuniam à negotiatione in fenerationem translatam, cumprimis libertis hoc est ut tales evaderent, vel jam libertis ut rem facerent, nundinatus sum, iis sic revera meo magno cum quæstu beneficium fenerarum præstando.

2. *negotium meum agere, exoravit*] Distinctio est supervacua. Hoc ait, obtinuisse precibus Mathematicum, etiam ab invito, ut in rem alterius multa diceret. Sed sic scribendum erit: *nolentem me* exoravit, non *nolente*. Schefferus. *Nolente me negotium agere, exoravit* nolentem *mathematicum*. Quidni sensus & distinctio bona. cum nil facilè mutandum.

3. *exoravit*] MS. in m. *al. exortavit*.

4. *Græculus Serapa nomine*] malim duo contrahere & leg. Serap-Ammon. Amarunt è duobus Numinum composita nomina Ægyptii & Ægyptiazontes (*Ægyptios imitantes*) Græci: indè Hor-Apollon, Phœb-Ammon, Herm-Ammon, Heracl-Ammon, Herm-Apion, Herm-Eraclas. *Reines.*

5. *consiliator*] MS. pro Patav. *conciliator*. Schefferus: *conciliator deorum*. Non placet. Lego, *consiliater deorum*, & accipio de eo, qui consilia deorum exquirit, hoc est, qui ex astris & similibus colligit divinam voluntatem. Nam & hoc veteribus *consiliare*. Hinc *consiliantes divi*, apud Horatium, quorum alter alterius expetit consilium. Cicero sic usurpavit *consiliarii* vocem lib. III, de Leg. c. 19, ubi de Augure. *Est autem boni auguris meminisse, levi optimo maximo se consiliarium atque administrum datum*. Habes aliàs *consiliatoris* vocem apud Phædrum nostrum, atque alios. *Schefferus.*

6. *eram, ab acia & acu mi omnia exposuit*] pro MSi, & Patav. *eram abacia, & acumi e. expoſcit*. Tilebomeus: *abacia & acumi omnia*. Lege, *abace & acumine omnia*. *acumine*, i. ingenii perspicacitate, ut boni quique loqui amant auctores. Schefferus: *abacia, & acumi omnia expoſcit*. Scribo: *Ab acia & acu mi omnia exposuit*. *Acia*, est filum in acu. Titinnius apud Non.

Digitized by Google

noverat, tantumque [1] non dixerat, [2] quid pridie cœnaveram. putasses illum semper [3] mecum habitasse. Rogo Habinna, puto interfuisti: [4] tu dominam tuam de rebus illis fecisti: tu parum [5] felix in amicis es: nemo unquam tibi parem gratiam refert: tu lasciviæ possides: tu [6] viperam sub ala nutricas. Et [7] cur vobis non dixerim, etiam

Reliqui acus aciasque hero atque hera nostra. Glossæ veteres: *μάμμα, acia.* Eodem modo & Philoxenus. *Mi*, est *mihi.* Suprà: *non mehercules mi hæc jactâ gusti fuit.*

7. *intestina mea*] intima, secretissima cordis mei cogitata. *Io. Schefferus.*

1. *non*] MS. in m. *mihi.* quod f. *vō non* præponendum.

2. *quid p. cœnaveram*] *Cœnare adulterio.* Plaut. Curc.

3. *mecum habitasse*] Pers. Sat. IV. *Tecum habita.* Schefferus.

4. *tu dominam*] Sunt hæc verba Græculi illius, memorantis, quæ Trimalchio fecisset olim secretò, ut hîc effecisti ob res illas, ut domina, uxor tua evàderet. Hic enim verborum sensus; & confer præcedentia. *Scheffer.*

5. *felix in amicis es*] MS. & Patav. *fi in amicos es.* Schefferus: Lego, *felix in amicis es*, i. e inis amicitias infeliciter, cum eis scilicet, qui adversus te non ita sese gerant, ut amicos decet.

6. *viperam sub ala nutricas*] Credo, alludere ad id, quod est de Nerone apud Suetonium cap. 8. *Fabula exorta est, deprehensis in lecto ejus circum cervicalia serpentis exuviis, quas tamen aurea armilla ex voluntate matris inclusas dextro brachii gestavit aliquamdiu.* De serpentibus, quas in deliciis habuere, docet alioquin Seneca II de Ira, c. 31: Martialis lib. VII Ep. (de Sé)86. *Schefferus. viperam.* Petronium ad id, quod de serpentis exuviis repertis in lecto Neronis pueri refert *Sueton. cap. 8*, alludere nunquam credam; neque ut istud eò trahatur tria helciariorum paria conficient: Hoc ergò abierit Vno verbo; verba sunt Serapammonis mathematici vaticinati de conjugio incommodo illoi, ut suprà observari potuit, à Fortunata Trimalchioni, scil. serpentem in sinu foturo cum eventu; quem illæ Æsopi fruſtifissor fuerat expertus: norat *Sen. Ep.* 42. h. e. habituro refractariam, oblatratricem, exitialem, pestem: ea Trimalchion hic repetit ad Habinnam. *Reinesius. viperam sub ala nutricas.* Ex Phædri, scriptoris merito perpoliti & Petronio ætate paulò superioris, hoc acutè dictum sive dicterium Trimalchio expiscatum iviſſe videtur. Sic autem ille, libri suarum fabularum quarti, *Fab.* 77.

Gelu rigentem quidam colubram sustulit,
Sinuque fovit; contra se ipse misericors
Namque ut refecta est, necuit hominem
protinus. I.C. Tilebomenus.

7. *cur vobis non dixerim, etiam nunc*] MS. & *quod vobis n. d. & n.* Reinesius: *cur vobis non dixerim, etiam nunc mi restare.* Nim. ariolus ille genethliacus ita viderat scriptum in diphthera Iovis, vel tamen in Ὀφείοις (*visionibus*) sic repererat, quod de longitudine vitæ promitteret scisitatori; eique igitur fidem non immeritò habuit homo φιλόψυχος (*nimium vitæ cupidus*) vanus & stolidus. Similem tamen sibi & in eadem curiositatis credulitatisque luto hærentem habuit post aliquot sæcula MARTINIANUM quendam EX-PROTECTORIBUS, qui cippo quem sibi posuit inscripserat, VIXISSE. IN SÆCULUM. ANN. LXI. ET. SPERARE. SE. VIVERE. AD. U. C. ANN.

habeberis. Sic amicus vester, qui fuit rana, nunc est rex. Interim Stiche profer [1] *vitalia, in quibus volo me efferri. profer & unguentum, & ex illa amphora gustum, ex qua jubeo lavari ossa mea.* † *Non est moratus Stichus, sed & stragulam albam, & prætextam in triclinium attulit, jussitque nos tentare an bonis lanis essent confectæ. Tum subridens:* ‡ *Vide tu, inquit, Stiche ne ist.a mures tangant, aut tineæ; alioquin* [2] *te vivum comburam. ego gloriosus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur.* † *Statim ampullam nardi*

† *Excelpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Excelpius.*

Cordi es! penes quos lutea massa rex potens).

itemque ab alio hoc: *Vbique tanti quisque quantum habuit, fuit.* nim. *ita Populus justit. Sed Populi scita ex magna parte Sapientes abrogant:* etsi concedunt λυσιτελῶς λαμπάδιον χρυσῆ τὸ ἀνθρώπειον γένος, *utiliter aurum esurire homines*; hinc enim artes inventas & in communem vitam inductas esse; hinc conditas urbes; hinc instituras negotiationes; in summa, omni ordine & decore careret vita isthæc, nisi aurum homines mutuis operis indigentes fecisset: ut philosophatur Hermagoras ad Sopatrum, *in Epp. Theph. Simoc.* Reinesius.

6. *habes, habeberis*] absolutè. Respexisse videtur, quod habet Lucilius 1 Sat. teste Schol. vet. ad Iuven. III, isto versu:

Quantum habes, tanti ipse fies, tantique habearis. Scheffer.

1. *vitalia*] Suprà, *bene elatus est, vitali lectò*; ubi vide. *Vitalia* sic usurpasse censeo & Senecam Epist. 99. *Quàm multis cum maximè funus locatur? quam multi vitalia emunt.* Sic discertim habet meus membranaceus optimæ notæ, non *multis & emuntur*, unde postea in editis fecerunt *eruuntur*, ac exposuerunt vel de exentratis cadaveribus, vel de viscerum tractatione in viventibus, ut fit in ruptis. Verùm prius repugnare consuetudini Romanæ rectè Lipsius observat. Posterius haud convenit cum cæteris ejus loci, qui de morte agit, non de morbis. Igitur non aliter accipio *vitalia*, quàm quæ adornando funeri sunt necessaria. Quæ sic dicta fuerint ominis melioris gratiâ, pro *mortualibus*. Quomodo & *vitam* aliquando usurpâsse pro *morte*, docet Casaubonus ad Spartiani Hadrianum. & sunt ipsa Macrini verba apud Lampridium: *mihi non multum superesse videtur ad vitam*, quod is ipse rectè explicat, *ad mortem*. Vt sic *emere vitalia*, sit, comparare ea, quæ ad mortem funusque requiruntur. Vt sunt vestes funebres, stragula, & hujusmodi. *Scheffer.*

2. *te vivum comburam*] Minæ hæ sunt ventosi & insolentis domini, quales illæ Mercurî Plautini, *Evades nunquam quin te sacrificem. Ignis pœnam gravissimam credimus, cùm servis irascimur.* Neque enim auditum apud Romanos aliter animadverti in servos, quàm virgis, flagellis, fustibus, crurifragio, cruce. *In servos quidem heris nihil non licere*, vetus dictum: vid. *Sen. 1 de Clem. cap. 18: & Petr. Chrysol. Serm. 141.* sed magistratus temperarunt licentiam: inprimis Athenienses super sævitia in eos cognoscere consueverunt: vid. *Athen. lib. 6*, ex Hyperide, Lycurgo, Demosthene. Et circumferuntur duo rescripta D. Antonii Pii, alterum ad Ælium Marcianum Pro COS. Bæticæ, alterum ad Alfium Iulianum, plena humanitatis, quibus atrociùs jura dominationis exercere heri prohibentur: Coll. L. L. Mos. & Rom. tit. 3. *Reines.*

1. *omnes*

nardi aperuit, [1] *omneſque nos unxit :* ‡ *&, Spero, inquit, futurum, ut æque me mortuum juvet, tamquam vivum.* † *Nam vinum* [2] *quidem* [3] *in vinarium juſſit infundi :* ‡ *& Putate vos, ait, ad parentalia mea invitatos eſſe.* † *Ibat res ad ſummam nauſeam, cum Trimalchio ebrietate turpiſſima gravis, novum acroama, cornicines in triclinium juſſit adduci, fultuſque cervicalibus multis extendit ſe ſupra* [4] *torum extremum : &* ‡ *Fingite me, inquit, mortuum eſſe,* [5] *dicite aliquid belli.* † *Conſonuere* [6] *cornicines funebri ſtrepitu. Vnus præcipue*

‡ *Trimalchio.* † *Eucolpius.* [*] *ſervus*

1. *omnes nos unxit : &, Spero* &c.] *&* MSi eſt, quod Patav. omiſerat. Vt verba retineam, ſic intelligo: Omnes Trimalchio unxit, ſeu ungi juſſit, in memoriam communis mortis, quidque ipſe de unctione etiam mortui hominis ſentiret exponit, *Spero*, inquiens, *futurum* &c. An verò conſuetudinis Rom. fuerit mortuos exenteratos, vel non exent. ungendi, alii diſquirant. Dalecamp. ad Sen. Ep. 99, prius affirmat, ſeptemque dies antequam cadavera cremarentur, exemptis viſceribûs unctioni datos fuiſſe aſſerit; Lipſius ibid. negat, aut dubitat, quem laudat Scheffer. paulò ante ad, *vitalia*. Reineſius: *omnes unxit*. Ad quid unxiſſet adſtantes? unctionem verò ſibi ut vivo, ſic mortuo profuturam ſperare dicit. Elota ergò mendâ lego, *ungueſque ſuos unxit*. At cur ungues? quia clauſulæ ſunt nervorum, ut loquitur Plinius: potiùs quia nervi, venæ, arteriæ, ad eos porriguntur; unde & extremorum inſignis ille cum membris principibus conſenſus, quorum robori facere putabant inunctiones unguium. Quin eos deaurari mos quoque erat: *Serv. ad Æn.* verùm id non ſanitatis, ſed ornatûs causâ & luxu. Græcorum ea curioſitas, quòd privatim cuique parti corporis peculiare unguentum idoneum & ſalubre ſcirent; unde apud *Antiphanem* ille crura & pedes Ægyptiô, buccas & mammas Phœniciô, utrumque brachium ſiſymbriô, ſupercilium & comam amaracinô, cervicem & genua ſerpillinô linebat. De nardini præſtantia præterquam Scriptores ſacri, teſtatur *Menander* in *Cecryphalo* apud *Athenæum l. xv. Vnctio* autem iſta Trimalchionis rectè cenſebitur inter *crapulariam*, quas paraſitus Plautinus *Stich. act.* 1, *ſc.* 3, *v.* 75 nominat: *ebrietas* enim *turpiſſima gravis* eam ſibi adhibuit. *Th. Reineſius.*

2. *Nam v. q.*] *Nam* Sic cum præmiſſo (.) juxta MS. pro Patav. (;*nam*). quod hic vix cauſale, ſed pro *præterea*; ut ap. Plaut. Prol. Amphitr.

Nam cùm Telebois —
Nam ego vos nroviſſe credo jam ut ſit pater meus; &c.

3. *in vinarium*] puta, vas; quomodo eſt integrè apud Ciceronem. Gloſſæ Cyrilli: *οἰνοφορεῖον, vinarium*. Io. Scheferus.

4. *torum extremum*] lectum funebrem intelligit, quem jam tum paratum habuit Trimalchio, ut liquet ex ſuperioribus. *Scheferus.*

5. *dicite aliquid belli*] velut defuncti laudem: Solebant enim clamorem edere circumſtantes, brevibuſque dictis virtutes defuncti celebrare, pium, bonum, benignum, & id genus nuncupare. *Idem.*

6. *cornicines funebri ſtrepitu*] Valeſius: Etiam heic ignarum moris Romani ſe ſe prodit Pſeudo-Petronius, qui *cornicines* pro *tubicinibus* funeribus adhibeat. Mortui enim efferebantur ad tibiam: ut poſt Ovidium in lib. VI Faſtorum, poſt Perſium in Satira IV:

Digitized by Google

[1] servus libitinarii illius, qui inter hos honestissimus erat [2] tam valde intonuit, ut totam concitaret viciniam. Itaque vigiles, qui custodiebant vicinam regionem rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam subito, & cum aqua, [3] securibusque tumultuari suo jure cœperunt. Nos occasionem opportunissimam nacti Agamemnoni verba dedimus, [4] raptimque tam plane, quam ex incendio fugimus. [1] Neque

& Agellium in lib. xx, cap. 11, verus Petronius vel solus satis docet his verbis. *Quòd si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, ticèt ad tubicines mittas.* Vbi *tibicines* sine caussa legi vult Petrus Pithœus. Schefferus: *cornicines*. Ergo & hos habebant in funeribus, non solos *tubicines*, quod miror omisisse viros doctos, qui de funeribus egerunt. Seneca in Apocoloc. *Erat omnium formosissimum Claudii funus, ut scires Deum efferri, tibicinum cornicinumque, omnisque generis senatorum tanta turba, ut etiam Claudius audire posset.*

1. *servus libitinarii*] MS. & Patav. editio, *f. libertinarii*. Schefferus: *f. libertinarii*. Corrige, *libertinarii*. Vlpianus l. 5 ff. de Inst. act. *Si libitinarius servum pollinctorem habuerit, isque mortuum spolierit*, &c. Liquet, libitinarios habuisse servos suos, eosque ad varia ministeria funeris ornandi.

2. *tam valde*] Cicero in Epist. ad Attic. *Quid opus est de Dionysio tam valde affirmare.* in de Fin. v. *tam valde perhorrescere.* Schefferus.

3. *securibusque*] MS. *& securibus* editio Patavin.

4. *raptimque tam plane* &c.] Reinesius: Finis hæc Cœnæ videbitur cohærere Editionum istis; *neque fax ulla in præsidio erat, qua iter aperiret errantibus: accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum.* Sed si rem rectè pensitemus, non cohæret. Cùm enim paulò antè *disputassem ebrietatem* fuisse scripserit, quomodo nunc *ebrietatem* fugitivis è domo Trimalchionis iter difficile reddidisse? Non possunt ista ita facilè conciliari, ut Petronium unum sobrium permodico intervallò contraria scripsisse concipiamus: Necesse igitur ut vel 2 *cæderet* &c. ut supra. *Discutere ebrietatem*, non est eam prorsus ejicere, sed unitas ejus vires solùm tantisper dispellere, ut si nihil adsit quod eas rursum colligat, ea sic demum omnino exhalet ac cedat. Hìc verò convivæ vix in vaporoso balneo, (nisi priùs in lavacro lacûs, Ascyltus, & Encolpius, in quem hi inciderant) discussa *ebrietate*, denuo in aliud triclinium ubi saccò vinum defluebat introducti, ibidemque novo convivii titulò, *barbatoriam servo faciente*, excipiuntur: tandem parentalia q. agunt, œnophoréo repletò: adeò ut Trimalchio circa ipsum finem Fragmenti *turpissima ebrietate gravu* dicatur: qui tamen *discussa ebrietate triclinium intraverat.* Quid jam mirum, si ante edita sic cohæreant? Revera talia movere est nodum in scirpo quærere, & Solem obscurare velle. Schefferus: *tam plane.* Terent. Heaut v, sc. 1.

Te miror, qui alia tam planè scias.

Atque hìc demum Lectori indicandum, nihil restare quod ejus notitiam morari queat, ubi Fragmentum Tragurienſe quà MSm, quáve editionem Patavinam, vel antè editis aliquid superaddit, vel etiam in legendo discedit; quòd omnia non solùm diversis characteribûs excusa, sed etiam in Notis, maximè extra superiùs promissa, & jam inserta, IX novæ accessionis loca, peculiariter ejus rei mentio facta: idque vitandæ confusionis

Digitized by Google

[1] Neque fax ulla in præsidio erat, quæ iter aperiret errantibus nec silentium noctis jam mediæ [2] promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obscura. Itaque cum hora pene tota, per omnes scrupos, [3] gastrorumque eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis sumus. Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnasque notaverat, certaque liniamenta evicerunt spississimam noctem, & notabili candore ostenderunt errantibus viam. Quamvis non minus sudoris habuimus etiam postquam ad stabulum pervenimus. Anus enim ipsa inter diversitores diutius ingurgitata, ne

sionis causâ, cùm Gabbemiana editio, quam nos quà Petronium dudum editum sequimur, etiam passim diverso characterе quædam notet, ceu aliena, connexionis, & sensus ergo recens inserta. Vbi tamen Fragmentum *parasis*, & *parasidem* habet pro paropsis vel parapsis, *calsacti* locô calefacti, talia non attendimus; nec leves forsan hujus, aut illius transpositiones, ut p. 79 *nec eam amplius*, Fragm. *n. a eam*, in rationes deduximus.

1. *Neque fax ulla in præsidio erat, quæ iter aperiret errantibus*] Bernardinus Gomesius Opere, quod *de Sale* constituxit, aptissimè ad hunc Petronii locum interpretatur Horatii illud l. 1 Sat. v. — *Tectum hoc*
Præbuit, & parochi quæ debent, ligna, selemque.
Per *Ligna* scilicet non solum ignem ad focum intelligens, sed cereos etiam & funalia, quæ peregrinis præberent parochi ad pernoctandum; &, ut suspicari licet, commodè etiam per urbem deambulandum. Quod itidem & in Vrbe factum, nihil dubium est. Sic apud Athenienses cœnantibus *Oenopta* (genus erat magistratus) funalia præstabant, & ellychnia, ut postea luminis præsidiô possent domum redire. quapropter & *oculi* ipsi vocati, ut constat ex Philini oratoris loco apud Athenæum lib. x. item ex Eustachio ad lib. ζ Odyss. Οἱ τοῖς δειπνοῦσι λύχνους, τὴν ὑπαλλαγὴν παρέχοντες, Ὀφθαλμοὶ ἐκεῖς τινων ἐκαλοῦντο. *Qui cœnantibus candelas, aut lucernas exhibebant, Oculi dicti nonnullis.* I. A. Gonsalius.

2. *promittebat occurrentium lumen*] A cœna itidem, ut illi redeuntium. Plurimus quippe lucernarum usus antiquitus fuit convivis domum redeuntibus, facumve, cereorum, candelarum, funalium, lampadum aut laternarum, de quo latè Athenæus opere extremo. Servi qui ea præferrent, λυχνοῦχοι, & λυχνοφόροι Græcis appellati, etiam ὑποδρομοὶ: Latinis *prælucentes*. Idem.

3. *gastrorumque eminentium f.*] Leg. *glareorumque eminentium*, ut terræ petrosæ scrupositasque calculi, seu lapilli intelligantur, cujusmodi in ripis nostris spectare ac litoribus frequentes, & iter facientibus molestos. *Carices*, aliorum nullus moror. *Densa* P. Gaster, vas fictile ventricosum. *Glossar. Petronian.* 1. *tabel-*

...rotum ſenſiſſet: & forſitan perno-
..., ni [1] tabellarius Trimalchionis in-
...iculis dives. Non diu ergo tumultua-
...ram effregit, & nos per eandem [2] fenc-
* * *

Multis nox fuit illa, dii, deæque!
Quam mollis torus! hæſimus calentes,
Et [3] transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. [4] Valete curæ!
Mortalis ego ſic perire cœpi.

Sine

1. *tabellarius*] *Tabellarii* laus eſt curſus & feſtinatio. *Tabellarii* autem, & tabelliones à tabellis ſeu tabulis ideo appellati ſunt, quòd ante chartæ & membranarum uſum, in dolatis ex ligno codicillis epiſtolarum colloquia ſcribi ſolita eſſent. Tabellio idem qui exceptor fuit, & ſcriba publicus. *Laur. Pignorius. Tabellarius* etiam qui tabellas i. e. literas perfert: Cic. ad Brut. *Statim extruſi tabellarios, literaſque ad lucronem, etiamſi in Italiam veniſſet, ad te rediret.* Id. ad Terentiam. l. 14. *Nos quotidie tabellarios noſtros exſpectamus.* Sed & *tabellarius* qui rationes conficit datáque & accepta in tabulas refert, λογιστής. Sidonius ad Petrejum: *Suſcipiebat hunc grandior, habens eum conſiliarium in judiciis, villicum in prædiis,* tabellarium *in tributis, in lectionibus comitem,* &c.

2. *feneſtram*] Sic & Frellonioniana editio. Sed Schonwett. Helenopol. & Lotich. *feſtram.* R. Herm. Wouwer. & Tornæſ. *terram.* Erhardus: *per eand. terram.* L. *ſerram.* Pflugius. vel, *feſtram. Feſtra* eſt oſtium minutum. Schopp. Veriſimil. lib. 2, c. 18. Nihil verius vel ap. Sagram.

3. *Et transfudimus hinc & hinc labellis Errantes animas*] Infrà: *Iam adligata mutuo ambitu corpora animarum quoque miſturam feceram.* Elegantiſſimos Platonis verſus huc facientes apud A. Gellium lib. XIX, c. XI habes interpretatos, & Macrob. lib. II Saturn. c. II. Ariſtenæt. lib. II Ep. XIX. Οὐ μόνον σίτου ἀρμόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισωπῶσι τὰς ψυχάς. τάχα γὰρ φίλημα δωίατας καὶ τάχα ἁ βάλη) ἀπ' ἀδύσσιν αἱ ψυχαὶ ἄλλᾳ τᾷ ἀμφότων ἐπὶς ἀλλάλας, καὶ οἷον τὸ χείλη συναντῶσιν. καὶ ἡ μίξις αὕτη γλυκεῖα γίνη) τᾷ ψυχῶν (*Non ſolùm pectore hærentes, ſed & inſuper oſculis animas conjungentes. hoc enim poteſt baſium. Quod qui agunt, feſtinant per os ad ſe mutuò animæ, in labia ſibi obviantes, ſitque dulcis ipſarum commixtio.*) Phavorinus: τί γὰρ ἄλλο ποιῶσι οἱ τῷ στόματι ψαύοντες, συναπτόμενοι τὰς ψυχάς; (*Quid enim aliud faciunt oſcula figentes, quàm quod ſeſe rent animas?*) S.A. Gabbema. Huc facit Catullus de puero Theotimo:

Aufugit mi animus; credo, ut ſolet, ad Theotimum
Devenit. —

Et Ovidius:

Iamque viderentur animas efflare vicißim
Alter in alterius faciem. —

Similia his apud Ariſtenætum in Ep. Theocrit. Eidyll. I. 28; Bionem Adonide, Macrob. & Gell. *Ge. Erhardus.*

4. *Valete curæ*] Mart. lib. XI Epigr. VII.

Pallentes procul hinc abite curæ.

Et Anacreon.

Μέλει μοι φορμίδος

Μαδίζ

Sine cauſa gratulor mihi. Nam quum ſolutus mero amiſiſſem ebrias manus, Aſcyltos omnis injuriæ inventor ſubduxit mihi nocte puerum, & in lectum tranſtulit ſuum; volutatuſque liberius [1] cum fratre non ſuo, ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante, indormivit alienis amplexibus [2] oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gaudio diſpoliatum torum; ſiqua eſt amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, ſomnumque morti jungerem. Tutius demum ſecutus conſilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Aſcylton autem truci intuens vultu: [3] quoniam, inquam, fidem ſcelere violaſti, & communem amicitiam, [4] res tuas ocius tolle, & alium [5] locum, quem polluas,

Μηδὲν μὴ σοὶ ὑμῶν ἦτω.
Tu verò abito cura,
Mecum tibi nihil ſit. S. A. Gabbem.

1. *cum fratre*] Gloſſar. Petr. *Frater* hìc, ut ſuprà, pro amaſio.

2. *oblitus juris humani*] id eſt, juris gentium, quod gentes humanæ ſibi ipſæ conſtituerunt. §. 11 *Inſt. de Iur. N. G. & C.* Ex quo & jus humanum nominatum, quòd cum humano genere proditum, & omni generi humano commune; & naturæ humanæ ſit proprium. §. 11 *Inſt. de R. D.* & tantum *l.* 1 *in fin.* π̃ *de I. & I.* Gabbema.

3. *quoniam, inquam, fidem ſcelere violaſti & communem amicitiam*, &c.] Obſerva hic morem & formulam rumpendæ ſocietatis: *Sed Cæſar, miſſis ad Senatum literis, diſſeruit, morem fuiſſe majoribus, quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, eumque finem gratiæ ponere.* Tacit. lib. VI Ann. *Alteri ob ingratum & malevolum animum domo & provinciis ſuis interdixit.* Sueton. Aug. c. LXVI. *Ne tunc quidem ultrà progreſſus, quàm ut & amicitiam ei more majorum renuntiaret.* Suet. Cajo c. III. In libris Epiſtol. Syneſii Ptolemaid. Epiſcopi legitur, Amaſidem Polycrati feliciter adhuc agenti per præconem amicitiam renuntiaſſe, ſic enim ille: *ἀλλ' οἷς δ' τυχῶν ἐν κήρυκα πέμψας, τὴν φιλίαν ἀπείπατο, δῆλον ἐποίησεν ὅτι καὶ ἐδάκρυσεν, εἰ ὠφελήθη ἡ συμφορὰ τὴν ἀπ' ῥήσιν (Rebus adhuc proſperis miſſo præcone amicitiam diremit, palàm faciens, ſe etiam ad lacrumas paratum, ſi calamitas renuntiationem præverriſſet).* Idem.

4. *res tuas ocius tolle*] Tralatè à LL. XII Tabb. ubi: Ş I. VIR. AB. UXORE. DIVORTIT. UXORI. RES SUAS. SIBI. HABERE. JUBETO. XI. QUE. CLAVIS. ADIMITTO. Apùd Senec. Suaſ. I. refertur Athenienſium in ſummo dolore riſus elegans: *Cum M. Antonius Triumvir ſe vellet Liberum patrem dici; habitu quoque & inceſſu eum imitaretur, occurrerunt ei Athenienſes & per adulationem Διόνυσον (Dionyſium, Bacchum) ſalutaverunt, addiderunt que ſe deſponderе illi Minervam ſuam, rogantes ut duceret. ille iratus ei, quòd à partibus Pompei & poſtea Bruti fuiſſent, ſe ductурum ait, ſed dotis nomine illis imperare mille talenta,* (hoc eſt 600000 coronatorum.) *Tum ſubſcriptus eſt ſtatua Antonii libellus his verbis:* OCTAVIA. ET. MINERVA

AN-

polluas, quære. Non repugnavit ille, ſed poſtquam optima fide partiti [1] manubias ſumus: † Age, inquit, nunc & puerum dividamus. ‡ Iocari putabam diſcedentem. at ille gladium [2] parricidali manu ſtrinxit, &, † Non frueris, inquit, hac præda, ſuper quam [3] ſolus incumbis. Partem meam neceſſe eſt vel hoc gladio [4] contentus abſcindam. ‡ Idem ego ex altera parte feci, & [5] intorto circa brachium pallio, [6] compoſui ad prœliandum gradum. Inter hanc miſerorum dementiam infeliciſſimus puer tangebat utriuſque genua cum fletu, petebatque ſuppliciter, ne [7] Thebanum par humilis taberna ſpectaret, ne-

† *Aſchines.* ‡ *Eucalpius.* † *Aſchines.* ‡ *Eucalpius.* ve

ANTONIO. RES. TUAS. TIBI HABE. Apul. *confeſtim toro meò diverte, tibique tuas res habeto.* S. A. Gabbema.

5. *locum*] Ludit dilogiâ. Iſthunc autem locum Murrhedius Rhetor loco inluſtrat inſigni apud Senecam P. *Novimus, inquit, iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiamſi primam virginibus timidis remiſere noctem, vicinis tamen lectis ludunt.* Eſt hæc Martial. ſententia lib. XI Epigr. LXXIX.

Pudicare ſemel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E Libero mutuatus eſt carmine III.

Quod virgo primo cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta loci.

I. A. Gonſalius.

1. *manubias*] ornamenta Regum. *Gloſſar. Petron.* Non ad rem, *manubia* portio prædæ imperatoria. Aſcanius. Propriè pecunia ex venditione nobilis prædæ in ærarium redigi ſolita. probat Gellius ex Cic. Gloſſæ.

2. *parricidali*] Vox proba, qua non modò Apulejus, aut Sidonius uſi, ſed verò & Seneca, Quinctilianus, Tacitus, alii majorum quaſi gentium Scriptores. *I. Douſa. MS.*

3. *ſolus incumbis*] Vt draco ille in fabulis. Phædrus lib. 4. Sulpicius Severus lib. I ſacr. Hiſtor. *Inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro incubant.* Ga. Barthius.

4. *contentus*] Mirè dictum, ac ſi dixerit, *in continenti, uno impetu.* Germanicus Cæſar:

Subſequitur rapido contenta canicula paſſu.

Rutilius lib. I.

Volvitur ipſe tibi qui continet omnia, Phœbus.— id eſt, contento curſu emetitur. *Barthius.*

5. *intorto circa brachium pallio*] Pacuvius: *Chlamyde contorta clypeat brachium.* Liv. lib. XXV. *Paludamento circum lævum brachium intorto in hoſtes impetum fecit.* Gabbema.

6. *compoſui ad prœliandum gradum*] Infrà: *ſtatum prœliantis componit.* Pugnaturi ita ſe conſtituebant, ne adverſarius ſtatum conturbare poſſet. Senec. conſ. ad Polyb. *Vtrumne percuſſus arma ſubmiſerit, an in ſtatu & gradu ſteterit.* Adluſit Hieronym. ad Demetr. *Quaſi in procinctu & acie ſtemus ſemper ad pugnam. vult nos locò movere hoſtis & de gradu decedere, ſed ſolidantia ſunt veſtigia.* Io. à Wouweren.

7. *Thebanum par*] κατ' ἐξοχὴν (*per excellentiam*) dictum de Etheocle & Polynice fratribus, Oedipi Regis Thebanorum filiis, ex nefando ſcilicet Iocaſtæ matris concubitu

ve ſanguine mutuo pollueremus familiaritatis cariſſimæ ſacra. Quod ſi utique, proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiæ ſacramentum delevi. Inhibuimus ferrum poſt has preces: & prior Aſcyltos, † Ego, inquit, finem diſcordiæ imponam. Puer ipſe, quem vult, ſequatur, ut ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalva libertas. ‡ Ego vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, imo conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verum ſtatim [1] ab extrema parte verbi conſurrexit, fratrem Aſcylton elegit. [2] Fulminatus hac pronunciatione, ſicut eram [3] ſine gladio, in lectulum decidi, & [4] attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriæ invidiſſem. [5] Egreditur ſuperbus cum præmio Aſcyltos, & paullo ante cariſſimum ſibi commilitonem, fortunæque etiam ſimilitudine parem in loco peregrino deſtituit abjectum.

† *Aſcyltos.* ‡ *Eucolpius.* [1] *Nomen*

bitu editis. illi nimirum ob regni ſceptrum mutuis vulneribûs conſoſſi, ambo occubuere; ſimul mater, quæ ſe mediam interponebat, ne pugnarent filii. Quò etiam adluſit Propert. lib. II El. IX. *Conſalius. Thebanorum par, mortuam fabulam tranſeo.* Minut. Felix Octav. *Gabbema. par.* Sumptum à gladiatoribus, quorum *paria* dicuntur componi. *Gloſſ. Petron.*

1. *ab extrema parte verbi*] Ariſtenæt. l. 2 Ep. 7. ἄκρος ἐπὶ ἄκρῳ ῥηθεὶς (*ſimul dictum ſimul factum*). Apuleius L. Metam. & alibi, *cum dicto.* Ga. Barthius.

2. *Fulminatus hac pronuntiatione*] i.e. ſententiâ. Non abſimiliter Iuſtinus l. 1. *Hac denuntiatione optimates territi*, &c. Et infrà Petronius: *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.* Erhardus. Heliodor. l. 6. ὥσπερ βέλει τινὶ ἡμιμαλὲς βληθεὶς (*verbò ut fulmine ictus*). Wouweren. *Fulminatus*, territus. *Gloſſ. Petron.*

3. *ſine gladio*] Senſus poſtulat, *cum gladio.* Anonym. MS. juxta m. Douſæ.

4. *attuliſſem mihi damnatas manus*] Idem ferè Plautus Caſinâ.

Si nunc ſuſpendam, meam operam luſerim,
Et præter operam, reſtim ſumptifecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.

Gruter. Suſpic. l. c. 11. *Ge. Erhardus.*

5. *Egreditur ſuperbus cum præmio*] Præmium interdum idem eſt, quod præda. Tibull. lib. 1 El. 11.

Nec ſinit, occurrat quiſquam, qui corpora ferrò
Vulneret, aut rapta præmia veſta petat.

Virg.

Digitized by Google

[1] *Nomen amicitiæ, ſi quatenus expedit, hæret,*
Calculus in tabula mobile ducit opus.
[2] *Quum fortuna manet, vultum ſervatis amici;*
Quum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
[3] *Grex agit in ſcæna mimum, pater ille vocatur,*
Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi [4] *ridendas incluſit pagina partes,*

[1] *Vera*

Virg. XI Æneid.

Multáque præterea Laurentis prælia pugnæ
Aggerat, & longo prædam jubet ordine duci.

Hinc *præmiari*, pro prædari apud Sueton. Tit. unde & *præmiatores* nocturnos explicat prædones Nonius apud Nævium in Agrypunt. *Nam in ſcena vos nocturnos cæpit præmiatores tollere.* S. A. Gabbema.

1. *Nomen amicitiæ -- Calculus in tabula mobile --*] *mobile.* MS. Tragur. *nobile.* Douſa MS. Horum verſuum hæc ſententia eſt, ſi amicitiam utilitate potius meriri quàm honeſtate volumus, hominum profectò vita ſimilis erit ludo calculorum, & calculi inter ſe amare videbuntur: nam in ludo tabulæ ſic diviſi ſunt calculi in duas factiones; ut inter ſe quidam velut amici ſint, quidam hoſtes, unde & Mart. lib. XIV Ep. XX ſcripſit,

Gemmeus iſte tibi miles & boſtis erit.

Quatenus autem utile eſt ludo, iſtam calculi amicitiam ſervant fœderati inter ſe. Igitur ſi emolumentis amicitiam ponderamus, amicitiam, cujus tanta dignitas eſt & pretium, pudet nos exercere calculos in tabula & eos nobile (lego, *mobile*) opus tuendæ amicitiæ ducere. Turnebus l. 1, c. 19 Adv.

2. *Quum fortuna manet, vultum ſervatis amici*] Venuſtè Ovid. 2 de Ponto, eleg. 3.

Diligitur nemo, niſi cui fortuna ſecunda eſt:
Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat.

Huc etiam facit illud Boëthii de Conſol. lib. 3, proſ. 5. *Quem felicitas amicum fecit, infortunium faciet inimicum.* ubi Sitzmann. in Notis n. 677. *Ge. Erhardus.*

3. *Grex agit in ſcæna mimum*] *Grex* nomine ludionum juxtà ac mancipiorum manipuli comprehenduntur, cataſtorum præſertim ac venalitiorum. Douſa Centurion. l. 1, c. 1. *Erhard.* Donat. in Præf. in Terent. Adelph. *Hæc ſanè acta eſt Ludis ſcenicis funebribus L. Æmilii Pauli: agentibus L. Ambivio, & L. Turpione, qui cum ſuis gregibus etiam tum perſonati agebant.* Gabbema. Ioan. Sarisber. *Ferè totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere.* Pallad. *σκλὴν πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιον* (*ſcæna omnis vita & ludus*). Ful. *Beatinus Augur dicere ſolitus erat, diverſarum urbium honores ſomniaſiter peragi urbicario mimologô*, &c. *Credo etiam quod de Theophili Philoſophi ſententia legerat, μίμος ὁ βίος* (*mimus vita*). Fr. Pithœus.

4. *ridendas incluſit pagina partes*] Vetus interpres Perſii: *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, qui ridiculus eſſet, ut quidquid lacrymarum atque triſtitiæ coëgiſſent ex tragicis affectibus, hujus ſpectaculi riſus detegeret.* F. Pithœus. *Ridendas partes*, extremas. Wouweren. *Incluſit*, abdidit finiit. Gabbema: *Pagina* hic ſynecdochicè fabula eſt. Inſigne teſtimonium apud Donatum Argum. Adelph. *In dividendis actibus fabula identidem memineri-mus: primò Paginarum dinumerationem neque Græcos neque Latinos ſervaſſe, quum*

[1] *Vera redit facies,* [2] *diſſimulata perit.*

Nec diu [3] tamen lacrumis indulſi, ſed veritus, ne Menelaus etiam [4] anteſcholanus, inter cætera mala, ſolum me in diverſorio inveniret, conlegi ſarcinulas, locumque ſecretum, & proximum litori mœſtus conduxi. Ibi triduo incluſus, redeunte in animum ſolitudine atque contemtu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altiſſimos gemitus frequenter etiam proclamabam: [5] Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? [6] Aufugi judicium, [7] harenæ impoſui, hoſpitem occidi, ut inter audaciæ nomina mendicus, exſul, [8] in diverſorio Græcæ urbis jacerem deſer-

quum ejus diſtributio &c. Wouweren: *Pagina,* ſcena. Ruffinus de metris Terent. *Eſt in Eunucho Terentii, ſtatim in prima pagina hic verſus trimetrus, Excluſit, revocat, redeamne?* &c. Gabbema: *Partes.* Donat. in præf. de Trag. & Com. *Sed primò una perſona ſubſtituta eſt cantoribus, qua reſpondens alternis choro locupletavit variavitque rem muſicam, tum altera, tum tertia, & poſtremum creſcente numero* &c. *qui primarum partium, qui ſecundarum, & tertiarum, qui quartarum actores eſſent.* Idem: *In hac prima partes ſunt ſenis Simonis, ſecunda Davi, tertia Chremetis, & deinceps reliquorum.* Wouweren: Aſconius ad illa Cic. in Verrem. *Sape illum, qui eſt ſecundarum, & tertiarum partium. Comœdia 5 actus habet. Eſt ergo perſona primarum partium, qua ſepius de actis regreditur,* &c. Iuven. Sat. 4. *eſt mihi ſape vocandus ad partes.* Commentar. *Metaphora à comœdia, quia ſcenici ad partes ſuas ſolent revocari.*

1. *Vera redit facies*] Seneca: *Nemo ex iſtis, quos purpuratos vides, felix eſt, non magis, quàm ex illis, quibus ſceptrum & chlamydem in ſcena fabula affigunt, cùm præſente populo elati inceſſerunt & cothurnati ſimul exierunt, excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt.* Fr. Pithœus.

2. *diſſimulata perit*] Sic mei omnes, etiam c. Tragur. Sed Douſa MS: & in Præcidan. aſſeverat legend. *aſſimul.* Barthius tamen: Optimè referibunt *aſſimilata.* ut ap. Flaur. *aſſimilatè amare.* Erhardus: Malim cum Douza *aſſimulata.* Bulengen. de Theatro l. 1, c. 41.

3. *tamen*] c. Tragur. *tum.*

4. *anteſcholanus*] Proſcholus, ſive ſubdoctor, Auſonio: unde & proſcholium Doſitheo magiſtro: *πρὸς τὸ ἀντεσχολίου ἐπίθημα βλάσφον, ἢ πρὸς τὴν ἔξω τείχους* (*In proſcholio birrhio impoſitô, crines diſtrinxi*). F. Pithœus.

5. *Ergo me non ruina terra potuit haurire*] *Ruinâ* ponitur pro terræ hiatu. Ge. Erhard.

6. *Aufugi judicium*] *Iudicium* intelligit de adulterio, quo uxorem Lichæ corruperat. *Erhardus. Aufugi,* pro *effugi.* Ge. Barthius.

7. *harena impoſui*] Quaſi damnatus in arenam fortuita pegmatis ruinâ incolumis evaſiſſet, vitamque & libertatem populi favore (ut in talibus fieriſolitum) obtinuiſſet. *Erhardus.*

8. *in diverſorio Græcæ urbis*] *Nobilis illa Cumanorum Colonia, ac primaria Magna Gracia civitas* (*Parthenopen, ſeu Neapolin dico*) peculiari *Græca urbis*

desertus? [1] Et quis hanc mihi solitudinem imposuit? [2] Adulescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione [3] dignus exsilio: stupro liber, stupro ingenuus, [4] cujus anni ad tesseram venerunt, quem tamquam [5] puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter, ô dii! qui tamquam [6] togæ virilis stolam sumpsit, qui [7] ne vir esset à matre persuasus est; qui opus muliebre

appellatione insignita fuit, ob *Gymnicos ludos* maximè, tum *Musicum illud quinquennale certamen* magna Græcarum urbium frequentiâ ibidem solitum celebrari. vel ob vetustissimam Græcæ prosapiæ jam indè ab ipso usque Thesco ac priscis Athenienfibus (quorum coloni Calchidenses cluebant) repetitæ altiùs originationem. Locus Taciti est, lib. 15. *Non tamen Roma incipere scenas ausus, Neapolin quasi* Græcam urbem *delegit*. Dousa P. Cumani, de quibus Dousa, sic à Cuma urbe in Locrensi agro Asiæ minoris, Æolicarum urbium maxima & metropoli. Erhardus: *Græca urbis. Neapolim* intelligunt. atqui *Ancon* quoque *Græca urbs* Straboni, Plin. Solino, quæ *Dorica* Iuvenali, quod idem valet. Est autem & *Ancon* in litore maris.

1. *Et quis hanc mihi solitudinem*] Alii *solicitudinem*; sed multò rectius *solitudinem*. Ge. Erhardus.

2. *Adulescens omni libidine impurus*] Scilicet Ascyltos. *Idem.*

3. *dignus exsilio*] Leg. *exitio*. I. Dousa.

4. *cujus anni ad tesseram venerunt*] Sic & alii. Tornæs. in ora, & Var. lect. Pith. leg. *venierunt*. quomodo & Frellon. Gonsalius: Reor, *annos ad tesseram venire*, illis esse puerum primos agentem annos, simili amatoria lite, commissum ad tesserarum sortem ab amatoribus rivalibus. Erhardus: *venerunt*. Leg. *venierunt*. Lipsius Ep. quæst. l. 5, c. 19. *Ad tesseram venerunt*, explicare ausim ad libertatem, sive eam ætatem qua tesseris ludere mos sinebat. Nam puerorum & adolescentum nuces, virorum & senum tesseræ. Quid si etiam ætas togæ virili matura intelligatur, qui annus erat 18? An rescribi potest *cujus anni*, vel etiam *arma ante cellam venierunt*, pro obscænis? Fr. Pithœus: *anni ad tesseram*. Tale ferè illud Leucipp. l. 8. οὐκ ἐν ὑπὸ τὸν σάλπιγγα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ χειρὸς μοι χόρευε (*Ipsa non solùm sub tuba, sed & præcene mœchatur*).

5. *puellam*] videtur legendum *puellum*. Ga. Barthius.

6. *togæ virilis stolam sumpsit*] Vtut ista maculosa, non dubium tamen, quin respexerit ad Cicer. Philip. 11. *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti*. Idem.

7. *ne vir esset à matre persuasus est*] Id est, *statim à nativitate*. Iuvenal.

— & adhuc à matre rubentem.

Barthius.

Femina cùm non sis, vir tamen esse nequis.

Fr. Pithœus. Videtur Ascylto idem quod Achilli eveniſſe, quem parens fati præscia, quòd filium ad Pergama *Troja sub manibus altis* oppetiturum prædidicisset, periculi hujus declinandi causâ, maternis tandem precibûs induxit, ut assumpto habitu virginali in Scyro Insula tantisper inter lanificas occultatus falleret, dum decennale bellum Trojanis obsessis positum. Sed ille virum se esse masculo facinore Deidamiæ seriò aliquando approbavit: Ascyltos contrà, accepta semel muliebris patientiæ lege, interca-

Digitized by Google

bre [1] in ergastulo fecit, qui [2] postquam conturbavit, &c, [3] libidinis suæ solum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, & pro pudor! tamquam [4] mulier secuteleja, [5] unius noctis tactu omnia vendidit? Iacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus [6] adtriti derident solitudinem meam. sed non impune. Nam aut vir ego, liberque non sum, aut noxio sanguine parentabo injuriæ meæ. Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum prosilio, furentisque

tercutibus probris & divisionibus, ad capitis usque injuriam flagitatus, &c. *Io. Dousa.*

1. *in ergastulo*] Sic sæpe circumloquuntur nequitias suas. Musæus, Κυπρίδος ἔργα (*Cypridos opera*). Erhard. Vel est allusio ad Herculem captum amore Omphales. *Gloss. Petron.*

2. *postquam conturbavit*] *Conturbare*, decoquere. Servi qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. *l. v § idem Labeo. ff. Institer. l. xvj ff. de In rem verso.* S. A. Gabbema.

3. *libidinis suæ solum*] *Solum*, locus qui aratur: etiam pro *cædibo* (*pudendo*); eodem pacto supra lusit in ambiguitate verbi *locus*. Sic *arvum* quoque & *sulcus* dicuntur muliebria, ut è contrario *vomer* virilia. Colvius, Dousa, Schoppius ad Apul. Schickerath. in Epist. Crit. *Ge. Erhardus.*

4. *mulier secuteleia*] Quæ virum adpetat & sectetur; si recta lectio est. Quanquam & respectus aliquis ad rem gladiatoriam, quia hi fugitivi, quos inducit Arbiter, olim in arena. Lipsius Satur. serm. l. 2, c. 7. de secutore. At non Giton puer in arena fuit, de quo hic sermo: Quare Fr. Pithœi explicatio magis est. *Erhard. Secuteleia*, quæ amicum sequitur. Virg.

— *tua cura Lycoris:*
Perque nives alium perque horrida castra secuta est.

Propert.

— *& ignotum nonne secuta virum est?*

Fr. Pithœus.

5. *unius noctis tactu*] Sic & Tornæs. Wouwer. alii, præter Frellon. & Helenopol. edit. quæ *u. n. pacto*. Anonymus MS. ad edit. Tornæsii, intercurrente manu Dousæ, & Scriverii, his verò utrisque antiquior: F. *pacto*, pro *tactu* legend. Suprà enim *alea facta* mentio. I. Bourdelotius: *unius noctis tactu*. Retinuimus hanc lectionem, si Mss. sequimur, probam; si sensum, improbam. Hispanus quidam (iste est, *Don Ramirez de Prado*. Rutg. Hermannides) primus hanc corruperat, ignorans fortasse in Martiale suo *tactum* & *tangere* esse impudica. Hinc Plaut. dilog. (i. Plauti dilogia, ambiguitas) in Aulul. (a. 4, sc. 10) Iuv. Sat. 1. Erhardus: L. *unius noctis pacto*. Apuleius, *Cum ipso de uxoris noctu* (antiquè pro *nocte*) *pacisceretur*. Macrob. *unius pretium noctis*. Mos & locutio vetus, *pacisci noctes*. Pontanus Notis in Macrob. l. 2, c. 2. Ne longiùs à scriptura abeamus, an legend. *pacto*? Puteanus Ep. ad Goldast.

6. *adtriti*] *Detriti clunes λιπόνυμφοι*, nimia præpostereæ veneris patientiâ. *Erhard.*

ne ignem quidem admotum senſiſſet: & forſitan pernoctaſſemus in limine, ni [1] tabellarius Trimalchionis interveniſſet x vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli januam effregit, & nos per eandem [2] fenestram admiſit. * * *

Qualis nox fuit illa, dii, deaeque!
Quam mollis torus! haesimus calentes,
[3] *Et transfudimus hinc & hinc labellis*
Errantes animas. [4] *Valete curae!*
Mortalis ego sic perire coepi.

Sine

1. *tabellarius*] *Tabellarii* laus est cursus & festinatio. *Tabellarii* autem, & tabelliones à tabellis seu tabulis ideo appellati sunt, quòd ante chartae & membranarum usum, in dolatis ex ligno codicillis epistolarum colloquia scribi solita essent. Tabellio idem qui exceptor fuit, & scriba publicus. *Laur. Pignorius. Tabellarius* etiam qui tabellas i. e. literas perfert: Cic. ad Brut. *Statim extrusi tabellarios, literasque ad lucronem, etiamsi in Italiam venisset, ad te rediret.* Id. ad Terentiam. l. 14. *Nos quotidie tabellarios nostros exspectamus.* Sed & *tabellarius* qui rationes conficit datáque & accepta in tabulas refert, λογιστής. Sidonius ad Petrejum: *Suscipiebat hunc grandior, habens eum consiliarium in judiciis, villicum in praediis,* tabellarium *in tributis, in lectionibus comitem,* &c.

2. *fenestram*] Sic & Frellonioniana editio. Sed Schonwett. Helenopol. & Lotich. *festram.* R. Herm. Wouwer. & Tornæs. *terram.* Erhardus: *per cand. terram.* L. *serram.* Pflugius. vel, *festram. Festra* est ostium minutum. Schopp. Verisimil. lib. 2, c. 18. Nihil verius vel ap. Sagram.

3. *Et transfudimus hinc & hinc labellis Errantes animas*] Infrà: *Iam adligata mutuo ambitu corpora animarum quoque misturam fecerant.* Elegantissimos Platonis versus huc facientes apud A. Gellium lib. XIX, c. XI habes interpretatos, & Macrob. lib. II Saturn. c. II. Aristenæt. lib. II Ep. XIX. Οἱ μόνοι σφόδρα ἀερμόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισωαίρουσιν τὰς ψυχάς. τάχα γὰρ φίλημά ἐστιν τὸ βέλτιστον ἀποδίδωσιν αἱ ψυχαὶ ἀλλήλαις, καὶ ταῖς χείλη συναντῶσιν. καὶ ἡ μίξις αὕτη γλυκεῖα γίνεται τῇ ψυχῇ. (*Non solùm pectore haerentes, sed & insuper osculis animas conjungentes. hoc enim potest basium. Quod qui agunt, festinant per os ad se mutuò animae, in labia sibi obviantes, sitque dulcis ipsarum commixtio.*) Phavorinus: τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσι οἱ τὸ στόμα ψαύοντες, συναπτόμενοι τὰς ψυχάς; (*Quid enim aliud faciunt oscula figentes, quàm quòd faederent animas?*) S.A. Gabbema. Huc facit Catullus de puero Theotimo:

Aufugit mi animus; credo, ut solet, ad Theotimum
Devenit. ---

Et Ovidius:

Iamque viderentur animas effare vicissim
Alter in alterius faciem. ---

Similia his apud Aristenætum in Ep. Theocrit. Eidyll. I. 28; Bionem Adonide, Macrob. & Gell. *Ge. Erhardus.*

4. *Valete curae*] Mart. lib. XI Epigr. VII.

Pallentes procul hinc abite curae.

Et Anacreon.

Μέλει μοι φρενιτίδος

Μανίη

Sine causa gratulor mihi. Nam quum solutus mero amisissem ebrias manus, Ascyltos omnis injuriæ inventor subduxit mihi nocte puerum, & in lectum transtulit suum; volutatusque liberius [1] cum fratre non suo, sive non sentiente injuriam, sive dissimulante, indormivit alienis amplexibus [2] oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gaudio dispoliatum torum; si qua est amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungerem. Tutius demum secutus consilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Ascylton autem truci intuens vultu: [3] quoniam, inquam, fidem scelere violasti, & communem amicitiam, [4] res tuas ocius tolle, & alium [5] locum, quem polluas,

Μηδὲν μοι κακὸν ὑμῖν ἔστω.
Tu verò abito cura,
Mecum tibi nihil sit. S. A. Gabbem.

1. *cum fratre*] Glossar. Petr. *Frater* hic, ut suprà, pro amasio.

2. *oblitus juris humani*] id est, juris gentium, quod gentes humanæ sibi ipsæ constituerunt. §. 11 *Inst. de Iur. N. G. & C.* Ex quo & jus humanum nominatum, quòd cum humano genere proditum, & omni generi humano commune; & naturæ humanæ sit proprium. §. 11 *Inst. de R. D.* & tantùm *l.* 1 *in fin.* ff. *de I. & I.* Gabbema.

3. *quoniam, inquam, fidem scelere violasti & communem amicitiam*, &c.] Observa hic morem & formulam rumpendæ societatis: *Sed Cæsar, missis ad Senatum literis, disseruit, morem fuisse majoribus, quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, eumque finem gratiæ ponere.* Tacit. lib. VI Ann. *Alteri ob ingratum & malevolum animum domo & provinciis suis interdixit.* Sueton. Aug. c. LXVI. *Ne tunc quidem ultrà progressus, quàm ut & amicitiam ei more majorum renuntiaret.* Suet. Cajo c. III. In libris Epistol. Synesii Ptolemaid. Episcopi legitur, Amasidem Polycrati feliciter adhuc agenti per præconem amicitiam renuntiasse, sic enim ille: ἀλλ' οἷς δ' τυχῶν κήρυκα πέμψας, τῷ φιλίαν ἀπείπατο, δῆλον ὑπόπτου ὅτι καὶ ἐδάκρυσεν, εἰ ὠφελήσειν ἢ συμφορᾷ τῷ δοὺ ῥῆσιν (*Rebus adhuc prosperis missò præcone amicitiam diremit, palàm faciens, se etiam ad lacrymas paratum, si calamitas renuntiationem prævertisset*). Idem.

4. *res tuas ocius tolle*] Tralatè à LL. XII Tabb. ubi: § I. VIR. AB. UXORE. DIVORTIT. UXORI. RES SUAS. SIBI. HABERE. JUBETO. XI. QUE. CLAVIS. ADIMITTO. Apud Senec. Suas. I. refertur Athenienium in summo dolore risus elegans: *Cum M. Antonius Triumvir se vellet Liberum patrem dici; habitu quoque & incessu eum imitaretur, occurrerunt ei Athenienses & per adulationem Διόνυσον (Dionysum, Bacchum) salutaverunt, addiderunt que se despondere illi Minervam suam, rogantes ut duceret. ille iratus ei, quòd à partibus Pompei & posteà Bruti fuissent, se ducturum ait, sed detis nomine illis imperare mille talenta,* (hoc est 600000 coronatorum.) *Tum subscriptus est statuæ Antonii libellus his verbis:* OCTAVIA. ET. MINERVA AM-

polluas, quære. Non repugnavit ille, ſed poſtquam optima fide partiti [1] manubias ſumus: † Age, inquit, nunc & puerum dividamus. ‡ Iocari putabam diſcedentem. at ille gladium [2] parricidali manu ſtrinxit, &, † Non frueris, inquit, hac præda, ſuper quam [3] ſolus incumbis. Partem meam neceſſe eſt vel hoc gladio [4] contentus abſcindam. ‡ Idem ego ex altera parte feci, & [5] intorto circa brachium pallio, [6] compoſui ad prœliandum gradum. Inter hanc miſerorum dementiam infeliciſſimus puer tangebat utriuſque genua cum fletu, petebatque ſuppliciter, ne [7] Thebanum par humilis taberna ſpectaret, neve

† *Aſcyltos.* ‡ *Encolpius.* † *Aſcyltos.* ‡ *Encolpius.*

ANTONIO. RES. TUAS. TIBI HABE. Apul. *confeſtim toro meò diverte, tibique tuas res habeto.* S. A. Gabbema.

5. *locum*] Ludit dilogiâ. Iſthunc autem locum Murrhedius Rhetor loco inluſtrat inſignî apud Senecam P. *Novimus, inquit, iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiamſi primam virginibus timidis remiſere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Eſt hæc Martial. ſententia lib. XI Epigr. LXIX.

Pudicare ſemel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E Libero mutuatus eſt carmine III.

Quod virgo primo cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta loci.

I. A. Gonſalius.

1. *manubia*] ornamenta Regum. *Gloſſar. Petron.* Non ad rem, *manubia* portio prædæ imperatoriæ. Aſcanius. Propriè pecunia ex venditione nobilis prædæ in ærarium redigi ſolita. probat Gellius ex Cic. Gloſſæ.

2. *parricidali*] Vox proba, qua non modò Apulejus, aut Sidonius uſi, ſed verò & Seneca, Quinctilianus, Tacitus, alii majorum quaſi gentium Scriptores. *I. Douſa. MS.*

3. *ſolus incumbis*] Vt ſtaco ille in fabulis. Phædrus lib. 4. Sulpicius Severus lib. I ſacr. Hiſtor. *Inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro incubant.* Ga. Barthius.

4. *contentus*] Mirè dictum, ac ſi dixerit, *in continenti, uno impetu.* Germanicus Cæſar:

Subſequitur rapido contenta canicula paſſu.

Rutilius lib. I.

Volvitur ipſe tibi qui continet omnia,
Phœbus.— id eſt, contento curſu emetitur. *Barthius.*

5. *intorto circa brachium pallio*] Pacuvius: *Chlamyde contorta clypeat brachium.* Liv. lib. XXV. *Paludamento circum lævum brachium intortô in hoſtes impetum fecit.* Gabbema.

6. *compoſui ad prœliandum gradum*] Infrà: *ſtatum prœliantis componit.* Pugnaturi ita ſe conſtituebant, ne adverſarius ſtatum conturbare poſſet. Senec. conſ. ad Polyb. *Vtrumne percuſſus arma ſubmiſeris, an in ſtatu & gradu ſteteris.* Adluſit Hieronym. ad Demetr. *Quaſi in procinctu & acie ſtemus ſemper ad pugnam. vult nos locô movere hoſtis & de gradu decedere, ſed ſolidantes ſunt veſtigia.* Io. à Wouweren.

7. *Thebanum par*] κατ' ἐξοχὴν (*per excellentiam*) dictum de Etheocle & Polynice fratribus, Oedipi Regis Thebanorum filiis, ex nefando ſcilicet Iocaſtæ matris concubitu

Digitized by Google

ve ſanguine mutuo pollueremus familiaritatis cariſſimæ ſacra. Quod ſi utique, proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiæ ſacramentum delevi. Inhibuimus ferrum poſt has preces: & prior Aſcyltos, † Ego, inquit, finem diſcordiæ imponam. Puer ipſe, quem vult, ſequatur, ut ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalva libertas. ‡ Ego vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, imo conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verum ſtatim [1] ab extrema parte verbi conſurrexit, fratrem Aſcylton elegit. [2] Fulminatus hac pronunciatione, ſicut eram [3] ſine gladio, in lectulum decidi, & [4] attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriæ invidiſſem. [5] Egreditur ſuperbus cum præmio Aſcyltos, & paullo ante cariſſimum ſibi commilitonem, fortunæque etiam ſimilitudine parem in loco peregrino deſtituit abjectum.

† *Aſcyltos.* ‡ *Eumolpus.* [1] *Nomen*

bitu editis. illi nimirum ob regni ſceptrum mutuis vulneribûs confoſſi, ambo occubuere; ſimul mater, quæ ſe mediam interponebat, ne pugnarent filii. Quò etiam adluſit Propert. lib. II El. IX. *Conſalius. Thebanorum par, mortuam fabulam tranſeo.* Minut. Felix Octav. *Gabbema. par.* Sumptum à gladiatoribus, quorum *paria* dicuntur componi. *Gloſſ. Petron.*

1. *ab extrema parte verbi*] Ariſtenæt. l. 2 Ep. 7. ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου ῥήματος (*ſimul dictum ſimul factum*). Apuleius L. Metam. & alibi, *cum dicto.* Ga. Barthius.

2. *Fulminatus hac pronuntiatione*] i.e. ſententiâ. Non abſimiliter Iuſtinus l. 1. *Hac denuntiatione optimates territi*, &c. Et infrà Petronius: *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.* Erhardus. Heliodor. l. 6. ὥσπερ βέλει τινὶ ἐμπεσὼν βληθείς (*verbo ut fulmine ictus*). Wouweren. *Fulminatus*, territus. *Gloſſ. Petron.*

3. *ſine gladio*] Senſus poſtulat, *cum gladio.* Anonym. MS. juxta m. Douſæ.

4. *attuliſſem mihi damnatas manus*] Idem ferè Plautus Caſinâ.

Si nunc ſuſpendam, meam operam luſerim,
Et prater operam, reſtim ſumptiſcerim,
Et meis inimicis voluptatem crearim.

Gruter. Suſpic. l. c. 11. *Ge. Erhardus.*

5. *Egreditur ſuperbus cum præmio*] Præmium interdum idem eſt, quod præda. Tibull. lib. 1 El. 11.

Nec ſinit, occurrat quiſquam, qui corpora ferto
Vulneret, aut rapto præmia veſta petat.

Virg.

Digitized by Google

[1] *Nomen amicitiæ, si quatenus expedit, hæret,*
Calculus in tabula mobile ducit opus.
[2] *Quum fortuna manet, vultum servatis amici;*
Quum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
[3] *Grex agit in scæna mimum, pater ille vocatur,*
Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi [4] *ridendas includit pagina partes,*

[1] *Vera*

Virg. XI Æneid.

Multâque præterea Laurentis præmia pugnæ
Aggerat, & longo prædam jubet ordine duci.

Hinc *præmiari*, pro prædari apud Sueton. Tit. unde & *præmiatores* nocturnos explicat prædones Nonius apud Nævium in Agrypunt. *Nam in scena vos nocturnos cæpit præmiatores tollere.* S. A. Gabbema.

1. *Nomen amicitiæ -- Calculus in tabula mobile --*] *mobile.* MS. Tragur. *nobile.* Douſa MS. Horum verſuum hæc ſententia eſt, ſi amicitiam utilitate potius meriri quàm honeſtate volumus, hominum profectò vita ſimilis erit ludo calculorum, & calculi inter ſe amare videbuntur: nam in ludo tabulæ ſic diviſi ſunt calculi in duas factiones; ut inter ſe quidam velut amici ſint, quidam hoſtes, unde & Mart. lib. XIV Ep. XX ſcripſit,

Gemmeus iſte tibi miles & boſtis erit.

Quatenus autem utile eſt ludo, iſtam calculi amicitiam ſervant fœderati inter ſe. Igitur ſi emolumentis amicitiam ponderamus, amicitiam, cujus tanta dignitas eſt & pretium, putemus exercere calculos in tabula & eos nobile (lego, *mobile*) opus tuendæ amicitiæ ducere. Turnebus l. 1, c. 19 Adv.

2. *Quum fortuna manet, vultum ſervatis amici*] Venuſtè Ovid. 2 de Ponto, eleg. 3.

Diligitur nemo, niſi cui fortuna ſecunda eſt:
Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat.

Huc etiam facit illud Boëthii de Conſol. lib. 3, proſ. 5. *Quem felicitas amicum fecit, infortunium faciet inimicum.* ubi Sitzmann. in Notis n. 677. *Ge. Erhardus.*

3. *Grex agit in ſcæna mimum*] *Grex* nomine ludionum jùxtà ac mancipiorum manipuli comprehenduntur, cataſtorum præſertim ac venalitiorum. Douſa Centurion. l. 1, c. 1. *Erhard.* Donat. in Præf. in Terent. Adelph. *Hæc ſanè acta eſt Ludis ſcenicis funebribus L. Æmilii Pauli: agentibus L. Ambivio, & L. Turpione, qui cum ſuis gregibus etiam tum perſonati agebant.* Gabbema. Ioan. Sarisber. *Ferè totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere.* Pallad. σκλὴν πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιον (*ſcæna omnis vita & ludus*). Ful. *Beatinus Augur dicere ſolitus erat, diverſarum urbium honores ſomnialiter peragi urbicario mimologô*, &c. *Credo etiam quod de Theophili Philoſophi ſententia legerat*, μίμος ὁ βίος (*mimus vita*). Fr. Pithœus.

4. *ridendas includit pagina partes*] Vetus interpres Perſii: *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, qui ridiculus foret, ut quidquid lacrymarum atque triſtitiæ coëgiſſent ex tragicis affectibus, hujus ſpectaculi riſus detegeret.* F. Pithœus. *Ridendas partes*, extremas. Wouweren. *Includit*, abdidit finiit. Gabbema: *Pagina* hic ſynecdochicè fabula eſt. Inſigne teſtimonium apud Donatum Argum. Adelph. *In dividendis actibus fabula identidem meminerimus: primò Paginarum dinumerationem neque Græcos neque Latinos ſervaſſe, quum*

[1] *Vera redit facies,* [2] *diſſimulata perit.*

Nec diu [3] tamen lacrumis indulſi, ſed veritus, ne Menelaus etiam [4] anteſcholanus, inter cætera mala, ſolum me in diverſorio inveniret, conlegi ſarcinulas, locumque ſecretum, & proximum litori mœſtus conduxi. Ibi triduo incluſus, redeunte in animum ſolitudine atque contemtu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altiſſimos gemitus frequenter etiam proclamabam: [5] Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? [6] Aufugi judicium, [7] harenæ impoſui, hoſpitem occidi, ut inter audaciæ nomina mendicus, exſul, [8] in diverſorio Græcæ urbis jacerem deſer-

quum ejus diſtributio &c. Wouweren: *Pagina,* ſcena. Ruffinus de metris Terent. *Eſt in Eunucho Terentii, ſtatim in prima pagina hic verſus trimetrus, Excluſit, revocat, redeamne?* &c. Gabbema: *Partes.* Donat. in præf. de Trag. & Com. *Sed primò una perſona ſubſtituta eſt cantoribus, qua reſpondens alternis chorò locupletavit variavitque rem muſicam, tum altera, tum tertia, & poſtremum ereſcente numero* &c. *qui primarum partium, qui ſecundarum, & tertiarum, qui quartarum actores eſſent.* Idem: *In hac prima partes ſunt ſenis Simonis, ſecunda Davi, tertia Chremetis, & deinceps reliquorum.* Wouweren: Aſconius ad illa Cic. in Verrem. *Sape illum, qui eſt ſecundarum, & tertiarum partium. Comœdia 5 actus habet. Eſt ergo perſona primarum partium, qua ſapius de actis regreditur,* &c. Iuven. Sat. 4. *eſt mihi ſape vocandus ad partes.* Commentar. *Metaphora à comœdia, quia ſcenici ad partes ſuas ſolent revocari.*

1. *Vera redit facies*] Seneca: *Nemo ex iſtis, quos purpuratos vides, felix eſt, non magis, quàm ex illis, quibus ſceptrum & chlamydem in ſcena fabulæ aſſignant, cùm præſente populo elati inceſſerunt & cothurnati ſimul exierunt, excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt.* Fr. Pithœus.

2. *diſſimulata perit*] Sic mei omnes, etiam c. Tragur. Sed Douſa MS. & in Præcidan. aſſeverat legend. *aſſimul.* Barthius tamen: Optimè referibunt *aſſimilata.* ut ap. Plaut. *aſſimilatè amare.* Erhardus: Malim cum Douza *aſſimulata.* Bulengen. de Theatro l. 1, c. 41.

3. *tamen*] c. Tragur. *tum.*

4. *anteſcholanus*] Proſcholus, ſive ſubdoctor, Auſonio: unde & proſcholium Doſitheo magiſtro: ἡγεῖ τὸ παρεγκλίνον ἐπὶ τὰ χείρω, ἢ παρεπιλῆψαι τέχνας (*In proſcholio vitium impoſitâ, crines diſtrinxi*). F. Pithœus.

5. *Ergo me non ruina terra potuit haurire*] *Ruinâ* ponitur pro terræ hiatu. Ge. Erhard.

6. *Aufugi judicium*] *Iudicium* intelligit de adulterio, quo uxorem Lichæ corruperat. *Erhardus. Aufugi,* pro *effugi.* Ge. Barthius.

7. *harenæ impoſui*] Quaſi damnatus in arenam fortuita pegmatis ruinâ incolumis evaſiſſet, vitamque & libertatem populi favore (ut in talibus fieriſolitum) obtinuiſſet. *Erhardus.*

8. *in diverſorio Græcæ urbis*] *Nobilis illa Cumanorum Colonia, ac primaria Magnæ Græciæ civitas (Parthenopen, ſeu Neapolin dico)* peculiari *Græcæ urbis*

desertus? [1] Et quis hanc mihi solitudinem imposuit? [2] Adulescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione [3] dignus exsilio: stupro liber, stupro ingenuus, [4] cujus anni ad tesseram venerunt, quem tamquam [5] puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter, ô dii! qui tamquam [6] togæ virilis stolam sumpsit, qui [7] ne vir esset à matre persuasus est; qui opus muliebre

appellatione insignita fuit, ob *Gymnicos ludos* maximè, tum *Musicum illud quinquennale certamen* magna Græcarum urbium frequentiâ ibidem solitum celebrari. vel ob vetustissimam Græcæ prosapiæ jam indè ab ipso usque Theseo ac prisci Athenienſibus (quorum coloni Calchidenſes cluebant) repetitæ altiùs originationem. Locus Taciti est, lib. 15. *Non tamen Roma incipere scenas ausus, Neapolin quasi* Græcam urbem *delegit*. Dousa P. Cumani, de quibus Dousa, sic à Cuma urbe in Locrensi agro Asiæ minoris, Æolicarum urbium maxima & metropoli. Erhardus: *Græca urbis. Neapolim* intelligunt. atqui *Ancon* quoque *Græca urbs* Straboni, Plin. Solino, quæ *Dorica* Iuvenali, quod idem valet. Est autem & *Ancon* in litore maris.

1. *Et quis hanc mihi solitudinem*] Alii *sollicitudinem*; sed multò rectius *solitudinem*. Ge. Erhardus.

2. *Adulescens omni libidine impurus*] Scilicet Ascyltos. *Idem.*

3. *dignus exsilio*] Leg. *exitiò*. I. Dousa.

4. *cujus anni ad tesseram venerunt*] Sic & alii. Tornæs. in ora, & Var. lect. Pith. leg. *venierunt*. quomodo & Frellon. Gonsalius: Reor, *annos ad tesseram venire*, illis esse puerum primos agentem annos, simili amatoria lite, commissum ad tesserarum sortem ab amatoribus rivalibus. Erhardus: *venerunt*. Leg. *venierunt*. Lipsius Ep. quæst. l. 5, c. 19. *Ad tesseram venerunt*, explicare ausim ad libertatem, sive eam ætatem qua tesseris ludere mos sinebat. Nam puerorum & adolescentum nuces, virorum & senum tesseræ. Quid si etiam ætas togæ virili matura intelligatur, qui annus erat 18? An rescribi potest *cujus anni*, vel etiam *arma ante cellam venierunt*, pro obscænis? Fr. Pithœus: *anni ad tesseram*. Tale ferè illud Leucipp. l. 8. οὐκ ἦν ὡς νῦν σάλπιγξι μόνον, ἀλλὰ καὶ κήρυκι μὴ χρῆσθαι (*Ipsa non solùm sub tuba, sed & præcone machatur*).

5. *puellam*] videtur legendum *puellum*. Ga. Barthius.

6. *togæ virilis stolam sumpsit*] Vtut ista maculosa, non dubium tamen, quin respexerit ad Cicer. Philip. 11. *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti*. Idem.

7. *ne vir esset à matre persuasus est*] Id est, *statim à nativitate*. Iuvenal.

-- & adhuc à matre rubentem.

Barthius.

Femina cùm non sis, vir tamen esse nequis.

Fr. Pithœus. Videtur Ascylto idem quod Achilli eveniſſe, quem parens fati præscia, quòd filium ad Pergama *Troja sub mœnibus altis* oppeturum prædidiciſſet, periculi hujus declinandi causâ, maternis tandem precibûs induxit, ut assumpto habitu virginali in Scyro Insula tantisper inter sanificas occultatus falleret, dum decennale bellum Trojanis obsessis positum. Sed ille virum se esse masculo facinore Deidamiæ seriò aliquando approbavit: Ascyltos contrà, accepta semel muliebris patientiæ lege, intercu-

Digitized by Google

bre [1] in ergaſtulo fecit, qui [2] poſtquam conturbavit, &, [3] libidinis ſuæ ſolum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, & pro pudor! tamquam [4] mulier ſecuteuleja, [5] unius noctis tactu omnia vendidit? Iacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forſitan mutuis libidinibus [6] adtriti derident ſolitudinem meam. ſed non impune. Nam aut vir ego, liberque non ſum, aut noxio ſanguine parentabo injuriæ meæ. Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum proſilio, furentiſque

tercutibus probris & diviſionibus, ad capitis uſque injuriam flagitatus, &c. *Ia. Douſa.*

1. *in ergaſtulo*] Sic ſæpe circumloquuntur nequitias ſuas. Muſæus, Κυπρίδος ἔργα (*Cypridos opera*). Erhard. Vel eſt alluſio ad Herculem captum amore Omphales. *Gloſſ. Petron.*

2. *poſtquam conturbavit*] *Conturbare*, decoquere. Servi qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. *l. v § idem Labeo. ff. Inſtitor. l. xvj ff. de In rem verſo.* S. A. Gabbema.

3. *libidinis ſuæ ſolum*] *Solum*, locus qui aratur: etiam pro *cubili* (*pudendo*); eodem pacto ſuprà luſit in ambiguitate verbi *locus*. Sic *arvum* quoque & *ſulcus* dicuntur muliebria, ut è contrario *vomer* virilia. Colvius, Douſa, Schoppius ad Apul. Schickerath. in Epiſt. Crit. *Ge. Erhardus.*

4. *mulier ſecuteuleia*] Quæ virum adpetat & ſectetur; ſi recta lectio eſt. Quanquam & reſpectus aliquis ad rem gladiatoriam, quia hi fugitivi, quos inducit Arbiter, olim in arena. Lipſius Satur. ſerm. l. 2, c. 7. de ſecutore. At non Giton puer in arena fuit, de quo hic ſermo: Quare Fr. Pithœi explicatio magis eſt. *Erhard. Secuteuleia*, quæ amicum ſequitur. Virg.

— tua cura Lycoris?
Perque nives alium perque horrida caſtra ſecuta eſt.

Propert.

— & ignotum nonne ſecuta virum eſt?

Fr. Pithœus.

5. *unius noctis tactu*] Sic & Tornæſ. Wouwer. alii, præter Frellon. & Helenopol. edit. quæ *u. n. pactu*. Anonymus MS. ad edit. Tornæſii, intercurrente manu Douſæ, & Scriverii, his verò utriſque antiquior: F. *factu*, pro *tactu* legend. Suprà enim *aleæ* facta mentio. I. Bourdelotius: *unius noctis tactu*. Retinuimus hanc lectionem, ſi Mſſ. ſequimur, probam; ſi ſenſum, improbam. Hiſpanus quidam (iſte eſt, *Don Ramirez de Prado*. Rutg. Hermannides) primus hanc corruperat, ignorans fortaſſe in Martiale ſuo *tactum* & *tangere* eſſe impudica. Hinc Plaut. dilog. (i. Plauti dilogia, ambiguitas) in Aulul. (a. 4, ſc. 10) Iuv. Sat. 1. Erhardus: L. *unius noctis pacto*. Apuleius, *Cum ipſo de uxoris noctu* (antiquè pro *nocte*) *paciſcuntur*. Macrob. *unius pretium noctis*. Mos & locutio vetus, *paciſci noctes*. Pontanus Notis in Macrob. l. 2, c. 2. Ne longiùs à ſcriptura abeamus, an legend. *pactu*? Puteanus Ep. ad Goldaſt.

6. *adtriti*] *Detriti clunes* λιπαίνουσι, nimia præpoſteræ veneris patientiâ. *Erhard.*

rentisque more omnes circumeo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem & sanguinem cogito, frequentiusque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, sive ille [1] planus fuit, sive [2] nocturnus grassator: &, † Quid tu, inquit, commilito, ex qua [3] legione es, aut cujus centuriæ? ‡ Quum constantissime & centurionem, & legionem essem ementitus: † Age ergo, inquit ille, in exercitu vestro [4] phæcasiati milites ambulant? ‡ Quum deinde

† *Miles.* ‡ *Eucolpius.* † *Miles.* ‡ *Eucolpius.*

1. *planus*] *Erro.* Erhard. qui discurrit sine noxa aliorum. *Gloss. Petron.* Pro sycophanta apud Gellium lib. XVI, c. VII. numeratur inter voces à Laberio nimis licenter fictas. Cicer. pro Cluent. *hic ille planus improbissimus quæstu judiciario pastus.* Eustachius Homeri interpres interprete Budæo: *Planus est qui artem quandam profitetur imponendi etiam spectantibus, qualesfuerunt Ciphissoderus, & Pantoleon, & Matreas apud Alexandriam.* hujus vocabuli etiam mentio est apud Arnob. lib. II. Hujusmodi impostores olim Regibus chari, quod ex Plinii verbis lib. XXXV, in hist. Apell. ad convivium Ptolemæi à plano invitati, paret. *Gabbema. Planus* à Gr. πλάν⊙, vel πλάνης, erro; πλανάω, decipio. πλάν⊙ usurpat Moschus: πλάνος δῶρα, fallacia dona. & alii.

2. *nocturnus grassator*] Nam ut ille ait:

Vt jugulent homines surgunt de nocte latrones.

Calphurn. in Eclog.

Et mala nocturni religabat brachia Mopsi.

id est, *noctu mala.* Sunt autem *mala brachia nocturni Mopsi*, quibus ille noctu furabatur. Supr. Petr. *Advocati jam penè nocturni.* Gabbema. *nocturnus grassator.* Plaut. *Qui vesperi suo vivit.* Philoxen. ὑπνοβάτ⊙, *dormitator diurnus, fur nocturnus.* Hinc Sidon. l. I Ep. 8, *vigilant fures, dormiunt potestates.* In Altercatione Hadriani Augusti & Epicteti, *Quid est nox? Laborantirequies, grassanti lucrum.* Savaro ad Sidon. l. I Ep. 8. *Erhard. Grassator nocturnus* qui cædem molitur, vel ex lubidine, vel propter præmia. *Gloss. Petron.*

3. *legio*] Ab eligendo; quòd milites in dilectu leguntur. Veget. & Varro.

4. *phæcasiati milites*] *Militem* non *phæcasiatum*, sed *caligatum* esse conveniebat. Neque iis adsentior tamen, qui *phæcasia*, muliebre calciamenti, seu solearum genus fuisse volunt, ac tantumnon cum Sicyoniis confundunt. Perperam. *Sicyonia* enim levioris pretii, tametsi Lucretius reclamare videatur, ac duarum drachmarum opus: *phæcasia* verò bis tanti. Et illud quidem doceo ex Dialogis Meretriciis Luciani:

Δω. Εὖγε ὦ Μυρτίλη, λογισώμεθα· χαλκοῦ μέν⊙ σὺν Σικυῶν⊙ τὸ πᾶν ὀβολῶν δύο δραχμῶν (*Do. Euge ô Myrtale, calculum ducamus: calceamenta primùm Sicyonia duarum drachmarum*). Alterum ex Seneca de Benef. VII, c. XXI. Ita rem istam computante: *Pythagoricus quidam emerat à sutore phæcasia (rem magnam) non præsentibus nummis.* Et paulò post de eodem ad tabernam sutoris interdiu occlusam nominis expediundi gratiâ nequicquam reverso: *At philosophus noster tres, aut quatuor denarios (non invita manu) domum*

Digitized by Google

deinde [1] vultu, atque ipsa trepidatione mendacium prodidissem, ponere jussit arma, & malo cavere. Despoliatus ergo, imo præcisa ultione, retro ad diversorium tendo, paulatimque temeritate lassata, cœpi grassatoris audaciæ gratias agere. * * *

[2] *Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit*
Tantalus infelix, [3] *quem sua vota premunt.*
[4] *Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens*

Qui

mum retulit, subinde concutiens. Dousa P. *Phacasia*, videntur calcei fuisse homines graves decentes; de philosophis Dousa ex Seneca. de sacerdotibus apud Ethardum Appiani verba: ὑπόδημα λευκὸν αὐτοῖς λόδνον, Ἀττικὸν, ὃ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς ἢ Ἀλεξανδρέων, ᾧ κρηπῖδι φασηκίστον (*Calceamen ipsi erat album Atticum, quale Athenienses & Alexandrinorum sacerdotes habent, & vocant phacasium*). Hesychio tamen *phacasium* est tegimen pedis rusticum. Quidquid sit. oppositum id fuit caligis, caligæ verò ὑπόδημα φραικῶδες, *tegumentum pedum militare*, laxum forsan ut hodie ocreæ. Vossius.

1. *vultu atque ipsa trepidatione*] Perinde atque Atreus apud Senecam testatur in Thyeste: *Multa sed trepidus solet detegere vultus.* Etenim intimos conscientiæ cruciatus proditor vultus enunciat. Ovid. Metam. lib. 2.

Hen quàm difficile est crimen non prodere vultu.

Weitzius not. in Prudentii Psychomach. lib. 1, v. 702. *Ge. Erhardus.*

2. *Non bibit inter aquas poma aut pendentia carpit*] Ad illustrandum hunc locum producendus est Cicero, qui lib. IV Tusc. Quæst. ita: *Cui miseria proximus est is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, examinatusque pendet animi. Quam vim significantes mali, poëtæ, impendere apud Inferos saxum Tantalo, faciunt ob scelera, animique impotentiam, & superbiloquentiam.* Insuper ergo additus ingens lapis Tantali imminens capiti, unde ortum, ut præ timore exanimatus poma quidem esuriens non attingeret, aquam & sitiens iridem non gustaret. Pindarus Od. 1 Olymp.

— Κόρον δ' ἴλεν
Ἀθέων ὑπερφιάλων,
Τὰν οἱ πατὴρ ὑπερκρεμάσσε πρόσθεν αὐτῷ λίθον
Τὸν ἀεὶ μενοινᾶν κεφαλᾶς βαλεῖν
Εὐφροσυνὰς ἀλᾶται.
(— *Sed satur*
Ingens accipit
Damnum: dum Pater,
Librans in caput
Validum lapidem,
Illum exercet.)

Quod & adprobatur à Suida: ut & Athenæo lib. VII. *I. A. Gonsalius.*

3. *quem sua vota premunt*] versiculi hujus elucidatio petenda est ex Athenæi verbis lib. VII. ἰὼ πῆ ἀφανεστηνεύσω τ' Διὰ, τὰν μὲν ἀΐχλιὰ ἀνυτίλεσεν, ἀλλ' τὰν ὑπόφυσιν ὅπως ἢ μηδὲν ἀπολαύῃ τ' πεφυκομένων, ἀλλὰ λιθίλῃ πεφυτόρθρῳ, ὑπὲρ κεφαλᾶς ἰδήσετον αὐτῷ πίτρον, δι' ὧν οὐ δύνατον τ' πεφυκεσθῶν τυχεῖν ἐδωδᾶς (*Tantalo in conversationem admisit cum diis, factaque ei à Jove optione quidquid vellet, cùm is voluptatum inexsaturabilis vitam diu similem eligeret, Jupiter indignatus, quod pollicitus, præstitit: verùm ne Tantalus frueretur, sed continùo contorqueretur, saxum super caput ejus appendit, quo obstante re nulla præsente potitur*). S. A. Gabbema.

4. *Divitis hæc magni facies erit*] Paulinus

Qui timet, & ficco concoquit ore famem.

* * * * * *

† Nequaquam [1] recte faciet, qui cito credit. *

‡ Nemo cœlum putat, [2] nemo jusjurandum ſervat, nemo Iovem pluris facit : ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. * *

† Quod hodie non eſt, cras erit : [3] ſic vita truditur. * * *

‡ Quod non exſpectas, [4] ex tranſverſo fit, & ſuper nos Fortuna negotium curat. * * *

† Apes ideo [5] pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies. * * *

† Sem-

† *Philetus.* ‡ *Idem Phil.* † *Echion.* ‡ *Trimalchio.* † *Idem Thrimalch.*

linus Natali IX Fel. — *urit*
Defectus miſeri motus, & miſer ardor habendi,
Atque ita & inter opes impes, quaſi Tantalus ille
Inter aquas ſitiunt, nec habent quod habere videntur. Ga. Barthius,

1. *Nequaquam recte faciet qui cito credit*] Erhardus : al. *Numquam.r.f.q.c.c. Nunquam* & fragm. Tragur. vide ſuprà. Gabbema : huic congruit celebre inter Arabes adagium,

مَنْ تَجَرَّبَ بَرَّبَ
وَمَنْ لَمْ يُجَرِّبْ بَرَّبَ غَلَطًا

hoc eſt. *Qui rem experitur ſive pertentat, auget ſcientiam; qui verò credit, ſive credulus eſt, auget errorem.* Eccleſiaſt. c. XIX. *Qui credit citò, levis corde eſt.* Calixtus ad Epiſcopos Galliæ, *Innocens dum credit facilè, citò labitur.* Sidon. lib. VIII Ep. XI, *Incautiſſimus, quia credulus.*

2. *nemo jusjurandum ſerv.*] MS. *n. jejunium s.* Tornæſius. Et ſic conſentit cum Tragur. ſuprá.

3. *ſic vita truditur*] Ad ſimilitudinem credo iſtius Horatiani : *Truditur dies die*, &c. Sententiolæ porrò iſtæ interjectis paſſim aſteriſcis, lacunaſque explentibus diſpoſitæ, uſque ad poſtremam illam. *Non multum oportet conſilio credere*, &c. ad Encolpii derelicti perſonam pertinere videntur; ſemetipſum conſolantis de vi atque injuriis, imò contumeliis ab Aſcylto ſibi illatis. *Dou.* Sed jam ex Fragmento ſuprà Tragur. conſtat, hanc ſententiam, *Quod hodie non eſt, ſic vita truditur*, ab Echione in cœna Trimalch. fuiſſe prolatam. Sic & reliquæ, quæ ibi tot orbitatis atque exſilii ſtellulis adhuc lucent, præter ultimam (*Non multum*, &c.), locum & auctorem ſuum non ignorant. Videre nunc, quàm ingeniosiſſimus Douſa, etiam quoad inſertionem ex Sarisberienſe, hiſtoriæ Vitriarii, in tenebris ferè palpârit, Gabbema : Inſcript. VIXI. UT. VIVIS. MORIERIS. UT. SUM. MORTUUS. SIC. VITA. TRUDITUR.

4. *ex tranſverſo fit*] Sic & Seneca quoque locutus, lib. de vita Beata : *Morbos dico, ſumera, debilitates, & cætera ex transverſo in vitam humanam incurrentia.* Ia. Douſa.

5. *Apes ideo pungunt*] Cland. Feſcenn. *Non*

† Semper hac in re, qui vincitur, vincit. * * *

‡ Nemo noſtrûm non peccat; homines ſumus, non dii. * * *

Non multum oportet conſilio credere, quia ſuam habet Fortuna rationem. * * *

† In [1] pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem. nam & [2] Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas; & [3] Protogenis rudimenta [4] cum ipſius naturæ veritate certantia, non ſine quodam horrore tractavi. Iam vero [5] Apellis, [6] quam Græci Monocro-

† *Trimalchio.* ‡ *Habinnas.* † *Encolpius.*

Non quiſquam fruitur Veris odoribus,
Hybleos latebrii nec ſpoliat ſevos,
Si fronti cavêat, ſi timeat rubos;
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes.
S. A. Gabbema.

1. *pinacothecam*] De pinacothecis adi Plin. lib. XXXV, c. 11. *Io. Douſa. Pinacotheca*, ſeu tablinum, locus ubi tabulæ pictæ poſitæ. Varro de re Ruſt. lib. 1, c. 2. *Cùm ſpectatum veniant villæ, ut videant pinacothecas.* Wouweren. *Pinacothecas* templis ferè ac porticibus publicis annexas ſeu continuatas fuiſſe, credo, quò auguſtiores intrantibus ſcilicet, majoremque adeò religionis ſpeciem habere viderentur: ſimul ad frigus in umbra captandum, animi cauſâ ſub iiſdem ambulare volentibus, æſtivis præſertim caloribûs. *Douſa. Pinacotheca*, tablinum in quo tabulæ pictæ, ſtragula veſtis, & alia ornamenta reponi ſolebant. *Gloſſ. Petron.*

2. *Zeuxidos manus*] Id eſt, *picturas. Manus* etiam pro ſcriptura. De Zeuxide Cic. Plin. Plaut. Pœnulô, Feſtus in *Piſtor*, Valer. Max. lib. 3, c. 7. *Go. Erhardus.*

3. *Protogenes*] ſtatuarius, & pictor nobiliſſimus, patriâ Cannus gente Rhodiis ſubjecta. Hic tabulæ picturæ Ialyſi quater colorem induxit, ſubſidio injuriæ & vetuſtatis, ut decedente ſuperiore inferior ſuccederet. Vid. Plin. lib. 35, c. 10.

4. *cum ipſius naturæ veritate*] Sic omnes, etiam Douſa. Sed Tornæſ. *cum ipſius naturæ* (in m. *ipſa natura*) *certantia.* ubi Douſa: c. M. *naturæ veritate.* f. *varietate.* Idem ad ſuam edit. in Præcidan. Quamvis *τὸ veritate*, non alienum huic loco, ego tamen aſſentationem in eam partem flecto, ut *varietate* potiùs reſcribendum exiſtimem. Erhardus: Douſa legit *varietate.* aliter quàm bene. *Veritas* opponitur rei fictæ; qualia Protogenis *rudimenta.* Opponuntur enim inter ſe *veritas*, id eſt res ipſa, & *rudimentum*, id eſt imago & ſimulacrum. Vnde Cicero pro Quinto Roſcio: *quod eſt veritate falſum.* h.e. re ipſa.

5. *Apelles*] Cous, artis ſuæ doctrinam etiam voluminibus editis tradidit. Moriens Venerem imperfectam reliquit, quam nullus pictor auſus abſolvere. Quintil. lib. 10; Plin. lib. 35, c. 10.

6. *quam Graci Monochromon adpellant*] Sic Gabbema in textu, editioque Frelloniana. ſed in Nota Gabbema, cum Lotichio *monochremon.* Alii, *monocremon*; Tornæſ. ad marg. *monohemeron. monochromon. Momcremon*, unica q. pendulum lineâ. *Monohemeron*, unius q. diei opus. *monochromon* (μονόχρωμον, ut ἄχρωμον, δίχρωμον), vel monochromatos, unius coloris. Fr. Pithœus: *monocremon.* Sic veteres. non *monochremon*, aut *monochro-*

nocrómon adpellant, etiam adoravi. [1] Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, ut crederes etiam animorum esse picturam. [2] Hinc aquila ferebat cœlo sublimis deum: Illinc candidus [3] Hylas repellebat improbam Najada. [4] Damnabat Apol-

chromata, quod Hygemoni cognomen tribuit Plinius, qui celebriores Apellis tabulas quatuor coloribûs constitisse notat. Gonsalius: *Monochromon.* Ego libentiùs legerem, *Mocochromaton*, uti inlustres veteres loquebantur pictores. *Monochromata* enim picturæ erant *unicolores*, ut vox indicat. Plin. inquit lib. xxxv, c. iii, ubi de picturæ gradibus sermo est. *Itaque talem primam fuisse. Secundam* singulis coloribûs, *& monochromaton dictam, postquam operosior inventa erat: Duratque talis etiam nunc.* Optimè ad mentem Petronii, quum etiam, postquam facta esset Pictoria ars absolutissima, pinxerunt & monochromata artifices eximii. De Apelle hîc Petronius testatur, de Zeuxide Plinius extremô cap. ix lib. xxx. Wouweren: *monocremon.* Ut intelligatur pictura Apellis, in qua *ἀνθρωπος μονόκνημος* (*unius tibia seu cruris*), i. pictura λιχνη (*gracilis*). Ita longè corruptissimum locum rectè emendat Scaliger. At Burdelotius, *monocremon* emendationi doctissimi Scaligeri acceptum fert, in suis Notis crit. hîc Pet. Danielis: *monocremon*, f. *monogrammon*, ut sit pictura linearis Apellis.

1. *Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ*] Verbis istis, *Extremitates imaginum præcisæ*, intelligit *Lineas* illas *extremas*, quibus omnia includuntur corpora depicta, extimumque cujusque corporis est. Summa ergo prorsus picturæ est, corpora in tabula lineis illis *tanta subtilitate præcidere*, ut quum definere ibi corpus ipsum certum sit, visum tamen omnino fallat, & ambire sese *extremitas* ipsa videatur, & alia post se promittere; hoc est, revera id corpus ominere, & quod in superficie plana est, foras extare. Exacte Plin. lib. xxxv, c. x. *Primus* [Parrhasius] *argutias vultûs picturæ dedit, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum, in lineis extremis palmam adeptus. Hæc est in Pictura summa subtilitas. Corpora enim pingere & media rerum, est quidem magni operis; sed quæ multi gloriam tulerunt. Extrema corporum facere, & definentis Picturæ modum includere, rarum in successu invenitur. Ambire enim debet sese extremitas ipsa, & sic definere, ut promittat alia post se: ostendatque etiam, quæ occultat.* I. A. Gonsalius.

2. *Hinc aquila ferebat cœlo sublimis deum*] Scilicet Ganymedem. In Priapejis:

Quodque Iovi dederit, qui raptus ab alite sacra
Miscet amatori pocula sacra suo.

Ge. Erhardus.

3. *Hylas repellebat improbam Naiada*] *Hylas* Theodamantis R. filius ab Hercule raptus, eique in deliciis; cùm ab Hercule ad Ascanium fl. cum urna aquam allatum mitteretur, occasione prolapsæ in fluvium urnæ submersus. Hinc fabulæ origo Hylam à Nymphis abreptum. Gonsalius: *Naiada*, i. fontis vel fluvii Nympham, nam aquatum ivisse, quum à Nymphis raptus, omnes scriptores uno ore proferunt: Zenobio tamen exceptô, qui venatum tradidit. *Naiades Eumenidas* ideo vocavit Ausonius Ep. xcii, satis eleganter, nam quum puerum, ut potirentur, mergerent, quid nisi lethum illi peperit ipsarum amor?

4. *Da-*

Digitized by Google

Apollo noxias manus, [1] lyramque reſolutam [2] modo nato flore honorabat. Inter quos etiam [3] pictorum amantium vultus, tamquam in ſolitudine exclamavi: [4] ergo amor etiam deos tangit? Iupiter in cœlo ſuo non invenit, quod eligeret, & [5] peccaturus in terris, [6] nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperaſſet amori ſuo, ſi venturum ad interdictum Herculem credidiſſet. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulæ quoque habuerunt [7] ſine æmulo complexus. At ego in ſocietatem recepi hoſpitem [8] Lycurgo

4. *Damnabat Apollo noxias manus*] Erat illi facer etiam accipiter propter rapacitatem, & Hyacinthinus flos, qui dicitur fuiſſe puer Amyclæus ab Apolline & Zephyro uno tempore amatus. At enim cum propenſior in amorem Apollinis adpareret, Zephyri odium & indignationem in ſe concitavit. Quare cùm Apollo diſci jactu ſe exerceret, Zephyrus diſcum ab Apolline miſſum in pueri caput convertit, quem cæſum Apollo in florem ſui nominis commutavit, & ex cruore colorem indidit. *Nat. Comes. S. A.* Gabbema.

1. *lyramque reſolutam modo nato flore honorabat*] Illud in more poſitum erat veteribus, ut quando canere deſiiſſent, lyram, cytharam &c. ſerto aliquo circumdarent. Statius lib. VI.

Finis erat, differt avidas audire ſoreres:
Dumque chelyn *lauro, textumque inluſtre corona*
Subligat, & picto diſtinguit pectora limbo.

Addit, Lactatius, Statii interpres: *Cytharœdorum diſciplinam expreſſit, quibus moris eſt finire carmine coronam detractam capiti, citharæ ſubligare.* Idem.

2. *modo nato flore*] *hyacintho.* Elegantiſſimè Coluthus de Rapt. Hel. *Ga. Barth.*

3. *pictorum amantium*] Melius fortaſſis: *diverſorum amantium.* Idem.

4. *ergo amor etiam deos tangit*] Heliodor. lib. IV. Μέγιστος γὰρ θεῶν ὁ Ἔρως, κἂν ἤδη καὶ θεῶν αὐτῶν τινα κρατεῖν λαγχάνῃ. (*Maximus Deorum Amor, qui & ipſos aliquando Deos vincere dicitur*). Gabbem.

5. *peccaturus*] Adulteraturus, ſcortaturus. Sic *Erhardus. Peccare* enim quaſi *pellicari, peccator pellicator*: ex Balbi Catholico.

6. *nemini tamen injuriam f.*] Si præcedens, *& peccaturis in terris* ( ) includatur, ſenſus erit planior. Iupiter in cœlo non invênit quod diligeret, ſed terram petiit, nec tamen ulli injuriam fecit quia deus: ſic homo peccator in terris. Sunt hæc *interpretamenta ſomniorum, & vitrea fracta*, ut noſtri ſuprà verbis utar, ethniciſmi. Barthius: *nemini tamen.* Leg. *talem.* cæteroqui falſiſſimum docent omnes fabulæ. Tunc ſenſus ſit: homo pellicans in terris, nemini talem injuriam facit, qualem Iupiter è cœlo terras appetens.

7. *ſine æmulo*] Non ut ego invenuſtus, infelix, deſertuſque, cujus amores ad ſe per ſummam injuriam tranſlatos æmulos Aſcyltos intervottit. *I. Douſa.*

8. *Lycurgo crudeliorem*] Referunt ad eum Lycurgum, de quo infrà: *Quidquid Lycurgi villa graſſantibus exhibuiſſet.* Perperam: eſt enim *Lycurgus* cognomentò *crudelis.* Ammian.

Digitized by Google

go crudeliorem. Ecce autem, ego dum [1] cum ventis litigo, intravit pinacothecam [2] senex canus, exercitati vultus, & [3] qui videretur nescio quid magnum promittere; sed cultu non proinde speciosus, ut facile adpareret, eum ex hac nota literatorum esse, [4] quos odisse divites solent. Is ergo [5] ad latus constitit meum, &, † Ego, inquit, poëta sum, & ut spero non humillimi spiritus, [6] si modo coronis aliquid credendum est, quas etiam

† *Eumolpus.*

lib. XXII. *Iudicibus Cassiis tristior & Lycurgis.* Et lib. XXX. circa finem: *Iudices nunquam consultò malignos elegit: sed si semel promotos agere didicit immanitèr, Lycurgos invenisse se pradicabat & Cassios.* Ge. Erhardus.

1. *cum ventis litigo*] Proverbialis locutio, omnibus linguis & gentibus usurpata. Iob. 6. *In ventum verba profertis.* Eleonora Angliæ Regina, epist. ad Cœlest. Pap. apud Petrum Blesensem Ep. 145. *Sed quid talib. immoror? curro in incertum, & aëra verbero, atque in ventos nostri gemitus evanescunt.* Item Oseæ c. 9, v. 7: *virum spiritualem*, hoc est, *ventosum*. loquitur autem de vanis prophetis. *Erhardus.*

2. *senex canus & exercitati vultus*] Erhardus: Ita vocat poëtæ pallidum & macilentum vultum. Hinc & imagines poëtarum macræ pingebantur. Iuvenal. Satyr. 7.

Vt dignus veniat hederis, & imagine macra.

Ob vigilias in studio. Scholiastes ib. De pallore poëtruam & studiosorum hominum ejusque causa, vide Rader. ad Martial. lib. 7 Epigr. 4.

3. *qui videretur nescio quid magnum promittere*] *Promittere* accipi potest de vultu, quasi ejus vultus aliquam eruditionem præ se ferret. Rittershusius Not. in Phædrum. *Erhard.*

4. *quos odisse divites solent*] Confer cum illis sententiam illam multò argutissimam Epist. Plin. lib. 7 de Cornelio Minutiano: *Natus splendidè, abundat facultatibus, amat studia, ut pauperes solent.* Apparet jam indè, humanitatem ac litteras odio semper divitiarum amatoribus fuisse. *Ia. Dousa.*

5. *ad latus constitit meum*] Vide ne interpretamentum sit, & scrips. Arbiter, *secundum me*, vel *propter me*. Anonym. MS. juxta man. Dousæ ad edit. Tornæs.

6. *si modo coronis aliquid credendum*] Poëtarum commissiones olim habitæ sunt in Capitolino, Domitiani, ac Neroneis agonibus. In quibus coronæ præmia victoriæ fuere. ex variæ erant. *Querna* præmium exstitit Capitolini certaminis, nam quercus arbos Iovi Capitolino sacra, in cujus honorem ipse agon institutus. Mart. lib. IV Epigr. LIV. Coronæ Albani certaminis *Oleacea* fuere, nam hoc institutum etiam à Domitiano in honorem Matris Minervæ, ut narrat Tranquillus c. IV. cui oliva sacra. Itidem & *Palma* rami Poëtarum capita circumplexi: interdum verò, non semper *lemniscati*. Ausonius:

Et quæ jam dudum tibi Palma Poëtica pollet,
Lemniscô ornata est, quæ mea Palma caret.

Musa & ipsæ sic *palmâ* coronabantur ut ex Phornuto notum. Item *Laurô* Poëtæ redimiti. nam haud solùm Imperatoris coronamentum. Ideo eleganter Papinius Domitiani caput Imperiali & Poëtica Lauro insigni-

Digitized by Google

etiam ad imperitos deferre gratia ſolet. [1] Quare ergo, [2] inquis, tam male veſtitus es? Propter hoc ipſum, [3] amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

Qui pelago credit, [4] magno ſe fenore tollit;
Qui pugnas & caſtra petit, [5] præcingitur auro;
Vilis adulator [6] picto jacet ebrius oſtro;
Et qui ſollicitat nuptas, ad præmia peccat:

Sola

ſignitum l. 1 Achill. celebravit. Ex *Hedera* quoque factum Poëtarum coronamen. Apertè Plinius lib. XVI, cap. XXXIV. Itidem *Myrto* haud immeritò honorari poëtæ, præcipuè verò amatoria canentes, venereáque, Elegiographi, Lyrici. Ex *Apio* denique plectebatur poëtis redimiculum. Virgil. Ecl. VI. de Lino Apoll. filio ad quem locum exſertim Servius inquit, in Nemæo agone, qui in honorem Arcæmori inſtitutus eſt, *ſpeciatim apiò coronantur Poëtæ.* Qui præſtantiores erant in hac arte plures contigit aliquando nanciſci coronas. ſic Papinius tres obtinuit Certaminibus Albanis. Et Eumolpus itidem. *I. A. Gonſalius.*

1. *Quare ergo tam male veſtitus es*] Martialis:

Tune es, tune, ait, ille Martialis?
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?

Alibi:

Inſanis: omnes gelidis quicumque lacernis,
Sunt tibi, Naſtmes, Virgiliuſque vides.

2. *inquis*] non *inquit*, eſt enim præoccupatio. *Ge. Erhardus.*

3. *amor ingenii neminem unquam divitem fecit*] Sic mox: *Neſcio quomodo bona mentis ſoror eſt paupertas.* Cujus rei cauſam inquirit Ariſt. Problem. 4, ſect. 29. Rittershuſ. Not. ad Phædr.

— *Virtus laudatur & alget.*

Dicta in hanc ſententiam venuſta congeſſit Taubmannus Comment. in Plaut. Stich. act. 2, ſcen. 1. *Idem.*

4. *magno ſe fenore tollit*] Caſſius Parmenſis:

Non levis adſcenſus ſi quis petit ardua, ſudor
Plurimus hunc tollit, &c. Ga. Barthius.

5. *præcingitur auro*] Rectè *auro*: nam milites in zonis pecuniam geſtabant. Sic Gracchus apud A. Gellium lib. XV, cap. IV. *Itaque Quirites, quum Româ profectus ſum, zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Spartian. item in Peſcennio Nigro: *Idem juſſit, ne in zonis milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent, ſed publicè commendarent, recepturi poſt prælia quod dederant.* Rationem reddit in Alexandro Lampridius; *Miles non timet, niſi veſtitus, armatus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in zona.* Ligamenta, & habenas habebant cingula & zonæ, quibûs circa ventrem cingebantur milites, in medio tamen receptaculum erat, quo nummi continebantur, haud ſecus ac fimum funda habet, quo conlocantur lapides. Itaque cingula illa prorſus olim fundam referebant. *S. A. Gabbema.*

6. *picto jacet ebrius oſtro*] Innuit parаſitos & adulatores, ad ampliſſimas fortunas, Principum ſtoliditate evectos, reliquos præ ſe deſpicere rerum ſucceſſu elatos. Ita enim *ebrius* metaphoricè capitur pro dementato & mentis ob rem aliquam nimiò immodicam haud compote, quia *ebrietas* mentem alienat & expectorat ob immodicum potum. H. Iunius. Animadv. l. 3, c. 6. *Erhard.*

1. *præ-*

Digitized by Google

Sola [1] pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas invocat artes.

[2] Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit [3] insistere, primum propter morum differentiam odium habet (quis enim potest probare [4] diversa?) deinde, qui solas [5] exstruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent. Iactantur itaque, quacumque ratione possunt, literarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam positi. * Nescio quo modo [6] bonæ mentis soror est paupertas. * Vellem tam innocens esset frugalitatis meæ hostis, ut deliniri posset. Nunc veteranus est latro, & [7] ipsis lenonibus doctior. * * * In Asiam quum à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: ubi quum libenter habitarem, non solum propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitavi rationem, qua non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescunque enim in convivio [8] de usu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui,

1. *pruinosis horret facundia pannis*] Tragur. c. pro *horret*, *hæret*. *pruinosi panni*. Squalidi, horridi. Glossar. Petr. Ammian. l. 22 de Scythis: *Squalentes & pruinosas ferarum, & tetro ritu vestiuntur*. Erhardus. Adde: *pruinosi pannis*, frigori obnoxii, pruinam admittentes.

2. *Non dubio*] Tornæs. & c. Tragur. *n. dubie*. Erhardus: *Non dubio ita qs.* al. codd. *Non dubie*; ut infrà, *Haud dubie credentibus indicavimus*.

3. *insistere*] Sic Lotichius, Gabbem. & Frellon. *insistere*. Tornæs. alii, etiam c. Tragur. *inspicere*.

4. *diversa*] c. Tragur. *divisa*. Dousa MS. c. M. *universa*.

5. *exstruere divitias*] Phædro, *exaggerare opes*. Cicer. *exaggerare rem familiarem*. Hi dicuntur *incubones*, ἐγκαθήμενοι καὶ ἐγκαθίζοντες quòd toti in opes & divitias incumbant. *Ge. Erhardus*.

6. *bona mentis soror est paupertas*] Quæ Apuleio in Apolog. *Philosophia vernacula*. Chrysostomo in Act. Apost. *mater sanitatis*. Scipio Gentilis Comment. in Apul. Apol. num. 243. *Erhard*.

7. *ipsis lenonibus doctior*] Astutior, fraudulentior. Verbum comicum Plauto & Terentio perpetuum. Vid. Schopp. explan. in Mostell. *Idem*.

8. *de usu formosorum*] Qui usum sui dent viris. *Gloss Petron*. Salvianus l. 7 de Gub. *Quis credere aut etiam audire possit, convertisse in muliebrem tolerantiam viros, non usum suum tantùm atque naturam, sed etiam vultum*, &c. Ga. Barthius.

1. *tam*

duî, [1] tam ſevera triſtitia [2] violari aures meas obſcæno ſermone dolui, ut me mater præcipue, [3] tamquam unum ex philoſophis intueretur. Iam ergo cœperam ephebum in gymnaſium deducere: ego ſtudia ejus ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis [4] prædator corporis admitteretur in domum. * Forte [5] quum in triclinio jaceremus, quia dies ſolemnis ludum arctaverat, pigritiamque recedendi impoſuerat hilaritas longior, fere circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque [6] timidiſſimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, ſi ego hunc puerum baſiavero, ita ut ille non ſentiat, cras illi [7] par columbarum donabo. Audito voluptа-

1. *tam ſevera triſtitia*] i. e. triſtiore & pædagogico vultu. *Barthius* ad Claudian. De hujuſmodi ſimulatoribus Sidonius Apollinaris l. 3 Ep. 13. *Facilius obtingit, ut quiſpiam ſeria loquens vivas obſcænè, quàm valeas oſtendi, qui pariter exiſtat improbus dictis, & probus moribus.* Theobaldus Epiſc. in Phyſiologo, de Syrene loquens:

Vtpote ſunt multi, qui de virtute locuti
Clunibus indulgent. ---

Ex illo Iuven. Sat. 2.

--- *Et de virtute locuti*
Clunem agitant. — Ge. Erhardus.

2. *violari aures meas obſcæno ſermone dolui*] *dolui* & Frellon. atque Lotichius. Tornæſ. alii, *nolui*, quod probat Erhardus, adducens locum Varronis Agathone: *Virgo de convivio abducatur ideo, quòd majores noſtri virginis acerbas aures Veneris vocabulis imbui noluerunt.*

3. *tamquam unum ex philoſophis*] Pleroſque hodienum numeres,

Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia vivunt.

Gruter. Suſpic. l. 5, c. 12. Erhard.

4. *prædator corporis*] Attentator pudicitiæ. *Erhardus.* Felis pullaria. *Ga. Barthius.*

5. *quum in triclinio jaceremus*] Locus etiam Veneris flagitiis fuit in tricliniari accubitu. Notum ex hoc Petronii loco: notum etiam ex nonnullis Scriptorum locis. Iuvenal. Satyr. 1.

Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo.

Somnum namque aucupabantur amantes obſtantium in triclinio. Diſertè Petronius: *Vt intellexi ſtertere patrem, regare cœpi ephebum,* &c. Eadem mens Ovid. lib. 1 El. 4 Amor. & lib. 11 El. 5. Apertè Feſtus in *Non omnibus dormio.* Idem. (f. Gonſal.) S. A. Gabbem.

6. *timidiſſimo murmure votum feci*] Veterum ſuperſtitio, qua non niſi clàm, taciti, aut murmurantes, ſi quid ardenter peterent, vota faciebant. Teſtes Tibull. lib. 11 El. 1; & lib. 1v El. 1v: Mart. lib. 1 Ep. x1: Senec. Ep. 10. Wouwer. & Gabbem.

7. *par columbarum donabo*] Adpoſitum oppidò votum. Venerem precatur, aves ſunt Veneris *columbæ*, Ælianus Animal. lib. 1v, c. 11. Porrò conditio voti ſuſcepti, *ſi amaſium baſiaverit: Columbæ* aſſiduè roſtris ſibi invicem morſicatim blandiuntur. bellè Mart. lib. x11 Ep. xv1.

--- *Baſio-*

voluptatis precio, puer ſtertere cœpit. Itaque adgreſſus ſimulantem aliquot baſiolis invaſi. Contentus hoc principio, bene mane ſurrexi, electumque par columbarum adtuli exſpectanti, ac me voto exſolvi. Proxima nocte, quum idem liceret, mutavi [1] optionem: &, Si hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non ſenſerit, [2] gallos gallinaceos pugnaciſſimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephebus ultro ſe admovit, &, puto, vereri cœpit ne ego obdormiſſem. Indulſi ergo ſollicito, totoque corpore citra ſummam voluptatem me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, adtuli gaudenti quidquid promiſeram. Vt tertia nox licentiam dedit, conſurrexi [3] ad aurem male dormientis: Dii, inquam immortales! ſi ego huic dormienti abſtulero coitum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero [4] aſturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen

--- Baſioque tam longè
Blandita, quàm ſunt nuptia columbarum. I. A. Gonſalius.

1. *optionem*] *Optio* an hîc eſt optatio, votum? aliàs, eligendi facultas.

2. *gallos gallinaceos pugnaciſſimos*] Varro de R. R. *In certamine pertinaces & ad pugnandum maximè idonei.* Conveniens rei & voti ſponſio iſthæc. Galli quippe ſalaciſſimi ſunt ac de præpoſtera libidine ſuſpecti. Vid. Ælianum lib. xv, c. xvi. *S. A. Gabbema.*

3. *ad aurem male dormientis*] *Malè*, id eſt, *ſimulanter.* Sic infrà: *malè repugnanti gaudium extorſi.* Ge. Erhardus.

4. *aſturconem Macedonicum*] Longam diſputationem interpretis Hiſpani adverſus *Macedonicum aſturconem*, quem ille Struthione mutari velit, deſtruit Plutarch. lib. v Sympoſ. Achill. Tatius lib. i. Quærit Hiſpanus ille, quomodo *Aſturco* poſſit eſſe *Macedonicus?* Nemo ignorat quanta in dignatione fuerint equi Theſſali. Διὸ καὶ λέγεται λόγος τοιοῦτος (*Vnde & vulgi ſermone celebratum*), inquit Euſtathius in Dionyſium, ὡς Ἀθηναῖοι μὲν περὶ ναυτικὴν ἐσχολακότες τέχνην, Θετταλοὶ δὲ περὶ τὴν ἱππικὴν ἐμπειρίαν, Βοιωτοὶ περὶ τὴν τῶν γυμνασίων ἐπιμέλειαν (*Athenienſes quidem circa artem occupatos eſſe nauticam, Theſſalos peritia ſtudere rei equeſtris, Baotos verò excolere gymnaſticen*). Eaque primaria Macedoniæ regio. Qui ex altero Aſturico altero Macedonico provenit, vel ex Aſturicis in Macedonia genitus, rectè *Aſturco Macedonicus* dicitur. Hoc ſi neget Gonſalius, magna pars rerum nomina ſua amittent. Non erunt ſerica noſtra *ſerica*, quia non lecta à Seribus. Et *phaſiani* noſtri ab hoc nomine prohibebuntur, quia non Phaſe advecti. *Gronovius.* *Aſturcones*, ſic ab Aſturia regione Hiſpaniæ dicti, equi lolutarii, Græcis à vectionis facilitate ὀνοβάται, quibus non vulgaris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomératio. Plinius lib. 8, cap. 42.

Digitized by Google

men exceptione, si ille non senserit. Nunquam altiore somno ephebus obdormivit. [1] Itaque primum implevi lactentibus papillis manus, mox basio inhæsi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Manè sedere in cubiculo [2] cœpit, atque exspectare consuetudinem meam. Scis quanto facilius sit, columbas, gallosque gallinaceos emere, quam asturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis spatiatus, in hospitium reverti, nihilque aliud quam puerum basiavi: At ille circumspiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, domine, ubi est asturco? * Quum ob hanc offensam præclusissem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpositis enim paucis diebus, quum similis nos casus in eandem fortunam retulisset, ut intellexi stertere patrem, rogare cœpi ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id est, ut pateretur satisfieri sibi, & cætera, quæ libido distenta dictat. At ille plane iratus, nihil aliud dicebat, nisi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepsi tamen, & male repugnanti gaudium extorsi. At ille, non [3] indelectatus [4] nequitia mea, postquam diu quæstus

1. *Itaque primum implevi lactentibus papillis manus*] *lactentibus*, al. *lactantibus*. Dousa MS. *Itaque* &c. Eundem ordinem in Luciani Amoribus reperies. *Id.* Ineptiæ amantium. Ovidius lib. 1 Amor.

Forma papillarum quas fuit apta premi.

Lucian. ἐπῆξε, λέγω, κἀπεπόθησεν, ἐς τὰς μαστοὺς ἐβλέπετο· ἢ Δημώνασσα ἐκ ἐδάκνε μεταξὺ καταφιλοῦσα (*metetr. dialog. Amplexata mammillas mihi mordebat; Demonassa verò ipsa & inter deosculandum mordebat*). Eadem Plaut. conjungit Pseud.

Tenera labellis molles morsiuncula.

Papillarum horridularum oppressiuncula. Io. à Wouweren.

2. *cœpit*] Fortè abundat. *P. Scriverius MS.*

3. *indelectatus*] Pro, *delectatus* cujus generis contrarias notiones hujus præpositionis annotavit Albertus Gentilis de Latinitate Vet. Biblior. Erhard. Haud videtur. Existimem, *non indelectatus* esse λυπούμενος, *extenuationem*, qua plus intelligitur quàm dicitur, haberéque *indelectatus* vim negativam, sed à non infractam, ut sensus sit *non indelectatus*, i. e. delectatus. Nam præcedit *malè repugnanti*;

queſtus eſt, deceptum ſe & deriſum traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet cenſum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, depoſita omni offenſa, cum puero in gratiam [1] redii, uſuſque beneficio ejus, in ſomnum delapſus ſum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenæ maturitatis, & [2] annis ad patiendum geſtientibus. Itaque excitavit me ſopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non plane jam moleſtum erat munus. Vtcumque igitur inter anhelitus ſudoreſque tritus, quod voluerat, accepit, rurſuſque in ſomnum decidi gaudio laſſus. Interpoſita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere, [3] Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, plane vehementer excandui, & reddidi illi voces ſuas: [4] Aut dormi, aut ego jam patri dicam. † Erectus his [5] ſermonibus, conſulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, & quædam argumenta mihi obſcura, ſimulque [6] cauſam

† *Eucalpius.*

deſidiæ

ti; ut antè, *malè dormiebas*: & mox plùs nimiò nequitiâ delectatus. *At ille*, ſic cum commate legendum, & *ille inquit* jungendum, eritque res aliquantò planior.

4. *nequitia mea*] Deliciis & fracta mollitie. Barth. ad Claudian. num. 1491. Papias: *Nequam, qui nequit ſe continere à ſceleribus. Item nequam dicitur luxurioſus, quia incontinens eſt.* Huguitio: *Nequitia, malitia & luxuria.* Hermas in Paſtore lib. 1, cap. 1. *Adjecerunt peccatis ſuis libidines & commaculationes nequitiæ.* Hinc capiendus & interpretandus verſus:

Nequitia eſt quæ te non ſinit eſſe ſenem.

Ge. Erhardus.

1. *redii, uſuſque beneficio*] Tornæſ. edit. *redii* * * *uſque b.* Douſa MS. *redii* * *uſque.* c. M. poſt * habet *iterum.* Id. Douſa: c. M. *uſuſque beneficio ejus in ſomnum ſum.*

2. *annis ad patiendum geſtientibus*] Puellæ ὁρ τῇ ἀκμῇ (*in vigore*) dicuntur *catullæ*, & *catullire.* Græcis, ὀργᾶν, σφοδᾶν, τραγίζειν (*impatienter appetere, laſcivire ut emiſſa ſtabulò pecudes, libidine hircum referre*). Erhardus.

3. *Quare non facimus*] *Facere* notum eſt Veneris verbum: Senec. Ep. CXXIII. *Vna felicitas eſt bona vita, facere, eſſe, bibere, frui patrimonio.* Iuven. Sat. VI. *Et lateri parcas.* Commentator: *Si parum feceris, non iraſcitur ut uxor.* S. A. Gabbema.

4. *Aut dormi, aut ego jam patri dicam*] Non abſimiliter Perſii vetus interpres: *Nutrices infantibus, ut dormiant ſolent dicere ſæpe: lalla, lalla: aut dormi, aut lacte.* Idem.

5. *Erectus his ſermonibus*] Butſchius legit, *Experrectus.* quod non placet. *Erectus*, id eſt, conſolatus ſermonibus Eumolpi. *Erhardus. Erectus*, provocatus & familiarior redditus.

6. *cauſam deſidia præſentia excutere*] Plin. lib. 33, c. 2. *Ita eſt profectò, artes deſidia*

desidiæ præsentis excutere, quur pulcherrimæ artes periissent, inter quas Pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. † Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas [1] hæc tropica instituit. Priscis enim temporibus, quum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diu lateret. [2] Itaque, hercules, [3] omnium herbarum succos Democritus expressit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumpsit. [4] Eudoxus quidem in cacumine excel-

† *Eumolpus.*

desidia perdidit, & quoniam animorum imagines non sunt, negliguntur etiam corporum. Ia Dousa.

1. *hæc tropica*] Conversiones, mutationes. Dan. Heinsius. *Ge. Erhardus.*

2. *Itaque, hercules, omnium* &c.] Sic & Frellon. atque Lotichius. Tornæs. *Itaque* * *harcula* (in m. vi asterisci, *hercule.* & in Var. lect. al. *hercule*). Hinc Wouweren in priori i. Paris. edit. *Itaque* * *hercula.* in post. seu Lugdun. *I.* * *hercule.* quomodo & R. Hermann. *I.* * *hercule.* cum inani scil. ac nihil significante *. Tragur. codex: *I. genera* (compendiò, f. *generum*) *herbarum omnium.* Erhardus: *Itaque* * *herbula omnium herbarum succos.* Num, *è pergula?* ut à Democrito contemptum patrimonium, & paupertinam domum significaret. Lucianus quidem in Philopseude scribit, Democritum in monumento clusum fuisse, atque ibi admiranda illa scripsisse. Lipsius Antiq. lect. lib. 1, cap. 8. Leg. *Itaque argilla herbar. omnium succos.* id est, in testa seu vase argillaceo coxit. Schopp. Verisim. lib. 2, c. 18. in qua tamen conjectura valde nutatte: non item in ar- Crit. ubi affirmanter ex veteris scripturæ vestigiis *arcula* fecit *argilla.* Al. *harcula.* Leg. *arcula*, id est, prætorio. Euphormio Lusininus sive Guilhelmus Barclaius Pater in Satyrico. Leg. *harcula.* Nemo fuit qui daret significatum ignotiori vocabulo. Fuere qui emendarent. At ego ex Vitruvio evidenter demonstrabo, *arcam* esse machinam, qua marinus fluctus à portu reprimitur, & indè diminutum *arcula*, machina qua humor alicunde exprimitur. Schickerath in Epist. Critic.

3. *omnium herbarum succos Democritus expressit*] Plin. lib. 35, c. 1. *Ab eo Pythagoras clarus sapientia primus volumen de herbarum effectu composuit, Apollini Æsculapioque, & in totum Diis immortalibus inventione & origine adsignata. Composuit & Democritus, ambo peragratis Persidi, Arabia, Æthiopia, Ægyptique Magis.* Quid ergò mirum si *ætatem inter experimenta consumpsisse* ab Arbitro dicatur? *Gabbema. Democritus* Abderites, Hegesistrati illius filius, qui Xerxi cum exercitu epulum præbuit. Hic bonam orbis partem peragravit, cognoscendarum rerum cupiditate accensus. Postea in patriam reversus, in hortulo juxta suæ urbis muros se ad solas rerum naturas contemplandas contulit, à quibus ne externis objectis avocaretur, æneæ pelvis fulgore seipsum obcæcavit. Mortuus annos natus 109, cùm per festum Cereri sacrum, triduò calidi panis odore vitam prorogasset. Laërt. Diog. Cic. l. 5 Tusc. Qu. & Plin. l. 25, cap. 1, al. 2.

4. *Eudoxus*] Plures Eudoxi, omnium autem celeberrimus, cujus hic

Digitized by Google

excelsissimi montis consenuit, ut astrorum, cœlique motus deprehenderet: & [1] Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, [2] ter helleboro animum deterſit. Verum, ut ad plastas convertar, [3] Lysippum statuæ unius lineamentis inhærentem inopia exstinxit: & [4] Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære [5] comprehenderat, non invenit heredem. At nos vino scortisque demersi, [6] ne paratas quidem artes audemus cognoscere; sed accusatores [7] antiquitatis, vitia tantum docemus, & discimus. Vbi

mentio. Cnidius nimirum Major ille est, cujusque vitam scripsit Diogenes lib. VIII. Quum verò cœli, astrorumque observationi motuum diutiùs vacasset, tectè Ἀστρολογούμενα (*Astrologica*), ut Laërtius vocat, sive Θεατούμενα (*de Adspectabilibus*), ut Hipparchus in Aratum, & Anonymus in vita ejusdem Arati, scribere potuit. Plura ejusdem opera Meursius recenset, uti & cæteros Eudoxos Commentariò in Apollonii Dyscoli Historiam commentitiam, quem vide c. XXIV. *I. A. Gonsalius.*

1. *Chrysippus*] Apollonii filius, patriâ Tarsensis, philosophus Stoicus, in Dialectica præprimis clarus, 75 voluminum scriptor. Laërt. Diogen.

2. *ter helleboro animum deterſit*] De Carneade idem narrat Val. Maxim. lib. IIX, c. VII. Mos hic adeò invaluit ut vetustioris ævi Philosophi, studiorum gratiâ, ad pervidenda acriùs, quæ commentabantur, sæpius hellebori potione uterentur, adfirmante id ipsum magno Erasmo in suis Adagiis. Apud Lucianum in Vitarum auctione ipse inquit Chrysippus: Καὶ τὸ κεφάλαιον, ἐθέμις γενέσθαι σοφὸν, ἢν μὴ τρὶς ἐφεξῆς τὸ ἐλλεβόρου πίῃς (*Et quod præcipuum, non convenit aliquem fieri sapientem, priusquam ter helleborum biberit*). S. A. Gabbem.

3. *Lysippum*] Is fuit clarissimus statuarius, qui ad sexcenta decem opera fecisse traditur, quorum singula arti claritatem dare potuissent. Hic teste Quintiliano, ad veritatem optimè accessit, quamobrem Alexander etiam ille Magnus ab uno Lysippo se fingi voluit, & ab Apelle pingi. Horat. lib. 2 Epist. ad Augustum.

Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem
Pingeret: aut alius Lysippo duceret æra,
Fortis Alexandri vultum simulantia.

Propertius:

Gloria Lysippo est animosè fingere signa.
Car. Steph.

4. *Myron*] Statuarius insignis, de quo Cicero Verr. 6. *Verùm ut ad illud sacrarium redeam, signum erat hoc quod dico, Cupidinis è marmore: ex altera parte Hercules egregiè factus ex ære. Is dicebatur esse Myronis.* Ex hujus operibus præcipuam laudem meruit bucula ex ære, veræ vaccæ simillima, multis poëtarum versibûs celebrata. Ovid. 3 de Ponto:

Vt similis vera vacca Myronis opus.
Propert.

Atque aram circumsteterant armenta Myronis
Quatuor, artificis invida signa boves. Conr. Gesnerus.

5. *comprehenderat*] c. M. Dousæ. Sed Tornæs. e. & Tragur. c. *comprehendit.*

6. *ne paratas quidem artes*] Id est, jam inventas ac traditas, tantum abest ut novi aliquid indagemus. *Ge. Erhard.*

7. *antiquitatis*] c. Tragur. cum Petri Danielis *iniquitatis.*

Digitized by Google

Vbi eſt Dialectica? Vbi Aſtronomia? Vbi Sapientiæ conſultiſſima via? Quis unquam venit in templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet? Quis, ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet? ac [1] ne bonam quidem mentem, aut [2] bonam valetudinem petunt: ſed ſtatim, antequam limen Capitolii tangunt, [3] alius donum promittit, [4] ſi propinquum divitem extulerit: alius, ſi theſaurum effoderit: alius, ſi ad trecenties H-S. ſalvus pervenerit. Ipſe Senatus, recti bonique præceptor, [5] mille pon-

1. *ne bonam quidem mentem aut valetud.*] Iuvenal.

Orandum eſt ut ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum, mentis terrore vacantem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat,
Naturæ qui ferre queat quoſcunque labores. Ge. Erhardus.

2. *bonam*] Hoc Douſa putat abundare propter præcedens *bonam (mentem)*. Certè c. Tragur. *bonam* bis non habet, in quo legitur, ut jam dicetur.

3. *alius*] Præcedentia in c. Tragur. ſic leguntur: *Quis ſi philoſophiæ fontem attigiſſet* (*attigiſſet*, & Tornæſ.)? *ac ne bonam quidem valetudinem petunt, ſed ſtatim ante limen capitolii alius.*

4. *ſi propinquum divitem extulerit, ſi theſaurum effoderit*] Perſ. Satyr. 2.

Illa ſibi introrſum & ſub lingua immurmurat: O ſi
Ebullit patrui præclarum funus! & ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam. ---

Iuvenal. Satyr. 19.

Prima ferè vota ---

Divitiæ craſſæ & opes. Io. à Wouweren.

5. *mille pondo auri Capitolio promittere ſolet*] Nihil hic mutandum. *Capitolium* pro Iove Capitolino (*ut legendum hic exiſtimat Sambucus*) ſæpiſſime poſitum docet Rycquius de Capit. Rom. c. v. *Promittere* in Votis, id eſt, addicere ſeu vovere. *Douſa P.* In metu aliquo publico nihil uſitatius aut crebrius, quam dona Iovi & cæteris Diis polliceri. Indè totiens apud Livium: *Conſules paludati votis nuncupatis in provinciam profecti.* Et apertè apud eumdem lib. XXXI. *Ludos Iovi, donumque vovere Conſulem, cui provincia Macedonia evenisſet* (Senatus) *juſſit.* Formulam, qua ſolemne id votum nuncupabatur à Senatu, Pontif. Maxim. præeunte, idem ſcriptor adtulit, lib. XXXVI. SI. DUELLUM. QUOD CUM. ANTIOCHO. REGE. SUMI. POPULUS. JUSSIT. ID. EX SENTENTIA. S. P. Q. ROMANI. CONFECTUM. ERIT. TUM. TIBI. JUPITER. P. R. LUDOS, MAGNOS. DIES. X. CONTINUOS. FACIET. DONAQ. AD. OMNIA. PULVINARIA. DABUNTUR. DE. PECUNIA. QUANTAM. SENATUS. DECREVER. QUISQUIS. MAGISTRATUS. EOS. LUDOS. QUANDO. UBIQUE. FAXIT. HI. LUDI. RECTE. FACTI. DONAQUE. RECTE. DATA. SUNTO. Eò pertinet Petronii hic locus: & quod in veteri inſcriptione poſitum: JOVI. OPTIMO. MAXIMO. SENATUS. POPULUSQUE. ROMANUS. VOTO SUSCEPTO. PRO. SALUTE

pondo auri Capitolio promittere ſolet : & ne quis dubitet, pecuniam concupiſcere, [1] Iovem quoque peculio exorat. [2] Nolito ergo mirari, ſi Pictura defecit, quum omnibus diis, hominibuſque formoſior videatur maſſa auri, quam quidquid Apelles Phidiaſve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, [3] quæ Trojæ haloſin oſtendit : itaque conabor opus verſibus pandere.

† *Iam* [4] *decuma mœſtos inter ancipites metus*
Phrygas obſidebat [5] *meſſis, &* [6] *vatis fides*
[7] *Calchantis atro dubia pendebat metu :*

† Κατακλυσμὸς Ἰλιακὸς (*Inundatio* h. e. excidium *Ilii*). *Quum*

IMP. CMS. QUOD. PER. EUM P. R. IN. AMPLIORI. ATQUE TRANQUILLIORI STATU EST. *Iuſt. Rycquius.*

1. *Iovem quoque peculio exorat*] Præclarè Perſius :

Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores ?

Stultos eſſe probans, qui fruſtra Diis pretioſa dona offerant, qui divitiis nec capiantur, nec utantur. Caſaubon. in Perſ. Satyr. 2. *Ge. Erhard.*

2. *Nolito ergo mirari, ſi Pictura defecit*] Sic & edit Frellon. atque Lotichius. Wouwer. cum R. Herm. codexque M. Douſæ *Noli e. m.* — Sed Tornæſ. ac c. Tragur. *Noli e. m. ſ. p. deficit.*

3. *quæ Trojæ haloſin oſtendit : itaque conabor opus verſibus pandere*] Agnoſce ſub Eumolpi figura Neronis ad Poëticen proclivitatem adumbratam. Inter inſigniora enim poëmata Neronis *Haloſis* exſtitit antiquitus *Trojana.* Vbi ſimulatam Carminis occaſionem indubiè inſectatur Petronius. quæ videlicet immaniſſimo Principi ex Romæ incendio fuit oblata. Omnia ſic veteres Hiſtorici convincunt. Sueton. c. XXXIIX ; Tacitus lib. XV Annal. Dio lib. LXII. Scripſit præterea TROICA, ut Iuvenal. vocat Sat. VIII, CC XXI : TROICON Perſii ſcholiaſtes, & TROADOS LIBROS vetus interpres Iuvenalis *Conſalius. Trojæ haloſis*, Τρωϊκὴς ἅλωσις Trojæ quaſi *captura*, occupatio, excidium, Platoni. Erhardus : Tryphiodoro, ἰλιὰς ἅλωσις (*Iliï expugnatio*). *Haloſin* etiam *Ilii* dixit Sueton. in Nerone, *Douſa MS.* Tragur. c. pro *haloſin*, habet *analoſin* & in *m. deſtructionem.* Bene.

4. *decuma*] Tornæſ. & c. Tragur. Sic procul omni dubio & c. M. Douſæ : quæ hujuſmodi, ultra prætacta codicis Tragur. κρίσιμα (loca unde judicandi materies ſumenda) & αὐθεντίας (*auctoritatis*) legitimive ortus manifeſtiſſima veſtigia, meritò grata ſint Lectori. Quis enim neſcit editionem doctiſſimi typographi Io. Tornæſii hîc apicem tenere ? cui c. noſter toties ferè conſonat, quoties alii diſcordant.

5. *meſſis*] Annus. Sic & *ariſtas* pro annis poſuit Virgil. *Erhard.*

6. *vatis*] Alii *votis*, quod minùs placet. *Douſa MS. votis*, & c. Tragur.

7. *Calchantis*] Calchas augur Græcus, Achilli cumprimis in obſidione Trojana charus ; ex paſſere cum 9 pullis à dracone devorato, decennalem urbis obſidionem, & excidium prædixit. De hoc multa Hom. Il. *a.* & Virgil. 2 Æn.

1. *Delio*

Digitized by Google

Quum, [1] *Delio profante,* [2] *cæsi vertices*
Idæ trahuntur; [3] *scissaque in molem cadunt*
[4] *Robora, minacem quæ figurarent equum.*
[5] *Aperitur ingens cloſtrum, & obducti ſpecus,*
Qui caſtra caperent. Huc decenni prælio
[6] *Irata virtus abditur,* [7] *ſtipant graves*
Equi receſſus Danai, & [8] *in voto latent.*
O patria! [9] *pulſas mille credidimus rates,*
Solumque bello liberum: hoc [10] *titulus fero*

Inciſus,

1. *Delio profante*] *Delio* ſcilicet Apolline. *Profari*, Delphico oraculo, & vatibus verbum proprium. ait Erhardus. Lucret. L. 6.

Pythia quæ tripode ex Phœbi lauroque profatur.

2. *cæsi vertices Idæ trahuntur*] Tryphiodorus:

Καὶ δὴ τέμενος θέοντας, ἢ ἐς πιδίον ἀγινέουσιν

Ἰδῆς ἐξ αὐτῆς.

(*Lignáque, cadentes Idæi vertice montis,*

In campos volvunt). S. A. Gabbema. Tornæſ. *Cum Delio profante* (in m. *ferro.* Steph.) *cæsi vertices.* Tragur. c. *Cum d. profante* (i. *præfante*, f in ſ abiit) *ferro c. v.*

3. *ſciſſaque*] Al. *ſpiſſaque.* Erhardus. Præſtat noſtrûm *ſciſſaque.*

4. *Robora*] Quercus. Non multò pòſt: *Roborea moles ſpirat alieno motu.* Virgilius:

Hanc tamen immenſam Calchas attollere molem
Roboribus textis, cœlóque educere juſſit.

Ge. Erhard.

5. *Aperitur ingens cloſtrum*] Sic & Frellon. verùm Tornæſ. Wouweren, R. Herm. *antrum.* Lotich. & c. Tragur. *caſtrum.* Wouweren: *aperitur ingens antrum.* Ingens omnino moles fuit equi Duratei (*lignei*), unde mox: *& obducti ſpecus qui caſtra caperent.* Et Virgil. *Et molem mirantur equi.* Et, *Immenſam attollere molem.*

6. *Irata virtus*] pro *irati viri*, h. e, milites, abſtractum pro concreto, & ſemper de militibus hominibuſque bellicoſis accipitur. Eſt autem modus loquendi hic Hæbræis familiariſſimus, de quo videnda. Beza Annot. in Apoc. c. 13, v. 10. Erhardus. Maro:

Huc delecta virûm ſortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri. — —

Douſa MS. & in Præcidan. L. *jurata v.* id eſt *conjurata.*

7. *ſtipant graves equi receſſus*] Hoc eſt *gravidos.* Virgilius:

— *ſcandit fatalis machina muros*
Fœta armis. — Item:
Marte gravi geminam partu dabit Ilia prolem.

Io. à Wouweren.

8. *in voto*] In ſpe & calliidis conſiliis. aut, equo hoc votivo.

9. *pulſas mille credidimus rates*] Tot fuere in expeditione illa teſtantibus ſcriptoribus priſcis, Æſchylo Agamem. Euripide Androm. Liv. lib. v, Plauto Bacchid. Seneca Tragico, Propertio, Ovidio, pluribûs. Sic itidem & Poëta antiquus:

Gracia conjurat repetendam mille carinis.
Iurata hanc ratibûs Gracia mille petit.

At ex *Homeri* catalogo l. 11 Iliad. conſtat, naves eio clxxxvi fuiſſe. *Gabbema.*

10. *titulus fero Inciſus*] Sic & Tornæſius, alii. Stephan. & c. Tragur. *t. f. Inæus.* unde in Emendationibus

Inciſus, hoc ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
[1] *Iam turba portis libera, ac bello carens*
[2] *In vota properant: fletibus manant gena,*
Mentiſque pavida gaudium lacrumas habet,
Quas metus abegit, [3] *jamque* [4] *Neptuno ſacer,*
[5] *Crinem ſolutus, omne* [6] *Laucoon replet*

Clamo-

Stephanus, ſeu potiùs Hadr. Iunius cui emendatt. illæ maximam partem debentur, pro *Intus* leg. putat *Iuratus*. Sed *Inciſus* habuit & c. M. Douſæ, utut pro *fero*, *ſero*: quemadmodum Tragur. pro *ſero*, *ferro*. Gabbema: *Titulum* volunt fuiſſe: DANAI. MINERVÆ. ILIADI. DONO. Vel ut Huginus c. CVIII. DANAI. MINERVÆ. DONO. DANT. Sive ut Actius in Deiphobo: MINERVÆ DONUM. ARMIPOTENTI. DANAI, ABEUNTES. DICANT. Douſa: *Feros*, pro *equis* antiquitus uſurpatos, haud Catulli modò, Virgiliique auctoritatibus confirmare poſſis; ſed & multò liquidiùs ejus epitheti contemplatione, quod Hippocentauris Lapithiſque omnes uno ore contribuunt poëtæ. Etenim genus iſtud *ſemiferos* indigitant, non quidem. à *feritate* vocabuli ejus etymologia petitâ, ſed verò à forma ipſa, quam feros, hoc eſt, equos dimidiata ſui parte adſimulaſſe finguntur.

1. *Iam turba portis libera*] Portas enim & mœnia quoque ipſa diruerunt Trojani, quo equum admitterent. *Erhardus*. Virgil.

Nos abiiſſe rati ---
Ergo omnis ſolvit ſe Teucria luctu.
Panduntur portæ: juvat ire. —

2. *In vota properant*] Iungermann. leg. *In fata properant*. fortaſſis & fata vocare videtur illas res, quæ fatum Trojæ portenderent. Vetus codex: *Iam vota properant*. ſc. cives Trojani feſtinant vota, id eſt, equum, quem Graji voverant in urbem admittere. *Oe. Erhardus.*

3. *jamque*] Sic & Frellon. cum Lotichio. Tornæſius, Wouweren, R. Herm. & c. Tragur. *namque*. præmiſſo (:), aut (.).

4. *Neptuno ſacer*] Virgil.

Laocoon, ductus Neptuno ſorte ſacerdos.

Wouweren.

5. *Crinem ſolutus*] Propter luctum patriæ: Tibull.

Et fleat effuſis ante ſepulchra comis.

Ga. Barthius.

6. *Laucoon*] Sic & edit. Frellon. Wouwer. verò, alii Virgilian. habent *Laocoon*, quos laudo, nam verſus fert. Tornæſ. & c. Tragur. *Lacoon*. Sed potius duco *Laucoon* quàm *Lacoon*, pro memorato Maronis *Laocoon*, & Cointhi Smyrnæi Λαοκόων: nam ſi *ao* in ſimplicem mutandæ forent, proveniret juxta perpetuum contrahendi Græcorum morem τῦ *ao* in *a*, *Lacoon*, non *Lacoon*. Voſſius in Etymol. de Liter. permutat. Au uſurpatur pro ao, ut *Laudicea* pro *Laodicea*. *Laumedon* pro *Laomedon*. Idem voce *Lautumia*: Addit Aſconius in 3 Verr. ſic linguâ Siculorum dici *lapidicinas*, i. e. loca lapidibus exſecta. Dicitur autem *lautumia* pro *lautomia*, λαοτομία, quomodo Petronius dixit *Lauconte nati* pro *Laocoonte*. Et ap. Plin. Ep. 14 lib. 2. *Laudiceni* pro *Laodiceni*, ut alludatur ad *laudem*. Scaliger quoque cenſet vert. ſimiliter *Laumedon* dixiſſe pro *Laomedon*, ad Feſtum. *Lautomia* vel *lautomiæ*, etiam *lautumiæ*, à λᾶας, vel λᾶς, genit. λάεος, λᾶος, lapis, & τέμνω, ſeco. *Laudiceni* à λαὸς, populus, & δίκη, jus; *Laodicea* (Λαοδίκεια)

Clamore vulgus ; [1] *mox reducta cuſpide*
Vterum notavit : fata ſed tardant manus,
[2] *Ictuſque reſilit, & dolis addit fidem.*
Iterum tamen confirmat invalidam manum,
[3] *Altaque bipenni latera* [4] *pertemptat. Fremit*
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
[5] *Roborea moles ſpirat alieno metu.*
Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monſtra. Celſa qua [6] *Tenedos mare*

Dorſo

Nyſſus) urbs celebris in Aſia. Apud Plinium verò non *Laudiceni* patronymicum, ſed *laudicami* fictum nomen in contemptum & odium eorum qui ſportulis in baſilicis ac judiciis conducti parum diſertos *laudibus* evehebant, nimirum ob *cænam* id facientes, ut de poëtis hic paſſim habemus *cænipetis*. Erhardus : *Laocoon.* v. libb. *Laucoon* : ſicut *Laudice, Laumedon, Boudicea*, pro *Laodice, Laomedon, Boodicea*. Bongars. Not. in Iuſtin. lib. 13. ſic infrà, *Lauconte*, pro *Laocoonte*. ſic *lautomia* non *lautomia*. Senec. *Laudicea*, pro *Laodicea*. Plin. epiſt. Scalig. ad Feſt. *Alumentô*. Videmus & Erhardum, ſeu quem is citat malè adducere Plinium.

1. *mox reducta cuſpide Vterum notavit*] Et paullò pòſt :

Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat.

Vnde conligitur, bis fuiſſe Equum à Laocoonte percuſſum, haſta & bipenni ; utero & latere. Virgil. lib. 11 Divini operis, utramque equi percuſſionem quoque exprimit ac conjungit.

Sic fatus [Laocoon] *validis ingentem viribus haſtam*
In latus, inque feri curvam compagibus alvum
Contorſit.

Gonſalius. *Reducta cuſpide*, id eſt, nudata ex vagina, in quam ducta ſive condita erat, diſtincta. Eodem pòſt ſenſu dicit, *Gladies rectrectant*. Ge. Erhardus.

2. *Ictuſque*] Sic ex c. Pithœi. Tornæſ. *Latuſque*. in m. *Lentuſque*, vel *Telumque*. Douſa ibi MS. alii, *Laſuſque* ; quod placet. Hæc verò in c. Tragur. ſic leguntur : *cuſpide Vteri notavit fata. ſed tradunt manus Latuſque* (f. *Laſuſque*) *reſilit.*

3. *Altaque*] c. eſt Pithœi, & Tragur. Tornæſius, *Alta et.*

4. *pertemptat*] Sic & Wouweren. R. Herm. *pertentat*, Frellon. *pratemptat*, Tornæſ. *pertentat*, Lotich. c. Pith. & Tragur.

5. *Roborea moles*] Vide paulò antè, ad *Robora.*

6. *Tenedos*] Inſula eſt notiſſima, in qua Græci, reditum ſimulantes in patriam, ſeſe occultarunt : *Sigeia adverſa littoribus* : Mela lib. 11, c. VII. Nominis originem tradit Cicero lib. 1 cap. XIX in Verr. *Tenedo Tenea ipſum, qui apud Tenedios ſanctiſſimus Deus habetur, qui urbem illam dicitur condidiſſe : cujus ex nomine Tenedius nominatur, abſtulit magno cum gemitu civitatis.* Muretus lib. 1 Var. Lect. c. XII, altiùs originem repetit. Sic igitur ille, recitatis jam duobus locis libidinoſarum fœminarum, inſit : *Sed & Tamni Cygni filio, Neptuni nepoti idem contigiſſe memoratur : ejus enim ephebi jam & ut Græci*

Digitized by Google

Dorſo [1] *repellit, tumida conſurgunt freta,*
[2] *Vndaque reſultat ſciſſa tranquillo minor.*
Qualis ſilenti nocte remorum ſonus
Longe refertur, quum premunt claſſes mare,
Pulſumque [3] *marmor abiete impoſita gemit.*
Reſpicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altæ, lateribus ſpumas agunt:
[4] *Dant caudæ ſonitum:* [5] *liberæ ponto jubæ*
Conſentiunt luminibus, fulmineum jubar
Incendit æquor, ſibiliſque undæ tremunt,
Stupuere mentes. [6] *Infulis ſtabant Sacri*
[7] *Phrygioque cultu gemina nati pignora*
[8] *Laocoonte, quos repente tergoribus ligant*

Angues

dicunt, ἀνδρόγυνα & deſideriò tacta noverca Phylonome, (aliis Peribœa) de ſtuſtro interpellat eum. Rejecta infimulavit eum apud patrem, eodem planè modo, quo Hippolytum Phædra. Credulus parum incluſum in capſam filium projecit in mare: tulit opem Neptunus innocenti nepoti. Delatáque eſt capſa ad inſulam Leucophryn: quam cum incola aperuiſſent, remque cognôſſent: non tantùm Tenni regnum detulerunt, ſed etiam de nomine ipſius, inſulam Tenedon nominârunt, quin & mortuum coluerunt pro Deo. S. A. Gabbema.

1. *repellit*] Sic Tornæſius, alii. *replevit*, c. Pithœi. malè, meo quidem animo. *Dauſa* MS. *replevit* & c. Tragur.

2. *Vndaque reſultat ſciſſa tranquillo minor*] Explico: *Vnda minor reſultat, quæ ſciſſa tranquillò eſt.* Ge. Erhardus.

3. *marmor*] Pelagus. Manil.
Perfudit liquido Perſeus in marmore corpus. Barthius. Virgilius:
Et quando inſidum remis impellere marmor
Conveniat. — Io. à Wouweren.

4. *Dant caudæ*] Sic & Frellon. atque Lotich. *dat cauda* (quod quidem verſui expedit, imò neceſſarium) Tornæſ. Wouwer. R. Herm. c. Tragur.

5. *liberæ ponto jubæ conſentiunt luminibus*] Sic & Tornæſ. Frellon. Lotich. *pontem*, Wouwer. R. Herm. *pontum*, c. Tragur. Gronovius: Scaliger legit, *liberæ mento*. Alii merifico verſus genere *portum jubæ Conſcendunt*: aut neſcio quid de *ponte* explicant. Gonſalius, *liberæ ponto*. quomodo tamen olim in Catalectis edidit Scaliger. Scribe: *liberæ pontum jubæ*, uſitatiſſima poëtis Synecdoche Grammaticâ. *Liberæ pontum*, quod ad pontum, exſtantes pontô.

6. *Infulis ſtabant Sacri*] *Sacerdotes*, Paulò antè, Laocoon Neptuno *ſacer*, id eſt, *ſacerdos*. Erhardus.

7. *Phrygio cultu*] i.e. *Trojano*. Gloſſ. Petron. Quia Troja in Phrygia: imò Troas, Phrygia minor Ptolemæo.

8. *Laocoonte, quos repente tergoribus ligant*] Sic *Laocoonte* & Lotichius. Sed malè, bene Wouwer. Frellon. R. Hermann. *Lawconte*. Tornæſ. *Laconti*, Tragur. c. *Laconti*. Gabbema: Laocoon cum Antiphante ac Thymbræo filiis, eodem, qui hîc deſcribitur modo, quondam ex uno lapide fabrefactus in Titi Imperat. domo omnium oculis

Angues coruſci. parvulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio ſibi,
Vterque fratri tranſtulit pias vices,
Morſque ipſa miſeros mutuo perdit metu.
[1] *Accumulat ecce liberûm funus parens;*
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Iam morte paſti, membraque ad terram trahunt.
Iacet ſacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis ſacris,
[2] *Peritura Troja perdidit primum deos.*
[3] *Iam plena Phœbe candidum extulerat jubar,*

Minora

oculis patebat. Dein poſt aliquot ſeecula in Carinis ad aquarum receptaculum inventus, orbi terrarum redonatus eſt. Poſtea ſtatuam hanc magnò emptam Iulius II Pontif. Max. in Belvederii viridariis exſtructa cellâ dedicavit. Illud opus Michaël d'Angelo non dubitavit vocare naturæ miraculum. Lud. Demontioſius in aureo de Sculptura veterum libello, graphicè de ea ſic ſcribit: Laocoontem illum quis ſaltem famâ non novit? quod etiam dum in Vaticano artis miraculum oſtentatur, ſpectantibus horrorem incutiens, artis ſtatuariæ cum poëtica certamen, & utriuſque cum ipſa natura, palma dubiâ. Quantum enim Virgilius carmine, tantum iſti marmore contendunt. Stupendum opus, ex uno lapide, parens, & liberi, horrendi draconum nexus, patris anguſtiæ, liberorum gemitus expreſſi, opus inquit Plinius omnibus & picturæ & ſtatuariæ artis præferendum, quod de conſilii ſententia fecerint ſummi artifices Ageſander & Polydorus, & Athenodorus Rhodii.

1. *Accumulat ecce liberûm funus parens*] *Quod Phryges idcirco*, verba ſunt Hygini Fab. CXXXV, *factum putarunt, quod Laocoon haſtam in equum Trojanum miſerit.* Aliter ſenſit Euphorion cujus hæc verba: *Poſt adventum Græcorum ſacerdos Neptuni lapidibus occiſus eſt: quia ſacrificiis, eorum non vetavit adventum. Poſt abſcedentibus Græcis, quum vellent ſacrificare Neptuno, Laocoon Thymbræi Apollinis ſacerdos ſorte ductus eſt, ut ſolet fieri, quum deeſt ſacerdos certus. Hic piaculum commiſerat ante ſimulacrum numinis cum Antiopa uxore ſua coëundo. & ob hoc immiſſis draconibus cum ſuis filiis interemptus eſt.* S. A. Gabbema.

2. *Peritura Troja perdidit primum Deos*] Virgil. lib. II, v. 351.

Exceſſere omnes, adytis arisque relictis,
Dii, quibus imperium hoc ſteterat.

Gabbema. Credebant Genios urbes expugnandas vel ſponte deſerere, ut de Troja ſignificat hîc Petronius; vel ſolemni prece evocatos, ut de Vejis tradidit Livius lib. I decad. I. & de prece iſtius evocationis ſumendum illud quod ſequitur de Græcis:

Contraque Troas Trojæ invocant ſacra.

Formulam ex Sammonico Sereno proponit Macrob. lib. 3 Saturn. c. 9. Conſule Var. lect. Mureti, & lib. 14 Adverſ. Turnebi. *Ge. Erhardus.*

3. *Iam plena Phœbe*] Prolixæ ſunt Scriptorum dividiæ de tempore ac Lunæ ætate, qua Troja capta. nos tantùm hîc Arbitri ſententiam aliorum teſtimoniis corroboraturi ſumus. Sic

Digitized by Google

Minora ducens astra radianti face,
Quum inter [1] *sepultos Priamidas nocte & mero*
Danai relaxant [2] *claustra, & effundunt viros.*
[3] *Temptant in armis se duces,* [4] *ceu uti solet*
Duro remissus [5] *Thessali quadrupes jugo*
Cervicem, & altas quatere ad excursum jubas.
Gladios retractant, [6] *commovent orbes manu,*
Bellumque sumunt. Hîc graves alius mero
Obtruncat, & [7] *continuat in mortem ultimam*
Somnos, ab aris alius accendit faces,

[1] *Con-*

Clemens Alexand. lib. I Stromat. ubi sententias recenset variorum auctorum super re eadem: Ἐ᾽κ δὲ τῶν ἐπῶν ταῦτα μεμιμημένος μετὰ χεῖρας ἔχε τὰ Ἀτλικὰ συγγράμματα οὐδὲν φθονῶ, βασιλικὸν τὸ παλάτιον ἔτος Μενεσθέως, πληθύουσης σελήνης (*Hellanicus enim ait*, id factum *duodecimâ mensis Aprilis*; *quidam qui Attica scripserunt*, *octavâ à defectu solis*, *regnante postremo annô Menesthei*, *adultâ lunâ*). Idem videtur indicare parvæ Iliados auctor:

Νὺξ ῥ᾽ ἠΐθεον μεσάτη, λαμπρὸς δ᾽ ἐπέτυκτο
ἐπτατίδης σελάνης.
(*Cynthia tum media splendebat lucida nocte.*)

Iuvat etiam quod Ludovic. de la Cerda, ad Virgilium observat, nimirum Græcos non nisi plena lunâ pugnare consuevisse, quod & testimoniô Aristidis confirmat. CXII Platonica. *I. A. Gonsalius.*

1. *sepultos nocte & mero*] Virgilius: *Invadunt urbem somno vinôque sepultam.* Io. à Wouweren.

2. *claustra-vires*] Tornæs. *claustra-v.* Tragur. c. *claustra-vires.*

3. *Temptant*] Erhardus: Encolpius infrà, — *sumite bellum*
Et temptate manus. — Sallust. in Iug. *Arma atque tela tentate.*

4. *ceu uti solet*] Sic & Frellon. Sed Tornæs. Wouwer. alii, atque etiam c. Tragur. *ceu ubi s.* Dousa MS. *ceu solet ubi.* c. M. Sanè, *ceu ubi s.* (aut etiam, *c. solet u.*) magis decet versum, absque synalœphe.

5. *Thessali quadrupes*] Claudian.
— *Gens exercita campô Thessala.*
Apud eundem similis comparatio lib. de Nupt. Hon. *Barthius. Quadrupes* synecdochicè pro *equo.*

6. *commovent orbes manu*] Vibrant gyrando gladios. *Erhardus.* Sed *orbes*, clypei sunt. Manifestè Papin. lib. II Achill.

At servus Æacides radiantem ut cominus orbem
Celatum pugnis sævis, &c.

Virgil. lib. XII.
— *hasta - clypei extremos septemplicis orbes*
Per medium stridens transit femur.

Clypei enim rotundi erant, quod vel hinc patet, quòd Polyphemus, apud Ovidium, oculum clypeo compararit suum.

Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clypei. — — Si clypeo comparatur oculus; certè rotundum clypeum esse constat. quod Virgilius aliquantò clariùs demonstravit l. III divini operis. adi Manut. P. F. l. III c. VI. *S. A. Gabbema.*

7. *continuat in mortem ultimam somnos*] Leg. *noctem ultimam*, id est, mortem. Dousa P. ac F. hic ad Catull. Ep. 5. Sed nihil mutandum. Suprà enim

[1] *Contraque Troas invocat Trojæ ſacra.*

† Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, [2] lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenii ſui noverat, operuit caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad litus perveni: &, ut primum extra teli conjectum licuit conſiſtere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & [3] ſæpius poëtice, quam humane locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut quotieſcumque cœperis à te [4] exire, ſanguinem tibi

† *Eucolpius.*

enim dixit Petronius: *Sommumque morti jungerem.* qui locus opportunè admodum huic noſtro conſentit. *mors ultima*, quia omnium rerum finis. Ovidius:

— *Mors ultima linea rerum.*

ultimum, vel *ſupremum ſupplicium*, apud Iureconſultos. *Ge. Erhardus.*

1. *Contraque Troas invocat Trojæ ſacra*] Alludit ad morem Romanis frequentatum de evocandis Dis ex hoſtium urbe, quam obſidebant: idque certo quodam carmine fiebat: quod aut aliter urbem capi poſſe non crederent: aut etiamſi poſſet, nefas exiſtimarent Deos habere captivos. Carmen quo dii evocabantur eùm oppugnatione civitas cingeretur conſcripſit Sammonicus Serenus lib. v Rerum recondit. quod, quia majoris molis eſt, quàm ut hiſce inſeratur, lectorem ad Macrob. lib. III Satyr. c. IX relego. *S. A. Gabbema.*

2. *lapides in Eumolpum recitantem miſerunt*] Vt poëtam & recitatorem moleſtum. Ex more theatrorum, ubi mali poëtæ ſaxis onerabantur, ſicut boni jaculò floris ſerti & ſoluti honorabantur. Ad quem alludit jocus ille in malum cytharœdum: Πολύκτορος τῷ κιθαρῳδῷ φακλὰν ῥοφῶντος, καὶ λίθῳ μιμοστρόφῳ, ὦ πολλαὶ πυκτὶ, ἔφη, καὶ ἡ φακὴ στρέβλη (*Polyctore citharœdo lenticula pulmentum ſorbente & ad lapillum offendente, Rectè, inquit, calamitoſè! quem & lens lapidat*). Lapidationis theatralis exempla multa apud veteres, præſertim Lucianum; Caſaubon. Animad. in Athen. lib. VI, c. XI. Rader. ad Mart. lib. III Epigr. XXIII in Ligurinum eodem vitio, quo hìc Eumolpus, laborantem. *Erhardus.*

3. *ſæpius poëtice, quam humane locutus es*] Hieron. adverſus Iovinian. lib. I. *Non eſt contentus noſtre, id eſt, humane more loqui: altius quiddam adgreditur.* Rectè; nam verbis utuntur plerumque poëtæ ampullatis, tumentibuſque, ut ſtilus elatè procedat, non humi repat, ut ſermo hominum eſt familiaris & quotidianus. Itaque huc facit ideo Cicer. locus lib. II de Divinat: *Vt ſi quis medicus agroto imperet, ut ſumat terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam, potiùs quàm hominum more, cochleam.* Gonſalius. *Humanè*, & *poëticè loqui* hìc opponuntur. Poëtæ divinitus ſe afflari, & ad carmina rapi aiunt. Gloſſ. Petron. verba effari non ſua, ſed Apollinis, & Muſarum. *Erhard.*

4. *exire*] *Exire à ſe*, ſui obliviſci, furere. Gloſſ. Petr. ex Eth. *ex ſo exſtirpa-*

Digitized by Google

tibi [1] à capite mittam. Movit ille vultum, &, † O mi, inquit, aduleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum: imo [2] quotiens theatrum, ut recitem aliquid, intravi, [3] hac me adventitia excipere frequentia ſolet. Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abſtinebo. † Imo, inquam ego, [4] ſi ejuras hodiernam bilem, una cœnabimus. * mando ædicularum cuſtodi cœnulæ officium. * * Video Gitona [5] cum linteis & [6] ſtrigilibus [7] parieti adplicitum, triſtem

† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.*

ſtirpari ſuum non eſſe. ſe non habere. Barth. ad Claudian. *Id. Erhard.*

1. *à capite*] c. M. è c. Douſa.

2. *quotiens theatrum, ut recitem aliquid, intravi*] Vide Bulenger. lib. 1 c. XXIX de Theatr. *S. A. Gabbema.*

3. *hac me adventitiâ excipere frequentia ſolet*] Vel adventoria, dicebatur propriè cœna, qua amicos aut hoſpites peregre redeuntes ſolebant excipere gaudium ſuum conteſtantes, ex more, quem innuit Plautus Epid. I, I, V; & Moſt. IV, III, XII; Bacchid. II, II, VIII: III, VII, VIII: Stich. III, II, XVII: Cure. IV, IV, VI. Nam adventores idem quod hoſpites: Trucul. I, II, II: & II, VII, LVI. Hinc eleganter munus, quod recens advenienti offertur dicitur adventoria. Mart. lib. XII præf. *Vt familiariſſimas mihi aures tuas exciperem adventoriâ.* Intelligit hanc ipſam dedicationem vel librum quem dedicat Paulo, ut antè dixit, ab urbe advenienti. Contrarium eſt viatica, Plaut. Bacchid. I, I, LXII; quam diſcedentes exhibere ſolent. *Idem.*

4. *ſi ejuras bilem* &c.] Martial.

Tolle tuas artes, hodie cœnabis apud me,
Hac lege ut narres nil Philomuſe novi. Fr. Pithœus.

5. *cum linteis*] Seneca. Epiſt. XCV. *Vetamus linteâ & ſtrigiles Iovi ferre, & ſpeculum tenere Iunoni. Non quærit miniſtros Deus. Quidnis? ipſe humano generi miniſtrat.* Vid. ſupr. *Gabbema.*

6. *ſtrigilibus*] His uſi ſunt veteres ad fricandum in balneis. *Gloſſ. Petron.* Huicque ſervili miniſterio hic addictus Glton. *Wouweren. Strigiles* ferrei erant, vel aurei, vel argentei, vel cornei, vel eburnei, vel ærei, quibus ſtrigmenta & ſordes exercitatorum à corporibus radebantur. Ærei ſtrigiles erant, quorum pictura hic ponitur, quive olim inter Trajani Imperatoris thermarum ruinas inventi ſunt, ex Mercuriale, queis tamen præmittam exemplum antiquæ ſtrigilis quam ap. nob. Nicol. Fabricium vidi:

Figu-

Digitized by Google

triſtem confuſumque. Scires non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille ſolutum gaudio vultum, & † Miſerere, inquit, frater: ubi arma non ſunt, libere loquor: Eripe me latroni cruento, & qualibet ſævitia [1] pœnitentiam judicis tui puni. Satis magnum erit miſero ſolatium, tua voluntate [2] cecidiſſe. ‡ Supprimere ego querelam jubeo, ne quis confi-

† *Giton.* ‡ *Encolpius.*

Figura ſtrigilum ex Mercurialis libro 1 Artis Gymnaſticæ.

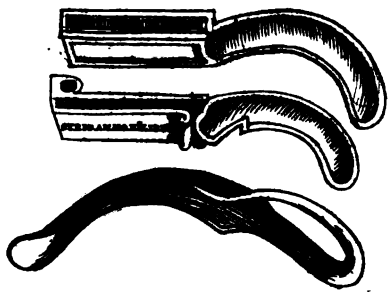

Porrò declarabit nobis ſtrigilis hic typus Apuleii verba in Excerptis: *juxtaque honeſtam ſtrigileculam tecta faſtigiatione clauſula, flexa tabulatione ligula; ut & ipſa in manu capulò moraretur, & ſudor ex ea rivulò labereturr.* Per tubulationem quidpe ligulæ ſudor dilabebatur. Ligulam autem vocat partem incurvam ſuperiorem, quod ſit non abſimilis ligulæ, oblongæ, fornicatæ, & contractæ; cujuſmodi ego argenteam eleganter elaboratam Romæ ſpectavi apud Lælium Paſchalinum, inſcriptamque

CRESCENTIA. Et hac *ſtrigilis* parte videntur uſi fuiſſe aliquando & Medici. Scribon. Largus cap. XXXIX: Plinius lib. XXV, c. ult. *Laur. Pigorius.*

7. *parieti adplicitum*] & quaſi *affixum.* Val. Max. l. 2, c. 1. *Invenes aliquem ex Patribus conſcriptis ad curiam deducebant, affixique valvis expectabant, donec reducendi etiam officiò fungerentur.* Ge. Erhardus.

1. *pœnitentiam judicis tui puni*] De quo ſuprà, cùm Aſcyltos peteret Gitoni arbitrii ſui libertatem concedi, ut ſequeretur quem vellet, inquit Encolp. *Conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem.* Vbi ponitur *pœnitentia* pro pacto pœnitendo. *Erhardus.* Potiùs nudè de pœnitendo facto Gitonis intelligerem, quàm pactum implicarem.

2. *cecidiſſe*] Mirum, ſi patheticè poſuit pro *caſum eſſe*, h. e. *vapulaſſe.* Erhard. *Cecidiſſe* i. *cecidiſſe*, per auxeſin, pro *vapulaſſe*, aut ſimili.

1. in

consilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam [1] in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gitona, raptimque in hospitium meum pervolo. Præclusis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfusum os lacrumis [2] vultu meo contero. [3] Diu vocem neuter invenit. nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo te quamvis relictus; & in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis [4] peregrini amoris concessio? Dignus hac

1. *in balneo carmen recitabat*] Nota decori observationem in homine nimis poëta, & quem ita recitandi morbus totum occupavit, ut nullo non tempore & loco hominum auribus argutias molestiasque vel ad fastidium, versuum suorum recitatione exhibeat. Quod genus etiam à Flacco in Satyr. (4 l. 1) urbanissimè perstrictum:

Non recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus,
Non ubivis, coramve quibuslibet, in medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi: quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus, inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno.

Lavantes, inquit, i. in balneo, & circa solium sedentibus carmina sua vel ingratiis ingerentes. Ad exemplum Eumolpi Petroniani, item Ligurini illius, cujus apud Martialem festiva mentio Lib. 3 Ep. 44.

Et stanti, legis, & legis sedenti;
Currenti legis, & legis cacanti.
In thermas fugio, sonas ad aurem.
Piscinam peto, non licet natare.
Ad cœnam propero, tenes euntem:
Ad cœnam venio, fugas sedentem.
Lassus dormio, suscitas jacentem.

Hæc sic ad edit. Tornæs. Dousa MS. Quæ in editis Præcidaneis vix paullùm variant, additurque in Præcid. Vide præterea, mi Lector, ea quæ ad superiorem Horatii locum suo in loco adnotavimus.

2. *vultu meo contero*] Spississimè basio. *Gloss. Petron.*

3. *Diu vocem neuter invenit*] Versus amantium adfectus. Eundem Propertius exprimit lib. 1 Ep. x.

Quum te complexa morientem, Galle, puellâ,
Vidimus, & longa ducere verba morâ. S. A. Gabbema.

4. *peregrini amoris concessio*] Pro amasio, qui alteri concessus. *Optio*, qui optatur. Plaut. Asin. *Sume optionem Leonidam.* Sic Bibaculo Orbilius, *literarum oblivio*, quòd scilicet literas oblitus esset. Palmer in spicileg. *Peregrini amoris concessio*, i. qui alienum secutus es, eique te concessisti. Nam *concessio* dicitur pro eo, qui conceditur. Talia apud auctores extant plurima, ubi sic adjunctorum quid pro substantia personæ ponitur. Barth. in Ceir. Virgil. num. 89. *Erhardus.* Sed Plautin. illud, *Sume optionem Leonidam.* Sic explano. Optio ibi est qui optatur seu adoptatur; talis olim accensus dicebatur, adjutor nimirum aut vicarius in militia Centurionis, ac decurionis. Veget. & Festus.

1. *Post-*

hac injuria fui? [1] Postquam se amari sensit, supercilium altius sustulit. * nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; Sed nihil jam queror, nihil jam memini, [2] si bona fide pœnitentiam emendas. Hæc quum inter gemitus lacrumasque fudissem, detersit ille pallio vultum, &, † Quæso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ adpello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero, [3] quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. † Exosculatus pectus sapientia plenum, injeci cervicibus manus: & ut facile intelligeret, rediisse me in gratiam, & optima fide reviviscentem amicitiam, toto pectore adstrinxi. Et jam [4] plena nox erat, mulierque cœnæ mandata curaverat, quum Eumolpus hostium pulsat. Interrogo ego, Quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissime cœpi, num Ascyltos una venisset. Demum, ut solum hospitem vidi, momento recepi. Ille se ut in [5] grabatum rejecit, viditque Gitona in conspectu ministrantem, movit caput, &,

† *Giton.* ‡ *Encolpius.* † Lau-

1. *Postquam se amari sensit, supercilium sustulit, nec amoris arbitrium ad alium judicem tulit.*] Ita legendum deleto asterisco. Hujus rei explanationem affert Plin. lib. 11, c. 37. *Frons & aliis; sed homini tantùm tristitia, hilaritatis, clementiæ, severitatis index. In ascensu ejus supercilia homini, & pariter & alternè mobilia: & iis pars animi. Negamus, annuimus: hæc maximè indicant fastum. Superbia alicubi conceptaculum, sed hic sedem habet.* Dousa P. Præcid. pro Catull. cap. 6. *Ge. Erhardus.*

2. *si bona fide pœnitentiam emendas*] Pœnitentia hic ponitur pro actione pœnitudinis. Sueton. Octav. cap. 12. *Et quo magis pœnitentiam prioris sectæ approbaret, Nursinos exterres egis oppidò.* i. oftenderet quàm se pœniteret, quòd priorem sectam secutus erat. *Idem.* Confer quæ suprà Valesius prolixè de hoc, aliisque in Petronio, orationis scopulis, aut scrupulis.

3. *quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi*] *Fortior* hic & *armati*, nupta sunt verba. Rectè ergo *armis* illis dictus *fortior* Ascyltos, ut ex narratione proximè sequenti satis constabit. Suprà idemmet *valentior* à Petronio factus, propudioso cum patrefamilias congressu. Hacce item acceptione infrà *arma* desumpta, elegantibus codicillis: *Paratus miles arma non habui.* I. A. Gonsalius.

4. *plena nox erat*] f. *plane n. e.* Anonymus ille juxta man. Dousæ, & Scriverii, quem deinceps Anonymum MS. vocabimus. Adsignavit Dousa, placet. Hic verò est MS. quem sic acriter Dousa in editis Præcidan. ob tantumnon pro contrariis *carpere* & *lacerare* habita, perstringit. Quorum patens scaturigo in MSS.

5. *grabatus*] Exiguus lectus, in quo meridiari solent. *Gloss. Petron.*

1. *Ascyl-*

‡ Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene sit. † Non delectavit me tam curiosum principium, timuique ne in contubernium recepissem [1] Ascylti parem. Instat Eumolpus, & quum puer illi potionem dedisset; ‡ Malo te, inquit, quam balneum totum: † siccatoque [2] avide poculo, [3] negat sibi umquam acidius fuisse: ‡ Nam & dum lavor, ait, penè vapulavi, quia conatus sum [4] circa solium sedentibus [5] carmen recitare. & postquam de balneo tamquam de theatro ejectus sum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte [6] juvenis nudus, qui vestimenta perdi-

‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.*

1. *Ascylti parem*] *Comparem, gemiuum moribus.* Plaut. Rud. *Et erat hospes, par illius, Siculus senex.* Palmer. in Spicileg. Erhard. *Hellespontiaco parem Priapo.* Sidon. *Ga. Barthius.*

2. *siccatoque avide poculo*] Ita loquitur Martialis lib. 6 Epigr. 91. & lib. 7 Ep. 70. *Io. à Wowweren.*

3. *negat sibi umquam acidius fuisse*] Id est, sibi pejus fuisse, quàm toto eo die, quo tot mala pertulerit. *Erhardus.* Forsan, *aridius fuisse*, i. nunquam magis sitivisse. *Anonymus* MS.

4. *circa solium*] Vas esse solium lavationi accommodatum, quod habebatur in balneis, notissimum est, præcipuè ex Plinio lib. XXXIII, c. XII. sed qua forma fuerit fabrefactum video ignorari, & à nemine quod viderim inquiri. Nam *solium* diversum erat à *labro*. *Labrum* namque vas erat longum & amplum capax cujusque jacentis hominis: sed *solium* existimo dictum à similitudine solii regii, quod erat vas amplo ac lato ore; ita ut sedentes immissis intus cruribûs, pertingente aqua usque ad genua, lavari vel foveri possent: illi scilicet, qui nollent in labris mergi, neque ut aqua ventrem & stomachum ablueret. Id videor probare ex Mart. lib. 11 Ep. XLII; & præterea ex d. l. Ep. LXX. sed clariùs ex Epigr. LXXXI. lib. VI: sed manifestè deprehenditur ex Catonis lib. de R. R. c. X, & XI. Ergo *solium* non erat vas in quo totum corpus mergeretur. *Rycquius.* In hanc etiam sententiam it Erhardus, additque *circa solium*, i. e. in circuitu solii. Ramirez ad Martial. lib. 2 Epigr. 42.

5. *carmen recitare*] Phædrus: *Poëta sunt molesti.* sc. recitationibus suis, quibus frequentissimis ferè enecabant homines. Nam ut ait Horatius:

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Talis Eumolpus ille, qui in triviis; balineis, conviviis, sua hominibus quibuslibet carmina recitavit. Rittershusius ad Phædrum. *Ge. Erhardus.*

6. *juvenis nudus*] Talis & Trimalch. suprà arguitur. Erhardus: *nudus.* sc. Ascyltos. Atqui sub veste veteres lavabantur. Celsus: *Sub* veste primum in balneo insudare, ibi ungi, tum transire *in calidarium*. Velabantur autem obscœnæ partes. Ambros. Offic. l. 1, c. 18. *Ne quidem illic, ubi nudum totum est corpus, hujusmodi intecta portio est.* August. de Civ. Dei lib. 14. *Omnes gentes adeò tenent in usu pudenda velare, ut quidam barbari illas corporis partes non in balneis nudas habeant.*

Digitized by Google

perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. [1] Et me quidem pueri, tamquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumvenit [2] cum plausu & admiratione timidissima. Habebat enim [3] inguinum pondus tam grande, ut ipsum [4] hominem laciniam fascini crederes. [5] O juvenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim invenit auxilium. [6] nescio quis enim eques Romanus, ut ajebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, [7] ut tam

beant. Sed Petronius describit simul & perstringit impudentiam ævi sui Neroniani.

1. *Et me quidem pueri imitatione petulantissima deriserunt*] Artemidorus Lib. 3. Μαίνεσθαι ἀγαθὸν τοῖς παιδίοις βαλανεύουσι· ἐπειδὴ καὶ παῖδες τοῖς μανεροῖς ἀνοήτοις ὄντες (*Desipere facile lusum puerilibus parantibus: nam & pueri insipidos referunt*). Io. à Wouwer.

2. *cum plausu*] In balneis mutoniatis maximus fiebat plausus: sic Mart. lib. IX Ep. XXXIV.

Audieris in quo, Flacce, balneo plausum,
Mutonis illic esse mentulam scito.

S. A. Gabbema.

3. *inguinum pondus tam grande*] Vulgò *gravedinem* adpellant, à gravitate oneris. Auguſt. lib. ult. de Civ. Dei, c. VIII, ubi de Miraculis agit: *Quidam ab infirmi pondere genitalium salvus effectus est.* In Querolo: *Da mihi psaltrias & concubinulos.* LAR. *Sume Paphien, Cytheren, Brisëiden, sed pondere Nestoris.* Gabbem.

4. *hominem laciniam fascini crederes*] c. M. *h. lacunam f. c.* Douſa MS. *h. laciniam f. c.* Erat tantus Priapus, ut homo ipse appendix ejus, vel lacinia esse videretur. Id est, multò brevior erat homo, quàm suus ipsius fascinus. *Ramirez. Fascinum* est mentula. Hinc *fascinosus*, id est mentulatus. *Casp. Scioppius.*

5. *O juvenem laboriosum*] *Et labor* olim dictus de moleſta coitûs agitatione. Sic nunc uſurpat Petronius. Sic & Mart. lib. XI Ep. LXXXII, de ſene & ſpadone loquens:

Ergo sine effectu prurit uterque labor.

Aperit & Arbitri mentem id, quod ſubſequitur: *puto illum pridie incipere, postero die finire.* Pari etiam nequitia uſurpat Priapus Carmine libero:

Parum, quod acta sub laboribus luce,
Parem diebus pervigil trahe noctem.

Sic autem definit II Tuſcul. Cicero *laborem: Est functio animi, vel corporis gravioris operis vel muneris.* Io. Ant. Gonſalius.

6. *nescio quis enim eques Rom. ut ajebant infamis*] c. M. *nescio enim quis e. R.* Douſa MS. Notare hic Afranium Quinctianum Equitem R. Arbitrum voluiſſe, conjectura noſtra eſt. Audiamus Tacitum lib. XV Ann. c. XLIX. *At Flavius Scevinus, & Afranius Quinctianus, uterque Senatorii ordinis contra famam sui, principium tanti facinoris capessivere. Nam Scevino dissoluto luxu mens, & proinde vita somnô languida. Quinctianus* molli corpore infamis, *& à Nerone probroso carmine diffamatus, contumelias ultum ibat.* Idem.

7. *ut tam magna fortunâ solus uteretur*] Hac de cauſa fiebat, ſtrenuorum hujuſcemodi militum in balneis delectus. Senec. quæſt. Nat. lib. I, cap. XVI. de Hoſtro quodam profligatiſſi-

tam magna fortuna ſolus uteretur. At ego ne mea quidem veſtimenta [1] ab officioſo recepiſſem, [2] niſi notorem dediſſem. [3] Tanto magis impedit inguina quam ingenia fricare. ‡ Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentiſſime vultum: injuriis ſcilicet, [4] inimici noſtri hilaris, commodis triſtis. [5] Vtcumque tamen, tamquam non agnoſcerem fabulam, tacui, & [6] cœnæ ordinem explicui. * * *

‡ *Encolpius.* † Vile

gatiſſimæ obſcœnitatis homine. *In omnibus*, inquit, *balneis agebat ille delectum, & aperta menſurâ legebat viros.* Item Lamprid. in vit. Elagab. *Roma*, inquit, *denique nil eget aliud niſi emiſſarios haberet, qui ei bene vaſatos perquirerent, coſque ad aulam perducerent, ut eorum conditionibus frui poſſet.* Ii autem emiſſarii non alio quàm per balnea diſcurrebant. Ideo idem ipſe, quò poſſet conditionem bene vaſatorum cognoſcere, lavacrum publicum in ædibus aulicis fecit, & ſimul & palam populo exhibuit, ut Lampridius teſtatur. Ac effeminatus ille apud Mart. lib. 1 Ep. XCVII, coſdem avidè ſpectabat in balneo. *Laur. Ramirez.*

1. *ab officioſo*] Malim ex Paulo *l.* III ff. *de Præſ. Vig.* § *ult.* capſarium interpretari, quàm ex Seneca impudicum. Sanè quemvis miniſtrum *officioſum* indigitari poſſe nihil prohibet. Interp. hiſt. Apollon. *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in ſolio fovit, & exeunte Rege ab officio diſceſſit. Rex vero reſpiciens ad famulum ait: Iuvenis ille, qui mihi officium fecit, vide quis ſit.* Wouweren. *Officioſi*, qui in balneo veſtimenta ſervabant, *capſarii* aliàs dicti. *Gloſſ. Petron.*

2. *niſi notorem dediſſem*] *Notor*, qui notitiam rei aut fortunæ velut oculatus teſtis profitetur. *Gloſſ. Petron.* Vnde *notoria* eſt indicina, per quam res occultæ noteſcunt. *Marcilius.* Senec. in Lud. de morte Claud. *Ego te fortiſſime Deorum, ſperavi mihi adfuturum apud alios; &, ſi quis à me* notorem *petiſſet, te fui nominaturus, qui me optime noſti.* Gabbema. Idem Seneca: *qui notorem dat, ignotus eſt.* Fr. Pithœus.

3. *Tanto magis impedit*, &c.] Sic in textu omnes, etiam Wouweren. *impedit* autem hic acutè dictum pro manus implet i. prodeſt. Erhardus: Leg. *expedit.* Wouweren, Putſchius, Pfluegius. Vt hoc intelligatur: ait Eumolpus, Aſcylton, quòd bene vaſatus eſſet, facilè inveniſſe veſtes: ſe verò doctum & literatum ſuas non recepturum, niſi notorem dediſſet: additque *tanto magis expedit*, peculio penſili, quàm ingenio docili præſtantem eſſe. Barthius: Salſa ironia hic latet.

4. *inimici noſtri*] *noſtri* abeſt c. M. *Inimici* ſc. Aſcylti, ad eum enim pertinere videtur hæc oratio. *Douſa MS.*

5. *Vtcumque tamen, tamquam non agnoſcerem fabulam, tacui*] Ramirez legit & diſtinguit, *Vtrumque tamen*, &c. Hyponin. ad Martial. lib. 1 Ep. 100, num. 6. Fortaſſis non ineptè: ut τὸ *utrumque* referatur ad illa duo *injuriis — commodis.* Et *fabulam*, id eſt, rem inter nos geſtam. *Ge. Erhardus.*

6. *cœnæ ordinem explicui*] Explicare cœnam vocat, ita ſtruere, ut ea quæ complicaverat & aſſervaverat, antè explicaret, & promeret in iis. Mart. lib. 1 Ep. CIV.

Explicat & cœnas unica menſa duas.

Sic *explicare convivia* dixit eod. lib. Ep.

† Vile est, quod licet, & animus errore lentus injurias diligit.

[1] *Nolo, quod cupio, statim tenere,*
Nec victoria mi placet parata.
[2] *Ales Phasiacis petita Colchis,*
Atque [3] *Afra volucres placent palato,*

† *Enimvero.* [1] *Quod*

Ep. c. *Ramirez.* Sed *Wouweren:* Dominus convivii prænunciare solebat ordinem cœnæ, h. e. quid primum, quid secundum, &c. quid ultimum coquus missurus. Hac propter domino exhibitum fœdium, quo descripta ordine obsonia haberet, apud Athen. legimus.

1. *Nolo, quod cupio, statim tenere,* &c.] Hi undecim phalæcii hendecasyllabi in c. Tragur. desunt; nec sine causa: video enim non leve editionum discrimen. Nimirum Tornæs. Wouwer. Frellon. aliæ, omissis heic loci 2 prioribus metris quæ jam supra p. 46 adlata, sic incipiunt:

Ales phasiacis petita Colchis,
Subjungit Tornæs.
Et pictis atagen opaca pennis,
Atque Afra v. p. p.
Quod non s. f. at a. a.
Plebeum sapit. (Hic P. Scriverius:
Et pictis anas enevata pennis
Plebeum s. ita Pithœi editio) *u. ab o.*
Attractus &c. usque
Vxorem: rosa cinnamum veretur:
Quidquid quæritur, optimum videtur.
Hoc est inquam, &c. Wouwer. verò Frellon. Lotich. R. Hermann. post:
— — Colchis,
Atque Afra v. p. p.
Quod non s. f. at a. a.
Et pictis anas e. p.
Pl. s. u. &c. ut Tornæs.
Nolo quod cupio statim tenere. Superiùs pag. 46 commentarius erat Erhardi, & Anonymi, hic Gabbema: Hoc non ignorans Nonius Dionys. λσ', fugiente puella amorem duplicari scripsit. Eleganter Auson. Eid.

Hanc volo, quæ non vult; illam, quæ vult, ego nolo.
Vincere vult animos, non satiare Venus.
Oblatas sperno illecebras. — —

Huc spectat illud Turpilii, in Demiurgo:

Ego adepol docta dico; quæ mulier velet sibi
Sonum amicum esse indulgentem & diutinum:
Modicè atque parcè ejus serviat cupidini.

Senec. Herc. Oet.

Illicita amantur, excidit quidquid licet.

2. *Ales Phasiacis*] *Aves Phasiacæ*, à *Phasi* Colchorum fluvio primùm in Græciam ab Argonautis delatæ. *Gl. Petron.* Detestanda fuit Romanorum ingluvies qui mare, qui terras alieno sole calentes, non per usum vitæ necessarium, sed per luxum animi, parata ac facilia fastidientes, per improbam satietatis lasciviam, peragrârunt, ac Romano nomini incognita dederunt edulia. Sic mensas nobis occupant, inquit Gellius, lib. VII, c. XVI. *Pavus è Samo; Phrygia attagena, grues Melica; hadus ex Ambrachia; pelamis Chalcedonia; murana Tartessia, aselli Pessinuntii. Ostrea Tarentina; pectunculus Chius, elops Rhodius; scari Cilices; nuces Thasiæ, palma Ægyptia; glans Iberica.* De Phasiacis avibus etiam infra Petronius loquitur, eum locum vide. *S. A. Gabbema.*

3. *Afra volucres*] Horatius Epod. Carm. 11.

Non Afra avis descendat in ventrem meum,

Digitized by Google

[1] *Quod non ſunt faciles : at albus anſer,*
Et pictis [2] *anas enovata pennis,*
[3] *Plebeium ſapit. Ultimis ab oris*
[4] *Attractus Scarus, atque arata Syrtis*
[5] *Si quid naufragio dedit probatur.*
Mullus jam gravis eſt : amica vincit
Vxorem : [6] *roſa cinnamum veretur.*

[7] Quicquid quæritur, optimum videtur. † Hoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres? Per fidem, ſaltem nobis parce, qui te nunquam lapida-

† *Excalpius.*

Non attagen Ionicus.

Acro: *Afra avis: gallina Numidica.* Varro lib. III de R. R. *Gallinæ, Africanæ ſunt grandes, variæ, gibberæ, quas μελεαγρίδας adpellant Graci. Hæ noviſſimæ in triclinium gaſtrarium introierunt è culina, propter faſtidium hominum, veneunt propter penuriam magnò.* S. A. Gabbema.

1. *Quod non ſunt faciles*] Eodem ſenſu *facilis* dictum videtur quo Horat. *Namque parabilem amo Venerem facilemque.* Douſa MS.

2. *anas enovata*] fort. *enotata.* Iungermann. *Ge. Erhardus.*

3. *Plebejum ſapit*] *Plebejus*, id eſt, vilis. Infrà Petron.

— non uſu plebejo trita voluptas.

Et Martialis:

Imbus plebejus Cluſinis pultibus ollas.

Caſaubon. in Perſ. Sat. 3. *Erhard.*

4. *Attractus ſcarus*] *Scari*, cerebrum Iovis dicti Ennio. *Gloſſ. Petron.* Plinius lib. IX, c. XVII. *Nunc ſcaro datur principatus, quia ſolus piſcium, dicitur ruminare, herbiſque vesci, non aliis piſcibus, mari Carpathiò maximè frequens. Promontorium Lecton nunquam ſponte tranſit. Indè advectos Tiberio Claudio Principe Optatus è libertis ejus Præfectus claſſis inter Oſtienſem & Campaniam oram ſparſos diſſeminavit. Quinquennio ferè cura eſt adhibita, ut capti redderentur mari. Poſtea frequentes inveniuntur Italia in litore, non antè ibi capti. Admovitque ſibi gula ſapores. Piſcibus ſatis, & novum inceſtam mari dedit, ne quis peregrinas aves Roma parere miretur.* Gabbema.

5. *Si quid naufragio dedit*] Latin. Paneg. Theod. Auguſti: *Horum gula anguſtus noſter orbis, namque adpoſitas dapes non ſapore ſed ſumptu æſtimantes, illis demum cibis adquieſcebant, quos extremus Oriens, aut poſitus extra Romanum Colchus imperium, aut famoſa naufragiis maria miſiſſent, quos invita quodammodo reluctantique natura hominum pericula rapuiſſent.* Idem.

6. *roſa cinnamum veretur*] Optimè & hocce ad mentem carminis; nam *cinnama* in Italia non erant, uti *roſa*, vulgaria. Sic de *cinnamomo* Martial. lib. IV Ep. XIII.

Tam bene rara ſuo miſcentur cinnama nardo.

Roſarum verò tanta erat copia, ut fuiſſe in Calabria oppidum, Servius, ad IV Georg. tradat, *in quo uno anno bis naſceretur roſa.* Erat nimirum *Paſtum*, eáque propter Virgil. *Biferum* vocatum. *Ioſ. Ant. Gonſalius.*

7. *Quicquid quæritur, optimum videtur*] Hoc Phalæcium in omnibus editionibus quot ad manus, meritò jungitur præcedenti verſiculo: *Vxorem: roſa* &c. *Quicquid quæritur,* Erhardus: *Quicq. quær.* multo magno.

que

Digitized by Google

pidavimus. Nam si aliquis ex his, [1] qui in eodem syncecio potant, nomen poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes [2] sub eadem causa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitissimus puer, & negavit recte facere, quod seniori convitiarer: simulque oblitus officii, mensam, quam humanitate posuissem, [3] contumelia tollerem, multaque alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam ejus egregie decebant. *

† O felicem, inquit, matrem [4] tuam, quæ te talem peperit! [5] Macte virtute esto. [6] Raram facit misturam cum

‡ *Kumolpus, ad Gitonem.*

que labore acquiritur. Barthius ad Claud. n. 175; & n. 1711. Anonymus MS. ad editionem Dousæ:

Quod licet ingratum est, quod non licet acrius urit.

1. *qui in eodem syncecio potant:* De quibus infrà: *fit concursus familiæ, hospitumque ebriorum frequentia.* Philoxen. Gloss. συνοικια, *conclavia, insula.* Ergo *vicinia*, quæ mox sequitur, hìc non significat conjunctas in eadem platea habitationes atque ædes, sed conjuncta in eadem domo conclavia, quas suprà *adiculas* dixit: ex singulatim inquilinis locabantur, præponebaturque mulier, quæ earum curam gereret, & suprà *adicularum custos* dicitur. Ipsa domus vocabatur *cœnacularia*, interim etiam *insula*, ut paulò pòst à Petronio hæc ipsa domus, & Henr. Steph. in thesauro ling. Græc. *Eubard.* Synœcium, *continuata in eadem domo conclavia.* Gl. Petron.

2. *sub eadem causa*] Iungermann. legit, *casa.* Sub eadem *causa*, est propter eandem causam, ob idem elogium, quasi sc. & nos omnes furemus. Ethardus. *causa*, abest à c. M. *Dousa* MS.

3. *contumelia tollerem*] Hinc debet intelligi, quid sit *contumeliosa humanitas*, apud Senec. Epist. 4. *Idem.*

4. *tuam*] Abest c. Tragur.

5. *Macte virtute esto*] Mactus verbum antiquum servatum in formula, qua virtutem alicujus insignem re bene gesta laudabant: macte virtute esto. Livius lib. IV. *Tum Dictator, macte virtute, inquit, esto Cai Servili, liberata Rep.* lib. IV. *Decius Tribunus, macti virtute milites Romani este.* Ibidemque: *Tum Dictator Manlio: macte virtute, hac pietate in patrem patriamque Titi Manli esto.* lib. II. *Iuberem macte virtute esse, si pro mea patria ista virtus fuisset.* Indè *mactare* in utramque partem. Infortunio, Plautus Amph. IV, II, XIV: Bacchid. IV, VIII, XLVI Curcul. IV, III, V: Poen. III, I, I: Trinumm. IV, II, V. Sic in contrarium, Cic. in lib. de Rep. *ferum laudibus, mactant honoribus.* & ex Actio citat Nonius: *Sapientiaque invicta gratia atque honoris patera Neptunum mactavit aureâ*, id est donavit, honoravit. Verbum est proprium sacrorum. Deos enim augeri sacrificiis putabant, quibus eos mactare se dicebant, & inde etiam ipsa sacrificia mactare. Nam ne de hostiis solùm dictum putemus, citat Nonius ex Varrone: *Quot Kalendis Iunius & publicè & privatim fabatam pultem Diis mactat.* Nisi tamen ibi legendum: *fabata pulte Deos mactat.* Et vinum libantes

Digitized by Google

cum ſapientia forma. Itaque, ne putes [1] te tot verba perdidiſſe, amatorem inveniſti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego [2] pædagogus, & cuſtos etiam quo non jusſeris, ſequar: nec injuriam [3] Encolpius accipit, alium amat. † Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abſtulit gladium, alioquin quem animum adverſus Aſcylton ſumpſeram, eum in Eumolpi ſanguinem exercuiſſem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam proceſſit, [4] tamquam aquam peteret, iramque meam prudenti abſentia exſtinxit. Paullulum ergo intepeſcente

† *Encolpius.*

bantes dicebant, *macte hoc vino inferio eſto.* Feſtus: *Inferium vinum id quod in ſacrificiis intra patera labrum ponebatur.* Sim. Abb. Gabbema.

6. *Raram facit miſturam*, &c] Tragur. 6. *raram facit.* Iac. Magni Sopholog. l. 10, c. 8 addit: *quia ſcilicet pulchritudo nihil facit ad ſapientiam.* Vide locum: Et -- *quem vultus honeſtat, Dedecorant mores*, ut ait Claudian. *Gè. Erhardus.*

1. *te*] Non inconcinnè deeſt cod. Tragur.

2. *pædagogus, & cuſtos*] Aptè ludit in *pædagogi* antiqua acceptione. Lexicon vetus: Παιδαγωγὸς, *pædagogus, pediſſequus*, Sic & Gitonem nunc perſequi pollicetur amator Eumolpus. Etiam & *magiſter* pædagogus vocatus: Donatus ad Scen. 11 Act. 1 Phorm. *Magiſtrum Latini, quem Graci παιδαγωγὸν adpellant.* Magiſter autem ipſe dictus Eumolpus. Item *cuſtos* pro pædagogo ſumitur. Ita apud Plaut. Pſeud. III, II, LXXVI. *I. A. Gonſalius.*

3. *Encolpius*] De nominibus hujus Satyrici Gonſalius in præmiſſis Præludiis, Hîc, quò veluti per transennam inſpicere liceat, qualis olim Petronius prodierit, placet ſubjicere, quæ nobis Fr. Danielis reliquit, qui legit *Eucalpius. Eucalpius*, inquit, vel *Enclopius.* impr. *Circlopius*: ſed eſſe hoc nomen fabularum narratoris ex aliis hîc locis manifeſtum eſt, quamquam interdum *Encolpion* dicatur. Sic paulò pòſt pro *Eumolpo, Eumoſpo*, & *Eumos* perperam legitur. *Encolpius* Plinio lib. 8 Epiſt. 1. *Encolpus* Martiali lib. 5 Epigr. 49. Sed in MS. Tragur. qualis Encolpius? *ei*--vel *ciclopius*, neque enim omnino prima litera diſcerni poteſt. *Eumolpus, eumolpus, Aſcyltos, aſcyltos, Giton, gyton, Lycas* (infrà) jam *liebcha*, jam *lichas*, vel *licha*, &c. De *Trimalch.* aliiſque res ex textu Fragmenti clara. Videmus ſic quædam Satyrici MSS. depravatiora fuiſſe noſtrô Tragur. ac quanto labore Augiæ repurgandum ſtabulum conſtiterit. Tornæſ. Wouwer. Frellon. Lotich. R. Herm. *Encolpius* (Frellon. & Lotich. *Encolp.*), *Eumolp. Aſcylt. Gython* (Tornæſ. & *Githon*, Douſa ſemper *Githon*, Schonwetter. *Gnith.* Frellon. *Gnyth.*), *Lich. Trimaleio* (Frellon. *Trimalch.*), &c.

4. *tamquam aquam peteret*] Hoc eſt, tamquam veſicam exoneraret. Veteres *aquam* honeſtè pro urina poſuerunt. Et veteres dicebant, *ſumere ſe aquam*, quando ibant ad ſeceſſum. Ovid. lib. III de Art.

Scilicet obſtabit cuſtos ne ſcribere poſſit,
Sumenda detur cùm tibi tempus aqua?

Id eſt, cùm tibi tempus detur ad exonerandam veſicam. *Scaliger F.*

1. *Puta*

Digitized by Google

te ſævitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejuſmodi tibi vota proponas. & ego iracundus ſum, & tu libidinoſus. vide quam non conveniat his moribus. [1] Puta igitur me furioſum eſſe: cede inſaniæ, id eſt, ocius foras exi. Confuſus hac denuntiatione Eumolpus, non quæſiit iracundiæ cauſam, ſed continuo limen egreſſus, [2] obduxit repente [3] hoſtium cellæ, meque nihil tale exſpectantem incluſit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona inveſtigandum cucurrit. Incluſus ego ſuſpendio vitam finire conſtitui: & [4] jam ſemicinctio ſtantem ad parietem ſpondam vinxeram, cerviceſque

1. *Puta igitur me furioſum eſſe*] Dixerat: *ego iracundus ſum*. Seneca uſquequaque iram inſaniam eſſe diſputat. Horatius: *Ira furor brevis eſt*. Philemo: μεμνῆσθαι πάντας ὀπόσοις ἐγχολούμεθα (Furimus omnes quoties iraſcimur). Wouweren. Sed & ipſe amor, ſecundum philoſophos, eſt ſpecies furoris. & Propert. lib. 11 Eleg. dicit,

— *Sine ſenſu vivere amantes*,

Paſſimque poëtæ amorem inſanum & furioſum vocant. Seneca in *Medea*:

Cacus iſt ignis ſtimulatus ira,
Nec regi curat, patiturve frenos,
Haud timet mortem, cupit ire in ipſos
Obvius enſes.

Andr. Gail.

2. *obduxit*] Sic & Frellon. atque Lotich. *adduxit*, Tornæſ. cæteri.

3. *hoſtium*] Sequor libenter antiquæ ſcriptionis veſtigia, ubi ratio ſubeſt, nec librariorum incuria in ſocietatem vocat. *Hoſtium*, antiquè dictum, pro *oſtium*: veteres enim, pleriſque vocibus, quò ſonus earum eſſet vividior, ſive literam, ſive ſpiritum hunc *h* addidere. Gell. lib. 2, c. 3. Exempla plura adducit Voſſius Etymol.

4. *jam ſemicinctio* &c.] Locus non ita planus ut videtur. Wouweren legit, *ſemicinctio ſtanti ad parietem ſponda junxeram*. ſubjicitque: Locus deſperatus, quales multi in hoc auctore, adeò ut in ſingulis trepidem, nec magis certus ponere pedem, quàm ii qui in tenebris. Barthius, pro *ſtanti*, maluit *hianti*. Nam, inquit, interferebat collum, facilis lapſus, correctio legitima. Similia apud Apul. lib. 1 Met. Spondam autem pedibus ſubdebat, qua mox depulſa penderet furcifer. Erhardus: leg. *ſtanti ſponda me vinxeram*. Eſt autem *ſemicinctium* zona minùs lata. Meurs. Animadv. miſcell. lib. 3, c. 7. Lectionem hanc ſequitur G. I. Voſſius, in Etymolog. additque in *cingo*, *ſemicinctium* ita dici, quòd dimidiò minùs latum ſit, quàm *zona* ſive *cinctus*. Sed quid dicemus de apparatione ſuſpendii? Certum eſt ex ſequentibus, ſpondam accipi pro toto quod culcitam ſuſtinet, hocque Encolpius ſuſpendendus erexerat. Sic ergo hæc intelligenda: *Jam ſemicinctii* inſtar laquei contorti altera parte, *erecta ad parietem ſponda* ſuperne *me junxeram*, *vinxeram*, aut alligaveram, *cerviceſque* alterius partis *nodò condebam*, propulſurus mox ſellam, illamve rem eminentiorem, cui tantiſper inſiſtebam, & ſic penſurus. Si cui ſpondam ad id, quà longitudinem,

Digitized by Google

ceſque nodo condebam, quum reſeratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton præcipue ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me utraque manu impulſum præcipitat ſuper lectum. † Erras, inquit, Encolpi, [1] ſi putas contingere poſſe, ut ante moriaris. Prior cœpi, in Aſcylti hoſpitio gladium quæſivi. Ego, ſi te non inveniſſem, [2] periturus per præcipitia fui: & ut ſcias, non longe eſſe quærentibus mortem, ſpecta invicem, quod me ſpectare voluiſti. ‡ Hæc locutus, [3] mercenario Eumolpi novaculam rapit, & ſemel iterumque cervice percuſſa, ante pedes collabitur noſtros. Exclamo ego attonitus, ſecutuſque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quæro. Sed neque Giton ulla erat ſuſpicione vulneris læſus, neque ego ullum ſentiebam dolorem. [4] Rudis enim novacula, & in hoc retuſa, ut pueris diſcen-

† *Giton.* ‡ *Encolp.*

quáve firmitudinem non ſuffeciſſe videatur, is *Barthium* & lectionem hanc ſequatur Gabbemianam ſeu de Salas, quo ſenſus evadat: *Spondam*, cui ceu baſi interim inſiſterem jam vinxeram, mox deſerendâ ubi de tigno ſublimis penderem. Tornæſius, quod codice ſeriùs accepto, ejuſque manuductione, & tot illuſtrium in eo MSS. cum non paucis dein aliis collatione ab ovo inſtituta, hic ſubnexum relinquo, legit: *jam me hemicyclo ſtantis ad parietem ſponda junxeram.* Vbi Douſa: c. M. *ſemicinctio. ſpondam. Hemicyclus*, eſt ſemiciculus, formamve ejus habens. Frellon. edit. Lotich. R. Herm. ſic planè ut de Wouweren initiò Notæ. Virg. 12 Æneid.

Et nodum informem ligno trabe nectit ab alto.

Sedul. carm. Paſchal.

--- nodatis fauciibus angens
Infelicem animam laqueò ſuſpendit ab alto.

adducit Erhard, ex Iureto in Symmachum.

1. *ſi putas contingere poſſe*] Sic omnes. Erhardus: Exturbandum τὸ *contingere*, nam ſententiæ officit. Palmer. in Spicileg. Nimirum ut Plaut. Pſeud. *Poteſt ut alii ita arbitrentur, ego ut ne credam tibi*, &c. & Cic. ad Lentul. *Poteras utrumque præclarè, ſi eſſet fides.* utrobique ſubintelligitur *fieri*. Sed etiam venuſtè additur, *poteſt fieri*, annon etiam *contingere*, pro poſſibile? Certè ſententiæ τὸ *contingere* non officit, modò elenchus ſuprà permittat Valeſian.

2. *periturus per præcipitia fui*] Al. *petiturus præcipitia.* Erhardus. quomodo & c. M. Douſæ, edit. Frellon & Lotich. *periturus per præc.* Tornæſ. alii.

3. *mercenario*] mercede conducto. Erhardus. conſori. Gloſſ. Petr. & mox Douſa. Ac claret infrà *tonſorem* intelligi.

4. *Rudis enim novacula*, &c.] Homines elegantes tonſores etiam in miniſteriis, imò in delitiis habebant, quorum frequenti opera non in tondenda coma, piliſque vellendis modò, aut barba raſitanda, æquandiſque

Digitized by Google

diſcentibus audaciam tonſoris daret, inſtruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem [1] mimicam. Dum hæc fabula inter amantes luditur, [2] diverſitor cum parte cœnulæ intervenit, contemplatuſque fœdiſſimam jacentium volutationem, † Rogo, inquit, ebrii eſtis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid ſibi vult tam furtiva molitio? Vos, me-Hercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluiſtis; ſed non impunè. jam enim faxo ſciatis [3] non viduæ hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicii. ‡ Exclamat Eumolpus, † Etiam minaris? ‡ ſimulque os hominis [4] palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum [5] potionibus liberum urceolum futilem in Eumolpi

[1] † *Diverſitor.* ‡ *Excelpius.* † *Eumolpus.* ‡ *Excelp.*

que ſimul, atque expungendis genis; ſed verò & pygiacis ſacris cynædicè de nocte adminiſtrandis utebantur. Cæterùm quoniam *mortalium nemo artifex naſcitur*, antequam artis experimentum caperent, collumque novaculæ ſubmitterent, ſtrictim, aut per pectinem attondendi; impuratos iſtos veteranis tonſoribus in magiſterium tradebant priùs: qui eoſdem idoneos præceptis ſuis redderent. Proinde quum res ea periculo non careret, tyrocinium artis, acie novacularum retuſa auſpicabantur, quò videlicet audaciores redderentur, nec ad ſtrictum ferramenti mucronem, animò non minùs, quàm corpore effœminati (pueriliter, an muliebriter dicam?) de nihilo expaveſcerent. *Donſa P.*

1. *mimicam*] ſimulatam. *Gleſſ. Petr.*

2. *diverſitor*] πανδοχεύς, hoſpes meritorius. *Wowerem*, πανδοχ. qui quemvis hoſpitiò excipit. Io. Scapul. Sed *diverſor, oris* Cic. eſt qui hoſpitiò excipitur, opponiturque *cauponi*, ut lib. 1 de Invent. *Caupo cum quibuſdam diverſoribus*, &c.

3. *non viduæ hanc inſulam eſſe*] Proverbialis ſpecies. Sic Terent. Heaut. v, 1, lxxx.

Non, ita me Dii ament, auderet hæc facere viduæ mulieri,
Quæ in me fecit. —

Vbi Eugraphius ejus interpres vetus: *Facilis enim illuſio eſt in eam quæ & mulier & vidua eſt.* Gabbema. *Inſula* verò hîc eſt domus in urbe ab aliis domibus ſejuncta, more inſularum, de qua mox Gabbema, ſeu quem is nominat T. Popma fuſiùs.

4. *palma excuſſiſſima*] Id eſt, manu non languida, ſed planè deducta, pleneque vim exſerente. Seneca lib. 2 de Benef. c. 17. *Si cum exercitato, & docto negotium eſt, audaciùs pilam mittemus, &c. Si cum tirone, & indocto: non tam rigidè, nec tam excuſsè, ſed languidiùs, & in ipſam ejus manum, remiſsè occurremus.*

5. *potionibus liberum urceolum*] Id eſt, vacuum & inanem. *Erhard. Quid ſi mulli vitio obnoxium, ſed integrum, & illæſum? Vrceolus* hic forſan fictilis, ut verba ſonant *futilis* i. e. inſtabilis, acuti fundi, & paruli oris, Donat. in Andr. Terent. Voſſius. Neque enim in hac cella tot erant hoſpites, nec di-

Digitized by Google

Eumolpi caput jaculatus est, solvitque clamantis frontem, & de cella se proripuit. Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, [1] sequitur abeuntem, & creberrimis ictibus supercilium suum vindicat. Fit concursus familiæ, hospitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occasionem vindictæ, Eumolpum excludo, [2] redditaque scordalo vice, sine æmulo scilicet, & [3] cella utor & nocte. Interim [4] coctores [5] insulariique

versitor vacuè accessit, sed *cum parte cœna.* His ita scriptis, video Ch. Richardi Bituricis codicem habuisse, *Ille tot hospitum potionibus liber urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus est.* Subjungit: Editio Plantini, & Lugdunensis (Tornæsii) *liberum*, i. e. vacuum & exhaustum. Ita Richardus: videoque hoc *liberum* Wouweren, Frellon. Lotich. R. Herm. amplexos, qui tamen omnes, retinent *fictilem*, præter Gabbemam, quemque is secutus. Lector elegerit quod præstet, observetque stylum Petronianum à varietate ingeniorum & editorum, antiquam lectionem reticentium, & novam substituentium, multùm pendere. Tornæsius: *Ille tot hospitum potionibus liberum* (in m. *liber*) *urceolum fictilem* &c. Sic & c. Tragur. nisi quòd pro *liberum* cum Richardi *liber* habeat.

1. *sequitur abeuntem*] Tornæs. omnesq; alii, & c. Tragur. *sequiturque a.*

2. *redditaque scordalo vice*] Gloss. veteres, *Scordalus, ferox*, quæ vox hactenus non fuit intellecta. eâ etiam utitur Senec. Epist. LVI lib. VII. *Salmasius. Scordalus*, vet. Lexic. *ferox.* Senec. Epist. 84. *Tullius Cimber erat in vivo & scordalus.* Fr. Pithœus. Aliter Erhardus: *Scordalum* interpretor velut *scrotodalum*, id est, hominem alliatum, & illuvie squaloréque fœdum, fordidum & impurum, ut de quodam servo apud Plaut. in Mostell. *Germana illuvies obolusti allium.* Nisi fortè ab immunditia & fœtore excrementorum alvi (à σκώρ) nomen habet. Est & hodie *scordalus* morbus in oculis equorum, in angulo crescente caruncula. Turneb. Adverss. l. 6, c. 4. Ramirez magis probat, *scortillo.* ad Martial. lib. I Epigr. 107, n. 2.

3. *cella utor & nocte*] Familiaris dicendi modus, *promittere noctem, negare noctem, pacisci noctem, uti nocte*, ut honestè concubitus significetur. Ovid. lib. I Amor. el. VIII.

Sæpe nega noctem, capitis modo finge dolorem.

Et eadem Eleg. paulò antè:

Qui quia pulcer erit poscet sine munere noctem.

Et Eleg. XI ejusdem libri.

Inque ministerii furtivæ cognita noctis,
Vtilis, & dandis ingeniosa notis.

Laur. Ramirez.

4. *coctores*] Coqui, uti interpretatur. *Dousa P.*

5. *insulariis*] Insularius servus custos insulæ sive domûs in urbe ab aliis domibus sejunctæ more insularum. Insula enim ædificium proprio ambitu separatum ab aliis. Tacitus: *Germania suam quisque domum spatio circumdat nullis cohærentibus ædificiis, more Insularum.* Pompon. *l. XVI* § 1 ff. *de Vsu & habitat. Dominus*, inquit, *proprietatis, etiam invito usufructuario, vel usuario, fundum, vel ades, per saltuarium, vel insularium custodire potest. Insularium* urbanorum numerò esse idem Pomponius tradit, *l. Vrbana familia* ff. *D. V. S. Insularii* etiam dicuntur viles servi ac pessimi, qui sine civitate sunt

in

Digitized by Google

que [1] mulcant excluſum, & alius veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, [2] furca de carnario rapta, ſtatum præliantis componit: anus præcipue lippa, ſordidiſſimo linteo præcincta, [3] ſoleis ligneis [4] imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena trahit

in opus publicum, cùm perpetuò dati, & in Inſulam deportati. Sunt qui ſervos inſularios putent indicâtos in carmine obſcæno:

Ductor ferreus inſularis, aquæ
Laterna videor fricare eorum.

T. Popma. Gloſſ. Petr. *inſularios* capit de inquilinis, nec non Scriverius MS. pro cultoribus inſulæ. Et difficile eſt intellectu, unius inſulæ & ſervum procuratorem (ut mox ex textu ac notis deprehendemus) & plures ſervos cuſtodiæ cauſâ inſulam inhabitantes ſtatui. Saltem per *inſularios* quivis ſervi, qui cum procuratore erant, hîc capiendi videntur.

1. *mulcant*] Verbum antiquum ac bonæ notæ; pro verberibus afficiunt. Plaut. Caſ. arg. verſ. 9; Moſtell. IV, II, XXIII: *ne hoc exeat, qui malè me mulcet.* Mil. II, II, VIII: Trinumm. IV, II, CXII. Cic. pro Mil. *Qua in turba C. Bivienus Senator ita eſt mulcatus, ut vitam amiſerit.* Livius lib. XXIX. *In Legatum lictoribus prius indignum in modum mulcatis impetum faciunt.* Tacit. lib I Ann. c. XXXII. *Proſtratos verberibus mulcant.* Sim. Abb. Gabbema.

2. *furca de carnario rapta*] *Carnarium* aliquando ſignificat tabernas laneas ubi caro venditur, κρεωπώλιον. Plautus: *carnam è carnario emit, jam factus ſatur.* aliquando *carnarium* capitur pro inſtrumento unco ſuſpendendis ſuccidiis carnive ſalitæ apto, quod hîc *furcam* Petronius dicit, Græc. κρεαγρα, κρεάγμα. Præcipuè verò ſic nominatur locus ubi caro ſalſa ſive pendula eſt, κρεμαστήριον, ut hîc: ſive repoſita, μυχὸς ἢ τόπος κρεοδόχος, quomodo ſuprà in Fragm. uſurpatum, ibi: *& carnarium in medio.*

3. *ſoleis ligneis*] Sic & Tornæſius alii; ſed in marg. T. *ligneis* deeſt in v.c. Brit. *Ligneis*, etiam in c. Tragur. abeſt. Wouweren: Author. Rhet. ad Herenn. *Pedibus ſoleæ lignea inducta ſunt.* Gloſſ. *ſoleæ σανδάλιον.* Item: *σανδάλιον Gallicula*, quæ vox etiam in Gloſſ. Iſidoti: *Calcei gallice militum.* Idem Gloſſarium: *Gallicula* πέδιλες. Heſych. πέδιλες αἱ σανδάλια ἀπὸ αἰγείου δέρματος (*gallicula, ſandalia ex caprina pelle*). Ita leg. hunc locum. *Soleæ* igitur *lignea*, ſunt, gallicæ, aut ſculponeæ. *Soleas* dixere Romani, ſcribente Gellio lib. 13, c. 20, *omnia id genus, quibus plantarum calces tantùm infima teguntur, cætera penè nuda & teretibus habenis vincta ſunt.* Eædem dicuntur *crepidæ* Gellio, & *Gallica* Cic. 2 Anton. differunt igitur à *calceis*, quòd hi totum calcem ſeu pedem imum muniant, hæ verò tantùm partem calcis ſolumque ſive plantam pedis. Voſſius. Nec quidquam video diſcriminis, ſi *ſoleæ* hæ (exceptis habenis) revera ſtatuerentur *lignea*, ut hodienum non tantùm quoad has, verùm integros ſæpe calceos in nationibus obſervare eſt. quod Wouweren ſeu Gabbema qui illum ſic adduxit per *caprinam pellem*, lanataſve *ſculponeas*, ut has Io. Lud. de la Cerda (*calceos ex lana factos*) explicat (ſed non probat), vix tangit, niſi cum Hadriano Iunio, ac Voſſio per *ſculponeas* calceos ex ſolido ligno exſculptos & excavatos intelligat; at verò *ſoleæ*, non ſunt calcei; ſint igitur hîc ſoleæ baſin lignea.

4. *imparibus*] Vt notet ſenilis facinoris imporentiam. *Barthius.* Poterat addere, *feminei.*

1. *anſa*

trahit, inſtigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat. Videbamus nos omnia per foramen valvæ, quod paullo ante [1] anſa hoſtii diſrupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem non oblitus miſericordiæ ſuæ, reſerandum hoſtium, ſuccurrendumque periclitanti cenſebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, ſed caput miſerantis [2] ſtricto acutoque articulo percuſſi. & ille flens quidem [3] conſedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini [4] oculos, injuriæque Eumolpi advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: quum Procurator inſulæ Bargates à cœna excitatus, à duobus [5] lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam [6] pedibus æger. Is, ut rabioſa barbara-

1. *anſa oſtii diſrupta*] Sic & Frellon. atque Lotich. *anſa oſtioli rupta*, Tornæſ. cæteri, codexque Tragur. Io. Alex. Braſſicanus: *Anſa* Græcis κερώνη *(cornix)*, circulus vel annulus ferreus additus oſtio, quo pulſetur.

2. *ſtricto acutoque articulo percuſſi*] Servos condylis, colaſis, talitris cædebant domini: Vnde apud Mart. *Condylus* ſervi nomen lib. IX Epigr. XCIV. Sic apud Suidam, ὁ δὴ Ἡρακλῆς παῖδα νεανίσκον κατεφίλησε, ἐκ κρούσεως κονδύλων ἀπαντῶντα (*Hercules puerum aquam lavandis manibus aut pedibus non ad animi ſententiam afferentem, contractis in condylos digitis, ſeu pugno interemit*). Iuven. Satyr. IX.

Nos colaſum iuvenemque lambenti cruſtula ſervo.

Hic Petron. vetus Gloſſat. κόνδυλος, *colaſus*, κόνδυλος πόδος, ἢ χειρὸς (*juncturæ, tuber ſeu nodus, pedis, aut manus*), hoc *talitrum*. Nicol. Rigaltius.

3. *conſedit in lecto*.] Sic juxta Tornæſ. alios, c.que Tragur. pro Gabbem. & Frellon. *conſedit in lectum*. Quomodo &c. c. M. habuit Douſa; unde is ſuſpicatus legendum *conſidit*, ut ſeſſum capientis motus ſignificaretur. Differunt enim *conſideo*, & *conſido* ut quies, & motus.

4. *oculos, injuriaque Eumolpi advocationem commodabam*, &c.] Editt. Gabbem. Frellon. & Lotich. *oculos, injuriamque Eumolpo advocationemque c. & vel. q. c. me r. quum* (vel *cum*). Tornæſius: *oculos, injuriaque Eumolpi, veluti quodam cibo me replebam, cum.* in marg. & Var. lect. *o. injuriamque Eumolpi, advocationemque commendabam: cum.* vet. cod. Brit. Vet v. c. Brit. ita & Wouwer. R. Herm. atque c. Tragur. ſed hic mendoſè: *oculos, incuriam eumolpi a. c. c.* Wouweren: Locus fine dubio corruptus. F. *o. injuriaque Eumolpi advocationem commodabam*, id eſt, favebam. ſequentia declarant. *Scaliger.*

5. *lecticariis*] Servis qui lecticam portabant. Seneca de Conſt. c. XIV; *l. xliv ff. de Leg. iij; l. viij § ult. ff. de Leg. j; l. lxv. de Leg. ij; l. xiij ff. de Aur. arg.* Suet. Calig. c. LVIII: Scholiaſt. Iuven. ad verſ. CXLII Sat. IX: & ſæpe priſci lapides. *Bajuli* etiam & *geruli* dicti. Tertull. de Virg. veland. Senec. de Benef. lib. III, c. XXVIII. *S. A. Gabbema.*

6. *pedibus æger*] Sellâ ergo non *lectica*

baraque voce in ebrios fugitivoſque diu peroravit, reſpiciens ad Eumolpum, † O poëtarum, inquit, diſertiſſime, tu eras? & non diſcedunt ocius nequiſſimi ſervi, manuſque continent à rixa? *

[1] Contubernalis mea mihi [2] faſtum facit. Ita, ſi me amas, [3] maledic illam verſibus, ut [4] habeat pudorem. * *

‡ Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur, [5] intrat ſtabulum præco [6] cum ſervo publico, [7] aliaque ſane

† *Bargate.* ‡ *Eumolpus.*

ſticâ geſtatus. *Inſticarios* enim pro *ſellariis* promiſcuè nominabant. Vid. Lipſ. Elect. *Donſa MS.*

1. *Contubernalis*] Commodè hîc accipi poteſt de uxore *Bargata*; ex jure enim noſtro patet *contubernales* eſſe ſervorum conjuges. *l. xij § xxxiij ff. de Fund. inſtruct. l. uxorem. § contubina. ff. de Leg. iij. l. liberorum. § ſed & Papinius ff. de Verbor. ſignif.* hinc contubernium ſervile conjugium ſignificat. *Paul. l. ij Sent. tit. xx. l. xiv § ſervilus. ff. de vit. Nupt. l. xlix de Manumiſſ. teſt.* cur ſervi non contrahant matrimonium apud Romanos docet Nob. *D. Ioann. Steinbergius*, de quo meritò illud Ennii eſſari poſſes,

— multa tenet antiqua, ſepulta, Differt. j θ. xxvij ad Inſt. S. A. Gabbema.

2. *faſtum facit*] Me contemnit, deſpicit, repellit. *Faſtus* pro repulſa. *Wowneren.* Tacit. lib. IV Ann. in fin. *juxtà, gratiam, aut faſtus janitorum perpetiebantur.* Curt. Pichena. Not. ad Tacit. *Erhardus*, Forſan, *facere faſtum*, pro ſuperbè agere, ut Columellæ *facere arrogantem*, i. mejere.

3. *maledic illam verſibus*] Nota verbum *maledicere* cum accuſandi caſu conjunctum cui reſpondet *benedicere*, eidem caſui copulatum à Tibullo verſu illo:

Sed bene Meſſallam ſua quiſque ad pocula dicat.

Donſa P.

4. *habeat pudorem*] Iuven. Sat. II.

— habeat jam Roma pudorem.

Ga. Barthius.

5. *intrat ſtabulum præco*] *Fortuna* quod à lictore aut viatore licitò præcinctò, ipſo aut alio quolibet comite indicium & fidem in lance præſcente, ſive hoc privata, ſive publica ex auctoritate magiſtratûs perquiſitum inventumque eſt, *per lancem & licium* conceptum videtur. Hujus rei amiſſæ perquirendæ & concipiendæ ratio etiam apud Plautum Mercat.

Certum eſt præconium fabere jam quantum eſt conducier,
Qui illum inveſtigent, qui invenient: poſt ad pratorem illico
Ibo, orabo, ut conquiſitores det mihi in vicis omnibus.

P. Pithoens.

6. *cum ſervo publico*] *Publici ſervi* dicebantur, qui officium, & miniſterium publicum ſacerdotibus, aut magiſtratibus, & populo exhibebant, de quibus Livius lib. XXVI, Velleius Paterc. lib. II; Val. Max. lib. II, c. VI. Servos publicos alios fuiſſe à lictoribus oſtendit Senatus-conſultum vetus, quod Frontinus in lib. de Aquæd. refert: PLACERE. SENATUI EOS. QUI. AQUIS. PUBLICIS PRESSENT. CUM. EJUS. REI CAUSSA. EXTRA. URBEM. ESSENT. LICTORES. ZONOS ET. SERVOS. PUBLICOS. TERNOS. &c. HABERE. *T. Popma.*

7. *aliaque ſanè modica frequentia*] Leg. *ſanè non modica*. Pithœus Adverſ. & ſubſec. lib. I, c. 2. Sed non placet. *Ge. Erhardus.*

1. *hæc*

Digitized by Google

ſane modica frequentia, facemque fumoſam magis quam lucidam quaſſans, [1] hæc proclamavit: † Puer in balneo paullo ante aberravit, [2] annorum circa XVI, criſpus, mollis, formoſus, nomine Giton: Si quis eum reddere, aut commonſtrare voluerit, accipiet [3] nummos mille. ‡ Nec longe à præcone Aſcyltos ſtabat [4] amictus diſcoloria veſte,

† *Præco.* ‡ *Encolpius.*

1. *hæc proclamavit: PUER. IN BALNEO*] Plura hujus præconii exempla apud Lucianum multis in locis, præſertim in Fugitivis, extant. Itemque apud Senecam lib. v Controv. Sed & Apulejum lib. VI Mileſ. ſanè quàm elegans: SI. QUIS. A FUGA. RETRAHERE. VEL. OCCULTAM. DEMONSTRARE. POTERIT. FUGITIVAM. REGIS. FILIAM. VENERIS. ANCILLAM. NOMINE. PSYCHEN. CONVENIAT. RETRO. METAS MURCIAS. MERCURIUM. PRÆDICATOREM. ACCEPTURUS INDICIUM. NOMINE. AB IPSA. VENERE. SEPTEM. SAVIA. SUAVIA. ET. UNUM BLANDIENTIS. ADPULSU LINGUÆ. LONGE MELLITUM. Mirum videri non debet Mercurium prædicatorem in lance *indicium* & *fidem* non præferre qui indicaturæ nomine nihil præter Veneris ſuavia & linguæ adpulſum pollicearur. Curius Fortunatianus I.C. lib. I Rhet. Schol. cujus ſervus fugerat, libello propoſitò, vel per præconem nuntians, dixit daturum ſe denarios mille ei, qui ad ſe ſervum perduxiſſet. *P. Pithœus.* Sic & Propertius ſcedula columnæ adfixâ amiſſas inveſtigat tabellas: lib. III El. XXI. Similiter Amorum mater ſanctiſſima Venus Amorem fugitivum quærens ſuavium promittit inventori apud Moſchum Eidyll. I. vide Caſſiod. Lii Ep. XXXV; & XXXVI. *S. A. Gabbema.*

2. *annorum circa XVI*] Al. *circiter.* Pithœus dicto locò. *Annos decimus ſextus* legitima ephebi ætas. Ioſeph. antiquitat. Iudaic. lib. 15, c. 2 de Antonio Ariſtobulum Alexandri Iudæorum Regis formoſiſſimum filium in amores & delicias concupiſcente, & Herodi Regi ut mitteret mandante: *Herodes haud judicavit ætate & forma florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſantem, mittere ad Antonium, hominem libidini deditum, & voluptates inverecundè conquirentem.* Ge. Erhardus.

3. *nummos M*] 25 Philippicos.

4. *amictus diſcoloria veſte*] Apud veteres, qui in domo alterius rem furtivam quærere volebat, nudus eam quærere cogebatur, licò tamen, quo pudenda tegebat, cinctus erat, & lancem, quæ patina erat rotunda & ampla, ante oculos tenebat, propter matrum famil. aut virginum præſentiam. Borcholten ad § *furtorum autem Inſt. de Oblig. quæ ex delict. naſcuntur.* Imò quæſitor licò cinctus fuit, & manu lancem tenuit, in qua pretium inventionis ſive indicium eſſet, ut ex hoc loco probat Giphanius ad § *concept. Inſt. eod. tit.* omnino hic adeundus Mynſingerus in Schol. ad Inſt. ut & Nob. D. Steinbergius, Diſſert. XXIV θ. IV. Porrò, de *diſcoloria veſte* ita Pithœus: *Diſcoloriam veſtem* dixit Arbiter, ut juris noſtri auctores *verſicoloriam*, Vopiſcus *coloriam. Diſcoloria veſte* uti ſolitos, qui quid publica auctoritate facerent, teſtimonio ſunt imperatoriæ conſtitutionis verba, in Cod. Theodoſ. tit. *De habit. quo intrà urb. uti oportet.* Gabbema.

1. *indi-*

Digitized by Google

veſte, atque in lance argentea [1] indicium, & fidem præferebat. Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum ſubiret; annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda culcitam ferebat: ac, [2] ſicut olim Vlyxes pro ariete adhæſiſſet, extentus infra grabatum [3] ſcrutantium eluderet manus. Non eſt moratus Giton imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus, & Vlyxem aſtu ſimillimo vicit. Ego, ne ſuſpicioni relinquerem locum, lectulum veſtimentis implevi, [4] uniuſque hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuravi. Interim Aſcyltos, ut pererravit omnes [5] cum viatore cellas, venit ad

1. *indicium & fidem*] *Indicium* pro præmio, quod indicibus datur. Ait enim Aſcyltos, qui famulum ſuum amiſerat, cum præcone circumiviſſe, & in lance indicium prætuliſſe, i. e. pecuniam, quam daturus eſſet illi, qui ſibi fugitivum ſuum indicaret. Cic. de Divinat. *Quapropter ſi tibi indicium poſtulas dari, quod tecum una feceris.* Sic & *nuntium* apud eundem Cic. ad Attic. dicitur præmium nuntii. *Erhard. Indicium, δῶρεον, (præmium inventionis, findt-gelt* Germ.). Gloſſ. Petron.

2. *ſicut olim Vlyxes pro ariete adhæſiſſet*] *Vlyxes.* Sic & Tornæſ. alii, præter Lorich. qui *Vlyſſes*, juxta Æol. Υ'λύσσευς, pro Οδυσσεύς. Noſtro verò modò non ſolùm *d* mutatur in *l*, ut ſæpe, ſed & *s* in *x* quo de poſteriore etiam ſuprà in Fragm. Gabbema: *ſicut Vlyxes adhæſit.* Illud ut pareat, Homeri verba ex lib. IX Odyſſ. adducenda ſunt. — — — Αὐτὰρ ἐγὼν

(Ἀργείοις γὰρ ἧλω μηλων οὐκ ἀεκητι
Καὶ πόλιν ἐκπέρσειν)

Τοῦ κῶας λεύσσων, λασίοιλιν νέον ἀρτίὴ ἰλυόεις
Κείμενον, οὐτιδανῇς χερσὶν ἀάπτοις ἠκαστὶ
Νωλεμέως ἐραφθεὶς ἐχόμην πλαγίων ὑπὸ γαστρός.

— — — *Caterùm ego,*

(*Aries enim erat pecudum longè optimus omnium*)

Hujus tergum adripiens (hoc eſt, *hunc ſuprà dorſum* [ſcilicet meum] *aptans*, ut Volaterranus interpretatur,) *villoſum ſub ventrem delapſus*

Pendebam: caterùm manibus lana protiniſſimâ

Firmiter implicitus tenebam audaci animo.

Ios. Ant. Gonſalius.

3. *ſcrutantium*] Hinc *ſcrutatores* apud Sueton. in Claudio. *P. Scriver. MS.*

4. *uniuſque hominis veſtigium*] Ariſtænetus lib. 2 Ep. 22. πρὸ τῶν φαρμακῶν ἐνέφηξε, παντελῶς συγχέασα τὸ ἴχνος μιᾷ τῇ δίψῃ σύμμετρος (*Strato conturbatâ veſtigia alterius corporis omnino confudit*). Propertius:

Apparent non ulla toro veſtigia preſſi;
Signa voluptatis non jacuiſſe duo.

Mercerus in Not. ad Ariſtænet. *Gr. Erhardus.*

5. *cum viatore*] Columella lib. 1. *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, & cum conſilium publicum deſiderabatur, à villis arceſſebantur in Senatum. Ex quo qui eos vocabant viatores nominati ſunt.* Sunt ferè iidem cum lictoribus. Lat. Pacat. *Nec ociosâ viatoris manus plebem verbere ſubmovebat.* Sanè ſubmovendi munus lictorum notum.

ad meam: & hoc quidem pleniorem ſpem concepit, quo diligentius oppeſſulatas invenit fores. Publicus vero ſervus, inſertans commiſſuris ſecures, clauſtrorum firmitatem laxavit. Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque ſocietatem miſeriarum, petii ut ſaltem oſtenderet fratrem; imo, ut fidem haberent fictæ preces, ſcio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quo enim ſecures adtuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: præbeo ecce cervicem, funde ſanguinem, quem ſub prætextu quæſtionis petiiſti. Amolitur Aſcyltos invidiam; &, Se vero nihil aliud quam fugitivum ſuum dixit quærere; mortem nec hominis concupiſſe, nec ſupplicis; utique ejus, [1] quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum. At non ſervus publicus tam languide agit, ſed [2] raptam cauponi harundinem ſubter lectum mittit, [3] omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, & [4] reducto timidiſſime ſpiritu [5] ipſos cimices ore tangebat.

notum. Lego in v. inſcrip. etiam *viatrices* fuiſſe. *Io. à Wouweren.*

1. *quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum*] De qua ſuperiùs, nam poſt illam rixam reconciliati fuerunt; quæ tamen reconciliationis narratio deſideratur. *Erhardus.* Vix ſentio reconciliationem interceſſiſſe. Quoad exteriora videtur mihi quidam congreſſus Eſavi & Iacobi.

2. *raptam cauponi harundinem*] Harundinem oſtiò appenſam adfixamque intellige: de qua planiùs idem infrà quoque: *Et harundinem ab oſtio rapuit, iterumque nihil reſpondentem mulcavit, ac niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum mimuiſſet, forſitan etiam brachia mea, caputque fregiſſet.* Ea *virga* adpellatur Senecæ, janitoris, ſive oſtiarii geſtamen l. 11 de Tranquillitate vitæ: *Ille puſilli animi eſt, qui ſibi placet, quod oſtiario liberè reſpondit, & virgam ejus fregit.* Douſa P.

3. *omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur*] Solebant veteres in perquiſitione furti vel minutiſſima quæque quamvis obſignata perſcrutari & excutere. Plato de Legib lib. 12. Apul. 9. *Immiſſis itaque lictoribus cæteriſque publicis miniſtris angulatim cuncta perſcrutari jubent.* P. Pithœus Adverſ. lib. 2, c. 19. *Ge. Erhardus.*

4. *reducto timidiſſime ſpiritu*] Ammianus lib. 19 de nocturnorum militum inſidiantium ſilentio: *Atque ipſum ſpiritum reprimentes.* Idem.

5. *ipſos cimices ore tangebat*] Tornæſius, & reliqui omnes, *i. ſcyniphes o. t.* i. *ciniphes vel cynipes.* Iſidorus Orig. lib. XII, c. ult. *Cyniphes muſca minutiſſima ſunt, aculeis permoleſta, & tertia plaga Ægyptiorum.* Oroſius quoque lib. 1, c. 10, *ignitos cyniphes* appellat. Apud vulgatum interpretem legas *ciniphes* per *i* & meliùs fortaſſe, nam Græcè eſt κνιφος, κνιπες, & κνιφος, à κνιπω i. ξύω

bat. Eumolpus autem, quia effractum hostium cellæ neminem poterat excludere, ' irrumpit perturbatus, &c, † Mille, inquit, nummos inveni: jam enim persequar abeuntem præconem, &c, in potestate sua esse Gitonem, meritissima propositione monstrabo. † Genua ego perseverantis amplector, ne morientes vellet occidere; &c, Merito, inquam, excandesceres, si posses proditum ostendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quò abierit, suspicari possum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, &c vel Ascylto redde. Dum hæc ego jam credenti persuadeo, Giton, conlectione spiritus plenus, ter continuo ita sternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conversus, [2] salvere Gitona jubet. Remota etiam

† *Eumolpus.* ‡ *Eucolpius.*

' cul-

ξύον radere. *Vossius.* Martialis de udonibus:

Non hoc lana dedit, sed olentis barba mariti
Cyniphio poteris planta latere sinu.

Cyniphio sinu, i. pelle hircina; respiciens f. ad originem ἀπὸ τῦ κύνος, κυνὸς (à cane), quòd *cyniphes* rostrum in capite habentes, eo ceu terebrâ cutem maxime canum, hircorum, & id genus perforent. Hoc de *cyniphibus*; sed planè præstat, *ipsos cimices ore rang.* Gabbema: Ita legend. monet Gonsalius, expuncta ineptissima voce *scyniphes*. Cimices in diversoriis & pauperum grabatis potissimùm inveniuntur. Facetè Mart. lib. XI Epigr. XXXIII; & LVII. sunt enim juxta Plinium lib. XXIX, c. IV *animalcula fœdissima & dictu fugiendæ.*

1. *irrumpit perturbatus*] Sic omnes. Barthius: Omnino leg. *perturbaturus.* Sed, *perturbaturus*, ipse *perturbati* habitum induerat. qualis causa, talis effectus. qualis animus, talis, nisi quis celet, frons, & adspectus.

2. *salvere Gitona jubet*] De ritibus in sternutationibus observatis apud veteres multi multa scripsere; In quorum numero non ultimum promeruit locum Famianus Strada Roman. qui lib. III Prolud. Acad. Prælect. IV, cui titulus *Pistor.* Suburranus, de illis latè agit. Salmasius in Epist. Quæst. Beverovicl. Martinius Schoockius in dissert. illa longiuscula de Sternutatione conscripta. Quibus commodum erit illos inspiciant; nos hic inpræsentiarum Brissonio contenti erimus, qui lib. I de Form. hæc: sternutantes etiam omni causa salutare moris erat, Plin. lib. XXVIII, cap. II. *Cur sternutamenti salutamur? Quod etiam Tiberium Cæsarem tristissimum (ut constat) hominum in vehiculo exegisse tradunt.* Apul. lib. IX. *Pone tergum ejus maritus acceperat sonum sternutamenis: quod cum putaret ab eo profectum, solito sermone salutem ei fuerat imprecatus, & iterato rursum & frequenter sapius.* Quod Græcis æquè solemne fuisse Aristoteles indicat in Problemat. XXXIII. quærens, Διὰ τί ῥᾳδίως ἄλλον πταρόμενον εὐξόμεθα, οὐδὲ φύσις ἀρχὴ ἐνεργεῖ ἀλλ' ἀφεῖ, ἡ δὲ τῦ πταρμῦ ἀρχή; (*Cur eruptio caterorum spirituum, ut flatûs, & ructûs, sacra non habeatur, sternutamenti verò sacra sit?*) Nam postquam dixit, τὸν πταρμὸν ἡ κεφαλῆς πτόλυσις (*sternumen-*

culcita videt Vlyxem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere. Mox conversus ad me, † Quid est, inquit, latro? Ne deprehensus quidem ausus es mihi verum dicere? Imo, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excussisset indicium, [1] elusus circa popinas errarem. * ‡ Giton longe blandior, quam ego, primum [2] araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio factum erat, coartavit; mox palliolo suo laceratam mutavit vestem, amplexusque jam mitigatum, osculis tamquam fomentis adgressus est: &, † in tua, inquit, pater carissime, in tua sumus custodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle servare. Vtinam me solum inimicus ignis hauriret! utinam [3] hibernum invaderet mare! Ego enim omnium scelerum materia: ego caussa sum. Si perirem, [4] conveniret inimicis. * .*

† Eumolpus. ‡ Encolpius. † Giton.

† Ego

tamentum capitis spiritum) esse, subjungit, Διὰ τὸ ἁρπαστὸν ὠὴ εἶναι τὸ τόπον, καὶ τὸ πνεῦμα ὡς ἱερὸν περισκυνεῖσθαι (*Propter sanctitatem loci, & spiritum ut sacrum venerantur*). Et mox, Εὖγε ὡς σημεῖον ὑγείας τῷ ἀρρώστῳ καὶ ἁρπαστὸν τόπος ἐπισκυνεῖται, ὡς ἱερὸν καὶ φάρμακον ἀγαθὸν πεπωκότι (*Recte igitur quasi indicium valetudinis partis tenera* [*imbecilla, ἀῤῥώστῳ*], *atque sacerrima, & ternutamentum adorant, benéque augurantur.* Theod. verò Gazæ versio hic sic habet: *Proinde igitur quasi indicium valetudinis partis optima* [ac si legisset ἀῤῥώστῳ] *atque sac.* &c. ἀῤῥώστῳ adduxit, qui mox subscribetur, Gabbema, editionisque etiam est Paris. A. 1654, recognitionis tertiæ Val. Du-Vallii, cui Gazæ è regione interpretatio respondere debebat). Idem probat Epigramma Græcum hoc versu:

Οὐδὲ λέγειν, ΖΕΥ ΣΩΣΟΝ ὅταν πτάρῃ.

(*Et ternutanti non dicere, SALVE*). S. A. Gabbema.

1. *elusus circa popinas errarem*] Consonant hi versus:

Ego nolo florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos. Fr. Pithœus.

2. *araneis oleo madentibus*] Seren. Sammon.

Si verò caput infestus collisérit ictus,
Ex oleo nectli vestis debebit Arachnes,
Nesciet hæc illic nisi cum sanárit abire.

Quod exscripsit Marcellus de Medicam. cap. 1. *Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto impositæ non recedit nisi sanaverit.* Gabbema.

3. *hibernum*] Sævum. *Gloss. Petron.* Rectè autem *hibernum* per *i*, licèt ab ὑσὶ (*pluo*) veniat, perinde ut *fio*, vel *fuo*, à φύω; talia enim sunt vere Latina, & immemorabili usu ab ipsis Latinæ linguæ, & literarum natalibus affinitatem commiscuerunt, origini, quasi, ut juris recentiores interpp. loquuntur, præscripserunt; *hyems*, inquit Vossius, est à Grammaticis, *hie*. scripsere Romani vett.

4. *conveniret inimicis*] Forte, *amicis*. Erhardus. *inimicis*. i. Ascylto, Encolpio, & tibi Eumolpo.

1. us

† Ego ſic ſemper, & ubique vixi, [1] ut ultimam quamque lucem, tamquam non redituram conſumerem. * *

‡ Profuſis ego lacrumis rogo, quæſóque, ut mecum quoque redeat in gratiam. neque enim in amantium eſſe poteſtate furioſam æmulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo poſſit offendi. Tantum [2] omnem ſcabitudinem animo, tamquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice. Incultis aſperiſque regionibus diutius nives hærent: aſt ubi ea [3] aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina dilabitur. Similiter [4] in pectoribus ira conſidit: feras quidem mentes obſidet, eruditas prælabitur. † Vt ſcias, inquit Eumolpus, verum eſſe quod dicis, ecce etiam [5] oſculo iram finio. itaque, [6] quod bene eveniat, expedite ſarcinulas, & vel ſequimini me, vel ſi mavultis, ducite.

† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.* † *Eumolpus.*

1. *ut ultimam quamque lucem*] Ex præcepto Philoſophorum. Horatius lib. 1 Epiſt. ad Albinum:

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

Avianus Boëtus de Moribus: *Omnis dies velut ultimus judicetur.* Vide quæ conſignavit Goldaſt. not ad Columban. cap. 7. Alius poëta:

Vive memor lethi, —
Extremumque tibi ſemper adeſſe puta.

Erhard. Sic etiam Dion. Cato:

Cùm dubia incertus verſetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem quocunque laborat. Ga. Barthius.

2. *omnem ſcabitudinem*, &c.] Sic omnes. Erhardus: Leg. *ſcabritudinem.* Neurſ. Animadverſ. miſcell. l. 4, c. 6. *Scabredinem* dixit D. Hieronymus, in vita Hilarionis.

3. *aratro domefacta*] Tornæſ. al. *manſuefacta.* al. *domita.* Horum tamen noſtri neutrum, ſed junctim *domef.* Erhardus: *ar. domefacta.* Dixit quemadmodum Corn. Severus in Ætna:

— domitis nemo carentem jactaret in arvis. Lindenbrog. not in Catal. ad Ætn.

4. *in pectoribus ira conſidit*] Attius Achille: *Cùm fervet pectus iracundiâ.* Claudian. *Iram ſanguinei regio ſub pectore cordis.* Eſt verò hoc Platonicum, qui iram ſub corde locat. Barth. ad Claudian. n. 608. *Ge. Erhardus.*

5. *oſculo iram finio*] Ex priſca amoris poſt offenſiunculas, integrandi conſuetudine quò idem quoque reſpecturus poſtea, *Et ne reſidua in animis etiam poſt juſjurandum ira remaneret, præterita aboleri oſculis placet.* Ian. Douſa P.

6. *quod bene eveniat*] Planè omnibus rebus agendis ac auſpicandis ferè ejuſmodi adhibita precatio eſt. Sic Cato de R. R. t. CXLI. Alibi & Petronius; *His ita ordinatis, Quod Bene Felicíterque Eveniret, precati Deos.* Cicer. lib. IV Ep. fam. XIV. *Alteris dicebar, te velle, qua egiſſem Bene ac Feliciter evenire.* Iterum Orat. pro Mutæna: *Vt ea res mihi magiſtratuique meo, populo, plebique Rom. bene ac feliciter eveniret.* & paulò pòſt; *Vt ea res ſaustè, feliciter proſperéque eveniret.* Lib. XXI; & XXXIV. *S. A. Gabbema.*

ducite. † Adhuc loquebatur, quum crepuit hostium impulsum, stetitque in limine [1] barbis horrentibus nauta. ‡ Et, Moraris, inquit, Eumolpe [2] tamquam prope diem ignores. † Haud mora, omnes [3] consurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium suum, jam olim dormientem, exire cum sarcinis jubet: Ego cum Gitone quicquid erat, in altum compono, & [4] adoratis Sideribus intro navigium. * * Molestum, quod puer hospiti placet? Quid autem, non commune est, quod natura optimum fecit? [5] Sol omnibus lucet. [6] Luna innumerabili-

† *Eucalpius.* ‡ *Nauta.* † *Eucalpius.*

1. *barbis horrentibus nauta*] Vix hominis *barba*. Silius quidem de pluribus loquens viris lib. XIII, utitur in plurali, non de uno. Et Solinus, qui mox adducetur, intelligendus de brutis, quod vel ex *armis (habent arctos)* manifestum. Unde Tornæsius in marg. & Var. lect. al. *verbis horrentibus*. vel leg. *barba horridus*. Gonsalius: *barbis horr. nauta*. Mirè res Arbiter exprimit, ipsas omnino intueri me Hercules facit. Habitus ille planè rusticorum est incultorumque, puta nautarum, agricolarum, &c. Mart. lib. III Ep. XLVIII idem innuit:

Seras putator horridus refert uvas.

Idem Hippocentauro dedit Hieronymus in vit. Paul. primi Eremit. *Inter horrentia ora fatis blandum quæsivit eloquium.* Graphicè Varro lib. V De L.L. *In corpore pili, ut arista in spica hordei, horrent.* Barthius: Huc facit Apul. *Capillus horrore implexus atque impeditus.* Item Solin. cap. 22. *Villosos habent armos, & menta promissis hirta barbis.*

2. *Et moraris, inquit, tamquam prope diem ignores*] Expressit hic mores nautarum, qui, sive ut paratos vectores habeant, simulant festinare; sive, *quæstus sui causâ*, ut inquit, Cic. Ep. IX lib. XVI Fam. Nemo autem sic ut Plautus id repræsentavit in Milite, ubi Pleusides nautam simulans, ornatu exit nauclerico, urgetque Philocomasium act. IV, sc. VII.

Philocomasium quærito,
A matre illius venio: si itura est, est.
Omnes moratur: navim cupimus solvere. Io. Ant. Gonsalius.

3. *Haud mora consurgimus*] Medium nautæ sermonem interrumpit, ut properans. *Ga. Barthius.*

4. *adoratis sideribus*] sc. Castore ac Polluce. quos Statius precatur l. III Silv. Prop. Metii Celeris:

-- Proferte benigna
Sidera, & antemna gemino confidite cornu.

Et Horat. Od. III lib. I.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ lucida sidera.

Et Acro, *Sidus Veneris navigationi prosperum*, adfirmat. exinde fortasse ortum, quod Varro lib. II Antiq. rer. divin. narrat. *Æneam Trojâ profectum, Veneris per diem stellam vidisse semper, donec in Laurentum agrum venit, ubi non est ampliùs visa.* Gabbema. Placabant autem & fluctus ipsos. Vide talia apud Catull. phaselô. Lucret. l. 5. Pacat. Panegyr. *Barthius.*

5. *Sol omnibus lucet*] Ovid. 6 Metamorph.

-- usus communis aquarum est.
Nec solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas.-- Io. à Wouweren.

6. *Luna innumerabilibus comitata sideribus*, &c.] Toti huic narrationi convenit Epigr. 20 lib. 9 Mart. *Barth.*

1. *in*

rabilibus comitata ſideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formoſius poteſt? [1] in publico tamen manant. [2] Solus ergo amor furtum potius, quam præmium, erit? Imo vero nolo habere bona, niſi quibus populus inviderit. vietus,& ſenex non erit gravis: etiam quum voluerit aliquid [3] ſumere, [4] opus anhelitu perdet. Hoc ut infra fiduciam poſui, fraudavique [5] animum diſſidentem,cœpi ſomnum [6] obruto tunicula capite [7] mentiri. Sed repente quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam,

1. *in publico tamen manant*] Omnibus animalibus communes ſunt. Prudent. lib. 2 contra Symmach.

— *Noſtros potant animalia fontes.* Weitzius in Not. Adde l. 2 § 1 D. de Diviſ. rer. & qual. § 1 Inſtit. de Rerum diviſ. & ibi Interpretes Iuris. *Ge. Erhardus.*

2. *Solus amor furtum potius, quam præmium*] Vrbanè furto commiſit præmium; quòd alterum dolò clàm, alterum vi palam capiatur. Iam pueri nôrunt, præmiatores eſſe, qui de nocte *præmia* exterant, id eſt, prædas. Ia. Gulielm. Plaut. quæſt in Menæch. cap. 1. *Erhardus.*

3. *ſumere*] Et illud numeratur inter nequitiæ verba: Nemeſ. Ecl. III.

— *Sic olim gaudia ſumet.*

Mart. lib. X Ep. XVIII. *Sim. Abb. Gabbema.*

4. *opus anhelitu perdet*] Tornæſ. *prodet.* Douſa: Placet legi *prodet.* &c. Senes enim aſtmatici, id eſt, anheli. Spiritus autem timidè reducendus, tam in reddendo, quàm recipiendo anhelitu, illud *reciprocando* volui dicere: præſertim ſi furti res fuat. Vnde de ſemet multis experimentis prudens Tibullus.

Nota Venus furtiva mihi eſt, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oſcula rapta ſonum.

Aliter Iuven. Sat. VI, quum ſcribit:

— *Nec queritur, quòd*
Et lateri parcas, nec quantum juſſit, anheles.

Ibi enim de perſeverantia in re voluptatum eſt ſermo; hìc verò de collectione ſpiritus tantùm, quem niſi intra pulmones penitiſſimos ſuſpenſum retro pertinaciter inhibeas, cum ſonitu erumpere neceſſe ſit, teque ipſum manifeſta in noxia, veluti ſoricem, tuopte indicio deprehenſum perire. Douſa tamen ad edit. Tornæſ. adſcripſit, c. M. *perdet.* Sicque leg. Wouwer. alii. Id. D. pòſt in Præcidan. *prodet* ex MS. firmat; forſan ob fugientem ſcripturam unius ejuſdemque codicis (Rogertini), quem aliquando aliter legit.

5. *animum diſſidentem*] Quid ſi ſcribas, *diffidentem?* Douſa. Leg. *diffidentem.* Meurſ. Animadverſ. miſc. lib. 4, c. 6. quod ante eum & Douſa monuit. *Ge. Erhardus.*

6. *obruto tunicula capite*] *Obruto* non placet, & fortaſſe, *obrupto* legendum, hoc eſt, velato, obtectoque antiqué. *Douſa P.* Quidni *obruto*, ut actus celeritas & vehementia ſignificetur. *obruo*, eſt cum impetu operio, à *ruo* corrado. Plaut. *aris acervos ruit*, ἐπιμασσᾷ (addit, adjicit) ſcilicet.

7. *ſomnum mentiri*] pro, ſimulare. Horat. — *Equo Minerva ſacra mentito.* Virgil. — *diſcet mentiri lana colores.* Idem: — *clypeos mentitaque tela.*

Agnoſcunt. — Schopp. in Miſcell. *Erhard.*

meam, ejusmodi vox [1] super constratum puppis congemuit: † Ergo me derisit? ‡ At hæc quidem virilis, & penè auribus meis familiaris animum [2] palpitantem percussit. Cæterum eadem indignatione mulier lancinata ulterius excanduit, &, † Siquis Deus [3] manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam bene exsulem exciperet! ‡ Vterque nostrum tam inexpectato ictus sono amiserat sanguinem. Ego præcipue, quasi [4] somnio quodam turbulento circumamictus diu vocem conlegi, tremulisque manibus Eumolpi, jam in soporem labentis, laciniam duxi; &, [5] per fidem, inquam, pater, cujus hæc navis est, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille molestè tulit; &, † Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut super constratum navis, occuparemus secretissimum locum, ne nos patereris requiescere? Quid porro ad rem pertinet, si dixero, Lycam Tarentinum esse dominum hujusce navigii, qui Tryphænam [6] exsulem Tarentum ferat? ‡ Intremui post hoc fulmen [7] attonitus, juguloque dete-

† *Lycas.* ‡ *Encolpius.* † *Tryphæna.* ‡ *Encolpius*
† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.*

1. *super constratum navis*] Super *constratu* navium olim navigantes dormisse, nil ambigendum, vel ipso Petronio teste. Næ super *constratum puppis* cubantem etiam ponit dominum navis Lycam, in somniisque (quod indubium est, ibi voluisse Petronium) loquentem sic paulò antè: *Sed repente quasi destituente fortuna constantiam meam, ejusmodi vox super constratum puppis congemuit.* Quum autem *constrata naves* procul dubio sint, quas Cæsar sæpius *tecta* vocat; cave autem credas, *constrata* Petronii, super quæ cubilia erant, catastromata fuisse, pavimentáque superiora, quibuscum tecta nimirum foret navis illa constrata: nam loca illa parum etiam forent opportuna nocte ad quiescendum. quapropter de aliis tabulatis inferioribus Petronius capiendus, quæ: quòd in illis stragula consternerentur, dubio procul *constrata* nuncuparentur simpliciter, participio in nomen commutato. *I. A. Gonsalius.*

2. *palpitantem*] M. cod. *palpantem*, Dousa MS.

3. *manibus -- exciperet*] Tornæsius; al. *navibus -- exciperem.*

4. *somnio q. t. circumamictus*] Tibullus:

Et cum te fusco somnus velavit amictu,

Dousa.

5. *per fidem*] Sanctissimum erat jusjurandum, de quo Heraldus Adversl. 1, 2, c. 3. *Ge. Erhardus.*

6. *exsulem*] Al. *uxorem.* Io. Tornæs.

7. *Intremui post hoc fulmen attonitus*] Apul. Met. lib. 11. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & detestata est; & velut gravi tonitru procellaque fideris, vel etiam ipso Diali fulmine percussa, corruit corpus & obnubilavit animam.* Lat. Pacatus Paneg. *Hinc terrorum usque ad damna-*

detecto, Aliquandò, inquam, totum me Fortuna vicisti. Nam Giton quidem super meum pectus positus, animam egit; deinde ut effusus sudor utriusque spiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum. Mors venit, quæ, [1] nisi per te licet, potest esse pro munere. Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deasque, se neque scire, quid acciderit; [2] nec ullum dolum malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima, & vera fide in navigium comites induxisse, quo ipsa jam pridem fuerit usurus. † Quæ autem hic insidiæ sunt? inquit, aut [3] quis nobis Hannibal navigat? Lycas Tarentinus homo verecundissimus, & non tantum hujus navigii dominus, quod regit; sed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum [4] conduxit. Hic est [5] Cyclops ille, & [6] archi-

† *Eumolpus.*

mationem metus, posses attonitus stupor. Cæterum de animi consternatione seorsim habes apud Senecam Nat. Quæst. lib. II, c. XXXVII. De aurium autem stupore Ammianus lib. XVII. Item Q. Curtius l. VIII. *Ian. Douſa F.*

1. *nisi per te licet*] Leg. *per te non licet.* Iungermann. *Erhardus. Per te licet* subintelligerem *vivere,* nihilque mutarem. Sensus: Tantis versamur in angustiis, ut cita mors muneris esse possit locò, nisi per te vivere li-

2. *nec ullum dolum malum consilio adhibuisse*] Est enim dolus alius bonus, alius malus. Cic. lib. III Offic. de qua doli distinctione est in *l.* 1 § *non fuit.* ff. *de Dolo malo.* Gratiosus Epidaurita in Notis; D. M. M. L. *dolum malum multatur leges.* Vbi Goldastus monet esse legendum, *multant leges.* Mich. Casp. Lundorpius.

3. *quis nobis Hannibal navigat*] *quis nobis.* Sic & Frellon. al. sed Tornæs. *quis nobiscum.* Erhardus: Leg. *quis nobiscum Hannibal navigat?* Wouweren: *Annibalem* accipiens pro ferocissimo & capitali hoste, ut mox *Cyclop.* pro archipirata. Durant. Var. lect. lib. I, c. 13. It. Douſa: L. *q. nobiscum.* videturque ad Punicam calliditatem Hannibalis alludsum à Petronio: qua veteranus Imp. ille, *omnibus Pœnis parior,* insidias thesauris suis furtim comparatas vaferrimo commentò traditur elusisse: non quidem ex *Harpacum thesaurariorum* manibus elapsus modò, sed verò eos ipsos etiam probè atque ex animi sui sententia ultus oppidò.

4. *conduxit*] i. e. certo pretiò deferendum suscepit. Cic. de Divinat. *Qui columnam illam de Cotta & Torquato conduxerat faciendam.*

5. *Cyclops & archipirata*] Præcedit *homo verecundissimus* de h. ipso *Cyclope,* nimirum *Lyca.* Ergo alterutrum ironicè dictum: puto hoc, *Cyclops.* accedit *Tryphæna uxor voluptaria.* Confer tamen quæ infrà de *Lycurgo.*

6. *archipirata*] Archipiratæ cujusdam mentio extat in fragmento Diarii antiquissimi, anni nempe P. R. C.

Digitized by Google

chipirata, [1] cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formosissima, quæ voluptatis causa huc atque illuc vectatur. † Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: ‡ simulque raptim causas odiorum, & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confusus ille, & consilii egens jubet quemque suam sententiam proponere: &, † Fingite, inquit, nos [2] antrum Cyclopis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, [3] nisi naufragium ponimus, [4] & omni nos periculo liberamus. ‡ Imo, inquit Giton, persuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine præmio scilicet; & affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrumis, & vultus confusione obumbrare, ut misericordia permotus gubernator indulgeat tibi. † Negavit hoc Eumolpus, fieri posse; ‡ quia magna, inquit, navigia portibus se gravatim insinuant; nec tam cito fratrem defe-

† *Giton.* ‡ *Eucolpius.* † *Eumolpus.* ‡ *Giton.*
† *Eucolpius.* ‡ *Eumolpus.*

cisse

pxxcv, pridie Kal. Aprileis: DEMIPHON ARCHIPIRATA. CAPTUS A. C. N. LICINIO. NERVA. LEGATO. IN. CRUCEM. ACTUS. S. A. Gabbema.

1. *cui vecturam debemus*] Leg. *invidemus*. Omnino ex sententia: Lapsus facilis: *vecturam debemus*. Barth. Vix persuadet. *Vecturam debemus*, sive pro vectione, sive pro mercede accipias, commodè positum.

2. *antrum Cyclopis intrasse*] Sidon. l. 7 Ep. 14. *Vt specum Polyphemi hospes exhorruit.* Vide Hyginum ex Homero c. 125. Savaro Not. ad Sidon. *Erhardus.* De antro ejusdem Virgil.

Nam qualis, quantusque cavo Polyphemus in antro.

Lepidissima autem narratio est Magii lib. 1, c. 4, ubi de gigantum proceritate differit. Is ex Bocatio lib. 4 Geneal. id refert. Bocatius suæ ætate rusticos quosdam in Sicilia, non procul à Drepano fodientes, maximum adinvenisse antrum scribit, quo sedens esset gigantis cadaver, quod lævâ contum, cujusvis navis malò majorem teneret. Quo in cineres, ut vetustissimis cadaveribus usuvenit, soluto, plumbum quod conto inerat, plusquam mille & quinquaginta libras excessisse: dentes libras novenas: cranii verò partes multos frumenti modios excepisse. Atque idem Bocat. facta supputatione, gigantis illius proceritatem ultra ducentos cubitos processisse, unde Polyphemum fuisse creditum sit. *Anonymus.*

3. *nisi naufragium ponimus*] i. e. nisi naufragium futurum statuamus. An verò *ponimus* pro statuimus? Faceret huc Scriverius MS. *ponimus* explanans *decernimus nobis.*

4. *& omni nos periculo liberamus*] F. *& periculo, omni nos periculo* liberamus. Vel, *& uno periculo om. nos periculo lib.* Anonymus MS.

1. *Videt*,

Digitized by Google

ciſſe, veriſimile erit. Accedit his, quod forſitan Lycas officii cauſa viſere languentem deſiderabit.' Vides, quam valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti poſſe curſu deflecti, & Lycam non utique circumiturum ægrorum cubilia; quomodo poſſumus egredi nave, ut non conſpiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis. & [2] quis non dare manum languentibus volet? Nudis. Et quid erit aliud, quam ſeipſos proſcribere? † Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapſi deſcendimus in ſcapham, præciſoque vinculo, reliqua Fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arceſſo. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus ſum, ſi nos deſcendentes adjuverit caſus. ‡ Non imprudens conſilium, inquit Eumolpus, ſi aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Vtique gubernator, qui [3] pervigil nocte ſiderum quoque motus

† *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.*

1. *Vides, quam — accedere*] Leg. *Vide ſis, quàm valde nobis expediat, ultro ad dominum fugientes accedere.* Senſu commodiſſimo: Tute cogita, quàm expediat, qui dominum fugiamus, ultro ſe ei reſtituere: quod faceremus, ſi tuo conſilio uteremur. non alia mens Petronii fuit, niſi rectum eſt *accire* pro *accedere*. Anonymus MS.

2. *quis non dare manum languentibus volet*] Notavi hunc morem in hoc ſolo lectum, ut languentibus darent manum, præſertim capite opertis. an forte legendum, *quis non adire manum l. vv.* Quomodo Plautus ſcil. officii causâ & humanitatis communis teſtandæ? Piccartus Pericul. Critic. c. 17. *Ge. Erhardus.*

3. *pervigil. nocte ſiderum quoque motus cuſtodit*] Noctu ex ſiderum motu navigationem dirigebant antiqui. Aſt interdiu? quum pyxidis nauticæ uſum non habuerint priſci. Id nos apertè docuit Leontius mechanicus in conſtructione Aretejæ Sphæræ: Καὶ γὰρ, ἡ μὲν πλανήτων ἀφανὴς, καὶ ἀπλανῶν ὀλίγων, καὶ ἀπλανῶς, αἰδὲ πλείω φαινόμεναι ἀπλανῶς, ἡ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἀξόνιον ἡμῖν ἡμίσεον ἀφορισθεῖν (*Navigatur non ope mechanicorum inſtrumentorum, & examuſſim, ſed ad nudum ſuperiorum adſpectum; maximè verò ad poſitionem aſtrorum horas metiuntur*). Didici ex Apollonio navigationem veteres interdiu è ſolis curſu moderari conſueviſſe: ſic inquit Argon. I, v. CV.

— Εὐδλὸς δ' ἀνίμοιο θοίδας
Καὶ πλέον ἠλίοιο, τὸ ἀστέρες τεκμήρονται.
(— *Bonas obſervare procellas,*
Et Phœbo curſum pelago ſtellisque notare).

Vbi Scholiaſtes: Α' γαθὸς μὲν ἡ ἡμέρας τὸ ἡλίου, νυκτὸς δὲ ἔστι τινὰ τῶν ἀστέρων τὰ κεῖσθαι τῇ πλεῖ τεκμήρονται (*Bonas interdiu quidem ſole, noctu verò ad aliquod aſtrorum commodum navigationis*

motus custodit. Et utcumque imponi vel dormienti posset, si per aliam partem navis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipsa gubernacula dilabendum est, à quorum regione funis descendit, qui scaphæ custodiam tenet. Præterea illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse, [1] unum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in scapha, nec posse inde [2] custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram. [3] Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine caussa quidem [4] spiritum [5] tamquam rem vacuam impendere, nec vos quidem

tionis prospicere). Ideo ergo quum cœlum nubilum erat: minimè ubi versarentur sciebant, sed per vastum pelagus errabundi vagabantur. Planè id ostendit Virg. l. III. operis divini:

Tres adeò incertos cæca caligine soles
Erramus pelago, totidem sine sidere noctes. I. A. Gonsalius.

1. *unum nautam stationis perpetuæ*] Dividebantur vigiliæ non minori cura in navibus, atque in urbibus & militia. quod & ex legibus navalibus Rhodiorum intelligitur, in quibus *præfecti vigilum* mentio fit, quem βιγλῶν φρουρὸν vocant. Vnde & ἡμεροβίγλιον *(vigilia diurna)* apud Curopalatam, ἀπὸ τῆς βίγλης (ex Latio, *à vigilia*) qui ejus seculi mos erat, ducto vocabulo. Vocabantur hujusmodi vigiles νυκτοφύλακες *nocturni* ab antiquis. Hi verò qui in navibus excubabant, etiam ναυφύλακες & diætarii Vlpiano L. 1 § 3 D. Naut. caup. stab. Paulo l. 3 tit. 7 Sent. *Zetarii* (quomodo ζαβυλὸν pro *diabolon)* vocantur, nimirum à *diæta*, quæ erat custodum non solùm in navibus, verùm & domibus. *Ge. Erhardus.*

2. *custodem*] Excubiæ & custodes in vestibulis fuere. Virgil. lib. IX Buten fidum ad limina *custodem* adpellat. Idem lib. VI.

Tisiphoneque sedens, palla succincta cruentâ,
Vestibulum insomnis servat noctesque diesque. Idem lib. VI.

— — Cernis custodia qualis
Vestibulo sedeat

Apul. lib. de Mund. *Ante fores, stipatoresque regalium laterum, tutela pervigili, custodiam per vices sortium sustinebant. Erant inter eos divisa officia in comitatu regio armigeri quidam, at extrinsecus singuli custodes locorum erant, & janitores & atrienses.* Et hinc nautam stationarium in scapha, custodem adpellat Petronius. Fuit enim scapha vestibulum navis. Hinc Diphilus apud Athenæum scriptum reliquit.

Αὐλὰς γεροντόδουλον ἐστὶν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ
Ἡ φυλακὴ Θ', ἡ πανοῦς Θ', ἡ μεγίστη.

(Servire atrio, videtur mihi, vel exsulis,
Cumque fame colluctantis, vel magistri). Laur. Pignorius.

3. *Nam quod ad meum quidem comitatum attinet*] Id est, ad me, qui in vestro sum comitatu. *Comitatus* pro societate. *Erhardus.*

4. *spiritum impendere*] Vitam amittere. *Gloss. Patron.*

5. *tamquam rem vacuam*] pro, vilem & inutilem. *Erhard.*

1. *nos*

Digitized by Google

quidem existimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego [1] vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo, apertis scilicet aliquatenus labris, quibus & spiritum recipere possitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte servos pœnam graviorem timentes [2] præcipitasse se in mare: deinde quum ventum fuerit in portum, sine ulla suspicione pro sarcinis vos efferam. † Ita vero, inquam ego, tamquam solidos adligaturus, quibus non soleat [3] venter injuriam facere; an tamquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi feliciter cessit? Sed finge una die vinctos posse durare: quid ergo si diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adversa tempestas, quid facturi sumus? vestes quoque diutius vinctas ruga consumit, & [4] cartæ adligatæ mutant figuram. Iuvenes adhuc laboris expertes, [5] statuarum ritu patiemur pannos & [6] vincula? Adhuc aliud aliquod

† *Encolpius.*

iter

1. *vos in duas pelles conjiciam*] De hoc genere pellium Paulus l. 5 D. de Supellect. leg. Cujac. Observ. l. 10, cap. 12. Sic Pers. Satyr. 5 *pellem* dicit pro manica & involucro vestis, supellectilis aliorumque utensilium & sarcinarum. Turneb. Adversar. l. 14, cap. 3. *Ge. Erhardus.*

2. *præcipitasse se in mare*] Forsan, *præcipitasse in mare.* Anonymus MS.

3. *v. injuriam facere*] emissione stridula. *Gloss. Petron.*

4. *carta adligata*] Etiam hic antiquitatis nota, *carta* pro charta, ut *Caron* antiquè pro Charon, in quibus *h* in medio abjicitur. *Vossius.* Chartæ & schedulæ alligatæ sarcinis erant, quæ indicarent cujus essent. *Erhardus.*

5. *statuarum ritu patiemur pannos & vincula*] Velaminibus & pannis simulacra induta. Lactant. lib. 11, c. 1v. *His peplos & indumenta pretiosa, quibus usus velaminis nullus est.* Comment. ad Iuven. Satyr. x. *Tunicam Jovis togam palmatam dixit auro confectam.* Hinc in *Firmic.* Astron. lib. 111, c. x11. *Prophetas & vestitores divinorum simulacrorum.* Verum quod Artemidorus lib. 1v. ὁ ἐν μαγνησίᾳ δέξας χαλκῆ εἰκόνα ἐκδυσάμενος, ἀφῆκε πάντων ἀνθρώπων· διὰ γὰρ τοῦτο τὸ ἀφιέναι ἀνεπήρτηται οὐκ ἐᾷ τοὺς ἀγάλμασι ἐνδύεσθαι (*Qui in Magnesia censens aneam induere vestimenta, erectus mortuus est; quippe quibus circumdabatur immobilia erant, prout ambiuntur simulacra*). Quia sæpe aurea, aut argentea, vel æreâ auro inducta hæc amicula. Lactant. *Cùm Jovi Olympio aureum amiculum detraxisset, lanium jussit imponi.* Iuven. Sat. x1.

--- Nullo violatus Iuppiter auro.

Interp. *cùm necdum auro tectus esset, sed tota fictilis Jovis compago.* Io. à Wouweren.

6. *vincula? Adhuc aliud aliquod iter salutis quærendum est*] Gabbem. & Frellon. ed. *v. A. aliud quod i. s. q. e.* Tornæs.

ducite. † Adhuc loquebatur, quum crepuit hoſtium impulſum, ſtetitque in limine [1] barbis horrentibus nauta. ‡ Et, Moraris, inquit, Eumolpe [2] tamquam prope diem ignores. † Haud mora, omnes [3] conſurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium ſuum, jam olim dormientem, exire cum ſarcinis jubet: Ego cum Gitone quicquid erat, in altum compono, & [4] adoratis Sideribus intro navigium. * * Moleſtum, quod puer hoſpiti placet? Quid autem, non commune eſt, quod natura optimum fecit? [5] Sol omnibus lucet. [6] Luna innumerabili-

† *Eucolpius.* ‡ *Nauta.* † *Eucolpius.*

1. *barbis horrentibus nauta*] Vix hominis *barba*. Silius quidem de pluribus loquens viris lib. XIII, utitur in plurali, non de uno. Et Solinus, qui mox adducetur, intelligendus de brutis, quod vel ex *armis (habent armos)* manifeſtum. Vnde Tornæſius in marg. & Var. lect. al. *verbis horrentibus*. vel leg. *barba horridus*. Gonſalius: *barbis horr. nauta*. Mirè res Arbiter exprimit, ipſas omnino intueri me Hercules facit. Habitus ille planè ruſticorum eſt incultorumque, puta nautarum, agricolarum, &c. Mart. lib. III Ep. XLVIII idem innuit:

Sera putator horridus refert uvas.

Idem Hippocentauro dedit Hieronymus in vit. Paul. primi Eremit. *Inter horrentia oris ſetis blandum quæſivit eloquium.* Graphicè Varro lib. V De L. L. *In corpore pili, ut ariſta in ſpica hordei, horrent.* Barthius: Huc facit Apul. *Capillus horrore implexus atque impeditus.* Item Solin. cap. 22. *Villoſos habent armos, & manta promiſſis hirta barbis.*

2. *Et moraris, inquit, tamquam prope diem ignores*] Expreſſit hic mores nautarum, qui, ſive ut paratos vectores habeant, ſimulant feſtinare; ſive, *quæſtus ſui causâ*, ut inquit, Cic. Ep. IX lib. XVI Fam. Nemo autem ſic ut Plautus id repræſentavit in Milite, ubi Pleuſides nautam ſimulans, ornatu exit nauclerico, urgetque Philocomaſium act. IV, ſc. VII.

Philocomaſium quærito,
A matre illius venio: ſi itura eſt eat.
Omnes moratur: navim cupimus ſolvere. Io. Ant. Gonſalius.

3. *Haud mora conſurgimus*] Medium nautæ ſermonem interrumpit, ut properans. *Ge. Barthius.*

4. *adoratis ſideribus*] ſc. Caſtore ac Polluce. quos Statius precatur l. III Silv. Prop. Metii Celeris:

— Proferte benigna
Sidera, & antemna gemino confidite cornu.

Et Horat. Od. III lib. I.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ lucida ſidera.

Et Acro, *Sidus Veneris navigationi proſperum*, adfirmat. exinde forſitan ortum, quod Varro lib. II Antiq. rer. divin. narrat. *Æneam Trojâ profectum, Veneris per diem ſtellam vidiſſe ſemper, donec in Laurentum agrum venit, ubi non eſt amplius viſa.* Gabbema. Placabant autem & fluctus ipſos. Vide talia apud Catull. phaſelô. Lucret. l. 5. Pacat. Panegyr. *Barthius.*

5. *Sol omnibus lucet*] Ovid. 6 Metamorph.

— — uſus communis aquarum eſt.
Nec ſolem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. — Io. à Wouweren.

6. *Luna innumerabilibus comitata ſideribus*, &c.] Toti huic narrationi convenit Epigr. 26 lib. 9 Mart. *Barth.*

1. *in*

Digitized by Google

rabilibus comitata ſideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formoſius poteſt? [1] in publico tamen manant. [2] Solus ergo amor furtum potius, quam præmium, erit? Imo vero nolo habere bona, niſi quibus populus inviderit. vietus,& ſenex non erit gravis: etiam quum voluerit aliquid [3] ſumere, [4] opus anhelitu perdet. Hoc ut infra fiduciam poſui, fraudavique [5] animum diſſidentem,cœpi ſomnum [6] obruto tunicula capite [7] mentiri. Sed repente quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam,

1. *in publico tamen manant*] Omnibus animalibus communes ſunt. Prudent. lib. 2 contra Symmach.

— *Noſtros petant animalia fontes.* Weitzius in Not. Adde l. 2 § 1 D. de Diviſ. rer. & qual. § 1 Inſtit. de Rerum diviſ. & ibi Interpretes Iuris. *Ge. Erhardus.*

2. *Solus amor furtum potius, quam præmium*] Vrbanè furto commiſit præmium; quòd alterum dolô clàm, alterum vi palam capiatur. Iam pueri nôrunt, præmiatores eſſe, qui de nocte *præmia* exterant, id eſt, prædas. Ia. Gulielm. Plaut. quæſt in Menæch. cap. 1. *Erhardus.*

3. *ſumere*] Et illud numeratur inter nequitiæ verba: Nemeſ. Ecl. III.

— *Sic olim gaudia ſumet.*

Mart. lib. X Ep. XVIII. *Sim. Abb. Gabbema.*

4. *opus anhelitu perdet*] Tornæſ. *prodet.* Douſa: Placet legi *prodet.* &c. Senes enim aſthmatici, id eſt, anheli. Spiritus autem timidè reducendus, tam in reddendo, quàm recipiendo anhelitu, illud *reciprocando* volui dicere: præſertim ſi furti res ſuat. Vnde de ſemet multis experimentis prudens Tibullus.

Nota Venus furtiva mihi eſt, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oſcula rapta ſonum.

Aliter Iuven. Sat. VI, quum ſcribit:

— *Nec queritur, quòd*
Et lateri parcat, nec quantum juſſit, anheles.

Ibi enim de perſeverantia in re voluptatum eſt ſermo; hic verò de collectione ſpiritus tantùm, quem niſi intra pulmones penitiſſimos ſuſpenſum retro pertinaciter inhibeas, cum ſonitu erumpere neceſſe ſit, teque ipſum manifeſta in noxia, veluti ſoricem, tuopte indicio deprehenſum perire. Douſa tamen ad edit. Tornæſ. adſcripſit, c. M. *perdet.* Sicque leg. Wouwer. alii. Id. D. pòſt in Præcidan. *prodet* ex MS. firmat; forſan ob fugientem ſcripturam unius ejuſdemque codicis (Rogertini), quem aliquando aliter legit.

5. *animum diſſidentem*] Quid ſi ſcribas, *diffidentem?* Douſa. Leg. *diffidentem.* Meurſ. Animadverſ. miſc. lib. 4, c. 6. quod ante eum & Douſa monuit. *Ge. Erhardus.*

6. *obruto tunicula capite*] *Obruto* non placet, & fortaſſe, *obrupto* legendum, hoc eſt, velato, obtectoque antiqué. *Douſa P.* Quidni *obruto*, ut actus celeritas & vehementia ſignificetur. *obruo*, eſt cum impetu operio, à *ruo* corrado. Plaut. *aris acervos ruit*, ἐπιμασσᾷ (addit, adjicit) ſcilicet.

7. *ſomnum mentiri*] pro, ſimulare. Horat. — *Equo Minerva ſacra mentito.* Virgil. — *diſcet mentiri lana colores.* Idem: — *clypeos mentitaque tela.* *Agnoſcunt.* — Schopp. in Miſcell. *Erhard.*

Digitized by Google

meam, ejusmodi vox [1] super constratum puppis congemuit: † Ergo me derisit? ‡ At hæc quidem virilis, & penè auribus meis familiaris animum [2] palpitantem percussit. Cæterum eadem indignatione mulier lancinata ulterius excanduit, &, † Siquis Deus [3] manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam bene exsulem exciperet! ‡ Vterque nostrum tam inexpectato ictus sono amiserat sanguinem. Ego præcipue, quasi [4] somnio quodam turbulento circumamictus diu vocem conlegi, tremulisque manibus Eumolpi, jam in soporem labentis, laciniam duxi; &, [5] per fidem, inquam, pater, cujus hæc navis est, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille molestè tulit; &, † Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut super constratum navis, occuparemus secretissimum locum, ne nos patereris requiescere? Quid porro ad rem pertinet, si dixero, Lycam Tarentinum esse dominum hujusce navigii, qui Tryphænam [6] exsulem Tarentum ferat? ‡ Intremui post hoc fulmen [7] attonitus, juguloque dete-

† *Lycas.* ‡ *Encolpius.* † *Tryphæna.* ‡ *Eumolpius* † *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.*

1. *super constratum navis*] Super *constratis* navium olim navigantes dormisse, nil ambigendum, vel ipso Petronio teste. Næ super *constratum puppis* cubantem etiam ponit dominum navis Lycam, in somniisque (quod indubium est, ibi voluisse Petronium) loquentem sic paulò antè: *Sed repente quasi destruente fortuna constantiam meam, ejusmodi vox super constratum puppis congemuit.* Quum autem *constrata naves* procul dubio sint, quas Cæsar sæpius *tectas* vocat; cave autem credas, *constrata* Petronii, super quæ cubilia erant, catastromata fuisse, pavimentáque superiora, quibuscum tecta nimirum foret navis illa constrata: nam loca illa parum etiam forent opportuna nocte ad quiescendum. quapropter de aliis tabulatis inferioribus Petronius capiendus, quæ: quòd in illis stragula consternerentur, dubio procul *constrata* nuncuparentur simpliciter, participio in nomen commutatò. *I. A. Gonsalius.*

2. *palpitantem*] M. cod. *palpantem*, Dousa MS.

3. *manibus — exciperet*] Tornæsius; al. *navibus — exciperem.*

4. *somnio q. t. circumamictus*] Tibullus:

Et cum te fusco somnus velavit amictu,
Dousa.

5. *per fidem*] Sanctissimum erat jusjurandum, de quo Heraldus Adversl. 1, 2, c. 3. *Ge. Erhardus.*

6. *exsulem*] Al. *uxorem.* Io. Tornæs.

7. *Intremui post hoc fulmen attonitus*] Apul. Met. lib. 11x. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & detestata est; & velut gravi toxitro præcellaque sideris, vel etiam ipso Diali fulmine percussa, corruit corpus & obnubilavit animam.* Lat. Pacatus Paneg. *Hinc rerum usque ad damna-*

Digitized by Google

detecto, Aliquando, inquam, totum me Fortuna vicisti. Nam Giton quidem super meum pectus positus, animam egit; deinde ut effusus sudor utriusque spiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum. Mors venit, quæ, [1] nisi per te licet, potest esse pro munere. Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deasque, se neque scire, quid acciderit; [2] nec ullum dolum malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima, & vera fide in navigium comites induxisse, quo ipsa jam pridem fuerit usurus. † Quæ autem hic insidiæ sunt? inquit, aut [3] quis nobis Hannibal navigat? Lycas Tarentinus homo verecundissimus, & non tantum hujus navigii dominus, quod regit; sed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum [4] conduxit. Hic est [5] Cyclops ille, & [6] archi-

† *Eumolpus.*

mnationem metus, postea attonitus stupor. Cæterum de animi consternatione seorsim habes apud Senecam Nat. Quæst. lib. II, c. XXXVII. De aurium autem stupore Ammianus lib. XVII. Item Q. Curtius l. VIII. *Iam. Douſa F.*

1. *nisi per te licet*] Leg. *per te non licet.* Iungermann. *Erhardus. Per te licet* subintelligerem *vivere*, nihilque mutarem. Sensus: Tantis versamur in angustiis, ut cita mors muneris esse possit locô, nisi per te vivere licet.

2. *nec ullum dolum malum consilio adhibuisse*] Est enim dolus alius bonus, alius malus. Cic. lib. III Offic. de qua doli distinctione est in *l.* 1 § *non sunt. ff. de Dolo malo.* Gratiosus Epidaurita in Notis; D. M. M. L. *dolum malum multatur leges.* Vbi Goldastus monet esse legendum, *multant leges.* Mich. Casp. Lundorpius.

3. *quis nobis Hannibal navigat*] *quis nobis.* Sic & Frellon. al. sed Tornæs. *quis nobiscum.* Erhardus: Leg. *quis nobiscum Hannibal navigat?* Wouweren: *Annibalem* accipiens pro ferocissimo & capitali hoste, ut mox *Cyclop.* pro archipirata. Durant. Varlect. lib. I, c. 13. It. Douſa: L. *q. nobiscum.* videturque ad Punicam calliditatem Hannibalis allusum à Petronio: qua veteranus Imp. ille, *omnibus Pœnis pœnior*, insidias thesauris suis furtim comparatas vaferrimo commentô traditur eluisse: non quidem ex *Harpacum thesaurariorum* manibus elapsus modò, sed verò eos ipsos etiam probè atque ex animi sui sententia ultus oppidò.

4. *conduxit*] i. e. certo pretiô deferendum suscepit. Cic. de Divinat. *Qui columnam illam de Cotta & Torquato conduxerat faciendam.*

5. *Cyclops & archipirata*] Præcedit *homo verecundissimus* de h. ipso *Cyclope*, nimirum *Lyca.* Ergo alterutrum ironicè dictum: puto hoc, *Cyclops.* accedit *Tryphæna uxor voluptaria.* Confer tamen quæ infrà de *Lycurgo.*

6. *archipirata*] Archipiratæ cujusdam mentio extat in fragmento Diarii antiquissimi, anni nempe P. R. C.

Digitized by Google

chipirata, [1] cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formosissima, quæ voluptatis causa huc atque illuc vectatur. † Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: ‡ simulque raptim causas odiorum, & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confusus ille, & consilii egens jubet quemque suam sententiam proponere: &, † Fingite, inquit, nos [2] antrum Cyclopis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, [3] nisi naufragium ponimus, [4] & omni nos periculo liberamus. ‡ Imo, inquit Giton, persuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine præmio scilicet; & affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrumis, & vultus confusione obumbrare, ut misericordia permotus gubernator indulgeat tibi. † Negavit hoc Eumolpus, fieri posse; ‡ quia magna, inquit, navigia portibus se gravatim insinuant; nec tam cito fratrem defeciſſe

† *Giton.* ‡ *Eucolpius.* † *Eumolpus.* ‡ *Giton.*
† *Eucolpius.* ‡ *Eumolpus.*

pxxcv, pridie Kal. Aprileis: DEMIPHON ARCHIPIRATA. CAPTUS A. C. N. LICINIO. NERVA. LEGATO. IN. CRUCEM. ACTUS. S. A. Gabbema.

1. *cui vecturam debemus*] Leg. *invidemus*. Omnino ex sententia: Lapsus facilis: *vecturam debemus*. Barth. Vix persuadet. *Vecturam debemus*, sive pro vectione, sive pro mercede accipias, commodè positum.

2. *antrum Cyclopis intrasse*] Sidon. l. 7 Ep. 14. *Ut specum Polyphemi hospes exhorruit.* Vide Hyginum ex Homero c. 125. Savaro Not. ad Sidon. *Erhardus*. De antro ejusdem Virgil.

Nam qualis, quantusque cava Polyphemus in antro.

Lepidissima autem narratio est Magii lib. 1, c. 4, ubi de gigantum proceritate differit. Is ex Bocatio lib. 4 Geneal. id refert. Bocatius sua ætate rusticos quosdam in Sicilia, non procul à Drepano fodientes, maximum adinvenisse antrum scribit, quo sedens esset gigantis cadaver, quod lævâ contum, cujusvis navis malò majorem teneret. Quo in cineres, ut vetustissimis cadaveribus usuvenit, soluto, plumbum quod conto inerat, plusquam mille & quinquaginta libras excessisse: dentes libras novenas: cranii verò partes multos frumenti modios excepisse. Atque idem Bocat. facta supputatione, gigantis illius proceritatem ultra ducentos cubitos processisse, unde Polyphemum fuisse creditum sit. *Anonymus.*

3. *nisi naufragium ponimus*] i. e. nisi naufragium futurum statuamus. An verò *ponimus* pro statuimus? Faceret huc Scriverius MS. *ponimus* explanans *decernimus nobis.*

4. *& omni nos periculo liberamus*] F. *& periculo, omni nos periculo* liberamus. Vel, *& uno periculo om. nos periculo lib.* Anonymus MS.

1. *Vides*,

Digitized by Google

ciſſe, veriſimile erit. Accedit his, quod forſitan Lycas officii cauſa viſere languentem deſiderabit.' Vides, quam valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti poſſe curſu deflecti, & Lycam non utique circumiturum ægrorum cubilia; quomodo poſſumus egredi nave, ut non conſpiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis. & [2] quis non dare manum languentibus volet? Nudis. Et quid erit aliud, quam ſeipſos proſcribere? † Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapſi deſcendimus in ſcapham, præciſoque vinculo, reliqua Fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arceſſo. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus ſum, ſi nos deſcendentes adjuverit caſus. ‡ Non imprudens conſilium, inquit Eumolpus, ſi aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Vtique gubernator, qui [3] pervigil nocte ſiderum quoque motus

† *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.*

1. *Vides, quam — accedere*] Leg. *Vide ſis, quàm valde nobis expediat, ultro ad dominum fugientes accedere.* Senſu commodiſſimo: Tute cogita, quàm expediat, qui dominum fugiamus, ultro ſe ei reſtituere: quod faceremus, ſi tuo conſilio uteremur. non alia mens Petronii fuit, niſi rectum eſt *accire* pro *accedere*. Anonymus MS.

2. *quis non dare manum languentibus volet*] Notavi hunc morem in hoc ſolo lectum, ut languentibus darent manum, præſertim capite opertis. an forte legendum, *quis non adire manum l. vo.* Quomodo Plautus ſcil. officii causâ & humanitatis communis teſtandæ? Piccartus Pericul. Critic. c. 17. *Ge. Erhardus.*

3. *pervigil. nocte ſiderum quoque motus cuſtodit*] Noctu ex ſiderum motu navigationem dirigebant antiqui. Aſt interdiu? quum pyxidis nauticæ uſum non habuerint priſci. Id nos apertè docuit Leontius mechanicus in conſtructione Aretejæ Sphæræ: Καὶ γὰρ, κὴ ὁι πλανῆτες ἐν ἀλῷ μεγίστοις ὀργάνοις, κὴ αἰκελέσιν, ἀλλὰ ἀφ' ὑψηλῆς αὐτοῦ θεωρίας, κὴ μάλιστα ἐπὶ πλοῦ τὸ ἀστρον ὑπὸν ὑμῶν ἀφορμὴν ὠφελιμον ποιεῖν (*Navigatur non ope mechanicorum inſtrumentorum, & examuſim, ſed ad nudum ſuperiorum adſpectum; maximè verò ad poſitionem aſtrorum horas metiuntur*). Didici ex Apollonio navigationem veteres interdiu è ſolis curſu moderari conſueviſſe: ſic inquit Argon. I, v. CV.

— Εὐθλὸς δ' ἀνίμοιο θυέλλας
Καὶ πλόον ἠλίῳτε, κὴ ἀστέρα τιτραίνεσθαι.
(*— Bonus obſervare procellas,*
Et Phœbo curſum pelago ſtellisque notare).

Vbi Scholiaſtes: Ἀγαθὸς μὲν κὴ ἡμέρας τὴν ἡλίου, νυκτὸς δὲ ἐκ τῶν ἀστέρων τὸν καιρὸν τῆ πλῆ τιτραίνεσθαι (*Bonus interdiu quidem ſole, noctu verò ad aliquod aſtrorum commodum navigationis*

motus cuſtodit. Et utcumque imponi vel dormienti poſſet, ſi per aliam partem navis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipſa gubernacula dilabendum eſt, à quorum regione funis deſcendit, qui ſcaphæ cuſtodiam tenet. Præterea illud miror, Encolpi, tibi non ſuccurriſſe, [1] unum nautam ſtationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in ſcapha, nec poſſe inde [2] cuſtodem, niſi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri poſſit, interrogate audaciam veſtram. [3] Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuſo periculum, quod ſalutis ſpem oſtendit. Nam ſine cauſſa quidem [4] ſpiritum [5] tamquam rem vacuam impendere, nec vos quidem

tionis proſpicere). Ideo ergo quum cœlum nubilum erat: minimè ubi verſarentur ſciebant, ſed per vaſtum pelagus errabundi vagabantur. Planè id oſtendit Virg. l. III. operis divini:

Tres adeò incertos cæca caligine ſoles
Erramus pelago, totidem ſine ſidere noctes. I. A. Gonſalius.

1. *unum nautam ſtationis perpetuæ*] Dividebantur vigiliæ non minori cura in navibus, atque in urbibus & militia. quod & ex legibus navalibus Rhodiorum intelligitur, in quibus *præfecti vigilum* mentio fit, quem βιγλιῶν φρουρὸν vocant. Vnde & ἡμεροβίγλιον *(vigilia diurna)* apud Curopalatam, ἀπὸ τῆς βίγλης (ex Latio, *à vigilia*) qui ejus ſeculi mos erat, ducto vocabulo. Vocabantur hujuſmodi vigiles νυκτοφύλακες *noctiani* ab antiquis. Hi verò qui in navibus excubabant, etiam ναυφύλακες & diætarii Vlpiano L. 1 § 3 D. Naut. caup. ſtab. Paulo l. 3 tit. 7 Sent. *Zetarii* (quomodo *zabulon* pro *diabolon*) vocantur, nimirum à *diæta*, quæ erat cuſtodum non ſolùm in navibus, verùm & domibus. *Ge. Erhardus.*

2. *cuſtodem*] Excubiæ & cuſtodes in veſtibulis fuere. Virgil. lib. IX Buten fidum ad limina *cuſtodem* adpellat. Idem lib. VI.

Tiſiphoneque ſedens, palla ſuccincta cruentâ,
Veſtibulum inſomnis ſervat noctesque dieſque. Idem lib. VI.
— — Cernis cuſtodia qualis
Veſtibulâ ſedeat

Apul. lib. de Mund. *Ante fores, ſtipatoreſque regalium latcrum, tutela pervigili, cuſtodiam per vices ſortium ſuſtinebant. Erant inter eos diviſa officia in comitatu regio armigeri quidam, at extrinſecus ſinguli cuſtodes locorum erant, & janitores & atrienſes.* Et hinc nautam ſtationarium in ſcapha, cuſtodem adpellat Petronius. Fuit enim ſcapha veſtibulum navis. Hinc Diphilus apud Athenæum ſcriptum reliquit.

Αὐλὴς φύλαξ δ' ἐστὶν οὐχ ἁμῶς δοκεῖ
Ἡ φυγάδων, ἢ ναυτῶν, ἢ μεσιτεύειν.

(Servire atrio, videtur mihi, vel exſulis, Cumque fame colluctantis, vel maſtigia). Laur. Pignorius.

3. *Nam quod ad meum quidem comitatum attinet*] Id eſt, ad me, qui in veſtro ſum comitatu. *Comitatus* pro ſocietate. *Erhardus.*

4. *ſpiritum impendere*] Vitam amittere. *Gloſſ. Petron.*

5. *tamquam rem vacuam*] pro, vilem & inutilem. *Erhard.*

Digitized by Google

quidem exiſtimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego [1] vos in duas jam pelles conjiciam, vinctoſque loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo, apertis ſcilicet aliquatenus labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte ſervos pœnam graviorem timentes [2] præcipitaſſe ſe in mare: deinde quum ventum fuerit in portum, ſine ulla ſuſpicione pro ſarcinis vos efferam. † Ita vero, inquam ego, tamquam ſolidos adligaturus, quibus non ſoleat [3] venter injuriam facere; an tamquam eos, qui ſternutare non ſoleamus, nec ſtertere? an quia hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit? Sed finge una die vinctos poſſe durare: quid ergo ſi diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas, quid facturi ſumus? veſtes quoque diutius vinctas ruga conſumit, & [4] cartæ adligatæ mutant figuram. Iuvenes adhuc laborum expertes, [5] ſtatuarum ritu patiemur pannos & [6] vincula? Adhuc aliud aliquod iter

† *Euclpius.*

1. *vos in duas pelles conjiciam*] De hoc genere pellium Paulus l. 5 D. de Supellect. leg. Cujac. Obſerv. l. 10, cap. 12. Sic Perſ. Satyr. 5 *pellem* dicit pro mantica & involucro veſtis, ſupellectilis aliorumque utenſilium & ſarcinarum. Turneb. Adverſar. l. 14, cap. 3. *Ge. Erhardus.*

2. *præcipitaſſe ſe in mare*] Forſan, *præcipitaſſe in mare.* Anonymus MS.

3. *v. injuriam facere*] emiſſione ſtridula. *Gloſſ. Petron.*

4. *carta adligata*] Etiam hic antiquitatis nota, *carta* pro charta, ut *Caron* antiquè pro Charon, in quibus *h* in medio abjicitur. *Voſſius.* Chartæ & ſchedulæ alligatæ ſarcinis erant, quæ indicarent cujus eſſent. *Erhardus.*

5. *ſtatuarum ritu patiemur pannos & vincula*] Velaminibus & pannis ſimulacra induta. Lactant. lib. 11, c. 1v. *His peplos & indumenta pretioſa, quibus uſus velaminis nullus eſt.* Comment. ad Iuven. Satyr. x. *Tunicam Jovis togam palmatam dixit auro confectam.* Hinc in *Firmic.* Aſtron. lib. 111, c. x11. *Prophetæ & veſtitores divinorum ſimulacrorum.* Verum quod Artemidorus lib. 1v. ὁ τὸ μαγνησίαι δέξας χαλκῷ ἱμάτια ἐξελεῖ ταῦ, ὡς τῶν ἀνιμήτων· διὰ γὰρ τοῦτο τὰ ἐξελεγχόμενα ἀνιμήτα οἷα τοῖς ἀγάλμασι ἐξελήλυθεν (*Qui in Magneſia cenſens ænea induere veſtimenta, erectus mortuus eſt; quippe quibus circumdabatur immobilia erant, prout ambiuntur ſimulacra).* Quia ſæpe aurea, aut argentea, vel ærea auro inducta hæc amicula. Lactant. *Cum Jovi Olympio aureum amiculum detraxiſſet, lanium juſſit imponi.* Iuven. Sat. x1.

--- Nullo violatus Iuppiter auro.

Interp. *cum necdum auro tectus eſſet, ſed tota fictilis Jovis compago.* Io. à Wouweren.

6. *vincula? Adhuc aliud aliquod iter ſalutis quærendum eſt*] Gabbem. & Freilon. ed. *v. A. aliud quod i. ſ. q. e.* Tor-

naſ

iter ſalutis quærendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus tamquam literarum ſtudioſus utique atramentum habet. [1] Hoc ergo remedio mutemus colores [2] à capillis uſque ad ungues. Ita [3] tamquam ſervi Æthiopes, & præſto tibi erimus ſine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis. † Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Iudæi videamur: & [4] pertunde aures, ut imitemur Arabes, &

† *Giton.* [1] increnæſ. *vincula.* * * (defectûs) *Aliud*(al, *Adhuc*) *aliquod i. ſ.* Wouweren, reliqui: *v. Adhuc aliquod i.* Barthius: Leg. *Adhuc aliud aliquod.* Vetus ſcriptura: *Adhuc aliquod.*

1. *Hoc ergo remedio*] Quid? ſi deleamus, *remedio*: & ſcribamus, *hoc e.m.c. à c. hôc*, ſc. *atramento.* Anonym. MS.

2. *à capillis uſque ad ungues*] Locutio proverbialis, qua ſignificatur corpus totum, ab extremis minutiſſimiſque ejus partibus. Cic. pro Roſcio: *Nonne ab imis unguibus uſque ad verticem ſummum, ex fraude, fallaciis, mendaciis totus conſtare videtur?* Horat. lib. II Ep. II.

— Talos à vertice pulcer ad imos.

Ammian. l. XXV, de Iuliano: *Ab ipſo capite uſque ad unguium ſummitatem lineamentorum recta compago.* Plaut. *Contempla Epidice, uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima.* Apul. Mileſ. III. *Ab imis unguibus ſeſe totum adusque ſummos capillos perlinit.* Si, Abb. Gabbema.

3. *tamquam ſervi Æthiopes, & præſto tibi erimus ſine* &c.] Frellon. & Lotich. *tamquam - erimus in torment.* Erhardus: Leg. *Erimus in tormentorum injuria hilares.* Confundit Æthiopas, qui Melanoſyri cum Cappadocibus, qui Leucoſyri: de quibus Interpres Perſii Satyr. 6. *Cappadoces dicebantur habere naturale ſtudium ad falſa teſtimonia proferenda: qui nutriti in tormentis à pueritia, equuleum ſibi facere dicuntur, ut in eo ſe invicem torqueant, & cum in pœna perdurarent, ad falſa teſtimonia ſe bene verſandarent.* Meurſ. Animadv. miſcell. l. 3, 7. Gabbema: De nigrore Æthiopum nota ſatis res eſt. Scitum eſt illud Hebræorum dicterium: עשורה קבין שיחרה ירדו לעולם ט נטלו נשים וכו׳ : עשורה קבין שחורה לעולם ט נטל כושן ואחד כל העולם כולו. hoc eſt, *Decem cabi* (menſuræ Hebraicæ nomen) *garrulitatis deſcenderunt in mundum, novem acceperunt mulieres* &c. *Decem cabi nigroris deſcenderunt in mundum, novem abſtulit Cuſchan (ſive Æthiopia) & unum reliquus mundus.*

4. *pertunde aures, ut imitemur Arabes*] Familiare hoc Iudæis, Pœnis, aliis, qui Romanis barbari. Vnde Plaut. Pœnul. *Incedunt cum annulatis auribus.* Iuven. Satyr. I, verſ. CIII.

— quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestra,
Arguerint. — Dion Caſſius lib. XXCIIX, de Macrino Mauro. *Lybibus* tribuit Macrob. lib. VII, c. II. *Lydis* Xenophon, Anabaſ. lib. III. Romanis hunc morem in uſu quoque fuiſſe, probari poſſe videtur ex Tertull. cap. IV de Pall. *An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus innocens infantia, & mali ſecularis ignara, crucietur, ut poſtea de auriums cicatricibus & cavernis pretioſa grana dependeant gravia, & ſi non ſuo pondere, mercium qualitate.* Cyprian. d. Hab. virg. *Auribus perforatis rubri maris pretioſiſſima grana ſuſpendere.* Hieron. lib. I Ep. VII ad

[1] increta facies, ut ſuos Gallia cives putet: tamquam hic ſolus color figuram poſſit pervertere, & non multa una oportet conſentiant, & non natione mendacium conſtet. Puta infectam medicamine faciem diutiùs durare poſſe: finge nec aquæ aſperginem impoſituram aliquam corpori maculam, nec veſtem atramento adhæſuram, quod frequenter etiam non accerſito ferrumine infigitur: age, [2] numquid & labra poſſumus tumore teterrimo implere? [3] numquid & crines calamiſtro convertere? numquid & frontes cicatricibus ſcindere? [4] numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? [5] numquid barbam peregrina ratione

VII ad Læt. de Inſt. fil. *Aurem quoque foratu effeminatus.* Arnob. l. II, *laminas pertunderent auribus.* S. A. Gabbema.

1. *increta facies, ut ſuos Gallia cives putet*] Increcare, cretâ illinere. *Gloſſ. Petron.* Ammian. lib. XV. *Candidi penè Galli ſunt omnes.* Encher. Epiſc. Lugd. lib. II, c. IV de Gent. *Galli à candore corporis primùm Galatæ appellati ſunt.* De iiſdem Liv. lib. XXXVIII. *Sunt fuſa & candida corpora, ut qua nunquam niſi in pugna nudentur.* Iſidor. Orig. *Nonnulla etiam gentes non ſolùm veſtibus, ſed & in veſtibus aliqua ſibi propria vendicant. Circumcidunt Judæi præputia, pertundunt aures Arabes, Mauros habet tetra nox corporis.* Quæ Petronius hîc dicit de Gallis, non ad increcationem faciei, ſed potiùs cum Pithœo nativum Gallorum candorem, &, ut Virgilius ait, *lactea colla*, referendum cenſeo: ſicut & *Gallices vultus*, apud Tertull. l. de veland. Virgin. *Gabbema.*

2. *numquid labra poſſumus tumore teterrimo implere?* &c.] Auctor Moreti:

Aſra genus, totâ patriam teſtante figurâ.
Torta comam, labrique tumens, & fuſca colore,
Pectora lata, &c. Gabbema.

3. *numquid & crines calamiſtro convertere*] *Calamiſtrum*, hinc dictum, ut inquit Varro lib. IV L. L. quòd eo calefacto *in cinere capillus ornatur.* Aut, ut ſcribit Servius, *acus eſt major, quæ calefacta & fronti adhibita torquet capillos.* Hinc *calamiſtrata cœma*, Cicer. pro Sext. *calamiſtratus ſaltator*, eidem in Orat. poſt red. *calamiſtratus puer*, Hieronymo ad Demetriad. & Apul. lib. II Mileſ. qui autem hujuſce rei erant opifices *cinerarii* dicti Varroni lib. IV L. L. & Catull. Ep. LVI. & *ciniſiones* Plaut. Aulul. *Io. Weitzius.*

4. *numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere*] Poplites divaricatos, cruráque lunæ dividuæ in morem, ſic veluti in cornua extrorſum ſinuata intellige, infrà coëuntibus talis: vitium Æthiopum genti proprium. qui maximam ferè partem diverſas, ſeu diſplicatas habent ſuras, pravis & vitioſis talis ſubnixi, quò fit, ut cancros, ſive etiam lacertos in inceſſu imitari videantur. cujuſmodi genus hominum *valgos* Plauto indigitatos reperimus. *Douſa P. numquid?* Epanaphora, & elegantiſſima mimoſis inepiarum ac garrulitatis puerilis, ſexies repetitò *numquid?*

5. *numquid barbam peregrina ratione f.*] Sic Frellon. atque Lotich. *n. b. peregrinatione f.* Gabbem. Wouweren. R. Herm. Tornæſius: *n. barbam* (al. *barbata*) *peregrinatione* (al. *peregrina ratione*)

Digitized by Google

tione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. † Audite quid dementi succurrerit. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus. ‡ Nec istud dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Imo potius facite quod jubeo: Mercenarius meus, ut ex novacula comperistis, tonsor est: [1] hic continuo radat utriusque non solum capita, [2] sed etiam supercilia. sequar ego, [3] frontes notans inscriptione sollerti, ut videamini stigmate esse puncti. Ita eædem literæ, & suspicionem declinabunt quærentium, & vultus umbra supplicii teget. † Non est dilata fallacia, sed ad latus navigii furtim processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori præbuimus. Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & [4] notum fugitivorum epigramma per

† *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.*

tione) f. ibi Dousa MS. L. *n. & barbam.*

1. *hic continuo radat*] Varii antiquis erant depilandi modi. Tres districho uno comprehendit Martial. lib. VIII Epigr. LXXXVII.

Pars maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa est,
Pars vulsa est; unum quis putet esse caput.

Forfice ergo, sive forficulâ *tondebant, novaculâ radebant, volsellis* verò, aut *medicamentis vellebant.* Præterea forficulis *per pectinem* attondebant, *strictim* novaculâ. *I. A. Gonsalius.*

2. *sed etiam supercilia*] Capitis rasura servis omnibus semper fuit communis. At superciliorum, tantùm servi nequam, seditiosi, fugitivi. Inde & mores C. Fannii Chæreæ conligit eleganter Cic. pro Roscio comœd. *Nonne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum (si quam conjecturam adsert hominibus tacita corporis figura) ex fraude fallaciis, mendaciis constare totus videtur? qui idcirco capite, & supercilio semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur.* Idem.

3. *frontes notans inscriptione sollerti*] Hinc dicebantur *Inscripti*, Mart. lib. VIII Epigr. LXV; & *literati*: Plaut. in Cas. & *fronte notati*, Mart. lib. III Epigr. XXI. sic Seneca lib. III de Ira. De *notis* Ulpianus intelligendus *in l.* I § *Tamdiu.* ff. *de Fugitivis. Custodiuntur autem tamdiu, quamdiu ad Præfectum vigilum, vel ad Præsidem deducantur, eorumque nomina & notæ, & cujus se quis esse dicat, ad Magistratus deferantur, ut facilius agnosci ac percipi fugitivi possint. Notæ* autem verbò etiam cicatrices continentur. Illa ultima verba sic accipienda sunt: aliquando domini irati non compungebant notis servorum frontes, sed deformabant cicatricibus. Patet hoc ex Ulpian. *l. locum* ff. *de Vsufr.* & Petronio. *Laur. Ramirez.*

4. *notum fugitivorum epigramma*] Servos retractos à fuga stigmatibus notabant. Locus inustionis frons fuit, ut monstrat Lucianus Revivi-

scens.

Digitized by Google

per totam faciem liberali manu duxit. Vnus forte [1] ex vectoribus, qui adclinatus lateri navis exonerabat ſtomachum nauſea gravem, notavit ſibi ad Lunam tonſorem intempeſtivo inhærentem miniſterio, exſecratuſque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus eſt. Nos diſſimulata nauſeantis [2] devotione, ad ordinem triſtitiæ redimus, ſilentioque compoſito, reliquas noctis horas male ſoporati conſumpſimus. * *

† Videbatur mihi [3] ſecundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quem quæris, ſcito à me in navem tuam eſſe perductum. ‡ Exhorruit Tryphæna: &, † Putes, inquit, una nos dormiiſſe: nam [4] & mihi ſimulacrum Neptuni, quod Bajis ter ſtylo notaveram, videbatur

† *Lycas.* ‡ *Encolpius.* † *Tryphæna.*

ſcens. At quænam hæ notæ? Fuerunt qui ſtatuerent φ, & F. Arbitror inſcriptionem fugitivorum fuiſſe conceptam illis verbis, quæ in earundem collaria, & æreas lamellas inciſa Romæ vidi. Cum enim Conſtant. Aug. *l. ij C. Th. de Pœnis*, ad normam ejus humanitatis, quam profitebatur, vetuiſſet in facie noxiorum ſcribi, quòd dedeceret faciem maculari, quæ ad ſimilitudinem pulchritudinis cœleſtis eſſet figurata, non defuerunt lenes domini, qui obſequerentur, & frontis contumeliam in ea quæ diximus transferrent. Collaria enim fuiſſe aptata fugitivis, teſtatur Lucilius apud Nonium lib. XXIX.

Cum manicis, catulo, collarique aut fugitivum

Deportem. — Collare vidi Romæ cum hac inſcriptione: TENE. ME. QUIA. FUGI. ET. REVOCA. ME. DOMINO. MEO. BONIFACIO. LIMARIO. A Ω X. *Laur. Pignorius.*

1. *ex vectoribus*] *Vectores*, qui navi vehuntur, ut & infrà, *cùm omnis vector nihil prius quærat, quàm cujus ſe diligentia credat.* & iterum, *unus alterque infirmiſſimus vector.* Ge. Erhardus.

2. *devotione*] Dirarum imprecatione. Quod præcedit *nauſeantis*, eſt vomentis. *nauſeo*, vomitu infeſtor.

3. *Videbatur mihi ſecundum quietem Priapus dicere*] Quinque ſomniorum genera Macrob. deſignat, lib. I de Somn. Scip. c. III. Iſthæc Lycæ & Tryphænæ ſomnia *ad tertium genus*, quod χρηματιστικὸν illi vocat, id eſt, *oraculum*, debent referri. Sic de eo inquit ipſe Macrobius: *Eſt oraculum quidem, quum in ſomnis parens, vel alia ſancta gravisque perſona, ſeu ſacerdos, vel etiam Deus, apertè eventurum quid, aut non eventurum, faciendum, vitandumve denuntiat.* Eumolpus autem *ad quartum genus* trahere nitebatur, quod ἐνύπνιον, ſive *inſomnium* nuncupatur. *Io. Ant. Gonſalius.*

4. *& mihi ſimulacrum Neptuni, quod Bajis ter ſtylo notaveram*] Neptuno, vocater ait Arbiter, nuncupaſſe Tryphænam, eáque ejus in ſimulacro, more antiquo exaraſſe. Præterea difficili in mari,

batur dicere, in navi Lycæ Gitona invenies. ‡ Hinc ſcies, inquit Eumolpus, [1] Epicurum hominem eſſe divinum, qui ejuſmodi ludibria facetiſſima ratione condemnat.

[2] *Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus umbris,*
Non [3] *delubra Deûm, nec ab æthere numina mittunt;*
Sed ſibi quiſque facit. Nam quum proſtrata ſopore
Vrget membra quies, & mens ſine pondere ludit:
Quicquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miſerandas ſævit in urbes;
Tela videt, verſaſque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuſo ſanguine campos.
Qui cauſas orare ſolent; legeſque forumque,
Et pavido cernunt incluſum corde tribunal.
Condit avarus opes, defoſſumque invenit aurum.
Venator ſaltus canibus quatit. Eripit undis,
Aut premit everſam peritturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. [4] *Dat adultera munus.*
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.

‡ *Eumolpus.*

In no-

mari, ſi adverſa tempeſtate jactarentur, ibi haud rarò vota itidem Neptuno nuncupabant antiqui, ſoluturi quum in portum adpuliſſent. Diſerti tum indicat vetus Atæ inſcriptio Capuæ in Campania inventæ, cujus iſthæc verba adhuc legi poſſunt: NEPTVNO. SACRVM. Tres lineæ hîc ſtudio eraſæ ſunt. VOTVM. IN. SICVLO. FRETO. SVSCEPTVM SOLVIT. Hoc eſt, inter Scyllam, &c. Charybdin, quod deorum ſtatuis cetera inlitis voti ſponſiones exarârint veteres, vulgò notum eſt. ut & ſtili cuſpide ſolitum in ceratis ſcribi *I. A. Gonſalius.*

1. *Epicurum hominem divinum*] Tertull. de Anima, cap. 46. *Vana in totum ſomnia Epicurus judicavit, liberans à negotiis divinitatem.* Vide Lucian. Pſeudom. *Io. à Wowveren.*

2. *Somnia*] Et hi verſus in cod. Tragur. non leguntur. F. quòd de materia trita & vulgò nota ſe excerpenti non probarint. Gabbema: *ſomnia quæ m. ludunt.* Planè cum his congruit Claud. præf. in l. III de Rapt. Proſerp.

3. *delubra Deum*] illuc incubationes & excubationes templorum pertinent. Soliti enim erant veteres captandis rerum eventibus ſomnia quærere excubantes in delubris idolorum. *Ga. Barthius.*

4. *Dat adultera munus*] Supra: *Et qui ſollicitæ nuptæ, ad præmia peccat.* De pœnis mœchis irrogatis creberrima apud Scriptores mentio. Ideo ergo nuptæ mulieres emebant futuitiones; ſive, ut Martialis ſoquitur, *numerabant*: nimirum ut præmiorum ſpe,

Digitized by Google

In noctis ſpatio miſerorum vulnera durant.

† Cæterum Lycas ut [1] Tryphænæ ſomnium expiavit, ‡ Quis, inquit, prohibet navigium ſcrutari, ne videamur divinæ mentis opera damnare? †Is,qui nocte miſerorum furtum deprehenderat, Æſius nomine, ſubito proclamat, ‡ Ergo illi, qui ſunt, qui nocte ad Lunam radebantur? peſſimo, me-Dius-Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium, in nave [2] neque ungues, [3] neque capillos deponere, niſi quum pelago ventus iraſcitur. † Excanduit Lycas hoc ſermone turbatus; & ‡ Itane, inquit, capillos aliquis in nave præcîdit, & hoc nocte intempeſta? attrahite ocius nocentes in medium, ut ſciam quorum capitibus debeat navigium luſtrari. † Ego, inquit Eumolpus, hoc juſſi; nec non eodem futurus

† *Eucelpius.* ‡ *Lycas.* † *Eucelpius.* ‡ *Æſius.*
† *Eucelpius.* ‡ *Lycas.* † *Eumolpus.*

ſpe, ubi voluptas defuiſſet, adulteri deliniti imminentia, ſupplicia contemnerent. *S. A. Gabbema.*

1. *Tryphanæ ſomnium expiavit*] Id fiebat adſperſione vini aut aquæ lymphatæ. *Gloſſ. Petron. ex Erhardo.* Narraſſe aëri ſomnia docet Euripid. Iphig. & Taur. *Id. Erhardus.* Perſ. Satyr. 2.

— *& noctem flumine purgas.*

Propert. l. 4. *ſæpe illa*

— *ſibi tingendas dixit in amne comas.*

Sanè quævis ſcelera aquâ expiabant, aut toti immerſi, aut caput, manuſve abluebant. *Wouwerus.* Varia ſuperſtitio expiandi ſomnia: *rem divinam faciebant.* Tibull. lib. I El. v: *aquâ lavabant.* Perſ. Satyr. II. Vid. Mart. lib. VII Epigr. LIII; Caſaub. Comment. ad Theoph. Chav. περὶ δεισιδαιμ. (*De ſuperſtitioſo damonum deorumve metu.*) Gabbema.

2. *neque ungues, neque capillos deponere*] Obſervatum à curioſis rerum naturâlium in mari per naufragium jactatis & ſi evadant, ungues à digitis recedere & extremitates tabeſcere. Vnde Propert. lib. III El. v.

Huic ſluctus vivo radicitus abſtulit ungues.

Cauſam reddunt falſuginem maris; quò pertinet, quòd Solinus obſervat, cùm ſaliores eſcas intemperanter edat gravida unguiculis carere partum. Cæterùm cùm illud videret ſuperſtitioſa antiquitas, duplicem indè religioſum ritum effinxit: nam & in ſummo periculo conſtituti naufragii, ungues præſcindebant, & capillos præſecabant, inque mare abjiciebant, velut hoc damno corporis iratum mare placaturi. Scaliger ad Propert. lib. 4. Erhardus. Gabbema.

3. *neque capillos deponere, niſi cum pelago ventus iraſcitur*] Artemidorus lib. I, c. [illegible] adfirmat, *Raſuræ ſomnium portendere, nautis quidem naufragium: agrotis verò extremum vitæ diſcrimen:* idque hanc ob cauſſam, *quòd naufragi & à diuturno morbo ſe recolligentes radi conſueverint, eò periculi magnitudinem alii teſtatam facientes.* Raſos autem naufragos fuiſſe indicat Iuven. Sat. XII.

Tum ſtagnante ſinu gaudent ibi vertice raſo,
Garrula ſecuri narrare pericula nauta.

Et Nonius: *Qui liberi fiebant, ea cauſſâ calvi erant, quò tempeſtatem ſervitutis*

Digitized by Google

turus navigio, auſpicium mihi feci; quia [1] nocentes horridos longoſque habebant capillos, ne viderer de nave carcerem facere, juſſi ſqualorem damnatis auferri: ſimul ut notæ quoque literarum, non adumbratæ comarum præſidio, totæ ad oculos legentium accederent. Inter cætera [2] apud communem amicam conſumpſerunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentiſque perfuſos. Ad ſummam, adhuc patrimonii mei reliquias olent. ‡ Itaque [3] ut Tutela navis expiaretur, placuit [4] quadragenas utriſque plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, temtantque viliſſimo ſanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas [5] Spartana nobilitate concoxi: Cæterum

‡ *Euclpius.*

videbantur effugere, ſicut naufragiô liberati ſolent. Ioa. Kirchmannus.

1. *nocentes horridos longoſque habebant capillos*] Rei capillum barbamque ſummittebant Cic. IV in Verr. Liv. lib. II, decad. II: & lib. IV, decad. V: Valer. lib. I, c. VII: & lib. VI, c. IV: Plin. lib. VII Ep. XXVII. Tertull. de Anima: *totum caput reatu vovere*, eſt comam reorum promittere. Fortunatus de ſancto Martino lib. IV.

— Et longa cathena reorum,
Accreſcente coma. — Vt ſcilicet

hoc habitu ſuffragatores conciliarent, inimicos permulcerent, judices temperarent. Siſenna Hiſtor. lib. III. *Cùm complures menſes barba immiſsâ, intonſo capillô, lugubri veſtitu, vicatim flens unà cum liberis circumiret.* Plut. rer. Rom. c. XIV: Oroſius lib. V, c. XVII. *Ioa. Savaro.*

2. *apud communem amicam conſumpſerunt pecuniam meam*] *Communis* quæ ſit *amica*, docet Mart. lib. XI Epigr. IXXXII. Alfenus *l. xvj ff. de Serv. corrupt. Dominus ſervum diſpenſatorem manumiſit, poſtea rationes ab eo accepit; & cùm de eis non conſtaret, comperit apud quamdam mulierculam pecuniam eum conſumpſiſſe.* Martial. lib. V Ep. XLIII *S. A. Gabbema.*

3. *ut Tutela navis expiaretur*] Navium proris effigiata aut picta deorum, quibus ſe mancipabant, ſigna impoſita, idque *Tutela* Latinis. Gloſſ. *Tutela προρίσημον τῶν πλοίων, (inſigne navis).* rectè. Nam & navigio nomen imponebat. Lucian. Navig. *πλοῖον ἐπώνυμον τῆς νεὼς ἦσαν, πλοῖον Ἶσιν, (navem habens cui nomen ab Iſide).* Statius Theb. VIII.

— Solus ſtat puppe magiſter
Pervigil, inſcriptâque Deus qui navigat alnô.

Lucatius: *Tutelam navis intelligimus cum gubernatore navigare. Habent enim picta præſules, quorum nominibus nuncupantur & naves.* Perſius Sat. VI.

— Iacet ipſe in litore, & unà
Ingentes de puppe Dei — Gloſſ. *navium tutelam dicit, quam in puppibus habent vel pingunt.* Io. à Wouweren.

4. *quadragenas utriſque plagas imponi*] Vtpote ſervis. nam verbera, *pœna* ſunt *ſerviles* Petron. Bongarſ. Not. in Iuſt. lib. I. *Quadragenas*, inquit: nec enim olim arbitrio carnificis, ſicut hodie fit, flagellabantur condemnati ad flagra aut fuſtes. *Ge. Erhardus.*

5. *Spartana nobilitate concoxi*] Cic. l. II Tuſcul. *Sparta pueri verò ad aram ſic verberibus accipiuntur, ut multis è viſceribus*

Digitized by Google

Cæterum Giton semel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphænæ aures notissima voce repleret. Non solum ergo turbata est, sed ancillæ quoque omnes familiari sono inductæ ad vapulantem decurrunt. Iam Giton mirabili forma exarmaverat nautas, cœperatque etiam sine voce sævientes rogare, quum ancillæ pariter proclamant; † Giton est, Giton, inhibete crudelissimas manus; Giton est, Domina succurre. ‡ Deflectit aures Tryphæna jam [1] sua sponte credentes, raptimque ad puerum devolat. Lycas, qui me optime noverat, tamquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam consideravit, sed continuo ad inguina mea luminibus deflexis, [2] movit officiosam manum: &, † Salve, inquit, Encolpi. ‡ Miretur nunc aliquis, Vlyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem invenisse originis indicem, quum homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam docte pervenerit. Tryphæna lacrumas effudit, decepta supplicio: vera enim stigmata credebat captivorum frontibus impressa, sciscitarique submissius cœpit, [3] Quod ergastulum intercepisset errantes?

† *Ancilla.* ‡ *Encolpius.* † *Lycas.* ‡ *Encolpius.*

scribus sanguis exeat: nonnumquam etiam, ut quum ibi essem, audiebam, ad necem; quorum non modo nemo exclamavit unquam, sed ne ingemuit quidem. Iterum Tusc. v. *Pueri Spartiatæ non ingemiscunt, verberum dolore laniati.* Tertull. ad Martial. c. IV. *Nam qua hodie apud Lacedæmonas sollemnitas est maxima, Διαμαστίγωσις, id est, flagellatio, non latet. In quo sacro ante aram nobiles adolescentes flagellis adfliguntur.* Illius sacri sollemnitatem apud Plut. habes in vit. Lycurg. cujus instituti originem ac rationem docet Philostr. lib. VI. Hinc etiam patet cur Plautus dixerit Capt. act. III, sc. I. *Laconas Plagipatidas.* Gabbema. *Spartana* igitur *nobilitate*, notatur summa patientia, & animi firmitudo, more Spartanorum, in sufferendis plagis. *Gloss. Petron.*

1. *sua sponte credentes*] Martial.

Quisnam damnet sua vota libenter.

Dousa MS.

2. *movit officiosam manum*] Interpres sit Senec. Rhet. præf. lib. IV epit. Contr. Vbi loquitur de Q. Haterio oratore eximio: *Memini illum (quum libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quod patroni concubinus fuisset) dixisse: Impudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas, in liberto officium. Res in jocos abiit: non facis mihi officium, &, multum ille, & hic in officiis versatur. ex eo impudici, & obsceni aliquandiu officiosi vocati sunt.* S. A. Gabbema.

3. *Quod ergastulum intercepisset errantes*] *Ergastulum* servorum carcerem fuisse, ubi vincti operabantur, nemo

Digitized by Google

tes? aut cujus tam crudeles manus in hoc ſupplicium [1] duraſſent? Meruiſſe quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona ſua veniſſent. Concitatus iracundia proſiliit Lycas, &, ‡ O te, inquit, feminam ſimplicem! tamquam vulnera ferro præparata literas biberint. Vtinam quidem hac ſe inſcriptione frontis [2] maculaſſent! haberemus nos extremum ſolatium. Nunc mimicis artibus petiti ſumus, & adumbrata inſcriptione deriſi. † Volebat Tryphæna miſereri, quia non totam voluptatem perdiderat: Sed Lycas memor adhuc uxoris corruptæ, contumeliarumque; quas [3] in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius vultu proclamat: ‡ Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexiſti, ô Tryphæna! nam imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium, & quid feciſſent, admonuerunt pari ſomniorum conſenſu. Ita vide ut proſit, illis ignoſci, quos ad pœnam ipſe Deus deduxit. Quod ad me adtinet, non ſum crudelis, ſed vereor ne, quod remiſero, patiar. † Tam ſuperſtitioſa oratione Tryphæna mutata negat ſe interpellare ſupplicium, imo accedere etiam juſtiſſimæ ultioni: nec ſe minus grandi vexatam

‡ *Lycas.* † *Encolpius.* ‡ *Lycas.* † *Encolpius.*

neſcit. Aſt qui quæſo *ergaſtulum intercepiſſet liberos, ingenuoſque*, quod Tryphæna ſuſpicabatur? Dicat. Sueton. in Aug. c. XXXII. *Rapti per agros viatores ſine diſcrimine liberi, ſervique, ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur.* In illa igitur & liberi immitti ſoliti, per vim tamen aut fraudem, quod etiam Lipſius vidit. *Viatores* Tranquillus adpellat, quos Petronius, *errantes*. Sic iterum in Tiberio c. VIII. *Curam ſuſtinuit repurgandorum tota Italiâ ergaſtulorum, quorum domini in invidiam venerant quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolùm viatores; ſed & quos ſacramenti metus ad hujuſmodi latebras compuliſſet.* Exceptos ita illos, credidit Tryphæna, & in ergaſtulum fuiſſe conjectos. *I. A. Gonſalius.*

1. *manus duraſſent*] deſtinatæ perſeverâſſent, inhumanæ & quaſi inſenſibiles occalluiſſent. Cæterùm, *durare* variæ ſignificationis apud Latinos. Lucret. lib. 5.

Atque opere in duro durarent membra, manuſque.

Vegetius: *corpus, membra ad laborem durare.* IC. *durare corpus in tormenta.* Stewechius ad Veget. Tacit in Auguſto: *in nullius unquam ſuorum necem duravit.* Ge. Erhardus.

2. *maculaſſent*] Variâſſent. Pflugius. *Erhardus.*

3. *in Herculis porticu*] Ergo hæc in urbe Roma patrata ab Encolpio. Romæ enim porticus Herculis. *Varior. obſerv. ex Douſa.* F. Pithœus: Fuerunt & alibi porticus Herculis templi, veluti

Digitized by Google

xatam injuria, quam Lycam, [1] cujus pudoris dignitas in concione proscripta sit. * *

† Me utpote hominem eon ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntque ut se reconciliarem aliquando amicissimis. * [2] Nisi forte putatis juvenes casu in has plagas incidisse, quum [3] omnis vector nihil prius quærat, quam cujus se diligentiæ credat. Flectite ergo mentes [4] satisfactione lenitas, & patimini liberos homines ire sine injuria, quo destinant. Sævi quoque implacabilesque domini crudelitatem suam impediunt, si quando pœnitentia fugitivos reduxit; & [5] dedititiis hostibus parcimus. Quid ultra petitis? Aut quid vultis? In conspectu vestro supplices jacent, juvenes, ingenui, honesti, &, quod utroque potentius est, [6] familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, me-Hercules, intervortissent pecuniam vestram, si fidem proditione læsissent; satiari tamen potuistis hac pœna, quam videtis. [7] Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria pœnarum lege proscriptos. † Interpellavit de-

‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.*

pre-

uti Tiburi. Suet. *Tibur, ubi etiam in porticibus Herculis templi persapius dixit.*

1. *cujus*] Refertur ad Tryphænam. *Ge. Erhardus.*

2. *Nisi forte putatis juvenes casu in has plagas incidisse*] Quæstionis ergo potissima pars, An *casu* Encolpius, & Giton in navem venerint; an *ultro?* Eumolpus patronus negat, *casu incidisse*, ut non cura, ac studium videretur illud fuisse Deorum, qua præcipuè ratione illi periclitabantur; imò potiùs sponte sua Lycæ sese credidisse, *Quum omnis vector nihil prius quærat, quam cujus se diligentia credat.* Opponit ergo Petronius inter se *casu incidisse, & ultro venisse.* Paulò infrà ait Lycas: *Ac primùm omnium, ultro venerunt, cur mutavere crinibus capita?* & inferiùs: *Ex quo adparet, casu incidisse nemo in plagas.* Fortasse etiam Arbiter opponere amavit, *casu venisse & divinitus:* nam id curæ diis fuisse, pluribûs palàm facere conatur Lycas. Sic Inquit paullò anteriùs: *Deos immortales rerum humanarum* &c. relege usque ad, *ipse Deus adduxit.* I. A. Gonsalius.

3. *omnis*] Monachi manum olet. *Anonym.* MS. Rectè, verùm & Cic. Titoni suo persuadet, ut nonnisi exploratò naviget. *Donsa* MS.

4. *satisfactione lenitas*] Cic. ad Treb. lib. 7. *Hic tu me etiam insimulas, nec satisfactionem meam accipis.* Vellejus: *In accipienda satisfactione facillimus.*

5. *dedititiis*] supplicibus. *Gloss. Petr.*

6. *familiaritate conjuncti*] turpi illa, & non dicenda. Iustin. lib. 27. *Opera cujusdam meretricis adjutus, quam familiarius noverat.* Erhardus.

7. *Servitia*] servos. *Gloss. Petr.*

Digitized by Google

precationem ſupplicis Lycas, &, ‡ Noli, inquit, cauſam confundere, ſed [1] impone ſingulis modum. Ac primum omnium, ſi ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim, qui permutat, fraudem parat, non ſatisfactionem. Deinde ſi gratiam [2] à legato moliebantur, quid ita omnia feciſti, ut quos tuebaris, abſconderes? Ex quo adparet, caſu incidiſſe noxios in plagas, & te artem quæſiſſe, qua noſtræ animadverſionis impetum eluderes. Nam quod invidiam facis nobis, ingenuos, honeſtoſque clamando, vide ne deteriorem facias confidentia cauſam. Quid debent læſi facere, ubi rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fuerunt noſtri; eo majora meruerunt ſupplicia. Nam [3] qui ignotos lædit, latro adpellatur: qui amicos, paullo minus quam parricida. † Reſolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, &, ‡ Intellego, inquit, nihil magis obeſſe juvenibus miſeris, quam quod nocte depoſuerunt capillos: hoc argumento incidiſſe in navem videntur, non veniſſe. Quod velim, tam candide ad veſtras aures perveniat, quam ſimpliciter geſtum eſt. Voluerunt enim, antequam conſcenderent, exonerare capita moleſto & ſupervacuo pondere, ſed celerior ventus diſtulit curationis propoſitum. Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium noverant. † Quid, inquit Lycas, adtinuit ſupplices radere? niſi forte [4] miſerabiliores calvi ſolent eſſe. Quamquam quid attinet,

‡ *Lycas.* † *Eucolpius.* ‡ *Eumolpus.* † *Lycas.*

1. *impone ſingulis modum*] Elegantiſſimè exprimit Græcum ἀφορίζειν, διορίζειν, deſignatè dicere & præcisè; Ciceroni *præcidere*, quod eſt deſignare quotumquemque articulum, quotumquodque caput oppugnare velit litigator: ne in univerſum admiſſus evariare poſſit. *Ge. Erhardus.*

2. *à legato*] per legatum. *Erhardus.* Aut, propter.

3. *Qui ignotos ladit, latro—quàm parricida*] Apul. *Crimine latrocinii in hoſpitem mihi cariſſimum poſtulabar. Quod crimen non modo latrocinium, verùm etiam parricidium quiſque rectiùs nominaret.* Fr. Pithœus.

4. *miſerabiliores calvi ſolent eſſe*] In luctu potiſſimùm funebri antiquis in uſu fuit abraſio capillorum: Sed clariſſimè de hoc ritu Herodot. lib. II. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἐστὶ κεῖρεσθαι ἐπὶ πένθεϊ τοὺς κεφαλὰς τῶν μὴ λίην ἐκτετιμένων (*Cæteris verò hominibus mos, ſimul atque luctus funebris ingruerit*

attinet, veritatem per interpretem quærere? Quid dicis tu latro? quæ [1] Salamandra ſupercilia tua excuſſit? [2] Cui Deo crinem voviſti? [3] Pharmace, reſponde. † Obſtupueram ego ſupplicii metu pavidus, nec quid in re manifeſtiſſima dicerem, inveniebam. Turbatus, & deformis præter ſpoliati capitis dedecus, ſuperciliorum etiam æqualis

† *Exculpius.*

rit capita tonderi, queis id maximè convenit). Eadem tradit Athenæus lib. xv de coronis: *Διὸ καὶ ἔθος ἐστὶ τοῖς πένησι τὰς κόμας ἀποκείρεσθαι πρὸ τῶν ἱερῶν. Ὁ μὲν οὖν Θησεὺς ταῖς τοῦ Ἀπόλλωνος ἀκρωτηριάσας, καθιέρωσε τῷ ποταμῷ ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς τῆς τε κεφαλῆς καὶ τοῦ γενείου, καὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀφήσομεν (Ideoque in luctu, adverſo modò procedimus. Sortem enim imitantes ejus qui defecit, mutilamus nos ipſos tonſurâ crinium, & coronarum ablatione).* Tangit & Senec. lib. v de Benef. c. vi. *Si* (Socrates) *Regem in luce media errantem ad rerum naturam admiſiſſet, uſquè eò ignarum, ut quo die ſolis defectio fuit, regiam clauderet, & filium, quòd in luctu ac rebus adverſis moris fuit, tonderet.* Kirchmannus. Nam calvities erat certiſſimum miſeriarum ac calamitatum indicium. Videndus hic Had. Iunius lib. de Coma c. xi. *S. A. Gabbema.*

1. *Salamandra*] animal lacerti figura, cujus ſanie illiti crines ſtatim defluunt. *Gloſſ. Petr.* Sammonicus.

Seu ſalamandra potens, nulliſque obnoxia flammis
Eximium capitis tactu dejecit honorem.

Wouweren. *Salamandra* oleò condita crines exſtirpat. Dioſcor. l. ii, c. liv. *Ga. Barthius.*

2. *Cui Deo crinem voviſti*] *Capillum* diis conſecrabant aut fluminibus. Pollux: *ἕτερον δέ τινες κόμην πολλαχοῦ τῶν ἡρώων ἢ θεῶν (Alebant verò quidam comam fluviis aut diis).* Diis *Herculi* & *Apollini. Herculi* vulgus Athenienſium; *Apollini* ſortis majoris. Plut. Theſ. Quod *flaminibus*, ſcholiaſtes Pindari: *τοῖς μὲν γὰρ ἄρρεσι κόμας τοῖς ποταμοῖς ἀπῄρεῖτο*), *σύμβολον τῆς ἐξ ὕδατος ἅπασι γενέσεως (Primam comam fluminibus detondent, ceu ſymbolum ex aquis omnium eſſe exercitium, ſeu omnia vegetari).* Vovebant autem ſacrum crinem prima conſtitutione infantis ſuper terram, aut cùm nomina imponebantur. Lucian. de Dea Syria: *τοῦτοι γίνονται, πλοκάμους ἀφέντες ὅτε γενέτης ἀπέκειρε (Pueris cincinnos ſacros ab ortu demittunt).* Omnino videndus Tertull. de Anima, c. xl. Quin in nuptialibus ſacris comarum primitias *Iunoni*, & *Diana* obtulerunt virgines. Pollux l. iii. Sed & juvenes quoque. Lucian. De Dea Syria. *Wouweren.* Statius:

Accipe laudatos juvenum Phœbeje crines,
Quos tibi Cæſareus donat puer, accipe latus.

Fr. Pithœus.

3. *Pharmace*] Φάρμακος, inquit, Suidas, *μυροπώλης καὶ ὁ σκευάζων φαρμακίας (Pharmacus, unguentarius. & ille qui venenata medicamenta componit).* Aptè ergo *Pharmacus* ille, qui eximius technarum ac fraudum artifex habebatur. Sive aliter: Φάρμακος, rurſus, ait Suidas, *ὁ ἐπὶ καθάρματί τινι πόλεως ἀναιρούμενος, ὃν λέγουσι καθάρμα. Pharmacus, qui propter aliquam urbis luſtrationem interficitur, quem vocant καθάρμα*, id eſt, *piaculum.* Multis Tzetzes Chil. v Hiſt. xxiii. Itaque ipſum vocavit *Pharmacum*, ut indicaret in animo habere, ejus capite velle navem luſtrare. Prædixerat enim ipſe Lycas: *Adtrahite ocyùs nocentes in medium, ut ſciam quorum*

Digitized by Google

æqualis cum fronte calvities, ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Vt vero ſpongia uda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactum per totum os atramentum, omnia ſcilicet lineamenta [1] fuliginea nube confudit, in odium ſe ira convertit. Negat Eumolpus paſſurum ſe, ut quiſquam ingenuos [2] contra fas legemque contaminet, interpellatque ſævientium minas, non ſolum voce, ſed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus, alterque infirmiſſimus vector, ſolatia magis litis, quam virium auxilia. Nec quicquam pro me deprecabar, ſed intentans in oculos Tryphænæ manus, uſurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, nî abſtineret à Gitone injuriam mulier damnata, & in toto navigio ſola verberanda. Accenditur audacia mea iratior Lycas, indignaturque, quod ego relicta mea cauſſa tantum pro alio clamo. Nec minus Tryphæna contumelia ſævit accenſa, totiuſque navigii [3] turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit: illinc Tryphænæ familia [4] nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem deſtituit, [5] uno tantum gubernatore relicturum ſe navis miniſterium denunciante, ſi non deſinat rabies libidine perdi-

rum capitibus debeat navigium luſtrari. Gabbema. *Pharmace*, i. ſacrilege, ſceleſte, piacularis, ſacer. Vtitur ea voce in *βατραχοῖς* (*Ranis*) Ariſtoph. p. 159. *Douſa MS.*

1. *fuliginea nube*] Atro colore. *Gloſſ. Petron.*

2. *contra fas legemque*] *Fas* ad religionem ſpectat, *legem* ad jus humanum. *Ex Erhardo:* qui optaret legi *contra fas, juſque.*

3. *turbam diducit in partes*] factiones adverſas. Lucanus lib. 7.

Prima velim caput hoc funeſti lancea belli,
Si ſine momento rerum, partiſque ruina
Caſurum eſt, ferias. —

Barthius ad Claudian. n. 1896. *Ge. Erhardus.*

4. *nudas expedit manus*] Erhardus: *nudas*, h. e. inermes, *mit bloſſen truckenen fäuſten.*

5. *uno tantum gubernatore*] Ergo alius *patronus* navis, alius *gubernator*. *Patronus* eſt dominus, qualis Lycas: *gubernator* ſummus nautarum, a patrono navi præfectus, qui & *magiſter*. Vtráque vox Petronio frequens. Sic alius eſt *exercitor*, qui eſt dominus navis; alius *magiſter*, qui ab exercitatore præpoſitus eſt navi. § 2 Inſt. Quod cum eo qui in al. pot. l. 1, & l. 4 D. de Exercit. act. Reuſnerus ad Brachylog. lib. 4, c. 25, § 5. *Erhardus.*

1. no

perditorum conlecta. Nihilominus tamen perſeverat dimicantium furor; illis pro ultione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo utrinque ſemimortui labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prœlio pedem: nec tamen cujuſquam ira laxatur. Tunc fortiſſimus Giton ad virilia ſua admovit [1] novaculam infeſtam, minatus [2] ſe abſciſſurum tot miſeriarum cauſſam: Inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non diſſimulata miſſione. Sæpius ego cultrum tonſorium ſuper jugulum meum poſui, non magis me occiſurus, quam Giton, quod mirabatur, facturus. Audacius ille tamen tragœdiam implebat, quia, ſciebat, ſe illam habere novaculam, qua jam ſibi cervicem præciderat. Stante ergo utraque acie, [3] quum adpareret, futurum non ſtlatarium bellum, ægre

1. *novaculam infeſtam*] Sic cenſet Anonym. MS. ad editionem Douſæ amplexáque edit. Frellon. & Gabbema. Tornæſius verò, & Douſa legerunt, *n. inſertam* (al. *infectam*). ubi Anonym. noſter MS. quamquam ſic mutato charactere, ut jurares alium; ſed is ipſe eſt; habeo certiſſima τεκμήρια (ſigna, argumenta): Hanc novaculam *rudem* vocavit ſuprà. Quantò ergo rectiùs hìc eſt, *infectam? Infectam*, i. imperfectam, rudem: eſtque ea ipſa, qua antè cervicem ſibi nequam præciderat. ut jam ſequetur.

2. *ſe abſciſſurum tot miſeriarum cauſſam*] Latet hìc aliquid ſpurci, & ad *caudam* alluditur. Scribendum autem eſt, *abſtiſurum*, quod ὑποκοριστικῶς (*ſignificantius*), quàm illud alterum. Balbus Catholicò; *Cædo componitur cum am, quod eſt circum, & dicitur ancido*, m *mutato in* n, *id eſt, circumcirca cædere: & cum abs, & dicitur abſcido: ſt. cum ad, & dicitur accido, i. e. juxtà vel valde cædo.* D. Viglius lib. 1 contra Eutych. *Aut quibuſcumque aliis membrorum abſciſionibus multaretur.* Ibidem; *Cùm hominis manus abſciditur.* ita utrimque legit Goldaſti MS. Redè itaque Calepinus illud Ioann. 18 *Abſcidit auriculam ejus dextram*, ad præſens *abſcido*, non *abſcindo* fecit, quum retulit: Calepinus ille verus & vetus, non qui hodie ſub ejus veſte circumfertur. *Ge. Erhardus.*

3. *quum adpareret futurum non ſtlatarium bellum*] *ſtlatarium* Tornæſii eſt, quem & Frellon. atque Lotich. ſecuti. *tralatitium*, edit. Pith. Wouw. & R. Herm. Tragur. verò codex ſic habet: *cum a. futurum bellum.* Richardus: Ego quidem *tralatitium* non reprehendo. Sed tamen V.C. lectio, *ſtlatarium*, ipſa vocis novitate ſe mihi commendat, *bellumque ſtlatarium*, lentum dici videri poteſt, à *ſtlata* genere navigii, cui latitudo nomen dedit, auctore Feſto. Ita enim à lembo ſive ſtlembo, equum gravem & tardum, pedibûs *ſtlembum* Lucilius vocavit. Nec diſſimile illud in Plauti Pœnulo:

Tardiores quàm corbita ſunt in tranquillo mari.

ac paullo pòſt:

Obſecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date.

Imò *ſtlatarium bellum* & *tralaticium*

ægre expugnavit gubernator, [1] ut caduceatoris more Tryphæna inducias faceret. [2] Data ergo, acceptaque, patrio more, fide, [3] protendit ramum oleæ à Tutela navigii raptum, atque in conloquium venire ausa:

† *Quis furor, [4] exclamat, pacem convertit in arma?*
Quid nostræ meruere manus? [5] non Trojus hostis

† *Tryphæna.* *Hac*

idem ferè est, ludicrum videlicet certamen, ut vis quædam festucaria. Nam in vetere glossario, *ſtlatarius*, exponitur, Ε'ϱγϕεων& (*opus ludicrum referens*). Coincidit que sic *ſtlatarium*, cum tralatitium ludicrum hîc significante etiam Gl. Petroniano, forsan ex hoc rivo. Verùm isto sensu vix apud nostrum occurrit, ac hîc non necessariò torquetur. *Tralatitiam propinationem*, paulò inferiùs, pro officio simulato, ac ficta humanitate non ineptè forsan exponitur; propius verò esset, si intelligeremus morem inter omnes receptum, nulli ferè ætati, ac ne infimis quidem incognitum. Etenim *tralat.* apertissimè habemus pro communi, vulgato, infrà, *tralatitia humanitate*, i. communi jure humanitatis, more non tam assumpto, quàm retento, ac nobiscum quasi nato: sermo enim de funerandis. Sic mox, non *tralatitia deformitate*, i. non vulgari. Heic *tralat. bellum* sufficeret exponere, haud segne, haud lentum, remissum, languidum, idque magis congrueret origini, quasi quod *aliunde*, aut alii (agendum) *transfertur*; vel absolutè *transfertur*, de loco in locum transportatur, aut circumportatur.

1. *ut caduceatoris more Tryphæna inducias faceret*] Id enim munus quondam caduceatoris erat. Curt. lib. IV, c. VII. *Alexander quum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit.* Gabbema. *Caduceator*, legatus, qui pacem petit. *Gloss. Petr.*

2. *Data ergo acceptaque, patrio more, fide*] Sic factum cum fœdera icere contingebat. Id etiam inter Romulum & Tatium intercessisse ex Ennio constat. I Annal. quum inquit.

Accipe, Daque fidem; fidusque feroci bene firmum.

Cic. lib. V in Verrem res illas videtur referre, quæ vicissim accipiebantur, & quibus fœderum fuit fides obstricta: *Ubi Fides? ubi execrationes? ubi dextra? complexusque?* Oscula etiam nonnunquam adhibita fuere. Mactabant interdum victimas, sacráque faciebant. *Gabbema.* Erhardus: *patrio more.* Formabam *pacis amore*; sed inutili conjectura. *Patrium morem* simpliciter hîc capio, pro bono & prisco, & majoribus usurpato. Putean. epist. ad Goldast.

3. *protendit ramum oleæ*] Plin. lib. XV, c. XXX. *Laurus pacifera, ut, quam prætendi etiam inter armatos hostes, quietis sit indicium.* Bene autem qui *ex olea ramo*, quem in manu aut capite haberet insertum compactum, Palladem augurantur navigii hujus fuisse tutelam. *Gabbema. protendit ramum oleæ.* Sunt hujus moris apud Virgilium aliosque auctores multa vestigia. Quamobrem etiam *pacales olea* dicuntur, & oleagina coronâ uti non solebant, qui in prælio fuerant. *Fr. Danielis. Ramum olea protendere*, habitus supplicum, & pacem petentium. *Gloss. Petron.*

4. *Quis furor, exclamat*] Expostulatio. Scalig. in Catalect. *Ge. Erhardus.*

5. *non Trojus hostis*] Tornæs. vet. cod. Brit. *n. T. heros*, hoc modo &

c. Tra-

Digitized by Google

Hac in classe vehit [1] *decepti pignus Atridæ;*
[2] *Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat.*
[3] *Sed contemptus amor vires habet, & mihi fata*
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non est mors una satis? ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris altos immittite fluctus.

† Hæc ut turbato clamore mulier effudit, hæsit paullisper acies revocatæque ad pacem manus intermisere bellum: Vtitur pœnitentiæ occasione dux Eumolpus, & castigato ante vehementissime [4] Lyca, tabulas fœderis signat, queis hæc formula erat: [5] Ex tui animi sententia, ut tu, Tryphæna, neque injuriam tibi factam à Gitone querêris, neque si quid ante hunc diem factum est, objicies, vindicabisve, aut ullo alio genere persequendum curabis: & ut nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coitum Venere constrictum,

† *Excalpimus.*

c. Tragur. *heros.* Erhardus: *n. T. hostis.* i. e. Paris.

1. *decepti pignus Atridæ*] Helenam Agamemnonis filiam, Menelai conjugem. *Ge. Erhardus.*

2. *Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat*] *Absyrtum* intelligit, quem soror Medea necavit, & articulatim discerpsit, ea gratiâ ut dum *sparsum ponto corpus* pater conligere studet, *ipsa interim effugeret*, cum suo Iasone. *At Iupiter*, inquit Apollodorus lib. 1, *ob Absyrti cædem iratus, ingente immissa tempestate Argonautis errores injicit.* I. A. Gonsalius.

3. *Sed contemptus amor vires habet*] Ex persona Triphænæ secund. Maronianum illud:

— *Spretæque injuria formæ.*

Quò pertinet & illud: *Ergo me derisit?* &c. *Donsa P.*

4. *Lyca tabulas fœderis signat*] Sic & Frellon. Cæteri, *Lica.* Tornæs. *Licha.* Tragur. c. *Liebha.* in m. *licha.* Gonsalius: *tabulas f. signat.* Adludit ad morem illum suæ ætate repertum; de quo ita Seneca Petronio coævus lib. III de Benef. c. XV. *Vtinam nec pacta, conventâque impressis signis custodirentur: fides potius illa servaret, & aquum olens animus.* Rectè uterque, quum hocce in Nerone retulerit Sueton. c. XVII. *Adversus falsarios tunc primùm repertum, ne tabula nisi pertusa, ac ter lino per foramina trajectâ, obsignarentur.* Pleniùs illum obsignandi ritum edocet Iul. Paulus, Sentent. *lib. v tit. xxv ad L. Cornel. de test.*

5. *Ex tui animi sententia*] *Ex animi sui sententia*, pro ut se res haberet, jurare profitebantur. Quod Cicero comprobat in Academ. *Quam rationem etiam majorum diligentia comprobat, qui primùm*, jurare ex animi sui sententia, *quemque voluerunt. Deinde ita teneri*, si sciens falleret. Idem l. III Offic. Animadvertit hoc pridem Cujacius lib. I Observ. cap. XXI. adde & Quintil. lib. VIII, cap. V; lib. VI, c. III de Risu. Censores etiam agentes sollemne jusjurandum de uxoribus, ita interrogasse accepimus, *Ex animi tui*

Digitized by Google

ſtrictum, niſi pro quaque re præſentes numeraveris [1] denarios centum. Item Lyca, ex tui animi ſententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioſo inſequêris, nec vultu, neque quæres, ubi nocte dormiat; aut ſi quæſieris, pro ſingulis injuriis numerabis præſentes denarios ducentos. In hæc verba fœderibus compoſitis arma deponimus: & ne reſidua in animis etiam poſt jusjurandum ira remaneret, [2] præterita aboleri oſculis placet. Exhortantibus univerſis [3] odia detumeſcunt; [4] epulæque ad certamen prolatæ [5] conciliant hilaritate convivium. [6] Exſonat ergo cantibus totum navigium, & quia repentina

tui ſententia tu uxorem habes? A. Gellius lib. IV, c. ult. *Barnab. Briſſonius.*

1. *denarios c.*] fac. 4 aureos; ſeu 10 Philippicos.

2. *præterita aboleri oſculis placet*] Petrus Ravennas ſerm. 93. *Oſcula ſunt reconciliationis indicia.* Petron. ſuprà: *Ecce etiam oſculâ iram finio.* Et iterum: *Exoſculatus pectus ſapientiâ plenum, injeci cervicibus manus*, &c. Plaut. Pœnul. *Non ſum irata.* AG. *Da ergo, ut credam, ſuavium.* Sidon. lib. 4 Ep. 23. *Cùm paternis pedibus affuſus, ex illo ore laſo, ore terribili convitium expectant, oſculum exceperit.* Artemidorus lib. 2 cap. 2 de Somn. Savaro ad Sidonium lib. 4, c. 23. *Ge. Erhardus.*

3. *odia detumeſcunt*] Plaut. Caſin. *Nunc in fermento tota eſt, ita turget mihi.* Gruter. Suſpic. lib. 8, c. 8. Barth. ad Claudian. num. 611, & n. 1761. *Tumidus*, pro irato. Et odia dum gliſcunt, dicuntur *intumeſcere*: cùm ſedantur, *detumeſcere.* Erhardus.

4. *epulaque ad certamen prolata*] *ad* pro poſt Turſellinus de Particul. ling. Lat. An *ad certamen* eſt, cùm certaturi vel præliaturi eramus? quia pugnaturi cibum capiebant ad reficiendas corporis vires. Suprà: *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires.* Id. Erhard. *Ad* pro *poſt* Ciceroni ad Attic. 12 uſurpatum: *Neſcio quid interſit, utrùm illic nunc veniam, an ad decem annos.* Sed enim an non potiùs *ad* ſimilitudinem hîc ſignificat, ut in illo Plauti Mercat. *Ad iſtam faciem vinum quaero:* vel ſumitur pro *uſque ad:* ut dapſiles epulæ & conferentium ſtudium ad concertationem uſque, novique in modum prælii ſignificetur?

5. *conciliant hilaritate convivium*] Tornæſ. *c. h. concilium* (al. *convivium*). Wouwer. cæteri, *c. h. concilium.* Erhardus: Leg. *convivium.* Iungermannus: *Concilium*, pro turba, conventu, cœtu. Valer. Max. l. 5, c. 1, exempl. 5 de L. Paulo, qui Perſen Regem, *introductum in tabernaculum, lateriſue proximum in concilio ſedere juſſit, nec honore menſæ indignum judicavit.* Ierem. 6, v. 11. *Effunde* (ſc. bilem Dei) *ſuper parvulum foris, & ſuper concilium juvenum ſimul.* Petronius infrà de Socrate: *Nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos ſuos crediderat.*

6. *Exſonat ergo cantibus*] Sic & Prellon. ac Lotich. *E. cantibus*, Wouwer. R. Herm. Tornæſius: *Exonerat cantus*, v. c. Brit. *exſonat ergo cantibus* lege *perſonat cantus.* Erhardus: *Exſonat cantibus.* v. C. *exonerat cantus.* Leg. *exſonat cantu.* Sic ſuprà, *omnia nimio riſu exſonuerant.* Gruter. Suſpic. lib. 6, c. 15. nimis otioſè. Sic Erhardus. Sed, *exſonat* habet etiam c. Tragur.

1. *alius*

Digitized by Google

tina tranquillitas intermiſerat curſum, [1] alius exſultantes quærebat fuſcina piſces: alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem. Ecce etiam per antemnam [2] pelagiæ conſederant volucres, quas tectis harundinibus peritus artifex tetigit. [3] Illæ viſcatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus. [4] Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inanis ſpuma torquebat. Iam Lycas redire mecum in gratiam cœperat; jam Tryphæna Gitona [5] extrema parte potionis ſpargebat, quum

1. *alius exſultantes quærebat fuſcina piſces*] Sanè in plurimis quæ tamen non eſt neceſſum ſemper tangere, Tragur. codex cum exemplaribus convenit quæ ſecutus Io. Tornæſius, quorum 6 in præfatione numerat. Vt paulò antè Tornæſius legebat: *niſi pro qua* (al. *hac*) *re*, jam *alius exultantes* (al. *exultans*) *quærebat*. Sic & Fragment. Tragur. *pro qua re. alius exultans*. Wouwer. it. cæteri, *exultans*. Frellon *exultantes*. Douſa MS. *exultantes* habet c. M. & rectè. propriè enim de piſcibus dictum quum ſubſiliunt. Gonſalius: Quatuor piſcationis inſigniora genera tradiderunt ſcriptores priſci. Sicea Ælianus memorat, l. XII de Nat. Anim. c. XLIII. Δικτύοις, γρῆσιν, ἢ καμπύλαις, ἢ ἀγκιστρίοις φαγεῖν. *Fit enim vel reti, vel conto, vel naſſa, vel hamo*. Habuit ab illo Oppianus, Αλιέυτ. (*de Piſcat.*) IV. Qui verò Æliano *contus*, τρίαινα *tridens* Oppiano eſt, Polluci τρίαινα, & hîc Petronio *fuſcina*.

2. *pelagiæ conſederant volucres*] Marinæ aves. Sic, *pelagia purpura*. Apud Plinium, quòd purpura ex marinis conchis conficeretur olim. Sup. *pelagia phalera*. Aliter Plinius aves illas, *aquaticas volucres*, vocat extremo lib. XVIII. Earum autem multiplex genus eſt Ariſtotel. lib. VIII de hiſtor. Anim. cap. III. Sextuplex Oppiano lib. I Αλιέυτ. Nempe, *lari*, *halcyones*, *aquila marina*, *lolligines*, *accipitres*, *hirundineſque marinæ*. Aſt Æliano lib. IX, c. LII, triplex tantùm, quæ eædem cum tribus Oppiani ultimis. *I. A. Gonſalius*.

3. *Illæ viſcatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus*] Mart. LIX Ep. LIV.

Aut creſcente leves traheretur arundine prædæ,
Pinguis & implicitas virga tenerat aves.

In eo aucupii genere, quod calamis peragebatur, arundo ad arundinem ſic adnexi conjungique conſueverat, ut tacitè ac ſenſim creſceret, donec alitis ejus, quæ captabatur alas viſcò tangeret. Hinc arundo creſcens adpellatur. Martial. lib. XIV Ep. CCXVI: Silius lib. VII, v. DCLXXVIII. adludit eò Plautus Bacchid. I, I, XVII. *S. A. Gabbema*.

4. *Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inanis ſpuma torquebat*] c. Tragur. *T. p. a. v. pennaſque p. m. inani ſ. t.* Gloſſar. Petronianum: *Pinna*, conchæ genus, aliàs nacra. Sed errat Gl. Naſcitur *pinna* in limoſis, nec unquam ſine comite eſt qui pinnothetes, vel pinnophylax. Plinius, Cicero. *pinna* verò hîc ſunt duriores volucrum pennæ. Gabbema: Expreſſum hoc locò tempeſtatis prænuntium. Plinius extremò lib. XVIII, ſigna tempeſtatem præſagientia referens, addit: *Lango populi, aut ſpina volitans, aquiſque pluma innatans*.

5. *extrema parte potionis ſpargebat*] Forſi-

Digitized by Google

quum Eumolpus & ipſe vino ſolutus [a] dicta voluit in calvos [2] ſtigmoſoſque jaculari: donec conſumta frigidiſſima urbanitate, rediit ad carmina ſua; cœpitque capillorum [3] elegidarion dicere.

† *Quod ſummum formæ* [4] *decus eſt,* [5] *cecidere capilli:*
Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc umbra nudata ſuæ jam tempora mœrent:
[6] *Areaque attritis ridet aduſta pilis.*
O fallax natura Deum! quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia, prima rapis.

† *Eumolpus.*

[a] *Inſe-*

Forſitan hic Cattabi luſum Arbiter innuere diſcupiit, de quo Athenæus initiò lib. xv. Sive jocum illum pervetuſtum Romanis conviviis frequenter uſurpatum, ſpargendi nimirum circumſtantes poculo reſiduò. Illud tamen præ omnibus adriſit nobis magis, ſcilicet Gitoni feminam porrexiſſe præguſtatum poculum, quod indicium amoris haud fallax. Apud Curium Fortunatianum quæruntur amantes: *Meretrix ex tribus amantibus, alium oſculata eſt, alii* reſiduum poculum *dedit, alium coronavit: contendunt quem magis diligat.* Illud Græcis σκηνίνειν dicebatur, & Romanis exin *propinare.* Hinc *propinatio:* Cur ea amatoribus magno ſit in pretio cauſam edit Lucianus, Dialogô Iunonis & Iovis. *Ioſ. Ant. Gonſalius.*

1. *dicta jdculari*] Ioculariter perſtringere. *Gloſſ. Petron.*

2. *ſtigmoſos*] Famoſos, nocentes quaſi ſtigmatum notæ inuſtæ. *Idem.*

3. *elegidarion*] Idem quod elegidion, hoc eſt, minuta elegia, ac non magni momenti opuſculum. Elegis conſtat Eumolpi hocce, & Hendecaſyllabis. Vtroſque ſanè aptè vocavit *elegidion* ſive *elegidarion.* Etiam Plinius lib. IV Ep. XIV, quoſdam Hendecaſyllabos *elegidia* adpellavit. *Gonſalius.*

4. *Quod ſummum formæ decus*] Alii *quod ſolum,* ſed perperam. *Douſa.* Ambroſ. Hexaëm. lib. 6. *Comam,* inquit, *reverendam eſſe in ſenibus, venerandam in ſacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adoleſcentibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata eſt: tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flacceſcit.* Ph. Camerar. Horar. ſubciſiv. cent. 3, c. 96. *Ge. Erhardus.*

5. *cecidere capilli*] Tota hac periocha calvos vocat, qui tantùm raſi, & promiſcuè poëtæ *raſô*, pro calvo, & viciſſim utuntur, etiam Petronius de Trimalchione. Yvo Villiomarus Anim. in Rob. Titium lib. 3, cap. 17. *Erhardus.*

6. *Areaque attritis ridet aduſta pilis*] Leg. *A. a. nidet a. p.* Anonym. MS. Atque ita Palmerius. Virgilius: *ære renidenti.* Douſa MS. Martial. lib. 5 Epigr. 49, ad Labienum:

Nudum eſt in medio caput, nec ullus
In longa pilus area notatur.

Vt areæ domorum graminibûs, ita calvi carent capillis. Raderus ad Martial. lib. 5 Epigr. 48. Leg. *nidet ad. p.* Lævia enim & glabra quæ ſunt, nident *(nitent, ſplendent)* Palmer. in Spicileg. *Ridere* eſt nitere, vel lætum hilaremque eſſe, ut apud Horat. *Ridet argentô domus.* Quod de raſis ſive γλαυκοῖς *(nitidis, ſplendidis)* uſurpat Petronius. Robert. Titius Locor. controverſ. l. 3, c. 17. *Ridere* non eſt nitere, ſed potiùs Græcorum στοχάζεσθαι.

quo

[1] *Infelix, modo crinibus vitebas,*
[2] *Phœbo pulchrior, & sorore Phœbi:*
At nunc lævior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,
Ridentes fugis, & times puellas.
[3] *Vt mortem citius venire credas,*
Scito jam capitis perisse partem.

† Plura volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, quum ancilla Tryphænæ Gitona in partem navis inferiorem ducit, [4] corymbioque dominæ pueri adornat caput. Imo [5] ſupercilia etiam profert [6] de pyxide, ſcitequ

‡ *Exscalpens.*

quo verbo utuntur pro *denudatione.* & tamen στοπίσαι propriè eſt *rictum diducere.* Villiomarus Animadverſ. in Rob. Titium l. 3, c. 17. Defendit ſe Titius l. 3, c. 17. ſed Villiomari expoſitio *(videre pro στοπίσαι, ſic denudatum eſſe, ut quaſi rictum calvities diducat)* magis eſt; niſi fortè ex v. c. leg. *aret aduſta*, i. arefacta & glabrata, q. d. ξηρὰ ξηραίνουσα ξηρανθεῖσα *(arida aret arefacta)*. hinc & ξηρασία defluvium capillorum, ſpecies nimirum alopeciæ; licèt aliter de ξηρασίᾳ auctor Definit. medicinal. *Ge. Erhard.*

1. *Infelix modo* &c.] Diſcernit hoſce phalæcios, à prioribus intervallô Tornæſ. & c. Tragur.

2. *Phœbo pulchrior & ſorore Phœbi*] Concinna conlatio cum inſigniter crinitis, hoc eſt, Cynthia, & Apolline. Iſte ideo *Intonſus* vocatur, *Auricomus, Comatus, Pulcricomus, Camoſus, Crinifer, Crinitus, Ignicomus:* Græcis, Ἀκερσεκόμης, Εὐχαίτης, Χρυσοκόμης, Χρυσοχαίτης, Χαιτήεις, Ἀβλεγχαίτης. Illa ἀκλινοβόλιον *radians*, hoc eſt, capillos effundens, ſpargenſve; ἀγλαόκομον, *pulcros cincinnos habens.* S. A. Gabbema.

3. *Vt mortem citius* &c.] Verticem eorum qui in vicinia mortis, credebant veteres radi à Proſerpina: eò adluſit Petronius. Virgil. Æneid. IV, difficilis ait obitus Didonis, quia:

Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem,
Abſtuleratque, Stygioque caput damnaverat Orco.
Ergo Iris croceis per cælum roſcida pennis
Devolat; & ſupra caput adſtitit, hunc ego Diti:
Sacrum juſſa fero, teque iſto corpore ſolvo:
Sic ait, & dextrâ crinem ſecat. — —

Servius: *Traxit hoc de Alceſte Euripidis, qui induxit Mercurium comam ſecantem, quia fatô peribat mariti.* Cui Macrobius lib. V, c. XIX ſuffragatur. *Io. à Wowveren.*

4. *corymbioque domina pueri adornat c.*] *Corymbus* ſic redimiculum muliebrum comarum, *ut crobylus* virorum; *ſcorpius* puerorum intelligitur: à Grammaticis Græcis implicatio comarum in acutum definens explicatur. — *Crines nodantur in aurum.* cùm Maro canit Æneid. 4, Servius. *crobylon* interpretatur. Sed hîc *coma* ſunt *adpoſititia*, quales flavas plerumque mulieres mentito decore formam quærentes, præſertim in Aulis, ſibi adjiciunt. Nam cui circumponitur *corymbion*, is raſus novaculâ fuerat. Turneb. Adverſ. l. 4, c. 19.

5. *ſupercilia etiam profert*] *Callioblepharo*

Digitized by Google

que [1] jacturæ lineamenta ſequuta, totam illi formam ſuam reddidit. Agnovit Tryphæna, verum Gitona: [2] lacrumiſque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit. Ego, etiamſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequentius vultum, intellegebamque me [3] non tralatitia deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic triſtitiæ eadem illa ſuccurrit ancilla, ſevocatumque me non minus decoro [4] exornavit capillamento: imo commendatior vultus enituit, [5] quia flavicomum

phæra deſignat, quibûs ſupercilia ad ornatum denigrant mulieres interpoles. Quod genus tetigit etiam Iuvenal. Sat. VI; nec non Mart. lib. IX Ep. XXXIIX. *Douſa P.* Hocce Tertull. de cult. Femin. c.v, *oculos fuligine conlinere* vocavit: Arnobius lib. II, *fuligine oculos obumbrare:* & Cyprianus Serm. v de Lapſis, *nigro pulvere lineamenta oculorum pingere.* Præcipuè iſthæc fucatio meretricibus crebra: nam *deſtuere*, ait Plin. *palpebras haud immeritò, venere abundantibus, tradunt.* Conſtabat illa exuſtis roſarum foliis, nucleis palmarum, ampelitide, & aliis. Ejus in locum *favilla* interdum ſuccedere ſolebat, &, ſi flavedo captabatur, *crocus.* S. A. Gabbema.

6. *de pyxide*] *Pyxis* eſt in mundo muliebri. *Gloſſ. Petron.* continebatur inſtrumentô ornatricum & coſmetarum. Mart. lib. IX Ep. XXXII.

Cùm ſis ipſa domi, mediâque ornere Suburra,
Fiant abſentes & tibi Galla coma,
Nec dentes aliter quàm ſerica nocte reponas,
Et lateas centum condita pyxidibûs.
Ne tecum facies tua dormiat, omnis illo,
Quod tibi prolatum eſt, manè ſupercilio.

En integram officinam ornatoriam, geminam planè illi Petronianæ *comæ, pyxidem, ſupercilia.* Ab eadem ratione Venus apud Apul. lib. VI *Mil. ſume iſtam pyxidem:* &c. *Laur. Pignorius.*

1. *jacturæ lineamenta*] Tragur. c. in m. *naturæ l.*

2. *lacrumiſque turbata*] Lacrymæ etiam præ lætitia proveniunt. Apul. lib. I. *Nam ut lacrumæ ſapicule de gaudio proveniunt.* Quintilianus lib. XI, c. III. *Quin etiam lacrumas iis naturæ mentis indices dedit, quæ aut erumpunt dolore, aut lætitiâ manant.* Apul. lib. V. *Et illa ſedata lacryma poſtliminio redeunt, prolectante gaudio.* Et lib. VIII. *Et quas in primo mœrore lacrymas non habebat, jam ſcilicet creſcente gaudio reddere.* Gabbema.

3. *non tralatitia deformitate*] Id eſt, non vulgari, ac obvia, ſed rara; ſeu non mediocri aut exigua, verùm inuſitata, ingente, ac in omnium oculos incurrente.

4. *exornavit capillamento*] *Capillamentum*, Gloſſ. τρίχωμα, dicitur prolixior, longior, ſimiliſque prope feminæ coma. Petronius additiriam eſſe in viris comam oſtendit, ut corymbion in feminis. *Capillamenta* ferarum ſcribit Plinius innaſci quibuſdam hominum. Idem auctor eſt tubera nullis fibris nixa, aut ſaltem capillamentis gigni. Et lib. ult. inter vitia gemmarum numerat capillamentum quod rimæ ſimile ſit. *Ian. Lauremberg.*

5. *quia flavicomum corymbion erat*] Sic

Digitized by Google

comum corymbion erat. Cæterum Eumolpus, & [1] periclitantium advocatus, & præsentis concordiæ [2] auctor, [3] ne sileret sine fabulis hilaritas, multa [4] in muliebrem levitatem cœpit jactare. Quam facile adamarent. Quam cito etiam [5] philorum oblivisceretur. Nullamque

Sic & Frellon. cum Lotich. Cæteri, *q. flaucorum* (Tornæs. al. *flavum*) *c. e.* Gabbema; Capitol. in Vero: *dicitur* (Verus) *tantam habuisse curam capillorum flavorum, ut & auri ramenta inspergeret, quò magis coma illuminata flaveseceret.* Quod de Commodo Lamprid. quoque testatur. Propriè utebantur meretrices flavo, matronæ verò nigro crine. Et Servius ait, *Matronis nunquam flava coma dabatur sed nigra. Didoni ergo* [Mato] *dat, ut turpi.* Tertull. de cult. Fem. cap. VI. Fortè legendum hic *Cauchorum* indicat Dousa P. & ita hunc locum corrigendum arbitratur Schedius, nam *Cauchis*, Germaniæ populis adtestante Tacit. de Morib. Germ. & omnibus Germanis sollemne erat crinem alere *flavum*. eleganter Ovid. lib. I Amor. El. XIV. Illustrissimus Salmasius legit, *quia flavum corymbion erat.* vulgò est *flaucorum corymbion. Corum* enim repetitum ex initio sequentis vocabuli: prius enim scriptum erat, *corumbion. Corymbion* igitur tubulus & metâ crinium, sic vocatum, à corymbi vel racemi similitudine, quem alio nomine *botrunatum* dixere. *Botrum* & *botronem* Latini racemum nominavere, ex Græca voce βότρυς. Βότρυν autem Græci adpellant ejusmodi crinium cumulatas in altum compositiones. Vnde βότρυς ἐθείρης *(botrus coma)*, in epigrammate Græco. A *botrane* igitur *botronatus*: quod idem est cum *corymbio*. Hæc S. A. Gabbema.

1. *periclitantium advocatus*] *Advocatus* differt à *patrono*. nam *advocatus* is olim dicebatur, qui tantùm ut amicus adsistebat, gratiâ & auctoritate aliquem in Iudicio adjuvabat. Et ita semper eo utuntur Plaut. Ter. Cic. alii antiquiores. Schopp. in Miscell. *Ge. Erhardus.*

2. *auctor*] Erhardus mallet *actor*.

3. *ne sileret sine fabulis hilaritas*] pro, hilare concilium, hilares convivæ, & combibones: abstractum pro concreto. *Erhardus.*

4. *in muliebrem levitatem*] Io. Sarisberiens. lib. 8, c. 11, quod inscribitur: *De molestiis & oneribus conjugiorum, & de pernicie libidinis, de mulieris Ephesina & similium fide.* Inter cætera refert: *In muliebrem levitatem ab auctoribus passim multa scribuntur. Fortasse falsò interdum: nihil tamen impedit ridentem dicere verum, & fabulosis narrationibus, quas Philosophia non rejicit, exprimere quid obesse possit in moribus. Ex his enim liquet, quàm facilè ament, quanta oderint levitate, quàm citò obliviscantur affectuum, & naturæ immemores interdum in filios armentur, interdum in viscera sua; sunt aliqua pudicissima, licèt Satyricus dicat, quoniam*

Rara avis in terris, nigroque simillima cygno
mulier exacta castitatis. Et Tragicus, nullam esse fœminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine, usque ad furorem incendatur. Matrona quædam referente Petronio, &c. Erhardus. Virgilius lib. V Æneid.

— varium & mutabile semper
Fœmina. — Calpurnius in Bucolicis: *Mobilior ventis mulier.* Videatur Vincentius lib. 5 c. 10 Speculi doctrinæ *De Moribus fœminarum*, Donatus in Terent. Hecyr. Act. 2, sc. 2, ibi: *Tum nequam mulier.* Petr. Daniclis.

5. *philorum*] Carorum. Sed Tot-

que esse feminam tam pudicam, quæ non [1] peregrina libidine usque ad furorem averteretur. Nec se tragœdias veteres curare, aut nomina seculis nota; sed rem sua memoria factam,[2] quam expositurum se esse, si vellemus audire. Conversis igitur omnium in se vultibus, auribusque, sic orsus est: † Matrona quædam [3] Ephesi tam notæ erat pudicitiæ, ut vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret. Hæc ergo quum virum [4] extulisset, non contenta, vulgari more, [5] funus passis prosequi crinibus, aut [6] nudatum pectus in conspectu

† *Ἐκκαλεῖται.*

næs. Wouwer. cæteri, *filiorum*. Quibus & accedit c. Ttagur.

1. *peregrina libidine*] Suprà: *peregrini amoris conceptio*. Hinc *mulieres peregrinæ* in SS. literis pro meretric. & adulteris. *Peregrina* autem libidini opponitur *domestica (fineræ!)* Erhardus seu Lundorpius.

2. *quam expositurum se esse, si vellemus audire*] Respicit ad morem, quo recitaturi fabulam sollemni velut præfatione sibi audientiam parabant: qui mos hodieque in vulgo Saxonico remanet. *Conr. Rittershus.*

3. *Matrona quædam Ephesi*] Hanc historiam verè contigisse, auctor est Flavianus apud Sarisberiensem, mulieremque Ephesi pœnas dedisse. Ead. narratio carmine reddita est à Romulo Grammatico veteri, fabular. Æsop. c. 48. ubi videndus commentator. Sed fusius, & integrius refertur in historia, quæ de Cæsare Diocletiano, ejus Filio, & VII Sapientibus inscribitur ac Germanorum manibus jam annos supra 200 versatur, ex Lat. in Germ. translata sermonem. Franc. Modius IC. qui de veteri exemplo nihil inaudire potuit, Latinum fecit ex Germanico, multa affingens. Rursum Latinam hoc Hebertus clericus carmine Gallico reddidit circiter A. N. C. 1200. Rex quidam Angliæ historiam hanc in Anglicam linguam transtulit, auctor commentator Romul. in principio comment. *Ex. Erhardo.* Ead. ferè narratio apud Apuleium lib. de Asino aureo, vel Metam. *Petr. Danielis.*

4. *extulisset*] Donatus in Andr. Terent. ait: *Efferri proprie cadavera mortuorum dicuntur.* Cujus verbi frequens apud classicos autores mentio: Cicer. II Orator. *Cum casu in eadem causa funere efferretur annus Iunia.* S. A. Gabbema.

5. *funus passis prosequi crinibus*] Vt omnia ad mœrorem & tristitiam essent composita, veteres capillamentò quoque luctum pæ se ferebant. Ac in feminis quidem crines solutos ac circum colla fluitantes observare licet: Imò in viris, si qui comam alerent. Vnde Pedo Albinovanus in Epicedio Germanici:

Vidimus attonitum fraterna morte Neronem,
Pallida projecta flere per ora comâ.

Sed in feminis frequentiùs: Apertè Plut. in Probl. testatur filias, *ταῖς κόμαις λελυμέναις* solutis crinibus funus fuisse prosequutas. Liv. lib. 1, de sorore Horatiorum: *Solvit crines & flebiliter nomine sponsum mortuum adpellat.* Kirchmann. *Gabbema.*

6. *nudatum pectus in conspectu frequentia plangere*] Habitus lugentium Infrà: *Non semel diutius lacrymas, imò per-*

Digitized by Google

ſpectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam [1] proſequuta eſt defunctum, [2] poſitumque in hypogæo, Græco mo-

percuſſi ſemel iterumque mamm pectus. Goldaſtus. Ovid. Metamorph. lib. 6 circa fin. — *paſſos laniata capillos.*

Lugenti ſimilis caſis plangore lacertis. Intelligitur Philomela ſparſos càm laniaret capillos. Lacerare autem crines in mœroribus ſolent mulieres. Raph. Regius Enarrat in Ovid. *Ge. Erhardus.*

1. *proſequuta eſt*] Funerale verbum *proſequi.* Eleganter Seneca. Ep. xxx de Baſſo in ipſo jam conſpectu mortis exſpectante exitum ſuum intrepide; ſibique velut parentante: *Baſſus noſter videtur mihi proſequi ſe, & componere, & vivere tamquam ſuperſtes ſibi.* Apul. lib. VIII. *Funus verò, toto feralem pompam proſequente populo, dedacitur ad ſepulturam.* Reſpondet autem huic voci Kirchmanno lib. II, cap. X teſte, Græca, ἐκκομίσαι & παραπέμπειν & ἀποπέμπειν (*deducere, comitari, emittere*). S. A. Gabbema.

2. *poſitumque in hypogæo, Græco more*] *Hypogæum*, cella pro condendis mortuis extra urbem, aliàs conditorium. *Gloſſ. Petron.* Sepulcrum plurium arcarum capax fuit, idem quippe, quod monumentum. Hinc *familiaria ſepulcra* Cajo dicuntur, quæ quis ſibi familiæque ſuæ conſtituit. In illis ſepulcris ſive monumentis, totidem arcæ, quot corpora collocabantur. Nam ſingula corpora in ſuis arcis erant ſita ac ſepulta, & omnes arcæ intra unum monumentum recepteæ ac conditæ. Duo igitur in ſepulturis, ac circa ſepulcra veniunt conſideranda, monumentum, hoc eſt, generalis οἶκος (*thuna, repoſitorium, cella*), omnium in eadem familia defunctorum, & ſingulorum corporum arcæ, vel ſarcophagi, vel urnæ, aut cineraria, ſi cineres tantùm vel oſſa ac reliquiæ hominis condebantur. Monumenta ea non unius generis aut formæ. Apud Græcos, ubi corpora integra condere cœperunt, hypogæa ac ſubterranea fuere. Petron. *in conditorium* &c. In eo hypogæo corpus mariti arcæ ſeorſim incluſum fuit, ut conſtat ex his, quæ poſt ſequuntur: *Secundum hanc orationem jubet mariti ſui corpus ex arca tolli atque illi, quæ vacabat, cruci adfigi.* Omnes mortui in illis hypogæis, in ſua quiſque arca poſiti jacebant. Fornicatæ erant: unde & καμάρους (*camaras*) vocat Phlegon, qui & κλῶπας (*loculos*) adpellat ſingulorum cadaverum thecas vel arcas, quæ in καμάραις vel fornice habebantur conditæ. Subterraneæ fuerunt Græcorum monumenta, poſtquam ab uſtrina cadaverum receſſere. Heſychius: ὑπογαῖοι, ὑπόγειον. τάφος (*hypogæum, ſubterraneum monumentum, tumba*). At apud Tertullianum de Anima, hypogæum non eſt ſepulcrum, ſed locum ſubterraneum ita vocat, in quo latuit Pythagoras. *Reſpice ad ejus hypogæum, & ſi ſapis crede.* Ita vetus Agobardi, τὸ ὑπόγειον; *ſubterraneum* unica voce dixit paulò antè, & alibi in lib. adv. Nationes: *de ſubterraneo antipodes.* Romanorum monumenta ſupra terram exſtruebantur. ideo dixit Petronius, *in hypogæo, Græco more.* Quia Latinorum ὑπόγεια & ſupra terram ædificata conditoria mortuorum. Ratio diverſitatis ex diverſo more proceſſit. Qui corpora integra ſepeliebant, quærenda his fuere ſubterranea loca mortuis recondendis, ne cadaveris odor putreſcentis ſeniretur. Nihil tale metuendum à cineribus & reliquiis combuſti corporis. Ideo qui comburebant corpora ſua Romani ſupra terram ædificata habuere ſua conditoria. *Claud. Salmaſius.*

Digitized by Google

eo more [1] corpus cuſtodire, ac flere totis noctibus diebuſque cœpit. Sic adflictantem ſe, ac mortem inedia perſequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui: Magiſtratus ultimo repulſi abierunt: comploratáque ab omnibus [2] ſingularis exempli femina, quintum jam diem ſine alimento trahebat. Adſidebat ægræ fidiſſima ancilla, ſimulque & [3] lacrumas commodabat lugenti, [4] & quotiens defecerat poſitum [5] in monimento lumen renovabat. Vna igitur in tota civitate fabula

1. *corpus cuſtodire*] Aliter quàm illuſtriſſ. Salmaſius interpretatur hunc locum illuſtris Gonſalius de Salas, Cujus hæc: Haud dubium eſt Græcos olim cuſtodes cadaveribus adhibuiſſe, ut ſic ea ab demorſicationibus ſagarum integra vindicarent. Græcorum enim plures inſignitè fuere ſuperſtitioſi, ac venefici. Theſſali autem inprimis. Apuleius lib. II omnia palam facit: *Conſpicor medio fòrò procerum quendam ęnem, inſiſtebat lapidem, claraque voce prædicabat*; Si quis mortuum ſervare vellet, de pretio liceretur. *Et ad quempiam præterennium, quid hoc, inquam, comperior? Hiccine mortui ſolent aufugere? Tace, reſpondit ille; nam oppido puer, & ſatis peregrinus es, meritoque ignoras, Theſſalia te conſiſtere, ubi ſaga mulieres ora mortuorum paſſim demorſicant: eáque ſunt illis artis magicæ ſupplementa.* S. A. Gabbema.

2. *ſingularis exempli*] Plin. Epiſt. I lib. III. *Adſumit uxorem ſingularis exempli.* Idem Ep. V lib. VIII. *Grave vulnus Macrinus noſter accepit: amiſit uxorem ſingularis exempli, etiamſi olim fuiſſet.* Vopiſcus in Bonoſo: *Fuiſſe enim dicitur, ut & avus meus dicebat, femina ſingularis exempli.* Ennodius in vita S. Epiphanii. M. S. C. XVII. *Honeſtatam ſororem S. Epiphanius Luminoſa cuidam femina ſtupenda ſanctitatis & ſingularis exempli commiſit.* Vetus inſcriptio: FEMINÆ. RARISSIMÆ. SINGULARIS. EXEMPLI. *Gabbema.*

3. *lacrumas commodabat lugenti*] Sic & edit. Frellon. Sed Tornæſ. Lotich. reliqui, ſimulque c. Trag. *l. commendabat l.* Quid ſit, *commendare lacrimas*, ſcio; & morem illum item. Verebar tamen ne ſcripſiſſet Arbiter, *lacrymas commodabat*: Præficæ vendebant, familiares commodabant. *Anonym. noſter MS. commodabat.* Sic corrigo. Vt præficæ lacrymas ſuas & planctum ſuum alienis mortuis locabant mercede: ſic iſtam fidiſſimam ancillam eleganter dicit Petronius heræ ſuæ lacrymas commodaſſe: id eſt, in gratiam ejus fleviſſe unà, ut ita ipſius allevaretur dolor. *Conr. Rittershuſius.*

4. *& quotiens defecerat poſitum in m.l.r.*] Sic & Tornæſ. alii. Erhardus: Apud Sarisberienſem *& quotiſcunque def.* in MS. cod. N. & A. Bongarſii Legati Reg. *& quotienſque d.* plerumque etiam aliis elegantioribus uſurpatò. Tragur. c. *& poſitum in monumento lumen renov.* citra *quot. def.*

5. *in monimento lumen renovabat*] Lucernas ardentes in ſepulcris Romanorum fuiſſe, nemo neſcire poteſt. Inſcriptio Salerni inventa: HAVE. SEPTIMA. SIT. TIBI. TERRA. LEVIS. QUIS. QUE HUIC TUMULO. POSUIT. ARDENTEM. LUCERNAM. ILLIUS CINERES. AURA. TERRA TEGAT. Et in omnibus ferè monumen-

Digitized by Google

fabula erat; & ſolum illud adfulſiſſe verum pudicitiæ amoriſque exemplum omnis ordinis homines confitebantur. Quum interim [1] Imperator provinciæ [2] latrones juſſit crucibus adfigi, ſecundum illam eandem caſulam, in qua recens cadaver matrona deflebat. Proxima ergo nocte quum miles, [3] qui cruces ſervabat, ne quis ad

numentis lampades invenire eſt. Quæ non ejuſdem cunctæ magnitudinis, aut unius materiæ vel formæ. Quaſdam perpetuò arſiſſe compertum eſt, ſtupendi cujuſdam liquoris beneficiò, de cujus conficiendi ratione variè decertatum inter eruditos. [*Hieronymum Ruſcelli de impreſſe illuſtri vide.*] auctorem ejus invenio Maximum Olibium, de quo Bernardinus Scardeo lib. 1 antiquit. Patavin. in fine. *Boxhornius.* Sedente Paulo III, aperto ſcil. ſepulchrò Tulliæ filiæ Cic. inventa fuit lucerna jam tum ardens; ſed admiſſo aëre, extincta eſt. Arſerat annos minus ∞ 1 cl. *Pancirolla.* Aperto etiam Pallantis monumentò, reperta eſt lucerna, quæ, ſi Bonfinio fides adhibenda, neque aquâ, vel quovis alio liquore extingui potuit, poſtea verò ſubacto ſtylò, & per illud foramen ingruente aëre, lumen evanuit. *Gabbema. In monumento lumen.* De hujuſmadi luminibus Lucianus, Dion, Perſius, &c. *Conrad. Rittershuſius.*

1. *Imperator provinciæ*] Præſes, vel Proconſul. Salluſtius in Iugurth. in orat. Adherbalis: *Me, quem vos Imperatorem Numidiæ poſuiſtis.* Ad devitandum odium, & benevolentiam conciliandam noluit ſe vocare Regem, ſed P. R. Præſidem in regno Numidiæ. Mox enim: *Regno Numidiæ, quod veſtrum eſt.* Vide Ph. Bertezii Pithanôn diatrib. 1, c. 9. *Ge. Erhardus.*

2. *latrones juſſit crucibus adfigi*] Firmicus lib. VI, c. XXXI. *Homicidam, latronem efficiet: ipſis faciendis compre-henſus patibulò ſuffixus in crucem crudeliter erigitur.* lib. VIII, c. XII. *Latrones faciet crudeliter furitate graſſantes, ſi in crucem tollantur.* Idem.

3. *qui cruces ſervabat, ne quis* &c.] Sic Tornæſ. Frellon. Lotich. & cod. Tragur. Sed R. Herm. & Wouweren. *q. c. aſſervabat n. q.* Wouwerian. editionem Erhardum cum commentaretur præ oculis habuiſſe cùm ſuprà pluries obſervare fuit, tum ex hujus mox annotationis ingreſſu, & clauſula parebit, utut Sylloge Erhardi Annotation. & Obſervationum, ſeu commentarii Variorum & ipſiuſmet Symbolæ Schonwetter. ac Frellon. editioni connexi. Quæ incuria haud levis, ipſum τὸ πρᾶγμα εἶναι (hoc propter quid, ſeu conſtiturionem rei) tangens. Iam Erhardus: *qui cruces aſſervabat, ne quis ad ſepulturam corpora detraheret.* Romanorum mos fuit, ut facinoroſos quorum pœnæ ad exemplum pertinebant, ſupplicio affectos honore ſepulturæ prohiberent. itaque cuſtodes adhibiti, donec putrefacta cadavera. Petr. Faber Semeſtr. lib. 2, c. 27, v. 24. Talentonius Var. ſer. l. 2, c. 9. Celſius Adornus Epiſt. ad Talenton. lib. 2, c. 23. Guilielm. Fornerius Not. in Caſſiodor. lib. 2 Epiſt. 22. Gretſer, de Cruce Tom. 1. Hodie noſtris moribûs in exemplum relinquuntur, ſine cuſtodibus tamen, cadavera ſuſpenſorum, rotæ ſupplicio affectorum, verù affixorum, & ſimilium. contra quos mores Petr. Ravennas IC. ut improbatos invehitur in fine compendii I. Can. & indictis notabil. Extravag. in pr. quem

Digitized by Google

ad sepulturam [1] corpora detraheret, notasset sibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audisset, [2] vitio gentis humanæ, concupiit scire, quis aut quid faceret. [3] Descendit igitur in conditorium; vilaque pulcherrima muliere, primò [4] quasi quodam monstro, infernisque imaginibus turbatus substitit: deinde ut & corpus jacentis conspexit, & lacrumas consideravit, [5] faciemque unguibus sectam; ratus scilicet

[1] id

duobus libb. confutat Hoghstraten Provincial. monachor. Praedicat. in sustlacatorio Principum Alamann. Augustus tamen Imp. corpora damnatorum cognatis se & amicis non negasse lib. 70 de Vita sua scripsit: ad sepulturam scilicet. Unde nec Iosepho Arimathæo & Nicodemo corpus Christi negatum. Vid. l. 1, & nit. D. de Cadav. punit. Porrò pro asservabat, vet. vol. habet servabat, quod non displicet, & Plautina vestigia sectatur.

1. *corpora*] Senec. l. VIII Contr. IV. *Suffixorum corpora crucibus in sepulturam suam desluunt.* Plaut. Milit. II, IV, XIX.

— — *Scio crucem fixuram mihi sepulchrum.*

Ibi nati majores sunt fixi, pater, avus, proavus, abavus. S. A. Gabbema.

2. *vitio gentis humanæ, concup. scire*] Sallust. Iugurth. *More humani ingenii cupido, ignara visendi, animum vortit.* Val. Max. lib. 1, cap. 7 in Annibale: *Humani ingenii prona voluntate vetita scrutandi pœnè respicientes*, &c. Colerus Not. ad Valer. Pareschius ad Sallust. Apul. lib. 4 Florid. *Propius accessit, ut etiam cognosceret mare ingenii humani quinam esset.* Suetonius Claud. c. 19. *Lacertum discurrens forte gregarius miles, animadvertit; petibat, & studio fossirandi quisnam esset, agnovit.* Ge. Erhardus.

3. *Descendit igitur in conditorium*] Communia sepulcra erant plerumque subterranea ædificia, arcuato opere extructa, pavimentis strata, ac parietibus circum septa, in qua tanquam in cellas quasdam per gradus aliquot descendebatur, foribus conditorii clausis, vel apertis, prout usus requirebat. *Is, Kirchmannus.*

4. *quasi quodam monstro*] Id est, spectro; hinc *Mostellaria* Plauti. Hymnus ecclesiast. in dedicat. Ecclesiæ:

Dæmonis sæva perit hic rapina,
Parvulos monstrum pavet, & retenta
Corpora linquens fugit in remotas
Occidi umbras.

Erhardus. *monstrum.* Sive à moneo, sive à monstro veniat, deminutivum habet *mostellum* liquescente *n*, quomodo *semestre* dicimus pro *semenstre*, & à *tastrum*, *castellum*; vel etiam, ut vult Ian. Guilielmus, quòd veteres *mastrum* dixerint. Hinc *Mostellum* Romæ dictus *Vicus mostellarius*, & *Mostellaria* Plauti, quæ est φάσμα sive spectrum. Vossius in Etymol. Taubmann. in Plaut.

5. *faciemque unguibus sectam*] Lacerationes genarum feminis potissimùm in usu erant. Serv. in lib. III Æneid. *Varro dicit mulieres in exsequiis & luctu ideo solitas ora lacerare, ut sanguine offenso inferis satisfaciant.* quem morem apud Romanos sustulere XII Tabb. apud Cic. II Leg. *Mulieres genas ne radunto.* Festus: *Radere genas*, interpretatur unguibus scindere vel cruentare. Est enim Festi locus mutilus & tale quid subintelligi debet. His enim feminæ solebant mortuo parentare: & quamquam de ea re taceant leges; non tamen utique fuit observatum. *Kirchmann.*

1. *id*

Digitized by Google

[1] *id* quod erat, desiderium exstincti non posse feminam pati; adtulit in monumentum cœnulam suam, cœpitque hortari lugentem, ne perseveraret in dolore supervacuo, & [2] nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum esse: sed & idem domicilium; [3] & cætera, quibus exulceratæ mentes ad sanitatem revocantur. At illa ignota consolatione percussa, laceravit vehementius pectus, ruptosque [4] crines super pectus jacentis imposuit. Nec recessit tamen miles, sed eadem exhortatione temptavit dare mulierculæ cibum, donec ancilla [5] vini certe ab eo odore corrupta, primum ipsa porrexit ad humani-

1. *id*] Tragur. est codicis, quo sanè rarissimè aliquid superadditur, sæpe verò resecatur.

2. *nihil profuturo gemitu pectus diducere*] Quomodo & Frellon. edit. Sed Tornæsius, cæteri, codexque Tragur. *diduceret*. Erhardus: Leg. *diducere*. Iungermannus. Dinamius in Epistol. ad Discipul. *Plùs lugent, qui plùs diligunt; & dum amicitiam præstare nequeunt, pugnis pectora & lacerta (f. lacertos) tundunt, illi tamen, qui sepulcro conditur, nihil præstaturi.* Suprà Petron. *Verberabam egrum planctibus pectus. Pectus diducere*, quo pacto supra dixit de Githone: *risu dissolvebat ilia sua.*

3. *& cætera*] quod Sallust. dicere solet, *& alia*. Pflugius. *Erhardus.*

4. *crines super pectus jacentis imposuit*] Solebant crines mortuis offerre: & super ipsorum pectora vel tumulos imponere parentandi gratiâ. Vnde eleganter Max. Tyrius comam esse dicit τὸ πλεῖστον τῶν ἐμῶν ἤδη πρὸς τοὺς τάφους, *ultimum, quod ei qui jam sepelitur donari potest, munus.* Dion Halic. lib. XI, scribit, Virgines feminasque cùm funus ducerentur filiæ Virginii, in ejus lectum ἀνθέμοις τε μύροις πανδήμοις τοῖς πολυτίμοις βόστρυχος, *vittas virginalis comæ, detorsos crinium tortorum cincinnos* conjecisse. Sic Anna evulsos è vertice crines Didonis rogo inspergit. Et Charicleæ apud Heliodorum, extincto ductori suo Calasiri vulsos capillos libat cum gemitu, dicens: ἐπίφερε σοὶ χοὰς ἐκ τῶν ἐμῶν πλοκάμων (*offero tibi libamina crinium meorum*). Kirchmannus.

5. *vini certe ab eo odore corrupta primum ipsa porrexit*] Sic & Wouwer. cæteri, codexque Tragur. hic tamen omissò *ipsa*. Erhardus: Istam lectionem optimus Bongarsii codex comprobat. *ab eo* scil. milite. Tornæsius leg. *vini incertum habeo* (al. *ab eo*) *odore c. p. i. p.* Vbi Dousa *incertum, habeo*; hæc verba desunt in MS. Anonym. MS. desiderari puto, ut plenum in hanc sententiam sit: *vini incertum ab eo odore corrupta, an cibo.* vel, *incertum adeo*, &c. Dousa in Præcidan. fors Arbiter scripserit, *vini adeo odore corrupta.* I. Fr. Gronovius: Vetus editio: *vini incertum habeo odore.* Dousa auctoritate scripti ejicit tres voces, *certe ab eo*: Cujus tamen quantum apud alios pondus esse velit, præjudicat ipse conjiciendo: *vini adeo odore*: omisso τῷ certè; quod supra τὸ *adeo* collocatum à studioso quodam putat. Putschius: *incertum an ab odore.* Bourdelotius adplaudente Gonsalio: *vini cibique ab eo.* Satisberiensis in eadem fabula: *humi certum habeo odore.* & in margine: *incertum habeo*

Digitized by Google

humanitatem invitantis victam manum ; deinde refecta potione & cibo, expugnare dominæ pertinaciam cœpit. &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, si soluta inedia fueris ? [1] si te vivam sepelieris ? si antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis ?

[2] *Id cinerem, aut manes credis curare sepultos ?*

Vis tu reviviscere [3] reluctantibus fatis exstinctum ? vis, discusso muliebri errore, quam diu licuerit, lucis commodis frui ? ipsum te jacentis corpus admonere debet, ut vivas. Nemo invitus [4] audit, quum cogitur aut cibum sumere, aut vivere. Itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi pertinaciam suam : nec minus avide replevit se cibo, quam ancilla, quæ prior victa est. Cæterum scitis quid tentare plerumque soleat

beo an vini odore. Quæ cum considerarem, succurrit : *donec ancilla vini nectareo odore corrupta.* Et sanè qui vim quandam singularem illius animæ demonstraturus erat in expugnanda tam officiosa ancilla, videtur non odorem solum & nudum posuisse, sed adjecisse illi laudem, quæ virtuti, quam erat commemoraturus, fidem faceret.

1. *si te vivam sepelieris*] Nam & olim fuere, quæ id etiam præ mœrore facerent. Inscriptio Camerti Umbrorum in Picentinis montibus reperta. C. TIBUL. G. SEMPRONII. F. MAM. L. NEP. INFERNO. PLOTONI. TRICORPORI OXORI. CARISS. TRICIDITIQUE. CERBERO. MUNUS. MEUM. FERENS. DAMNATAM. DEDO. ANIMAM. AIAMQUE. HOC MEO. CONDO. MONIMENTO. NE PERUTIS. DOMUS. LAPSU. FILIIS. SEX. QUOS. P. SCIPIO PATRIIS. CAMERTIBUS. A. SALO. ET. LIBYA. INCOLUMES. RESTITUERAT. IN. DESOLATA. ORBITAE. SUPERSIM. MISERA. H. ANN. L. M. I. D. I. HOR. SCIT. NEMO. QUIETEM. POSTERI. NON. INVIDERANT. QUI. SECOS, MANES SENTUAT. IRATOS. FALE. AITA. IN. FR. P. XX. IN. AGRO P. XXXIX. Sic & Thrasylus Apulejanus lib. VIII : sic & Polemon sophista apud Philostratum. *I. A. Gonsal.*

2. *Id cinerem, aut manes*] Integer Virgilii versus ex IV Æneid. quem tribuit Annæ ad sororem Didonem sese adflictantem ob conjugis mortem. *Ge. Erhard.*

3. *reluctantibus fatis exstinctum*] Sic & Tornæs. Wouweren, alii. Sed in cod. Tragur. hæc verba non leguntur. Bourdelotius in Notis crit. hic : *rel. fat. exs.* Hæc absunt à MS. nec illa agnoscit editio Patissonii. Credebant vi quorundam lapidum reluctantibus fatis animas in corpora redire. Orpheus poëmate λίθων *(de lapidd.)* Eadem vis plantis quibusdam & floribus, de quibus Etymolog. V. βαλλὰς *(iacio)*.

4. *audit*] paret, obedit, obaudit. *Erhardus.*

1. *humа-*

Digitized by Google

leat [1] humanam ſatietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vivere vellet, iiſdem etiam pudicitiam ejus adgreſſus eſt. Nec deformis, aut infacundus juvenis [2] caſtæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente:

[3] *— — Placitone etiam pugnabis amori?*
Nec venit in mentem, quorum conſederis arvis?

Quid diutius moror? [4] ne hanc quidem mulier partem corporis [5] abſtinuit, victorque miles utrumque perſuaſit. [6] jacuerunt ergo unà, non tantum illa nocte, [7] qua nuptias fecerunt, ſed poſtero etiam ac tertio die, [8] præcluſis videlicet conditorii foribus, [9] ut quiſque ex notis,

1. *humanam ſatietatem*] Tragur. c. *humum. ſocietatem*, Non male, credo. Sed ad *ſatietatem* duo MSi. ad edit. Tornæſii, prior Anonymus: An verum eſt? *ſatuitatem*, aut ſimile quid. ſubdit Douſa: De *humana ſatietate* nihil verius, & ſententiæ iſti aſſenſum commodaverat jam antea Lucretius l. 5 de primis illis terrigenis ſcribens:

Hæc animos olim mulcebant atque juvabant:
Cum ſatiate (ſatias nom.*) cibi, nam tunc ſunt omnia cordi.*

Adde à Catullo:

Nam pranſus jaceo, & ſatur ſupinus
Pertundo tunicamque palliumque.

2. *caſtæ*] Ironice, quaſi minimè tali. *Anonym.*

3. *Placitone etiam*] Verſus ſunt Annæ ad Didonem IV Æn. Nec enim non errore lapſus Georg. Thomiſonus, qui ad Petronium primum auctorem refert in Vindice veritatis adverſus Iuſt. Lipſium, lib. 2, c. 2, p. 92. *Ge. Erhardus.*

4. *ne hanc quidem mulier partem corporis*] Quæ ſcilicet honeſte nominari nequit. Infrà: *cum ea parte corporis, quam ne ad cogitationem quidem adhibere ſeverioris notæ homines ſolent.* Ovid.

Aut dens obſcœna nimiùm quoque parte paratus. In Priap.

Quod partem madidam mei videtis,
Per quam ſignificor Priapus eſſe.

Theodor. Priſcian. lib. 2 Logicor. cap. 11. *Tunc ipſis partibus fricatione manuum ſuperaddimus,* &c. Ibidem: *Quibus partes frigentes uſus veneriî officium pernegârint. Et, tenſionem particulæ cum aſſiduâ patratione facit.* Erhardus.

5. *abſtinuit*] Alludit ſimul abſtinentiam, quam mulier voverat, & jam quinque dies ſervârat. *Abſtinere* cum accuſativo haud temere apud quoſvis reperias. *Idem.*

6. *jacuerunt*] verbum libidinis, *jaceo*; ſic ſup. *quum incluſi jacerent.* iterum. *Iacent nunc amatores obligati noctibus totis.* S. A. Gabbema.

7. *qua nuptias fecerunt*] *Nuptiæ*, hîc dictum de venereo concubitu. ſic ſup. *Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus nuptiis fecerunt.* Auctor Rhet. ad Herenn. IV, hujus dicti rationem reddere videtur: *Tranſlatio obſcœnitatis vitanda: cujus mater quotidianis nuptiis delectatur.* Hinc ortum, quòd *Verba nupta* pro obſcœnis & impudicis acciperentur. *Gabbema.*

8. *præcluſis videlicet conditorii foribus*] De ſepulcrorum januis, etiam alii meminere. Flav. Vopiſcus in Tacit. Imp. *Mortis omina hæc fuerunt. Patris ſepulcrum diſcuſſis januis ſe aperuit.*

Digitized by Google

notis, ignotiſque ad monimentum veniſſet, putaſſet exſpiraſſe ſuper corpus viri pudiciſſimam uxorem. Cæterum delectatus miles [1] & forma mulieris & ſecreto, quicquid boni per facultates poterat, coëmebat; & prima ſtatim nocte in monimentum ferebat. Itaque [2] cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam cuſtodiam, detraxere nocte pendentem, [3] ſupremoque mandaverunt officio. [4] At miles circumſcriptus dum reſidet, ut poſtero die vidit unam ſine cadavere crucem; [5] veritus ſupplicium, mulieri, quid accidiſſet, exponit: nec ſe exſpectaturum judicis ſententiam, ſed gladio jus dicturum ignaviæ ſuæ: commodaret modo illa perituro [6] locum, & fa-

Albinov. in Epiced. Ammian. l. XIIII. Dion de monumento Cleopat. l. LI. *Janua ejus ita erat punata, ut aperiri ſemel clauſa nequiret.* Xiphilinus, in Severo: *Clauſit monumentum Alexandri, ne quiſquam corpus ejus videret in poſterum, neve ea, quæ in ipſo ſcripta, legeret.* Io. Kirchmannus.

9. *ut quiſque ex notis ignotiſque* &c.] Sic & Tornæſ. cæteri. Douſa MS. *ut quiſquis ex n. i.* c. M. Tragur. c. *ut ſi quis ex ignotis cognitiſque.* Erhardus: *quiſque*, pro *quiſquis, quicunque.* Vet. tamen cod. exſertim ſcribit, *quiſquis*, ut ſuprà: *Quod quiſquis perperam diſcit*, &c. Et infrà: *Quia quiſquis ſuos heredes habet, nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula admittitur. Quiſquis* diſtribuit, *quiſque* determinat.

1. *& forma mulieris & ſecreto*] Tornæſ. *& forma mulieris (mulieris* in v. c. abeſt), *ſecreto.* Vbi Douſa: c. M. *& f. m. & ſecreto.* Tragur. c. *& forma & ſecreto.*

2. *cruciarii*] Tragur. c. in m. *cruciati. Cruciarius*, qui in cruce, aut ea dignus. *Gloſſ. Petron.* Vſurpat & Apuleius in de Aſino.

3. *ſupremoque mandaverunt officio*] Curt. lib. 11. *Apparatum funerum quo Perſæ ſuprema officia celebrarent.* Hieron. epitaph. Paulæ: *Sacrilegium putabat, qui non tali femina ultimum reddidiſſet officium.* Apul. lib. 8 Mil. *officia feralia.* lib. 9. *peractis feralibus officiis tradunt ſepultura.* Io. à Wouweren.

4. *At miles circumſcriptus*] Sic & Wouwer. reliqui, codexque Tragur. Frellon. edit. *A. m. circumpectus.* Tornæſ. *ac m. circumpectus* (al. *circumſcriptus*; al. *circumpecus*). ubi Douſa: c. M. *at m. circumſcriptus.* Erhardus: *miles circumſcriptus.* vett. libb. *circumſpectus.* Leg. *circumpectus. Circumpectere* ſignificat defraudare, circumvenire, & malum aut infortunium alicui dare. Gulielm. Plaut. quæſt. in Bacch. cap. 2.

5. *veritus ſupplicium*] Talionis puto pœna illa ſive ſupplicium fuit, hoc eſt, in crucem ſubſtitueretur cuſtos ignavus ac deluſus. Mirè enim moribus Græcorum id ſupplicii conveniens eſt, apud quos & alia viguerunt ſimilia; cuſtodum verò cadaverum potiſſimùm. Innuit & ſupplicii acerbitatem deſperatio illa militis: *Nec ſe exſpectaturum judicis ſententiam, ſed gladio jus dicturum ignaviæ ſuæ.* I. A. Gonſalius.

6. *locum*] Monticinum ac ſepulcrale verbum etiam *locus.* Vetus monumentum Tibure inter alia: HANC LOCUM. UTI. ME. VIVA. DE-

TER-

Digitized by Google

& fatale conditorium familiari, ac viro faceret. Mulier non minus misericors, quam pudica; Nec istud, inquit, dii sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem: malo mortuum impendere, quam vivum occidere. Secundum hanc orationem [1] jubet corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi, quæ vacabat, cruci adfigi. [2] Visus est miles ingenio prudentissimæ feminæ; posteroque die populus miratus est, qua ratione mortuus isset in crucem. † Risu excepere [3] fabulam nautæ, erubescente non mediocriter Tryphæna, vultumque suum super cervicem Gitonis amabiliter ponente. At non Lycas risit, sed iratum commovens caput, ‡ Si justus, inquit, Imperator fuisset, debuit patris familiæ corpus in monimentum referre, mulierem adfigere cruci. † Non dubie redierat in animum [4] mœchile [5] expilatumque libidinosa migratione navigium.

† *Encolpius.* ‡ *Lycas.* † *Encolpius.*

TERMINAVI. Pro eodem *locus & conditorium* usurpantur, uti & interdum *area*. Distrim Petronius addit: *& fatale conditorium familiari ac viro faceret*. & post pauca: *jubet corpus mariti sui tolli ex arca*. Inde etiam *loculi* vocati *loci* illi. Plinius lib. VII, c. II. *I. A. Gonsalius.*

1. *jubet corpus mariti sui tolli ex arca*] Non plebeius fuit ille, cui arca mortuo datur, & in hypogæo monumento locatur. Distinguendum est inter morem Romanorum & Græcorum, inter cineres, & cadavera integra. In urnis, ollis caccabis, usceis, ampullis, amphoris, cupis, orcis, & aliis hujusmodi vasculis cineres condebantur. Enim verò more Græcorum, qui cadavera non cremabant, ea vasa paranda fuere mortuis condendis quæ ad modulum corporis facta essent, ac totum cadaver quàm longum erat, recipere possent. Tales sunt alvei, lintres, arcæ, scrinia, lecti & similia. *Cl. Salmasius.*

2. *Visus est miles ingenio*] Ingenium (*hic*) pro calliditate, astutia & promptitudine aliquid machinandi. Balbus: *Ingenium, astutia, calliditas, prudentia, subtilitas.* Ge. Erhardus.

3. *Risu excepere fabulam nautæ*] Sarisberiens. lib. VIII, c. XI. *Tu historiam aut fabulam, quod his verbis refert Petronius, pro libitu adpellabis. ita tamen ex facto accidisse Ephesi, & Flavianus auctor est, mulieremque tradit impietatis suæ & sceleris parricidalis & adulterii pœnam dedisse. Non quidem solus est in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendis Petronius: scribit S. Hieronymus, &c.* Ab imperatore sive Præside Provinciæ capite plexum fuisse traditur in libro illo de Septem Sapientibus. *Erhardus.*

4. *mœchile*] Deusæ est, quod & amplexa edit. Frellon. cum Lotich. Sed Wouwer. & R. Herm. *ele* cum * præpositq. Tornæsius: *edile* (al. *cubile*, vet. c. *hedile*). *edilo* etiam habet o. Thuan.

5. *expilatumque libidinosa migratione navigium*] De Navigio, quod Isidi, quotannis mense Martio dicari, o-

nustum-

Digitized by Google

gium. Sed nec fœderis verba permittebant meminiſſe; nec hilaritas, quæ præoccupaverat mentes, dabat iracundiæ locum. Cæterum Tryphæna [1] in gremio Gitonis poſita, modo implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum. Ego mœſtus & impatiens fœderis novi, non cibum, non potionem capiebam, ſed [2] obliquis, trucibuſque oculis utrumque ſpectabam. Omnia me oſcula vulnerabant, omnes blanditiæ, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat: nec tamen adhuc ſciebam utrum magis puero iraſcerer, quod amicam mihi auferret; an amicæ, quod puerum corrumperet. Vtraque inimiciſſima oculis meis, & captivitate præterita triſtiora. Accedebat huc, quod neque Tryphæna me adloquebatur [3] tamquam familiarem, & aliquando gratum ſibi amatorem, nec Giton me aut [4] tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimumque muneribus largis ventis ferentibus pelago reddendum committi ſolebat, hæc accipio. In Kalendario Ruſtico feſtum legimus menſis Martii, quod *Navigium Iſidis* adpellatur; ejuſdem Apuleius lib. XI mentionem facit. Tale ergo navigium ad fundum Lyeæ ventô temere adpulſum, ſumma ab eodem religione & exrimonia diu cultum, impias Encolpii apud Lycam viventis manus non effugit. Is enim effigiem deæ: *veſtem, ſiſtrum*, aliſque indidem ſuppilavit, ac profugit. Hujus ſacrilegii pœnam Lycas naufragium interpretatus, *ſiſtrum, veſtemque* reſtitui petit. Encolpius iis venditis nummos ſe confecturum pollicetur; videnturque de ipſo eſſe dicta, quæ Fulgentius ex Petronio adfert: *Tot regnum manubia penes fugitivum reperta.* Caſp. Scioppius.

1. *in gremio Gitonis poſita*] Sicut nova nupta, nuptiali convivio. Apul. *Accumbebat ſummum thorum maritus, Pſychen gremio ſuo complexus.* Iuven. *—ſed & gremiô jacuit nova nupta mariti.* Fr. Pithœus.

2. *obliquis oculis*] Flaccus: *Non iſtic obliquo oculô mea commoda quiſquam Limat.* — *Limat* i. limis, ſeu obtortis, transverſis oculis intuetur; *limat obliquô*, eſt pleonaſmus. Ovidius: — *obliquô lumine cernit.*

3. *tamquam familiarem*] amicum, Adulterum, ut paullò ante: *Et fatale conditorium familiari, ac viro faceret.* Nunc Arbiter ipſe interpretatur, quum ſubdit: *Et aliquando gratum ſibi amatorem.* I. A. Gonſalius.

4. *tralatitia*] Iuriſconſulti tralatitiè aliquid fieri dicunt, quod non ſit ſeriò, ſed perfunctorie & *dicis cauſâ* potiùs, ut aliàs loquuntur. Vt, *tralatitiè defungi munere accuſandi*, id eſt, prævaricari, *l.* 1 § *prævaricatorem.* ff. *ad S.C. Turpill. non tralaticiè exequi querelas*, *l.* 1 ff. *De jure patron. tralaticiè omittere*, *l. ſi patroni.* § *quid ergo.* ff. *ad S.C. Trebell.* id eſt negligenter, non, ut quidam exponit, interim. Similiter

Digitized by Google

minimum eſt, [1] ſermone communi vocabat. credo veritus ne inter initia coëuntis gratiæ recentem cicatricem reſcinderet. Inundavere pectus lacrumæ dolore paratæ, gemituſque ſuſpirio tectus animam penè ſubmovit. * * In partem voluptatis temptabat admitti, nec domini ſupercilium induebat, ſed [2] amici quærebat obſequium. * *

† *Dum ancilla reſtitans in hec erupit:* Si quid ingenui [3] ſanguinis habes, non pluris illam facies, quam [4] ſportam. [1] Si vir fueris, non ibis [6] ad ſpuitam. ‡ *Hec animi pendentem angebant. Sed* me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus ſenſiſſet quidquid illud fuerat, & [7] homo dicaciſſimus carminibus vindicaret *creditam noxiam.* *

† *Ancilla.* ‡ *Encolpius.* [1] Iurat

ter Petronius, *non tralatitiam humanitatem*, dixit. *Conr. Rittershuſius.*

1. *ſermone communi vocabat*] Deleo *vocabat*; aut ſcribo *ſermoni c. vacabat.* ſed illud potius. *Anonymus* MS.

2. *amici quærebat obſequium*] ſc. Lycas. *Obſequium* in rebus nequam & turpibus, ut apud Plautum *obſequi*, & *morigerari* patientes in venere dicuntur. Vide Schoppii explanat. in Moſtellar. *Ge. Erhardus.*

3. *Si quid ingenui ſanguinis hab.*] h. e. Si quid in te virilis roboris maneret. Caſaubon. in Perſ. Sat. 1. *Erhardus.*

4. *ſportam.*] Sic & Tornæſ. reliqui. Anonym. MS. L. *ſporiam*, vel *ſporium*, i. e. ſpurium. Niſi malis *ſporum* aut *ſporiam*. Douſa ſubnotavit: Lego *ſoriam*, i. ſtercus antiquè. Idem in margine: c. M. *ſportum*. Erhardus: Leg. *ſcortum*. Putſchius.

5. *Si vir fueris*] Porcius Latro in Catilin. *Si viri eſtis, declinatura*, &c. Salluſt. in Catilin. *Quis mortalium, cui virile ingenium eſt, tolerare poteſt?* Hoc autem loco ſimul obſcœni quid latet. Infrà Polyænus frigidus & maleficiatus, *Non intelligo me virum eſſe, non ſentio.* unde *virile officium*. Theod. Priſcianus lib. 2 Logic. c. 11 de rebus inflantibus vel erigentibus membra virilia: *Qua per potiones accepta virile ſemper officium reparant.* Erhardus.

6. *ad ſpuitam*] Sic & Wouwer. alii. Erhardus: Leg. *ſportam*. Caſaub. in Perſ. Satyr. 1; vel *ſpurcam*. Putſch. Tornæſius: *non ibis ad ſpurcam*, al. *ſpinthriam*, approbante hoc Douſa, nam in c. inquit, M. *ſpintham*. *Spintria* Suetonio c. 43 in Tiber. monſtroſæ libidinis mancipia ac repertores. an à libidinis ardore ſic dicti? nam *σπινθὴρ* ſcintilla. Voſſius. *Spinther*, vel *ſpinter* n. g. armillæ genus muliebris in ſummo brachio ſiniſtro. Feſtus. *Spintria* aliis muliebria paſſi. Sueton. in Vitellio: *Et ipſe perpetuò Spintria cognomine notatus.* Tacit. Annal. 6 in Tiberio; *Tuncque primùm ignota antè vocabula, ſellariorum, & ſpintriarum, à fœditate loci & multiplici patientia reperta.*

7. *homo dicaciſſimus*] Jocoſiſſimus, mordaciſſimus. *Erhard.*

1. *Iurat*

Digitized by Google

[1] Iurat Eumolpus verbis conceptiſſimis.

* * *

Dum hæc taliaque jactamus, [2] inhorruit mare, nubeſque undique adductæ obruêre tenebris diem. Diſcurrunt nautæ ad officia trepidantes, velaque tempeſtati ſubducunt. Sed nec [3] certos fluctus ventus impulerat: nec quo deſtinaret curſum, gubernator ſciebat: Siciliam modo ventus dabat, ſæpiſſime Italici litoris Aquilo poſſeſſor convertebat huc illuc obnoxiam ratem: & quod omnibus procellis periculoſius erat, tam ſpiſſæ repente tenebræ lucem ſuppreſſerant, ut ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque Hercules [4] poſtquam ſpes omnis manifeſto evolavit, Lycas trepidans ad me ſupinas porrigit manus: &, † Tu, inquit, Encolpi, ſuccurre periclitantibus, id eſt [5] veſtem illam

† *Lycas.*

divi-

1. *Iurat Eumolpus verbis conceptiſſimis*] *Conceptis verbis jurare*, eſt alio præeunte & jusjurandum verbis certa formulâ comprehenſis, vel recitante vel prælegente, jurare: diciturque ad diſcrimen ejus jurisjurandi, quod ſermoni noſtro crebrò interponimus, ut *mehercule, pol, edepol, mecaſtor* &c. aut quod ultro fidei cauſâ adfirmationi noſtræ addimus. Atque illud multò ſanctius ac religioſius habebitur. Interdum tamen & nullo præeunte, ſed tamen verbis magis expreſſis & explanatis. *Concipere jusjurandum*, eſt certam ejus formulam dare. *S. A. Gabbema.*

2. *inhorruit mare*] Virgil. lib. v.

-- & inhorruit unda tenebris.

Adi Boëth. l. 11 proſ. 11. *Ga. Barthius.*

3. *certos fluctus*] Iungermann. legendum cenſet *certus*, firmat Erhardus. ſed fruſtra; *certus* per enallagen præſtat.

4. *poſtquam ſpes omnis man. evol.*] Tornæſ. Wouwer. & R. Herm. *poſtquam * manifeſta convaluit.* Fr. Pithœus emendavit, *poſtquam maris æſtus convaluit*, quod ſecuta edit. Frellon. & Lotich. Meurſius, *p. m. a. invaluit.* vel, ut id. Pithœus, *poſtquam tempeſtas convaluit*; Purſchius, *tempeſtas manifeſta* &c.

5. *veſtem illam divinam*] Ipſius nempe Iſidis, cujus indubiè ſimulacrum in puppi navis ei ſacræ. Haut incommode Arbitri locum capi poſſe exiſtimabam de peplo eo, quem Panathenaica navis, Minervæ adparata pro velo habebat. de ipſo ſic Suidas ſcriptum reliquit: *Apud Athenienſes peplus propriè velum Panathenaica navis, quam Athenienſes quarto quoque annò inſtruebant Minervæ.* Et Philoſtrat. lib. 11 de Vit. Sophiſt. in Herode. *Illa de Panathenaïs audivi, velum è navi eſſe ſuſpenſum, jucundius picturâ cum ſinu proſpero; navimque nullis jumentis trahentibus cucurriſſe.* Nec dea illa Minerva abhorrebit ab hocce cum Iſide commercio. Præterea pretioſum planè fuit & velum illud, ac plures in eo erant intertextæ picturæ, acuque variæ Palladis exprimebantur facinora, ut Virgilius in Cir. oſtendit, ac plures

Digitized by Google

divinam, [1] sistrumque [2] redde navigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. ‡ Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, [3] repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit. Tryphænam autem [4] properam fideliſſimi rapuerunt

‡ *Excelpius.*

ſervi,

res quos in Panathenæis c. XVIII retulit Meurſius. Nec diverſum ab eo prorſus fuit velum Iſiacum, in quo (*carbaſum* adpellat Apulejus) & literæ intextæ agnoſcuntur, *Votique* navigii rationem reddentes. *I. A. Gonſalius.*

1. *ſiſtrumque*] *Siſtrum*, crepitaculum metallinum, quo Ægyptii ſacerdotes in ſacris Iſidis utebantur. *Gloſſ. Petr.* Iſis olim ſiſtrum in dextra gerens effingebatur, pariterque ejuſdem ſacerdotes ipſum in pompa geſtabant, quatiebantque, unde dicti *ſiſtrati*. Formam ejus ex Apulejo lib. XI habemus; ubi Iſidem è mari emergentem depingit: *Nam dexterâ quidem ferebat aeream crepitaculum: cujus per angustam laminam in modum balthei recurvatam trajecta media pauca virgula, crispante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum sonorem.* Mirificè enim iſthæc deſcriptio cum ſiſtri imagine convenit, quæ apud Gruterum eſt Inſcript. in opere p. LXXXII, num. III, & IV. tu confer, & *ſiſtri* antiquorum formam penitiſſimè percipies. Materia patet ex Apul. loc. d. *Magnus religionis terrenus fidera, aereis & argenteis, imò verò aureis etiam ſiſtris argutum tinnitum conſtrepentes.* Gonſal. Clariſſ. Pier. Winſemium vide in not. ad Sirium ſinum Mett. IX. *S. A. Gabbema.*

2. *redde navigio*] Douſa ſuprà ad verba, *Lycas memor adhuc uxoris corruptæ, contumeliarumque quas in porticu Herculis acceperat.* Portieus Herculis Romæ, &c. Cui urbanæ injuriæ altera quoque ab eodem Encolpio Lycæ Tarentino per ſummam contumeliam illata, ſic quaſi ſuccidanea, ſubjungitur poſtea, *Non dubiè reducat in animum* * *edile, expilatumque libidinoſa migratione navigium.* Quo item referri videtur, quod inferius habes ex perſona ipſius Lycæ in propinquo naufragii articulo ſuppliciter prolatum: *Et tu*, inquit, *Encolpi, ſuccurre periclitantibus*, &c. *redde navigio.* &c. Ex quibus verbis liquidò eſt conjectare, antea item eodem quoque Lycæ navigio veſtum cum Gitone Encolpium. ſed enim utrumque maritimis moribûs cum illo, ac Tryphæna expertum, furtim inde ſe ſubduxiſſe, abacta inſuper præda (cui *ſiſtrum* illud, *veſtemque divinam* inſuiſſe eſt veriſimile) & compilato perfidè Lyca, quaſi fugitivos, & quibus in odium bona ſua veniſſent, id quod paulò ſuperius iiſdem exprobratum à miſericordiſſima fœminarum Tryphæna ſcilicet. Perinde in noſtro MS. ad Torn. edit. vix pauciſſimis verbis aliter. Nunc Gonſalius: Ne confundas navigium illud, quod expilatum fuiſſe, prodidit Lycas, cum hocce de quo nunc ſermo. diverſa quippe planè ſunt, hocce vixi Tarentini eſt, illud Iſidis erat. Religione verò haut prorſus abſimilia fuêre; Lycæ namque iſtud ſacrum erat Minervæ, ut ex ejus *tutela* jam vidimus, quod numen cum Iſide promiſcuum.

3. *repetitumque* Ex Virg. lib. I

--- illum ter fluctus ibidem
Torquet agens circùm, & rapidus vorat aequore vortex. Ga. Barthius.

4. *properam*] Sic & Frellon. edit. Tornæſ. reliqui, *propè jam.* Leg. *propere.* Anonym. MS. *properam*, Lipſ. Douſa MS. Erhardus: Leg. *properàm*, antiquè pro *properè*, ſicut *promiſcam* & *promiſcui, protinam* & *protinus, perperam* & *per-*

ſervi, ſcaphæque impoſitam cum maxima ſarcinarum parte [1] abduxere certiſſimæ morti. *ego Gitoni* adplicitus cum clamore flevi: &, Hoc, inquam, à diis meruimus, ut nos ſola morte conjungerent; ſed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet: ecce jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur ſi vere Encolpion dilexiſti, [2] da oſcula dum licet, & ultimum hoc gaudium [3] fatis properantibus rape. Hæc ut ego dixi, Giton veſtem depoſuit, [4] meaque tunica contectus exſeruit ad oſculum caput: & ne [5] ſic cohærentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumvenienti præcinxit: &, ‡ Si nihil aliud, certe diutius, inquit, juncta nos mors feret; vel ſi voluerit miſericors ad idem litus expellere, aut [6] præteriens aliquis tralatitia

‡ *Giton.*

& *perperè*, ex ſexcenta alia. Guilielm. Plaut. quæſt. in Epid. c. ult.

1. *abduxere certiſſimæ morti.* ego Gitoni *adplicitus*] Tornæſius, *abduxere: certiſſimæ morti applicitus.* Wouweren, & Rutg. Hermann. *abd. certiſſimæ morti.* * *Applicitus.* Frellon. edit. & Lotichius: *abduxere* * *certiſſimæ m. a.* Erhardus: Leg. *abduxere. Ego. c. m. a.* Putſchius.

2. *da oſcula*] Sic & Frellon. atque Lotich. *ad oſcula*, Tornæſ. reliqui. Erhardus: Leg. *da oſcula.* vel, *age da oſcula.* Iungermannus. Gabbema: Barthius legit, *ad oſcula.* Abruptum genus dicendi, inquit, at loco hoc & Petroniò digniſſimum. *Ad oſcula dum licet.* non alia ratione, quam in rebus creperis clamari ſolitum, *ad arma.* Quod caſtrenſi à ſonitu concitatis tubâ ſubito tumultu militibûs tranſlatum eſt.

3. *fatis properantibus*] Sic in priſcis marmoribus: FATIS. URGENTIBUS. *Properare* tamen *fatum*, dictum de illo antiquis ſcriptoribus invenio, qui quum eſſet in mortis vicinia conſtitutus, ipſam quaſi accerſere videtur. Etiam & ipſa *Fata properare* dicebantur, uti nunc Arbitro, pariter ac lapidi veteri:

HEIC. VIRIDIS. ÆTAS. CUM FLORERET. ARTIBUS.
CRESCENTI. ET. ÆVO. GLORIAM. CONSCENDERET.
PROPERAVIT. HORA. TRISTIS. FATALIS. MEA.

Feſtinata itidem *fata* Martiali lib. IX Ep. LXXXIX. *De Salæ.* ſeu *Gonſalius.*

4. *mea tunica contectus*] Epigramm. Ἡδὺ ὃ τὴ ὑπόπτυξ κρύψῃ μία τὰς φιλέουσας
Χλαίνα. —
(Dulcis amantibus eſt veſtis quæ cingit utrumque
Corpus. —) Fr. Pithœus.

5. *ſic cohærentes*] Propert.
Atque utinam hærentes ſic nos vincire catena
Velles, ut nunquam ſolveret una dies.
F. Pithœus.

6. *præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit*] Hoc ex veterum religione, Iuriſque adeò Pontificii cautionibus prædicat. Fraudem enim pluſquam capitalem, ne piaculum dicam ſibi capitique ſuo accerſere cenſebatur, ſi quis naufrago, ſeu cadaveri alio-

tia humanitate lapidabit, aut, [1] quæ ultimum est, iratis etiam fluctibus, [2] imprudens arena componet. † Patior ego [3] vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus [4] exspecto mortem jam non molestam. Peragit interim tempestas mandata fatorum, omnesque reliquias navis expugnat. Non [5] arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; sed quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. * *Hospites veluti conclamant.* * Procurrêre piscatores parvulis expediti navigiis ad prædam rapiendam: deinde ut aliquos viderunt, qui suas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxili-

† *Excerpta.*

alioqui insepulto, temere fortuitóque (ut fit) in via objecto sibi, de glebæ seu pulveris injectione, & quidem ter repetita (quam *lapidationem* hîc vocat Arbiter) gratiam facere quasi per contemptum neglexisset. *Densa* P. Caussa est, quia animas insepultorum, Charon transmittere non quiverat, sed vagari centum annos in ripa credebantur, ac diris interea modis misere torqueri, quod patet ex operis divini lib. VI. Aliam prodidit Onosander Strateg. c. XXXVI quæ potissimùm ad imperatores spectat, qui tam gnaviter olim defunctorum corpora sepulturæ mandarunt. Aliam & Seneca in Fragment. *S. A. Gabbema.*

1. *quæ*] Tornæs. cæteri, *quod.*

2. *imprudens arena componet*] *impr. arena.* omnis cognitionis & sensus expers. Erhardus: *Imprudens arena*, inscia, nescia. Propert. l. 3 Eleg. 6.

Reddite corpus humo, positaque in gurgite vitâ
Patrum sponte tua vilis arena tegat.

Gabbema: Quintilian. Declam. VI Corporis projecti. *Non sepelies? vide quæso, ne dum litigas, arenam fluctus aggerat.* Plura ibidem. Fr. Pithœus: Tacitus, *Pisonem Vraniæ uxor, ac frater Scribonianus, T. Iuniam Crispina filia composuere.*

3. *Patior ego vinculum extremum*] Respicit hîc morem Romanorum pariter ac Græcorum, quibus, morti jam proximos amplecti, in usu erat. Cic. Orat. V in Verr. *Matresque miseræ pernoctabant ad ostium carceris, ab extremo complexu liberûm exclusæ.* Heliod. lib. II. Πεφυλαγμένη μὲ χεὶρ τὲ τελευταῖα ἀφεθῆναι ἐλεῖν. ἐφάτων φιλημάτων, καὶ ἀψίκων ἀκτεμφθῶν. *Erepta est mihi facultas* extremi complexus, *ultimisque osculis, & exanimibus orbatus sum.* Gabbema.

4. *exspecto mortem jam non molestam*] Ethnici, si à Diis suis impetrabant, ut animam in amatoriis amplexibus exhalarent, illud summum existimabant bonum. Exstrim de Pindaro Hesychius Milesius: *Pindarus Lyricus precatus deos, ut quod in vita optandum maximè sit, sibi darent, in theatro repentina morte exstinctus est, reclivi capite super amasii Theogenis genua.* Idem.

5. *arbor*] Fortasse *malus* scripserat: quod ne quis adjectivum arbitraretur, notatum alicujus manu ad oram, *arbor*: quod deinde in ordinem verborum irrepsit. *Arborem* tamen pro malo dicunt poëtæ. *Anonym. MS.* Syntheses esset, ut illud Virgilii:

— Centauro invehitur magna.

i. non aliquo ex Thessaliæ populis Centauris dictis, sed Centauro navi: sic hîc, *non malus erat relicta*, non intelligenda arbore pomifera sed na-

xilium. *Tum vocum concursu facto,*[1] audimus murmur insolitum,[2] & sub diæta magistri, quasi cupientis exire [3] belluæ gemitum. Persequuti igitur sonum invenimus Eumolpum sedentem, membranæque ingenti versus ingerentem. [4] Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemusque bonam habere

vis. Verùm cùm *arbor* nonnisi poëticè pro malo usurpetur, etiam parum decora videtur oratori hæc syntheſis. nisi forsan legamus, *non malus erat velificus.*

1. *audimus murmur insolitum*] Non absimile est, quod de semetipso Statius ad Vxorem lib. 3 Sylvar.

— *Tu procurrentia primis*
Carmina nostra sonis, totasque in murmure noctes
Aure rapis vigili — Isa. Pontanus in Glossar. Gallico, verb. *Baritus*, de Bardis poëtis Gallis. *Ge. Erhardus.*

2. *& sub diæta magistri*] De *diætis*, sive *xenis* multi. De navium *diætis* nullus Petronii interpres. Insigne exemplum est, quod de Hieronis navi profert Athenæus lib. v Dipnos. In Ipsa enim ὕστερον δίαιτα) πεζοπλόνος τοῖς ἐνδεχομένοις, τελείοις δὲ τὸ πλῆθος. *Diæta erant numerò triginta viriles quatuor lectis strata*, præter plures nautarum. Dicebantur, quibus & diætarum custodia erat commissa, exinde *diætarii.* Sic Vlpianus *l. quæsitum* § *idem resp. Domo.* 11 ff. *de Fundo instructo. Sunt quidam in navibus, qui custodiæ gratiâ navibus proponuntur, ut vocant φύλακες, (navis custodes), & diætarii.* Gonsal. *Diæta* locus cœnationis in hortis, & hypocaustum. Sed & atrienses, seu servi tricliniares, *diætarii* dicuntur; quòd veteres in atriis epularentur. Tandem, omnis mansio appellari potest diæta. Hæc breviter ex diffusis Wouweren. *Diæta*, cubile in quo navicularius quiescit. it. habitatio in hortis. *Gloss. Petron. Diætam* pro cœnatione hoc loco, an cubili potiùs, in quo navicularius, h.e. navigii magister conquiescit, sumere videtur. Vnde & *diætarii* ap. IC. qui in navibus custodiæ causâ præponuntur, l. 1 §. Et sunt quædam... *Dousa. P.*

3. *belluæ*] balænæ. Claudian. lib. 2 in Eutrop.

Sic ruit in ruper, amisso pisce sodali
Bellua. — Savaro ad Sidon. lib. 5 Epigr. 13. Erhardus.

4. *Mirati ergo quod illi*] Graphicè & hic prurientium poëtarum ingenium repræsentat. confer Ovidii locum lib. 1 Trist. el. x. *Gabbema.* Nisi forsan ad singulare animi robur, & mortis contemptum noster collineet. neque enim Eumolpum modo poëtam sed & philosophum cogitare debemus, philosophum quidem insigni scientia, vix ulla conscientia, an illa ad id quandoque sufficiat, ipso Eumolpi exemplo videmur doceri, certè hæc in limine mortis constitutum non turbavit. Stupori quasi, seu insaniæ talia tribuit Ovidius, loco à Gabbema adducto. Sed unde ille tantus stupor hominum agillimis, ingeniosissimis, nisi à persuasione philosophica, seu si mavis theologica, Expedire morituro in honesta occupatione offendi, nec minùs gloriosum, quàm forsan tutum, inter divinas animi speculationes mortale corpus exuere. Nam planè est contra naturam, hominem non ad desperationem, & destructionem naturæ redactum, sed recta ratione utentem (quo de facile ex actionibus est judicare), sine persuasione virtutis (sive moralis, sive theologicæ) in præsentissimo vitæ discrimine constitutum, mortem non timere.

1. *Sinite*

here mentem. At ille interpellatus excanduit, &c, † Sinite me, inquit, ſententiam [1] explere: laborat carmen in fine. ‡ Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gitona accedere, & in terram trahere [2] orcam mugientem. *

Hoc opere tandem elaborato, caſam piſcatoriam ſubimus mœrentes, [3] cibiſque naufragio corruptis utcumque curati, triſtiſſimam exegimus noctem. Poſtero die quum poneremus conſilium, cui nos regioni crederemus, repente video corpus humanum circumactum levi vortice ad litus deferri. Subſtiti ergo triſtis, cœpique [4] viventibus oculis [5] maris fidem inſpicere: &, Hunc forſitan, proclamo, in aliqua parte terrarum ſecura exſpectat uxor: forſitan ignarus tempeſtatis filius: aut pa-

† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.*

trem

1. *Sinite me explere*] Simile quid de Archimede capta Syracuſa formis pingendis geometricis intento, a milite interim Marcelli occiſo, referunt. Vid. Livius lib. 25, Plutarch. in vita Marcelli, Cicero 1 Tuſcul.

2. *orcam mugientem*] Sic & Frellon. ac Lotich. *porcam*, Tornæſ. cæteri. De Salas: *Orcam*, aut *poëtam* mugientem potiùs eſt indubie, quam *porcam*. Porcis namque ullis nemo unquam mugitum dedit. *Quiritare* ipſorum proprium eſt, & *grunnire*, auctore Ovid. ſive quiſquis eſt auctor Philomelæ: eriam *grundire*, Claudio (citante Nonio) l. xvi Annal. & Iuven. Sat. xv. Anonym. MS. ad edit. Tornæſii: *porcam mugientem*. An, poëtam *mugientem*? & quid ſit *mugineri* notum eſt: an *orcam mugientem*. Vt de bellua ea marina capiatur, quæ ad hoc exemplum ad terram multorum nautarum manibus emi ſolet. *Muginari*, hic eſſet murmurare; aliàs etiam mugiri ſignificat.

3. *cibiſque naufragio corruptis*] Procherus hiſt. de Ioanne Euangeliſta: πολλοὺς δὲ ἰαμάτων ἐξελήλυθεν ἐπὶ τῆς ξυνόδου, ἀφ' ἑτέρων μεμαθηκότων, ἢ μὴ δυναμένων ἀφ' ἑαυτῶν ἀλλοίως λαλῆσαι διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἢ τῷ φόβῳ, ἢ τῇ ἡλικίᾳ, ἐπεὶ σπάνις ἦν ἀνέσεως ἐκ τῆς ἀνάγκης κειμένοις, καὶ εἰς τοσοῦτος ἐληλύθεμεν Σελδικίαν, ἐς ὃν ναυαγίου ἀφικόμεθα ἀπὸ τρίτου λαβόντες ἡμῶν, ἢ φαγόντων, ἢ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντων, (*Egreſſi in aridam, & recumbentes, nec pra inedia, timore & labore verba conferre valentes, jacebamus ſic ab hora ſexta ad nonam uſque; recollecto demum ſpiritu Seleuciam adimus, ceu naufragi panem petituri; quem ubi nacti, comedimus, reſumptiſque viribus,*) &c. Ge. Erhardus.

4. *viventibus oculis*] Sic & P. Merm. Wouwer. Tornæſ. *Hiis*, al. *iiventibus*, al. *inventibus*: P. Reb. *viſitantibus*. Frellon. edix. & Lotich. *vivantibus*. Douſa MS. *eventibus*. Lipſ. Erhardus: Jungermann. legit, *diligentibus*, Putſchius *livantibus*, *vivantibus oculis*. Per pleonaſmum (neque enim mortui vident), aut epexegeſin ſeu expoſitionem, aut appoſitionem, ut vocant, in Antitheſi ad *maris fidem* & *aquas mortuum*, q. d. oculis qui adhuc vivunt.

5. *maris fidem*] Sic Plinius Panegyr. infrà: *Non ſola mortalibus maris hujus fidem præſtant*. Frch. Erhardus. Hiſtor. Apoll. *Iuturna mare tranquillum, ait, O maris fides!* Lu. Wouweren.

trem utique reliquit [1] aliquem, cui proficiſcens oſculum dedit. Hæc ſunt conſilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. [2] En homo quemadmodum natat. Adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paullo ante & implacabilem Lycam pedibus meis penè ſubjectum. Non tenui igitur diutius lacrumas, imo percuſſi ſemel iterumque manu pectus; &, Vbi nunc eſt, inquam, iracundia tua? Vbi impotentia tua? nempe piſcibus, belluiſque expoſitus es, & qui paullo ante jactabas vires imperii tui, [3] de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. [4] Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos diſponite. Nempe hic [5] proxima luce patrimonii ſui rationes inſpexit; nempe diem etiam, quo venturus eſſet in patriam, animo ſuo finxit. Dii deæque, quam longe à deſtinatione ſua jacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant. Illum bellantem arma decipiunt: [6] illum Diis vota

1. *aliquem*] abeſt à c. MS. Et ſine illo utique per ſe conſtat ſententia. *Deuſa MS. & in Pracidan.*

2. *En homo quemadmodum natat*] Supinus indubiè ex doctrina Plinii lib. XVII, c. VII. idem & Solinus c.v. Et Arbiter id innuere videtur, quum aghitum Lycam Encolpio inquit, ſimulac ad terram cadaver adplicuit: *adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os*, &c. Cur autem poſt quid temporis cadavera aquis innatent, quæſierunt plures. tu adi Cardanum de Variet. lib. IIX, c.XLIV: & Lemnium de Occult.nat.mirac. l.II, c VI. *Genſal de Salas.*

3. *de tam magna navi ne tabulam*] Vetus poëta in Catal. de Fortunæ inconſtantia:

Ite novas toto terras conquirite mundo,
Nempe manet magnos parvula terra Ducis.

Rader. ad Martial. lib. 5 Epigr. 71. *Ge. Erhardus.*

4. *Ite nunc*] Iuvenal.

I nunc & ventis animam committe. — Propertius:

I nunc tolle animos. — Virgil.

I nunc, ingratis offer te irriſa periclis.

Fr. Pithœus.

5. *proxima luce*] proximè anteacta. *Proximus* propriùm de præterito dicitur; ut *primus* de futuro. Supra: *Et prima ſtatim nocte in monumentum ferebat.* Infrà: *Acceſſiſſe huic triſtitiæ proximum naufragium.* Erhard.

6. *illum Diis vota reddentem penetrat*, &c.] Sex fratrum prorſus videtur fatum deſignare, qui quum domum, ex longa peregrinatione belloque redíſſent, ædium lapſu obruti ſunt, vota, uti ſuſpicari omnino conſentaneum eſt, Diis tutelaribus reddentes. Monumentum extat, cujus hæc

vota reddentem [1] penatum suorum ruina sepelit : [2] ille vehiculo lapsus properantem spiritum excussit. [3] Cibus avidum strangulavit, abstinentem frugalitas. [4] Si bene calculum ponas, ubique naufragium est. [5] At enim fluctibus obruto non contingit sepultura. [6] Tamquam interfit periturum corpus quæ ratio consumat, ignis, an fluctus,

hæc scida : QUEM. [mater] HOC ME. CONDO. MONIMENTO. NE OBRUTIS. DOMUS. LAPSU. FILIIS. SEX. QUOS. P. SCIPIO PATRIIS. CAMERTIBUS. A SALO. ET. LIBYA. INCOLUMES. RESTITUERAT. IN. DESOLATA. ORBITATE. SUPERSIM. I. A. Gonsalius.

1. *penatum*] *penatium M. c. Dousa.* Diceret quis; quid interest? cur Dousa hoc notavit? Posterius juxta regulam, prius est syncope & quasi exceptio.

2. *ille vehiculo lapsus*, &c.] Elegans monumentum antiquum in vinea Iulii I I Pontif. Max. hocce testatur: EMILIA. FELICITAS. PIA VIXIT. ANNIS. XXXV. EX HIS. PERTULIT. CUM. ÆMILIO. PARNASO. ANNOS. N. XXIII. PEREGRINATIONIBUS. VARIIS. ET. CREBRIS FIDE. ADFECTIONE. INCOMPARABILI. HÆC. VEHICULO. EVERSA. VIA. HOSTIENSI. III. KAL. OBIIT, &c. Simile fere Fulconi Regi Hierosol. obtigit. Is leporem insectatus, subita equi ruinâ præcipitatus terræ caput adfixit, cerebróque per nares aureasque erumpenti in Reginæ oculis exspiravit. Guil. Tyrius in Chron. Hierosol. Crusius in Annal. Suev. Sic & Maria Maximiliani I Imp. conjux casu equi inter venandum præcipitata obiit. Cuspinianus in Max. I. Sigismundus Georg. Seldius, Caroli V, & Ferdinandi I Vice-Cancellarius, dum ex prædio Viennam rediret, casiô, in quo cum Ioh. Ulrico Zasio vehebatur, tum fortè Psalmis legendis intentus, inter eundum excussus, & capite ad saxum illiso letaliter vulneratus, tristi fatô extinctus est, MDLXV. Thuanus Hist. l. XXXVI. *S. A. Gabbema.*

3. *Cibus avidum strangulavit*] Attila Hunnorum R. ex ingluvie suffocatus interiit. Lazius de Migr. gent. lib. XI. *Gabbema.* Plin. lib. 7, c. 53 de Mortibus repentinis, *Exspiravit A. Manilius Torquatus consularis cùm cænâ placentam appeteret. L. Dutius Medicus Vallæ, dum mulsi potionem hausit. Appius Sauferius, cùm à balneo reversus mulsum bibisset : ovumque sorberet. P. Quintus Scapula, cùm apud Quintilium Gallum cænaret. Decimus Safejus scriba, cùm domi suæ prandaret. Hylarus histrio, dum natali die suo edita cænâ calidam potionem in pultario popescit.*

4. *Si bene calculum ponas*] Plin. secund. lib. 2 Ep. 14. *Hic quoque in condicionibus deligendis ponendus calculus.* Boëth. lib. 2 prof. 3 de Consolat. *calculum ponere.* Sitzmann. in Not. n. 58. *Ge. Erhardus.*

5. *At enim fluctibus obruto non contingit sepultura*] Cur aquis interire nonnulli ex veteribus adeò formidarunt, ex Homeri schola profluxisse, adserit Synesius epistolâ ad Euoptium fratrem. Animam ignem esse credebant. Sic apud Varronem Zenon criticus sentit. *Animalium semen ignis, qui anima & mens.* Ea propter exstingui inter undas & anima credebatur, ipsosque admodum & corporis terrebat & animæ interitus. *Gabbema.*

6. *Tamquam interfit — ignis, an fluctus, an mora*] Piè nos D. Cyprianus

Digitized by Google

ctus, an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt. Feræ tamen corpus lacerebunt. Tamquam melius ignis accipiat. [1] Imo hanc pœnam gravissimam credimus, [2] ubi terris irascimur. Quæ ergo dementia est, [3] omnia facere, nequid è nobis relinquat sepultura, *quando etiam ita de invitis fata statuant?* * Et Lycam quidem [4] rogus inimicis conlatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum epigramma mortuo facit, oculos [5] ad arcessendos sensus longius mittit. * [6] Hoc peracto libenter officio, destinatum carpimus iter, ac momento temporis [7] in montem sudantes conscendimus, ex quo haud procul [8] impositum arce sublimi oppidum

ita monet: *Nostra nihil interest, aut à quo, aut quando perimamur, mortis & sanguinis pretium à Domino recepturi.* Ph. Camer. Horar. succis. cent. 3. cui adde Waremundum de Erenberg sive Eberhard. à Weihe in definit. Fœderis novè reperta, l. 2, n. 99, 105, 106. *Erhardus.* Seneca in Fort. Remed. *Quid interest: ignis me, an fera consumat, an tempus omnium sepultura?* & Ep. XCIII. *Quem sævitia præcesserit, dies condet.* Pertinet & huc Mæcenatis versiculus:

Nec tumulum curo, sepelit natura relictos,

In Octavio Minutius: *Quasi non omne corpus, etsi flammis subtrahatur,* annis *tamen & ætatibus in terram resolvatur.* S. A. Gabbema.

1. *Imo hanc pœnam gravissimam,* &c.] *l. capitalium,* § *Igni cremantur.* ff. *de Pœnis.* rectè autem *pœnam gravissimam.* Summa supplicia sunt, *crux, crematio, decollatio*; mediocrium delictorum pœnæ, *metallum, ludus, deportatio*: minimæ, *relegatio, exilium, opus publicum, vincula*, inquit Paulus Sent. l. v de Abolit. Quos gradus pœnarum etiam constituit Callistratus *l. xxiix* ff. *de Pœnis.* At inter summas pœnas gravissima *vivicrematio*, Paul. l. v. Sent. *ad leg. Corn. de sicar.* &c. Wouwer. *Gabbema.*

2. *ubi terris*] Tornæsius, Wouweren, cæteri, *servis*, non *terris*.

3. *omnia facere*] Genus loquendi non vulgare in utraque lingua: quod ferè dicebant de irrito conatu. Scalig. in Catalect. comment. in Culic. ubi congessit exemplorum copiam. Usus & suprà Petr. *Quid ita omnia feci, ut quos tuebaris, abscondere,* Ge. Erhardus.

4. *rogus inimicis conlatus manibus*] i.e. ejus cum quo paulò antè capitales intercessere inimicitiæ *Adolebat*, est cremabat. Gabbema: *Pyra* est lignorum congeries; *rogus*, cùm jam ardere cœperit dicitur: *bustum* verò jam exustum vocatur. Quem ordinem servat Poëta [*lib. xj divini operis*] dicens, *constituêre pyras.* Item: *Subjectisque ignibus atris, Ter circum accensos decurrêre rogos.* Item postea: *Semustâque servant busta,* Servius.

5. *ad arcessendos sensus*] Ad accersendos animi conceptus.

6. *Hoc peracto libenter officio*] Sic suprà: *supremoque mandarunt officio.* id est, *justa solverunt mortuo.* Id vocatum *supremum officium, & officium* ἀπλῶς *(absolutè, simpliciter).* Gabbema.

7. *in montem sudantes*] Tale illud Apul. *Sylvosi montis asperum permensi jugum jam vespera tenebrante pervenimus ad quoddam castellum.* Fr. Pithœus.

8. *impositum oppidum*] exstructum, inædificatum; adornatum.

1. *Cro-*

oppidum cernimus. nec quid esset sciebamus errantes, donec à villico quodam, [1] Crotona esse cognovimus, urbem antiquissimam, & aliquando Italiæ primam. Quum deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis præcipue probarent post adtritas bellis frequentibus opes; † O mi, inquit, [2] hospites, si negotiatores estis, mutate propositum, aliudque vitæ præsidium quærite. Sin autem urbanioris notæ homines [3] sustinetis semper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum studia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas sanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, sed quoscumque homines in hac urbe videritis, scitote in duas partes esse divisos. Nam aut [4] captantur, aut captant. In hac urbe [5] nemo liberos tollit: quia quis-

† *Villicus.*

1. *Crotona esse cognovimus*] Romam Arbiter intelligit. *Gonsalus.* Non de Crotone, sed Roma potiùs in Crotone Arbiter intelligendus. Nihil in urbe sincerum ait; nec sincero locum. Martial. eadem omnia de Roma lib. IV Ep. V. ubi iisdem argumentis, quibùs hic rusticus, Fabianum ab urbe deterret. *Rader.* adde & Ramirez. ad Mart. lib. IV Ep. LVI. De Crotone Strabo. lib. VI: Cic. lib. II de Invent. *Gabbema.* De Crotoniensium statu etiam Iustin. Epit. l. 20: T. Livius l. 24.

2. *O mi, inquit hospites*] *Mi*, singulari pro plurali posito, antiquè, quomodo sæpe Plautus. Ciftell. *mi homines, mi spectatores.* Nec minore insolentia Apulejus neutro genere, & quidem numero singulari, eundem vocativum efferre ausus Apologia primâ in lepidissima illa Platonici epigrammatis versione. *Astra - (mi sidus)* - Quomodo & fœminino Tibull. lib. I El. VI. *Vive diu, mi dulcis anus.* Dousa P. *Mi* antiquè pro mihi volunt esse synæresin; non rectè, est enim patrius casus *mis*, dandi *mi.* Obertus Gifanius.

3. *sustinetis semper mentiri*] *Sustinet* cum infinitivo est audet, in animum inducit. Schopp. in Priap. carm. 47. Iuvenal. idem de Roma Sat. 3.

Quid Romæ faciam? mentiri nescio —
Cedamus patriâ. Rader. ad Mart. Epigr. I. *Ge. Erhardus.*

4. *captantur, aut captant*] Martial. ad Marianum, cujus hereditas petebatur:

Scis te captari; scis hunc, qui captat avarum:
Et scis qui captat, quid, Mariane, velit? &c. *Venari* dixit Horatius viduas avaras. Rader. ad Mart. lib. 6 Ep. 44. Apud IC. *captatoria* institutiones & voluntates. Rader. Hypomn. ad Martial. l. 4 Ep. 56, in pr. *Erhardus.*

5. *nemo liberos tollit*] nutrit, educat. *Gloss. Petr.* Infantes, simulac nati forent, humi deponebantur. Ab humo pater tollebat, & in sinum recipiebat, si infantem educari cuperet. Secus, exponi voluit, & abjici. Plaut. Amph. I, III, III: Cas. Prol. XLII, LXXIX: Truc. II, IV, V. Humi collocatos fuisse docet Tranquill. Aug.

Digitized by Google

quiſquis [c] ſuos heredes habet, [d] nec ad cœnas, nec ad ſpectacula admittitur; ſed omnibus prohibetur commodis, inter ignominioſos latitat. [e] Qui vero nec uxores umquam duxerunt, nec proximas neceſſitudines habent, [f] ad ſummos honores perveniunt, i.e. ſoli militares, ſoli fortiſſimi,

c. v: Neron. c. vi. Deín humô ſuſtulit pater. Tranquill. Iul. c. liii. Romæ erat *Lactaria Columna* in foro olitorio, quòd ibi infants lacte alendos deferebant, teſte Feſto. Fuse Pareus in Elect. Plaut. *S. A. Gabbema.*

1. *ſuos heredes habet*] *Sui heredes* ſunt qui in poteſtate teſtatoris tempore mortis exiſtunt, ita ut nulla eos perſona in gradu præcedat: ut Imperator ſatis declarat §. *ſui autem. Inſt. de Hered. qualit.* Ait autem *ſuos* ideo dici, quia domeſtici heredes ſunt: *Sic verſ. ſed ſui quidem*, hoc tamen Græcè, Viglio monente ſignificantius eſt, οἰκεῖον (*domeſticum*) enim illi & à domo derivant: ſignificant autem proprium. Eſt ergo *ſuus hæres* quaſi proprius & dominatus, non aliunde acitus, quaſique ſui ipſius hæres. Fingitur enim jure civili filius vivente adhuc patre, quaſi dominus eſſe paternorum bonorum, ſicque fictum habet dominium, ſive improprium. *Porc. hic.* vel potiùs κτῆ ἐλπίδι, & *in ſpe*, ut Alciatus lib. ii Parer. c. xv adpellat. Ideoque ipſis poſt obitum patris, non de novo adquiritur, ſed in illum continuatur dominium, & ex fictitio fit verum & effectuale. *l. in ſuis, de Lib. & poſt. Suus* ad dominium refertur, ut & pro meo, tuo, ſuo, poſſidere dicimus. Viglius *l.* 1 *pro ſuo.* Et hanc *ſui heredis* qualitatem Græci, τὸ σῶον, noſtri vnlgò *ſuivitatem* nominant. *Ioach. Mynſingerus.*

2. *nec ad cœnas, nec ad ſpectacula admitt.*] Tornæſ. Wouwer. reliqui *n. a. ſcenas n. a. s. a.* Ne idem bis dicat, leg. *nec ad cœnas.* Bongars. Not in Iuſt. l. 20. Sic *Erhard.* Aſt ego per *ſcenam* intelligerem hiſtrionicam, per *ſpectacula* ludos gladiatorios, pugnas beſtiariorum, naumachias, & talia. Quæ ſanè ut differunt, ita tantum non vim fieri Petronio exiſtimo. Neque ſic ad cœnas *admittimur*, quemadmodum ad ſcenas & ſpectacula.

3. *Qui verò nec uxores umquam duxerunt*] Ammianus Marcell. lib. 14. *Vilia omnia exiſtimant præter orbos & cœlibes; nec credi poteſt quæ obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis.* Plutarch. ἐοικὲ δ' εἰς τὸ ἄγαν φιλοτεκνίας. αἰτίκτως οἱ πάλαι θεωνίζουσιν, οἱ τηλέμαχος ἄγαμον δύσιν, οἱ μίαν μόνους τέκνου πρόνοιαν σωτηρίου (*De amore prolis. Liberis carentes divites convivia excipiunt, principes colunt, rhetores hos ſolos comiter ſalutant*, &c.) Io. à Wouweren.

4. *ad ſummos honores perveniunt*] Romanis tamen ſemper conjugiorum ſubolisque magna cura. Ideo Cenſoria illa quæſtio ſolemnis: *Ex animi tui ſententia, tu uxorem habes?* Ideo apud Ciceronem de LL. *Cœlibes eſſe prohibento.* Nec ignominiæ ſolùm cœlibatus, ſed pœnæ erat. Ita apud Valerium lib. xi, c. ix. *Camillus & Poſtumius Cenſores, ære pœna nomine, eos qui ad ſenectutem cœlibes pervenerant, in æarium deferre juſſerunt.* Et Feſtus auctor, *Uxorium pependiſſe dici, qui quod uxorem non habuerit, as populo dedit.* Exemplum videtur ab Spartanis petirum, apud quos ὀψιγάμιον ζημία (*cœlibatus mulcta*), imò ὀψιγάμιον, καὶ κακογάμιον (*ſera nuptia, & malo conſilio inita nuptie*); ut notat Pollux. *Lipſius.* Hinc famoſa illa lex Papia Poppæa *de maritandis ordinibus & cœlibum pœnis*, de qua multa Iuſtus ad l. iii Ann. Tacit. *Gabbem.* Hæc ſic juxta LL.; noſter verò de

simi, atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tamquam in pestilentia campos, in quibus nihil aliud est, nisi cadavera, quæ lacerantur, [1] aut corvi, qui lacerant. * † Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genusque [2] divinationis sibi non displicere confessus est. Iocari ego senem [3] poetica levitate, credebam, quum ille, ‡ Vtinam quidem sufficeret

† *Eucolpius.* ‡ *Eumolpus.*

[1] lar-

de aliis Romanorum moribus, & quę præter a. contra legem fiebant intelligendus; suffragante Plutarcho, & Ammiano, ut vidimus. Nec frustra subjungit, *soli militares, soli fortissimi habentur*, corruptum statum Curiæ seu Aulæ indigitans. Addit Gabbema: Constitutiones Honorii & Iustiniaquibûs lex Poppæa sublata fuit, cauni, sam everſionis imperii Romani existimat Procopius; nam cùm homines matrimonia negligerent, infrequentiores factæ sunt civitates, ita ut barbarorum irruptionibus minimè resistere potuerint.

1. *aut corvi qui lacerant*] Lucem mutuatur ab Horatio Arbiter. lib. 11 Sat. v. quum captatorem delusum ab astutò divite Corano, vellet indicare:

— Plerumque recoctus;
Scriba ex quinque viro Corvum *deludet hiantem,*
Captatorque dabit risus Nasica Corano.

Gabbema. Captatores ultim. voluntatum, ægris per speciem consolationis assidentes, *corvi* ac vultures dicuntur, expectantes testatorum cadavera. *Ge. Erhard.*

2. *divinationis*] Gruterus Suspic. lib. 1, c. 12, vult *divitationis* legi à *divito*, quod verbi invenire est in Accii Astyanacte. *Erhardus. Divito* i. dito, seu divitem reddo.

3. *poetica levitate*] Apologiam pro poëtis vid. apud Lotichium, comment. in Petron. lib. 11, c. VIII. *Gabbema.* Rationes Lotichii *pro poëtis*: Quod citiùs flectat subtilioris elegantiæ facundiæque thymò elaboratum eloquium, quàm nudus & simplex absque ullo nitore atque ingenio deartuatus & elumbis sermo. Quòd poëtæ ad magna nati, de diis, & deabus, itemque Semideis, ut plurimùm glorioſa multa intertexant, & lectorem ad similia invitent; juxta mentem Lipsii, incredibile, dicentis, quantum animus adspectu *Romanarum columnarum, obeliscorum*, taliumque rerum prægrandium, in sublime evocetur. A Petronio, qui ipse poëta facundissimus, hęc intelligi pseudopoëtas: porcina venerea spurcitie sua contaminantes, qualis ipse Horatius passim, Ovidius verò libris Amorum, & de Arte, tum Martialis, Tibullus, Propertius, & ejus gregis: gnathones, cœnipetas, quo in numero etiam Flaccus, antequam ab Augusto à parasitica mensa, ad munus epistolicum evocaretur. Non tales Homerus, Hesiodus, Euripides, Lucretius, & inprimis Virgilius, alii: Illius commatis Platonem è Rep. sua proscripsisse; non hos quales potiùs, tamquam Deorum progeniem, ad invidiam usque mirificis laudibûs evehit. Ergo,

Vsus habet laudem, crimen abusus habet.

Lucanus l. 9 Pharsal.

O sacer & magnus vatum labor, omnia fato
Eripis, & populis donas mortalibus ævum!

Aliter etiam longè ipse Arbiter infrà de divina poësi; nec novum est peritum de arte sua vario respectu leviusculè loqui. Sic Ausonius in epist.

Digitized by Google

[1] largior ſcæna, i.e. veſtis humanior, quæ præberet mendacio fidem. Non me-Hercules [2] peram iſtam differrem, ſed continuo vos ad magnas opes ducerem. † Atqui

† *Encolpius.*

ad Symmachum, *Ternarium ſuum ſcabiem* appellat, Nicol. Borbonius elegantiſſima poëmata, in libelli frontiſpicio, *nugas*, &c.

1. *Vtinam quidem ſufficeret largior ſcæna, i. e. veſtis humanior, quæ p. m. f.*] Hoc modo & Lotich. nec non edit. Frellon. niſi quòd hæc pro *ſcæna*, *ſcena*. Tornæſ. Wouwer. R. Herm. *u. q. s. l. s. i. e. v. h. veſtimentum* (Tornæſ. al. *inſtrumentum*) *latius, quod p. m. f.* Anonym. MS. (ad edit. Tornæſii:) Fallor? an omnia illa verba ex ora libri in contextum irrepſerunt? & ſic reſtituendum eſt: *Vtinam quidem ſuppeteret largior ſchema, quæ prab. m. f.* Douſa MS. F. *ſcema* ex Plauti Amphitr. *cum ſervili ſcema*. Iterum Anonym. MS. alio tempore atque charactere: Deleo & lego: *Vtinam ſuppilatetur ſchema, quæ p. m. f.* Douſa in Præcidan. *Vtinam q. ſ l. ſcena, i. e. v. h. q. p. m. f.* Ita enim lego, inductis ſuperfluis illis è gloſſemate, ut appareat procuſis, *veſtimentum latius*. Verùm tempeſtas memini quum quondam fuit, quum *ſcema* reponendum arbitraret, motus cùm veterum auctoritate, tum Comici noſtri cumprimis, apud quem *τὸ ſcema*, *ſcema*, h. e. gen. fem. prolatum memineram lectitâſſe. ut Amphitr.

Quod ego huc proceſſi ſic cum ſervili ſcema.

Pro veſtimenti genere. Nunc Plin. potiùs ſententiæ accedo, nepotis dico, ita Epiſt. lib. 7 argumentantis: *Nonne cùm ſurgis ad agendum, tum maximè tibi ipſe diffidis, tum commutata non dico plurima, ſed omnia cupis? utique ſi latior ſcena, & corona diffuſior.* Suſpicorque de comitatu ſuo loqui Eumolpum, quem ampliorem, id eſt, frequentiorem, minuſque adeò æſtivè viaticatum ſibi, tum cultiùs aliquantò exornatum deſiderare prædicat ſeſe. ne videlicet ſimulatas divitis domini partes & quaſi mimicam perſonam actitare videatur. tametſi non ignorem, ſumi quoque interdum pro loco ipſo, ubi quiſpiam ſe oſtentat, ſuique ſpecimen facit. Vnde *in ſcenam prodire*, *μεταφορικῶς* quomodo & ipſe Arbiter aliquantò pòſt in eod. adhuc argumento verſans: *Et ne quid ſcena deeſſet*, &c.

2. *peram iſtam non differrem*] Sic & Frellon. editio. Tornæſ. *pænam* (c. Pith. *peram*). ubi Douſa, c. M. cum Pith. conſentit; unde ſuſpicor *πείραν* (ſignificat *tentamen*) leg. *Pœnam*, habet & Wouwer. alii. Erhardus: Leg. *peram*. *Pera* eſt Græcorum *πήρα*. non, inquit differrem experiri. Palmerius in Spicil. cui adſtipulantur Pithœus, Guilielm. alii. Addit Gabbema ex Palmerio: Nam jocosè illum Ennii ore locutum: *Speram iſtam differrem*, pro *ſpem* non auſim dicere. Douſa in Præcidan. *πείρα*, hoc eſt, tentamentum, ſive adeò experimentum, Gallicè, *la preuve*, vernaculè *Een proeve*, facta à guſtatu in alienum migratione. Sed aliter ſenſit Fr. Pithœus; qui in ſuis hîc Collectan. poſt *peram iſtam differrem*, hoc ſubjungit Martialis:

Me mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat & tetrico cum cane, pera rogat.

Peram igitur *differrem*, eſt hîc iſtic ferrem, diverſis in locis circumferrem. Sic Plautus uſurpavit in Rud. *Nos cum ſcapha tempeſtas dextroverſum differt ab illis.* Idem in Curcul. Act. 4, ſcen. 4. *Iam ego te faciam, ut hinc formicæ te fruſtulatim differant.* Et ipſe Petronius ſuprà: *Per totam urbem nos rumoribus different. Pera* poſita pro ſqualore ac egeſtate, quæ ratio fuit Eumolpi. *malè ve-*

qui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret [1] veſtis rapinæ comes, & quidquid [2] Lycurgi villa graſſantibus præbuiſſet. [3] Nam nummos in præſentem uſum Deûm matrem pro fide ſua redditurum. † Quid ergo, inquit Eumolpus, ceſſamus [4] mimum componere? Facite ergo me dominum, ſi negotiatio placet. † Nemo auſus eſt artem damnare nihil auferentem. Itaque ut duraret inter omnes tutum mendacium, [5] in verba Eumolpi ſacramentum juravimus, uri, [6] vinciri [verberari] ferroque

‡ *Eumolpus.* † *Eumolpius.*

lè veſtiti &c. ut ſuprà habuimus, nunc etiam naufragi.

1. *veſtis rapinæ comes*] Veſtis illa divina, cujus ſuprà mentio facta à Lyca. *S. A. Gabbema.*

2. *Lycurgi villa*] Repete ex præcedentibus de *expilato navigio*, & in Gonſalii præludiis, An *Lycurgus* hîc *Lycus?*

3. *Nam nummos in præſentem uſum*, &c.] Innuit Petronius, quòd ſi prædam, ac manubias Iſiaci navigii vendidiſſent, neutiquam mimo componendo poteſſe pecuniam defore. *Gabbema.*

4. *mimum componere*] Sueton. c. 22. *Ne pœna acrior mimum divulgaret.* ita paſſim apud ſcriptores. *Wouweren. ceſſamus mimum componere.* Perſeverat in ead. tralatione, quam cœperat antè: *Vtinam quidem ſufficeret*, &c. Ad hæc verba cùm Encolpius reſpondiſſet adeſſe *ſcenam*, ſubjicit ſenex; ergo quid ceſſamus mimicam fabulam componere? quam illico componunt, & in Eumolpi verba jurant. & in ſervilem modum fiſti dominum eum ſalutant, tum quæ ipſe proponit de opulentia & orbitate ſua, ut legitima verba mimi, condiſcunt. Guliel. Plaut. quæſt. in Epidic. c. ult. *Ge. Erhardus.*

5. *in verba Eumolpi ſacramentum juravimus uri*, &c.] Erhardus: Leg. *jur. virgis ferroque necari*, Turneb Adverſ. 2, c. 20; eumque ſecutus Duramius Var. lect. lib. 1, c 8. Ego nihil muto: & vulgatam lectionem fulcio hiſce Helenii verbis: *uri flammis, virgis ſecari, ferròque necari.* ubi Goldaſtus putat verba eſſe transpoſita, reponendáque h. m. *virgis necari, ferròque ſecari:* aut certè leg. *virgis verberari, ferròque necari.* Douſa MS. Vetus verſus:

In verba Eumolpi juravimu' ſacramentum
Vri, vinciri, virgis, ferròque necari.

& nota, *ſacramentum jurare.* Barnab. Briſſonius: Gladiatores qui ſe ludo vendebant in hæc verba addicebant, *Vri, vinciri, ferròque necari.* Teſt. Horat. lib. 11 Sat. v11, his verſibûs:

Quid refert, uri, virgis, ferròque necari,
Auctoratus eas. — — Vbi vetus Commentat. *Gladiatores, ita ſe vendunt, & cautiones faciunt, uri flammis, virgis ſecari, ferrò necari.* & mox: *qui ſe vendunt ludo, appellantur auctorati. Auctoratio enim dicitur venditio gladiatorum, cum conditione emptoris.* Senec. Epiſt. xxxv11. Atque hoc modo Auctoratum, Lucianus in Icaromenippo, ἀνῃρέθην ἐπὶ δραχμαῖς ἑπτὰ καὶ ἑβδόμῃ μισθωσάμενος, *homulum ſeptem drachmis ludo conductum*), vocat. Manilius verò lib. 1v, id genus homines caput in mortem & funus arenæ vendidiſſe ſcribit.

6. *vinciri [verberari] ferroque*] Tornæſ. Wouwer. alii, *vincari, verberari, f.*

1. *domi-*

Digitized by Google

roque necari, & quidquid aliud Eumolpus juſſiſſet, tamquam legitimi gladiatores domino corpora animaſque religioſiſſime addicimus. Poſt peractum ſacramentum ſerviliter ficti [1] dominum conſalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter [2] condiſcimus, [3] juvenem ingentis eloquentiæ, & ſpei. ideoque de civitate ſua miſerrimum ſenem exiiſſe, ne aut clientes ſodaleſque filii ſui, aut ſepulcrum quotidie cauſam lacrumarum cerneret. Acceſſiſſe huic triſtitiæ proximum naufragium, quo amplius vicies ſeſtertium amiſerit. nec illum jactura moveri, ſed [4] deſtitutum miniſterio non agnoſcere dignitatem ſuam. Præterea [5] habere in Africa trecenties ſeſtertium fundis, [6] nominibuſque depoſitum. [7] Nam familiam

1. *dominum conſalutamus*] cujus hæc formula apud Plaut. *Patrone ſalve.* Moſtell. act. 3, ſc. 2. *Ge. Erhardus.*

2. *condiſcimus*] Tornæſ. Wouwer. cæteri, *condicim.* Erhardus: Leg. *condiſcimus*; docet enim fabulam poëta, ut hic Eumolpus: diſcunt actores, & diſcunt ſimul, dum actionem periclitantur. Guiliel. Plaut. quæſt. in Epidic. c. 6.

3. *juvenem ingentis eloquentiæ & ſpei*] Venuſtiſſima locutio: ſic Cicer. Phil. 11. *Patri perſuaſi, ut æs alienum diſſolveret: redimeret adoleſcentem ſummæ ſpe & animi, & ingenii præditum.* in Orat. *Adoleſcens non tam re & voluntate, quam ſpe & expectatione laudatus.* S. A. Gabbema.

4. *deſtitutum miniſterio*] miniſtris. *Ge. Erhardus.*

5. *habere in Africa trecenties ſeſtertium fundis*, &c.] Opes haud contemnendæ, nam ſeptingentorum & quinquaginta millium Philippœorum ſummam conficiunt. Et rectè ait *fundis in Africa*, nam plures ibi agri feraciſſimi. adeò ut ſi Romæ annona deficeret, exinde peteretur. *I. A. Gonſalius.*

6. *nominibuſque*] In nominibus eſſe dicunt I. C. quæ debentur ex obligationibus, *l xxxvij de acquir. Hær.* cùm & ea quæ in nominibus ſunt ad hæredem tranſeant. Cic. v Verr. VII: Top. cap. III. Inde *nominis* adpellatione omnis obligationis, contractuſque debitorum venit ſignificatio. Suet. in vir. Valerii Catonis refert verſus Furii Bibaculi in æs alienum Grammatici illius ludentis:

Summum Grammaticum, optimum poëtam,
Omnes ſolvere poſſe quæſtiones;
Unum difficile expedire nomen. Gabbema. *Nominibus*, h. e. poſitis in fenore. Aſcon. *Tituli debitorum nomina dicuntur, præſertim in iis debitis in quibus hominum nomina ſcripta ſunt, quibus pecunia commodata.* Nomina igitur debitorum tabulis inſcripta. hinc Apul. tabulis flagitari: Apolog. *Pater ejus plurimis creditoribus fœneratus, dum undique tabulis flagitaretur.* I. à Wouweren.

7. *Nam familiam*, &c.] Proprie *familiam* dicit neque enim alio titulo ſervæ conditionis homines cenſi antiquitus, nimirum *à famulando*, auctoribus I. Gis, & Vlpiano in *l.* 1 *ff. de Vi & vi armata.* Vnde & *gladiatorum*

Digitized by Google

familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ eſſe ſparſam, ut poſſit vel Carthaginem capere. Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo, [1] ut plurimum tuſſiat, ut ſit modò [2] ſolutioris ſtomachi, ciboſque omnes palam damnet; loquatur aurum & argentum, [3] fundoſque mendaces, & perpetuam terrarum ſterilitatem. Sedeat præterea quotidie ad rationes, [4] tabulaſque teſtamenti omnibus diebus renovet; &, [5] ne quid ſcænæ deeſſet,

rum familia apud Ciceronem. Cujus rei cauſſam reddit Senec. lib. VI Ep. XLVII. *Douſa* P.

1. *ut plurimum tuſſiat*] Nam tuſſientes proximos eſſe morti. omnino credebant. Valerius Mart. lib. II Ep. XXVI. *Gabbema. Plurimum tuſſiat*, hoc potentiorum erat, uti & procul ſpuere. vide Caſaub. ad Theoph. ad Theoph. Char. *περὶ δυσχερείας (De difficultate, moleſtia)*. Io. à Wouweren.

2. *ſolutioris ſtomachi*] An hic frequentem vomitum innuit? inquit Celſus lib. I, c. VIII. *Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, naufea & nolentium vomitus*. An ſtomachi ſolutionem illam, *ἀδιμεσίαν* Græcis adpellatam? Inquit nam Cœlius Aurelianus lib. III de Morbis diut. cap. II. *At ſi ſolutio fuerit ſtomachi, quam rheumatiſmum vocaverunt, ſequitur ſalivarum fluor, & quibuſdam jugis ſputus, & oris humectatio naufiabilis*. Quæ adfectiones tuſſi, ſed *humectæ* puta, cujus & nunc meminit, haud prorſus abſonæ ſunt; & mirè conſonant, ciborum averſioni, quam ſubdit, *ciboſque omnes palam damnet*: quod & arguté accipiendum de delicatiſſimi palati divite. *Genſal. de Salat.*

3. *fundoſque mendaces*] Horat. lib. III Carm. I.

Fundoſque mendax. Commentator vetus: *Infructuoſos, quia agricola ſpem nil ferendo deceperit*. S. A. Gabbema.

4. *tabulaſque teſtamenti omnibus diebus renovet*] Sic & Frellon. Lotich. *t. t. omnibus* [a] *renovet*, Tornæſ. Wouwer. R. Herm. Douſa MS. ad Tornæſii: Deeſt f. *heris*, vel aliquid tale. Erhardus: Leg. *omnibus heris* (vel, *diebus*) *renovet*. Putſchius. Sic Carinus apud Martialem mutavit ſæpe conditum à ſe teſtamentum, ut illiceret captatores ad ferenda munera, quibus ſpem faciebat hereditatis.

Supremus tibi tricies in anno
Signanti tabulas, Carine, miſſ, &c.

Carinus eluſit captatorem, ut Fabius Labienum apud eund. Martial. lib. 7 Epigr. 65. vidend. Senec. l. 6 Benefic. 38. Raderus ad Mart. lib. 4 Epigr. 40: & lib. 6 Epigr. 44. Gonſalius: *renovet*, id eſt, reſignet. Nam hocce teſtatori permiſſum, legatáque permutare, ac novos heredes inſtituere per *l. ſi teſtamentum. π. qui Teſtam. fac. poſ.* indè *prima*, & *ultima cera* vocatæ, quæ priorem, & extremam teſtatoris continerent voluntatem. Aſtus ille creber olim fuit orbis divitibus, uti & priſcis ſcriptoribus ejus exagitatio.

5. *ne quid ſcæna deeſſet*] Placidus in Gloſſ. MS. *Scæna vocatur compoſitio alicujus criminis, quæ digna ſit agi in theatro exclamationibus tragicis*. Quintil. l. 6, c. 1. *diſcutienda tamen oratione hujuſmodi ſcæna*. pro fraude ac technis uſurpatur Apul. *Scænam propudioſa mulieris patefecit*. Gabbema. Apul. l. 8. *Omnemque ſcenam ſceleris illuminat. ſcena feralium nuptiarum*. paſſim alii. *Wouweren. Scæna* propriè *umbraculum*, aut *tabernaculum*.

deesset, [1] quotiescunque aliquem nostrûm vocare tentasset, alium pro alio vocaret, ut facile adpareret, dominum etiam eorum meminisse, qui præsentes non essent. His ita ordinatis, [2] quæ bene feliciterque eveniret, precati deos, viam ingredimur. Sed neque [3] Giton sub insolito fasce durabat, & mercenarius [4] Corax detractator ministerii, posita frequentius sarcina, maledicebat properantibus, adfirmabatque, se aut projecturum sarcinas, aut cum onere fugiturum, † Quid vos, inquit, [5] me

† *Corax.*

jumen-

naculum. Illo significatu à σκιὰ (*umbra*), hoc à σκλωὴ (*tabernaculum*) venit. Illi derivationi favet Servius, & origo rei, *scena* enim, inquit, *antiquitus parietem non habuit, sed de frondibus umbracula quærebant; postea tabulata componere cœperunt*, &c. huic, ut ex ipso Servio videmus, tractus temporis quo *scenæ* tabulis claudebantur, & scriptio in antiquis libb. ac lapidib. per æ, quam textu dignam judicavi; Æoles quippe quos Latini imitati, pro σκλωὴ σκαὴ, ut pro πήδομαι (*pono*) πάσσομαι, μεμνάσκομαι (*in memoriam revoco*) pro μεμνῆμαι dixerunt. Voss. in Etymolog & Iac. Zwingerus in de Dialectis.

1. *quotiescunque aliquem*, &c.] Auctor Rhet ad Herenn. lib. IV, Notatione ostentatoris pecuniosi: *Cum puerum respicit hunc unum quem ego novi, vos non arbitror novisse, alio nomine appellat, deinde alio atque alio, heus tu, inquit Sannio, ne quid isti barbari perturbent, ut ignoti qui audient unum putent eligi è multis.* Io. à Wouweren.

2. *quæ - precati deos viam ingredimur*] Tornæs. alii, *quod.* Gabbema: *prec. d.* Forsan *Semitales.* in Catalect.

Neque ulla vota Semitalibus dais
Sibi esse facta. —

Erant *Mercurius*, & *Hecate.* Sed & alii Dii peculiares semitales: quos *Lares viales* vocat Plaut. V, II, XXIV. Arnob. l. III. *Possumus, si videtur, summatim aliquid de Laribus dicere, quos arbitratur vulgus vicorum atque itinerum Deos esse. Herculas* erat Romanis Vialis deus. Festus: *Propter viam fit sacrificium, quod ast proficiscendi gratiâ, Herculi aut Sanco, qui scilicet idem est Deus.* Quapropter, inquit, Gonsalius, in ædiculis Herculis Culinæ erant ad quas peregre abituri sacrificabant. Patet ex illa Herculis Saxani inscriptione toties ab eruditis repetita, & quam videre est apud Gruterum p. XLIX, III.

3. *Giton sub insolito onere*] Latet hic nequitia. *Fascis* (unde & *fascinus* suprà, *putares hominem fascino laciniam*) positum absolutè pro onere.

4. *Corax detractator ministerii*] C. *detractator m.* Gonsalius: Frequens olim famulorum querela de iniquis ponderibus, nam jumentorum vice, eis utebantur iter facientes. *Gangabas* eos Persæ vocabant, teste Curtio lib. III. indè & Comicis Græcis sæpius ducebatur servus, qui præ onere clarissus peritus in suis Fabulis, quum inmaret, ὀλίσθημα, πιέζομαι (*premor, arctor*). Conligitur planè ex Aristophane, dum Bacchum introducit in Ranarum principio inculcatam toties querimoniam fastidientem.

5. *me jumentum putatis esse, aut lapidariam navem*] Hac formula uti possumus, cùm volumus innuere, nos illiberaliter haberi. Pflug. *Ge. Erhardus.*

1. *lapi-*

Digitized by Google

jumentum putatis esse, aut [1] lapidariam navem? hominis [2] operas locavi, non caballi; nec minus liber sum, quam vos, etsi pauperem pater me reliquit. † Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, [3] & strepitu obscœno simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore [4] persequebatur, *olfactui ut officeret. Sed & hic ad ingenium redux Eumolpus,* † Multos, inquit [Eumolpus], ô juvenes, carmen decepit: nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque [5] teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuo [6] in Heliconem venisse. sic [7] forensibus ministeriis exercitati, frequenter

‡ Encolpius. † Eumolpus. [1] ad

1. *lapidariam navem*] Illæ erant lapidibus marmoribusque ferendis idoneæ: quæ omnium maximæ fuere, ex illis scilicet quæ *onerariæ* dicuntur. Conligo ex Plin. lib. XXXVI, c. I: lib. XVI, c. LX. *I. A. Gonsalius.*

2. *operas*] Inquit Paul. Ictus *l.* I ff. *de oper. Libert. Opera sunt diurnum officium*, id est, quæ per singulos dies dantur. Et *l.* I ff. *de oper. Serv. Opera in actu consistit, nec antè in rerum natura est, quàm is dies venit, quo præstanda est.* S. A. Gabbema.

3. *& strepitu obscœno*] Id strepitûs supra modum oneratis dederunt scriptores antiqui. Parissimè Atistophan. in Ran. *Strepitus obscœnus* ille, antiquis etiam *flagitium* vocatur. Cicer. lib. IX Ep. ad Pætum. *Suppedit, flagitium est.* Plaut. Pœn. III, II, XXXII. *Gonsalius.*

4. *persequebatur*, olfactui ut &c. *Multos, inquit* [*Eumolpus*] *ô juvenes*] Quæ sic in textu alio lucent characteræ, nisi Tragur. codicis faciam mentionem, Gabbem. seu Gonsalii sunt recens infarta, ut jam suprà monui. Sed & reliqua hic ap. alios sic habent. Tornæs. Wouwer. Frellon. cæteri, *prosequebatur* (Tornæs. *perseq.* ubi Dousa, c. M. *proseq.*) *** *Multos, inquit Eumolpus, ô j.* Tornæs. *Multos, ô j.*

5. *teneriorem*] *teneriore* f. *Dousa* MS.

6. *in Heliconem venisse*] quamplurimos tum Romæ res familiaris domi angusta impellebat, audere aliquid in literis. Multi ad forum se conferebant: plures cùm agere causas nescirent, aut nimis laboriosum putarent, ad Poëtices studium tamquam in portum confugiebant. Ad istos falsò creditos poëtas referenda sunt hæc Petronii verba & Persii versus in prolog. Nam quod illi impudentes jactabant somniasse in Parnasso, & ab ipsis Musis fuisse doctos, id Persius refellit; veram adferens caussam, quæ miserios ad templa Musarum, tamquam ad egestatis suæ asylum compulisset. *Isaac. Casaubonus.*

7. *forensibus ministeriis exercitati*] Videtur notare Silium Italicum, de quo Martial.

Prœque suo celebrat nunc Helicona foro.

uti & Lucanum, qui relicto forò ad Heliconam transgressi, pro cassis carmina Apollini quàm Themidi operari elegerunt. Radet. ad Martial. lib. 7 Ep. 53. *Ge. Erhardus.*

1. *carmi-*

[1] ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem refugerunt, credentes facilius poëma exſtrui poſſe, quam controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam. Cæterum neque generoſior ſpiritus vanitatem amat, neque concipere, aut edere partum mens poteſt, niſi ingenti flumine literarum inundata. [2] Effugiendum eſt ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate, & ſumendæ voces à plebe ſubmotæ, ut fiat,

[3] *Odi profanum vulgus, & arceo.*

Præterea curandum eſt, ne ſententiæ emineant extra corpus orationis expreſſæ; ſed [4] intecto veſtibus colore niteant. Homerus teſtis, & Lyrici, Romanuſque Virgilius, & Horatii curioſa felicitas. [5] Cæteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen; [6] aut viſam timue-

1. *carminis tranquillitas*] C. Plin. lib. 7 Ep. 9. *Fas eſt & carmine remitti. Luſus vocantur; ſed hi luſus non minorem interdum gloriam quàm ſeria conſequuntur. Itaque ſummi Oratores, ſummi etiam Viri ſic ſe aut exercebant aut delectabant, imò delectabant exercebantque.*

2. *Effugiendum eſt ab omni verborum vilitate*] Iuven. Sat. 7.

Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nil expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi ſeriat carmen triviale moneta. Io. à Wouweren.

3. *Odi profanum vulgus*] Verſus eſt Horatii lib. III Od. 1. Adludit ad Eleuſiniorum myſteriorum ſolemnem morem, unde exeſſe per præconem jubebantur profani. is & ad alia ſacra extenditur, ut in *mirabili ignis prodigio* apud Gratium. Cyneget. Vide de hoc more latè ſcribentes Briſſonium, lib. Form. & P. Gregorium Syntag. juris lib. XXXI, c. III. *Profanum vulgus* propriè dixit: nam vulgaria ſunt profana. *Erhardus. Profana*, ethnico more, extra conſecrationem, & initiationem: illud de locis, hoc de hominibus.

4. *intecto veſtibus colore*] Editio Plantin & Lugdun. & exempl. Antiſ. *intexto*, quod verius puto. Sic enim paulò antè, *ſenſumque tenuiorem verborum ambitu intexuit.* Plin. c. 48, l. 8. *Aurum intexere* (veſtibus) *in Aſia invenit Attalus.* Vtitur & M. Tullius ſæpe metaphorâ. *Ch. Richard.* Editio citata Lugdun. ſeu Tornæſiana: *intexto verſibus* (in marg. h. e. al. *intecto veſtibus*) *colore. Intexto verſibus* & c. Tragur. Sic & paulò antè, *neque generoſior ſpiritus ſanitatem amat*, habet cum ead. edit. Tornæsi. Wouwer. reliqui, *intecto veſt. c.*

5. *Cæteri aut non viderunt viam*] Nec mirum, quum anguſta nimis ſit via, quæ Heliconem aſcendentibus patet. Propert. l. III El. I: Horat. lib. II Ep. II. *I. A. Gonſalius.*

6. *aut viſam*] Sic & Frellon. ac Lotich. *a. verſum*, Tornæſ. cæteri. Douſa MS. ad edit. Tornæſii: procul dubio legendum eſt *viſam*, pro *verſum*. In Præcidaneis: Magna cum fiduciâ *viſam* reponendum pronuncio, &c. Idque non mihi, ſed verò lectioni MSi credi, atque acceptum ferri cupio. Ibi tamen c. M. non laudat. 1. *viam*

Digitized by Google

timuerunt [1] calcare. [2] Ecce, belli civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi [3] plenus literis, sub onere labetur. [4] Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longe melius Historici faciunt; sed per ambages, [5] deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, [6] ut potius furentis animi vaticinatio adpareat, quam religiosæ orationis

1. *viam calcare*] Horat. *Et calcanda via leti.* Ch. Richard. *Calcare*, est terere. Aristoph. in Avibus: *ὁδὸν Αἰγυπλον πεπατηκώς*, i. non trivisti, non diligenter pervolutasti. Erhard. ex Adv. Turneb. Translatio ut paret, à via, & pedibus, ad studia, ac animum, manusque. *Calcare* enim propriè est pedibus comprimere; terimus autem & manibus.

2. *Ecce belli civilis ingens opus*] Tangit Lucanum, in cujus ut æqualis invidiam hoc carmen fecit, & quem è poëtarum numero excludit etiam Quintilian. lib. 10, c. 1; Serv. in Æneid. & Iornandes in hist. Gothor. reclamante tamen Sidonio Apollinari l. 2 Ep. 10. Savaro in Not. Rader. ad Martial. lib. 14 Epig. 171; Gyraldus Dialog. 4; Barthius ad Claudian. n. 2227. *Ge. Erhardus.*

3. *plenus literis*] Sic *plenus scientiâ*, dixit Claud. Mamertus lib. 2, c. 10; *omni scientia refertus* Eucherius Ep. ad Valerian. Savaro ad Sidon. lib. 4 Ep. 22. Sic infrà Petron. *Eumolpus felicitate plenus.* Et iterum, *oratione blandissima plenus.* Erhardus.

4. *Non enim res gestæ*, &c.] Tacitum scomma in Lucanum, cui *σύγχυσιν* (*coacervationem*) fuit Arbiter, vult Merula. Fabius lib. 2. *Lucanus ardens & concitatus & sententiis clarissimus, &, ut dixam quod sentio, magis oratoribus, quàm poëtis annumerandus.* Servius in 1 Æneid. *Quod diximus poëtica arte prohiberi, ne apertè ponat historiam, certum est. Lucanus namque in numero poëtarum esse non meruit, quia videtur historiam composuisse, non poëma.* Gabbema. Meram historiam canere, eoque ordine, res quo gestæ sunt, describere, à poëtæ omnino munere esse alienum docuit in præsentia Petronius, & latiùs in 1 Iliad. Eustath. Minimè vero innuit Arbiter, quòd poëma ex historia non sit conficiendum. tale namque delirium in mentem hominis eruditissimi cadere non potuit; quum nemo nesciat omnibus epicis poëtis *res gestas*, sive historiam esse pro argumento. Quod & Tragicis commune quoque est. Unde poëta à Scaligero P. adsertus Lucanus, vindicatusque ab nugatorum calumniis Grammaticorum, objicientium videlicet illum historiam conscripsisse, non poëma. *I. A. Gonsalius.*

5. *deorumque ministeria*] Phædrus: hoc interpretatur Fab. LXXXI.

Exigua quum frenaret materia impetum,
Usus poëta, ut moris est, licentiâ,
Atque interposuit gemina Leda fidem.
S. A. Gabbema.

6. *ut furentis animi vaticinatio adpareat*] *Animi*, omittit c. Tangur. Lundorpius: *Furor* est enthusiasmus ille divinus, quo cœlitus adflata poëtarum natio ad carmen decinandum rapitur. *Imperium* vocat Ovidius. In tali *ἐνθουσιασμῷ* constituti Hesiodus, & reliqui antiquissimi poëtæ, à Musis sua se carmina accepisse commenti sunt.

Digitized by Google

tionis ſub teſtibus fides. [1] tamquam ſi placet hic impetus, etiamſi [2] nondum recepit ultimam manum.

† *Orbem jam totum* [3] *victor Romanus habebat*
Qua mare, qua terra, qua [4] *ſidus currit utrumque,*

† *Bellum Civile.*

[1] *Nec*

1. *tamquam ſi placet hic impetus*] *Tanquam* & Tornæſ. alii codexque Tragur. ſed Tornæſ. in m. *deeſt* (antè) *aliquid.* Erhardus ſeu Lundorpius : Putſch. legit *tangam.* ineptè. particulam *tanquam* ſic abſolutè & ſuprà poſuit ; *& me tanquam furtivis ſubinde oſculis verberabat.* Et iterum, *qui tanquam toga virilis ſtolam ſumpſit.* Marius Victorin. de Art. Grammat. lib. 4. *Hoc genus metri maximè deſiderat ſeparari in duas clauſulas, tamquam*

Super alta vectus Atys.

dehinc, Celeri rate maria. Sic vocula ὡσεὶ (*tamquam*) non tantùm ſimilitudinem ſignificat, ſed etiam verè ſpeciem, ut Ioan. 1. *Vidimus eum tanquam unigenitum.* hic ὡς habetur, cui æquipollet ὡσεὶ apud Lucam 22. ubi ſcribitur : *Factus eſt ſudor ejus tanquam guttæ ſanguinis decurrentes in terram.* Quod non ſic accipiendum, quaſi dicere voluerit, Salvatorem emiſiſſe ſudorem ſimilem guttis ſanguinis, ut ipſe tamen ſanguis non fuerit : ſed intelligendum eſt, ſudorem decurriſſe ſanguineis guttis. Bucerus Annot. in Matth. c. 26, v. 39.

2. *nondum recepit ultimam manum*] Proprium poëtarum, hocce, aut ſimili προλήψεως (*præoccupationis*) genere, puta, *adhuc ſub ſpongia eſſe, in incude verſari, αὐτοσχεδίους* (*extempore, tumultuarie*), *conſcripta & effutita,* præoccupare auditorum animos, ut ſi, quæ nondum exacta numeris ſuis & perfecta ſunt, elegantiam habeant exſpectatam, aureſque impleant; majus ſic meritò laudis choragium aucupentur ; vel etiam, ſi forte aliquid occurrerit minùs elegans, minùs conſonum, minuſque politum, calumniandi jam antè habeant anſam præreptam. *I. A. Gonſalius.*

3. *Orbem jam totum victor,* &c.] Principium hoc belli civilis, ita ante annos ferè octingentos expreſſit & æmulatus eſt Hericus, ſatis doctus eo ævo vates :

Orbem tum totum victor Romanus agebat,
Quà mare, quà tellus, quà cardo invergit uterque,
Si quod in orbe fretum, ſi quis ſinus abditus uſquam,
Si quod clima ferat Phœbea lampadis expers,
Siqua fuit regio, quæ fulvum gigneret aurum,
Nil niſi Romani vivebat nominis umbrâ. Gabbema. Salluſt. *Ea tempeſtate mihi Imperium P. R. multò maximè miſerabile viſum eſt. Cui cùm ad occaſum ab ortu ſolis omnia domita armis parerent, domi otium atque divitiæ affluerent,* &c. Lat. Pac. de Imp. Rom. *gentibus adoratur, toto orbe terrarum privata & publica vota ei reddantur.* Hinc Orbis Romanus Vlpiano lib. 17 de ſtat. Hom. *Ge. Barthius.*

4. *ſidus currit utrumque*] Sic Claudian. de Roma :

—*Ad Solem victrix utrumque cucurri.*

Orientem videl. & Occidentem. Petronius *ſidus* vocat ſolem, ut Græcis eſt ἀστὴρ (*ſtella*). Scholiaſt. Pindari Olymp. 1. τὰ γὰρ ἐν πολλοῖν συγκειμένα ἄστρων ζῴδια, ἄστρα λέγονται. οὐ γὰρ ἥλιος ἀστὴρ (*Quæ enim ex multis ſtellis congregantur ſigna Zodiaci, aſtra ſeu ſidus dicuntur, ſol verò ſtella* [Ciceroni tamen ipſi alicubi etiam *ſidus*])Bath. ad Claudian. n. 1048, & priùs n. 490. Ad rem eſt Pet. Matthæus Hiſt. Francorum L. 1, narr. 1, n. 11. *Ge. Erhardus.*

1. *Nec*

Digitized by Google

[1] *Nec ſatiatus erat.* [2] *Gravidis freta pulſa carinis*
Iam peragrabantur; ſi quis ſinus abditus ultra,
[3] *Siqua foret tellus* [4] *quæ fulvum mitteret æſtrum,*
Hoſtis erat: ſatiſque in triſtia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgo nota placebant
Gaudia: non uſu plebeio trita voluptas.
[5] *Aſſyria concham laudabat miles in unda.*

Quaſi-

1. *Nec ſatiatus erat*] Feſtus Rufus: *Cato Cyprias opes Romam navibus advexit, ita ut jus ejus inſulæ avaritiæ magis quàm juſtitiæ ſinus aſſerent.* Idem ſcribit Ammian. lib. XIV. *Avidè magis quàm juſtè* &c. Tale convitium in Romanos Vibii Virii refert Livius decad. III lib. VI; & Mithridatis Iuſtinus lib. XXXIIX. *Ie. Alex. Braſican.*

2. *Gravidis freta pulſa carinis Iam peragrabantur*] Sic & Tornæſ. cæteri. Douſa ad ed. Tornæſ. c. M. *G. f. p. c. Iam peragebantur.* Tragur. c. *G. f. preſſa carinis I. peragebantur.* Erhardus: *gravidis carinis*, i. onuſtis. Rubenius: *gravidas carinas* haut ſatis probo; & puto germanum eſſe, *Graïs freta pulſa carinis.* Nempe Pontus & loca, per quæ Iaſon cum ſuis ad aureum vellus.

3. *Siqua foret tellus*, &c] Ingentem avaritiam P. R. cauſſam bellandi fuiſſe ait Iugurtha Ep. ad Bocchum apud Salluſt. *Paullo antè Carthaginienſes, item Regem Perſen, poſt uti quiſque opulentiſſimus videatur, ita Romanis hoſtem fore.* Idem lib. IV Hiſt. *Namque Romanis cum nationibus, populis, Regibus, cunctis una & ea vetus cauſſa bellandi eſt, cupido profunda Imperii & divitiarum.* S. A. Gabbema.

4. *quæ fulvum*] M. c. *fulvum quæ.* Douſa MS.

5. *Aſſyria concham*, &c.] Tornæſius: *Aſſyria concham l. m. in u.* (Henr. Steph. *Heſperia eccum l. m. in ora.* alii, *Aeſpireum*).

Quæſitus —

Hinc N. cruſtas (Steph. *filices.* Scalig. *accuſtras*) *i. n. v. &*

Atque A. p. ſ. deſpoliaverat (Sic & Wouwer. cæteri) *a.*

Ecce a. c. eliſa (al. *& laſa*) *v. p.*

Quæritur in ſ. Mauri (al. *auro.* al. *circo.* ubi & Douſa, c. M. *auro. Mauri*, Wouwer. Lotich. R. Herm.) *ſ. & u. A.*

Aſperum —

Ad mortes (ibi Douſa: c. M. *mortem*) *p. ſuas* (al. *ſumes.* accedit c. M. Douſæ) *p. a. c.*

Tigris —

Vt b. —

Heu p. e. perituraque (hîc Douſa: *perituraque* Meller, & v. c.) *p. ſ.* Tragur. codex:

Æs piratum cum l. m. in u.

Quæſitus —

Hinc N. accuſatus, i. n. v. S:

Atque A. p. ſ. deſpol. a.

Ecce a. c. & laſa v. p.

Quæritur in ſ. a reo (Germ. Colſadonii codex, *an reo*) *ſ. & u. hamo.*

Aſperum —

Ad m. p. fames p. a. c.

Tigris & a. g. nectatur (i. *vectatur.* Sic & alia mendosè quidem, ſed quocum faciant, liquebit. *a reo*, verſa [retro] abhinc 4, puro eſſe *auro*, vel *circo*, & pro *Mauri* ſimilive irrepſiſſe.) *in a.*

Vt b. —

Heu p. e. perituraque p. ſ.

Barthius: *Aſſyria concham.* audaciſſimè ita ad ſuum ſenſum interpolavit acumen Palmerii. *Aſſyriarum gemmarum* mentio ap. Sidonium paneg. Major. Purpuræ ex ead. regione, Maro Culice:

Si non Aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera.

Quæsitus tellure nitor certaverat ostro.
Hinc [1] *Numidæ crustas, illinc* [2] *nova vellera Seres,*
[3] *Atque Arabum populus sua dispoliaverat arva.*

Ecce

Erhardus: *Assyria concham* &c. al. *Æsopyreum*. Leg. *Ac sese pictum laudabat miles in unda*. Turneb. Adverſ. l. 4, c. 19. vulgò, *Æs pyreum conlaudabat miles in unda*. Reſtituendum puto: *Æs Ephyreum conlaudabat m. in uda* (ſeu *ima*) *Quæsitus tellure* — Nam *uda* in *unda* migravit non rarò. Gifanius Ind. Lucret. Totum locum ita emendo:

Æs Ephyreum l. miles: in uda
Quæsitus t. n. c. ostro;
Hinc N. lapides —
Atque — (deeſt)
Ecce a. c. & laſa v. pacis:
Q. i. f. Mauris (ſic & edit. Frellon.) *fera; & v. H.*

Excutitur (puto abeſſe *Afrorum*. Sic *A. e.* prout omnes, atque etiam Wouweren, cujus nobis Erhardus textum interpretatur) —

Ad m. pretiosa: (ſic & Germanus Colladonius hic diſtinguit atque legit) *fames p. a. classes:*
Tigris & a. g. jactatur in a.
Vt b. — —
H. p. e. pariturque p. f.

Æs Ephyreum, eſt Corinthium: Iuven. *Ephyraum*, Virgil. *Ephyreium*. Queritur *æs Ephyraum* eſſe in amore militi, quod armis [fabricandis] non faciat; illud quod faciat non eſſe. Palmerius in Spicileg. *fames premit advena classes*. Claſſe ex Ægypto Romam commeatus portabatur. At Imperatores eò dementiæ venerunt, ut annonaria claſſe feras, ac circo arenam peterent. Idem Palmer. Spicileg. Douſa MS. Fidem emendationi facit Sueton. Nerone. *Ex annona quoque caritate, licitantium accrevit invidia. Nam & fortè accidit, ut in publica fame Alexandrina navis nunciaretur Arenam luctatoribus aulicis advexisse*, &c. Meller. Anonym. MSus: *Advenam famem* vocat beſtias, quæ tantùm crudelitatis & voracitatis commendatione aluntur. Salmaſius: *Assyria concham*, &c. Hi verſus ita legendi:

Hesperium coccum laudabat miles, eadem
Quæsitus tellure nitor certaverat ostrò.

Coccum Hispanicum laudat miles, eoque veſtiri expetebat; *Eadem tellure quæsitus nitor ostrò certabat*, id eſt minium. Petronius *nitorem* abſolutè de minio dixit, quia inter colores pretioſos, & quos Græci ἀνθηρὰ, floridos vocant.

1. *Numidæ crustas*] Senec. Epiſt. LXXXVI. *Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magnis & pretiosis orbibus refulserint, nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint, nisi illis undique operosa & in modum picturæ variegata circumlitio prætexatur. Numidæ crustas*, id eſt, marmora, hinc cruſtæ marmoreæ *l. xvij § qua tabul. ff. de action. Empt.* Plin. l. XXXVI, c. VI. Sidon. l. II Ep. II. *Iam si marmora inquiras, non illic Paros, Charibes, Proconnesos, Phryges, Numida, Spartiata, ruspium variatarum posuere crustas.* S. A. Gabbema.

2. *Nova vellera Seres*] Senec. Tragicus Thyeſte:

Seres vellere nobiles.

Lanuginem quandam Seres petebant, ex arboribus, quam poſtea nentes *Sericum*, ſic ab illis denominatum, conficiebant. Vide Amm. Marcell. lib. XXIII, ubi latiùs de *ſerici* confectura. Puto *nova* Petronio vocari, quæ Senecæ coævo ſcriptori, *acu distincta*, tanc primùm beatioribus inventa. Id autem dubium non eſt, primitus *sericum* arboribûs depecti; *byssum* verò inſtar lini è terra edi; bombycinum à vermiculis gigni. *Gonsalius.* Errat procul dubio *sericum* bombycino commiſtinguendo. Vid. Iſidorus l. 19, c. 27; & Scalig. Exerc. 158 adv. Cardan.

3. *Atque Arabum populus sua dispoliave-*

Digitized by Google

Ecce aliæ clades, & [1] læſæ vulnera pacis.
[2] Quæritur in ſylvis Mauris fera: & ultimus [3] Ammon
Aſrorum excutitur. ne deſit bellua dente,
[4] Ad mortes precioſa ſuas, premit advena claſſes
Tigris, & [5] aurata gradiens vectatur in aula,
[6] Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraque prodere fata!
[7] Perſarum ritu male pubeſcentibus annis

Subri-

liaverat arva] Vt Romam frutices aromaticos, ac odores mitteret. *S. A. Gabbema.*

1. *læſa vulnera pacis*] Elegantiſſimè. Sic Claudian. *vulnera famæ.* Barth. n. 1972. *Erhardus.* Barthius hîc: *læſa*, q. conſtupratæ. Tertullian. in Sodoma:

— læſum Sodomis amittere ſexum.

2. *Quæritur in ſylvis Mauris fera*] Editio Lugdunenſis *Mauri.* aliquantò rectiùs, niſi fallor: ut ſit Enallage numerorum, *in ſylvis Mauri*, pro Maurorum, & Mauritaniæ. Poteſt etiam legi, *Mauro*, tertio caſu, pro quæritur à Mauro venatore. Vel *in ſylvis Mauris*, *Maura ſylva.* ut apud Horat. *Maura jacula*, *Mauri angues*, & *Maura unda.* Nam de venatione leonum hîc Petronium loqui, ea quæ de tigride ſubjicit facilè fidem fecerint. In Mauritania multi & magni leones. *Ch. Richardus.*

3. *Ammon Aſrorum*] pro *Libya*, ubi Iupiter *Ammon* vel *Hammon* ab arenis ſic dictus colebatur: ἄμμος quippe Græcis *ſabulum*, *arena.* *Libya* autem inter quaternas pars Africæ penultima, verſus oceanum Æthiopicum. olim excepta Carthaginenſi regione, tota Africa Libya audiit. *Mauritania* ſeu *Mauri* qui præceſſerunt, pars ſunt Barbariæ juxta oceanum Atlanticum, & fretum Gaditanum. Barbaria primus quadrans Africæ, *Numidarum* quos etiam habuimus ſecundus, quartum Nigritarum terra ſibi vendicat. Iuxta hodiernam diſtributionem. *Car. Steph.*

4. *Ad mortes* &c.] Hîc repete quæ paulò antè ad verba *Aſſyria concham*, in fine ibi collationis 11 verſuum, ex Palmerio, Douſa, & Anonymo adducta.

5. *aurata gradiens vectatur in aula*] *Auratam aulam*, clauſtrum aut caveam interpretor, quibûs advehi feræ conſueverant. non ineptè, quum clauſtra illa, quaſi ὀχήματα ſint & *ſubdialia*, quæ loca Homero ſæpius *aulæ* propriè nuncupantur, ut Rhodiginus fusè obſervavit, lib. XII. Ferreæ & ligneæ primitus eæ cavеæ fuere, ſed poſtea inaurari cœptæ ſub profuſis admodum principibus, potiſſimùm Nerone. *Conſalius.* Adi & Pomponium Sabinum in Cirin Virg. *Gabbema.*

6. *Vt bibat humanum*, &c.] Imitatus eſt Prudentius:

Funditur humanus Latiali in munere ſanguis.

Salvian. l. VI. *In ſpectaculis primum delitiarum genus eſt, mori homines, impleri ferarum alvos humanis carnibus, cum circumſtantium voluptate.* Gabbema.

7. *Perſarum ritu*] Perſarum mos pueris virilitatem exſecare formâ præcipuè cæteris antecedentibus. Semiramidis illud inventum eſt, ut refert Ammian. lib. XIV, c. XVII: Claudian. lib. I in Eutrop. Domitianus hoc primus prohibuit, ut ex Stat. Sylv. lib. III de Coma Earin. patet. *Gabbema.* Clandianus:

Subripuere [1] *vires ; exſectaque* [2] *viſcera ferro*
In venerem fregere : atque ut fuga mobilis ævi
Circumſcripta mora properantes differat annos.
[3] *Quærit ſe natura, nec invenit. omnibus ergo*
[4] *Scorta placent,* [5] *fractique enervi corpore greſſus,*
[6] *Et laxi crines, & tot nova nomina veſtis,*
[7] *Quæque virum quærunt.* [8] *Ecce Afris eruta terris*

Citrea

— ſeu prima Semiramis aſtu
Aſſyriis mentita virum, ne vocis acuta
Mollities, levoſque genæ ſe prodere poſſent ;
Hæc ſibi conjunxit ſimiles ; ſeu Perſica ferrò
Luxuries vetuit naſci lanuginis umbram. I. à Wouweren.

1. *vires*] Genitalia. Catull. Carm. de Berecynthia & Aty :

Itáque ut relicta ſenſit ſibi membra fine viro.

Sic Arnob. *vir* pro crepundiis illis Pygopoliniczis. *Gabbema.* Arnobius l. 1. *Attyn ſpoliatum virâ.* lib. 5. *Attys virum ſibi abſtulit.* Græcis hoc ἀνδρεύεσθαι (evirare). *Wouweren.*

2. *viſcera*] id eſt, teſticulos. Dicit id quod in Notis Gratioſi Epidauritæ legitur ; A. T. A. *adoleſcenti teſticulos abſcidit.* S. A. Gabbema.

3. *Quærit ſe natura*] Huc ſpectat capitalis illa legis pœna Conſtantio & Conſtante auctoribûs perlatæ : *Cùm vir nubit in feminam viri perfectum quid cupiatur, ubi ſexus perdidit locum ? ubi ſcelus eſt id quod non proficit ſcire ? ubi Venus mutatur in alteram formam ? ubi amor quæritur nec invenitur ?* Ex Durant. Caſtellio in l. cùm vir nubit 31 C. ad L. Iul. de adult. *I. Douſa.*

4. *Scorta*] Adoleſcentes exſecti. *Gabbem.*

5. *fractique enervi corpore greſſus*] Salvian. lib. 5 de Provid. *Cùm muliebrem habitum viri ſumerent, & magis quàm mulieres gradum frangerent.* Hieron. ad Ruſt. *Qui gradum mollius incedendo frangunt, tamquam ferrent ſacra Iunonis, ut Iuvenalis & alii ludunt.* Cicer. lib. 1 de Officiis ſcribit, eſſe *ſimiles pomparum ferculis.* Marinus Neapol. putat etiam animi rationem ex inceſſu colligi. Vnde & Salluſt. de Catil. *Cujus inceſſus modò citus, modò tardus.* Ita nobis Iulianum deſcribit Gregorius Theologus : & Cicer. de Antonianis in XIII Phil. *Io. Alex. Braſſican.*

6. *Et laxi crines*] Pro quo ego *fluxi*, lubenter repoſuerim ad illud Martial. accommodandum :

— Molleſque flagellant
Colla coma. — vel certè *lixi* reſcribendum, id eſt, lixivio (quam *cauſticam* ſeu *Batavam ſpumam* idem poëta appellitat) loti atque imbuti crines. Verbi cauſſâ :

Et mutat Latias ſpuma Batava comas.

Niſi ſi tamen, *laxos*, pro ſolutis interpretari malimus. *Douſa.* Cicero dicere ſolebat de Cæſare, ſe quò minùs crederet eum ad tyrannidem adſpirare, adduci capillorum molliter fluentium argumentò. Petron. quoque *crines laxos* inter luxus titulos recenſet. *Idem* MS.

7. *Quæque virum quærunt*] Quem videbant mollem, victu, ore, veſtitu, de eo dicebant, *Hic virum quærit.* Idem olim de Pompeio M. dictum, qui cùm omni corporis habitu & inceſſu mollitiem præferret, hoc effugere non potuit. Ita enim à Cinna poëta perſtrictus fuit :

Faſciolâ qui crura tegit, digito caput ſuo

Scalpit,

Digitized by Google

Citrea mensa, [1] *greges servorum, ostrumque renidens*
Ponitur, [2] *ac maculis imitatur vilibus aurum,*
Quæ turbant [3] *censum.* [4] *hostile ac male nobile* [5] *lignum*
Turba

Scalpit: quid credas hunc sibi velle? virum, Scaliger F.

1. *Ecce Afris eruta turris Citrea mensa*] Sic mei editi omnes. Douſa ad Tornesi: c. M. *Aurea m.* hoc quidem etiam in c. Tragur. latet in *Antea* (Aurea) *m.* ſed non placet propter ſequens *imitatur* (c. Tragur. *mutatur* quomodo & Douſæ c. M.) *aurum.* Quamquam Chr. Richardus juxta Plantin. edit. legere ſuadeat: *ac maculis* (ipſi, Pario lapide) *mutatur* (permutatur) *vilibus aurum.* Martial. l. 14 Epigr. 89, cujus lemma: *Mensa citrea.*

Accipe fulices Atlantica munera ſilvæ,
Aurea qui dederit dona minora dabit? Videndus Rader. ad Martial. lib. 12 Epigr. 545 & lib. 14 Epigr. 79. *Erhardus.* Menſas è citro intelligit ex Mauritania Africæ regione magno precio Romam adlatas: quæ & eburneis pedibûs fulciebantur. Martial. lib. 11 Ep. XLIII: lib. IX Ep. XXII. Non hic prætereundum eſt quod de Seneca Philoſ. tradit Dio lib. LXI. Quingentos nimirum tripodas ipſum habuiſſe de ligno cedrino, pedibus eburneis ſuffultos, ſimiles prorſus & pares inter ſe, ſuper quibus epulari conſueverat. Singulorum pretium ex Tertull. lib. de Pallio c. V. cognoſcere licet. *Adige centò rem ambitioni, quæ M. Tullius quingentis millibûs nummûm erbem* Citri *emit, quæ bis tantum Aſinius Gallus pro* menſa *ejuſdem Mauritanâ numerat.* Gonſalius. *Quingenta nummûm millia,* ſeu quingenta ſeſtertiûm millia (quod idem) quibûs una Tullii *menſa citrea* conſtitit, efficiunt Philippicos 12500. Ex hujus quingentiæ ſummæ cumulatione apparebit, qualis Seneca præco frugalitatis & pauperratis fuerit, & tantumnon qualis philoſophus! vix ſuo modò purigi-noſo Eumolpo noſtrô melior. Talem Præceptorem, quidni Deus per talem Diſcipulum (Neronem) caſtigârit.

1. *greges ſervorum*] Plinius *legiones* vocavit; *agmina* Ammianus lib. XIV; Seneca *turbam,* Conſol. ad Helv. Sed quid mirum, ſi unus Pedanius Secundus *quingentos ſervos* habuerit domi, teſtante Cornelio Tacit. lib. XIV Ann. imò *millenos* plurimi. Sed ut mireris ſemel audi Athenæum l. VI. Μυρίους γὰρ ἀνεμυρίους (εἰκότως) ἔχ ὑπὸ πλοίων ὁ πάμπολλα κεκτημένος ἔσω ὑπὸ σφόδρα ὁ ἄσωτος ὁ Ε'πικούρου ζηλωτὴς Νικίας· ἀλλ' οἱ πλοίους ἢ Γωμαίων συμφοιτῶντες ἔχουσι τοὺς πλοίους. *Decem, imò viginti mille, & plures quoque ſervos habent, non quaſtus cauſâ, ut ille Græcorum diſciſſimus Nicias, ſed pleroſque in publicum comitantes.* Petronii locus hic haud dubitanter de pueris in triclinio miniſtrantibus capiendus. *I. A. Gonſalius.*

2. *ac maculis imitatur vilibus aurum*] Aliter quàm reliqui Interpretes hunc explicat locum Gonſalius, quem refutat Cl. Gronovius lib. III Obſerv. c. XI. *Gabbema. maculis.* Seneca de Tranquill. cap. I. *Placet miniſtur incultus, & menſa non varietate maculârum conſpicua.* Wouweren. Sed is legi vult, *à maculis mutatur vilibus aurum.*

3. *cenſum*] Tornæſ. R. Herm. c. Tragur. *ſenſum.* reliqui, *cenſum.* Douſa MS. *Qua ſenſim trahat h. a. m. n. l.* c. MS.

4. *hoſtile*] id eſt, peregrinum. Et *hoſtem* antiqui vocarunt quem nos hoſpitem; Ennius de Scipione Africano:

Hic eſt ille ſitus cui nemo cive neque hoſtis
Quivit pro ſuctis reddere operæ pretium.

Turba ſepulta mero circumvenit : omniaque [1] orbis
Præmia, [2] conceptis miles vagus [3] exſtruit armis.
[4] Ingenioſa gula eſt. Siculo ſcærus æquore merſus
[5] Ad menſam vivus perducitur, inque [6] Lucrinis
Erutа litoribus [7] vendunt conchylia cœnas,
Vt renovent per damna famem. jam [8] Phaſidos unda
Orbata eſt avibus : mutoque in litore [9] tantum
Sola deſertis adſpirant frondibus auræ.
Nec minor [10] in campo furor eſt, emptique Quirites
Ad prædam [11] ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.

Venalis

In ſacris reſolutoriis dicebatur : Hostis. Victus. Mulier Virgo. Exsto. Et *hoſticus*, id eſt peregrinus Plaut. in Milit. *Ian. Laurenberg.*

5. *lignum*] Seneca de Benef. *Video iſtic menſas ac lignum æſtimatum ſenatorio cenſu.* Tertull. de Pallio: *Heu quantis facultatibus æſtimavere lignea maculæ?* I. à Wouweren.

1. *orbis Prædia*] Sulpician.

Omnia bellorum tarrâ quæſita marique
Prædia. Fr. Pithœus.

2. *conceptis*] Omnes quotquot alias adſunt editiones, quarum 8, quas inter (uti conſtat) Tornæſii, Douſæ, &c. Tornæſ. autem complectitur & Stephani, inſuper & c. Tragur. habent *correptis*.

3. *exſtruit*] M. c. *eſurit*. rectè. *Douſa* MS.

4. *Ingenioſa gula eſt*] Martial. l. 13 de gallina altili : — *paſcitur in tenebris*
Ingenioſa gula eſt. — Fr. Pithœus.

5. *Ad menſam vivus perducitur*] De mullo Seneca l. 11 Nat. Quæſt. *Parum videtur recens mullus, niſi qui in convivio quanto amaretur.* Ejus rationem Plinius reddit l. IX, c. XVII. *S. A. Gabbema.*

6. *Lucrinis Erutа litoribus conchylia*] E lacu Lucrino, qui in Campania eſt, Erythræi, &c. quorundam aliorum ſententiâ, *Lucrinus* lacus mare mortuum adpellatur, unde ferebantur oſtreæ nobiliſſimæ, quæ hîc conchylia vocat ; lautorum menſæ apponebantur. Martial. l. 13 Epigr. 77.

Ebria Bajano veni modo concha Lucrino;
Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.

Rader, ad Mart. *Ge. Erhardus.*

7. *vendunt conchylia cœnas*] Totarum cœnarum pretiis conchylia comparantur. mira eſt phraſis. *Ga. Barthius.*

8. *Phaſidos unda*] *Phaſis* Colchidis flumen ingens, & omnium Ponti amnium clariſſimus. *Gloſſ. Petron. Unda*, propriè eſt aqua globata, quales fluctus. Hîc ſynecdochê generis, aut materiæ, pro aqua.

9. *tantum*] *cantum*. Meller. Lipidè; *aura adſpirant cantum frondibus*. Lucretius quoque *canere* ait *ſylvas*, eod. modo Virgil. *loqui ſilvas*; itemque Catullus, *loquentem ſæpe ſibilum edidit coma.* Et mox Arbiter :

Mollia diſcordi ſtrepitu vinculta loquuntur. Douſa MS.

10. *in campo*] *Martio* ubi Comitia. æmulatur Lucanum, apud quem ambitioſæ querelæ de ſuffragiis corruptis lib. I Phaſ. *Ga. Barthius.*

11. *ſtrepitumque lucri*] *crepitumque lucri.* Quanto enim verius eſt, *crepare pecuniam* ſive *lucrum*, quàm *ſtrepere*. tametſi de hoc nihil ſcio, nihil neſcio: ita omnibus Perſonii locis, *ſtrepitum* invenio, ubi meæ aures crepitum requirebant. Itaque nihil ferè in his notis aliud crepo. *Anonym. MS.* Ita quidem eſt, *ſtrepitum* hîc accipi poſſe imò

Venalis populus, [1] *venalis curia Patrum.*
Eſt favor in precio, ſenibus quoque [2] *libera virtus.*
Excideràt, [3] *ſparſiſque opibus converſa* [4] *poteſtas,*
Ipſaque majeſtas auro corrupta jacebat.
[5] *Pellitur à populo* [6] *victus Cato: triſtior ille eſt,*
Qui vicit, [7] *faſceſque pudet rapuiſſe Catoni.*
Namque hoc [8] *dedecus eſt populi,* [9] *morumque ruina.*
Non homo pulſus erat; ſed in uno victa poteſtas,
Romanumque decus. quare tam perdita Roma
[10] *Ipſa ſui merces erat, & ſine vindice præda.*

Præter-

imò debere pro rumore, aut indicio verborum; ſed tamen mens noſtri Anonymi, potuiſſe metaphoram ex re ipſa duci, &, ſi quid video, eleganter.

1. *venalis curia Patrum*] pecuniæ cauſsâ omnia conceduntur. Nam ſi quis pecuniosus à Senatu aliquid optat, pecuniam ſenatoribus exhibendo, ſtatim quod vult conſequitur. Hinc M. Cato apud Salluſtium in Catil. *pecunia ſervitis.* Ibid. *Quibus omnia honeſta atque inhoneſta comparare mos erat:* id eſt, qui per fas & nefas pecuniam comparare ſtudebant. Ipſe quoque Petronius ſuprà:

Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat? &c. Gilbert. Cognatus in Adag. *omnia venalia habet.* vide eund. de Rom. Curiæ venalitate in Adagio:

Proſtas & in quæſtu pro meretrice ſedet.

Apud Iac. Magni Sopholog. lib. 5, cap. 3; & lib. 8, c. 6 legitur, *curia primum.* mendosè. *Ge. Erhardus.*

2. *libera virtus*] *Libertas.* Sic *provida virtus* pro *prudentia* apud Prudentium Pſychom. *Ge. Barthius.*

3. *ſparſiſque opibus*] f. *partiſque o.* Anonym. MS. *ſparſiſque o.* Vid. Florum lib. 3, c. 12. *Barth.*

4. *poteſtas*] *Magiſtratus.* Claudian. — *poteſtates priſcus diſtriminat ordo.* Id. Barth.

5. *Pellitur à populo victus Cato*] Sæpius id contigit Catoni publicæ ergo tuendæ libertatis. Inſignior verò & effrænatior tum planè fuit ſeditioſorum audacia, quum Metellum Tribunum plebis legem promulgantem, cujus ſumma erat, ut Pompeio ab Aſia cum magno exercitu in Italiam venire permitteretur: inluſtri illo prætextu, nempe ut urbem à Catilina in periculum conjectam ſervaret, animus verò ejuſdem Merelli eſſet, ut Principatus, ac Reſp. in manus Pompeio traderentur, acriter aſpernatus eſt. *I. A. Gonſalius.*

6. *victus Cato: triſtior ille eſt, qui vicit*] Cadmæa iſthæc victoria fuit, de qua Plut. περὶ παίδων ἀγωγῆς [de Lib. educat. potiùs περὶ φιλαδελφίας, *de Fraterno amore*]. ac poſtea Parœmiographi. Mirifice autem Petronio faœm prætulit Ariſtenetus, lib. 11 Ep. VI. *Idem.*

7. *faſceſque pudet rapuiſſe Catoni*] Bis enim repulſam tulit Cato, ſcil. in petitione Prætoræ, quum ei prælatus Vatinius; & in Conſulatûs. *S. A. Gabbema.*

8. *dedecus eſt populi*] Tornæſ. al. *dedecori populo.* Vbi Douſa: ſic & c. M. Ita & c. Tragur.

9. *morumque ruina*] Salvianus lib. 6. *Nonne in civitate eadem & rerum ruina & morum?* Barthius.

10. *Ipſa ſui merces erat*] Salluſt. Orat. Lepidi: *plebis innocua patriæ ſedes occupavere pauci ſatellites, mercedem ſceleruni.*

Præterea [1] gemino deprenſam gurgite prædam
[2] Fenoris ingluvies, [3] uſuſque exederat æris.
[4] Nulla eſt certa domus, nullum ſine pignore corpus:
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis
Intra membra furens [5] hiris latrantibus errat.

Arma

lerum. Barthius. Florus lib. 3. *Et miſera Reſp. in exitium ſuum merces erat.* Fr. Pithœus.

1. *gemino deprenſam gurgite*] Quænam maria *geminum gurgitem* hic Petron. adpellat? an ea, quæ Florus in Civili hoc bello *Inteſtinum*, & *Externum*, hoc eſt, *Mediterraneum*, & *Oceanum?* illud Plinio & *Internum*, Straboni Ἔντος; hocce *Exterius* Lucano, Ἐκτὸς Ptolemæo. An illa quæ ſub nominibus *Superi* & *Inferi* extiterunt? Ita indigitantur *Adriaticum & Tyrrhenum.* An denique Geographiæ illi adſentiens Græcorum, univerſum, quantum maris eſt toto in orbe bifariam dividentium, ſub *gemini gurgitis* adpellatione integrum Thetidos Neptunique vaſtum imperium voluit ſubintelligi? Docti viderint. *Gonſalius. gemino deprenſam gurgite prædam.* Metaphora ex re traducta, in mari periclitantibus convenientiſſima Douſa Præcidan. pro Catullo, cap. 6. *gemino gurgite*, i. avaritia & prodigalitate ſeu luxu. Vide de his Rom. moribus Salluſt. in Catil. & Iugurth. Lucan. lib. 3, & 7: alios, quos allegat P. Broſſæus Animadverſ. in Caſſiodor. lib. 12 epiſt. 39. *Erhardus.* Senſus eſſet, *Præterea—æris:* Iam ferè fenus matrem (avaritiam) & filiam (prodigalitatem, (illam per hanc, peſſum dederat.

2. *Fenoris ingluvies* &c.] M. Cato in Orat. de actionibus apud populum: *Facite vobis in mentem veniat, Quirites, ex ære alieno in hac civitate, & in aliis omnibus, propter diem atque fenus ſæpiſſimum diſcordiam fuiſſe.* Salluſt. firmat. 1 Hiſtor. Inventum ſanè conſtat optimatum vitiô atque culpâ Cùm enim penes hos, urbis agrique Romani eſſent divitiæ, ſervili imperiô patres plebem exercere, de vita atque tergo, regio more conſulere, & agrô pellere, ac cæteris expertibûs, ſoli in imperio agere. Plebs inops, atque indiga, ſemper ære alieno obrui. Indè turbines Romæ ſpiſſiſſimi, & ſpurciſſimi: & ſæpe compoſiti, ſæpe renaſcentes. Inde feceſſus in Aventinum, inde Tribunitii tumultus. Lucillius ita de iſto malo:

Sublatus pudor, omnis licentia, fenus refertur. Et alibi:
Cætera contemnit, & in uſura omnia ponit.
— Stultis nihil eſt ſatis omnia cum ſint.

Et idem, ut notes fenus in ditioribus:

Lucius Cotta ſenex, Craſſi pater, hujus Panati,
Magnus trico fuit nummarius, ſolvere nulli
Lentus. — S. A. Gabbema.

3. *uſus*] Notandum pro *uſura*. Obtinent enim locum fructuum uſuræ. l. 34 ff. de Vſur. *Ga. Barthius.*

4. *Nulla eſt certa domus*] Diductio præmiſſi gurgitis, & agendi feneratorum modus. Barthius: Nullius domus certum dominium, feneratoribus omnia obtinentibûs.

5. *hiris latrantibus*] Sic & edit. Frelon. Tornæſ. reliqui, una cum c. Tragur. *curis l.* Erhardus: *curis latr.* loquitur de Romanæ, juventutis effuſione & ære alieno, nulli ajens, patrimonium ſuum relictum, ſed ut tabem æs alienum in omnes defluxiſſe. Itaque commodiùs legeretur, *hiris latrantibûs.* Notum enim eſt *hiatum* eſſe

Arma placent miſeris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. [1] *inops audacia tuta eſt.*
[2] *Hoc merſam cœno Romam, ſomnoque jacentem*
Quæ poterant artes ſana ratione movere,
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
[3] *Tres tulerat Fortuna Duces, quos obruit omnis*
Armorum ſtrue diverſa [4] *feralis Enyo.*
[5] *Craſſum Parthus habet,* [6] *Lybico jacet æquore Magnus,*
[7] *Iuſius*

eſſe inteſtinum jejunum, quod ut inane & vacuum ſemper eſt: ita iſti gumiæ ſatiabantur numquam, ſed hiabant luxu & avaritiâ ſemper. ſemper autem famelicorum inteſtina à bonis ſcriptoribus *crepare* aut *latrare* dicuntur. *Guilielmius.* Plaut. Q. in Moſtell. c. 4.

1. *inops audacia tuta eſt*] Salluſt. *Semper in civitate, quibus opes nulla ſunt bona, invident, malos extollunt: vetera odere, nova expetunt: odiò ſuarum rerum mutari omnia ſtudent: turba atque ſeditionibus ſine cura aluntur, quoniam egeſtas facilè habetur ſine damno.* Douſa. *inops 4. t. e.* Exemplum apud Horatium lib. 2 Epiſt. 2. *Barthius. inops aud. t. e.* proverbialiter. Idem alio loco:

Quisquis inops peccat minor eſt reus.—

Cognatus in Adagior. ſylloge. *Ge. Erhardus.*

2. *Hoc merſam cœno R.*] Florus: *Illa opes atque divitiæ, affixere ſeculi mores; merſamque vitiis ſuis quaſi ſentinâ Remp. poſſumdedere.* Fr. Pithœus.

3. *Tres tulerat Fortuna Duces*] Sic omnes, etiam c. Tragur. Douſa in Præcidan. c. XII. In membranaceo codice: *Tres dederat fortuna Duces*, liquido referebatur. A ſequentium verò verſuum argutia Martialis noſter Epigrammatis unius acumen, quod magni Pompeji, ejuſque filiorum manibus imputandum cenſuit, mutuatus videri poteſt, nimirum: *Pompejos juvenes Aſia, atque Europa* &c. quod referetur paulò poſt. Subjungit Douſa hæc memoranda unde de ætate Petronii ſtatuere liceat. Quid mirum verò? (inquit) qui vel acutiſſimum hemiſtichium illud ex hoc ipſo poëmate ad alterius item epigrammatis concluſionem tranſcripſerat ſibi:

Ingenioſa gula eſt.

Alterum præterea quoddam à D. Hieronymo, in epiſt. ad Demetriad. de virginitate ſervanda, Arbitro, non Martiali auctori condonatum:

Non bene olet, qui bene ſemper bet.

Quem tamen verſum nulla ſui parte minutum, aut immutatum, apud Martialem reperias etiamnum hodie lib. II Epigr. XII. Gabbema: Florus in bello civili: *Fortè tum Craſſius, genere, divitiis, dignitate florebat: vellet tamen auctiores opes. Cajus Cæſar eloquentiâ & ſpiritu, & jam Conſulatu adlevabatur. Pompejus tamen ſuper utrumque eminebat. Sic igitur Cæſare dignitatem comparare, Craſſo augere, Pompejo retinere cupientibus, omnibuſque pariter potentia cupidis de invadenda Republica facile convenit. Ergo quum mutuis viribus in ſuum quiſque decus niteretur, Galliam Cæſar invadit, Craſſius Aſiam, Pompejus Hiſpaniam, tres maximos exercitus: & jam ſic orbis imperium ſocietate trium Principum occupatum.*

4. *feralis Enyo*] Latinis *Bellona*, Dea belli, & Martis *Aurigatrix* Virgilio: ſic *civilis belli Enyo* Mart. lib. VI Epigr. XXXII: ſic *navalis* Mart. In Amphith. ep. XXIV. *S. A. Gabbema.*

5. *Craſſum Parthus habet*] De M. Craſſi interitu ſic Obſequens: Annò Vr-

Digitized by Google

[1] *Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.*
Et, quasi non posset tot tellus ferre sepulcra,
[2] *Divisit cineres. hos gloria reddit honores.*
Est locus exciso penitus demersus hiatu,
[3] *Parthenopen inter magnaque Dicarchidos arva,*

[1] *Cocyta*

bis DCC, G. DOMITIO & APPIO CLAUDIO COSS. *M. Crassus ad Parthos profectus, quum Euphratem transiret, multa prodigia neglexit. Quum etiam coorta tempestas, signifero signum eruptum mersisset gurgite, & offendenti nimborum caligine prohiberentur transire, pertinaciter perseverans cum filio, & exercitu interiit.* S. A. Gabbema.

6. *Libyco jacet aquore Magnus*] M. Pompejus in Ægypto occisus. *Æquor Libycum* vocat abusivè Ægyptium pelagus, quia vicina hæc maria. *In Peluſiaco litore*, ait Florus, *fuisse trucidatum.* hoc est, juxta Peluſium Ægypti civitatem, sed antequam in terram exscenderet. Cædem ejus scripsere Plut. Dio, Patercul. Lucanus, alii. Funus ex Appiani lib. II Bell. Civ. lubet referre: *Pompei caput per ministros Photini refectum, servatum est in adventum Cæsaris, exspectatione maximi præmii. Sed ille nefarium scelus pro merito ultus est. Reliquum truncum in litore quidem sepelisit, aggesto exiguo tumulo: cui alius quispiam hanc inscriptionem addidit.*

Pane caret tumulo cui tot modo templa fuerunt. Gonsalius. Lucanus lib. 8.

Pompejo raptim tumulum fortuna paravit,
Ne jaceat nullo, vel ne meliore sepulchro.

Petrus Comestor in Scholast. Histor. *Pompejus Hircano favens contra Aristobulum, Ierusalem templum obsedit, profanavit, in porticibus equos stabulavit. Unde numquam postea fuit fortunatus, qui prius erat fortunatissimus, & diu jacuit inhumatus.* Adi Iosephum Matthatriadem in Antiquit. Iud. & Gosionidem in Epitom. & Conrad. Thuricensem in Fabulario. *Georg. Erhardus.*

1. *Iulius ingratam perfudit sanguine Romam*] De Ingrata illa urbe, habemus Paterculi testimonium, simulque fortissimi Ducis lenissimam vocem, II, LVII, 1. *Laudandum experientiâ consilium est Pansæ atque Hirtii: qui semper prædixerant Cæsari*, ut principatum armis quæsitum armis teneret. *Ille dictitans*, mori se quàm timeri malle, *dum clementiam quam præstiterat expectat, incautus ab ingratis occupatus est.* S. A. Gabbema.

2. *Divisit cineres*] In Veterum poëtarum Catalectorum l. 1, extant epitaphia Pompejorum, in quorum IV.

— — Divisa ruina est:
Vno non potuit tanta jacere solo.

Simile quid Martialis habet libr. V Epigr. LXXVI. *Gabbema.* Martial. lib. 5 Epigr. 71.

Pompejos juvenes Asia, atque Europa, sed ipsum
Terra tegit Libyes; si tamen ulla tegit.
Quid mirum toto si spargitur orbe? jacere
Vno non poterat tanta ruina loco.

I. Douſa.

3. *Parthenopen inter magnaque Dicarchidos arva*] i. inter Neapolim & Puteolos. Campaniæ urbs Puteoli. vicina Neapoli, *Dicarchæa* Silio dicta lib. XII; & hic Petronio *Dicarchis*: Plinio verò & Festo *Dicaarchia colonia.* Describit hîc Petronius summum Vesuvii montis hiatum. mons ille juxta Dionem Amphitheatri formam refert. *Gonsal. Dicarchidos arva. Cumarum*, MS. Bongarsini glossat. *Erhardus. Dicaarchia*, Puteoli dicti quòd juste

Digitized by Google

[1] *Cocyta perfusus aqua. nam spiritus extra*
Qui furit, effusus funesto spargitur æstu.
Non hæc auctumno tellus viret, aut alit herbas
Cespite lætus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu [2] virgulta loquuntur:
Sed chaos, & [3] nigro squallentia pumice saxa
Gaudent [4] feralí circumtumulata cupressu.
Has inter sedes [5] Ditis pater extulit ora,
Bustorum flammis, & cana spræsa favilla,
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit:
† *Rerum humanarum, divinarumque [6] potestas,*

† *Dis Pater.* Fors,

justè regerentur. *Gloss Petron.* Cæterùm *Cuma* & *Puteoli* vicinæ quidem, haud eædem.

1. *Cocyta perfusus aqua*] *Cocytia* c. M. Douſæ, & Tragur. Richardus: Probo *Cocyta* pro *Cocytia*, ut *Ceraunum ſaxum*, pro *Ceraunia* dixit Propert.

Non potuit ſaxo vitam poſtuiſſe Ceraunio.

Et ut idem dixit *Parthum tellurem*, & *Parthos foces*, ac Virgilius *Romulam tellurem*. Gabbema: Circa *lacum* Lucrinum Geographi conſtituunt fluvium *Cocytum*.

2. *virgulta loquuntur*] Mart. Capella in Muſ. *Quòque procerior arbor eſt & in altum tendit, eò magis acutum ſonum reddit: quæcunque verò quàm minimum ab radice abſunt, graviùs & rauco murmure quatiuntur.* Gabbema. Manil. lib. 3. — *totumque canora*

Voce nemus loquitur. — Longus I Parmen. εἰκάσαιν ἂν τις καὶ τὰς πολεμικὰς ᾠδὰς ἠρέμα ῥοιζούσας, καὶ τὰς ἀνέμους συνάπτοντας ταῖς πίτυσιν ἁρμονίαις (*Conjectaret quis ſtuvios quietè labentes canere, & ventos pineta perflantes fiſtulare*). Ga. Barthius.

3. *nigro ſquallentia pumice ſaxa*] Plinius de Veſuvio ardente Ep. XVI lib. VI. *Iam navibus cinis incidebat, quò propius accederent calidior ac denſior; jam* pumices *etiam* nigrique & *ambuſti*. S. A. Gabbema.

4. *feralí circumtumulata cupreſſu*] Horat. *Cupreſſus funebris*. Acro: *Inferis conſecratas & funeri aptas, quia funeribus adhibebantur: nam ut cupreſſus reciſa nunquam repullulat, ita mortui non redeunt ad vitam*. quod & adnotat Servius in IV Æneid. Lutatius: *Apollo miſertus Cypariſſi, vertit eum in arborem ſui nominis; Hæc cauſa eſt, quare cupreſſus divitum funeribus adhibetur. Lucan.*

Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus.

Quia funeſtatas familias Romani hac notabant. Quidam volunt ad hoc electam arborem, quia infructuoſa apta defuncto, vel quod in tutelam dixerint inferorum, &c. Gabbema ex Wouweren.

5. *Ditis pater*] *Ditis* recto caſu in Gloſſar. *Ditis pater*, πλούτων (*Pluto*, deus inferorum). Scaliger in Cirin. *Ex obſerv. Variorum*. Scalig. in Catal. ad Ætnam. Adde Goldaſtum in Parænætic. ad Columban. *Ge. Erhardus*.

6. *poteſtas*] Italico idiotiſmô hodie Magiſtratum ſive magiſtrum ſonat. *Barthius*. Optatus Afer lib. III. *Poteſtatibus & Regibus injuriam facere*. Friſii, ferox & libertatis retinentiſſima gens eſt, legatum Imperatoris qui ageret, & diffuſis Reip. membris uno imperio legitimo colligendis, concordiam ordinum tueretur, è medio ſui creabant, POTESTATIS nomine more Italorum ei impoſito; ut loquitur Emmius lib. VI Hiſtor. Friſ. Sic antequam prælium, quod cum

[1] *Fors, cui nulla placet nimium ſecura poteſtas,*
Quæ [2] *nova ſemper amas, & mox poſſeſſa relinquis;*
Ecquid Romano ſentis te pondere victam?
Nec poſſe ulterius perituram extollere molem?
Ipſa ſuas vires odit Romana juventus,
Et quas ſtruxit opes, male ſuſtinet. adſpice late
Luxuriam ſpoliorum, & [3] *cenſum in damna furentem.*
[4] *Ædificant auro, ſedeſque ad ſidera mittunt.*
[5] *Expelluntur aquæ ſaxis; mare naſcitur arvis;*

Et

cum Friſiis commiſit Guljelmus IV Hollandorum comes, juxta Staveram, die VII Kal. Oct. M CCC XLV iniretur, fœdus cum Guiljelmo ferire voluerunt Friſii, ac in ſignum candidi & non fucati animi, ut IV Friſii claritate natalium præ ceteris inſigniores Comitem ſento imponerent, ac quaquà verſum humeris ſuſtinentium vibraretur, cum ſonitu exclamarent: Libera gens & Exercitus, NEC REX POTESTAS FRISIÆ. Quem morem à priſcis Caninefatibus uſque, quibus teſte Tacit. Hiſt. lib. IV hoc in uſu, intemeratum adſervaverant in illum diem Friſii. *Gabbema.* Suetonius in Claud. *Iurudictiones de fideicommiſſis, quotannis & tantùm in urbe magiſtratibus delegari ſolitam, in perpetuum: atque etiam per provincias poteſtatibus demandavit.* Liv. 6 ab urbe: *Et poteſtate tranſacta.* loquitur de Tribunatu. Sic videmus *poteſtatem* pro magiſtratu olim jam dixiſſe. Et habuimus ſuprà: *poteſtates priſcus diſcriminat ordo.* Claudian. *poteſtas* magiſtratus; in Racemart. Barthius. Hic vero *poteſtas* abſolutè ſumitur, pro vi & imperio.

1. *Fors cui nulla*] *Fors*, Fortuna, Huguitioni, Papiæ, Balbo, Buttoni. Sed hunc verſum totum omiſit Scaliger in Catalectis. *Erhardus.* Nec agnoſcit cod. Tragurienſis. iſque eſt cujus in Recenſione ſuprà mentio facta. Et ſuſpectus mihi vel propter mox geminatum *poteſtas.*

2. *Fors nova ſemper amans*] Græcè: Ὡς μεταβολαῖς χαίρουσα πανδαισὶς τύχη. Menand. *Fr. Pithœus.*

3. *cenſum in damna furentem*] Seneca Epiſt. 106. *Memini quondam fuiſſe nobilem Æſopi patinam, in quam quidquid ſolet apud lautos diem ducere, properans in damnum ſuum popina congeſſerat.* Ga. Barthius.

4. *Ædificant auro, ſedeſque &c.*] Auream hic Neronis domum Arbitrum inſectari, palam eſt, cujus plurima apud Scriptores mentio, Suet. XXXI; Tacit. lib. XV Ann. Plin. lib. XXX, c. III: lib. XXXVI, c. XV. *Gabbema.* Senec. lib. 2 Controv. *Sedes ipſas in tantum exſtruxere, ut domus ad uſum & monimentum parata, ſint nunc periculo non præſidio, tanta altitudo ædificiorum eſt,* &c. Io. à Wouweren.

5. *Expelluntur aquæ ſaxis,* &c.] Puto primum hemiſtichium delirium Neronis deſignare, ſic proditum in XV Ann. à Cornelio, quum de Urbis reſtauratione agit poſt Neronis incendium: *Ruderi accipiendo Hoſtienſes paludes deſtinabat, utique naves quæ frumentum Tiberi ſubvectaſſent, onuſtæ rudere decurrerent.* Hemiſtichion verò alterum plura ejus admiranda opera, quæ refert Tranquillus c. XXXI. primum ubi de inſana ejus domo loquitur: *Item ſtagnum maris inſtar, circumſeptum ædificiis ad urbium ſpeciem.* & mox: *Prætereà inchoabat piſcinam à Miſeno ad Avernum lacum, contectam, porticibus*

Digitized by Google

Et [1] permutata rerum ſtatione rebellant.
En etiam mea regna petunt. perfoſſa debiſcit
Molibus [2] inſanis tellus, jam montibus hauſtis
Antra gemunt: &, [3] dum varios lapis invenit uſus,
Inferni manes [4] cœlum ſperare jubentur.
Quare age, [5] Fors, muta pacatum in prœlia vultum
Romanoſque cie, ac noſtris da funera regnis.
Jam pridem nullo [6] perfundimus ora cruore,

Nec

ticibùs concluſam, quò quidquid totis Baji calidarum eſſet, committeretur. Foſſam ab Averno Hoſtiam uſque, ut navibus, nec tamen mari iretur, longitudinis per milliaria &c. Rebellant igitur *aqua* & *arva.* Gonſalius. *aqua ſaxis.* Ad vivum Papinianus 1 Sylv. 3. *Barthius. mare naſcitur arvis.* Sen. 5 Controv. *Ajunt in ſummis culminibus mentita nemora, & navigabilium piſcinarum freta.* Idem.

1. *mutata rerum ſtatione*] contra naturam. Sen. Ep. 123. *Idem Ga. Barthius.*

2. *inſanis*] Vſque ad miraculum magnis. Vide Caſaubon. ad Athen. 13, 5. *Idem.*

3. *dum varios lapis invenit uſus, Inferni manes* &c.] Tornæſius: *dum varius* (al. *varios*) *lapis inv. uſum* (al. *uſus*), *Inferni m.* Tragur. c. *dum vanus* (i. *varius*) *lapis i. uſum I. m.* Erhardus: Leg. *Parius lapis inv. uſus.* Palmer. in Spicileg. Imo leg. *varius lapis*, ut ap. Horat. lib. 2 Sat. 4. ubi malè Glareanus & Eraſmus *Parios* ſubſtituunt. Douſa Comm. in Horat. *varius lapis*, marmor quod eſt varii coloris. Vitruv. lib. 7, c. 7. *Ex eo antiqui qui initia expolitionibus inſtituerunt, imitati ſunt primùm cruſtarum marmorearum varietates.* Savaro ad Sidon. lib. 1 Ep. 2. Poteſt tamen & vulgara lectio non incommodè retineri. Ait Pluto: dum lapidibus, quorum cottidie novos uſus inveniunt, & novis inventionibus adhibent, cædendis & eruendis montes & valles excavantur, metuere ſe ne terra penitus excisâ ac inferis apertis animæ incluſæ evolent & ad cœlum tendant.

4. *cœlum ſperare jubentur*] pro *ſperant.* Eſt enim hoc verbum nonnunquam cum actione conjunctum. Iuven. Satyr. 6.

— minùs ergo nocens erit Agrippina
Boletus: ſiquidem unius præcordia preſſit
Ille ſenis, tremulumque caput deſcendere juſſit
In cœlum. h. e. coëgit Claudium mori: Virgil. 2 Æneid.
Hectoris ad tumulum Trojæ ſub mœnibus altis
Juſſa mori. — h. e. juſſu occiſa. Eſt autem Hebraiſmus, de quo multa Caſtalio Annotat. ad Ps. 138. *Erhardus.* Tornæſius & c. Tragur. *pro jubentur* habent *fatentur*, ille tamen: al. *jubentur.*

5. *Fors*] *Fors Fortuna*, à plerisque *Fortis Fortuna* adpellatur; non rectè. à Servio Tullio conſecrata eſt, qui ei primus ædem fecit extra urbem in ripa Tiberis: quam bello Hetruſcô, vel auxit, vel reſtituit Carvilius, multóque pòſt Claudius Tiberius Imp. Hanc Deam colebant qui ſine arte aliqua vivebant. Vid. Donatum in Ter. Phorm. & in eumdem Georg. Fabric. & hujus Romam, cap. IX. *Roſinus.*

6. *perfundimus*] Sic omnes, etiam c. Tragur. Douſa: c. M. *perfudimus.*

1. *Tiſ-*

Digitized by Google

Nec mea [1] *Tisiphone sitientes perluit artus*
Ex quo [2] *Syllanus bibit ensis, horrida tellus*
Extulit in lucem [3] *nutritas sanguine fruges.*
Hæc ubi dicta dedit, [4] *dextræ conjungere dextram*
Conatus, rupto tellurem solvit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces :
† *O genitor, cui Cocyti penetralia parent.*
Si modo vera mihi fas est impune profari,
[5] *Vota tibi cedent. nec enim* [6] *minor ira rebellat*
Pectore in hoc, leviorve exarsit flamma medullas.
Omnia, quæ tribui [7] *Romanis arcibus, odi ;*
Muneribusque meis iræscor : destruet istas
Idem, qui posuit, moles Deus & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.

† *Fortuna.*

[1] *Cerno.*

1. *Tisiphone*] una ex Furiis à plectendis cædibus sic dicta. *Gloss. Petron.* Furiæ autem 3 : Alecto, Tisiphone, & Megæra.

2. *Syllanus ensis*] Senec. lib. 1 de Clement. *Sylla cùm in vicino ad ædem Bellonæ sedens exaudisset conclamationem tot militum sub gladio gementium, exterrito Senatu ; hoc agamus, inquit, Patres conscripti : seditiosi pauculi meo jussu occiduntur. Hic non est mentitus ; pauci Sylla videbantur*, &c. *Gabbema. Sylla* ex antiqua Scipionum familia, flagitia adolescentiæ Quæstor exuit. Græcè & Lat. bene doctus : fortis ac felix. Dictator effectus ita Remp. oppressit, ut nemo illo invito, nec bona, nec patriam, nec vitam retinere potuerit. Periit constituta Rep. depositaque Dictaturâ morbo pediculari. Sallustius, Cicero (in Verr.), Plutarchus, alii. Sed ultimam in *ensis* productam, qua ratione excusabimus ? Video demum alias editt. subjungere *&*, quod Gabbem. omisit.

3. *nutritas sanguine fruges*] Eruditissimè dictum. Servius in Virg. lib. XII. *& diis communibus aras gramineas. Martis gramen est sacrum, quod secundum Plinium ex humano cruore procreatur*, &c. Est apud Plinium lib. II, c. LXIII : & alibi. Meminit & Apulejus lib. de Herb. & Leontius Mythographus. *Io. Al. Brasicanus.*

4. *dextra conjungere dextram Conatus*] Tacit. Ann. lib. II. *Iuravere amici dextram contingentes.* Cic. lib. V in Verr. vide Hansenium *de Iurejurando, c. ix.* S. A. Gabbema.

5. *Vota tibi cedent*] i. e. evenient quæ vovisti. *Dousa P.*

6. *minor ira rebellat*] L. *rebullat.* Definire voluisse videtur iram. Est enim ea fretum (fervorem dicunt, sive rebullitionem) sanguinis circa cor. Palmer. *Ex observat. Varior.* Quid si *rebullit ?* quod non metuam in textum recipere. *Ge. Erhardus.*

7. *Romanis arcibus*] Romæ supplicia :

In freta Sicania & Carthaginis exiit arces. (Sulpicia.)

Barthius. Leg. *artibus.* Putsch. & Pflugius. *Erhardus.* Sed frustra ; præstat *arcibus :* sequitur enim, *moles istas destruet qui posuit.*

1. *Cerno*

[1] *Cerno equidem* [2] *gemina jam ſtrates morte Philippes,*
[3] *Theſſaliaque rogos, & funera gentis Ibera:*
[4] *Et Lybia cerno, & tua Nile gementia cloſtra.*
Iam fragor armorum trepidantes perſonat aures,
[5] *Actiacoſque ſinus, &* [6] *Apollinis arma timentes.*
Pande age terrarum ſitientia regna tuarum,
Atque animas acceſſe novas: Vix navita [7] *Portumeus*
Sufficiet

1. *Cerno equidem*] Enthuſiaſmus poëticus. Stat. 1 Achill.

— video jam mille carinis
Ægeum Ioniumque premi. —

Et Horat. 1 Carm. 15. *Ga. Barthius.*

2. *gemina jam ſtrates morte Philippes*] Tornæſius: *gemino jam ſtrictos Marte Phil.* al. *gemina jam ſtratos morte Ph.* Vbi Douſa: Sic & c. M. nimir. *gemina i. ſtrat.* Tragur. c. *gemina jam ſtrictos morte P.* Erhardus: Leg. *ſtructos morte P.* Palmer. in Spicileg. Anonym. it. MS. (ad ed. Tornæſ.) L. *ſtructos*, vel *inſtructos*. Douſa ſubnotavit: i. auctos ſtruicibus ſeu immanibus cadaverum acervis. Gronovius: Geminas exercituum occiſiones, *Pharſalicam* & eam quæ dicitur *Philippenſis* intelligit Arbiter. Florus de congreſſu Iulii, & Pompeji: *Sic præcipitantibus fatis præſto ſumpta eſt Theſſalia, & Philippicis campis urbis, imperii, generis humani fata commiſſa ſunt.* Lucan. lib. 1 extremò, ubi vates cernit pugnam Pharſalicam: *— Video Pangæa nivoſis*
Cana jugis; latoſque Hæmi ſub rupe Philippos.

At ubi eadem videt Philippenſem:

— Nova da mihi cernere litora ponti,
Telluremque novam. vidi jam Phœbe, Philippos.

3. *Theſſaliaque rogos*, &c.] Florus etiam loca recenſet: *Si locum, & ſpatium, ubi commiſſum eſt* [bellum civile poſcis?] *inter Italiam, indè ſi in Galliam, Hiſpaniamque deflexis, reverſumque ab Occaſu, totis viribus in Epiro* Theſſaliaque conſedit; *hinc in Ægyptum ſubitò tranſiit; indè reſpexit Aſiam, indè Africa incubuit, poſtremò in Hiſpaniam remigravit, & ibi aliquando defecit.* S. A. Gabbema.

4. *Et Libya*, &c.] Clauſtra Libyæ, *Mauritania.* Aſt *gementia* quoque, nempe ob interitum ejus Regis Iubæ, Pompejanarum partium fautoris. Ipſe quum foret à Cæſarianis victus in certamine ad Thapſon Africæ oppidum, in regiam ſe recepit, magnificéque epulatus, ſuper menſas & pocula interficiendum ſe præbuit Petrejo fugæ comiti. Auctoribus Floro lib. IV, & Appiano lib. 11. *Gonſallus.* Sed *clauſtra Libyæ*, mallem *Numidiæ* cujus quoque Rex Iuba Plutarcho in Cæſare, quam Mauritaniam. Cæterùm hi verſus in edit. Totnaſ. & MS. Tragur. hoc ordine leguntur: *Theſſaliaque r. e. f. g. I. Iam fragor. a. t. p. a. Et Libya c. e. t. N. g. c.*

5. *Actiacoſque ſinus*] Pugnam navalem reſpicit ad Actium, Cæſaris Auguſti cum Antonio & Cleopatra. *Gabbema.*

6. *Apollinis arma timentes*] Tutelare numen continuò Auguſtus agnovit Apollinem, præcipuè eo in prælio; Dione teſte initio lib. 11. Plenè Propert. lib. IV El. VI. Vbi ad Auguſtum Apollo:

Vince mari: jam terra tua eſt; tibi militat arcus,
Et ſavet ex humeris hoc onus omne meis. I. A. Gonſalius.

7. *Portumeus*] i. Charon. πορθμὸς enim ſignificat fretum: πορθμὶς, ίδος, naviculam: & πορθμεὺς tranſfretatorem. *Gabbema.*

Sufficiet [1] *simulacra virûm traducere cymba,*
Classe opus est. tumque ingenti satiare ruina,
Pallida Tisiphone, concisaque vulnera mande.
Ad stygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, quum fulgure rupta coruſco
Intremuit nubes, eliſoſque abſcidit ignes.
[2] *Subſidit pater umbrarum, gremioque reducto*
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auſpiciis patuere Deûm; [3] *namque ore cruento*
Deformes Titan vultus caligine texit.
Civiles acies jam tum ſpirare putares.
Parte alia plenos exſtinxit Cynthia vultus,
Et lucem ſceleri ſubduxit. [4] *rupta tonabant*
Verticibus lapſis montis juga, nec vaga paſſim
Flumina [5] *per notas ibant morientia ripas.*

[1] *Armo-*

1. *ſimulacra virûm*] Animas hominum: quas mox vocat *umbrarum facies*; & Pluto ei *pater umbrarum* i. animarum. *Ge. Erhardus.*

2. *Subſidit*] Sic & Frellon. edit. *ſubſedit*, Tornæſ. alii, & cod. Tragur.

3. *namque ore cruento Deformes Titan vultus*] Sic & Frellon. ac Lotich. *namque ore cruento Deformis Titan vultus*, Tornæſ. alii. & ſic legendum vidit Ian. Paſſeratius: cùm antè legeretur *Deformis titubans*. Erhardus: Simile eſt illud Virgilii 1 Georg.

Cùm caput obſcura nigrum ferrugine texit.

Mirum verò in re prorſus inepta (*Deformis titubans*) tot MSS. codices, etiam quoſdam Tornæſio viſos, & jam Tragur. coire. Sic quoque pro *Porthmeus* quod præceſſit, quot non legerunt *Proteus!* illud Ant. Delrio debemus. Gonſalius: Pariſiimè defectus illos Solis & Lunæ deſcripſit Lucanus l. 1. Tetigit Florus: *Interdiu tenebræ.* Item Dio Ὁ τε ἥλιος ἄπαυς ἐξέλιπε. *Sol totus defecit.* l. xli. *liquium pertulit.* Erhardus: De oſtentis, ominibus & præſagiis bellorum Barthius ad Claudian. n. 1432, 1635, 39, 2638. ubi varia adducit.

4. *rupta tonabant*, &c.] Ejuſdem belli oſtentum. Dio: *Et terra motus crebri cum mugitibus editi ſunt.* S. A. Gabbema.

5. *per notas ibant morientia ripas*] *Morientia flumina* omnino ſunt deficientia. Vt apud Manilium:

Ingentique ſinu fugientes æquora terræ:
Donec in Ægyptum redeant curvata per undas

Litora, Niliacis iterum morientia ripis

τὸ nec dividendum, & mox ſenſus erit planus: *& flumina, non morientia per notas ripas* (quod ſcilicet faciunt ordine & termino à natura præfixô,) *ibant vaga paſſim. Per ripas, i.* in ipſis ripis. Ibi enim moriuntur & deſinunt. *Gronovius. Morientia intra ripas flumina*, ſunt flumina ſtatum ſuum curſum, uſque ad exonerationem in mare, ſimilemve aquarum receptum conſervantia.

1. *Armo-*

Digitized by Google

[1] *Armorum ſtrepitu cœlum furit, & tuba Martem*
Sideribus tremefacta ciet: [2] *jamque Ætna voratus*
Ignibus inſolitis, & in æthera fulmina mittit.
[3] *Ecce inter tumulos, atque oſſa carentia buſtis,*
[4] *Vmbrarum facies diro ſtridore minantur.*
Fax ſtellis comitata novis incendia ducit;
[5] *Sanguineoque recens deſcendit Iupiter imbre.*
Hac oſtenta brevi ſolvit Deus. Exſuit omnes
Quippe moras Cæſar, vindictæque actus amore
Gallica projecit, civilia ſuſtulit arma.
[6] *Alpibus æreis, ubi Grajo nomine, vulſa*
Deſcendunt rupes, nec ſe patiuntur adiri,
[7] *Eſt locus Herculeis aris ſacer, hunc nive dura*

Claudit

1. *Armorum ſtrepitu cœlum furit*] Sic & Lucanus:

Tum fragor armorum [auditus].

Sed oſtentum hocce ſpeciatim alii recenſent inter illa, quæ pridie eodemve die, cladem Pharſalicam portenderunt. Iul. Obſequens: *Clamorem, crepitumque armorum Antiochia, bis aut ſæpius audiri in muros; auditum; indéque ſonum tympanorum Pergami.* I. A. Gonſalius.

2. *jamque Ætna*, &c.] Hoc inter portenta citat Xiphilinus: καὶ τὸ τῆς Αἴτνης πῦρ πλεῖόν τινων, καὶ πόλεις λυμαινόμενον (*Et ignis Ætnæ multùm volans, atque oppida vaſtans*). S.A.Gabbema.

3. *Ecce inter tumulos*] Lactant. l. 2, c. 2. *Vulgus exiſtimat mortuorum animas circa tumulos, & corporum ſuorum reliquias oberrare.* Sed eadem inter oſtenta numerat Ovidius 2 Faſt. *Io. à Wouweren.*

4. *Vmbrarum facies*] Capiebam locum hunc de oſtento, quod pugnam ipſam Cæſaris & Pompei anteceſſit. Ejus ſic Obſequens meminit: *Nocturni terrores in exercitu fuere.* Sic & Val. Max. *Gonſalius.*

5. *Sanguineoque recens*, &c.] Hujuſce meminit Appianus l. 11 b. c. Αἵματί τε ἅμα ὗδεν ὁ Θεὸς ὗσαι (*Sanguinem enim Deus viſus pluendo fundere*). Gabbema.

6. *Alpibus æriis*] Sunt verò eæ *Alpes* quas hodie *montem S. Bernardi minorem* nominant à cœnobiolo in ſummo vertice D. Bernardo ſacro. Ægid. Tſchudus in deſcriptione Rhetiæ: Iunius Philargyrus in III Georg. Virg. *Gallorum autem linguâ albi montes Alpes vocantur.* Fortè Galli Germanique veteres *Alperch* dixerunt, ejuſque ſonum magis quàm notionem percipientes Romani *Alpes* conformavere: *alperch* autem non quidem propriè *altos montes*, ſed locum ſignificet, qui totus & omnimodè, utpote Alpes, montoſus eſt. *Io. If. Pontanus.*

7. *Eſt locus Herculeis aris ſacer*] Idem affirmant Æm. Probus, ſive Corn. Nepos in Annib. Ammianus, Silius Italicus, alii. *Alpes Penninas* eſſe contendit Gand. Merula, ſic dictus ab Hercule *Pennino* in ſummo vertice conſecrato; Antiquit. Gall. Ciſalp. lib. 3, c. 5, 9, 10; & lib. .. ſect. 2, c. 11. Quem refutat Simlerus. nam etſi Livius *Pennini Dei* meminerit,

Claudit hiems, canoque ad ſidera vertice tollit,
Cœlum illinc cecidiſſe putes: non ſolis adulti
Manſueſcit radiis, non verni temporis aurâ:
Sed glacie concreta rigens, hiemiſque pruinis
Totum ferre poteſt humeris miniſtantibus orbem.
Hæc ubi calcavit Cæſar juga milite læto,
Optavitque locum, ſummo de vertice montis
Heſperiæ campos late proſpexit, & [1] ambas
Intentans cum voce manus ad ſidera, dixit:
† *Iupiter omnipotens, & tu [2] Saturnia Tellus,*
Armis læta meis, olimque onerata triumphis:
[3] *Teſtor ad has acies invitum arceſſere Martem,*
Invitas me ferre manus, ſed vulnere cogor,
Pulſus ab urbe mea, dum [4] Rhenum ſanguine tingo,

† *Cæſar.*

Dum

non tamen indè evincitur, eum *Herculem Pœninum* appellari. Et, quod ipſe Merula non diffitetur, diverſæ ſunt *Alpes Pœninæ*, atque *Graiæ*; & bono ſpatiò diſſitæ: contrà quàm exiſtimavit Raimund. Martianus, & eum ſecuti Cuſpinianus atque Iovius. Nam *Pœninæ Alpes* ſunt, quas mediæ ætatis ſcriptores vocant, *montem Iovis*, vulgus Helvetiorum *S. Bernhardi majorem*, qui idolum Iovis, quem puto *Pœninum* veteribus dictum, in ſummo vertice deſtruxit atque dejecit. At *Graiæ Alpes* ſunt *mons Bernhardi minor* (vide Ioann. Stumpfium in Chron. Helv. Leandr. Albert. in deſcriptione Ital. & Ioann. Simlerum commentar. de Alpibus p. 92, b. Barth. in Claud. n. 2227), quibus à nonnullis annumeratur mons Cales ſeu Ciniſius è mediæ ætatis ſcriptoribus dictus. *Herculis*. Hoc Livius inter fabulas refert: quibuſdam tamen non prorſus vana & inanis narratio videtur, quando Herculis tranſitus multa veſtigia indicantur, *Herculis Monœci portus*, & harum Alpium nomen. & *Lepontii* ita dicti creduntur, quòd ab Hercule eo loco relicti fuerint. Simlerus comment. de Alpibus. *Ge. Erhardus.*

1. *ambas Intentans manus*] Trag. c. *amb. intendens m.* Erhardus: Deos orantium vetus mos eſt, *manus ſupinas* ut loquuntur Virgilius, Horatius, *cœlo attollere*. Barth. in Ceir. Virg. n. 403. Id quod flagrantis animi indicium eſt. Dav. Pſ. 73, v. 5. *Sic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas.* Bucerus Annot. in Pſalm.

2. *Saturnia Tellus*] hemiſtichium Ennian. apud Varronem, i. e. *Italia*. Erhardus.

3. *Teſtor ad has acies invitum*, &c.] Sic & Tornæſius, alii, atque c. Tragur. Erhardus: Leg. *arces*. Maſſiliam indicat, & ſubjecta Inſubriæ oppida. id poſtea etiam clarum fit: *Dum Cæſar tumidas — deprimit arces*. Palmer. in Spicileg. Gabbema: *Teſtor* &c. Inquit Paterculus lib. 11. *Nihil relictum à Cæſare, quod ſervanda pacis cauſa tentari poſſet, nihil receptum à Pompejanis.*

4. *Rhenum*] Scribendum *Renum* ſine *h*, ut eſt in vet. cod. Petr. Daniel. Sic & editio Tornæſii (ac Douſæ), *Renum*.

1. *ſexa-*

Digitized by Google

Dum Gallos iterum Capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo : vincendo, certior exſul :
Sanguine Germano, [1] *ſexagintaque triumphis,*
[2] *Ecce nocens cæpi. quamquam quos gloria terret,*
Aut qui ſunt, qui, bella [3] *volunt ?* [4] *mercedibus emptæ,*
Ac viles operæ : [5] *quorum eſt mea Roma noverca,*
Vt reor, haud impune ; nec hanc ſine vindice dextram
Vinciet ignavus. victores ite [6] *furentes,*
Ite mei comites, [7] *& cauſſam dicite ferro.*
Namque omnes unum crimen vocat. omnibus una
Impendet clades. reddenda eſt gratia [8] *vobis :*
Non ſolus vici. quære, quia pœna trophæis
Imminet, & [9] *ſordes meruit victoria noſtra,*
[10] *Iudice Fortuna cadat alea. ſumite bellum,*

Et

1. *ſexagintaque triumphis*] Ἀυξητικῶς ſeu hyperbolicè pro 50 ; tot enim prælia vicit Cæſar, bis ſiniſtra manu præliatus. Solinus l. 6. *Io. Bourdelotius.*

2. *Ecce nocens cæpi*] i. *ecce nocens eſſe cæpi.* Exprobratio ingrati animi. Reus ne peragor &c ?

3. *volunt*] Tornæſ. editio, *vident.* ubi Douſa : f. *volunt.* German. Colladon. *vident.* ἴσως *(forſan)* timent. *Vident*, & c. Tragur. i. quoquo modo in ſe recipiunt, bellant non tam volentes & ſponte propria, quàm ab aliis inducti h. e. conducti. Id magis puto congruere mercenariis illis, quàm *volunt.*

4. *mercedibus emptæ, Ac viles operæ*] Mercenarii milites, & Auxiliares. Appianus ait lib. 11, juſſiſſe Senatum, ſcilicet Pompejum ξυνολογεῖν καὶ ἐκ τῆς ἑῴας ἤπείρου ὅσον ἀλκιμώτατον ἐπάγειν *conducere ex circumvicinis, fortibuſque nationibus mercenarios.* At de auxiliaribus apud ipſum Cæſar & ita contemptim loquitur : *Et hactenus de ſolis loquor Italis. nam de auxiliaribus nolo vos eſſe ſollicitos, aut ullo eos in numero ponere, aut armis invadere. Mancipia Syra, Lydáque & Phrygia, ad fugam tantùm & ſervitutem nata.* Gonſalius de Salas.

5. *quorum eſt mea Roma noverca*] Sic Vellejus Paterculus in princip. Hiſtor. *Erhardus.* Id ſumptum eſt à Scipionis voce libera, qui in media concione : *Taceant,* inquit, *quibus Italia noverca eſt.* quaſi dicat libertinos aut exteros & nec ſanguine Romanos eſſe. *Phil. Rubenius.*

6. *furentes*] Sic & c. Trag. Cæteri omnes, *feroces*, Tornæſ. in m. *frequentes.*

7. *& cauſſam dicite ferro*] Supra : *gladiis jus dicturum ignavis ſuis.* Ge. Erhardus.

8. *vobis*] Mallet Palmer. *votis.* Sed c. Tragur. *nobis* ; quod tantumnon utrique præſtat.

9. *ſordes meruit victoria noſtra*] Alludit ſordes reorum, dum in judicio præſentes accuſantur. *Erhardus.*

10. *Iudice Fortuna cadat alea*] Idem Cæſar apud Suet. c. XXXII. *Eatur, inquit, quo Deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat. Iacta alea eſt, inquit.* Erhard.

Et tentate manus. certe mea causa peracta est.
Inter tot fortes armatus nescio vinci.
Hæc ubi personuit, de cœlo [1] *Delphicus ales*
Omina læta dedit, populisque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris [2] *de parte sinistra*
Insolitæ voces flamma sonuere sequenti.
Ipse nitor Phœbi vulgato latior orbe
Crevit, & aurato præcinxit fulgure vultus.
Fortior ominibus movit Mavortia signa
Cæsar; & insolitos gressus prior occupat ausu.
Prima quidem glacies, & cana [3] *vincta pruina*
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit:
Sed postquam turmæ nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluere nives, mox flumina montibus altis
Undabant modò nata; sed hæc quoque [4] *justa putares;*
Vinctaque mox stabant, fluctus stupuere pruina,
Et paullo ante [5] *lues jam concidenda jacebat.*
Tum vero malesida prius vestigia lusit,
Decepitque pedes, passim turmæque virique,
Armaque congesta strue deplorata jacebant,
Ecce etiam rigido concussa fluminine nubes

Exone-

1. *Delphicus ales*] Naturalis historiæ adserunt architecti, aquilam scilicet adversos solis radios intueri. sine nictatione posse, eoque indice legitimam experiri pullorum suorum ingenuitatem. Legitimo ergo & jure ejus numinis audiret ales, quæ eousque esset oculatissima. *I. A. Gonsal. de Salas.*

2. *de parte sinistra Insolitæ*, &c.] Lætum omen. Donatus in illud 11 Æneid. — *Subitoque fragore*

Intonuit lævum. — Inquit: *quod dixit* lævum, *debet hoc prosperum intelligi, nam ejus in hac causa est ratio.* Læva *in aliis contraria significantur. In sacris autem signis idcirco prospera accipiuntur, quia sunt* læva, *quia sacrificantis vel precantis latus* lævum, *dexterum est ejus qui postulata largitur.* S. A. Gabbema.

3. *vincta*] Sic & c. M. Dousæ, atque Tragur. Tornæs. cæteri, *juncta*.

4. *justa*] Sic quoque c. M. Dousæ, & editio Frellon. Tornæsius, *mussa*. Wouwer. cæteri, codexque. Tragur. *jussa*. Dousa in suis hîc Præcidaneis c. 12. l. 2. Alii *spissa* legunt: at Rogertis mei codex calamô exaratus, *justa* habebat. Vnde novissima editio, *jussa*, nobis concinnasse videtur.

5. *lues*] *Lues* est Petronio soluta aqua, ut cum nives in tabem aquamque liquatæ sunt.. Ait enim aquas, quæ ante labebantur solutæ, repente in

Exonerabantur, nec [1] *rupto turbine venti*
Deerant, [2] *aut tumida confractum grandine cœlum:*
Ipſæ jam nubes ruptæ ſuper arma cadebant,
Et concreta gelu [3] *Ponti velut unda ruebat.*
Victa erat ingenti Tellus nive, victaque cœli
Sidera, victa ſuis hærentia flumina ripis;
[4] *Nondum Cæſar erat: ſed* [5] *magnam nixus in haſtam*
Horrida ſecuris frangebat greſſibus arva.
[6] *Qualis Caucaſea decurrens arduus arce*
Amphitryoniades; aut torvo Iupiter ore,
Quum ſe verticibus magni demiſit Olympi,
Et perituroruṁ [7] *desjecit* [8] *tela Gigantum.*
Dum Cæſar tumidas iratus deprimit arces:
[9] *Interea volucer motis conterrita* [10] *pinnis*

Fama

in pruinam concreviſſe & glaciem, ut ferrô earum rigor frangendus eſſet. Turnebus l. 4 c. 19 Adv. Douſa MS. Livius vocat, *fluentem tabem liqueſcentis nivis.* itemque, *tabidam nivem.* Ge. Erhardus.

1. *rupto*] Pro, erupto. *Idem.*

2. *aut*] Sic & Wouwer. alii etiam c. M. Douſæ; ſed Tornæſius, & c. Tragur. *ac.*

3. *Ponti velut unda ruebat*] *Pontus* pro mari, aut freto quod concreſcere ſolet. Synecdochicè. Erhardus ſuadet legendum, *ruebant* ſcil. *nubes.* Omnes quidem ſic habent, *unda ruebat*; c. tamen M. Douſæ & Tragur. *umbra ruebat.* quod referre pigeret, niſi Douſæ manus præiſſet: puto, ut ſcrutemur: & tandem acquieſcamus.

4. *Nondum Cæſar erat*] ſc. Victor.

5. *magnam haſtam*] Pro, *longam.* ut, *magnum tempus.* Infrà: *Dum hac magno tempore Cretæ aguntur.* Alibi tamen noſter:

— & ingentem quatiens Mavortius haſtam. Erhardus.

6. *Qualis Caucaſea* &c.] Quando ſcil. Hercules *Aquilam Typhonis & Echydnæ filiam, Promethei jecur in Caucaſo monte depaſcentem, ſagittis confecit & Prometheum, detracto permoleſto vinculô ſolutum liberavit,* ut inquit Apollodorus libri 1 Biblioth. *Gabbema. Amphitryoniades,* eſt Hercules. *Erhard.*

7. *desjecit*] f. *disjecit*, quomodo Wouweren. alii. *dejecit* Tornæſ. & c. Tragur.

8. *tela Gigantum*] Apollodorus l. 1. Ἡρακλέους εἰς γίγαντας πέτρας, καὶ ὅλους ἐμπίπτοντας. *In cœlum ſaxa atque accenſas arbores jaculabantur.* S. A. Gabbema.

9. *Interea volucer*] Sic & c. M. Tragur. ſed Douſæ *volucris.* Richardus: Dictum *volucer* genere fœminino, ut *acer hyems* Ennius apud Priſcianum:

Æſtatem autumnus ſequitur, poſt acer hyems ſit.

quem verſum laudat quoque Servius in VI Æn. ſcribitque veteres etiam dixiſſe, *alacer*, tam fœminino, quàm maſculino genere.

10. *pinnis*] Tornæſius, & c. Tragur. *pennis.* quod præſtare videtur: nam non ſolis pinnis volatur, ſed pennis quæ & plumam, & pinnas ſeu pennas duriores complectuntur.

Digitized by Google

Fama volat, ſummique petit [1] juga celſa Palati :
Atque hac Romano attonito fert [2] omnia ſigna :
Iam claſſes fluitare mari, totaſque per Alpes
[3] Fervere Germano perfuſas ſanguine turmas.
Arma, cruor, cades, incendia, [4] totaque bella
Ante oculos volitant. ergo pulſata tumultu
[5] Pectora per dubias ſcinduntur territa cauſſas.
Huic fuga per terras, illi magis unda probatur ;
Et patria eſt pontus jam tutior. eſt magis, arma
Qui tentata velit : fatiſque jubentibus actus,
[6] Quantum quiſque timet, tantum fugit. [7] ocior ipſe
Hos inter motus populus, miſerabile viſu,
Quo mens [8] icta jubet, deſerta ducitur urbe.
Gaudet Roma fuga, debellatique Quirites
Rumoris ſonitu mœrentia tecta relinquunt.

Ille

1. juga celſa Palati] Montis nempe, qui *Palatium* dictus. Varro lib. IV L. L. & plures inter omnes Romanos colles præcipuus ille, ubi & ſedes Romani Imperii, & domus Imperatorum. Iuse ergo hic poſitus pro tota urbe Roma. *I. A. Gonſalius.*

2. *omnia ſigna*] Sic & c. Tragur. alli. L. *omina dira.* nam *ſigna* gloſſa eſt, ad illud omina. Anonym. MS.

3. *Fervere*] Servo, & ferveo ejuſdem ſignificationis. Virgil. 3 Georg.

Omnia tunc pariter vento, nimbiſque videbis
Fervere.

4. *totaque bella*] Leg. *totaquo bello.* Anonym. MS. Mihi aliquando ſuſpicio incidit ſcripſiſſe Arbitrum *totáque bella.* ſic enim Tac. loquitur, & Propertius :

Tu loquaris cùm ſis jam vota fabula libro. Meller. *Ian. Douſa MS.*

5. *Pectora per dubias*] Tornæſius: al. *quoque duas.* Vbi Douſa : ſic & c. M. ita quidem & c. Tragur. Quæ talia vel ideo notare juvat, quò ſciamus, nos hujuſmodi verſus vix habere integros, & ſine labe. Quales paulò antè,

Atque hac Romano attonito ſ. o. s. &c.
Vinctaque mox ſtabant, ſ. s. p. Vbi codices MSS. Tornæſii, Douſæ, Trag.

Atque hoc (Tr. *hæc*) *R. tonitru ferit o. s.* Editio Pariſienſis (H. Steph) laudante Douſa in Præcidan. & ipſe c. M. Douſæ :

Stabant & vincta fluctus s. p. Tornæſ.
Stantibus at victa ſ. s. p. Tragur.
Stabat . . . junctæ ſ. s. p. Et alia quæ non ſemper reſcearе vacat; ſed iis hoc incumbit, qui primi lectiones mutant : ut quidem Stephan. & Tornæſius ſuo locò fecere, & ego in Fragmento. Io. Alex. Braſſicanus : *Pectora perque duas ſtinduntur.* Virgil.

Atque animum eſtemam nunc huc, nunc dividit illuc. Quod & ipſum eſt Homericum.

6. *Quantum quiſque* &c.] Leg. *Q. q. t. tanto fugit ocyor, ipſe Hos inter. Ocyor* enim præcedentia ſuſpicit. *Anonym. MS.*

7. *ocior*] vel *ocyor.* Gr. ὠκύτερον, & ὠκύτατον.

8. *icta*] perculſa, territa. *Erhard.* inſana, *Germ. Caſſadonius.*

1. *motis*

Ille manu trepida natos tenet: ille Penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem [1] votis interficit hostem.
Sunt qui conjugibus mœrentia pectora jungant,
Grandævosque patres: [2] oneriſque ignara juventus
[3] Id, pro quo metuit, tantum trahit. omnia ſecum
Hic vehit imprudens, prædamque in prœlia ducit.
Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auſter,
Et pulſas evertit aquas, non arma [4] miniſtris,
Non regimen prodeſt: ligat alter [5] pondera pinus,
Alter tuta ſinu tranquillaque litora quærit:

Hic

1. *votis*] i. deſideriis. Sic etiam Scalig. ad Tibull. *Gabbema. votis interficit h.* Vide Scalig. ad Tibull. l. 4. *Variorum Obſervationes. abſentem votis interficit hoſtem.* V. Scalig. ad Tibull. lib. 4 Eleg. 6. *Erhardus.* Sic Oedipus ap. Sophoclem:

— ἐγὼ δ' ὁδ' αὐτὸς
ἀψευς ὢν ἠχθυς' οὐ μὴν ἐμαυτῷ πάθη
κατθνῄσκ' ἔτας δ' ἂν ζῶν ἔτι
ἐξ ἐμοῦ.

Niſi (inquit) *votis ipſum interfeci, niſi imprecatione mea mors illi properata ſit.* Scaliger in Tibull. lib. 4. *Donſa MS.* Interpres verò Latinus editionis Colon. A. 1614, verba hæc Oedipi ſic expreſſit: *egoque hic ſum, Neque arma attigi. niſi fortè deſiderio mei Contabuit: nam tunc quoque à me interfectus eſſet.* Ad verbum ſic reddo: *egoque hic ſum, Neque enſem* (aut haſtam) *attigi. niſi fortè meo deſiderio Extinctus: nam ſic quoque ex me mortuus eſſet.* Si jam ἐμοῦ πάθη poſſeſſivum ἐμοῦ pro primitivo ἐμοῦ accipiamus, quod Græcis & Lat. uſitatum (ut *mea causâ* pro *mei causâ*, &c.) ut ſenſus & vera verſio omnino exigunt, malè intellexit locum Scaliger. Certè ſi quis integrum Sophoclis Oedipum tyrannum perlegat, planè contrarium ſententiæ Scaliger. deprehendet, vehementerque falſum, & tot exſcriptores. Nam ibi Oedipus, ne juxta oraculum in parricidium incideret, Polybum quem patrem putabat & Corinthô fugit, ac imprudens planè in via in Lajum verum patrem incidit, & hunc orta ſubitò rixâ interficit; quo cognito ipſe ſe poſtea præ dolore oculis privat: cúmque hæc antè Thebis loqueretur, de oraculo & mortuo naturali morte Corinthi Polybo ſermo erat, cujus vitæ amore ſolum mutârat.

2. *oneriſque ignara juventus*] id eſt, oblita oneris, non ſentiens pondus ptæ amore. *Colladonius.* Talis Æneæ pietas celebratur. Meminit Solinus c. v. Duorum juvenum, quorum pietas in Catinenſi regione patuit, in quam ſe cùm Ætnæ incendia protuliſſent, ſublatos parentes evexerunt inter flammas illæſi ignibûs. Horum memoriam ita poſteritas munerata eſt, ut ſepulchri locus nominaretur CAMPUS PIORUM. S. A. Gabbema.

3. *Id pro quo metuit, tantum*] Colladonius: *Id pro quo metuit tantum.* Hæc verba ſunt parentheſi includenda. Tollendis & (:) poſt *patres.* ut Tornæſ. & (,) poſt *metuit.*

4. *miniſtris*] ἴσως (ſ.) *magiſtris.* Germ. Colladonius.

5. *pondera pinus*] Rates, naves, quæ lignis pineis conficiuntur. *Ge. Erhardus.*

Digitized by Google

Hic dat vela fugæ, Fortunæque omnia credit.
Quid tam parva queror? [1] gemino cum Consule Magnus,
[2] Ille tremor Ponti, [3] sævi quoque terror Hydaspis,
Et [4] piratarum scopulus: [5] modo quem ter ovantem
Iupiter horruerat, [6] Quem fracto gurgite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosphorus undâ,
Prô pudor! Imperii deserto nomine fugit,
Vt Fortuna levis Magni quoque terga videret.
[7] Tergo tanta lues Divûm quoque numina vidit;

Con-

1. *gemino cum Consule Magnus*] Consules C. Claudius Marcellus, & L. Cornelius Lentulus annô ab V. C. si Fastorum Capitol. & Dionis stat fides DCC V. si Annæi Flori DCC IV. Si Paterculi DCC III. Postquam ab illis Pompeio bellum contra Cæsarem mandatum est, omnes unà cum majori Senatus populique parte, deserta Vrbe in fugam se dederunt. Velleius lib. II. *Consul. Magnus*, i Pompeius. *Ge. Erhardus.*

2. *Ille tremor Ponti*] *Pontus* hîc Asiæ regio est, regnumque Mithridatis, Lucan. in x. Ipsam Pompeium subjecisse, ex eaque tertium triumphum duxisse, tradit Plut. in Pomp. *I. A. Gonsalius.*

3. *sævi quoque terror Hydaspis*] Sic nostri editi omnes. sed antiquiores Herm. Buschius, Hadr. Iunius; etiam G. Colladon. alii, legerunt *sævique reperter H.* quomodo est & in c. Tragur. *Hydaspes* fluvius Mediæ, & alius Indiæ. *H. Busch. Reperter Hydaspis*, vocatur Pompeius, quia fabulosum illum fluvium existimabant: qua ex opinione vulgi scripsit Horatius: *vel quæ loca fabulosus Lambit Hydaspes.* Steph. *sævique repertus Hydaspis.* &c. Ch. Richardus. *terror H. Hydaspes* Indiæ flumen, per quod designat populos plurimos Orientis. *Gonsalius.*

4. *piratarum scopulus*] *Piratas* attrivit Pompeius. unde pulcrè *scopulus piratarum* dicitur. Ita Cassius eod. tempore *reorum scopulus* dictus fuit, auctore Val. Max. lib. III, c. VII. Cic. lib. III de Orat. *Scopulus patrimonii & vorago.* Florus lib. IV de bello Parth. *Scopulus publicæ securitatis Antonius.* Io. Al. Brassican.

5. *modo quem ter ovantem*] Ter triumphavit, singulos scilicet triumphos de singulis Orbis partibus, tum temporis cognitis, ducens. Plut. in Pomp. *Gabbema.* De Pompeio Pedo Albinovanus Rer. Rom. l. I.

Ille, cui ternis Capitolia celsa triumphis
Sponte Deûm patuere: cui freta nulla repostos
Abscondêre sinus: non tuta mœnibus urbes.

Scaliger in Catal. *Erhardus.*

6. *Quem fracto gurgite Pontus*] Sic Gabbem. in textu. in Nota verò *Q. f. in g. P.* Quomodo & Wouwer. alii. sed Tornæs. & c. Tragur. absque *in.* Gonsalius: Nam *Pontum* Euxinum circumquaque, *Bosphorumque* Thracium frequenter Magnus Pompeius adiit dum Mithridatem debellaret. *Fractum gurgitem* vocat vel quòd Boreæ vi & cæterorum violentissimorum ventorum septemtrionalium ferocià mare illud agitari atque turbari crebertimè solet, ut in ejus Periplo docet Arrianus. Vel quòd medium *frangi* velut videatur, quum per terra sese ingens effundit.

7. *Tergo tanta lues* &c.] Tornæs, cæteri, codexque Tragur. *Ergo tanta lues.*

Forsan:

Digitized by Google

Consensitque fuga [1] Cœli timor. ecce per orbem
Mitis turba Deûm, terras exosa furentes
Deserit, atque hominum [2] damnatum avertitur agmen.
Pax prima ante alias, niveos pulsata lacertos
[3] *Abscondit galea victum caput, atque relicto*
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it [4] submissa Fides, & crine soluto
Iustitia, ac mœrens [5] lacera Concordia palla.
At contra, [6] sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
[7] *Et Bellona minax, facibusque armata Megera:*
Letumque, Insidiæque, & [8] lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, [9] obruptis ceu liber habenis,

Sangui-

Forsan: *E. t. l. Divûm quoque numine fidit.* Vt lues sit ipse Cæsar: aut, *divûm quoque numina abegit.* Anonym. MS. Leg. *Tergo tanta lues.* Tergò videre, est fugientem videre, ut ap. Catullum de Achille:

Hostibus haud tergò, sed forti pectore notus.

Hoc vult Petron. Deos è terris fugisse belli crudelitate territos, h. e. tergò visos esse. Gulielm. Plaut. quæst. in Mostell. c. 4. *Erhardus. Ergo tanta lues.* Rectè qui primi sic reposuerunt. pro eo quod erat *Tergo tanta lues.* Dii de re desperantes imagines suas è templis auferunt, & aufugiunt. Lampridius in Commodo, *Vestigia Deorum in foro visa sunt exeuntia.* Olim sic locum integrum legebam, *E. t. l. D. q. n. fudit?* Nec fortasse malè. *Io. Bourdelotius.*

1. *Cœli timor*] Pompeius. *Germ. Colladon.*

2. *damnatum avertitur agmen*] Aversatur, abominatur, fugit: ad quam rationem *anteverritur* & *prævoritur* Plautus ὑπογλωσσῶς (*significanter*) usurpavit. *Ge. Erhardus.*

3. *Abscondit galea victum c.*] *Victos* (forsan) *A. olea.* quid enim paci cum galea? Quidam legunt *vinctum c.* Colladonius. Mirarer *galeatam pacem*, nisi continuò pòst ad inferos eam præcipitaret: atque etiam, si diis placet, *justitiam & fidem* comites daret: quas alii ad cœlum remittunt. *Anonym. MS.*

4. *submissa Fides* —] Tornæs. alii, *sincera F.* Sed c. MS. Douzæ, & edit. Frellon. *summissa.* Tragur. MS. *summa* (i. *summissa*) *f. & crure soluto.*

5. *lacera Concordia palla*] *Palla* muliebre vestimentum dicitur ad vestigia usque demissum. Plautus:

Pallam ad phrygionem fert confecto prandio. Herm. Buschius.

6. *sedes Erebi*] *Erebus* pars inferni, in qua teste Servio super Æneid. 6 tantùm illi morabantur, qui bene vixerant: unde ad Elysios campos non nisi purgati proficiscerentur. *Buschius.*

7. *Et Bellona minax*] Virgil. Æneid. 8. Stat. Theb. 1. Senec. de Ira 2, 35. *Io. à Wouweren.*

8. *lurida Mortis imago*] *Luridum* supra modum pallidum, q. *lorò* percussum. Ovid.

Stulte quid est somnus lurida nisi mortis imago? Buschius.

9. *obruptis*] Tornæs. omnes, codexque MS. Tragur. *abrupt.*

1. *Ma-*

Digitized by Google

Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confossa cruenta casside velat.
Hæret detritus læva [1] Mavortius umbo,
[2] *Innumerabilibus telis gravis: atque* [3] *flagranti*
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataque sidera pondus
Quæsivere suum. namque omnis Regia cœli
In partes diducta ruit: primumque [4] *Dione*
Cæsaris [5] *acta sui ducit. comes additur illi*
Pallas, & ingentem quatiens [6] *Mavortius* [7] *hastam.*
Magnum cum Phœbo Soror, & [8] *Cyllenia proles*
Excipit, ac totis similis [9] *Tirynthius actis.*
[10] *Intremuere tubæ, ac scisso Discordia crine*
Extulit ad superos Stygium caput. hujus in ore
[11] *Concretus sanguis, contusaque lumina flebant.*

Stabant

1. *Mavortius umbo*] *Vmbo*, media pars clypei. hinc umbilicus quicquid in aliqua re est medium, & ligamentum instrumentorum. *Herm. Buschius.*

2. *Innumerabilibus telis gravis*] Vti Cæsaris ille adversus juniorem Pompeium in Hispania dimicantis, quo scilicet Tela ducenta, mirum! excepisse testatur Appianus lib. 11 Bell. civ. Minutium verò strenuum militem ejusdem Cæsaris apud Dyrrachium uno itidem clypeo centum & triginta, ibidem quoque ipsius scriptor. *I. A. Gonsalius.*

3. *flagranti Stipite*] ligno ardenti, ligulea face. Stunckel. Infrà: *Vexat cubitum ipsa stipite ardenti.* Balb. Catholicò: *Stipes, titio, vel truncus ligni.* Ge. Erhardus.

4. *Dione*] Vna ex Nymphis, Veneris mater ex Iove. Vnde ipsa Venus *Dionæa.* Virgil. 3 Æneid.

Sacra Dionæa matri, diviſque ferebam,
Auſpicibus cœptorum operum. — —,

5. *acta*] f. *astra.* Colladon. consentit historia. Præterea Veneris stella diem, noctemque ducit; & astra pro diis rursus non est novum. *Anonym. MS.*

6. *Mavortius*] Mavort. substantivè, pro Mavorte vel Marte. Glossar. Petron. ex Erh.

7. *hastam. Magnum cum Ph.*] Tornæs. reliqui etiam c. Tragur. *hastam: Magnaque c. P.*

8. *Cyllenius*] Mercurius à *Cyllene* monte Arcadiæ in quo Maja mater à Iove compressa.

9. *Tirynthius*] Hercules. à *Tirynthe* (Tiryns) patria Argis proxima in Peloponneso.

10. *Intremuere tubæ--Discordia*] c. M. Douzæ: *I. jubæ.* quomodo & leg. Fr. Pithœus, cùm ait *I. jubæ.* Ex illis Virgilianis 5 Æneid.

— & discordia demens
Viperium crinem vittis innexa cruentis.

Et VII.

— & scissa gaudens Discordia pallâ,
Quem consanguineo sequitur Bellona flagellô.

Erhardus: Vid. Æneid. 6, v. 283. Crinit. de Hon. disc. l. 13, c. 2. Weitz. Not. in Prudent. Psychomach. l. 1 v. 685.

11. *Concretus sanguis*] Prudent. l. 1 contra Symmach. *concreto processit crine.*

Digitized by Google

Stabant [1] *erati ſcabra rubigine dentes,*
Tabo lingua fluens, [2] *obſeſſa draconibus ora.*
[3] *Atque intertorto laceratam pectore veſtem*
[4] *Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.*
Hæc ut Cocyti tenebras: & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga [5] *nobilis Appennini,*
Vnde omnes terras, atque omnia litora poſſet
Adſpicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
[6] *Atque has erumpit furibundo pectore voces:*
† *Sumite nunc gentes accenſis mentibus arma,*
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur quicunque latet; non femina ceſſet,
Non puer, aut ævo jam deſolata ſenectus.

† *Diſcordia.*

Ipſa

ne. Weitzius in Not. v. 491. *Ge. Erhardus.*

1. *erati ſcabra rubigine dentes*] Sic & Wouwer. reliqui. Tornæſ. cum c. Tragur. *irati ſ. r. d.* Ovid.

—ſcabra rubigine dentes. Fr. Pithœus.

2. *obſeſſa draconibus ora*] *Dracon.* ſerpentibus, anguibûs. *Erhard.* En habitum, quo Furiæ depingebantur: vetulæ, caput anguibûs pro capillitio unctæ, ſanguineam manu facem geſtantes & flagellum. Vide Delrion. Comment. in Medeam Sen. v. 14. *Erhard.*

3. *Atque intertortâ —*] Sic & Wouwer. alii. Tornæſ. & c. Tragur. *Inter toto.* Colladonius: *Atque inter toto.* Mutant *intertorto*, perperam. Ch. Richardus: *Atque intertorte* &c. Editio Lugdun. *inter toto*, quomodo legiſſe etiam Lilium Gyraldum apparet, commoda & aperta ſententiâ. Inter veſtem, inquit, toto pectore laceratam, quatiebat lampada. Nam veſtis, utpote lacera, non obſtabat quò minùs per illam vibraret facem. De lacera veſte Diſcordiæ Virgilius:

Et ſciſſa gaudens vadit Diſcordia pallâ.

4. *Sanguineam tremula quatiebat lampada*] Videtur adludere ad priſcum illum vetuſtæ militiæ morem. nam ante inventum tubæ uſum incenſis facibûs acies inſtructas præibant, quibus utrinque conjectis manus conſerebant. *Meurſius. Sanguineas lampas*, ob ſanguinei coloris flammam, ut ap. Virgil.

Non ſecus ac liquida ſi quando nocte cometæ
Sanguinei lugubre rubent. — Ch. Richardus.

5. *nobilis Appennini*] Tragur. MS. *Apenini.* Et Buſchius: *n. Apanini. Apanius*, mons altiſſimo jugô ab Alpibus ad Siculum fretum tendens; à Pœnis ita dictus, ut quidam putant. Vnde Alpes primi Pœni pervias fecerunt, cùm antea redderent Italiam inacceſſam. Erhardus: *Appennini.* Al. *Apeuniui*: cujus ſcripturæ rationes pete ab Io. Chryſoſt. Zanchio de Cenomanor. orig. l. 2.

6. *Atque has erumpit*] Sic omnes; c. Tragur. *A. h. effudit.* Erhardus: *has erumpit voces.* Quomodo Virgil.

Et caput unda altus primùm ſe erupit Enipeus.

Sic quoque *erumpitur*, pro *erumpit ſe*, Lucret.

Vis venti exagitata foras erumpitur. —

Sic

Ipſa tremat Tellus, laceratæque tecta rebellent.
[1] *Tu legem Marcelle tene:* [2] *Tu concute plebem*
Curio: Tu fortem [3] *ne ſupprime Lentule Martem.*
[4] *Quid porro Tu Dive tuis cunctaris in armis?*
[5] *Non frangis portas? non muris oppida ſolvis?*

Theſau-

Sic *prorupit ſe in fugam*, ap. Plaut. ni fallor.

1. *Tu legem Marcelle tene*] Virgil. 6 Æneid. ibique Servius, & Tib. Donatus. *Erhardus. Tu legem M. tene*, de mittendis ſcil. in Galliam Cæſari ante tempus ſucceſſoribus, quod imprimis diſſidium illud inteſtinum excitavit. Conſul tunc temporis erat G. Claudius Marcellus, qui Pompeii partes ſequebatur, Cæſari vehementer infenſus. Suet. in Iul. c. XXVIII. *I. A. Gonſalius.*

2. *Tu concute plebem Curio*] Nam Curio eo anno Trib. erat plebis & ipſi commovendæ aptiſſimus, utpote qui ἦν ἐς τὸ δῆμον ὁμιλητικώτατος, καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκκλησιάζων, *et apud plebem gratioſiſſimus, & ſimul eloquentiſſimus foret*, Appiano teſte. Ipſe autem quum primùm eſſet valde Cæſari adverſus, poſtea muneribus largis inductus eſt, ut eidem tamdem faveret. *Gonſal.* Sidonius libr. 4 Ep. 4. *Æſtuat ut Cethegus, incitat ut Curio.* Alanus Anticlaud. lib. 2. *Succendit ut Curio.* Savaro ad Sidonium lib. 1 Ep. 11. *Ge. Erhardus.*

3. *ne ſupprime Lentule Martem*] Imò excita, quod haud ſemel Cornelium Lentulum Conſulem Cæſari Marcelli anno ſequenti & ultimo libertatis Romanæ feciſſe, Hiſtorici tradunt. Exſtat apud Lucanum initio lib. v Lentuli oratio, qua Senatores, Pompeianumque exhortatur exercitum, magnis ſcilicet animis adverſus Cæſarem eſſe decertandum. *Gonſalius.*

4. *Quid porro Tu Dive*] Sic noſtri omnes, Tornæſ. Q. *p. t. die* (al. *dive*). Ch. Richardus: *Dive* retineri poteſt ἐπὶ προλήψει (*per anticipationem, præſumptionem*), quia Diſcordia ut dea futurum *divum* ſciebat: magis tamen probo quod eſt in edit. Lugdun. *Dies*: quoniam Iulo prognatus Cæſar, & à Venere ac ipſo Iove ducebat originem. Sic ejuſd. gentis Ilia, *dia* vocatur ab Ennio, ap. Nonium in Nepos fem. generis:

Ilia dia nepos, quas arumnas tetuliſti?

Dium, appellabant inquit Feſtus, *antiqui ut à Deo ortum.* Erhardus: *Quid porrò tu Dive tuis.* Corrigunt, *Die.* illud retineri debet. *Divum* vocat communi & plebeio tum nomine. Nam & Auguſtus ſemper ſe *Divi* filium dixit, & Divus pro Cæſare κατὰ χρῆσιν καὶ σύνηθες (*abuſivè*). Nepos in vita Attici: *In affinitatem pervenit Divi Iulii filii*, i. e. Octaviani, qui fuit Iulii Cæſ. adoptivus filius, quod monere ferè putidum foret, niſi aliorum corrumpendi (ſ. eorrigendi volebam dicere) libido aurem vulſiſſet. Douſa: *Quid porrò tu Dive* &c. Apoſtrophe poëtica ad Div. Iulium, infeſta patriæ ſigna inferre ſatagentem.

5. *Non frangis portas*] Ærarii ſcil. Romani. Plut. in ejus Vit. Ταῦτα πρὸς τὸν Μέτελλον εἰπὼν, ἐκέλευσε πρὸς τὰς θύρας τοῦ ταμείου. καὶ φασκόντων ἢ τὸν κλειδοῦχον, ἢ χαλκεῖς μεταπεμψαμένων· ἀγανακτήσας ἐκέλευσε. *Sic ſatus ad Metellum, profectus eſt ad fores ararii. non comparentibus clavibus, fabros accivit, rumpi jubens eas.* Florus l. IV, c. II. *Ærarium quoque ſanctum, quia tardiùs aperiebant Tribuni, juſſit effringi: cenſumque & patrimonium populi Rom. antè rapuit, quàm imperium.* Ideo addidit:

Theſaurosque rapis?

Adi Rubenium lib. 1, c. XXIV. Elector. *S. A. Gabbema.*

2. *neſcis*

Digitized by Google

Thesſaroſque rapis ? [1] neſcis tu, Magne, tueri
[2] Romanas arces ? Epidauria mœnia quære,
[3] Theſſaliæque ſinus humano ſanguine tinge.
Factum eſt in terris, quicquid Diſcordia juſſit.

† Quum

1. *neſcis tu, Magne, tueri, Romanas arces*] Notiſſimum eſt ut Pompeius adventante Cæſare, urbem reliquerit, quid tamen impedit Ciceronem audire in epiſtola undecima lib. 7 ad Atticum: *Per fortunas, quale tibi conſilium Pompeji videtur ? Hoc quæro, quòd urbem reliquerit. Ego enim ἀπορῶ (hæſito). Tum, quid abſurdius ? Vrbem tu relinquas ? Ergo idem ſi Galli venirent.* Et in Epiſt. 25 lib. 8, ideo vocat Pompejum ἀπολελειμμένον καὶ ἀπεσχηματισμένον (*rerum polit. & modi agendi in bello imperitiſſimum*); quibus iſta planè reſpondent, *neſcis tueri Romanas arces.* Et Epiſt. 2 ejuſdem libri: *nihil ulla in gente unquam ab ullo auctore Reipub. ac duce turpius factum eſſe videtur, quàm à noſtro amico factum eſt: cujus ego vicem doleo, qui urbem reliquit, id eſt, patriam, pro qua, & in qua mori, præclarum fuit.* Ch. Richardus.

2. *Rom. arces ? Epidauria mœnia q.*] Sic & Wouwer. cæteri. Tornæſ. *Rom. acies ? Epidauria (arces ? Epidamnia.* Paſſer.) *m. q.* ubi Douſa: c. *M. R. arces? Epidauria nomina quare.* Tragur. c. *Romanaſque acies. Epidauria nomina q.* Ch. Richardus: Legendum videtur *arces*, ut ſuprà,

Omnia quæ tribui Romanis arcibus odi.

Virgilius:

Imbellem avertis Romanis arcibus Indum. Item:

Aſcanione pater Romanas invidet arces.

& alibi. Gabbema: Legunt alii *Epidamnia. Epidamnus* civitas Epiri eſt, eadem ſcil. quæ & Dyrrachium. quod indè factum, quia Epidamni nomen ominoſum ac infauſtum erat Plinio teſte lib. 11, cap. XXVII. Eò alludit Plaut. Menæchm. *Ne mihi damnum in Epidamno duas.* Buſchius: *Epidaunia mœnia. Epidaurus* urbs Achaiæ à Septentrione Theſſaliæ conterminæ, Noronico quaſi marmore redimita, Æſculapii delubrô præcelebris. Colladonius: *Epidauria mœnia. Mſ. (Manuſptm) Epidauni nomina. ιονς (forſitan) Epidamni.* Fr. Pithœus legit *Epidamni nomina q. Epidamnum*, ſive *Epidamnus* (vulgò *Durazzo*) oppidum in ea parte Macedoniæ, quæ Adriatico mari incumbit, triſtiſſimo è Græcis in Italiam trajectu nulli non cognitum. Epidamnum dictum ab Epidamno Rege Barbarorum. Sed Romani eò coloniam deducentes (Plin. lib. 4, c. 27) Dyrrachium dicere maluerunt, propter inauſpicatum nomen Epidamni, tanquam à *damno* dicatur *Epidamnum.* Carol. Stephani. Corruptum illud quoque ſub finem, legendumque, *arces: Epidamnia nomina quare.* Neſciit enim Romam tueri Pompejus, totamque adeò Italiam vacuam & nudam præſidiis Cæſari occupandam reliquit: atque ita Dyrrachium cum exercitu tramiſit, cui *Epidamni* nomen vetus mutarant Romani, ominis causâ (inquit Plutarchus). Plaut. Menæchm.

Propterea huic urbi nomen Epidamni inditum &c.

Itaque eleganter *Epidamnia nomina* dicit, alludens ad ſignificationem vocis. Neque non tamen *nomen* pro re dicunt ſcriptores. Albinovanus:

Flumináque & fontes & nomina magna locorum.

Cato Grammaticus Diris: — *Et felix nomen agelli.* Accius Neoptolemo: *Quid ſi ex Gracia omne nomen illius par nemo reperiri poteſt.* Scribo: *Q. ſ. e. G. omni n. i.* &c. Mirè, *nemo nomen*, pro *nemo homo.* Meller. *Io. Douſa MS.*

3. *Theſſaliaque ſinus*] Ita Gabbem. in textu; in exegeſi ſeu Nota *Theſſalicoſque*

Digitized by Google

† Quum hæc Eumolpus [1] ingenti volubilitate verborum effudiſſet, tamdem Crotona intravimus: ubi quidem parvo diverſorio refecti, poſtero die amplioris fortunæ domum quærentes, incidimus in turbam [2] herediperarum ſciſcitantium, [3] quod genus hominum, aut unde veniremus? [4] Ex præſcripto ergo conſilii communis, exaggerata verborum volubilitate, unde, aut qui eſſemus, haud dubie credentibus indicavimus. Qui ſtatim opes ſuas ſummo cum certamine in Eumolpum congeſſerunt. certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi ſollicitant. * *

† *Eucolpius.*

† Dum

licoſque, quomodo & Tornæſ. cæteri. c. Tragur. *Theſſalioſque*. Gonſalius: *Theſſalia* Græciæ regio eſt, Macedoniæ propinqua, ubi Pharſalici campi conflictu illo maximo Cæſaris & Pompeji oppidò famigerabiles. Sic *Theſſalia clades, ruina, cædes, dies, pugna*, &c. pro Pharſalicis paſſim Lucano ſunt. eo autem prælio victus tamdem Pompeius. idque quum illum adloquitur Diſcordia, jubetque humano ſanguine tingi eos ſinus, intelligendum omnino eſt.

1. *ingenti volubilitate verborum*] Sic omnes, etiam c. Tragur. ſed Tornæſius: al. *verborum bile*. ubi Douſa, ſic & c. M. Ch. Richardus: Temerarium non eſt, quod in v. c. legitur, *ingenti bile*. ſiquidem per *bilem*, inſaniam poëticam intelligit, de qua ſuprà: *Imò, inquam, ſi ejuratæ hodiernam bilem unâ canabimus*. Horat in arte Poët.

— ô ego lævus,
Qui purgo bilem ſub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata.

Quare illa verba: *volubilitate verborum*, inducenda puto, ut quæ huc ex mox ſequentibus irrepſerint. *Ex præſcripto ergo conſilii communis, exaggerata verborum volubilitate. Bilis* eſt δεινότης, vehementia, zelus; ne quis *inſaniam* Richardi aliter intelligat quàm par eſt. Virgil. Eclog. 3, *Inſanire libet*. Vbi Servius: nam inſani furiosi dicuntur, i. e. Deò pleni. *Verborum bilis*, fervor eſſet animi in verbis declaratus.

2. *herediperarum*] Papias: *Herediperæ, qui alterius hereditatem petit vel cupit; & componitur ab heredium, & peto. Herodicapa, qui hereditatem alterius capit; & componitur ab hereditas vel herodium, & capio. Herodicinda, qui alterius hereditatem ſcindit, auſert; & componitur ab hereditas vel herodium & ſcindo.* Piccartus eleganter horum aucupia delineavit, obſerv. Hiſtor. Politic. dec. XII, c. III. *Gabbema. Harolipeta* κληρου ἱμείροντες *(ſucceſſionem aucupantes)*. Wouweren. Iidem ſtatim vocantur *captatores*. ad eandemque faciem dicitur *lucripeta* Dionyſio Catoni in Diſticho. *Ge. Erhardus.*

3. *quod genus hominum, aut unde veniremus*] Leg. *quod genus homines*, ut, ſi non amplius, id ſaltem relinquamus Petronio, ne non Latinè loquatur. Quamvis ne quid diſſimulem, malim, *qui genus, aut unde domo veniſſemus*: Quæ fuit antiquorum percontandi hoſpites forma. *Amoym. MS.*

4. *Ex præſcripto ergo conſilii communis*] Vetus Senatuſconſulti formula; D. C. C. S. id eſt, *de communis conſilii ſententia*. Io. Sambucus.

1. *tam*

Digitized by Google

† Dum hæc magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeo ut suis jactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea urbe, beneficio amicorum laturos. Cæterum ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque à custodia mei removisse vultum Fortunam: tamen sæpius [1] tam consuetudinem meam cogitabam, quam causam. &, Quid, ajebam, si callidus captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid, si etiam mercenarius præsenti felicitate lassus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidiosa proditione detexerit? Nempe rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. Dii, deæque, [2] quam male est extra legem viventibus! [3] quidquid meruerunt, semper exspectant. * * *

‡ Quia [4] nosti Venerem tuam, superbiam captas,

† *Polyænus.* ‡ *Chrysis* ancilla Circes *ad Polyænum.*

ven-

1. *tam*] Præponendum hîc putat Dousa *non. non tam.*

2. *quam male est extra legem viv.*] Plaut. *Nihil est miserius quam animus hominis conscius.* De hoc flagello conscientiæ, & metu qui eum necessariò sequitur, vide Casaubon. in Pers. Sat. 3: Barth. ad Claudianum num. 292, & num. 635 multis. *Ge. Erhardus.*

3. *quidquid meruerunt, semper exspectant*] Cicer. pro Mil. *Magnam vim habet conscientia in utramque partem, ut semper pœnam ante oculos versari putent, qui peccaverint, & nihil timeant, qui nihil admiserint.* Senec. Ep. XCVIII. Plut. de Sera num. vind. *Gabbema.* Senec. *Conscientia aliud agere non patitur, ac subinde respicere ad se cogit. Dat pœnas quisquis expectat. quisquis autem meruit, expectat.* Fr. Pithœus. *Quidquid meruerunt semper expectant.* Aspexit indubiè hæc verba Macrob. in Somn. Scip. *Sibi videntur exitium, quod merentur, excipere.* If. Pontanus in Not. Puto particulam *semel* excidisse, ut scripserit Petronius: *quod semel meruerunt.* Barth. ad Claudian. n. 635. In Historia Marculphi minimè nupera, ut vulgò putatur, sed perveteri, & cujus jam ante annos quasi 10. mentionem fecit Guilhelmus Archiepiscopus Cypri in Belli sacri Hist. legitur: SAL. *quod timet impius, veniet super eum.* MAR. *qui malè facit, & bene sperat, totum se fallit.* Nec frustra ille; *Conscientia scelerum, metus judiciorum* &c. *Erhardus.*

4. *nosti Venerem tuam*] τὴν Ἀφροδίτην σου ἔνεστι (*Venerem tibi adesse*). Io. à Wouweren.

Digitized by Google

vendisque amplexus, non commodas. Quo enim spectant [1] flexæ pectine comæ? quo [2] facies medicamine adtrita, & [3] oculorum quoquo mobilis petulantia? [4] quo incessus tute compositus; & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia, nisi quod formam prostituis, [5] ut vendas? Vides me? [6] nec auguria novi, nec Mathematicorum cœlum curare soleo: ex vultibus tamen

1. *flexa pectine coma*] An. *pecten* abusivè pro acu comatoria dixit? *Ge. Erhardus.*

2. *facies medicamine attrita*] Iuvenal. *--- inducitur atque fovetur*
Tot medicaminibus.-- Tertull. *Cutem medicaminibus ungunt.* Antipater: Ψιμυθίου τὰς παρειὰς σὺ ἐλεόμενος (*cerussâ maxillas infricta*). Artemidor. lib. 1. ἔδοξε πηλάκιόν τι τὸ πρόσωπον, ὥσπερ οἱ γυναῖκες (*Existimatus fucare vultum ut mulieres*) Io. à Wouweren.

3. *oculorum quoquo mobilis petulantia*] Sic quidem Gabbema in textu cum Frellon. & Lotich. verùm in exegesi ponit, *o. quoque mollis p.* quomodo & Tomæsius, reliqui. Erhardus: L. *quoquo mobilis*, aut certè, *quáque mollis.* Haud absimile Apul. *Et nunc mitè conniventibus, nunc acrè criminantibus, gestire pupulis, & nonnunquam saltare solis oculis.* ipsius Arbitri epigrammation:

O blandos oculos & inquietos,
Et quadam propria nota loquaces!
Illic & Venus & leves amores,
Atque ipsa in medio sedet voluptas.

Deinde dictio *petulantia* signanter admodum hìc expressa est, & valet, quod in notissimo versiculo legitur:

Minerva flavo lumine, Venus peto.

4. *quo incessus compositus, & ne vest.*] Senecæ *incessus compositus*, qui Ambros. 3 de Virg. *sobrius.* Vetus inscript. *incessus commodus.* Ep. 69. *modestus incessus ac compositus, ac probus vultus.* At Petr. fictus ad mollitiem. Apul. Mil. *superfluo incessu fœminam mentiebatur.* Hieron. ad Eustoch. *solutis genibus fractus incessus.* adverſ. Helvid. *gressum frangere.* Idem: *Indentibus pedibus incedunt.* Seneca Natur. Quæst. l. 7, c. 31. *Tenero & molli incessu suspendimus gradum.* Firm. l. 8, c. 7. *Molliter ambulant, vestigia sua cum delicata quadam moderatione suspendunt.* Senec Ep. 15. Clem. Alex. Pæd. lib. 2, c. 11. *Wouweren.* Sic Catullus:

--- quam videtis
Turpe incedere, rhytmicè, ac molestè.

Erhardus.

5. *ut vendas*] Tibull.

Sit procul à nobis formam cui vendere cura. Fr. Pithœus.

6. *nec auguria novi, nec Mathem, &c. ex vultibus tamen hominum mores colligo*] *nec auguria novi.* Martial.

Non sum divinus, sed scio quid facias.

Pithœus. Eadem de se ferè Tibullum promittentem operæ pretium fuerit auscultare lepidissimis versiculis illis:

Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra Deorum;
Præsinit eventus nec mihi cantus avis.
Ipsa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non sine verberibus.

Dousa. *Mathemat.* Gellius l. 1, c. 9. *Vulgus quos gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit.* Wouwer. *ex vultibus* --. Cic. 1 de LL. *Et is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores.* Indè Orat. in Pison. *Vultum mentis sermonem* vocavit. Sic in princ. ait: *Oculi, supercilia, frons, vultus denique totus, qui sermo*

Digitized by Google

men hominum, mores conligo; & [1] quum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Sive ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus eſt: ſive quod humanius eſt, commodas, [2] effice ut beneficium debeam. Nam quod ſervum te & hmilem fateris, accendis deſiderium æſtuantis. [3] Quædam enim feminæ ſordibus calent: nec [4] libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut [5] ſtatores altius cinctos. [6] harenarius aliquas accendit, aut

[1] per-

ſermo quidam tacitus mentis eſt, hic in errorem homines impulit, &c. *Gabbema.* Hippolytus in Harpocrat. pag. 17. Ex ipſa orationis figura homines noſci etiam Homerus indicat Odyſſ. I

— ἀ μὴν χαίῳ τι νοήσας εἰς ὄπα ἰάλλει.
(— *neque enim promittebat mala vultus.*)

Eraſmus in Adag. *Ex habitu bonum virum præ ſe fert.* Ge. Erhardus.

1. *quum ſpatiantem vidi*] Nota, ex inceſſu cognoſci mores mulierum. Pflugius. *Erhardus.* Sed & hîc Polyæni juvenis.

2. *effice ut beneficium debeam*] fugit ſub finem litera, qua reprehenſa, rotundior erit oratio: *efficis ut ben. debeam.* Heraldus Analect. lib. 3, c. 12. vel pro *debeam* leg. eſt *debeat*, nempe domina. Iungermannus. *Erhardus.*

3. *Quædam enim feminæ ſordibus calent*] vide Cæleſtinum. *Erhard.*

4. *libidinem concitant*] Ea formâ uſurpatum, qua Poëtarum Deus, *Marsamque accendere cantu.* Martialis verò:

Indè lego, Muſaſque cio, Phœbumque laceſſo,

dicitare auſi. *Douſa.* Activum pro paſſivo. *Anonym. MS.*

5. *ſtatores altius cinctos*] *Stator* ſervus carceris eſt cuſtos, aut aliubi janicularius, qua voce latet hîc nequitia: *Statorque* ſcortillo nunc eſt, cui *ſtaret* ſcilicet mentula opportunè, ſic ἀπὸ τοῦ ἵστημι ſumptum *ſtare* priſcis frequenter, pro, Tàm rigidum ſtare quàm cornu. Apul. lib. 11 Mil. *Steterunt & membra, qua jacebant antè.* Martial. lib. 111 Ep. LXXV. Quod epigramma lepido jocô claudit ab ambiguitate τῷ *ſtare* petitô. Iuvat commentum noſtrum illud, *altius cinctos*, quod, paratos ad opus Veneris interpretor. Similis prorſus fuit & Fauſtinæ Antonini uxoris libido, de qua ſic Capitolinus: *Multi autem ferunt Commodum omnino ex adulterio natum: ſiquidem Fauſtinam ſatis conſtat apud Cajetam conditiones ſibi & nauticas, & gladiatorias elegiſſe.* Cauſſam reddit Lamprid. in Alagabo: *Idque diligenter curatum eſt, ut ex tota penitus urbe, atque ex nauticis monobelos quæreret: ſic eos adpellabant, qui viriliores videbantur.* Alioqui & *ſtatores* tabellarii ſunt, ut ex Cicerone, aliiſque conſtat. Ideoque utpote qui iter facturi, *altius cincti.* Et ſic quoque Arbiter luderet argutè dilogiâ. *Conſalius. Statores altius cinctos.* Catalect. *Iam primum ſtator hic libidinoſus* &c. *Pithœus. Statores* ſervi præſentes dominis ad cuſtodias, eorumque juſſa ac nutus exequendos. Gloſſar. Petr. ex Erhardo. *ſtatores* propriè ſunt carcerum aut ædium cuſtodes, quos janicularios vocamus. Nam *ſtare* eſt verbum ejus rei. Manilius lib. 5. *Immitis veniet* &c. *I. Douſa MS.*

6. *harenarius aliquas accendit*] *Harenarius*, beſtiarius, qui cum beſtiis depugnat. Gloſſ. Gabbema: De Fauſtinæ M. Antonini uxoris libidine jam dictum eſt: De Hippia Fabritii Vejentonis Senatoris Viri, & Conſiliarii Cæſaris videndus Iuven. Sat.

Digitized by Google

[1] perfusus pulvere mulio, aut [2] histrio scænæ ostentatione traductus. Ex hac nota domina est mea. [3] usque ab orchestra [4] quatuordecim transilit, [5] & in extrema plebe quærit, quod diligat. † Itaque oratione blandissima plenus, Rogo, inquam, numquid illa, quæ me amat, tu es? Multum risit ancilla post tam frigidum [6] scema, &, ‡ Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: [7] ego adhuc

† *Polyænus.* ‡ *Chrysis*

servo

VI, LXXXII. Tertull. *Scenicos, Xystícos, Harenarios illos amentissimos, quibus viri animæ, fœmina autem illis etiam corpora sua substernunt.*

1. *perfusus pulvere mulio*] Sic ex c. Pithœi etiam edit. Frellon & Lotich. *p. p. multo* Tornæs. cæteri. Wouweren: *Perfusus pulvere multo*, h. e. luctator. Palæstritæ pulvere se aspergebant post unctionem, ut firmiùs lubricos alioquin artus tenerent. Adi Plutarch. Sympos. probl. l. 2 quæst. 4. & Heliodor. lib. 10, ubi Theagenes parat se luctæ. Tertull. de Pall. *Studia palæstræ malè senescentia, & lutea unctio, & pulverea volutatio.* Apul. l. 9 Mil. *In modum pugilum, qui pulvisculo perspersi dimicant.* Lucian. de Gymnast. Isid. Orig. l. 15, c. 2.

2. *histrio scænæ ostentatione traductus*] Huc mirificè faciunt quæ Iuvenal. habet Sat. VI, LXXI. *S. A. Gabbema.*

3. *usque ab Orchestra quatuordecim transilit*] Orchestra Græcis ἀπὸ τῆς ὀρχήσεως, *à saltatione.* Isid. lib. XVIII, c. XLIV. *Orchestra autem, pulpitum erat scenæ, ubi saltator agere posset, aut duo inter se disputare.* Scholiast. Iuven. ad illud Sat. VII.

Quaque repertandis posita est orchestra cathedris.

Ait: *Orchestram spatium in theatro dicit esse, quod pantomimo saltanti vacat. Ejusmodi autem poëta legitur, in quo stans recitet.* Cassiod. lib. Var. Quintil. lib. III, c. VI. Erant in *orchestra* Senatorum sedibus loca designata. Erant & in XIV gradibus *orchestra* primis vel proximis equitum sedes. Nam & his lege sua in theatro loca restituit Otho Roscius. Lege Theatrali à XIV primis prohibebatur, qui artem ludicram exercuisset, ut Fab. ait. *P. Pithœus.* Iuvenalis *orchestram & populum* dixit pro primoribus & plebe. P. Pithœus Advers. vel subsec. lib. 1, cap. 17. Eleganter de muliere dictum, quæ amatoribus plebejis & vilissimis delectatur. Turneb. Advers. lib. 4, c. 19. *Ge. Erhardus.*

4. *quatuordecim*] Suet. Aug. c. XL: Macrob. lib. II, c. III: Sueton. Iul. c. XXXIX. *Gabbema.*

5. *& in extrema plebe quærit quod diligat*] *In extrema plebe*, hoc est, in loco tertio, populo adtributo, unde *Popularia.* Suet. Claud. cap. XXV, Domit. c. IV. *Dieque proximo omne genus rerum missilia spargit: & quia pars major intra Popularia deciderat, quinquagenas tesseras, in singulos cuneos Equestris & Senatorii ordinis promutiavit.* Dispertita ergo tria loca, *Orchestra, Equestria, Popularia*, tribus Pop. Rom. ordinibus, Senatui, Equiti, Plebi, scil. *I. A. Gonsalius.*

6. *scema*] vel *schema*, cultus, habitus orationis.

7. *ego adhuc servo nunquam succubus*] Licet ingenuæ, inquit, ac nobiliores matronæ reperiantur, quæ ad explendam libidinem cum servis crebrò flagella passis, & mox cruci suffigendis consuescant, ego tametsi ancilla sim, cum Equitibus tantùm rem habeo. Petrus Faber Semestr. lib. 2, c. 8. *Erhardus.*

I. ad

Digitized by Google

ſervo nunquam ſuccubui; nec hoc dii ſinant, [1] ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint matronæ, quæ [2] flagellorum veſtigia oſculantur: ego, etiam ſi ancilla ſum, nunquam tamen [3] niſi in Equeſtribus ſedeo. † Mirari equidem tam diſcordem libidinem cœpi, atque [4] inter monſtra numerare, quod ancilla haberet matronæ ſuperbiam, & matrona ancillæ [5] humilitatem. Procedentibus deinde longius logis, [6] rogavi ancillam, ut [7] in platanona produceret dominam. [8] Placuit puellæ con-

† *Polyæn.*

1. *ut amplexus meos in crucem mittam*] *Amplexus*, pro eo qui amplectitur, id eſt, me amplectendam. Sic *neceſſitudines* pro neceſſariis, *convivia* pro convivis, *regna* pro legibus, &c. frequentari obſervavit Bern. Schol. ad Statium, lib. 6 Thebaid. *In crucem mittam.* Servilis pœna *crux*. Iuvenal. *pone crucem ſervo.* Vid. Gretſerum de Cruce, l. 1. Venuſtè verò *crucem* ſervum cruciarium appellat, qua facie ſermonis *ſcelus* pro ſceleſto. *Go. Erhardus.*

2. *flagellorum veſtigia*] Vlpian. in Fragm. pro ſtigmatibus. *Anonym. in Not.* lib. 1 Regul. *Deditiorum numerò ſunt quibus veſtigia ſcripta fuerunt.* Pithœus. *flagellorum veſtigia.* Σημεῖα τῶν πληγῶν (*plagarum ſigna*). Tertull. de Pall. *veſtigia cæſuum viria occupavit.* Ovidius 3 Amor.

Cerne cicatrices veteris veſtigia pugnæ.

Wouweren. Plauto *maſtigia*, Sidonio *fractores ferularum*, Tertulliano *flagra rumpentes*. Savaro ad Sidon. lib. 3 Ep. 13. quæ hoc loco *flagellorum veſtigia*, infra vocat, *verberum notas*. Idem. Erh.

3. *niſi in Equeſtrib. ſedeo*] *Equeſtria* pro locis theatralibus equitum, & modificatis verbis pro *equitibus* uſurpavit. Id verò eſt: nunquam eſt mihi res, niſi cum illis qui ſedent in quatuordecim ordinib. Turneb. Adverſ. lib. 4, cap. 19. Metaphora ab equeſtribus, hoc eſt, locis in ſpectaculo equiti datis. Pet. Faber Semeſtr. lib. 2, c. 7: Lipſ. de Amphith. c. 14: Petr. Pithœus Adverſ. lib. 1, c. 17. *Erhardus.* Rectè convenit hoc epigramma, quod hîc inſerui:

Inveniat quod quiſque velit, non omnibus unum eſt
Quod placet, hic ſpinas colligit, ille roſas.

Bourdelotius. *in equeſtribus ſedeo.* Significatur libidinis genus, de quo Ovidius, Martialis:

Maſtrubabantur Phrygii poſt oſtia ſervi,
Hectoreo quoties ſederat uxor equo.

Et hic ipſe *equum* ſuprà ea mente dixit. *Douſa MS.*

4. *inter monſtra numerare*] Cornel. Fronto: *In monſtro rectus ordo naturæ invertitur.* S. A. Gabbema.

5. *humilitatem*] Senec. *Si quis nulla ſe amicâ fecit inſignem, nec alienæ uxori annulum præfixit, hunc matrona humilem, & ſordida libidinis & ancillariolum vocant.* Fr. Pithœus.

6. *rogavi ancillam*] Has ancillas honeſtiùs habebant, utpote conſcias non ſolùm libidinum, ſed conſiliorum & mentis dominæ: dicebantur *Fabiæ*. Gloſſ. *Fabia παιδίσκη.* Talis illa apud Plaut. Milit.

Quaſique hunc annulum Fabiæ ſuæ dederit, ea perrò mihi
Militi ut daret. Io. à Wouweren.

7. *in platanona*] Ita eſt in editione Gallicana, & quidem utraque (Paris. & Lugdun. ſeu Steph. & Tornæſii), in prioribus verò: *Vt platea nova duceret*, lectum hactenus. Vnde fuit tempus, quum, *in prata nova*, emen-

Digitized by Google

consilium: itaque conlegit altius tunicam, flexitque se [1] in eum daphnona, qui [2] ambulationi hærebat. nec diu morata, dominam producit è latebris, laterique adplicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere: nam [3] quidquid dixero, minus erit. [4] Crines ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant: [5] frons minima,

dandum hariolarer. nunc Turnebi potius sententiæ accedo, &c. Addo fidei caussâ bina à Poëta Celtibero testimonia, ut:

Exornant picta quâ Platanona fera:

Item.

Disposuit daphnona suis Torquatus in hortis.

Dousa. *Vt in platea nova* habet c. M. Tragur. Gabbema: *Platanona*, i. *platanetum*; locum ubi plures *platani*. Senec. Ep. LV. *Platanona medius rivus, & amari, & ab Asbarusio lacu receptus, Euripi modò dividit.* Martal. lib. III Ep. XIX. *Pithœus*; Martialis,

Daphnonas platanos, ac aërias cyparissos,
Et non unius balnea solus habes.

Erhardus: Iacobus Gaudensis lib. 3 Rerarii aur. Poët. *Platanon, locus platanis consitus.* Magnus olim usus *platanorum* in deliciis æstivis. Cicero: *Hæc tua platanus ad opacandum hunc locum patulis diffusa ramis.* Videndus Plato in Phædro, Iacob. Pontan. ad Virgil. 4 Georg. & alii.

8. *Placuit puellæ*] ancillæ, sicut *puer* pro servo: & dicitur hic de stuprata. *Ge. Erhardus.*

1. *in eum daphnona*] Δαφνὼν, lauretum, sive loretum. Mart. lib. x Ep. LXXVII: lib. XII Ep. I. *S. A. Gabbema.*

2. *ambulationi*] ambulacro. Locus in quo deambulatur. Zwinglius in Compilation. Suetonius Augustô, c. 100. *circumjectasque silvas & ambulationes in usum populi tunc jam publicarat.* Sic cœnatio pro cœnaculo. *Erhardus.*

3. *quidquid dixero minus erit*] Hieronym. epitaph. Nepot. *Vincitur sermo rei magnitudine, & minus est omne quod dicimus.* Io. à Wouweren.

4. *Crines ingenio suo flexi per totos, &c.*] Apul. lib. II Milesf. *Vberes enim crines, leniter emissos, & cervice dependulos, ac deinde per colla dispositos, sensimque sinuato patagio residentes,* paulisper ad finem conglobatos, *in summum verticem nodus adstrinxerat.* Rursus lib. II. *Iamque primùm crines uberrimi, prolixique & sensim intorti, per divina colla passivè dispersi, molliter defluebant.* Iterum lib. II Apul. *Sed ut mihi morem plenius gesseris in effusum laxa crinem, & capillo fluenter undante, ede complexus amabiles.* Gabbema. *Crines ingenio suo.* ut, *sponte sua fandix.* Anonym. in Not. *ingenio*, Gloss. *ingenium εὐφυΐα, φύσις (bona indoles, natura).* Nævius: *Ingeniô arbusta consita.* Sallust. *Ingenium loci.* Tertull. de Habitu mul. c. 2. *Herbarum ingenia traduxerant.* ita *ingenuus αὐτοφυὴς (suapte natus)*, ut Aus. *Ingenui fontes. Crines ingenio flexi*, sponte aut naturâ flexi, Apul. *ineffectatum capillitium. Crines flexi.* Alii calamistrô flectebant: Hieron. ad Eustoch. *Crines calamistri vestigio torquentur.* Hinc finxit Iuvenal. Sat. 6. — *taurea punit*

Continuò flexi crimen fucinusque capilli,
per totos se humeros fuderant. Vide Heliodor. lib. 3. ἢ κόμην ὑπὲρ ὦτα (*Coma verò neque*) &c, Apul. Mil. x. *Crines sensim intendi, per colla passim dispersi.* multis hoc in Fotide describit lib. II. Tertull. de Cultu fœm. 6. *Wouweren.*

5. *frons minima*] Et frontes breves, Antiquis; haud secus ac nobis hodie, fuere

Digitized by Google

ma, [1] & quæ radices capillorum retroflexerat: ſupercilia uſque ad malarum ſtricturam currentia, [2] & rurſus confinio luminum penè permixta: oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus: [3] nares paullulum inflexæ: & [4] oſcu-

fuere laudatiſſimæ. Laudem petitam exin neſcit nemo. è contrariâ autem equidem præbeo convitium. Sic meretrix comparem inſectatur apud Lucianum Ἑταίρων Διάλογ. (meretric. dialog.) *Caterum illud miror, quidnam adeò laudet in ea miles iſte, niſi ſi omnino cacus eſt, qui non viderit, capillitium illam ratum habere, & in multam uſque frontem deductum.* Id autem magis jam mihi dignum fuit obſervatione, videlicet naturæ illi defectui Priſcos pariſſimè ut nos ſuppetias quondam iviſſe: Fœminæ Hiſpanæ calamiſtris in annulos cincinnoſque illud comæ convertunt, quod potiſſimùm totam frontem circumdat; minuunt & ſic, obumbrantque id latitudinis illis ſcilicet viſum minùs decorum. Simillimè & ſuo ævô factum oſtendit Lucianus in Amorib. ut & Commodianus vetus poëta. *Gonſal.* Martial.

Audi quem puerum, Flacce, locare velim:
Lumina ſideribûs certent, molleſque flagellent
Colla comæ: tortas non amo, Flacce, comas.
Frons brevis, atque modus breviter ſit naribus uncis:
Paſtanis rubeant amula labra rosis.

Arnob. *Immimuerent frontes nimbis.* Sic enim legendum videtur. Iſidor. *Nimbus eſt faſciola tranſverſa ex auro aſſuta in linteo, quod eſt in fronte feminarum.* Fr. Pithœus. Frontem tenuem etiam præferunt Horatius, Silius, Arnobius; ſed patulam Virgilius. Barthius in Ceir. Virgil. numer. 497. Veteres anguſtam & pauxillam frontem inter formæ dotes collocabant. Horatius de Lycoride ſua: — *inſignis tenui fronte.* Silius:

Et caſtigata collecta modeſtia fronte.

Porrò de frontis parvæ ac modicæ indiciis & ſignificationibus variant ſcriptores. Trogus Pompeius apud Plin. lib. XI. *Quibus parva frons, mobilem animum ſubeſſe ſignificat.* Meletius de Natura hominis, cap. 8. *Parva verò ac modica fronte ingenii acumine praditos, & ad dicendum propenſos opinati ſunt.* Polemon de Natura ſignor. interpret. lib. 1, cap. 4. *Frons anguſta perſe, rudem hominem arguit.* Melampus lib. de Nævis corporis, in princ. *In fœmina fronte nævus poſitus, regnaturam, vel magna poteſtatis futuram denotat.* Ge. Erhardus.

1. *& quæ radices capillorum retro flexerat*] En crinium Circes tertia & inſignis commendatio, licèt cum fronte quoque iſthæc communis ſit. Retroflexerat enim puella capillos antependulos: itaque aliter eſſe non poterat, quin eorum, modò adſcititii ne forent, conſpicerentur radices, eorum ſaltem, inquàm, qui à fronte circumcirca pullulaſcerent. Id autem maximi haberi, ideo animadvertitur planè, quòd adulterinarum comarum uſus eſſet quondam crebertimus. *I. A. Gonſalius.*

2. *& rurſus confinio luminum pene permixta*] Commendatæ olim quæ pulcritudine inſignes à ſuperciliorum quoque commixtione, hoc eſt, brevi adeò intercapedine ea haberè disjuncta, ut anceps in confinio luminum divortium relinqueretur. *Idem.*

3. *nares paullulum inflexæ*] Sunt inter venuſtos formarum ſpectatores, qui naſum incurvum laudibûs vehant. Adſtipulatorem habent Ariſtenætum lib. 1 Ep. XVIII. τίς δ' οὐκ ἂν εἴποι ἐπαινέσας πυρρὸν καὶ κλαδὸν ἐπαινεῖτω, τὸ γυπὸν βασιλικὸν ὄφρυς; (*Quis juvenum preſſis naribus gratioſus*

[1] oſculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Iam mentum, jam cervix, jam manus, [2] jam pedum candor

tioſus apud te celebratur, aquilinum verò naſum regium dicu?) Sidonius de Theod. Rege l. 1 Ep. 11. *naſus venuſtus, incurvus; labia ſubtilia.* Barthius. Artemidorus lib. 1, c. xxix rationem elegantem reddit, cur naſuti cordatiores ſint, eóque bis venuſtiores. *Gabbema.* Duo in forma naſi Martialis requirit: alterum moderatum debere eſſe naſum: alterum. flexuram illam modica uncitate decoram:

--- Aque modus brevitor ſit naribus uncis,

Sidon. lib. 1 Ep. 2. *naſus uſtiſſimè incurvus.* Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 4 Epigr. 42, n. 7. *Erhardus.*

1. *oſculum*] *Oſculum*, parvum os. Elegans vox eſt, elegantioribus ſcriptoribus haud infrequens. Supr. Petr. *exſeruit ad oſculum caput.* Eximium etiam ab ore pulcritudinis encomium. *Gabbema.* Ovid, 1 Metam.

--- videt igne micantes
Sideribus ſimiles oculos, videt oſcula, quæ non
Eſt videſſe ſatis. --- Wouweren.

2. *jam pedum candor intra auri gracile vinculum poſitus*] Calcei hoc genus feneſtrati perforatique frequenter quondam in uſu habitum Græcis & Romanis; fœminis tamen potiſſimùm. Tales igitur erant *ſolea, ſandalia, crepida, Gallica, Tyrrhenici, baxea, obſtrigilli*, Mirificè ad rem Pollux. lib. VII, c. xx. de Tyrrhenicis loquens: Τυῤῥηνικὰ, τὸ κρήπυμνον ξύλινον, τετραδάκτυλον. Οἱ δὲ ἱμάντες ἐπιζευγνύουσι σανδάλιον χαμαὶ ὑπόδημα δ' αὐτὸ Φειδίας τῇ Ἀθηνᾷ (Tyrrhenica, ſolea lignea quatuor digitorum; corrigia verò inaurata: quippe ſandalium eſt, quali Phidias Minervam induit). Proſus ferme deſcribit Circes calceatum Cephiſodorus in Comico:

--- --- Σανδάλια τε τᾷ λευκολόφῳ,
Ἐφ' οἷς τὰ χρυσᾶ τοῦτ' ἐπῆσαν ἄνθεμα.

(--- --- Inciſa ſandalia, quibus
Aurea ſuperne florum decora congruunt).

Λευκολόφοις vocat *calceos feneſtratos*, ac *ſuperne apertos.* Addit etiam Comicus χρυσᾶ ἄνθεμα, *flores aurei*; nempe qui ſuperiore erant pedis parte, ubi vincula in nodo complicabantur. Et *vinculum* propritim dictum de ejuſcemodi calceamentis, minimè verò de pedem undequaque munientibus: & aptè quidem, nihil quidpe præter illorum vincula ſuperiori pedis parte viſitur. *Gonſalius. pedum candor intra auri gracile vinculum poſitus.* Quod *ſicyonia* vocabant, quæ ſunt ſoleæ muliebres, quæ obſtragula habebant, ſed tantùm corrigiis aliquot ſive ligulis aut vinculis, quas *anſas* nominabant, ſuperiori pedis parti obſtringebantur. idque quàm poterat arctiſſimè, quò videlicet aptior comprehenſiorque eniteret pedis forma. Tibullus:

Anſaque compreſſos colligat arcta pedes. Ovidius:
Pes erat exiguus; podis eſt aptiſſima forma.

Douſa Præcidan. pro Tibull. cap. 4. *Erhardus. Intra auri gracile vinculum.* Seneca: *Crura diſtincto religavit auro.* Eas aureas compedes non à matronis, ſed à libertinis geſtatas, illud argumento eſt, quòd matronæ fluente ſtola velatæ, non crura modò ſed & pedes veſte contectos habebant & omnia, ut ait Horat. præter faciem veſte tegebant. ita nullus auri ad oſtentationem parati uſus in parte quæ latebat. At libertinæ, quibuſque Venus non impermiſſa, cùm altiùs tunicas ſuccingerent, ut ex Ovidio & aliis ſcriptoribus liquet, crura, pedeſque aureis circulis cultos oſtentabant, quæ periſcelides à plebe mulierum ob earum pretium non geſtabantur:

Digitized by Google

dor intra auri gracile vinculum positus, [1] Parium marmor exstinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempsi.

Quid factum est, quod tu projectis Iupiter armis,
Inter cœlicolas fabula muta taces?
[2] *Nunc erat à torva submittere cornua fronte.*
Nunc pluma canos dissimulare tuos.
Hæc vera est Danaë, tenta modo tangere corpus,
[3] *Iam tua flammifero membra calore fluent.*

Delectata illa [4] risit tam blandum, [5] ut videretur mihi,

bantur: atque ita quemadmodum in viris aurum in annulis distinguebat à Curia, & à plebeio ordine equites, atque medium ordinem faciebat, ita in mulieribus aurum periscelio, compedéque gestatum distinguebat, libertinas à stola, id est matronis honestis, & à plebe inope, sicque veluti medium quendam equestrem fœminarum ordinem faciebat; Vid. Plin. lib. XXXIII, c. III; item cap. V. *Ferrarius. vinculum.* ἁβρογκάλιον *(crurale).* Manil.

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla.

Plin. lib. 13, c. 3. *Habeant fumina* (aurum) *in armillis* (L. *armis*) *digitisque totis, collo, auribus, spiris: discurrant catena per latera & inserto margaritarum pondere à collo dominarum pendeant: etiamne pedibus induitur?* Catenæ aureæ, si in collo, *monilia* & *torques*: si in lacertis, *viria, armillæ*, & *brachionaria*: si in cruribus *periscelides*. Glossæ: *Periscelides, ornamenta vel circuli aurei crurum muliebrium.* Tertull. de Cultu fœm. *Nescio an crus de periscelio in nervum se patiatur artari.* Senec. Hippol. *Crura distincto religavit auro.* Chares Mytilenæus apud Athen. lib. 3. Ἡρακλέους δὲ τοῦ Ἰνδικοῦ γιγαντος εἶναι τὸ μὲν ἰσχίον αὐθεῖον καὶ ἀσύμπηκτος, ἔχον ἐν αὑτῷ σάρκα καὶ μεγάλην ἐκ λεπυρίδων, ἐξ ὧν ἐξαιμάττοντες ὀστᾶ λάμπει, καθάπερ μάργαρα λεπτὰ, καὶ περικαλλῆ· τὰ δὲ σκελύζουσι ἐξ αὐτῶν ὁμοίως τε καὶ ψήφους ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τοὺς πόδας *(Capitur juxta mare Indicum. estque crassum & prælongum, carnem habens laxam & candidam, ex quo albæ eximuntur ossa, quæ margaritas appellant, præparantes ex his armillas & periscelides).* Aristoph. etiam πέδας χρυσᾶς. verbatim Cypr. *compedes aureos.* Io. à Wouweren.

1. *Parium marmor exstinx.*] Horat.

Vrit me Glycera nitor,
Splendentis Pario marmore purius.

Fr. Pithœus. Arnob. libro quarto: *Vlnarum nivei marmorcique candores.* Wouweren. *extinxerat.* Candorem deleverat, & pulchritudine superaverat. *Innomin. in Enoendat.*

2. *Nunc erat à torva submittere cornua fronte*] *Erat submittere.* ἑλληνικῶς *(imitatione Græcorum).* pro, nunc erat tempus submittendi. Ammianus lib. 31. *Tunc erat spectare cum gemitu facta dictu visuque prædira.* Erhardus. *Cornua*, Iovis Ammonis, qui umbilico tenus ut aries fingebatur.

3. *Iam tua flammifero membra calore fluent*] Quare? quia Iupiter in aurum imbrem mutatus illapsus in sinum Danaæ. *Ge. Erhardus.*

4. *risit tam blandum*] Græci dicunt ἁπαλὸν ἢ χλιαρὸν γελᾶν. de quo decenti ac moderato risu videatur Bern. Martinus Var. lect. lib. 3, c. 26. *Erhardus.*

hi, plenum os extra nubem Luna poſſerre. [1] Mox digitis gubernantibus vocem, † Si non faſtidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno [2] virum expertam, [3] concilio tibi, ô juvenis, ſororem, habes tu quidem, & fratrem, [4] neque enim me piguit inquirere: ſed quid pro-

† *Cirre.*

5. *ut videretur mihi plenum os luna præf.*] Horat.

— *ſimulac vaga luna decorum*
Protulit os.

Fr. Pithœus. Creberrimè occurrit comparatio venuſtæ formæ cum Luna. Planè ut Petronius, Nonnus Dionyſ. lib. 4 de Cadmi forma:

Εἶφρτε δονεύων φρενοβλαπτα κύκλον ὀπωπῆς,
Ὀφθαλμὸς ἐλίξιν, ὅλη σελαγίζε Σελήνη.
(Si quando frontem latans expergiſcit ipſe
Atque oculos volvit, lunam lucere putares.)

Et Q. Calaber lib. 1. de Penthaſilea; Salomon in Cant. Canticor. cap. 6, v. 10. *Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens: pulchra ut Luna, electa ut Sol.* Erhard.

1. *Mox digitis gubernantibus vocem*, &c.] Argutè, de actione, ſeu geſticulatione digitorum verius, nimium illecebroſa, concinnaque, ac prorſus meretricia. cui non multùm abſimile, in diſſimili licèt argumento, illud Tibulli noſtri:

At poſtquam fuerant digiti cum voce loquuti I. Douſa.

2. *virum expertam*] Horat. l. 3 Od. 14.

— *& puella Iam virum expertæ.*

Jo. à Wouweren.

3. *concilio tibi, ô juvenis, ſororem, habes tu quidem & fratrem*, &c.] Propriè, *Concilio*, in re lenocinii uſurpat Petronius. Sed enim & Ovidius, non minùs urbanè de Tithoni nuptiis apud Auroram expurgans ſeſe:

Cur ego plector amans, ſi vir tibi marcet in armis:
Non me nupſiſſe conciliante ſenì.

Vnde & *conciliatrix*, pro *adductrice*, id eſt, lena, ſeu ſtupri ſequeſtra Plauto, Comicique antiquitus frequentata. *Douſa.* Sed perductores (ἀγωγεῖς) hoc differunt à lenonibus, quod *lenones* ſint ſcortorum, *perductores* etiam invitarum perſonarum, ut tradit Aſconius in Cic. Verr. 3. Franc. Modius Not. in Iuſtin. lib. 9. Porrò, *concilio* peculiare huic rei verbum. Iſidor. Origin. lib. 10. *Conciliatrix ob ſocietatem flagitioſæ conſenſionis dicta, eò quòd intercurrat, alienumque mundinet corpus. hanc & lenonem vocant.* Lucillius:

— *Saga & bona conciliatrix.* Barth. ad Claud. n. 1498. *Erhardus. Frater* & *ſoror*, inter ἐραστὰς (*amatoria*) ſunt. Sic ut puellæ eos, quibus dare conſuevìſſent, *fratres* vocarent: & contrà amatores ſuam comparem, cum qua caput limarent, *ſororem*. Sic Tibullus intelligendus lib. III El. II: ut & Senec. in Hippol. Sic & apud Petronium amplius viginti locis Giton frater nominatur, qui non reapſe frater erat, ſed pullipremoni officium præſtabat, & noctu pro culcitella erat. Patet ex epiſtola, *Si vis ſanus eſſe, Gitona roga: recipies inquam nervos tuos, ſi triduò ſine fratre dormieris.* Lipſius. *Gabbema.* Martialis:

O quàm blanda es, Ammiane, matri!
Quàm blanda eſt tibi mater, Ammiane.
Fratrem te vocat, & ſoror vocatur:
Cur vos nomina nequiora tangunt?

Eadem notione apud Tibull. Senec. alios. Lipſ. Antiq. lect. lib. 3. Cinædos ergo tecto nomine *fratres* appellabant. *Ge. Erhardus.*

4. *neque enim me piguit inquirere*] Nequiter ſanè, atque ex præſcripto diſcipli-

Digitized by Google

prohibet & ſororem adoptare? eodem gradu venio: tu tantum dignare & meum oſculum, quum libuerit, adgnoſcere. † Imo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne faſtidias hominem peregrinum inter [1] cultores admittere: invenies religioſum, ſi te adorari permiſeris. Ac ne me judices, ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. † Quid? inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes vivere? ex cujus oſculo pendes? quem ſic tu amas, quemadmodum ego [2] te volo? ‡ Hæc ipſa quum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis ſonus pertentatum mulcebat aëra, ut putares [3] inter auras canere Sirenum con-

‡ *Polyæn.* † *Circe.* ‡ *Polyæn.*

diſciplinæ lenoniæ, ita in Menæchmis adumbratæ à Plauto; ubi quum herus admirans dixiſſet:

Sed miror, qui ille noverit nomen meum:

Ecce ſervus non paulò ſapientior;

Minimè hercle mirum. (inquit) *meretrices habent;*

Ad portum mittunt ſervulos, ancillulas:

Siqua peregrina navis in portum advenit,

Rogant, cujatis ſit, quid ei nomen ſit.

Poſt illa (ſcribo, *Poſtillà*) *extemplo ſe adplicant, agglutinant.*

Si pellexerunt, perditum amittunt denum.

Quo etiam applicare poſſis Ovidianum illud, ex ipſis Helenes perſona benignius ſanè, quàm neceſſe fuerat probæ, ad captioſiſſima Paridis blandimenta reſcriptum:

Nec tamen ipſe nega: tu nobis omnia de te

Quærere, ſi noſcis, maxima cura fuit.

Ain vero, mi Helena? tantumne à re domeſtica operæ otiique fuiſſe tibi, ut oblita &c. & Horat. l. Sermon. 1, Satyr. 6. -- *puellis*

Injiciat curam quærendi ſingula; quali

Sit facie, fura quali, pede, dente, capillo, & reliqua. *I. Douſa.*

1. *cultores*] Amatores. tralatione verecunda. *Gloſſar. Petron.* ex Douſa.

2. *te*] Leg. *me.* Iungermann. *Ge. Erhardus.*

3. *inter auras canere Sirenum concordiam*] Sic & Wouwer. cæteri. Tornæſius: alii *i. aures c. S. c.* quomodo & c. Tragur. *aures.* Erhardus: *ut putares inter aures canere Sirenum concordiam.* Leg. *intus canere.* Digitis pſallere, canere intus: plectrò, foris dicebatur. Difficilior autem intus canendi modus: & ratio in proclivi. nam qui foris canebant, plectrô velut uno digito chordas impellebant, id eſt, ſimpliciùs: qui intus, quinque digitis velut totidem plectris. Er. Puteanus in Muſathen. cap. 11. *Seirenum concordiam* dixit, ut Claudian. *concordiam vulgi.* Barth. nu. 2419. Gonſalius: Frequens apud priſcos conlatio Sirenum cum voce ſuavi puellarum. Heliod. de Char. loquens lib. 1. Υπὸ ἧς τῶν λόγων, ὥσπερ τινῶν σειρήνων κηληθρῶν (*Verbis ad inſtar Sirenis alicujus, delinitus*), Ælianus de Aſpaſia lib. XII. ἱστ. ποικ. cap. 1. Φάσκουσι ἧς εἶχος ἡδὺ καὶ ἀπαλὸν, &c. (*vocem habebat dulcem & ſuavem, qua audita quis Siremem viſus audire.*) Princeps autem hic Pauſanias, quum in Atticis inquit: Ἐκάθητο ἧς, καὶ ἐμοὶ ἐν ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν Σειρῆσι εἰκάζουν. Vertit Amaſæus: *Obtinuit certè conſue-*

Digitized by Google

concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius cœlo neſcio quid relucente, libuit [1] deæ nomen quærere. † Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen vocari? [2] non ſum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi curſum detinuit: [3] habebo tamen quod cœlo imputem, ſi nos fata conjunxerint. Imo etiam neſcio quid tacitis cogitationibus Deus agit. [4] nec

† *Circe.*

ſine

conſuetudo, ut nunc etiam, poëmata, & Orationum quædvis genus, in quo inſit ſuaviloquentia, cum Sirenum cantu conferatur. Gloſſar. Petron. *Sirenum cantus.* ſuaviſſima illa modulatio qua omnes penè audientium ſenſus ſubripiebantur. Innuit hiſtoriam Vlyſſis & ſociorum.

1. *deæ nomen*] Frequens cum Deabus pulcerrimarum puellarum collatio. Apul. lib. IV. *Puella ſupplicatur, & in humanis vultibus Dea tanta numina placantur: & in matutino progreſſu Virginis victimis* &c. *S. A. Gabbema.*

2. *non ſum quidem Solis progenies, nec mea mater, dum placet,* &c.] Sic omnes etiam c. Tragur. Douſa verò ſuadet legend. *dum* (i. cùm, quotieſcunque) *placuit.* ad exemplum opinor, (inquit) Tibulliani illius in materia huic prorſus pariſſima:

Cùm libet, hæc triſti depellit nubila cœlo:
Cùm libet, æſtivo provocat orbe nives.

Denique Ovidii quoque ex libro Amorum I.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cœlo.
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

Erhardus: Leg. *cum placeret.* Iungermannus. *non ſum.* &c. Non ſum, quam videor nomine præferre, Circe: quî enim? mea mater non detinuit curſum Solis. Perſem autem parentem Circes fuiſſe, eamque amatam à Sole, habemus Odyſſ. κ. Iam fingi, Solem diutiùs hærere in cœlo probaverit Ovid. lib. IV Metam. CXCV. Gruterus Suſpicion. lib. 6, c. 15. Ne longiùs eamus, Circe fuit venefica, at magicis artibûs ſagæ dicuntur Lunam deducere, & Solis curſum inhibere. Ita enim infrà gloriatur ſaga mulier;

— *Luna deſcendit imago*
Carminibus deducta meis, &c.

Ait ergo, ſe quidem Circen vocari, non tamen eſſe veneficam, ut illa antiqua Circe fuit, qua de eadem ſaga mulier: — *Phœbeia Circe*
Carminibus magicis ſocios mutavit Vlixis.

Phœbeia, i.e. (uti hoc loco explicatur) *Solis progenies.*

3. *habebo tamen quod cœlo imputem*] Habeo, inquit, quod cœleſtibus debeam, ſi te frui datur. Lipſ. Antiq. lib. I, c. 8. *Douſa MS.* Adeò dulce amor malum eſt, ut cum Diis ex pari vivere ſe putent, qui feliciter amant: imò Diis ipſis de felicitate controverſiam moveant. neque aliter loquens introducitur Leander à Muſæo:

Οὐκ ἂν ἐγὼ κείνῃ ὀλυμπιον ἠμείψαιμι
Θεὸς εἶναι,
Ἠμὲν τερπνὸν παρὰ κοίλην γαῖαν σὺν δαΐμονι Ἡροῖ.

Zinzerling. Miſcellan. Criticor. l. 5, c. 6. *Erhardus.* Hos ego hexametros ſic expreſſi:

Cœlum diis ipſis non invideam, modò pulchra
Herûs conjugiò lato mihi vivere fas ſit.

Alius, forſan Samuel Roſſæus, poëta coronatus, ſic:

Non deus in cœlo optarem dicier ipſis,
Hero ſi mihi ſit nupta ferenda domi.

4. *nec ſine cauſſa Polyænon Circe amat*] Vlyſſes

Digitized by Google

sine causſa Poliænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax surgit. [1] Sume ergo amplexum, si placet. neque est, quod curiosum aliquem extimescas: longe ab hoc loco frater est. † Dixit hæc Circe, implicitumque [2] me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram [3] varie gramine indutam.

[4] *Ideo qualis fudit de vertice flores*
Terra parens, quum se [5] *confesso junxit amori*
Iupiter, & toto concepit pectore flammas:

‡ *Polyæn.* *Emicue-*

Vlyſſes quem Circe adamavit, appellatur Odyſſ. μ. πολύαινον (*multa laude dignus*) à concinentibus mollissimum carmen Sirenibus. *Erhardus.* Vid. Ovid. Eleg. 6 lib. 3 Am. *Fr. Pith.* Idem Vlyſſ. & πολύαινον dicitur Iliad. κ & λ, alia tamen acceptione; nam πολύαινον etiam garrulus, fabulosus.

1. *Sume ergo amplexum, neque est quod curiosum a. e. longe &c.*] De hac ridicularia veterum superstitione, qua nimiæ fœlicitatis successum, cerrumque ac præfinitum bonarum rerum numerum *Fascino* obnoxium opinabantur, consulendus Scaliger ad Votum illud Basiaturientis Catulli:

Tam te basia multa basiare
Vesano satis & super Catullo est,
Quæ nec pernumerare curiosi
Possint, aut mala fascinare lingua.

Dousa. Superstitio veterum: laudantes aut numerantes dicebant, *præfascini*, quo omnem invidiam se amoliri putabant. Scalig. ad Catull. *Erhardus.* Zelotypum interpretor: subdit enim, *longe ab hoc frater est.* Zelotypi quidpe admodum curiosi sunt, omniáque occulta pernoscere cupiunt, quod genuinum est *curiosi* significatum. *Gens. De Salas.*

2. *me*] Abest codice MS. Tragur.

3. *varie gramine indutam*] Tornæs. omnes, etiam c. Tragur. *vario.* Sambucus: *vario g. i.* Cicero, aliique dicunt *vestitam.*

4. *Ideo qualis*] Omnes *quales.* etiam c. Tragur. Fr. Pithœus: *Ideo quales.* Tale quiddam in Diris Val. Catonis. Erhardus: Descriptio est loci amœni. Scalig. in Catalect. In eadem historia eadem descriptione utitur Val. Cato in Diris:

Et mecum tenera gaviſa est ludere in herba,
Purpureos flores, quos insuper accumbebat,
Candida formoso supponens brachia collo.

Idem ad Catal. Comment. in Diras. Similis locus & apud Philostratum in Epistolis. Lindenbrog. Not. in Catal. Eum habes apud Dusam F. in Spicil. cujus pleraque in Notas illas suas transscripsit Lindenbrog.

5. *confesso junxit amori*] Quæ vulgò sese omni abjecto pudore prostituebant, non tenebantur Lege Iulia de Adulteriis, quia sese per criminis professionem omnis honestatis ac juris redderent expertes. Hinc fœminæ famosæ, ut ad evitandam legis pœnam jure ac dignitate maritali exsolverentur, lenocinium profiteri cœperant. & hoc est quod ait Mart.

Ne lex Iulia te notare possit,
Non nubis, Proculina, sed fateris.

Et hinc *confessus amor* pro impudico. Virg. Ceir.

Sin confessus amor noto te macerat igne.

Et Petron. hic. Petrus Perrenonus Animadv. & Var. lect. l. 2, c. 4. *Ge. Erhardus.*

1. *rosa*

Digitized by Google

concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius cœlo neſcio quid relucente, libuit [1] deæ nomen quærere. † Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen vocari? [2] non ſum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi curſum detinuit: [3] habebo tamen quod cœlo imputem, ſi nos fata conjunxerint. Imo etiam neſcio quid tacitis cogitationibus Deus agit. [4] nec

† *Circe.*

ſine

conſuetudo, ut nunc etiam, poëmata, & Orationum quodvis genus, in quo inſit ſuaviloquentia, cum Sirenum cantu conferatur. Gloſſar. Petron. *Sirenum cantus.* ſuaviſſima illa modulatio qua omnes penè audientium ſenſus ſubripiebantur. Innuit hiſtoriam Vlyſſis & ſociorum.

1. *deæ nomen*] Frequens cum Deabus pulcerrimarum puellarum collatio. Apul. lib. IV. *Puella ſupplicatur, & in humanis vultibus Dea tanta numina placantur: & in matutino progreſſu Virginis victimis* &c. *S. A. Gabbema.*

2. *non ſum quidem Solis progenies, nec mea mater, dum placet,* &c.] Sic omnes etiam c. Tragur. Douſa verò ſuadet legend. *dum* (i. cùm, quotieſcunque) *placuit.* ad exemplum opinor, (inquit) Tibulliani illius in materia huic prorſus pariſſima:

Cùm libet, hæc triſti depellit nubila cælo:
Cùm libet, æſtivo provocat orbe nives.

Denique Ovidii quoque ex libro Amorum I.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cælo.
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

Erhardus: Leg. *cum placeret.* Iungermannus. *non ſum.* &c. Non ſum, quam videor nomine præferre, Circe: qui enim? mea mater non detinuit curſum Solis. Perſem autem parentem Circes fuiſſe, eamque amatam à Sole, habemus Odyſſ. κ. Iam fingi, Solem diutiùs hærere in cœlo probaverit Ovid. lib. IV Metam. excv. Gruterus Suſpicion. lib. 6, c. 15. Ne longiùs eamus, Circe fuit venefica, at magicis artibus ſagæ dicuntur Lunam deducere, & Solis curſum inhibere. Ita enim infrà gloriatur ſaga mulier;

— Luna deſcendit imago
Carminibus deducta meis, &c.

Ait ergo, ſe quidem Circen vocari, non tamen eſſe veneficam, ut illa antiqua Circe fuit, qua de eadem ſaga mulier: *— Phœbeia Circe*
Carminibus magicis ſocios mutavit Vlixis.

Phœbeia, i.e. (uti hoc loco explicatur) *Solis progenies.*

3. *habebo tamen quod cœlo imputem*] Habeo, inquit, quod cœleſtibus debeam, ſi te frui datur. Lipſ. Antiq. lib. I, c. 8. *Douſa MS.* Adeò dulce amor malum eſt, ut cum Diis ex pari vivere ſe putent, qui feliciter amant: imò Diis ipſis de felicitate controverſiam moveant. neque aliter loquens introducitur Leander à Muſæo:

Οὐκ ἂν ἐγὼ γοῦν ὄλυμπον ἀμειψάμην
Θεὸς εἶναι,
Ἢ μετὰ σεῖο παρεσσομένην ἤπαρ σοὶ δύεσθαι Ἠοῖ.

Zinzerling. Miſcellan. Criticor. l. 5, c. 6. *Erhardus.* Hos ego hexametros ſic expreſſi:

Cœlum diis ipſis non invideam, modò pulchra
Herûs conjugiò lato mihi vivere fas ſit.

Alius, forſan Samuel Roſſæus, poëta coronatus, ſic:

Non deus in cœlis optarem dicier ipſis,
Hero ſi mihi ſit nupta ferenda domi.

4. *nec ſine cauſſa Polyaenen Circe amat*] Vlyſſes

ſine cauſſa Poliænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax ſurgit. [1] Sume ergo amplexum, ſi placet. neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcas: longe ab hoc loco frater eſt. ‡ Dixit hæc Circe, implicitumque [2] me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram [3] varie gramine indutam.

[4] *Ideo qualis fudit de vertice flores*
Terra parens, quum ſe [5] *confeſſo junxit amori*
Iupiter, & toto concepit pectore flammas:

‡ *Polyæn.* *Emicue-*

Vlyſſes quem Circe adamavit, appellatur Odyſſ. μ. πολύαινον (*multa laude dignus*) à concinentibus molliſſimum carmen Sirenibus. *Erhardus.* Vid. Ovid. Eleg. 6 lib. 3 Am. *Fr. Pith.* Idem Vlyſſ. & πολύαινον dicitur Iliad. κ & λ, alia tamen acceptione; nam πολύαινον etiam garrulus, fabuloſus.

1. *Sume ergo amplexum, neque eſt quod curioſum &c. i. e. longe* &c.] De hac ridicularia veterum ſuperſtitione, qua nimiæ fœlicitatis ſucceſſum, certumque ac præfinitum bonarum rerum numerum *Faſcino* obnoxium opinabantur, conſulendus Scaliger ad Votum illud Baſiaturientis Catulli:

Tam te baſia multa baſiare
Veſano ſatis & ſuper Catullo eſt,
Quæ nec pernumerare curioſi
Poſſint, aut mala faſcinare lingua.

Douſa. Superſtitio veterum: laudantes aut numerantes dicebant, *præfiſcini*, quo omnem invidiam ſe amoliri putabant. Scalig. ad Catull. *Erhardus.* Zelotypum interpretor: ſubdit enim, *longe ab hoc frater eſt.* Zelotypi quidpe admodum curioſi ſunt, omniáque occulta pernoſcere cupiunt, quod genuinum eſt *curioſi* ſignificatum. *Genſ. De Salat.*

2. *me*] Abeſt codice MS. Tragur.

3. *varie gramine indutam*] Tornæſ. omnes, etiam c. Tragur. *vario.* Sambucus: *vario g. i.* Cicero, aliique dicunt *veſtitam.*

4. *Ideo qualis*] Omnes *quales.* etiam c. Tragur. Fr. Pithœus: *Ideos quales.* Tale quiddam in Diris Val. Catonis. Erhardus: Deſcriptio eſt loci amœni. Scalig. in Catalect. In eadem hiſtoria eadem deſcriptione utitur Val. Cato in Diris:

Et mecum tenera gaviſa eſt ludere in herba,
Purpureos flores, quos inſuper accumbebat,
Candida formoſo ſupponens brachia collo.

Idem ad Catal. Comment. in Diras. Similis locus & apud Philoſtratum in Epiſtolis. Lindenbrog. Not. in Catal. Eum habes apud Duſam F. in Spicil. cujus pleraque in Notas illas ſuas transcripſit Lindenbrog.

5. *confeſſo junxit amori*] Quæ vulgò ſeſe omni abjecto pudore proſtituebant, non tenebantur Lege Iulia de Adulteriis, quia ſeſe per criminis profeſſionem omnis honeſtatis ac juris redderent expertes. Hinc fœminæ famoſæ, ut ad evitandam legis pœnam jure ac dignitate maritali exſolverentur, lenocinium profiteri cœperant. & hoc eſt quod ait Mart.

Ne lex Iulia te notare poſſit,
Non nubis, Proculina, ſed fateris.

Et hinc *confeſſus amor* pro impudico. Virg. Ceir.

Sin confeſſus amor noto te macerat igne.

Et Petron. hic. Petrus Perrenonus Animadv. & Var. lect. l. 2, c. 4. *Ge. Erhardus.*

1. *roſa*

Digitized by Google

Emicuere [1] *rosæ,* [2] *violaque, &* [3] *molle cyperon,*
Albaque de viridi riserunt [4] *lilia prato:*
[5] *Talis humus Venerem molles clinavit in herbas,*
Candidiorque dies secreto favit amori.

In hoc gramine pariter compositi [6] mille osculis lusimus, quærentes voluptatem robustam. *

† Quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit? numquid [7] spiritus jejunio macer? [8] numquid alaruni

† *Circe ad Polyænum.*

1. *rosæ*] Carol. Paschal. in tessellato Coronarum opere lib. III, c. VIII: c. V, VI, VII. *S. A. Gabbema.*

2. *violaque*] Idem. ib. c. III. & IV. *Idem.*

3. *molle cyperon*] τὸ κύπειρον dicitur Græcis & ἡ κυπειρῶν, herba odorifera, quæ ut *rosmarinus*, in nostris hortis vulgaria, & retento Græco nomine Cyperis dicitur. Barbaris etiam *Cypria.* Balbus Cathol. *A Cyprus Cypria, genus holeris, quia ibi valde abundet.* Vidend. Scholiast. Nicandri in Alexiph. At *cupressus* est arbor, κυπάρισσος. Suprà: -- *ferali circumtumulata cupresso.* Ge. Erhardus.

4. *lilia*] Paschal. lib. d. c. VIII. *Gabbema.*

5. *Talis humus Venerem molles clinavit in h.*] Sic & Frellon. Lotich. *T. h. V. m. clamavit i. h.* Tornæs. cæteri cum c. Tragur. Anonym. MS. Fuit cùm probarem, *clunavit:*

Ad terram trepido descendunt clune puellæ.

Ita Plinio *conclunati* boves. Quid si *mollem inclinavit in herbam?* Dousa MS. Ego malim, *T. h. molles Venerem inclinavit i. h.* Erhardus: *clamavit.* Leg. *clinavit*, unde *inclinare*, Lipsius Antiq. lect. lib. I, cap. 8. Rectè, & verificant hæc Petronii verba; *Inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit.*

6. *mille osculis lusimus*] Catull. *Multa milia ludi.* Fr. Fithœus. Tacitus Annal. 14. *Iamque lasciva oscula, præmuntius flagitii blanditias annotantibus proximis.* Dousa. F.

7. *spiritus jejunio macer*] i. fœtidus, graveolens. *Glossar. Petron.* ex Schoppii Susp. lect. l. 5, Ep. 3. Ch. Richardus: Corpus quidem jejunio macescit, spiritus verò, anima, & anhelitus, qui potest? An legendum *spiritus jejunio acer?* ut acrem spiritum gravioris odoris dicat, quomodo dixit Virgilius:

Sævamque exhalat opaca Mephitin.

Et Catullus:

Ledit te quædam mala fabula, qua tibi fertur
Valle sub alarum trux habitare caper. Item:
Quare aut crudelem nasorum interfice pestem.

Dicitur *sæva Mephitis, trux caper, crudelis, nasorum pestis*, ut *acer spiritus. Spiritus* quoque *acer* dicitur ab Horatio, quamvis alia notione verbi:

Idcirco quidam, Comœdia, nec ne Poëma
Esset, quæsivere, quod acer spiritus, ac vis
Nec verbis, nec rebus inest. —

Videri possit etiam legendum *marcet*, pro putret ac putet, ut Plinius ait: *avis lagopodis accisa corpus statim marcescere.* Erhardus: *sp. i. macer.* Lege totum locum: *Numquid spiritus jejunio macet? numquid alarum neglegens sudor putet? si hæc non sunt*, &c. Lips. Epistol. quæst. lib. 2, Ep. 2. Vel. leg. *jejunio aer*, ut alii habent, id est, gravis; aut *marcet*, id est, putet. Jejunia enim graveolentiam creant, ut

Digitized by Google

rum negligens ſudor? Porro, ſi hæc non ſunt, numquid Gitona times? Perfuſus ego rubore manifeſto, etiam, [1] ſi quid habueram virium, perdidi; totoque corpore velut [2] laxato, † Quæſo, inquam, [3] Regina, noli ſuggillare miſerias: veneficio contactus ſum. *

‡ Dic Chryſis, [4] ſed verum: numquid indecens ſum? num-

† *Pulmon.* ‡ *Citr.*

ut etiam parœmia oſtendit νηστίας ἄξιος (*jejunium olet*). Hinc & Martialis Baſſum ait hircum olidum & fœtidum olere *jejunia ſabbathariorum*, id eſt, Iudæorum. *Spiritus jejunio acer*, ut Cæcilio apud Gellium, *jejuna anima*, pro fœtida & graveolenti. Radèrus ad Mart. l. 4 Epigr. 4.

2. *numquid alarum negligens ſudor*] Fœtor ſub alis naſcitur, qua parte pilant, iis quis per ætatem licet cum mulieribus rem habere, gravior, ſi ſæpius, ſi corporo ſudoro. Fœtor iſte Græcis τραγίσκος, Latinis *hircus*. Horat. 12 Epod. — *hirſutis cubet hircus in alis*. Marcell. de Medicam. *Ad hircos & alas fatentes remedium*. Itaque φιλάγγλοι (*elegantiæ ſtudioſi*) ut odorem abigerent, vellebant alas picè aut reſinâ, quod Clemens Pæd. lib. III, c. 11 πισσῶσθαι (*pice illini*); Capitol. Pertin. Vaſa calefactandæ reſinæ divellendis hominibus. hinc διδυματωμένοι, *reſinati*. Volſi levigabantur pumicibûs. unde φιλοκόσμους (*munditiem amantes*), qui Senecæ *Volſi & expoliti*; Plinio *pumicati*. Wouweren. Sidon. lib. 3 Ep. 13. *Alarum ſpecubus hircoſis & aceſcentibus*. ſcitiſſimè; nam alæ *ſubhirci* ſunt Iſidoro lib. II, c. 1. Savaro ad Sidon. *Ge. Erhardus.*

1. *ſi quid habueram virium perdidi*] Sic Ovid. — *pudor ipſe nocebat*,
Ille fuit vitii cauſa ſecunda mei.
Douſa MS.

2. *laxato*] Sic & Tornæſ. alii. *luxato* Frellon. & Lotich. Erhardus: *laxato*. Leg. *luxato*. ut ſit metaphora à gladiatoribus. ſumpta. Iungerm. & Puteoribus optimè.

3. *Quæſo, inquam, Regina*] Vrbana olim amatorum compellatio, *Regina*. Mart. lib. x Ep. LXIV. Sic & *Dominam* compellabant amaſiam. *Gonſal.* Martialis:

Quem regem & dominum prius vocabam. Et,
Sollicitus donat, dominum regemque ſalutat.

Diogenes quidem τὰς ἀλόχους τῶν ἑταιρῶν οὐκ ἀλλὰ βασιλίσσας, πολλῶς γὰρ πρὸς ἅπαντα ἂν αὐτὰς ἀφελεῖσθαι (*Species decoras amicas vocabat reginas, multus enim agere quæ ha imperant*). Fr. Pithœus.

4. *Dic Chryſis, ſed verum* &c.] Leg. *Dic Chryſis, ſed verum, numquid incompta, numquid indecens ſum? numquid ab aliquo* &c. Bern. Martinus Var. lect. lib. I; c. 7. ubi tractat de mulierculârum cultu & nitela corporis. *Erhardus. Dic Chryſis* &c. Puellas habuerunt in miniſterio tum ornatrices, tum quæ velut à conſilîis formæ; quod ſtringit Iuven. Sat. 67.

Eſt in conſilio materna, admotáque lanis,
Ereptæ quæ ceſſat acu; ſententia prima
Hujus erit, poſt hanc ætate atque arte minores
Conſebant, tanquam ſumma diſcrimen agatur,
Aut anima: tanta eſt quærendi cura decoris.

Hieron. *Crines diſponebant ancillæ.* edoctæ autem certis magiſtris ad hoc miniſterium; velut ad artificium. L. 65 § Ornatricibus. D. de Leg. III. Dicebantur *Ornatrices* ab officio, uti & Græcis κομμώτριαι. Vetus Inſcript.

CINE-

Digitized by Google

numquid incompta? numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excæco? noli decipere dominam tuam; neſcio quid peccavimus. † Rapuit deinde tacenti ſpeculum, &, poſtquam omnes vultus tentavit, quos ſolet inter amantes riſus frangere, [1] excuſſit vexatam ſolo veſtem, [2] raptimque ædem Veneris intravit. Ego contra damnatus, & quaſi quodam [3] viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum cœpi, an vera voluptate fraudatus eſſem.

† *Polyæni.* [1] *Nocte*

CINERIBUS. HAMILLÆ. ALPIONIÆ. QUINTÆ. ORNATRICI. FESTUS. M. SEPTIMI GALLI. DISPENS. CONTUBERNALI. B. M. F. *Wouweren. Dic Chryſis, ſed verum.* Non abſimiliter Philematium Plautina ad Scapham in Moſtell. act. 1, ſcen. 2.

Contempla amabo, mea Scapha, ſatin' hæc me veſtis decat?
Volo meo placere Philolachi. —
Ego verum amo, verum volo mihi dici: mendacem odi.

Vtraque hæc ancilla, & Scapha & Chryſis, ex ornatricibus, de quibus Scalig. in Priap. & ad Feſtum, Rævardus Conjectan. lib. 2, c. 18, & ſeq. Bernartius ad Statii Silvar. l. 1 Radul. Fornerius Quotidian. lib. 1, c. 22. Hæ & *cinifiones* dictæ. nec puellæ tantùm, ſed pueri huic miniſterio adhibiti. Sarisberienſis lib. 3, c. 12. *Quot cubicularii aut cinifiones, nanive aut quicumque nebulonum, quibus delicatus divitis ſenſus aut furor. carere non poteſt!* Balbus Catholicô: *Cimiſto, qui calamiſtrum calefacit, ſc. ferrum quo capilli criſpantur. hic vulgò crinifer dicitur.* Gc. Erhardus.

1. *excuſſit vexatam ſolo veſtem*] *Vexatum*, inquit, quod nos opinor, *gekreuckt*, diceremus; ſcilicet ſuperiori illa in gramine volutatione, malo aſtrô, Deâque Perſica non favente, hoc eſt ſine *robuſta* adeò *voluptatis* effectu præter ſpeciem, ætatem atque utriuſque ſententiam denique, cum Polyæno amatore ſuo tentata, ſive inchoata potiùs, quàm ad *patratum* perducta. *Douſa P. vexatam veſtem.* Martialis:

A te vexatas male tenere roſas.

Iuvenal.

Humida ſuſpectis referens multicia rugis
Vexataſque comas. — Fr. Pithœus. *Vexata ſolo veſtis*, pulvere reſperſa, rugiſque deformata. *Gloſſ. Patron.*

2. *raptimque ædem Veneris intravit*] Ergo Veneris ſacellum in iſthoc horto, non Priapi. *Erhardus. ædem V. intr.* Vt vota ſcil. ſuſciperet, aut ſacra faceret pro valetudine Polyæni nervorum. Opportunè autem in horto illo ſacellum Veneris foret, nam & *Venerem Hortenſem* Ethnici coluerunt. Planè Varro lib. 1 R. R. ſub princ. Sed omnium facetiſſimè Lucianus quodam Meretricio dialogo, qui locus rem totam mirificè inluſtrat. Loquitur Mater ironicè ad Muſarium filiam: *Ergo ſi talem amatorem poſthac inveniamus, Muſarium, qualis Chærea hic eſt, immolare oportebit nos, Publica quidem Veneri capram candidam; Cæleſti autem, & ei quæ in hortis eſt, juvencam utrique*, &c. I. A. Gonſal.

3. *viſu*] Quid, ſi hoc potius eſt, ut, *viſo*, reponatur, pro *ſpectro*, & quaſi ſomnio quodam turbulento? proinde ut idem loquutus ſuprà. *Viſa*, certè, pro *Inſomniis* poni quis neſcit, qui Muſæas fores vel primis digitis impulerit

Digitized by Google

[1] *Nocte soporifera veluti quum somnia ludunt*
Errantes oculos, effossaque protulit aurum
In lucem tellus, versat manus improba furtum;
Thesauroſque rapit, sudor quoque [2] perluit ora
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium secreti conscius auri.
Mox ubi fugerunt elusam gaudia mentem,
Veraque forma redit, [3] animus, quod perdidit, optat;
Atque in praterita se totus imagine versat.

* * *

† Itaque hoc nomine tibi gratias ago, [4] quod me Socratica

† Ciuln.

pulerit modò? *I. Douſa* MS. & Prædan.

1. *Nocte ſoporifera*] Scribit Tacitus in princ. lib. XVI. *Illuſit de hinc Neroni fortuna per vanitatem ipſius, ex promiſſo Ceſellii Baſſi, qui origine Pœnus, mente turbida, nocturnâ quietis imaginem ad ſpem haud dubiam retraxit. Vectuſque Romam, Principis aditum emercatus, expromit repertum in agro ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur.* &c. Inſpice ipſum Tacitum. Exiſtimat Ludovicus Dorleans Arbitrum ſuper iſtis Baſſi inſomniis hos verſus concepiſſe: nam erant contemporanei, nec poſtea diu ſupervixit. Somnia ſunt, inquit idem Interpres, imagines, quæ corporibus dormientibus, ſemperque vigilantibus animis naſcuntur, & intereunt. Amm. Marcell. lib. XIV. *Sopitis corporibus*, ait, *animus ſemper vigens motibus indefeſſis & cogitationibus ſubjectus & curis, quæ mortalium ſollicitant mentes, colligit viſa nocturna quæ phantaſias nos appellamus.* Sed avarorum ſunt ſomnia opes. Salluſt. III frag. *Contrà ille calvi ratus* (id eſt decipi) *quærebat num ſomnio theſaurus portenderetur?* Apul. IV Mil. *Nocturna viſiones contrarios eventus nonnunquam pronuntiant, denique flere & vapulare, & nonnunquam etiam jugulari, lucroſum proſperumque proventum nuntiant. Contrà ridere, & mellitis dulciolis ventrem ſaginare, vel in voluptatem Veneream convenire, triſtitiâ animi, languore corporis, damniſque cæteris, anxiatum iri prædicant.* Sic illudunt hominibus dormientibus dæmones per inſomnia. *S. A. Gabbema.*

2. *perluit ora*] Sic quidem noſtri omnes. Tornæſius: al. *proluit.* quomodo & c. Tragur. *proluit ora.* Douſa MS. *perluit ora*, alii *p. artus.*

3. *animus, quod perdidit, optat*] In eadem ipſiſſima re Dionyſ. Cato in Diſtich.

—Mens humana quod optat.

Ge. Erhardus.

4. *quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus* &c.] Maximum Tyrium Diſſ. IX. videſis. *Gabbema.* Socratem ut pædiconem & puerarium diſtulerunt antiqui, Lucianus, Theodoretus Græcan. affect. ſerm. 12: Senec. Ep. 104: Tertullian. Apologet. c. 148: Caſſianus Collat. 13, c. 5: Lucillius apud Nonium in *ſignare*, & in *Diſcrimen.* unde convitium in Socratem ὁμμάτων παιδεραστὴς (*oculi puellarii*). Savaro ad Sidon. lib. 4 Ep. 3. *Erhardus.* Plut. ſerm. 1 de virt. Alex. Σωκράτης ἠνείχετο συγκοιμηθῆναι Ἀλκιβιάδῃ. *Socrates ſe continebat Alcibiade una dormiente.* Gabbema.

cratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui [1] lectulo jacuit. *

† Crede mihi frater, [2] non intellego me virum esse, [3] non sentio. funerata est [4] pars illa corporis, [5] qua quondam Achillés eram. * [6] Veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit. * Cubiculum autem meum [7] intravit Chrysis, [8] codicillosque mihi dominæ suæ reddidit, in quibus hæc erant scripta.

[9] Circe Polyæno Salutem.

[10] *Si libidinosa essem, quererer decepta. nunc etiam languori tuo gratias ago.* [11] *In umbra voluptatis diutius lusi. quid* [12] *tandem*

† *Polyanes.*

1. *lectulo*] Erhardus: al. *cubiculo.* sicut D. Paul. ad Rom. 13 *non in cubilibus & impudicitiis.* ubi tamen verius dixi fornices lupanares intellegi.

2. *non intellego me virum*] Tertull. *Simul quæ se mulieres intellexerunt.* Fr. Pithœus.

3. *non sentio*] Ovid.
Nec juvenem nec me sensit amica virum. Idem.

4. *pars illa*] Sæpe *pars* pro mentula nominatur. Scires propter excellentiam & præstantiam ejus factam; quòd illa melior sit & major Priapi pars, & quam mavult sibi, quàm caput manusque siqua est non fatui puella cunni. in carm. lib. XXIX, XLIIX, &c. Scioppius. *Gabbema.* Alibi, *Cum illa parte corporis.* Ovid.
Quin istic pudibunda jacet pars pessima nostri. Fr. Pithœus.

5. *qua quondam Achilles eram*] totus quasi corneus. *Ge. Erhardus.*

6. *Veritus*] Tornæsius: al. *Vetitus.*

7. *intravit Chrysis*] Ovid.
Una ministrarum, —
Flava comes aderat faciendis frenna justis. Fr. Pithœus.

8. *codicillosque*] *Codicilli* hîc, scripti genus solitum ad præsentes mitti. Indicat Seneca Ep. LV: item Tacitus lib. IV Ann. Morem autem istum, *præsentem* sc. *scriptô adesendi* primus excogitavit Cæsar, ut Plut. in Cæs. retulit. Eundem morem tenuit Augustus. Suet. c. LXXXIV. *S. A. Gabbema.*

9. Circe Polyæno salutem] Sic & Tornæs. edit. Frellon. Lotich. codexque MS. Dousæ; sed Tragur. R. Herm. Wouwer. his omissis, sic: *scripta. Si.* Quomodo & Fr. Pithœum legisse deprehendas ex notula proximè sequente ad, *Si libidinosa essem.* Lipsius adducente Gabbema: In Nominibus olim receptum, ut in ipsa fronte Epistolæ bina semper ponerent, *suum* & *alienum:* illo præpositio, etiam ad digniorem. Cum causa: quoniam prima legentis cogitatio & desiderium, est scire à quo missa. Etiam hoc observatum, ut nomina nuda, nec blandientia aut laudantia verba, sibi alterive tribuerent. Excipio, si quis in Imperio aut Magistratu. Tum enim verbô additum: *P. Servilius Rullus Trib. pl. & vir Cneo Pompejo proconsuli.* At epitheta nulla: nisi ad unicè caros aut domesticos; quos interdum *Humanissimos, Optimos, Suavissimos, suas animas* adpellabant, & receptissimo verbô *suos.*

10. *Si libidinosa essem*] Αἰ δὲ τέλεος (Hom

Digitized by Google

dem agas, quæro, & an tuis pedibus perveneris domum? negant enim medici [1] *ſine nervis homines ambulare poſſe. Narrabo tibi adoleſcens,* [2] *paralyſin cave. numquam ego* [3] *agrum tam magno periculo vidi.* [4] *me-Dius Fidius, jam periſti. Quod ſi idem frigus genua manuſque tentaverit tuas, licet* [5] *ad tubicines mittas. Quid ergo*

(Heu, heu miſerum), exclamat Droſe ap. Lucianum, ὠὼ τὸ χειρον ἀσθένεια *(ne quidem ſalutem adſcripſit)*! Fr. Pithœus.

11. *in umbra voluptatis diutius luſi*] Illud interpretatur Achilles Tatius lib. v. Ἀλλὰ τὸ παίγνιον ὑπὸ ἀγνοίας τοῦτο ἐποίησε· πῶς γὰρ φίλων ὄντες ἀνίσης; οὐκ ἄλλη γυνή· πῆς αὐτὴ τῆ γαμετῆ ἡ σκιά; *Quin imò (quod contumelioſiſſimum eſt omnium) è complexu meo, ex ipſis diſſuaviationibus aquè diſcedis atque alia mulier. At quid hoc eſt, niſi nuptiarum umbra?* S. A. Gabbema.

12. *tandem*] Douſa ad edit. Tornæſ. c. M. *tamen*. Sic & Tragur.

1. *ſine nervis homines ambulare poſſe*] Tornæſius: al. *ſ.n. poſſe ire*. Anonym. MS. Deleverim *homines*, & ſcripſerim, *negant enim medici ſine nervis ire poteſſe*: aut potiùs, *ſtare poteſſe*: quia id alteri illi convenit. Tragur. c. *ſine pedibus poſſe ire*. Petr. Danielis: *ſine nervis poſſe ire*. Bapt. Pius lib 4 Commentar. in Lucretium circa fin. fol. 124, citat hunc Petronii Arbitri locum; *ſine nervis ajunt ſtare nil poteſſe*.

2. *paralyſin*] Quæ à lucta palæſtræ Veneris nervos occupare ſolet. *Gloſſ. Petron. Paralyſis* alio nomine hemiplexia, morbus frigidus à nervis obſtructis per pituitam craſſam oriundus, huic languorem ſuum frigiditatemque in coëundo Polyænos comparat. Lotichius.

3. *agrum tam magno periculo*] Negat hanc phraſin Latinam eſſe H. Stephanus in Pſeudocicerone; aſſerit Schopp. Veriſim. lib. 4, c. 14, quem vide. *Erhardus.* In Epiſtola illa multo urbanitatis ſale cumulatiſſima: *Narrabo tibi adoleſcens, paralyſin cave. Nunquam ego agrum tam magno periculo vidi.* Eadem loquutionis formâ uſus quoque ad Ciceronem ſuum M. Cælius; de abſoluto Meſſalla ſcribens: *Itaque relictus Lege Licinia: majore eſſe periculo videtur.* I. Douſa.

4. *me-Dius fidius jam periſti*] τὸ *Medius fidius* quamvis jurisjurandi ſpecie poſitum videatur, habet tamen vernilius quid ac Petronianum magìs in receſſu: atque ad *mediam partem* illam, qua viri ſumus, vocabuli multò honeſtiſſimi ambitu obnuptum, applicari poteſt. Douſa Centurionat. lib. 1, c. 9. *Ge. Erhardus.*

5. *ad tubicines mittas*] Tornæſius: *tibicines* Pith. Erhardus: al. *tibicines*. id eſt, de te actum eſt, & jam jamque animam ages. ſpecie quadam adagionis venuſtè & cavillatorie dictum à Petronio, veluti de mortuo, aut jam jamque moriturо: pro, accerſere eos, qui in funere canant, pompamque funeris ſuo cantu concelebrent. Turneb. Adverſar. lib. 26, cap. 6. Alludit ritum veterem, quo mortuos deflebant ἀσῆς τ' αὐλὴν *(ad tibiam)*. Caſaubon. Not. in Matth. 9, v. 23. vel quo mortui ad tubam efferebantur. Videndus Varablus, Beza, Fr. Iunius ad Matth. Euangeliſtæ c. 9, v. 23. Muretus & Scaliger ad Catull. Wouweren: Reſpondebant planctu præficæ aliæque lugentes mulieres lamentabili tubæ clangori. Dicuntur tymbaule, Apul. Flor. *monumentarii cerasula*, propriè *ſtiticines*, *quod apud ſitos canere ſolent, h. e. vitâ functos & ſepultos*. Gell. libro viceſimò, capite 2. D. Matth. cap. 7. Gabbema: *tubicines*. Hi & *ſiticines* dicebantur, & *monumentarii cerasula*,

ergo est? etiamsi gravem injuriam accepi, homini tamen misero non invideo medicinam. Si vis sanus esse, Gitonem roga: recipies, inquam, nervos tuos, si triduo sine fratre dormieris. Nam quod ad me attinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. [1] *nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes.*

† Vt intellexit Chrysis, me perlegisse totum convitium: ‡ Solent, inquit, [2] hæc fieri, & præcipue in hac civitate, in qua [3] mulieres etiam Lunam deducunt. *

Itaque hujus quoque rei cura [4] agetur: rescribe modo blandius dominæ, animumque ejus candida humanitate restitue. verum enim fatendum est, ex qua hora injuriam accepit, apud se non est. † Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia imposui.

POLYÆ-

† *Polyænos.* ‡ *Chrysis.* † *Polyænos.*

vaula, Græcis τυμβαῦλαξ. *Gonsal.* De *fiticinibus* Gellius lib. XX, c. II. Hi iterum erant duplices: *Tubicines*, & *tibicines*. Nam & *tubarum* & *tibiarum* frequens fuit in funeribus usus. Ad tubam funera fuisse elata ψαμμοχόϊος *(arena numerum aquantes, innumeri)*, ut cum Græcis dicam, mihi testes sunt. Persius Sat. III. *Hinc tuba, candela.* Vbi Cornutus: Quia sepultura tubis *apud antiquos celebrabatur.* item Serv. in XI Æneid. *Ante enim mortui ad tubam deducebantur.* Hinc & Epicteto in Altercatione, *tuba funeris deploratio.* Pertinet huc & jucunda historiola Plutarchi de Pica, quam P. Victorius lib. IX Var. Lect. c. XIV inseruit. Ad *tibias* venio: Sunt qui *tibias* ad puerorum solùm exsequias restringant. Serv. lib. V Æneid. *Sciendum majoris ætatis funera ad tubam solere proferri, minoris verò ad tibias.* Placidus in Stat. *Iubet religio, ut majoribus mortuis tubâ, minoribus tibiâ caneretur.* Sed id ubique verum esse non arbitror. Suetonium enim in C. Iulii Cæs. funere tibiam agnoscere video, c. LXXXIII: & Senecam in Claudii. &c. adi Kirchmannum lib. II de Funer. R. c. IV, V: Meurs. c. XVIII de Funere.

1. *nec speculum mihi nec fama mentitur*] Lucillius: ψεύδεις οὐσαρτερον ἐγὼ Δημοσθένης *(mendax habet speculum Demosthenis)*. Dousa F. Tertull. de Habitu mul. cap. I. *Iam & speculo tantum mentiri liceret.* Wouweren. Ovid. 3. Trist.

Et speculum mendax esse querere tuum:

id est, expostulabis speculum, quod tamen nescit mentiri. Savaro ad Sidon. lib. 7 Ep. ult. *Speculum non mentitur*, adagio cessit. Car. Bovillus lib. 3 Adag. 44. *Ge. Erhardus.*

2. *Solent, inquit, hæc fieri*] Hadr. Iunius: *Solent inquit fieri.* L. *S. i. ista fi.* Tornæsius: *Solent i. h. f.* v. c. Brit. *Solent, i. hæc frater.* Tragur. c. ut Hadr. Iunii, *S. i. f.* Suprà in Fragmento: *Deprecari tamen omnes caperunt, & dicere: Solent fieri.* Erhardus: *S. i. h. f.* Leg. *Solent, inquit, hæc frater:* vel, *solent, inquit, hæc, & præcipue* &c. illud, *fieri*, inculcatum. Palmer. in Spicileg.

3. *mulieres lunam d.*] magicæ, veneficæ. *Glossar. Petron.*

4. *agetur*] c. M. Dousæ & Tragur. *agitur.*

1. *Fa-*

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

FAteor me, domina, ſæpe peccaſſe: nam & homo ſum, & adhuc juvenis: numquam tamen ante hunc diem uſque ad mortem deliqui. [2] *Habes, inquam, confitentem reum. quicquid juſſeris, merui. proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In hæc facinora quære ſupplicium.* [3] *Sive occidere placet, ferro meo venio: ſive verberibus contenta es, curro nudus ad dominam.* [4] *Illud unum memento, non me, ſed* [5] *inſtrumenta peccaſſe.* [6] *Paratus miles arma non habui. quis hæc turbaverit, neſcio.* [7] *Forſitan animus anteceſſit corporis moram: forſitan, dum* [8] *omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumpſi. non invenio quod feci. Paralyſin tamen cavere jubes; tamquam major fieri poſſit, quæ abſtulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excuſationis meæ hæc eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris.* [9] *Vale.*

Dimiſſa

1. *Fateor me, domina, ſæpe peccaſſe*] Ariſtinæt. lib. 2 Ep. 13. Bongarſ. *Ge. Erhardus.*

2. *Habes confit. reum*] Ambroſ. l. 5 Epiſt. 28 ad Theod. *Quid mandas in abſentes indicium? Habes præſentem, habes confitentem reum.* Io. à Wouweren.

3. *Sive occidere placet, ferro meo venio*] Philoſtrat. Epiſt. θλεῖν κέλεσθον, ἐμὸν ἄνδρα· θλητὸς ὑπομείνας, κρεττων ἔσομαι, ῥίψας τὴν ψυχήν, σὸν ὄντα. *(Plus impera, ampleſtor: plagas expectare, tolero, animam abjicere, non pigror).* Douſa F. ad Tibullum. *Erhard.*

4. *Illud unum*] Sic noſtri editi omnes. Tornæſius: al. *Id tantum.* cum his facit c. Tragur.

5. *inſtrumenta*] Arnob. *Ergóne Deûm mater genitalia-ſuſtulit flagitioſi operis inſtrumenta ſudique?* Fr. Pithœus.

6. *Paratus miles arma non habui*] Leg. potiùs, *peritus m. a. n. h.* Innominatus. Forſan, *parata m. a. n. h.* Io. Sambucus. *Miles*, Veneris nempe. Apul. lib. 11. *Commodùm prima ſtipendia Veneri militabant novi & nudi milites.* Arma pro inſtrumento virili uſurpantur. Sutrius Comicus: *Murrhinum mihi adſer, quò virilibus armis occurram fortiuſcula.* Gabbema. Catull.

Nam quamvis videar ſatis paratus.
Ovid.
At deus obſcœna nimium quoque parte paratus. Priap.
Hæc mei te ventris arma laxabant.
Fr. Pithœus. Propert.
Oſculáque admotis ſumere & arma manu. Wouweren.

7. *Forſitan animus anteceſſit corporis moram*] Tragur. c. *anteceſſerit.* Petr. Danielis: *corporis moram.* Infrà; *ætatiſque longa moram.* ſuprà: *Ignis an fluctus, an mora conſumat corpus, nihil intereſt.* Erhardus: *Forſitan animus* &c. Tamquam Vulcani, quem Hyginus fabulatur ſperma, dum luctaretur cum Minerva, ejaculaſſe veramque voluptatem perdidiſſe, antequam omnia feciſſet. Hanc fabulam opinor reſpexit Petronius.

8. *omnia habere*] Nupta ſunt verba. *S. A. Gabbema.*

9. *Vale*] Habent quoque Frellon. & Lotich. ap. cæteros deſit, etiam codici

Digitized by Google

Dimissa cum ejusmodi pollicitatione Chrysíde, [1] curavi diligentius noxiosissimum corpus, [2] balneoque præterito, modica unctione usus, mox cibis validioribus pastus, id est, [3] bulbis, [4] cochlearumque sine jure cervici-

dici Tragur. Quin in hoc quoque desideres prius, *Vale si potes.*

1. *curavi* &c.] Cicero lib. 16, ad Tiron. *Curationes ejus non probo*, scil. medici. *noxiosum corpus*, quod suprà dixit *agrum*, item *veneficio contactum*, & *damnatum*. Ge. Erhardus.

2. *balneoque præterito*] An, *præcedente?* an verò, intermisso & neglecto? *Erhard. balneoque praterito, modica unctione usus sum.* Verba hæc sic interpretanda arbitror, ut intelligatur, oleo, vel unguine ad venerem fusicitandam appropriato, non quidem universum corporis ambitum (sicut *Balneum* totum, *Insessus* verò medium corpus ad umbilicum usque comprehendit) neque latus corporis hoc vel illud, sed perinæum: sed interstitium illud inter *anum* & *testes* duntaxat inunctum fuisse. Is enim locus cùm non amplus sit, neque etiam amplam inunctionem postulat. *Io. Petr. Lotichius.*

3. *bulbis*] Plin. lib. xx, c. ix. *Per se triti nervorum contractionem* [*bulbi*] *medentur.* Ibid. *Ad sillerem tusi illinuntur nervis utiles. ideo & paralyticis dantur juxtà in pedibus.* Ibid. *Venerem maximè Megarici stimulant.* Heraclides Tarentinus: Βολβοὶ, κραὶ κοχλίαι. τὸ ὂν, τὸ τοῦ ὄμμιος, ὀλκεῖ σπερμοῦ· ἐνεγ πουλικοῦ, λέγ. τὸ ὁμοιοδὲς ἔχειν τοῖς σπερματικοῖς φύσεις, καὶ τοῖς αὐτοῖς δυνάμεις τοῦ σπέρματος (*Bulbus, cochlea, ovum, & similia videntur semen gignere, quod eadem cum hoc principia & facultates obtineant*). Schemata ipsorum apud Portam videre licet l, iii Phytognom. c. xl iv. *S. A. Gabbema.*

4. *cochlearumque* &c.] Leg. *struicibus*; voce Plautina, Vulgatam lectionem confirmat Athenæus lib. 3, de ostreis, expeti cervices eorum ostendit in cibis, & nominat τραχήλους πορφυρῶν, κηρύκων (*cervices purpurarum, cerycum*). Lipsius Epistolic. quæstion. lib. 3, Epist. 2. *Cochleæ* sunt τραχήλοι sive purpuræ, conchylia. partes autem cerycis, aut purpuræ, aliusve conchylii fuisse ad cibum expetitas scribit Hesychius, in Τραχηλαγωγεῖν. Casaubonus Animad. in Athen. lib. iii, c. x. Plin. lib. xxx, c. ix. *Cochleæ latæ potæ tollere dicuntur pedum, & articulorum dolores.* & lib. xxxiii, c. iv. *Terrestrium carnes fussionibus propriè magicisque artibus refutandis salutares produntur.* Erhardus. *cochlearum* i. purpurarum *cervices* propriè τραχήλοι sive trachali. De horum esu Athenæus lib. 3, c. 10. Ἐψόμενοι ὁ τὸ κηδ' ἑαυτοὺς, καὶ οἱ τραχήλοι τῶν πορφυρῶν, δυσπεπτοῦσι πρὸς τοὺς τῶν ἐμψύχων λόγους. *Per se elixa purpurarum cervices conducunt stomacho infirmo & languenti.* Vossius in de Orig. & Progr. Idololatr. lib. 4, c. 35. Sed audiamus hac de materia Medicum, Lotichium: Rectè præscribitur victus è bulbis, cochleisque, utpote quæ tum apprimè nutriunt; tum ex specifica proprietate semen mirificè augent, tum flatus quoque cumulant, virgamque erigunt. &c. Farnabius in Martialis lib. 12 Ep. 34 ex Alex. ab Alex, auctor est, ex *bulbis* cum *nucleis pineis, eruca, pipere*, in nuptiali cœna sponso ferculum olim parari solitum. Apud Athenæum l. x in opere περὶ τοῦ καλοῦ (*De eo quod bonum, aut honestum. credo Dipnosophistarum lib.* 13, *c.* 6 *velle*) certum quoddam cibi genus refertur, bulbis & lenticulâ confectum, Græcis in deliciis erat, & βολβοφακῆ dicebatur. De Cochleis idem sentiunt auctores, atque ipsa experientia

Digitized by Google

vicibus, [1] hausi parcius merum. hinc ante somnum levissima ambulatione compositus, sine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, [2] ne latus meum frater convelleret. Postero die, quum sine offensa corporis, animique consurrexissem, in eundem platanona descendi, etiamsi [3] locum inauspicatum timebam, cœpique inter arbores ducem itineris exspectare Chrysidem. Nec diu spatiatus consederam, ubi hesterno die fueram, quum illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me consalutavit; † Quid est, inquit, fastose, ecquid [4] bonam mentem habere cœpisti? ‡ Illa de sinu [5] licium protulit varii coloris filis intor-

† *Chrysis* ‡ *Polyænus.*

tia testis est: ut hoc etiam nunc temporis pueris in ore sit, *cochlearum* comestione venerem proritari. Quò facit Iusti Lipsii calculus, qui ad hæc verba Petronii &c. (prout paulò antè Erhardus retulit) Sic hodie etiam *vervices cochlearum, ostreorum, cancrorumque*, apud delicatulos, rite præparatæ in usu sunt. Martialis de Anate lib. 13 Ep. 52. — *anas - pectore tantùm Et cervice sapit.* Verisimile itaque est, eas *cochlearum cervices*, quas sine jusculo usurpavit Poliænus, *pipere*, aut pulvere quodam aromatico, convenienterque stimulante, conditas fuisse &c. Nostrates aliquando *lacte dulci* cum *saccharo*, & *pipere albo* ad Venerem utuntur. &c. Addam ex Vossio Idololatriæ lib. 4, c. 43. Plinius lib. 32, c. 2, *Concitant venerem cochlearum fluviatilium carnes sale adservatæ, & in potu ex vino datæ.*

1. *hausi parcius merum*] Flacc. Argon. lib. 111. — *lapsa*
Restituunt vires & parco corpora Bacchô. Sammon.
Languidus antiquo curatur penis Iacchô. S. A. Gabbema.

2. *ne latus meum frater convelleret*] Lascivè. Ovid. lib. 1 de Arte.
Insere te turbæ, leviterque admotus equati,
Vella latus digitis, & pede tange pedem.
Et in Priap. Tib. — *usque dum mihi*
Iocosa Venus molle ruperit latus. Idem.

3. *locum inauspicatum timeb.*] quasi omen haberet. Ovid.
Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet. Fr. Pithœus.

4. *bonam mentem*] Aut planè me fallit augurium meum, aut scripsit Arbiter, *bonam mentam*: captato ex affinitate risu. & pro materia *mentam* potiùs quàm *mentulam* debuit; tum etiam quia *bona* addidit, quod valet magnam. Vt *bonam partem*, aliáque dicimus. Ter. Eunuch. act. 1, scen. 2. *Anonymus MS.*

5. *licium protulit varii coloris filis intortum*] Ovid.
Scitbene quid gramen, quid torto concita rhombô
Licia. — Fr. Pithœus. Liciorum usus ad magica nobilis poëtarum locis. Virgil. Pharm. Ceiri. Nemesian.
Hæc eadem nobis, quæ versicoloria fila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.
Quanquam inguinum morbos ligaturis curarint. Plin. lib. 28, c. 4. *Wowmeren.* Leg. *v. coloris, filis intorti.* Ramirez. In veneficiis *licia* adhibebantur *discoloria*, non tantùm illigandi

Digitized by Google

intortum, cervicemque vinxit meam. Mox [1] turbatum sputo pulverem [2] medio sustulit digito, frontemque repugnantis signat. hoc peracto carmine, [3] ter me jussit ex-

incantandique gratiâ, ut in Pharmaceutria; sed etiam solvendi & expiandi, ut hic. *Turnebus. Licia*, quas alii auctores in hoc argumento *tænias* nominant, in magis olim sacris usurpabantur, erantque diversi coloris, quorum numerum non exprimit: cæterùm plurima aliquando miscebantur: ferè tamen pauciores, puta tria, aut etiam duo, *Casaub.* Clem. Alex. infinitè: *τριπλοῦς ἐξ ἑνὸς τοῦ πορφύρου πεποικιλμένους* (*taniis lana & purpura variegatis*). Et novena expressit Virg. in Ciri. *Scip. Gentil.* in Apul. Apol. Morbos venefici ligamentis sanabant. Mar. Victorinus in Cic. *Medici efficium curare est, sed quia multi & incantatione, & ligamentis curant; curare, inquit, sed adpositè ad sanitatem.* Sed præcipuè morbos inguinum: quod & Plin. docet lib. XXVIII, c. IV. *Inguinibus medentur aliqui, licium tela detractum alligantes novenis septenisque nodis, ad singulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina alligantes licio.* Cornel. Celsus: *Imponendum licium ex viro est, aut amurca tacta cum eodem.* Hujus rei multi præterea meminerunt. Horat. Satyr. 8 lib. 1.

— *Herbas atque incantata lacertis*
Vincula cum magnæ risuque jocoque videres. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cir. Adde Plinium de re Medica. lib. 2. c. 43. *Licia* hæc mediæ ætatis scriptores *ligaturas* vocabant: Gregorius Turonens. &c. *Ge. Erhardus.*

1. *turbatum sputo pulverem*] Plin. lib. XXVIII, c. XI, & IV. *Wouweren.* Sputum fronti illinebatur lustrale, infami digitò, & exspuebatur. Hæc & Persium illustrant. Satyr. 2 canentem,

Infami digitò & lustratibus antè salivis
Expias, urentes oculos inhibere perita.

Turneb. Adverſ. lib. 26, cap. 6. *Erhardus.*

2. *medio sustulit digito*] Persio *infami.* is verò *medius*, neque aliæ res nisi probrosæ porrectione hujus digiti indicabantur. Vid. Dio Chrysostomus Oratione 33. Casaubon. in Sat. Pers. 2. *Erhard.*

3. *ter me jussit exspuere*] Sputum apud Veteres extra naturalem usum duplex, religiosum & contumeliosum. Illo utebantur in averrendis malis omnibus, ut hic. At de sputo contumeliæ causâ immisso, infrà Petron. Sed, *cui non dictus Hylas?* Gabbema. Plin. lib. 28, c. 4. *Torporem sedari quocunque membro in stupente, si quis in sinum expuat, aut si superior palpebra salivâ tangatur.* Vet. Interpr. in illud Iuven. *Conspuitur quæque sinus:* Propter fascinum, inquit, verborum, ter sibi in sinum spuunt, & videntur fascinum arcere. Scholiast. Theocr. *εἰώθασι αἱ γυναῖκες πτύειν ὡς μὴ βασκανθῶσιν, εἰς τὸ κόλπον ἑαυτῶν τρὶς, τὸ νεμεσητὸν ἐκτρεπόμεναι.* hoc est: *Solent mulieres ne fascinentur id agere, ut ter in sinum exspuant, eo modo fascinum odiosum avertentes.* Anonymus. Tibull.

Ter cane, ter dictis despue carminibus.

Sanè latissimi usus hæc superstitio. *terna despuere deprecatione in omni medicina mos est*, ait Plin. Marcell. de medicam. *Varulis remedium* faciens &c. Nec tantùm ad fascinum arcendum, sed etiam omina expuere familiare, quo fortè allusit Senec. Consol. ad Marc. c. 9. *Quis non si admoneatur ut de suis cogitet, tanquam dirum omen respuat, & in capita inimicorum abire illa jubeat?* imò ad omnia quæque dira, horribilia aut averſandâ, ut si rabiosum, si comitiali morbò correptum vidissemus. Plin. lib. 28, c. IV. *Despuimus comitiales morbos, hoc est, contagia regerimus.* Plau-

Digitized by Google

exſpuere, [1] terque lapillos conjicere in ſinum, quos ipſa præcantatos purpura involverat, admotiſque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manuſque aniculæ [2] ingenti tumore repleverunt. At illa gaudio exſultans, † Vides, inquit, Chryſis mea, vides, quod [3] alis leporem excitavi? *

† *Proſelenos.* [1] *Dum*

Plautus Capt. Sc. *Quo illum.* Io. à Wouweren.

1. *terque lapillos conjicere*] Lapidum in magicis uſus varius. Philoſtr. de vit. Apoll. Tyan. lib. VII. αἰνίττεσθε δ' ἡ τέχνη τὰς ἰρᾶνδας μάλιστα. νοσοῦντες γὰρ ὦ παιδίσκαι οὐκ οἶδα ὁπόθεν ἡμῖν, γελοίους ὑμᾶς αὐτοὺς ἀπολέγομεν, ὅταν μόνον αἷμα ἴδωμεν περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν σπλάγχνων τοῦτο γὰρ ἐκ τῶν ἀρρένων ἐστὶ τὸ φάρμακον, καὶ λίθους, τὰς μὲν ἐκ τῆς γῆς λαμβάνοντες, τὰς δὲ, ὁκόταν σελήνης τὸ ἄστρον. *Wouweren.* Hæc ita yerba Wouweren corruptè, & corruptius Gabbema attulit. Principiò legendum αἰνυτὴ (non αἰνυτὰ). Exſculpam quò tendant. *Affixit verò hæc ars maximè amantes, qui facilè morbum ſibi fingentes concinentibus aniculis, nihil magni præſtare videntur, ſi hujuſmodi impoſtores accedant, qui illis ceſtum ferendum, & recondites lapides ex terra latebris, ex luna & aſtris præbent.*

2. *ingenti tumore*] Tornæſius, omnes, uno ore, *i. motu.* Neſcio quid hoc mutandi ſtudium portendat. Quaſi verò interpretis eſſet in talibus quidquam ad delectationem moliri. Longè alio fine hæc caſtiſſimis viris, etiam S. Hieronymo lecta. Quidam Romanam nequitiam interpretando, ingenium ſuum mirificè produnt, nudata per ſe ipſo etiam operimento cutis & oſſibus quaſi exuere ſtudentes. tales hic deprehendas. cætera magnos viros, ſed in hoc egregiè lapſos. Non hæc ad titillationem ducenda, ſed compunctionem, contrariorum ob oculos poſitione (quamquam ipſe Petronius in aſſumptis variis nominibus aliud longè teſtetur, quàm joculò appareat), & ob nefanda Ethniciſmi ſcelera, ob quæ Deus ipſam linguam & Remp. ſubvertit. Magnique ſemper faciendus Arbiter, qui de talibus ſi quiſquam alius, nos non celavit. Non in illis ſenſi Erhardus, ſeu quod verum viri nomen Michaël Caſpar Lundorpius, qui tamen occaſionem videtur præbuiſſe, auctoritatem credo nunquam commodaſſet, huic textus perverſioni, ſeu quem is adducit Gruterus: *ingenti motu.* Leg. *inquieti motu.* Tibull.

Et inquietus inguina arrigat tumor.

Gruterus Suſpic. lib. 4, c. 12. *Erhardus. ingenti motu.* Non hôc dicitur quid manus repleverit, ſed unde, & quomodo proceſſerit. Cauſa, & adjunctum, pro effectu, ac ſubjecto: metonymice, urbanè.

3. *alis leporem excitavi*] Sic mei editi omnes. Gabbema: *Leporem exc.* Et hæc inter nupta numerantur. Tornæſ. *alis l. e.* v. c. MS. *aliis l. e.* Fr. Pithœus. *aliis l. e,* Vet. Ex. *aliis.* Erhardus: vet. ex. *aliis.* Bene, dum quid melius. Iungermann. Et ſic eſt legendum. Macrobius lib. 6, c. 5. *Prædicant aurito parente me natum.* Afranii ait verſum eſſe, qui ita in prologo ex perſona Priapi. Quod itaque *aurito parente*, id eſt, lepore, genitum illum Divum prædicabant, non puto temerarium. Nam quid hic Petron. velit, facilè capitur & rectè aptatur illud Naſonis:

Credula ſi fueris, alia tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit.

Digitized by Google

[1] *Dum vivis, ſperare licet : tu ruſtice cuſtos*
Huc ades, & [2] nervis tente Priape fave.
* *
† *Nobilis [3] æſtivas [4] platanus diffuderat umbras,*
Et circumtonſæ [5] trepidanti vertice pinus,

† *Polyanus.*

Et

Pontanus Not. in Macrob. lib. 6, c. 5. Iungermannus etiam corrigit, *quod ſaltu lep. exc.* quod minùs placet: & pro Pontani lectione ſtare videtur, quod Germani dicere ſolent de erecta mentula; *Er traget wie ein Haſenohr. Alis lep. excitare* (Gloſſario Petron. *mentulam erigere*), exiſtimem dictum præter pernicitatem pedum alas quaſi addidiſſe, & ex inſano inſaniorem feciſſe. Voſſius lib. 3 de O. & P. Idololatr. c. 66. Lepus animal libidinoſiſſimum, imò ſubinde unum idemque init & initur: quia non panci androgyni. Hanc rem Clem. Alexandr. pluribus explicat in 2 Pædag. ubi, cur leporina à Moſe ſit interdictum, haſce adfert cauſas: quòd lepus omni coëat tempore, ſingulis concipiat menſibus & ſuperfœtet, nec uno contentus ſit matrimonio, & lactens etiam concipiat: quibus fuſiùs enarratis, tandem ſubjungit. *A vehementibus ergo abſtinere appetitionibus, mutuiſque congreſſibus, & coitu, cum feminis pregnantibus, & initu alterno, & puerorum ſtupris, & adulteriis, & laſciva feminis profuſione, hujus nos anigmatis adhortata eſt prohibitio.* Et ad rem Plin. lib. 8, c. 55. *Lepus omnium præda naſcens, ſolus præter daſypodem ſuperfœtat, aliud educans, aliud in utero pilis veſtitum, aliud implume, aliud inchoatum gerens pariter.*

1. *Dum vivis - Huc ades -*] Hi duo verſus ap. Tornæſ. non leguntur, nec in c. Tragur. Erhardus: Exſtant hi duo verſus in Priapejis, quos Petronio adſcripſere Scalig. in Catalect. & Schopp. in Comment. ad Priap. qui tamen in eo fallitur, quòd exiſtimavit in pervigilio Priapi, recitato fuiſſe.

2. *nervis tente Priape fave*] *Tentus* millies ille audiit, quidpe qui *Tormento, citharâque tenſiorem* ſuum penem extollat. Carm. libero XXVI. Obſerva etiam *tendere eſſe* in obſcœnis pro tentigine adfici & habere ſupinum tentus vel tenſus. *Tenſus ergo eſt*, ut Pater caſtiſſimus libidinantium ac lividinantium Scioppius ait, *qui tentigine rumpitur.* Hinc *tentigo* & *penitentia*, &c. inter impudica. *S. A. Gabbema.*

3. *Nobilis æſt.*] Deſcriptio loci amœni. Scalig. in Catalect. *Ge. Erhardus.*

4. *platanus*] Porta lib. 11 Villæ, c. XXIV. Heresbach. lib. 11 R. R. Platanus arbor ad opacandum locum tantùm idonea eſt. Plin. lib. XII, c. 1. unde ei nomen ἀπὸ τῦ πλατύνειν (*à dilatando*). Dicitur Horatio *Celebs*, & Vidua Martiali. Vmbra tamen admodum celebris fuit. Idcirco ſub platanis, opacitate quidem earum mirificè adlectante, crebriter convivabantur Veteres. Vnde *Genialis* adpellata eſt Ovidio lib. X Met. & pluribus mirum in modum in delitiis habita. Macrobius refert lib. 11 Satyr. c. IX. *Q. Hortenſium platanus ſuas vino irrigare conſueviſſe.* Et, *Xerxem aliam in Lydia adamaſſe.* Ælianus lib. 11 de var. Hiſt. c. XIV. *Gonſalius.* Eſt platanus ea vi imbuta, ut venenata quæque arceat, ac ſerpentes longè abigat, adeò ut veſpertilionibus hæc arbor adverſetur, nec facilè ſub ea nidulentur, ejuſque umbram ferre ſuſtineant. *Levin. Lemnius.*

5. *trepid. vert. pinus*] Sept. Sever. *Pinea brachia cùm trepidant.* Pr. Pithœus. De Pinu, Porta lib. 11, c. 3.

Paſchal.

Digitized by Google

Et baccis redimita [1] Daphne, tremulæque [2] cupreſſus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo verſabat rore lapillos.
Dignus amore locus teſtis [3] ſilveſter Iaſdon,
Atque urbana [4] Progne: quæ circum gramina fuſa,
Et molles violas, cantu ſua rura colebant.

[5] Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus [6] aureum torum, [7] myrtoque florenti quietum verberabat. Itaque ut me vidit, paullulum erubuit, heſternæ ſcilicet injuriæ memor: deinde ut remotis omnibus ſecundum invitantem conſedi, ramum ſuper oculos meos poſuit, & quaſi pariete interjecto audacior facta: † Quid eſt, inquit, paralytice, ecquid hodie [8] totus veniſti? ‡ Rogas inquam ego, potius quam tentas? totoque corpore in amo-

† *Circe.* ‡ *Polyanos.*

Paſchal. lib. VI Cor. cap. XXVII. Heresb. lib. II. *S. A. Gabbema.*

1. *Daphne*] Paſchal. lib. V Cor. c. 1, & ſeq. Mylius in horto Phil. p. 274. *S. A. Gabbema.*

2. *cupreſſus*] Porta lib. II, c. IX. *Idem.*

3. *ſilveſter Iaſdon*] Sic & c. Tragur. *Iaſdon.* Tornæſius: al. *aëdon.* Douſa ibi: c. M. *ſilveſtris hirundo.* Erhardus: Leg. *aëdon.* Ἀηδὼν namque Græci luſciniam vocant, qua Græca dictione non abſtinuit & Virgilius Baptiſt. Pius Annotation. poſter. cap. 48.

4. *Progne*] *hirundo.* à Progne Terei R. uxore Philomelæ ſorore, deorum commiſeratione in hirundinem commutata. Ovid. 6. Metam.

5. *Premebat illa reſoluta marm. cervicibus*] al. *crinibus.* Leg. *premebat hilare ſoluta marmoreis clunibus a.t.* Lipſ. Antiq. lect. lib. I, cap. 8. Non probo. *Reſoluta* eſt in lectulum projecta. *Erhardus.* Ovid.

Sentiat ex imis venerem reſoluta medullis
Femina. — Douſa MS & Præcid.

6. *aureum torum*] Virg. *aurea Venus.* Io. à Wouweren.

7. *myrtoque*] Probus in Virgil. I Georg. *Myrtus eſt arbuſcula Veneris ſubjecta tutelæ.* Serv. in II Georg. *(Solida Paphia de robore myrtus) Paphia, Venereæ, à Papho inſula, in qua Venus colitur. Huic autem myrtus conſecrata eſt, vel quòd hæc arbor gaudet litoribus, & Venus de mari dicitur procreata: vel quòd, ut Medicorum indicant libri, hæc arbor apta eſt mulierum neceſſitatibus plurimis.* Folia, inquit Lemnius, profert oleæ aut liguſtrô anguſtiora, ſaturati viroris, baccas nigras junipero affines, ſapore vinoſo, ex quibus; ut etiam ex molliſſimis ejus foliis oleum exprimitur: quo Heſter delibuta regi Aſſuero in matrimonium aſſumpta eſt. Hujus arbuſti ramis Hebræos adornaſſe ædes ſuas ac veſtibula in Encæniis, hoc eſt, ſolemnitate feſtorum, quæ celebrari ſolent, ob templum poſt Perſarum exilium inſtauratum: in *Scenopegia*, hoc eſt, tabernaculorum feſto à fingendis tabernaculis nomen ſortito, ſcriptura paſſim teſtatur. *Gabbema.*

8. *totus veniſti*] Apul. *Arctiſſimè namque complexatum me prorſus, ſed totum recepit.* Fr. Pithœus.

I. nos

amplexum ejus immissus [1] non precantis usque ad satietatem osculis fruor. *

Ipsa corporis pulcritudine me ad se vocante trahebat ad Venerem. jam pluribus [2] osculis conlisa labra crepitabant. jam implicitæ manus omne genus amoris invenerant. [3] jam adligata mutuo ambitu corpora, [4] animarum quoque mixturam fecerant. * *

Manifestis matrona contumeliis verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque [5] cubicularios, & me jubet [6] catorogare. Nec contenta mulier tam gravi injuria

1. *non precantis*] Sic etiam c. Tragur. Tornæsius: fortè *comprecantis* pro *non p.* quæ etiam est sententia Erhardi. MS. quidam ad oram edit. Schonwetter. *non precantis*, i. non dira mihi imprecantis ob hesternam impotentiam. Lipsius: Leg. *non pernegantis*. Gruterus: *non repugnantis*. ap. Erhard. *non precantis* i. non jam pellectus & precibûs q. invitatus ut heri, sed suopte motu.

2. *osculis conlisa labra crepitabant*] Popysmata osculorum intelligit Iuven. Sat. VI, 582. Vbi Scholiast. *Popysma, oris pressi sonus, ut labiorum in se collisorum strepitus.* Eleganter Paul. Silentiarius in basia tria puellarum, apud Nobilisf. D. Heinsium,

Μακρὸν φιλεῖ Γαλάτεια κἠμψοφα, μειλιχὸν Δημώ,
Δωρὰς δυνατάζει τρίς. τὸλμον ἐξίπτης. &c. Vertit Vir Nob.
Cum sonitu Galatea dat oscula longáque, Demo
Mollia, cum morsu Doris. age alligite. S. A. Gabbema.

3. *jam adligata mutuo ambitu corpora*] *Mutuum ambitum*, honestè vocat insinuantium, se amantium tenacissimum complexum; unde Horat. *ambitiosam* puellam dicit habilem agilemque in circumplectendo penitissimè pullo suo, Odar. lib. 1.

---- *Nec Damalis nevo*
Divellatur adulterò,
Lascivis ederis ambitiosior.

Ad eamdem formam Plauto *axitiosa mulier*, quæ satagit curiose omnia, ab agendo dicitur. *Ian. Guilielmius.*

4. *animarum quoque mixturam fecerant*] Eustathius: *Et totam mordebam osculo, & totam exsugebam labris, & totam, ceu hedera adstringit cupressum, amplexabar puellam, copulabar ipsi, & naturam seu animam quærebam communicare.* Phavorinus: τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσι οἱ τοῦ φιλεῖν ψαύοντες, συναπτόμενοι τὰς ψυχάς; *quid enim aliud faciunt ora jungentes, quàm quòd animas conjungant?*

5. *cubicularios*] Qui sint *cubicularii*, docet l. 103 D. de V. S. Græce κοιτωνίτης; recentioribus *camerarii*. Bebelius de Abus. ling. Lat. *Ge. Erhardus.*

6. *catorogare*] Turneb. *catomè ligare.* forsan κάτω (*deorsum*) *rogare.* Tornæsius. *me jubet catorogare.* Id est fortassis, *me jubet catomis cædi.* Scriptor passionis S. Viti: *Tunc iratus Valerianus justit infantem catomis cædi.* Et in passione S. Afræ: *Catomis te cædi jubeam.* Subsequitur enim, *verberibûs sputisque ejectus fuam.* Fr. Pithœus. *catomis.* intelligunt de spatio inter scapulas. Wouweren: al. *catamolidiare.* Leg. *catamidiare*, h. e. ludi. Spart. in Hadriano. possemus vel alio modo sanare hanc vomicam, sed silere optimum. nam hujusmodi desperatissimis locis medelam conjecturis quærere;

Digitized by Google

ria mea, convocat omnes [1] quasillarias, familiæque sordidissimam partem, ac [2] me conspui jubet. Oppono ego manus

rere, Andabatarum more digladiari arbitror. Salmasius: Vulgò legitur, *eatoregare*. libri quidam ibi habent, *catamolidare*. omnino scribendum, *catomidiare*, vel *catomadiari*, quod idem est. hoc, κατωμιδιάζειν. quam correctionem indubitatè veram esse arguunt, quæ sequuntur: *Oppono ego manus oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam quid meruissem, verberibus, sputisque extra januam ejectus sum*, en verbera & sputa. nam catomidiatus, hoc est, verberatus est à cubicularibus, & consputatus à quasillariis. Catomidiari non simpliciter est verberari, sed scapulis verberari, vel catomis. Dicitur à κατωμίδια voce Græca, quæ κατ' ἀμφοῖν significat verbum Latinum *Catomidiare*, hoc est scapulas verberare, pro catomadiare nam *a* in *i* mutant Latini in plerisque vocibus, quas ex Græco deflexerunt. τὸ κάτωμον, vel κάτωμα, pars est sub collo inter scapulas, quod Latini *interscapulum*, vel *interscaplium*, & *conscaplium* adpellant. hoc est, σύνωμίαν. hîc autem aliquis catomô aut catomis cædi dicitur, cui catomum aut catoma cæduntur, quemadmodum *capite cadi* ille dicitur, cui caput cæditur. Bourdelotius: *me jubet catorogare*. Saccatô rigare. Aliud meum flagitium, emendatio in textum recepta, quæ tamen tutorem habet Lucretium multis in locis. *saccatô* i. urinâ. Recensitis interpretum sententiis, ex veteris scripturæ vestigiis & rei circumstantiis putarim legendum *catamithiare* vel *-ri*, aut *catamitare*, seu *dare*, similive modo (à κατάμιθος), i. catamitum fieri, ut mollem & cinædum tractari, stuprô adfici; vel simpliciter *constuprare*: quod quidem pœnæ genus quàm maxime in eum congruere videbatur, qui *de thoro Circes sine voluptate surrexerat*:

(Femina cùm non sis, vir tamen esse nequis)

ut infrà clarè exprimit Proselenos anus, quæ & ante illa verba ei exprobrat, *quod ne quidem à puero* (cubiculario) in ædibus Circes *se vindicarit, sed mollis, debilis, lassus*, &c. *operam & sudorem perdiderit*. quæ ad hanc lectionem non incommodè traherentur. Diceretur verò *catamito à catamitus*, quemadmodum *ventror à Venus, dominor à domus*, & talia. rei ingratæ ingratum vocabulum quæsitum. Neque obstant *verbera* secuta; sic enim Polyænos: *Nec contenta tam gravi mea injuria*, &c. *verberibus* tandem, *sputisque extra januam ejectus sum*. Tortuosa vox, sed planè res respondet negotio præsenti. nec minùs horridum *catomidio* & unde hoc deducitur κατωμιδιάζω: nominandi auctores erant, qui, quales his usi?

1. *quasillarias*] Hoc est, genus ancillularum omnium spurcissimum simul ac despicatissimum: quas *robustum* ad *codicem* detrusas, inibique herilibus pensis in perpetuum damnatas interpretabamur ex Plauto, Tibullo, Propertio, Ovidio, Iuvenali denique. Vnde & *Codicariarum* cognomentô insignitæ olim. *Dousa P. Quasillaria* à quasillo, seu calatho dictæ sunt. Romæ olim, MUSA. QUASILL. VIX. ANN. XXX. CRATINUS. LANIPEND. DE. SUO. *Pignorius. Quasillaria*, ancillæ quasillis affixæ. Tibullus: *præsumque quasillo scortum*. qualem ancillam intellexit & Iuvenal.

Horrida quale facit residens in codice pellex.

Scalig. ad Tibull. *Ge. Erhardus.*

2. *me conspui jubet*] Clemens lib. 2 Recogn. *Omnes exspuentes in faciem ejus, expulerunt eum de civitate, dicentes, tu eris rerum mortis tua.* Senec. lib.

III de

manus oculis meis, nulliſque precibus effuſis, quia ſciebam, quid meruiſſem, verberibus, ſputiſque extra januam ejectus ſum. [1] Ejicitur & Proſelenos, Chryſis vapulat, totaque familia triſtis inter ſe muſſat, quæritque, quis dominæ hilaritatem confuderit. * *

Itaque penſatis [2] vibicibus animoſior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut triſtior Giton. Quod ſolum igitur ſalvo pudore poteram contingere, languorem ſimulare cœpi, condituſque lectulo, totum ignem furoris [3] in eam converti, quæ mihi omnium malorum cauſſa fuerat.

* *Ter corripui* [4] *terribilem manu bipennem*,

Ter

211 de Ira, c. XXXIII. Ex hoc more in ſacra hiſtoria Romani milites Servatorem, cùm omni genere ludibrii adficerent, conſpuerunt. D. Marc. cap. XIV, & XV. *Gabbema.* Senec. *Cùm modo per populi levatus manus, & obtrusus ſputis per forum traheretur.* Muſon. συλληφθεὶς, ἐμπτυσθεὶς ὡς τὸ χαλεπώτατον ὑβρισθεὶς (*verberati, conſputi, ſic vocatus illius*). Fr. Pithœus.

1. *Ejicitur & Proſelenos, Chryſis vapulat*, &c.] Ridiculè. Sed tamen ex ejus ſeculi conſuetudine ſtolatis pariter ac togatis mulieribus recepta: quæ libidine indomita ad furorem uſque prurientes, nihil pejùs metuebant ſibi, quàm ne vir ſuus, vel adulter utique haud paullò virilior vidua pudicâque contentus nocte fundum familiarem colere negligens exiſteret. Ideóque quoties eveniſſet fortè, ut adminiſtrarius ſuus virum ſe eſſe quodammodo quaſi oblitus videretur, reliquum erat, ut in ſervorum, ancillarumque inſontium gregem herilis expeteret culpa: hoc eſt, ut *Caudicaria* omnes cum librariis, ac ornatricibus, cæteráque familiæ pars multò ſordidiſſima, piaculares ob alienam fierent ignaviam. Eleganter Iuven. Sat. II, ibi: *Eſt operæ pretium* &c. *Douſa P.*

2. *vibicibus*] Tornæſ. *vicibus.* Erhardus: Leg. *vibicibus*, vel *viribus.* Putſchius. illud magis eſt.

3. *in eam*] *partem.* Et mox, *illa.* alibi, *illud.* Quæ præciſa provocabula videntur per *antonomaſiam*, & *excellenter* de illa parte corporis dici, ſine qua id dici, quod ſumus, non poſſumus, atque adeò ſine qua genus humanum periret. ita enim deſcribit Huguitio; *Penis à penetro, quod eſt officium ejus circa juncturam humani generis.* Ge. Erhardus.

4. *Ter corripui*] Hippocrat. de Scythis in lib. De aëre, aquis, loc. *Fr. Pithœus. Ter corripui.* Iuſus Sotadicus. Scalig. in Catal. *Erhard.*

5. *terribilem bipennem*] Martial. *Dranci nata ſui vocat bipennem.* Fr. Pithœus. *terrib.* Columella lib. X. *Arboris antiqua numen venerare Ityphalli*

Terribilis membri. — Wouweren. *terr. b.* id eſt, mentulam. Schopp. in Priap. Carmin. 12. ſed qui obſcœna omnia cogitat, ipſe obſcœnus eſt. *Bipennem* appellat ferrum illud biceps, quo volebat partem illam abſcindere, à forma ſic dictam, quæ erat hujuſmodi, [*hanc figuram hic apponere ſupervacuum viſum, quia vulgaris & facilè imaginabilis*] à qua & anceps ſecuris

Digitized by Google

Ter [1] languidior coliculi tepente thyrſo,
Ferrum timui, quod trepido male dabat uſum.
Nec jam poteram, quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,
Confugerat in viſcera [2] mille operta rugis.
[3] *Ita non potui ſupplicio caput aperire:*
[4] *Sed furcifera mortifero timore luſus,*
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.
[5] Erectus igitur in cubitum, hac fere oratione contuma-

curis dicitur: Gazæ δίχημος ἀξίνη, Heſychio πέλεκυς δίχημος, & ἀμφίχημος. Formam expreſſit Simmias Rhodius, quem vide. *Ge. Erhardus.*

1. *languidior coliculi tepente thyrſo*] Thyrſus enim coliculi ubi intepuit, fit languidior. Diſſimile autem non illud Catullianum:

Languidior tenerâ cui pendens ſicula beta.

Ch. Richard. Hinc *thyrſum* pro mentula. Schopp. Comment. in Anechom. Apul. Contingit Schoppio, quod hominibus nequam, qui ſemel tales, ſemper præſumuntur nequam, ut eſt in Regula Bonifacii Papæ in Decretalibus relatæ. *Erhardus.* Eſt aliud nequitiæ genus longè periculoſius quàm cujus Schoppius accuſatur. Quamquam nullus nego, ubi non de ipſis vocibus agitur, nuditatem noſtram modeſta circumlocutione veſtiendam. Cæterùm in iſtis 2 verſiculis *Ter languidior--uſum* latet proſopopœia membri languentis. Et in prioris verſus *bipennem* abſque dubio amphibolia eſt. patet ex forma ancipitis ſecuris, qua ad hanc rem uſurpatus erat. Virgil. 4 Georg.

Vre ſata: & validam in vites molire bipennem.

2. *mille operta rugis*] Sic eſt quum languorem paritur. Contrà, illa quæ exprimitur devirginato in carmine.

Verſibus obſcenis offendi deſine: non eſt
Mentula ſubducti noſtra ſupercilii.

Tenta quidpe perpetuò illa olim efficta eſt. Ideóque abſque rugis, quæ in ſupercilio cogi atque ſubduci ſolent. *I. A. Gonſalius.*

3. *Ita non potui ſupplicio caput aperire*] Capite intecto incedebant Romani; ut ſuprà jam declaratum. *Caput aperire*, denudare omnino erat. unde Petron. jocum nequam petivit. Nam parti illi, de qua in præſentia queritur, & *caput* tributum. Illi autem aperiendo requiri videbatur tumor ſat rigidus, *confugerat*, namque *in viſcera mille Operta rugis.* Volvit igitur Polyænos jocularitèr nunc illam bipenne decollare. Græci dicunt, κεφαλοτομεῖν (*caput amputare*), ſive ut Phrynicus, κεφαλοτομεῖν (idem: *decollare*). Ei igitur ſupplicio neceſſariò caput denudari aut aperiri debebat; quod quum fieri nequiſſet, ſupplicii quoque executio pariter non potuit. res tota prorſus ridicularia. *Idem.*

4. *Sed furcifera mortifero timore*] *Furcifera*, acutè. quidpe quæ egeat furcâ, qua ſublevetur. nam

—languidior illa coliculi tepente thyrſo,

Et,

Quam lenta ſalices, laſſæve papavera collo.

Illud autem *mortifero timore* mirificè explicat ſup. *Mille jam mortibus frigida.*

Namq; illa metu frigidior rigente bruma. Et præ timore *frigidior hieme Gallica* factus ſuprà Encolpius. *Id.*

5. *Erectus igitur in cubitum*] Fulgent.

Digitized by Google

tumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum, deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res serias, fas est. Hoc de te merui, ut me in cœlo positum [1] ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, senectæque ultimæ mihi lassitudinem imponeres? [2] ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Hæc ut iratus effudi,

[3] *Illa solo fixos oculos aversa tenebat:*
Nec magis incepto vultum sermone movetur,
Quam lentæ salices, lassove papavera collo.

Nec minus ego tam fœda objurgatione finita, pœnitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quod oblitus verecundiæ meæ, [4] cum ea parte corporis

gent. *Adstiti propter ego erectus in cubitum veneratus verbosam viraginem.* Fr. Pithœus.

1. *ad inferos traheres*] Sic de *Lucifero*, hoc est, Assyriorum Rege, Isaias Propheta, cap. 14, v. 12. *Qui ad cœlos usque elatus eras, ad inferos deturbaberis.* Et Matth. 11, 23 de *Capernaum*. Dinamius item epist. ad Discipulum: *Deus nos invitat ad cœlum, quos Diabolus in infernum mergit.* Ge. Erhardus.

2. ROGO TE, MIHI APODIXIN *defunctoriam* REDDE] Vetus debitoris formula petentis a creditore soluti jam debiti professionem, quam prisci Iſti *apochum* vocarunt. *Apodixis defunctoria* libellus est, quo ostenditur scilicet, quempiam jam defunctum esse, vitæque debitò liberatum. Ioculariter etiam isthæc Petronio nunc translata. *Gonsalius.* Ἀποδείξαι est I.C. protestari: & ἀπολογικὴ ἀπόδειξις, est ἀποχὴ seu cautio receptæ pecuniæ. *Apodixis defunctoria*, libellus quo ostendit quispiam se defunctum esse; quod est; profiteri defunctoriam. *Wouweren. apodixin def.* Remissionem senilis ætatis. *Apodixis* est *apocha*, *securitas*, *ostensio*, *experimentum*, *probatio*, &c. Cujacius, Brossæus, Huguitio. In vita B. Agnetis: *Ad filium meum velociſti apodixin tuæ artis magicæ demonstrare.* Auctor Mamotracti. *Erhardus. Apodixis def.* Libellus, quo ostendit quispiam se defunctum esse. hic remissio senilis ætatis. *Gloss. Petron.*

3. *Illa solo fix.*] Suprà, *illa metu frig.* Arnob. *Priapum circumferentem res illas præliorum expeditione paratas.* Catull.

— unde fyret nervosius illud.

Wouweren. *Illa s. f.* ex illo lib. 1 Æneid. *Diva solo fixos.* & illo lib. 6. *Illa solo fixos*, &c. *Nec magis*, &c.

Quam si dura silex aut stet Marpesia cautes.

Vltimus partim ex Eclog. 5 Virg. *Lenta salix quantum*, &c. partim Æneid. 9. *Lassove papavera collo.* Iungermannus. *Erhardus.*

4. *cum ea parte corporis*] Cœl. Aurel. Acutar. pass. l. 3. *Pati eas partes, quarum usu congressus venerius celebratur.* Ovid. 11 de Arte amandi:

Invenient digiti quid agant in partibus illis,
In quibus occultè spicula tingit amor.

Arnob. lib. v. *Partem illam corporis, per quam sexus fœmineus sobolem solet prodere.* Io. à Wouweren.

1. *quam*

Digitized by Google

corporis verba contulerim, [1] quam ne ad cognitionem quidem admittere severioris notæ homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, malî feci, si dolorem meum naturali convitio exoneravi? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitique etiam quum sæpius dolet? quid? [2] non & Vlyxes cum corde litigat suo? Et quidem Tragici oculos suos tamquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt sæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

[3] *Quid me constricta spectatis fronte Catones,*
Damnatisque novæ [4] simplicitatis opus?
[5] *Sermonis puri non tristis gratia ridet,*
Quodque facit populus, candida lingua refert:

[1] Nam

1. *quam ne ad cogn. quidem admittere s. n. h. s.*] Arnob. lib. v. *Propudiosa corporum monstratur obscœnitas, objectanturque partes illæ, quas pudor communis abscondere: quas naturalis verecundia lex jubet: quas inter aures castas, sine venia nefas, ac sine honoribus appellare prafatis.* Wouweren. *cognitionem.* Leg. *ad cogitationem.* Similis locus apud Arnob. *Insignire his partibus, quas enumerare, quas prosequi, probus audeat nemo, nec sine summa fœditatis horrore mentis imaginatione concipere.* Meursius Crit. Arnob. lib. 3, c. 3. *Erhard. Ad cognitionem admittere* rectum putamus. al. *cogitationem.* Sed partes illæ pudendæ vocantur, quòd ea pudeat severioris notæ homines *ad cognitionem*, sive ad oculos admittere, &c. *Io. Bourdelotius.*

2. *non & Vlyxes cum corde litigat suo*] Ad lib. xx Hom. Odyss. respexit haud dubiè, ubi in corde agitat, quonam modo de Ancillis, procis se immiscentibus supplicium sumat. *S. A. Gabbema.*

3. *Quid me constricta* &c.] excusatio lascivioris materiæ. Scalig. in Catal. *Erhardus. constricta fronte.* Id est, adducta, seu contracta, & quasi caperata fronte. Usus eodem loquendi genere & Martial. lib. x:

Et numeras nostros adstricta fronte trientes.

Adde huc *adductus*, ex Cornelio Tacito, pro severo, tetricoque ac supercilioso, cujusque frons semper adeò matutina, id est, striata, seu corrugata. *Ian. Dousa.*

4. *simplicitatis opus*] *Simplicitas* verborum est, cùm rem sine ullis ambagibus & circumlocutione, ut est, simpliciter & naturaliter eloquimur. *Ge. Erhardus.*

5. *Sermonis puri*] Non temere apud alium reperias, *purum sermonem*, pro *Latino.* Latina oratio nuda, & obscœna, quæ nulla circuitione spurcas res prætextatis verbis loquatur. Sic Mart. *per quos in nulla pagina Latinè loqui licet*, hoc est, *suis nominibus adpellare. Palmerius.* Vid. & Sciopp. in Priap. Carm. 11. *Gabbema.*

[1] *Nam quis concubitus,* [2] *Veneris quis gaudia nescit?*
Quis vetat in tepido membra calere toro?
[3] *Ipse pater veri doctus Epicurus in arte*
Iussit, & hanc vitam dixit habere [4] *Deos.*

[5] Nihil est hominum inepta persuasione falsius, nec ficta severitate ineptius. Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide, ea nocte, qua te mihi Ascyltos subduxit, usque in injuriam vigilavit: an contentus fuit [6] vidua pudicaque nocte? [1] Te-

1. *Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit?* ita distinxit Scaliger, eumque secuti Douza in Præcidan. & Schopp. d. l. vulgò, *Concubitus Veneris, quis gaudia nescit.* Ge. Erhardus.

2. *Veneris gaudia*] Petron. suprà: *Perversa via gaudia dispoliatum torum.* Ictetum: *Primum hoc gaudium fatis propitiis rape.* Ausonius:

— ubi cassa libido
Famineos cœtus, & non sua bella lacessit,
Irrita vexato consumere gaudia lecto.

Erhardus. Lucret. l. 4.

Denique tum membris collatis flore fruuntur
Ætatis, jam cùm præsensit gaudia corpus.

Catull. nupt. Manl. Cato Dir. & alii. *Io. à Wouweren.*

3. *Ipse pater veri*] Ita & Carus noster Epicurum vocat. Videntur honoris causâ philosophi auctores suæ doctrinæ soliti adpellare patres; ut Academici Platonem, Epicurei Epicurum; Aristotelem Peripatetici. Nam & ita Cicer. lib. III de Nat. Deor. Vbi de Zenone. *Gisanius. Pater veri.* Lucret. de eod. *Tu pater & rerum inventor.* F. Pith. Cicer. lib. 4 Acad. *Epicurus, qui voluit subvenire erroribus, videtur conturbare veri rationem.* Et lib. 1 de Finib. *insector ille veritatis.* Anonym. in Notis.

4. *Deos*] Sic & edit. Frellon. cæteræ, codexque Tragur. Tornæsius: alii, *telos.* quomodo & Wouwer. cum Rutg. Hermann. *telos* i. exitus, *Gloss. Petron.* finis. Fr. Pithœus: Varro τὰ δὲ ἀφίξεων (de Sectis). *Porrò indè ab unoquoque compito terna via oriuntur è quibus singula extrema exitum ac telos habent proprium. A primo compito dextram viam munit Epicurus.* Rutg. Hermannides in Notis crit. Bourdelotii: *telos.* Non aliter quoque, inquit, editio Bourdelotiana, & in Commentario: Frustra diu pugnatum de veritate hujus lectionis, quam veram cum Scaligero præstamus. Præcipua Epicuri Philosophiæ capita, ἀλήθεια, τέλος (*veritas, finis*). Rectè igitur in arte *veri & habere telos*, ut patet ap. Senecam & Athenæum lib. 2. Vnde Ch. Richardus istos duos versus sic maluit legere:

Ipse pater veri, doctus Epicurus in arte,
Lusit, & hoc vitam dixit habere telos.

5. *Nihil est hominum inepta persuasione falsius* &c.] Hoc vult dicere adulescens, sibi vitio dari non oportere si liberiùs loquatur, contemptis aliorum, qui diversa sentiant, reprehensionibus: nam & illos, qui liberiùs dicta ferre non possunt, falsis opinionibus laborare, & sibi autem fictam gravitatem mihimè convenire, &c. Sciopp. (seu Schopp.) Element. Philosoph. Stoic. moral. c. 132. *Erhardus.*

6. *vidua p. nocte*] Ovid.

Cui

[1] Tetigit puer oculos ſuos, conceptiſſimiſque juravit verbis, ſibi ab Aſcylto nullam vim factam: * *Vtut res ha-*
„ *beret, ſpem vultu ſimulavi*, [2] ſitoque in limine genu, ſic deprecatus ſum numina verſu:

[3] *Nympharum, Bacchique comes, quem pulcra* [4] *Dione*
Divitibus ſylvis numen dedit, inclita paret

Cui

Cur ego tot viduas exegi frigida noctes.
Fr. Pithœus. Catull.
Nam te non viduas jacere noctes.
Ge. Erhardus.

1. *Tetigit puer oculos ſuos*] Amatorium, *per oculos*, jusjurandum, creberrimumque rerum eroticarum ſcriptoribus. *Gabbema. Tetigit*, &c. *conceptiſſimiſque v. i. ſibi nullam vim factam.* Nihil hoc mirum; quippe cupienti omnia Gitoni facta; neque quicquam adeò grave, vel præter animi ſui ſententiam paſſus. Sic ſuprà idem de Iove:

Et peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit.

Feſtivè; atque ex opinione noſtris etiamnum ICtis celebrata, qui, *Volenti nullam fieri injuriam*, ſerio nobis ac vero vultu aſſeverant. *Douſa P. Iuravit ſibi ab A. n. vim f.* Suſpicor hic inſerendos verſus qui leguntur in Fragmentis: *Naufragus ejecta* &c. ſed nihil adfirmo. *Douſa F.*

2. *ſitoque*] *poſitoque* ſic omnes, etiam c. Tragur. *poſitoque in limine genu.* ſc. templi vel ſacelli Priapi. *Erhardus.*

3. *Nympharum, Bacchique comes, quem pulcra Dione*, &c.] *Priapus* Veneris & Dionyſii filius eſt. Scribunt Venerem Baccho ex Indica expeditione domum revertente, Lampſaci Helleſponti urbe gravidam decubuiſſe, & parere inibi, quodcunque eſſet decreviſſe. Ad quam cùm Iuno officii, ut præ ſe ferebat, cauſsâ, acceſſiſſet, uterum ejus venefica adtigiſſe dicitur manu, eóque factum, ut Venus puerum, cùm cætera informem, tum vel maximè ob virilis illius ſupellectilis commendatam bonitatem terribilem, enixa fuerit. Patriæ meminere Carm. lib. IV: LXXXVI. *Helleſpontiacus* dicitur Virgil. lib. IV Georg. Petr. inſtr. *Lampſaci* cùm adulevisſet. Lampſacenis mulieribus, ſcitus nimirum admiſſarius, ob non uſitatam illam faſcini ſui luculentitatem gratiſſimus & intimus, tandem factus fuit. Hac ergo re Lampſaceni cives patriâ multandum mentulatum iſtum Priapum cenſuerunt. non impunè illud. Vxores enim ſuppliciis ſuis hoc à dîs impetrarunt, ut periculoſius maritis ſuis pudendorum morbus invaderet, ad quem levandum ex oraculi Dodonæi ſententia Priapò placato & in patriam poſtliminiò revocato uſus erat. Reducitur ergo deſideratus Lampſacenis mulieribus Priapus, & plauſu ab illis maximo exceptus deorum tamdem numero inſeritur. *Priapum* Ægyptii *Horum* vocabant. *Horus* ille pingebatur *Iuvenis alatus*, cum *diſco ad pedes* adjacente, & *ſceptro in dextra, mentulam reliquum corpus aquantem ſiniſtrâ tenens.* Idem *Mutinus* Guilielmio videtur. non rectè, ut opinor. *Mutinus* enim aliud à Priapo numen, *publicum habens*, ut teſt. Feſtus, *Roma ſacellum.* Is *ſedebat in ſacello ſuo mentula arrectâ*, & *in ſinum ejus, priuſquam ad maritum deduceretur, nova nupta locari ſolebat*, ut ejus pudicitiam, prior Deus prælibaſſe videatur. Dicitur quoque *Phallus*, & *Ithyphallus* ac *Triphallus.* Columell. Tibull. Niceph. Calliſt. Eccl. hiſt. lib. XIV, cap. XLIV. *Phallus* veretrum ſeu mentulam notat. Herodotus *Phallophoros* in Bacchi ſacris fuiſſe ſcribit,

Cui Lesbos, viridisque Thasos, quem Lydus adorat
Vestifluus, templumque tuis imponit Hypæpis.
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admovi dextram, sed inops, & rebus egenus
Adtritis, facinus non toto corpore feci.

[1] *Quis-*

scribit, h. e. qui statuas gerebant cubitum longas, cum veretris longis, reliquum penè corpus æquantibus. Talibus Phallis, ex vitro, ebore, auro, serico & panno lineo mulieres usas, & hodiéque uti ad explendam libidinem Gyraldus refert. *Hortis præficiebatur.* Et ideo *hortorum custos* dici solebat. Carm. lib. XXIII. Etiam *pomaria, vineas & agros tuebatur.* Carm. LXXII: XIV: LXXXVII Etiam *in nemore fuit*, sed is *rudis* admodum & *informis* de trunco nondum evulso factus. Carm. LXXXIV. In talibus locis statui solebat, ut ejus *adspectu fures & aves repellerentur.* Carmin. XXIX: & LXXXIII. Effigies ejus alia apud Ægyptios, alia apud Latinos fuit. apud illos *cubitalis erat*, & *juvenilis* ut sup. de Horo. apud Latinos *commoda & justa*, ut Plaut. vocat, *statura*; eratque *Agricolæ barbato similis.* Carmin. LXIII: & LXXVII. *Ruber* quoque fuit & *nudus* Carm. ad lect. & XXV. & apud Tibull. *Dextrâ falcem salignam* Carm. V, *sinistrâ mentulam arrectam tenebat.* Carm. XXIV: XII: V. & illam quidem *pedalem.* Carm. X: & XXVII. *In capite ejus ramus vel pertica* figebatur. Horat. lib. I Sat. VIII. *Asinus ligneus* adjungi illi solebat, ut ex Carm. LV odoratus sum. Græci *asinum Priapo immolabant.* alia etiam animalia ipsi immolabant, ut *porcum*, Carm. LXV. *hircum* & *capellam*, Carm. XXCVII. *In horto sacellum* ipsi statuebatur, in eoque *mensa seu ara.* Carm. XV. *Honores illi ab agricolis & villicis varii habebantur.* Ejus caput vere *corollâ rosea*, æstate *spicea*, auctumno *pampinea*, hieme *olivâ* donabatur, ut ex Carm. XXCV. & XXCVII videre est. Eidem *poma* offerebant: Carm. XV: XX: XLII. *libum* eidem, *lac* & *ordea tosta* offerebant, Carm. XXI. Carm. XXXIV. *puella quadam, quot viros una nocte experta fuerat, tot verpas salignas Priapo dedicat:* Carm. XXXVII. pro sanato fascino suo quidam tabellam votivam in Priapi sacello suspendit. Ejus denique mentulam coronis cingere solebant, Carm. XL, & L. Hæc breviter ex Scioppii elegantis, mehercle, rei Venereæ interpretis, commentis. *S. A. Gabbema.*

4. *Dione*] una ex Nymphis, Veneris mater.

1. *Vestifluus*] Sic & Frellon. Lotich. *Septifluus* Tornæsius, alii, codexque Tragur. Erhardus: Leg. *Vestisluus.* vestes enim Lydorum erant fluxæ, ut ex Herodoto constat. *Septifluus* autem *Nilo* convenit, non *Lydo.* Turneb. Adversar. lib. 26, c. 6. & tacito auctoris nomine Lindenbrog. Var. Lect. in Catalect.

2. *Hypæpis*] Est Lydiæ oppidulum *Hypæpa*, ut lib. XI Met. testatur Ovid. Alioqui etiam Dianæ sacer Hymnus est Hypœpus Theodoreto teste. *Iunius.* Gabbema. Fortè etiam leg. *suis imponit Hypæpis.* Iungermann. Nam *Hypæpa* Lydiæ Veneri & Priapo sacra, ut scribunt Stephanus & Strabo. *Erhardus.* De *Hypæpis* Ovid. Transformat. lib. 5.

Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis. Io. Bourdelotius.

1. *Quis-*

Digitized by Google

[1] *Quisquis peccat inops, minor est reus. Hac prece, quæso,*
Exonera mentem, culpæque ignosce minori.
Et [2] *quandoque mihi fortunæ adriserit hora,*
Non sine [3] *honore tuum patiar decus: ibit ad aras,*
[4] *Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras*
Corniger, & querulæ fetus suis, hostia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, sollertique cura [5] depositi meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, [6] atraque veste deformis; extraque vestibulum me injecta manu duxit *cuncta trementem.* * † Quæ [7] striges comederunt nervos tuos? aut quod [8] purgamentum nocte calcasti [9] in trivio,

† *Proselenos.*

1. *Quisquis peccat inops, minor est reus*] ita Virg. in Culic.

Dignus amor veniâ, gratum si Tartara nossent

Peccatum minus esse. — id est, quisquis in gratiam alicujus peccat, minor est res. Scalig. Comment. in Culic. *Erhardus.* minor est res. *Si* Tartara nossent.

2. *quandoque*] quandocunque, ut aliàs sæpe. *Io. Sambucus.*

3. *honore*] Honor pro sacrificio & libatione. Etiam pro quovis munere: Cicer. ad Tir. *Honor medico habendus.* Ex Erhard.

4. *Sancte — aras*] Hunc versum apud Tornæs. non legas, nec codice in Tragur.

5. *deposito meo caveo*] *Deponi* dicebantur olim ægri jam prorsus desperati: Aut etiam recens mortui, quando de sublimiori lectulo humi conlocabantur. Hinc patet *Depositum* aptè vocari membrum illud, de cujus valetudine jam propè desperaverat, quod ingenti laboraret paralysi. sive eo quòd jam illud membrum haberet demortuum, *depositum* haut inconcinnè nuncuparet. *I. A. Gonsal.*

6. *atraque veste deformis*] De veste lugubri, vide Savaronem ad Sidonium: Lipsium lib. II Ann. Tacit. Rævard. lib. conject. I, c. XX. *Ge. Erhardus.*

7. *striges*] Plin. lib. XI, c. XXIX: Qvid. Fast. VI. *S. A. Gabbema.*

8. *purgamentum*] Purgamenta quæ quidem καθάρματα adpellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem, plerumque interdum & in mare: interdum in trivium: jaciebanturque ab aversis trans caput, ut in Pharmaceutria scriptum est: nec respiciebant, ne eorum aspectu malum traherent. ea autem secum sceleris & culpæ admissæ omne nefas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, si quis tangeret. itaque erant purgamenta ea omnibus invisa, ut ea vel pede calcasse nefarium haberetur, & inauspicatum, & mali alicujus præsagium. Hanc tamen superstitionem Cynici irridebant, qui ut apud Lucanum scriptum est sæpenumero ovis purgamentò vescebantur. *Adrian. Turnebus.*

9. *in trivio*] *Trivia*, τριόδους, loci in urbe dicuntur, in quo veteres conjiciebant omnia inquinamenta: ipsáque

trivio, aut [1] cadaver? Nec à puero quidem te vindicasti: sed mollis, debilis, [2] lassus, tamquam caballus in clivo, & operam, & sudorem perdidisti; nec contentus ipse peccare, mihi deos iratos excitasti, *ac pœnas mihi nullas dabis?* † Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitque super lectum, & harundinem ab ostio rapuit: iterumque nihil respondentem mulcavit. ac nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea, caputque [3] fregisset. Ingemui ego, utique propter [4] mascarpionem, lacrumisque ubertim manantibus, obscuratum

† *Polyæn.*

que adeò domorum & urbium purgamenta. *Ge. Erhardus.*

1. *cadaver*] Omen ab Hebræis ad Græcos translatum. Num. c. XIX, 11. *Qui tetigit cadaver hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus: aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mundabitur.* Gabbema. Ominosum mortuum tangere, imò domum funestam ingredi, adeò ut mirum quàm formidârint busta aut sepulchra. Theophr. Char. κἂν δεισιδαίμων. καὶ ὅτε ἐπιβαίνοι μνήματι, ὅτε ἐπὶ νεκρὸν ἔλθοι (*neque monumentum, neque mortuum accedere*). Gellius lib. x, c. xv. *Locum in quo bustum est numquam ingreditur: mortuum numquam attingit.* Apul. Apolog. *Omnia noctium occursacula, omnia bustorum formidamina, omnia sepulcrorum terriculamenta.* Ammian. lib. 31. *Io, à Wouweren.*

2. *lassus, tamquam caballus in clivo*] Est hoc παροιμιῶδες. quod proverbium aliter extulit Ovid. in 1 Remed.

Principiò clivi noster anhelat equus.

Casaubon. Comment. in Persi. in prolog. *Erhardus.*

3. *fregisset. Ing.*] Gabbem. *fregisset. Nec ing.* Sed & p. 485 *fretus* pro *fœtus*. & p. 491 *fames edacuit* confuso charactere.

4. *mascarpionem*] Sambucus, v. c. Tornæsius, al. *masturbatorem*. Vide tamen, addit Sambucus, num retineri possit vulgata lectio, *mascarpionem*. quæ & c. est Tragur. Erhardus: *mascarpionem*. al. *masturbatorem*. Leg. *masturbionem* vel *masturprationem*. Philoxenus Gloss. *Masturbat, manuturbat.* δίφει, καὶ δίφεται, ἐπὶ ῥύπου καινοῦ (*penem pelle nudat, est enim verbum obscœnum*). Aliud Glossar. *Masturari*, δίφω. ut id dicat de calamitate Sicula. Iungermannus. Iac. Gaudensis l. 3 Æt. aur. Poëtar. *Masturbari, id est, virilia turpiter turbare.* Alexander poëta apud Bedam in Proverb. Poëtarum;

Monstripare monstre nihil est corruptius isto.

Leg. *Manstupro monstro.* Vossius: *Masturbare*, vulgò dicunt; ac volunt esse à *manu*, & *turbo*: quomodo in Glossis Philoxeni legere est, *Masturbat, manu turbat*, δίφει καὶ δίφεται· ἐπὶ ῥύπου καινοῦ. Quo significat esse *verbum dictu fœdum*. Sanè *masturbare* Græci dicunt χειρουργεῖν, q. d. *manibus operari*, quomodo & transtulit in Diogenis apophtegmate. Reprehendit Erasmum Robortelius, quòd non verterit, *virilia ad seminis effusionem tractare*. Sed idem quod Robortelius sensit; verùm, Græcorum exemplo, verecundiùs expressit. Videndum autem annon *manstuprare* potiùs dici debeat. Sanè in vet. Onomastico *mastuprari* exponitur δίφω. leviculo errore: solùm enim lineolam, primæ vocali

Digitized by Google

tum dextra caput ſuper pulvinum inclinavi. Nec minus illa fletu confuſa altera parte lectuli ſedit, [1] ætatiſque longæ moram tremulis vocibus cœpit accuſare, donec intervenit ſacerdos,&c.[2] † Quid vos, inquit, in cellam meam tamquam ante recens buſtum veniſtis? [3] utique die feriarum, quo etiam lugentes rident? ‡ O, inquit, ô Enothea, hunc aduleſcentem quem vides, [4] malo aſtro natus

† *Enothea.* ‡ *Proſelenos.*

vocali impoſitam neglexere. *Manſtuprare* autem dicetur, q. *manu*, vel *manum ſtuprare*, Hoc niſi verum putarem, dicendum dicerem *maſtrupare*, atque eſſe à μαστροπεύω, *proſtituo ad impudicitiam*. Vti hoc eſt à μαστροπος, quo ſignificatur *leno* vel *lena*. Itaque *maſtrupare* proprie eſſet, *ſui ipſius lenonem eſſe, ac ſecum libidinosè agere*. Sed nimis multa ea de re, quam ſcelus eſſe ingens, etiam impuriſſimus Martialis agnoſcit. Hæc Voſſius. Quid ſi *maſtuprare* à *mas* ſimul & *manu* ac *ſtupro*? Martialis l. XI Ep. XXIII in pædiconem maſturbantem: — *inguina ſaltem*

Parce fututrici ſollicitare manu.

Levibus in pueris plus hac quàm mentula peccat:

Et faciunt digiti, præcipitantque virum.

Indè tragus, &c.

1. *ætatiſque longæ moram*] Seneca Troade:

Abrumpere enſe lucis inviſa mora.

Val. Flaccus lib. 6.

Sæva quidem lucis miſeris mora. — Idem Seneca eâdem Troad.

Vbi hanc amilis exſpuam leti moram.

Zinzerling. Miſcellor. Crit. l. 3, c. 14. *Ge. Erhardus.*

2. *Quid vos, inquit, in cellam meam tamquam ante recens buſtum veniſtis*] *Culmam* his verbis circumſcribere videtur, unde &. *inquilini* etymon deducitur. Ita enim *loca quadam ſub Vrbe inopum funeribus deſtinata, ubi ferales, ſive ſepulcrales epulæ comburi mos erat, antiquitus indigitata*, ex Feſto, & Aggeno Vrbico docuit nos omnium doctiſſimus Ioſ. Scaliger. Quaſi innuat Enothea, Encolpion, & Proſelenon ex hac eſuritorum nota eſſe, *quos cibum è flamma petere poſſe*, urbanè ſanè cavillatur Terentius: hoc eſt (ut Catulli quoque interpretamentô in rem Petronii utamur) *in ſepulcretis*, tuburcinandi causâ, quamvis *ſemiraſo uſtore* prohibente, *ipſo carpere è rogo cænam*. I. Douſa.

3. *utique die feriarum quo etiam lugentes rident*] Quæ verba codici debentur Pithœi. ap. Tornæſ. & in Tragur. non leguntur. F. Pithœus: *die feriarum quo* &c. Non abſimiliter Tacitus: *Vbi inter ſacra & vota, quo tempore etiam profanis abſtinere verbis mos eſt, vincla & laqueos inducat*. Wouweren: *die fer.* Plut. ὡσὲι δ' ἡμέρας πανήγυρν ἀγαλλῶν, ὥστε καὶ τοῦτ' ἦ βίον διενέλθειν (*de Tranquillitate. Ludens & ridens velut diem feſtum vitam tranſegit*). Erhardus: Val. Maximus lib. 1, c. 1. exemplô ult. *Quantò noſtra civitatis Senatus venerabilior in Deos? qui poſt Cannenſem cladem decrevit, ne matronæ ultra trigeſimum diem luctus ſuos extenderent, uti ab his ſacra Cereris peragi poſſent*, &c. Nec apud Romanos tantùm ſive Ethnicos, ſed etiam Iudæos. In Protevangelio Iacobi; ἤγγικεν ἡμέρα κυρίε, καὶ σοι ἔξεσι σοι παυθῆναι (*appropinquavit dies Dominicus, & non licet tibi triſtari*). V. Hiſtoriam Iudith.

4. *malo aſtro natus*] Iſidorus l. 10, c. 1. *Aſtroſus ab aſtro dictus, quaſi malo ſidere natus*. Wouweren. *m. a. n.* Id eſt, ut Plautus ait, *Diu iratis* (ſive *inimicis*)

Digitized by Google

natus eſt: nam neque puero, neque puellæ [1] bona ſua vendere poteſt. Nunquam tu hominem tam infelicem vidiſti. [2] lorum in aqua, non inguina habet. Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro [3] ſine voluptate ſurrexit? † His auditis Enothea, inter utrumque conſedit, motoque diutius capite; ‡ Iſtum, inquit, morbum ſola ſum, quæ emendare ſcio. Et ne putetis perplexe agere, rogo ut aduleſcentulus mecum nocte dormiat, [4] niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu.

[5] *Quicquid in orbe vides, paret mihi; Florida tellus,*
Quum volo, ſpiſſatis areſcit languida ſuccis,
Quum volo fundit opes: Scopulique, atque horrida ſaxa
Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. [6] *Mihi flumina parent;*

† *Polyænus.* ‡ *Enothea.*

Hirca-

micis) omnibus. Erhardus. Dicitur etiam quis *fideratus. Fideratus eſt moveri non poteſt.* Plaut. De quo & ſuperiùs.

1. *bona ſua vendere*] Tibull.

Quid tenera tibi conjuge opus, tua ſi bona noſcis
Servare, an fruſtra clavis ineſt foribus?

Plaut. Caſin. *Vt ego hodie Caſinam deoſculabor, ut mihi bona multa faciam clam meam uxorem.* Fr. Pithœus.

2. *lorum in aqua*] Mart. lib. 1 Ep. 61: l. 7 Ep. 59: l. 10 Ep. 55. *Wouweren.* Martial.

— madidoque ſimillima loro
Inguina. — Et
Loro clam ſimilis jacet vemiſſus.

F. Pithœus.

3. *ſine voluptate ſurrexit*] Lamprid. Heliogab. *Mulieribus uteretur & ipſe & amici cum jurejurando, quòd efficerent voluptatem.* Apul. *& libidinem incitantes, & voluptatem integrantes.* Idem.

4. *niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu*] Demetrius Apameus in lib. Signorum: *Tenſionem autem fuiſſe veteri vimiam, cum parvo dolore, ut cornu putaretur.* S. A. Gabbema.

5. *Quicquid in orbe*, &c.] Nullus ſcripſit (ſ. *Nullus non ſcr.*) de Magorum incantationibus, ut legenti veterum monumenta obvium eſt, idcirco heic exempla quà Græcorum quà Latinorum, non congero. *Gabbema. Quidquid* &c. Prorſus his gemina apud Tibull. lib. 1 Eleg. 2. *Quicquid in orbe vides.* ſaga mulier. Scalig. in Catal. Ejuſmodi veneficam, qualem hic Petronius, effinxere etiam Tibullus, Lucianus, Martialis, Apuleius, Claudianus. Delrio ad Claudian. 1 in Ruffin. Raderus ad Martial. lib. 9 Epigr. 22. multis. Barth. ad Claudian. num. 162. *Ge. Erhardus.*

6. *Mihi flumina parent*] Apoll. Arg. lib. 3 de Maga:

Καὶ ποταμοὺς ἐπίσσυτα ἄφρασι πελάσσειν
(al. ἀφραδέως ἐλάσειν) ἠὲ νέεσθαι,
Ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερὸν σέλας ἐπιδινῆσαι.

(*Et fluvios ſiſtit currentes more ſagittæ,*
Quin ipſis via ſideribus lunaque negatur). Io. à Wouweren.

1. *Luna*

Digitized by Google

Hircaneaque tygres, & juſſi ſtare dracones.
Quid leviora loquor? [1] Lunæ deſcendit imago
Carminibus deducta meis: Trepiduſque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quieſcit
Virgineis exſtincta ſacris: Phœbeia Circe
Carminibus magicis [2] ſocios mutavit Vlyxis:
Proteus eſſe ſolet, quicquid libet. his ego callens
Artibus [3] Ideo frutices in gurgite ſiſtam,
Et rurſus fluvios in ſummo vertice ponam.

† Inhorrui ego tam fabuloſa pollicitatione conterritus, anumque inſpicere diligentius cœpi. ‡ Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te: † deterſiſque curioſè [4] manibus, inclinavit ſe in lectulum, ac me ſemel iterumque baſiavit. Enothea [5] menſam veterem poſuit in medio

† *Polyæno.* ‡ *Proſeleno.* † *Polyæno.*

1. *Lunæ deſcendit imago Carm. d.m.*] Quod tum credebant fieri, cùm objectis umbris eam videbant deficere. Id cùm fieret, pulſabant æra, quod antidotum habuere contra artes fagarum. vide Rader. ad Martial. lib. 9, Epigr. 23. & Io. Seguinum in Excurſu in Battologiam Quercetani de Alchymia, c. 8. *Erhardus.* Ovidius:

Et quamvis aliquis Themeſæa removerit æra,
Numquam luna ſuis excutietur equis.

Seneca Hippol.

At nos ſollicitis lumine turbido,
Tractam Theſſalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus, tu fueras labor.

Adi de ſono æris tamquam re validiſſima contra talia Macrob. Saturn. 5, c. 19. *Io. à Wouweren.*

2. *ſocios mutavit Vlyxis*] Virgil.

Carminibus Circe ſocios mutavit Vlyſſi. Fr. Pithœus.

3. *Ideo frutices in gurgite ſiſtam*] Ita & Wouweren, reliqui, inſimul c. Tragur. Sed Tornæſius, *I. latices* (al. *frutices*. ubi Douſa: ſic & c. M.) *in g. ſ.* Id. Douſa in Præcid. *Idæa frut.* — Hoc modo editio (Stephani) Pariſienſis. malim tamen cum Lugdunenſi, *latices*, in *fruticum* locum reponere; tum *Ægæo* potiùs, quàm *Idæo* legere, ex conjectura. Wouweren: *Id. frut. in g. ſiſtam.* Nemeſianus:

— Cantando quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt ſcopuli, migrant fata, vellitur arbos.

Claud. lib. 1 in Ruff. Virgil. Æneid. Lucan. lib. 6: Manil. lib. 1.

4. *deterſiſque curioſè manibus*] Dictum juxta veterum religionem, quibus abſque manuum ablutione, rem ſacram auſpicari, piaculum erat. Ideo pro foribus templorum marmorea vaſa præfigere mos erat aquæ continendæ luſtrali, qua priùs videlicet lavarent ſacrificaturi. Eorum jam pridem vaſculorum dederunt imagines Antiquarii. Tute vide Choulium. *I. A. Gonſalius.*

5. *menſam veterem poſuit in medio altari*] Feſtus: *Menſæ in ædibus ſacris aræ rum vicem obtinebant.* Feſtus iterum: *Anclabris menſa miniſteriis divinis apta.*

tumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum, deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res serias, fas est. Hoc de te merui, ut me in cœlo positum [1] ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, senectæque ultimæ mihi lassitudinem imponeres? [2] ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Hæc ut iratus effudi,

[3] *Illa solo fixos oculos aversa tenebat:*
Nec magis incepto vultum sermone movetur,
Quam lentæ salices, lassove papavera collo.

Nec minus ego tam fœda objurgatione finita, pœnitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quod oblitus verecundiæ meæ, [4] cum ea parte corporis

gent. *Adstiti propter ego erectus in cubitum veneratus verbosam viraginem.* Fr. Pithœus.

1. *ad inferos traheres*] Sic de *Lucifero*, hoc est, Assyriorum Rege, Isaias Propheta, cap. 14, v. 12. *Qui ad cælos usque elatus eras, ad inferos deturbaberis.* Et Matth. 11, 23 de *Capernaum.* Dinamius item epist. ad Discipulum: *Deus nos invitat ad cœlum, quos Diabolus in infernum mergit.* Ge. Erhardus.

2. ROGO TE, MIHI APODIXIN *defunctoriam* REDDE] Vetus debitoris formula petentis a creditore soluti jam debiti professionem, quam prisci Ictiapochan vocarunt. *Adodixis defunctoria* libellus est, quo ostenditur scilicet, quempiam jam defunctum esse, vitæque debitô liberatum. Ioculariter etiam isthæc Petronio nunc translata. *Gonsalius.* Ἀποδείξαι est I.C. profiteri: & ἀπόδειξις ἀπόδειξις, est ἀπόχη seu cautio receptæ pecuniæ. *Apodixis defunctoria*, libellus quo ostendit quispiam se defunctum esse; quod est; profiteri defunctoriam. *Wouweren. apodixin def.* Remissionem senilis ætatis. *Apodixis* est *apacha*, *securitas*, *ostensio*, *experimentum*, *probatio*, &c. Cujacius, Brossæus, Huguitio. In vita B. Agnetis: *Ad filium meum voluisti apodixin tuæ artis magicæ demonstrare.* Auctor Mamotracti. *Erhardus. Apodixis def.* Libellus, quo ostendit quispiam se defunctum esse. hic remissio senilis ætatis. *Gloss. Petron.*

3. *Illa solo fix.*] Suprà, *illa metu frig.* Arnob. *Priapum circumferentem res illas præliorum expeditione paratas.* Catull.

— unde foret nervosius illud.

Wouweren. *Illa s. f.* ex illo lib. 1 Æneid. *Diva solo fixos.* & illo lib. 6. *Illa solo fixas*, &c. *Nec magis*, &c.

Quam si dura silex aut stet Marpesia cautes.

Vltimus partim ex Eclog. 5 Virg. *Lenta salix quantum*, &c. partim Æneid. 9, *Lassove papavera collo.* Iungermannus. *Erhardus.*

4. *cum ea parte corporis*] Cœl. Aurel. Acutar. pass. l. 3. *Pati eas partes, quarum usu congressus veneriis celebratur.* Ovid. 11 de Arte amandi:

Invenient digiti quid agant in partibus illis,
In quibus occultè spicula tingit amor.

Arnob. lib. v. *Partem illam corporis, per quam sexus fœmineus sobolem solet prodere.* Io. à Wouweren.

1. *quam*

Digitized by Google

corporis verba contulerim, [1] quam ne ad cognitionem quidem admittere severioris notæ homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, mali feci, si dolorem meum naturali convitio exoneravi? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitique etiam quum sæpius dolet? quid? [2] non & Vlyxes cum corde litigat suo? Et quidem Tragici oculos suos tamquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt sæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

[3] *Quid me constricta spectatis fronte Catones,*
Damnatisque novæ [4] simplicitatis opus?
[5] *Sermonis puri non tristis gratia videt,*
Quodque facit populus, candida lingua refert:

[1] *Nam*

1. *quam ne ad cogn. quidem admittere s. n. h. s.*] Arnob. lib. v. *Propudiosa corporum monstratur obscœnitas, objectanturque partes illæ, quas pudor communis abscondere: quas naturalis verecundia lex jubet: quas inter aures castas, sine venia nefas, ac sine honoribus appellare prafatis.* Wouweren. *cognitionem.* Leg. *ad cogitationem.* Similis locus apud Arnob. *Insignire his partibus, quas enumerare, quas prosequi, probus audeat nemo, nec sine summa fatuitatis horrore mentis imaginatione concipere.* Meursius Crit. Arnob. lib. 3, c. 3. *Erhard. Ad cognitionem admittere* rectum putamus. al. *cogitationem.* Sed partes illæ pudendæ vocantur, quòd ea pudeat severioris notæ homines *ad cognitionem*, sive ad oculos admittere, &c. *Io. Bourdelotius.*

2. *non & Vlyxes cum corde litigat suo*] Ad lib. xx Hom. Odyss. respexit haud dubiè, ubi in corde agitat, quonam modo de Ancillis, procis se immiscentibus supplicium sumat. *S. A. Gabbema.*

3. *Quid me constricta* &c.] excusatio lascivioris materiæ. Scalig. in Catal. *Erhardus. constricta fronte.* Id est, adducta, seu contracta, & quasi caperata fronte. Vsus eodem loquendi genere & Martial. lib. x:

Et numeras nostros adstricta fronte trientes.

Adde huc *adductus*, ex Cornelio Tacito, pro severo, tetricoque ac supercilioso, cujusque frons semper adeò matutina, id est, striata, seu corrugata. *Ian. Dousa.*

4. *simplicitatis opus*] *Simplicitas* verborum est, cùm rem sine ullis ambagibus & circumlocutione, ut est, simpliciter & naturaliter eloquimur. *Ge. Erhardus.*

5. *Sermonis puri*] Non temere apud alium reperias, *purum sermonem*, pro *Latino.* Latina oratio nuda, & obscœna, quæ nulla circuitione spurcas res prætextatis verbis loquatur. Sic Mart. *per quos in nulla pagina Latinè loqui licet*, hoc est, *suis nominibus adpellare. Palmerius.* Vid. & Sciopp. in Priap. Carm. 11. *Gabbema.*

Digitized by Google

[1] *Nam quis concubitus,* [2] *Veneris quis gaudia neſcit?*
Quis vetat in tepido membra calere toro?
[3] *Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte*
Iuſſit, & hanc vitam dixit habere [4] *Deos.*

[5] Nihil eſt hominum inepta perſuaſione falſius, nec ficta ſeveritate ineptius. Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, ſed tua fide, ea nocte, qua te mihi Aſcyltos ſubduxit, uſque in injuriam vigilavit: an contentus fuit [6] vidua pudicaque nocte? [1] Te-

1. *Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit*] ita diſtinxit Scaliger, eumque ſecuti Douſa in Præcidan. & Sciopp. d. l. vulgò, *Concubitus Veneris, quis gaudia neſc.* Ge. Erhardus.

2. *Veneris gaudia*] Petron. ſuprà: *Pertrectavi gaudiò diſpoliatum torum.* Iterum; *Ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.* Auſonius:

-- ubi caſſa libido
Femineos cœtus, & non ſua bella laceſſit,
Irrita vexato conſumere gaudia lectò.

Erhardus. Lucret. l. 4.

Denique tum membris collatis flore fruuntur
Ætatis, jam cùm præſenſit gaudia corpus.

Catull. nupt. Manl. Cato Dir. & alii. *Io. à Wouweren.*

3. *Ipſe pater veri*] Ita & Carus noſter Epicurum vocat. Videntur honoris cauſsâ philoſophi auctores ſuæ doctrinæ ſoliti adpellare patres; ut Academici Platonem, Epicurei Epicurum; Ariſtotelem Peripatetici. Nam & ita Cicer. lib. III de Nat. Deor. Vbi de Zenone. *Giſanius. Pater veri.* Lucret. de eod. *Tu pater & rerum inventor.* F. Pith. Cicer. lib. 4 Acad. *Epicurus, qui voluit ſubvenire erroribus, videtur conturbare veri rationem.* Et lib. 1 de Finib. *inſector ille veritatis.* Anonym. in Notis.

4. *Deos*] Sic & edit. Frellon. cæteræ, codexque Tragur. Tornæſius: alii, *telos.* quomodo & Wouwer. cum Rutg. Hermann. *telos* i. exitus, *Gloſſ. Petron.* finis. Fr. Pithœus: Varro τὰ διάφορα (*de Sectis*). *Porrò indè ab unoquoque compito terna via oriuntur è quibus ſingula extima exitum ac telos habent proprium. A primo compito dextram viam munit Epicurus.* Rutg. Hermannides in Notis crit. Bourdelotii: *telos.* Non aliter quoque, inquit, editio Bourdelotiana, & in Commentario: Fruſtra diu pugnatum de veritate hujus lectionis, quam veram cum Scaligero præſtamus. Præcipua Epicuri Philoſophiæ capita, ἀλήθεια, τέλος (*veritas, finis*). Rectè igitur in ante *veri & habere telos*, ut patet ap. Senecam & Athenæum lib. 2. Vnde Ch. Richardus iſtos duos verſus ſic maluit legere:

Ipſe pater veri, doctus Epicurus in arte,
Luſit, & hoc vitam dixit habere telos.

5. *Nihil eſt hominum inepta perſuaſione falſius* &c.] Hoc vult dicere adoleſcens, ſibi vitio dari non oportere ſi liberiùs loquatur, contemptis aliorum, qui diverſa ſentiant, reprehenſionibus: nam & illos, qui liberiùs dicta ferre non poſſunt, falſis opinionibus laborare, & ſibi autem ficam gravitatem minimè convenire, &c. Sciopp. (ſeu Schopp.) Element. Philoſoph. Stoic. moral. c. 132. *Erhardus.*

6. *vidua p. nocte*] Ovid.

Cui

[1] Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque juravit verbis, sibi ab Ascylto nullam vim factam: * *Vtut res ha-*
„ *beret, spem vultu simulavi*, [2] sitoque in limine genu, sic deprecatus sum numina versu:

[3] *Nympharum, Bacchique comes, quem pulcra* [4] *Dione*
Divitibus sylvis numen dedit, inclita paret

Cui

Cur ego tot viduas exegi frigida noctes.
Fr. Pithœus. Catull.
Nam te non viduas jacere noctes.
Ge. Erhardus.

1. *Tetigit puer oculos suos*] Amatorium, *per oculos*, jusjurandum, creberrimumque rerum eroticarum scriptoribus. *Gabbema. Tetigit*, &c. *conceptissimisque v. i. sibi nullam vim factam.* Nihil hoc mirum; quippe cupienti omnia Gitoni facta; neque quicquam adeò grave, vel præter animi sui sententiam passus. Sic suprà idem de Iove:

Et peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit.

Festivè; atque ex opinione nostris etiamnum ICtis celebrata, qui, *Volenti nullam fieri injuriam*, serio nobis ac vero vultu asseverant. *Dousa P. Juravit sibi ab A. n. vim f.* Suspicor hic inserendos versus qui leguntur in Fragmentis: *Naufragus ejecta* &c. sed nihil adfirmo. *Dousa F.*

2. *sitoque*] *positoque* sic omnes, etiam c. Tragur. *positoque in limine genu.* sc. templi vel sacelli Priapi. *Erhardus.*

3. *Nympharum, Bacchique comes, quem pulcra Dione*, &c.] *Priapus* Veneris & Dionysii filius est. Scribunt Venerem Baccho ex Indica expeditione domum revertente, Lampsaci Hellesponti urbe gravidam decubuisse, & parere inibi, quodcunque esset decreviſſe. Ad quam cùm Iuno officii, ut præ se ferebat, caussâ, accessisset, uterum ejus venefica adtigisse dicitur manu, eóque factum, ut Venus puerum, cùm cætera informem, tum vel maximè ob virilis illius supellectilis commendatam bonitatem terribilem, enixa fuerit. Patriæ meminere Carm. lib. IV. LXXXVI. *Hellespontiacus* dicitur Virgil. lib. IV Georg. Petr. infr. *Lampsaci* cùm adulevisset. Lampsacenis mulieribus, scitus nimirum admissarius, ob non usitatam illam fascini sui luculentitatem gratissimus & intimus, tandem factus fuit. Hac ergo re Lampsaceni cives patriâ multandum mentulatum istum Priapum censuerunt. non impunè illud. Vxores enim suppliciis suis hoc à dis impetrarunt, ut periculosus maritis suis pudendorum morbus invaderet, ad quem levandum ex oraculi Dodonæi sententia Priapò placato & in patriam postliminiò revocato usus erat. Reducitur ergo desideratus Lampsacenis mulieribus Priapus, & plausu ab illis maximo exceptus deorum tamdem numero inseritur. *Priapum* Ægyptii *Horum* vocabant. *Horus* ille pingebatur *Iuvenis alatus*, cum *disco ad pedes* adjacente, & *sceptro in dextra*, *mentulam reliquum corpus aquantem sinistrâ tenens.* Idem *Mutinus* Guilielmio videtur. non rectè, ut opinor. *Mutinus* enim aliud à Priapo numen, *publicum habens*, ut test. Festus, *Romæ sacellum.* Is *sedebat in sacello suo mentula arrectâ*, & *in sinum ejus*, *priusquam ad maritum deduceretur*, *nova nupta locari solebat*, ut ejus pudicitiam, prior Deus præliba sse videatur. Dicitur quoque *Phallus*, & *Ithyphallus* ac *Triphallus.* Columell. Tibull. Niceph. Calliſt. Eccl. hist. lib. XIV, cap. XLIV. *Phallus* veretrum seu mentulam notat. Herodotus *Phallophoros* in Bacchi sacris fuisse

Cui Lesbos, viridisque Thasos, quem Lydus adorat
[1] *Vestifluus, templumque tuis imponit* [2] *Hypæpis.*
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admovi dextram, sed inops, & rebus egenus
Adtritis, facinus non toto corpore feci.

[1] *Quis-*

scribit, h. e. qui statuas gerebant cubitum longas, cum veretris longis, reliquum penè corpus æquantibus. Talibus Phallis, ex vitro, ebore, auro, serico & panno lineo mulieres usas, & hodieque uri ad explendam libidinem Gyraldus refert. *Hortis præficiebatur.* Et ideo *hortorum custos* dici solebat. Carm. lib. XXIII. Etiam *pomaria, vineas & agros tuebatur.* Carm. LXXII: XIV: LXXXVII Etiam *in nemore fuit*, sed is *rudis* admodum & *informis* de trunco nondum evulso factus. Carm. LXXXIV. In talibus locis statui solebat, ut ejus *adspectu fures & aves repellerentur.* Carmin. XXIX: & LXXIII. Effigies ejus alia apud Ægyptios, alia apud Latinos fuit. apud illos *cubitalis erat*, & *juvenilis* ut sup. de Horo. apud Latinos *commoda & justa*, ut Plaut. vocat, *statura*; eratque *Agricolæ barbato similis.* Carmin. LXIII: & LXXVII. *Ruber* quoque fuit & *nudus* Carm. ad lect. & XXV. & apud Tibull. *Dextrâ falcem salignam* Carm. V, *sinistrâ mentulam arrectam tenebat.* Carm. XXIV: XXII: V. & illam quidem *pedalem.* Carm. X: & XXVII. *In capite ejus ramus vel pertica* figebatur. Horat. lib. I Sat. VIII. *Asinus ligneus* adjungi illi solebat, ut ex Carm. IV odoratus sum. Græci *asinum Priapo immolabant.* alia etiam animalia ipsi immolabant, ut *porcum*, Carm. LXV. *hircum* & *capellam*, Carm. XXCVII. *In horto sacellum* ipsi statuebatur, in eoque *mensa seu ara.* Carm. XV. *Honores illi ab agricolis* & *villicis variis habebantur.* Ejus caput vere *corollâ rosea*, æstate *spicea*, auctumno *pampinea*, hieme *olivâ* donabatur, ut ex Carm. XXCV. & XXCVII videre est. Eidem *poma* offerebant: Carm. XV: XX: XLII. *libum* eidem, *lac* & *ordea tosta* offerebant, Carm. XXI. Carm. XXXIV. *puella quædam, quot viros una nocte experta fuerat, tot verpas salignas Priapo dedicat:* Carm. XXXVII. pro sanato fascino suo quidam tabellam votivam in Priapi sacello suspendit. Ejus denique mentulam coronis cingere solebant, Carm. XL, & L. Hæc breviter ex Scioppii elegantis, mehercle, rei Venereæ interpretis, commentis. *S. A. Gabbema.*

4. *Dione*] una ex Nymphis, Veneris mater.

1. *Vestifluus*] Sic & Frellon. Lotich. *Septifluus* Tornæsius, alii, codexque Tragur. Erhardus: Leg. *Vestifluus.* vestes enim Lydorum erant fluxæ, ut ex Herodoto constat. *Septifluus* autem *Nilo* convenit, non *Lydo.* Turneb. Adversar. lib. 26, c. 6. & tacito auctoris nomine Lindenbrog. Var. Lect. in Catalect.

2. *Hypæpis*] Est Lydiæ oppidulum *Hypæpa*, ut lib. XI Met. testatur Ovid. Alioqui etiam Dianæ sacer Hymnus est Hypœpus Theodoreto teste. *Inmius.* Gabbema. Fortè etiam leg. *suis imponit Hypæpis.* Iungermann. Nam *Hypæpa* Lydiæ Veneri & Priapo sacra, ut scribunt Stephanus & Strabo. *Erhardus.* De *Hypæpis* Ovid. Transformat. lib. 5.

Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis. Io. Bourdelotius.

1. *Quis-*

Digitized by Google

[1] *Quisquis peccat inops, minor eſt reus. Hac prece, queſo,*
Exonera mentem, culpæque ignoſce minori.
Et [2] *quandoque mihi fortunæ adriſerit hora,*
Non ſine [3] *honore tuum patiar decus: ibit ad aras,*
[4] *Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras*
Corniger, & querulæ fetus ſuis, hoſtia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum greſſum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, ſollertique cura [5] depoſito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, [6] atraque veſte deformis; extraque veſtibulum me injecta manu duxit *cuncta trementem.* * † Quæ [7] ſtriges comederunt nervos tuos? aut quod [8] purgamentum nocte calcaſti [9] in trivio,

† *Proſelenos.*

1. *Quiſquis peccat inops, minor eſt reus*] ita Virg. in Culic.

Dignus amor venia, gratum ſi Tartara noſſent

Peccatum minus eſſe. — id eſt, quiſquis in gratiam alicujus peccat, minor eſt res. Scalig. Comment. in Culic. *Erhardus.* minor eſt res. *Si* Tartara noſſent.

2. *quandoque*] quandocunque, ut aliàs ſæpe. *Io. Sambucus.*

3. *honore*] Honor pro ſacrificio & libatione. Etiam pro quovis munere: Cicer. ad Tir. *Honor medico habendus.* Ex Erhard.

4. *Sancte — aras*] Hunc verſum apud Tornæſ. non legas, nec codice in Tragur.

5. *depoſito meo caveo*] *Deponi* dicebantur olim ægri jam prorſus deſperati: Aut etiam recens mortui, quando de ſublimiori lectulo humi conlocabantur. Hinc patet *Depoſitum* aptè vocari membrum illud, de cujus valetudine jam propè deſperaverat, quod ingenti laboraret paralyſi. ſive eò quòd jam illud membrum haberet demortuum, *depoſitum* haut inconcinnè nuncuparet. *I. A. Gonſal.*

6. *atraque veſte deformis*] De veſte lugubri, vide Savaronem ad Sidonium: Lipſium lib. 11 Ann. Tacit. Rævard. lib. conject. 1, c. xx. *Ge. Erhardus.*

7. *ſtriges*] Plin. lib. xi, c. xxix: Qvid. Faſt. vi. *S. A. Gabbema.*

8. *purgamentum*] Purgamenta quæ quidem καθάρματα adpellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem, plerumque interdum & in mare: interdum in trivium: jaciebanturque ab averſis trans caput, ut in Pharmaceutria ſcriptum eſt: nec reſpiciebant, ne eorum aſpectu malum traherent. ea autem ſecum ſceleris & culpæ admiſſæ omne nefas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, ſi quis tangeret. itaque erant purgamenta ea omnibus inviſa, ut ea vel pede calcaſſe nefarium haberetur, & inauſpicatum, & mali alicujus præſagium. Hanc tamen ſuperſtitionem Cynici irridebant, qui ut apud Lucanum ſcriptum eſt ſæpenumero ovis purgamentô veſcebantur. *Adrian. Turnebus.*

9. *in trivio*] *Trivia*, τριόδους, loci in urbe dicuntur, in quo veteres conjiciebant omnia inquinamenta: ipſa-

Digitized by Google

trivio, aut [1] cadaver? Nec à puero quidem te vindicasti: sed mollis, debilis, [2] lassus, tamquam caballus in clivo, & operam, & sudorem perdidisti; nec contentus ipse peccare, mihi deos iratos excitasti, *ac pœnas mihi nullas dabis?* † Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitque super lectum, & harundinem ab ostio rapuit: iterumque nihil respondentem mulcavit. ac nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea, caputque [3] fregisset. Ingemui ego, utique propter [4] mascarpionem, lacrumisque ubertim manantibus, obscuratum

† *Polyæni.*

que adeò domorum & urbium purgamenta. *Ge. Erhardus.*

1. *cadaver*] Omen ab Hebræis ad Græcos translatum. Num. c. XIX, 11. *Qui tetigit cadaver hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus: aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mundabitur.* Gabbema. Ominosum mortuum tangere, imò domum funestam ingredi, adeò ut mirum quàm formidârint busta aut sepulchra. Theophr. Char. τὸν δεισιδαίμονα. καὶ ὅτε ἐπισθῆναι μνήματι, ὅτε ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν (*neque monumentum, neque mortuum accedere*). Gellius lib. x, c. xv. *Locum in quo bustum est nunquam ingreditur: mortuum numquam attingit.* Apul. Apolog. *Omnia noctium occursacula, omnia bustorum formidamina, omnia sepulcrorum terriculamenta.* Ammian. lib. 31. *Io, à Wouweren.*

2. *lassus, tamquam caballus in clivo*] Est hoc παροιμιῶδες. quod proverbium aliter extulit Ovid. in 1 Remed. *Principiò clivi noster anhelat equus.* Casaubon. Comment. in Persi. in prolog. *Erhardus.*

3. *fregisset. Ing.*] Gabbem. *fregisset. Nec ing.* Sed & p. 485 *fretus* pro *fœtus*. & p. 491 *fames edocuit* confuso charactere.

4. *mascarpionem*] Sambucus, v. c. Tornæsius, al. *masturbatorem.* Vide tamen, addit Sambucus, num retineri possit vulgata lectio, *mascarpionem.* quæ & c. est Tragur. Erhardus: *mascarpionem.* al. *masturbatorem.* Leg. *masturbionem* vel *masturprationem.* Philoxenus Gloss. *Masturbat, manuturbat.* δίφει, καὶ δίφεται, ἐπὶ τῆς χειρὸς (*penem pelle nudat, est enim verbum obscœnum*). Aliud Glossar. *Masturprari,* δίφω. ut id dicat de calamitate Sicula. Jungermannus. Iac. Gaudensis l. 3 Ær. aur. Poëtar. *Masturbari, id est, virilia turpiter turbare.* Alexander poëta apud Bedam in Proverb. Poëtarum;

Monstripare monstro nihil est corruptius isto.

Leg. *Manstupro monstro.* Vossius: *Masturbare*, vulgò dicunt; ac volunt esse à *manu*, & *turbo*: quomodo in Glossis Philoxeni legere est, *Masturbat, manu turbat,* δίφει καὶ δίφεται· ἐπὶ τῆς χειρός. Quo significat esse verbum dictu fœdum. Sanè *masturbare* Græci dicunt χειραγωγεῖν, q. d. *manibus operari*, quomodo & transtulit in Diogenis apophtegmate. Reprehendit Erasmum Robortelius, quòd non verterit, *virilia ad seminis effusionem tractare.* Sed idem quod Robortelius sensit; verùm, Græcorum exemplò, verecundiùs expressit. Videndum autem annon *manstuprare* potiùs dici debeat. Sanè in vet. Onomastico *mastuprari* exponitur δίφω. leviculo errore: solùm enim lineolam, primæ vocali

Digitized by Google

tum dextra caput ſuper pulvinum inclinavi. Nec minus illa fletu confuſa altera parte lectuli ſedit, [1] ætatiſque longæ moram tremulis vocibus cœpit accuſare, donec intervenit ſacerdos,&c.[2] † Quid vos, inquit, in cellam meam tamquam ante recens buſtum veniſtis? [3] utique die feriarum, quo etiam lugentes rident? ‡ O, inquit, ô Enothea, hunc aduleſcentem quem vides, [4] malo aſtro natus

† *Enothea.* ‡ *Proſelenos.*

vocali impoſitam neglexere. *Manſtuprare* autem dicetur, q. *manu*, vel *manum ſtuprare*, Hoc niſi verum putarem, dicendum dicerem *maſtrupare*, atque eſſe à μάστος ἐγκύω, *proſtituo ad impudicitiam*. Vti hoc eſt à μάστροπος, quo ſignificatur *leno* vel *lena*. Itaque *maſtrupare* propriè eſſet, *ſui ipſius lenonem eſſe, ac ſecum libidinosè agere*. Sed nimis multa ea de re, quam ſcelus eſſe ingens, etiam impuriſſimus Martialis agnoſcit. Hæc Voſſius. Quid ſi *maſtuprare* à *mas* ſimul & *manu* ac *ſtupro*? Martialis l. xi Ep. xxiii in pædiconem maſturbantem: — *inguina ſaltem*

Parce fututrici ſollicitare manu.

Levibus in pueris plus hac quàm mentula peccat:

Et faciunt digiti, præcipitantque virum.

Indè tragus, &c.

1. *ætatiſque longæ moram*] Seneca Troade:

Abrumpere enſe lucis inviſa mora.

Val. Flaccus lib. 6.

Sæva quidem lucis miſeris mora. — Idem Seneca eâdem Troad.

Vbi hanc anilis exſpuam leti moram.

Zinzerling. Miſcellor. Crit. l. 3, c. 14. *Ge. Erhardus.*

2. *Quid vos, inquit, in cellam meam tamquam ante recens buſtum veniſtis*] *Culinam* his verbis circumſcribere videtur, unde & *inquilini* etymon deductum. Ita enim *loca quædam ſub Vrbe impuni funeribus deſtinata, ubi ferales, ſive ſepulcrales epulas comburi mos erat, antiquitus indigitata*, ex Feſto, & Aggeno Vrbico docuit nos omnium doctiſſimus Ioſ. Scaliger. Quaſi innuat Enothea, Encolpion, & Proſelenon ex hac eſuritorum nota eſſe, *quos cibum è flamma petere poſſe*, urbanè ſanè cavillatur Terentius: hoc eſt (ut Catulli quoque interpretamentô in rem Petronii utamur) *in ſepulcretis*, tuburcinandi causâ, quamvis *ſemiraſo uſtore* prohibente, *ipſo carpere è rogo cœnam*. I. Douſa.

3. *utique die feriarum quo etiam lugentes rident*] Quæ verba codici debentur Pithœi. ap. Tornæſ. & in Tragur. non leguntur. F. Pithœus: *die feriarum quo* &c. Non abſimiliter Tacitus: *Vbi inter ſacra & vota, quo tempore etiam profanis abſtinere verbis mos eſt, vincla & laqueos jnducat*. Wouweren: *die fer.* Plut. περὶ ἀδυμίας. παίζων καὶ γελῶν, ὥσπερ ἐν ἑορτῇ τὸν βίον διατίλλων (*de Tranquillitate. Ludens & ridens velut diem feſtum vitam tranſegit*). Erhardus: Val. Maximus lib. 1, c. 1. exemplô ult. *Quantò noſtra civitatis Senatus venerabilior in Deos? qui poſt Cannenſem cladem decrevit, ne matronæ ultra trigeſimum diem luctus ſuos extenderent, uti ab his ſacra Cereris peragi poſſent*, &c. Nec apud Romanos tantùm ſive Ethnicos, ſed etiam Iudæos. In Protevangelio Iacobi; ἤγγικεν ἡμέρας κυρίου, καὶ σοι ἔξεστι συμπαθεῖν (*appropinquavit dies Dominicus, & non licet tibi triſtari*). V. Hiſtoriam Iudith.

4. *malo aſtro natus*] Iſidorus l. 10, c. 1. *Aſtroſus ab aſtro dictus, quaſi malo ſidere natus*. Wouweren. *m. a. n.* Id eſt, ut Plautus ait, *Diis iratis* (ſive *inimicis*)

Digitized by Google

natus est: nam neque puero, neque puellæ [1] bona sua vendere potest. Nunquam tu hominem tam infelicem vidisti. [2] Iorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro [3] sine voluptate surrexit? † His auditis Enothea, inter utrumque consedit, motoque diutius capite; ‡ Istum, inquit, morbum sola sum, quæ emendare scio. Et ne putetis perplexe agere, rogo ut adulescentulus mecum nocte dormiat, [4] nisi illud tam rigidum reddidero quam cornu.

[5] *Quicquid in orbe vides, paret mihi; Florida tellus,*
Quum volo, spissatis arescit languida succis,
Quum volo fundit opes: Scopulique, atque horrida saxa
Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes. [6] *Mihi flumina parent;*

† *Polyæni.* ‡ *Enothea.*

Hirca-

nicis) omnibus. Erhardus. Dicitur etiam quis *sideratus. Plaut. sideratus est moveri non potest.* De quo & superiùs.

1. *bona sua vendere*] Tibull.

Quid tenera tibi conjuge opus, tua si bona nescis
Servare, an frustra clavis ineſt foribus?

Plaut. Casin. *Vt ego hodie Casinam dedolabor, ut mihi bona multa faciam clam meam uxorem.* Fr. Pithœus.

2. *lorum in aqua*] Mart. lib. 1 Ep. 61: l. 7 Ep. 59: l. 10 Ep. 55. *Wouweren.* Martial.

— madidoque ſimillima loro
Inguina. — Et
Loro cum ſtmilis jacet remiſſus.

F. Pithœus.

3. *ſine voluptate ſurrexit*] Lamprid. Heliogab. *Mulieribus uteretur & ipſe & amici cum jurejurando, quòd efficerent voluptatem.* Apul. *& libidinem incitantes, & voluptatem integrantes.* Idem.

4. *niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu*] Demetrius Apameus in lib. Signorum: *Tenſionem autem fuiſſe veteri vimiam, cum parvo dolore, ut cornu putaretur.* S. A. Gabbema.

5. *Quicquid in orbe*, &c.] Nullus ſcripſit (*f. Nullus non ſcr.*) de Magorum incantationibus, ut legenti veterum monumenta obvium eſt, idcirco heic exempla quà Græcorum quà Latinorum, non congero. *Gabbema. Quidquid* &c. Prorſus his gemina apud Tibull. lib. 1 Eleg. 2. *Quicquid in orbe vides.* ſaga mulier. Scalig. in Catal. Ejuſmodi veneficam, qualem hic Petronius, effinxere etiam Tibullus, Lucianus, Martialis, Apuleius, Claudianus. Delrio ad Claudian. 1 in Ruffin. Raderus ad Martial. lib. 9 Epigr. 22. multis. Barth. ad Claudian. num. 162. *Ge. Erhardus.*

6. *Mihi flumina parent*] Apoll. Arg. lib. 3 de Maga:

Καὶ ποταμοὺς ἐπίηγιν ἀνέρας πιλάσσεναι (al. ἀνέρας ἐλαύνειν) ῥοιζηδόν,
Ἄστρα τε νηλὴς μίνυνθ᾽ ἱερῆς ὑπὸ δίνης πιλάσσας.

(*Et fluvios ſiſtit currentes more fagitta,*
Quin ipſis via ſideribus lunaque negatur). Io. à Wouweren.

1. *Luna*

Digitized by Google

Hircaneaque tygres, & jussi stare dracones.
Quid leviora loquor? [1] Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis: Trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
Virgineis exstincta sacris: Phœbeia Circe
Carminibus magicis [2] socios mutavit Vlyxis:
Proteus esse solet, quicquid libet. his ego callens
Artibus [3] Idæo frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.

† Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentius cœpi. ‡ Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te: † detersisque curiosè [4] manibus, inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit. Enothea [5] mensam veterem posuit in medio

† *Polyæn.* ‡ *Profelenus.* † *Polyæn.*

1. *Lunæ descendit imago Carm. d.m.*] Quod tum credebant fieri, cùm objectis umbris eam videbant deficere. Id cùm fieret, pulsabant æra, quod antidotum habuere contra artes fagarum. vide Rader. ad Martial. lib. 9, Epigr. 23. & Io. Seguinum in Excursu in Battologiam Quercetani de Alchymia, c. 8. *Erhardus.* Ovidius:

Et quamvis aliquis Themesæa removerit æra,
Nunquam luna suis excutietur equis.

Seneca Hippol.

At nos sollicitis lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus, tu fuscas labor.

Adi de sono æris tamquam re validissima contra talia Macrob. Saturn. 5, c. 19. *Io. à Wouweren.*

2. *socios mutavit Vlyxis*] Virgil.

Carminibus Circe socios mutavit Vlyssi. Fr. Pithœus.

3. *Idæo frutices in gurgite sistam*] Ita & Wouweren, reliqui, insimul c. Tragur. Sed Torrentius, *I. latices* (al. *frutices*, ubi Dousa: sic & c. M.) *in g. s.* Id. Dousa in Præcid. *Idæa frut.* — Hoc modo edi-

tio (Stephani) Parisiensis. malim tamen cum Lugdunensi, *latices*, in *fruticum* locum reponere; tum Ægæo potius, quàm *Idæo* legere, ex conjectura. Wouweren: *Id. frut. in g. sistam.* Nemesianus:

— Cantando quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt scopuli, migrant fata, vellitur arbos.

Claud. lib. 1 in Ruff. Virgil. Æneid. Lucan. lib. 6: Manil. lib. 1.

4. *detersisque curiosè manibus*] Dictum juxta veterum religionem, quibus absque manuum ablutione, rem sacram auspicari, piaculum erat. Ideo pro foribus templorum marmorea vasa præfigere mos erat aquæ continendæ lustrali, qua prius videlicet lavarent sacrificaturi. Eorum jam pridem vasculorum dederunt imagines Antiquarii. Tute vide Choulium. *I. A. Gonsalius.*

5. *mensam veterem posuit in medio altari*] Festus: *Mensa in edibus sacris aræ rum vicem obtinebant.* Festus iterum: *Anclabris mensa ministerii divinis apta.*

dio altari, quam vivis implevit carbonibus, & [1] camellam etiam vetuſtate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui derahentem ſecutus cum camella lignea fuerat, fumoſo parieti reddidit: mox [2] incincta quadrato pallio [3] cucumam ingentem foco adpoſuit, ſimulque [4] pannum [5] de carnario detulit furca, in quo faba

Ab *Anculare* quod Priſcis erat miniſtrare. Dyon. Halyc. l. 11 Ant. Rom. Ἐγὼ γὰρ ὑπασπίσω σὺ ἐφοῖς οἰκίαις δεῖπνα φερομένοις ὑπὸ τῶν τραπεζοποιῶν ξυλίνοις ἀρχαϊκοῖς. *Ipſa certè ſpectavi in ſacris adibus cœnas diis adpoſitas in* menſis ligneis *antiqui operis*, &c. primæ quidpe frugalitatis remanſerant ejuſcemodi reliquiæ. *Gabbema. menſam veterem.* ἰχάδιον (*foculum*). Tertull. — *feſtas extruet altè*

Ceſpitibus menſas. — Luſit Ovid. de Arte amand.

Tange manu menſam, tangunt quo more precantes.

Optimè Feſtus, quem vide. Prudent. contra Symmach.

Omnibus ante pedes poſita eſt ſua cuique vetuſta

Arula. — Vocatur & *altarium*. Gloſſæ: *Altarium* ἐσχάριον. Auſon. Ephem.

Foculumque vivi ceſpitis
Vanis relinquo altaribus.

Nam & *foci* ἰχάδια, ut Gloſſæ exponunt. Ovid lib. 4 Metam.

— foces totidem de ceſpite ponit.

Stat. 4 Theb. — *ara profunda*

Erigitur Cereri. — Lutacius: *Tria ſunt in ſacrificiis loca, per quæ piationem facimus. Scrobiculo factò inferis, aris terreſtribus ſacrificamus, calitibus exſtructis focis.* Feſtus: *Altaria ab altitudine dicta ſunt, quòd antiqui diis ſuperis in adificiis à terra exaltatis ſacra faciebant, diis terreſtribus in terra, diis infernalibus in effoſſa terra.* Sanè hoc veteres ſollicite ſervaſſe ex Homero apparet. Heliod. lib. 9: Lucian. Necromant. Apul. Mil. lib. 1. *Devotionibus ſepulchralibus in ſcrobem procuratis.* l. 12 de Pag. ſacrif. C. Theod. *Redimita vittis arbore, vel erecta effoſſis ara ceſpitibus.* Iuvenalis Satyrâ 12: Horat. Sat. lib. 1 Sat. 8. *Io. à Wouweren.*

1. *camellam*] Vas. mox: *Infra manus meas camellam vini poſuit.* Ovid. lib. v Faſt.

Dum licet, adpoſita veluti cratere camellâ
Lac niveum potes purpureamque ſapam.

Turnebus. *camella lignea.* Sacrificiis lignea vaſa adhibita vel hinc lucet, tum quòd Feſtus: *Patella vaſa picata ſacrificiis apta.* Frequens uſus vaſorum Samiorum in ſacris. Plaut. Capt. *at eo non tantùm operis ſiglini, ſed lignea.* Cic. ad Q. Fr. *Wouweren.*

2. *incincta quadrato pallio*] *Pallium quadratum* promiſcua veſtis fuit, hoc eſt, communis viris ac fœminis. Tertull. cap. 1 de Pall. Videtur & fœminarum *quadratum pallium* vocari olim etiam *palla*, aut hæc ſatis ſimilis fuiſſe. Iſidor. lib. XIX, cap. XXV. *Palla, eſt* quadratum pallium *muliebris veſtis, deductum uſque ad veſtigia.* Habuit à Serv. lib. XI Æn. Incingi *quadratis palliis*, aut pallis ſagas quondam ſolitas, quum ſacris ſuis vellent operari, paret & Horat. lib. 1 Sat. VIII. *I. A. Gonſalius.*

3. *cucumam*] Ahenum eſt aquæ calefaciundæ, unde Martialis; *cucumam fecit Itacilius.* Brouwerus ad Fortunatum lib. 6, poëm. 10. Ejus diminutivum *cucumion.* aliud *cucumula.* Ge. Erhardus.

4. *pannum*] Sacculum ex panno. *Erhardus.*

5. *de carnario detulit furca*] *Carnarium*

Digitized by Google

faba erat ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula mille plagis delata. Vt solvit ergo licio pannum, [1] partem leguminis super mensam effudit, jussitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego. At illa inertiam meam accusans improba tollit, dentibusque [2] folliculos perite spoliat, atque in terram veluti muscarum imagines despuit. [3] Mirabile quidem paupertatis ingenium singularumque rerum quasdam artes *fames edocuit.* *

[4] *Non Indum fulgebat ebur, quod inhaserat auro,*
Nec jam calcato [5] *radiabat marmore terra,*
Mutuleis delusa suis: sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus, & nova terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat [6] *actu.*

[7] *Hinc*

rium tabula erat cum pluribus uncinis, quibus succidiæ, ac quævis alia ad victum necessaria suspendi consueverant; parietique adfixa erat juxta focum in culina. Auctor Moreti:

Non illi suspensa focum carnaria. &c.

Varro lib. II R.R. c. IV. *I. A. Gonsalius.*

1. *partem leguminis super mensam effundit*] Nam ad veneficia & sortes adhibitæ olim *fabæ.* Caussam perspicuam reddit Lucian. in Vit. auct. de Fabis differens. *Primùm quidem planè genitales sunt, & si fabam adhuc viridem exfuas videbis eam omnino virilibus similem naturam habere: elixam autem si deponas, certis noctibus sanguinem faceris.* Idem.

2. *folliculos*] *Folliculus* fabæ est λέπυρον: *siliqua*, est quæ fabas plures continet, Græcis λοβὸς: *vulvula*, est λέπυς, cortex. *Go. Erhardus.*

3. *Mirabile quidem paupertatis ingenium*] Plaut. Stich.

— *Illa* [paupertas] *omnes artes perdocet.*

Apul. Apol. *Paupertas prisca apud fœcula omnium conditrix, omnium artium reparatrix.* mille talia apud Scriptores. Vide Dominici Nani Mirabellii Polyantheam, alios. Exstant & libri *De bonâ paupertate*, ad quorum mentionem Nicolaus Abbas Panormitanus in Gloss. jur. Canon. ita ἐπιφωνεῖ *(in fine exclamat:) A tali bono custodi nos Domine.* Erhardus.

4. *Non Indum*, &c.] In tenuis fortunæ homines. Scalig. in Catal. *Indum ebur.* Sidon. Carm. 5.

Fert Indus ebur. — Quintilianus Architremius in Cleopoli:

Inda ebore, argentò Sardinia. —

Savaro Notis ad Sidonium. *Erhardus.* Horat. Carm. II.

Non ebur, neque aureum
Mea remidat in domo lacunar, &c.

I. Dousa.

5. *radiabat marmore terra*] Cic. in Paradox. c. 6. *Illi aurata tecta in villis; & sola marmorea facienti,* &c. *Erhard.*

6. *actu*] Sambucus: vet. cod. *astu.* & Tornæsius: al. *astu.* quò facit Tragur. *hasta.* Consimiliter Sambuc. & Tornæs. de *falcato* ad secundi versus *calcato.* Nam & Tragur. c. habet *falcato.* Erhardus.

Digitized by Google

[1] *Hinc mollis ſtillæ lacus, & de cæudice lento*
Viminea lances, maculataque teſta Lyæo :
[2] *At paries circa palea ſatiatus inani,*

For-

Erhardus : *altu.* hoc eſt, ut Poëtæ dicunt, ἀιγῆ. ut, ἀεδνὸς ἀιγῆς (*verticoſi altûs*) Scalig. in Catal. ad Moret. & poſt eum Lindenbrog. Var. lect. in Catal.

1. *Hinc mollis ſtilla lacus*] Sic & Frellon. editio, Lotichius. Wouweren, R. Hermann. *H. molli ſtilla latus.* Tornæſius : *H. mollis Scylla* (al. *molli ſtilla.* Pith. *mollu tiliæ*) *latus.* Trag. c. *H. molli ſcille lacus.* Wouweren : *Hinc molli ſtilla latus.* Non libet meminiſſe quid alii dixere. reſtituo ex veſtigiis veteris ſcripturæ : *Hinc mollis ſtilla lacus.* Varro 4 de Ling. Lat. *Lacus, lacuna magna, ubi aqua contineri poteſt.* Gloſſæ : λάκκος *lacuna, lacus, ciſterna.* hinc *lacunarii* λακκόπυοι, qui in iiſdem Gloſſ. *lacunarii.* Innuit Petr. priſca ætate non foſſis inducta fuiſſe maria, nec tantis impensis piſcinas habuiſſe, ſed contentos lacunâ. qualem ſtillæ confluvia fecerant. Incredibile quanta luxuriâ piſcinas habuerint, quem luxum feſtivè increpat Seneca lib. 2 Controv. 1.

2. *At paries circà paleâ*, &c. *clavis numerabat agreſtes*] Wouwer. reliqui, *At p.* -- *clavus n. a.* Tornæſius : *Et p.* -- *clavus* (al. *clauſos* [ubi Douſa, ſic & c. M.], al. *avos*) *n. agreſtes. Et. clavus. agreſtes* etiam c. Tragur. Douſa MS. & in Præcid. *clavus num. agreſtes. Clavos* procul dubio emendandum, diſtinguendumque hoc modo:

Fortuitoque luto claves numerabat agreſtes.

Vt de *Clavis annalibus* loquatur, qui pangebantur, id eſt, figebantur in parietibus ſacrarum Ædium, per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum. qua de re Feſtum, qui volet, adito, in dictione *Clavus annalis.* Adde ex Livii lib. VII. *Volſiniis quoque claves indices numeri annorum fixos in templo Nunſcia Etruſca Dea, diligens talium monimentorum auctor Cincius adfirmat.* Wouweren : *clavus n. agreſtu.* Si rectè advertas proba etiam hæc lectio. In V. C. *Clavis numer. agr.* Erhardus : Ex S. Pompeio didicimus *Claves annales* dici, ex quib. numerus colligeretur annorum : *Clavis annalis*, inquit, *appellabatur, qui figebatur in parietibus ædium ; per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.* Petronius igitur barbari & inculti ſeculi mores deſcribens, dicit clavis annos numerari ſolitos, quos ſecuta ætas eleganter per Conſules numeravit. Durantius Var. lect. lib. 1, c. 5. aut legend.

Fortuitòque luto claves numerabat agreſtes.

Nam in templis, &c. (ut paulò antè Douſa) Palmerius in Spicilegio. Salmaſius : *At paries circà paleâ*, &c. Pro calce & arena multi utebantur luto ſubactô & paleis mixtô in parietum ſtructura. Ideo vicem luti bitumine farros Babylonis muros tradit Herodotus. Palladius : *quibus copiâ ſuppetit macerias lutô & lapide excitant, plerique ſine luto congeſta in ordinem ſaxa componunt.* Petron :

Et paries circa palea ſatiatus inani
Fortuitoque luto clauſos munibat agreſtes.

Qui verſus ita legendi & exponendi ſunt. Quod enim de ceſpiticio pariete accipiunt, & de clavo annali, ſtrenuè nugantur. Feſti abbreviator: *Aceratum lutum, & paleis mixtum.* de hoc *luto* intelligit. Propriè autem locutus eſt Petronius, *parietem lutô ſatiatum & paleâ* dicendo, qui fartus erat lutô. Vitruv. lib. 11, cap. VIII. Vtráque autem ex minutiſſimis ſunt inſtruenda, & uti materia ex calce & arena crebriter parietes ſatiati, diutiùs

Digitized by Google

Fortuitoque luto : clavis numerabat agrestis,
[1] *Et viridi junco gracilis pendebat harundo.*
Praterea [2] *quæ fumoso suspensa* [3] *tigillo,*
Conservabat opes humilis casa [4] *mitia sorba*
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et [5] *thymbræ veteres,* [6] *& passis uva racemis.*
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
[7] *Digna sacris Hecates, quam Musa loquentibus annis*

[1] *Battia-*

tiùs contineantur. Ita & lutò satiabantur.

1. *Et viridi junco gr. p. har.*] Prisca ætate tecta arundinea aut straminea. Seneca : *stipula aliisque silvestribus, operuere fastigium, & pluviis per devexa labentibus, hiemem transire securi, pendebat.* Idem Sen. Epist. 109. *Vt lacunaria penderent.* Io. à Wouweren.

2. *quæ*—] Dousa emendat *quas.* additque, ut *mitia sorba*, & *veteres*, quæ mox sequuntur, *thymbræ, uvamque non fine passis racemis, pariter inter odoratas coronas pendentia*, appositione decentissima appellet *opes tuguriі istius pauperumi :* quas ego sanè (si quidem optio utriusque eveniat mihi) adipatis Regum Epulis, omnique Persico apparatu recusem commutare :

Sat, ô, beatus unicis Camenis.

3. *tigillo*] *Tigillum* sive tegillum significat transtillum, id est, longurium transversum : unde lardum tumacula, succidias, alia id genus ad diuturnitatem usus in carnatio salilita suspendimus. Tibullus pro adversariis aut perticis, quibus ex more pectinata villarum pergularumque culmina fulciri & suffundari solent. Ex Douza Schopp. in Miscellan. Apud Gulielm. legitur, *tegillo*, quem vide Verisimil. libro 2, cap. 5. *Ge. Erhardus.*

4. *mitia sorba*] Paschal. de Coron. c. 1 lib. III. *S. A. Gabbema.*

5. *thymbræ veteres*] *Thymbra*, conila, satureja. *Erhard.* cunila. *Dousa.* Plurima *thymbra*, sive *satureia* mentio est apud Theophrastum, Dioscoridem, & Plin. Indè σύμβολον ἐφυμνίων de parcis ac frugalibus dictum proverbium, de quo Hesychius & Suidas, usurpatque Aristophanes in Nub. *Veteres*, aridæ interpretor. Nam Columella de eadem herba inquit, lib. II, cap. ult. *Nam & viridis esus est jucunda, nec arida inutilis ad pulmentaria condienda. I. A. Gonsal.*

6. *& passis uva racemis*] *Uva pensiles* sunt. Plin. lib. XV, c. 1. *Durant alia uva per hiemem pensili concamerata modò.* Plaut. Pœn.

Si quidem tu es mecum futurus pro uva passa pensilis.

Varro lib. I R. R. c. LXIIX. *Pensilia, ut uva, sorba, ipsa ostendunt, quando ad usum oporteat promi.* Gabbema.

7. *Digna sacris Hecates*] Sic & Wouweren, cæteri, codexque Tragur. Tornæsius : *D. s. Hecale* (al. *Hecate*). *Hecale* legit & Hadr. Iunius, pariter I. Sambucus. Erhardus : *Hecates.* Leg. *Ecale : quam Musa.* de qua in Priap.

Æqualis tibi, quam domum revertens Thesæus repperit in rogo jacentem.

Scalig. in Catal. comment. ad Priap. A Petronio anus dicitur *digna sacris Hecates*, anus pauperrima & mendicissima, quòd cùm in trivio soleret adponi vilissima Hecatæ cœna, ut alecarum & mœnarum, eam, ut est apud Aristophanem in Pluto, paupères consuessent penè prinsquam adposita esset. sic autem scribit Petronius,

Qualis

Digitized by Google

[1] *Battiade veteris mirando tradidit ævo.*

* *

[1] Dum

Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecates.

significatur Hæc Hecale pauperrima, quæ hospitiô Theseum recepit. *Turnebus* Adversar. lib. 26, cap. 7. Veteres cœnam perparcam & impendiò frugalem, *Hecatæ cœnam* appellabant: quod apud inferos tenuissimo victu minimôque cibo eoque viliſſimo vivitur, juxta poëtarum Theologiam. Siquidem umbræ plebeiæ malvâ porrôque victitant. Hecatæ mœnides ac triglidas pisces, apud nos contemptissimos, habent in deliciis, ut sibi sacros. Vnde & Athenis locum esse dictum *Triglam*, atque inibi simulacrum *Hecates Triglantinæ*. Verùm illud expendat eruditus lector, an proverbium accipi possit de cœna illa, quam singulis mensibus in triviis Hecatæ collocabant divites, diripiebant pauperes. cujus rei meminit etiam Aristophan. in Pluto, ubi videndus Interpres. Erasmus in Chiliad. adag. *Cœna Hecates*, est τῆς ἑκάτης δεῖπνον, de qua supra dictum est. Eâ mendici vivebant. Indè Hecale mulier pauperrima dicitur digna sacris Hecates sive Hecatæ, quod cœna Hecatæ sacra à pauperibus raperetur. Nisi si quis Hecalen dignam Hecates sacerdotiô fuisse interpretetur. Turneb. Adversar. lib. 1, cap. 15. De frugali admodum tenuique apparatu effertur *Hecales cœna*: ab Hecale paupercula, cujus apud Ovid. fit mentio, & cujus egenam cœnam non aspernatus fuisse Theseus legitur, ut scribit Iulianus Cæsar ad Iamblichum philosophum. Dicitur autem *Hecale* anus Theseum tum invenili in ætate hospitiô solere excipere, proque illius ad pugnam profecturi sospite reditu vota nuncupasse: in cujus beneficii memoriam Theseus instituit postea *Hecalesion* festum, quo *Iovi* ab illius nomine *Hecalo* dicto sacrificabatur. Callimachus scribit in opere, quod ab anu inscripsit *Hecalen*, habuisse illam φιλοξενίης στέγης ἀκλήιστον, id est, hospitii lares cunctis patentes. Had. Iunius in Adag. Ἑστίαι θύουσιν, *Lari sacrificant*, in tenaces dicitur, qui de suis nemini quicquam impartiunt: aut in convivas edaces, qui nihil de appositis epulis mittunt amicis, neque quicquam faciunt reliquum. Nam antiquis religiosum erat, ex iis quæ Laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huic diversum adagium fingi poterit, τῇ Ἑκάτῃ θύειν, *Hecatæ sacrum facere*. siquidem in hujus Deæ sacris, ii qui cœnam inferebant, ipsi nihil indè gustabant, neque quidquam auferebant propter tumultum & fumum, ut in Symposiac. Plutarch. Idem Iunius in Adag. *Cynicè vivere* quid sit, suprà dictum est. *Cœna* quoque *Hecates* & ovis lustrationum, ut mendici, & sepiis crudis vivebant. *Hecale* mulier paupera, quod cœna Hecatæ à pauperibus diriperetur: de qua Aristophan. Plato, Lucianus in Dialog. Diogenis & Pollucis, item Charont. ac Menippi. De *Hecate* Plaut. Cistellar. & Ovidius. Gilb. Cognatus in Adag. *Cynicè vivere*. *Hecate* ergo Græcis est Ἑκάτη: unde Nicephoro in Synes. Ἑκάτης σφαῖρα (*Hecatica sphæra*). *Hecaten* porrò, *Proserpinam*, & *Dianam* idem numen fuisse Philologi tradunt. *Ge. Erhardus.*

1. *Battiada veteris mirando*] Leg. *Bat. vatis vivendo Battiades*, i. Callimachus, videtur de Aruspicina scripsisse secundum Fulgent. lib. III Mythol. in tab. Orphei. quin & idem Fulgent. Battiadem in Paredris citat, in principio Expositionis Virgilianæ continentiæ. Hecalesia scripsisse. refert

[1] Dum illa carnis etiam paululum delibat : & [2] coæquale natalium ſuorum ſinciput in carnarium furca reponit, fracta eſt putris ſella, quæ ſtaturæ altitudinem adjecerat, anumque ſuo pondere dejectam ſuper foculum mittit. frangitur ergo cervix [3] cucumæ, ignemque modo convaleſcentem exſtinguit. vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti, faciemque totam excitato cinere perfudit. Conſurrexi equidem turbatus, anumque non ſine riſu meo [4] erexi : ſtatimque ne res aliqua ſacrificium mora-

ſert Plut. Battiades verò à Batto nomen deflectit. *P. Daniel. Battiades*, eſt Callimachus. v. Plinium. *I. Sambucus. Battiada veteris.* Sic leg. puto, non *Bacchinaas veteres*, ut intelligatur poëma Callimachi, Batti filii, quod *Hecale* inſcriptum erat. Turneb. Adverſar. lib. 24, c. 7. Scalig. in Priap. *Battiades* etiam Callimachus dicitur Catullo Epig. 117. ut ibi notarunt Ant Parthenius & Pall. Fuſcus. item Ovidio in Ibin, ut obſervavit Ach. Statius ad Catull. in fine. *Erhardus. Battiada.* Tornæſius : al. *Baccineas.* ita planiſſimè & c. Tragur. *mirando.* Sic omnes & Tragur. Tornæſius : al. *vivendo.* Erhardus : Leg. *vivendo.* Scalig. in Priap. Al. *mirandam* quo modo Dionyſ. Cato in Diſtich.

Nam miranda canunt, ſed non credenda Poëtæ.

1. *Dum illa*] Apud Politian. legitur, *Tunc illa*, c. 30 Miſcellan. Erhardus. Tragur. c. *Tum i.*

2. *coæquale*] Frellon. Lotich. *coæquali.*

3. *cucuma*] Tornæſius, cæteri, *cucumula :* necnon ipſe Gabbema in Notula ſua ex Erhardo, *cucumula.* Tornæſius : al. *cucuma.* quod & c. eſt Tragur. Erhardus : *cervix cucumula. Sic* Phædro *lagena collum*, l. 1. fab. 26. ſic ſupr. Petron. *amphora vitrea, quarum in cervicibus* &c. Rittershuſius & Rigaltius ad Phædr. Legendum *cucuma.* Politianus Miſcellan. c. 30, & Calepinus in Dictionar. Eſt autem lebes & olla. Giphanius Obſervat. ling. Lat. Imò *cucumula* vaſis genus eſt, quod *cucumella* in l. 1 § penult. D. ad l. Corn. de ſicar. Cuiac. Obſervat. l. 10, c. 15. *Cucumella* vaſculi genus, quod à forma cucumeris nomen ſuum invenit, ad eundem uſum, ad quem & labra & crateres paratum. Connanus ad l. *ſi quando.* D. Si ſervit. vindicet. *Ge. Erhardus.*

4. *erexi : ſtatimque ne res a. ſ. m. ad refic. i. in v. cucurrit. vix ad caſa oſtiolum proceſſerat, quum ecce*] Wouwer. reliqui, *cucurri. proceſſeram* (his cum facit c. M. Douſæ). Frellon. inſupet & *oſtium* pro *oſtiol.* Tornæſius : *erexi: itaque ad caſa oſtiolum proceſi : ſtatimque ne res aliqua ſ. m. a. r. i. i. v. cucurri : cum ecce.* Tragur. c. *erexi : Itaque ad c. oſtiol. proceſſi. & ecce.* Diverſas lectiones, unde vera ſententia, rei totius intellectus, & de Petronio exactum judicium pendet, Tornæſio potiſſimùm cum cod. MS. Tragur. coëunte, & alios unde ſua hauſerint, quo ſtudio & ſucceſſu paralyticum hactenus Petronium curârint, poſtliminiò q. mortis ac in aurem ſciſcitante, non facilè prætereo. paginâ tamen ſuprà 379, pro *ſententia, ut tu Tryphana neque — queréris.* & p. 380, *ſententia, ut tu Encolp. — inſequéris.* Tornæſ. Wouwer. R. Herm. habent, *ſ. u. t. T. n. — queraris.* & *ſ. ut tu E. — inſequaris.* quomodo & Lotich. niſi quod

moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. vix ad casæ hostiolum processerat, quum ecce tres anseres sacri, qui, ut puto, medio die solebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, [1] fœdeque, ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius [2] vincula calciamentorum resolvit, ac trahit: unus etiam dux ac magister sævitiæ, non dubitavit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi, cœpique pugnacissimum animal armata elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicavi.

[3] *Tales Herculea Stymphalidas arte coactas*
Ad cœlum fugisse [4] *reor, sanieque fluentes*
Harpyias, quum Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusaque regia cœli

[1] *Visa*

quòd pro *insequaris*, *insequeris*. Frellon. *sententia*, *neque* --- *quereris*. & *s. n. t. E.* — *insequeris*. quod ibi notandum. Hic verò textus nostri, *cucurrit*. *processerat*. omnino præstare videtur. ut patebit ex seqq. Nisi fortè defectus intercurrat, qui sententiam variet; quod ego vix sentio. Gonsalius: *ad refic. ignem in vic. cuc.* Vix absque igne ullum sacrum, nedum magicum peractum. Vnde nonnullis *ara*, quasi, *ardea* est, ab *ardendo*; vel quasi *ura* ab *urendo*.

1. *fœdeque*] Leg. *fœdòque* Iungermann. *Ge. Erhardus.*

2. *vincula calciamentorum resolvit*] *Vincula* hic ligamina sunt, quæ calceos vinciunt, adstringuntque, *corrigia* Ciceroni lib. 11 de Divinat. dictæ, ubi earum *abruptio* inter omina adversa recensetur. *Retinacula*, ut puto, Apollinari carm. 11. Habuere enim Antiquorum nonnulla calceamenta, ut nostratia, hoc genus vincula; etiamque brachiola, quæ ansæ adpellabantur. *Gonsalius.* Hæc vincula Latinis *fascia*. In Historia S. Eugendi: *Constrictus ocreis crura, fasciolisque plantas.* Festo *amenta*, *quibus vinciuntur solearum lora.* Genus hoc calcei *obstrigilus* est dictus veteri Glossographo M S. Savaro ad Sidon. lib. 8 Ep. 11. Ovidius: *Vincla dua demunt pedibus.* — Latini etiam *corrigias* dixerunt, lora nimirum calciamentorum, Græcis ἱμάντες, de quibus ap. Matth. c. 3. *Erhardus.*

3. *Tales Herculea*, &c.] Est hoc ex sententia Pisandri Camirei, qui Stymphalidas horrendæ magnitudinis aves in Arcadia non interfectas ab Hercule, sed crotallorum sonitu fugatas tradidit; ut auctor est Pausanias lib. VIII. *Claud. Puteanus.*

4. *reor, sanieque fluentes - Phineo -*] Concinunt Frellon. & Lotich. *r. peneque f.* Wouwer. R. Herm. Tornæsius: *paneque f.* al. *panasque luentes.* Tragur. c. *penneque fl.* Fr. Pithœus: Videtur leg. *pennaque fluentes Harpyas cum Peneo mad.* Similiter Dousa hic MS. Lipsium 1 Antiq. c 8 *pennáque fl.*

poëtica

[1] *Visa suas moto transcurrere cardine metas.*

[2] Iam reliqui [3] revolutam, passimque per totum [4] effusam pavimentum conlegerant fabam, orbatique ut existimo, duce redierant in templum, quum ego præda simul atque hac vindicta gaudens, post lectum occisum anserem mitto, vulnusque cruris haud altum [5] aceto diluo. Deinde convitium verens, abeundi formavi consilium: [6] conlectoque cultu meo ire extra casam cœpi. [7] Nec dum libaveram cellulæ limen, quum animadverto Enotheam [8] cum testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veste, tamquam expectarem morantem, in aditu steti. Conlocavit illa ignem [9] cassis harundinibus conlectum, [10] ingestisque super pluribus lignis, excusare cœpit moram, quod amica se non dimisisset [11] tribus nisi potionibus è lege siccatis.

† Quid

poëtica phrasi pro *volantes* legentem adduxit. Pariter Erhardus. qui & de *Phineo* Barth. ad Claud. n. 2114 citat. Constat verò *Phineum* Arcadiæ regem, ob excæcatos filios, crudeliter ab *harpyis* mensam & cibos ejus turpissime foedantibus vexatum. Sophocles, Flaccus, alii.

1. *Visa suas moto transcurrere cardine metas*] Hunc ap. alios non legas. neque in c. Tragur.

2. *Iam reliqui*] sc anseres. *Dousa.* nnnm è 3 occiderat.

3. *revolutam.*] Leg. *refolutam*, quia suprà; *dentibusque folliculos spoliat.* Iungermann. *Gc. Erhardus.*

4. *effusam fabam*] Intellige eversione mensæ, cui tripedi, forsan, unum pedem Polyænos extorserat. *I. Dousa.*

5. *aceto diluo*] Plin. lib. 2. *Fr. Pithœus.* Dioscorides lib. v de Mater. med. c. 21. *Acetum refrigerat, & adstringit, stomacho est utile, & appetentiam cibi excitat: eruumpentem undecunque sanguinem potu, incessuve sistit: prodest alvi fluxionibus cum cibariis coctum: eruptis vulneribus idoneum est, ac inflammationes arcet, in fuccidis lanis aut spongiis impositum.* Io. Petr. Lotichius.

6. *conlectoque cultu meo*] *Ornatu & vestitu.* mox enim ait, *projectaque veste*, &c. *Erhardus.*

7. *Nec dum libaveram c. l.*] *Libare limen.* Legend. *superaveram.* Turneb. Adversar. lib. 26, c. 7. quem refellit Douza. *Libare limen* dixit, ut Apulejus *haurire portum*, & Aristoph. γεύειν τῆς θύρας (*libare fores*). Wouwer. Emend. in Apul. *Erhard.*

8. *cum testo ignis pleno*] Ovid.

Hic ignem curto sert rustica testo.

Fr Pithœus. *Testum* genere neutro. Solebant autem antiqui testâ ignem petere. Hinc Cornificius ad Herenn. lib. 4. *Hic de tanto patrimonio tam citò testam, qua sibi petat ignem, non reliquit.* Turneb. Adversl. lib. 26, cap. 7. *Erh.*

9. *cassis harundinibus*] An *cassis*, pro *quassis*, id est, fractis? *Idem.*

10. *ingestisque super pluribus lignis*] Tmesis, pro. *superingestis.* Idem.

11. *tribus nisi potionibus è lege siccatis*]

‡ Quid porro tu, inquit, me abſente feciſti? aut ubi eſt faba? † Ego, qui putaveram me rem laude etiam dignam feciſſe, ordine illi totum prœlium expoſui; &, ne diutius triſtis eſſet, [1] jacturæ penſionem anſerem obtuli. quum protuli anſerem, anus ut vidit, tam magnum æque clamorem ſuſtulit, ut putares iterum anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque & novitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduiſſet, aut quare anſeris potius quam mei miſereretur. At illa [2] complosis manibus, ‡ Scelerate, inquit, etiam loqueris? neſcis quam magnum flagitium admiſeris. [3] Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum. Itaque [4] ne te putes nihil egiſſe, ſi ma-

‡ *Euthea.* † *Polyænus.* ‡ *Euthea.*

Eubulus ex verſione Florentis Chriſtiani:

Nam terna tantùm temperari pocula
Catis jubeto: ſanitatis gratiâ
Primum hauriatur, alterum oblectaminis
Et amoris ergo, deinde ſomni tertium.
Vbi iſtud ebibêre, quin pectus ſapit,
Domum redibunt. ——

Idemque numerus Synodo Nannetenſi definitus eſt can. IV. neque quaternos potandos eſſe cyathos, Democritus Phyſicus volumen condidit; Plin. lib. XXVIII, c. VI. erantque antiquitus Magiſtratus, qui convivas, ne ſe nimio vinô proluerent, legis ſympoſiacæ admonerent, quos Plato de Rep. μνεμόνους (q. *memores, admonitores, ſympoſiorum præfectos, moderatores*) vocat, quodque bibendi modum, illa lege definitum imperarent, *Moduperatores*. Varro lib. XX Rer. Human. quique dicti ſunt ὀφθαλμοὶ, quòd toti Argi & *oculi* eſſent in convivarum compotationes, quódque convivis ſpectatores adnotatoreſque imminerent. *Ioann. Savaro.* Legem convivialem de tribus poculis Auguſtum diligenter obſervaſſe Suetonius, & Carolum Magnum ſcribit Emhardus. *Potio* pro potu, hoc eſt, id quod bibitur, *ein trunck*. Schoſus de Phraſib. ling. Lat. Schopp. in Obſervat. ling. Lat. *Ge. Erhardus.*

1. *jacturæ penſionem anſ. obtuli*] *Penſionem*, pro *penſatione* poſuiſſe videtur. qua voce idem quoque uſurus poſtea: *Sequetur imperium, ſi promiſeris illi pro unius hora faſtidio multorum bonorum penſationem.* I. Douſa.

2. *complosis manibus*] Apul. *Suoſque caſus graviter ingemiſcens, depenſis pro prandio lacrymis, vacuaſque manus complodens.* Fr. Pithœus. *Complodere manus* ſolent, quos ira poſſidet. Seneca de Ira lib. I, c. I. *Articulorum ſeipſos torquentium ſonitus, complosa ſæpius manus, & pulſata humus pedibus.* Io. à Wouweren.

3. *Occidiſti Priapi delicias, anſerem*, &c.] Sacratos hinc Priapo anſeres ediſcimus, ipſius in templo diverſarii, alique, eorum ſc. cura ſacerdoti commiſsâ. *Gonſ.* Suſpicari poſſit aliquis, improbius neſcio quid ſub matronalis ſcematis integumento occultari. nec aliò fortaſſe accommodandum, quàm quòd avis ejuſce lingua in cibo, vel potione certè adſumpta, fœminarum libidinem concitare, maximumque adeò pruriginis muliebris ſuſcitabulum eſſe credatur. *Douſa.*

4. *ne te putes nihil egiſſe*] *nihil*, pro rem

si magistratus hoc scierint, ibis in crucem. Polluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem inviolatum; feciſtique, ut me quisquis voluerit inimicus sacerdotio pellat.

† [1] *Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,*
Consecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Quum gelidæ periere nives, & languidus Auster
Non patitur, glaciem resoluta vivere terra:
Gurgite sic pleno facies manavit, & alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro anſere [2] ſtruthiocamelum reddam. Dum hæc, me ſtupente, in lectulo ſedet, anſeriſque fatum complorat, interim Proſelenos [3] cum impenſa ſacrificii venit, viſoque anſere occiſo, ſciſcitata cauſſam triſtitiæ, & ipſa flere vehementius cœpit, meique miſereri, tamquam patrem meum, non publicum anſerem occidiſſem. Itaque tædio fatigatus, Rogo, inquam, [4] expiare manus

† *Polyæno.*

pretio

rem parvam & contemnendam. *Ge. Erhardus.*

1. *Hæc ait*] Horum verſuum iſthoc loci inſertio debetur I. Douſæ F. Erh. vult Goldaſto. ſecuti Frellon. & Lotichius.

2. *ſtruthiocamelum*] Struthiocamelus dicebatur, etiam, *Paſſer marinus*, & κατ' ἐξοχὴν *(per excellentiam) Aſra* & *Pœna avis*, ut στρουθὸς Græcis ſimpliciter, & *Paſſer* Latinis. Vetus inſcriptio: Æ. DILIATEM. LAUDABILITER. ADMINISTRAVIT. ET. DIRM. FELICISSIMUM III. IDUS. JANUAR. NATALEM. DEI. PATRIS. NOSTRI VENATIONE. PASSERIS. DENIS. BESTIIS. &c. *Gonſal. ſtruthiocamelus (στρουθοκάμηλος)* q. *paſſer-camelus.* Maxima avium, quæ tamen pennis ad juvandum duntaxat curſum prædita, cætera voluctis non eſt, nec à terra tollitur. V. Plin. 10, cap. 1.

3. *cum impenſa ſacrificii*] Arn. 7. *Quid cum pultibus Deo ſit, quid cum libis, quid diverſis cum ſartibus confectionis jura multiplici atque impenſarum varietate conditis?* Fr. Pithœus.

4. *expiare manus*] Piaculum eſt ſacrificium, quod fit liberandi ſuppliciò ejus causâ, qui facinus in ſe admiſit, in quo victima patitur. Cato de R. R. c. CXXXIX. *Porrò piaculo factò, ſic verba concipito: Si Deus, Si Dea, cujus, illud ſacrum eſt, uti tibi jus ſiet, porco piaculo facere, illuſce ſacri coërcendi ergo.* Hoc facto propriè dicebatur ille, qui facinus admiſerat aut ipſum etiam facinus piari vel expiari, hoc eſt, piaculò ſolvi, pœnâ liberari. Quia in locum peccantis ſuccedebat hoſtia vel ſacrum, ideo etiam ſubjici dicebatur. Lex Numæ: *Si quis hominem*

Digitized by Google

pretio licet, si vos provocassem, etiam si homicidium feciſſem? Ecce duos aureos pono, unde poſſitis & deos, & anſeres emere. Quos, ut vidit Enothea, † Ignoſce, inquit, aduleſcens ſollicita ſum tua cauſſa: amoris eſt hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc ſciat. Tu modo Deos roga, ut illi facto tuo ignoſcant.

‡ *Quiſquis habet* [1] *nummos, ſecura naviget aura,*
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
[2] *Vxorem ducat Danaen, ipſumque licebit*
[3] *Acriſium jubeat credere, quod Danaen.*
Carmina componat, declamet, concrepet, omneis
Et peragat cauſſas, ſitque Catone prior.
Iuriſconſultus, [4] PARET, NON PARET, *habeto,*
Atque

† *Enothea.* ‡ *Polyamus.*

liberum dolò ſciens morti duit, parricida eſto: ſi imprudens ſe dolo malo occiſit, pro capite occiſi agnatis ejus in concione arietem ſubjicito. Quo volebat, ſi quis imprudens hominem occidiſſet, pro capite occiſi agnatis ejus in concione arietem offerret: qui cæſus in locum imprudenter occidentis, quaſi luiturus ſubſtituebatur. *S. A. Gabbema.*

1. *Quiſquis habet nummos*] in avaritiam & pecuniæ ſtudium. Scalig. in Catalect. Ioannes Sarisberienſis Policrat. lib. 7, cap. 16. *Avaro nihil vile videtur aut ſordidum, & ſibilante populo ſeipſum conſolatur, imò & ſibi applaudit, ſimul ac nummos contemplatur in arca. Petronianum iſtud ingeſtum omnibus credas,* &c. *Erhardus.* Horat. lib. 2 Satyr.

— *omnis enim res,*
Virtus, fama, decus, divina humanáque pulcris
Divitiis parent: quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapienſve etiam, & rex
Et quicquid volet — Io. à Wouwer.

2. *Vxorem ducat Danaën*] Danaës corruptæ fabula ſive hiſtoria planè in proverbium erat apud veteres. Ejus ἐπιμύθιον (*adfabulatio, uſus fabulæ*) eſt, ut Pecuniæ, omnia facilia eſſe ſciamus. Τὰ γὰρ τοῖς ὅπλοις ἀδύνατα πορεύεται τῷ χρυσῷ ῥᾴδιον ἐστι πολεμεῖσθαι, τῷ δ' ἀργυρείῳ ἢ πανοπλίᾳ πᾶν ἔνι (*Quæ armis impervia, auro facile vincuntur; pecunia enim parent omnia*). ut ait Diodor. Siculus. Et non ſua magis ætate quàm noſtra Oraculi veridici vicem fuit:

Ἀργυρέαις λόγχῃσιν μάχου, καὶ πᾶν σοὶ πεδίον κρήνισσον.

(*Argentò dives ſi tu vis vincere pugna.* vel, *Spicula ſi tibi ſint ex argento bene vinces.*)

Barthius ad Claudian. n. 1411. *Ge. Erhardus.*

3. *Acriſium jubeat credere, quod Danaën*] Acriſium jubeat idem credere, quod Danaë credidit, ſc. ſe compreſſam à Iove fuiſſe: quod Acriſius (*pater Danaës*) noluit credere, ut patet ex Appollodor. lib. 2. Iungerman. *Idem.*

4. PARET, NON PARET] Veteres dicebant, *Si paret*, teſte Feſto, quod poſteriores, *Si apparet*. Fuit autem formula, *Si apparet, Titium dare oportere*, propriæ actionis in perſonam, ut notum ex Cic. *Obertus Giſanius.*

1. *Labe*

Digitized by Google

Atque esto quicquid Servius, & [1] Labeo.
[2] Multa loquor : quidvis nummis præsentibus opta,
Et veniet. clausum possidet arca Iovem.

Interea hæc fatagens, [3] Infra manus meas camellam vini posuit, & quum digitos pariter extensos [4] porris apio-

1. *Labeo*] Petronius Arbiter Labeonem inter ICtos. ponit. Ait autem Tacitus *intra Prætoram stetisse*, quod verum est: ejusque dignitatis gratiâ, scripsit librum *de Prætore urbano*. nam suam Spartam ornare voluit. Hæc autem liber citatur. *l. xix de Verb. sign.* Ejus pater civilibus bellis Reip. partes sequutus, sibi violentas manus attulit, post factum testamentum & scrobe parata in tentorio. Appian. de bell. Civ. Erat Labeo de quo apud Petron. mentio, vir probus, & libertatis amans, etiam usque ad periculum, & pro ea contumax, quæ ICtorum virtus fuit singularis. Talis enim fuit M. Porcius Cato juris Romani consultissimus, *& incertum an propter Reip. amorem & libertatem magis professerit eum Nobilitas, an ille agitaverit Nobilitatem*; ut ait Livius. Certè P. Rutilius Senator Tribunos militares innocentia suâ Equitumque ambitionem retudit acriter. Et etiam magnanimiter, qui secundus à Catone in tuenda Reip. libertate. Caselius Aulus I. C. *doctus & sapiens, nec prece nec precio compelli potuit, ut de his rebus, quas Triumviri statuerant, formulam ederet*, ait Valerius lib. VIII, c. II. Quemadmodum & Servius Sulpitius, etiam alter Iurisconsultus, qui Cæsaris ausis viriliter restitit; & ejus exemplo Labeo. Nam cùm Senatus, adulatione summa, censeret excubandum pro foribus Augusti: *Ego* inquit *Labeo, excubitor fui nunquam, quia somnolentior.* Et cùm potestas fieret illi Senatum legendi ab Augusto, Lepidum legit, hostem Augusti. Interrogatusque num essent alii digniores, *suum*, inquit, *cuique judicium est.* Horatius poëta, qui uti capito, inter aulicos, & falsos fuit, *stultum Labeonem* nominabat, quòd oblatum Consulatum ab Augusto respuisset. Sat. III. Sed fuit sapiens insania. Nam aliud est virum bonum agere, aliud adulatorem: aliud Iurisconsultum, aliud mancipium togatum & aulicum. Nec solus respuit Consulatum, cùm alter coætaneus, & ut Labeo, etiam Iurisconsultus Q. Mutius idem fecerit *lib.* II π̄ *de Orig. juris.* Sextus etiam pater à D. Iulio oblatum latum clavum respuit. Senec. Epist. XCIIX. *Lud. Dorleans.*

2. *Multa loquor : quidvis* [1] *Et ven.*] Vincent.

Parva loquor, quodvis nummos præbentibus opto.

Et veniet. Vincent. *Eveniet*: & rectè. vide Henricum Stephanum in fragm. Comicorum Græcorum, qui versum Græcum adducit, à quo videtur Petronii Carmen desumptum. & tamen Henric. *Et veniet* male retinuit; cùm versus Græcus *Eveniet* legat. P. *Daniel. quidvis nummis præsentibus opta.* Theodoricus Abbas S. Trudonis apud Flaccium Illyric. in Catalogo. Test. Verit. -- *Fit nummis Præsul & Abbas.* Idem; *Quid non speremus, si nummos possideamus?* Vide Casp. Waseren de Antiq. nummis Hebræor. lib. I, c. 2, & c. 12. *Ge. Erhardus.*

3. *infra*] Pro *intra*. Anonym. MS. ad edit. Schonwetter.

4. *porris apioque l.*] Hæc fors in lustrationibus quia contra venena faciunt, & per consequens contra veneficia. *I. P. Lotichius.*

Digitized by Google

apioque luſtraſſet, avellanas nuces [1] cum precatione merſit in vinum: & ſive in ſummum redierant, ſive ſubſederant, ex hoc conjecturam ducebat: [2] nec me fallebat, inanes ſcil., ac ſine medulla ventoſas nuces in ſummo humore conſiſtere, graves autem & plenas integro fructu ad ima deferri. *Tum ad anſerem adpellens ſeſe* [3] recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur, & inde mihi futura prædixit. Imo, nequod veſtigium ſceleris ſupereſſet, totum anſerem laceratum verubus confixit, [4] epulaſque etiam lautas, paullo ante, ut ipſa dicebat, perituro paravit. [5] Volabant inter hæc potiones meracæ,

*

Profert Enothea [6] ſcorteum faſcinum, [7] quod ut oleo & mi-

1. *cum precat. merſit in vinum*] Lotichius hæc ad Catoptromantiam, aut Hydromantiam refert.

2. *nec me fallebat, inanes ſcil.* &c.] Quod hic de *nucibus* Petronius, id ipſum de *ovorum* ingenio refert M. Varro in lib. Rei Ruſt. verbi gratiâ: *Ovum inane natat, plenum deſidit.* Ian. Douſa.

3. *recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur*, &c.] Virg. lib. IV Æneid.

—— *Pecudemque recluſis*
Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.

Signanter Ἡπατοσκοπίαν *(hariolationem ex inſpectione jecoris)* protulit Arbiter, quæ princeps ſpecies *Haruſpicina*. inquit apud Philoſtrat. l. VIII Apollonius: *Iecur, in quo vaticinii ſedem eſſe, dicunt ejus artis periti.* Gonſal. Vidend. Iuven. Sat. V: Flin. lib. X, c. 22: Apul. Mil. 2: Cicero 1 de Divinat. *Wouweren.* Lucianus de Sacrific. *Erhardus.* Extiſpicii ſive Aruſpicinæ objectum potiſſimum pecudum cor & *jecur*, quæ ſi ſana reperiſſent bona, ſi lapidoſa, macilenta, marcidáque, aut penitus nulla, pro peſſimo habebant præſagio. P. de Albano cap. 22. *I. P. Lotichius.*

4. *epulaſque etiam lautas*] Nam anſeres olim in delitiis valde gulonibus fuere, eorum autem præcipuè jecinora. indicat Athenæus l. X, c. XXII: Mart. lib. XIII Epigr. LIIX. Alagabalus apud Lampridium inſana prodigalitate *canes jecinoribus anſerum pavit, ita, ut pſittacis atque faſianis leones.* I. A. Gonſalius.

5. *Volabant inter hæc potiones*] Macrob. dixit, *variantibus poculis.* Pontanus in Not. lib. 7, c. 1. *Ge. Erhardus.*

6. *ſcorteum faſcinum*] i. Rubrum penem coriaceum ut Suidas exſertim tradit voce φαλλός. Confecti & ex varia materia varios in uſus olim *phalli* ex ligno, *ficu* potiſſimum qui *ficulnei* ſæpius adpellati, ex *ebore*, ex *auro*, ex *ſerico*, & ex *lineo panno*, quibus Lesbiæ tribades abutebantur. Item ex *vitro*, qui *phallovitroboli*, vel *phallovitrobeli* Capitolino, dicuntur. Erant videlicet *vitrea pocula*, in obſcœnam pudendi figuram effigiata. Iuven. Sat. II.

—— *Vitreo bibit ille Priapo.*

Scholiaſt. *In Vitreum penem, quos adpellant Diſſopotas.* Pociſſatorum icunculas; manibus illos Priapos extollentium, Pignorius opere de Serv. exhibuit. Obſcœnitates etiam eas edebant,

Digitized by Google

& minuto pipere atque [1] urticæ trito circumdedit ſemine, paulatim cœpit inſerere ano meo. Hoc crudeliſſima anus ſpargit ſubinde humore femina mea. * [2] Naſturcii ſuccum cum abrotono miſcet, perfuſiſque inguinibus meis, viridis urticæ faſcem comprehendit, omniaque [3] infra umbilicum cœpit lenta manu cædere. *Vrticæ uſtum, fuga ſubductum exæſtuans conſectatur.* * * Aniculæ, quamvis ſolutæ mero ac libidine eſſent, eandem viam tentant, & per aliquos vicos ſecutæ fugientem, Prehende furem, clamant. Evaſi tamen, omnibus digitis inter præcipitem decurſum cruentatis. * *

† Chryſis, quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis perſequi deſtinat.

* *

‡ [4] Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda ſimile? quid contra hanc Helene, quid Venus poſſet? Ipſe Paris [5] Dearum [6] lividinantium judex, ſi hanc in com-

† *Chryſis, aut de Chr.* ‡ *Polyæn.*

bant. nam *ſiligineos Priapos* habuere, Mart. lib. XIV Epigr. LXIX. Item placentæ fuere aliæ in muliebria inguina. Sed ohe! *I. A. Gonſalius.*

7. *quod ut oleo* &c.] Omnia hæc Venerem languentem irritant. *S. A. Gabbema.*

1. *urtica trit.*] Ovid. 2 de Arte am.

Sunt qui præcipiant — Sumere, — Aut piper urtica mordacis ſemine miſcent,
Tritáque in annoſo ſlava pyretra mero. Fr. Pithœus. Iuven. Satyr. XI.

Irritamentum Veneris languentis, & acres
Divitis urtica. — hinc Satyr. 2.

Hæc tetigit Gradivo tuos urtica nepotes. id eſt, hæc prurigo. *Io. à Wowveren.*

2. *Naſturcii ſuccum cum abrotono*] Dioſcorid. lib. 2, c. 185. *Cujusvis naſturtii ſemen calefacit, acre eſt, ac ſtomacho inimicum, alvum turbat, lumbricos pellit,* &c. *menſes ciet ac veneream ſtimulat.* Plinius ſcribit *abrotonum (vulgus ſylveſtrem cupreſſum vocat)* pulvino ſubditum venerem ſtimulare, imò eand. herbam contra quævis veneficia, quibus coitus inhibeatur, efficaciſſimam eſſe, lib. 21, c. 22. *Io. Petr. Lotichius.*

3. *infra umbilicum*] Martialis:

Et prurit tamen uſque ad umbilicum. Fr. Pithœus.

4. *Quid huic formæ habuit aut Ariadne aut Leda ſimile*] Similis huic locus alibi apud Nicetam Choniatem, qui jam non ſuccurrit. *I. Douſa F.*

5. *Dearum*] Iunonis, Palladis, & Veneris.

6. *lividinantium*] Ita & Frellon. *libidinantium*, Tornæſ. cæteri. Douſa vult *litigant.* aut *licitant.* Erhardus: *Dearum libidin.* Leg. *lividinantium*, ut ſit: dearum æmularum & livore laborantium. Gruter. Suſpicion. lib. 1, c. 12. *Libidinantium*, i. cauſam libidinis parariam (Pallade excepta) formæ agentium.

Digitized by Google

comparatione vidisset [1] tam petulantibus oculis, & Helenen huic donasset, & Deas. Saltem si permitteretur osculum capere, si illud cœleste ac divinum pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes veneficio, credo, sopitæ. [2] Nec me contumeliæ lassant. Quod verberatus sum, nescio: quod ejectus sum, lusum puto; [3] modo redire in gratiam liceat.

* *

[4] Torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quasi quandam imaginem. * * [5] *Sic pervicax,*

Non solum me numen, & implacabile fatum
Persequitur; prius [6] *Inachia Tirinthius ira*
Exagitatus [7] *onus cœli tulit: ante* [8] *profanam*

Iuno-

1. *tam petulantibus oculis*] Alibi, *Oculorum quoque mollis petulantia.* Rutilius Lupus ex Lycurgo: *Cujus omnes corporis partes ad nequitiam, sunt appositissima: oculi ad petulantem lasciviam.* Fr. Pithœus.

2. *Nec me contumelia lassant. Quod verberatus sum, nescio: quod*] Sic distinguit Tornæsius. alii post *lassant* (:), Gabbema ad summum (,) habet si non continuat. idque moneo propter superius *cæterogare. Quod verberatus sum nescio.* Ovid. 2 de Arte amandi:

Nec maledicta puta, nec verbera ferre puella
Turpe. -- Wouweren. Tibullus:
Vltro contemptus rogat, & peccasse fatetur
Lasus, & invitis ipse redit pedibus.

Idem:

Nil ego non patiar, numquam me injuria mutat,

Pousa F. ad Tibull. *Ge, Erhardus.*

3. *modo redire in gratiam liceat*] Vix dubito, quin & hic interponendi sint illi versus è Fragmentis:

Candida fidereis ardescunt lumina flammis.

Nam omnino, idem eos dicere cum eo quod Petronius hic vult, manifestum est. *I. Pousa F.*

4. *Torum frequenti tractatione vex.*] Ausonius:

Defectos sic fama vires, ubi cassa libido
Fœmineos cœtus, & non sua bella lacessit,
Irrita vexato consumere gaudia lecto.

Fr. Pithœus.

5. *Sic pervicax*] Hoc additicium, cæteri non habent.

6. *Inachia*] i. Iunonia. dicta Iuno Inachia, ab Inacho fluvio Argivæ regionis Iunoni sacrato, ut tradit Pausan. de eoque fusè Plut. *ei γνήσιοι (si genuini) de Fluminibus.* Ita Γυναῖς Ἥρη (*Inachia Iuno*) dicitur Nonno initiò lib. ult. Dionys. hoc est, *Argiva*, ut *Inachides puellæ*, & *Inachia fora.* &c. pro *Argivis* eidem usurpantur. *I. A. Gansalius.*

7. *onus cœli tulit*] Undecima Herculis ærumna fuit Aurea mala ab Hesperiis reportare. Aft quum prænonitus à Prometheo foret, ne ad Hesperidum hortos ipse accederet, sed ad ea accipienda Atlantem mitteret; necesse habuit Atlantis interea subire vices, eique in cœlo sustinendo succedere. *Idem.*

8. *profan. Iunonem Pelias sensit*] *profanam.* Tornæsius: al. *profanus.* Similiter

Iunonem Pelias ſenſit : [1] *Tulit inſcius arma*
Laomedon : [2] *Gemini ſatiavit numinis iram*
Telephus : Et regnum Neptuni [3] *pavit Vlyxes.*
Me quoque per terras, per tani Nereos æquor
[4] *Helleſpontiaci ſequitur gravis ira Priapi.*

* * *

Quærere à Gitone meo cœpi, num aliquis me quæſiſſet. † Nemo, inquit, hodie: ſed heſterno die mulier quædam haud inculta januam intravit: quumque diu mecum eſſet locuta, & me accerſito ſermone laſſaſſet, ultimo cœpit dicere, [5] te noxam meruiſſe, daturumque [6] ſerviles pœnas, ſi læſus in querela perſeveraſſet. * *

† Nondum querelam finieram, quum Chryſis intervenit, [7] amplexuque effuſiſſimo me invaſit, &, † Teneo

‡ *Gitm.* † *Polyæn.* ‡ *Chryſis.* te,

militer Erhardus: apud Scalig. in Catalect. legitur *prophanus*. Sed exiſtimo *profanam* hic valere *profanatam*: ut res ſanctæ, ſanctificatæ. vel *profanam* ob dirum odium quod in nonnullos exercuit, Æneam & ſimiles. Gabbema: *Iunonem P. 1.* Pelias Neptuni filius ex Tyrone, qui quum primùm adultus novercam matris occidit, ſuperque ipſam Iunonis aram jugulavit. *Eam ob rem nullo unquam honore Iunonem adfeciſſe memoratur, atqui poſtea inter ſe diſcordiam exercere non deſierunt.* inquit Apollod. lib. 1.

1. *Tulit inſcius armis Laomedon*] Puſè narrat Apollodorus lib. 11. *S. A. Gabbema.*

2. *Gemini ſatiavit numinis iram Telephus*] *Gemini numinis.* Minervæ interpretor, quà Artium omnium, quà Bellorum Dea. *Conf.* videndus & hic Apollod. lib. 11. *Gabbema.*

3. *pavit Vlyxes*] Sic & Frellon. Lotichius. Tornæſ. (cæteri) *cavit V.* Vbi Douſa: *pavit.* à paſcendo nempe, quòd ut Plautus loquitur, piſcibus in alto præbuerit pabulum naufragiis ſociorum. Gabbema: plenè Homerus.

4. *Helleſpontiaci Priapi*] Servius in IV Georg. *Hic autem Priapus fuit de Lampſaco civitate Helleſponti, de qua pulſus propter virilis membri magnitudinem, poſt in deorum numerum receptus, meruit numen eſſe hortorum.* Gabbem.

5. *te noxam meruiſſe*] Olim jam diſſertatum eſt de *Noxa* & *Noxia*. *Noxia* peccatum eſt, *Noxa* pœna peccati. Cornel. Fronto diſertim: *Noxa pœna eſt, Noxia culpa.* Marius Servius: *Noxia eſt culpa, id eſt, peccatum, Noxa pœna.* Feſtus latiuſculè. ita & hic Petronius planè. Symmachus lib. 1 Ep. XLIX. *Id.*

6. *ſerviles pœnas*] plagas & verbera. Bongarſ. Not. in Iuſtin. lib. 1. *Ge. Erhardus.*

7. *amplexu eff. - &, Teneo te*] Totidem propè verbis Heliodor. ὡς δὲ περιῶσί τι τῷ Θεαγένει, τῶ οἰκείῳ χαλῶντο ἐξηρτημένον, τῷ ἢ μέλλω, ἔχω σε Θεάγενες (*accurrens ad Theagenem, & de collo ejus pendans, profeſſo, ait, teneo te Theagenes*). Apul. Mil. l. 8. *Charitem non tenebo, non frueris nuptiis.* lib. 2. *Nequaquam tenere Fotidem.* Wouweren. Apul. Metam. 10. *Teneo te, inquit, teneo meum palumbulum, meum paſſerem.* Douſa F.

te, inquit, qualem ſperaveram : [1] tu deſiderium meum, tu voluptas mea, nunquam finies hunc ignem, [2] niſi ſanguine exſtinxeris.

* * *

† Vnus ex novitiis ſervulis ſubito adcucurrit, & mihi dominum iratiſſimum eſſe, adfirmavit, quod biduo jam officio defuiſſem ; recte ergo me facturum, ſi excuſationem aliquam idoneam præparaſſem. Vix enim poſſe fieri, ut rabies iraſcentis ſine verbere conſidat. *

[3] Matrona inter primas honeſta, Philumene nomine, quæ multas ſæpe hereditates [4] officio ætatis extorſerat, tum anus & floris exſtincti, filium filiamque ingerebat [5] orbis ſenibus, & per hanc ſucceſſionem artem ſuam perſeverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & com-

† *Palæmon.*

1. *tu deſiderium, tu voluptas*] D. Hieron. ad Nepotianum : *Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delitias & lepores, & riſu dignas urbanitates, & cæteras ineptias amatorum, in comœdiis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur.* Io. à Wouweren.

2. *niſi ſanguine exſtinxeris*] Summa latet hîc nequitia. frequentiori namque coitu ſanguis emittitur, cujus manifeſtaria ex Medicorum filiis, didicique ex Avicenna. purus putriſque ſanguis ſemen eſt in teſticulis dealbatus, conſtatque planè in creberrimo coitu dealbari non poſſe. Quæ haud dubiò ſententia Iuvenal. eſt, Satyr. 1.

Partes quiſque ſuas ad menſuram inguinis horret
Accipiat, ſanè mercedem ſanguinis.

Gonſal. Voce *ſanguinis* in obſcœnis uſus eſt & Senec. Pater lib. 7. Controverſ. 5. *Quid amica ſua ſanguinem miſit.* Et poſtibi ; *Facit quod facere ſolet : pro amatore ſanguinã ſuo non parcit.* Iuvenal. Satyr. 1.

Accipiat ſanè mercedem ſanguinis.

nempe ex medicorum doctrina, non Ariſtotelis. Nic. Faber Not. ad Senec. Controverſ. lib. 7 Contr. 5. An ſic capiendum & illud Plauti Bacchid. act. 3, ſcen. 1, ubi ait Lydus pædagogus de meretricibus :

Apage iſtas à me ſorores, quæ hominum ſorbent ſanguinem.

Et Curcul. act. 1, ſc. 2, in fin. de amica :

Quæ mihi miſero amanti ebibit ſanguinem.

ubi videatur Theocriti locus à Taubmanno annotatus. *Ge. Erhardus.*

3. *Matrona inter prim. honeſta, Philumene*] *honeſta* deleo. Sic Salluſt. & Apoll. *Anonym. MS.*

4. *officio ætatis extorſerat*] Ovidius :

At nuper bis flava Clide, ter candida Pitho,
Ter Libas officio continuata meo eſt.

Propertius : — *experta puella*
Officium tota nocte valere meum.

Fr. Pithœus.

Innuit Philumenen ex illis fuiſſe,

— *Qui teſtamenta merentur*
Noctibus. — S. A. Gabbema.

5. *orbis ſenibus*] Tres heredipetarum notæ quas captabant, locuples, orbus, ſenex. ut patet ap. Cic. Paradox. penult. *Io. Bourdelotius.*

1. *ſuas*

Digitized by Google

& commendare liberos [1] suos ejus prudentiæ, bonitatique credere se, & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere juvenes quotidie posset. Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, [2] quæ sola posset hereditas juvenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, simulavitque se in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, ut illi etiam ego puer viderer, non distulit puellam [3] invitare ad Pygiciaca sacra. Sed & podagricum se esse, [4] lumborumque solutorum omnibus dixerat, & si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam [5] pene tragœdiam evertere. Itaque, ut constaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut sederet supra [6] commendatam bonitatem, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret, positisque in pavimento manibus, dominum lumbis suis com-

1. *suos*] Provocabulum hoc aberat Manuscriptò: potestque etiam à libris nostris salva sententiæ integritate abesse. *I. Dousa.*

2. *quæ sola posset hereditas juvenibus dari*] Cic. Officior. 1. *Optima hereditas à patribus traditur liberis omnique patrimonio præstantior, gloria virtutis rerumque gestarum, cui dedecori esse nefas & vitium judicandum est.* Ge. Erhardus.

3. *invitare ad Pygiciaca sacra*] Tornæsius, *Pigiciaca* 1. Id. Tornæsius: al. *Pygiaca.* Erhardus: Leg. *pygiaca sacra*, id est, coitum, quòd *pygarum* sive clunium usus in Venere sit permagnus. Schopp. in Priape. carm. 18. An leg. *pygisiaca*, à πυγίζειν? quod tamen proprie est cum averso coire. Wouwerenius: *Pigiciaca*, Πυγιστικά. & Bourdelotius: *Pygesiaca.* Laurenbergius: *Pygiciaca sacra* coitum vocat. Motus exigebant in re venerea & agitationem, ut illæ meritò damnarentur, quæ immobiles jacebant. Habet enim nescio quid mobilitas illa incentivum, efficitque viris Venerem concinniorem teste Lucret. lib. IV circa fin. Coitus, qui, ut hîc, à fœmina superstante peragitur, ab Apul. dicitur, *pendula venus.* lib. II Met. *Hæc dicens, insciensque grabatulo super me sensim residens, ac crebra subsilians, lubricisque gestibus mobilem spinam quatiens, pendula Veneris fructu me satiavit, usquè dum lassus animis & marcidis artubus defatigati simul ambo corruimus.*

4. *lumborumque solutorum*] Lumbi valentes & vegeti ad Venerem requiruntur. Hinc Eumolpus absterrebatur, quia podagricum se lumborumque solutorum dixerat omnibus. *Cæsar. Scioppius* seu *Schoppius.*

5. *pene*] Nomen, opinor. *Anonym. MS.*

6. *commendatam*] Dousa F. mavult *commodatam.*

1. *suos*

commoveret. Ille [1] lento parebat imperio, puellæque artificium pari motu remunerabat. [2] Quum ergo res ad effectum ſpectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut ſpiſſaret officium. Sic inter mercenarium amicamque poſitus ſenex, [3] veluti oſcillatione ludebat. Hoc ſemel iterumque ingenti riſu, etiam ſuo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque ne deſidia conſuetudinem perderem, dum frater ſororis ſuæ [4] automata [5] per cloſtellum miratur, acceſſi tentaturus an pateretur injuriam. Nec ſe rejiciebat à blanditiis doctiſſimus puer, ſed me numen inimicum ibi quoque invenit * *

Dii majores ſunt, qui me reſtituerunt in integrum. [6] Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere ſolet, ſuis

1. *lento*] Adverbialiter, pro *lenté*. Ge. Erhardus.

2. *Quum ergo res ad effectum ſpectaret*] i. Quum gaudia ſua toto corpore præſagiente, in eo jam Venus eſſet, ut hortum virginalem, & muliebria arva, aſpergine ſeminali conſitum iret Eumolpus. Per *effectum* plenam *voluptatis robuſtæ*, reique veneriæ conſummationem, honeſtiſſimi vocabuli ambage circumloquitur: *patratum* dico: Idque ex Iſidori definitione obſervatum mihi. *Douſa P.*

3. *veluti oſcillatione ludebat*] De *oſcillis* & ſuprá. vidend. Sex. Pompejus lib. 7, c. 16. *Anonym. in Notis*, Feſt. *Oſcillum Santra ait dici, quòd oſcillent, id eſt, inclinent, præcipitéſque in os ferantur. Oſcillantes, ait Cornificius, ab eo quòd os celare ſint ſoliti perſonis, propter verecundiam, qui eo genere luſus utebantur.* Servius. *Fr. Pithœus.* Conſulatur Scalig. Caſtigat. in Feſtum, & Auſon. lectio. Pamelius in Tertull. de Pallio. Balbus Catholicô: *Oſcillum, quoddam genus ludi, ſc. cùm funis ſuſpenditur de trabe, in quo puer & puella ſedentes impelluntur huc illuc*, &c. *Erhardus.* hinc Tertull. de Pall. *oſcillum penduli impetus.* Græcis αἰώρα. Heſych. *Hyginus Mythol.* cap. c. xxx. *Wouweren.* Nota jam res, *oſcillum* & *oſcillatio*, & quàm aptè dictum de ſene hinc indè ab amica mercenatioque motu reciprocante pulſo. Luſus originationem Hyginus Fab. cxxxi tradit, & iterum Aſtronom. in Arctophyl. paucis immutatis. Phylargyrius potiſſimùm ad Oſcos trahit. Bulengerus latiùs in Theatro, & Mercurial. in Arte Gymnaſt. c. viiii lib. iii. *I. A. Gonſal.*

4. *automata*] *Automata* ſunt confixa aut confixiles machinæ, ut Apul. quæ ſua ſponte moventur: vel, ut Seneca, tabulata per ſe ſurgentia: Dioni ἐκφυᾶ. Petron. hunc motum puellæ *automata* indigitat, quia dum eam mercenarius *(Eumolpum)* commovendo ſublevat, αὐτομάτως h. e, ſua ſponte & per ſe videtur ſurgere. *Io. à Wouweren.*

5. *per cloſtellum*] *Cloſtellum* diminutivum à *clauſtrum* (clauſura, fores) ead. formatione cum *ploſtellum*, *maſtellum*, *caſtellum*, *raſtellum*, à *plauſtrum*, &c. *Douſa MS.* & in Præcidan. Seneca lib. 7 de Benefic. c. 21. *per cloſtrum, qua ſe commiſſura laxaverat.* Anonym. in Notis.

6. *Mercur. qui animas ducere ac reducere*

Digitized by Google

ſuis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata præciderat, ut ſcias [1] me gratioſiorem eſſe quam Proteſilaum, aut quemquam alium antiquorum. Hæc locutus ſuſtuli tunicam, Eumolpoque me totum adprobavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu deorum beneficia [2] tractat.

* * *

† Socrates deorum, hominumque *judicio ſapientiſſimus* gloriari ſolebat, quod nunquam neque in tabernam conſpexerat, nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos ſuos crediderat. Adeo nihil eſt commodius, quam ſemper cum ſapientia loqui. Omnia, inquam, iſta vera ſunt: nec ulli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienum concupiſcunt. [3] Vnde plani autem, unde levatores viverent, niſi

† *Eumolpus f.*

ducere ſolet] Vnde Mercurium vocat Horatius, *Orci ſatellitem*, lib. 2 Od. 18. ut Græci ψυχοπομπὸν, cui reſpondet illud Apulejanum, *animarum vector*. idem enim eſt hîc *ducere* & *reducere*, idem *vehere* & *revehere*. Horatii verba ſunt: — *Nec ſatelles Orci*
Callidum Promethea
— *revexit auctò captus.*
Scipio Gentilis Append. Notar. ad Apul. num. 34. Ab hoc officio Mercurius fuit Ὁμηγαῖος (*Mittens*) dictus. Virgil.
— *Virgam capiens animas vocat orcò*
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.
Et hoc eſt, quod Arbiter ait, *ducere ac reducere*. Erhardus. Lucian. Deor. Dialog. *Alatus autem quoque eſt ac virgam quandam adparavit, mirificam poteſtatem ac vim habentem, qua animas evocat, & deducit mortuos.* S. A. Gabbema.

1. *me gratioſiorem eſſe, quam Proteſilaum*] Quidpe jam nervos ſuos rereceperat Encolpius. Hocce ex Martial. unicè elucidandum, lib. 1 Epigr. XXXVI.
Tamquam conjugibus ſuis mariti
Non poſſunt ſine mentula placere.
Laodamiæ autem placuit adeò Proteſilaus, ut abſentivus quum eſſet, ab imaginis ejus cereæ complexibus ſibi non temperarit; nec quum mortuus, quin à Diis peteret, ut diem unum (Luciano auctore), vel tres horas (Hyginô) reviviſceret; ipſoque frui, ſibi liceret. *I. A. Gouſalius.*

2. *tractat*] Impudicè. *Gabbem.*

3. *Vnde plani autem, unde levatores, &c.*] Tornæſ. *lenatores*. ſed c. M. Douſæ *levatores* quod amplexæ editiones. I. Douſa filius ſeu junior: *Vnde lenatores viv.* Vetus poëta,
Gracule conſueta lenandi callidus arte.
Erhardus: De *planis* ſupr. *Levare* eſt rapere, abducere. Sidon. lib. VII Ep. II. *Levat divitem conjugem pauper adamatus.* In legib. Gothorum lib. VIII, tit. V. *Si porci ad paſtum in glande ſuſcepti ante decimas datas furtò leventur.* Poſſit etiam legi *lavatores*, id eſt, fures. Acro in Horat. Ep XVII lib. 1. *Laverna dictus à lavando; nam fures lavatores dicuntur.* Savaro. Gloſſ. vet. *Lavare, planare*: & *levatores, planatores* dicuntur. Sed & *levo* in bonam partem. Virgil. 2 Æneid.

— *atque*

Digitized by Google

nisi aut locellos, aut sonantes ære [1] sacellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inescantur: sic [2] homines non caperentur spe, nisi aliquid morderent.

* * *

† Ex Africa navis, ut promiseras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores jam exhausti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire ad pœnitentiam suam. * * † Omnes, qui in testamento meo legata habent, præter liberos meos, hac conditione percipient, quæ dedi, si corpus meum in partes conciderint, & adstante populo comederint. *Ne plus æquo exhorrescant*, [3] apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod [4] carnem suam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recusent, quæ jubeo, sed quibus animis devoveant spiritum meum, eisdem etiam corpus consumant. ‡ Excæcabat [5] ingens fama oculos, animosque miserorum.

Gorgias paratus erat exsequi. *

De stomachi tui recusatione non habeo, quod timeam. sequeretur imperium, si promiseris illi pro unius horæ fastidio multorum bonorum pensationem. Operi modo

‡ *Polyæn.* † *Xenophon.* ‡ *Polyæn.*

— *atque arcta levari*
Vincla jubet Priamus. — Quid? si *levatores* à *levis* prima longâ pro glabro, unde *levigo*, quod tamen Apuleius usurpavit pro *levo*, 4 Metam. *farcinâ levigatos*, i. exoneratos.

1. *sacellos*] *Sacellus* à *sacculus*, quemadmodum *locellus* à *loculus*. Dousa MS.

2. *homines non caperentur spe*] Suprà, *spe prædæ moratur in scopulo*. Seneca: *Et fera & pisces spe aliqua oblectante decipiuntur*. Fr. Pithœus. *caperentur spe*. Tibull. lib. 2 Eleg. 6. *Io. à Wowweren.*

3. *apud quasdam gentes*, &c.] De *Hiberus* Strabo l. IV: de *Scotis* D. Hieronymus lib. I cont. Iovinianos. De *Padarum* gente Indica, Ioan. Boëmus de Mor. gent. lib. II, cap. VIII. De *Scythis*, ut *Massagetis*, *Issedonibus*, *Anthropophagis*, id. cap. IX: de *Galatis* lib. III, c. XXII: de *Tartaris* cap. X lib. II. *Ge. Erhardus.*

4. *carnem*] Propriè; nam teste Donato in Heaut. *caro* dicta est, eò quòd careat animâ, & *caro* propriè dicitur mortuorum. unde & *excarnificare* deductum, it. *carnifex* pro eo, qui carnes ex homine facit. *Dousa MS.* quæ & in Præcidan.

5. *ingens fama*] Incxspectatum nuncium, inauditáque novitas.

1. *Sac-*

Digitized by Google

modo oculos, & finge te non humana viscera, sed [1] centies sestertiûm comesse. Accedet huc, quod aliqua inveniemus [2] blandimenta, quibus saporem mutemus. Neque enim ulla caro per se placet, sed arte quadam corrumpitur, & stomacho conciliatur aversо. Quod si exemplis vis quoque probari consilium, [3] Saguntini oppressi ab Hannibale, humanas edêre carnes: nec hereditatem exspectabant. [4] Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quicquam aliud in hac epulatione captabant, nisi tantum ne esurirent. Quum esset Numantia à Scipione capta, inventæ sunt matres, quæ liberorum suorum tenerent [5] semesa in sinu corpora.

* * *

[6] Massilienses, quotiens pestilentia laborabant, unus se ex

1. *centies sestertium comesse*] Martial. *O quanta est gula centies comesse!* Fr. Pithœus.

2. *blandimenta*] condimenta, condituras. *Ge. Erhardus.*

3. *Saguntini*] Senec. Contr. *Necessitas magnum humanæ imbecillitatis patrocinium est. Hæc excusat Saguntinos, quòd patres occiderint.* Iuven. Satyr. 15, ejusque interpres. *Wowerenius.* August. lib. III, c. XX. *Primò fame contabuit: nam etiam suorum cadaveribus à nonnullis pasta perhibetur.* hinc *fames Saguntina.* Gabbema. *Saguntini.* Vide Andr. Schotti Not. in Auctorem de Vir. illustr. n. 42. *Erhardus.*

4. *Petavii*] Leg. *Petelini*, de quibus Frontinus lib. 4 Stratagem. cap. 5. Athen. Dipnosophist. lib. 12. *P. Danielis. Petavii.* Putean. *Petilini.* Frontin. lib. 4, c. 5, Livius lib. 23. *Tornasius.* De *Petilinis* Polib. lib. 7, Valerius Max. lib. 6. De *Petavis* aut *Petanis* nescio quis. *F. Pithœus. Petavii.* Fortè legendum, *Petavonii*, ab urbe Petavonio Hispaniæ Tarraconensis, teste Antonino, Πετάουιον Ptolemæo lib. II Geog. cap. VI. quos cum Saguntinis conjunxisse, valde verosimile est, quum utrique Hispanici populi sint: & animi virtute ac robore etiam pares. Haut infelicem etiam judico emendationem istam, quum *Petaviorum* sedes nusquam gentium compareant, nisi Plato conlocet in sua Rep. aut in Vtopia Thomas Morus. *Petovium* autem oppidum, prisca marmora exhibent, apud Gruterum p. DC. VIII. V. vide & Ortelii Thesaurum voce *Petovio.* Eorum autem, qui *Petellini* scribunt, haut est parvi habenda emendatio. *I. A. Gonsalius.*

5. *semesa in sinu corpora*] Fusè Appianus in Hispanicis narrat Numantinorum ærumnas, rabiosamque famem. Signanter verò ad Arbitri illustrationem faciunt illa Valer. Maximi: *Quapropter capta jam urbe, complures inventi sunt, artus & membra truncatorum corporum sinu suo gestantes.* S. A. Gabbema.

6. *Massilienses, quotiens pestilentia laborabant*] Fragmentum hocce (Petronii nomine) citatur à Servio in l. III Æn. (ad illa verba, *Auri sacra fames.*) Ait L. Placidus in x Theb. *Lustrare civitatem humana hostiâ Gallicus mos est.*

nam

Digitized by Google

se ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic postea ornatus [1] verbenis & [2] vestibus sacris, [3] circumducebatur per totam civitatem cum exsecrationibus, ut in ipsum recíderent mala civitatis: [4] & sic projiciebatur.

* * * *
* * *
* *
*

nam aliquis de elegantissimis pelliciebatur pramiis, ut se ad hoc venderet: qui anno toto publicis sumptibus alebatur purioribus cibis; denique certo & solemni die per totam civitatem ductus ex urbe, extra pomeria saxis occidebatur à populo. Sicque Gallis in universum hoc attribuit Lactant. Placidus. *Ge. Erhardus.*

1. *verbenis*] Herba est verbena in lustrationibus adhiberi solita, quapropter ab Apuleio, *lustrago* vocatur. Hoc enim Lustrale sacrificium est, quod & *Amburbale*, & *Amburbium* dicebatur, quum urbes lustrarentur. Ideo *verbena* Græcis olim nobili appellatione insignita, quæ nempe erat ἱερὸς ὄρνιν conjunctim, sive divulsè, ἱερὸς βοτάνη, ut vocatur Dioscoridi, hoc est, *herba sacra.* I.A. Gonsalius. [a]

2. *vestibus sacris*] Infulis. nam ea & hostiarum & sacerdotum. Fest. Glossæ Isid. *Infula, sacerdotalis vitta.* in iisdem: *Infulat, propitiat.* Emporius de loco communi: *Inspiciendi sunt personarum habitus, ut sacerdotis vita & infula.* hinc Senecæ Agam. *Sacrata infula.* Florus lib. 4. *Quæ omnia velut infula in destinatam morti victimam congerebantur.* Sueton. Calig. c. 27. *Alterum qui se periturum pro salute sua voverat, cunctantem pueris tradidit, verbenatum infulatumque, qui votum reposcentes per vicos agerent quoad præcipitaretur ex aggere.* Io. à Wouweren.

3. *circumducebatur per totam civitatem*] Exsertim Apul. lib. III. *Tandem pererratis plateis omnibus, & in modum eorum, qui lustralibus piamentis minas portentorum hostiis circumforaneis expiant, circumductus angulatim forum, ejusque tribunal adstituor.* S.A. Gabbem.

4. *& sic projiciebatur*] Leg. puto, *proficiebatur*, id est, sacrificantur, & in partes dissecabatur, à verbo *proficior, proficeris*, cujus activum est *proficio, cis*, quod in *porricio, posicio, prolicio*, perperam & corruptè mutatum passim apud bonos auctores reperitur. Est autem verbum antiquum sacrificantibus sollemne, ut docet Macrob. lib. III. Sat. c. 11. apud quem vulgò malè *porricio* legitur. Idem l. VII, c. XII. *P. Daniel.*

FRAG-

Digitized by Google

FRAGMENTA SUPERIORIS SATYRICI,

Quæ quibus in locis reponenda sint, [1] incertum est.

[a] *Candida fidereis ardescunt lumina flammis,*
Fundunt colla rosas, & [2] cedit crinibus aurum,
Mellea

1. *Incertum est*] Titulus hic Gabbem. edit. cum Frellon. & Lotichii communis. Sciendum itaque plures dari scriptores Petronios præter nostrum T. P. *Arbitrum*. Est nimirum P. *Petronius Rector*, *Petronius Grammaticus*, *Petronius Afranus*, *Petronius Indicus*, M. *Petronius Venustianus*, *Petronius Antigenis Pisaurensis*, C. *Petronius Hilarus Pisaurensis*, *Petronius Apollodorus P. R.* & *Petronius Levita*, quorum singulorum fragmenta & epigrammata continet editio Frelloniana ac Lotichii. Cautò igitur opus, ne quod istorum est T. Petronio Arbitro affricetur. Et Claudius quidem Binetus in calce editionis Dousæ tum & MS. ad edit. Tornæs. x nobis annumerat Epigrammata singulis Petronii Arbitri nomine præfixo, quæ ex ecclesiæ Bellovacensis bibliotheca veteri Isidori Etymologico connexa accepisse profitetur, hac serie:

I. *Sicut sunt rerum natura*, &c. ut habebitur inferiùs.

II. Psittacus:

Indica purpureo genuit me littore tellus,
Candidus accenso qua redit orbe dies.
Hic ego divinos inter generatus odores
Mutavi lasio barbara verba sinu.
Iam dimitte tuos Paan ô Delphice! cycnos,
Dignior hac vox est qua tua templa colat.

III. *Naufragus ejecta*, &c. ut infrà.

IV. *Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittit*: & reliqua quæ supervacuum hic adscribere.

V. Ad Deliam:

Si Phœbi soror es, mando tibi, Delia, causam,
Scilicet ut fratri, qua peto; verba feras,
Marmore Sicanio fruxi tibi, Delphice, templum,
Et levibus calamis candida verba dedi.
Nunc si nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, unde petat?

VI. *Omnia quæ miseras* — ut infrà.

VII. De columbarum nido in galea:

Militis in galea nidum fecere columbæ;
Adparet Martis quàm sit amica Venus.

IIX. *Indocus licèt & porcinum* — prout inferiùs.

IX. In Cupidinem:

Lassâ compositus vix prima silentia nocte
Carpebam, & somno lumina victa dabam:
Quum me sævus Amor prensum suffumque capillis
Excitat, & lacertum pervigilare jubet:
Tu famulus meus, inquit, ames quum mille puellas,
Solus, io, solus durè jacere potes?
Exsilio, & pedibus nudis, tunicâque soluta,

Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaque admixtus ſublimat pectora ſanguis:
Ac totus [4] tibi ſervit honor, formaque Dearum
Fulges

Omne iter impedio, nullum iter expedit.
Nunc propere, nunc ire piget, rurſumque redire
Pœnitet, & pudor eſt ſtare via mediâ.
Ecce tacent voces hominum, ſtrepitúſque viarum,
Et volucrum cantus, turbáque fida canum.
Solus ego ex cunctis paveo, ſomnumque, torumque,
Et ſequor imperium, magne Cupido, tuum?

X. Ad Nealcen puerum:

Sit nox illa diu nobis dilecta, Nealce.
Quæ te prima meo pectore compoſuit.
Sit torus, & lecti genius, ſecretáque longa,
Queis tener in noſtrum veneris arbitrium.
Ergo age durenus, quamvis adoleverit ætas,
Vtamurque annis, quos mora parva tenet.
Fas & jura ſinunt veteres extendere amores:
Fac, citò quod cœptum eſt, non citò deſinere.

Quæ complura apud Binetum ſequuntur ait ſe in eod. quidem codice verùm abſque Petronii titulo reperiſſe, quæ inter primum in ordine fragmentorum oculiſque ſubjectum *Candida fidereis*. tum in fine Satyrici *Farda eſt in coitu. Accuſare & amare.* ac demum, *Delos jam ſtabili.* Sed & IV, V, VII, IX, & X præmiſſorum Frellon. edit. auctor Petronio Afranio, II verò Petronio Indico adſcribit; quæ tamen Douſæ palato ſic ſe adprobarunt, ut majorem meliorémque partem Arbitro tribuerit, exceptô IV *Aurea mala* quod reſpuit. Attendendum igitur in ſeqq. quis auctor ullus an nullus laudetur laudarive & indagari poſſit. Triſte verò fatum doctorum ſcriptorum, quòd ſic nomina auctorum jam olim negligebantur, hodiéque à multis idem fiat, & quadrata commiſceantur rotundis, ut neſcias cui quid debeatur undéve fluxerit. Sic ſuperiùs p. 188, 191 & 310 hiſtoriam fabri vitri ductilis à Iano Douſa primùm Satyrico abſque titulo & præfatione ex Sarisberienſe inſertam credidi; ſed jam penitiùs Præcidanea ipſius ſcrutatus, reperi capite Præcid. ultimo l. 3 hiſtoriam hanc quidem ex Crinito, Dione Caſſio, Iſidoro, & Sarisberienſe adductam, attamen eam hoc loco quo hodie legitur à ſummo illo Viro inſertam vix conſtat, id verò ex Præcidan. certiſſimum ipſum pro Sarisberienſi *martiolo, marculum* legere jubere, quod in ſuperioribus contra inſertorem quiſquis ille fuerit notandum.

2. *Candida*] Amatorium. *Claudius Binetus.* Encolpius ad Albutiam. *Frellon. editio in margine.* Tornæſius non habet.

3. *cedit crinibus aurum*] Magnum veterum ſtudium in flavo capillitio. Auctor Lyrici, quod Cn. Gallo adſcribunt:

Pande puella, pande capillulos
Flavos, lucentes ut aurum nitidum.

Statius I Achill.

-- Fulvóque nitet coma gratior auro.

Barthius ad Claudianum num. 2778. *Ge. Erhardus.*

4. *tibi ſervit honor*] Honor apud Poëtas pulcritudinem rerum ſignificat. Martial. lib. VI Ep. LXXX. Horat. lib. II Carm. od. XI, Tibull. lib. I El. IX, alii. Et Sidonius Apollinaris prorſa etiam oratione ſequutus poëtas lib. I Ep. II. Theodoricum Gothorum Regem depingens, ait: *Maximus in minimè rugoſis genibus honor.* Etiam

Digitized by Google

Fulges, & Venerem cœlesti corpore vincis.
Argento stat facta manus, digitisque tenellis
Serica fila trahens precioso stamine ludis.
Planta decens modicos nescit calcare lapillos,
Et dura lædi scelus est vestigia terra,
Ipsa tuos quum ferre velis per lilia gressus,
Nullis sternuntur leviori pondere flores.
Guttura nunc aliæ magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu sola placere
Vel spoliata potes. Nulli laudabile totum,
In te cuncta probat, si quisquam cernere possit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliæ
Ad vocem tacuisse reor, quæ mella propagas
Dulcia, & in miseros telum jacularis amoris.
Cor grave vulnus alit, nullo sanabile ferro,
Sed tua labra meo sævum de corde dolorem
Depellant, morbumque animæ medicaminis hujus
Cura fuget, nec tanta putres violentia nervos
Dissecet, atque tuæ moriar pro crimine caussæ.
Sed si hoc grande putas, saltem concede precanti,
Vt jam defunctum niveis ambire lacertis
Digneris, vitamque mihi post fata reducas.

* * *

[1] ALBUTIA.

* * *

[1] *Mem-*

Etiam usurpatur mentione sacrificii, ex more veterum poëtarum, imprimis Virgilii, lib. 1.

Haud equidem tali me dignor honore.

Vbi Serv. *honore* pro sacrificio. Hinc *honorarius tumulus*, quem veteres iis, quos amabant, excitare soliti sunt. Sueton. in Claud. c. 1. Indè vetustæ marmorum inscriptiones *ob honorem* habent. Alciat. Parerg. lib. x, c. xii. Firmat Tac. sententiam his verbis 11 Annal. *Honorique patri princeps ipse cum legionibus decurrit.* S. A. Gabbema.

1. ALBUTIA] Paulò antè post verba textus, *qua liberorum omnium tenerent semesa in sinu corpora.* interpositis 3 asteriscis inseruit Frellonianæ seu potiùs Schonweter. editionis auctor, & Lotichius distinctis typis hæc: *Licet mulierum verbulibus undis, &c. Sola est Satyra; qua modum imponit furentibus. Scilicet Petroniana subit Albutia: hæc enim adlubente, & Plautina Saurea dominatus obdormit, & Sulpiciliæ Ausoniana loquacitas deperit, Sallustianaque Sempronia, quamvis præsens*

[1] *Memphitides puellæ,*
[2] *Sacris Deûm paratæ.*
[3] *Tinctus colore noctis*
[4] *Manu puer loquaci.*

* * * [1] *Ægy-*

sit, molos rauescit. Petr. Danielis in Notis: *Albutia.* Meminit *Albucillæ* multorum amoribûs famosæ Cornel. Tacitus lib. 5. quæ & ea forsasse fuerit, de qua Fulgentius lib 1 Mytholog. in præfatione scribit, Petronium Arbitrum carmine in eam amatorio lusisse. Dousa: *Plautina Saureæ.* Monendus lector in notabili illa Fulgentii Censura, Plautinum *Sauream*, ne vir esset, præposterè à Lutetiano Librario persuasum. Sic enim inibi: *Scilicet Petroniana subit Albutia: hæc enim adlubente & Plautina Saurea dominatus obdormit. Saurea* autem *Servus dotalis* in Asinaria apud Plautum, quem de communis dominæ sententia domino ipsi suo dominantem more suo concinnat Comicus. Vnde meritò Herculè *Dominatus* ejus à Fabio Planciade haut obscurè incessitur. Proinde è fœmina in marem, me vindice, denuo tandem transire ut possit *Dominator* iste *Atrienses Demeneti*, iterum dico omnibus, generis rationem ante omnia commutandam: ne, exemplô Petroniani Ascylti, à sexu ipse suo fugisse videatur scilicet. Cæterùm quæ hîc *Albutia* vocitata Petronio, eamdem cum Albucilla Taciti esse (nisi & illic fortè *Albutillam*, ὑποκορισικῶς [*deminutivè*] scribillandum) facilè adducor ut credam, ob has notas maxime, quibûs ipsam Historicus ille insignem magis, quàm honestam facit, ita scribens sexto Annali suô: *Dein multorum amoribûs famosa Albutilla, cui matrimonium cum Satrio Secundo conjurationis indice fuerat, defertur impietatis in Principem. connectebantur ut conscii & adulteri ejus, Gn. Domitius, Vibius Marsus, L. Arruntius,* &c. & quidem hoc ipso faciliùs, quòd Sallustianam Semproniam, ejusdem penè farinæ matronam, statim porrò ibidem subjungat Mythologicus ille scilicet.

1. *Memphitides puellæ*] Ex Terentiano Mauro de versibus extremô. P. *Daniel.* citantur nomine diserti Arbitri. *Wouweren.* Terentianus Maurus de Metris, cap. *Iambius dimetrus clausus quis fiat*, ubi Nicol. Bryxæus in Annot. Marius Victorinus in Art. Grammat. lib. III de duob. Ionicis Sotadeo & Sotadico *Memphitides*, id est Ægyptiæ; suprà dixit, *pueris Alexandrinis.* Ge. Erhardus.

2. *Sacris Deûm paratæ*] emptæ. Ethnici superstitiosis suis sacris puellas musicas adhibebant. In Priap.

Cùm sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella parvô.

Morem alibi narrat & explicat Plautus. *Idem.*

3. *Tinctus calore noctis*] Isidor. lib. XIX, cap. XXIII. *Mauros habet terra nox corporum.* Lindenb. Not. in Catalect. Winsbeckius in Paræneti ad filium:

Swerzer dann ein Sur (Sierer),

id est, atrior Syrô vel Ægypto, de quo hîc Petronii versus capiendus Goldast. Animadvers. ad Winsbec. Erhardus. *Tinct. colore noctis.* Ægyptius tibicen, qui in deliciis. Iuven. Sat. XV. *ede virorum Saltatus nigro tibicine.* Apul. libro 1 Florid. de Indis: *in corpore colore est noctis.* Io. à Wouweren.

4. *Manu puer loquaci*] Eleganter de his loquacibus digitis Philôstratus Icon. lib. 1 in Como. adeò ut etiam doceat quomodo digiti collocandi sint, ut consoni fiant. Verba ejus Καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπογεγλυφῦσι, ὑποκοριζομένου τοῦ ἀριστεροῦ πλήττουσα τὸ κῶλον, (&c. *superiùs adlata*

Digitized by Google

[1] *Ægyptias choreas.*

* * *

[2] Balneatricem. * * * [3] Pollice usque ad periculum roso.

* * *

[4] *Anus recocta vino*, *Tremen-*

lata & interpretata). Sidon. Apollon. lib. IX Ep. XIII.

Digiti quibus canentes
Pariter sonante lingua.

Qui tamen versus aliter explicari poterunt. Meminit quoque loquacium digitorum A. Cassiod. lib. IV Var. ep. 21. *His sunt addita orcistrarum loquacissima manus, linguosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, quam Musa Polymnia reperisse narratur.* Sed addubito huc ne pertineat is locus, an de iis notis digitorum intelligendus potiùs, quibùs taciti distantes inter se loqui consueverant. de quo videnda. Isid. lib. I, c. XXV de Notis digitorum. Lindenbrog. Not. in Catal. Suetonius lib. 2. *Cum pueris minutis, quos facie & gurulitate amabiles undique conquirebant, præcipuè Mauros & Syros.* Casaubon. in Commentar. quem vide, & Barth. fusè differentem ad Claudian. num. 1359. Ammianus lib. 18. *Ad necandum emittebat cubicularios jam adultos, ut inter ministeria vitæ secretioris gracilitate vocis semper puerilis & blanda, apud Principis* (Constantii) *aures nimium patulas, existimationem viri fortis invidiæ gravi pulsarent.* Hujus gracilitatis caussâ, sectio. Hos autem pueros castratos fuisse, ejusdem Ammiani verba, quæ ibidem subsequuntur, satis evincunt: *Horum & similium tædio juvatus veterem laudare Domitianum, qui minaciter interdixerat, ne inter terminos jurisdictionis Romanæ castraret quisquam puerum, quod ni contigisset, quis eorum ferret examina, quorum paucitas difficilè toleratur?* Eos postea, mortuo Constantio, Julianus successor aulâ exegit. Socrates Histor. Tripart. lib. 6. interprete Epiphanio Scholastico: *Expulitque palatio eunuchos, tonsores & cocos. Eunuchos quidem, quia ejus uxor obierat, post quam non duxit aliam.* Idem Ammianus lib. 22, de eodem Constantio: *Vxoribus & spadonum gracilentis vocibus & palatinis quibusdam nimium quantum addictus. Manus loquaci*, ut apud Salomon. Proverb. c. 6. *Annuit oculis, terit pede, digitis loquitur.* Erhardus. Cyprianus de Spect. *loqui digitis elaborat.* Io. à Wouweren.

1. *Ægyptias choreas*] Sic & Frellon. atque Lotichii. Tornæs. *Æ. choreutes*, & connectitur cum præced. *loquaci.* Wouwer. & R. Herm. non habent. Al. *Ægyptius choreutes*, al. *Ægyptius choraules.* Ægyptii enim choraulæ & crotalistriæ in pretio erant. Scalg. ad Propert. l. 4. Bernartius in Statii Sylvar. lib. 5 in fi. Savaro in Sidon. lib. I ep. 2. Cantabant enim optimè Aegyptii pueri. ideóque eos *loquaces delicias* vocat Statius. *Ge. Erhardus.*

2. *Balneatricem*] Ex Servio ad versum lib. XII Æneid. *Auctor ego audendi.* ubi tamen videntur desiderari Petronii verba. Consulendi libri MS. Memmii, Tilii, Loiselli & aliorum. P. *Daniel.* Servius in lib. XII Æneid. *Auctor ego aud. Nomina in tor, si à verbo non veniunt, communia sunt, ut hic & hæc Senator: hic & hæc balneator: licèt* Petronius *usurpaverit*, balneatricem *dicens.* Wouweren.

3. *Pollice usque ad periculum roso*] Vetus interpres Horatii Epod. V. *Canidia rodens pollicem. Habitum & modum exprobrat Canidiæ furentis.* Petron. *ut monstraret furorem*, pollice, *ait*, usque ad periculum roso. *Idem.*

4. *Anus recocta vino*] Ex Diome-

Digitized by Google

Trementibus labellis.

* * *

[1] *Iuverunt ſegetes meum laborem.*

* * *

[2] *Triplici vides ut ortu*
[3] *Triviæ rotetur ignis,*
Volucrique Phœbus axe
Rapidum pererret orbem.

* * *

[4] *Non bene olet, qui bene ſemper olet.*

* * *

[1] Ani-

dis l. III, (expreſſo nomine Arbitri). *Wowveren.* Sic *ſenex recoctus* Catull. Ep. LIV, dicitur cruda ac robuſta ſenectute præditus, elegans locutio, orta ex fabula illa, qua Medea Æſonem ex ſene juvenem fecit. *S. A. Gabbema.*

1. *Iuverunt ſegetes meum laborem*] Et hunc verſum videtur Terentianus indicare eſſe Petronii. *Daniel.* Terentianus Maurus de Metris, in VI tomo Hendecaſyllaborum, & ibi Nicol. Briſſæus in Annotat. Marius Victorinus Artis Grammat. lib. 4 fuſiſſimè. *Ge. Erhardus.*

2. *Triplici vides ut ortu*] Ex Terentiano Mauro (nomine P. Arbitri). Videtur eò adludere, quòd Lunaris motus periodus triplex ſit, unde & lunaris menſis triplicis generis. dicitur enim aut νεόμηνος ſeu σέλας (circuitus lunæ) aut συνοδικὸς (conjunctio), aut φάσις (lumen). Douſa F.

3. *Triviæ*] Diana eadem eſt cum Hecate, quæ in Triviis colebatur. Virgil.

Nocturnisque Hecate trivis ululata per agros,

Inquit Servius, *Conſuetudo erat, ut per trivia & quadrivia ulularent, & flebile quiddam in honorem Dianæ canerent ruſtici ad reddendam Cereri imitationem, quæ raptam Proſerpinam in triviis clamore requirebat.* Gabbema.

4. *Non bene olet*] Ex Hieronymo in Epiſt. ad Demetr. de Virginitate ſervanda. Qui verſiculus apud Mart. etiam reperitur. lib. II, Ep. XII. Sed multa habent Martialis & Petronius inter ſe comunia; ut illud, *Ingenioſa gula eſt.* & de cœna Trimalchionis; cui apud Martial. lib. III Epigr. IV, Malchionis cœna planè reſponder. adde Cœl. Rhodig. lib. VII, c. XXVII. *P. Daniel.* Hæc Hieronymi citatio doctiſſimi Pithœi conjecturam de ætate Arbitri noſtri validiſſimè confirmat; ipſum nempe Martialis tempora antecceſſiſſe, imò planè eundem eſſe, quem inter paucos familiarium Neronis aſſumptum, tanquam *elegantiæ* ARBITRUM, teſtis eſt Tacitus. nam niſi ita eſſet, Martialem, non Petronium Pentametri iſtius auctorem laudaſſet Hieronymus. quemadmodum & Papinium (uti opinor) Fulgentius lib. I Mythol. in ſequentis Hemiſtichii relatione, utrique Poëtæ communis:

Primus in orbe Deos fecit timor. —

ſi tamen Papinio, de Placidii Lutatii Statiani interpretis ſententia (qui Hemiſtichium iſtud ab ipſo Statio mutuatum Arbitrum vaniſſimè hariolatur) ætate poſteriorem judicaſſet hunc noſtrum, qua perſuaſione nihil abſurdius utique, aut ſtolidius.

Douſa.

Digitized by Google

[1] Animam noſtro amplexam in corpore
* * *
[2] *Qui, vultur jecor intimum pererrat,*
Et pectus trahit, intimaſque fibras,
Non eſt, quem lepidi vocant poëtæ;
Sed [3] *cordis mala livor atque luctus.*
* * * *

[1] Ad

Douſa. Non b. e. &c. Cicer. ad Attic. *Muliores ideo bene olere, quia nihil olent.* ita ſæpe ludunt, ut Varro: *Bellaria maximè mellita, quæ mellita non ſunt.* Wouweren. D. Hieronymus ad Demetriadem de Virginit. ſervanda; *Cincinnatulos pueros & calamiſtratos & peregrini muris olentes pelliculas (de quibus illud Arbitri eſt,--- Non bene olet, qui bene ſemper olet) quaſi quaſdam peſtes & venena pudicitia virgo devitet.* Ge. Erhardus.

1. *Animam noſtro amplexam in corp.*] Priſcianus lib. 8. *Similiter adminiculor, adulor,* &c. *amplector,* &c. Petron. *Animam noſtro amplexam in pectore.* ἐναγκαλίζεσθαι. Lucillius: *Quin amplexetur qui velit, ego non ſinam me amplectier. amplexetur,* ἐναγκαλιζέσθω. Erhardus.

2. *Qui vultur jecor-- Et p. -- Non eſt, quem l.*] olim, *Cui v. j.* Erhardus: Leg. *Qui vultur.* Douſa F. ad Tibull. Attius apud Cicer. 2 Tuſc. & Servius in Eclog. 6 pro *vulture* habet *aquilam.* Marcilius in Epigr. 7 Martial. de Amphitheat. Ἀλληγορεῖ (*Adluditur*) Promethei vincti, cujus jecur aquila depaſcitur fabula. Animi graviora πάθη (*mala, affectus*) ut invidiam, iram, odium, & ſimilia his, rectè dixeris feras ſeipſas vorantes. Caſaubon. Animadverſ. in Athenæ. lib. 1, c. 16. Lucretius lib. 3 ad rei Venereæ cupiditatem, animique ſolicitudines hanc fabulam retorſit, cùm dicit:

Sed Tityus nobis hic eſt in amore jacentis
Quem volucres lacerant, atque exeſa anxius angor,
Aut alia quavis ſcindunt torpedine cura, &c.

Natalis Comes Mytholog. l. 6, c. 19. *Non eſt quem lepidi.* Leg. *Non eſt quem Tityum vocant poëtæ.* Palmer. in Spicileg. quod Douſæ P. ſublegit. vel potiùs: *Non eſt quem Fityi voc. p.* ut livor & luxus vulturi adſimilentur, quo modo fere in Epigramm. Græco Antholog. 2.

Οὗτος ὁ διόρθρῳ κεκλημένος ἄθλιον ἄνδρες
Ἄλλων ὀρνίθων βρώμασιν γιγνόμενος.
Καὶ τὸ μὲν Τιτυοῦ κεῖται γῆς δύο γύπες ἐδηδώς,
Ἡμεῖς δ' ζῶντες τέτορες εἰλόμεθα.

(*Sumpſimus ecce cibum miſerum genus altivolantûm,*
Carnivoris avibus qui ſumus ipſe cibus:
Sub terra duo vulturii Tityum lacerantes,
Nos hic depaſcunt vulturii quatuor).

Douſa F. ad Tibull. cujus divinatio non diſplicet, licèt vulgatum ſua quoque ratione probum. Pontanus Not. in Somn. Scip. Macrob. Gabbema: Vide de his quatuor verſibus Barthium lib. XII Adverſ. c. 1. & eſt ex Fulgentio Mythol. l. 11, in fab. de Prometheo (nomine Petronii Arbitri).

3. *cordis mala livor atque luctus*] Priores, *livor atque luxus.* Erhardus: Scribo, *livor atque luctus.* Pontanus Not. in Macrobii Somn. Scip. Tamen Henricus Longepreſſenſis de Malè fortunatis lib. 3.

Digitized by Google

[1] Ad libidinis incitamentum, Myrrhinum ſe poculum bibiſſe. * * * [2] In aumarium memet conjeci. * * * Obtorto [3] valgiter labello. * * * Totus fere mundus [4] mimum videtur implere. * * * [5] Non duco contentionis

Luxus edax, ſitor macer, ardor cæcus habendi,
Vaſtat opes, mordet optima, corda cremat.

Gabbema: *cordis mala*, &c. Egregiè de his ita diſſerit Salluſtius. *Animus impurus, Diis hominibuſque infeſtus, neque vigiliis neque quietibus ſedari poteſt. Ita conſcientia mentem excitam vocat.* Quintil. Decl. XII. *Quoties ſacta repetavi, flagella mente ſonant, ultrices video furias, & in quamcunque partem me converti, occurrunt umbræ morum.* Sed nemo melius Chriſtianis. D. Cyprian. Ep. II ad Donat. *Exigit pœnas etiam de poteſtatore ſublimitas, licèt ſatellitum manu ſeptus, & claſſum ac protectum latus numeroſo ſtipatore tuearur: Qui enim ſecuros non finit eſſe ſubjectos, neceſſe eſt non ſit ipſe ſecurus. Antè ipſos terret poteſtas ſua, quos facit eſſe terribiles. Arridet ut ſervus blanditur, blanditur ut fallat, allicit ut occidat, extollit ut deprimat, ſæpe quodam necendi. Quam fuerit amplior ſummæ dignitatis & honorum, tam majore exigitur uſura pœnarum.* D. Auguſtin. in Pſal. CLXII; Homil. XVII: in III I. Benef. Idem D.A. in Pſalm. c. perpluenti & ſqualenti fumo domui, qua in nemo libenter habitat, malam conſcient. confert.

1. *Ad libidinis incitamentum, Myrrhinum ſe poc. b.*] Leg. *myrinum*, id eſt, *muvinum*, à *myro* (unguento) non à *myrrha*, cujus admixtione amareſceret, cùm fuerit delicata potio & ganeæ propria. Had. Iunius Animadverſ. lib. 5, cap. 19. *Erhardus*, Fulgent. lib. III in fabul. Myrrhæ & Adon. *Ideo Venerem amaſſe Adonin dicunt, quòd hoc genus pigmenti (de ſucco myrrha loquitur,) ſit valde fervidum. Vnde & Petronius Arbiter ad libidinis concitamentum, Myrrhinum ſe poculum bibiſſe refert. Nam & * Furius Comœdiarum ſcriptor inducit Glyconem meretricem dicentem, myrrhinum mihi adſers, quò virilibus armis occurſem fortiſſimo.* S. A. Gabbema.

2. *In aumarium*] P. Danielis legit *in naumatium*, &, inquit, ſic Fulgentius: quanquam in uno v. cod. manuſcripto legatur, *In naumatium.* an *ναυμάχιον (pœnam ſignificat in eum qui navalem militiam refugiſſet)?* in altero, *emacium.* Fortè, *ναυμάχιον.* unde *ναυμαχέδια, aprica*, Arrianus l. 8. Erhardus: al. *aumatium.* Suſpicor *automatium* legendum, ut locus ſignificetur theatri, vel circi, ubi erant machinæ, quæ *automata* à Græcis vocantur, quæ ſponte moveri videntur, & miraculo ſunt. Turneb. Gabbema: Fragmentum hoc eſt apud Fulgent. (nomine Petronii) in expoſ. Serm. antiq. ad Chalcidium Grammat. & *dicitur* [*aumarium*] *locus ſecretus. Latrinam publicam* ait Laurenberg.

3. *valgiter*] Fulgent. (nomine Petronii). *Valgia* ſunt labellorum obtortiones in ſupinatione vel ſubatione: ſicut & Petronius ait, *obtorto valgiter labello.* alii habent, *abroſa valgia labella.* aliàs, *abroſo valgiter lavella*, in impr. cod. quibuſdam. *Valgum* quid ſit, docet Feſtus. *P. Daniel.* Supr. *commovebat valgiter labra.* Fusè adhunc locum & doctè Nobiliſſimus Douſa pater c. XII Præcid. *Gabbema.*

4. *mimum videtur implere*] Sariſber. de Nug. cur. lib. III, cap. VIII, (nomine P. Arbitri). *Ge. Erhardus.*

5. *Non duco contentionis funem*] Cit. Sariſber. *Ducere contentionis funem*, eſt velitari, ſive altercari, jurgiáque cum aliquo

tionis funem, dum conſtet inter nos, quod fere totus mundus [1] exerceat hiſtrionem.

* * *

[2] — *O maxima rerum,*
Et merito pietas homini tutiſſima virtus!

* * *

[3] — *Horrificoque infeſtant murmure tigres.*

* * *

[4] Nam comptum me vernales alucitæ moleſtabant. * * * [5] Poſtquam ferculum adlatum eſt. * * * Tot Regum [6] manubiæ penes fugitivum repertæ. * * * [7] Satis conſtat eos niſi inclinatos non ſolere tranſire

[1] cry-

aliquo exercere ſuper re quapiam controverſa. Quo etiam Horatianum illud perlubenter traxerim:

Tertum digna ſequi potiùs, quàm ducere funem. Douſa P.

1. *exercat hiſtrionem*] Sariſber. lib. III, c. VIII. al *hiſtrionian*, *Facere hiſtrioniam* dixit Plautus, Amphit. prol. XC, & CLII: id eſt propriè, agere in ſcena fabulam, hiſtrionem eſſe, & hoc quæſtu ſe tueri. tralatè aliud agere, aliud ſentire, aliud præ ſe ferre, aliud in animo habere: ut eleganter hic Petronius. *S. A. Gabbema.*

2. *O maxima rerum*] Adducuntur hi verſus & illuſtrantur à Vincentio Belvacenſi Specul. Mor. lib. XX, cap. XX; & à Iacobo Magno Sophol. l. IV, c. X. (nomine Petronii). *Ge. Erhardus.*

3. *Horrificoque*] Citat Petronii Arbitri nomine Textor in Epithetis, voce *Murmur*. Idem,

4. *Nam comptum*] P. Daniel. *Nam centum vernales me allucita moleſtabant.* Fulgentius in Expoſitione Sermonum antiquorum, in verbo *Hallucinari*. vulgò, *centum venales*. in vet. cod. *centum venali me allucite moleſtabant*. in altero, *comptum me vernali alicite mol. Allucere, jactare. Alluminare, vanè ſomniare. Alluçinatio, lucis alienatio. Allucinaria, vana ſomniaria. Allucita, ſomniatores.* Vide Papiam, ex quo hæc ſumpſimus. Douſa P. Fulgent. in Expoſitione Sermon. antiq. *Nam centum— allucita. Allucinari, dicitur vana ſomniare. tractum ab Allucitis, quos nos Conopas dicimus. Petronius. Nam centum me vernali allucita moleſtabant.* aut planè hallucinor ipſe, aut aliter reſcribendus hic locus, & fortaſſe interpolandus ad hoc exemplum:

Nam centum me verna hallucita moleſtabant.

5. *Poſtquam*] Fulgent. *Ferculum dicitur miſſus carnium: unde & Petron. Arbiter, Poſtquam ferculum adlatum.* Gabbema.

6. *manubiæ*] *Manubia* à manu etymon ſuum ſortitæ; quaſi *ſpolia* dicas furtim, aut per vim, hoc eſt, per latrocinia, ſeu rapinas quæſita: ſed verò magnifica ea, atque opulenta, & proinde uti hinc diſcimus, baſilica prorſus. neque aliter Cic. *Qui nummias ſibi tantas ex* L. *Metelli manubiis fecerit.* Douſa P. Citat fragmentum Fulgentius (nomine Petronii). *Gabbema.*

7. *Satis conſtat*] Ex Gloſſario S. Dionyſii. *P. Daniel.*

Digitized by Google

[1] cryptam Neapolitanam. * * * [2] Petauroque jubente modò ſuperior. * * * [3] Adfer nobis alabaſtrum Coſmianum. * * * [4] Suppes. * * * [5] Tullia.

* * *

— *Ineluctabile fatum.*

* * *

— *Tremebunda ſupervolat haſta.*

* * *

[6] *Qui præſſe cupit, prodeſſe recuſat.*
Magnus in exemplo eſt, cui non ſuffecerat orbis.

* * *

— *Exciſo defoſſa marmore petra*
Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requievit humo. —

* * *

Atque ut araneolis tenuem formavimus [7] *orſum.*

* * *

[8] *Mille ſaporatam medicatis frugibus offam.*

* * *

Non eſt forma ſatis; nec, qua vult bella videri,

Debet

1. *cryptam Neapolitanam*] Vide Eraſmum in Adag. Cœl. Rhodig. & Henricum Stephanum in Apol. ubi *Cryptam* explicat. *P. Daniel.* Senec. Epiſt. XVIII. *A ceromate non aptè excepit in crypta Neapolitana. Nihil illo carcere longius, nihil iſtis faucibus obſcurius, qua nobis præſtant, non ut per tenebras videamus, ſed ut ipſas.* Io. à Wouweren.

2. *Petauroque*] Gloſſar. S. Dionyſ. *Petaurus, genus ludr.* Petron. &c. *P. Daniel.* Optimè interpretatur Manil. lib. V.

Corpora, qua valido ſaliunt excuſſa petaurò,
Alternoſque cient motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille. Wouweren.

adi Mercurial. de arte Gymnaſt. lib. III, c. VIII. *S. A. Gabbema.*

3. *Adfer nobis*] Ambroſ. Calepinus in dictione *Coſmus, qui mobilis unguentarius Romæ fuit. hinc,* inquit, *Coſmianum unguentum, Petron.* &c. *Daniel.* Vide Rader. ad Martial. l. 14 Epigr. 100. *Ge. Erhardus.*

4. *Suppes*] *Gloſſar. Suppes, ſuppaumpis, hoc eſt ſupinis podibus: Petron.* Wouweren.

5. *Tullia*] Citatur in vet. Gloſſario: *Tullia, media vel regia; Petronius.* Idem.

6. *Qui præſſe cupit*] Sub nomine *Plauti* adducitur à Iacobo Magn. in Sophol. pag. 74. ubi reſtituendum videtur Petronius. *P. Daniel.*

7. *orſum*] initium. *P. Dan.*

8. *Mille ſaporatam*] Dionyſius Halicarnaſſeus. *Idem.*

1. *Dicta,*

Digitized by Google

Debet vulgari more placere sibi.
[1] Dicta, sales, lusus, [2] sermonis gratia, risus,
Vincunt naturæ candidioris opus.
Condit enim formam, quidquid consumitur artis,
Et, nisi velle subest, gratia tota perit.
* * *
[3] Non satis est, quod nos mergis furiosa juventus:
Transversosque rapit fama sepulta probris?
Anne etiam famuli cognata fece sepulti
In testa [4] mersas luxuriantur opes?
Vilis servus habet regni bona: cellaque [5] capti
† *Deridet festram, Romuleamque casam.*

Idcirco

1. *Dicta, sales, lusus*] Hippolitus à Collibus in Harpocrate. Eleganter autem *sales*: quibûs quæ caret, *insulsa* appellatur. In Priap.

Insulsissima quid puella rides?

Ge. Erhardus.

2. *sermonis gratia*] Suprà in Satyric. de Circe: *Hæc ipsa cùm diceret tanta gratia conciliabat vocem loquentis*, &c. *Erhardus.*

3. *Non satis est quod nos mergis*] In luxum Romanorum. Scalig. in Catal. *Non* pro annon, numnon, *per ipsum ΜΗΓΩ (interrogando).* Erhard.

4. *mersas*] L. *mersæ.*

5. *capti*] Pro, *captivi*, id est, servi, vel mancipii. *Idem.*

6. *Deridet festram Romuleamque casam*] De Casa Romuli egregiè Sillius Bassus Declamator apud Senec. lib. 1 Controv. VI. *Inter hæc tam effusa mœnia nihil est humili casa nobilius. fastigiatis suprà tectis auro purò fulgens præluceat Capitolium. Potes objurgare Romanos, quòd, quum humilitatem suam obscurare possint, ostendunt.* & alter apud eumdem lib. II, Contr. 1 Cœstius Pius: *Colit etiammum in Capitolio Casam victor omnium gentium populus: cujus tantam felicitatem nemo miratur. Meritò potens est.* Meminit ejus casæ Dionys. lib. 1, Liv. lib. V; Valer. lib. II; c. de Disciplin. milit. lib. etiam IV, c. IV: Vitruv. lib. II, c. 1. Dio Coccejanus lib. XLIIX, & LIV. Ovid. in Fastis. Eam continuò Romani reparabant, culmis tamen semper & stramine. tum quòd nonnullum in eo perpetuitatis omen situm existimarent; tum etiam ut ostenderent tantam ac talem Vrbem è casis & mapalibus enatam. Petronius *Romuleam casam*, *cum Festra Capitolina* conjungit. Erat autem *Festra* (auctore Gniphone Grammatico apud Macrob. lib. III, c. XII, qui integro volumine de ea disputavit) *ostium minusculum in sacrario* Capitolii extremæ antiquitatis. quo vocabulo Ennium etiam usum, refert antiquus Saturnaliorum scriptor: & Petronium alibi in Satyrico. Scioppius Verisimil. II, cap. IIX. Quin antiquiores omnes, auctoritate Festi, *festram* dicebant quam nos *fenestram*, nequis insolentem vocabuli novitatem nimis admiretur. conjungit autem *Festram Iovis* cum *Romuli casâ* Petronius, quòd utráque in Capitolio, locis parum invicem disjunctis, esset. Situm casæ si quæris, invenio eam Curiæ Kalabræ, Romuleo item operi, pœne contiguam fuisse. Adfirmat Macrob. lib. 1 Sat. culmis hanc etiam & stramentis obtectam fuisse

Digitized by Google

Idcirco virtus medio jacet obruta cœno :
Nequitiæ classes candida vela ferunt.

* * *

* *Primus in orbe Deos fecit timor : ardua cœlo*
Fulmina quum caderent, discussaque mœnia flammis,

Atque

fuisse testantur inprimis poëtæ ; Virgil. lib. VIII Æneid. Ovid. IV Fast. primum enim hoc fuit in Romanorum casis tegumentum : scandulæ dein successerunt, quibus contectam fuisse Romam, usque ad bellum Pyrrhi, id est, per trecentos septuaginta ferè annos, Cornel. Nepos auctor est apud Plinium lib. XVI, c. X. *Rycquius.* Habes & insigne testimonium Fastor. III. ubi Romuli patrem, Martem ipsum inquio, ita loquentem inducit Ovidius :

Quæ fuerit nostri si quaris Regia nati,
Aspice de canna straminibusque domum.

Item I.

Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva thorum.

Dousa P. Vitruv. *Item in Capitolio commonefacere potest, & significare mores vetustatis Romuli casa in arce sacrorum stramentis tecta.* Wouweren. Ant. Gnipho librum scripsit de *Festra*, &c. Itaque hoc dicit Petronius : *Festram* & quicquid antiquitas suum habuerit cum Gniphone, cum suis omnibus libris rideri. Palmerius in Spicileg. *Romul. casam.* Valer. Maximus libr. 2, cap. 8. ubi de disciplina Militari ; *Ortum è parvula Romuli casa totius terrarum orbis fecit columen.* Idem lib. 4, cap. 4 in fin. *Per Romuli casam, perque veteris Capitolii humilia tecta, & æternos Vestæ focos, fictilibus etiamnum vasis contentos juro.* Erhardus.

1. *Primus in orbe D.*] In Superstitionem. *Tornæsius* juxta Scaliger. in Catalect. *P. i. o. D. f t.* Fulgent. (Petronii nomine) Mythol. lib. V, ubi habet V. C. in *urbe.* Habetur hoc hemistichium, & apud Statium lib. III Theb. ad quem versum ejus interpres Placidus scribit : *Negat deos ulla alia re celebrari, nisi timore mortalium, ut Lucanus ; quæ finxere, timent. & Petronius Arbiter istum secutus ; Primus in orbe Deos fecit timor.* Puto autem ex Fulgentii rivulo Lactantium sive Luctatium sumpsisse, non ex Petronii fonte, quem numquam fortasse viderat. Nam & illic Mintanorem Musicum citat iisdem omnino verbis atque Fulgentius, ut Luctatius *Petronium* post Statium fuisse affirmare non possit, sed potiùs conjecerit neotericum auctorem Petronium esse, quippe à Fulgentio citatum. Certè Lucanus & *Petronius συγχρονοι (contemporanei)* fuerunt imperante Nerone : Statius longè post vixit, temporibus nimirum Domitiani. Itaque omnino fallitur Luctatius, qui Statio facit posteriorem *Petronium*, cùm fieri potuerit, ut ille inferior tempore hunc secutus sit, & versum ab eo sumpserit : Lilius Gyraldus Dialog. 3 de Latinis poëtis de *Petronio* scribit, sed quo tempore vixerit, non habet compertum. *In Quintiliani*, ait, *enarrationibus literatores quidam eum ante Quintiliani florvisse suspicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriorem*, &c. Sciendum, qui sint illi literatores, an veteres, an neotericiʔ deinde reprehendendus Gyraldus, qui non bene examinaverit Statii interpretem, quòd ex Fulgentio hæc sumpserit, uti dictum. *P. Daniel.* Ego hanc sententiam confirmaturus Epigrammate Iulii cujusdam, quod Romæ in Vaticana bibliotheca cum *Petronii*

Digitized by Google

Atque ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus
Lustrata dejectus humo, Lunaque senectus,
Et reparatus honos : hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disjunctus mensibus annus
[1] *Projecit vitium hoc : atque error jussit* [2] *inanis*
[3] *Agricolas primos Cereri dare messis honores :*
Palmitibus plenis Bacchum vincire : Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demersus aqua : [4] *Pallasque cavernas*
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Iam sibi quisque Deos avido certamine fingit.

* * *

[5] *Nolo ego semper idem capiti suffundere* [6] *costum :*

[1] *Nec*

tronii fragmento adscriptum legi. Illud corruptum licèt & inelegans, & historicum tamen testimonium adscribam :

Petroni carmen divino pondere currit,
Quo juvenum mores arguit atque senum.
* *Quare ille praesa gaudet lascivus puella,*
At quoque delicias frigida sensit anus.
* *Nam* * *rbter diri scripsitque* Neronis *amictu*

Arbiter, *arbitrio dictus & ipse suo* Vbi pro *amictu* quis non videt, vel cæcus, si modò aures & mentem habeat, legendum esse *amicus?* Cl. Binetus. *Primus in orbe Deos fecit timor.* In adversitatibus enim & timore Deum invocamus. unde illud Petronianum. & illud Gregorii : *Mala quæ hic patimur ; ad Deum nos ire compellunt.* juxta quod Psalmista : *Ad Dominum, cùm tribularer, clamavi.* Et contrà: *Impinguatus est dilectus meus, & recalcitravit.* Iodoc. Badius Ascensius Explanat. in Val. Max. lib. 1, c. 1. *Ge. Erhardus.*

1. *Projecit vitium hoc*] *Vt projectam libidinem, audaciam*, pro effusa & immodica : sic *projicere audaciam, lasciviam*, pro effundere. ergo *projicere vitium*, cujus jam modus nullus est. Palmer. in Spicileg. *G. Erhardus.*

2. *inanis*] Vanus, superstitiosus. *Erhardus.*

3. *Agricolas primos Cereri*] hinc *frugum parens* Senecæ dicitur in Herc. fur. eique fruges sacræ, tamquam inventrici. Delrio in Comment. n. 299. *Erhard.*

4. *Pallasque cavernas*] Sic reponunt nonnulli. alii legunt, *tabernas.* atquè tabernæ Bacchi, sanè vinariæ : cæteræ Mercurii. Cavernas virgo respuit, & si quæ virginales, illas Dianæ venatrici permittit. reddantur litterariæ Deæ *lucernæ*, quas illi tribuerat Petron. sed sensu ambiguo. Sic Arnob. vocat, *Minervam lucernarum moderatricem.* lib. IV. Delrio Comm. in Sen. Herc. fur. n. 299. *Idem.*

5. *Nolo ego semper idem*] De vitando fastidio. Scalig. Catalect. Huic simile est epigramma illud, quod sequitur, *Sic contra verum, &c. Erhardus.* In hac ead. sententia & Dousa P. quoad citati posterioris Epigramm. 2 versus priores.

6. *costum*] *Costus* sive *costum* nardi species. *at nardi* unguentò perfusa capita

[1] *Nec toto ſtomachum conciliare mero.*
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſe dies ideo nos grato perluit hauſtu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

* * *

Vxor legitimus debet quaſi cenſus amari:
Nec cenſum vellem ſemper amare meum.

* * *

Invenias quod quiſque velit. non omnibus unum eſt
Quod placet: hic ſpinas conligit, ille roſas.

* * *

Nam nihil eſt, quod non mortalibus adferat uſum
Rebus in adverſis, [2] *quæ jacuere, juvant.*
Sic rate demerſa [3] *fulvum deponderat aurum,*
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Quum ſonuere tubæ, jugulo ſtat divite ferrum,
Barbara [4] *contemptu prælia pannus habet.*

* * *

[1] *Linque*

pita patet ex Pſal. 23, & Matthæi Euang. c. 26. Vide Barth. ad Claudian. p. 1103. *Ge. Erhardus.*

1. *Nec toto*, &c.] Probo Palmerii correctionem, *nec noto*. Sed quid eſt *conciliare?* nimirum contrarium Petronius dicere vult, ſtomachum faſtidiô vult affici unius ſemper vini potu. Poſſet antiquam vocem *concipilare* amanti reconditiora excidiſſe. Nihil tamen mutem. Nam ſtomachus etiam commotionem ipſius faſtidiumque ipſum ſonare ſolet. Vltimum verſum malè repetere *mutandi* verbum etiam adfirmem; nam & de noctis & diei ſucceſſione loquitur, & repetitio illa Petroniana non eſt, cùm epigramma alioqui planè ejus genium ſpiret. Emacula, *Et pernoctatis hora recurrit equis*. neque enim mutare Equos Solem ullibi ſcriptum, dictum aut pictum legitur. *Ga. Barthius.*

2. *quæ jacuere*] Id eſt, quæ deſpicatui, & quaſi derelictui nobis, nulloque in honore aut pretio fuerant antea, tunc quum eorum uſu facilè carere poteramus. *Douſa P.*

3. *fulvum deponderat aurum*] Tornæſ. *vulſam. d. aurem.* Anonym. MS. L. *fulvum d. aurum.* Douſa MS. Sic Petron. Carm. de bello Civili:

Siqua foret tellus fulvum qua mitteret aurum,
Hoſtis erat. —

4. *contemptu - pannus*] Tornæſius (qui leg. *contemmit*): al. *contemni. contemptu.* Noſtra emendatio, quam alius (*Ian. Palmerius*) lectô MS. per fraudemne an contemptum diſſimulato meo nomine ſibi vendicavit. Cæterùm quòd dixit Petronius, *pannum*, (quo pannuceam, hoc eſt, pannis cento-

[1] *Linque tuas ſedes, alienaque littora quære,*
O juvenis! major rerum tibi naſcitur ordo.
Ne ſuccumbe malis: te noverit ultimus Iſter,
Te Boreas gelidus, ſecuráque regna Canopi,
Quique renaſcentem Phœbum, cernuntque cadentem.
Major in externas [2] Ithacus deſcendat arenas.

* * *

[3] *Nam citius flammas [4] mortales ore tenebunt,*
Quam ſecreta tegant: quidquid dimittis in aula,
Effluit, & ſubitis rumoribus oppida pulſat.
Nec ſatis eſt vulgaſſe fidem: ſimulatius exit

Proditi-

centonibuſque obſitam ac ſorditatem plebeculam deſignat) *barbara prælia habere contemtui*, id eſt, bellicorum tumultuum unicè ſecuram degere, nec barbariem prælioaum curare, quaſi nihil ad ſe attinentium; haud inſcitè (meo quidem animô) applicare poſſis ad Hemiſtichii illius ſententiam, quam habes in Carmine illo Belli Civilis longè omnium ingenioſiſſimo: — *Inops audacia tuta eſt.* cujus nos hancce inibi ex Salluſtio rationem reddidimus: *Quoniam egeſtas facilè habetur ſine damno.* Cui illud quoque ab Aquinate Satyrico ſuccenturies licebit:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Pannus igitur in Petronio, pro eo, cui deprehenſo nihil præter pannum, id eſt, ſciſſam ac ſordidam tuniculam auferre poſſis. Quis enim ita immanis obſecro, aut barbarus, detrahere uti nudo veſtimenta ſe poſſulet? In divite vetò, atque opulenter viaticato ornatoque, ratio prorſus diſpar; *in cujus jugulo ferrum ſtare*, hoc eſt, ſicas in unius caput undique ac mucrones diſtringi:

Clarìque & caro potiùs, quàm ſanguine vili,
Noxia Bellona tela tepefieri.

intelligit Petronius noſter. *I. Douſa.*

1. *Linque tuas ſedes,* &c.] Exhortatio ad idoneè peregrinandum. Douſa: Suſpicor hanc *Aperta* ipſius *dictionem* fuiſſe, hoc eſt, Reſponſum ex Tripode, & Apollinis perſona ei datum ſcilicet, qui Delphicum oraculum conſuluerat; tamquam Tireſiam Horatianus Vlyſſes, quibus artibûs atque undénam potiſſimùm opes ac divitias ſibi parare vel corruere poſſet, hujuſcemodi captioſæ quæſtionis argutiolâ graſſatus:

Nunc ſi nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, unde petat?

2. *Ithacus*] Vlyſſes. Hùic *peregrinatio* prudentiam addidit. *Douſa MS.*

3. *Nam citius flammas,* &c.] De Aulicorum vanitate. Scalig. in Catal. vide Hippolytum à Collibus in Principe, cap. 10: Weitzium Not. ad Prudentii περὶ στεφ. hym. 2, v. 253. Quoad formulam dicendi, videtur ea eſſe quodammodo proverbialis. Cic. lib. 11 de Orat. *Dicere ajunt Ennium flammam à ſapiente facilius ore in ardente opprimi, quàm bene dicta teneat.* Ennodius: *Facilius eſt ignem linguâ comprimere.* Symmachus: *Facilius eſt ardentes favillas ore comprimere.* Iuretus Miſcellan. ad Symmach. lib. 1 Epiſt. 25. *Ge. Erhard.*

4. *mortales*] Mortiferos, lethales. Vide

Proditionis opus, famamque onerare laborat.
[1] *Sic commissa ferens avidus referare minister*
Fodit humum, Regisque latentes prodidit aures;
Concepit nam terra sonos, [2] *calamique loquentes*
[3] *Invenere Midam, qualem narraverat index.*

* * *

[4] *Fallunt nos oculi, vagique sensus*

Oppressa

Vide Goldastii Notas ad Valerian. edit. Rover. *Erhardus.*

1. *Sic commissa ferens avidus referare m.*] Tornæs. *S. c. f. a. ferváre* (Fulgent. *referare*) *m.* Dousa MS. *S. c. verens a. r. m.* ita eleganter Palmer. Sed hi 4 posteriores ν. probantur ex Fulgentio nomine Petr. Arbitri: P. Dan. & Wouwer. præcedentes 5 non item. Daniel: Fulgent. Mythol. lib. III in fab. de Apoll. & Marsia. Quos versus mutuatus est Petronius ab Ovid. lib. II Metam. ubi dedecus stolidi indicis Midæ describit:

Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cæpit, & ut primùm plane maturuit annâ,
Prodidit agricolam: levi nam motus ab austro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Porrò V. C. pro *ferens*, habet *verens*, & pro *minister*, *magister*.

2. *calamique loquentes*] Iuliano Anthol. lib. VII, in extrem. epigr. Μίδου κάλαμοι (*calami Midæ*). ubi Maximus in Scholiis; Fulgent. lib. 3 Mytholog. Brodæus in annot. ad Anthol. *Erhard.*

3. *Invenere Mid. qualem narraverat index*] Tornæsius: *Invenere fidem* (Fulgent. *Midam*), *qual. narraverat* (Fulg. *conceperat*) *index*. Anonym. MS. *Incinuere*. nisi malis, *Innuere*, de quo Varro: quomodo Ennius, & Plautus. Dousa MS. *Incinnere Midam, qual. narr. i.* Palmer. Quæ scriptura ex notissima illa fabula de Mida rege fidem accipit; veritus enim in publicum efferre minister de auribus Midæ, tellurem subiit. & quæ porrò non necesse est repetere. Erhardus: *Invenere Midam.* Persius: *Auriculas asini quis non habet?* Ferunt nonnulli primùm à Poëta scriptum fuisse, *Auriculas asini Mida Rex habet:* deinde meru Cæsaris scripturam mutasse, *quis non habet.* Petronius videtur in Neronem commodasse. Erasmus in Adag. *Midas auriculas asini. qualem narr. index.* Cujus verba par calamos emissa sub terris hæc erant: *Midas rex asini aures habet.* Luctat. Placid. in Ovid. lib. I Metam. argumento: *Refert quòd cùm deformitatem illam* (aurium asininarum) *vestè celaret, ut famulus vidit, neque eloqui posset, ejusdem Dei* (Apollinis) *mentem in aures haberet. cui rursus obruta arenâ, arundines enatæ, agitateque ventò deformitatem Midæ indicarent.*

4. *Fallunt nos oculi*] Sext. Empir. ἀντιπίπτοντα γὰρ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοουμένα νοουμένοις, &c. φαινόμεθα μὲν φαινομένοις ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος πύργος μὲν φαίνεται τετράγωνος, ἰσχυρὸν δὲ τοῖς ἐγγὺς (*Opponimus verò aut apparentia apparentibus, aut cogitatilia cogitabilibus, &c. apparentia quidem apparentibus, quando dicimus quòd turris è longinquo videatur teres, caminus verò quadrata*). Fr. Pithœus. Sextus Empiricus in libro contra Mathematicos scribens ex opinione Epicuri: Οὔτως οὖν ἂν εἴποιμεν ψεύδεσθαι τὰς ὄψεις, ὅτι ἐκ μακρᾶς μὲν ἀστρολόγος μικρὸς ὁρᾶται ὁ πύργος καὶ τετράγωνος, ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων μείζονα

Digitized by Google

Oppreſſa ratione mentiuntur.
Nam turris prope quæ quadrata ſurgit,
[1] *Adtritis procul* [2] *angulis rotatur.*
Hyblæum refugit ſatur liquorem,
[3] *Et naris caſiam frequenter odit.*
Hoc illo magis, aut minus placere
Non poſſet, niſi lite deſtinata
Pugnarent dubio tenore [4] *ſenſus.*

* * *

[1] *Iam*

Ἐ πιθεώρουν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀλληθὲς ὃν ὅτι καὶ ἐν φαίνῃ μικρὸν αὐτῇ τὸ εἰδώλιον καὶ τοιοῦτον μοι, οὕτως (forte Interponendum ἐστ) μικρὸν καὶ τοιοῦτον τῇ ἀλλᾷ τῇ ἀέρι φορᾷ ἀπορραιωμένον καὶ τὰ εἰδώλια πιθεώρουν (*Sic verò non dixerim viſum fallere, quando è longinqua diſtantia parvam refert turrim & rotundam, ſed magis ut rem deprehendit nunciare, qua cùm adhuc exigua ipſi appareat tale eſt ſenſile exiguéque comparatum, refractis aëris latione extremitatibus juxta ſpeciem*). Tertullian. de Anima c. XVII. *Item ut turris habitus eludat, intervalli conditio compellit in aperto, æqualitas enim circumfuſi aëris pari luce veſtiens angulos, obliterat lineas.* Similis ferè ratio, & à Lucretio redditur lib. V. Meminit verò hujus rei idem Empiricus Pyrrhon. Hypotheſ. lib. I, c. XIII. Notandum etiam *rotatur* poni, pro rotundatur. *Douſa F.* Iſidor. lib. XV, c. V: Macrob. lib. VII, c. XIV. *Gabbema.* Lucret. lib. IV.

Quadrataſque procul turres cùm cernimus urbis,
Propterea fit, uti videantur ſæpe rotundæ,
Angulus obtuſus quia longè cernitur omnis.

Iſidor. Orig. lib. 15, c. 2. *Turres quamvis quadratæ aut latæ conſtruantur, procul tamen videntibus rotundæ exiſtimantur, ideo quia omne cujuſque anguli ſimulacrum per longum aëris ſpatium evaneſcit atque conſumitur, & rotundum videtur.*

Io. à Wouweren.

1. *Adtritis*] al. *Detritis.* Lucretio *obtuſis.* Ge. Erhardus.

2. *angulis rotatur*] Pulchrè & appoſitè Macrob. lib. 7, c. 14. *Cùm ſit anguloſa, rotunda exiſtimatur, facit rationis negligentia.* Pontanus in Not. *Idem.*

3. *Et naris caſiam*] Leg. *Et marcent caſ.* Multo cibô & potione completi *marcere* dicuntur. Petron ſuprà; *Et ancilla ſuper thorum marcentis* &c. Sidon. Ep. 9 lib. 2. *pectora marcida cibis.* Savaro in Not. *Erhardus. Naris* in caſu nominandi, agnoſcunt etiam barbarorum temporum Grammatici, Huguitio, Papias, Balbus Ianuenſis, Britto, Calepinus, Melberus, &c. pro eo tamen *nar* legitur apud Alexand. de Villa Dei Gallum, qui regnum quondam inter barbaros Grammaticos in Scholis omnibus obtinebat, lib. I Doctrinal. & probant non ſolùm ejus commentatores Kempo Teſſalienſis, Ioan. Synthen, Torrentinus Daventrienſis, &c. Verùm etiam ipſi Latinitatis reſtauratores. Henrichmann. in tract. de Verb. Gramm. & Ioann. Braſſicanus in Inſt. Gramm. De in *ar* deſinent. *I. Weitzius.*

4. *ſenſus*] Hic poſt *ſenſus* Tornæſius ſubjunxit epigramma illud Eumolpi de Inſomniis ſuperiùs p. 368 Satyrico inſertum. Vnde jam non miror etiam in MS. Tragur. deſiderari, quòd inter fragmenta latuerit. Quid tamen de hoc aliiſque Wouweren reliquerit, adferam in fine.

[1] *Iam nunc ardentes Auctumnus fregerat umbras,*
Atque hiemem tepidis ſpectabat Phœbus habenis:
Iam platanus jactare comas, jam cœperat uvas
Adnumerare ſuas defecto palmite vitis:
[2] *Ante oculos ſtabat quidquid promiſerat annus.*

* * *

[3] *Sic & membra ſolent auras includere venis,*
Quæ penitus merſæ, quum rurſus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec deſinit ante
[4] *Erigidus ſtrictis qui regnat in oſſibus horror,*
Quam tepidus laxo manavit corpore [5] ſudor.

* * *

[6] *Sic contra rerum naturæ munera nota*
Corvus maturis frugibus ova refert:
[7] *Sic formæ lingua fetum quum protulit urſa,*

Et

1. *Iam nunc ardentes Auctumnus*] Elegans deſcriptio Autumni. Autumni tempus dixit Varro in Quinq. *Autumnitatem. Cape*, inquit, *hanc caducam Liberi patris mollem dapem, frondem autumnitatis Bromii.* Sic quoque dixit Octavius apud Minutium. Apulejus vocat *muſtulentum Autumnum* lib. 11 Mileſ. Quem Ovidius 11 de Arte pingit egregiè, vocatque *formoſiſſimum anni tempus.* Non prætereo quod Tacitus de Germanis notat his verbis: *Hiems, & ver, & æſtas intellectum & vocabula habent: autumni perinde bona ac nomen ignorantur.* Quod non puto verum: imò apud eos multum eſt Autumnô tempus amabiliſus. Quippe Sol antequam occupet nimbosum & frigidum cœlum, laborat multùm: ubi verò ſemel occupaverit, nubes diſcutit, regnatque toto Autumno ſiccitate magna & amœna nobilis, & notabilis; quod experientia docet. *Lud. Dorleans.*

2. *Ante oculos - annus*] Sic paulò pòſt:

Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum. Ge. Erhardus.

3. *Sic & membra ſolent*] Fortè Encolp. aut Eumolpus perſuadere volens plenum & voluptabilem coitum, philoſophari inſtitit. Videtur enim hoc de humani miſſione ſpermatis dicere. *Erhardus.*

4. *Erigidus*] V. N. in Catull. Ep. XLVII. *S. A. Gabbema.*

5. *ſudor*] Dehinc ap. Tornæſ. ſequitur: *Hæc ait & tremulo deduxit vertice canos: — ut ſuprà p. 499.*

6. *Sic contra - Corvus -*] Exſtabant hi 2 priores verſus. reliquum explevi ex meo vet. codice. *Cl. Binetus.* Fulgent. lib. 1 Mytholog. in fab. de Corvo: Petronius,

Sic contra r. n. m. n.
Corvus m. f. o. r.

Quod epigramma amplius poſthac adſcriptum eſt. *Io. à Woumeren.*

7. *Sic formæ*] Ovid. lib. xv Met. verſ. CCCLXXIX. de hac re ubertim Rittershuſ. ad Oppian. III Cyneg. & Hoëſchell. ad Hor. Apoll. Operæ pretium eſt hèic adnexere, quæ Cl. Fungerus in Obſerv. ad Horum Manuſcript. quarum uſum nobis conceſſit ſum-

Digitized by Google

Et piſcis nullo junctus amore parit.
Sic Phœbeâ chelys vinclo reſoluta parentis
Lucinæ tepidis naribus ora fovet.
[1] *Sic ſine concubitu textis apis excita ceris*
Fervet, & audaci milite caſtra replet.
Non uno [2] *contenta valet natura tenore,*
Sed permutatas gaudet habere vices.
* * *
[3] *Naufragus ejecta nudus rate, quærit eodem*
Percuſſum telo, [4] *cui ſua fata legat.*
Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum,

In

ſummus vir, Anchiſes ab Andla, tradit tom. III. Hominem initiò quidem informem natum, ſed qui poſtea acceperit formam ſignificaturi, prægnantem pingebant urſam. Hæc namque ſanguinem primum condenſatum atque concretum parit, quem fovendo lambendoque effingit & format. Plin. *fœtus rigentes apprimendo pectori fovent non alio incubitu, quam ova volucres.* Et paulò antè, *fingulos,* (cum quinos ut plurimùm pariant) *carnem eſſe* dicit *informem, muribus paulò majorem, ſine oculis & pilo. ungues tamen prominent, lambendoque paulatim figurant.* Hanc deformitatem attribuunt & alii authores recens nato fœtui. Ariſt. lib. VI Hiſt. anim. c. XXX. Plut. in lib. de Amore prol. Oppian. lib. III Cyneg. Solin. c. XXXIX. negantibus aliis, cùm venatores in diſſectis urſis omnia catuli membra invenerint: ſed enim hæc veterum concordia ac opinio communis rejicienda haudquaquam, ne quid detrahatur etiam Ægyptiacæ authoritati. Etſi enim negari non queat habere ſingula ſua membra natos catulos, (quid enim imperfectum edit natura?) attamen ſciendum ita videri propter ſecundas, quæ ut craſſæ admodum ſunt, ita iis adeò involuti naſcuntur catuli, ut non niſi lambendo & multa opera revellantur, & ad juſtam formam reducantur: Ita accipienda verba Plut. ἐκεῖ φιλοτεκνίας, ἄμορφα & ἀνασβέστῳ πίκρᾳ (*De amor. prol. informes & malè articulatos parit*). Cùm id non dicat, quòd imperfectos, hoc eſt, non habentes naturalia membra catulos pariat, ſed quòd agnoſci primùm non queant. &c. huc uſque eruditiſſimus *Fungerus.*

1. *Sic ſine concubitu*] Hinc Prudent. III Cathem. *nexilis inſcia connubii.* Virg. in Georg. lib. IV.

Quòd neque concubitu indulgent: nec corpora ſegnes
In Venerem ſolvunt, aut fœtus nixibus edunt. S. A. Gabbema.

2. *contenta valet Fortuna tenore*] Leg. *volat Fort. tenore*, hoc eſt, *more* illo & quaſi ἤθει variandi. Sic *tenorem ſenſuum*, idem Petron. dicit. *morum tenorem* Sidonius. *aqua tenorem* Dracontius. Barthius ad Claudian. num. III3. *Ge. Erhardus.*

3. *Naufragus ejecta*] N. *everſa.* Douſa P. Propertius lib. 2.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, paſtor oves. Erhardus.

4. *cui ſua fata legat*] narret, dicat. Servat hoc loco vim primigeniam, quam accepit à Græco λέγειν (*dicere*). Erhard.

Digitized by Google

In ſimili deflet triſtia fata ſinu.
Funera conciliant miſeros, orbique parentes
Conjungunt gemitus, & facit hora pares.
Nos quoque confuſis feriemus ſidera verbis;
Et fama eſt junctas fortius ire preces.

* * *

Omnia quæ miſeras poſſunt finire querelas,
In promptu voluit candidus eſſe Deus.
Vile olus, & duris hærentia mora rubetis
[1] *Pugnantis ſtomachi compoſuere famem.*
[2] *Flumine vicino ſtultus ſitit; & riget Euro,*
Quum calidus tepido conſonat igne rogus.
[3] *Lex armata ſedet circum fera limina vupta,*
Nil metuit licito fuſa puella toro.
Quod ſatiare poteſt, dives natura miniſtrat,
Quod docet infrenis gloria, ſine caret.

* * *

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
[4] *Et cœli ſummas advocet auriculas:*

Ni

1. *Pugnantis*] Leg. *Pungentis*. Douſa F.

2. *Flumine vicino*] Vetus generis humani mos, *potare flumina*. Senec. Epiſt. XXV lib. IV. *Panem & aquam natura deſiderat; nemo adhuc pauper eſt; intra quæ quiſquis deſiderium ſuum claudit, cum ipſo Iove de felicitate contendat.* Menander apud Stobæum Serm. V; ſive Euripides, ut volunt Athenæus lib. IV, c. XXVIII; A. Gell. lib. VII, c. XVI. Et de Pythagoricis Alexis in Tarentinis, apud Athenæum lib. IV, c. XXXIX. Hinc Horat. lib. I Ep. XIX, *aquapotor*. Sidonio, *potor Moſella*. Peſcennius Niger apud Spartianum cap. VII. *Nilum habetis & vinum quæritis?* Lex Aquaria apud Frontinum: *Ne quis aquam eletato: ſi quis eletavit, H-S. decem millium multa eſto*. S.A. Gabbem.

3. *Lex armata*] Alcimus Avitus lib. III, verſ. CCCLXVII *legibus armatas lites*, dixit. Prudent. l. II in Symm. *Lex armata ſedet*. Conſtantinus Imperator in *l. xxxj C. ad Leg. Iul. de adult. inſurgere leges & armari jura gladio ultore* ſcripſit. Vide Iuretum ad Symm. p. LXXXVI. Iuſtinianus Imperator proœm. Inſt. in princ. *Imperatoriam majeſtatem non ſolum armis decoratam; ſed etiam legibus oportet eſſe armatam*. ubi notarunt interpretes *Balduinus*. Tiallingus ab Eiſſinga, Prædinius in Manuſcript. alii. *Gabbema*.

4. *Et cœli ſummas advocet auriculas*] Frellon. editio: *Et cilli*. F. Pithœus: *Et cœli*. Quid ſi legas, *Et Cilli ſummas advocet auriculas? ὄνος, ὄνος (aſinus)*. Somniarunt enim Nationes caput aſininum Deum fuiſſe Iudæorum; quod refutant Ioſephus, Tertullianus. Erhardus: Notum eſt, Iudæos

dæos ab Appione Alexandrino, Molonéque, Tacito, & aliis notatos esse, quòd aureum asini caput in templi sacrario servarent atque adorarent: quoniam Mose duce (ut improbè asserunt) asinorum beneficiò aquas Iudæi invenerint. &c. Sed & Christianos Romani pariter Asinarios vocabant, figurisque & picturis illudebant: quando insando etiam picturæ genere Deum nostrum sic depictum spectanti populo proposuerunt, ut is foret auribus asininis, pede altero inungulatus, librum gestans, & togatus. Cui flagitio ut scelus adderent, tali titulo Christi, effigiem dedecorarunt: *Deus Christianorum ὀνοχλοῦ (asinina ungula)*. Pet, Crinitus de Honest. disciplin. lib. 1, cap. 9. Wijbinga:

Et cæli summas advocet auriculas.

Quomodo hoc de Iudæis dici possit multi ambigunt. Vir summus Iosephus Scaliger in Elench. Trihær. cap. XXXI, ad quæstionem Serarii Iesuitæ de Cœlicolis respondet, *fuisse Iudeo-Christianos: addo* (sunt verba Scaligeri) *etiam Massalianos, ipsosque deductos ab iis Iudæis, quorum proseucha erant ἐν αἰθρῳ καὶ ἀσήρῳ τόπῳ* (in ære & subdiali loco), *qui propriè Cœlicolæ dicebantur; & de quibus manifestè Iuvenalis intelligit,*

Nil præter nubes & cæli numen adorant.

Petronius in nostris Catalectis:

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
Et cæli summas advocet auriculas.

An non satis clarè utrumque poëta fuisse Iudæos dicit qui cælum adorarent, & ejus aures advocarent? Qui cælum adorant quid aliud quam Cœlicolæ? Ipsos Essenorum portionem fuisse superiùs à nobis demonstratum est. Et paullò pòst subjicit: *Illi*, Iudæi Cœlicolæ, *cum suis superstitionibus, & nomine Cœlicolarum, ac Massalianorum ad Christianismum conversi sunt. Quia fundebant preces in locis sub dio, ab eo Cœlicolæ Latinis dicti, à Iudæis Massaliani, qui erant Essæi, aut, ut diximus, hæresis ab Essenis profecta. nam Essæi ab Hellenistis ἱκέται vocabantur, quod sanè Iudaicè est Massaliani: neque aliter possunt dici. Isti igitur Cœlicolæ pseudo-Christiani sacro lavacrò tincti, iterum ad priscum Iudaismum deficiebant, & nomine tenus Christiani Cœlicolarum ritus retinebant.* Huc etiam pertinent, & ex eodem fonte, Essenorum nempe hæresi, derivarunt Veteres illi hæretici, quos Σαμψαῖους, Sampsæos Epiphanius vocat Hæres. LIII; additque hanc nominis illius interpretationem: Σαμψαῖοι, γὰρ ἡμεῖς δύνται ἡλιακοί, quasi dicas *solares*: est enim hoc Hebræis שמש à voce שֶׁמֶשׁ schemesch, quæ *solem* significat. dictum supra Cœlicolas & Sampsæos hos, à tertia inter Iudæos secta, quæ est Essæorum sive Essenorum, originem trahere. Essæi enim illi, contra præceptum, quod Deus Iudæis dederat, ut sc. precantes occidentalem mundi plagam spectarent, faciem orientem versus convertebant. Præterea quoque magnus Scaliger ut Essenorum proprium recenset, τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα ἐκτενῶς, *solem orientem supplicare.* Cui contradicit Nobilis. Salmasius in immortali opere exercitationum Plinianarum, afferitque eos solem quidem honorare, venerari, ad eum preces fundere, non tamen adorare. Litis decisio consistit in recta explicatione loci illius qui producitur ex Iosepho. verba ejus ita sonant: πρὸς γὰρ ἀνατολὴν τὸν ἥλιον εὐθὺς φθέγγονται τὰ βεβήλων, πατρίους δέ τινας οὐκ αὐτοῦ δίκαι ἀναπέμπουσι ἀνατείλαντι. i. e. *ante exortum solis nihil profani loquuntur, sed patrias quasdam ad ipsum preces celebrant, quasi supplicantes ut oriatur.* Quidquid sit. hoc tamen hinc liquere videtur hæresin *Cœlicolarum* & eorum quos *Sampsæos* ἡλιακοὺς Epiphanius vocat, esse τῶν Ἐσσηνῶν ἀπόσπασμα (*Essenorum revulsam partem*), & ab iis originem ducere. præsertim cùm scimus Essenos hos ἐν αἰθρῳ καὶ ἀσήρῳ τόπῳ precari solitos, supplicantes se ad Orientem convertisse, solem ipsum si non adorasse, saltem honorasse, & sim. Adjiciamus conjecturam celeberrimi Drusii, quam proponit

ponit in lib. de tribus ſectis Iudæorum, dicens: *fortaſſe Cœlicola ſunt quos Benjamin in Itinerario* שאמיין *ſchamiin vocat, quorum Synagoga ipſius tempore adhuc erat in Meſtaim urbe magna Ægypti. nam* שמים *Schamaim Hebræis eſt cœlum: unde adjectivum eſt* שמיי *cœleſtis vel Cœlicola, cujus pluralis* שאמיין *ſchamaiin Cœlicolæ.* Siquis ſuperioribus non contentus eſt, habeat denique & hanc conjecturam. Inter nationes, quia verus Iudæorum Deus ipſis erat ἄγνωστος, ignotus, ut patet ex Inſcriptione illa aræ apud Athenienſes tempore Apoſtoli Pauli, varia deliria, multæque nugæ de Iudæorum religione increbuerunt; credebant eos caput aſininum colere, quod & ipſis Chriſtianis à gentibus objectum meminerunt illi ex Patribus, qui adverſus Nationes ſcripſerunt. Vide Tertull. Apol. c. xv. Imò & porcum eorum numen faciebant. quò etiam reſpicit Arbiter cùm in verſu præcedenti ait, *Iudæus licet & porcinum numen adoret.* Abſtinebant enim Iudæi ab hujus eſu ùt animalis immundi. Lev. xi, vii. Vnde Iuven. Sat. xv.

Nec diſtare putant humana carne ſuillam. Et Sat. vi.

Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.

Inter ſiniſtras has de Iudæorum cultu opiniones etiam hæc maximè apud Gentes invaluit, qua cœlum pro numine habere credebantur. Strabo Geograph. lib. xvi. *Moſes docebat quomodo Ægyptii non rectè ſentirent, qui ferarum ac pecorum imagines tribuerent, nec Græci, qui Deos hominum figuris inſignirent: & quòd id ſolum Deus eſſet, quod nos, terram ac mare contineret, quod cœlum & mundum & rerum omnium naturam appellamus.* Ad quod intelligendum, nota, varia apud Iudæos exſtare nomina, quibus Deum deſignare ſoliti ſunt. quale חשם *nomen illud*, מקום *makóm, Locus.* dicunt enim de homine שעשוי בריוקנו של מקום *quod factus ſit ad imaginem loci,* id eſt, Dei. Dictum ità Deum putem, quia omnia continet, & omnia in eo ſubſiſtunt. His adde, quo frequenter Deum appellabant, quod & præcipuè huc facit, שמים *Schamaim*, Chaldæis שמיא *Schmaia*, Helleniſtis οὐρανὸς, *cœlum*: unde ægrotos viſitantes, precantur ipſis רחמו עליך השמים *cœlum miſereatur tui*, i. e. Deus. ſimiliter loquuntur in adagio quodam, ubi de operibus hominum dicunt הכל לשם שמים *omnia propter cœlum*, q. d. omnia opera noſtra debere dirigi ad gloriam Dei. ſic & Chaldæis רחל שמיא eſt vir pius & religioſus. Eumdem quoque eſſe uſum vocis οὐρανὸς apud Helleniſtas ſuprà notavi; hinc in N. T. de Baptiſmo Iohannis dicitur, quòd non ſit ex hominibus, ſed ἐξ οὐρανοῦ, hoc eſt, Deo. Matth. xxi. opponitur enim non terræ ut loco inferiori, ſed hominibus ut creaturis. Sic quoque Chriſtus dominus noſter apud Lucam introducit loquentem peccatorem: πάτερ ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν. Imò & per cœlum jurare ſolebant. Matth. v. tractat. Berachoth: השמים כן הוא *per Cœlum ita eſt.* unde manavit ritus ille elevationis manuum ad cœlum in jurejurando uſurpatus. Gen. xiv, verſ. xxii. Apoc. x, verſ. v. Ex hiſce prædictis proclives fuerunt gentes in hanc ſuſpicionem, eos nubes & Cœli lumen adorare, ut ait Lucanus, cœlique ſummas advocare *auriculas*. Præſertim cùm ex Iudæis Eſſæi precaturi Orientem, reliquis Iudæis ex mandato divino ad Occidentem ſeſe convertentibus, cœli plagam, (quæ fortaſſe Arbitro dicitur ſumma ſive extrema cœli auricula) conſpiciebant, ſolem, ut ſuprà, ſi non adorabant, ſaltem honorabant, proſeuchas eligebant ἐν ἀκρωτηρίῳ τόπῳ *in acro & ſubdiali loco.* Hiſce autem ritibus & cœli ſoliſque obſervatione, non parvam nationibus ad hanc de ipſis opinionem σφῆσιν ac *anſam* dederunt. Binetus: *auriculas*. Vide tit. Iuris de Iud. & Cœlicolis.

Digitized by Google

Nì tamen & [1] ferro [2] ſuccideris inguinis oram,

Et

1. *ferro*] Hoc quidem nullam in Arbitro difficultatem habet, attamen, quia plures ſunt, qui circumciſionem hanc cultro non ferreò, ſed lapideò peractam volunt, vindicandus nobis eſt hìc author, & genuinus mos aſſerendus. Illis qui ſecus ſentiunt, cauſſa erroris eſt locus malè interpretatus. Libri, qui dicitur Joſuæ, capite v Deus præcepit Joſuæ, ut faceret ſibi חַרְבוֹת צֻרִים quod illi vertunt, *cultros lapideos* vel *petrinos*. præterea etiam myſterium hac in re venatur magnus ille Scholaſticus Thomas Aquinas, dicitque cultro lapideò Meſſiam ſignificatum, accommodatque huic negotio verba Pauli, quæ exſtant I ad Cor. x v. III. ἡ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. *Petra autem erat Chriſtus*. Sed quid tandem eſt verba Scripturæ præter mentem & ſcopum dicentis adducere, ſi hoc non eſt? Verùm, ut redeamus ad rem, quamvis non negem צור rupem & petram deſignare, tamen etiam aciem & acumen hæc vox denotat, quod ex unico loco manifeſtum eſſe poteſt, Pſal. ſcil. LXXXIX, verſ. XLIV. ubi dicitur תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ i. e. *recedere facis*, hoc eſt, *retundis mucronem ſive aciem gladii ejus*. Unde nihil nos cogit hìc per חרבות צורים intelligere cultros lapideos, cùm magis genuina verſio eſt per cultros acierum, i. e. cultros acutos. Adſtipulatur huic verſioni noſtræ Chaldæus paraphraſtes, qui hoc loco habet אזמלין חריפין cultros ſive novaculas acutas. *Th. Wybinga.*

2. *ſuccideris inguinis oram*] His circumciſio deſcribitur, quam nemo ignorat Judæis familiarem eſſe, & non ab Ægyptiis ad illos, ſed ab illis ad Ægyptios derivaſſe. Quippe cùm nihil unquam de circumciſione inaudiverant reliquæ gentes, Deus patriarchæ Abrahamo & ſemini ejus hoc ſymbolum ac ſacramentum fœderis ſui tradidit, Geneſ. XVII, verſ. XV. *Hoc eſt fœdus meum, quod obſervabitis inter me & vos, & inter filios tuos poſt te, circumcidetur vobis omnis maſ.* Unde meritò Iuvenalis Sat. XIV de iis ait, *præputia ponunt*. & Horatio dicuntur *Apellæ*. Etiam ipſe hic Arbiter hoc ut proprium Judæorum indicium recenſet, inducitque Gitona hæc loquentem: *circumcide nos ut Judæi videamur*. Præterea ſi penitius geminum hunc ſcitiſſimi authoris verſiculum inſpiciamus, videtur ille nobis ob oculos ponere receptum tunc temporis apud Hebræos circumcidendi ritum. Hic conſiſtebat, primo in circumciſione κατ' ἐξοχὴν ſic dicta, Hebræis מוּלָה *milach*. ſecundò in פְּרִיעָה *priah*. i. e. *denudatione*, nempe glandis. Hiſce intermiſcebant ſcioli eorum Rabbini rimum tertium, quem מְצִיצָה *mezizah* appellant, quod interpretari licet *exſuctionem*. unde loquentes de toto circumciſionis hoc negotio dicunt: מלין פורעין ומוצצין hoc eſt, *circumcidunt, denudant, & exſugunt*. Primum enim המוהל ille qui circumciſioni præeſt, extremam inguinis cuticulam abſcindit, ſive, ut ait Arbiter, *ſuccidit inguinis oram*. hoc factò, ore (at quis non mirabitur hunc inficerum morem) mentulam arripit, ac ſanguinem exſugit, velut Horatii,

Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

Denique idem ille המוהל pollicibus ſuis, unguibus probè ad illud armatis, reliquam cuticulam, qua parte penem circumtegit, diſcarpit, ac retro convolvit, eo uſque ut glans penitus denudetur ac retegatur. hoc eſt quod Autor dicit, *Et niſi nudatum*, ſive ut Caſaubonus & quidem non malè, *nodatum ſolverit arte caput*, hoc ut diximus פְּרִיעָה denudationem nominant Hebræi, de qua hoc axioma

[1] *Nec toto ſtomachum conciliare mero.*
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſe dies ideo nos grato perluit hauſtu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

* * *

Vxor legitimus debet quaſi cenſus amari:
Nec cenſum vellem ſemper amare meum.

* * *

Invenias quod quiſque velit. non omnibus unum eſt
Quod placet: hic ſpinas conligit, ille roſas.

* * *

Nam nihil eſt, quod non mortalibus adferat uſum
Rebus in adverſis, [2] *quæ jacuere, juvant.*
Sic rate demerſa [3] *fulvum deponderat aurum,*
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Quum ſonuere tubæ, jugulo ſtat divite ferrum,
Barbara [4] *contemptu prœlia pannus habet.*

* * *

[1] *Linque*

pita patet ex Pſal. 23, & Matthæi Euang. c. 26. Vide Barth. ad Claudian. p. 1103. *Ge. Erhardus.*

1. *Nec toto*, &c.] Probo Palmerii correctionem, *nec noto*. Sed quid eſt *conciliare?* nimirum contrarium Petronius dicere vult, ſtomachum faſtidió vult affici unius ſemper vini potu. Poſſet antiquam vocem *concipilare* amanti reconditiora excidiſſe. Nihil tamen mutem. Nam ſtomachus etiam commotionem ipſius faſtidiumque ipſum ſonare ſolet. Vltimum verſum malè repetere *mutandi* verbum etiam adfirmem; nam & de noctis & diei ſucceſſione loquitur, & repetitio illa Petroniana non eſt, cùm epigramma alioqui planè ejus genium ſpiret. Emacula, *Et pernoctatis hora recurrit equis*. neque enim mutare Equos Solem ullibi ſcriptum, dictum aut pictum legitur. *Ga. Barthius.*

2. *quæ jacuere*] Id eſt, quæ deſpicatui, & quaſi derelictui nobis, nulloque in honore aut pretio fuerant antèa, tunc quum eorum uſu facilè carere poteramus. *Douſa P.*

3. *fulvum deponderat aurum*] Tornæſ. *vulſam. d. aurem.* Anonym. MS. L. *fulvum d. aurum.* Douſa MS. Sic Petron. Carm. de bello Civili:

Siqua foret tellus fulvum quæ mitteret aurum,
Hoſtis erat. —

4. *contemptu - pannus*] Tornæſius (qui leg. *contemnit*): al. *contemnu. contemptu.* Noſtra emendatio, quam alius (*Ian. Palmerius*) lectó MS. per fraudemne an contemptum diſſimulato meo nomine ſibi vendicavit. Cæterùm quòd dixit Petronius, *pannum*, (quo pannuceam, hoc eſt, pannis cento-

[1] *Linque tuas ſedes, alienaque litora quære,*
O juvenis! major rerum tibi naſcitur ordo.
Ne ſuccumbe malis: te noverit ultimus Iſter,
Te Boreas gelidus, ſecuráque regna Canopi,
Quique renaſcentem Phœbum, cernuntque cadentem.
Major in externas [2] Ithacus deſcendat arenas.

* * *

[3] *Nam citius flammas [4] mortales ore tenebunt,*
Quam ſecreta tegant: quidquid dimittis in aula,
Effluit, & ſubitis rumoribus oppida pulſat.
Nec ſatis eſt vulgaſſe fidem: ſimulatius exit

Proditi-

centonibuſque obſitam ac ſorditatam plebeculam deſignat) *barbara prælia habere contemtui*, id eſt, bellicorum tumultuum unicè ſecuram degere, nec barbariem prælioam curare, quaſi nihil ad ſe attinentium; haud inſcitè (meo quidem animô) applicare poſſis ad Hemiſtichii illius ſententiam, quam habes in Carmine illo Belli Civilis longè omnium ingenioſiſſimo: — *Inops audacia tuta eſt.* cujus nos hancce inibi ex Salluſtio rationem reddidimus: *Quoniam egeſtas facilè habetur ſine damno.* Cui illud quoque ab Aquinate Satyrico ſuccenturies licebit:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Pannus igitur in Petronio, pro eo, cui deprehenſo nihil præter pannum, id eſt, ſciſſam ac ſordidam tunicam auferre poſſis. Quis enim ita immanis obſecro, aut barbarus, detrahere uti nudo veſtimenta ſe poſtulet? In divite verò, atque opulenter viaticato ornatoque, ratio prorſus diſpar; *in cujus jugulo ferrum ſtare*, hoc eſt, ſicas in unius caput undique ac mucrones diſtringi:

Clarèque & caro potius, quàm ſanguine vili,
Noxia Bellona tela tepefieri.

intelligit Petronius noſter. *I. Douſa.*

1. *Linque tuas ſedes*, &c.] Exhortatio ad idoneè peregrinandum. Douſa: Suſpicor hanc *Aperta* ipſius *dictionem* fuiſſe, hoc eſt, Reſponſum ex Tripode, & Apollinis perſona ei datum ſcilicet, qui Delphicum oraculum conſuluerat; tamquam Tireſiam Horatianus Vlyſſes, quibus artibûs atque undénam potiſſimùm opes ac divitias ſibi parare vel corruere poſſet, hujuſcemodi captioſæ quæſtionis arguriolâ graſſatus:

Nunc ſi nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, unde petat?

2. *Ithacus*] Vlyſſes. Hùic *peregrinatio* prudentiam addidit. *Douſa MS.*

3. *Nam citius flammas*, &c.] De Aulicorum vanitate. Scalig. in Catal. vide Hippolytum à Collibus in Principe, cap. 10: Weitzium Not. ad Prudentii περὶ στεφ. hym. 2, v. 253. Quoad formulam dicendi, videtur ea eſſe quodammodo proverbialis. Cic. lib. 11 de Orat. *Dicere ajunt Ennium flammam à ſapiente facilius ore in ardente opprimi, quàm bona dicta teneat.* Enno-dius: *Facilius eſt ignem linguâ comprimere.* Symmachus: *Facilius eſt ardentes favillas ore comprimere.* Iuretus Miſcellan. ad Symmach. lib. 1 Epiſt. 25. *Ge. Erhard.*

4. *mortales*] Mortiferos, lethales. Vide

Digitized by Google

[1] *Nec toto ſtomachum conciliare mero.*
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſe dies ideo nos grato perluit hauſtu,
Quod permutatis hora recurrit equis.
* * *
Vxor legitimus debet quaſi cenſus amari:
Nec cenſum vellem ſemper amare meum.
* * *
Invenias quod quiſque velit. non omnibus unum eſt
Quod placet: hic ſpinas conligit, ille roſas.
* * *
Nam nihil eſt, quod non mortalibus adferat uſum
Rebus in adverſis, [2] *quæ jacuere, juvant.*
Sic rate demerſa [3] *fulvum deponderat aurum,*
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Quum ſonuere tubæ, jugulo ſtat divite ferrum,
Barbara [4] *contemptu prœlia pannus habet.*
* * *

[1] *Linque*

pita patet ex Pſal. 23, & Matthæi Euang. c. 26. Vide Barth. ad Claudian. n. 1103. *Ge. Erhardus.*

1. *Nec toto*, &c.] Probo Palmerii correctionem, *nec noto*. Sed quid eſt *conciliare?* nimirum contrarium Petronius dicere vult, ſtomachum faſtidiô vult affici unius ſemper vini potu. Poſſet antiquam vocem *concipilare* amanti reconditiora excidiſſe. Nihil tamen mutem. Nam ſtomachus etiam commotionem ipſius faſtidiumque ipſum ſonare ſolet. Vltimum verſum malè repetere *mutandi* verbum etiam adfirmem; nam & de noctis & diei ſucceſſione loquitur, & repetitio illa Petroniana non eſt, cùm epigramma alioqui planè ejus genium ſpiret. Emacula, *Et pernoctatis hora recurrit equis*. neque enim mutare Equos Solem ullibi ſcriptum, dictum aut pictum legitur. *Ga. Barthius.*

2. *quæ jacuere*] Id eſt, quæ deſpicatui, & quaſi derelictui nobis, nulloque in honore aut pretio fuerant antèa, tunc quum eorum uſu facilè carere poteramus. *Douſa P.*

3. *fulvum deponderat aurum*] Tornæſ. *vulſam. d. aurem.* Anonym. MS. L. *fulvum d. aurum.* Douſa MS. Sic Petron. Carm. de bello Civili:

Siqua foret tellus fulvum quæ mitteret aurum,
Hoſtis erat. —

4. *contemptu - pannus*] Tornæſius (qui leg. *contemni*): al. *contemnu. contemptu.* Noſtra emendatio, quam alius (*Ian. Palmerius*) lectô MS. per fraudemne an contemptum diſſimulato meo nomine ſibi vendicavit. Cæterùm quòd dixit Petronius, *pannus*, (quo pannuceam, hoc eſt, pannis centó-

[1] *Linque tuas ſedes, alienaque littora quære,*
O juvenis! major rerum tibi naſcitur ordo.
Ne ſuccumbe malis: te noverit ultimus Iſter,
Te Boreas gelidus, ſecuráque regna Canopi,
Quique renaſcentem Phœbum, cernuntque cadentem.
Major in externas [2] Ithacus deſcendat arenas.

* * *

[3] *Nam citius flammas [4] mortales ore tenebunt,*
Quam ſecreta tegant: quidquid dimittis in aula,
Effluit, & ſubitis rumoribus oppida pulſat.
Nec ſatis eſt vulgaſſe fidem: ſimulatius exit

Proditi-

centonibuſque obſitam ac ſorditatam plebeculam deſignat) *barbara prælia habere contemtui*, id eſt, bellicorum tumultuum unicè ſecuram degere, nec barbariem prælioaum curare, quaſi nihil ad ſe attinentium; haud inſcitè (meo quidem animô) applicare poſſis ad Hemiſtichii illius ſententiam, quam habes in Carmine illo Belli Civilis longè omnium ingenioſiſſimo: *— Inops audacia tuta eſt.* cujus nos hancce inibi ex Salluſtio rationem reddidimus: *Quoniam egeſtas facilè habetur ſine damno.* Cui illud quoque ab Aquinate Satyrico ſuccenturies licebit:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Pannus igitur in Petronio, pro eo, cui deprehenſo nihil præter pannum, id eſt, ſciſſam ac ſordidam tuniculam auferre poſſis. Quis enim ita immanis obſecro, aut barbarus, detrahere uti nudo veſtimenta ſe poſtulet? In divite verò, atque opulenter viaticato ornatoque, ratio prorſus diſpar; *in cujus jugulo ferrum ſtare*, hoc eſt, ſicas in unius caput undique ac mucrones diſtringi:

Clariòque & caro potius, quàm ſanguine vili,
Noxia Bellona tela tepefieri.

intelligit Petronius noſter. *I. Douſa.*

1. *Linque tuas ſedes,* &c.] Exhortatio ad idoneè peregrinandum. Douſa: Suſpicor hanc *Aperta* ipſius *dictionem* fuiſſe, hoc eſt, Reſponſum ex Tripode, & Apollinis perſona ei datum ſcilicet, qui Delphicum oraculum conſuluerat; tamquam Tireſiam Horatianus Vlyſſes, quibus artibûs atque undénam potiſſimùm opes ac divitias ſibi parare vel corruere poſſet, hujuſcemodi captioſæ quæſtionis arguriolâ graſſatus:

Nunc ſi nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui numerus non habet, unde petat?

2. *Ithacus*] Vlyſſes. Hùic *peregrinatio* prudentiam addidit. *Douſa MS.*

3. *Nam citius flammas,* &c.] De Aulicorum vanitate. Scalig. in Catal. vide Hippolytum à Collibus in Principe, cap. 10: Weitzium Not. ad Prudentii περὶ στεφ. hym. 2, v. 253. Quoad formulam dicendi, videtur ea eſſe quodammodo proverbialis. Cic. lib. 11 de Orat. *Dicere ajunt Ennium flammam à ſapiente facilius ore in ardente oprimi, quàm bona dicta teneat.* Ennodius: *Facilius eſt ignem linguâ comprimere.* Symmachus: *Facilius eſt ardentes favillas ore comprimere.* Iuretus Miſcellan. ad Symmach. lib. 1 Epiſt. 25. *Ge. Erhard.*

4. *mortales*] Mortiferos, lethales. Vide

Digitized by Google

Proditionis opus, famamque onerare laborat.
[1] *Sic commissa ferens avidus referare minister*
Fodit humum, Regisque latentes prodidit aures;
Concepit nam terra sonos, [2] *calamique loquentes*
[3] *Invenere Midam, qualem narraverat index.*

* * *

[4] *Fallunt nos oculi, vagique sensus*

Oppressa

Vide Goldasti Notas ad Valerian. edit. Rover. *Erhardus.*

1. *Sic commissa ferens avidus referare m.*] Tornæs. *S. c. f. a. servare* (Fulgent. *referare*) *m.* Dousa MS. *S. c. verens a. r. m.* ita eleganter Palmer. Sed hi 4 posteriores ν. probantur ex Fulgentio nomine Petr. Arbitri: P. Dan. & Wouwer. præcedentes 5 non item. Daniel: Fulgent. Mythol. lib. III in fab. de Apoll. & Marsia. Quos versus mutuatus est Petronius ab Ovid. lib. II Metam. ubi dedecus stolidi indicis Midæ describit:

Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cæpit, & ut primùm plano maturuit annô,
Prodidit agricolam: levi nam motus ab austro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Porrò V. C. pro *ferens*, habet *verens*, & pro *minister*, *magister*.

2. *calamique loquentes*] Iuliano Anthol. lib. VII, in extrem. epigr. *Μίδεω κάλαμοι* (*calami Midæ*). ubi Maximus in Scholiis; Fulgent. lib. 3 Mytholog. Brodæus in annot. ad Anthol. *Erhard.*

3. *Invenere Mid. qualem narraverat index*] Tornæsius: *Invenere fidem* (Fulgent. *Midam*), *qual. narraverat* (Fulg. *conceperat*) *index.* Anonym. MS. *Incunere.* nisi malis, *Innovare*, de quo Varro: quomodo Ennius, & Plautus. Dousa MS. *Incinnere Midam, qual. narr. i.* Palmer. Quæ scriptura ex notissima illa fabula de Mida rege fidem accipit; veritus enim in publicum efferre minister de auribus Midæ, tellurem subiit. & quæ porrò non necesse est repetere. Erhardus: *Invenere Midam.* Persius: *Auriculas asini quis non habet?* Ferunt nonnulli primùm à Poëta scriptum fuisse, *Auriculas asini Mida Rex habet:* deinde meru Cæsaris scripturam mutasse, *quis non habet.* Petronius videtur in Neronem commodasse. Erasmus in Adag. *Midas auriculas asini. qualem narr. index.* Cujus verba par calamos emissa sub terris hæc erant: *Midas rex asini aures habet.* Luctat. Placid. in Ovid. lib. I Metam. argumento: *Refert quòd cùm deformitatem illam* (aurium asininarum) *veste celaret, ut famulus vidit, neque eloqui posset, ejusdem Dei* (Apollinis) *mentem in aures haberet. cui rursus obruta arenâ, arundines enata, agitataque ventô deformitatem Mida indicarent.*

4. *Fallunt nos oculi*] Sext. Empir. ἀπατῶνται γὰρ ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, &c. φαινόμενα μὲν φαινομένοις ὅτι λέγομεν, ὁ αὐτὸς πύργος πύργος μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος. (*Opinamus verò aut apparentia apparentibus, aut cogitatilia cogitabilibus, &c. apparentia quidem apparentibus, quando dicimus quòd turris è longinquo videatur teres, cominus verò quadrata*). Fr. Pithœus. Sextus Empiricus in libro contra Mathematicos scribens ex opinione Epicuri: Οὕτως φησὶν ἂν εἴποιμεν ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι ὁ αὐτὸς πύργος μὲν ἐγγύθεν τετράγωνος μακρόθεν δὲ στρογγύλος φαίνεται· ἀπατᾶται ἄρα ἡ ὄψις περὶ τὰ ἐκτὸς ὄντα μείζονα

Digitized by Google

Oppressa ratione mentiuntur.
Nam turris prope quæ quadrata surgit,
[1] *Adtritis procul* [2] *angulis rotatur.*
Hybleum refugit satur liquorem,
[3] *Et naris cassiam frequenter odit.*
Hoc illo magis, aut minus placere
Non posset, nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore [4] *sensus.*

* * *

[1] *Iam*

τὶ φέρωνται, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθὲς ὂν ὅτι μικρὰ τὴ φαίνῃ) μικρὸν αὐτῇ τὸ εὐθὲν κ τετράγωνον, ὄντως (fortè Interponendum ἐστ) μικρὸν πρὸ τετράγωνον τῇ ἀφ τὸ αἴρ- φορᾷ διαφαινόμενον τ κ τὰ εἴδωλα πιέζοντων (Sic verò non dixerim visum fallere, quando è longinqua distantia parvam refert turrim & rotundam, sed magis ut rem deprehendit nunciare, quæ cùm adhuc exigua ipsi appareat tale est sensile exiguúque comparatum, refractis aëris latione extremitatibus juxta speciem). Tertullian. de Anima c. XVII. *Item ut turris habitus eludat, intervalli conditio compellit in aperto, æqualitas enim circumfusi aëris pari luce vestiens angulos, obliterat lineas.* Similis ferè ratio, & à Lucretio redditur lib. V. Meminit verò hujus rei idem Empiricus Pyrrhon. Hypothes. lib. I, c. XIII. Notandum etiam *rotatur* poni, pro rotundatur. *Donsa F.* Isidor. lib. XV, c. V: Macrob. lib. VII, c. XIV. *Gabbema.* Lucret. lib. IV.

Quadrataque procul turres cùm cernimus urbis,
Propterea fit, uti videantur sæpe rotundæ,
Angulus obtusus quia longè cernitur omnis.

Isidor. Orig. lib. 15, c. 2. *Turres quamvis quadratæ aut latæ construantur, procul tamen videntibus rotundæ existimantur, ideo quia omne cujusque anguli simulacrum per longum aëris spatium evanescit atque consumitur, & rotundum videtur.*

Jo. à Wouweren.

1. *Adtritis*] al. *Detritis.* Lucretio *obtusis.* Ge. Erhardus.

2. *angulis rotatur*] Pulchrè & appositè Macrob. lib. 7, c. 14. *Cùm sit angulosa, rotunda existimatur, facit rationis negligentia.* Pontanus in Not. *Idem.*

3. *Et naris cassiam*] Leg. *Et marcens cas.* Multo cibô & potione completi *marcere* dicuntur. Petron suprà; *Et ancilla super thorum marcentis* &c. Sidon. Ep. 9 lib. 2. *pectora marcida cibis.* Savaro in Not. *Erhardus. Naris* in casu nominandi, agnoscunt etiam barbarorum temporum Grammatici, Huguitio, Papias, Balbus Ianuensis, Britto, Calepinus. Melberus, &c. pro eo tamen *nar* legitur apud Alexand. de Villa Dei Gallum, qui regnum quondam inter barbaros Grammaticos in Scholis omnibus obtinebat, lib. I Doctrinal. & probant non solùm ejus commentatores Kempo Tessalienſis, Ioan. Synthen, Torrentinus Daventrienſis, &c. Verùm etiam ipsi Latinitatis restauratores. Henrichmann. in tract. de Verb. Gramm. & Ioann. Brassicanus in Inst. Gramm. De in *ar* desinent. *I. Weitzius.*

4. *sensus*] Hic post *sensus* Tornæsius subjunxit epigramma illud Eumolpi de Insomniis superiùs p. 368 Satyrico insertum. Vnde jam non miror etiam in MS. Tragur. desiderari, quòd inter fragmenta latuerit. Quid tamen de hoc aliisque Wouweren reliquerit, adferam in fine.

Digitized by Google

[1] *Iam nunc ardentes Auctumnus fregerat umbras,*
Atque hiemem tepidis ſpectabat Phœbus habenis:
Iam platanus jactare comas, jam cœperat uvas
Adnumerare ſuas defecto palmite vitis:
[2] *Ante oculos ſtabat quidquid promiſerat annus.*

* * *

[3] *Sic & membra ſolent auras includere venis,*
Quæ penitus merſæ, quum rurſus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec definit ante
[4] *Erigidus ſtrictis qui regnat in oſſibus horror,*
Quam tepidus laxo manavit corpore [5] ſudor.

* * *

[6] *Sic contra rerum natura munera nota*
Corvus maturis frugibus ova refert:
[7] *Sic format lingua fetum quum protulit urſa,*

Et

1. *Iam nunc ardentes Auctumnus*] Elegans deſcriptio Autumni. Autumni tempus dixit Varro in Quinq. *Autumnitatem. Cape*, inquit, *hanc caducam Liberi patris mollem dapem, frondem autumnitatis Bromii.* Sic quoque dixit Octavius apud Minutium. Apulejus vocat *muſtulentum Autumnum* lib. 11 Mileſ. Quem Ovidius 11 de Arte pingit egregiè, vocatque *formoſiſſimum anni tempus.* Non prætereo quod Tacitus de Germanis notat his verbis: *Hiems, & ver, & aſtas intellectum & vocabula habent: autumni perinde bona ac nomen ignorantur.* Quod non puto verum: imò apud eos multum eſt Autumnô tempus amabilius. Quippe Sol antequam occupet nimboſum & frigidum cœlum, laborat multùm: ubi verò ſemel occupaverit, nubes diſcutit, regnatque toto Autumno ſiccitate magna & amœna nobilis, & notabilis; quod experientia docet. *Lud. Dorleans.*

2. *Ante oculos - annus*] Sic paulò pòſt:

Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum. Ge. Erhardus.

3. *Sic & membra ſolent*] Fortè Encolp. aut Eumolpus perſuadere volens plenum & voluptabilem coitum, philoſophari inſtitit. Videtur enim hoc de humani miſſione ſpermatis dicere. *Erhardus.*

4. *Erigidus*] V. N. in Catull. Ep. XLVII. *S. A. Gabbana.*

5. *ſudor*] Dehinc ap. Tornæſ. ſequitur: *Hæc ait & tremulo dedusit vertice canos: — ut ſuprà p. 499.*

6. *Sic contra - Corvus -*] Exſtabant hi 2 priores verſus. reliquum explevi ex meo vet. codice. *Cl. Binetus.* Fulgent. lib. 1 Mytholog. in fab. de Corvo: Petronius,

Sic contra r. n. m. n.
Corvus m. f. o. r.

Quod epigramma amplius poſthac adſcriptum eſt. *Io. à Wowveren.*

7. *Sic format*] Ovid. lib. xv Met. verſ. CCCLXXIX. de hac re ubertim Rittershuſ. ad Oppian. III Cyneg. & Hoëſchell. ad Hor. Apoll. Operæ pretium eſt heic adnexere, quæ Cl. Fungerus in Obſerv. ad Horum Mann ſcript. querum uſum nobis conceſſit

ſum-

Digitized by Google

Et piſcis nullo junctus amore parit.
Sic Phœbeâ chelys vinclo reſoluta parentis
Lucinæ tepidis naribus ora fovet.
Sic ſine concubitu textis apis exitia ceris
Fervet, & audaci milite caſtra replet.
Non uno [2] contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

* * *

[3] *Naufragus ejecta nudus rate, quærit eodem*
Percuſſum telo, [4] cui ſua fata legat.
Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum,

In

ſummus vir, Anchiſes ab Andla, tradit tom. III. Hominem initiò quidem informem natum, ſed qui poſtea acceperit formam ſignificaturi, prægnantem pingebant urſam. Hæc namque ſanguinem primum condenſatum atque concretum parit, quem fovendo lambendoque effingit & format. Plin. *fœtus rigentes apprimendo pectori fovent non alio incubitu, quam ova volucres.* Et paulò antè, *ſingulos*, (cum quinos ut plurimùm pariant) *carnem eſſe* dicit *informem, muribus paulò majorem, ſine oculis & pilo. ungues tamen prominent, lambendoque paulatim figurant.* Hanc deformitatem attribuunt & alii authores recens nato fœtui. Ariſt. lib. VI Hiſt. anim. c. XXX. Plut. in lib. de Amore prol. Oppian. lib. III Cyneg. Solin. c. XXXIX. negantibus aliis, cùm venatores in diſſectis urſis omnia catuli membra invenerint: ſed enim hæc veterum concordia ac opinio communis rejicienda haudquaquam, ne quid detrahatur etiam Ægyptiacæ authoritati. Etſi enim negari non queat habere ſingula ſua membra natos catulos, (quid enim imperfectum edit natura?) attamen ſciendum ita videri propter ſecundas, quæ ut craſſæ admodum ſunt, ita iis adeò involuti naſcuntur catuli, ut non niſi lambendo & multa opera revellantur, & ad juſtam formam reducantur: Ita accipienda verba Plut. ἐκεῖ φιλοστοργίας, ἄμορφα δ' ἀναβρώσει τίκτει (*De amor. prol. informes & malè articulatos parit*). Cùm id non dicat, quòd imperfectos, hoc eſt, non habentes naturalia membra catulos pariat, ſed quòd agnoſci primum non queant. &c. huc uſque eruditiſſimus *Fungerus.*

1. *Sic ſine concubitu*] Hinc Prudent. III Cathem. *nexilis inſcia connubii.* Virg. in Georg. lib. IV.

Quod neque concubitu indulgent: nec corpora ſegnes
In Venerem ſolvunt, aut fœtus nixibus edunt. S. A. Gabbema.

2. *contenta valet Fortuna tenore*] Leg. *volat Fort. tenore*, hoc eſt, *more* illo & quaſi ἕξει variandi. Sic *tenorem ſenſuum*, idem Petron. dicit. *morum tenorem* Sidonius. *aqua tenorem* Dracontius. Barthius ad Claudian. num. 1113. *Ge. Erhardus.*

3. *Naufragus ejecta*] N. *everſa.* Douſa P. Propertius lib. 2.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, paſtor oves. Erhardus.

4. *cui ſua fata legat*] narret, dicat. Servat hoc loco vim primigeniam, quam accepit à Græco λέγειν (*dicere*). Erhard.

Digitized by Google

In ſimili deflet triſtia fata ſinu.
Funera conciliant miſeros, orbique parentes
Conjungunt gemitus, & facit hora pares.
Nos quoque confuſis feriemus ſidera verbis;
Et fama eſt junctas fortius ire preces.

* * *

Omnia quæ miſeras poſſunt finire querelas,
In promptu voluit candidus eſſe Deus.
Vile olus, & duris hærentia mora rubetis
[1] *Pugnantis ſtomachi compoſuere famem.*
[2] *Flumine vicino ſtultus ſitit; & riget Æſto,*
Quum calidus tepido conſonat igne rogus.
[3] *Lex armata ſedet circum fera limina vupta,*
Nil metuit licito fuſa puella toro.
Quod ſatiare poteſt, dives natura miniſtrat,
Quod docet infrenis gloria, ſine caret.

* * *

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
[4] *Et cœli ſummas advocet auriculas:*

Ni

1. *Pugnantis*] Leg. *Pungentis*. Douſa F.

2. *Flumine vicino*] Vetus generis humani mos, *potare flumina*. Senec. Epiſt. XXV lib. IV. *Panem & aquam natura deſiderat; nemo adhuc pauper eſt; intra quæ quiſquis deſiderium ſuum claudit, cum ipſo Iove de felicitate contendat.* Menander apud Stobæum Serm. V; ſive Euripides, ut volunt Athenæus lib. IV, c. XXVIII; A. Gell. lib. VII, c. XVI. Et de Pythagoricis Alexis in Tarentinis, apud Athenæum lib. IV, c. XXXIX. Hinc Horat. lib. I Ep. XIX, *aquapotor*. Sidonio, *potor Moſella*. Peſcennius Niger apud Spartianum cap. VII. *Nilum habetis & vinum quæritis?* Lex Aquaria apud Frontinum: *Ne quis aquam eletato: ſi quis eletavit, H-S. decem millium multa eſto*. S.A.Gabbem.

3. *Lex armata*] Alcimus Avitus lib. III, verſ. CCCLXVII *legibus armatis lites*, dixit. Prudent. l. II in Symm. *Lex armata ſedet*. Conſtantinus Imperator in *l. XXXJ C. ad Leg. Iul. de adult. inſurgere leges & armari jura gladio ultore* ſcripſit. Vide Iuretum ad Symm. p. LXXXVI. Iuſtinianus Imperator procem. Inſt. in princ. *Imperatoriam majeſtatem non ſolùm armis decoratam; ſed etiam legibus oportet eſſe armatam.* ubi notarunt interpretes *Balduinus*. Tiallingus ab Eiſſinga, Prædinius in Manuſcript. alii. *Gabbema*.

4. *Et cœli ſummas advocet auriculas*] Frellon. editio: *Et cilli*. F. Pithœus: *Et cœli*. Quid ſi legas, *Et Cilli ſummas advocet auriculas? κίλλος, ὄνος (aſinus)*. Somniarunt enim Nationes caput aſininum Deum fuiſſe Iudæorum; quod refutant Ioſephus, Tertullianus. Erhardus: Notum eſt, Iudæos

Digitized by Google

dæos ab Appione Alexandrino, Molonéque, Tacito, & aliis notatos esse, quòd aureum asini caput in templi sacrario servarent atque adorarent: quoniam Mose duce (ut improbè asserunt) asinorum beneficiò aquas Iudæi invenerint. &c. Sed & Christianos Romani pariter Asinarios vocabant, figurisque & picturis illudebant: quando infando etiam picturæ genere Deum nostrum sic depictum spectanti populo proposuerunt, ut is foret auribus asininis, pede altero inungulatus, librum gestans, & togatus. Cui flagitio ut scelus adderent, tali titulo Christi, effigiem dedecorarunt: *Deus Christianorum ὀνοχηλοῦ (asinina ungulâ).* Pet. Crinitus de Honest. discipl. lib. 1, cap. 9. Wijbinga:

Et cœli summas advocet auriculas.

Quomodo hoc de Iudæis dici possit multi ambigunt. Vir summus Iosephus Scaliger in Elench. Trihær. cap. XXXI, ad quæstionem Serarii Iesuitæ de Cœlicolis respondet, *fuisse Iudæo-Christianos: addo* (sunt verba Scaligeri) *etiam Massalianos, ipsosque deductos ab iis Iudæis, quorum prosecuta erant τὸ εἶρος πρὸς ἀνατολὴν τόπῳ* (in aëre & subdiali loco), *qui propriè Cœlicola dicebantur; & de quibus manifestè Iuvenalis intelligit,*

Nil præter nubes & cœli numen adorant.

Petronius in nostris Catalectis:

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
Et cœli summas advocet auriculas.

An non satis clarè uterque poëta fuisse Iudæos dicit qui cœlum adorarent, & ejus aures advocarent? Qui cœlum adorant quid aliud quam Cœlicola? Ipsos Essenorum portionem fuisse superiùs à nobis demonstratum est. Et paullò pòst subjicit: *Illi*, Iudæi Cœlicolæ, *cum suis superstitionibus, & nomine Cœlicolarum, ac Massalianorum ad Christianismum conversi sunt. Quia fundebant preces in locis sub dio, ab eo Cœlicola Latinis dicti, à Iudæis Massaliani, qui erant Essæi, aut, ut diximus, hæresis ab Essenis profecta. nam Essæi ab Hellenistis εὐκτικῶς vocabantur, quod sanè Iudaicè est Massaliani: neque aliter possunt dici. Isti igitur Cœlicola pseudo-Christiani sacro lavacrò tincti, iterum ad priscum Iudaismum deficiebant, & nomine tenus Christiani Cœlicolarum ritus retinebant.* Huc etiam pertinent, & ex eodem fonte, Essenorum nempe hæresi, derivarunt Veteres illi hæretici, quos Σαμψαίους, Sampsæos Epiphanius vocat Hæres. XIII; additque hanc nominis illius interpretationem: Σαμψαῖοι γὰρ ἰφιλικὸν ὄντων ἡλιακοί, quasi dicas *solares*: est enim hoc Hebræis שמש à voce שֶׁמֶשׁ schemesch, quæ *solem* significat. dictum supra Cœlicolas & Sampsæos hos, à tertia inter Iudæos secta, quæ est Essæorum sive Essenorum, originem trahere. Essæi enim illi, contra præceptum, quod Deus Iudæis dederat, ut sc. precantes occidentalem mundi plagam spectarent, faciem orientem versus convertebant. Præterea quoque magnus Scaliger ut Essenorum proprium recenset, τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα εὔχεσθαι, *solem orientem supplicare.* Cui contradicit Nobiliss. Salmasius in immortali opere exercitationum Plinianarum, asseritque eos solem quidem honorare, venerari, ad eum preces fundere, non tamen adorare. Litis decisio consistit in recta explicatione loci illius qui producitur ex Iosepho. verba ejus ita sonant: πρὸ γὰρ ἀνατολῆς τὸν ἥλιον οὐδὲν φθέγγον ἴδιον βεβήλων, πατρίους δέ τινας εἰς αὐτὸν ὑμνους ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατέλλοντα. i. e. *ante exortum solis nihil profani loquuntur, sed patrias quasdam ad ipsum preces celebrant, quasi supplicantes ut oriatur.* Quidquid sit, hoc tamen hinc liquere videtur hæresin *Cœlicolarum* & eorum quos *Sampsæos* ἡλιακοὺς Epiphanius vocat, esse τὸ Ἐσσαϊκὸν ἀπόσπασμα (*Essenorum revulsam partem*), & ab iis originem ducere. præsertim cùm scimus Essenos hos τὸ εἶρος πρὸς ἀνατολὴν τόπῳ precari solitos, supplicantes se ad Orientem convertisse, solem ipsum si non adorasse, saltem honorasse, & sim. Adjiciamus conjecturam celeberrimi Drusii, quam proponit

ponit in lib. de tribus sectis Iudæorum, dicens: *fortasse Cœlicolæ sunt quos Benjamin in Itinerario* שאמיין *schamiin vocat, quorum Synagoga ipsius tempore adhuc erat in Mesraim urbe magna Ægypti. nam* שמים *Schamaim Hebraïs est cœlum: unde adjectivum est* שמי *cœlestis vel Cœlicola, cujus pluralis* שאמיין *schamaiin Cœlicola.* Siquis superioribus non contentus est, habeat denique & hanc conjecturam. Inter nationes, quia verus Iudæorum Deus ipsis erat ἄγνωστος, ignotus, ut patet ex Inscriptione illa aræ apud Athenienses tempore Apostoli Pauli, varia deliria, multæque nugæ de Iudæorum religione increbuerunt; credebant eos caput asininum colere, quod & ipsis Christianis à gentibus objectum meminerunt illi ex Patribus, qui adversus Nationes scripserunt. Vide Tertull. Apol. c. xv. Imò & porcum eorum numen faciebant. quò etiam respicit Arbiter cùm in versu præcedenti ait, *Iudæus licet & porcinum numen adoret.* Abstinebant enim Iudæi ab hujus esu ut animalis immundi. Lev. xi, vii. Vnde Iuven. Sat. xv.

Nec distare putant humana carne suillam. Et Sat. vi.

Et vetus indulget sanibus clementia porci.

Inter sinistras has de Iudæorum cultu opiniones etiam hæc maximè apud Gentes invaluit, qua cœlum pro numine habere credebantur. Strabo Geograph. lib. xvi. *Moses docebat quemodo Ægyptii non recte sentirent, qui feras ac pecorum imagines tribuerent, nec Græci, qui Deos hominum figuris insignirent: & quòd id solum Deus esset, quod nos, terram ac mare contineret, quod cœlum & mundum & rerum omnium naturam appellamus.* Ad quod intelligendum, nota, varia apud Iudæos exstare nomina, quibus Deum designare soliti sunt. quale מקום *nomen illud*, מקום makóm, *Locus.* dicunt enim de homine שעשוי בריוקנו של מקום *quod factus sit ad imaginem loci*, id est, Dei. Dictum ita Deum pro tem, quia omnia continet, & omnia in eo subsistunt. His adde, quo frequenter Deum appellabant, quod & præcipuè huc facit, שמים *Schamaim*, Chaldæis שמיא *Schmaia*, Hellenistis οὐρανὸς, *cœlum*: unde ægrotos visitantes, precantur ipsis רחמו עליך השמים *cœlum misereatur tui*, i. e. Deus. similiter loquuntur in adagio quodam, ubi de operibus hominum dicunt הכל לשם שמים *omnia propter cœlum*, q. d. omnia opera nostra debere dirigi ad gloriam Dei. sic & Chaldæis רחל שמיא est vir pius & religiosus. Eumdem quoque esse usum vocis οὐρανῦ apud Hellenistas suprà notavi; hinc in N. T. de Baptismo Iohannis dicitur, quòd non sit ex hominibus, sed ἐξ οὐρανοῦ, hoc est, Deo. Matth. xxi. opponitur enim non terræ ut loco inferiori, sed hominibus ut creaturis. Sic quoque Christus dominus noster apud Lucam introducit loquentem peccatorem: ἥμαρτον εἰς τ. οὐρανὸν. Imò & per cœlum jurare solebant. Matth. v. tractat. Berachoth: השמים כן הוא *per Cœlum ita est.* unde manavit ritus ille elevationis manuum ad cœlum in jurejurando usurpatus. Gen. xiv, vers. xxii. Apoc. x, vers. v. Ex hisce prædictis proclives fuerunt gentes in hanc suspicionem, eos nubes & Cœli lumen adorare, ut ait Lucanus, cœlique summas advocare *auriculas*. Præsertim cùm ex Iudæis Essæi precaturi Orientem, reliqui Iudæis ex mandato divino ad Occidentem sese convertentibus, cœli plagam, (quæ fortasse Arbitro dicitur summa sive extrema cœli auricula) conspiciebant, solem, ut suprà, si non adorabant, saltem honorabant, prosenchas eligebant ἐν ἀέρᾳ καὶ ὑπαίθρῳ τόπῳ *in aëre & subdiali loco.* Hisce autem ritibus & cœli soliusque observatione, non parvam nationibus ad hanc de ipsis opinionem σκῆψιν ac *ansam* dederunt. Binetus: *auriculas.* Vide tit. Iuris de Iud. & Cœlicolis.

Digitized by Google

Ni tamen & [1] ferro [2] succiderit inguinis oram,

Et

1. *ferro*] Hoc quidem nullam in Arbitro difficultatem habet, attamen, quia plures sunt, qui circumcisionem hanc cultro non ferreo, sed lapideo peractam volunt, vindicandus nobis est hic author, & genuinus mos asserendus. Illis qui secus sentiunt, caussa erroris est locus male interpretatus. Libri, qui dicitur Iosuæ, capite v Deus præcepit Iosuæ, ut faceret sibi חַרְבוֹת צֻרִים quod illi vertunt, *cultros lapideos* vel *petrinos*. præterea etiam mysterium hac in re venatur magnus ille Scholasticus Thomas Aquinas, dicitque cultro lapideo Messiam significatum, accommodatque huic negotio verba Pauli, quæ exstant I ad Cor. x v. III. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. *Petra autem erat Christus*. Sed quid tandem est verba Scripturæ præter mentem & scopum dicentis adducere, si hoc non est? Verùm, ut redeamus ad rem, quamvis non negem צור rupem & petram designare, tamen etiam aciem & acumen hæc vox denotat, quod ex unico loco manifestum esse potest, Psal. scil. LXXXIX, vers. XLIV. ubi dicitur תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ i. e. *recedere facis*, hoc est, *retundis mucronem sive aciem gladii ejus*. Vnde nihil nos cogit hic per חרבות צורים intelligere cultros lapideos, cùm magis genuina versio est per cultros acierum, i. e. cultros acutos. Adstipulatur huic versioni nostræ Chaldæus paraphrastes, qui hoc loco habet אזמלין חריפין cultros sive novaculas acutas. *Th. Wybinga.*

2. *succiderit inguinis oram*] His circumcisio describitur, quam nemo ignorat Iudæis familiarem esse, & non ab Ægyptiis ad illos, sed ab illis ad Ægyptios derivasse. Quippe cùm nihil unquam de circumcisione inaudiverant reliquæ gentes, Deus patriarchæ Abrahamo & semini ejus hoc symbolum ac sacramentum fœderis sui tradidit, Genes. XVII, vers. XV. *Hoc est fœdus meum, quod observabitis inter me & vos, & inter filios tuos post te, circumcidetur vobis omnis mas.* Vnde meritò Iuvenalis Sat. XIV de iis ait, *præputia ponunt*. & Horatio dicuntur *Apella*. Etiam ipse hic Arbiter hoc ut proprium Iudæorum indicium recenset, inductque Gitona hæc loquentem: *circumcide nos ut Iudai videamur*. Præterea si penitius geminum hunc scitissimi authoris versiculum inspiciamus, videtur ille nobis ob oculos ponere receptum tunc temporis apud Hebræos circumcidendi ritum. Hic consistebat, primo in circumcisione κατ' ἐξοχὴν sic dicta, Hebræis מילה *milach*. secundò in פריעה *priah*. i. e. *denudatione*, nempe glandis. Hisce intermiscebant scioli eorum Rabbini ritum tertium, quem מציצה *mezizah* appellant, quod interpretari licet *exsuctionem*. unde loquentes de toto circumcisionis hoc negotio dicunt: מלין פרעין ומצצין hoc est, *circumcidunt, denudant, & exsugunt*. Primum enim המוהל ille qui circumcisioni præest, extremam inguinis cuticulam abscindit, sive, ut ait Arbiter, *succidit inguinis oram*. hoc factο, ore (at quis non mirabitur hunc inficerum morem) mentulam arripit, ac sanguinem exsugit, velut Horatii,

Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

Denique idem ille המוהל pollicibus suis, unguibus probè ad illud armatis, reliquam cuticulam, qua parte penem circumtegit, discarpit, ac retro convolvit, eo usque ut glans penitus denudetur ac retegatur. hoc est quod Autor dicit, *Et nisi nudatum*, sive ut Casaubonus & quidem non malè, *nudatum solverit arte caput*, hoc ut diximus פריעה denudationem nominant Hebræi, de qua hoc axioma

Et nisi nodatum solverit arte caput,
[1] Exemptus populo, [2] Grajam migrabit ad urbem,
Et non [3] jejuna sabbatha lege premet.

Una

nia Talmudicum. מל ולא פרע ארח המיכה כאלו לא מל id est. *Qui circumcidit & non denudat circumcisionem, perinde est ac si non circumciderat.* Th. Wijbinga.

1. *Exemptus populo*] Expressum est mandatum hac de re Gen. XVII. ubi voluit Deus non tantùm ex Hebræa stirpe prognatos, sed etiam alienigenas, pecuniâ emptos, & vernas circumcidi, additâ hac clausulâ: *Mas præputiatus qui non circumcidit carnem præputii sui, exscindetur anima ejus ex populo eo.* Vnde etiam proselyti illi, Hebræis dicti גרי צדק *hospites justitiæ.* ut jus civitatis adipiscerentur, judæorum more se circumcidi passi sunt. præterea etiam hoc tempore, destructo licet templô & eversa politiâ, ad hanc suam circumcisionem, ut ad sacram anchoram Iudæi confugiunt, in hac ut sibi propria gloriantur, hanc retinent ut apertam ad cœlum ac felicitatem viam: specimen habe in his verbis: אינו שומע פה הגוים אלא של ישראל בזכות המילה i.e. *Non exaudit* (Deus) *os gentium, sed Israëlitarum propter circumcisionem.* Hanc ergo circumcisionem qui non recipit, eum rejiciunt, omnes gentes ut ערלים *præputiatos* & גוי נבזה *gentem ßultam* præ se contemnunt, & odio plus quam Vatinianô prosequuntur. Huc referendum illud Iuvenalis Sat. I. XIV.

Non manifestare vias eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem soles deducere verpos. Wijbing.

2. *Grajæ urbi*] Neapolim significari opinor periphrastice. Huic siquidem *Græa Vrbi* cognomentum peculiariter & quasi speciatim antiquitus tributum, de Varrone nostro Lipsio inquam, didicimus nuper. Vide quæ suprà adnotata sunt. *Deusa P.*

3. *jejuna sabbatha lege premet*] Aut hic Author per *sabbatha* intelligit ferias quaslibet septimas, aut, more loquendi tunc temporis usitato, ipsam septimanam, quomodo Pharisæus ille apud Lucam Euangelistam cap. XVIII de se prædicat: νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, *jejuno bis in sabbatho.* i. e. in septimana. Si prius, locutus hìc est non secundum rei veritatem, sed juxta arreptam Romanorum de Iudæis opinionem. unde etiam apud Suetonium in Augusto cap. LXXVI. *ne Iudæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter sabbathis jejunium servat, quàm ego hodie servavi.* dico hoc: non dictum ex rei veritate, quod satìs novit, qui in Talmude & priscorum Rabbinorum scriptis versatus est. ubi videbit omnia potiùs contraria. singulis enim sabbathis corpus quàm concinne ornant, vestes sabbathicas i. e. magnificas, induunt, epulis non unis per integrum diem indulgent. Imò tantum abest ut sabbathô jejunarint, ut etiam nec pridie ejus nec postridie hoc admiserint. non pridie, quia illa die παρεσκεύη τοῦ σαββάτου, quâ omnia ad proximum sabbathum præparari solebant, nec postridie: non tantùm quòd ea dies postmodum facta est festum Christianorum, sed etiam & vel maximè שלא יצאו מעונג שבת לצום ne sabbathi lætitiam mœror exciperet jejuniorum. Quodsi autem quis per *sabbatha*, ut dixi, septimanam intelligat, ab Arbitri forsan mente, non tamen à rei veritate aberrabit. Varius enim in septimana jejuniorum ordo & numerus fuit in populo Iudaico, præsertim tamen & ordinariô, ut modo ex Pharisæo audivimus

Digitized by Google

Vna eſt nobilitas argumentumque coloris
Ingenui, timidas non habuiſſe manus.

* *

mus, iis bis in ſeptimana vacabant. Dies his deſtinati erant ſecundus & quintus. Ratio ut & numerus horum dierum apud Rabbinos differunt. Author libri סוסר R. Iuda dicit eos jejunare feria quintâ, & ſecundâ, quia quintâ Moſes montem Sinai adſcendit ad accipiendam legem, & ſecundâ ex eo deſcendit. Idem auctor plura alibi ſuperaddit, dicitque: quater jejunant in hebdomade; feria ſecundâ, tertiâ, quartâ & quintâ: ſecundâ propter nautas & eos qui per mare navigant, tertiâ propter eos, qui iter faciunt per deſerta, quartâ ait היו מתענין מפני האסכרה i. e. jejunant propter האסכרה quod eſt angina, συνάγχη, ne ſcil. ea infantes invaderet. quintâ propter gravidas & parturientes; feriâ autem primâ non jejunant, quia feſtum eſt Chriſtianorum. Hæc ille. Alias horum dierum rationes adfert, Volumen jejunii: Statuerunt Magiſtri noſtri, ut jejunium eſſet feria ſecundâ & quintâ propter tres res; videlicet propter deſtructum templum, propter legem conflagratam, & propter probrum nominis divini. *Th. Wybinga.*

1. *Ingenui, timidas,* &c.] Dorleans: *In mortem timidas* —. Apul. lib. VIII ait *hoc eſſe animam virilem perſtare. Romana mors* dicitur. Quod Martialis oſtendit lib. I Epig. LXXIX, quem corrigo:

Indignas premeret peſſis cùm tabida fauces,
Inque ipſos vultus ſerperet atra lues;
Siccis ipſe genàs flentes hortatus amicos,
Decrevit Stygios Feſtus adire lacus:
Nec tamen obſcuro pia pollvit ora venenò,
Aut torſit lenta triſtia fata fame;
Sanctam Romana *vitam ſed* morte *peregit,*
Dimiſitque animam nobiliore rogo:
Hanc mortem fatis magni præferre Catonis
Fama poteſt: hujus Cæſar amicus erat.

Dixit *nobiliore rogo*, Quamquam nemo nobilium, qui præ impotentia & impatientia ſibi lethum ciet. Nam pati ſatius & glorioſius quàm ſua manucadere. Qui deſperat, Deum exaſperat nec bonum credit. At qui patitur, patiendo clementiæ Dei initiatur. Vtique injuſſus miles ſtationem non deſerit; ſic nec bonus vir vitam. Apud Paganos *vetant leges Iovis*, ait Poëta: apud Chriſtianos *leges* CHRISTI. Puto gladium hunc fuiſſe pugionem. Cæterùm noto in uſu tales mortes fuiſſe apud Romanos non modò, ſed & apud Maſſilienſes, quibus, qui Senatui ſexcentorum cauſſas juſtas expetendæ mortis aperuiſſet, ei cicuta ex publico dabatur. *Cognitione*, inquit Valerius, *virili benevolentia temperata, qua nec egredi vitâ patitur, & ſapienter excedere cupienti, celerem fati viam præbet, ut vel adverſa, vel proſpera nimis uſus fortunâ (utráque enim finiendi ſpiritus via, illa ne perſeveret, hæc ne deſtituat, rationem præbet) comprobato exitu terminetur.*

Digitized by Google

Suſpecta iſthæc & Petronii putantur.

T. PETRONII ARBITRI EUSCIUS.

* * *

[a] Cerberus forenſis erat cauſidicus.

* * *

Fœda eſt in coitu & brevis voluptas,
Et tædet Veneris ſtatim peractæ.
Non ergo ut pecudes libidinoſæ,
Cæci protinus irruamus illuc:
Nam langueſcit amor, peritque flamma.
Sed ſic, ſic ſine fine feriati,
Et tecum jaceamus oſculantes;
Hic nullus labor eſt, ruborque nullus;
Hoc juvit, juvat, & diu juvabit;
Hoc non deficit, incipitque ſemper.

* * *

Accuſare, & amare tempore uno,
Ipſi vix fuit Herculi ferendum.

* * *

—— [3] *Et ſcuta latentia condunt.*

* * *

—— *Torva ſolum ſub fronte latebat.*

* * *

Delos,

1. Euscius] Apud Fulgentium in Expoſitione Virgilianæ continentiæ moral. ſecundum Philoſophos, legitur, *Petronius in Euſcio*, ubi aliàs in uno veteri cod. *Euſcion*, in altero *Euſtion*. fortè Ευσκιῷ (Opaco, *umbroſo*). P. Daniel.

2. *Cerberus forenſis erat Cauſidicus*] Lucill. Anthol. 11.

Οὐ δέχ' ὁ μιαιφόνος τ' ἀνθρώπων νικητὴν ὁ πολίτης
Εἶπεν, ἀρκεῖται κέρβερος οὐδὲ κύων.

(*Non recipit Marcum defunctum rhetora Pluto,*
Quid? dicit, mihi tu, Cerberus hîc canis eſt).

Varro Atac. *latrant fora, claſſica turbant.* Tertull. de Pallio: *Iura non conturbo, cauſſas non elatro.* Hinc *canina facundia.* Appio & Prudentio, *canimum ſtudium.* Columellæ lib 1 *canina contentio.* Firmico lib. 1v dicitur hoc *forenſe litigium.* Similia quædam habes apud Marcellinum lib. xxx. *Douſa F.* Vide Savaronem ad Sidon. lib. 1v Ep. 1v, & Rittershuſ. Ind. Symmachiano. *S. A. Gabbema.*

3. *Et ſcuta latentia*] Virgil. lib. 111 Æneid.

Digitized by Google

Delos, jam ſtabili revincta terra,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto levis hinc & inde vento
Ibat fluctibus inquieta ſummis.
Mox illam geminis Deus catenis
Hac alta Giaro ligavit, illac
Conſtanti Myconæ dedit tenendam.

* * *

[1] Catillata geris vadimonia publicum proſtibulum.

* * * *

[2] *Dividias mentis conficit omnis* [3] *amor.*

* * *

Explicit. T. Petronius Arbiter.

Æneid. i. e. latè patentia. vide quæ notavit noſter S.G. Et mox: *ſub fronte latebat.* R. *latebant*, i. e latè patebant. P. *Daniel.*

1. *Catillata geris*] Fabius Planciades Fulgentius in expoſitione Sermonum antiquorum, in verbo *Catillare*, citat Propertium:

Catillata geris vadimonia publicum proſtibulum.

Sic enim in omnibus excuſſis. Fortè pro *Propertius* ſubſtituetur Petronius non malè, ut & Scaligero viſum. nam Petronium & alibi in ſuis libris ſæpiſſime laudat. Quanquam in vet. cod. manuſcripto legitur, *Propertius.* Idem.

2. *Dividias mentis*] Sic apud eundem Fulgentium in verbo *Dividia* citatur Propertius; ubi etiam fortaſſe pro *Propertius* leg. *Petronius*, (quomodo idem Scaliger non male judicavit) quòd altera quoque manu in Propertium commutatum eſſe facilè apparet. certè hi duo verſus Petronium redolere non nobis tantùm, ſed & aliis viris ſagaciſſimis videntur. Porrò apud Fulgentium legitur; *Dividias dixerunt triſtitiam.* In veteri lexico; *Dividia, diſcordia, bellona.* Et, *Dividioſus, qui per ſuam diſcordiam alios dividit.* Id.

3. *amor*] Gabbemianæ ſeu Gonſalii editionis veſtigia preſſiſſimè ſecuti, libet ſubjungere quid de fragmentis hiſce in Wouwerianis editionibus exſtet, quod & repetit poſt priores titulos ſejunctim Frelloniana. Sic verò ibi, confirmatis quibuſdam præmiſſis, teſtimoniis veterum quòd Petronii, aut Petronii Arbitri: *Sed & hæc quoque viri doctiſſimi inter Petronii Arbitri reliquias retulerunt, quæ vel eorum fide ſuperioribus adjici patiamur; ſed meliora aliquanto & emendatiora: quamquam video in antiquis exemplaribus auctoru nomen pleriſque nullum præferri. Non eſt forma ſatis --. Non ſatis eſt quòd nos mergis --. Primus in orbe Deos fecit timor --. Nolo ego ſemper idem --. Vxor legitimus --. Invenias quod quiſque v. -- Nam nihil eſt --. Linque tuas ſedes --. Nam citius flammas --. Fallunt nos oculi --. Somnia quæ mentes ludunt volitantibus umbris Non --. Iam nunc ardentes Auctumnus --. Sic & membra ſolent --. Hæc ait & tremulo deduxit vertice canos, Conſecuitque --. Sic contra rerum --. Naufragus ejecta --. Omnia qua miſeras --. Indaus licet --. Candida fidereu ardeſcunt --.* Tria inſuper referuntur (epigrammatia), quæ ut prioribus fere incertiora, ita hic ne quidem tanguntur.

P. PE-

Digitized by Google

P. PETRONII RHETORIS DECLAMATIO

* * *

1 QVid eſt judices, dolus? Nimirum ubi aliquid factum eſt quod legi dolet. Habetis dolum, accipite nunc malum.

PETRONII GRAMMATIÇI FRAGMENTA.

HOratius: *Quis te redonavit Quiritem diis patriis?* cujus nominativus eſt hic 2 *Quirites.*

* * *

Claſſica à calando, i. e. vocando, ſunt dicta.

PETRO-

1. *Quid eſt, Iudices, dolus*] Ex Iſidor. lib. 5 Etymol. c. 26, de Criminibus in lege conſtitutis: *Doloſus, inſidioſus vel malignus, ab eo quod deludit: aliud enim agit, & aliud ſimulat. Petronius aliter exiſtimat dicens: Quid eſt, Iudices, dolus?* &c. Idem c. 27. *Dolus eſt mentis callidi tas, ab eo quod deludat. Aliud enim agit,* &c. *P. Daniel. Quod l. dolet.* Itaque *dolus* à dolendo dictus eſt. videndus Savaro ad Sidon. lib. 5 Epiſt. 3. *Ge. Erhardus.*

2. *Quirites.* * *Claſſica*] *Quirit.* Sergius in Editionem II Donati: *Item Qirites dicit numero tantum plurali; ſed legimus apud Horatium, hunc* * *Quiritem, vetus nominativus hic Quiris. Item idem Horatius; Quis te redonavit Quiritem Diis patriis? cujus nominativus erit hic Quirites, ut dicit Petronius.* Hunc putant quidam Grammaticum, quem citat Sergius. quod & facilè crediderim, cùm inveniam in vet. libro *Petronium* citatum in explicatione vocabuli *Claſſicum*, ubi ſic habetur; *(Claſſica:) Claſſicum dicitur ex Vegetio de Re militari lib.* 11. *quod buccinatores per cornu dent, quod inſigne videtur imperii, quia claſſicum canit Imperatore preſente, vel cùm in militem capitaliter animadvertitur: & claſſica, auctore Petronio, à calando, id eſt, vocando ſunt dicta.* P. Dan. *Quirites.* Diomedes lib. 1. *Quirites: ſed Flaccus in Satyra Quiritem dixit.* Priſcianus lib. 4. *In TIS quoque inveniuntur denominativa, ſed antiquè prolata, penultimam naturâ vel poſitione longam habentia, ut Samnitis pro Samnis, ſic Laurentis quoque pro Laurens, Tiburtis pro Tiburs teſte Capro. Sic Quiritis pro Quiris, & Ceritis vel Ceretis pro Ceres, qui tamen nominativi non ſunt in uſu.* Auguſtinus in Arte; *Pluralia maſculini generis, manes, Quirites, cancelli.* Vetus Grammaticus, qui eſt membraneus in bibliotheca Goldaſti, in Artem ſecundam Donati: *Sunt alia pluralia tantùm maſculini generis, ut hi manes, hi Quirites,* Et paulò pòſt: *Quirites, qui & Romani. & Quirites dicti, quia Quirus dictus eſt Romulus, quòd ſemper haſtà utebatur.* G. Erhardus.

1. PE-

Digitized by Google

[1]PETRONII AFRANII EPIGRAMMATA.

Ad Martiam.

Avrea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis,
Mittis & hirsutæ munera castaneæ.
Omnia grata mihi, sed si magis ipsa venires,
Ornares donum pulchra puella tuum.
Tu licet adportes stringentia mala palatum,
Tristia mandenti est melleus ore sapor.
At si dissimulas multum mihi chara venire,
Oscula cum pomis mitte, vorabo libens.

De Hesperie.

Hoc sibi lusit opus de stamine floricolore
Hesperies tenera officiosa manus.
Et pulchro pulchras strophio productа papillas
Gaudet utrumque sui pectoris esse decus.

De eadem.

Hesperie lateri redimicula nectit eburno,
Facta suis manibus, pectore digna suo.
Iam veteres iras Venus & Tritonia [2]ponit:
Pectora nam Veneris Palladis ambit opus.

De eadem.

Intertexta rosa Tyrii sub tegmine fuci
Involvet quoties mobile zona latus:
Ambrosium gemino potabit ab ubere rorem,
Et vere roseo fiet odore rosa.

De

1. PETRONII AFRANII EPIGR.] Nimirum ne quid deesset, quod aliæ exhibent, succedunt omnia, quæ editio continet pleniſſima Freilonianа (non sic Schonwetteriana, cujus architectum Erhardum sentio fuisse, textu Petroniano post conceptas notas reviso & emendato, ut ex superioribus etiam judicare); pars heic: alia quæ veter. poëtarum Catalecta cluunt, quæ inter dux Priapus, post discerniculum; aliâ Tome.

2. *ponit*] al. *ponat*. Pith. Emend. in Epigramm. vetr. *Ge, Erhardus.*

1. *pra-*

De Neptuno marmoreo aquas fundente.

Quàm melior Neptune tuo sors ista tridente;
Post pelagus dulces hèic tibi dantur aquæ.

De puteo excavato in montis jugo.

Hunc quis non credat ipsis dare Syrtibus amnes,
Qui dedit ignotas visere montis aquas?

De Amphitheatro vicino mari.

Amphitheatrales mirantur rura triumphos,
Et nemus insignes cernit adesse feras.
Spectat arando novos agrestis turba labores,
Nautáque de pelago gaudia juxta videt.
Fecundus nil perdit ager, plus germina crescunt,
Dum metuunt omnes hìc sua fata feræ.

Funambulus.

Stupea suppositis tenduntur vincula lignis,
Quæ fido adscendit docta juventa gradu:
Quæ super aërius [1] prætendit crura viator,
Vixque avibus facili tramite currit homo.
Brachia distendens gressum per inane gubernat;
Ne lapsa è gracili planta rudente cadat.
Dædalus adstruitur terras mutâsse volatu.
Et medium [2] pennis prosecuisse diem:
Præsenti exemplo firmatur fabula mendax,
Ecce hominis cursus funis & aura ferunt.

De cretata facie.

Dum sumit cretam in faciem Sertoria, cretam
Perdidit illa simul, perdidit & faciem.

De Narcisso.

Invenit propriis Narcissus frontibus ignes.
Et sua deceptum torret imago virum.

De

1. *prætendit*] *protendit*. Pith. Emend. in Epigramm. vett. G. E.
2. *penn. prosecuisse*] Melius, *plumis persecuisse*. Pithœus d. l. G. E.
3. *Dum sumit cretam in faciem*] al. lib. *Dum cretam sumit faciem*. G. E.

1. De

De gallo gallinaceo.

Candida Phœbæo præfulgent ora rubore.
Crista riget radiis, ignea barba micat:
Ala, colla, coma, pectus, femur, ungula, cauda,
Præstanis lucent floridiora rosis:
Flammea sic rutilum distinguit pinna colorem,
Vt vibrare putes ignea membra faces?

De cato.[1]

Mordaces morsu solitus consumere mures,
Invisum & domibus perdere dente genus,
Catus in obscuro cepit pro sorice picam,
Multiloquumque vorax sorbuit ore caput.
Pœna tamen præsens prædonem plectit edacem,
Nam claudunt rabidam[2] cornea labra gulam.
Faucibus obsessis vitalis semita cessit,
Et satur escali vulnere captor obit.
Non habet exemplum volucris vindicta perenne?
Hostem pica suum mortua discruciat.

Vinum limphatum.

Infantem Nymphæ Bacchum, quo tempore ab igne
Prodiit, inventum sub cinere abluerant.
Ex illo Nymphis cum Baccho gratia multa est,
Sejunctus quod sit ignis, & urat adhuc.

Musarum elogia.

Clio secla retro memorat sermone soluto:
Euterpe geminis loquitur cava tibia ventis:
Voce Thalia cluens soccis Dea Comica gaudet:
Melpomene reboans Tragicis ferveſcit iambis:
Aurea Terpsichore totam lyra personat æthram:

Fila

1. *De cato*] In vett. Epigrammat. à Pithœo editis, & Goldasti MSS. Codd. legitur, *De cato, qui comedens picam mortuus est.* G. E.

2. *cornea labra*] Rostrum picæ. Tibull. in Priap.

Senex de corvas, impiger hic graculus:
Sacrum feriret ore cornix caput.
Schopp. Comment. in Priape. Carmin. 83. G. E.

1. *pro-*

Fila premens digitis Erato, modulamina fingit:
Flectitur in faciles varioſque Polymnia motus.
Vranie numeris ſcrutatur munera mundi:
Calliope doctis dat laurea ſerta Poëtis.

In imbellem jactatorem.

Quum te Barbata referas de ſanguine cretum,
Vt tibi cognatus ſit Varitinna ferox:
Cur tua femineo caduntur pectora ſocco,
Infamique manu barbula vulſa cadit?
Deſine jam tibimet auctores fingere fortes,
Vimque tuis membris ſtirpis ineſſe tuæ.
Illa ſed audaci mage ſit de ſtirpe creata,
Audet quæ proprium ſternere calce virum.

De orbis diviſione inter Saturni filios.

Iuppiter aſtra, fretum Neptunus, tartara Pluto,
Regna paterna tenent; tres tria, quiſque ſuum.

De elephante.

Monſtrorum princeps elephas [1] proboſcidis armis
Horret mole nigra, dente micat niveo.
Sed vario fugienda malo quum bellua gliſcat,
Eſt tamen ex certis mors pretioſa fera.
Nam quæ conſpicimus montani roboris oſſa,
Humanis veniunt uſibus apta ſuis.
Conſulibus ſceptrum, menſis decus, armà tabliſtris:
Diſcolor & tabulæ calculus inde datur.
Hæc eſt humanæ ſemper mutatio mortis,
Fit moriens ludus qui fuit ante pavor.

De electione conjugii.

Moribus & vultu mulier quæratur habenda.
Horrida nam facies multo celatur ab auro.

Si

1. *proboſcidis a.*] Exh. *promoſcid. a.* Scribe ex v. c. *proboſcidis*, & poſt ſextum verſum interjice ex eodem codice hos duos; *Conſulibus ſceptrum*, &c. Pith. Emend. in Epigramm. vett. Baldus Catholicô: *Proboſcida, vel promoſcida, roſtrum elephantis: quia illâ pabulum ori admovet: & videtur Græce declinari, ut hæc proboſcis, dis: vel promuſcis, dis. Proboſcis* & *promoſcis* promiſcuè dici docet Gul. Formerius Not. in Caſſiodori Var. *G. E.*

1. *puellas*

Digitized by Google

Si quis erit ſponſus talem qui ducat avarus,
Ipſe ſuam horrebit; ferinas diſſolvet amorem.
Illa calens veniet, dorſoque dabit iſte calenti,
Cogeturque ſuo ſuras ſubmittere aſello,
Concubitu turpi monſtrum paritura biforme,
Quemque ſuum mulier timeat pertingere natum.
Diſcite formoſas aurum ſuperare puellas.

M. PETRONII VENVSTIANI EPIGRAMMA.

Liberta & coniunx Petronia cara patrono
Thalluſa hoc tumulo condita luce caret.
Quæ bis vicenos compleverat lucibus annos
Erepta eſt ſubitò conjugis è gremio.
Hanc ſic adſiduè deflet Petronius, ut jam
Deficiant oculos lumina cara ſuos.
Deſine per terras, infernas tendere ad arces:
Fata animam dederant, fata eademque negant.

PETRONII ANTIGENIDIS PISAVRENSIS EPIGRAMMATA.

De literarum æternitate, ad Appiam.

Hæc urbem circa, ſtulti monimenta laboris,
Quaſque vides moles, Appia, marmoreas
Pyramidaſque auſas vicinum attingere cœlum,
Pyramidas, medio quas fugit umbra die:
Et Mauſoleum miſeræ ſolatia mortis,
Intulit æternum quo Cleopatra virum:
Concutiet, ſternetque dies: quóque altius exſtat

1. *puellas*] Reliqua P. Afranii huc ſpectantia jam p. 513, 14 alia occaſione adlata; Epigramma videlicet 5, 7, 9 & 10 in ordine. Vbi in decimi verſu antep. pro *tenet* leg. *teret*. Pith.

Digitized by Google

Quodque opus, hoc illud carpet edetque magis.
Carmina sola carent fato, mortemque repellunt.
Carminibus vives semper, Homere, tuis.

De Achille.

Cauta quidem genitrix, noceant ne vulnere nato,
Confirmat Stygio fonte puerperium.
Sed quia fas nulli est humanam vincere sortem,
In membris tincti dant sibi fata locum.

De Telepho.

Telephus, excellens Alcidis pignus & Auga.
Externa sortis bella inopina tulit.
Nam Graji Trojam peterent cùm mille carinis,
Tangeret & classis litus adacta suum;
Occurrens Danais forti dum pugnat Achilli,
Syria pugnanti percutit hasta femur.
Pro cujus cura consultus dixit Apollo,
Hostica quòd salubrem cuspis haberet opem.
Mox precibus flexi Pelidæ robore sacro
Injecto membris pulvere plaga fuit.
Monstrant fata viri vario miracula casu:
Vnde datum est vulnus, contigit inde salus?

In Xerxem.

Perses magnus adest, totus comitatur euntem;
Orbis. quid dubitas, Gracia, ferre jugum?
Mundus jussa facit: Solem texêre sagittæ:
Calcatur pontus: fluctuat altus Athos.

Item.

Hîc, quem cernis, Athos, immissis pervius undis,
Flexibus obliquis circumeundus erat.
Accepit magno deductum Nereа fluctu,
Perque latus misit maxima bella suum.
Sub tanto subita sonuerunt pondere classes,
Cæruleus cana sub nive pontus erat.
Idem commisit longo duo littora ponte

Perses,

Digitized by Google

Perses, & fecit per mare miles iter.
Quale fuit regnum, mundo nova ponere jura?
Hoc terra fiat: hac mare, dixit, eat.

C. PETRONII HILARI PISAVRENSIS EPIGRAMMA.

Dis manibus Petronii Antigenidis.

TV, pede qui stricto vadis per sepia, viator
Siste rogo, titulumque meum ne strgveris oro,
Bis quinos annos, mensesque duos, duo soles
In superis feci, tenerè nutritus, amatus:
Dogmata Pythagoræ sensi, studiumque sophorum
Et libros legi, legi pia carmina Homeri,
Sive quot Euclides abaco præscripta tulisset:
Delicias habui pariter lususque procaces.
Hæc Hilarus mihi contulerat pater ipse patronus,
Si non infelix contraria fata habuissem,
Nunc verò infernas sedes, Acherontis ad undas,
Tetraque Tartarei per sidera tendo profundi.
Effugi tumidam vitam. spes, forma valete.
Nil mihi vobiscum est; alios deludite queso.
Hæc domus eterna est: hîc sum situs, hîc ero semper.

PETRONII APOLLODORI, PONTIFICIS ROMANI, EPIGRAMMA.

Μητέρι τῇ πάντων θνητοῖσι θεούσῃ γενέθλῃ,
Ἀτλείδῃ υἱέϊ τε συνιέντι τὸ πᾶν,
Τῷ πᾶσιν καίροις, ἡμερόωσι πάντα θυόντε
Κελσοβόλα πλεκτῆς ὄζοισι πευκοβόλα,
Μυρσινόλᾳ πλεκτῶν τοῦτον συνθήκατο βωμὸν,
Δῶρον Ἀπολλωνίῳ θεῖον ἔχων ἐπίκλιν.

Petronius Appollodorus, vir clariſſimus, Pontifex major, Quindecim vir ſacris faciundis, Pater ſacrorum Dei invicti, mithræ taurobolio criobolioque percepto, unà cum Rufa Voluſiana, Caji filia, conjuge, xvj Kalendas Iulias, Dominis noſtris Valentiniano & Valente Auguſtis tertiùm Conſulibûs, aram dicavit.

Hos verſus ſic tranſtulit Benedictus Hegius Spoletinus.

Cunctorum Cybele genitrici hominumque, Deûmque.
Excelſoque Atti, quem nihil orbe latet,
Qui facit ut pura celebremus mente quotannis,
Crioboli feſtos, Taurobolique dies.
Qui cognomen habet de munere Apollinis, aram
Sacrorum Antiſtes marmoream hanc ſtatuit.

PETRONII LEVITÆ EPIGRAMMA.

Levitæ coniux Petronia, forma pudoris,
His mea diſcedens ſedibus oſſa loco.
Parcite vos lacrymis dulces cum conjuge nate,
Viventémque Deo credite flere nefas.

ALCIMI

De Virgilio & Homero.

Mæonio vati qui par aut proximus eſſet,
Conſultus Paan riſit, & hæc cecinit.
Si potuit naſci quem tu ſequereris, Homere,
Naſcetur qui te poſſit, Homere, ſequi. ✳

EVGENII V. C.

Occumbunt fixi jaculo, mucrone, ſagitta,
Ora, latus, jugulum, Scæva, Ruſinus, Atis.
Brutus Atim perimit, Milo Scævam, Cotta Ruſinum:
Græcus Atis, Medus Scæva, Ruſinus, Arabs.

Iam vir

Iam vir Atis, ſed Scæva puer, juveniſque Ruſinus :
Dux Atis, armiger at Scæva, Ruſinus eques,
Scæva nothus, generoſus Atis, de plebe Ruſinus,
Magnus eques, medius dux, famuluſque minor.
Flavus Scæva, niger Atis, inter utrumque Ruſinus,
Blandus Atis, patiens Scæva, Ruſinus atrox,
Abſque modo largus, laſcivus, parcus, avarus
Laudis Atis, formæ Scæva, Ruſinus opum.
Arcu Scæva bonus, Atis armis, jure Ruſinus :
Voce Ruſinus, Atis carmine, Scæva lyra :
Scæva pila, curſuque Ruſinus, Atiſque paleſtra,
Ore Ruſinus, Atis corpore, Scæva coma.

[1] DOMINI EVANTII V. C.
De Ambigenis.

Hæc ſunt ambigenæ, quæ nuptu diſpare conſtant.
Burdonem ſonipes generat commixtus aſella :
Mulus ab Arcadicis & equina matre creatus :
Tityrus ex ovibus oritur hircôque parente,
Muſinonem capra ex vervegno ſemine ginit :
Apris atque ſue ſetoſus naſcitur Ibris :
At lupus & catula formant coëundo lyciſcam.

Q. CICERONIS
De mulierum levitate.

[2] *Crede ratem ventis, animum ne crede puellis,*
Namque eſt feminea tutior unda fide.
[3] *Femina nulla bona eſt : [4] &, ſi bona contigit ulla,*
Neſcio quo fato res mala facta bona eſt.

PEN-

1. DOMINI EVANTII V. C. *De ambigenis*] V. C. DOMINI EVANTII. al EVGENII, *de ambigenis animantibus.* Pith. Emen. in Epigr. veterum. G. E.

2. *Crede ratem ventis*] Neſcio an Cicero, certè quidam illi adſcribunt, alii Eumolpo cuidam, cæteri vel Petronio, vel cuidam Porphyrio poëtæ Chriſtiano; ego puto eſſe Petronii, qui Eumolpum dicentem introducat. Delrio Comm. in Hippol. Senec. v. 537.

3. *Femina nulla bona eſt*] Ne unam quidem reperiri mulierem probam adfirmat: & ſiqua fortè bona reperiatur, neſcire ſe inquit, quo fato res mala potuerit fieri bona. Scip. Gen-

Digitized by Google

PENTADII,

De vita beata.

Non eſt (falleris) hac beata, non eſt,
Quòd vos creditis, vita, non eſt,
Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut teſtudineo jacere lecto,
Aut pluma latus abdidiſſe molli,
Aut auro bibere, & cubare cocco.
Regales dapibus gravare menſas,
Et quidquid Libyco ſecatur arvo,
Non una poſitum tenere cella:
[1] *Sed nullos trepidum timere caſus,*
Nec vano populi favore tangi,
Et ſtricto nihil æſtuare ferro.
Hoc quiſquis poterit, licebit illi
Fortunam moveat loco ſuperbus.

EXPLICIVNT.

tilis append. Not. in Apul. n. 93. G. E.

4. *&, ſi bona contigit ulla*] Douſa: *vel, ſi bona contigit ulli.*

1. *Sed nullos trepidum timere caſus*] Senec. de Beata vit. c. 5. *Poteſt beatus dici, qui nec cupit, nec tumet.* Et Epiſt. 24. *Objurgat Epicurus non minus eos, qui mortem conſpiſcunt,* & quæ ibidem ſequuntur. Idem lib. 6 Quæſt. natur. c. 32. *Mori nec rogaveris, nec timueris.* Paris ejuſdemque ut rei, ita elegantiæ eſt Mart. epigramma:

Vitam quæ faciunt beatiorem,

cum hoc Pentadiano, quod legiſſe relegiſſéque juvabit. Raderus ad Martial. lib. 10 Epig. 43. G. E.

SVL-

Digitized by Google

[1]SVLPICIÆ SATYRICON CARMEN,

sive ecloga de edicto Domitiani, quo Philosophos Vrbe exegit.

MVsa, quibus numeris heroas & arma [2] frequentas,
Fabellam permitte mihi [3] detexere paucis.

Nam

1. SULPICIÆ SATYRICON] ex Iani Douſæ & I. P. Lotichii editionibus inſertum, cum ſchediaſmate ſeu commentariolo ejuſd. I. Douſæ P. *Sulpicia.* Fuit & per hæc tempora *Sulpicia*, ex nobiliſſima Sulpiciorum familia, quæ nitida admodum & caſta Poëmata ſcripſit. Virum habuit Calenum, cum quo annos XV amantiſſimè & conjunctiſſimè vixit. Mariti & uxoris meminit Sidonius Apollinaris, ſic inquiens:

* *Non quot Sulpicia joces Thalia*
Scripſit blandiloquos ſuo Caleno.

Extat & elegans Martialis Epigramma (lib. 10, 35) maximum pudicitiæ & poëticæ hujus Sulpiciæ teſtimonium:

Omnes Sulpiciam legant puellæ,
Vni quæ cupiunt viro placere.
Omnes Sulpiciam legant mariti,
Vni quæ cupiunt placere nuptæ.
Non hæc Colchidos aſſerit furorem,
Diri prandia nec refert Thyeſtæ,
Scyllam, Byblida nec fuiſſe credit:
Sed caſtos docet & pios amores,
Luſus, delicias, facetiaſque.
Cujus carmina qui bene æſtimarit,
Nullam dixerit eſſe ſanctiorem.
Tales Ægeriæ joces fuiſſe
Vdo crediderim Numæ ſub antro.
Hæc condiſcipula, vel hæc magiſtra
Eſſet doctior & pudica Sappho:
Sed tecum pariter ſimulque viſam,
Durus Sulpiciam Phaōn amaret.
Fruſtra. Namque ea nec Tonantis uxor,
Non Bacchi, nec Apollinis puella,
Erepto ſibi viveret Caleno.

Extat & Poëma Hexametris verſibus conſcriptum, de Domitiani Cæſaris temporibus, quod huic ipſi Sulpiciæ adſcriptum eſt, tametſi alicubi inemendatum adeò, ut dubitari poſſit. Hactenus L. Greg. Gyraldus de Lat. Poët. Dial. IV. cui & alterum quoque ejuſdem Poëtæ Epigramma, (lib. 10, 38) Caleno Sulpiciæ marito inſcriptum, adſuas licebit:

O molles tibi quindecim, Calene,
Quos cum Sulpicia tua jugales
Indulſit Deus, & peregit annos!
O nox omnis, & hora, qua notata eſt
Caris litteris Indici lapillis.
O qua prælia, quæ utrinque pugnæ
Felix lectulus & lucerna vidit
Nimbis ebria Nicerotianis!
Vixiſti tribus, ô Calene, luſtris.
Ætas hæc tibi tota computatur,
Et ſolos numeras dies mariti.
Ex illis tibi ſi diu rogatam
Lucem redderet Atropos, vel unam
Malles, quàm Pyliam quater ſenectam.

I. Cæſ. Scaliger l. VI Poëtices, qui Hypercriticus inſcribitur: A fœmina incipiendum eſt. Ajunt enim SULPICIAM fuiſſe temporibus Domitiani. ejus Satyra falsò Auſonio attributa fuit: ſatis enim patet à fœmina factos verſus, in quibus Muſam cultricem appellat ſuam: quæque ait ſeſe primam docuiſſe Romanas mulieres poſſe cum Græcis Poëtriis comparari:

Digitized by Google

Nam tibi feceſſi, tecum penetrale retractans
Conſilium: quare nec carmine curro Phaleco,
Nec trimetro Iambo, nec qui pede fractus eodem
Fortiter iraſci didicit duce Clazomenio.
Cætera quinetiam, quot denique millia luſi,
Primáque Romanas docui contendere Grajis,
Et ſalibus variare novis, conſtanter omitto:
[3] *Teque quibus princeps & facundiſſima, calles,*
Aggredior precibus deſcende clientis, & audi.
[2] *Dic mihi Calliope, quidnam pater ille deorum*

Cogi-

Primáque Romanas docui contendere Grajis.

In ea multum dexteritatis, ad Satyricam amarulentiam aſpirantis. Numeri vero, ut in eo genere poëmatis, non contemnendi. Igitur ut tam laudabilis Heroinæ ratio habeatur; non auſim objicere ei judicii ſeveritatem.

2. *frequentas*] Pro *concelebras*, proinde ut Carus loquitur, hoc eſt, celebres concinnas, reddiſque honoratos ac inſignes.

3. *detexere*] Elegantèr ſanè, pro *pertexere*, & ad exodium uſque perducere; eſtque metaphora à tela, ad rei patrandæ conſilium. Titinnius Fullonib. *Quæ inter decem annos nequiſti unam togam detexere.* Adde à Comico noſtro:

Neque exordiri primùm, unde occipias, habes,
Neque ad detexendam telam certos terminos.

1. *Teque quibus princeps, & facundiſſima calles, Aggredior*] Quid hoc ſibi velle dicam, neſcio. nihil enim ineptius, indigniuſve adeò laudabili ac pererudita Sulpiciæ gentis Heroide: cujus exiſtimationis rationem ſi pro perſonæ matronalis dignitate habere voluerimus, totam pæne prioris Hemiſtichii partem, retexamus neceſſe erit. Sed enim hoc abſque auctoribus libris infirmum, neque adeò tutum ſatis: quos quidem ego ſuffragatores ſi haberem mihi, lubenter herculè repoſuerim:

Teque tuoſque præs quêis facundiſſima, calles
Aggredior ——. vel etiam, *calles.* Anonym. MS. ad edit. Douſæ: Hanc emendationem probare non poſſum; recedit enim nimium quantum à literarum veſtigio. *Callere principem*, pro *eſſe & dici*, duriuſculum eſt, imò barbarum. Nonne leg. *Teque q. p. & facundiſſima cluvis. Cluvis* pro *clus* geminato *v.* ſic veteres ſcripſere, Ennius, Lucret. Plautus, alii. Vel ſcribe, *Teque q. p. e. f. collis.*

2. *Dic mihi Calliope, quidnam pater ille Deorum*
Cogitat? an terras, & patria ſecula mutat?

Mirum, ni ad aureum illud atque ex omni parte beatum Flavii patris, ac Titi Veſpaſiani filii ſeculum reſpexerit Poëtria noſtra, cujus adeò memoria, imò ſublati ex oculis deſiderium potiùs recens etiam tum mortalium animis obverſabatur, ac tantùm non impreſſum reſidebat: & quidem eò firmiùs, ac propiùs medullis, quò major Reipublicæ mutatio facta, Domitiani ſucceſſoris inſolentiâ maximè, terribilis cunctis & inviſi. Meritò: quippe quem non ſolùm magnæ, ſed & callidæ inopinatæque ſævitiæ

Cogitat? an [1] *terras & patria ſecula mutat?*
Quaſque dedit quondam, morientibus eripit artes?
[2] *Noſque jubet tacitos, etiam rationis egenos,*
Non aliter, primo quam quum ſurreximus ævo,
Glandibus, & puræ rurſus procumbere lymphæ?
An reliquas terras conſervat amicus, & urbes;
Sed genus Auſonium, Romulique exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? Duo ſunt quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, & ſapientia pacis.

[1] *Sed*

vitiæ Imperatorem fuiſſe, perhibet Suetonius. *Patria* ergo *ſecula* haud alia utique, quàm Saturnia illa omnium poëtarum præconiis celebrata.

1. *terras &*] Quid ſi? *ferro jam.*

2. *Noſque jubet tacitos, etiam rationis egenos*] Pro *etiam* ſcribo *& jam. Noſque* &c. *egenos.* Hoc eſt, inopes *bonæ mentis*, ſive conſilii, nec jam rationis ampliùs, vel judicii ullius ſanioris compotes, veluti muta (hoc enim τὸ *tacitos* vult ſibi) pecora ſub jugum miſſa, vel (cum Flacco ut dicam)

Iniqua mentis aſellos auriculas demittentes,
Quam gravius dorſo ſubiere onus.

eâdem illa quam memoravi modò, tyrannica Domitiani dominatione oppreſſos, ac modò non redactos ad extremiſſimam rerum omnium penuriam ac deſperationem. An hoc potiùs quærit Sulpicia, quod ſequentia confirmant oppidò, utrúmne Jovi decretum ſit, conſentientibus Fatis, artium, doctrinarum, ac diſciplinarum omnium univerſo mortalium generi oblivionem inducere aliquando; vitæque iſtius melioris præmia cultumque, Atticæ inquam Philoſophiæ *Bonaque mentis* ac humanitatis ſtudia, divinitus antea dilargita nobis, in perpetuum porrò dediſcere jubere, ad primi illius ac rudis ævi infantiam & plùs quàm brutam ſtupiditatem revocatos? videlicet, ut omnis agriculturæ expertes, Cereri ac Libero renunciantes, ad glandes rurſum ac Acheloja pocula poſt tot ſeculorum ſecula neſcio quo poſtliminii jure verſoriam denuo capiamus? an magis neceſſitatem iſtam Fatalem nobis, hoc eſt, uni Italicæ genti ſoliſque Romuli nepotibus interminatur Iuppiter, quos ſummis opibûs arque induſtriis, reliquarum etiam nationum, imò hoſtium ſalute maximè, exterminatos perditoſque expetit, Capitolio ipſius ſuo iratus infeſtuſque, ULTORIS ſcilicet, ne dicam PRÆDATORIS cognomine aſſumto ſibi: CUSTODIS ac CONSERVATORIS depoſito. ubi tamen [in ſequentibus] legendum fortè:

Remulique exturbat alumnos.

Non uti in exemplari noſtro viſitur *Romulique.* repugnante numerorum ratione. Romulum enim & Remum identidem à poëtis confundi videmus, alterumque pro altero promiſcuè nominari: interdum utroſque pariter conjungi ſimul, ut æquum eſt Fratres, & quidem germanos geminos, ſicuti apud Catullum,

At vobis mala multa Dii Deæque
Dent, opprobria Romuli Remique.

Propertius autem, *Regna Remi* pro urbe Roma poſuit, cum ait:

Regnáve prima Remi aut muros Carthaginis alta.

Digitized by Google

[1] *Sed virtus agitata domi, & ſocialibus armis,*
In freta Sicaniæ, & Carthaginis exiit arces,
Cæteraque imperia, & totum ſimul abſtulit orbem,
Omnia bellorum terra quæſita, marique.
Deinde velut ſtadio victor qui ſolus Acheo
Languet, & immota ſecum virtute fatiſcit:
Sic itidem Romana manus contendere poſtquam
Deſtitit, & pacem longis frenavit habenis,
Ipſa domi leges & Græca inventa retractans,
Omnia conſilio, & molli ratione regebat.
Stabat in his, neque enim poterat conſtare ſine ipſis,
Aut fruſtra uxori, mendaxque Dieſpiter olim,
Imperium Sine fine dedi, *dixiſſe probatur.*
[2] *Nunc igitur qui res Romanas imperat inter,*

* *Non*

1. *Sed virtus agitata domi, & ſocialibus armis*] Bene addit *ſocialibus* ad externorum bellorum & Aſiaticorum diſcrimen, quæ quidem non pro vera gloria aut Reipub. ſalute, ſed pro præda ſcelerumque ac flagitiorum omnium impunitate ſuſcepta videri poterant, jam indè à Sullanis temporibus maximè, quæ teterrima luxuriæ omnis ac nequitiæ fomenta victoribus ſubminiſtrarunt. Quod verò ibidem ſubjungit protenus *Virtutem eam* ſeu fortitudinem Populi Romani, quam domi, ac ſocialium bellorum procellis acriter multùmque ac diu exercitam memoraverat modò, *in freta demum Sicaniæ & Carthaginis arces exiiſſe*, hoc eſt, deſiiſſe, modumque in hoſtem pugnandi, & quaſi pauſam feciſſe ſibi, innuit à Romanis poſt Siciliam, *Longumque* ac *Magnum* illud Mediterraneum pelagus in Imperii unius dominationem redactum, Carthaginemque everſam, Punicæque æmulationis omnes reliquiarum reliquias extinctas: omni Gallia denique cis Rhenum atque inter Mare ſupra dictum atque Oceanum, niſi quæ à paludibus invia fuit, perdomita; ſic quaſi effœta parente (id quod in Catilina conqueritur Criſpus) nihil præclarum poſtea aut memorabile quod eſſet, belli militiæque patratum. quippe quibus hoſtis nullus exercitor ſupereſſet jam ampliùs, in quo oppugnando vera & antiqua illa Romana virtus eniteſcere poſſet. ideóque depoſita armorum curâ ad literarum ſtudia, paciſque artes, ac ſapientiæ præcepta in tempore devolutos animum tandem requieti adjeciſſe: atque ita optimè conſtitutam Rempub. in otio ac tranquillitate ſuſtentaſſe facillimé. Cæterùm ordo turbatus verſuum ſic nobis concinnandus, legendumque videtur:

Roma caput — —
Sed virtus — —
(Cætera qua — orbem)
In freta Sicania —
Deinde velut ſtadio — Acheo &c.
Ipſa domi leges — —
Omnia bellorum terra quæſita marique
Pramia conſilio & molli rat. reg.
Stabat — —

2. *Nunc igitur, qui res Romanas imperat inter*] Mira Latinitatis ratio, & non

* *Non trabe, ſed tergo prolapſus, & ingluvie albus,*
Et ſtudia, & ſapiens hominum nomenque genuſque
Omnia abire foras, atque urbe excedere juſſit.
[1] *Quid facimus? Grajos, hominumque reliquimus urbes,*
Vt Romana foret magis his inſtructa magiſtris:
[2] *Nunc Capitolino veluti turbante Camillo*
Enſibus & trutina Galli fugere relicta,
Sic noſtri palare ſenes dicuntur, & ipſi
Vt ferale ſuos onus exſtirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycuſque erravit in iſto
Scipio, qui [3] *Rhodio crevit formante magiſtro,*

Cætera

non noſtri ſtomachi, ægrè hanc ipſam concoquentis. quamobrem fuit tempus, quum *Res* iſtas *Romanas* ita interpolandas putarem:

Nunc igitur, qui Rex Romanes imperat inter,

ut invidiosè Domitiani pluſquam Regium dominatum ſugillet Poëtria noſtra: tum phraſim illam, *Imperat inter Romanes*, ſic dictam interpretemur, quomodo Propertii iſtud:

Vt regnum miſtas inter conviva puellas.

niſi ſi quis, *temperat*, reſcribi maluerit, quod etiam ſine ulla Præpoſitionis virtute, *Romanis* ipſis accuſandi caſu poſitis temperandis ſat eſſe poſſit. Sed verò, *inter* iſtud tantùm non cerebrum excutit nobis, & mirum, ni ratione poëtica retro cum *rex* *Rex* conſtruendum, ut ne id quidem Domitianò dignum habeat Sulpicia, quem vel legitimum Regem appellet, innuens puto, Principatum ejus brevi dilapſurum, id quod etiam Calliopen ſuam vaticinantem inducit poſtea, neque multò ſecus, quàm ſi cum Interregia poteſtate ſummæ rerum præfuiſſet modò, Imperiò exciſurum.

1. *Quid facimus? Grajos, hominumque reliquimus urbes*] Salſum ac Satyricum; quaſi verò non alia natio quàm Græca in hominum luſtro reponi digna, ſolique Achivi modò humanitatis laude cenſeri poſſint.

2. *Nunc Capitolino veluti turbante Camillo, Enſibus & trutina Galli fugere relicta, Sic* &c.] Camillus enim Gallos in captivo auro pendendo deditos atque occupatos de improviſo adortus Româ pepulit. Proin, *turbante*, hoc loco abſolutè poſitum obſervabis: Sic Cælius ad M. Tullium: *M. Servilius, poſtquam ut coperat, in rebus omnibus turbarat.* Sed clariùs aliquantò Plautus noſter Bacchid: *Turbat equus lepidè ligneus.* & paſſim alibi. Etiam, *Enſibus*, ſcripſi, ſpreta earum Editionum ſcripturâ, quæ *Lancibus* habent: ut reſpiciat ad illud ſcilicet, quod Roma captâ ab iiſdem Senonibus illis quos dixi, Brennus eorum Rex, dum aurum ex pacto adpenditur, de iniqua ponderum exactione querenti Ap. Claudio, adjecto ad pondera gladiò reſponde rit, VÆ VICTIS! Vide Feſtum.

3. *Rhodio*] *Panætio* natione *Rhodio* philoſopho Stoico; à Suida qui 2 Panætios memorat *Minor* dictus. Vid. Cic. 1 Tuſcul. & in Lucull. Adhibe & Patercul. lib. 1. *Anonym. MS.* ad edit. Douſæ.

1. *Cato-*

[1] *Catera & illa manus bello secunda secundo,*
[2] *Quos inter prisci sententia dia Catonis*
Scire adeo magni fecisset, [3] *utrumne secundis,*
An magis adversis staret Romana propago,
Scilicet

1. *Catera*] *que illa manus bello fecunda* (al. *facunda*) *secundo.* Bellum Punicum secundum intelligit, qua tempestate efflorescere maximè ac sese extollere cœperunt Romana ingenia, juxta Veteris illam Poëtæ sententiam:

Punico bello secundo Musa pennato gradu
Intulit se bellicosam Romuli in gentem feram.

2. *Quos inter prisci sententia dia Catonis*] *Prisci* hic non epithetum est, sed cognomentum quo à Romanis insignitus Cato. Auctor Plutarchus. eò dico, ne quis hoc ipsum ad Censorii illius ætatem falsò pertinere persuadeat sibi; neque aliter Horatii locus accipiendus libri iij Od. xxj.

Narratur & Prisci Catonis
Sæpe merò madvisse virtus.

ubi *Prisci Catonis virtutem* pro Catone ipso summa virtute prædito positam, operæpretium est observare. Proinde & capitali litera utrobique scribendum. Sed & postremum Hexametri hujus Hemistichium quis ab Horatio esse non videt ita lib. 1 Satyr. 11 scriptitante:

Malle — —
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis.

ad imitationem Lucilliani illius maximè:

Valere sententia dia.

3. *Vtrumne — Scilicet adversis* [Hoc est, facilè scias adversis potiùs, quàm secundis consistere Majestatem Imperii Romani. est enim *Scilicet*, scire licet. quomodo & *videlicet* apud Plautum, pro *Videre licet*. Neque quicquam hacce sententia verius. unde & Nasica ille ad reprimendam nequitiam, servandosque optimos illos, hoc est, antiquos mores (quibus *rem Romanam stare* potissimùm Ennio quoque persuasum fuerat jam olim) ejusmodi scilicet in Pop. Romano inter secundum & postremum bellum Carthaginiense maximè viguisse, non quidem amore justitiæ, sed formidine infidæ pacis, cognitum nobis ex Fragmentis Sallustianis: Nasica ille inquam Cordatus, quamvis Catone adversante, ut metu vitia cohiberentur, Carthaginem nolebat everti. quòd ut, cum iis quæ sequuntur, rectiùs etiam intelligatur, nonnulla argumento huic consentanea ex Catonis ipsius Censoria pro Rhodiensibus oratione, apud Agellium lecta, huc oblata bellissima occasione transcribam. sunt verò hæc ex v Originum ejusdem libro à politissimo illo Atticarum Noctium auctore nobis quasi per manus tradita: *Scio solere plerisque hominibus rebus secundis atque prolixis atque prosperis animum excellentem atque superbiam, atque ferocitatem augescere atque crescere,* (ubi item notabis duarum linearum spatiò Conjunctionem *Atque* iteratam plùs minùs quinquies) *quod nunc mihi magna cura est, quod hac res tam secundè processerit, ne quid in consulendo adversi eveniat, quod nostras secundas res confricet, neve hac lætitia nimis luxuriosè eveniat. Adversa res se domant, & docent quid factò opus sit. Secunda res lætitiâ transversum trudere solent à rectè consulendo atque intelligendo.* Et deinde postea:

Atque haud scio, an pertim eorum fuerint, qui non nostra commoda causâ id voluerunt evenire; sed enim metuêre, si nemo esset homo quem vereremur, quicquid libêret, faceremus.

1. *Con-*

Scilicet adverſis. nam quem defendier armis
Suadet amor patriæ, & captiva penatibus uxor,
[1] *Convenit ut veſpis, quarum domus arce Moneta,*
Turba tegens ſtrictis per lutea corpora telis. *
[2] *Aſt ubi apes ſecura redit, oblita favorum* *
Plebs, fraterque uda ſomno moriuntur obeſo.
Romulidarum igitur longa & gravis exitium pax
[3] *Hæc fabella modo pauſam facit. optima poſthac*
Muſa, velim moneas, ſine qua mihi nulla voluptas
Vivere, uti quondam Lydus, dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint. vel denique quidvis
Vt Dea, quære aliud. [4] *tantum Romana Calenos,*
Mœnia, jucundos pariterque adverte Sabinos.
Hæc ego. tum paucis Dea me dignarier infit.
Pone metus æquos cultrix mea: ſumma tyranno
Hæc inſtant odia, & noſtro perituras honore eſt.
[5] *Nam laureta Numæ, fonteſque habitamus eoſdem,*

Et

1. *Convenit ut veſpis*] *Convenit* pendêre à *Penatibus* videtur, ut dicat Satyrica, *Penatibus*, hoc eſt, cultoribus Penatium & domorum Vrbis ſtatim, ubi quid adverſi coortum eſt, convenire inter ſe concorditer, unoque animo in hoſtem pergere, quamvis inimiciſſimis antea. Cæteroqui quónam, *Convenit* iſtud, aliò referri poſſit, non video.

2. *Aſt ubi apes — Plebs fraterque —*] Quid eſt *frater?* neſcio equidem, *neque ego iſtud verbum emiſſim titiviliticè.* Itaque non dubito, quin *Plebs, Patreſque* ſcripſerit Sulpicia: apum ſitu marceſſentium Rempubl. concilia, duceſque ac vulgus, Senatui Populoque Rom. (quos quidem Plebis, ac Patrum nomine comprehendit) jam murcido prorſus, incultuque proinde ac ſocordiâ torpeſcenti, aptiſſima utique ſimilitudine componens ac circumſcribens.

3. *Hæc fabella modo pauſam facit*] Malim potiùs:
Hoc fabella modo &c.

4. *tantum Romana Calenos Mœnia, jucundos pariterque adverte Sabinos*] Emendandum *Caleno*, item *averte Sabinos*, non *adverte*. unum enim hoc deprecatur Sulpicia, ne conjugi ſuo, (à quo tènerrimè amari ſeſe, certiſſimis experimentis cognitum ac proviſum habebat) in tanta Reipublicæ perturbatione, Muſis ſcilicet, cum omni diſciplinarum cœtu, importuniſſima Tyrannici Edicti proſcriptione procul emigrantibus, cariſſimo Caleno inquam Romæ porrò lubeat permanere, cæli Sabini deſiderium, atque Vrbanum illud Togatæ comitatis otium uxoriis complexibus præferenti.

5. *Nam Laureta*] Ex perſona Calliopes. Quò non inſcitè accommodare poteris illa Iuvenalis, ex Satyr. III de Vmbritio Româ itidem emigrante, & quidem iiſdem penè temporibus.

Et comite Egeria videmus inania cœpta.

[1] *Vive, vale. manet hunc pulchrum tua fama dolorem*
Muſarum ſpondet chorus, & Romanus Apollo.

[2] *Flavia gens, quantum tibi tertius abſtulit heres:*
Pene fuit tanti non habuiſſe duos.

poribûs de quibus apud Muſam ſuam tanta cum indignatione queritur Heroina hæc noſtra:

Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam:
Hîc ubi nocturna Numa conſtituebat amica.
Nunc ſacri fontis nemus, & delubra locantur
Judæis, quorum cophinus, fenumque ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere juſſa eſt
Arbor, & ejectis mendicat ſilva Camenis.
In vallem Ægeriæ deſcendimus, &c.

1. *Vive, vale: manet hunc pulchrum tua fama dolorem*] At concinnior reſtitura ſententia videtur, ſi, *ſua*, potiùs reſcribatur. addit poſtremò promiſſi ſui præſtationem:

Muſarum ſpondet chorus, & Romanus Apollo.

Propter Ædem Apollinis Palatini ſcilicet ac Bibliothecam inibi ab Auguſto jampridem conſecratam, qua de re plura Commentariolum noſtrum Horatianum, qui volet, conſulito.

2. *Flavia*] De eodem *Domitiano* referuntur & hi verſus à veteri Interprete Iuvenalis ut M. Valerii Martialis, quos, quia inter edita ejus Epigrammata non exſtant, adjicere viſum eſt.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX

Rerum & Verborum

IN

T. PETRONII SATYRICON,

Nudo numero textum, addito a, b columnam Commentarii 1, 2, currentibus (ut vocant) literis Fragmentum Tragurienſe indicantibus.

A Capillis uſque ad ungues. 364. à matre. 306.
A Graecis apes vernacula fiunt meliuſcula. 130, 31. *Iove mel.* 210. *Tarento enſis arietes.* 130.
Ab acia & acu mi dixit. 292. *aſſe crevit.* 150. *Athenis juſſit adferri.* 130. *hoc epigrammate cepit eſſe mentio.* 200. *hoc ferculo ſurrexit ad laſanum.* 144. *oculo legit librum.* 185.
Ab extrema parte verbi. 303.
Abduxit domum. 337.
Abeo: abire praecipitem. 45. *abiit.* 149. *vinum in cerebrum.* 145, 46. *abiſſe dulces carica.* 244, 45.
Aberrat ſuſpicio. 199. *tunica ſupra genua compoſita.* 259, 60.
Abigeret famem à tubris. 174.
Abjicio: abjicere laſſitudinem. 58. abjici in lectos 73. Abjectus. 303.
Abjiciet animam. 280.
Abocellus. 287. b.
Abſentivus. 105.
Abſtinax. 148.
Abſtinere ſe à quo. 352.
Abſyrtus Medeæ frater. 379. a.
Abundanti cornu copioſa Fortuna. 88.
Acuminum, ſcitamentum. 158. a.
Acaciæ rivi. 65.
Accedere circulis ludentum. 78. *accedit humor ad nos uſque.* 231. *ad aurem.* 196.
Accipere hereditatem. 152. *acceptus quomodo eſſet, quaſivit.* 249. accipere rationes. 91. injuriam. 70.
Accipiter Apollini ſacer. 313. a.
Acclamatio nuptialis. 72. a.
Accubitoria veſtimenta. 95.
Accuſare errorem. 47.
Acetabula. 210.
Acidum canticum. 97.
Acriculus. 137. a.
Acroama novum. 297.
Actio putidiſſima. 276.
Actores primarum, ſecundarum, &c. partium. 305. a.
Actuarius. 196.
Acumen concionum. 45, 46. calumniantium. 46.
Acupedius. 287. a.
Acus comatoria. 55. gemmis ornabatur. *ib.* b.
Ad as, pondus, nummum. 224. *aerum veterem.* 156. *aurum acuſſit.* 196. *beſtias dare quem.* 165. *dictata pugnare.* 169. *lacrymas uſque.* 212, *laſanum ſurrexit.* 144. *latus ſtruebulum habebis.* 171. *mare habet hoſpitium.* 295. *numerum caryotas diviſere.* 142. 43. *officium redimus.* 243. *officium veniunt.* 280. *ſubtrahi fecit.* 180. *ſonum converſus Trimalchio.* 143. *ſummam.* 130, 169, 213, 270. *ad villam ſupremum d. obiit.* 236. *villam venias.* 170. *ultimum recitavit totum teſtamentum.* 270.
Ad cauſas agere. 45. conſtitutum venire. 45. interdictum venire. 38. ſummam. 95. 370. teſtimonium citare. 8. tubicines mittere. 446. urbanitatem pertinere ſuſpicabamur. 125.
Adcognoſco. 263.
Addicere caput in mortem. 167. b. minoris. 42.
Adducere emptorem. 270.

Adeſt

Adeò repletus est. 127.
Adfero : attulissem mihi damnatas manus. 303. *adferri ab Athenis jussit apes.* 130. *mihi nihil novi potest.* 137. *sibi vasa Corinthò dicebat.* 187. *adlata est epidipnis.* 264. *adlatus est elixus vitulus.* 230.
Adhamare. 16. b.
Adhuc non camastis? 280.
Adiectiva ἀκλίτα in IS & VS. 233.
Adjicio : adiecit. 137. *adiecta exceptione.* 247. adjicere verbum. 48.
Adjuvo : adjuvaturos nos div. provid. 51. adjuvit hilaritatem. 62.
Adjutasses nobis. 239.
Adligo artissimis complexibus te. 55. . adligavit pedes nostros, manus. 55. . *adligata in mappa.* 253. *adligatus fascis cruralibus.* 140.
Admiratio timidissima. 337.
Admitto : admitti in diversorio. 53. . *admissus Cæsarem.* 190.
Admoneo : admonet me domina. 253. . *admonitus canis calce, ut cubaret.* 246. . *hoc officio, jussit.* 246.
Adnuere de aliqua re. 52.
Adpello fidem memoriæ. 335.
Adplicat se toro. 257. curiosum oculum per rimam. 72. mentem magnis. 16.
Adprobo me Eumolpo. 509. a. *adprobat jus ex æquo.* 280, 81. *pondus.* 158.
Adstrinxi toto pectore. 335.
Adventitiâ excipere. 332.
Adventores. 332. a.
Adversarius 219.
Adversus Norbanum se extendit. 174
Adulatores fiti. 12. describuntur. *ib.* & 13. ostrò jacent. 315.
Advocatorum fallaciæ. 43, & *seqq.*
Advocati nocturni. 43.
Advocationem commodare. 348.
Adurebat quocunque ibat terram. 156.
Ædicula. 89. ædicularum custos. 332.
Ædificet monumentum meum? 270. *ædificavi naves.* 489.
Ædilis trium cameratum. 159, 60. *ædilium edicta.* 196. *ædilibus malè eveniat.* 155. *calludentibus cum posteribus.* ib.
Ægyptii picturam corrupere. 10. Ægyptius puer. 121.
Æmoli piscatores. 277. Priapisci. 278. a.
Ænum : ano tectus. 280.
Æque, ac si. 150. *æque mortuum, tamquam vivum.* 297.
Æra mistellanea. 188.
Ærarius. 187. *æsit.* 214.
Ærophagia. 210.
Ærumna Herculis. 181.
Æstus vector. 369.
Æstuarium. 277. b.
Æstus dictorum. 21.
Ætatem consumere inter. 321. ætates tabularum. 370.
Æthiopes capillati. 110. displicatas habere suras. 365. b.
Affabilitate delectatus. 233.
Afræ volucres. 339.
Afranius Petronius. 513. a. ejus Epigrammata. 514. a. 541, *& seqq.*
Agaga. 263.
Agamemnon declamator. 21. differt de ratione studiorum. 10. *Trimalchionis carus.* 181.
Agamemnon Helenam rap. 229.
Ago : agere dilectum. 156. *fata molissimum.* 264. *agite, fordidius de medio.* 228.
Ἄγαν, ἀγάνευ, ἀγανίαμαι. 336. b.
Agellis conjungere Siciliam. 180.
Agimur. 236. b.
Agitare per sistrum per ecrum. 236.
Agri feracissimi in Africa. 412.
Aiax scissor. 230.
Alabastri unguenti ἐφόρεται. 231.
Albutia. 515.
Ales Phasiacis petita Colchis. 339.
Alexandrini pueri. 96.
Alicaria casauras. 203. a.
Aliena polymita. 141, 42.
Aliquis oblivisceretur? 123. *orillam est.* 209. *aliqua die.* 170.
Alis leporem excitare. 473.
Aloëtica potio. 209. a.
Alogotrophia. 223.
Alopeciæ cura. 148. b.
Alpes. 435. b.
Amasiuncula. 287.
Amatorium jusjurandum. 483. literæ. 466. 469.
Ambigua lis. 39.
Ambitio & avaritia parentum cruda adhuc liberorum studia in forum propellit. 14.

Digitized by Google

Ambabaja. 281.
Ambulamus uterè. 148. *ambulare hic porcos coctos dicere.* 163.
Amica. 340.
Amicare. 279. a.
Amicarlus. *ibi.*
Amici (convictores). 107. *Amici.* 134. 165. amicorum greges conducti. 107. 6.
Amicitia. 304, & 305.
Amiculò opertus. 35.
Amittere ebrias manus. 301.
Ammea. 264.
Amor antiquus carcer. 50. amor ingenii non locupletat. 315. amor quid secundum Philosophos. 343. a.
Amphora diligenter gypsata. 114, 15. *amphora copiosa gypsata.* 272.
Ampulla nardi. 297, 98.
Anathymiasis. 177.
Ancilla Chrysidis. 449, *seqq.* vidua Ephesinæ. 388. 392. Quartillæ. 47. 54. ancillæ Tryphænæ. 371. 376. 384. 397.
Angustia. 236.
Anicula. 22, 471.
Animas insepultorum 100 annos errare. 401. a.
Animus errore lentus. 339. *animum magnum habet.* 163.
Annibal. V. Hann.
Annona perseverat. 160. *pro luto erat.* 158.
Annulus. 104. ferreis stellis ferruminatus. 105. *annulum in dextram trajecit.* 279. *annuli buxei.* 225. *annulos de pavimento tollere manibus restrictis.* 276.
Annus: anni ad patiendum gestientes. 320. annos ad tessenam venisse. 306.
Ἀνόμοιος. 237. b.
Ansa, annulus additus ostio. 348. a.
Anser avibus fartus. 185. a. gulonibus in deliciis. 502. b. inter obscæna. 121. a. Polyænon invadunt. 496. Priapo sacri. 498. b.
Antecœna. 58. a.
Antescholanus. 305.
Anus canem in Enmolpum instigat. 347. ingurgitata. 300. recocta vino. 517.
Apelles laudatur. 318.
Apelletem. 245.
Aper pileatus. 140. *genitalis.* 135.
Apetire iter errantibus. 299.
Apes cur purgunt. 210. 310. *apes divina bestia mel à Jove adferentes.* 209, 10. *mel vomentes.* 209.
Apium poëtarum coronamentum. 315. a.
Apocalῦ me. 256. *apocalemus nos.* 237.
Apodixis defunctoria. 408.
Apollo intonsus. 383. a. pueri umbram in flosculum revocavit. 313.
Apophoreta. 140. 210. 231.
Aporiare. 284. a. aporiatus. *ibi.*
Apothanῶν thelo. 182.
Appetere cœpit Latinas. 172.
Apulia fundos jungere. 249.
Aqua. 365. *dentes habet.* 146. *aquam exorabant Jovem.* 161. *aquam foras vinum intra.* 195. *liberam gustabunt.* 270. *aqua nivata.* 96. *non conjecit in os.* 148, 49. 256. vorax. 146. b.
Aquis interire cur formidarint Ethnici. 405. b.
Aquæductus. 129. a.
Ara. 496. a.
Arabes aures pertundunt. 364.
Aranеis oleo madentibus vulnus curat G. 354.
Aratus, & Hipparchus. 139.
Arces Minervæ sacratæ. 28. b.
Arcessere longe fabulas. 125.
Archipirata. 359, 60.
Arcisellium. 285.
Arctare annonam. 154. ludum. 317.
Arcus votus. 156.
Argentum. 193. inter reliqua purgamenta verritur. 210. *plus.* 129. *in hostiarii cella (plus) jacet, quàm quisquam in fortunis habet.* ib. argenteus clibanus. 121. *argenteo coronâ cocus oneratur.* 186, 87. arg. cochlearia. 107. craticula. 102. *craticula.* 268. denarii pro calculis. 106. lances. 86. 101. lares. 89. larva. 115. matella 79. *mensa.* 277. *pelvis.* 268. spina. 105.
Argumenta. 320.
Argutè. 169. 217.
Ariadne. 503.
Aries Signum. 137.

Arietilli. 137. b.
Arietini. 137.
Arma ponere. 309. arma (pro viri-lib.) 469.
Armarium. 89.
Armati duo. 335.
Armilla. 105. *craſſiſſime.* 257.
Artes ingenuæ quo tempore viguerint. 321.
Articulô ſtricto acutôque peſcuſſi. 348. articulorum crepitus commoti animi ſignum. 48. b.
Artificium puellæ. 508. *artificium ſecundum literas quodnam difficillimum.* 208. *medicum.* ib. *ingratum.* 197. *nunquam moritur.* 174. *artificia ſervi.* 263.
Arundines aucupum. 141.
Aſcendere ſupra dorſum alterius. 257.
Aſcyltus commilito Encolpii. 303. ad ſtuprum ſollicitatur. 26. Encolpio Gitonem ſubducit. 301. de hoc poſſidendo diſſidium. 302. tranſigunt. 303. ab Encolpio ſe ſegregat. *ib.* ejus flagitia. 28, 29. 306, 7. ingenii perverſitas. 20. 21. 30. in cœna Trimalchionis quomodo acceptus. 212, & *ſeqq.* nudus Gitonem quærit. 363, 364.
Aſellus: poſt aſellum diaria non ſumo. 68. Corinthius cum biſaccio. 101.
Aſianus tumor. 9. ventoſa & enormis loquacitas. 9, 10.
Aſiatici quid habere. 157. Aſiaticum nec ſudare, nec exſpuere. 157. b.
Aſinus in tegulis. 241.
Aſſentationem in neutram partem flectimus. 47, 48.
Aſſis ærarius. 214. *aſſem habeas, aſſem valeas.* 295.
Aſtronomia. 321, 22, 23.
Aſtrorum cœlique motus deprehenſor. 322.
Aſturco Macedonicus. 318.
Atellana. 198. *atellanici verſus.* 261.
Athleta. 219. athletarum virgæ certamina dirimentium. 57. a.
Atrienſis. 197. 275. atr. 90.
Atta gurdus. 168.
Attila ingluvie ſuffocatus. 405. b.
Attoniti admiratione. 241.
Avaritia. 309. 323, 24.
Auctio rerum ſupervacuarum. 136. *Auctionem facere, proſcribere.* ib.
Aucupes cum arundinibus. 141.
Audacia: inter audaciæ nomina. 305. audaci ſtrepitu impulſum oſtium exſonuit. 46.
Ave Gai. 280.
Aufero: *aufert mihi quid qui rideſ?* 234. ſi abſtulero huic coitum. 318. *auferre hoc non poſſit niſi Orcus.* 174.
Aufugi judicium. 305.
Auguſtus pater patriæ. 231.
Avium marinarum ſextuplex genus. 381. 2.
Aula aurata. 421. b.
Auris: ad aurem acceſſit. 68. malè dormientis confurrexi. 318. in aurem dicere. 84. auribus inſidias facere. 13. aures perforare, Iudæis, Pœnis, &c. familiare. 364. b.
Auricularii ſervi. 153. a.
Aurum: auri maſſa cunctis formoſior. 324. *aurum pro luto habeamus.* 193. *auro contra.* 290. Aureus annulus. 105. ſubauratus annulus. 104. aurata aula. 421. b. *inaurati calices fictiles.* 278. aurea cavea. 86. aureæ coronæ apophoreta. 231. denarii pro calculis. 106. penſa. 88. pyxis. 90.
Aut hoc, aut illud erit. 163.
Autem pro enim. 180.
Automaton. 199. *exit per parietem.* ib.

B.

Baba. 129.
Βάκχος, βάκχη. 129. b.
Bacchi nocturna ſacra ſublata. 58. b.
Baceli. 129. 257.
Bacelogiæ. 142. a.
Bajæ. 367.
Balaniſcus. 146.
Ballenaria virga. 56.
Balneator. 517. b.
Balneum. 334. *anguſtum.* 275. intrare. 82. *me calfacit.* 144. balneo prætritô. 470.
Barba aurea. 223. barbæ conſecratio. 90. a. horrentes. 356. barba Trimalchionis in pyxide aurea. 89, 90.
Barbaries errantis. 261.
Barbatoriam facere. 178, 79.

Digitized by Google

Bargates insulæ procurator. 348.
Baro noster. 242. *insulsissimus*. 197. *longus*. 244.
Basilica in Colonia. 218.
Basio: basiavit. 264. spissius. 51.
Basiolum. 318.
Basium immundissimum. 64. basia olidissima. 56. basio inhæsi. 319.
Batava spuma. 422. b.
Batologia. 142.
Βατταρίζειν. 259. a.
Battologia. 142. a.
Beatior. 217.
Beatitudo animi. 131.
Bellum non stlatarium. 377.
Belli Civilis Epos. 418, & *seqq*. historia alterius reprehensa. 417.
Bellus: *bellè aliquid dicere*. 297. *belle correxit*. 191, 92. *erit*. 171. militabit. 68. *bella res*. 226. *bellum penum*. 212, 13.
Bellona. 427. b.
Bene emo, vendo. 287. esse. 116. *fuit*. 250. quod Bene eveniat. 355. bene manè. 318. *morata*. 235. *moriar*. 227. *nos non habemus, aut*. 220, 21. si memini. 92.
Beneficio Deorum non emo. 180. *eorum panem manducamus*. 209. Gitonis præparata cœna. 46. *tuo contingat mihi vivere*. 270.
Benignus refalutare. 157, 58.
Berbeculi. 130. a.
Berbex. 212. 130. a.
Bestia divina. 209. *laboriosissima*. ib.
Bestiarii. 107.
Bicellium. 285. b.
Bisurcum. 239.
Bilis hodierna. 332.
Bis prande, bis cana. 217.
Bisaccium. 101.
Bisselliarius. 286.
Βλαισοὶ, falcipedes. 287. a.
Boletorum genus ex India. 131.
Bonus: bonum animum habere jussi. 51. *bonus Chrysanthus*. 147. bona fide. 44. b. f. emendare. 335. bona mens. 11. petenda. 323. ejus soror. 316. *bonorum consiliorum*. 128. *bona omnia in se habet*. 139. *bonus strabo*. 262. bona sua alicui vendere (amatorie). 488. *bonum tuum conequas*. 287. optima fide. 302.
Boves Exteri. 86. a.
Bovis. 240.
Bromius. 143.
Bubale frustum. 117.
Bubalum oculum vidi majorem. 158, 59.
Bucca, bucca. 247. *bucca dura fuit*. 151.
Buccinatorem subornatum habet. 78.
Bucea panis. 154.
Bucinus vel buccinus. 279. b. buccinô signum dedit. 280.
Βυκελλῶν. 142. b. Βυκελλάριος. *ib*.
Bulla distinguens tempora. 92.
Burici, βύρσχοι. 165.
Bustum recens. 487. bustuarii. 167. a.

C.

CAballus. 415. in clivo. 486.
Cacabus. 280.
Cacatum carraret populus in monumentum. 372.
Cadere. 6. 333. *ceciderunt memoriâ*. 472.
Caduceum tenens. 82.
Caducerator. 378.
Cade te ipsum. 194. *cadit asinum, stratum*. 165. cecidit nos clunibûs. 56. cædere cœpit. 503. *casus flagellis*. 243.
Cæde expellere. 362.
Cænis, Κενὶς. 216. a.
Calere fordibûs. 453.
Capa cirrata. 219.
Cæsaris ad Iovem preces bellum Civile parantis. 436. Cæsar, & fabet ductilis vitri. 189, & *seqq*.
Caterium Asclyti. 212. adparebat. 45. eadem indignatione. 358. *erit mihi cura*. 271. *laudatus Trimalchio*. 195. *quemadmodum dii volunt*. 289. scitis. 392. ut. 93.
Calatisco circumtulit uvas. 143.
Calcare. 417.
Calamistrum. 365.
Calcei fenestrati. 456. a.
Caldum poposcit. 249. *caldus sum natura*. 221. *caldior ebrius*. 163.
Caldarium. 277. b.
Calfecit me balneum. 144.
Calices fictiles inaurati. 278.
Caligula factionis prasinæ. 85. b.
Calliblephara. 383. b.
Calliditate ingenti nostrum nobis reddiderunt. 46.

Digitized by Google

Calvities miserorum. 374. b.
Calumniantes 46.
Calx : calcem impegit Gracis. 172. *calce admonuit.* 246.
Camara. 139.
Camella grandis. 247.
Camera. 276.
Campus Florum. 481. campi in pestilentia. 409.
Candelabrus. 288 *candelabrum everſum.* 247.
Canere. 459. in balneo. 276. a.
Canescere ad senectutem. 10.
Caninam linguam comedi. 151.
Canis catenarius. 274. *pictus.* 275. *præsidium domus.* 246. *canem non reliquit.* 154. canes ad ostium vivi, sculpti. 87. a. *Laconici.* 140.
Canor trux. 20.
Canticum accidum. 97. Menecratis. 276.
Canturire. 244.
Capidem habeo. 193.
Capillati Æthiopes. 110. pueri. 78, 79. Trimalchio. 87.
Capillorum defluvii cura. 148. b.
Capistris culti ſues. 178.
Capitolium. 323. casa Romulea, & ſestra in Capitolio. 523. b.
Capo. 229.
Cappadox. 242. 263. Cappadoces. 364. a.
Capricorni Signo nati. 164.
Capsilla aurcola. 258.
Caput : capite aperto ambula. 214. *caput durum.* 137. mortui in mensa appositum. 115, *caput non tollit de tabula.* 171. caput veneraturi deos velabant. 24. capite it. obnupto mœchi, &c. 22. b. capite palliolato delicati. 103. b.
Carchedonii ignes lapidei. 207.
Carmen. 342. multos decepit. 415. sani coloris. 20. carminis tranquillitas. 416.
Carnarium. 164. carnarium. 347, 490.
Caro mollis. 213.
Carpere obsonium. 125. carpo verbum convivialc. *ib.* b.
Carpus. 124.
Carrio N. 268. 270.
Caryota. 141.
Κάσσα, κασσαύερα, κασσιτερίς, κασσιτέρις. 234. b.
Casa erat domus hæc. 294. Romulea. 523. b.
Caseus mollis. 254.
Cassandra. 193. *caligaria.* 282.
Castellarii. 123. a.
Castigamus risum potiunculis. 117.
Casula. 170. *casulas vendam.* 160.
Catamidiare. 477. a.
Cataphaga quo Signo nascantur. 138.
Catastrepha quari periculo. 198.
Catella nigra. 246. *cinguló adligata.* 272.
Catenatio mobilis. 116.
Catilla. 188. catillata vadimonia. 539.
Catorogare. 476.
Caucolatores. 263. b.
Cavea aurea. 86.
Caveo : cave canem. 86. *cave circumspicias.* 227, 28. *contemnas collibertos.* 131. *caveo testamento, ne.* 271.
Caviaro. 123. b.
Cavnearum trium adilis. 159, 60.
Cavsas agere. 180.
Cella. 27. *ostiarii.* 129. 295.
Cellariolum. 294. b.
Cellatio. 294, 95.
Centauri pictura. 120. b.
Centenaria lanx. 230. b.
Centenarius. 162.
Centones boni. 43. centones in lupanaribus. 23. a.
Ceræ primæ, ultimæ. 413. b.
Cerasinus. 85. *cerasina tunica.* 256.
Cerberus forensis. 538.
Κίρκυροι, κιρκυρώδεις. 288. a.
Cerdo N. 232.
Cerebellum capi ipsimi. 289.
Cerebrum meum experieris. 287.
Certus. 156. *es.* 241.
Cervical. 210.
Cervices fracta. 198. *post terga flectere.* 276
Cevere. 63. a.
Chartæ sarcinis adligatæ. 363.
Chia vita. 241.
Chiragrici manibus maledicunt. 481.
Chiramaxium. 83.
Choraulæ Ægyptii. 517. b. monumentarii. 467. b.
Chorda frusta. 254.
Chrysis ancilla Circes. 449. 452. 463. 503.

Digitized by Google

Cicatrix. 334.
Cicero. 201. laudatus. 20.
Ciconia. 205.
Cimices ore tangebat. 352.
Cinædus. 56. insulsissimus. 62. embasicœtas. 67.
Cinerarii. 365. b.
Cingillo galbino succincta. 256.
Cingor latus gladiô. 307.
Ciniflones. 365. b.
Cinnamum rosa veretur. 340.
Circà cicer & lupini. sc. erant. 253. *porcelli.* 140.
Circe. 468. ejus ad Polyænon literæ. 466.
Circuitu agere. 38.
Circulatores. 261.
Circulatum pondus. 258.
Circulus de cupa excussus. 231. *subitò lacunaribus deductus coronis pendentibus circumcirca aureis.* ib. *circuli ardentes.* 231. *ludentum.* 78.
Circumcide nos. 364.
Circumcisionis ritus. 535. a.
Circumdata *vitellô* ficedula. 109.
Circumferebat collô onera. 174. *lance ostrea.* 267, 68. *circumferens pateram.* 232. *uvas.* 143.
Circumibat pedes nostros. 198.
Circumitor. 197.
Circumminxit vestimenta. 238. *circumminxere illum.* 213.
Circumvenit illum frequentia ingens. 337.
Cisterna frigidaria. 275.
Cithara, finito cantu coronata. 313. a
Cito credens. 153. 310.
Citra summam voluptatem. 318.
Clamitare cœpi clara voce Encolpion. 336.
Clamo illi quotidie. 174. *clames licèt Iovem Olympium.* 222. *clamamus sophos universi.* 139. clamavi clara liberâque voce. 376.
Clamoris indignatio. 337.
Classis familiæ. 280. Classica. 540.
Clavo trabali fixum. 287. clavi vestium. 104. a.
Clepo, verbum, nomen. 226. a. b.
Clibanus argenteus. 121.
Cliens. 17.
Clivus. 161. *clivo in medio laborare.* 177.
Clunis. 63. clùn. extortis. 56.
Clusio ostiô. 243.
Clypei oculi formâ. 330.
Cnasones. 55. b.
Coccineum tomentum. 131.
Cochlearum sine jure carnes. 470.
Cochlearia sex libras pendentia. 107.
Cocloarii. 263. b.
Coco, coco. 229.
Coctores. 346.
Cocus. 179. *argentea coronâ oneratus.* 186, 87. *ingeniosus.* 268.
Cocytus fluvius. 429. a.
Codâ vituli. 159.
Codex non mulier. 282.
Codicilli. 466.
Cœlicolæ latè describuntur. 533. a. *seqq.*
Cœlus. 137. *cœli* XII dii. *ib.*
Cœlus fit aries, taurulus, &c. *ib. ubique medius.* 163. *cœlum Iovis tenere.* 192. c. I. t. 189.
Cœna libera. 77. *summa.* 143. *in theca repositorii.* 136. cœnas captare. 12, 13. 31. a.
Cœnationes. 294.
Cœnatoria. 211. repetimus. 58.
Cœpi fugere. 22. sic perire. 300. *cœpit ad stellas facere.* 238. *circumspicere.* 198. mihi velle pudorem extorquere. 28. præcedere. 24. rogare stuprum. 27. verrere. 110. cœpimus uti occasione. 37. *cœperat surgere.* 256. *velle saltare.* 268. *cœperant sermonibus publicatis dare operam.* 136.
Cogitatio distorta. 200. —nibûs magnis pectus implete. 404. tacitis deum agere. 460.
Cohærent. 259.
Colisse in pullum videbatur ovum. 108.
Coitus. 318. fœdus. 538.
Colaphis objurgare. 110.
Colaris. 210.
Colat sudor. 239.
Colei. 137. *coleos si haberemus.* 160.
Coliphium. 266. b.
Collecto spiritu. 87.
Collident nos M. causæ. 32.
Collaria fugitivorum. 367. a.
Collo suô ligna portare. 132.
Collocari quod non potuit. 196.

Digitized by Google

Çelludunt cum piſtoribus, 155.
Colon ſuis. 266.
Colonia. 160. *retroverſus creſcens*. 159. *in Colonia ædilis*. 160. *baſilica*. 218.
Color arte compoſitus inquinat. 366. ruber probatus ad medicationes. 199. a. *coloru ſui poſthac non fuit*. 244.
Çolubra. 166.
Columba. 272. columbarum par electum. 318. columbæ Veneris. 317. b.
Coma ingenuorum ad pubertatem uſque. 78. b.
Çomedi pannos meos. 160.
Çomeſſe hominuncionem urſum. 254.
Comiſſari. 62. a. *comiſſator*. 248.
Comitatus. 53. 362.
Compedes mulieris. 258.
Commilitones. 303. 308.
Commovebat valgiter labra. 73. commovit riſu latera. 55. commoveor non injuriâ. 49. magis ætate veſtra. *ib.*
Çompediti & fugitivi quo Signo naſcantur. 138.
Compendiaria. 10.
Compilari coponis inſtar fugere. 239.
Complexus ſine æmulo. 313.
Çomplodere manus. 52. ſcenicum eſt. *ib.* b.
Comploræt fatum anſeris. 499.
Çomponere argentum. 256. res in altum. 356. compoſui gradum ad prœliandum. 302. compoſueram ſic jam paria, ut ſi. 54. componere ſapientiæ præceptis animos. 14.
Comprobamus factum. 199.
Çomputa, & plus de quam accepi. 169.
Çomula beatis. 223.
Conamur intrare triclinium. 93.
Conceſſio peregrini amoris. 334.
Conchylia. 424. *conchyliata lana*. 199. *—tum tomentum*. 131.
Concidit vituluth. 230.
Conciliare. 458. vocem. 459. conciliant hilaritate convivium. 380. conciliante gratiam ancilla. 393.
Concio. 373. conciones. 45. conçionum acumen. 45, 46. çonc, conſluebant. 43.
Concitant non libidinem. 451.
Çonclamavit Gaio feliciter familia. 185. çonclamabo nocte. 363, - *avit non propter hominem tam perditum*. 198.
Concrepans æra. 61. concrepuit digitos. 81. *ſcuta haſtis*. 229.
Concutere laciniam. 37
Condebam jam cervices nodô. 344.
Conditura vitreorum. 192. c. v. 190.
Condocefecit. 223.
Confiteri. 16. confeſſus amor. 461. *confeſſus puer Bromium, Lyæum*. 143.
Confoſſi vulneribûs. 77.
Confuſus contrà Trimalchio. 281. *hac voce*. 279.
Conjicio: *conjicimus nos in balneum*. 274. conjiciam vos in duas pelles. 363. *conjicere in os aquam*. 148, 49. 256. *in puteum*. 150. *in ruta foliuum*. 129. 222. *conjeciſſe piper non putes*. 183. *conjici jubebo in decuriam*. 179.
Conjunxi in unum omnia vota. 319. *— agere Siciliam agellis*, 180.
Conſidero: *conſiderandum invicem dedit ei*. 258. *conſiderat lancem propiùs*. 187. conſideravit faciem. 371. *conſiderare multa non licebat*. 90, 91. conſiderare diligentiùs pallium cœpit. 37. conſiderantium hæſerant vultus. 72.
Conſiliator deorum. 292.
Conſilium aditum habens. 361.
Conſiſtit in uno loco. 172.
Conſpicere cum motu. 37.
Conſpuere in ſinum ſuum. 282. quem baſio immundiſſimô. 64. conſpui me jubet. 477.
Conſtitutum: ad conſtit. venire. 45. à conſtituta lite dimitti. 52. *conſtitutum habui nunquam*. 214.
Conſuetudo. 449. in pignus ſanguinis tranſiens. 303.
Conſumpſit ætatem inter experimenta. 321. conſumptis verſibûs. 64.
Conſurreximus altiùs, 231.
Contacta pœna vexatione. 231.
Contempſimus junctis viribûs. 27. çontemni. 52.
Continere. 177. *libidinem*. 281. ſe intra verba, 36. *continetis*. 248. contineri declamationibûs. 7.
Controverſia ſententiolis picta. 416.
Contubernalis meus, 67. mea. 349. *cont. meam redemi*. 215.
Contubernium. 336. ſervile. 349, a. *balnea-*

Digitized by Google

balneatoris. 197.
Conturbare illum existimant creditores. 136. conturbavit. 307.
Convenit non his moribus. 343.
Convertit se cælus in figuras XII. 137.
Convitiari seniori. 341.
Convitium. 219. c. verens. 497. convitiô dolorem exoneravi. 481. l. Invectiv.
Convivæ. 125. —*arum sermones.* 144. seqq.
Convivare melius soles. 212.
Copiosa abundanti cornu Fortuna. 88.
Copo. 139. *compilatus.* 239.
Coptoplacenta. 140.
Cor non habere. 229. cum corde litigavit. 481.
Corax servus. 414. 407, 8.
Corbis in quo. 106.
Corcillum. 287.
Cordacem ducit nemo melius. 195.
Coriaria. 6. a.
Corinthius asellus. 101. *Corinthia lanæ.* 186, 87. *Corinthum habere.* ib.
Corneolus fuit. 153.
Cornu. 488. abundanti. 88. *acutum.* 137. *cornua nasci pro malis.* 138.
Corona argentea. 186. *corona aurea apophoreta.* 231. coronis poëtarum an credendum. 315, 16. coronæ poëtarum oleaceæ, quernæ. 314. b. *coronis vinciuntur pedes.* 268.
Corporaliter. 234.
Corrasit phialam. 191, 92. vitrum. 189.
Corrigiarum ruptio inter adversa. 496. a.
Corrotundavi suo cursu HS. troc. 291. corrotundata, quasi ovum. 291. b.
Corymbion flavicomum. 382. a. 385.
Cosmianum unguentum. 522. b.
Cottabi lusus. 115. a.
Κοτταβίζειν. ib.
Craticula argentea. 102. c. 4. 268.
Crepido semitæ. 28.
Cresco: discipulus tibi. 171. *crescit & minor fit.* 225. *retroversus.* 159. *crescunt plagæ inclinatione ponderis.* 184. *crescebat vox ejus in foro, tamquam tuba.* 157. *crescam ita patrimonio, ut.* 266. *nec sursum, nec deorsum.* 222. *crevit ab esse.* 150. *de nihilo.* 132. *ex parvo.* 273. *tamquam favus.* 151.
Creta inter rugas malarum. 65.
Crinem cui deo vovisti. 375. crines ingeniô suo flexi. 454. super pectus mortui mariti positi. 391. sparsi feminarum, in funere. 386. b.
Κεφαλικὸν. 137.
Crissare. 63. a.
Critica nænia. 223.
Crocum effundebant poma, placenta. 231. croci usus in sacris. 232.
Crœsus. 245.
Crotalia. 258.
Crotalistria. 205. Ægyptia. 517. a.
Croton Italiæ urbs antiquissima. 407. ejus corrupti mores. *ib.* & 408.
Κρόκινον. 216. b.
Cruentos pedes per scrupos trahere. 299.
Crux. 389. in crucem mittere amplexus. 453. cruciarius. 394.
Crypta Neapolitana. 47. a.
Crystallinæ tesseræ. 106.
Cubicularii. 197. cubicularii. 476.
Cubitum ponere. 80. *repositi.* 249.
Culcita. 351. *culcita tomentum habentes conchyliatum.* 131.
Culter venatorius. 141. *ferro Norico.* 267.
Cultri capistris & tintinnabulis suis. 178.
Cultores. 459.
Cultrum. 211.
Culrus meus. 497.
Cum elogio exheredari. 197. cum ingenti subtilitate. 97. *cum maximè hæc dicente Gaio.* 198. cum ventis litigo. 314.
Cupa. 231.
Cupedia. 185. a.
Cupressu femli. 429.
Curatio paralytici. 503. 463. 465.
Curiosus. 461. zelotypus. *ib.* a. curios. magister. 173. manus. 37. oculus. 72. pictor. 88. principium. 336. curiosè deterso manibus. 489.
Curo: curare annulos. 225. *curabat collum ejus medicus.* 240. *curavi non propter res venereas.* 235. *curavit arietas in gregem Tarentô.* 130. curaverat mandata cœnæ. 335. *curabo domita sit.* 252. *habeat stigma.* 263. *longe tibi sit hoc.* 222, 23. *plores fatum.* 287. *quæras me unguibus.* 284. *sit irata tibi.*

Digitized by Google

223. *iratus tibi Iovis.* 220.
Curtii. 225. *currit, & non movetur de loco.* ib. *currunt quadrata.* 153. cucurrit in vicinia, 496.
Cursores albati. 83. b. cum magistro se exercentes. 89. phalerati. 83.
Cursu uno corrotundavi C. HS. 291.
Custodem amoliri. 34. custodes cadaverum. ap. Græcos. 388. a. in vestibulis. 362. a.
Custodire siderum motus, 961, 62.
Cyclops, 359. *Cycl.* 181. esuriens. 354. Cyclopis antrum. 360.
Cymbalistria. 61.
Cymbalorum collisio, figura, materia. *ib.*
Cynicè cœna. 38. 494. b.
Cyperon. 462.

D.

Dædalus. 193. 266.
Damnabat noxias manus. 312; 13. *damnavi stuporem meum.* 143. damnatus ego. 464. damnata mulier. 376. damnatas manus sibi inferre, 303.
Danaë. 457.
Daphnon, 454.
Daratim ludere. 80. a.
De abundat. 169. *de* pro *cum* 169. a. pro *ex*, 288, 89.
De camera pendens lucerna. 92. *corpore uno, luto, porco factum.* 266. *cubiculo in tricliniam ire.* 144. *gloriosi non sum.* 289. hoc si non admisseris. 52. *lucerna occidit.* 167. *magna turba acceperat.* 169, *medio amici.* 134. *medio scordalias.* 228. more ridebant, 43. *nihilo crevit.* 132. *nobis.* 225. *nobis unius.* 158. pera lorum solvit. 36. *præsentiarum.* 220, *re dicam verum.* 151. *sacculo effundere nummos.* 273, *sinu protulit.* 471. *stercora tollere quadrantem.* 150. *terra sustulit*, 191. turis protulit. 55.
Debatuere. 264.
Debet hic esse negotiosissimus. 183. hic nescio quid boni esse, 108.
December mensis. 219. 77. a.
Decidi in somnum. 320.
Declamatio. 482. iniqua, 374.
Declamatores furiis inquietati, 2. eloquentiam perdidere. 6.
Declamassi controversiam. 180.
Decollari, 190. *decoll.* 192.
Decucurrerunt quadriga. 245.
Decumana lanx. 230.
Decuria viatorum, 179. decuriæ artificum. 179. a. Vrbis. 273. a.
Dedititii hostes. 85. 1.
Deducere ephebum in gymnasium. 317.
Defero spongiunculam. 224.
Deferri in regionem. 47.
Deficiente jam fabularum contextu. 55.
Defraudat sibi nihil. 263.
Defricta. 266.
Dejicere de negotio; 210. *de lecto quem.* 269.
Delapsus in somnum. 320.
Delectabat dominam. 165. *delectari affabilitate.* 233, *hac hilaritate.* 249. delectata blandùm risit. 457. stulta urbanitate. 22.
Delere amicitiæ sacramentum. 303. ingenia. 7, 8. *delebis stigmam Orcus.* 166.
Deliaci manu recisi. 64.
Delicatus. 241. *--ati esse non debemus.* 163.
Delicia. 245. vehebantur. 83. *viri.* 259.
Delphicus ales. 438.
Demandavi assem in illius sinum. 235.
Demersi vino, scortis. 322.
Demisso labro orare. 194.
Democritus omnium herbarum succos expressit, 321.
Demosthenis æma. 19. an, aut quomodo declamârit. 9.
Denarii argentei, aurei pro calculis. 105. *denarius aureos mille accepit.* 160. *vinos dedi:* 272.
Dentata manu. 57.
Dentes habet aqua. 146. dentes perfodere. 105, *dentibus sordidissimus.* 246, *sustinere ampheram*, 197.
Denuntiatio. 343. 376.
Deorum beneficii non emo. 180.
Deos emere. 500, D. fecit timor. 524. Deos rerum human. curam agere. 372. 354. *Deorum consiliator.* 292. dèûm Mater. 411. consilia in vulgus edere nefas. 50. a.

Depel-

Depellere injuriam. 59.
Depilandi modi tres. 366.
Deponere offenſam. 320.
Depoſitum fundis, nominibûs. 412.
dep. inviolatum. 37.
Deprecari cæperunt. 183.
Deprecatio. 51. 373, 74.
Deprehendere conſilium. 334. deprehenſus. 354. *cùm delectaret eam.* 165. *deprehenſa in contubernio.* 197.
Derides verba pauperiorum. 469. deriſerunt imitatione petulantiſſima. 337. *derideri.* 234.
Deſcendimus in ſolio. 276. deſcendit in conditorium. 390. deſcendere in litem. 39.
Deſcommune facere. 176.
Deſtinatio. 404.
Deſtinavi illum docere. 173. deſtinaveramus mercari hôc. 40, 41. *deſtinatum ei eſt.* 153. deſt. iter. 406.
Deſtituit abjectum. 303.
Detectus paries. 66.
Deterſis pauliſper oculis. 61.
Detractator miniſterii. 414.
Detumeſcunt odia. 380.
Devorbia dicere. 244.
Devirginetur. 68.
Devorare panem cum altero. 158.
Devovere. 308. devotio. 367.
Dextro pede. 93. *dextros movimus greſſus.* ib. pedes retulimus. 94.
DI ſemitales. 414. a.
Diæta magiſtri. 402. diætarii. 401. a.
Dialectica ubi? 323.
Diana. 229. ead. Hecate. 518. a. Trivia.
Diaria. 285. poſt aſellũ non ſumo. 68.
Dicarchidos arva. 428.
Dico illi. 182. *dicit mihi futus meus.* 294. *mihi nome, redde.* 214. *dicit quatuor partes.* 171. *centum.* 224. *dicere ſibi verum nolunt.* 177. *dic ergo.* 181. Chryſis. 463. *dixi quod comedit.* 172. *dicere ſibi verum nolunt.* 177. dixit hæc Circe. 461.
Dicta in quem jaculari. 382.
Dictat libido. 319.
Dictô citiùs. 280. d. c. 473.
Diducere veterem cum aliquo rationem. 34. d. in partes. 376. diducta lagena. 60.
Differre rumoribûs quem. 38.
Diffuſus contentione. 269. diffuſi in riſum. 31, 32.
Digiti canentes. 517. a. linguoſi. *ib.* digitis gubernantibûs vocem. 458. digitis omnibus cruentatis. 503.
Dignatio. 218. *b.*
Dignitas pudoris. 373. dignitatem ſuam non agnoſcere. 412.
Dignitoſus. 218.
Dii XII. 137. Dii majores. 508. *Dii pedes lanatos habent.* 162. *Dii propitii?* 232. Dii plures quàm homines. 49.
Dilectum agere. 156.
Diligenti ſciſcitatione quærebat. 69.
Diligenter amicimur. 78. tenebam viam. 21. laciniam. 37. obliti malorum. 78. a.
Dimicare I. Civili. 38.
Diminutivis frequenter utitur Petronius. 146. a. 215. a.
Dimittere à conſtituta lite. 52. dimitti à ſuſpicione. 38.
Diomedes. 229.
Dionyſe. 143.
Dipondium. 40. *dipondiarius.* 223.
Διστάκτιον. 101. a.
Diſcederet præda. 42.
Diſcipulus tibi creſcit. 171.
Diſcoloria veſtis. 350, 51.
Diſcordia. 445. 447. *diſcordia non homo.* 151.
Diſcors libido. 453.
Diſcurrere cæperunt circa menſam. 140.
Diſcuſſa ebrietate. 277. *exſpectatione.* 178. diſcuſſis fortiſſimè clauſtris. 34.
Diſpenſator. 92. 94. *diſpens.* 165.
Diſſilio felicitate. 268. *gaudimonio.* 233.
Diſſipat tempeſtas. 171.
Diſſolvere riſu ilia. 67.
Diſtenta libido. 319.
Diſtinguens bulla. 93. clava. 492. a.
Diſtrivit clunibus baſilſque. 67.
Ditis pater. 429.
Diverſitor. 345.
Diverſor, oris. *ib.* a.
Dividere. 36. *potiones ſervis.* 247. *pueris reliquias.* 256. *Thebaicas.* 141.
Divinam ego putabam. 22.
Diviſio. 180. præceps. 34.
Divitiæ. 324. 500, 501. Trimalchionis. V. Trim.

Divitis facies. 309. divitem amor ingenii non facit. 315. divites odisse literatos. 314. φίλαυτοι, credi sibi volunt. 316.
Do: dare beneficium. 95. *dicta.* 234. *ferrum.* 163. *gladiatores.* 167. licentiam. 318. *malum.* 284. *operam sermonibus.* 136. *passum aliquem.* 153. plausum. 124. *planè.* 184, 85. *suos.* 166. *vinum in manus.* 111. *dedi me in servitutem.* 213. *dedit Deus aliqua.* 133. *ei uxorem Iphigeniam.* 230. *dedit dispensatorem ad bestias.* 165. non repugnanti innumerabilia oscula. 55. *datum ei, non destinatum.* 153.
Doctior ipsis lenonibûs. 316.
Doctor umbraticus ingenia delens. 7.
Dolor ad necessitatem mortis deducens. 50. ex dolore in rabiem efferatus. 344.
Dolus quid? 540. bonus, malus. 359. a.
Domina. 165. *mea.* 253. D. Venus. 317. *dominam feci tuam de rebus illis.* 293. *Domina mea satisfaciebam.* 289. Dominam produceret in platanona. 453.
Dominus. 236. *dupondiarius.* 223. *in domo fallus.* 289. *meus.* 259. *Domino tot annos ad delicias fui.* 289. Dominum consalutamus. 412. domini. 373.
Domus. 294. *ratio.* 173. *domum rectâ.* 227
Dona diis à S. P. Q. R. si vicissent. 323. b.
Dono illud conliberto. 220.
Dormire vobis in mente? 58. dormientibus ora humerique pinguntur. 59.
Duciculi, ducacilli. 278. a.
Ducit cordacem. 195. duxi ejus laciniam. 358. *duxit eum obsoniam in.* 179, 80. *duxissem illi alapam.* 212. ducere capillos dentata manu. 51.
Dum loquitur. 355.
Dupondiarius. 223.
Dupondii non facio matrem, cùm. 221.
Dupondius. 228.
Duracina. 344. a.
Duravi interrogare ipsum. 142.

E.

EBibere medicamentum. 55.
Ebria mulieres. 259. c. m. 71.
Ebrietas. 17, 18. *ebrietate turpissimâ gravis.* 297.
Ebullit animam. 147, 48. penè. 239.
Eccritus. 241.
Edi de scriblita, de melle. 253.
Eductus stipendiô illuc. 316.
Effectus, in re venerea. 508. a.
Efferatus ex dolore in rabiem. 344.
Efferre, verbum funerale. 386. b. efferre divitem propinquum. 323. *efferri in vitalibus volo.* 296. *elatus est bene.* 149.
Efficere echinos. 265. effice ut beneficium debeam. 451.
Effaverat omnia. 182.
Effodere verba. 14, 15.
Effrangeretur. 285. *effregerunt januam.* 298.
Effundere carmina. 62. *crocum coporunt.* 231. lacrymas. 57. *effudis indecenter risum.* 219. *effundi sub mensam vinum jussit.* 279. *effundebatur sub mensam plus vini, quam,* 135. *effusa sunt in plagis tomacula.* 184.
Effingere. 416.
Egraminare. 236. a.
Egressus limen. 343. egress. tenebrosus & sordidus. 334.
Ejurare bilem. 332.
Electissimas res adgredimur, 124.
Electum par. 318.
Elegantiæ, 111.
Elegidarion. 382.
Eleusiniis sacris profani exesse jussi. 416. a.
Eloquentia. 323. corrupta. 23. eloquentiâ nil majus. 14. pueris induitur. *ib.*
Eludere sublatis manibûs. 412.
Embasicœtas. 66.
Embolum navis æneum. 91.
Emendas si pœnitentiam. 315. emendabo culpam. 469.
Ementitus id constantissimè. 308.
Emittere extra januam, 275. *per januam quem.* ib.
Emptitius. 179.
Encolpius (idem qui Polyænos) ad lacrymas pronus. 66. 244. 305. 355. 397. 404. 486, 87. amat bonam mentem. 11. sed seductus. 24, 52, *seqq.* fit comptulus. 449, 50. amatq; perver-

Digitized by Google

perverſe Gitonem. 28.30. &c. tum Tryphænam. 372.380. Circen. 460. inſuper & latrocinio occupatur. 37. 372.398,99.411. Comilitonem habet Aſcylton, cum quo ſuper Gitone continuæ rixæ, uſque ad diſceſſum & partitionem manubiarum. 28. 32. 301. 302. ſequitur Giton partes Aſcylti. 303. Encolpius novum amicum nanciſcitur Eumolpum. 314. 331. 332. Gitonem recuperat. 332, *ſeqq.* Aſcylto amabili ſtrategemate celat. 351. Eumolpi dentibus quoquo modo præripit. 335, 36, 341, 42. 354. Declamat 2, *ſeqq.* pravorum conſortio ſe ſubducit. 21. Deſpoliatur, ſeu arma ponere juſſus dum Aſcylton perſequitur gladio privatur. 309. *cum antè ipſe & Aſcyltos vulnerati eſſent.* 77. Lycam ob expilationes & corruptam uxorem cum Gitone fugiens in idem cum Lyca ipſiuſque Lycæ navigium incidunt. 360. conſilia & evadendi machinationes. *ib. ſeqq.* Naufragium patitur. 401. Orationes ejus, ligatæ: ad Catones. 481. Circen. 457. Priapum. 483. de amicitia. 304. &c. ſolutæ: ad Lycam mortuum. 403, 4. parrem verendam. 479, 80. de ratione ſtudiorum. 2, *ſeqq.* acta vita. 305. amore. 313. 356, 57. invectivæ contra Aſcylton. 28, 29. 32. 301. 306. literæ ad Circen. 469. Plagas in navigio antequam agnoſceretur Spartana nobilitate concoquit. 370. vapulat item ab Aſcylto inventus ludens cum Gitone. 35, 36. imò verberibus ſputiſque extra ædes Circes ejicitur. 478. Suſpendio vitam finire conſtituit ab Eumolpo incluſus, & Gitone prægreſſo. 343, 44. ſervus mimicus fit Eumolpi, mutato nomine Encolpii in Polyæni. 411, 12. 461. Tondetur & Epigrammate fugitivorum unà cum amaſio ſuo ab Eumolpo in nave præ metu & anguſtiis notatur. 366, 67. Veneficio tangitur, ſeu valetudinem adverſam experitur in ea parte qua peccarat. 463. 485. curatur ab aniculis verberibus & faſce viridis urticæ. 486. 503. uſque dum inter præcipitem decurſum omnibus digitis cruentatis effugeret. 503. continuoque quod cætera meruit timet. 449.

Enim eleganter abundare. 271. a.

Enothea ſacerdos 488. ejus luctus ob occiſum anſerem. 498. curat Polyænon. 502, 3.

Enthuſiaſmus poëticus. 417. b.

Enyo feralis. 427. Bellona. *ib.* b.

Eo: it in cerebrum anathymiaſis. 177. *ibat res ad naufeam.* 297.

Epatia. 254.

Ephebus. 319. plenæ maturitatis. 320.

Epheſinæ matronæ hiſtor. 386, & *ſeqq.*

Epheſus tragœdus. 269.

Epicurus homo divinus. 368. pater veri. 482. ſomnia condemnat. 368.

Epidamnus. 447. b.

Epidauria mœnia. 447.

Epidipus. 264.

Epigramma. 200. fugitivorum. 366.

Epithalamium. 72. a.

Επιμειρειον. 249. a.

Epulum dedi, binos denarios. 272.

Eques Romanus, infamis. 337.

Equus Durateus, 325. i. e. *Trojanus.* 193. equum mutavit cinædus. 67.

Erectus his ſermonibus. 320. in cubitum. 479. *erectis ſupra frontem manibus.* 195.

Ergaſtulum. 307. ſervorum carcer. 371. b.

Eripere quem pœnæ. 93. *eripiet favorem Norbano.* 167.

Εταιρηπαιδαγχων, amicarius. 279. a.

Eſſedaria mulier. 164, 65.

Eſſedarius pugnans. 124, 25.

Eſurio annum. 155.

Et forſitan quæris. 187. *quid, ſi non.* 148.

Etiam dormire vobis eſt in mente? 58. loqueris? 498. minaris. 345. *videte, quàm.* 141.

Evadit nemo dupondium. 228.

Eudoxus, qualis. 321, 22. Eudoxi plures. 321. b.

Eveniat malè adilibus. 155.

Euhyus. 143. Bacchus. *ib.* a.

Eumolpus advocatus. 373. 385. caduceator. 379. 380. conſiliator. 360. 361.

Digitized by Google

§61, *& ſeqq.* cornivalis. 342. hiſtoricus. 386, *& ſeqq.* miles. 316. malè veſtitus & pauper ſenex. 314. 315. 410. mimicus dominus. 412. pædagogus. 317. 342. philoſopus. 320. poëta. 314, 15. 324. 331. 334. 337. 402. 418. ſtrategus. 376. 379. teſtator. 507, 8. 510, *& ſeqq.*
Eunuchi aquariæ provinciæ præpoſiti. 81. a.
Evocatus cibô canis. 275.
Evolvere opertum. 35.
Eupatria. 127.
Eurrurigeia. 128. a.
Euripides verba invenit. 7.
Ex aceto tada. 176. *adibus ortum incendium.* 196. his, qui. 331. *India ſemen boletorum.* 131. *onagro nata mula.* ib. *pueris unus.* 93. præſcripto conſilii. 448. *quo faſtus ſum pedagricus.* 245.
Exeat arrixaſti me. 259.
Excelſiſſimus. 2. a.
Exceptio. 246. cum hac exceptione. 318, 19.
Excidit conſtantia attonitis. 54. *exciderat cocus.* 198.
Excipit fabula partem. 146. *excipimus urbanitatem.* 195. exciperem plurima. 125. *excepit nos tumultu canis.* 274. exceperat Agamemnonis ſuaſoriam. 21. excipere canticô quem. 97, 98. ſingula longum erat. 82. excepti pluribus ferculis. 58.
Excito vires cibis. 307. excitavi verberibûs. 301. excitavit ſopitum. 320.
Excluſerat caput palliô. 103, 4.
Excubiæ in veſtibulis. 362. a.
Excuſare cœpit moram. 497.
Excutio : ni Deus pendenti excuſſiſſet indicium. 354. *excuſſus de cupa circulus.* 231.
Exenterare porcum. 198. *exenteratus non eſt.* 183.
Exeo : exit per parietem automaton. 199. *Capua ad.* 236. exire à ſe. 331.
Exercere hoſtilem animum in ſanguinem cujus. 342. exercebatur pilâ. 79.
Exercitati vultus ſenex, calvus. 314.
Exheredabatur cum elogio. 197.
Exhibet hiſtrionem. 195. exhibendum poſtulabamus. 45.
Exigo : exegimus noctem. 73. exactis oſculis. 34.
Exiſtimant mortuum millibûs tot. 251.
Exitus bonus. 166. *malus cœna.* 198.
Exodiarius. 304. b.
Exorat Iovem peculiô. 324. *exorabant Iovem aquam.* 161. *exoratus à nobis.* 195.
Exoneravi dolorem convitiô. 481.
Exoſſata gallina. 248.
Expedire nudas manus. 376. ſarcinulas. 355.
Expellere paupertatem quæſtibûs. 31.
Experimentum. 321. oculorum. 333.
Expiare manus pretiô. 499.
Expilaturi lagenam intraverunt. 59.
Explicavi cœnæ ordinem. 338. explicuimus mercem. 42.
Expoſtulatio. 49. 479, 80. cum deprecatione. 51.
Exprimere ſuccos. 321. expreſſit imprudentibus riſum. 103.
Expudoratus frons. 137.
Exſecta viſcera ferrô. 422.
Exſibilavit terum quid. 245.
Exſolvi me votô. 318.
Exſonat cantibûs navigium. 380. *exſonabant.* 276.
Exſpectabam, ut diceret. 187. *exſpectantes, quid nuntiaretur.* 231.
Exſpectatio. 117. *libera cœna.* 77.
Exſtinguere iram. 342. exſtinxit eum inopia. 322.
Exſurrexi. 231.
Extendit ſe adverſus Norbanum. 174. *ſupra torum.* 297.
Exterſit lacrymas. 28.
Extorquet canticum. 122. extorſi gaudium, 319. *extorſit pollicem illi.* 181. extorquere pudorem velle cœperat. 28.
Extremitates imaginum. 312.

F.

FAba vitrea. 199. fabæ ad veneficia & ſortes adhibitæ. 491. a.
Faber vitrorum. 188. *ſeqq.*
Fabula. 290. *de Vlyſſe.* 181. *fabula* pro hiſtoria & re verè geſta. 234, 238, 241. *fabulam exorſus eſt.* 234. riſu excepere nautæ. 395. *fabulas interpellavit*

Digitized by Google

pellavit Trimalchio. 136.
Faces nuptiales. 70. b. à pueris præferri ſolitæ quinque. *ib.*
Facio dispondii matrem, cùm. 221. *tanti patrimonium nullius ut mentiar.* 238. *facit homines corcillum.* 287. *id quid mali ſemper.* 139. *vires panis.* 252. *faciunt portenta porci.* 178. faciebat id ſolùm litem. 45. Fac iterum. 320. facimus quare non. *ib. facit ad ſalivam.* 180. *ad ſe omnia.* 134. *reporrigere Cæſarem.* 190. *faciamus tangomenas.* 114. *faciatis vinum bonum.* 180. *ſuave vinum oportet.* 136. *facere.* 165. Veneris verbum. 320. b. *facere ad ſtellas.* 238. *Attellanam.* 198. *cœlos vitulo.* 179. *deformem quem.* 176. exitum. 10. *exitum bonum.* 166. *fluctum.* 176. *gallum gallinaceum.* 178. *glorioſos quos.* 209. inſidias. 13. *lucrum.* 227. *naves alteras.* 290. *nihil boni nemini.* 150. *nihil ſine ratione.* 139. *ſua cauſa.* 176. 252. *ſuaviter ſibi.* 272. facta adhuc non erant omnia. 34.
Factio. 229.
Falcipedia. 287. a.
Falernum Opimianum. 114.
Fallacia non dilata. 366.
Fallere uſum. 235.
Falſum eſtvalde. 271.
Fames. 30. Numantinorum. 511. Saguntina. *ib.*
Famelicus non audit ſententias. 30.
Familia. 124. 413. *fam.* 195. *diſcurrens.* 230. *laniſtitia.* 163.
Familiaris oculis meis. 37.
Famoſus praſinianus. 268, 69.
Faſcia praſina. 246. *faſcia noſtra es.* 169. *crurales.* 140.
Faſcinabulum. 234. b.
Faſcinum. 337. ſcorteum. 502.
Faſcis urticæ viridis. 503. faſces cum ſecuribus. 91.
Faſtidioſè venditare. 37. Faſtum mihi facit contubernalis. 349.
Fatum: fata. 460. *mulierum.* 264.
Fatus matus. 270. *malus eum perdidit.* 149. *meus.* 294.
Fatuus pra literis. 169.
Favus ſuper ceſpitem. 139.
Felicio N. 232. 258.
Felicitate diſilio. 288. laſſus. 449. plenus. *ib.*
Feliciter Auguſto diximus. 231. *Gajo conclamavit.* 185.
Felix in amicos es. 293.
Femina. 458. *ſui Domino.* 289.
Femina Romanis ab Hannibale ſuccisa. 2. b.
Ferculum. 117. 521. *farcul.* 260. fercula plura. 58.
Fericulum. 231.
Femur facile. 63.
Ferias agere. 67.
Fericulus. 237.
Fermentum peculii. 291
Fero: ferebat bene ætatem. 153. *ferre aliquid muneris vernula.* 253. arbitrium rei ad judicem. 334. *ſecum quid.* 154. *tot annos.* ib. *ſententiam decernentis.* 267.
Ferrum Noricum. 267.
Ferruminatus annulus. 105. — ti pontiuli. 101.
Fervet illi ſanguis. 228. *fervere citò ſolet.* 213.
Ferus. 325. pro equo. 326. a.
Feſtra 423. feneſtra. *ib.* b. in Capitolio. *ib.*
Ficedula piperato *vitellò circumdata.* 209.
Fícti adulatores. 12.
Fides malè ambulans. 36. fides oculorum. 37. *fidem meam male, quàm.* 217, 18. memoriæ tuæ adpello. 335. prodition̄e ſi læſiſſent. 373. Quiritium invocare. 55. quis habebit dicenti? 39. ſcelere violaſti. 301. fide tua narra mihi. 482.
Filius fortuna. 153. *terræ.* 152.
Filo bonè eſt. 171, 72.
Fimbriæ. 104. b.
Finxit ſe inhorreſcere. 29.
Fio: fit apud eum. 77. *aries.* 137. *cœlum anò.* 280. *in cænam.* 178. *in manus ejus plumbum aurum.* 153. *nox.* 144. *fieri hæc ſolent.* 468. *fieri ſoles.* 183. *factus Sevir gratis.* 216. *podagricus, phthiſicus.* 245. *factum eſt incendium.* 196. *facta gigeria.* 251. *ſunt in unum omnia.* 188.
Flammei uſus. 70. a.
Flammeolum. 70.
Flagura alicujus eſſe. 168.

Flavicomum corymbion. 384, 85.
Flecto: flectite mentes. 373. *flexit convitium in puerum.* 219.
Fluctuum in corpore facit. 176.
Fumens condimentis. 269.
Foras aquam. 195. parata sunt. 177.
Forensia. 211.
Fores admiserunt intrantem. 46.
Formæ hypotypoſis. 454, *seqq.* collatio. 503. *ingentis canis.* 247.
Formoſorum uſus. 316.
Formulæ: *aqua foras, vinum intrò.* 195. Bene eſſe. 117. a. divortii. 301. b. Ob honorem. 515. a. rumpendæ ſocietatis. 301. a. tabularum fœderis (Ex tui animi ſententia). 379. 380. voti S. P. Q. R. 323. b.
Fors fortuna. 431. b.
Fortis frater. 151. *vir.* 290. *tamquam Orcus.* 237.
Fortiter facere. 29.
Fortitudo navis. 290.
Fortuna. 88. 319. habet ſuam rationem. 311. magna. 338. Romanis conceſſa exprobrans. 432. *fortuna filius.* 153. ſimilitudine par. 303. fortunâ deſtruente conſtantiam. 357. judice cadat alea. 437.
Forum rerum furtivarum. 36. b.
Fragmentum Tragurienſe incipit. 73.
Frangere caput. 60. crura. 86.
Frater ſanctiſſime. 35. frater, ſoror *ἰφελκτικὸν.* 458. b.
Frequentia ingenti intravit. 248. rerum venalium. 36.
Fricare ingenia. 338.
Frigida M mortibûs inguina. 54. —dum ſchema. 452. frigidior hyeme Gallica. 53.
Frigus mundum. 144. *frigori luces indico.* 246.
Frons. 175. 249. fr. 65. minima. 454. frontis tuberoſiſſimæ. 45.
Frugalitas. 17. *frugal.* 288. frugalitatis hoſtis. 316.
Frumiſcor moos. 160. *frumitus eſt.* 153.
Frusta ſupina, verſa. 230, 31.
Fuga. 21. *fuga mora.* 169.
Fugio: fugi huc. 240. *fugit longè.* 152. *in ſylvas.* 238. fugere cœpi per. 24. fugiendum rurſùs erit. 449.
Fulcipedia. 287.
Fulco Rex Hieroſol. equô lapſus interiit. 405. a.
Fuligo longa. 59. fuliginea nubes. 376.
Fullo eſt Balaniſcus. 146.
Fulmen. 358. fulminatus pronuntiatione. 303.
Fultus cervicalibûs. 297.
Fundi empti. 196. mendaces. 413. *fundes habet quàm milvi volant.* 129.
Funem contentionis ducere. 521, 22.
Funeratus. 466.
Furem prehende! 503.
Furere cum inſanientibus. 12. furentes pollicem rodunt. 517. b.
Furiis inquietari. 2.
Furtiva res, quomodo inquirebatur. 350. b.

G.

GAlatas propinquos ſuos defunctos ediſſe. 510. b.
Galbinum cingillum. 256.
Galeatus vitulus. 230.
Gallica hyeme frigidior. 53.
Gallina lignea. 106. *gallinæ altiles, exeſſatæ.* 247, 48.
Gallus: Galli à candore corporis ſic dicti. 365. a. *Gallus Phaſiacus.* 138. ſpado. 203. gallos gallinaceos pugnaciſſimos duos dabo. 318.
Ganymedes. 336. *Garym.* 229. *convivæ.* 154.
Garrimus vario ſermone. 200.
Garum ex utriculis Marſyarum currens. 123. garum pro intinctu in uſu erat. *ib.* b.
Gaſtrorum fragmenta. 299.
Gaudimonium. 233.
Gaudium extorſi. 319. gaudiô laſſus. 320.
Gavilla domus. 234.
Gauſapati apri. 135.
Gauſapila myrtea. 56.
Gelatinæ. 255. a.
Genas radere quid. 390. b.
Generoſus ſpiritus. 416.
Geneſin premere. 138.
Genius Gal. 196. Priapi. 58. *genios veſtros iratos habeam, ſi.* 241.
Γενναῖος, γενναῖοι. 221.
Genua tangere. 302.

Digitized by Google

Gero : gessi vitam. 241.
Gesticulatus laceravit obsonium. 124.
Geta. 221.
Gigeria optimè facta. 251.
Gingilismus. 276.
Giton formâ & ingeniô pollens, 350. 341, 42. 371. Ascylto pudorem sibi eripere volenti se opponit. 28. frater Encolpii. 34. 400. 468. Ascylton demum eligit, deserto Encolpiô. 303. 306. hunc iterum repetit. 332, *seqq.* Encolpium interventione sua à suspendio liberans, simulatè se interimit. 344. Ascylto & præconi sese quærentibus Vlyssis astu instructus ab Encolpio imponit. 351. Tryphænæ gratus amator. 379. 381. quæ virilium absciſſionem quam is in navigio mimicè parabat inhibuit. 377. *objurgatur in cœna libera.* 219, *seqq.* Gitonis descriptiones & propria confessio. 306. 302. 303. 354. miseriæ (infelicissimus). 302. 333. nuptiæ. 67, *seqq.*
Gladiator obscœnus. 29. *gladiatores.* 167. bustuarii. 167. a. certamina virgis dirimentes. 56. b. ictum eludentes. 52. b. malè pedati. 168. a. *sestertiarii.* 167. ut jurârint. 411. b. I. Athletæ.
Gladiô latus cingor. 370. *stricto.* 242. *concidit vitulum.* 230.
Globulos emi. 214.
Gloriosus volo efferri. 296. *gloriosos nos facimus etiâ.* 209.
Γλυκαινίς. 251. a.
Glyco. 165.
Gorgias captator. 510.
Grabatus. 335.
Græca urbs. 305. Græculi delirantes (ironicè). 324.
Gradum ad prœlium componere. 302
Grassator nocturnus. 308.
Gratia. 459. *gratiam parum referre emi.* 294. moliri à legato. 374. *gratias ago diis propter artificium.* 228. *agimus liberalitati ejus.* 177. agens humanitati nostræ. 95.
Gratiosior quàm Protesilaus. 509.
Gravatus tot malis. 58, 59.
Gravis ebrietate. 297.
Gravitas. 296.
Græx scænicus. 304. b.
Gurdus astu. 168.
Gustare panem cum ille. 340. *de jure.* 123. *be surfina.* 243.
Gustatio lauta. 98. gustatione mirificâ initiati. 58.
Gustatoria. 109.
Gustus ex amphora. 296. somni. 59. *gustus non fuit mihi hæc jactura.* 290.

H.

Habet lites mortuus. 284. *panem hac re.* 173. *quod debebatur sibi* 150. *quod quæratur.* ib. *quod rideat.* 213. *virtutem aliquam.* 148. *vitia duo.* 262. *unde. habebo convitium.* 253. *habebit stigma.* 166. *habuit se bene.* 134. *habere aurum pro luto.* 193. *capillos liberos.* 134. *debet tot pondo hoc.* 258. dicenti fidem. 39. *frigus.* 144. *in fortunis.* 129. *in se bona omnia.* 139. *intra præcordia sua quid.* 208. *liberum patrem.* 143. suspicionem in quo. 44.
Habinnas Sevir, & conviva. 249, *seqq.* 263.
Habitare. 23. habitata huic tellus. 18.
Habitus regius. 104. a. habitu fratris turbatus. 28.
Hæserant considerantium vultus. 72.
Halosis Trojæ. 324. d
Hannibal. 359. *Hann.* 188.
Harundo janitoris, virga dicta. 352. a. ostio appensa. *ib.* harundo quassata. 486.
Haurire gustum somni. 59. hauriri minâ. 305.
Haut mora. 256.
Hedera poëtarum corononamentum. 315. a.
Helene. 503. *Hel.* 229.
Helleboro animum ter deterſit. 322.
Hercules vialis deus. 414. *Herculis arumna.* 181. undecimus labor. 504. b.
Heredicapa. 448. b.
Heredipetarum turba. 448. liberalitas. 449. pœnitentia. 510.
Herediscinda. 448. b.
Hereditatem accepit. 152.
Hermerotes in peculis. 193, 94.
Hibernos propinquos suos defunctos comedisse. 510. a.
Hiberum mare. 354.

Digitized by Google

Hilares ſimus. 229.
Hilaria mera ſint. 233.
Hilaritas. 249. longior. 317. *turbata.* 280.
Hinc atque illinc ſecuit ventrem. 184.
Hipparchus. 139.
Hircus ibit ad aras. 485.
Hiris latrantibûs. 426.
Hiſtoria fabri *viri doctilis.* 188, viduæ Epheſinæ. 386, *ſeqq.*
Hiſtrionia. 18. hiſtrioniam facere. 521.
Hoc eſt quod promiſeras, ne. 340. *hoc & illoc.* 138. *hoc loco rem piam fecit.* 290, 91. *hoc ſuum propinaſſe.* 83.
Homeriſta. 229.
Homerus (Mæonius). 19. 416. *Hom.* 182.
Homo. 404. *bellus.* 147. *lautiſſimus.* 77. *melior non eſt ipſo.* 134. *Minerva omnis.* 154. *negotians.* 153. *perditus.* 198. *ſeſtertiarius.* 165. *ſtultiſſimus.* 248. *vaſer.* 188. *hominem inter homines eſſe voluit. h.i.h. feci.* 136, 37. 281. *homines ſi haberet.* 163.
Homunciones. 208.
Honeſtè vixit, obiit. 150.
Honeſti. 143. honeſtiores heri cœnabant. 115. *honeſtiſſimus libitinarius.* 298.
Honor pulchritudo rerum. 514. b. honor ſacrificium. 515. a. Ob honorem, in inſcriptionibus. *ib.* honorarius tumulus. *ib.*
Horatii curioſa felicitas. 416.
Horologium in triclinio habet. 77, 78.
Horribile ſecretum. 57.
Hortatus catellam, ut properaret. 246.
Hoſtis. 423. hoſpes. *ib.* b.
Hoſtia humana luſtrarunt civitates Galli. 511. b.
Hoſtiarius. *V.* Oſtiar.
Houdi dea dioſ. 42. b.
Humanè loqui. 331.
Humanitas. 247. ſuſpecta. 319. humanitati noſtræ gratias agens. 95. humanitate menſam poſuiſſe. 341.
Hyacinthus in florem ſui nominis converſus. 511. b.
Hydaſpes fl. 442. a.
Hydraules. 125.
Hylas Najada repellit. 313.
Hyperides laudatur. 9, 10.
Hypœpa Lydiæ opp. 484. b.
Hypogæum. 387.
Hypotypoſis, & comparatio formarum. 454. 503.

I.

IAcere, verbum libidinis. 393. b. deſpicatui eſſe. 526. b. *jacet argentum in cella.* 129. *libertini locò.* 133. *jacent agri.* 162. *mortui.* 193. jacuerunt ergo una. 393. jacere longè à. 404.
Jactat diligentiam. 259. *eam taurus.* 165. jactare cenſum alicujus. 320. *jactans panem.* 246. jactantur literarum amatores. 316.
Iam cœperat in gratiam redire: jam extrema parte potionis ſpargebat. 381. exegerat aſſem, jam mihi injecerat manum. 27. Giton exarmaverat nautas. 371. *recitabatur.* 196. *ſcio, unde.* 160. *ſcies habere fidem ſertum hoc.* 226. *ſcies patrem perdidiſſe hoc.* 225. *vidi meliores beſtiarios.* 167.
Iaſdon ſylveſter. 475.
Iatraliptæ. 83.
Ἰατρομάγειρος. 512. a.
Ignoſce adoleſcens. 500. *ignoſcite.* 175. *mihi, qui dixere.* 188.
Ignotos lædens latro, amicos penè parricidæ. 374.
Ἰλιὰς. 508. b.
Ilias & Odyſſea depictæ. 90.
Ilium captum. 188. Troja. 324, *ſeqq.*
Imago cænarum. 266. vera Trimalchionis. 232.
Imber lacrymarum. 48.
Imitatus eſt choraulas, tibicines. 264. *buſcinias.* 260.
Imminere uberibus. 140.
Immiſit calicem in faciem ejus. 281. *pedem ſuper lectulum.* 259.
Imò etiam neſcio quid. 460.
Impatiens contumeliæ. 346.
Impedit. 338. impedire ſuam erudelitatem. 373.
Impendet male. 164.
Imperator provinciæ. 289.
Impingere baſia. 95.
Implebo tuas laudes carminibûs. 342. implevi lactentibûs papillis manus. 319. implevit frontem literis. 366. *triclinium lamentatione.* 274. *lætatus.*

Digitized by Google

fratu. 246. implere pectus magnis cogitationibus. 404. se cœnâ. 46. *Imponit manus humeris uxoris.* 249. *pileum capiti.* 143. *sibi.* 176. imposui harenæ. 305. imponam finem discordiæ. 303. imponè singulis modum. 374. imponere cui pigritiam. 317. solitudinem. 306.
Impotentium cœnas captare. 17.
Imprecetur melius bene populus. 296.
Imprimite mucrones. 303.
Improbè didicere. 72. tractare. 318.
Improbitas. 319. 207.
Impropero. 134.
Improspectum. 253.
Impurus. 306.
In alio videt pediculum. 216. altum componimus omne. 356. *amphitheatro arena.* 110, 11. *argento studioso sum.* 193. *Ariete, Cancro*, &c. *qui nascantur.* 137, seqq. auxilio esse. 55. balneo aberravit. 350. *balneo sequi.* 78. *cella vini habet plus.* 135. *clivum ibant.* 161. *collo habet studarium.* 156, 57. controversiam esse. 44. *cubitum reclinatus.* 136. *curia autem, quomodo.* 156. deficiente porticu. 88. diversorio jussi neminem admitti. 53. *divisione:* 180. *fortunis quis habet tantum:* 129. *fronte pedes C; in agrum CC.* 270. *funus sui.* 146, 47. hæc verba compositis fœderibus. 380. hoc rerusa novacula; ut. 344. 45. *ingenium nasci.* 239. *manus dare vinum.* 111. *medio voca.* 183. *nummis habuit omnia.* 151. *oculis fetam.* 186. *præcipiti res humana.* 199, 200. prandium quid parare. 28. *regum congessit statuas.* 188. *ruta folium conjicere.* 129. 222. secreto injuriam accipere. 70. *solio descendimus.* 276, 77. tua sumus custodia. 354. *vicem cœna.* 199. *unum omnia.* 188. vicinia ad reficiend. ign. cucurrit. 496.
In Iudices invehitur. 38, 39. luxuriem. 201. 418, *seqq.* pravam institutionem. 2. *seqq.* educationem. 13. &c.
Inachia (Iuno). 504.
Incedere in æstu dictorum. 21.
Incendit statuas. 188.
Incipe velle servare. 354.
Inclinatus. 521. *ad aurem illius.* 183. *inclinata res est.* 134. *inclinata rebus suis.* 135, 36.
Includit in equum. 193. inclusit me. 343.
Incubare deo alicui. 49. b. ova. 107.
incubuit super brachium. 198.
Incubo. 132, 33.
Incumbere super prædam. 302.
Increpare faciem. 365.
Indecenter pinguis. 246.
Indelectatus non nequitiâ. 319.
Indicium & fidem præferebat. 351.
Indicium pendenti ni excussisset Deus. 354.
Indignatio clamoris. 337.
Indormivit alienis complexibus. 301.
Inducias facio vobiscum. 52. faceret Tryphæna. 378.
Indulgentia viri. 259. *indulgentia ejus ag. gratias.* 177.
Indulgere lacrymis. 305. indulsi ergo sollicito. 318.
Ineptia humiles. 196.
Infamis Eques. 337.
Infantes à patre subtati. 407. b.
Infelices. 57.
Infirmitas militiam perdens. 307.
Inflat se tamq; rana. 282.
Infra fiduciam posui. 357. pecuniam positi, qui? 316.
Infractis manibus. 62.
Insulis sacri. 328.
Ingenium. 454. paupertatis. 491. ingenii amor non facit divitem. 315. *ingenio canino uti.* 246. *ingenia fricare.* 338.
Ingerebat sentissima vocē. 125.
Ingluvies detestanda. 339. b.
Ingratum artificium. 197.
Inguina. 54. 64. inguinum pondus. 337. curatio. 503.
Ingurgitavi me toto corpore. 318. ingurgitata anus. 299.
Inhæsi basio. 319.
Inhibebimus fetum post preces. 303.
Inhorrere periculoso frigore. 49.
Injicere contemplationem super rem. 57. injeci cervicibus manus. 335. injecit manum laciniæ. 42.
Inimicare. 279. a.
Inimicus. 316.

Digitized by Google

Inopia extinxit. 322.
Inquinavit me basilis. 56. *inquinatus literis.* 173.
Insanus. 337.
Inscriptio. 200. equi Trojani. 326. a. fugitivorum. 366. b.
Insidias auribus facere. 13.
Insistentes rectum iter vitæ. 316.
Insolenter solent. 229.
Inspeciosus. 280.
Inspicit querelam Index. 44. inspicimus vires patrimonii. 404.
Instita. 55. grabati. 351.
Instituit tropica. 321.
Insula. 345. *inf.* 270. insulanii. 346.
Intactis aurels plenum. 38.
Intelligo nobis convenire non posse. 32. non intelligo me virum esse. 466. *intellexi illum esse versipellem.* 240. *intelligere meum.* 194.
Intentavimus oculos in prœliantes. 268.
Intepescente sævitia. 342, 43.
Inter anhelitus sudoresque tritus. 320. audaciæ nomina. 305. *duo excellens.* 163. *familiam vitulus adlatus est.* 230. mercenarium amicamque positus. 508. *novos ministres intravit.* 280. *primos.* 198. primas. 506. *risum.* 247. *tortores duos confixit.* 183.
Interdictum, Vnde vi. 38. a.
Interpellavit deprecationem supplicis Lycas. 373. *fabulas Trimalchio.* 136. *libidinem.* 196. *trepidantes servos.* 77. interpellare supplicium. 372. interpellanti aderat comes. 376.
Interrogare animum. 466.
Intorto circa brachium pallio. 302.
Intra hos dies. 131. *sextum mensem scierο.* 196. verba se continuit. 36.
Intro navigium. 356. *intravi in jannam.* 239. intravit delubrum anus. 485. intravimus Crotona. 448. *intrare triclinium conamur.* 93.
Intrò vinum. 195.
Invadere basiolis. 318. pectus complexibus. 334. invasit cervicem virguncula. 55. *eum hic.* 280.
Invectivæ: 28, 29. 49. 212. 219. 301, 213. 343. 345. 354. 375. 479, 80. 485. 498.
Inveniunt se medici. 175. *invenies lac gallinaceum si quæsieris.* 130. *inveniemus quod manducemus.* 171. *unde saturi fiamus.* ib. invenerunt verba. 7. *invenire buccam panis non potui.* 154.
Inventio rerum. 322.
Inventor omnis injuriæ hic. 301.
Invidere inimici victoriæ. 303.
Invidiosa proditio. 449.
Invitare sermones. 144.
Inundari vinô. 58. inundatus hac invidia. 359.
Invocare Quiritium fidem. 55.
Involare annulos. 225, 26. *plus ex hereditate quàm sibi relictum est.* 152. *involant striges.* 243.
Involvere brachium lanâ. 199. involverat caput flammeolo. 70. involutus cocina gausapâ. 83.
Ioculator. 263. b.
Iocus sum nemini. 213, 14. jocum risumque facere. 50.
Iovis. 176. 170.
Iphigenia. 230.
Ipsimi. 289.
Ira feras mentes obsidet. 355. iram prudenti absentia exstinxit. 342. *irasci.* 152. 220.
Iliacum velum. 398. b.
Isidis effigies. 399. a. navigium. 395. b.
Issedones propinquos suos defunctos edunt. 510. a.
Ita lucrum faciam, nisi. 227. *moriar bene, nisi.* ib. *populus per exitum meum juret.* 227. *satur fiam, ut.* 220.
Iubeo supprimere querelam. 333. jussit arma ponere. cavere malo. 309. infelicibus dare missionem. 57. rursus projicere paropsidem. 110. jussi discubuimus. 58.
Iudæi cœlicolæ. 533. a. 534. b. Iudæos caput asininum colere credebant gentes. 534. a. porcum quoque. apellæ dicti. 535. b. quater jejunant in hebdomade. 536. b.
Iudicium actum inter. 197. Iudicium corruptum & injustitia. 38, 39. 424, 25.
Iungere Apulia fundos. 294. cervicem amplexui. 319. somnum morti. 301. junctis viribus contempsimus. 27.
Iuno Inachia. 504. Præstes. 69. b. profana. 504, 5. Iunonem meam. 69.

Digitized by Google

Iupiter iratus. 156. *Olympius.* 222.
Iurare cupimus; ne potuisse. 182. *jurat per exitum meum populus.* 227. *jurat vit conceptissimis verbis.* 483. religiosissimis verbis. 57.
Ius. 173. gentium. 301. a. juris hum. oblitus. 301. jure vindicare. 38. dimicare. *ib.*
Iuvenis ingentis eloquentiæ. 412. laboriosus. 337. juvenes urbani. 47. juvenum ad magna surgentes animi. 9.

K.

Κάδμος. 235. a.
Kalendaria amicorum. 107. b.
Κίγκλοι, - *ἀόρτες.* 288. a.
Κνήμεν ορ ſijn vingeren. 81. a.
Κολόμυξοι. 137.
Κυμβοζοῦι. 62. a.

L.

LAbeo inter ICtos. 508 a.
Labi in ſomnum. 58.
Laborat carmen in fine. 403. *patria.* 163. *populus.* 155. *laborare in clivo medio.* 177.
Laboriosus juvenis. 337.
Laborum gradus fiant. 14.
Labrum. 276. *inferius.* 264. *ungebam de lucerna.* 288. *labro demisso.* 194. labra teterrimo tumore implere. 365.
Lac gallinaceum. 130. *lacteum unum biberunt.* 269, 70.
Lacedæmonius colonus. 28.
Lacerare altilia. 140. *cantica.* 276. obsonium. 124. *laceratus gallus à coco.* 280.
Laciniam concutere. 37. ducere. 358. ſascini crederes. 337.
Laconicum. 277. b.
Lacrymæ. & fletus. 66. 274. 305. 355. 388. 397. 404. 486. 487. 499. lacrymæ ad ostentationem doloris compositæ. 48.
Lactaria columna Romæ. 408. b.
Lactentes papillæ. 319.
Lacticulosus. 217.
Lacunaria. didicta. 231.
Lanæ. 90. Conſul. *ib.* b.
Lacq. 83. b.
Lamâ. 215. b.
Lamellulas paravi. 214, 15.
Lamia Eq. Rom. 213.
Lana. 130. *alba, contrhyliata.* 199. *bona parum.* 130. *lana bona.* 296.
Lancinatus indignatione. 358.
Laniones. 138.
Lanititia familia. 163.
Lanx centenaria. 230. b. *Corinthia.* 186, 87. *decumana.* 230.
Laocoon. 328. ejus ſtatua Romæ reperta. 329. a.
Lapidare. 340, 41. 331. lapidabit aliquis tralatitia humanitate. 400, 1.
Lapidarius. 249. lapidaria navis. 415. *lapidaria litera.* 223, 24.
Lapidei ignes. 207.
Lapis ſpecularis. 260. lapidum in magicis uſus. 473. d.
Lares argentei. 89. *bullati.* 232. Lares ſupplicabantur thure, vino, coronis. 89. b.
Largitor vinearum. 271.
Larifuga nocturnus. 213.
Larva argentea. 115. *larvas ſic aptabant.* 156.
Laſanum. 144. 177.
Laſciviè hîtès altè cinctî. 54. d.
Laſerpitiarius mimus. 122.
Laſſatâ temeritate. 309.
Laſſus gaudiô. 320.
Latè venio. 225.
Laticlavia mappa. 104. — *vium patrimonium.* 289.
Latifundia poſſidet. 293.
Latratus teterrimus. 246.
Lattunculi ex vitro. 106. a.
Latro. 374. veteranus. 316. latronès tenete! 42.
Lavari ſine turba. 276. *lavit manus.* 175.
Lavatores, funè. 509. b.
Laudamus dictum. 144. *urbanitatem.* 137. *effusè.* 246. laudatus propter elegantias. 111.
Laurus poëtarum. 314. b. paciferâ. 378.
Lautitiæ. 58. accuratiſſimæ. 115. 103. *domini mei,* lautitiarum adparatus ſplendidiſſimè expoſitus. 58. *clivus.* 177. *lautitias diſpoſuerat.* 177.
Lectica. 83.
Lecticarius. 348.
Lectus ſtratus. 58. *l. ſ.* 270. *vitalis.*

Digitized by Google

149. lectorum & triclinii ratio apud Veteres. 98. b.
Lecythus. 57. b.
Leda. 503.
Legata. 510.
Legitimum oleum. 57.
Lego ap. Homerum. 182. *lego ei fundum.* 270. *patrimonium filio.* 152.
Lenonibûs doctior. 316.
Lentum imperium. 508. *lentior, non melior.* 217. lentissima voce ingerebat. 125.
Leones. 155. *domi.* 160.
Λεοθιαζειν. 30. a.
Levare, rapere. 509. b.
Levatores. 569.
Lex armata. 552. quarundam gentium ut à propinquis consumantur defuncti. 510. Sardoa. 5. a. lege proficere severa. 13. frugalitatis exacta. 17. leges. 38. timebat. 39.
Libellus fixus in poste. 84.
Libentissimè tueri officium. 78.
Liber: libri rubricati. 173.
Liber este. 4. liberos capillos habere. 134.
Liberi. 15. liberis carentes Crotone. 408.
Liberti à cura amicorum. 107. b.
Libertini loculi. 133.
Libido. 34. 306. distenta. 319. *saltationis.* 196. peregrina. 386. libidinis solum vertere. 307.
Libidinosa. 466. diligentia. 72.
Libitinarius. 135. *libitinarii servus.* 298.
Licentia intemperans. 212. licentiam dare. 318.
Licèt sculpas fractam amphoram. 272.
Licinii Calvi carmina. 16. b.
Licium protulit. 471. licia discoloria in veneficiis. 471. b.
Lictor percussit valvas. 248.
Lingua tace. 264. *linguam caninam comedi.* 151.
Linguosus. 151. 241. linguosi digiti. 516. b, 517.
Liniamenta spississimam noctem everterunt. 299.
Linteis tergebantur post lavationem. 82. b.
Linunt utrosque parietes. 137, 38.
Liquatum est infusum ex unguento. 268.
Liquescit cor. 148.
Lis ambigua. 39. turpissima. 31. litis solatia. 376.
Literarum amatores contemnuntur. 314. jactantur quacunque ratione. 316.
Litera lapidaria. 223, 24. quadratæ. 86. *thesaurum est.* 174. literarum flumine inundatus. 416. studiosus. 364. *literas didici.* 180. scis. 32. in cera ut delèrint. 15. a. literis satis inquinatus. 173.
Locus inter nupta verba. 302. a. it. sepulchrale. 304. b. *locus prætorius.* 249. primus. 99. *locò libertini* [seu, —inô] *jacet.* 133.
Lœcos frigori indico. 146.
Longè à nobis. 280. *nobis nemo.* 225. *tibi sit commoda curabo.* 222, 23.
Longum agmen fecerant. 71. longior hilaritas. 317.
Loquacitas ventosa & enormis. 9.
Loquax manus. 516.
Loqui sæpius poëticè quàm humanè. 331. *scenas.* 156.
Lorus in aqua. 217. lorum in aq. 488.
Lotium suum non valet. 213.
Lucanica. 251.
Lucanus & Petronius σύγχρονοι. 524. b. Lucanus tacitè reprehensus. 417.
Lucerna bilychnis. 92. *fictilis.* 264. *lucernam spargi merô jussit.* 279. Lucernæ ante ædiculas Larium. 89. b. lucernæ humore defectæ. 59. *plures videbantur ardere.* 244. luc. sepulchrales. 388. b. lucernas amat Pallas. 525. b. lucernis occidentibus. 60, 61.
Lucretia si es Tarquin. invenisti. 28.
Lucrifacere pallium. 43, 44.
Lucrinus lacus. 424.
Lucro N. 232.
Lucrosi. 132. a.
Lucrum omne me transeat. 233.
Luctarius Statii interpres taxatus. 524. b.
Lucunculi. 251. a.
Ludere. 34.
Ludum dies solennis arctaverat. 317. ludos ejusm. sæpius spectaverat. 128.

Digitized by Google

Luna lucet tamquam meridie. 237. lunæ ætas qua Troja capta. 229. b. lunam deducere. 468. 489.
Lunaris motus periodus triplex. 518. a. menſis triplicis generis. *ib.*
Lupini cibarium pauperum. 41. a.
Luſtrago verbena. 512. a.
Luſus fortunæ. 37.
Luxus Romanorum. 201, 339. b. 430.
Lyæus. 143.
Lycas. 371. 358. tranſigit ſuper lenocinio uxoris. 380. naufragiò perit. 399.
Lycurgus. 411. Lycurgò crudelior. 313, 14.
Lyrici novem, 8.
Lyſippum inopia oppreſſit, cui? 322.

M.

MAcariſtus homo. 318. b.
Macrobius emendatus. 512. b.
Macte virtute eſto. 341. mactus, antiquum. *ib.* b.
Mactare, proprium ſacrorum. 512. b.
Mactra. 281.
Mactrilla. 128. a. 282. a.
Ma Dia. 195.
Macenatianus, 272.
Mæcenatis carmina. 276. b.
Magiſter. 217. navis, 376. b. ſævitiæ. 496. magiſtri dicta. 402.
Magis magiſque intuens. 183.
Majeſtas orationis, 15.
Malè dormiens. 318. eſt extra legem viventibus. 449. *fervet olla.* 134. repugnans. 319. *vacillavit.* 134.
Maledicere capiti, gulæ, ventri. 481. *genio cujus.* 196. *majorem.* 228. *Trimalchionem capit.* 281. maledicebat properantibus. 414.
Malicorium. 176.
Malignè ploravit illum, 149.
Maliſtos. 218.
Malo fidem meam quàm theſauros. 217. 18. *nihil, de una die duas facere.* 274. *mihi hoc.* 128. te quàm balneum totum. 336. *mavult ſibi aſſem, quàm vitam.* 160.
Malum: mala Cydonia ſpinis confixa. 270. 265. a.
Malus: malus fatus. 270. *mala manus.* 243. *mala lingua eſt.* 128. mali quid feci? 481. *mali quid, ut aut naſcantur, aut.* 139. malo cavere juſſit. 318. *peſſimè mihi erat.* 198. malis fatigatus. 59. gravatus. 58.
Mandare cui cœnulæ officium, 332.
Manicillium. 243. a.
Manni, 164.
Mantiſſam habet magnam. 250.
Manubiæ. 302. 521. manubias partiti. 302.
Manumitte aliquot. 149. *illos in teſtamento.* 270. *manumiſerat mortuum.* 250.
Manuciolum, 243.
Manus curioſa. 37, dentata. 51. improba. 318. lenta. 72. *mala.* 213. procax. 63. ſupina. 50. *timida.* 184. *uncta.* 152. *manus* manum *lavat.* 169. manum ad capulum refero. 398. *de tabula.* 292. *manu involuta.* 242. loquaci. 516. *oppoſita ad os.* 245. *plena verberavit.* 247. *manus trementes.* 281. manuum elevatio in jurejurando. 534. b. manus cervicibus injeci. 335. *in illa tergeret.* 216. *in illius capite terſit.* 81, 82. *lavit (an unguentò?)* 175. *tergit ſudariò.* 256. manibus ad articulorum uſque ſtrepitum contritis. 49. *erectis ſupra frontem.* 195. *nexis.* 276. *refrictis.* ib. *ſublatis.* 212. *ſublatis ad camaram.* 139.
Mappa laticlavia. 104. *in mappa adligata habeo.* 253. *mappas implevimus pomis.* 232.
Marcebant conjunctis capitibus. 59.
M. Manicius, 345, M. Rhetor. 538. a.
Mare hibernum. 354. iratum. 305.
Maria Maximiliani conjux equò præcipitata. 405. a.
Martellus. 191. b.
Martiali & Petronio multa communia. 518. b.
Martiolus. 389. 191. b.
Martulus. 191.
Maſcarpio. 486.
Maſculus. 191. a.
Maſſagetas propinquos ſuos defunctos edere. 510. b.
Maſſilienſes peſte laborantes hoſtia humanâ civitatem luſtrabant. 513.
Senatui cauſas juſtas mortis expetendæ

Digitized by Google

tendæ aperienti cicutæ ex publico dabatur. 537. b.
Mataeus, 145.
Matavita tan. 238.
Matella. 165. matellam ſuppoſuit ludenti. 81,
Mater. 22. 506.
Mathematici urbanitas, 137. —corum cœlum. 450.
Matronæ. 207. 386. 476. 506. quibus adde. 53. 488. nigro crine utebantur. 385. 2.
Matrylleum, *ματρυλλεῖον*. 282. *a.*
Mattea. 247. 280.
Mavortius umbo, 444.
Maxilla majores. 155.
Medicinam ſomnô petii. 49.
Medicus conſolatio eſt animi. 149. conſolario mimica. 149. b. *curabat collum.* 241. *medici perdiderunt illum.* 149. *vetant.* 177. *ſe non inveniunt.* 175, *medicum artificium*, 208,
Mejere caldum, 259.
Mel Atticum. 130. 211. *caldum. Hiſpanum.* 253. *à Ieve dicuntur adferre apes.* 209, 10. melle uſi Veteres pro ſaccharo. 5. b. mella facundiæ, poëtica. *ib*,
Melica. 244.
Melior. 217. *eſſe.* 228. *meliora crotalia.* 258, 59.
Μελίφθογγος, 5. b.
Meliſſa Tarentina. 234,
Melius illo. 187. *loquere.* 162.
Mellita carmina. 5. b. melliti verborum globuli. 5.
Memim Saſinium. 156. *memineriimus virorum.* 158. 287.
Memorata carminis ſumma. 201.
Memoria bona, 257, *mala eſſe.* 184. memoriæ tuæ fidem adpello. 335,
Memphitides puellæ. 516.
Mendacium in damnum potens. 326. tutum. 411. vultu, trepidatione prodere. 309,
Mendicitas. 449. mendicus exul. 305,
Menecrates. 276,
Menelaus anteſcholanus. 305,
Mens bona. 11. mentis calorem vinô obtuere, 17. 18. mentem bonam habere jubemus, 402, 3. bon. habere cœpiſti ? 475. *bon. ſibi optarunt.* 232. *mentibus puris.* 161.
Menſa plena. 152, menſam humanitate poſuiſſe. 341. *oſculari.* 244. *menſa argentea.* 277, citreæ. 423. *menſas ſecundas juſſit adferre.* 260, *ſecundas habetis.* ib. 265. a. b.
Menſula. 496.
Mercari hôc. 40, 41.
Mercenarius. 344. 508.
Mercurialia. 219.
Mercurius ſum vigilat. 294. *Mercurii milleſima.* 258.
Meretrices nudæ. 23. 208. a. obnuptæ. 23. a. prodibant cum pediſſequis. 48. a. flavo uſæ crine. 385, a.
Mero meridie tenebras credet. 126.
Methodium. 124.
Meus homo. 238. *miles.* 240. *mea Meliſſa.* 239.
Mi carus. 279. mi pro mei. 407. a. mi hoſpites. 407.
Micare in tenebris cum quo. 156.
Migratio libidinoſa. 395.
Mihi empti ſunt horti. 196. *malo hoc, quàm.* 188.
Miles. 389. milites non phæcaſiati. 308. ſed caligati. *ib.* b. in zonis pecuniam geſtabant. 315. b. rufis pæ, nulls utebantur. 56. a.
Militarium quintum. 237.
Milleſima Mercurii. 258.
Milva. 287. *milvo volanti.* 166. *milvi quàm volant.* 128. *milvinum genus.* 150.
Mimum componere. 411. implet mundus. 520. mimicus riſus. 53.
Minerva omnis homo, 154.
Miniſtrans. 335. miniſtrator. 96.
Mimphile. N. 269.
Minores quàm muſca. 148.
Minutalia. 177.
Mirabor, niſi. 266,
Miſere camellam. 247.
Miſeriarum ſocietas. 352.
Miſellus. 250.
Miſſionem dedit infelicibus. 57. *rogabat.* 198. *dedit puero.* 195. *dedimus perna.* 255.
Miſtyllus, 250. a.
Mithridates, 196.
Mitigari. 14.
Mitto anſerem poſt lectum. 497. *miſſos.*

Digitized by Google

mittes.183, mittam tibi à capite sanguinem. 332. *misit illis sangu*. 240. illi tunicam in faciem. 45. *mitteretur semen ex India*. 131.
Mixias. 163.
Moderationis verba. 431.
Modo, modò. 174. *modo, m. me appellevit*. 148. modò Grajo sonò, interdum, *&c*. 19,20. *modo fic, m. fic*. 162.
Mœchi obnupto capite. 22. b.
Mola buxea. 280.
Molestare noli meliorem. 225.
Molestus. 169. *fuit*. 150. *tibi fum*. 195. molestum contempsimus. 27. molestum. 356. munus. 320. officinm. 97.
Mollis cave. 213.
Molles. 63. b. 64. I. Mascarpio.
Momentò recepi. 335. temporis conscendimus in. 406. temporis inseruit. 351. t. eximus. 82.
Moniment. mox Monument.
Monocromon. 311, 12.
Monstruosius ferculum. 266.
Monumentum. 388. 391. *quod heredem non seq*. 271. monumenta. 390. *mon*. 237. *optima facere*. 249.
Morbum subtilitate lenire. 50.
Mordicus tollere quadrantem. 150.
Morientes occidere. 353. mortuus ivit in crucem. 395. mortuum impendere. *ib*. mortuis gleba injecta. 400. b.
Mors mimica. 345. venit. 359. Romana. 537. a. oculos corpit obducere. 54. mortis varia genera. 404, 5. morti proximos amplectebantur Romani, Græci. 401. a. mortes repentinæ. 405. a. b.
Mos castrandi. 421. b. homines immolandi. 5. 511, 12.
Moses quo die montem Sinai adscenderit. 437. a.
Motus. 507.
Movere vultum. 332.
Mucronem probare ad buccam. 267. *mucrone colligere frusta*. 231.
Mulcare. 347, 486.
Muliebris patientiæ legem accipere. 69. patientiæ scortum. 29.
Mulier, 393. 476. *codex non mulier*. 282. mulier axitiosa. 476. b. damnata. 376. *effodiaria*. 164, 65. fucata. 65. a. 66. a. *milvinum genus*. 150. *nascitur*. 138. scenteleja. 307. mulieres in funere genas radentes. 390. b. lunam deducentes (fagæ). 468. sine pedissequis non prodibant. 48. a. mulierum levitas. 385.
Muliones. 264.
Mullus. 340.
Mulsum sumere. 109.
Munus amplum. 232. *accollenis*. 163. munera die natali. 95. a.
Muriâ fatens. 269.
Murmur timiditissimum. 317.
Mus. 162. *in matella*. 225. *murem cum rana*. 217. *mures ne ipsa tangant*. 296.
Musa. 551. *Musa omnis mancipium*. 262.
Musæ palmâ coronabantur. 314. b.
Muscæ. 148. *muscarum cinis*. ib. b. velut imagines. 491.
Muscarium. 211.
Mustela comedit cardueles. 172.
Mustulentus auctumnus. 530.
Mustum. 227. mustum magister. *ib*. b.
Mutabam vultum. 338. *muta* (de voce). 260. mutavi optionem. 318.
Muta bestia. 209.
Myronis nobilis sculptoris paupertas. 322.
Myrrhæ succus. 520. a.
Myrrhinum poculum bibisse. 520.
Myrtea gausapila. 56.
Myrtus. 475. arbuscula Veneris. *ib*. b. poëtarum coronamentum. 314. b.
Mystæ. 51.

N.

Nædicia. 278. 223.
Nar. 529. b.
Nardi ampullæ. 297, 98.
Naris. *ib*.
Narra mihi, inquam. 482. *narrare nihil negarunt*. 241.
Nascalia. 278. a.
Nasci in ingenuum. 219. *nascitur Signo illo*. 137. *in Aristæ, Tauro, &c*. ib. *nascuntur domi omnia*. 130. *illi cornua*. 138, 39. *ut nasceretur mel Atticum*. 130. *natus domi*. 179. *nata fic sunt Corinthia vasa*. 187, 88. *ex magno mola*. 131. *natu maximus fui*. 129.
Natare pisces oportet. 136.

Naves conſtratæ, 358. a. *euntes plenis velis*. 272. lapidariæ. 415. *majores, meliores, feliciores*. 290. quot in expeditione Trojana. 325. b. navium proris ſigna deorum impoſita. 370. b. in navibus ungues capilloſve præcidere mali ominis habitum. 367. 369.
Naufragarum naves. 219.
Naufragorum ultimum votum caput radere. 367. 369. naufragis ungues recedere. ib. a.
Navigantes ſuper conſtratis dormientes. 398. a.
Navigium ſcrutari. 369. navigia magna portibus ſe gravatim inſinuant. 368.
Navis ex Africa. 510.
Nautæ barbis horrentibus. 356. nautarum mores. ib. a.
Ne quid temere. 97.
Neapolis. 305. b. 536. a.
Nebula linea. 208.
Nec adhuc omnia erant facta. 34. nec adhuc quidem aſtulerat. 37. nec contenta mulier tam. 476. nec contentus tollebat altiùs. 415. *nec dum finiebamus*. 268. *nec dum ſtiebamus, cùm*. 140. nec ego te in periculum arceſſo. 361. *nec eſt, quòd putes*. 136. *nec mora*. 184. *nec mos, nec ma*. 217. nec receſſit tamen miles. 391. hoc Dii ſinant, ut. 453. *carpe quod dominus jubet*. 289.
Negat fuiſſe acidius ſibi. 336. paſſirum ſe. 376. negavi agendum. 38. mihi voluptatem. 106. negavit redire ſicri. 341. *negabitur mos me habere*. 143.
Nemo auſus eſt arrere damnoſe alli auferentem. 411. cœlum *cœlum putat*. 322. 368. *nemo* audit, quum cogitur aut cibum ſumere, aut vivere. 392. noſtrûm non peccat. 284. 311. *nemini nihil ſatis eſt*. 289.
Nequitiæ nidus. 206.
Neronis & Trimalchionis compara-tio. 81. b. 82. 106. a. Neronis Halo-ſis Trojana. 325. b. proclivitas ad Poëſin. ib.
Nervi paruerunt. 473. nervos ſtrigæ comederunt. 484.
Nervia præciſa. 168.
Neſapius. 187.
Neſcis cui terra filio. 152. *quid Aſiatici*. 157. quid boni. 108. *quid nunc taceo*. 233. *quid* tacitis cogitationibus Deus agit. 460. *quid rerum*. 245. *quis*. 213. *neſcitis apud quem fiat*. 77. *neſciet quis fugiat*. 213.
Niceros convivæ. 234.
Nihil eſt commodius quàm ſimpercum ſapientia loqui. 509. *eſt dies*. 144. eſt hominum inepta perſuaſione falſius. 432. *eſt melius, quàm de cubiculo recta*, &c. 344. eſt nimis arduum improbitati. 919. *eſt, ſi non eſt factum*. 181. *nemini facere boni*. 150.
Nimbô laborat paries. 68.
Niobe. 193.
Niſi forte putatis. 373. *niſi ſi me judicas errare*. 225.
Niſu majore clamavit. 29.
Nivarium colum. 97. a.
Nivata aqua. 96.
Nives coctæ. 97. a.
Nobis eum exenterat. 184.
Nocturnus grafſator. 308. *nocturna mulieres*. 243.
Nolo tibi tam valde placeas. 453.
Nomina ſenilis nota. 386. *omnium rodere*. 158. nominibus depoſitum. 412. in nominibus eſſe quid. 412. a.
Nominabitur ſempiterno. 164.
Non eſt moratus exſequi 351. *non eſt, quòd*. 176. *non exſpuit*. 157. *non novi, aut non deridebis*. 223. notavi. 20. perfunctorie. 36. tacesi 29. recuſavit. 302. repugnavit. 302. tenui lacrymas. 66.
Noſſe plauſum ſui ingenii. 331.
Novavi menſum argenteum. 277. mihi. 20. poſitum ſuper [*ſupra*] *me*. 269. novavit hoc Thimalchio. 237. me miles. 308. ſibi ad lunam tonſorem. 367. *novavimus labentia oſtrea è cruſtis*. 267. res novas. 79. quin notaſſet ſibi lumen. 390.
Noſorem dare. 338.
Novacula. 177. rudis, retuſa. 244.
Novæ nuptæ longum agmen. 71. a.
Novendiale ſacrum. 250.
Novi nihil mihi poteſt adferri. 137. quid? 25. *quid de cœlo*. 231.

Nox pro concubitu. 346. b. noctis colore tinctus. 516. unius tactu omnia vendidit. 307. *nocte.* 176. noctibus totis obligati, 307.
Noxa & noxia, 595, b.
Nuda nupta, 208, 9. virtus. 321. nudus juvenis. 236. Trimalchio. 275. 76. à nudis quærebatur res in domo alterius. 350. b.
Nugax es. 194.
Numantinorum fames, 211.
Numero ferilia. 238.
Numidæ cruftæ. 420. Numidiæ agri. 413.
Nummularium artificium, 208. *nummularius.* 209.
Nummus: nummos modiô metitur 125. *nummorum nummos habet,* 148, 29. nummis præſentibûs quidvis opta, 500. nummis verba vendere. 38.
Numquid alius ſcit. 192. in prandium paraſſet. 28. labra poſſumus tumore implere. 365. ſpiritus macer. 462. vis. 320.
Nunc nec quid, nec quare. 126.
Nupta. 208, 9.
Nuptias fecerunt. 69. nuptiarum nomen capavit. 71.
Nutricat viperam ſub ala. 293.

O.

OPo au. 153. a.
Obdormire alto ſomnô. 319.
Obduxi pultarium. 146. obduxit hoſtium cellæ. 343.
Obiit diem ſupremum. 236. *honeſtô.* 150.
Obiter, 130. cantabant. 97. ſpeculari diligentiſſimè cœpi. 235.
Obiurgare colaphis. 110.
Obliviſcor nomen meum. 251.
Obruſſum. 257.
Obſcœnus gladiator, 29.
Obſcuratum caput inclinavi. 486, 87.
Obſcuritas temporis. 36.
Obſequium amici quærere. 397.
Obtorto valgiter labellô. 520.
Obvii & per diſceſſum. 513.
Occaſione uti. 27.
Occidi illi cardueles. 172. *occidi juſſit ſuem.* 179. occidiſti Priapi delicias. 498. occiſus anſer, 497.
Occupat inſolitos greſſus prior Cæſar. 438. *triclinium familia,* 269. *occupavit repoſitorium menſam.* 182.
Occupo, onui, 226.
Ociùs foras. 343.
Oculum bubulum vidi majorem. 158, 59.
Odaria, 197.
Odia detumeſcunt, 380.
Odopeta. 119.
Odyſſea depicta. 90.
Oenopteæ, 299. a.
Offendit te oſculum meum. 462. *tunc primum me etiam Virgilius.* 261. *mihi recordatio earum,* 247. *offenſus convivii,* 281.
Offenſam deponere. 320.
Officioſus. 338. quivis miniſter. *ib. a.* 281.
Officium. 210. offic. 508. cœnulæ. 332. moleſtum. 97. nuptiale. 70. *ſervile.* 78. officii cauſâ. 361. oblitus. 341. officiô ætatis id extorſerat. 506.
Offla. 210. *crucis.* 220.
oculi. 528. oculi dicti qui lucernas exhibebant. 299. a. *oculi mortui.* 239. 262. oculos ad arceſſendos ſenſus longiùs mittit. 406. oculis meis inimicſſima. 396. oculis detersis rediere ad miniſterium. 61. viventibûs. 403.
Oἰνοχόοι. 96. a.
Olearius. 154.
Oleum lucernis infuderat. 60, 61. *oleo ferventi reſperſit convivas.* 247.
Olim dormientes. 60. 356.
Oliva cui ſacra. 314. b. olivæ. 101.
Olla ſocierum male ſervet. 134.
Olus agreſte. 22.
Onager. 131.
Oneravi vinum, lardum, fabam. 289, 290. *onerarius corvus.* 249. *potione.* 186.
Onus. 414. *onera venalia.* 174.
Operas locavi hominis, non caballi. 415.
Operæprecium. 79.
Operis oculis bona ſua computant. 161. 310.
Opimianum vinum. 114.
Opimius Conſ. primus reponendi vini auctor, *ib. a.*
Opinio. 241.

Digitized by Google

Oportet crudelis. 243. hodie bene fit. 336. *vos ſuave faciatis vinum.* 136.
Oppidum in campis peſtilentiæ poſitum. 409.
Opponere pedem cui. 218. *oppoſita ad os manus.* 245.
Opprimebat. 56.
Optio. 318.
Oramata. 137.
Oratio grandis. 15. pudica. 8. ſuperſtitioſa. 372. --nis majeſtas. 15.
Orbi Crotone. 408.
Orbes. 330. pro clypeis. *ib.* b.
Orcheſtra. 452.
Orcus. 116. *delebit ſtigmam.* 166. *poſſit auferre.* 174.
Ordinare alicujus ſtudia. 317.
Ordinem totius dictionis infamant. 21.
Oriculavii ſervi. 152, 53.
Oris ſtuprum. 29. a.
Oro te, lignere. 162. *narra.* 233.
Oſcillatio. 508.
Oſcillum. *ib.* a. & 115. a.
Oſculum. 462. oſculò iram finio. 355. ex cujus oſculo pendes. 459. ad oſcula. 400. *oſcula junxerunt.* 259.
Oſſa bene quieſcant patrono. 136.
Oſſicula. 251.
Oſtiarius an carnifex natus. 85. a. comes canis. *ib.* oſtiar. praſinatus. 85.
Oſtrô ebrius. 315.
Ω *παιγνιαῖε.* 153. a.
Otiô. 191.
Ovidii verſus à Petronio mutuati. 528. a.
Ovis oves laboriosiſſima beſtia. 209. *mutæ.* *ib.*
Ovum: ova concepta. 107. pavonina. *ib. pileata.* 248. 254. ex farina pingui figurata. 107, 8. ovorum calyces perforabantur. 108. a.
Oxygenia. 455.

P.

PAce veſtra. 6.
Padarum gens Indica propinquos ſuos defunctos edunt. 510. a.
Pædagogus. 317-342.
Pænulæ militares, ſerviles, *&c.* 56. b.
Pagina in Comicis. 304. b.
Παιδάριον, ſcorta maſcula. 24. a.
Palæſtricæ. 57.
Palàm exentera. 184.
Pallas ædificationem invenit. 18. b. amat lucernas. 525. b.
Pallium coccinum. 103, 4. quadratum. 490.
Palma: palma coronamentum poëtarum. 314. b. excuſſiſſimâ. 345. *palma prima.* 269. palmæ fructus pro ſagina quadrupedum. 141. b.
Palmulis texta ſportula. 140.
Panis autopyrus. 251. *candidus.* 246. *panem hic res habet.* 173. *panes* involuiſſes de manu illius accipere. 126. *ſemiſſem ponebat.* 246.
Pannucia. 43.
Pannus. 526. panni pruinoſi. 316. *pannos comedi.* 160. pati & vincula. 363.
Pannychis virguncula. 53. 68. 69.
Pantomimorum triclinium. 99.
Papaverę & ſeſamô ſparſa dicta. 5.
Papillæ. 319.
Papinius tres coronas certaminibus Albanis obtinuit. 315. a.
Par fortunæ ſimilitudine. 303. *parem non habet.* 261. quem habui? 245. paria componere. 54.
Paralyticus. 475. 467.
Parapſis. 110.
Parentabo injuriæ ſanguine. 307. *parentare.* 263.
Parentalia. 297.
Parentes objurgatione digni. 13.
Parieti adplicitus. 332.
Paris dearum judex. 503.
Parium marmor extinguere. 457.
Paro: paravit tempeſtas diſſipare. 171. parare quid triſtius. 54. *paratur amatina cui.* 208. *paratus fuit tollere.* 150. miles. 469. paratiſſimus puer. 97.
Paronychia. 97.
Παροψίδες. 188.
Pars. 466. verenda. *ib.* a. partem meam penè projeci. 108. *partes decem.* 171. *quatuor dicit.* 171.
Partiamur communes ſarcinulas. 32. *partitus eſt vitulum mirantibus.* 231. partiti manubias. 302.
Paſco ventres viginti. 215. *paſcunt ſe ipſi.* 137.

Pater

Pater. 358. cariſſime. 354. *paternum hoſpitium.* 292.
Patera. 144. *vini.* 232.
Patiens. 318.
Patrare, patratus, inter venerea. 508. a.
Patrimonium laticlavium. 289. *non ſentiet.* 164. patrimonii mei reliquias olent. 370.
Pavo. 201. pavonina ova. 107.
Paupertas bonæ mentis ſoror. 316. expugnata, nova mendicitate revocanda. 449. paupertatis ingenium. 491, 92, *ſeqq.* paupertatem quæſtibûs temptemus expellere. 32.
Pauperum verba. 169.
Pax Palamedes! 255.
Peccat nemo non noſtrûm. 284. 311. *quiſque ſibi.* 166, 67. peccaſſe me ſæpe, fateor. 469.
Pectus nil profuturo diducere gemitu. 391. ſapientiæ plenum. 335.
Peculiare, ſtuprare. 26. b.
Peculium. 285. peculiô Iovem exorat. 324. peculio prolatô. 26.
Pecuniæ cupiditas tropica inſtituit. 321.
Pedalis. 211.
Pedes tollere. 207.
Pedicellus. 216.
Pegma, tabulatum. 29. b. pegmares gladiatores. *ib.*
Pelagiæ volucres. 381. phaleræ, purpuræ. *ib.* a.
Pelamides. 255. a.
Pelles. 363.
Pelvis. 268.
Pendula venus. 507. b.
Πανδικός. 179. a.
Penicillus. 281.
Penſatis vibicibûs, 478.
Περίστωλος. 179. a.
Peplus. 398. b.
Per caliginem vidi te. 28. per fidem. 62. 67. 340. 358. p. f. miſerere. 399. *per ſcatum, per ocream agitavi.* 236. ſocietatem miſeriarum. 352.
Peragit tempeſtas mandata fatorum. 401. *peracta pugna.* 178, peracto libenter officiô, 406.
Peram differre. 416.
Perbaſiamus puerum. 144.
Percoqui poteſt gallina. 182.
Percuſſor nocturnus. 29.
Perdere conſuetudinem deſidiâ. 508. *de vita tantum.* 78. noctem. 33. verba. 342. *perdidit mercedem.* 225. *perdiderunt illum medici, fatus.* 149. perditis addictus. 17.
Perduxit ad hanc fortunam frugalitas. 288. perduci ad ultimam triſtitiam. 66.
Peregrina libido. 386. ratione figurare. 365, 66. peregrini amoris conceſſio. 334.
Perfodit dentes ſpinâ. 105.
Perfricuit faciem dormientis fuligine. 59.
Perfunde illi caput. 247.
Pergamum. 316.
Pergula. 321. a. *in pergula natus non ſomniat ædes.* 282.
Periculo cataſtrophæ quæritur. 198. *meô.* 274. ſuô adjuvare. 51. periculoſum alienis intervenire ſecretis. 54, 55.
Periſcelides. 256.
Periſtaſis declamationis. 281.
Peritè ma Dia! 195.
Perplexè agere. 488.
Perſarum mos adimendi virilitatem. 421. b. Perſ. victus. 157.
Perſequi leporem. 242. mortem inediâ. 388. rotum parietem. 87. *quam tega perverſa.* 227. perſecutus putamen manu. 108. perſecuti ſonum. 402.
Perſeverat amnona. 160. læſus in querela. 505.
Perſona vendentis. 37. contempta. *ib.*
Perſuadeo hoſpitem. 236, 37. *te ut veniat.* 170. perſuade gubernatori. 360.
Pertinet nec ad cœlum, nec ad terram hoc. 154.
Pertracto vaſculô. 67.
Perrectavi gaudiô diſpoliatum torum. 301.
Peruenirem ad illam. 236. *ſatis vivus.* 294.
Pervigilium Bacchi, Cereris, Fortunæ, Priapi, Ven. 58. a. b.
Pervolo in hoſpitium. 334.

Digitized by Google

Pes : *pedem opponere cui.* 218. pedum candor. 456,57. *pedes lanatos habent Dii.* 162. *pedibus nudis ibant.* 161.
Peſſatia, peſſi. 278. a.
Peſſum dare. 153.
Petavii. 511.
Petavonii. 511. a.
Petauriſtarius. 197. *petauriſtarios intraſſe putabam.* 178.
Petauro jubente ſuperior. 522.
Petellini. 511. b.
Petere aquam. 342. *petiit ambitioſiſſimè.* 248.
Petovium. 511. b.
Petronii Arbitri prænomen. 1. a. multa ei communia cum Martiali. 518. b. qua ætate vixerit. 1.a. 25.b. 81. b. 112.a.b. 518. b. 524.b. 525. Satyricon, minimum in XVI libros fuiſſe diviſum. 2. b. 74. b. 75. a. Stilus. 25. b. 185. b. 186. 226. a.
Petronii plures: Afranius, Indicus, &c. 513. a.
Phœcaſia. 308. b. *inaurata.* 256.
Phœcaſiati. 283. a.
Phaleræ pelagiæ. 207.
Phalerati curſores. 83.
Phantaſia, non homo. 135.
Pharmacus. 375.
Phaſiacus gallus. 178. Phaſidos unda. 424.
Phiala. 189. *vitrea.* 190.
Phil[*Phyl-*]*argyrus.* 268.
Philetos convivæ. 150. 310.
Philoſophiæ fons. 323.
Philoſophus. 317. 316. 321. *philoſophum nunquam audivit.* 273. philoſophi helleborô caput purgabant. 322. a. *philoſophos dejicere de negotio.* 210.
Philumene captatrix. 506, 7, 8.
Phreneticus. 244.
Phrygius cultus. 328.
Pica cirrata. 219. b. *pica pulvinaris.* 128. varia. 86.
Pictura. 10. deperdita. 321. picturæ Zeuxidos & Apellis viſæ. 311.
Pietaticultrix ciconia. 205.
Pignus decepti Atridæ. 379.
Pila *præſina.* 79. ſparſiva. *ib.* a. pilæ luſus ante lavationem. 79. a. *velut pilas eos tractabat.* 156.
Pilare. 156. b. *pilavit malam.* 152.
Pileatus aper. 140. *pileata ova.* 248. 254.
Pileum detraxit apro, impoſuit capiti ſuo. 143. *rapuit incubori.* 132, 33.
Pili facit Iovem. 161. 310. *inhorruerunt.* 241.
Pinacotheca. 311.
Pindarus Homericis canere timuit verſibûs. 8.
Pinnas ſpuma torquebat. 381.
Piper non homo. 130. piperatus vitellus. 109.
Piratæ cum catenis. 4.
Piſcationis 4 inſigniora genera. 381. a.
Piſcator. 13.
Piſces in euripo natantes. 123, 24. *piſces natare oportet.* 136.
Piſcina. 274.
Piſtor. 231. *piſtoria opera.* 135.
Pittacia. 314. *in ſcypho circumlata.* 210.
Pius. 273. *pium rem fecit.* 290. Piorum campus. 441. b.
Placavit canem interventu ſuo. 275. placandi cura. 471.
Placere, inter venerea. 227. ſi placet, ſume. 461. *placemus illi.* 217, *placebat fuga confuſio.* 77. *placeret ſibi non tantum.* 160. *placens ſibi magiſter.* 172.
Plagæ creſcunt. 184.
Planè hic debet eſſe. 183. *hoc ſervos diſcere poteſt.* 142. jam non moleſtum erat munus. 320. jure Civ. agendum. 38. *meræ fugæ.* 169. *non mentiar.* 242. *non omnia narrat.* 263. non pro exſpectatione. 117. nos idem volebamus. 45. placet emere. 39. vehementer excandui. *ib.*
Plangit enim. 242. plangere nudatum pectus. 386, 87. *planctus eſt optimè.* 149.
Planus. 308.
Plauſor in ſcæna. 18.
Plauſum dedit. 184, 85. ſui ingenii noverat. 331.
Plebs fuſcis pænulis induebatur. 56. a.
Plocamus. 244. a.
Plorimus convivæ. 245.
Plodo tibi. 169.
Plaſtæ. 322.
Platanon. 471.
Plenus felicitate. 449. grege Socratco. 19. oratione blandiſſima. 452. *plenæ*

Digitized by Google

na menſa. 152. plenæ maturitatis. 320.
Plores fatum tuum. 288. *mortuum.* 198.
ploravit illum uxor. 149. I. Comploro.
Plumarii. 202. a.
Plumbum ſit aurum in manu ejus. 153.
Plus argentum jacet, quàm. 129. *libram.* 253. *quid venit.* 177. *nummorum, quàm alter patrimonium habet.* 160. *vini, quàm.* 135. *plures.* 149. plura volebat proferre. 383.
Pluris non ſumus quàm bulla. 148.
Poculum in lance. 186.
Pocula cum figillis. 193. b. literata. 101. b.
Podagrici pedibus maledicunt. 481.
Pœnitentiam emendare. 335. punire. 333.
Poëſis. 10. 414. *ſeqq.*
Poëta ſum. 314. poëtam laudaſti, ut foris cœnares. 31. poëtæ in balneis carmina recitantes. 334. a. 336. mali in theatris lapidibus impetebantur. 331. a. 340. 41. poëtæ Lyrici. 8. a. prima ætate legendi. 19. poëtarum mentio. 200. poëtica levitate. 409. poëticè loqui, non humanè. 331.
Poledri, poledræ. 130. b.
Pollicem rodere. 517. b. *pollices extremi pedum.* 276.
Polyænos. V. Encolp.
Πολύαινος. 130. b.
Poma. 276. *crocum fundentia.* 231.
Pomona. 271. a.
Pompa. 231.
Pompejus in Ægypto occiſus. 427. b.
Ponere arma. 309. calculum. 405. conſilium. 403. *cubitum apud quem.* 80. menſam humanitate 341. *ponas diligenter.* 179. *poſui ſuper illum nihil.* 138. *poſuit mi in manu.* 291. *ſe ante menſam.* 246. *ſe loco prætorio.* 249. *poſuerunt ſuper menſam lares.* 232. *poſitusin repoſitorio aper.* 141. *ſuper hoc officium.* 210. *poſitam ſcrophæ ſignificabant.* 140. *poſitum illic repoſitorium.* 231.
Popinæ. 354.
Populus. 440. *minutus.* 155. *leones nunc domi, vulpes foras.* 160.
Popyſma. 476. a.
Porcelli ex coptoplacentis. 140.
Porcus coronatus poculo. 251. Trojanus. 184. a. *varius.* 162. *porci cocti dicerces ambulare.* 168.
Πορφύριον. 24. a.
Porrexit aquam nemo. 111. *porreximus manum ad pompam.* 231.
Porrò Quirites. 56. a.
Porrus, porri. 211.
Portenta faciunt porci. 178.
Porticus. 11. Argonautarum. 90. b. Herculis. 11. b. *marmoratæ.* 294. omnes circumeo. 308.
Poſco: popoſci potionem. 97. *popoſcit me bis nemo.* 218.
Poſſideo multa in mari, in terra. 138. *octingenta.* 132.
Poſſum: *poteſt loqui.* 169. poteris ſimulationem lacrymis obumbrare. 360.
Poſt hoc dictum effudit riſum. 219. *hoc factum nunquam fuit.* 244. *hoc fulmen regare cœpit.* 284. lectum. 497.
Poſtulare exhibendum. 45. poſtulantibus univerſis nuptias fecerunt. 69
Potare flumina. 532. a.
Pote. 191.
Potentia admonitus. 179.
Poteſtas Friſiæ. 430. a.
Potio calda. 144. *ferventiſſima.* 280. potionem dedit. 336. popoſcit. 97. potionis extrema parte ſpargebat. 381. potiones volabant meracæ. 502. *potiones dimidias effundere ſuper oſſa.* 257. potionibus tribus è lege ſiccatis. 497.
Præ litera fatuus. 170. *mala cornua naſci.* 138. me fero & fateor. 335.
Præceps feſtinatio. 303. præcipitem abire. 45.
Præceptor Agamemnon. 30. rectí Senatus. 323. Præceptoris colloquium. 30. 10.
Præcidere auriculas. 259. præciſa ultione. 309.
Præcincti altiùs eramus. 54.
Præco cum ſervo publico Gitonem quærens. 349, 50.
Præcordia. 208.
Prædator corporis. 317.
Prædicare quem dedecus. 281.
Prædones. 45.
Præficæ lacrymas locantes. 388. b.
Præmium. 308. præmiatores. 304. a.

Præpo-

Digitized by Google

Præpenam ſepulchro cuſtodia causâ. 272.
Præterüt exenterare piſcem. 184. præteriens aliquis lapidabit. 400, 1.
Prætorium. 94.
Praſianus famoſus. 368, 69. *praſina pila.* 79. praſinatus oſtiarius. 85.
Præxim. 137.
Precarium. 94. b.
Premere geneſin ſuam. 138.
Pretium ut majoris compendii levioꝛem faceret jactuꝛam. 42.
Priapiſci æneoli. 278. b. *πριαπισκος μιξός.* 278. a.
Priapus. 367. à piſtore factus. 231. Priapi genius. 58. hiſtoria. 483. a. *ſeqq.* pervigilium. 58. facellum. 50.
Primæ, ſecundæ cerꝛæ tabulæ. 413. b. *prima magnitudinis aper.* 140.
Primitus. 238.
Principium cœnæ. 80.
Priore anno. 196.
Priùs more. 16.
Pro anſere ſtruthiocamelum reddam. 499. ariete adhæſit Vlyxes. 351. cella aſſem exegit. 26. calculis aliis, aurei, argentei. 106, conſortio ſtudiorum. 359. exſpectatione magnum. 117. *luto erat annona.* 158. *luto haberemus aurum.* 193. *luto haberemus omnia.* 259. pane rogare. 30. b. *reliqua inſolentia.* 187.
Προγαγγος, amicarius. 279. a.
Probare negotiationis genus. 407.
Procellam evitare. 77.
Proclamabam. 28. 305. *proclamavit.* 150. 158. 260. proclamare ead. invidiâ. 42.
Procubuit ante pedes. 93.
Prodeuntibus annis. 69.
Producere, verbum nuptiale. 68, b. produceret dominam in d. 453.
Profero: protulit de ſinu licium. 471. *de ſinu lucernam,* 264. de ſuris 2 inſtitas. 55. prolato peculiô. 26.
Projeci penè partem meam. 108. *projecit calicem.* 194. *phialam in pavimentum.* 191. *ſe in lectum.* 243. projicere ruſtus parapſidem juſſit. 110. projectis armis. 457.
Promittere ad cœnam. 33. Capitolio M pondo. 324.
Promulſidare. 99.
Promulſis libidinis. 68.
Properâm. 399.
Properare fatum. 400. a.
Propitium genium meum habeam. 282. *Occuponem propitium.* 226. *propitiam tutelam loci habeam.* 212. *propitii dii.* 232.
Proponis tibi talia vota. 343. *propoſuerunt tibi talia.* 139.
Proſcholium. 305. a.
Proſcripſit cum hoc titulo. 133. *auctionem.* 136.
Proſelenos ſaga. 471, *ſeqq.*
Proſequi, verbum funerale. 387. a. *proſequimur laudibus.* 181.
Proſicio, proſicior, Sacrificantium. 512. b.
Proſopograph. ſeu perſonarum deſcriptiones habes Invectiv.
Proſpiciam mihi habitationem. 33.
Proſum: *profuit mihi malicorium.* 175, 76. etiam Eumolpo miles ille. 342.
Protendo ſupinas manus ad. 50.
Proteſilaus & Laodamia. 509. a.
Protogenis elogium. 311.
Proverbialia: Aliis leporem excitare. 473. b. *Aſciam ſibi ipſi in crus impingere.* 284. *Colubra veſtem non parit,* 166. *Cælum Iovis tenere.* 192. 189. Cum ventis litigare. 314. Diaria poſt aſellum, &c. 68. Duabus ſellis ſedere. 286. a. *Dum Mercurius vigilat.* 294. *Facile eſt, ubi omnia quadrata currunt.* 153. *Faſcia noſtra non es.* 169. *Fortis tamquam Orcus.* 237. *In aliquo* aut alicujus capite *manus tergere.* 216. a. 81, 82. *In alio podicellum, in te ricinum non vides.* 216. *In medio clivo laborare.* 177. *In molli carne vermes naſcuntur.* 313. *In ruta ſolium conjicere.* 156. *Iovem Olympium clamet.* 222. Laſſus tamquam caballus in clivo. 485. *Licis barbam auream habeas.* 223. Lycurgô crudelior. 313, 14. *Manus manum lavat.* 169. *Mapalia numerare.* 228. *Milvo volanti ungues reſecare.* 166. *Mordicus de ſtercore quadrantem tollere.* 150. *Nec ad cælum nec ad terram pertinet.* 154. *Piper non homo, terram aduſit, quacunque it.* 156. Proteſilaô gratioſior. 509. *Qui aſinum non poteſt ſtratum*

ſtratum cadit. 165. *Qui in pergula natus eſt, ades non ſomniat.* 282. *Satagis tanquam mus in mastella.* 225. Sectari aves, corvos. 238. a. *Stellas numerare.* 238. *Stupes tanquam bircus Mercurialia.* 219. *Surſum deorſum facere.* 244. Taurum tollit, quæ —. 69. *Velut pilas tractare,* 156. &c.
Providere omnia cui. 127. ſupplementum. *ib.* b.
Proximus ebrio. 195.
Pruna Syriaca. 102.
Publius mimographus præfertur. 201.
Puella. 68, 69. 453. 507. puellæ cum deabus conlatæ. 460.
Puellarius. 154.
Puer capillatus. 268. *frugaliſſimus.* 285. *inſpecioſus.* 280. *lippus.* 245. *ſpecioſus.* 143. vetulus. 48. *puer ego ſolebam.* 181, 82. *puero me.* 156. pueri Alexandrini. 96. capillati. 78, 79. pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro. 16. pueris adhuc naſcentibus indunt eloquentiam. 14.
Pugnare ad dictata. 169. cum pura muliere. 30. *inter ſe.* 229.
Pugno ſubtulerunt nos indè. 255.
Pulcarium muſſ. 146.
Pulvinaris pica. 128.
Pulvis tritus ex lapide ſpeculari. 260.
Pungere manu cœpit. 320. pungebat malas. 56.
Purgamentum. 485. *quem prædicare.* 281.
Purus ſermo. 481. pura cum muliere pugnare. 30.
Puto illum pridie incipere. 337. *non putat te natum.* 225. putat nemo cœlum *cælum,* 161. 310. puta infectam faciem diutiùs durare poſſe: finge, &c. 365. puta me furioſum eſſe. 343. *putes illum non conjeciſſe piper.* 183. *taurum ſcilicet ſemare.* 176. & ne putetis perplexè agere. 488. *putares, canem perſequi leporem.* 242. ut putares detectum nimbò laborare. 66. *putares me juſſiſſe.* 290. ut putares Sirenum concordiam canere. 559, 60. ut putaſſet exſpiráſſe eam. 393, 94.
Pygiciaca ſacra. 507.
Pyra. 406. b.
Πυρεμὸν, πυρέμενον, πυρέτου. 277. a.

Q.

Quadrat hoc. 138.
Quadrata litera. 86. *q. currunt.* 153.
Quadriga mea decucurrerunt. 245.
Quadrupedius. 287.
Quærit ſe natura. 422.
Quæſtio. 22.
Quàm. 79. quàm aſturconem emere, facilius eſt columbas. 319. *bulla, non pluris ſumus.* 148. ego fui, minor eſt iſta. 69. *ex pavit, non pote validius.* 191. hominem invenire, facilius eſt Deum. 49. *q. bonuncia,* diutiùs vivit *vinum.* 115. injuria meâ, commoveor magis veſtra ætate. 49. malè eſt extra legem viventibus! 449. *q. muſca* minoris *ſumus.* 148. a. quidquid Græculi fecerunt, gratiòr maſſa auri. 324. quod putant gratiſſimum, nil priùs meditantur. 13. *relictum illi eſt, plus involarit.* 152. *ſcit plus decet.* 173.
Quamquam erat operæprecium. 79.
Quaſillariæ. 477.
Quaſſaverat pectus ſingultibus. 334.
Quartilla ſacerdos. 47. 51. 69.
Quemadmodum divolunt. 289.
Querelam ſuam ſupprimere. 333.
Quercus Iovi ſacra. 315. a.
Qui mori niſi ego? 238.
Quia enim. 292, 93. hoc libet. 33. tamquam. *ib.*
Quid? quid? 183. quid agebas? quid — ? 35. quid attinuit? 74. autem non commune eſt, quod natura optimum fecit? 358. ego mali feci? 481. *quid cogitas?* 274. debent læſi facere, ubi rei ad pœnam confugiunt? 374. *dicis?* 270. dicis? 28. 375. 480. diutiùs moror? 305. enim altinet — ? 361. enim his melius dici poteſt? 201. *enim non me miſit?* 281. ergo eſt? 13. 55. *ergo eſt?* 136. *eſt pauper?* 181. eſt, latro? 354. eſt paralyticæ? 475. *facit boni nobis?* 167. *habet, naſcit.* 127. *habet quod queratur?* 150. novi? 25. porrò ad rem. ſi dixero — ? 358. porro tu, inquit, faciſti?

ſiciſti? 498. proderit hoc tibi. 392. *rides?* 212. *regas me?* 194. tu commilito? 308. tu non intellexeras -- ? 66. *vos?* neſcitis &c. 77. vos, me iumentum putatis? 414. 15.

Quidquid vacat, non tollit. 171. vacabat à ſpectaculo. 72.

Quieſcant bene oſſa illi. 136.

Quiſquilium. 287.

Quiritare. 56. a. 403. a.

Quiritium fidem invocare. 55.

Quod bene eveniat. 355. *quod hodie non eſt cras.* 162. 310. *quod non exſpectes, fit.* 200. 310. quod velim tam candide -- quàm &c.

Quod ceſpitem videtis, nihil facio ſine ratione. 139.

Quomodo dicunt. 132. *dii volunt.* 234. *noſti illam, non conjiciet;* &c. 250. *rex ſolebat cenare.* 155.

R.

Rabidus, *ὀρεσκῶος*, &c: falcipedia. 287. a.

Ramum oleæ protendere. 378.

Raná qui fuit, rex eſt. 296.

Rapio: rapui conditionem. 303. rapuit ſpeculum. 464. *rapientes poma.* 232. raptum latrocinio pallium. 37.

Raptim in hoſpitium pervolo. 334. ludere. 80. a. *tamquam ex incendio fugimus.* 298.

Rara cum ſapientia forma. 342.

Ratio domus. 173. rationem veterem deducere cum quo. 34. a.

Recelliculniæ. 63. a.

Recipere in contubernium. 376.

Reciſavit apophoreta. 210. *epigramma.* 200.

Recocta vinò anus. 517.

Recorrexit coſtas. 152.

Recreatus hoc ſermone. 249.

Rectus. 156. *ſtabat.* 275, 76. *rectè venies ſub dentem.* 223.

Recumbit immo in imo. 132.

Recuſans nauſeâ. 246.

Recutitus eſt. 262.

Reddere omnium nomina. 158. rem alienam domino. 38. *redde, quod debes.* 214. veſtem divin. ſiſtrumque navigio. 398, 99. reddant nobis tunicam noſtram. 43: reddidi illi voces ſuas. 320. reddidit mihi codicillos dominæ. 466. *reddidiſſem tibi depræſentiarum.* 220.

Redemi contubernalem. 215, 16. *redimere ſe à cane.* 275.

Redeo: redii ad licentiam. 319. in gratiam. 335. redierant ad miniſterium. 61.

Redimitus vitibus, hederis. 143.

Refecit hilaritatem. 231. *refectus ſum.* 239. refectum convivium. 61.

Referre pedem. 377. *relatum eſt in arcam centum HS.* 196.

Regia trux. 17.

Regina noli ſuggillare. 463. reginæ ac dominæ, quæ? 463. b.

Relaxato vultu in hilaritatem. 184.

Relegavit me in villicationem. 264. *relegatus atrienſis.* 197.

Religiones nocturnæ. 50.

Religioſè apparatus perfuſum. 231. *religioſi non ſumus.* 162.

Relinquo: non reliquit canem. 154. *reliquit capidem.* 193. *ſolidum centum.* 151. *relictus teſtamentò tibi.* 179. relicta non erat arbor. 410. *relictum illi HS. ccc.* 164.

Reliquias dividere pueris. 256.

Remiſſio ludorum. 231.

Reporrigere. 190.

Repoſitorium adlatum. 106. *poſitum.* 231. rotundum, XII Signorum. 117.

Res horribilis. 241. *veneria.* 235. *re inclinata amici de medio.* 134. *cum mea re cauſa facio.* 252. *ſua te cauſa facere.* 176. res tuas ociùs tolle. 301.

Reſalutare benignus. 157, 58.

Reſecare ungues milvo. 166.

Reſolvit Eumolpus. 374.

Reſperſit eos oleo. 247.

Reſpicere ad comitem. 238. *ad delicias ſuas.* 245. *ad eum.* 194. 233. *ad menſam.* 231. *reſpicias poſt te.* 216. *reſpexit ad nos.* 180.

Reſpondere convitio. 228. *non reſpondet mihi venter.* 175. reſponde, Pharmace. 375.

Reſponſa iſti peſtilentiam data, quæ? 5.

Reſupinatus. 86.

Retia picta. 141.

Reticulus aureus. 257.

Retro-

Digitized by Google

Retreversus tamquam coda vituli. 159.
Reverebatur Fortunatam. 196.
Revertebatur ad naturam. ib.
Reverto in hospitium. 319.
Revocavit ad bibendum. 61, 62. me à fatali meta. 344. *revocari.* 195. revocatus cibô. 275. a. in memoriam injuriæ. 32.
Rideo: rident sententias. 21. *risit hanc trepidationem.* 248. tam blandum. 457. tam frigidum scema. 452. *risernnt inter se.* 259. *rideat alios.* 213. *ridere usque ad lacrymas.* 212. ridens consalutavi. 25. ridentur in foro. 16. *rideri.* 234.
Ridiculi videmur tibi. 216, 17.
Ringentem me non facies. 287.
Rima improbè diducta. 72.
Risus compressus. 219. indecens. 55. *risum castigamus.* 177. in risum diffusi. 30, 31. risu excepere fabulam. 395. ilia dissolvebat. 67. meo prodita. 55. risu plausuque cellulam implevit. 35.
Ritus amissa investigandi. 349. b, *seqq.* Circumcisionis. 535. a. Deos evocandi. 331. a.
Rixa. 246. *inter zelotypos & amasiunculo*[--las] *s.* 165. *rixam facere ad.* 267. rixæ, & partim verbera. 28, 29. 212. 219. 301, 2, 3. 343. 354. 369, *seqq.* 486. 498. rixæ simulatæ. 49.
Rogo, ebrii estis? 345. expiare manus pretiô licet? 499, 500. mater, numquid scis --? 22. *mensis December est?* 219, 20. noli clamare. 499. *numquid tenes?* 181. *putò interfuisti.* 293. *putàs me contentum?* 136. *vos, oportet credatis.* 243. rogas potiùs quàm tentas? 475. *rogabat missionem.* 198. *rogamus nocturnas, ut.* 244. rogare cœpit, ut se eriperemus. 93. *rogata in funus.* 224. *rogabit pro illo nemo.* 183. rogare cœpit stupnum. 26.
Rogus inimicis conlatus manibus. 406.
Roma. 407. à Cæsare divicta. 440, 441. *Romam intrabat.* 88. a.
Romulea casa. 523.
Rosa cinnamum veretur. 340.
Rostrum barbatum. 288.
Rubricati libri. 173.
Rudis lanistarum. 67. b.
Ruinâ hauriri. 305. ruinâ pegmatis discerpendi in caveas ferarum protracti. 29. b.
Rugæ malarum. 65.
Russea tunica. 78.

S.

Sabbata. 536. b.
Saburra. 36. b.
Sacerdos. 48, *seqq.* 487. 499.
Sacerdotium. 499.
Sacrificium propter viam. 414. b.
Sacrum periculum. 231. sacra familiaritatis. 303.
Sagana. 223. venefica. *ib.* a.
Saguntini ab Hannibale oppressi. 511. Saguntina fames. *ib.* a.
Salamandra. 375.
Salsum est. 271. b.
Saltare. 195. *edaria per gradus.* 197.
Saltatio cinædica. 65. a.
Saltuariorum testamenta. 196.
Salve. 227. Salve. 371.
Salvum me sic habeatis. 264. *fit quod tango.* 242. salvo pudore. 478. *tuo sermone.* 241.
Sampsæi, cœlicolæ. 533. b.
Sane sapiens. 52.
Sanguen. 228. sanguis ingenuus. 397.
Sapiebat ipsum aprum. 253. sapiens sanè. 52.
Satagis. 225.
Satisfaciebam domina. 289. *domino.* 218. satisfieri sibi pateretur. 319.
Satisfactionem parare. 374.--ne lenire. 373.
Satur pane. 220. saturi admiratione. 84. *fiamus.* 171.
Saturnalia. 219. *maxilla agunt.* 155.
Satyra quid, quotuplex. 1. a, b.
Satyricon Petronii in plures libros fuisse distributum. *ib.* & 2. nunc mera excerpta. *ib.*
Satyrion bibisse. 27.
Saucia mulieres. 259.
Scabitudo. 355.
Scæna. 18. 413.
Scantio in LL. Salicis. 96. a.
Scarus attractus. 340.
Scelere. 188.
Schedium Lucilianæ humilitatis. 16.
Schema frigidum. 452. *schemas loqui.* 156.
Schola: in schola sudare. 11. scholarum

Digitized by Google

rum ratio. 4, *seqq.* 16.
Scholastici. 21. *schol.* 233. tamquam schol. ad cœnam promisimus. 33.
Scio literas. 224. *nihil scio.* 132. *Rhetoricam.* 225. scis literas, & ego 32. scis ubi habitem? quidni sciam? 22. scis quantò faciliùs *&c.* 319. *quòd dedi epulum.* 272. scitis, quid satietatem tentare soleat. 392, 93. *scias oportet.* 167. scires non libenter servire. 333. si scires quæ mihi acciderunt. 25. *si scitum esset.* 193.
Scintilla marita Habinna. 253, 263, *seqq.*
Scissa N. 250.
Scius: scia mulieres. 244.
Sclopeta. 120. b.
Scobs croco & minio tincta. 260.
Scordalias de medio agite. 228.
Scordalus. 46.
Scorteum fascinum. 502.
Scortum muliebris patientiæ. 29. scorta placent. 422. scortis vinôque demersi. 322.
Scotos defunctos suos propinquos edisse. 510. a, b.
Scribendi ratio ap. Veteres. 14. b. 15. a.
Scriblita. 119. *frigida.* 253.
Scrupi. 299.
Scruta. 236.
Scylax. 246.
Scythæ propinquos suos defunctos edentes. 510. b.
Seco: secti sunt gladiatores. 169.
Secretum peritorum inter nos. 57. secretis alienis intervenire. 54, 55.
Secundum hanc deprecationem. 51. hanc formulam. 413. *illum discumberem.* 112. illam ipsam casulam. 389. lectum conciderunt. 60. *literas difficillimum.* 208. *pedes mea statua.* 270. quietem. 367. *viam.* 238.
Secures & fasces. 91.
Secutuleja mulier. 307.
Sedet servus ad pedes. 260. *sedent servi.* 247. *sedere in tribunali.* 272.
Seduxit me. 283.
Seldius Vicecancellarius, quomodo, & quando interierit. 405. a.
Seleucus conviva. 146.
Selibras pendentia cochlearia. 108. a.
Semel depositum. 45.
Semicinctium. 343.
Semissem. 235.
Sempiterno. 164.
Senator hic & hæc. 517. b.
Senatus præceptor est. 323.
Senex sus. 178.
Sensus an fallant. 429. b, 430.
Sententiæ ne emineant extra corpus. 416. sententiarum strepitus. 3. sententias rident, ordinem dictionis infamant. 21. sententiolis pictum. 416.
Sententiosa: 310, 11. 339, 40. quibus adde: Cùm fortuna manet, vultum servatis amici; *&c.* 304. Ego sic semper vixi, ut ultimam quamque lucem *&c.* 355. Heu, heu nos miseros quàm totus homuncio nihil est? 116. *In angustiis amici apparent.* 236. Ingeniosa gula est. 424. Ira feras mentes obsidet, eruditas prælabitur. 355. *Longè fugit quisquis suos fugit.* 152. Nescio quomodo bonæ mentis est soror paupertas. 316. Nihil inepta persuasione falsius. 482. Nihil improbitati arduum. 319. Nihil melius quàm semper cum sapientia loqui. 539. O maxima rerum pietas! 521. Periculosum est alienis intervenire secretis. 54. Quàm malè est extra legem viventibus! 449. Qui ignotos lædit latro appellatur, qui amicos parricida. 374. Quid faciant læsi ubi rei ad pœnam confugiunt. *ib.* Quid faciant leges ubi sola pecunia regnat, *&c.* 38. Quid non commune est, quod natura optimum fecit? 356. Quisquis habet nummos secura navigat aurâ. 500. Raram facit mixturam cum sapientia forma. 341, 42. *Re incliuata amici de medio.* 134. Scitis quid tentare soleat satietatem. *&c.* 393. Tamquam interfit peritorum corpus quæ ratio consumat mora, an *&c.* 405, 6. Tutius est parvo ære rem perditam recuperare, quam *&c.* 39. *Valde falsum* (aut *falsum*) *est vivos quidem domos cultus esse*, &c. 271. Vultum qui permutat, fraudem parat. 374. &c.
Sentiet patrimonium illius. 164.
Seplasia. 290. b.
Seplasiaria. 290.

Sepul-

Sepulmra. 406. 387. a. b.
Sepulti quidam vivi. 392. a.
Sequestri plœbant. 44.
Sera sua sponte delapsa. 46.
Serapæ N. 292.
Sericulus. 137. a.
Serisapiâ. 210.
Sermo publici saporis. 11. sermonem habere. *ib. sermones convivarum.* 144. *sermonibus publicatis dare operam.* 136.
Serotina poma. 118. b.
Servitia. 373.
Servo : serva me, servabo te. 155.
Servulus ad latus. 171.
Servus. 93. 95. à commentariis. 96. a. à lagena. *ib.* à pedibus. 79. a. à potione. 96. a. ad cyathum. *ib.* ad vinum. *ib.* atriensis. 90. bajulus. 348. b. *δαδοῦχος.* 299. dispensator. 92. *dispens.* 165. 167. janitor. 85. a. insularius. 346. procurator. 91. publicus. 349. sciffor. 124. strator. 451. structor. 117. symphoniacus. 97. b.
Servus. 260. *coactus est fucere.* 165. *nequam.* 263. *ex servi sunt homines.* 269. *servi oriundi.* . . . . 152, 53.
Sesamum. 5.
Severa tristitia. 317. severa lectione mitigari. 14. lege proficere. 13.
Severitas crudelissima. 183.
Sevir. 216.
Seviratus absenti. 272, 73.
Sexvir Augustalis. 92.
Si, id est siquidem. 281. 282. a.
Si bene calculum ponas. 405. Lucretia es. 28. bene memini. 92. *me amas.* 281. *Siqua fides est.* 241. siqua f. e. amantibus. 301. si quid vis, fac. 320. si quid vellent. 53. *si quid vis, ego & tu.* 224.
Sibi indos ficiunt. 46. *peccat quisque.* 177. quisque deos fingit. 525. *verum dicere.* 177.
Sic adflictantem se, ac mortem persequentem. 388. aptatam larvam, ut. 115, 16. *eamare solebat, quemadmodum rex.* 135. *crescebat tamquam.* 151. dividere cum frate nolito. 36. erimus cuncti. 116. exercitati refugerunt. 415, 16. *frumisarii poculinum tuum.* 285. *moriar, ut non erubescam mortuus.* 216. paria composueram, ut. 54. positus inter. 508. semper vixi, ut. 355. *videas me felicem.* 233. *videt illum.* 228. *vos felices videam.* 274. *uti putes verè.* 193.
Sicilicum. 40. sicil. *ib.*
Siccare. 275. siccato poculô. 336. poculis. 497.
Sicus duplex. 40. b.
Sicyonia. 308. b.
Sidere adflare pestilenti. 9. siderum motus custodire. 361, 62.
Signum symphoniâ datur. 109.
Silentio factô. 43.
Sine dubio non repugnaverat. 71. *dubio tropidavimus.* 193. *fuco.* 164. fuga. *ib.* a. interpellatione. 53. nervis ambulare. 467.
Sinus. 471. *sinu texit trepidantem.* 281.
Sirenum cantus. 459. b. domus. 19.
Sistrum. 399.
Siticines. 467. b.
Soboles. 51. b.
Socrates sapientissimus. 509. Socratico plenus grege. 19.
Soleæ ligneæ. 349. soleas post lavationem sumebant. 79. a. coenaturi deponebant. *ib.* solearus. 79.
Solidè natus nemo. 176.
Solium. 276. sol. 336.
Sollicitare. 54.
Solum libidinis vertit. 307.
Salvo : solve me, dicam tibi. 225. *pro capite.* 216. solutus gandiô vultus. 383. merô. 301. soluta mero ac libidine. 503.
Somnium expiavit. 369. somnia mentes ludere. 368. somniorum 5 genera. 367. b.
Somnus altus. 319. somnô medicinam petii. scil. tertianæ. 49.
Sonare caperunt lacunaria. 231. *sonat nobis circa stomachum.* 176.
Sonchus cicerbita. 252. b.
Sonus acidior. 261.
Sophocles verba invenit. 7.
Sophos clamamus. 139.
Sopitionibus (sopitis titionibus) pinxit. 59.
Spado. 79.
Σπαθεγανα. σπάρξαι. 170. a.
Spargunt arenam in amphitheatro. 110, 11. *scobem.* 260. sparserat cani latranti, quidquid. 275. spargere lumen. 59. spargi merô. 279. sparsi circa

Digitized by Google

circa pedes jacebant. 59.
Spartana nobilitate. 370.
Spathalocinædi. 63.
Speciosus cultu. 314.
Spectat holera. 138. *sicuti Venus.* 262.
Spiritus jejunio macer, 462. properans. 405. purus. 29. spiritus non humillimi. 314. spiritum cujus devovere hoc animo. 510. sp. impendere. 362.
Spissare officium. 508.
Spissius basiare. 51. spississima basia. 95
Sponda. 343.
Sponsione provocare quem, si &c. 269.
Sporta. 397. *sportella texta palmulis.* 140.
Spurum contumeliosum, religiosum. 47. b.
Stabulum. 22. 26.
Staminata potiones. 145.
Στειλεὸς, στειλεῖον, στειλεάζειν. 145. b.
Stapes. stapia. 287. a.
Statius qui, vixerit. 524. b.
Statores. 451.
Statum præclaritis componere. 302.
Statua. 168. a.
Stera, stercula, stercula. 118. b. 119.
Sternutantes salutari, cur. 353. b.
Stertera. 288.
Stichus. 296.
Stigma. 263. habebit. 166. stigmosus. 382.
Stilus: stili quo veteres scribebant pars una obtusa, altera acuta. 15. a. stilo atroci verba effodere. 14.
Sto multis pedibus, 138. *stabam.* 238. *stabat ad pedes.* 219. sterit corrupta eloquentiæ regula. 9. stare jussi dracones. 489.
Stlatarium hellum. 377.
Stolata, 161.
Stotaria. 130. b.
Strabo. 262. *strabones.* 388.
Stragula alba. 296. *bona.* 249.
Stratum cadere, 165.
Strepitus funebris, 297.
Stricto acumque articulo percutere. 348.
Striges. 242. *involant puerum.* 243.
Strigiles. 382. 383.
Strangulari rem inter prædones. 45.
Strepha elegantes. 231.
Structor. 117.
Struthiocamelus. 499.
Studiorum ratio. 2. 3. 4. seqq. 316. 321, seqq. 425, seqq.
Studiosus literarum, 364. *sum in argento.* 193.
Stufa: stufare. 277. a.
Stultissimos fieri. 41.
Stupes. 225. *tamquam hircus Mercurialia.* 219.
Suadeo cœnemus. 122.
Suasoria Agamemnonis. 21.
Suavis esse. 244. *esse solebat in convictu.* 233. *suavitor sit vobis, rogo.* 228. 287. *fuit.* 251. *facere sibi.* 272.
Suavius (suavis). 238. a.
Sub alapa est. 133. *dentem venies recte.* 233.
Subjecit cervum Diana. 229.
Subinde. 78. *castigamus.* 177. *intravenunt Æthiopes.* 110.
Subirate. 246. b.
Subiter. *ib.*
Sublat. V. Tollo. 29.
Subornatus buccinator, 78. myrteâ gausapila. 56.
Subsessores cum venabulis. 140.
Succedo: ne contubernali meliùs succederet. 67.
Succinge his animum bonis. 20. succinctus cinguló hostiarius. 85, 86.
Succosi sunt. 132.
Succollatrices. 249. a.
Sudor mihi colabat per bifurcum. 239. sudore calefacti, 82. madens. 22.
Sues albi 5. 178. tintinnabulis culti. *ib.* a.
Sufficio: ut sufficeret ad inventionem. 392.
Sufflasset os protidissem. 167.
Sui heredes. 408.
Sum: est sub alapa. 133. *est te videre.* 157. *est ubi non potes:* 127. *sunt vestra.* 227. *erat mihi pessimo, nos quaerentes.* 198. *fui tamquam vos estis.* 287.
Summa. 9. carminis. 287. *ad summam,* 129. 130. &c. (V. *Ad.*) ad summam. 9. 95. 126. 488. 507. *in summa.*
Summa voluptas. 518. summum bonum. 401. b.
Super eum incumbens. 281. *hoc officium posthac.* 93. 210. prædam solus incumbis. 302.
Superbus sustulit vultum, 94, 95. superbum pallió caput. 48.

Digitized by Google

Supercilium domini indnere. 397. ſuſtulit. 335. ſupercilia de pyxide prolata. 383.
Supinarmanus protendo. 50.
Suppernati. 2. b
Suppes. 522.
Suppliees cur genua attingunt. 50. b. mentum etiam dextramque attigerunt. *ib.*
Supplicia ſumma. 406. a.
Supprimere jubeo querelam. 333.
Supra me accumbebat. 125. *me diſcumbebat.* 212. *ſeptuaginta annos tulit ſecum.* 153.
Suppumpis. 522. b.
Surſum deorſum faciunt. 244.
Suſpendium. 343.
Suſpicio turpiſſima. 38.
Suſtinco : ſuſtinebat gravido ponta. 231. *dentibus ampheram.* 197.
Suſum cellatio. 294.
Suus: ſua res cuique cariſſima. 43 *ſuum feſtertium decies vidit.* 134. ſui heredes. 408. *ſua ollingenta poſſidet,* 132.
Sycamina. 255. b.
Symphonia. 109. 122. 124. ſymphoniaci ſervi. 97.—æ tibiæ. 84.
Συμποσιάρχης. 60. b.
Synœcium. 341.
Syri duo. 60.

T.

TAbellarius. 300.
Tabernæ, lucernæ, cavernæ, quorum. 525. b.
Tabula. 171. terebinthina. 106. tabulæ fœderis. 379.
Tæniæ in imaginib. 87. b.
Tam diſcors libido. 453. *facile, quàm.* 219. *planè quàm.* 198. tam, quàm. 79. Add. hic Rid. & p. 25. b. *tam valde ut.* 298.
Tamen abiit. 149. *elatus eſt.* 149. *munus dedi.* 169. *narrabo.* 234. *verum quod fruitus eſt.* 153. *veſtiarius eſt.* 145. videris, non ero tui ſimilis. 320. *virtutem habet aliquam.* 148. utcumque, tamquam non agnoſcerem. 338.
Tamquam bonarum artium magiſter. 355. *coda vituli.* 159. *corvus niger.* 153. *favus.* 151. ignotum deflebam. 404. inſanum deriſerunt. 337. interſit quæ ratio corpus conſumat. 405. *laudatus eſſet, protulit.* 264. literarum ſtudioſus. 364. *loco hoc trajecit eam.* 242. *moleſtus tibi ſim ego.* 195. *mures videntur.* 162. non rediturum conſumo. 355. *Orcus fortis.* 237. ſcholaſtici ad cœnam promiſimus. 33. ſervi Æthiopes hilares. 364.
Tangomenas faciamus. 115. 279.
Tangunt mures iſta. 296. tetigit puer oculos ſuos. 483.
Tantalus, imago avari divitis. 309.
Tanto melior. 264. magis impedit inguina, quàm ingenia fricare. 398. *tantum non dixerat, quid.* 293. omnem ſcabitudinem animô deleret. 355.
Tapanta. 126.
Tardum eſt differre quod placet. 34.
Tarde, imò ſeró. 24.
Tartari. V. Scythæ.
Taurulus. 137.
Taurus quam jacket digna. 165. taurum tollit quæ vitulum ſuſtulit. 69.
Tectoria unde fiebant. 66. a.
Τέγεον. 115. a.
Telos. 482. b.
Temeritas laſſata. 309.
Temptamentum. 32. b.
Tempeſtatis ſigna. 381. b.
Temptemus expellere. 32. ſi adhuc forbilia ſunt. 107. *tentavi aſſurgere.* 248. *tentare juſſit an.* 296.
Tenedos. 327. inſula. *ib.* a. nominis origo. *ib.* b.
Teneo vix me. 221. *tenes Herculis arma.* 181. tenebat caduceum. 87. non tenui lacrymas. 66. 404. tenuit nos tranquillitas. 363. tenete latrones. 42. *tenuant ſe ſuis.* 294. *tenere me non potui.* 183. diligenter viam. 21. *ſe rei alicujus.* 183.
Terentius capo. 234.
Tertianæ impetus. 49. remedium. 53.
Tertiarius gladiator. 168.
Teſſera. 306. —æ cryſtallinæ. 106.
Teſtorum agmen. 106.
Thalamus. 71.
Thebaice. 141. Thebanum par. 302.
Theca repoſitorii. 136.
Theſaurum eſt litera. 174. *theſaurum invenit.* 133.
Theſpis tragœdus. 269. a.

Digitized by Google

Theſſalia. 447.
Thoracæ, thoracidæ, *vocantur*. 232. b.
Thucydides laudatur. 9, 10.
Tibia & tuba in funeribus. 467. b.
Tingere ſatyriô. 56. tinctus colore noctis. 516.
Tintinnabulis cultri ſues. 178.
Toga perverſa. 227.
Timere oculorum fidem. 37. timuerunt canere verſibûs. 8. calcare viam. 417.
Timidiſſima admiratio. 337.
Titulus 23. *auctionis.* 136. equi Trojani. 325. ſervorum. 87. a.
Tirocinium artis tonſoriæ. 345.
Tiſiphone. 432.
Tollo: tollere iratum Iovem. 242. *mala duo.* 253. taurum. 69. tollebat aura plumas. 381. *ſuſtuli illum de mactra.* 281. *me de negotiatione.* 292. *ſuſtulit caput de tabula.* 171. *ſuſtulit mentum.* 152. ſupercilium. 335. vultum. 29. *ſuſtulerunt ex hac maſſa.* 188. *nos indè pugnô.* 255. *ſublatus clamor.* 140. *ſublata in herreum D ∞ modium.* 196. ſublatis fortiùs manibûs. 95.
Tomacula. 184. ferventia. 101, 2.
Tonſores in deliciis habitl. 344. b.
Tonſorium artificium. 173, 74.
Tonſtrina. 245.
Topanta. 126. a.
Tortum pexire. 54.
Torum pertrectavi. 301. vexavi. 504.
Τοφωνίαι. 286. a.
Tractare. 509. improba manu. 318.
Traducere ſe ipſum. 165. ſecreta. 50. traduxit poëmata. 143.
Tragici oculos ſuos caſtigant. 481.
Trahens comitem aniculam. 471. traxit me ad id lenta manu. 72.
Trajecit annulum in dextram. 279. *collum lanceâ.* 240. *mulierem mediam.* 242.
Tralatitia deformitas. 384. humanitas. 400, 1. propinatio. 396. tralatitium bellum. 377. b.
Tranſire. 93. *circulos.* 197. *tranſeat me lucrum.* 233
Tribacca. 206. b.
Tricliniarches. 60
Trimalchio Auguſtalis Sevir. 92. 272, 73. homo lautiſſimus. 77. cœnam liberam præbet. 73, uſque. 289. Ejus aſtrologia. 93. 137. bibliotheca. 180. Agamemnon ei cariſſimus. 181. Philoſophum nunquam audivit. 273. conjugium. 281. divitiæ. 125. 128. 129. 138. 196. 292. & diteſcendi modus. 264. 288. 289. forma. 84. habitus. 103, 4. hiſtorica. 182. 188. 193. monumentum. 271. moralia. 310. &c. origo. 87. 288. phyſica. 176. 177. poëſis 200. teſtament. 270, *ſeqq.*
Tripedia. 257. a.
Triſtimonium. 242.
Tritonia. 18. b.
Tritus inter. 320.
Trivia. 518.
Troja quo die capta. 329. b. 330. Trojæ haloſis. 324. *ſeqq.* Trojus hoſtis. 378.
Truditur ſic vita. 162. 310.
Trulla. 286.
Tryphæna Lycæ uxor. 358. moschat. 377, 78, 79. inducitur & poëtriâ. 378.
Tuber terræ. 222.
Tueri officium. 78.
Tullia, quid. 522. b.
Tumor rerum. 3.
Tunica ruſſea. 78.
Tutela loci. 212. navigii. 378. navis expiaretur. 370.
Τυμβοκοῖ λαγ. 468, a.
Tyria veſtimenta. 95.

V.

VAcanto. 243. b.
Vacillavit. 134.
Vacuus aut vacans *ſtramentitius*, ſcil. puer. 243.
Valde bene ſcio, unde, 187. valde nobis expedit. 361.
Valet lotium ſuum. 213. valentes lumbi. 507.
Valetudinem bon. ſibi optarunt. 232, 33.
Valgia, valgi. 520. b. valgiter commotis labris. 73. obtorto labellô. 520.
Vaporarium. 277. b.
Vaſa marmorea ante fores templi. 489. *vaſus fictilis.* 217. *vaſum æneum.* 191. vaſculum. 67.
Vectura. 360. b.
Velle cœpit. 28. *ceperat*, 268. verbi uſus. *ib.* b.
Venabula. 140.
Venalitium titulis pictum. 87. *venalitia*

Digitized by Google

litis (an, venatica? ut Scheff. index. dubito.) *jumenta.* 292.
Vendere bona ſua. 488. verba. 38. *venenarii.* 132.
Venerare. 235. b.
Veneria res. 235.
Venio latè. 225. *venit decretum.* 199. *dies tertius.* 73. *febris.* 208. *in rationes.* 196. navis ex Africa. 510. venerunt aut venierunt ejus anni ad teſſeram. 306. *venire ſub dentem.* 223.
Venter injuriam facit ei. 363. *mihi non reſpondet.* 175. *ventres.* 215.
Ventus textilis. 68.
Venus. 317. 503. cur amârit Adonin. 520. a. Hortenſis. 464. b. Veneris ſtella navigantibus. 356. b.
Verba moderationis, verecundiæ. 341. vendere. 38.
Verbena luſtrago. 512. a.
Verberare furtivis oſculis aut oculis. 73. pectus planctibûs. 305. verberatus ſum. 504. verberara hæc contumeliis 476.
Vermes naſcuntur in carne molli. 213.
Vernula meus. 253.
Vernula urbanitas. 66.
Verſibus primi anni dandi. 19. verſibûs Homericis canere timuerint Lyrici. 8.
Verſipellis. 240.
Verſus intrò. 242, 43.
Vertere ſolum. 307.
Verticem morituri à Proſerpina radi credebant. 383. a.
Vervex. 212. a. verveculi, berbeculi. 130. a.
Veſtes ex avium plumis. 202. a. Sabbaticæ. 536. b.
Veſtiarius eſt calda potio. 144, 45.
Veſticontubernium. 35.
Veſtimenta accubitoria. 95.
Veterem rationem deduco tecum. 34.
veteres (exoleti). 64.
Vexatione minima contacta. 231.
Vexavi torum hôc. 504. vexavit me anſer morſu. 496. vexata ſolô veſtis. 464.
Veteres in componendis dictionibus nimii. 205. b. accubituri manus pedeſque lavabant. 97. a. interdiu è ſolis curſu navigabant. 361. b. noctu ex ſiderum motû. *ib.* a. poſt caldariam in frigidariam deſcendebant. 82. b. Veterum ſcribendi ratio. 15. a.
Viator. 351.
Vibicibus penſatis. 478.
Vibrant pila, fabulæ. 174. ſententiolæ. 416.
Viceſima. 270. *viceſimam quando numeraſti.* 220. *viceſimaria.* 250.
Victor. 52.
Victoria parata haut placet. 339.
Victus vincendo. 228. 311.
Video te talem. 233. vides me? ex vultu cognoſco. 450. quàm nobis expediat. 361. vides, vides, quòd aliis leporem excitavi. 473. *videt es per argentum.* 209. videmus ſenem calvum. 78. *vidit ſeſtertium ſuum deciet.* 134. *videbo rectè.* 221, 22. *vide pœnas.* 179. *vide modò.* 192. *videat caſulas noſtras.* 170. *viderint, qui.* 240. *vidiſſet libenter fractas cervices ejus.* 195.
Vile eſt quod licet. 339.
Villicus. 407. *villicatio.* 264.
Vinarium. 268.
Vindemia. 152.
Vindicare injuriam & dignitatem. 52.
Vinea ad monumenta. 271. b.
Vinum deſtuens ſaccô. 278. dominicum. 96. Inferium. 342. a. *vita.* 115. *in cerebrum abiit.* 145. *vinum in manus dedere.* 111. *ſub menſam effundere.* 135. *eff. juſſit.* 279. vinô ſcortiſque demerſi. 322. vinorum ætas lagenis inſcripta. 114. a.
Violaſti fidem ſcelere. 301.
Vipera. 295. *viperam ſub ala nutricas.* 293.
Virgo nunquam. 69. virgines immolatæ. 5. virguncuiæ. 53. 69. 507.
Virgilius. 416.
Viridarium. 30.
Virium auxilia. 376.
Virum pati. 69. quærere. 422.
Virtus olim nuda placebat. 321. *virtutem habent aliquam.* 148.
Viſu quodam in horrorem perductus. 464.
Vitalia. 296.
Vitalis lectus. 149.
Vitello piperatô *circumdata* ficedula. 109.

Vitrea

Vitrea fracta & somniorum interpretamenta. 30. vitrea pocula. 502. b. *vitr. vilia.* 188.
Vitrum ductile. 189. 191.
Vitulus elixus, galeatus. 230. *vituli cada.* 159.
Vivit vinum diutiùs quàm hominem. 114. ergo vivamus. 116. *quare non vivamus.* 274. vivere. 392. *post mortem.* 270. *me spero sic, ut.* 25. vixi sic semper & ubique. 355. *vixit honestè.* 150.
Vlyxes sic notus? 136.
Vlysses brevis. 182. a. cum corde suo litigat. 481. pro ariete adhæsit. 351. eum nutrix ex cicatrice cognovit. 371.
Vmbras cacidi. 238. umbratieus doctor. 7.
Vnguentaria. 283. *unguentarii.* 138.
Vnguentum. 175.
Vnguis ejus pluris, quàm tu totus. 218. ungues deaurari soliti. 297. a. ungues & capillos in summo naufragii periculo præscindebant. 369. b. *unguibus me quaras curabo.* 384.
Vnus ex novitiis. 506. ex philosophis. 317. *unus servus Agamemnonis.* 77. *servus libitinarii.* 297. *de nobis.* 158.
Vnxerunt pedes. 268.
Voces illi suas reddidi. 320.
Volo sit omne genus pomorum circa me. 271. *gustare illum de jure.* 173. vis tu revivisscere exstinctum? vis &c. 392. *vult sibi non malè.* 133. *velit nolit.* 272.
Volpis uda. 227.
Vomuit intestina sua. 253.
Votum bonæ mentis, effodiendi thesaurum, Eloquentiæ, &c. 323. S. P. Q. R. si vicissent. 323. b. votum casus adjuvit. 45. feci murmure timidissimo. 317. votum sibi tale proponere. 343. votò me exsolvi. 318. vota in mari suscepta. 367. b. quomodo in statua exorabant. 368. a. vota præpostera. 323. ad vota properare. 14.
Vrbanitas jocantis. 195. *mathematici.* 137. stulta. 22. vernula. 66.
Vrceatim pluebat. 161.
Vrnales scyphi. 145. b.
Vrsa prægnans hieroglyphicon hominis nati. 531. a.
Vrsina frustum. 253.
Usque hoc. 78. usque ad invidiam frui. 34. *ad lacrymas videre.* 212. *in lucem.* 279.
Ut impendat malè, non sentiet. 164.
Vti fortunâ. 338. pœnitentiæ occasione. 379.
Utres inflati. 13. *pusilli.* 148.
Vvæ pensiles. 493. b.
Vulnus. 334.
Vultus gaudiò solutus. 333. vultum mutabam. 338. vultu attonito efferatôque cogito. 308. mendacium prodidi. 309.
Vxor. 340. 526.

Z.

Zaplutus. 127.
Zelotypa. 264. *zelotypi.* 165.
Zodiaci XII Signis congruentes cibi. 117, *seqq. genesis.* 137, seqq.

Addenda in Indice.

Aliquis miretur. 371. Age ergo. 308. Duraret mendacium. 411. Habere sermonem. 11. h. sudoris minus. 299

Legenda pro excusis.

pag.	lin.	
2.	20.	inter textum & Notas leg. *Encol-* *pius.*
27.	a.	12. Comicus.
111.	b.	14. genuinum.
146.	b.	10. *βασιλεὺς, βασιλίσκος — regulus).*
175.	b.	23. *adsueta clausa et.*
177.	b.	7. *ad caput.*
185.	a.	9. isiciatam.
206.	o.	3. *tibi bacca.*
216.	b.	22. *creatum.*
245.	b.	5. ad præpositum.
250.	a.	23. novendiale: tum *M.*
252.	a.	5. *Rivius.*
255.	a.	3. 38. eund. abundat. tum Consului.
275.	a.	13. *latratu.*
277.	a.	23. 41. suffocare. *πνῖγος, ὑπνῶδες μεῖον.*
278.	a.	37. *priapiscotos.*
294.	b.	2. hypogæa.
311.	b.	24. *Monocromon.*
378.	o.	6. *Troius.*
382.	a.	1. cottabi.
474.	a.	pen. recitatos.
513.	a.	6. 7. Rhetor. Afranius.

FINIS.

Digitized by Google

PRIAPEIA,

SIVE

DIVERSORVM

POETARVM

IN

PRIAPVM LVSVS.

Cum

Integris Ioſephi Scaligeri, Gaſparis Scioppii, & Friderici Lindenbrogii, Commentariis; Aliorumque Notis.

Acceſſit Pervigilium Veneris, Cupido Cruci-affixus, & alia quæ verſa p. exhibet.

Digitized by Google

Priapeja. p. 3.

Veterum poëtarum Errones venerei (p. 75): Pervigilium Veneris. 77. Floridi de Qualitate vitæ. 87. Epigrammata Valerii Æditui. 89. &c. uſque. 118.

Auſonii Cento Nuptialis. 118. Cupido Cruciaffixus. 134. Ejuſdem Roſæ. 146.

De Priapiſmo ſeu propudioſa libidine Cleopatræ Reginæ, ejuſque remediis Epiſtolæ. 148. & demum

Ecloga Tobiæ Gutberleth, Per Anguſta ad Auguſta. 161.

Digitized by Google

[1] DIVERSORVM POETARVM IN [2] PRIAPVM LVSVS.

Ad Lectorem.

[3] *Arminis incompti* [4] *luſus lectare procaces,*
Conveniens Latio [5] *pone ſupercilium.*
[6] *Non Soror hoc habitat Phœbi, non Veſta ſacello,*
Nec quæ [7] *de patrio vertice nata Dea eſt:*

[8] *Sed*

1. DIVERSORVM POETARVM] Scripſerunt hujus argumenti poëmatia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ovidius, Petronius Arbiter, alii. Itaque ex eorum epigrammatis totus hic liber concinnatus eſt, & conflatus ab eo qui epigramma illud libro præpoſuit, *Carmina incompti*, &c. Et *Ludens hæc ego*, &c. Nam ne adſcriberent hæc Partheniæ noſtro, poterat eos monere os hominis probum, vitæ pudica, integri mores. Sanè Petronium hujuſce argumenti & nominis quædam luſiſſe auctor Sidonius:

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis, Arbiter colonum
Halleſpontiaco parem Priapo.

Quidam etiam ex Græcis libros ſingulares ejuſdem materiæ ſcripſere. Inter quos maximi nominis Euphronius poëta. Strabo, quum de urbe Orneis ſcriberet, ait templum Priapi in ea fuiſſe, ἀφ' οὗ, inquit, καὶ ὁ τοῦ περιττείου ποιητὴς Εὐφρόνιος ἐπιπαίζων καλεῖ τὸν θεόν. *Ioſeph. Scaliger.* Vid. Politian. Miſcell. c. LIX, Florid. Sabin. Variar. adnot. c. VI, Pium annot. poſt. c. XLI; Barthium lib. XXIV Adv. c. VIII. *Gabbema.* Quòd autem Virgilio à quibuſdam tribuantur, male id fieri exiſtimo, & lovem lapidem jurare auſim, nullum horum à Virgilio factum fuiſſe: quod & Doctis placere video. Mihi verò ſimile fit, in horto Mecænatis ſacellum Priapo dicatum fuiſſe, & ex iis Poëtis, qui ad Mecænatem ſuum cottidie viſebant, unumquemque verſiculos aliquot jocoſos in ſacelli parietibus notaſſe, quod hoc confirmari videtur Carm. I, XLI, & XLIV. Ad eorum imitationem, poſteriores, Petronium, Martialem, alios multa luſiſſe crediderim, quo demum ab eo, qui carmen ad Lectorem præpoſuit, in unum libellum congeſta ſunt. Argumentum hujus libelli varium eſt: modò enim vel poëta, vel puella aliqua, vel viator vel villicus Priapum adloquitur. Interdum imò ſæpius Priapus furibus maſculini & fœminini ſexus ſtuprum ſuadet vel minatur, ſortem ſuam miſeretur, de tentigine ſua, de furibus, de puellis laſcivis ſuper inguina Priapi de nocte molentibus conqueri, & alia plurima, quæ hic recenſere infinitum ſit, & à lectore nullo negocio, intelligi facilè poterunt. *Gaſpar Sciopius.*

2. IN PRIAPVM] Quis qualis hic fuerit, tradidit ſuprà in Satyrico p. 482. 84. *Gabbema* ex Scioppio.

Digitized by Google

Sed ruber hortorum custos [9] membrosior æquo,
Qui tectum nullis vestibus inguen habet.
Aut igitur tunicam parti prætende [10] tegendæ,
Aut quibus hanc ocultis adspicis, ista lege.

CAR-

3. *Carminis incompti*] Hinc Auson. accepit illud procœmium:

Carminis incompti tenuem lectare libellum.

Pone supercilium. Scaliger. *incompti.* Scripti nimirum, ut Carmin. seq. ait, non nimiùm laboriosè: & inornati nec exacti satis. *Comere* enim est *ornare.* Auson.

Come serenatam duplici diademate frontem. Idem:

Tu quoque qui Latium lecto sermone Terentî
Comis, & adstricto percurris pulpita soccô. Ga. Scioppius.

4. *lusus*] *Ludere* dicitur in re, ad quam efficiendam & impetrandam non magno labore usus est, ut Carm. seq. *Ludens scripsi.* & hoc in vulgus etiam notum est, nec pueri ignorant, nisi qui nondum ære lavantur. *Scipp.*

5. *pone supercilium*] *Ponere supercilium*, sive, ut Horatius fabulatur, *demere supercilio nubem*, est *frontem exporrigere*, nec austero vultu sive matutina & Catoniana fronte jocos alterius suscipere. tristem enim animum præportare videntur, & severum, quibus frons corrugata & supercilium conductum. Sic vetus Poëta in Catalectis à Iosepho Scaligero Criticorum patre vulgatis:

Esse tibi videor demens, quòd carmina nolim
Scribere patricio digna supercilio.

Senatoribus austeritatem convenire scilicet. Cæterùm quo animo Latio convenire heic dicatur, nullus adhuc dispicio, & aliorum esto arbitrari. *Scipp. Supercilium* notat gravitatem. Martial. lib. 1 Ep. IV. Valer. Maxim. lib. VI, c. III. *Horridum quoque C. Sulpitii Galli maritate supercilium.* S. A. Gabbema.

6. *Non soror*] Tres Deas commemorat, quibus virginitas perpes nullius gnara mariti; Dianam, Vestam, Minervam. *Scioppius.*

7. *de patrio*] *De* pro *ex.* Sic Tibullus l. 1 El. 1.

— De facili compositus que lusu.

Et infrà: *Qua puto de quæstu libera facta tuo est.* Propertius l. 2 El. 24.

Iam tibi de timidis iste protervus erit.

id est, ex timidorum numero. Tertullianus (ut & hunc ad partem venire patiamur) de Præscriptionibus: *Et ipse* (inquit) *Christi traditor de Apostolis fuit.* sic etiam Carm. 31.

Exire ut ipsa de tuo queas c. & 42.

De cera facili dat tibi poma deus.

Sciopp.

8. *Sed ruber*] Priapum rubrum dici primulùm, putabam, quòd verpâ esset & glande ex tentigine assidua nudata. Sed muto nunc, & probo Priapum rubrum integrum fuisse, infrà c. 25.

Qui quondam ruber & valens solebam
Fures cadere quamlibet valentes.

Et Tibullus:

Soles sacrum revincte pampinô caput
Ruber sedere rubente fascino. Sciopp.

Ruber dicitur propter fascinum rubrum. Catullus: *Sedet revincta cum rubenti* &c. & alibi in Priapeis,

Rubro Priape furibus minare mentulâ.

Horat. lib. 1 Sat. VIII.

Obscœnoque ruber porrectus ab inguine palus. Frid. Lindenbrogius.

9. *membrosior æquo*] Infr. c. LXXIX fascinosum eumdem vocat, ob vasorum luculentitatem. *Gabbema.* Lucret.

At qui obitum lamentetur miser amplius æquô.

Horatius: *— ubi plenius æquô*
Laudat. —. Ga. Scioppius.

10. *tegendæ*] Cur hîc *pudendæ* malim,

CARMEN. I.

AD PRIAPVM.

LVdens hac ego [1] teſte te, Priape,
Horto carmina digna, [2] non libello,
Scripſi [3] non nimium laborioſe.
Nec Muſas tamen, ut ſolent Poëtæ,
Ad [4] non virgineum locum vocavi.

Nam

lim, occidit cauſſa. *Ga. Scioppius.*

1. *teſte te*] id eſt, ſpectatore. *Teſtis* enim παρ' ἐξοχὴν dicitur oculatus, qui in re præſente adfuit. Nam, ut ait Plaut. Trucul. act. 2, ſc. 6.

Pluris eſt oculatus teſtis unus, quàm auriti decem.

Qui audiunt, audita dicunt. qui vident, planè ſciunt. Sic Seneca Thebaide, ubi loquitur Iocaſta, bellum inter filios compoſitura:

—ſervidos juvenes anus
Tenebo, nullum teſte me fiet nefas:
Aut ſi quod & me teſte committi poteſt,

Non fiet unum. — Sic Plautus Pœnul. ſc. 3 in f. act. 3. *teſtem eſſe*, pro *inſpectare.*

— evocemus hunc Agoraſtoclem,
Vt ipſe teſtis ſit tibi certiſſimus.

Hoc ipſum interpretatur:

Vt tute inſpectes aurum lenoni dari.

Sic infrà: *Magnis teſtibus iſta res agetur.* Carm. 14. *Scioppius.*

2. *non libello*] Libellum hîc accipio pro taberna libraria, ad quam ſermonem cædundorum gratiâ honeſtiores confluebant, ſicut ad tonſtrinas viliores. Vide Scaligerum ad verſum illum Catulli:

Te quæſivimus in minore campo,
Te in circo, te in omnibus libellis.

Ait ergo, carmina ſua, utpote rudia & nondum exacta, adde etiam laſciviuſcula non tam in librariis officinas ad reliquorum erudita ſcripta, quàm in hortum, qui locus Veneri ſacer & Priapo minorum gentium deo, amandanda. *Sciopp.*

3. *non nimium*] Ironiæ ſpeciem habet. vult enim dicere, nullo ſibi hæc labore Carmina conſtitiſſe. Sic Catull.

Cæſar, non cupio nimium tibi velle placere,
Nec ſcire utrum ſis albus an ater homo. Idem:

Salve nec nimio puella naſo.

Ita enim legendum ibi cum Scaligero Iovem lapidem jurare ſum paratus, quicquid alii dicant non minimi homines naſi, qui quod ſibi vitii eſt, id puellæ etiam Catullianæ ineſſe volunt, eique de ſuo & ex abundanti liberaliſſimâ cauſâ condonare. Sed aſſis eos non facio, & cum naſo ſuo malam rem habere porrò jubeo. Satis enim acceptum mihi atque perſuaſum eſt, puellam à naſo non offendi, imò ne ad pauperiem quidem vitandam, inſtructam fuiſſe, quippe de qua alibi ſcribat:

Iſta turpiculo puella naſo. Sic cenſeo. Sic etiam Carm. 49.

Non nimium caſti carmina plena joci. Idem.

4. *Horto carmina — ſcripſi — Nec Muſas — Ad non virgineum locum vocavi*] *Hortus* præficiebatur Priapus. Vnde & *hortus non virgineus locus* dicitur, & horti vocabula paullò improbiora fiunt, propter ejus Deos tutelares,

Digitized by Google

Nam [1] ſenſus mihi [2] corque defuiſſet,
Caſtas Pieridum chorum ſorores
Auſo ducere [3] mentulam ad Priapi.
[4] Ergo quidquid id eſt, quod otioſus
Templi parietibus tui [5] notavi,
In partem accipias bonam rogamus.

II. PRIAPVS.

[6] OBſcure poteram tibi dicere, [7] da mihi, quod tu
Des licet aſſidue, [8] nil tamen inde perit.

DA

Venerem, inquam, & Priapum. Hinc Carm. 4 hortus obſcœnum eſt, eùm dicit Priapus:

Quod meus hortus *habet ſummas impunè licebit,*
Si dederis nobis, quod tuus hortus habet.

Eadem nequitia *hortum* Plautus naturam muliebrem vocat, ut à Lipſio obſervatum eſt. Et ideo Priapus *hortorum* cuſtos. Carm. ad Lectorem:

Sed rubor hortorum *cuſtos membroſior æquo.*

Si quis provectus audaciæ ſcribere hodie non dubitet, *hortos locos eſſe non virgineos*, næ farcim pereat ille probè & pugnam cum virginibus noſtratibus cernat non bonam: quæ omnibus cæteris locis indelectatæ & nauſeantes ad ſolos hortos uſquè convolant, quippe in quibus non cruentos, non deformes Priapos, ſed verò formoſiſſimos & nihilò deteriùs mutoniatos jùvenes reperire ſperant, *Ita Scioppius.*

1. *ſenſus*] Sic Propert.

Hic primum vidit ſine ſenſu vivere amantem, Idem.

2. *corque defuiſſet*] id eſt, omni ratione orbatus, & modò non furioſus fuiſſem. Sic Auſonius:

Qui reminiſce putat ſe dicere poſſe Latinè,
Hic ubi EO ſcriptum eſt, faceret COR, ſi cor haberet.

Cor enim pro ſinceritate rationis & intellectu utuntur. Vt Furius Bibaculus: *En cor Zenodoti, en jecur Cratetis!* Propert. lib. 2 Eleg. 9 de eo, qui Amorem pinxit:

Idem non fruſtra ventoſis addidit alas,
Fecit & humano corde *volare deum.*

Id eſt, admodum cordatè finxit Cupidinem volare. *Id.*

3. *mentulam*] *Mentula*, virga virilis. Martin. in Lexic. Philol. deduci à μηνυτὴς, indicator, index, quòd ſit ſexus nota. niſi à Germanico *Mann*, vir, quaſi *Mannheyt*, ut opinatur Goropius. Ita & Germanis, *Mannligheyt*, & Græcis ἀνδρεία, & ἀνδρεῖον μόριον. *Iv. Weitzius.*

4. *Ergo quicquid id eſt*] Sic Catull.

Quare habe tibi quicquid hoc libelli eſt.

Scioppius.

5. *notavi*] *Notare* pro *inſcribere*: id verò non chartæ ſolùm, ſed animo quoque notandum. Haut abſimiliter Virg. Eclog. 5.

Imò hæc in viridi nuper quæ cortice fagi
Carmina deſcripſi, & modulans alterna notavi. Idem.

6. *Obſcure*] Eſt Ovidii hoc Epigramma, ut ex Seneca colligimus, qui illum verſiculum ex eo citat:

Dum timet alterius vultus ineptæ loci. I. Scaliger.

7. *da mihi*] *Dare* in obſcœnis eſt, ut loquitur Petronius, *facere quod dicas*

Da mihi quod cupies [1] frustra dare forsitan [2] olim,
Cum tenet [3] obsessas [4] invida barba genas,
Quodque Iovi dederat, [5] qui raptus ab alite sacra,
[6] Miscet amatori pocula grata suo:
Quod virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta [7] loci.
Simplicius multo est, da pedicare [8] Latine
Dicere, [9] quid faciam? [10] crassa Minerva mea est.

III. AD

Erat distenta libido. sive, ut idem ait, *plenum & voluptabilem coitum concedere.* Infrà Carm. 50.

Et nec dat mihi, nec negat daturum. Ga. Scioppius.

8. *nil tamen inde perit*] Non si vel Marrucinus Asinius furtorum insignis ipsius in re præsenti adesset. *G. Scioppius.*

1. *frustra dare*] Præter vulgarem interpretationem *τὸ frustra* pro *gratis* accipere possumus. quod ego tamen sciolo cuidam probare adhuc non potui. quin imò operam navasse sibi videbatur, si, quòd quem *frustra docuisse* dixeram, ea me re derideret. Sed quid mirum in homine, qui fontes linguæ Latinæ, id est, Plauti delicias non degustavit? Plautus ergo Menæch. audiatur. *Frustra*, inquit, *meretrix, me ductare non potes.* innuit, eum nisi à donis instructum ipsius quidem causâ fore exclusissimum. *Scioppius.*

2. *olim*] de futuro. Horat.

Non si male nunc & olim sic erit.
Sciopp.

3. *obsessas*] Notandum *obsessa gena*, id est, hirsutæ. Nisi fortasse legendum sit, *obsertas* pro obsitas ab obserendo. Sicut Tibull. *Stipitem desertum in agris* dicit, id est, defixum, à deserendo, quod est, inserendo *obserere*, utitur Attius apud Nonium in Seges: *Quod beneficium haut in sterili segete te obsesse intelligis*, id est, *obseruisse.* Vbi *serere beneficium* dicit. *Idem.*

4. *invida*] Quòd illum lævorem invidere quasi pueris vel ephebis videatur. *Scioppius.* Malim *ninguida.* infrà: *canis cùm barba caput albicat capillis.* Er. Lindenbrog.

5. *qui raptus*] Ganymedes puer ab aquila, sive Iove in aquilam conversò in cœlum raptus, ut illi in deliciis & à poculis esset. *Scioppius.*

6. *Miscet amatori pocula*] *Miscere pocula*, est, *esse alicui à poculis*, sive fundum aut pocillatorem. *Sciopp.*

7. *loci*] Ifthunc locum Murrhedius Rhetor loco inlustrat insigni apud Senec. Patr. lib. 1 Contr. 11. *Novimus*, inquit, *istam maritorum abstinentiam, qui etiamsi primam Virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Est hæc Martial. sententia lib. 11 Ep. LXXIX.

Pedicare semel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E libero illud mutuatus est carmine. Sic & Quintus Serenus:

Obscenos si pone locos nova vulnera carpent.

pro fœmineo utero sæpius apud Lucret. est etiam *locus.* Gonsalius. Sensum ita quoque expressit Plaut. Casin.

Illa haud verbum fecit, & sæpit veste id, qui ostis.
Vbi illum saltuatim video obsæptum, rogo, ut altero finat ire. I. Scaliger.

8. *Latine*] Legendum puto: *Latinè dicere*, id est, Latino sermone. Porrò Latinè loqui dicuntur etiam, qui

Digitized by Google

III. AD PRIAPVM.

[1] *OBſcænis [2] rigido deo [3] tabellas*
Ducens [4] ex Elephantidos libellis
Dat donum Lalage, rogatque tentes,
[5] Si pictas opus edat ad figuras.

IV. DE

unamquamque rem libertate Stoica, ut teſtatur Cicero, non per ambages & circuitionem, ſed ſuo nomine ſimpliciter appellare conſueverunt. Martial.

Abſolvis lepidos nimirum Auguſte libellos,
Qui ſcis Romana ſimplicitate loqui.

Ga. Scioppius.

9. *quid faciam?*] Τί πάθω; ἄγροικός εἰμι. Ariſtoph. Ἄγροικός εἰμι τὼν σκαφέων, σκαφέων λέγω. Vnde jocus maximi Principis, Philippi Macedonis, Quum ii, qui prodiderant Olynthum Philippo, conqueſtum & expoſtulatum ad ipſum veniſſent, quòd injuriosè nimis vocarentur proditores ab aliis Macedonibus: ὁι Μακεδόνες, inquit, ἀγροῖκοί εἰσι τὼν σκαφέων, σκαφέων λέγουσι. *I. Scaliger.*

10. *craſſa Minerva mea eſt*] Solent textoriis & ſimilibus vocabulis uti ſcriptores, ſi quando de contexenda oratione loquuntur. Vt, *deducere verſus*, &c. Sic Cicer. *orationem craſſo filo ſcriptam* ait. *Ga. Scioppius.*

1. *Obſcœnis*] Elephantis puella Græca γύναιον σωμασιῶν varios coëundi modos ſcripſerat. Ex hujus ergo libris ductas picturas Lalage Priapi ſacerdos ſuſpendit, rogans, ut ſtuprare velit & tentare, an omnes iſtos pictos coëundi modos fideliter imitari poſſit. Hic ſenſus eſt carminis; aliud qui dicunt, campas loquuntur. *Scipp.*

2. *rigido deo*] i. e. Priapo, ob aſſiduam tentiginem ſic etiam carm. 45.

Cum quendam rigidus deus videret.

Idem.

3. *tabellas*] Sic in veteri Epigrammate:

Inque modos omnes dulces imitata tabellas
Tranſeat, & lecta pendeat illa meâ.

I. Scaliger.

4. *ex Elephantidos libellis*] Mart. lib. XLI Ep. XLIII.

Quales nec Didyma ſciunt puellæ,
Nec molles Elephantidos libelli,
Sunt illic Veneris novem figuræ.

Vbi novem illæ figuræ ſunt, de quibus Philænis librum conſcripſit. Infrà:

Tot figuras, quot Philænis enarrat,

Ex Elephantidos libellis Tiberius, qui libidinoſiſſimus fuit, figuras depingi curavit, quibûs cubiculum inſtruxit: ne cui in opera edenda, ut Suetonius de eo loquitur, exemplar imparatæ ſcenæ deeſſet. *Fr. Lindenbrog.*

5. *Si pictas*] id eſt, an poſſit opus edere ad figuras, ſeu, omnes iſtos coëundi modos exprimere. *Si* pro *an*. Propert. lib. 2 Eleg. 20.

Manè erat, & volui ſi ſola quieſceret illa
Viſere, at in lecto Cynthia ſola fuit.

Salluſt. Iugurth. de Vacca: *Simul tentandi gratiâ ſi paterentur.*

Terent. Eunuch.

Itque adeo cum viſum, ſi domi eſſ.

Lib. 2 Eleg. 2.

Quærebam, ficca ſi poſſet piſcis arenâ
Vivere? —. Et in Iure noſtro ſæpius ut l. 3 § 1 D. de Collat. bon. l. 3 C. Commun. de legat. l. 10 C. de Adopt. l. 13 C. de Vſufr. leg. & aliàs ſæpe. *Scioppius.*

3. *dixiſſe*

IV. DE PRIAPO.

Quam puero legem fertur [1] dixisse Priapus,
Versibus hic infra scripta duobus erit:
[2] Quod meus hortus habet, sumas impune licebit;
Si dederis nobis quod tuus hortus habet.

V. PRIAPVS.

[3] Quod sim ligneus, ut vides, Priapus,
Et falx lignea, ligneusque penis;

[3] Prem-

1. *dixisse*] *Dicere legem alicui*, Livius & Ovidius. *Dicere* enim pro edicere & imperare usurpatur. Vegetius: *Multa sunt dicenda atque observanda pugnantibus.* Idem: *quocumque enim hac ferri dixerit ductor.* Hinc *dicta ducum* pro *jussis*, teste Varrone. Furius:

Nomine quemque ciet, dictorum tempus adesse. Ga. Scioppius.

2. *Quod meus hortus*] Κῆπος pro obscœna mulierum parte apud Diogenem. quod & adnotat Victorius. Hic verò pro puerili. Hesychius quoque: κῆπος, τὸ ἀφρόδισιον γυναικεῖον. & potest illud proverbiale huc adludere: γλυκεῖ ὑπαίθρῳ, φίλαιος ὀπλαλοιπότος. Aristophanes quoque πεδίου nomine:

— — νὴ δί' ὦ βαιωτία
Καλόν γ' ἴχνος τὸ πεδίον. λαι. κοὐ πολύ.

Κομψότατόν τ' ἐστὶ τῶν βλαχόνων πυρετὸν πλεθρίαν.

Vbi simul adlusum ad pulegium, quo abundabant Bœotii: & ad ipsos quoque Bœotios qui hortorum culturæ valde dediti erant. Euripides quoque Cyclope λειμῶνα vocat:

Γᾶν εἰς τὸν τερθρον ἐξανιχνεύων.
Μακρῶν τε δένδρων μῆλ', ἃ πυρσοκόλλητον
Χαῖν' ἐμοὶ χρῄζῃ λειμῶνος. — Scaliger. Imitatum in Epigr. veteri:

Quod meus hortus habet gratanti fusilepo mente:
Sic frueris latus quod tuus hortus habet.

Quemadmodum hîc *hortus*, sic etiam apud Græcos κῆπος usurpatur. Hesychius: κῆπος, γυναικὸς αἰδοῖον. Latinè ad verbum *saltus*. Plaut. Casinâ:

— *Tegit vestis id*, &c. *Fr. Lindenbrog.*

3. *Quòd sim*] *Quòd* pro *quamvis*. Sic Ovid.

Illa quòd est virgo, quòd tela Cupidinis odit,
Multa dedit multis vulnera, multa dabit.

Ita etiam Plautus Asin. Aulul. & Milite usurpat, ut princeps docuit elegantissimus omnium Muretus in enarratione Epigramm. Catulli in Furium. Nec aliter Terentius Eunuch.

Quòd dicas mihi, iter hâc habui, alium quærebam, perîbi.

Sic Propert. lib. 2 Eleg. 17.

Tu quoque quòd plano fastus assumis amore
Credule, nulla diu femina pondus habet.

Idem lib. 3 Eleg. 1.

Quòd non Tanaïis domus est mihi fulta columnis, &c.
At Musa comites. Scioppius.

[1] *Prendam te tamen, & [2] tenebo prensam:*
[3] Totamque hanc [4] sine fraude, quantacunque est,
[5] Tormento citharaque [6] tensiorem,
Ad costam tibi septimam [7] recondam.

VI. PRIAPVS.

CVm loquor, una mihi peccatur littera, nam Pa,
[8] Pa, dico semper, [9] blasaque lingua mea est.

VII.

1. *Prendam*] pro *prehendam* & apprehendam ac retinebo te. *Ga. Scioppius.*

2. *tenebo*] *Tenere* amatorium. puellam ad lubitum suum paratam habere:

Hanc tamen in nullos tenui malè languidus usus.
Tibull. lib. 1.

Sape aliam tenui, sed jam cùm gaudia adirem
Admonuit Domina deseruitque Venus. S. A. Gabbema.

3. *Totamque hanc*] Quam manu tenebat. *Scioppius.*

4. *sine fraude*] Pro *profectò*. Scioppius.

5. *Tormentho citharaque*] *Tormentum*, est funis tensus, ut in Ergatarum suculis & aliis ejusmodi. quin simpliciter funis. Nam *funem torquere*, est ἀχοῖνον πλέκειν. Propertius:

Dignior obliquo funem qui torqueat Oeta.

Tormentum itaque funis. Et rectè in Apuleio: *Capillus ipsa, quem ipsi aperto emundacià ad lenocinium decoris promissum dixere, vides quàm non sit amoenus, ac delicatus, horrore impexus atque impeditus, stuppeo tormento assimilis,* &c Neque quicquam mutandum. Sed pro eo, quod hodie legitur, *honore implexus*, lego, *horrore impexus*. & sanè verum est. *I. Scaliger.*

6. *tensiorem*] Observa, *tendere esse* in obscœnis pro tentigine adfici, & habere supinum *tentus* vel *tensus*. Unde *mentula tenta* inf. (sic *distentare* etiam), Carm. 19, 33, & 75, quæ hîc tensa dicitur. Sic *tersa* & *terta* galea inf. Carm. 69 de Achill.

Ille Pelethronium —
— citharâ tensior ipsa sua.

Tensus ergo est, qui tentigine rumpitur. infr. Carm. 26 *tentum* vocat. de puella quæ Priapum orat:

Tenta ut ad exemplum sit sua turba dei. Scioppius.

7. *recondam*] *Condere* in hoc significatu admodum propriè accipitur. Sic Plaut. Trucul. ubi meretrix quæ se ex militis complexu gravidam repesisse ait:

Qui me interfecisti pene & vitâ & lumine,
Quique vim magnam doloris per voluptatem tuam
Condidisti in corpus etiam quo nunc, morbo misera sum.

Aliàs *recondere* accipitur etiam pro *effundere*, contrarium τῷ Condere. Propert. lib. 2 Eleg. 21.

Cùm subitò Triton ore recondit aquam.
Sic idem sub finem Eleg. 20 lib. eod.

Sic ego tam sancti custode recludor amoris.
id est, excludor à Cynthia, quæ amorem tam sanctè colit. Vide etiam Huberti Giphanii Iurisconsultorum nostra memoriâ facilè principis Indicem Lucret. in Reparcunt. *Scopp.*

8. *Pa, dico*] Dicturus *padico*, semper balbutiens videlicet, solco *pedico* dicere. *Padicare* autem est puero hillas cædere, sive, constuprare. *Idem.*

9. *blasa-*

Digitized by Google

VII. PRIAPVS.

Matronæ procul hinc abite castæ :
Turpe est vos legere impudica verba.
[1] Non assis faciunt : [2] euntque recta :
Nimirum sapiunt, videntque magnam
Matronæ quoque mentulam [3] libenter.

VIII. PRIAPVS.

[4] Cur obscæna mihi [5] pars sit [6] sine veste, requiris.
Quæro, tegat nullus cur sua signa deus ?
Fulmen habet [7] mundi dominus, tenet illud aperte :
Nec datur [8] æquoreo fuscina tecta deo.

Nec

9. *blasaque*] Ovid. quoque *blasam* linguam dixit. Cæterùm quòd quidam inter *blasum* & *balbum* distinguere volunt, ne illi balbutiunt & frustra sunt. Quam enim hic *linguam blasam* dicit, quæ sc. literam R pronunciare nequit, Cic. *balbam* vocat, de Oratore: Demosthenes ita balbus fuit, ut Rhetoricæ primam literam non posset dicere. *Ga. Scioppius.*

1. *non assis faciunt*] Catull.

Non assis facio obstrum, lupanar. iter.
Rumoresque senum severiorum
Omnes unius æstimemus assis.

Plaut. in Capt. *Neque ridiculos jam terruncii faciunt.* Sciopp. & Gabbema.

2. *euntque recta*] Id est, rectà accedunt, nec avertuntur matronæ istæ, ut pudicas decebat. *G. Scioppius.*

3. *libenter*] Cum appetitu, ut loquuntur, & voluptate. Cic. 2 de Finibus: *Et tamen non negat* libenter *umquam cænasse Gallonicum : mentiretur enim.* Scioppius.

4. *Cur obsc.*] Puto esse Ovid. *I. Scaliger.* Hoc Carmen Ovidii est, & vel eo nomine diligenter legendum, quòd uno quasi obtutu omnium ferè Deorum arma nobis exponit. Eadsunt. infr. C. 19. *Sciopp.*

5. *pars*] Suprà p. 466. Sic & *membrum.* inf. C. 29, & 42. *Idem.*

6. *sine veste*] *Esse sine veste*, id est, *nudum.* Contrà apud Propert. *esse in tunica*, id est, *tunicatum.* Id.

7. *mundi dominus*] Id est, *Iupiter.* Sic Horat.

Terrarum dominos evehis ad deos. Id.

8. *æquoreo deo*] id est, *Neptuno.* Porrò fuscina est tridens Neptuni, hoc est, telum trifulcum piscatorium, quod fundò natantia capiat. hôc etiam retiarii in gladiatoriis ludis utebantur. Iuvenal.

Vicerat hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi.

Sed de isto videnda Lipsii Saturnalia, quid Lipsii? imò Petri Fabri. Sed utrùm illius, an Fabri, quid ad me? Tam utitur bene, quàm sibi paravit Nostro Lipsius invidendus ævo, per quem non licet esse negligentem, ut in Taciti compilatione Chifletio & Mureto sese exhibuit. ne quid hic de versibus Ennianis apud Agellium lib. 12, c. 4 dicam: quos cùm ope complurium veterum librorum feliciter emendasset Gifanius, & Mureto Romam misisset, hic, qui tum Mureto præ-

Digitized by Google

Nec Mavors illum [1] *per quem valet,* [2] *occulit enſem:*
Nec latet in tepido Palladis haſta ſinu.
Num pudet auratas Phœbum portare ſagittas?
Clamve ſolet phæretram ferre Diana ſuam?
Num tegit Alcides nodoſæ [3] *robora clavæ?*
Sub tunica virgam num [4] *deus ales habet?*
Quis Bacchum gracili [5] *veſtem prætendere* [6] *thyrſo,*
Quis te [7] *celata cum face vidit Amor?*
[8] *Nec mihi ſit crimen, quod mentula ſemper* [9] *aperta eſt:*
Hoc mihi ſi telum deſit, inermis ero.

IX.

præſens erat & epiſtolam Gifanii legebat, totam deinde iſtorum verborum emendationem, mutatis tamen, ut fures ſolent, poculorum anſis, cum pulviſculo ſibi abſtulit. adeò apud iſtos homines unaquæque res

Res ſiſti eſt, ubicumque natat. — Sed odorati ſunt poſtea fraudem hanc viri docti, editis nimirum Mureti epiſtolis. En Lector imitare ſis egregiam iſtam ad laudem graſſandi viam. *Ga. Scioppius.*

1. *per quem valet*] *Valere* eſt *eſſe robuſtum, viribus firmum.* unde *valens* etiam in Priapeiis pro robuſto, quem volgò fortem poëticè magis, quam oratorie vocare ſolent. *Valentiorem natibus adverſarium.* Plaut. quem Lucret. viribus editiorem vocat. *G. Scioppius.*

2. *occulit*] *Occultat.* Vtitur Cicero, & Plautus, eleganter de mulieribus, quæ vitia corporis fucò occulunt. Moſtellariâ. *Scioppius.*

3. *robora clavæ*] Id eſt, *ipſam clavam.* Sic Lucret. *Robur ſaxi* ponit pro ipſo ſaxo lib. 1.

Conveniebat enim fruges quoque ſæpe minutas
Robore cùm ſaxi franguntur, mittere ſignum.

Sanguinis. — Et lib. 2.

Et validi ſilices ad duri robora ferri.

Vbi Lambinus, qui uno anno plùs auctoribus nocuit, quàm alii decennio prodeſſe poterunt, putabat tralationem eſſe ab inanimo ad aliud inanimum, cùm *robur* propriè de quercu dicatur. Acutè! quaſi verò *robur* non potiùs de vi & duritia dicatur, ſicut idem Lucret. *vim ignis*, ſeu *flammeam* vocat. Sed de acumine illius in Plautum dicendi locus erit. *Scipp.*

4. *deus ales*] Mercurius, qui pinnatus pingebatur. *Idem.*

5. *veſtem prætendere*] Sic ſuprà ad lectorem:

Aut igitur tunicam parti prætende togendæ. Idem.

6. *thyrſo*] *Thyrſus* haſta erat aculeata, hederis obtecta, quam in Orgiis, Bacchi ſacris, quatiebant. *Id.*

7. *celata cum face*] Vide Lilium Gyraldum hiſtor. Deorum ſyntagmate XIII, ubi ait Caunium Cupidinem vocatum ab æſtu, qui ſit ex amore; unde & illi ardentes faces attribuebant antiqui. Tibull. l. 2 El. 1.

Sancte veni dapibus feſtis, ſed pone ſagittas,
Et procul ardentes hinc precor abde faces. Idem.

8. *Nec mihi ſit crimen*] *Crimen eſſe alicui*, pro *vitio verti.* Sic Propert. lib. 2 Eleg. 19.

Iupiter adfecta tandem miſerere puellæ:
Tam formoſa tuum mortua crimen erit.
Venit enim tempus, quo torridus æſtuat aër,
Incipit & — ſervere terra &c.

Et

X. PRIAPVS.

[1] *INsulsissima quid puella rides?*
Non me [2] *Praxiteles, Scopasve fecit:*
Nec sum Phidiaca manu [3] *politus:*
Sed lignum [4] *rude villicus dolavit:*
[5] *Et dixit mihi, tu Priapus esto.*
Spectas me tamen & subinde rides.

Nimi-

Et pòst Eleg. 21.

Qui videt, is peccat, qui non & videris, ergo
Non capiet? facti crimina lumen habet? Ga. Scioppius.

9. *aperta*] *Apertas* pro *nudo*, ut hic & Carm. 13, 38, 51. *Scioppius.*

1. *Insulsissima*] Insulsus hic pro eo, cui res quæpiam salsa & ridicula videtur, quæ tamen secus est. *Id.*

2. *Praxiteles*] Marmoris sculpendi insignis artifex. Scopas unus ex iis fuit, qui Mausoleum cælaverunt. Phidias in ebore scalpendo maximè claruit. *Scioppius.* Columella lib. x.

Non tibi Dadalia quærantur numera dextra,
Nec Polycletea, nec Phragmonis, aut Agelada
Arte laboretur, sed truncum fortè dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli. Lindenbrogius. *Praxitel.* ætate Pompei vixit. Plin. lib. XXXIII, c. IX. ejus Venus maximè celebratur: Plin. lib. VII, cap. XXXVIII. *Scopas.* Plin. lib. XXXVI, c. V. *Phidias.* Plin. lib. XXXVI, c. V: Valer. Max. lib. III, c. VII. *S. A. Gabbema.*

3. *politus*] *Polire* est statuariorum verbum, quando imaginem exegerunt, ut homini jam omnibus partibus æmula sit. ait ergo Priapus, se perfunctorie & tralatitia diligentia dolatum, ut ligno, quàm homini similior sit. *Scioppius.*

4. *rude*] *Rudis* quoque est statuariorum verbum, & idem est, quod non politus. Ovid.

Nondum exacta satis, rudibusque simillima signis.

Vbi *signum* pro statua accipitur, quod & heic *dixit tũ lignum* libens admodum receperim & legerim:

Sed lignum rude villicus dolavit.

Imago ergo vel simulacrum non edolatum, *rude* vocatur vel impolitum, aliud *exactum.* Cicer. *Forma ingenii admodum impolita & planè rudis.* Idem lib. I de Oratore: *Vis enim, ut mihi sæpe dixisti, quoniam quæ pueris aut adolescentulis nobis ex commentariolis nostris inchoata atque rudia exciderunt, vix hæc ætate digna & hoc usu, quem ex causis, quas diximus, tot tantisque consecuti sumus, aliquid iisdem de rebus politius à nobis perfectiusque proferri,* &c. Vbi perfectum inchoato, politum rudi opponit. *Sciopp.*

5. *Et dixit mihi*] Sic apud Horat. lib. I Sat 8 Priapus:

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cùm faber incertus, scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse deum deus indè ego furum aviumque
Maxima formido. — Scioppius. *Et dixit mihi t. P. e.* Indicat ita impolitè fabricatum fuisse, ut necessum habuerit dicere, *Tu Priapus esto.* alioquin in ea causa fuisse ut ignoraretur, Priapus ne esset, an putre & inutile lignum. Sic pictores rudi adhuc seculò,

Digitized by Google

Nimirum tibi falsa res videtur,
Adstans inguinibus [1] columna nostris.

X. PRIAPVS.

NE [2] prensere cave: prenso nec fuste nocebo:
Sæva nec incurva vulnera falce dabo.
Trajectus conto sic extendêre [3] pedali:
Vt culum rugas non habuisse putes.

XI. PRIAPVS.

[4] QValem serior Hectoris [5] parente,
Cumæa soror, ut puto, [6] Sibylla,
[7] Æqualis tibi, quam domum revertens

Theseus

seculô, & cùm nondum magna ista ars ad tantam excellentiam pervenisset, picturis subscribebant, hic homo, hic asinus. Ælianus Variarum lib. x, cap. x. Ὅτι γυναικὸς ἡ γραφὴ τύχη, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς οὐ γελάσῃ, ἢ τὸ σπαργανοῦσα, ἢ τὸ ἄλλο ἁπτόμενον ἀνθρώπου τὸ ζῷον, ὡς τὴν ἐπιγραφὴν αὐτοῖς τὰς γραφὰς, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος, τοῦτο λίθος. *Fr. Lindenbrog.*

1. *columna*] Quam *columnam* dicat notum est; eamdem & *trabem* & *pyramidem* vocabant. *Pyramis* infr. c. LXIII. *Gabbema. Columna* pro *eo, quo viri fumus.* Catullus Ep. 28 trabem vocat:

O Memmi, bene me ac diu supinum
Tota ista trabe lentus irrumasti.

Horatius locô modò laudato palum vocat:

Obscenoque ruber porrectus ab inguine palus. Ga. Scioppius.

2. *prensere*] *prehendere* vel *deprehendere à me.* Quòd si enim apprehensus fueris, pœnas penitus dabis. nam hic tontus sive hæc pertica ab inguine meo porrecta, — ita extendet, ut nunquam antè rugosum fuisse credere possis. Carm. 5 suprà:

Prendam te tamen & tenebo prensum.
G. Scioppius.

3. *pedali*] Infrà Carm. 37. Martialis *sesquipedalem* amat dicere:

Mentula cui nondum sesquipedalis erat. Scioppius.

4. *Qualem serior*] *senior.* Claudicat versus. Puto ita restituendum: *Qualem serior, invenior.* Quod sanè placet. Ita enim interpolatum inveni in manuscripto quodam, quanquam malæ notæ libro. & Tibull. ita locutus est:

Vidi ego jam juvenem, premeret quum fessior ulnas,
Mœrentem stultos præteriisse dies.
I. Scaliger.

5. *parente*] *Parens* pro *matre.* quamvis non ignorem Priamum Hectoris patrem cum Nestore collocari solere infrà Carmin. 57, & 77. hanc tamen cum tribus aniculis comparat, cum Hecuba, Sibylla, & Hecale. *Sciopp.*

6. *Sibylla*] Deiphobes: cujus ætas in proverbium abiit. *Idem.*

7. *Æqualis tibi*] *æquales* ergo sunt, qui eadem ætate sunt. *tibi.* Hecalem anum adloquitur pauperculam, quæ Theseum adhuc adolescentem hospitiô susceperit. Hujus paupertatem Callimachus integro libro celebravit. *Id.*

1. rep-

Digitized by Google

Theſeus [1] *repperit in rogo jacentem,*
[2] *Infirmo ſolet huc gradu venire:*
Rugoſaſque manus ad aſtra tollens,
[3] *Ne deſit ſibi mentulam rogare.*
Heſterna quoque luce, dum precatur,
Dentem [4] *de tribus exſcreavit unum.*
Tolle, inquam, procul, ac jube latere
Sciſſa ſub tunica, [5] *ſtolâque rufa,*
Vt ſemper ſolet, [6] *& timere lucem,*

Quis

1. *repperit*] Malè & inſulſiſſimè Muſiſque adeò invitis & plorantibûs magiſtelli noſtri *repperit* ſcribunt, verſui conſulentes ſcilicet. At ego Lucamones iſtos atque homiaum vix nomine dignos malam rem habere & in Arcadiam ad conſortes ſuos auritos amandandos cenſeo, & literas fœdis ungulis ſuis tractare veto: niſi ſi diſcere tandem velint, Præpoſitiones R x & P r o modò longas, modò breves eſſe. quod idem de adverbiis in E & O quibuſvis cenſeo. qua de re conſulendi præſtantiſſimi Giphanii Index Lucretianus, & Ioſephi Scaligeri ad Propertium notæ. *Ga. Scioppius.*

2. *Infirmo gradu*] quem Plautus teſtudineum & ſuecretum cribro pollinariô vocat. *G. Scioppius.*

3. *Ne deſit ſibi*] Solet huc venire, & ſublaris ad cœlum manibus mentulam rogare, ne ſibi deeſſe velit. *Scioppius.*

4. *de tribus unum*] Sic Propert. de Parca loquens. — *de tribus una ſoror.* Sciopp.

5. *ſtolâque rufa*] Nota vetulam rufa ſtolâ indutam fuiſſe. quod ille, qui regnum inter Criticos obtinere putat, &

Quem penes arbitrium eſt & vis & norma loquendi.

in ſuis Collectis (illud, Electis inquam) non innuit. Sed vero ſimile ſit, Petrum Fabrum memoriæ noſtræ Cujacium nihil etiam iſta de re in ſcriniis ſuis latitans ſervaſſe. *Stola rufa* matronarum. Sic Propertius:

Seu qua eſt plebeio, ſive eſt ſandyce amictu. Scioppius. *Stola* matronarum tunica propriè dicta, licèt apud Græcos, & barbaros pro communi veſte, & maximè virili accipiatur. Cic. Philippicâ II. *Sumpſiſti virilem togam, quam ſtatim ſtolam reddidiſti.* Eodem planè ſenſu ille apud Petron. *Quid ille alter, qui die togæ ſtolam tanquam togam ſumpſit?* Ita enim locus ille legendus eſt. Sic Caligula Liviam *Vlyſſem ſtolatum* appellabat. Hanc autem ad talos, ut loquitur Flaccus, demiſſam & inſtitâ ad oram ornatam, docuit Turneb. lib. XXIX; & ex eo plures. Vbi duo inſignia in cultu matronarum notat; vittas quels crines ligabantur, & talarem tunicam adſumâ inſtita cultam. Secus in libertinis, quæque viris morigerabantur. Tibull. El. VI.

— — — *Quamvis non vitta ligatos*
Impediat crines, nec ſtola longa pedes.

De inſtita Horat.

Quarum ſubſuta talos tegat inſtita vaſte.

Vbi Acron: *Quia matrona ſtola utuntur demiſſâ, uſque ad imos pedes, cujus imam partem ambit inſtita ſubſuta,* &c. vide Ferrarium lib. III c. XVII de Re Veſtiaria. *S. A. Gubbema.*

6. *& timere lucem*] Ita quidem emendavit Scaliger, cum antè legeretur: *& timere locum.* Ego ſic legendum

Qui tanto patet indecens hiatu,
Barbato macer eminente naſo,
Vt credas Epicuron oſcitari.

XII. PRIAPVS.

Pædicere puer, moneo: [2] *futuere puella:*
Barbatum furem [3] *tertia pœna* [4] *manet.*

XIII.

dum putem: *& locum timere Qui*, &c. dic tuo denti, ut locum hunc, id eſt, gingivam ploxemi veteris, fugiat, nec inſeri rurſus velit. qui locus interea dum naſum reſupinas tuum & elevas ac eminere facis, tanto hiatu turpiter patet, ut quis hominem pigerrimum, & Epicuri de grege porcum oſcitari credat. *Ga. Scioppius.*

1. *Pædicere*] Sic Gabbem. editio. Scioppius: *Præcidêre.* Omnibus manum ab horto non abſtinentibus pœnam interminatur, puero pædicationem, puellæ futuitionem, viro autem ſive barbato, irrumationem. Vide etiam Carm. 21, & 75. *Præcidere. Cadere* & *præcidere* ſunt in abominanda illa Venere virili. Sic etiam Carm. 14, & 25.

— nemo præſtum ſciat eſſe me.
Fures cadere quamlibet valentes.

Et Catull. *— rigida meâ cædi*
ſc. puerum.

2. *futuêre*] *Futuere* eſt in licita Venere, frequens Martiali; quamvis deſcendat à *fundo*, quod ſemen fundatur. Sic etiam *effutio* à fundo dicitur, vel potiùs ejus frequentativo *futo*. Inf. C. 25 *exfututus* eſt ad nauſeam uſque in palæſtra illa verſatus. *Ga. Scipp.*

3. *tertia pœna*] Turpitudo, quæ per os peragitur, ſignificatur, quod Galenus in exordio libri 11 Simpl. medic. *lesbiari* dixit, nimirum à Lesbiis, apud quos primùm obſcœnitas illa exorta traditur, Quia verò in ore hæc exercetur immanitas, meritò, *capiti non parci*, dixit Lactantius lib VI, c. XXIII. infr. c. XXI.

Hic cunnum, caput hic, præbeat ille nates.

id eſt, os ad inrumationem, non autem caput falce aut ſecuri amputandum. Elegant. Epigrammat. Sciptor:

Corve ſalutator, quare fellator haberis?
Cum caput intraris mentula nulla tuum?

Corvos enim ore coire, non ſine errore, cujus nos & Ariſtoteles & Plinius admonent, fuit olim exiſtimatum. Qui inrumanti parent, eamve ferunt obſcœnitatem, *ore morigerari* dicuntur. Suet. in Tiber. *Magius. tertia pœna.* Scilicet oris ſtuprum: ita enim hoc vocat Arnobius lib. II. *Nihil pati renuentes ad oris ſtuprum parata.* Nec debet hic locus mutari, quod quidam nuper tentavit. Horatius *ore adlaberare* dixit Epod. VIII.

Mimiſve Languet faſcinum,
Quod ut ſuperbo provoces ab inguine,
Ore adlaborandum eſt tibi.

Sic apud Pauſaniam, ut me monuit vir doctiſſimus, Γυναικεραστὴς ſumitur. τῷ Ἀμειψιππῷ συναμφοτερίζειν, quod tamen Ariſtophanes ſimpliciter pro virum pati uſurpat, εἰ πεφίλακας, γυνὴ ἂν συναμφοτερίζοι χαίρων. *Fr. Lindenbrog.*

4. *manet*] Pœna me manet. Solemus etiam dicere, *manet mihi.* Catullus & Virgil.

Scelesta, bene? qua tibi manet vita?
O mihi tam longè maneat pars ultima vitæ! Scioppius.

Digitized by Google

XIII. PRIAPVS.

Hvc huc, quisquis es, in Dei salacis
Diverti grave ne putà sacellum.
Et si nocte fuit puella tecum,
[2] Hac te quod metuas adire, non est,
[3] Istuc Cœlitibus datur severis.
[4] Nos vappæ sumus, & pusilla culti
Ruris numina: nos [5] pudore pulso
Stamus [6] sub Iove [7] coleis apertis.

Ergo

1. *Huc huc, quisquis es*] Arcendos Antiqui à Sacris putabant hesterna Venere inquinatos. Tibullus Eleg. 1 lib. 2.

Vos quoque abesse procul jubeo: discedite ab aris,
Quicis tulit hesterna gaudia nocte Venus.

Hinc Lampridius in Alexandro: *Primùm usus vivendi eidem hic fuit: primùm si facultas esset*; id est, si cum uxore non cubuisset, matutinis horis in lavario sno rem divinam faciebat. Ovid. lib. 3 Amor. Eleg. 6.

At tenera quisquam sic surgit mane puella,
Protinus ut cœlos possit adire deos?

Plura pete à magno illo Brissonio Formul. lib. 1, fol. 6 editione Francofurd. Mercuriali Var. lect. lib. 2, cap. 15: & Sebast. Castalione Annotat. in 1 Reg. 21. *Scioppius.* Veteres concubitu abstinebant rem divinam facturi. quod Latinè dicebant *Puri habere*, ut Græce ἁγνεύειν, ἁγνὸν ἔχειν. Plaut. Afinariâ:

Si fortè puræ velle habere dixerit,
Tot reddat spurcas, quot puras habuerit.

Deus Κνισσοῆς ait, ut ad suum sacellum divertant præterecuntes, non eis opus esse, puras noctes habuisse. *J. Scaliger.*

2. *Hac re*] pro ideo, ea de causa. Valer. de Falisciis puer. *hac re Senatus censuit.* Varro: *Hac re medici exquisitim convocabat, ut convaleseret.* Sic Brutus ad Atticum de Cicer. *An hoc ipsum ea re facit, quòd illi propter assiduitatem omnia jam deferenda putat?* Sic Valerius. *Hac re Senatus censuit.* Vide Giphanii Indicem Lucretianum in *Hac re.* Ga. Scioppius.

3. *Istuc Cœlitibus*] Apud me non ea puritate opus est, quæ in sacris majorum deorum requiritur. non opus est ut te vivo flumine ad me venturus priùs abluas. *G. Scioppius.*

4. *Nos vappa*] *Vappas, τοὺς ἀχρήστους* ac homines nihili vocant Latini. Catull. *Satisne cum ipso vappa, frigora & famem tulisti?* Græci quoque ὄξυλον ad eam rem usurpant. Nam ὄξυλος *vappa.* Aristoph. ἱππεῦσι:

Ἀνὴρ μοχθηρὸν πολίτην, ὀξύλον,
πανοῦργον.

Vbi sanè nugatur interpres. *Scaliger.* Plin. lib. xiv, c. xx. & ibi Dalechamp. *S. A. Gabbema.*

5. *pudore pulso*] *Pellere pudorem*, quod Apulejus *devorare*, alius inf. carm. 28 ponere pudorem dicit:

Sed cum tu posito deus pudore
Offundas mihi coleos patentes. Scioppius.

6. *sub Iove*] Id est, sub dio. Sic Horat.

— manet sub Iove frigido Venator.

Idem.

7. *coleis apertis*] *Coleï* sunt testiculi. Hinc Pomponius apud Nonium, *coleatam cuspidem* vocat id, quo viri sumus.

Digitized by Google

Ergo quilibet huc licebit intret,
[1] *Nigra fornicis oblitus favilla.*

XIV. PRIAPVS.

[2] *Commisso mihi non satis*[3] *modestas*
Quicunque attulerit manus agello:
Is me sentiet esse non spadonem.
Hic inter frutices[4] *loco remoto*
Dicat forsitan hæc sibi ipse:[5] *nemo*
Præcisum sciet esse me. sed errat:
[6] *Magnis testibus ista res agetur.*

XV. AD

mus. Sic infrà 48. *Coleos patentes.* Ga. Scioppius.

1. *Nigra fornicis*] Sic C. Cæsar *Bithynicus fornix, & fabulum Nicomedis*, dictus fuit. In fornice prostabant meretrices, ac usuram corporis & sui copiam faciebant. Horat. lib. 1 Sat. 11. quod jam fictis ad Petron. adnotavimus. *S. A. Gabbema.*

2. *Commisso*] Quicumque ex agro meæ custodiæ & fidei concredito auferre volet, is à me stuprabitur, hic post frutices. *Committere alicui*, id est, custodiæ ejus mandare. Vide carm. 52, in principio. *G. Scioppius.*

3. *modestas*] Nota *modestas manus*; quibus contrariæ sunt quas furaces sive malas & improbas vocant. *Scioppius.*

4. *loco remoto*] Sic Horat.

Seu tu in remoto gramine per dies
Festos reclinatum beatis &c. Sciopp.

5. *nemo*] Noli cogitare, neminem impudicitiæ tuæ conscium adfore, eò quòd in remoto loco te stuprare velim. De *præcidendi* verbo vide commentarium ad 12 carmen. *Idem.*

6. *Magnis testibus*] Ambiguitas inest testibus: videtur dicere *testes*, id est spectatores. suprà ad carmen 1. cùm tamen revera coleos illos apertos & testiculos intelligendum sit. *Scioppius. Testis*, ὁ μάρτυς ex antiqua lingua Græca θέστωρ: & μάρτυρες θέσχ. τοὺς διδύμους verò (quos eleganter *pares* vocat Plinius) ita nominarunt, quòd & ipsi μάρτυρες τῆ ἀρρενοτῆτος. Idcirco ambiguè lusit Plautus Amphitruone:

AL. *Mihi quoque assunt testes: qui illud, quod ego dicam, assentiant.*
AM. *Qui testes.* AL. *Testes.* AM. *quid testiculare?*

Nam, ut erat mos veterum, verbum formavit ex re, quam non intelligebat: ex teste, *Testiculari.* ut Aristophanes θεσμοφοριαζούσας.

— ἐχθὲς ἐφαγον κριὸν μεγαλομερ.
κλ. τί κριὸν μεμέρικας; —

At dedita opera *testiculari* dixit pro eo, quod Græci ἐχινιδήσαι. Aristophan.

Οὐκ ἴσασιν, ὅ σοφοῦ πᾶς, ὅ σοφηνάϊγε
Οὐκ ἐχεπάδησας. —

Sicut & κλειθριάζειν, dicebant à pudendo muliebri. quod Laberius ut ego puto, *puellitari* interpretatus est:

Quanam vos dementia suppositores facis
Cum cane cugio puellitarier?

Nam Eugium (quod & Græcum ipsum quoque est, *Διδυμεῖον*) est τὸ κλειθρίσιον. Vnde *colei Cliternini* Ciceroni. quia videntur adludere non ad Cliternum oppidum Italiæ, sed ad κλειθρίσιον. Nam sicut ab oppido Lanuvio,

Digitized by Google

XV. AD PRIAPVM.

[1] Qualibus Hippomenes rapuit Schœneida pomis :
Qualibus [2] Heſperidum nobilis hortus erat :
Qualia credibile eſt ſpatiantem rure paterno,
[3] Nauſicaam pleno ſæpe tuliſſe ſinu :
Quale fuit malum, quod litera pinxit [4] Acontî,
Qua lecta, cupido pacta puella viro eſt :
[5] Taliacumque puer dominus florentis agelli
Impoſuit mænſa nude Priape tua.

XVI.

nuvio, Lanuvinorum Coleorum familia erat : at non ita à Cliterno Cliternini. Quin & nomen familiæ Lanuvinos fuiſſe ex eo colligo, quod adverſarius Terentii Lanuvinus nominabatur. Alii apud Donatum legunt, *Lavinius*. At *Lavinium*, & *Lanuvium*, idem. *I. Scaliger.*

1. *Qualibus Hippomanes*] *Atalanta* Schœnei filia procis ſuis curſus certamen ea lege propoſuit, ut illi inermes currerent, ipſa cum telo inſequeretur, & quem curſu adſequi poſſet, venabulo confoderet. *Hippomanes* ejus amore captus adſumptis tribus aureis malis cum ea curſu certare non dubitavit. Cùm ergo currerent, ille rejectis poſt ſe extra viam malis illam in colligendis iſtis occupatam facilè anteverit. *Scioppius.* Hujus etiam *Hippomanis* & *Atalantæ* fabula, perquam lepidè ab Ovid. lib. x, & à Servio in III Æneid. & à Sidon. Apollin. in Panegyr. ad Anthem. deſcribitur. à Luratio in VII ſupra Statii Thebaide duas fuiſſe Atalantas dicitur, alteram Arcadicam, alteram à Schœnejo nobilem curſu. Vide Gyraldum latè diſſertantem Dial. XX. *S. A. Gabbema.*

2. *Heſperid. n. hortus*] *Heſperi*, qui frater fuit Atlantis, filiæ hortum habuerunt nemore aurifero pretioſum, à dracone pervigili ſervatum : quem cùm Hercules interfeciſſet, pomis aureis potitus eſt. *Scioppius.* Diodor. l. V Bibloth. *Gabbema.*

3. *Nauſicaam*] Vidend. Homer. *Gabbema. Nauſicaa* filia fuit Alcinoi Phæacum regis, cujus horti & deliciæ in proverbium abiere. *Ga. Scioppius.*

4. *Acontî*] Profectus ſacra ad Dianæ *Acontius*, quæ in Delo inſulâ maris Ægei omnium Cycladum clariſſima, ex frequenti virginum conventu celebrabantur, in amorem viſæ Cydippes puellæ nobilis excaluit. Sed cùm illam ob generis imparitatem non auderet in ſuum amorem ſolicitare ; novam commentus fraudem, in pulcerrimo pomo ſcripſit duos hoſce verſus :

Iuro tibi ſanè per myſtica ſacra Dianæ
Me tibi venturam comitem, ſponſamque futuram.

Atque illud ad pedes puellæ projecit, quæ fraudis inſcia, cùm imprudens legeret, viſa eſt ſe uxorem Acontio paciſci. Nam quæ ante Deos ſit templo Deliæ Dianæ dicerentur, rata eſſe debere, lex erat. *Sabinus.*

5. *Taliacumque*] id eſt talia. τὸ cumque πυρίλεξι, ut apud Horat. *Vtcumque* pro *ut* ſive *ubi*. Sic infrà Carm. 69. *Quicumque valentior eſſet*, pro, *qui, quisnam*. Scioppius.

Digitized by Google

XVI. PRIAPVS.

Quid mecum tibi [1] circitor molestè?
Ad me quid prohibes venire furem?
Accedat sine: [2] laxior redibit.

XVII. PRIAPVS.

Commoditas hæc est in nostro maxima pene,
Laxa quod esse mihi [3] femina nulla potest.

XVIII. AD PRIAPVM.

[4] Ecquando Telethusa circulatrix
Quæ [5] clunem tunica tegente nulla

[a] Extis

1. *circitor*] *Circitor* est custos, qui hortum frequenter obit, ne fures intrent. *Circare* est περιοδεύειν, *circuire*. Hinc Vegetius *circatores* vocat, qui vigilias circumeant, quos *rondier* hodie dicimus. Videndus eruditorum princeps Scaliger ad lib. 1 Tibull. & doctissimus deque literis nostris optime meritus Stevechius ad lib. 3 Vegetii, cap. 8. *Ga. Sciopius.*

2. *laxior redibit*] Perforatus, longè quàm accessit amplior. Vide Carmen 31, & 46. *Sciopius.*

3. *femina*] Quantumvis laxum fossatum habeat, naviter, ut ait Lucretius, expleam. *Idem.*

4. *Ecquando Thelethusa*] Papinianus noster Giphanius Indice Lucretiano in *Etquantus* multum disputat de significatione τῦ *Ecquis* & *Etquis*, & labitur tandem ut dicat *Ecquis* valere *numquis*. *Etquis* autem sonare, *quod quis*. Cui nos subscribentes hic *Etquando* legendum pro *quando* rectè opinor contendemus. *Sciopius.* Omnino videndus Gifanius in indice Lucretiano, in voce *Etquantus*; multa enim ibi corradit huc spectantia. *Gabbema. Thelethusa.* Hic & in Mart. perperam scribitur *Theletusa*. Aut enim ϑηλύϑυσα, aut πλείϑυσα. Videtur autem idem auctor illius carminis fuisse:

Nota Suburranæ inter Telethusa puellas, &c. I. Scaliger.

5. *clunem motat*] *Clunis* in singulari. Porrò clunes in Venere movere meretricum est. Lucret. fine 4.

Nam mulier prohibet se concipere atque repugnat.
Clunibus ipsa viri Venerem si lata retractet,
Atque exossato ciet omni pectore flatus.

(id est, dum se mulier ita commovet & subinde incurvat, acsi nullam spinam aut in tergo *os* habeat.)

Ejicit enim rectâ sulci regione viâque
Venerem, atque locis avertit seminis ictum.
Idque sua causâ consuerunt facta moveri,
Ne complerentur crebrò gravidæque jacerent,
Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset.

Sic infrà Carm. 26.

Delicia populi, magno notissima circo
Quinctia, vibratas docta movere nates.

Et

Digitized by Google

[1] *Extis aptius, altiusque motat,*
[2] *Crissabit tibi* [3] *fluctuante lumbo?*
Sic ut non modò te Priape posset,
Privignum quoque sed movere Phædra.

XIX. PRIAPVS.

[4] *Fulmina* [5] *sub Iove sunt: Neptuni* [6] *fuscina telum:*
[7] *Ense potens Mars est: hasta, Minerva, tua est.*

[1] *Sutili-*

Et hinc Petronius *pygiaca sacra* vocat coitum, nam *pyga* clunes: *Non cessavit*, inquit, *puellam invitare ad pygiaca sacra.* Nævius apud Non. in Pilare: *Antequam pyga pilant*, id est, antequam crines ibi crescere incipiant. *Ga. Scioppius.*

1. *Extis*] Hoc præter Sibyllam interpretari posse reor neminem. Fortassis legendum est, *Lectis*, & ita sensus erit apertus. Vide jam ad *Crissare. Sciopp.*

2. *Crissabit*] *Crissabit tibi*, id est, tibi subsidet seu succumbet. *Crissare* enim & *Cevere* apud Iuvenalem est, nates ita, ut dixi, movere. Iuven. Satyr. 6. *Medullina crissantis.* Interp. *Crissare* mulierum, *cevere* virorum est. Hinc cevetes molles & obsceni vocantur. Martialis pro *tremere* & *moveri* usurpavit de mentulâ:

Tam tremulum prurit, tam blandum crissat, ut ipsum
Mastupratorem fecerit Hippolytum.

ait, partem tentam adeò tremere, ut quemvis etiam Hippolyto castiorem incitare possit, ut manibus ipse ad inguen admotis semen sibi eliciat. Hoc enim est Mastupari, q. d. manu stuprare. Erravit igitur amicus quidam noster, qui in suis ad Institutiones juris commentariis Mastuprationem quasi maris seu masculi stuprationem & pædicationem dictam censet. *Crissare alicui, puto hoc intelligi inequitationem, coitus speciem: ut dicat, illam super virum positam & delicias libidinosque facientem, clunes altiùs elevare, quàm* intestina *ipsa, qua hoc* Exta *satis docte vocat, ut ita nates supra totum corpus sublatæ sint. quod mihi hoc sub calamo nascitur, & ita meliùs de lumbo fluctuante intelligetur, qui non fluctuabunt, si illa subsidat.* Sciopius. *Crissare*, propriè prurire (pruritum movere). Verbum Tarentinum, κνισσᾶν, & κνίσσειν. non à κνίσσω. Sed quod alii dicunt κνιζᾶν, ipsi κνισσᾶν, vel κνισσᾶν. ut ἐπιχαρσεῖᾶν, ἀντὶ τοῦ ἐπιχαρίζεσθαι. κνισσᾶν *Crissare.* ν in r, ut μαινα, *mæna*, *Furia.* φουρῖνα, *furere.* κνίφας, *Crepus, crepusculum:* κνίσσω Ⓖ, *Crispus*, ut λίσσω Ⓖ. Γνῶμα, *Groma.* γνωματικὸς, *Gromaticus.* I. Scaliger.

3. *fluctuante*] *Fluctuare* est crebrò movere & inquietare ad exemplum fluctuum. Arnob. lib. 2. *Et ad ultimum clunibus & extendicibus sublevatis lumborum crispitudine fluctuaret.* Hinc *fluctuatim ire* est magnificè & contemnisce se inferre & facere ut pallium ad undarum instar fluctuet. Afranius: *Magnificè vole fluctuatim ire ad illum.* Sic Plaut. Epid. *Quis ille, suam qui undantem chlamydem quassando facit?* Scioppius.

4. *Fulmina*] Similia habes suprà Carmine 8, quod vide. *Sciopp.* Secutus Anthолog. lib. IV ΕΙΣ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΘΕΑΙΝΩΝ ΑΓΑΛΜΑΤΑ κεφ. ιβ.

Τύμπανα τ' ἠχήεντα βοᾶμέν. Ζηνὸς ὑπερφιάλοιο
Ἀστὶ σὺν ἀγκαλίδι ἔκγονα μητρόθεν.

[1] *Sutilibus Liber* [2] *committit prælia thyrsis:*
Fertur Apollinea missa sagitta manu.
[3] *Herculis armata est invicta dextera clava:*
At me [4] *terribilem mentula tenta facit.*

XX. AD PRIAPVM.

[5] *Copia me perdit: tu suffragare rogatus,*
Indicio nec me prode, Priape, tuo.
Hæc quæcunque [6] *tibi posui* [7] *vernacula poma,*
De [8] *sacra nulli dixeris esse via.*

XXI.

Φοίβου δ' ἀδ τοξον φαρέτρην, αἰόλον ἰὸν τιθεμαι,
Καὶ θανατῶν χειρῶν ἡρωικὸν ὅπλον. Fr. Lindenbrog.

5. *Sub leve sunt*] observanda phrasis, *sub aliquo esse*, pro alicujus, *Ga. Scioppius.*

6. *Fuscina*] Vide quæ dixi ad Carmen 8. *G. Scioppius.*

7. *Ense potens*] sic supra. *Mavors, per quem valet, ensem.* Scioppius.

1. *Sutilibus*] id est, constitutis & connexis: hederâ enim thyrsi implicabantur. *Sciopp.*

2. *committit prælia*] Notandum: *gladiis committere prælium*, id est, *pugnare.* Idem.

3. *Herculis*] Quia Hercules semper cum clava pingebatur, interdum etiam cum clava, sagittis, & pelle leonina, ideo Tertull. una voce hæc omnia comprehendens *Scytalosagittipelligerum* eum vocat, libro de Pallio c. IV. *Adoratur à vobis qui erubescendus est, Scytalosagittipelliger ille, qui totam opithoti sui sortem, cum muliebri cultu compensavit.* Lindenbrog.

4. *terribilem*] Petron. *Ter corripui terribilem manu bipennem.* infr. c. LVI. *Qua me terribilem facit videri.* S. A. Gabbema.

5. *Copia*] Adloquitur dominus Priapum suum. Sensus est subobscurus. Hoc tamen videtur dicere: Quia copiosum & divitem me feci sive simulavi, ferè ad paupertatem redigor, quia semper dare cogor. quando ergo ad te de facultatibus meis rogatum venient, hoc à te peto, ne paupertatem meam, cujus tu conscius, illis prodere velis. Idque ut facias faciliùs, en tibi à me poma: quæ etsi in Sacra via emerim, tu tamendicas, esse in meis prædiis nata. *Scioppius.* Priapo queritur aliquis tot rogatores se pomorum sua causâ pati; ut nec deo ipsi ponere ea audeat, nisi sub obtestatione silentii. Scribendum igitur puto: *Copia me perdit, tu suffragare, rogantum.* Commendat oblationem suam Priapo. Cæterùm omnis lepor in vocibus *Sacra via* est: Nam intelligit utique poma illa clanculum, quæ ut hîc de *sacra via*, ita à Petronio *Deorum* beneficia adpellantur; quæ perpetua materies jocorum in istis epigrammatis est. Ne igitur incivili fatigatione opus habeat, poëta rogat ne indicium faciat quæ poma ipsi obtulerit Priapus, velut antea copiâ petitorum pene enectus. *Ga. Barthius.*

6. *tibi posui*] *Ponere deo aliquid*, est *ei dicare.* sic infrà Carmine 29 de Quinctia. Et Propertius:

Hæc pono ante tuam tibi, Diva, Propertius ædem
Exuviæ, tota nocte recepta tuæ.

Scioppius.

7. *vernacula poma*] Id est, *in fundo meo nata. Vernaculus* enim domesticum

Digitized by Google

XXI. PRIAPVS.

[1] *Femina si* [2] *furtum facit mihi, virque, puerque:*
Hæc [3] *cunnum, caput hic præbeat, ille nates.*

XXII. PRIAPVS.

Quicunque hic violam, roſamve [4] *carpet,*
Furtivumve olus, aut [5] *inempta poma:*
[6] *Defectus pueroque feminaque,*
Hac tentigine, quam videtis in me,
[7] *Rumpatur precor* [8] *uſque, mentulaque*
[9] *Nequidquam ſibi* [10] *pulſet umbilicum.*

XXIII.

eum notat & advenæ ſive peregrino opponitur. Horatius *inempta* vocaret. *Ga. Scioppius.*

2. *ſacra via*] In ſacra enim via poma & ſimilia leviora venibant. Ovid. ead. de re:

Dum bene dives ager, dum rami ponderа nutant,
Adferat in calathо ruſtica dona puer.
Rure ſuburbano poteris tibi dicere miſſa,
Illa vel in ſacra ſint licèt emta via.

Scioppius. *Nulla via hiſtoricorum ſcriptis celebratior legitur.* Nomen traxit à fœdere inter Romulum & Tatium Reges ictum, quod nunquam ſine prævio ſacrificiorum apparatu, patet ex lib. II Halicarn. meminit Seneca, qui *viam ſacram celeberrimum locum* appellat lib. de Conſol. ad Marc. c. XVI. & ante illum Aſcon. in orat. II in Verr. Totam autem veſtis intexit C. Cæſar, ut & forum Romanum, cui vicina fuerat. Plin. lib. XIX, c. I. ibique Iulius Dictator habitavit, ut liquet ex Sueton. in ejus Vita c. XLVI. Et quod miror omnes urbis topographos omiſiſſe, *ſigna ſuderis iniri in ea exstabant, tempore Servii Honoratii, regibus diverſo itinere venientibus, Romulo à Palatio, Tatiо à Roſtris*, ad verſ. DCXLI lib. III. Celebre hic & à multis rerum venalium emporium ruſticis in urbem commeantibus, & fructus villicos conferentibus. Varro de RR. c. II l. I. *Th. Dempſterus.*

1. *Femina*] Vide carmen 12, & notas: & infrà Carm. 75. *Scioppius.*

2. *furtum faciet*] Obſervandum, furtum facere alicui. *Scopp.*

3. *cunnum*] ſtuprandum; *caput* irrumandum, *nates* pædicandas. *Idem.*

4. *carpet*] *Carpere* pro *decerpere*: verbum hortorum, unde ad oſcula transfertur. *Id.*

5. *inempta poma*] Horat. Epod. 2. *Dapes inemtas adparet.* Virgil. 4. Georg.

— Seràque revertens
Nocte domum, dapibus menſas onerabat inemtis.

Sed ibi *inemptus* eſt vernaculus, in fundo natus, hoc eſt idem quod furtivus, non ære paratus. *Idem.*

6. *Defectus*] precor ut tentigine rumpatur, & non habeat in quo evomat vim Lucillii ſeu genitale ſemen. *Defectus* eſt *deſtitutus*, *cæcus*. Id.

7. *Rumpatur*] Horat. lib. Sat. 2.

— tument tibi cùm inguina, num, ſi
Ancilla aut verna eſt præſto puer, impetus in quem,
Continùo fiat, malis tentigine rumpi?

Sic etiam Carm. 33, & 25. *Id.*

8. *uſque*] *Vſque* pro *dio* vel *ſemper*.

Digitized by Google

XXIII. PRIAPVS.

Hic me cuſtodem fecundi villicus horti
Mandati curam juſſit habere loci.
Fur habeas pœnam, licet indignere, [1] feramque
Propter olus, dicas, hoc ego, [2] propter olus?

XXIV. PRIAPVS.

[1] Hoc ſceptrum, quod ab arbore [4] ut reciſum eſt,
Nulla jam poterit virere fronde:
Sceptrum, quod [5] pathicæ petunt puellæ:
Quod quidam cupiant tenere [6] Reges:
[7] Cui dant oſcula nobiles cinædi;

[1] *Intra*

aliàs ſerè πυρόλαχο videtur. *Scioppius.* Id, in Indice: *Vſque. particula hæc ſæpe redundare in oratione videtur, & pro re nata varie interpretanda eſt. Vſus ejus exemplis oſtendi poterit.* 22. c. 45, 50, 64, 77.

9. *Nequidquam*] *nequaquam.* id eſt, *fruſtra*, ita ſcribendum ex v. lib. *Ga. Scioppius.*

10. *pulſet umbilicum*] Quod in tenigine fieri ſolere omnes norunt. *Scioppius.*

1. *feramque*] & *dicas:* Egóne ut hanc pœnam ob olus ſurreptum feram propè olus in gramine? Alterum *propter* eſt prope. Vult enim furem ſtuprare in gramine prope agrum ubi olera conſita. Sed hæc conjectura tantùm eſt. *Idem.*

2. *propter olus*] Omnino mutatum ex Leonida:

Ἀλλ' ὃς σύντασεμεν, φῶρ, ἔμβλεπε, σῦτο δ' ἰφαπτεῦς,
Τῶν ὀλίγων λαχάνων αἴτιος ἢ ὀλίγων. I. Scaliger.

3. *Hoc ſceptrum*] Conſtructio hæc eſt: hoc ſceptrum, &c. ibit intra viſcera furis. *Sceptrum* pro mentula poni nemo mirabitur, qui cogitabit mulieres omnes reginas eſſe, & hæc quidem ſceptrô indigent. *Scioppius.* Feſtiviſſimè πυρολάχου ex Homero:

Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔ ποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσι λέλοιπεν. Virgilius:

Vt ſceptrum hoc (dextrâ ſceptrum nam ferrè gerebat)
Nunquam fronde levi fundet virgulta, neque umbram,
Quum ſemel in ſilvis imo de ſtirpe reciſum
Matre caret, poſuitque comas, & bracchia ferrô.

Sed & Val. quoque Flaccus idem imitatus eſt. quod tamen, ne in hac re nimius ſim, non ponam. *Scaliger*, regnum adfectant feminæ, iccirco ſceptrô indigent. *S. A. Gabb.*

4. *ut reciſum*] *Vt* pro *poſtquam*, *ſi modo*, Scioppius.

5. *pathicæ*] *Pathicus*, qui patitur. infr. c. XL, c. XLVIII, *Scioppius.*

6. *Reges*] Perſtringit libidinem regum & imperatorum, qui ſe aliis ſollicitas fecerunt, ut Cæſar Nicomedi, Cicero Craſſo, alii aliis. *Idem.*

7. *Cui dant oſcula*] ſic infrà Carm. 44. *Oſcula dat medio ſiqua puella mihi.* Idem.

1. *Intra*

Digitized by Google

[1] *Intra viscera furis ibit usque*
[2] *Ad pubem, capulumque coleorum.*

XXV. PRIAPVS.

[3] *PORRO (nam quis erit modus Quirites?)*
Aut præcidite seminale membrum,
[4] *Quod totis mihi noctibus fatigant*
Vicinæ sine fine prurientes,
[5] *Vernis passeribus salaciores:*
Aut rumpar: nec habebitis Priapum.
Ipsi cernitis exfututus ut sim,
[6] *Confectusque, macerque pallidusque*
Qui quondam ruber, & valens solebam
Fures cedere quamlibet valentes.
[7] *Defecit latus, & periculosam*
Cum tussi miser exspuo salivam.

XXVI.

1. *Intra viscera*] *Viscera* sunt interiora omnia, ut jecur, cor, pulmo, præcordia, ilia, & reliqua, quæ pelle teguntur. Sic infra Carm. 66. *Intra viscera habere concupiscit.* Ga. Scioppius.

2. *Ad pubem capulumque*] id est, tota, quantacumque est, inibit usque ad pudendos crines & testiculos, de quibus vide suprà Carm. 13. quod & in gladio est capulum, id sunt colei heic. *Scioppius.*

3. *Porrò*] quasi dicat: quando nullum quidem malorum meorum finem modumque video, civium Romanorum opem implorandam esse existimo. Qui enim auxilium populi implorabant, *Porrò Quirites* clamabant, imitatus Plautus ... sc. 1, v. 220. *Cujus nunc es.* SO. *Tuus, nam pugnis usu faciſti tuum.* Porrò fidi Thebani *cives.* ME. *etiam clamas carnifex?* Sic enim locus ille ex v. l. legendus est. Plura vide apud Brissonium in Formulis, C. Colerum Pareg. c. 13; Turneb. in Adverſ. & meor. Veriſim. lib. 1, c. 16. *Idem.*

4. *Quod totis*] Intelligendum opinor de coitus genere, quod inequitatio dicitur. Sic Ovid. *Andromachen Hectoreo equo ſodiſſe* dicit, id est, ſuper Hectorem jacuiſſe, & ſuper inguina ejus moluiſſe. *Scioppius.* Aut flagitioſa inequitatio mulierum, ut Mutuni Titinii apud Feſtum, & Arnobium: aut est id, quod alibi dicit: *Oſcula dat medio ſigna puella viro.* I. Scaliger.

5. *Vernis passeribus*] Omnia vernò tempore in Venerem ſunt proniora, maximè verò omnium paſſeres. Cùm Ingolſtadii agerem vidi è regione muſæi mei paſſerem coitum vicies repetentem, & indè adeò ad languorem datum, ut avolaturus in terram decideret. *Scioppius.*

6. *Confectusque*] id est, *defoſſus.* Sic Virgil. XI Æneid. *Ducitur infelix avò confectus Aletes.* Lucill. *confectum doloribus corpus* vocat. Et Cic. 2 de Off. *Ne me angoribus dedi,*

Digitized by Google

XXVI. AD PRIAPVM.

[1] Delicia populi [2] magno notissima circo
Quinctia vibratas docta movere nates:
[3] Cymbala cum crotalis, [4] pruriginis arma, Priapo
[5] Ponit, & [6] adducta tympana pulsa manu.

Pro

quibus essem confectus. Ga. Scioppius.

7. *Defecit latus*] Eadem laterum est ratio, quæ lumborum, de quibus Carm. 18. Tibull. infrà Carm. 83.

— *usque dum mihi*
Venus jocosa molle ruperit latus.

Catull. ad Flavium:

Nam ni stupra, valet nihil tacere
Curvantem latera ex futura panda.

Quod ita interpretatur Scalig. nisi stuprum est, quod fateri non audes, nihil est cur taceas quid noctu facias, cùm exhaustæ vires & pandum latus id prodat. *Scioppius.*

1. *Delicia*] Sic Plaut. Pseud. *Phœnicum, tibi hæc ego loquor, delicia summatum virum.* Idem.

2. *magno notissima Circo*] De meretricibus in Amphitheatro prostantibus videndus Lipsius Elect. 1, cap. 13. Sic Virgil.

— *mediâque in valle theatri*
Circus erat. — Scioppius. Fusè Lipsius lib. 1 Electorum c. XI de more in scenam producendi scorta dissertat. *S. A. Gabbema.*

3. *Cymbala cum crotalis*] Sic auctor Copæ:

Copa Syriſca caput Græja redimita mitellâ
Crispum sub crotalo (id est, ad sonum

ænei crepitaculi) *docta movere latus. crotalis. Crotalum* perperam confundit cum Sistro vir doctus. Figurâ primum variabant omnino, hoc enim erat oblongum, manubriatum in ima sui parte, cancellarum trajectis virgulis, & ut uno verbo dicam, laminæ, & præterea nihil; illud (si Eustathio Iliad. A, credimus) vas è testa, ligno aut ære, quod manibus tenebatur. videtur aut collisum, sonitum edidisse, ut indicat Plinius de margaritis loquens lib. IX, c. XXXV. Crotali crepitus onocrotalo avi nomen videtur imposuisse, quòd vocem forsan edat ciconiæ simílem, quam & ipsam crotalistriam appellat Petronius, at Ægyptii crotalum, si Ioanni Sarisberiensi lib. VIII, c. XII fidem velimus habere, qui & addit: *Crotala quoque dici sonoras sphærulas, quæ quibusdam granis interpositis, pro quantitate sui speciei metalli, varios sonos edunt.* Laur. Pignorius.

4. *pruriginis arma*] Quia cantus iste & saltationes prurire faciunt & ad Venerem invitant, ut ex Copa apparet. *Arma* pro eo, quod vulgò, non rectè tamen, (ut in Indice dicetur) instrumenta dicimus. Armis in bello, crotalo in Veneris studio utimur. *Scioppius.* Idem in Indice: *Instrumentum* minus rectè accipimus, pro *eo, cujus opera & subsidio aliquid facimus.* Ciceroni idem est, quod *instructus, ornamentum & apparatus*, ut 2 de Finibus: *Quid tanto opus est* instrumento *in optimis artibus comparandis, quid tanto concursu honestissimorum studiorum, tanto virtutum comitatu?*

5. *Ponit*] Id est, *dedicat.* Vide suprà ad Carm. 20. *Scioppius. consecrat.* V. quæ in Triumviros amorum adnotamus. *Gabbema.*

6. *adducta*] Nam tympanistæ alteram manum ad se reductam habent, dum tympana terunt. *Scioppius.*

1. tur-

Pro quibus, ut semper placeat spectantibus, orat,
Tentaque ad exemplum sit sua [1] turba Dei.

XXVII. PRIAPVS.

TV, qui non bene cogitas, & egrè
[2] Carpendo tibi temperas ab horto:
[3] Pedicabere [4] fascino pedali.
Quod si tam gravis, & molesta pœna
Non profecerit: [5] altiora tangam.

XXVIII. AD PRIAPVM.

OBscœnis [6] peream, Priape, si non
Vti me pudet, improbisque verbis;
Sed cum tu [7] posito deis pudore
Ostendas mihi [8] coleos patentes,
Cum cunno mihi mentula est vocanda.

XXIX. AD PRIAPVM.

FAlce minax, & parte tui majore Priape:
[9] Ad fontem quæso, dic mihi [10] qua sit iter.

XXX.

1. *turba*] Amatores. *G4. Scioppius.*

2. *Carpendo horto*] *Carpere hortum*, insolens est, pro *fruges ex horto*. Sic infrà Carm. 72. *Scioppius.*

3. *Pedicabere*] Cùm pædicationem significare vellent Ægyptii, geminas pingebant perdices, quæ cùm viduæ sunt, se inviçem abutuntur. Plinius quoque promiscuè iniri fatetur. Forsan ideo libidinosissimus homo Heliogabalus, in pulvinaribus culcitrisque substerni sibi voluit perdicum plumas. De turpissima hac re multa veteres. *S. A. Gabbema.*

4. *fascino pedali*] Sic suprà Carm. 10 *canto pedali*, quod vide. *Fascinum* est pudendum. hinc *fascinosus*, infra Carm. 72. *Scioppius.*

5. *altiora tangam*] Irrumabo te. *Sciopp.*

6. *peream si non* &c.] Iurandi formula, qua plerique auctores utuntur. Item *Dispeream*:

Dispeream si non totis Deciane diebus,
Et tecum totis noctibus esse velim.

Martialis. Catullus:

— Dispeream me nisi Lesbia amat.

Plura vide apud Brisson. 8 Formul. 28. *Idem.*

7. *posito pudore*] Suprà Carmine 13 dixit, *pudore pulso*. Idem.

8. *coleos patenteis*] Carm. 13. *his apertis fare*. Id.

9. *Ad fontem*] Solent advenæ, qui aquaturi eunt, scisciatari obvios de fonte. unde Cicero proverbialiter dicit, *Digitum ad fontem intendere*. pro eo quod est, δείκνυμι, &c, ut Æschylus loquitur δάκτυλον εἰκτέος, & quasi manu ad aliquid ducere. Iccirco ita intelligendus insignis locus Iuven.

Nec monstrare vias eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.

Id

XXX. PRIAPVS.

VAde per has viteis, quarum si carpseris uvas,
[1] Quas aliter sumas hospes habebis aquas.

XXXI. PRIAPVS.

DOnec proterva nil mihi manu carpes,
Licebit ipsa [2] sis pudicior Vesta:

[1] *Sim,*

Id est, Moses vetuit nisi sacra eadem colentes, hoc est, jus Iudaicum, ad mysteria illa admitti: ut qui eam doctrinam quærunt, excludantur, nisi eandem legem colant. Vnde adparet Grammaticos perperam ad fabulosum fontem Com. Taciti hæc retulisse: quum sit provetbium, *quærere fontem*. Hic verò non est proverbium, sed simplex sensus. Quur autem ignotus, & ignarus viarum à custode hortorum quærit viam ad fontem, quum ipse custos intra septa hortonum esset? Sciendum *Priapos*, & *Hermas*, vel Hermulas & *Marsyas* etiam in compitis, triviis & quadrivils poni solitos, cum virga in manu, quæ monstraret iter ad fontem. Et quantum ad Deos Viales, ut vocat Plautus, nihil intererat, Mercurii, an Priapi essent. Quin & Mercuriis, ipsis & Terminis vialibus veretra longa, & immania, ut Priapis, attribuebantur. Quod & ego Romæ in ædibus Cardinalis de Cæsiis vidi, & patet ex dicto Philosophi, qui in gulosum, & libidinosum adolescentem tempestivè lusit, quod similis esset τοῖς ἑρμαῖς, qui nihil nisi caput & penem haberet. Ergo Priapi, seu Hermæ Dii viales, qui & digitum intendebant ad fontem. In numismate argenteo ab una parte Mercurius petasatus, ab altera viator cum pedo; & cane insculptus est. Quare hic Priapus, quem interrogat viator, non magis est custos vitium, quàm viarum, vel potiùs utrorumque. *I. Scaliger.*

10. *quas*] hic transitum notat. Malè tamen, & pessimo exemplo Gisanius Indice Lucretiano τὸ *Quæ* pro *ubi* universo Latio interdicit, ædilitias sc. edictiones habens sine populi suffragio. *Ga. Scioppius.*

1. *Quas aliter sumas*] Minatur illi τλιὸ φύσεως μόλυνσιν. Quare opus ei lotione ad os. Iccirco Martial.

Quæ tibi parte opus est, Gallia, sumis aquam.

Nam & illa quoque τὸ φύσεως ἐμπλάστρῳ, τῇ ἐλεφαντίᾳ. Igitur, aliter sumes aquam, quàm instituerat. Nam quæ tibi ad bibendum, ea ad eluendum os opus erit. Non ignoro quomodo alii interpretati sint. Ego sanè ita simpliciter malo. *Scaliger.* V. Mercurial. lib. VI Var. lect. c. VI. G. Canter. lib. I Nov. lect. c. X. *Gabbema. Quas aliter sumas.* Tu quidem aquam petis potui: sed si uvam decerpseris, ego te irrumabo, ut ob aliam causam, quàm instituerat, aquâ opus habeas, ad os sc. à me impudicatum, eluendum. *Aliter* pro, *alia de causa.* Sciopp.

2. *sis pudicior Vesta*] *Pudica matrona*, quæ maritò contenta est. At hîc *pudica*, quæ omnino virum ignorat. Plautus:

Tam à me pudica est, quàm si soror siet.

Et *signatam virginem* in eum sensum dixit Lucillius, illæsam, inviolatam. Terentius dixit *integram à* viro. Cui respondet contrarium, *imminuta virgo. Imminuere virginem* Δημοσθένους. Apulejus: *Coràm virginem inviolatam*

[3] *Sin, hæc mei te ventris arma lacessent,*
[4] *Exire ut ipsa de tuo queas culo.*

XXXII. PRIAPVS.

[5] *UVis aridior puella passis,*
[4] *Buxo pallidior, [5] novaque cera,*
[6] *Collatas sibi quæ, suisque membris*
Formicas facit altiles videri:
[7] *Cujus viscera non aperta Tuscus*

Per

emisisset. parata conspexit. & Plautus immisuere pudorem. I. Scaliger.

1. *Sin*] Eleganter hæc particula sic separatim ponitur, pro *si non, si minus.* Cic. x ad Att. Ep. vi. *Si vir esse velet, præclara concordia: Sin autem; erimus mos, qui solemus.* Et lib. xvi ad Att. *Verumtamen si pares aquæ inter se, quiescendum, sin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter.* Ga. Scioppius.

2. *Exire ut ipsa* &c.] Ita lacunam reddam ut ipsa indè exire possis. *De* pro *ex* & supra Carm. ad Lector. item Carm. 40, 42, 69. *Culo. cunno.* Iupiter diique cæteri facinus maximum clnent feciſſe, quòd Pelopi humerum ebutneum pro carneo restituerint. nugas maximas fuisse reor, prz ut ego nunc sequiori sexui, mulieribus inquam, id restituo, quo sunt, quod sunt; *cunnum* videlicet, quo nunc sæcula aliquot *culo* contentæ caruerunt. Antè enim nullo sensu hic *culo* legebatur, etiam in Scaligeri editione. Equidem magnas & modò non ingentes à feminis gratias hac mea tam comi opera iniisse confido. *G. Scioppius.*

3. *Vvis aridior*] Simile ferè epigramma est apud Carullum [x] in quo Furii ejusque paræcum maciem describit. Inter alia:

At qui corpora ficcia cornu,
Aut si quid magis aridum est, habentis
Sole, frigore, & esuritione.

A te fudor abest, abest saliva,
Mucusque & mala pituita nasi, &c.

Scioppius. Etiam Græci hominem exsuctum ἀσιτοφάγον vocant. Lucillius *passos senes* dixit, Persius *aprinos.* Scalig.

4. *Buxo pallidior*] Etiam Græci τὸν ἀχρὸν πυξίνην vocant. *Scalig.*

5. *novaque cera*] Sic infrà Carm. 51.

Magisque cerâ luteum nova pruinum.

Scioppius.

6. *Collatas sibi* &c.] tam tenuis est, ut si cum formicis conferatur, illæ pinguiores videantur. *Altilis* enim, teste Nonio, est *pinguis* ab alendo. *Scipp.*

7. *Cujus viscera*] Ejus intestina non *aperta*, id est, adhuc in ventre conclusa inspici possiant. *Scioppius.* A Plauto accepit:

Quin exta inspicere in bole etiam vivo licet.

Ita ie pallent, quasi Laurus Parnica.

Aperta viscera intelligit, quum apertus est venter. Nam alioqui rimari exta, hoc est μαντικῶς vocabant *fisficulare*, à fisso jecoris: ut à missio *mifficulare.* Apulejus de Dæmonio Socratis: *vel somnii confirmandi, vel extis fisficulandis.* Martianus: *fisficulatis exterorum proficiis.* Idem alibi: *Hæc aruspicio exta fisficulant admonentia quædam.* Dolendum autem in utroque scriptore falsò *physiculare* scriptum esse, tanquam παρὰ τὸν φύσιν esset. Porrò *fisficulare* Græci vocarunt κατὰ διυλιξεῖν: & κατὰ διυλιξιν *fisficulationem.*

Digitized by Google

Per pellem poterit videre [1] haruſpex.
Quæ ſucco caret, [2] atque petra pumex,
Nemo viderit hanc [3] ut exſpuentem:
Quam pro ſanguine pulverem, ſcobemque
In venis medici putant habere:
Ad me nocte ſolet venire: & affert
Pallorem, maciemque [4] larvalem.
[5] Ductor ferreus inſularis, æquo
Laternæ videor [6] fricare cornu.

XXXIII.

nem. Videndum tamen, an *phyſiculare* ſit λόγῳ τῇ φυσικῇ. Nam aruſpicina rimans exta idem facit, quod ἀνατομικὴ, & medicina quæ pertinet ad φυσικὴν. *I. Scaliger.*

1. *Tuſcus haruſpex*] *Haruſpices* dicti, ut ait Donatus, ab *haruga*, id eſt, hoſtiis inſpiciendis ex Hetruria primùm Romam aciti. *Ga. Scioppius.*

2. *atque petra p.*] I. Scaliger: *ut putriſque pumex. Putrem pumicem* dici recte non ignoro. ſed τὸ *que* nihil quàm tibicen eſt ad fulturam verſus. Veteres editiones, ad quas ſemper confugio, habent *atque putris pumex.* Ego:

Quæ ſucco caret, atque petra pumex.

Etiam ita vulgò vocamus. Quin & petras ipſas, & tophos, *pumices* vocabant, ut patet ex lectione Poëtarum, qui antra ſubinde deſcribunt *tophô laqueata, ac pumice vivo.* Vt autem dicimus eleganter, *amo te atque fratrem germanum:* ſic hîc,

Quæ ſucco caret, atque petra pumex.

Eſt autem petita παρὰ προσδοκίαν ex eodem Plauto:

Pumex non aquæ eſt aridus, atque hic eſt ſenex:

Scioppius: *Atque*, pro *ſicut*. obſervatione dignum.

3. *ut*] Conſtrue: *ut nemo viderit hanc exſp.* Scioppius.

4. *larvalem*] Scaliger: *larvalem.* Lego cum doctiſſimo Turnebo *larvialem.* Eſt enim ἐνάρθρως Poëtica, ut apud Ennium:

Hoſtem qui feriet, mihi erit Carthaginienſis.

Nam analogia, & uſus poſtulat *Carthaginenſis.* Quare errat Priſcianus, & qui eum ſecuti, qui ſemper *Carthaginienſem*, non *Carthaginenſem* ex illo Ennii verſu dicendum eſſe colligunt. Scioppius: *Larvialem*, qualem maciem larvæ ſeu animæ defunctorum habere ſolent.

5. *Ductor ferreus i.*] *Ducare* ἐλαύνειν. *Inſularis* quia in *inſulis* multa metalla, ad quas deportabantur damnati ad opus in metallis faciendum. Igitur χαλκῆς ἐμβὰς νεὼς videor mihi *ferreum ducere:* aut tanquam *laternæ fricare cornu.* Eſt autem Eclipſis in utroque verſu. Nam *ductor ferreus*, intellige, videor mihi fricare ferrum. &, *laternæ* videor fricare cornu, ſubaudi laternarius, aut laternæ opifex, videor mihi fricare laternæ cornu. *Scaliger.*

6. *fricare cornu*] Corneæ laternæ & hodiè ſunt & priſcis fuerunt in uſu. Plaut. Aulul. *Quis Vulcanum in cornu conclufum gerit?* Fiebant etiam ex veſicis. Mart. Apophoretis, lemmate *Laterna ex Veſica* LXII. Lindenbrog. Plin. lib. XVI. *Vrorum cornibus barbari Septemtrionales potant. apud nos in laminas ſecta tranſlucent, atque etiam lumen incluſum lætius fundunt.* S. A. Gabbem.

XXXIII. PRIAPVS.

Najadas antiqui, Dryadasque habuere Priapi:
Et, quo tenta Dei [1] vena subiret, erat.
Nunc adeo nihil est, adeo mea plena libido;
Vt Nymphas omneis interiisse putem.
Turpe quidem factu: sed ne tentigine rumpar,
Falce manu posita fiet amica [2] manus.

XXXIV. AD PRIAPVM.

Cvm sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella parvo.
Communis satis omnibus futura;
Quæ quot nocte viros [3] peregit una,
Tot [4] verpas tibi dedicat salignas.

XXXV. PRIAPVS.

Pædicabere fur semel: sed idem
Si prensus fueris bis, irrumabo.
Quod si tertia furta molieris:
Vt pœnam patiare & hanc, & illam,
Pedicaberis, irrumaberisque.

XXXVI. PRIAPVS.

Notas habemus quisque corporis formas.
[5] Phœbus comosus: [6] Hercules lacertosus:

Trahit-

1. *vena*] pudendum. *Sciopp.* ἡ ψωλή. Persius:

Quum morosa vago singultiet inguine vena.

Et in Epigrammate:

— ἀλλ' ὅταν τηλῦ
Φῶς ἴδῃ, μὴ κλαύσῃς τὸν φλέβα
δεξάμενον. I. Scaliger.

2. *manus*] Masturbationem innuit. *Ga. Sciappius.*

3. *peregit*] Martialis:

Et qua te faciet prima puella virum.

Scaliger. *Peragere virum* est experiri. Ennodius:

Ludit in ancipiti constans fallacia sexu
Femina cùm patitur, peragit cùm tur-
pia vir est. Scioppius.

4. *verpas*] Vide Lipsium lib. 2 Antiq. lect. *Sciopp.*

5. *Phœbus comosus*] Qui comam pascit. *Phœbo* enim semper intonsi sunt capilli. *Scioppius.* V. N. In Petronium:

Phœbi

Trahitque Bacchus virginis tener formam :
Minerva flavo lumine est : Venus pato :
[1] *Frontem cruentos Arcadas vides Faunos :*
Habet decenteis nuncius deûm plantas :
[2] *Tutela Lemni* [3] *dispares movet gressus,*
Intonsa semper Æsculapio barba est :
Nemo est feroci pectorosior Marte :

Quod

Phabè pulcriq & forme Phabi. S. A. Gabbema.

6. *Hercules lacertosus*] Philost. Icon. 11 in Antheo. *Idem.*

1. *Frontem cruentos*] Scaliger: *Fr. comatos.* In veteribus editionibus: *Frontem crinitos.* Sed neque versus constat, neque Fauni crinibus pingebantur: neque hic frons pro parte; sed pro tota facie: τὸ ἀφόωπον. Lego:

Frontem cruentos Arcadas vides Faunos.

Id est, rubentes; ut, *mora cruenta.* Nam quòd rubenti facie pingeretur Pan, apertè docet Servius. Virgilius quoque, sed βυκολικῶς alluſit:

Pan Deus Arcadia venit, quem vidimus ipſi
Sanguineis ebuli baccis, miniòque rubentem.

Porrò, ut dixi, Fauni, & Sileni nunquam criniti pingebantur, sed Ἀναφαλαντίαι καὶ φιλανοὶ: quare non distinxisset Bacchi formam à Satyris, & Faunis, si verum erat Faunos, & Bacchum comosos esse? Sed Fauni semper calvi. Quocirca Panes, Silvani, Satyri semper pingebantur manum obtendentes fronti pro umbraculo ad arcendum calorem solis. quod non facerent si comati essent. Gloſſarius Hesychii id testatur his verbis: ὑπόσκιον χῶρον. Αἰσχύλος. ὥσπερ οἱ ὑποσκιάζοντες. ἢ τῶ χαλδίοι σχηματίσαι τὸν χῶρον, ὥσπερ τὸν πᾶνας ποιῶσι, σχῆμα δέ ἐστιν ἐσχηματισμένον ὁ σκιῶψ. Vbi Hesychius non ὑποσκιάζοντας δὲ τῶ σκιοπὸς deducit, sed innuit τὸ σχῆμα, quod vocabatur σκιῶψ, fieri manibus fronti obtentis: vel, manus fronti obtendere, id dici σκιάπτα. Iccirco pro σκιοπὸς bene in Hesychio correximus σκιῶψ. Sic alibi: σκιοπλαμβάτων. σχῆμα δ' χειρὸς ἐπὶ τὸ μέτωπον πρὸς ὄψιν, ὥσπερ ὑποσκιάζοντες. Quod & Aristoteles indicat, loquens ἀπὸ τῶ πανὸς. Silius de Pane:

Obtendensque manum, Solem inſurvesſere fronti
Arcet, & umbrato perluſtrat pascua viſu.

Indè lux affertur Plinio, qui ait Antiphilum pictorem celebratum nobiliſſimo Satyro cum pelle Pantherina, quem ὑποσκιάπτοντα appellant, id est, manu fronti apponentem. Lindenbrog: *At fronte crinita.* Eleganter hæc ut omnia emendat D. Scaliger. Posset tamen etiam legi: *At fronte cornuta Arcad.* Cornuti enim Satyri, nihilque hominum habent nisi faciem, dicit M. Capella. Quare autem cornuti pingantur, docet Fulgent. Mythol. lib. III. *Ideo Satyri caprinis cornibus depinguntur, quia nunquam nivere ſaturari libidine.* Scioppius: Hujus loci restitutio Scaligero debetur. Antè legebatur:

At fronte crinita ---.

2. *Tutela Lemni*] id est, *Vulcanus. Tutela* pro *tutore.* Sic infrà Carm. 73. *Pomarii tutela diligens* dicitur *Priapus.* Ga. Scioppius.

3. *dispares movet gressus*] Eleganter, pro *claudicat.* Scioppius.

1. *meme-*

Digitized by Google

Quod si quis inter hæc locus mihi reſtat,
Deus Priapo mentulatior non eſt.

XXXVII. VOTI SOLVTIO.

CVr pictum [1] memori ſit in tabella
Membrum quæritis, unde procreamur.
Cum penis mihi forte læſus eſſet,
Chirurgique manum miſer timerem:
[2] *Dîis me legitimis, nimiſque magnis,*
Vt Phœbo, [3] puta, filioque Phœbi
[4] *Curatum dare mentulam verebar.*
Huic dixi, fer opem, Priape, parti,
[5] *Cujus tu, pater, ipſe par videris,*
Qua ſalva ſine ſectione facta,

Pone-

1. *memori tabella*] Quemadmodum naufragi veſtes, cum quibus evaſerunt in templo Neptuni, aut alterius Dei marini ex pariete ſuſpendere conſueverunt ad voti ſolutionem, atque adeò in his votivis tabulis depictos naufragorum caſus & pericula, ut habet Cic. lib. III de Nat. Deor. Horat. lib. II Serm. Satyr. I. Et ibidem Acro ac Porphyr. Sic qui è morbo convaluerant, è tholo ſacrarum ædium ſuſpendebant *picta tabellas*, continentes curationis genus. V. Briſſon. de Form. lib. I. Hic ponitur *tabella*, in qua mentula depicta cum eiſdem carminibus in Priapi ſacello viſebatur. V. N. in Tibull. *Gabbema. memori tabella.* Vnde & monumenta dicuntur, quod nos rerum vetuſtarum admoneant & recordari faciant. *Ga. Scioppius.*

2. *DIs me legitimis*] τὸ *me* περιλελ. ſive ſupervacaneum & redundans, ut & *tu*, *ſe.* 37. *c.* Salluſt. *Omnes homines, qui ſeſe ſtudent præſtare cæteris.* Plaut. Aſin. *Atque ego id facere me ſtudeo.* Idem: *quod velis modo, id velim me ſcire.* Idem: *Volt placere ſeſe amica, volt mihi.* Moſtell. *Illud vola dici, id ſcire me expeto.* Ibid. *Si te accipere cupiat, numquam ſinam.* Milit. *Quos videre exoptabam me maximè.* Terent. *Si quiſquam eſt, qui placere ſe ſtudeat bonis.* Scioppius. *Dii legitimi* dicebantur, ad quos propriè cura rei alicujus pertinere videbatur, ut ad Æſculapium ſanitatis reſtitutio: Neptunum naufragia, &c. fortaſſis etiam ita dicti quod legibus in urbem recepti eſſent. *Sciopp.*

3. *puta*] poſteriore brevi. Quæ res ſuſpicari me facit, Imperativos primæ conjugationis non minùs corripi, quàm omnes ſecundæ. *Idem.*

4. *Curatum dare*] *Medico quid curatum dare.* phraſis obſervatione non indigna. *Id.*

5. *Cujus tu — par*] *Par*, συγγενὴς. Ennius:

Corpore Tartarino prognata paluda Virago,
Quoi par imber, & ignis ſpiritus, & gravi' terra. Sidonius:
Helleſpontiaco parem Priapo.

Græcanicum eſt. Nam illi dicunt alicui rei συγγενῆ eſſe, cui maximè quis adhæret. Sic in Ariſtophanis Equitibus, δικαίῳ συγγενεῖς τριώβολα, quòd trioboli valde ſtudioſi eſſent. *I. Scalig.*

Digitized by Google

Ponetur tibi picta, quam [1] *levaris,*
Compar, consimilisque, concolorque.
Promisit fore: [2] *mentulamque movit*
Pro nutu deus, & rogata fecit.

XXXIIX. PRIAPVS.

Simpliciter tibi me, quodcunque est, dicere oportet:
[3] *Natura est quoniam semper aperta mihi.*
Padicare volo: tu vis decerpere poma.
Quod peto, si dederis: quod petis, accipies.

XXXIX. PRIAPVS.

Forma Mercurius potest placere:
Forma conspiciendus est Apollo,
Formosus quoque pingitur Lyæus:
Formosissimus omnium est Cupido.
Me pulcra fateor carere forma:
Verum mentula luculenta nostra est:
Hanc mavult sibi, quam Deos priores,
Si qua est non fatui puella cunni.

XL. AD PRIAPVM.

Nota Suburanas inter [4] *Telethusa puellas,*
Quæ puto [5] *de quæstu libera facta suo est:*

Cingit

1. *levaris*] Sanaveris. *Ga. Scioppius.*

2. *mentulamque movit*] Ridiculum. Sicut Jupiter rogatus supercilijs annuere solet, ita Priapum mentulâ annuisse volt. *Scioppius.*

3. *Natura*] *Natura* pro pudendo. ut Græcis *φύσις*. Sic in illo Mimi: *Hircus vetulus* naturam *capreis ligurit.* Sic Cic. III de Nat. Deor. *Cujus obscœnius excitata* natura *traditur, quòd aspectu Proserpina commotus sit.* loquitur de Mercurio. Conf. Carmen 8. *Idem.*

4. *Telethusa*] Adparet Telethusam hanc, de qua & sup. Carm. XVIII, libertinam meretricem fuisse, quæ cùm in regione Suburana, ubi meretricum fornices, & diversoria erant, amplum corpore quæstum fecisset, argentumque pro capite numerasset, penem seu caudam Priapi corona inauratâ donavit. ut infr. ex Carm. I. discimus:

Totam cum paribus Priape nostris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Idem.

5. *de quæstu libera facta*] Plaut. Perf. IV, IV, CIV. *Libera erit alitum si crebra cadet.*

Digitized by Google

Cingit inaurata penem tibi [1] ſancte corona:
Hunc pathicæ ſummi Numinis inſtar habent.

XLI. PRIAPVS.

Quiſquis venerit huc, poëta fiat,
Et verſus mihi dedicet jocoſos.
Qui non fecerit: [2] inter eruditos
Ficoſiſſimus ambulet poëtas.

XLII. AD PRIAPVM.

[3] *Lætus Ariſtagoras natis bene villicus uvis*
[4] *De cera facta dat tibi poma Deus,*

At

cadet. Nam *cadere* inter verba Romana: quod ſi crebriuſculè facerent, ſummulam pecuniæ corradebant, qua ſe in libertatem (ſæpe hoc apud Comicos habetur) vindicabant. Eodem modo apud quaſdam gentes virgines liberæ dotem ſibi comparabant. Sextus Empyricus Pyth. Hypot. lib. III., quem vide. Plautus id Thuſcis adtribuit. Ciſtell. II, III, XX.

--- Tuſco modò.

Tute tibi indignè dotem quæras corpore. Auguſt. de Civitat. Dei lib. IV, cap. X etiam Phœnicibus: *Phœnices donum dabant de proſtitutione filiarum, antequam jungerent eas viris.* Lindenbrog. Hoc de Cypriis narrat Iuſtinus lib. XXII. *Mos*, inquit, *erat Cypriis virgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quæſituras in quæſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri ſoluturas.* credo quòd ex inſtituto Veneris, quæ ut Lactantius ex ſacra hiſtoria refert, autor meretriciæ vitæ fuit, docuitque Cyprias fœminas quæſtum vulgato corpore facere. Armeniis ſimilem ferè morem fuiſſe, narrat Strabo. Idem ſcribit Herodotus de Lydis: qui Babylonicos plebeios refert, cùm rei familiaris anguſtiâ premuntur, ſolitos quæſtus gratiâ filias ſuas populo proſtituere. Proſtituendi fœminas vulgò etiam fuit mos Augilarum in Africa, nocte qua nuberent. Herodotus, Solinus, Mela. Sicæ in eadem terra templo Veneris matronæ dotem quærebant vulgato corpore. Valerius Locrenſes, Iuſtinus ſcribit bellò preſſos voviſſe ſuas ſe filias feſtò Veneris proſtituturos, ſi victores forent. *L. Vives.*

1. *ſancte*] Sic & Cupido infrà Carm. 83. *Ga. Scioppius.*

2. *inter eruditos Ficoſiſſ.*] *Ficoſus* eſt plenus ulceribûs, quæ *fici* dicuntur. *Scioppius.* In hoc epigrammate *eruditus* nequam vocabulum eſt: nam quid alioquin *erudito* & *ficoſo* commune? Eruditus itaque valet nequitiis ſubactum, unoque verbo ſpathalocinædum. Sic Martialis meretricem non ineptam vocat *doctam*, quam deinde nolit habere ipſe, quippe ſolœciſmis Veneris aſſuetior. Ita *rudem* pro ruſtica ſuam dicit Priapus Carm. IX, & alibi. *Ga. Barthius.*

3. *Lætus*] Ariſtagoras villicus pomum cereum Priapo offert. *Scioppius.*

4. *De cera facta*] Lego, *de cera facili.* Vt Tibullus:

At tu [1] ſacrati contentus imagine pomi,
Fac veros fructus [2] ille, Priape, ferat.

XLIII. PRIAPVS.

NOlite omnia, quæ loquor, putare,
[3] Per luſum mihi, per jocumque dici.
Deprenſos ego ter, quaterque fures
Omnes ne dubitetis, irrumabo.

XLIV. PRIAPVS.

[4] VElle quid hanc dicas, quamvis ſim ligneus, haſtam:
Oſcula dat medio ſiqua puella mihi?
Augure non opus eſt: in me, mihi credite, dixit,
Vtetur veris uſibus [5] haſta rudis.

XLV.

— de facili compoſuitque lute. I. Scaliger.

1. *ſacrati*] *Sacratus* pro *ſacro* & *dedicato*. Ga. Sciopius.

2. *ille*] Ariſtagoras. *Scioppius.*

3. *Per luſum mihi per j. d.*] Catull. *Reddens mutua per jocum atq; vinum.* Sic etenim Veteres loquebantur. Sueton. in Veſpaſ. *per ludum jocumque.* Et in Nerone Claudio: *Fallere ac furari jus erat per jocum.* Belgæ dicerent *Door boert.* S. A. Gabbema.

4. *Velle*] Ita Carmen hoc elegans, quod ante obſcurum erat, primus interpunxi. hoc primum; deinde legendum cenſeo: *Velle quid hanc dicat*, ut ſit ſenſus. Non opus eſt augure ad divinandum, quid (id eſt, ob quid, quamobrem) hanc ſe haſtam velle dicat puella, quæ me in medio mei oſculatur. Cur non opus eſt augure? quia ipſe, modò mihi fidem arbitremini, idipſum exponam. Dixit ergò puella: *Hac rudis haſta in me veris uſibus utetur*, & me inibit. Hîc ſenſus eſt epigrammatis. *Scioppius.*

5. *haſta*] *Haſtam* poſuit pro obſcœna parte corporis. ſic Auſon. in Cent. Nupt.

Interquet ſummis admixtus viribus haſtam.

Nam cùm legiſſet apud Virgilium id de Pandaro dici, qui Turnum oppugnabat, ad nugas nuptiales tranſtulit. Tale eſt etſi paullò immutatum, in eadem tamen re, illud Diogenis apud Laërtium. Is enim, cùm videret formoſum puerum negligentiùs dormientem, eodem ſenſu, quo Auſonius, Ἐπίγειραι, ἔφη.

Μὴ τίς σοι δόξῃ μεθύοντι ἐοῦ δόμου πήξαι.

At illud apud Homerum Iliados Υ Diomedes fugienti Vlyſſi dicit: niſi quod in eo eſt φεύγοντι. Tale denique eſt urbaniſſimum illud Veſpaſiani, qui, cùm vidiſſet quendam procero corpore, ac immane faſcini pondus trahentem, exclamavit:

— μακρὸς βιῶναι, κοὐδὲν ἄλλο χρῆσιμον ἔγχος.

Nam quod Homerus Ἰλιάδος ῥ de Ajacis cum Hectore congreſſuri haſta dixerat, id jucundiſſimus Imperator ad eam corporis partem tranſtulit, quæ honeſte nominari nequit. *Lam. Rutgerſius.*

1. *Cum*

Digitized by Google

XLV. PRIAPVS.

[1]Cvm quendam rigidus Deus videret
[2]Ferventi caput ustulare ferro,
Vt [3]Maurae similis foret puellae:
Heus, inquit, tibi dicimus cinede,
Vras te licet usque, torqueasque:
Num tandem [4]prior est puella, quaeso,
Quam sunt, mentula quos habet, [5]capilli?

XLVI. PRIAPVS.

O non candidior puella Mauro,
O sed [6]mollior omnibus cinaedis,
Pygmaeo brevior gruem timenti,
Vrsis asperior, pilosiorque,
Medis laxior, Indisque [7]braccis,
[8]Mandes hic licet, ut lubenter ires.

Nam

1. *Cum*] Iuvenis crines suos in capite torquebat, ut Mauritanæ puellæ similis esset. Hunc Priapus increpat, puellam totam non tanti esse, ut propter eam vel capillus pudendorum, non dico capitis, mutetur. Hic sensus est. *Ga. Scioppius.*

2. *Ferventi caput*] *Fervens ferrum*, calamistrum, quod, ut inquit Varro, calfaciebatur in cinere, quo torqueretur capillus. Arnob. *Nec ii formis erubescerent Calamistris masculorum vibrare casariem. Formis calamistris*, ut hic, *ferventi ferro.* Nam veteribus *Formus, Calidus*: & *formacapes*, quæ postea *forcipes*. quod forma, id est calida caperent: αἱ πυρφόρας. *I. Scaliger.*

3. *Maurae*] Hinc videmus Mauros, ut etiamnum Æthiopes, crispos fuisse. *Scioppius.*

4. *prior*] Eleganter posuit pro *melior*, ut Græci ἀγαθώτερος. Hom. Οὐ γὰρ ἔμοιγε φίλτερος ἔσκε ἀνὴρ ἀγαθώτερος ἢ ἐμοῖσιν. Scioppius. *Prior.* i. melior. Horat.

Et, nisi cana prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. — S.A.Gabbem.

5. *capilli*] *Capillus* pro pilo. Persius:
— & positis bicolor membrana capillis.
A. Gell. lib. XII, c. 1. *Nam si ovium lacte hœdi aut caprarum agni alerentur, constat ferme in his lanam duriorem, in illis gigni capillum teneriorem.* Scioppius.

6. *mollior cinadis*] Catull.
Cinade Thalle mollior, cuniculi capillô,
Vel anseris medullulâ, vel imula oricillâ.
Infr. Carm. 64.
Quidam mollior anseris medullâ.
Sciopp.

7. *braccis*] *Bracca* seu *bracha* vestimenti laxi genus, pudenda maximè tegens, Medis, Indis, & Scythis usitatum. *Idem.*

8. *Mandes hic*, &c] Sic Gabbema. Scioppius: *Mantes hic licet, ut libenter ires.* Etiamsi hic *manes*, tamen utinam hinc abires. vel optarem tamen ut ultro & libenter abires. *Vt ἀνυπόν.* Catull.

Digitized by Google

Nam quamvis videar [1] ſatis paratus,
[2] Erucarum opus eſt decem [3] maniplis,
[4] Foſſas inguinis ut teram, [5] dolemque
Cunni vermiculos [6] ſcaturienteis.

XLVII. PRIAPVS.

Quicumque veſtrum qui venitis ad Cœnam,
[7] Libare nullos ſuſtinet mihi verſus:
Illius uxor, aut amica, rivalem
Laſciviendo [8] languidum, precor, reddat,
Et ipſe longa nocte dormiat ſolus,
[9] Libidinoſis incitatus erucis.

XLVIII.

Iupiter, ut ficolicum omne genus pereat. Ita enim locus ille legendus cum Scaligero, quantumvis reclamante Giphanio, qui *genus ficelicum* Latinè dici poſſe non putat. de quo ille viderit, Scaliger: *Manes hic l.* Leg. *Mandes his licet, ut lubenter ires.* hoc ſenſu: Si iſtis Statoribus, & Circitoribus, qui latus meum tuentur, ut fures arceant, mandare vis te lubenter ituram, ſi illis conſtituere, & condicere vis, per me quidem eis clunem ſubmittas licet. Nam mihi non ſatis virium ſuppetit ad explendam libidinem tuam. *Mantes*, quod hic comminiſcitur Alciatus, nequaquam mihi placet: neque illa expoſitio, *ut lubenter ires.* pro, *me lubente ires.* Non enim ita Latinè loqui conſuevimus. Et ſanè infeliciter ferè omnia emendare conatus eſt Alciatus.

1. *ſatis paratus*] Ita accipiendum, ut in Propertio:

Nec te decipiat, quòd ſit ſatis illa parata. I. Scaliger.

2. *Erucarum*] Non fruſtra accipiendum de *erucis*, non ſolùm propter vim herbæ, quod notiſſimum eſt; ſed quia ipſa herba ei Deo dicata erat, & propter eum ſerebatur. Columell.

Et qua frugifero ſeritur vicina Priapo,
Excitet ut Veneri tardos eruca maritos.

Scaliger. Auctor Moreti:

— Venerem revocans eruca *morantem.*

Dicitur *eruca*, quòd beſtiolas omnes corpori innaſcentes erodat. *Ga. Scioppius.*

3. *Maniplus*] tantum herbæ, quantum manu teneo. 46, & Ἀνάγραι. *G. Scioppius.*

4. *Foſſas inguinis*] Muliebris ſynonyma hîc, & 21, 28, &c. 60; tum inferiùs Ἀνεχρόνως Apulei. *Scioppius.*

5. *dolemque*] *Dolare* pro *necare alicui.* Propert.

— adſiduo me dolat aura gelu.

hîc *dolare vermiculos* eſt *necare.* Sciopp.

6. *ſcaturienteis*] *Scaturire* non modò de aquis ſed etiam de herbis, cæteriſque ſua ſponte ubertim naſcentibus dicitur. *Idem.*

7. *Libare verſus*] Hoc propter cœnam dicit, in qua diis vinum *libatur*: ſibi *vinum* (L. *verſus*) expetit. *Id.*

8. *languidum*] *Languidum reddere* in coitu quid ſit, interpretatione non eget. Sic Plaut. Pſeud. *Leno minatur puella, ſe illam, ut in pergulam defexatur, curaturum, ut ibi uſque ad languorem.* Idem.

9. *Libidinoſis - erucis*] *Libid.* activè, quæ *libidinoſum* faciunt, ut ſuprà Carmin. 46. *erucis.* Quando in cœna cœmederat *erucas.* Id.

1. *Pri-*

XLVIII. PRIAPVS.

Quod partem madidam mei videtis,
Per quam significor Priapus esse:
Non ros est, mihi crede, nec pruina:
Sed quod sponte sua solet remitti,
Cum mens est pathica memor puellæ.

XLIX. PRIAPVS.

Tv quicunque vides [3] circa tectoria nostra
Non nimium casti carmina plena joci:
Versibus obscœnis offendi desine: non est
Mentula [4] subducti nostra supercilii.

L. AD PRIAPVM.

Quadam, [5] si placet hoc tibi, Priape,
Ficosissima me puella ludit:

Et

1. *Per quam significor*] Et Varro ita loquitur:

Per id, quod discernitur, homo mas, an femina sit.

Ita Plaut. Casinâ:

Illa haud verbum facit, & sepit veste id, qui est.

Loquitur enim mulieri servus, & de muliere. *I. Scaliger.*

2. *Sed quod sponte*] *Sponte sua*: Hesychius, αὐτομάτως, αὐτόματος ἀνθρώπος. Arnob. lib. VI. *Tunc sancta, & ferventia numina vim vomuisse,* Lucillii. Vbi *vim* αὐτομάτητα illam intelligit: quum voluit exprimere ad verbum Græcorum βίαιον. Nam etiam βία est vis, & inde βιαῖος violentus. Et Nonnus Dionysiacus ita αὐτομάτητα illam disertim describit:

Οὐ τόσσην ἱμείρεν ἐπιμήνατο χυσοκολλεῖν,
Ἣν πυρίην ἀκάμαντος γενὴν ἴκετευεν ἀρούρη,
Θερμὸν ἀκηρατίζων αὐτόσυτον ἀφρὸν ἱερσίτην.

Lingua Africana, semen humanum in terram profusum, cujusmodi fuit Volcani ἀκηρασία, dum colluctatur cum Minerva renitente, *bilbi*, aut *bilbil* vocabatur, ut scribit Sex. Pompeius. Quod sanè, qui sciunt Syriacè, intelligunt *bilbul* esse: hoc est, fœditatem, & confusionem. *Scalig.*

3. *circa tectoria*] *Tectorium* χρῖμα. Nam parietibus templorum Priapi, quicunque intrabant, pro symbola quisque carbone Epigramma exorabat, ut etiam denotatur illis:

Ergo quicquid id est, quod ecisus
Templi parietibus tuis notavi.

Tectorium ergo τοῖχος χρῖσμα dixit. Scaliger.

4. *subducti supercilii*] Propert. eodem modo lib. 2 Eleg. 8.

Nunc volo subducto gravior procedere vultu. Ga. Scioppius.

5. *si placet*] Sic Catull. de puero:

— hunc ego, si placet Diana,
Pro tela rigida mea cacidi. Scioppius.

Et non dat mihi, nec negat daturam:
Causasque invenit usque differendi.
Quæ si contigerit fruenda nobis:
Totam [1] cum paribus, Priape, nostris
[2] Cingemus tibi mentulam coronis.

LI. PRIAPVS.

QVid hoc negoti est, quæve suspicer causa
Venire in hortum plurimos meum fures,
Cum quisquis in nos incidit, luat pœnas;
Et usque curvos excavetur ad lumbos?
[3] Non ficus hic est præferenda vicinæ,
[4] Vveque, quales flava legit Arete:
Non mala truncis [5] asserenda Picenis.
Pyruinve, tanto quod [6] periculo captes;
Magisque [7] cera luteum nova prunum,
Sorbumve ventres lubricos [8] moraturum.
Præsigne rami nec mei ferunt morum.
Nucemve longam, quam vocant [9] avellanam,

Amygda-

1. *cum paribus*] σὺν ἡλικιώταις, æqualibus. *Ga. Scioppius.*

2. *Cingemus*] Vid. Lipſ. lib. III Ant. lect. *S. A. Gabbema.*

3. *Non ficus hic*] Mirum eſt fures in hunc hortum potiùs quàm in vicinos venire: cùm tamen hujus horti arbores & fructus vicinis non ſint præſtantiores. Non eſt heic melior ficus, quàm in vicinia, non ſunt hic meliores uvæ, non ſunt meliora pyra, &c. Sed veriſimile eſt, eos non propter fructus huc venire, ſed amore pœnæ potiùs, ut ſc. à me perfoſſantur. *G. Scioppius.*

4. *Vveque legit Arete*] Sic Varro lib. 5 de ling. Lat. *Vinum legere*, ſicut *poma legere*. infrà Carm. 68. *Aretæ.* quales uvas Alcinoi uxor ex ſuis hortis decerpere ſolita eſt. *Scioppius.*

5. *asserenda*] ſive *inſerenda*. Prius etiam apud Catonem reperitur. A *ſero*, quando pro *ſemino* ſive *planto* accipitur, fit *inſero*, quod modò eſt *planto*, Virgil.

Inſero nunc Meliboee pyros, pone ordine vites.

aliquando pro, *inſitionem facio*, quod fit, cùm ſciſſo truncô ſurculus fœcundæ arboris in ſterili inſeritur. *Picenum* porrò Italiæ regio eſt fertiliſſima. *Scipp.*

6. *periculo*] Ad eum modum Catullus: — *quandoquidem meos amores*
Cum longa voluiſti amare pœna. Scalig.
Periculô, prædicationis ſc. *Scipp.*

7. *cera*] Sic ſuprà Carm. 32. *Buxô pallidior novâque cera.* Idem.

8. *moraturum*] *Morari ventrem lubricum*, ſeu *alvum* ſtudere & *adſtringere.* Id.

9. *avellanam*] Avellanarum duo genera,

Digitized by Google

Amygdalumve flore [1] purpureo fulgens.
Non [2] braſſicarum fero guloſior caules,
Betaſve, quantas hortus educat nullus,
Creſcenſve ſemper in ſuum caput parrum:
Nec [3] ſeminoſas ad cucurbitas quenquam,
Ad ocymumve cucumereſve humi fuſos,
Venire credo, [4] ſeſſileſve lactucas.
Nec ut ſalaces nocte tollat erucas,
Mentamque olentem, cum ſalubribus rutis:
Acreſque cæpas, [5] alliumque fibratum.
Quæ cuncta noſtro [6] ut ambiamus in ſepto.
Non pauciora proximi ferunt horti,
Quibus relictis, in [7] mihi laboratum

Locum

genera, alterum rotundum, alterum longum. Auctores Geoponicôn commentarii. Theophraſtus de avellana: χάνη ὁ δύο ἀμυγδάλου. αἱ μὲν γὰρ ἐρεγμῶλον, αἱ δὲ σφαιροειδὲς φέρουσι τὸ κάρυον. Sed ſuſpecta eſt mihi lectio, propter veteres editiones, quarum pars habent, *qua vocatur alva*, pars -- *qua vocatur Alana*. An legendum *Albana*, ut eadem ſit cum *Albenſi* apud Plinium? Sanè in veteribus Gloſſis legi: *Albana, nuces Præneſtina*. An -- *qua vocatur & calva? calvam nucem*, βασιλικὸν κάρυον, alias πτολικὸν interpretatur vetus Gloſſarius noſter. ea lectio mihi penitus reſpuenda non videtur, *Scaliger*. *Albana*. id eſt, *Albenſis* ſeu *Præneſtina*. ſecuti heic ſumus emendationem Scaligeri. *Scioppius*. De ipſis quoque ſic Macrob. lib. 11 Sat. c. 14. *Nux hac avellana, ſeu Præneſtina, quæ eſt eadem, ex arbore eſt, quæ dicitur coryles*. S. A. Gabbema.

1. *purpureo*] Hic fit ζωνίζησις. ut
— *villo ſpectabilis aureo.*
Amygdalum flore purpureo. ἀμύγδαλον πορφυρανθές. I. Scaliger.

2. *Non braſſicarum*] Scaliger: *Non braſſicæ fero*. Vetus edit.
Non braſſicarum fero guloſior caules.
Eho meliorem in præſentia commini ſci non poſſum.

3. *ſeminoſas*] Semine abundantes. *Ga. Scioppius.*

4. *ſeſſileſve lactucas*] *Seſſilis lactuca*, ſic dicta quòd in altum non ſurgat, nec in caulem creſcat, ſed in latitudinem potiùs, & in plano ſe ſpargat. Ita *ſeſſilis obba* quæ planum ac latum habet fundum quo in ſolo ſiſtit, nec pediculum habet quo ſtatui poſſit. Sedentem lactucam dixit Iuvenal. τὴν χαμαιζήλου:
— *Lactuca ſedens, & ſcitile porrum.*
Martial. *ſeſſilem*:
Vtrumque porrum, ſeſſileſque lactucas.
Cl. Salmaſius.

5. *alliumque fibratum*] Ita Scaliger in Moreto:
At primùm leviter digitis tellure reſoſſa,
Quatuor educit cum ſpiſſis alliä fibris.
Scioppius.

6. *ut ambiamus.*] Ita Scaliger, quæ quanquam omnia in noſtro ſæpto ambiantur, in noſtro horto incluſa ſint, tamen ea nec à cæteris hortis abſunt. *Scioppius.*

7. *mihi laboratum*] In hortum, qui mihi factus & cultus eſt. *Idem.*

Locum venitis, [1] *improbissimi fures.*
Nimirum [2] *apertam convolatis ad pœnam:*
Et vos hoc ipsum, quod minamur, invitat.

LII. PRIAPVS.

Heus tu, non bene qui manum rapacem
Mandato mihi continès ab horto:
Iam primum [3] *stator hic libidinosus*
Alternis ineundo & exeundo
[4] *Porta te faciet patentiorem.*
Accedunt duo, [5] *qui latus tuentur,*

Pulchre

1. *improbissimi*] *Improbus* perpetuum furis epitheton. unde Carm. 83. *Improbus* absolutè pro *fure* dicitur. *Ga. Scioppius.*

2. *apertam*] Quia Priapo natura est semper aperta. *Idem.*

3. *stator*] Quem suprà *circitorem* nominavit. *Statores* propriè sunt carcerum, aut ædium custodes. Nam *stare* est verbum ejus rei. Manil. lib. v.

— immitis veniet pœnaque minister,
Carceris & duri custos, quo stante superba
Prostrata jaceant miserorum in limine matres.

Ergo optiones & mancipes carceris designat, qui & ultimis temporibus *commentarienses* dicebantur. Hic verò tantùm sunt custodes, quos, ut & admonui, suprà *circitores* vocaverat. Quod sequitur: *Accedent duo, qui latus tuentur*, nihil aliud quàm *latrones* eo designantur: qui priùs *laterones*, quòd latus tegerent. Hi & *statores* quoque ipsi sunt. Petronius: *Quædam enim fœmina sordibus calent: nec libidinem concitant, nisi aut servos viderint aut statores altiùs cinctos.* I. Scaliger.

4. *Porta te faciet patentiorem*] Etiam *portam* inter obscœna vocabula fuisse constat. Catullus: *— patente* porta

Percurrent raphanique mugilesque.

Quò pertinet & illud:

Portam ingredi nefas quà exieris.

Sic etiam apud Græcos θύρα usurpatur, unde Bacchus Διθύραμβος vocatus, ὡς διὰ τὸ δὶς θύρας βαίνειν. Ita malo interpretari, quàm ab antro διθύρῳ, in quo eum enutritum fabulantur, cujus etiam opinionis Scholiastes Apollonii est lib. IV. Διὰ τοῦτο διθύραμβος ὁ διονυσος ἐκλήθη, διὰ τὸ δύο θύρας ἔχειν τὸ ἄντρον. *Fr. Lindenbrog.*

5. *qui latus tuentur*] Latrones designat, qui priùs *laterones*, quòd latus tegerent. Varro lib. IV de L. L. *Latrones dicti ab latere, qui circum latera habebant ferrum, qui postea à stipatione stipatores appellabant.* Glossarium, *stipator*, συμφύλαξ. Apuleius de Mundo: *Ante fores viri fortes, stipatoresque regalium laterum.* Rectè verò Varro dicit latrones indè dici, quòd ad latera habebant ferrum: ea namque de causa δορυφόροι Græcè vocantur. Hesych. δορυφόρος, ὁπλοφόρος ὑπασπιστής, ἢ φύλαξ τῶν τυραννίδων καὶ σωμάτων. Glossarium, δορυφόρος *stipator, satelles.* Vltimis autem temporibus dicti *scribones*, Agathias lib. III. εἰς δὲ γε δὴ τοὺς τῶν ἀμφὶ τὰ βασίλεια δορυφόρων, οὓς δὴ σκριβωνας ὀνομάζουσιν. Suidas tamen non ipsos satellites scribones vocatos scribit, sed τοὺς συμφυλάκων ὑπερφερομένους. *Scribones* etiam vocatos, qui antea

Depu-

Digitized by Google

Pulchre [1] *penſilibus peculiati.*
Qui cùm te malè foderint jacentem,
Ad partem veniet ſalax aſellus,
Nihilo deterius [3] *mutoniatus.*
Quare, qui ſapiet, [4] *malum cavebit,*
Cum tantum hic ſciet eſſe mentularum.

LIII. AD PRIAPVM.

Contentus modico [6] *Bacchus ſolet eſſe racemo:*
Cum capiant alti vix ſua muſta [7] *lacus.*
Magnaque fecundis cum meſſibus area deſit,
In Cereris crines una corona [8] *datur.*

Tu

Deputati, refert Leo Imperator in Excerptis, quæ accepta debemus V. C. Bon. Vulcanio; Δειπνοῦντα δὲ ἐφοροῦσιν οἱ τὸ πωλαῖον, οἱ τῶν λαμπρῶν σκευοποιοί, οἱ πινες τῶν ἀφικομένων ξένων τῇ πανηγύρει, τὰς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίζομένους ἀναλαμβάνοντες, ὡς ἰατροὶ ἐπιτηδεῖοι. Adeò ut non unum eorum officium fuerit. *Fr. Lindenbrog.*

1. *penſilibus peculiati*] Plaut. Pſeud. Sc. Malus:

Mea hæc habeo omnia, meo peculiô *emta.*

B A. *nempe quod fœmina ſuſtinent.*

Et Persa Sc. *Satin hæc: Atque ob iſtam rem ego aliquî te peculiabo.* id eſt, *te ſuprabo.* Scioppius. Dicebant & *Res.* Arnobius lib v. *Artificii curas tum rebus adhibuiſſe periturîs:* id eſt genitalibus. In eodem: *Oriculam imperaviſſe captivæ, ut intelligaret, & cognoſceret, quid ſibi res vellent.* Loquitur de illis veretris, quæ in foco à Tanaquile, aut Tanaquilis ancilla inventa fuerant. Idem in verſione Orphei Carmin.

Objecitq; oculis formatas inguinibus res.

Etiam in Gallia vulgò ita loquimur, honeſtè rem fœdam circumloquentes. *I. Scaliger.*

2. *Ad partem veniet*] *Venire ad partem:* obſervandum. *G. Scioppius.*

3. *mutoniatus*] *Muto, onis.* & habet primam ancipitem. heic enim brevis, apud Horat. longa:

Quod ſi mutonis *verbis mala tanta videntis.* Scioppius.

4. *malum cavebit*] *Cavere malo* & *malum.* prius apud Plautum frequentiùs, & Petronium. *Idem.*

5. *Cum tantum*] A Catullo mutuatum:

Quum tantum ſciet eſſe baſiorum.

S. A. Gabbema.

6. *Contentus modico*] Etiamſi vinum ubertimè provenit, tamen Baccho racemus tantùm offerri ſolet, & quamvis adeò ſit fœcunda meſſis, ut granaria & areæ ferè deſint, tamen Cereri ſpiceam tantùm coronam imponere ſolent; quare & tu, Priape, paucis pomis contentus eſſe debebis. *Scioppius.*

7. *lacus*] Vas, in quo uva calcatur, ac muſtum defluit. Plin. *Guſtare de lacu muſtum.* Tibull.

Nec ſpes deſtituat, ſed frugum ſemper acervos
Prabeat, & pleno pinguia muſta lacu.

Columella, *lacus vinarios* vocat. *Scipp.*

8. *datur*] *Dare coronam in crines.* obſervandum. Horat. Carm. ſeculari:

Fertilis frugum pecoriſque tellus
Spicea donet Cererem coronâ. Idem.

Digitized by Google

Tu quoque Dive minor majorum exempla ſecutus,
Quamvis pauca damus, conſule poma boni.

LIV. PRIAPVS.

[1] *E, D, ſi ſcribas, temonemque inſuper addas:*
Qui medium vult D ſcindere, pictus erit.

LV. PRIAPVS.

Credere quis poſſet, falcem quoque, turpe fateri,
De digitis fures ſurripuiſſe meis?
Nec movet amiſſi tam me jactura, pudorque,
Quam præbent juſtos [2] altera tela metus.
Quæ ſi perdidero patria multabor, & olim
Ille tuus civis, Lampſace, [3] Gallus erit.

LVI. PRIAPVS.

Derides quoque fur, & [4] impudicum
Oſtendis digitum mihi minanti,

Eheu

1. E,D, *ſi ſcribas*] Hoc dicit: Si ſcribas E D & temonem in medio addas hoc modo: E-D, tum mentula erit quodammodo depicta, quæ te medium ſcindere volt, ſive quæ te ſtuprare volt. Ambiguitas eſt in D. in pronunciatione ſc. *Te* enim intelligit. *Ga. Scioppius.*

2. *altera tela*] Verendæ partis, in viris ſynonyma, & epitheta: *mentula* c. 1, 50, 52, &c. *membrum*, præf. c. 8, c. 25, 69. *pars tegenda*, præfat. *tenta*, 2 c. 19. *penis*, 5, 37. *pars obſcæna*, 8. c. *telum*, 8, 55. *columna, trabs*, 9. c. *palus*, 9. c. *contus pedalis*, 10. c. *faſcinum*, 80. c. 84. *faſcinum pedale*, 27. c. *coleata cuſpis*, 14. c. *ſceptrum*, 24. c. *ſeminale membrum*, 25. *ventris arma*. 31. *vena tenta*, 33. c. *membrum unde procreamur*, 37. *haſta*, 63. *pars mei per quam ſignificor Priapus eſſe*, 48. *angus*, 84. c. *thyrſus*, Ανθρωπ. *penſilia*, 52. *peculium*, 52. c. *muto*, 52. c. *libidinoſo tenta pyramis nervo*, 63. *nota virilis*, 66. c. *nervus*, 82, 84. *mutinus*, 73. *verpa*, 34. *inguen*, præfat. *Taurus. caſtaurus quæ pars caditur in caſtratione. Cujus in indomito conſtantior inguine alvus, quàm nova collibus arbor inhæret.* Hor. Epod. 12. *Venus inflavit tetra libido. Hor. l. 1 Sat. 2. Inguina tument. tentigo, glans, penis.* G. Scioppius.

3. *Gallus*] i. *inteſtabilis*. Mart. lib. 1 Ep. XXXIV.

Gallo turpius eſt nihil Priapo. Scioppius.

4. *impudicum*] Id eſt, *medium*, qui & infamis. Plaut. Pſeud. Sc. Malus & nequam:

In hunc intende digitum, hic leno eſt.

Id eſt, medio digito porrecto lenonem deride. *Scioppius.* Sed cur *medius digitus infamis* eſſet cauſſam hanc quidam afferunt; quòd Iudæi eo delapſa inteſtina reconderent. ſunt qui dicant à verrendo podice; nam cùm hæmorrhoïdes ferè Iudæi patiantur, podicem

Digitized by Google

Eheu me miſerum [1] quòd iſta lignum eſt,
Quæ me terribilem [2] facit videri.
Mandabo domino tamen ſalaci,
Vt pro me velit irrumare fures.

LVII. PRIAPVS.

[3] Cornix, & [4] caries, [5] vetuſque buſtum,
[6] Turba & putrida facta ſeculorum,
Quæ forſan potuiſſet eſſe nutrix
Tithoni, Priamique, Neſtoriſque,
[7] Illis ni pueris anus fuiſſet.
Ne deſit ſibi, me rogat, fututor.
Quid ſi nunc roget, ut puella fiat?
Si nummos tamen hæc habet, puella eſt.

LIIX. PRIAPVS.

Quicunque fur [8] fefellerit fidem noſtram,
[9] Effeminato marceat procul culo.
Quæque hæc proterva carpſerit manu poma
[10] Puella, nullum inveniat fututorem.

dicem ſanguine ſcatentem verrere hoc ſoleant digito, unde & ab ipſis aliquando verpus dicitur, Iudæi ipſi verpi eadem cauſsâ, aſt falſum hoc. ſed potiùs à verſa pelle; ſicuti quoque & apellæ & recutiti eadem cauſsâ nuncupantur. Alii *medium digitum* ideo infamem appellant, quòd ſubductis altrinſecus duobus digitis & ipſo protenſo, verpæ, id eſt, mentulæ formam imitari videmur. *Lil. Greg. Gyraldus.*

1. *quod*] ſic diſtinxi. *Quòd* pro *quamvis*; ſuprà Carm. 5. Etiamſi mea mentula lignea eſt, & ideo te inire non poteſt, tamen domino mandabo &c. *Ga. Scioppius.*

2. *facit videri*] Suprà Carm. 32. *Formicas facit altiles videri.* Scioppius.

3. *Cornix*] Anus cornice annoſior, quæ. &c. rogat me. *Scipp.*

4. *caries*] *Caries*, ut ait Nonius, eſt vetuſtas vel putrilago. Hic pro anu carioſa. Sic Turpill.

Videt' ut oſculatur cariem? num illum
hac pudet? Afran.
Nemo illa vivit carie carioſior.

Idem.

5. *vetuſque buſtum*] Ita etiam Græci τυμβοσυλεγνῶτες. *I. Scaliger.*

6. *Turba ſeculorum*] pro *annorum multitudine.* Scioppius.

7. *Illis ni pueris*] Cùm illi pueri adhuc eſſent, jam tum hæc anus erat, ita ut ætate eos nutrire non poſſet: abſque hoc fuiſſet, mammam fortaſſis illis dediſſet. *Scipp.*

8. *fefellerit fidem*] Me non advertente aliquid ſurripuerit *Idem.*

9. *Effeminato*] Id eſt, *impudico, molliebria patiente.* Id.

10. *Puella, n. inveniat*] Lego: *Puella nulli*

Digitized by Google

Tu quoque Dive minor majorum exempla ſecutus,
Quamvis pauca damus, conſule poma boni.

LIV. PRIAPVS.

[1] *E, D, ſi ſcribas, temonemque inſuper addas:*
Qui medium vult D ſcindere, pictus erit.

LV. PRIAPVS.

Credere quis poſſet, falcem quoque, turpe fateri,
De digitis fures ſurripuiſſe meis?
Nec movet amiſſi tam me jactura, pudorque,
Quam prebent juſtos [2] altera tela metus.
Quæ ſi perdidero patria multabor, & olim
Ille tuus civis, Lampſace, [3] Gallus erit.

LVI. PRIAPVS.

Derides quoque fur, & [4] impudicum
Oſtendis digitum mihi minanti,

Eheu

1. E,D, *ſi ſcribas*] Hoc dicit: Si ſcribas Æ D & temonem in medio addas hoc modo: E-D, tum mentula erit quodammodo depicta, quæ te medium ſcindere volt, ſive quæ te ſtuprare volt. Ambiguitas eſt in D. in pronunciatione ſc. *Te* enim intelligit. *Ga. Scioppius.*

2. *altera tela*] Verendæ partis, in viris ſynonyma, & epitheta: *mentula* c. 1, 50, 52, &c. *membrum*, præf. c. 8, c. 25, 69. *pars tegenda*, præfat. *tenta*, 2 c. 19. *penu*, 5, 37. *pars obſcæna*, 8. c. *telum*, 8, 55. *columna, trabs*, 9. c. *palus*, 9. c. *contus pedalis*, 10. c. *faſcinum*, 80. c. 84. *faſcinum pedale*, 27. c. *coleata cuſpis*, 14. c. *ſceptrum*, 24. c. *ſeminale membrum*, 25. *ventris arma*. 31. *vena tenta*, 33. c. *membrum unde procreamur*, 37. *haſta*, 63. *pars mei per quam ſignificor Priapus eſſe*, 48. *anguis*, 84. c. *thyrſus*, Ἀνθρώπ. *penſilia*, 52. *peculium*, 52. c. *muto*, 52. c. *libidinoſa tenta pyramis nervo*, 63. *nota virilis*, 66. c. *nervus*, 82, 84. *mutinus*, 73. *verpa*, 34. *inguen*, præfat. *Taurus. caſtaurus quæ pars caditur in caſtratione. Cujus in indomito conſtantior inguine alvus, quàm nova collibus arbor inhæret.* Hor. Epod. 12. *Venus inflavit tetra libido. Hor. l. 1 Sat. 2. Inguina tument. tentigo, glans, penis.* G. Scioppius.

3. *Gallus*] i. *inteſtabilis.* Mart. lib. 1 Ep. XXXIV.

Gallo turpius eſt nihil Priapo. Scioppius.

4. *impudicum*] Id eſt, *medium*, qui & infamis. Plaut. Pſeud. Sc. Malus & nequam:

In hunc intende digitum, hic leno eſt.

Id eſt, medio digito porrecto lenonem deride. *Scioppius.* Sed cur *medius digitus infamis* eſſet cauſſam hanc quidam afferunt; quòd Iudæi eo delapſa inteſtina reconderent. ſunt qui dicant à verrendo podice; nam cùm hæmorrhoïdes ferè Iudæi patiantur, podicem

Digitized by Google

Eheu me miſerum [1] *quod iſta lignum eſt,*
Quæ me terribilem [2] *facit videri.*
Mandabo domino tamen ſalaci,
Vt pro me velit irrumare fures.

LVII. PRIAPVS.

[3] *Cornix, &* [4] *caries,* [5] *vetuſque buſtum,*
[6] *Turba & putrida facta ſeculorum,*
Quæ forſan potuiſſet eſſe nutrix
Tithoni, Priamique, Neſtoriſque,
[7] *Illis ni pueris anus fuiſſet.*
Ne deſit ſibi, me rogat, fututor.
Quid ſi nunc roget, ut puella fiat?
Si nummos tamen hæc habet, puella eſt.

LIIX. PRIAPVS.

Quicunque fur [8] *fefellerit fidem noſtram,*
[9] *Effeminato marceat procul culo.*
Quæque hæc proterva carpſerit manu poma
[10] *Puella, nullum inveniat fututorem.*

LIX.

dicem ſanguine ſcatentem verrere hoc ſoleant digito, unde & ab ipſis aliquando verpus dicitur, Iudæi ipſi verpi eadem cauſsâ, aſt falſum hoc. ſed potiùs à verſa pelle; ſicuti quoque & apellæ & recutiti eadem cauſsâ nuncupantur. Alii *medium digitum* ideo infamem appellant, quòd ſubductis altrinſecus duobus digitis & ipſo protenſo, verpæ, id eſt, mentulæ formam imitari videmur. *Lil. Greg. Gyraldus.*

1. *quod*] ſic diſtinxi. *Quòd* pro *quamvis*; ſuprà Carm. 5. Etiamſi mea mentula lignea eſt, & ideo te inire non poteſt, tamen domino mandabo &c. *Ga. Scioppius.*

2. *facit videri*] Suprà Carm. 32. *Formicas facit altiles videri.* Scioppius.

3. *Cornix*] Anus cornice annoſior, quæ. &c. rogat me. *Scipp.*

4. *caries*] *Caries*, ut ait Nonius, eſt vetuſtas vel putrilago. Hic pro anu carioſa. Sic Turpil.

Viden' ut oſculatur cariem? num illum hac pudet? Afran.
Nemo illa vivit carie carioſior.

Idem.

5. *vetuſque buſtum*] Ita etiam Græci τυμβοχαρῆ. *I. Scaliger.*

6. *Turba ſeculorum*] pro *annorum multitudine.* Scioppius.

7. *Illis ni pueris*] Cùm illi pueri adhuc eſſent, jam tum hæc anus erat, ita ut ætate eos nutrire non poſſet: abſque hoc fuiſſet, mammam fortaſſis illis dediſſet. *Scipp.*

8. *fefellerit fidem*] Me non advertente aliquid ſurripuerit *Idem.*

9. *Effeminato*] Id eſt, *impudico, molliebria patiente.* Id.

10. *Puella, n. inveniat*] Lego: *Puella nulli*

Digitized by Google

LIX. PRIAPVS.

Prædictum tibi ne negare possis,
Si fur veneris [1] impudicus ibis.

LX. AD PRIAPVM.

Si quot habes versus, tot haberes poma, Priape:
Esses antiquo ditior [2] Alcinoo.

LXI. AD PRIAPVM.

Quid frustra [4] quereris, colone, mecum,
Quod quondam bene fructuosa malus,
Auctumnis sterilis duobus adstem?
Non me prægravat, ut putas, senectus,
Nec sum grandine verberata dura,
Nec gemmas modo germine exeuntes
Seri [5] frigoris ustulavit aura,
Nec venti, pluviæve, siccitasve,
Quod de se quererer, [6] malum dederunt:
Non sturnus mihi, graculusve raptor,
Aut cornix anus, aut [7] aquosus anser,

Aut

nulli veneat [*fututorum*]. Ne quæstum faciat apud ullum. Ne stupro lucrum mereat. Ovidius:

Stat meretrix certo cuivis mercabilis ære.

Potes & legere:

Puella nullum invenerit, &c.

Sed prior lectio magis arridet. *Scalig. invenerit.* Sic legimus cum Scaligero. *Ga. Scioppius.*

1. *impudicus*] *Impudicatus*, qui mulierbria patitur. *Scioppius. flagitatus.* Apulejus: *nudatum, supinatumque in ventrem execrandis uredinibus flagitabant.* I. Scaliger.

2. *Alcinoo*] Cujus horti proverbiô celebrantur. *G. Scioppius.*

3. *Quid*] Elegans Carmen hoc Priapejum non est, sicut & proximè sequens. *Scioppius.*

4. *quereris mecum*] *Queri cum aliquo*, pro *expostulare.* Sciopp.

5. *frigoris ustulavit*] Virgil. 1 Georg. — *Borea penetrabile frigus adorat.* Idem.

6. *malum dederunt*] *Dare malum* pro *necare* Id.

7. *aquosus anser*] *Aquosus*, φίλυδρος. ut *mulier osus* φιλογύναιος, γυναιμανής. *vinosus*, οἰνόφλυξ. Ovidius de Thetide:

— *per numina matris aquosæ.*

Alioqui *aquosus*, est ὑδατώδης. Mirum autem hoc Epigramma, quod Priapeium non est, huc alieno loco immissum esse; ut & illud:

Securi dormite canes. Custodiat hortum, &c.

Nam

Aut corvus nocuit fiticuloſus :
Sed quod cærmina peſſimi poëta
[1] *Ramis ſuſtineo* [2] *laborioſis.*

LXII. PRIAPVS.

Securi dormite canes, cuſtodiet hortum
Cum ſibi dilecta Seirius [3] *Erigone.*

LXIII. PRIAPVS.

Parum eſt, amici, [4] *fixerim quod hic ſedem,*
[5] *Agente terra* [6] *per Caniculam rimas,*
Siticuloſam ſuſtinens diu æſtatem.
[7] *Parum, quod imi perfluunt ſinus imbres :*
Et in capillos grandines cadunt noſtros :
[8] *Rigetque dura barba juncta* [9] *cryſtallo.*
Parum, quòd [10] *acta ſub laboribus luce,*
[11] *Parem diebus* [12] *pervigil traho noctem.*

Huc

Nam tametſi eſt κπτυεμὸν, tamen non κπτυῶ ϑεῶ, hoc eſt πεσίπτυ. *I. Scaliger.*

1. *Ramis*] Carmina ramis & cortice notabantur. *Ga. Scioppius.*

2. *laborioſis*] Ἐπεργαλικῶς pro *laborantibus.* Sciopp.

3. *Erigone*] *Erigone* Icarii filia, quæ ex dolore paternæ necis, quem ruſtici temulenti occiderant, ſe ipſa ſuſpendit, deorumque miſeratione in cœlum tralata Virginis nomen obtinuit. Indè Erigoneius canis eſt ſtella, unde Caniculares dicuntur : ſive Sirius. nam fabulantur hanc caniculam Etigones fuiſſe : quæ cum Icarium occiſum eſſe, & Erigonen ſuſpendiô periiſſe videret : contabuerit: ob quam pietatem eam cum Erigone Iupiter in cœlum tranſtulerit. *Scioppius.* Vid. Hygin. Fab. CXXX: & Aſtron. lib. II. *S. A. Gabbema.*

4. *fixerim ſedem*] *Figere ſedem alicubi* & apud Iuvenalem. *Sicoppius.*

5. *Agente*] *Agere rimas* eſt *hiſcere.* utitur & Ovid. *Sciopp.*

6. *per Caniculam*] Eleganter, pro *in diebus canicularib.*

Cùm gravis exuſtos æſtus hiulcat agros, ut ait Catull. *Id.*

7. *Parum quod imi p. ſ. i.*] Anaſtrophe: *P. q. imos p. ſ. i.* Scaliger: *Parum quod imi.* Repono ex antiquitus excuſis :

Parumve, quod ſuperfluunt ſinus imbres.

Scioppius : *ſuperfluunt.* Imbres fluunt ſuper ſinum.

8. *Rigetque*] Id eſt, *hiberno tempore congelata eſt.* Scioppius.

9. *cryſtallo*] *Cryſtallus* pro *glacie.* Idem.

10. *acta ſub*] Elegans elegantiſſimi hujus epigrammatis phraſis : *agere lucem ſub laboribus*, id eſt, *diem labore frangere*, ut loquitur Horat. *Id.*

11. *Parem diebus*] Nox pares diurnis mihi moleſtias creat. *Trahere noctem.*

Huc adde, [1] *quod me terribilem deum fuſte*
Manus [2] *ſine arte ruſticæ dolæverunt,*
Interque cunctos vilius deos numen
Cucurbitarum ligneus vocor cuſtos.
Accedit iſtis impudentiæ ſignum,
Libidinoſo tenta pyramis nervo:
Ad hanc puella (penè nomen adjeci)
Solet venire cum ſuo fututore:
[3] *Quæ ut tot figuris, quot Philænis enarrat,*
Non inventis, pruriginoſa diſcedit.

LXIV. PRIAPVS.

QVidam mollior anſeris medulla,
Furatùm venit huc amore pœnæ.
Furetur licet [4] *uſque non videbo.*

LXV.

ctem. Propert. dicit *ducere*. Ga. Sciop-pius.

12. *pervigil*] Amat hocce numen *operoſis* & *pervigilibus* noctibûs, ut cum Apuleio loquar, creberrimè coli. Itidem etiam Venus & Amor. Illa proinde *Noctuvigila* Plauto; *Noctiluca* Nævio antiquiſſimo poëtæ; φιλονύκτιον, *pervigilium cupiens* Orpheo. & ejus palæſtram Caſinæ Plautinæ Prologographus vocavit *excubias*. Iſti etiam, *Amori* inquam ea propter *vigilandi vis* tribuitur ab Apuleo lib. de Deo Socratis: *Quorum è numero Somnus atque Amor, diverſam inter ſe vim poſſident: Amor vigilandi, Somnus ſoporandi.* Hinc jam & C. Plinii Epigrammati dies oritur:

Huc mihi vos largo ſpumantia pocula vinô,
Vt calefactus Amor pervigilare velit.

Alioquin largius merum ſomnum conciliat. Hinc & *noctes* Amoris ac Veneris ἀγρύπνους *pervigiles* vocatæ. Apul. lib. 11 fab. Mileſ. *Vt nocte pervigili & oleô lucerna, & vinô calix abundet.* I. A. Gonſalius.

1. *quod me terribilem*] Puto priùs fuiſſe, *fuſte terribilem*. Corrigo igitur, *— fuſte de rudi vilem*. hoc eſt,

αὐτόξυλον τέχνημα φαυλόξυλον χερός,

jambico ſenariô. *I. Scaliger.*

2. *ſine arte*] Columella lib. 10 vocat fortè dolatum:

— Sed truncum fortè dolatum
Arboris antiquæ n. v. I.

Sic infrà Carm. 86 Catullus:

Parata namque crux ſine arte mentula.

Scioppius.

3. *Quæ ut tot figuris, quot Philænis*] *Figuris, picturis*, in quibus varia coëundi genera continentur. Tales ſcripſere Philænis, Elephantis ſuprà Carm. 3; & Cyrene, quæ eam ob rem διαλογισμένον dicta eſt. Ait ergo Priapus puellam iſtam, niſi omnes iſtos modos cum ſuo fututore experiatur, adhuc pruriginoſam diſcedere. *Scioppius. Philænis.* Scripſit hæc libros περὶ παιδίων ἀφροδισίων. ſicut & Elephantis, & Cyrene, quæ διαλογισμένον dicta fuit. item Aſtyanaſſa quædam, ut ait Heſychius. De Philænidis libris Athenæus l. VIII. *Scaliger.*

4. *uſque, non videbo*] *uſque*. Vis hujus

Digitized by Google

LXV. AD PRIAPVM.

[2] *Hic tibi, qui [2] roſtro creſcentia lilia merſit,*
Cæditur è tepida [3] victima porcus hara.
Ne tamen exanimum facias pecus omne, Priape:
Horti ſit facies janua clauſa tui.

LXVI. PRIAPVS.

TV qua, ne videas [4] natam virilem,
Hinc averteris, ut decet pudicam:
Nimirum, niſi quod times videre,
Intra viſcera habere concupiſcis.

LXVII. PRIAPVS.

PEnelopes primam Didonis *prima ſequatur,*
Et primam Cani *ſyllaba prima* Remi,
[5] *Quodque ſit ex illis, mihi tu deprenſus in horto*
Fur dabis: [6] hac pœna culpa luenda tua eſt.

LXVIII.

jus particulæ tam crebrò repetitæ & ferè redundantis hæc videtur, *quamdiu videbitur, dum voles.* Sic ſuprà: *Vrax te licit uſquè turquaſque. non videbo.* ſimulabo me non videre. *Ga. Scioppius.*

1. *Hic*] *Porcus* in hortum invaſerat & lilia devoraverat, ob quam noxam Priapo immolatur: cui tamen mandatur, ut poſthac fores claudat, ne ſi irrumpant pecudes & horto noceant, ſtatim omnes occidendæ & immolandæ ſint. *G. Scioppius.*

2. *roſtro*] *Roſtrò mergere* eſt *devorare.* ita enim interpretari malo. Etſi ne illud quidem rejiciendum, *porcum roſtrò* protriviſſe lilia. *Scioppius.*

3. *victima porcus*] Ideo & puellæ, quæ Priapi ſacra videlicet curarent, nonnunquam *ſuillis* pellibus præcingebantur, uti palàm videre eſt in Marmore ſacrificii Priapi, quod Boiſſardus vulgavit. *S. A. Gabbema.*

4. *natam virilem*] Apulejus *virgæ* laus dixiſſet, unde ſc. agnoſceretur. *Scioppius. Notaculum natalium* Apulejus vocat. *ſigna & indicia quibus natales probantur.* Vnde ego veriſſimè quodam in carmine virtutem vetuſtorum *natalium notaculum* vocavi. *Idem in Indice.*

5. *Quodque ſit ex i.*] *padicare* ſcilicet. quod verbum ex iſtis quatuor verborum ſyllabis efficitur. *Scioppius.* Ita Auſonius:

Acaſte, Ἔρως, *&* Ἵτυλος, Ἔσπερ, *&*
Ἔρως, Ἵτυλος *alter*
Nomina ß ſcribis prima elementa adſume:
Vt facias verbum quod tu facis, Euno magiſter,
Dicere me Latium non dedecet opprobrium.

Vt facias verbum, ſc. λαικάζειν, quod *lingi* ſignificat. *Gabbema.*

6. *hac pœna culp. l. t. e.*] *Pœna* hic

 ultrò

LXVIII. PRIAPVS.

[1] *Rvſticus indocte ſi quid diciſſe videbor,*
Da veniam: [2] libros non lego, poma lego:
Sed rudis hic dominum toties audire legentem
[3] Inſtiti, Homeriacas edidicique [4] notas.
[5] Pſoleon ille vocat, quod nos Pſolenta vocamus:

Id

ἀντὶ λύτρων, ποινή. unde ἄποινα: ſic in Ciri:

Et dictam Veneri veterum avertere panam.

Λύτρα veteres Latini vocabant *luſtra*. Nam Tragœdiam ἱκέτιδα λύτρα quum verteret Ennius, inſcripſit, *Eſoris luſtra*. Ita enim habent omnes Nonii Marcelli tam ſcripti, quàm antiquitus excuſi codices. Ergo λύτρα, *luſtra*. & ſanè ratio eſt apud Varronem, qui ait *luſtrum* dictum à luendo: & propriè *luſtrum*, quod pendebatur quinto quoque anno. *Luſtrum* à luendo: ut à fluendo *fluſtrum*, ἡ ῥυλαίστρα μεγαλαυία. & *fruſtrum* à frio, & *tranſtrum* à transeo, *monſtrum* à moneo, *roſtrum* à rodo, *ploſtrum* à plodenda terra; &c. *I. Scaliger.*

1. *Ruſticus*] Eſt qui rem quamque ſuo adpellat nomine, nec circuitione utitur. Sic Ariſtophanes:

Ἀγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγω.

Ruſticus ſum, ſcaphan ſcaphan voco. Scioppius. *Ruſticum* vocant Veteres τὸ αἰσχρόν. Martialis:

— ſi neſcis, Ruſtice, redde pilam. Scalig. Suſpicatur Magnus Scaliger eſſe hoc Ovidii Epigramma; cujus conjecturæ fretus Scioppius planè hoc adfirmat. *S. A. Gabbema.*

2. *libros non lego, poma lego*] *Legere poma*, non aliud eſt quàm facere illud quod Propertius cum ſua Cynthia, Catullus cum Lesbia ſolent. illud docet Servius ad hoc Virgilii:

Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala.

Studiosè enim, iis verbis poëtam rem obſcœnam verecundè velaſſe, quam Theocritus expreſſerit liberiùs. Sic apud Catullum, *legere olera*, apud Ciceronem, *legere uuas*. Quæ omnia ſumpta ab hortis ſunt, & ideo tralata ad rem voluptatum, quòd antiqui (*ut jam adnotatum eſt*) partes illas inverecundas *horturo* vocarent aut *ſaltum*. Lipſius. *Gabbema. poma lego.* nimis argutatur Lipſius, dum rem hîc turpiculam & parum ſeveram innui putat. *Ga. Scioppius.*

3. *Inſtiti*] id eſt, *conatus ſum*. Catull. *Inſtitit & ferri frangere duritiem.* Et Afranius:

Incœpi hoc agere tecum ſecretò inſtiti. Scioppius. Græcum eſt. Ariſtophanes, ὅσην τὸ πρᾶγμ' ἐμοὶ ἔπεστ' ὀκνηρίαν. Dicitur & in alium ſenſum, ut *inſtare merces*. Nonius Atellanâ:

Inſtat mercaturam, credo rem faciet. frugi eſt homo.

Indè *Inſtitores*. Nec longè ab hac mente Virgilius:

Parte alia Martis currumque, rotaſque volantes
Inſtabant. — Scaliger.

4. *notas*] Nota pro *vocabulo*. Hinc *notare*: Lucret.

Cum ligna atque ignes diſtincta voce notemus. Idem:

— Nam cur hic poſſet cuncta notare
Vocibus. —

Pro vario ſenſu varias res voce notaret. Scioppius.

5. *Pſoleon*] Nam ψωλεὸς, & ψωλὸς verpus. & ψωλὴ verpa. παρὰ τὸ ψᾶν. Cui εὐθὺν δὲ τὸν ῥάβδον, καὶ ἰσχυ-

Digitized by Google

Id quod nos culum, [1] culeon ille vocat.
[2] Smerdaleos certe nisi res non munda vocatur,
Et padiconum [3] mentula smerdalea est.

LXIX. PRIAPVS.

[4] Quid? nisi Tenario placuisset Troica cunno
Mentula, quod caneret, non habuisset opus.
Mentula [5] Tantalidæ bene si non nota fuisset,
Nil, senior Chryses quod quereretur, erat.
[6] Hæc eadem socium tenera spoliavit amica,
Quæque erat Æacidæ, maluit esse suam.
[7] Ille Pelethroniam cecinit miserabile carmen
Ad citharam, citharæ, tensior ipse suæ.

Nobilis

ἰσοκλυμβρίων. Invenio & ἀρυτὸν vocari. *I. Scaliger.*

1. *culum*] Κυλὸς vagina. Et sanè pars illa in nobis, quæ honestè nominari non potest, & quæ hîc intelligitur, indè dicta est. Et videtur Plautus alludere in Pseudolo:

Conveniebatne in vaginam tuam machæra militis? Scaliger.

2. *Smerdaleos*] σμερδαλιὸν dictum censeo παρὰ τὸ σμερδνὸν. Quod idem est cum ἀμερδὲς, & μερδὲς. Itaque plus erit σμερδαλιὸν, quàm φοβερὸς, quum tamen cathedræ Grammaticorum ferè omnes φοβερὸν tantùm interpretentur. Non obscurum, quid ipse velit. Vt autem suis, bovis, muris stercus *sucerda, bucerda, mucerda*: sic hominis prius *homerda* dicta fuit. Porrò rotundiora stercora vulgò *struntos* vocamus. Idque in peroptimo Glossario inveni Latinè dictum, *struntes*, ἀτίλεσ. Quod verbum in idiotismo Gallico & Teutonico remansit. *Scaliger.* Pædiconum *mentula* horribilis est & *smerdalea*, nisi quis dicat *smerdaleum* esse turpem & immundum, & non significare terribilem. *Ga. Scioppius.*

3. *mentula smerdalea est*] In Epigrammate veteri:

Non mihi laudanturque manus; hâ namque rapaces:
Et non laudatur mentula, merdacea est. Scaliger.

4. *Quid? nisi Tenario*] Carmen hoc cum superiore cohærere debet: pergit enim exsequi de *Homero*: cujus scripta dicit omnia propter *mentulam* suscepta esse. *Tenario*. nisi Helenæ placuisset Paris. *Tenarus* promontorium est Laconiæ. *G. Scioppius.*

5. *Tantalidæ*] Agamémnonis, qui Chrysei sacerdotis filiam bellò captam secum habuit. *Scioppius.*

6. *Hæc eadem*] sc. Agamemnonis, Briseidem à socio suo Achille abduxit. *Scipp.*

7. *Ille Pelethroniam - Ad citharæ.*] *Pelethronium* oppidum est Thessaliæ, & Achilles fuit Thessalus. Ιλιαδ. Ι narrat Homerus legatos offendisse Achillem oblectantem se citharâ & præteritorum virorum res præclarè gestas decantantem. *Idem Scipp. Ad citharam.* Apul. l. VI Mil. *Gratia spargebant balsama: Musa voce canora personabant. Apollo cantavit ad citharam: Venus suavi Musica supparì gressu formosa saltavit: scena ibi sic concinnata, ut Musæ quidem eorum canerent, tibias inflarent*

Nobilis hinc nata nempe [1] *incipit Ilias ira:*
Principium ſacri carminis illa fuit.
Altera materia eſt [2] *error fallentis Vlyſſei,*
Si verum quæras, hunc quoque movit amor.
Hinc legitur radix [3] *de qua flos aureus exit:*
Quem cum [4] *moly vocat, mentula moly fuit.*
Hinc legimus Circen, Atlantiademque Calypſo
Grandia Dulichii [5] *juſſa tuliſſe viri.*

Hujus

Satyrus, & Paniſcus ad fiſtulam diceret. Ad citharam canere, eſt modulos citharæ voce exprimere ſuppari. *S. A. Gabbema.*

1. *incipit Ilias ira*] Quia Homeri *Ilias* incipit:

Iram dic mihi dea Pelida Achillis.

Hactenus de *Iliade*: nunc de *Odyſſea*, quam quoque propter *mentulam* ſcriptam ait. *Scioppius. Inc. Il. i.* Notus verſus Homeri:

Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.

Atque hæc erat prima fabula, quam in ſcholis antiquitus diſcebant; Theodoretus ſermone de Fide: τῶν δὲ γε αἱ πλεῖστα μετ' αὐδὴν τὴν μελῶν ἦσαν τὴν ἀχιλλέως. ἐξ ἧς ἀεχρῆς τὸ ἐλλογίμων μηδημιᾶς ἐκάθη τὸ μετρεῖσθαι. Ideo etiam lepidè in Epigrammate veteri, Antholog. lib. I, c. XVII.

ΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥΣ.

Ἀρχὴ γέγραμμαι πᾶσι πατρίδος ἴσα
κἀπόλεμος.

Πρῶτον μὲν ἔχει. — Fr. Lindenbrog.

2. *error fallentis*] *Fallentis*, δολομήτου. Niſi mavis *fulantis*. πλανωμένου, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη. *Scaliger. Fallens*, pro *verſuto, verſipelle, duplice.* Ga. Scioppius.

3. *de qua flos aureus exit*] Poterat dixiſſe lacteus cum Homero:

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ὄσσε, γάλακτι δ' εἴκελον ἄνθος,

Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί.

Sed *aureum* dixit *florem*, quomodo χρυσῆ ἀφροδίτη dicitur, & non aliter *purpureum*, & *aureum* poëtæ uſurpant pro pulcro. ut *nix purpurea* Albinovano, & *cygni purpurei* Horatio. *I. Scaliger.*

4. *moly*] Radix quam à Mercurio accepit Vlyſſes, ut contra Circes venena tutior eſſet. *Scioppius.* Ovidii locus eſt XIV Met. qui ſic habet:

Pacifer huic florem dederat Cyllenius almum, (alii *album*)
Moly vocant ſuperi, nigra radice retentum, vel *tenetur.*

deceptus ab Homer. x *Vlyx.* fingente à Mercurio Vlyxem hoc herbæ genere adverſus Circæ veneficia defenſum. Latinè dicam:

— Devulſam è terra porrigit herbam, medicinam

Homerus habet, ſed herba locum gerebat medicinæ:

Mercurius, ſimul & naturam monſtrat & usum
hujus:
Radix nigra huic, ſed lactis flos concolor erit,
Moly vocant ſuperi. — Olim plerique ſuſpicati ſunt hac herba congreſſum cum muliere indicari: mox enim Vlyſſem Circe amavit, & lectô accepit, ut fabulantur Homer. & Ovid. & ex ea ſuſtuliſſe liberos, Heſiod. canit, Theog. & Tzetzes Hiſt. XVI chil. XV. *Laudatiſſima herbarum eſt hac herba Homero, quam vocari à Diis putat Moly, & inventionem ejus Mercurio aſſignat, contraque veneficia demonſtrat*, &c. vide Plin. lib. XXV, c. IV; Biſciolam lib. XVI tom. II Hor. ſubſec. c. III: & Gyraldum Dial. XIV. *Gabbema.*

5. *juſſa tuliſſe*] *Vaſa tul.* ſic libenter legi-

Digitized by Google

Hujus & [1] Alcinoi mirata eſt filia membrum
Frondenti ramo [2] vix potuiſſe tegi.
Ad vetulam tamen ille ſuam properabat, & omnis
[3] Mens erat in cunno Penelopeja tuo.
Quæ ſic caſtá manes, ut jam convivia viſas:
Vtque fututorum ſit tua plena domus.
E quibus ut ſcires [4] quicunque valentior eſſet:
Hæc es ad [5] arrectos verba locuta procos:
Nemo meo melius [6] nervum tendebat Vlyſſe:
[7] Sive illi laterum, ſeu fuit artis opus.
Qui quoniam periit, modo vos intendite, qualem
Eſſe virum ſciero, [8] vir ſit ut ille meus.
Hæc ego Penelope potui tibi lege placere:
Illo ſed nondum tempore [9] factus eram.

LXX. PRIAPVS.

[10] CVm ſici tibi ſuavitas ſubibit,
Et jam porrigere huc manum libebit:

[1] *Ad*

legimus cum Lipſio, antè legebatur *juſſa. vaſa* pro *virilibus*. Plaut.

Facio quod machi non ſolent, ſalva vaſa domum refero, &c. Mœchis enim deprehenſis cauda demetebatur. Et ita legendum apud Lampridium, ſi bene memini, de Imperatore; qui conquiri ſibi juſſerit bene vaſatos, non, ut Petr. Crinitus volebat, naſatos. *Ga. Scioppius.*

1. *Alcinoi filia*] Nauſicaa. de qua ſuprà Carm. 15. *G. Scioppius.*

2. *vix potuiſſe tegi*] Homer. Odyſſ. Z. *Scioppius.*

3. *Mens er. in*] Sic dicimus de properante. Plaut. Perſ. *mens eſt in navi*, id eſt, *propero ad navem*. Schiopp.

4. *quicunque valentior*] *Quicunque* pro *quinam*. not. *Idem.*

5. *arrectos*] Auſon. in Cent. *Tollit ſe arrectum* (de genitali). vel pro attento ponitur: Terent. *Arrige aures Pamphile*. Id.

6. *nervum*] Ambiguitas. vel pro *arcu*, vel pro *nervo in virilibus*, de quo ſuprà Carm. 63. *Scioppius.* Ludit haut invenuſtè in ambigua *nervorum* acceptione, nam ſæpe pro parte illa corporis, qua homines ſumus, nervus accipitur. Fors quia, ut tradit ipſus Hippocrates, Φλέβες, καὶ νεῦρα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματός εἰσιν ἐς τὸ αἰδοῖον. *Ex toto corpore venæ, & nervi in pudendum procedunt.* Arbiter; *dictò citiùs* nervi *paruerunt imperio*. & alibi ſæpè. *I. A. Gonſalius.*

7. *Sive illi laterum*] *Laterum* uſus in Venere. Carm. 26. *Scioppius.*

8. *vir ſit ut ille meus*] Vt quemcumque ego videam virum eſſe, & nervum bene tendere poſſe, ille meus ſit. *Vir* pro *marito*. Scioppius.

9. *factus e.*] Nondum dolatus eram. *Idem.*

10. *Cum ſici tibi*] Siquando delectaberis veſci *ficubûs*. Latini indifferen-

Digitized by Google

[1] *Ad me respice, fur & æstimato,*
Quot pondo tibi mentula [2] *est cacanda.*

LXXI. PRIAPVS.

Illusit mihi pauper inquilinus,
Qui [3] *libum dederat,* [4] *molamque fusam,*
Quare [5] *partibus additis in ignem*
Sacro protinus hinc abit peracto.
Vicini canis huc subinde venit,
[6] *Nidorem puto* [7] *prosecuta fumi:*
Quæ libamine mentulæ comesso,
Tota nocte mihi litat rigendo.
At vos amplius hoc loco cavete
Quidquam ponere, ne famelicorum
Ad me turba velit canum venire:
Ne dum me colitis meumque numen,
Custodes habeatis irrumatos.

LXXII.

ter *ficus* & *fici* pro fructu dicunt; quamvis Martialis distinguat. *Ga. Scioppius.*

1. *Ad me respice fur*] Sic & Græcanicus Priapus in Epigrammate: Ἀλλ' ὡς σοντιμέαν φᾶς ἐμὲ λεπτ. — I. Scaliger.

2. *est cacanda*] Observa, æstima, quot pondo mentula tibi *est* c. pro *sit*. hoc apud Plaut. *Nunc cujus jussu venio & quamobrem venerim dicam.* & alios multum, apud nos rarum: Indicat. nimirum pro Subjunctivo. *cac.* Quot librarum sit mea mentula, quam tu in te recipies, & emittes alternis, ut eam quasi *cacare* videaris. Plura addere piget pudetque. *Scipp.*

3. *libum dederat*] Dare sacrorum verbum est. Cato: *Cereri exta & vinum dato.* Martial.

Dat populus, dat gratus eques, dat thura Senatus. Idem.

4. *molamque fusam*] Expressit ὄλοχυτον. quæ sunt ordea tosta. Quod autem *mola* ordeum significet, docet Varro: *Grummit lapido lacte furur, molâ mactatus porcus. Molâ mactatus*, est auctus ordeô. hoc est κεχυθῶν. *I. Scalig.*

5. *partibus*] *Partes* vocat in libo, quæ propriè in victum *prosecta*, & *profica* dicerentur. *Scaliger. Partes*, prosecta vel prosicia. Ovid. 6. Fastor.

Sic ubi libavit prosecta calentibus aris.

Vide Brisson. lib. 1 Formul. fol. 24. *Scioppius.*

6. *Nidorem*] *Nidor* κνίσσα, Homerus & alii. Sic semper Theodoretus adversus Græcos, ut lib. VII. σφόδρα γὰρ οἱ τοιοῦτοι χαίρειν οἱ πονηροὶ φασι τῇ λοιδορίᾳ κ) τῇ κνίσῃ. Retinuit vocem Græcam Arnob. lib. VII. *Pascitur que de cruribus quas evomunt ardentia exta.* Fr. Lindenbrog.

7. *canis prosecuta - litat rigendo*] Nota: *canis hæc.* de masculo. unde istud? quia ait eam *rigere*, quod sine mentula fieri non potest. *litat.* Observa, *litare* pro *sacrificare*, quod non temerè alibi

Digitized by Google

LXXII. PRIAPVS.

SI commissa meæ carpes pomaria [1] curæ:
Dulcia quid doleam perdere, doctus eris.

LXXIII. AD PRIAPVM.

POmarii tutela diligens, rubro
Priape furibus minare mutino.

LXXIV. PRIAPVS.

QVod movear non est: quia si furaberis ipse
[3] Grandia mala, tibi μαλεᾶ βεργχεῖα dabo.

LXXV.

alibi apud auctores reperias. Vide Brissonium. l. 1 Formul. f. 28. *Ga. Sciopp.*

1. *curæ: Dulcia quid*] Scioppius: *curæ Dulcia: quid.* Tunc ego te prædicabo, ut ita perdiscas, quàm acerbum hoc mihi accidat & ægrè faciat, quòd tu omnia mihi dulcia ex horto subducis.

2. *Pomarii tutela mutino*] Scaliger: *Tutelam pomarii.* Hæc verba nihili esse, neque ullum in eis versuum ordinem apparere, etiam mediocriter docto patet. Quare ita digerantur:

Pomarii tutela diligens, rubro
Priape furibus minare mutino.

Mutinum enim secundam producere contrà, quàm hujus ætatis literatores putarunt, probatur ex his Lucillii versibus:

Nam quid mutino, subjectâque est opus signo,
Vt lurcaretur lardum, & carnaria furtim

Patrum conficeret? — Mutinum enim in Lucillio, seu *Mutinum*, est σφιγγὰς, vel φυλακτήριον. Nam pudenda pro amuletis suspendi è collo pueris, auctor Varro. Ex Lucillio verò cognoscimus etiam signis notam veretri apponi, velut ἀγγειονίδιον quoddam. In veteri Glossario legitur *Mutonium*, ἀγγειονίδιον, ὃς λυπίζει. ut manifestè appareat eum in animo hunc locum Lucillii habuisse. In Lucillio tamen non est *Mutonium*, sed *Mutinum.* Gabbema: De pudendis pro amuletis collò suspendi solitis *vide Pignorium in exposit. Mensæ Isiacæ, p.* XVII. Scioppius: *Tutela*, pro *tutore*, suprà Carm. 36. *mutino. Mutinus* deus, unus priaporum, in cujus sinum nova nupta, locabatur, &c. Hinc nostrum peculium *mutinus*, vel *muto* dicitur. Vide Ian. Gulielmium Verisim. lib. 1. cap. 23.

3. *Grandia mala-βεργχεῖα*] Sic Gabbema in textu. in nota: *mala dabo βεργχία.* & subjungit, Ita leg. censeo: & per *grandia* poma, hortensia illa intellego: per *βεργχία*, ista minuta, de quibus Ep. xv. qualia Catullo teste fuerunt quæ puellæ parvuli Zonam solverunt. Eaque se daturum furi minetur Priapus. Nam quòd alii, *Mala dare*, prima brevi intellegunt, quasi dixerit, malè tibi faciam; ariolantur. Neque usquam Deus hortorum virís aut puellis malum cruciatum interminari solet, sed quiddam libidinosum, & pœnam non pœnam. Lusisse in eodem Plaut. videtur Amphitruone:

Enimverò prægnanti oportet & malum
& malum dari,
Vt sit quod abrodat si animo malè esse
occeperit.

Ambiguè enim Sosia vel *malum* Punicum intellexit, quod in prægnantium malacia expeti solere Plinius prodidit; vel illud *malum* quod cæteroqui fœminarum fastidiis paullò efficaciùs mederi solet. Quale fuit quod apud Virgilium lasciva Galathea, apud Theocritum Clearista sibi voluerunt, cùm pastorem malò peterent. Ex quo Græcis Proverbii locò μηλοδοεῖν, id est *ad Venerem allicere.* Scholiastes Aristophanis: μηλοδοκεῖν ἴλεγον τὸ εἰς ἀφροδίσια δελεάζειν. ἐπεὶ καὶ τὸ μῆλον Ἀφροδίτης ἱερὸν ἔφερον. *Lipsius.* Scaliger: Hoc epigramma ego sanè non intelligo. Nam quòd nonnulli legendum censent, *μαλεᾶς βρεχείας dabo:* quis mediocriter Græcè doctus βρεχεῖα pro βρεχία probet? Itaque potiùs legendum erat *Μαλεᾶς dabo βρεχίας.* verùm esto: at quomodo *grandia* opponitur τοῖς βρεχεῖ? Nam sanè *Grande* hic constituit argutiam Epigrammatis, quæcunque illa est. Quare non solet Deus falax interminari furibus hoc modo: quos potiùs libidine aliqua, quàm malo cruciatu accipere solet. Itaque aliud nescio quid hìc potiùs innuitur. Sane *grandia* poma Rustici vocabant τὰ διωξῆ, ut Virgilius *grandes fruges*, hoc est, Δαλδὶς Æschylo, & ἀδρὸν σῖτον. Contrà *vegrandes messes*: quæ, ut inquit Ovidius, malè creverunt. Rusticus apud Plautum Casinâ manifestò docet, quid sit *grande.*

-- profectò hercle non fuit
Quicquam olerum; nisi quicquid erat,
calamitas
Profectò attigerat numquam: ita quic-
quid erat, grande erat.

Ergo *grandia mala*, τὰ διωξῆ. ut contrà *macra* γλίσχρα. Indè ergo captanda fuit argutia. Sed quid dicam, nescio; Nam quid oppones *grandi*, nisi *vegrandi*, & *macrum*? In multis veteribus editionibus disertim excusum est, *braccica macra.* An ita genus agrestium malorum ridiculè vocatum est *braccium* à braccis Gallorum: sub quibus nescio quid αἰσχρὸν subintelligatur? An legendum *Bacchica macra dabo?* Nam *mala Bacchi*, vel μῆλα Διονύσου videntur esse genus minutorum malorum: fortassis quas nos vulgò in Aquitania *Avarces* dicimus. Ea in amoribus tantum valere putabant, ut iis concubitum pellicere posse sperarent, & coronæ ex illis statuæ Bacchi imponebantur. Philetas:

μῆλα φέρων πόλπωσι, τὰ οἱ πυκὰ
χεῖρες ἐλοῦσα
δῶρα Διωνύσῳ δῶκεν ἀπ' ἀγλαΐσφων.

Et Theocritus: *μᾶλα μὲν ἐν πόλποισι Διονύσιον φυλάσσων.* Et quum scribat Arnobius Nanam Nympham mala tenentem in manibus concepisse: videntur fuisse Bacchi mala hæc. De qua re puto accipiendum illum versiculum ex Annalibus Attii poëtæ:

Mala manu retinens gravida concepit
in alvo.

Citant Nonius, & Priscianus. Quin etiam malorum nomine aliquid αἰσχρὸν subintelligi apud Veteres solitum, auctor Servius in illud,

Ipse ego cana legam tenera lanugine
mala,

Hic igitur stuprum interminatur cinædo Deus hortorum. quia sub illorum malorum nomine, ut retuli, tale quid intelligeretur. Multa dixi, nihil tamen dixi. Quare verbum non amplius addam. Scioppius:

Grandia mala, tibi bracchica mala da-
bo. Ita carmen hoc legendum puto interim dum doctioribus de ejus lectione convenerit. Qui versus variè legitur. quidam legunt *μαλεᾶς βρεχείας dabo.* quidam *mala βρεχεῖα dabo.* In quibusdam veteribus est, *braccica mala*, quæ minuta mala sunt, ut sit sensus: si tu mala Dionysiaca auferre vòles, ego tibi non parva (qualia sunt Dionysiaca) sed verò grandia mala dabo, *Mala* pro *testiculi.*

1. *pathi-*

LXXV. PRIAPVS.

O Bliquis [1] *pathica quid me ſpectatis ocellis ?*
Non ſtat in inguinibus mentula tenta meis.
Quæ tamen exanimis nunc eſt, & inutile lignum :
[2] *Vtilis hæc, æram ſi dederitis, erit.*

LXXVI. PRIAPVS.

[3] PEr *medios ibit pueros, mediaſque puellas*
Mentula : barbatis non niſi ſumma petet.

LXXVII. AD PRIAPVM.

[4] DOdona *eſt tibi Iupiter ſacrata,*
[5] *Iunoni Samos, & Mycena Diti :*
Vndæ Tænaros aquoriſque Regi.
Pallas Cecropias tuetur arces :
[6] *Delphos Pythius orbis umbilicum :*

Creten

1. *pathica*] *Pathicus*, qui ſubſidit in rebus Veneris. 24. cap. 40, 48. *Ga. Scioppius.*

2. *Vtilis hæc, æram*] Scioppius : *Vtilis hæc ara.* Ita lego, quia ex altera lectione bonum ſenſum eruere nequivi. Vtilis erit, ſi eam in aram uſtulandam dabitis. Sed nec hoc mihi ſatisfacit.

3. *Per med.*] Scioppii in edit. hoc cum præcedente cohæret.

4. *Dodona* &c.] Sidonius Apollinaris in docto Panegyrico ad Priſcum Valerianum :

Non divos ſpecialibus faventes
Agris, urbibus, inſulisque cante :
Saturnum Latio, Iovemque Creta,
Iunonemque Samo, Rhodóque Solem,
Æmna Perſephonem, Minervam Hymetto,
Vulcanum Lypare, Papho Dionem,
Argis Preſeæa, Lampſaco Priapum,
Thebis Euchion, Ilióque Veſtam,
Thimbra Delion, Arcadan Lyceo,
Martem Thracibus, & Scythis Dianam,
Quos fecere deos dicata templa.
Thus, ſal, far, mola, vel ſuperfluarum
Conſecratio ceremoniarum. Fr. Lind.

5. *Iunoni Samos, & Mycena Diti*] Lego, *Iunoni S. & Mycenæ : Diti*
Vndæ Tænaros, aquoriſque Regi.
Statius Thebaid. lib. 1.
Et Samon & veteres armis excinde Mycenas. Vbi commentator: *Samos & Mycena atque Sparta Græcia civitates Iunoni ſacrata ſunt.* Tænarum verò Plutoni dicatum, quis neſcit ? Apul. Mileſ. v. 1. *Quare Tænarum inibi ſpiraculum Ditis.* Lindenbr.

6. *Delphos*] Commenti ſunt antiqui, Iovem cùm vellet medium atque umbilicum terræ invenire, alteram aquilam ab oriente, alteram ab occaſu pari velocitate emiſiſſe, juſſiſſéque illas rectà & è regione convolare. Illæ ergo cum in *Delphos* denique conveniſſent, umbilicum terræ

Digitized by Google

Creten Delia, Cynthioſque colleis :
Faunus Mœnalon, Arcadumque ſilvas.
Eſt [1] *tutela Rhodos beata Solis :*
Gades Herculis, humidumque [2] *Tibur :*
Cyllene [3] *celeri Deo niveſa :*
Tardo gratior æſtuoſa Lemnos.
[4] *Emæa Cererem nurus* [5] *frequentant :*
[6] *Raptam* [7] *Cyzicos oſtreoſa Divam :*
Formoſam Venerem Cnidos, Paphoſque.
Mortales tibi Lampſacum dicarunt.

LXXIIX. PRIAPVS.

[8] *Quod ſim jam ſenior, meumque canis*
Cum barba caput albicet capillis :
Deprenſos ego [9] *perforare poſſum*
Tithonum, Priamumque, Neſtoremque.
[10] *Immanem ſtomachum mihi videtis,*

Qui

Delphos eſſe Iovem docuerunt, teſte Plutarcho, & Claudiano. *Ga. Scioppius.*

1. *tutela Rhodos*] *Tutela* pro eo, qui eſt ſub tutela. quod obſervatione dignum. *G. Scioppius.*

2. *Tibur*] *Curve te in Herculeum deportant eſſeda Tibur.* Propert. *Scioppius.*

3. *celeri Deo*] *Celer deus* eſt Mercurius : tardus eſt Volcanus, quem Catullus tardipedem vocat. *Scipp.*

4. *Emæa*] *Emæ* civitas in Sicilia, ubi Cereris templum. *Idem Scioppius.* Stephanus de Vrbibus, Ἔμη, πόλις σικελίας, κτίσμα συρακουσίων, μεταξὺ τῆς συρακουσῶν, ὁ πολίτης ἐμαῖος, καὶ ἐμαία. Semper apud Iul. Firmicum *Henna* legitur, non *Emæ* : & malè apud Sidonium *Æmæ*, per Æ. Fr. Lindenbrog.

5. *frequentant*] *Frequentare Deum* pro *colere. Sic* infrà Carm. 15 ait Priapus :

Vere roſa, autumnum pomis, æſtate frequentor
Spicis. — Scioppius.

6. *Raptam*] Proſerpinam à Plutone. *Idem.*

7. *Cyzicos*] V. Dial. XIX Lil. Gyraldi. *S. A. Gabbema.*

8. *Quod ſim*] *Quod* pro *quamvis.* Scioppius.

9. *perforare poſſum*] *Perforare* id eſt, *pedicare.* Plaut. *inforare* dicit Curcul. ſcen. 1 act. 3.

Licetne inforare, ſi incomitiare non licet.

Scioppius *perforare*, τὸ παιδεραστεῖν. Nam flagitioſum verbum fuiſſe docemur ex Plauto : *Me quidem hercle non inforabis.* Tarentini, & Sytacuſani, ut alibi annotavimus, hoc μυλλᾶν vocabant, hoc eſt *fure.* Vnde *mullare*, τὸ παιδεραστεῖν. & *mullei*, calcei. *I. Scaliger.*

10. *Immanem*] Vos, qui ſæpem condenſatis, ne fures intrare poſſint, immanem ſtomachum mihi facitis, id eſt, indignari & iraſci me facitis. *Scioppius.*

Digitized by Google

Qui denſam facitis ſubinde ſepem,
Et fures prohibetis huc adire.
[1] *Hoc eſt ladere, dum juvatis; hoc eſt*
Non admittere ad aucupem volucres.
Obſtructa eſt via: nec licet [2] *jacenti*
[3] *Iacturæ natis expiare culpam.*
Ergo qui prius uſque & [4] *uſque & uſque*
Furum [5] *ſcindere podices ſolebam,*
Per noctes aliquot, dieſque ceſſo:
Pœnas do quoque, quod ſatis, ſuperque eſt,
[6] *In ſemenque abeo,* [7] *ſalaxque quondam*
Non vitam perago. quis hoc putaret,
[8] *Vt luſu citharœdus abſtineret?*
At vos ne peream ſitu ſenili,
Quæſo deſinite eſſe diligentes,
Neve [9] *imponite fibulam Priapo.*

LXXIX.

1. *Hoc eſt ladere dum juvatis*] Ovidius Triſtium lib. 1.
Tantùm ne noceas, dum vis prodeſſe, memento. Fr. Lindenbrog.

2. *jacenti*] Non licet furi furari, & propter furtum humi procumbere & pœnas luere impudicatis natibûs. *Ga. Scioppius.*

3. *Iacturâ natis*] Hunc ego verſum, tamquam proverbialem de pueris, qui in ſcholis virgis cæduntur, frequentare ſoleo. Non multum abhorret phraſis Palmerii: *Hæc mihi res in [illegible] nates abſtuliſſet.* Scioppius.

4. *uſque & uſque*] Id eſt *continuè*, ſine refrigeratione & protelo quaſi. *Sciopp.*

5. *ſcindere*] Oſcœnum, pro impudicare, ſup. c. LIV.
Qui medium D volt ſcindere, pictus erit.
Virg. in Catal. in Lucium quemdam:
Videbo habentem prater ignaves nihil
Fratres, & iratum Iovem,
Sciſſumque ventrem, & hernioſi patrui
Pedes inanes turgidos. Idem.

6. *In ſemenque abeo*] ſemen ſponte mihi fluit. *Idem.*

7. *ſalaxque q. N. v. p.*] Græciſmus eſt. hoc eſt: non perago eſſe ſalax. Ariſtophanes σφήξιν. σοὶ σαλάκωσεν φησὶν ἐπαφρίσας. hoc eſt, φησὶν ὁ παλαιὸς ἐπαφρόδιτος. Ergo ſalax quondam non vitam *perago*, eſt, παλαιὸς ἀλλ' ποτὲ λαγνεδόωρος ὢ νεῦ ἀλλ' ἁλαλά. ὁ παλαιὸς πάντ' ἐκεῖνα ἐπιστασικὸς, ὁ ἀλλ' πάντας τοῦτο ποιῶν πλάστης. Et ita Perſius:
Varro reguſtatum digitô terebrare ſalillum.
Contentus perages. — I. Scaliger.

8. *Vt luſu*] Proverb. ut ego non facerem, quod mei erat officii, fures, ſcil. perforare. Simile proverbium eſt illud Catulli:
Ipſa olera olla legit.
quaſi ab oleribus legendis dicta ſit. *Scioppius.* Videtur proverbium fuiſſe. *Abſtinerem* autem melius, quam *abſtineret.* Elegantius enim, ſi in ſe transferat proverbium. *Scaliger.*

9. *imponite fibulam*] Proverb. *Fibulares*

LXXIX. PRIAPVS.

[1] *AT dii, deæque dentibus tuis escas*
Negent amicas cunnilinge vicine,
Per quem puella fortis ante, [2] *nec mendax,*
Et quæ solebat impigro celer passu

Ad

res duas conjugare solet. Eandem phrasin reperi apud Tertullianum de Monog. *Cur non potuerit post Apostolos idem Spiritus superveniens ad deducendam disciplinam in omnem veritatem per gradus temporum supremam jam fibulam carni imponere.* Ergo proverbialiter dictum, est, de eo, quod veluti dissolutum adstringitur. cui contrarium est *laxare fibulam.* Idem de Corona militis. *Cauſſatio ejusmodi, ut etiam voluntarius delicti fibulam laxet.* id est, fenestram quasi aperiat & ansam det delictis. Sic Seneca referente Lactantio lib. I, c. XVI. *Quid ergo est quare apud poëtas salacissimus Iupiter desierit liberos tollere? Virum sexagenarius factus est, & illi lex Papia fibulam imposuit? An impetravit jus trium liberorum?* Dicit ergo Priapus villicos, quando hortum adeò condensis sæpibûs mœniunt, fibulam sibi imponere, id est, viam ad stuprandos fures obstruere. *Scioppius.* Vt hoc addam. Cytharœdos moris erat infibulari, tum quæstus tum vocis gratiâ. Infibulandi rationem monstravit Corn: Celsus lib. VII, c. XXV. qui hoc quidem sæpius inter supervacua, quàm inter necessaria esse testatus est. cujusmodi erat quod insectatur Plin. lib. XXXIII, c. XII. *adhibitas argenteas fibulas mancipiis ad transitum virilitatis.* Iuvenal. Satyr. VI.

-- nullius fibula durat
Vocem vendentis Prætoribus. --- Vetus Glossator; *fibulam dicit circellos, quod Tragœdi sive Comœdi in pene habent.* Circelli hi aptiores fuere fibulis. & Menavinus refert lib. II, c. XI religiosos quosdam Turcarum, quos illi *Calender* vocant, hujusmodi annulis ferreis seu cuprinis, addo etiam argenteis, infibulare sese, ad aucupandam apud populares suos opinionem sanctitatis. Et fibulas, quæ apud Veget. lib. II, c. XV, & XXXI leguntur in Veterinaria, circellorum speciem præ se tulisse, multa faciunt ut credam. Nostræ sanè (Musicorum dico) thecam adnexam quandoque habuere, quæ nudorum virilia includeret. Martial. lib. XI Ep. LXXVI, lib. VII Ep. LXXXI. cujus vicem aliquando etiam supplevit aluta. idem l. VII & Ep. XXXIV. De vestiaria fibula hæc Prudentius Hym. Iejunant.

Rex ipse Coos æstuantem murices
Lanam revulsa dissipabat fibulâ.

Quem imitatus est Alcimus Avitus lib. IV, c. XII. revellebatur autem acus quæ vocabatur, & meminit Trebellius. Pollio. Claud. *fibulas argenteas inauratas duas. Fibulam auream cum acu cuprea unam.* de eadem fibula Chrysologus Serm. 91. qui Iohannem Baptistam vocat legis & gratiæ fibulam, *quæ diploidem summi sacerdotii sancto patri jungebat in pectore.* Harum apud Cæsares is numerus fuit, ut inter palatina ministeria legatur [illegible] cubi Præpositus A FIBULIS. *L. Pignorius.*

1. *At dii*] Indignatur quòd vicinus *Landacen* ita laxam reddiderat, ut ægrè jam præ hiatu & voragine incedat, & ita Priapum non invisere cogatur. *Ga. Scioppius.*

2. *nec mendax*] Quæ & poterat Priapi ruentis in Venerem tolerare pondus; & si promisisset, sedulò præstabat. *Idem.*

1. *Labda-*

Digitized by Google

Ad nos venire : nunc miſella [1] Labdace
Vix poſſe jurat [2] ambulare præ foſſis.

LXXX. AD PRIAPVM.

PRiape, quod ſis [3] faſcino gravis tento,
Quod exprobravit hic tibi ſuo verſu
Poeta noſter : erubeſcere hoc noli.
Non es Poeta [4] faſcinoſior noſtro.

LXXXI. AD PRIAPVM.

AT non longa ſatis non ſtat bene mentula craſſa,
Et quam [6] ſi tractes, creſcere poſſe putes.

Me

1. *Labdace*] Scaliger: *Landace* L. *Labd.* De induſtria finxit nomen ea, quæ λασθιάζει, hoc eſt, μηλύνῃ τὸ φόμα. Dictum à Labda litera, quæ prima eſt in λείχειν, vel λασθιάζειν. Quia Lesbii ea infamiâ flagrarunt. Auſon. quoque alluſit :

Cui ipſe linguam quamvis dedit ſuam,
Labda eſt.

Hujuscemodi quoque deteſtandæ libidinis homines *Labdæ* vocat Varro Margopoli περὶ λοιδορίας :

Depſiſtis, dicite Labda ?
Victos contemnite vivi :
Anticipate, atque addite calcar.
Stultos contemnite doctos.

Vt Lesbii, ita Campani quoque malè de hac re audiebant. Auſon.

Et quam Nolanis capitalis luxus inuſſit.

Iccirco Horatii locus ita exponendus:

Campanum in morbum, in faciem permultâ locutus.

Id veteres Latini vocabant, *offendere buccam.* Varro Marcipore : *Deinde mittit virile veretrum in frumen : offendit buccam Volumnio.* hoc eſt, μηλύνῃ τὸ φόμα. *Illudere ori* dixit Sueton. *Gabbema :* V. Mercurial. lib. IV Var. lect. c. XIII. & Not. in Petron.

2. *ambulare præ foſſis*] Vt ſuprà : *Foſſas inguinis ut teram.* —

& in Iambo :

Voret profunda foſſa lubricum caput.

laxam ſignificat. & Iuvenalis :

Inter Socraticos notiſſima foſſa Cinados.

τλὼ λακκόπρωκτον expreſſit. Nam λάκκος foſſa. Pluraliter dixit *foſſas :* quod, ut loquitur Auſonius, per utramque cavernam moleretur. Lyſias orator : ἀνδρὸς πόρνη ἡ ἀμφοῖν τοῖς ὀπαῖς τῇ μιᾷ χρωμένη. Sed quod Auſonius addidit, non contentam duabus illis foſsis, etiam ore abuſam, hoc mordaciter ἐκ τοῦ κατ' ἀναίσχυντον objicitur: λάθρᾳ τριῶν ὀπῶν ἀφαιζηλοῦσα τὴν ἐρασίνου. At de viro, qui, ut Heliogabalo dixit Lampridius, libidinem per omnia cava corporis exceptaret, dictum apud Ciceronem : *Si tu & adverſus, & averſus impudicus es.* Quod de Agathocle Siculo jactatum fuit. hoc enim voluit, quiſquis in eum dixit : πάντων τῶν βεβλομένων τοῖς ὀπισθεν, καὶ τοῖς ἐμπροσθεν γανύμενον. *Scaliger. foſſis.* Nimis argutatur Scaliger, qui puellam per utramque cavernam moli ſolitam putat, eò quòd *foſſis*, non foſſa dicat. Sed hoc nauci non eſt, ſuprà etiam 46 *foſſas inguinis* pro muliebri dicit; niſi fortaſſis culum quoque inguen dici Scaliger probaverit. *Scioppius.*

3. *faſcino*] Veretro virili. *Sciopp.*

4. *faſcinoſior*] *Sarcinoſior.* Idem.

5. *At.*

Digitized by Google

Me miserum! cupidas fallit mensura puellas,
Non habet hoc aliud mentula majus eo.
Vtilior Tydeus, qui si quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore parvus erat.
Sed potuit damno nobis novitasque, pudorque
Esse: repellendus sæpius iste mihi.

LXXXII. AD PRIAPVM.

Dum vivis, speraræ decet: tu rustice custos
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

LXXXIII. AD PRIAPVM.

Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli,
Has tibi Perspectus templa, Priape, dico.

Pro

5. *At non*] In hoc epigr. neque caput, neque pes apparet, quibusque epagmentandis Oedipi conjectore opus sit, qui Sphyngi interpres fuit. mihi hoc liquet, fragmenta diversorum esse, vel certè multa desiderari. *Scioppius. At non longa* Antiquæ editiones meliùs: *Vt non longa satis bene, non stat m. c.* Cui persimile Erycii poëtæ in Epigrammate ad Priapum:

ὡς βαρὺ τῶτο πέϊνας, κὴ δὸ τετυλωμένον ὄλον &c. *I. Scaliger.*

6. *si tractes*] *Tractare*, pro contrectare. & docet Dousa in Præcid. ad Petr. rem istam crescere & grandire, si tractatrix accedat. *Gabbema. Tractare membrum*, pro *contrectare*. sic Plaut. Asin. *papillam pertractare.* Petron. *Improba manu tractare:* Martial. *percurrit agili corpus arte tractatrix.* intelligit ministram, quæ manu membra leviter fricabat Senec. *quid ni ego feliciorem putem Mutium, qui sic tentavit ignem, quàm si manum illam tractari prasitisset.* Ga. Scioppius.

1. *cupidas fallit m.*] Hoc est, præ nimia cupidine non vident partis meæ mensuram, satis alioqui grandem. *Gabbema. mensura.* Accedunt me, quem putant adeò luculenta vasa habere: sed ipsis tamen non satis grandia sunt. *Scioppius.*

2. *Dum vivis*] Non dubito quin ex Satyrico Petronii Menippeo hoc epigramma acceptum fuerit. Nam alia ad hujus intelligentiam opus sunt, quæ, ut verisimile est, in prosa sua tractabat Petronius. *Scaliger.* Quod & adprobat Gonsalius in Comment. ad Petron. quem vide. *Gabbema.* Putat Scaliger esse ex Satyrico Petronii: cùm alia ad hujus intelligentiam requirantur, quæ ipse fortassis in prosa tractaverit. Ego putem in pervigilio Priapi, de quo Quartilla. *Et vobis dormire in mentem est, cùm sciatis Priapi genio pervigilium deberi?* &c. recitatum fuisse. *Scioppius.* Id verò negavit Erhardus suprà in Satyrico.

3. *Villicus*] Quidam nomine *Perspectus*, qui ærarii dominici primùm custos, hoc est dispensator, postea rusticationi operam dabat, hoc epigramma fecit Priapo. Quod nomine Tibulli in antiquis Tibulli codicibus inveniri, & alii in editionibus suis ad-

Digitized by Google

Pro quibus [1] *officiis ſi fas eſt ſancte paciſcor,*
Aſſiduus cuſtos rutis ut eſſe velis:
[2] *Improbus ut ſi quis noſtrum violarit agellum:*
[3] *Hunc tu; ſed taceo. ſcis puto, quod ſequitur.*

LXXXIV. Albii Tibulli de inertia inguinis AD PRIAPVM.

[4] *Quid hoc novi eſt? quid ira nuntiat Deûm?*
[5] *Silente nocte candidus mihi puer*

Tepen-

admonuerunt, & nos inter opera Tibulliana in optima ſcheda reperimus. Dicunt tamen nonnulli repertum in agro Patavino, literis vetuſtate penè conſumptis. Quod tamen non impedit, quin Tibulli eſſe poſſit. Primus verſus diverſè concipitur in editionibus. nam aliæ,

Ærari quondam cuſtos, nunc cultor agelli. aliæ,

Ruſticus ærarii quondam, nunc ruſticus horti. aliæ,

Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli.

Et hæc ultima vera lectio. *Villicus* enim eſt cuſtos. Iuvenalis:

Pegaſus attonita poſitus modo villicus urbi. I. Scaliger. *Villicum* veteres non de ſolo villæ præfecto uſurparunt, ſed quemvis præpoſitum aut procuratorem, diſpenſatoremque ita vocarunt. Tibullus ærarii præfectum villicum dixit, hoc epigrammate: *Villicus ærarii*, &c. In antiquis lapidibus villicus alimentorum, eſt qui alibi dicitur procurator alimentorum. VILL. AB. ALIM. Id eſt, villicus ab alimentis. Salmaſ. in Æl. Lampr. *S. A. Gabbama.*

1. *officiis ſi fas eſt. ſancte*] Obſerva, *officium* dici quando Deo ædem ſiſtimus, aliàs ferè *honores* vocare ſolemus. *ſi fas eſt.* Conſtrue vel hoc modo. *Si fas eſt* te ſanctum vocitari. vel ſic: *ſi* modò *fas eſt* hominem cum Deo paciſci. vel ita: *ſi* modò *fas eſt* me id paciſci, cui jure debeas. *Sancte*, vide ſuprà ad Carm. 40. *G. Scioppius.*

2. *Improbus*] vide ſuprà ad finem Carm. 51. *Scioppius.*

3. *Hunc tu*] ſubaudi, *perfores.* Sciopp.

4. *Quid hoc novi eſt?*] In veteribus excuſis Tibulli nomine editur hoc politiſſimum poëmatium: itemque in veteri membrana Tibulliana, quæ penes Cujacium erat. Totumque ex puris jambis conſtat; & ſanè multùm ſpirat illam venuſtatem, quæ hodie percipitur in Elegiis illius ſuaviſſimi poëtæ. Quod ne cui mirum videatur, Tibullum Priapeja conſcripſiſſe, jam puto ſatis confirmari ſuperiore Epigramm. Sed & clariùs Martial.

Quam qui compoſitos metrò Tibulli
In Stella recitat domo libellos. Scalig.

Intelligit ex hoc Epigrammate (Martial. ſc.) Scaliger laſcivi carminis fuiſſe auctorem Tibullum, quod ambigo, & *ἀβέβηλον*. *Ramirez.* Epigramma hoc, niſi Tibullo à doctis paſſim aſſignatum viderem, ſuſpicionem commovere poterat mihi, à Veronenſi illo anteambulone ejus potiùs, quàm à poëta Romano hoc noſtro luſum fuiſſe. Ita & lepores in eo & ſales numerique omnes Catulliani, haud adumbrati herculè, verùm ad vivum expreſſi penitus graphicéque elucent. Quid multis? pura puta Latina omnia, & quaſi in melle ſita, de verbis loquor. Etenim re ipſa nihil turpius, nihil flagitioſius. *Douſa P.*

5. *Silen-*

Digitized by Google

Tepente cum jaceret abditus ſinu,
Venus fuit quieta, nec viriliter
Iners ſenile penis extulit caput.
[1] *Placet Priape? qui ſub arboris coma*
Soles ſacrum [2] *revincte pampino caput*
[3] *Ruber ſedere cum rubente faſcino.*

[1] *At*

5. *Silente nocte*] Virgil.
— Tacita per amica ſilentia luna.
Catull.
Aut quum ſidera multa cùm tacet nox.
Vnde etiam Conticinium dicitur. *Ga. Scioppius.*

1. *Placet Priape?* &c.] Credo eſſe querimoniam poëtæ cum Priapo, de inſolito ſiculæ ſuæ languore, vel potiùs (cum Petronio dicam) nervorum paralyſi jocosè expoſtulantis. quaſi diceret: Quantum mutatus ab illo Hectore, qui corona pampineâ caput redimitus, ruberque & valens cum indomito ac rubente faſcino ſub arborum umbris ſedere continenter es ſolitus! hoccine, ô Priape, placet vel æquum videtur tibi, ut, quo propitio adeò uſquè adhuc, atque ex libidine ipſius mea uſus ſum ſemper, nunc, quum vel maximè uſus erat, partem mei, hoc eſt, rem communem indigniſſimè, alieniſſimoque tempore mollis, debilis, fractus repente deſereres, ac deſtitueres, quaſi caballus in clivo? Hoc de re merui, inquam, ut in primis ætatis fretis juvenanti, ſenectæ, & extremæ laſſitudinem imponeres mihi? *Douſa P. Placet Priape.* q. d. Itane tandem Priape agier mecum oportuit? ſup. Car. 50.
Quadam, ſi placet hoc tibi, Priape,
Ficoſiſſima me puella ludit.
Vtebantur autem hac loquendi formula, ut docet Muretus, cùm in manifeſto peccato aliquem prehenderant, ita ut ne ipſe quidem factum ſuum defendere poſſe videbatur. Sic Thais Terentiana deprehenſum Chæream leviter objurgat: *Satin hoc tibi placet?* Vtitur eadem & Cicero ad Atticum. *ſub arboris coma.* Accipio de pertica, quæ in capite Priapo ponebatur. *Scioppius. Placet Priape?* Itane Priape? Elegans loquendi modus: ut in illa expoſtulatione, *Placet hoc ergo? & leges diligentiſſima pudoris cuſtodes decumas uxoribus dari, quanta meretricibus, jubent?* Græcis eſt, ἀλγεῖς Ariſtophanes, ἀλγεῖς δ' πίτερα; Martialis:
Hoc Labulle verum eſt? I. Scaliger.
2. *revincte*] Ita non rarò veteres loquuntur. Tibull. ad Bacchum:
Huc veniat hodierne, tibi dum thuris honores,
Libáque Mopſopio dulcia melle ferat.
hodiernus enim dicendum erat. Albinovanus in Epicedio Mecænatis:
Impiger Alcide, multo defuncte labore
Te memorant curas ſic poſſiſſe tuas.
Nam dicendum erat *defunctum.* Plautus Curculione:
Haud malè meditate malè locutus es.
Theocritus: ὄλβοις κῶμα γένοιτο.— Debuit enim ὀλβίῳ. Perſius:
Stemmate quod Tuſco ramum millefime ducis,
Cenſoremque tuum vel quod trabeate ſalutas. Auſonius:
Diſtinctas interne vias mirere domorum.
hoc eſt, *internus.* Propertius: *Sic mihi te referas levis.* Nam *levem* dicere debuit. *Scaliger.*

3. *Ruber*, &c.] Petronius dixit, *ſcorteum faſcinum*, id eſt, rubrum penem coriaceum, ut Suidas exſertim tradit voce φαλλοί. Indubiè eum in modum

[1] *At ô Tripalle ſæpe floribus novis*
Tuas [2] *ſine arte deligavimus comas:*
[3] *Abegimuſque voce ſæpe, cum tibi*
Senexve corvus, impigerve graculus
Sacrum ferret [4] *ore corneo caput.*
Vale Priape: debeo tibi nihil.

Vale

modum effictum membrum illud, ut ſic ad veritatem utcunque accederet. Nec aliter Priapi ſimulacra figurari conſueviſſe, indicio eſſe poteſt toties repetita ejus mentio. Catullus:

Sedet revinctus cum rubenti faſcino.

ſuprà:

Rubro Priape furibus minare mentulâ.

Confecti & ex varia materie varios in uſus olim Phalli ex ligno, *ficu* potiſſimùm, *&c.* ut ſuprà ad Petronium *I. A. Gonſalius.*

1. *At ô Tripalle*] Scaliger: *At ô Priape.* In illa optima ſcheda liquidò exaratum erat: *At ô Tripalle.* hoc eſt, τριφαλλε. Nam τριφαλλος, & ὑπερφαλλος, cognomina Priapi. Quin & *Triphallus* ἀρρενόμορφος inſcripta fuit Menippea Varronis. de generatione ſcilicet. licèt aliter vir doctiſſimus interpretatus ſit. Ergo, *At ô Triphalle* reponendum eſt. In veteri Gloſſario: *Trapallos*, τρίαπτος. Scioppius: Priapus revera tantùm horrorum Deus. *Phallus* quoque & *Ithyphallus* ac *Triphallus* dicitur. *ruber*, hîc & Præfat. *horrorum cuſtos*, præfat. & c. 23: *membroſior aquâ*, præfat. c. *rigidus deus*, 3 c. 45: *ligneus*, 5: *ſalax deus*, 13: *nudus*, 14: *ſanctus*, 40, 83: *Ithyphallus*, c... *ligneus cuſtos*, 63: *Triphallus*, 84: *rari memoris cuſtos.* 85. Tibullus:

At ô Triphalle ſæpe floribus novis
Tuas ſine arte deligavimus comas.

Nicephorus Calliſtus Eccleſiaſt. hiſt. lib. 14, c. 48. *Phalli verò & Ithyphalli, & obſcænitatis omnis domicilia apud illos quem non moverentur riſum? Quid Pan ipſe & Priapus, qui præter naturam informi membro cum magna gratia colitur. Phallus* autem veretrum notat. Herodotus Phallophoros in Bacchi ſacris fuiſſe ſcribit, hoc eſt, qui ſtatuas gerebant cubitum longas cum veretris longis reliquum pæne corpus æquantibus. Phallis ex vitro, ebore, auro, ſerico & panno lineo mulieres uſas, & hodiéque uti ad explendam libidinem, vel navem, ut ait Petronius, ſuam onerandam, Gyraldus refert. Quod enim idem Gyrald. *Faſcinum* & *Mutonem* pro *Priapo* dictum exiſtimat, fugit eum ratio, ut ex utriuſque Synonymis & epithetis paret; adde § 55.

2. *ſine arte*] Id eſt, *diligenter.* 63, § 7. Ga. Scioppius.

3. *Abegimuſque*] Ille Horatianus Priapus, ſi ſciens fallit, imprecatur ſibi hæc: — *merdiſque coinquiner albi Corvorum.* — Iccirco μιλτώσεως imponebantur ſtatuis, ne ab avibus conſpurcarentur. Ariſtophanes avibûs:

Ἢν ᾽ μὴ κρύπτῃ. Χαλκιδικὴν μηνίσκος φορεῖν
Ὥσπερ αἰνδρολήψας. ὡς ὑμῶν ὃς ἂν μὴ μιλτοῖ ᾖσι
Ὅτων ἥκιστα χλανίδια λιλιῇ; τότε μιλτοῦ᾽ ὅτου δίκλω
Δώσει᾽ ἡμῖν πᾶσι τοῖς ὄρνισι κρῖνα πλουτοῦντος.

Hi μιλτώσεως adhuc, hodieque in templis Chriſtianorum imponuntur capitibus ſtatuarum. Cujus tamen rei cauſſam ignorantes pictores, dum putant honoris cauſſâ imponi debere, non ſolùm non omnibus ſtatuis imponunt: ſed & imaginibus pictis adhibuerunt: quæ tamen illis opus non habent, ut ſtatuæ. *I. Scaliger.*

4. *ore corneo*] Harum avium roſtra

Digitized by Google

Vale nefande [1] *deſtitutor inguinum,*
[2] *Iacebis inter arva* [3] *pallidus ſitu,*
Caniſve ſævus uſque [4] *minget, aut tibi*
Aper fricabit oblitum latus luto.
Sceleſte penis, [5] *ô cui meum malum*

Gravi,

cornea vocantur. Petron. de pica à fele devorata:

Nam claudunt rabidam cornea labra gulam.

Corneum os, cornea labra, *pro* roſtro. *Ga. Scioppius.*

1. *deſtitutor*] Quibus tu non faves, ut infrà Catm. 81, *quæ tu deſtituis & deſeris.* G. Scioppius.

2. *Iacebis inter arva*] In Græcia projectis ſimulacris ita conſultabant, ut ea ſcillis herbis impeterent. Theocritus Thalyſiis:

Κλεὸ μ' τοῦϑ' ἱερεὺς ὃ πὰν φίλα μάτι τὸ παῖδος
Ἀργαδικὸ σκίλλασιν ὑπὸ πλάτα ρός τε, καὶ ὤμυς
Ταυρίνε μαστίγεσσιν, ὅτε κρία τοῖς ἰὰ πυρσοῖν.

Ita enim ſolebant exigere κροσήμασ, καὶ φαρμακὸν. Hipponax:

Βαλόντες ἐς χοπρῶνα, κεῖ μαχίζοντες
Κοσθῆνοι, καὶ σκίλλασιν, ὥστε φαρμακὸν.

Scaliger. Scioppius ad antegreſſa, *Abeginuſque voce:* Hodieque imaginibus *μαγίανις* imponunt, quibus tamen ab avibus & pluviis nihil periculi eſt. In Græcia projectis ſimulacris ita inſultabant, ut ea ſcillis herbis peterent, & immingerent inſuper. Vnde Priapus ille Horotianus lib. 1 Sat. 8.

Mentior at ſi quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum, atque in me veniat mictum atque cacatum
Iulius & fragilis Pedatia, furque Veranus.

3. *pallidus ſitu*] *Situ*, negligentia, incuria. *Scioppius.* Scaliger: *ſqualidus ſitu.* In membrana, —*pallidus ſitu.* Nam etiam *pallor* pro ſqualore, vel carie. Lucillius:

— pallor, tinea omnia cadunt.

4. *minget*] In quibuſdam ſchedis mediæ vetuſtatis, quas nobis amicus noſter P. Pithœus commodavit, quæque habebant hoc ſolum Epigramma exaratum, ita legebatur iſte, & alter verſiculus:

Caniſve ſævus uſque immingat, aut tibi
Fricabit oblitum latus aper lutoſus.

Ex quibus depravatis hanc lectionem eruimus:

Caniſve ſævus uſque minget, aut tibi
Aper fricabit oblitum latus luto.

Sed in alia longè melioris notæ ſchedа aliter concepta erat lectio:

Caniſque ſævas uſque ligneo tibi
Luteſus affricabit oblitum latus.

Non magni negotii erit illa corrigere:

Caniſque ſæva, ſuſque ligneo tibi, &c.

Horatianus ille Priapus ſibi imprecatur:

— in me veniat millum atq; cacatum
Quidquid corvorum eſt. — Et apud Ariſtophanem de ſtatua Lyci Heroïs, judiciorum præſidis loquitur φιλοδικαίοτατος quidam: κ' ἢ μήποτε (ἢ πυρὸς τοῖς ἡμέραις ἡμῶν ὀρνὶς ἐπιπτάσεται. In contemptum immingebant in ſtatuas vel deorum, vel magnatum. Iuvenal.

Effigiemque Dea longis ſiphonibus implent. Item:

Cujus ad effigiem tantùm non mejere ſuos eſt.

Vbi *tantùm non* eſt μηδενὸς χέ. *Scaliger.*

5. *ô cui meum malum Gr. &c.*] In ſcheda Pithœi noſtri:

— ô meum malum grave.

Licet querere. — Theocritus:

Ἐξω

Gravi, piaque lege noxiam lues!
Licet querare: nec tibi tener puer
Patebit ullus: ingemente qui toro
Iuvante verset arte mobilem natem.
Puella nec jocosa te levi manu
Fovebit, apprimetve [1] lubricum femur.
[2] Bidens amica Romuli senis memor
Paratur: inter atra cujus inguina,
[3] Vagaque pelle, [4] tectus inguinum gelu
[5] Araneosus obsidet fores situs.
Tibi hæc paratur: ut tuum ter, & quater

Voret

Ἔξω ἀπαίρω θῆσον ἐμὸν πρωκτὸν, ὃ τὸν ἀφίκοιτο.

Sed in illa altera optima scheda interjiciebatur versiculus, qui & in quibusdam excusis reperitur:

Gravi, piaque lege noxiam lues.

Noxiam & *noxam* idem esse vult Servius in Virgilium. Et annotandum, quod hodie in Gallia jurgium vocatur *noise*, id à *noxia* detortum esse: quod aliquando notat jurgium, ac diffidium. Petronius: *in mediam noxam perfertur.* Ausonius:

Sæpe in conjugiis sit noxia, si nimia est dos. I. Scaliger.

1. *lubricum f.*] Scaliger: *lucidum femur.* In iisdem schedis P. Pithœi:

— lubricum femur.

hoc est λεῖον. Martialis:

Dum puer es, redeas: dum vultus lubricus. — Horatius:

Et vultus nimium lubricus aspici.

Idem.

2. *Bidens amica*] Talem tibi amicam paro, quæ duos tantùm dentes habet, quæ Romuli vivi meminerit. *Scioppius. Bidentem amicam* vocitat, non quæ duos (id quod de ovibus dici solet) annos haberet modò, sed quæ binos non amplius dentes in mortariolis, hoc est, in exarmatis ploxemi veteris gingivis superstites retinuisset sibi. *Dousa P.*

3. *Vagaque pelle*] Scaliger: *Vacuaque pelle.* Lego, *Vagaque pelle.* Persius:

Quum morosa vagáque fingultiet, &c.

Error indè natus, quòd illi imperiti librarii scripserant, *vagaque puelle.* In altera peroptima membrana præcedebat hunc versiculus iste:

— Latet jacente pantice abditus fpecus, &c.

Ego nullo labore lego:

Latet jacente pantice abditus fpecus.

De *panticibus* vide quid in Catalectis annotavimus. *A pantice*, vulgò ventrem vocamus *panticam.* Nisi sit à pane, quasi *paniciam*: quod facilè credo.

4. *tectus inguinum g.*] In optima membrana *— tectus anuno gelu.* Persistit in metaphora, ut de locis Septentrionalibus, aut montibus editissimis dicimus eos annua nive damnatos esse. Vt sanè horum versuum lepor, & elegantia, satis commendari à me non possit. *Scaliger.*

5. *Araneosus*] Festivè quoque ejus barathri *fores araneosum situm obsidere* civilatur, quo loquendi genere usus & Catullus, ubi inquit:

Vel pene languido senis, situque araneosi.

Eódem referri etiam poterit non incommodè Martialis illud:

Et araneorum cassibus pares mammæ.

Dousa P.

Voret profunda foſſa lubricum caput
Licebit eger, [1] *aut languentior cubes,*
Tereris uſque, donec ah miſer, miſer
Triplexque, quadruplexque compleas ſpecum.
Superbia iſta proderit nihil: ſimul
Vagum ſonante mierſeris caput luto.
Quid eſt iners pigetne lentitudinis?
Licebit hoc inultus auferas ſemel.
Sed ille cum redibit aureus puer:
[2] *Simul ſonanti ſenſeris iter pede:*
Repente [3] *nervos excitet libidine*
Et inquietus inguina arrigat tumor:
[4] *Neque incitare ceſſet, uſque dum mihi*
Venus jocoſa molle [5] *ruperit latus.*

PRIA-

1. *aut languentior*] Legeram olim jamdudum, *eger, angue lentior.* quam conjecturam meam gaudeo confirmari manu ſcripta lectione, quæ extat in ſcheda illa optima. *Lentus* flexibilis, ut *lentum vimen*, & *lentare remum* Virgilio, κάμπτειν. *lenta membra.* γναπτὰς μελίσσας. & pulchrè *angue lentiorem.* Talis enim anguis gradiens. & priùs Ariſtophanes accepit ὄφιν pro pudendo remiſſo [ac liquefacto, *Scioppius.*] in Concionatricibus:

Ἐκπίοις ἂν τὸ πρᾶγμα·
Τό, τ' ἐπιπλιστὸν ὃν λαβὸν ἅλοις
Βυλοιμόβη ταυδὶ ὄχ.
Καὶπὶ τ' πλίνθῳ ὄφιν δ' ἔφεις.

Nam niſi ἀλληγορικῶς accipias, refrixerit omnis lepos hujus ſententiæ. *Scalig. angue lentior.* Reſpondet Græca verſio, ἐκτανῶ τ' ὄφιν.

2. *ſimul*] pro *ſimulac.* Cic. Cæſar, Horat. hìc bis. *G. Scioppius.*

3. *nervos excitet*] *Nervos* ἀρχαϊκῶς, pro *nervus* recto caſu. *Excitet* verò παθητικῶς. ut Varro, *mutat mare.* & Catullus,

—*tantum abhorret, ac mutat.*

non *mutat*, ut in vulgatis. Item Gellius lib. 2, cap. 23. *quantum ſtupere, ac frigere, quantumque mutare à Menandro Cæcilius viſus eſt.* At editiones hodiernæ perperam habent *mutare.* Hic verò *nervus excitat*, eſt ἐγείρει. At membrana illa fidelissima habebat: *Rigente nervus excubet lubidine.* quæ vera eſt lectio. in excubiis ſit. Sic vulgò Galli, *ſait aux aguets.* Non potuit elegantiùs dici. *I. Scalig.*

4. *Neque incitare ceſſet*] Scioppius: *Nec i. c.* Et iſte tumor ſemper me incitet, uſque dum membra voluptatis mea vi labefacta liqueſcant.

5. *ruperit latus*] *Rumpitur latus* cùm ampliùs operari non poſſumus, nec muliebria conſerere arva. Vide ſuprà ad Carm. 25. *Sciopp.*

1. Et

PRIAPEIVM

Albii Tibulli Equitis Romani,

Totidem Iambis puris Græce.

Ἔα τί χρῆμα; τί χρέος θύεσται;
Κ' μοι μετὰ ἄρτι ἀστῶν παιδικῶν κόρος
Ἀ' ωρὶ νυκτὸς ἀγυιὰς ἀμφιθάλπῃ
Φαίνετ' ἰὼ μὴ ἴεσθε ἐδών. ἐσὶ ἄμος
Ἀ' κικὶς ἀντίασις ζώντων κόρος.
Ἄλθες ὦ ἀστιφ' ὃς σὺ θρυὸς σκιῆς
Ἐ' ρυθρὸς ἐξίευθεν οὐτερπὴς πέος
Κάθη, πυκασθὲ ἀμπλοτεφὲς κόμῃ;
Τρίφαλλε, σοὶ ἦ πῆ μὴ θύσιμος φόβη
Ἐ' δηται δυσκτένιστε βοτρύων πλέκη.
Τόσ' αὐ σοῦσ' ἔκυρον, οἵτε σοι πάλαι
Τρόχις κηλοιὸς, οἵτε πίμπλ' κόρῳ
Κόρος κήλασθ' ἰς χείλος' ἀγκυλοσύμιος,
Ἄ' πυρρ, κ' ἦ δ' ἐδὼν ἀὖ πτερύγιμος.
Ἄ' πυρρ', ἄπυρρέ μοι θεὸς ὃς πίνος ὠφελές.
Χαμαιρίφης ἦ, δυσπνίης τε κοίτευ.
Κύων σ' ὀπιδίτης, ἢ βορᾷ ἄρα
Ἐ' χθὲς κρυθεμεῖ σε σὺς ὀρεινόμος.
Ἄ' πις' ἄπιτε φαλλ' ἐμὸς μέγας φθόγγος,
Κακῶ, σιφ' ἴοδι, πίτευ νόμῳ δίκλιν.
Κλαίοις ἄν. ἐ δ' ζοι φίλα κόρε ποτὲ
Χάρις γάνοιτ' ἂν, ὃς λυσίμων ἀὖ μέλαν
Σκεφοῖτο λυσίπυγον ἐμμελίσκῳ.
Σὲ δ' ὅτε χαρσὸν ἐ φιλοσίβ' κόρη
Τηλίψετ' ἐ ἦ χρῶτ' συμκλακήσ').
Χαμαιτύπη δὲ ναὸς, ἢ πυλαιγάτης
Παῖς', ἐφ' ἧς γε δυθμὸς διασφαγὲς
Παλιτρόφοις ἑλικτὰ ῥυπίδιν σχίδαις
Ἀ' σφοῖον πίφλεδ' τριπτύχων ῥάκη.
Ἰδὲ πάρεσθ' ἰὼ ὦς σε τίλεσκις μέλαν
Ἀ' ὖσεσον αὖ βάρεθρον ἐγκύπη κόμη.
Κατευδαῖς γάνοι ἂν, ἕκτον' τ' ὄφις.
Ἀ' πὲρ πυλαντίδιός γε φεῦ πύλαν πύλαν
Ἐ' πίσφις τέτριβ' πλαθιωνὸς ἐντ'.
Γ' πίρφεσ' σ' ἀὖ ἐκ ὄναιο λήμ'
Τότ' ἂν, ὡς ἰλιὼ ἡ ἀχαὺς βύθος πτσύν.
Τί σ'; ἐ φρίναις σ' ἐρίκι τ' ἀὖμίας;
Τοῦν ἀβάκ μὲ κρεπεσθέξεο.
Ὅταν ἦ κεῖν' ἀδὲ πτὶς ἀφίξ'),
Ψόφος δέ σ' ἀτ' ἀπιρτὶς ποδὸς βαλεῖ,
Στύοιτ' ἂν ὀρθάσεμ' ἄρχιν τὸ',
Τά, τ' ἄρθρα τυμπανισμὸς ἐμμέρῃς
σπόρᾳ,
Λάβοι ἂν ἀσφάδαστος ὥςτ μὴ κωμεῖν,
Πεχυῖ σε τέμνῃ λοιδορᾷ δάμνῃ κέπῳ.

LXXXV. M. Valerii Martialis AD PRIAPVM.

Non horti, neque palmitis beati, &c.
Sed [3] *rari nemoris Priape custos,*

Ex

1. Ἔα τί] Hæc Græca expressa sunt ex priore editione, quæ correcta est ex scheda Pithœi nostri. Quod quàm difficile, & arduum sit, neminem puto scire, nisi eum, qui scit primùm, quid sit jambis puris scribere; deinde, qui Græcè Latina reddere. dico Latina. Nam non omnium est Latinè loqui. *I. Scaliger.*

2. *Non horti*] Priapi non solùm in hortis, sed & in vineis silvisque. *Scioppius.* Cujus editioni hoc Carmen huc translatum deberur; Gabbem. non habet.

3. *rari*] In quo non densæ, sed raræ arbores. *G. Scipp.*

Ex quo natus es, [1] *& potes venaſci;*
Furaces moneo manus repellas.
Et ſilvam domini focis reſerves.
Si defecerit hæc, & ipſe lignum es.

LXXXVI. PRIAPVS.

VExe roſa, autumno pomis, [2] *æſtate frequenter*
Spicis: una mihi eſt [3] *horrida peſtus hiems.*
Nam frigus metuo, & vereor ne ligneus ignem
[4] *Hæc Deus ignaris præbeat agricolis.*

LXXXVII. C. Valerii Catulli PRIAPVS.

[5] *EGo hæc ego arte fabricata ruſtica,*
Ego arida, ô viator, ecce papulus
Agellulum hunc, [6] *ſiniſtra, tute quem vides,*
Herique villulam, hortuluſque pauperis
[7] *Tuor,* [8] *malaſque furis arceo manus.*

[8] *Mihi*

1. *& potes venaſci*] Ergo hic Priapus truncus eſt non exſtirpatus. *Ge. Scioppius.*

2. *æſtate frequenter Spicis*] Priapo quoque, ut Cereri, corona è ſpicis imponebatur. Quare & Columella quando de eruca loquitur, eum *frugiferum* nominat:

Et quæ frugifero ſeritur vicina Priapo. Scioppius.

3. *horrida peſtus*] Qui purè Latinè loqui ſunt *peſtem* non dicunt morbum illum, ſed *peſtilentiam*. *Peſtis* enim nihil eſt aliud, quàm *pernicies* & *exitium*. Virgil. 3 Georg.

Inathis Iuno peſtem meditata juvenco.
Et 9 Æneid.

Sed non augurii potuit depellere peſtem.
Mortem & exitium, 10 Æneid.

—— *Quid peſtem evadere belli*
Juvit & Argolicas medium fugiſſe per ignes,

Peſtem etiam pro *pœna* accipit 6 Æneid. —— *nec ſpumantes omnes*
Corpora excedunt peſtes.
ait enim cor exerceri pœnis. *Scioppius.*

4. *Hæc*] ſcil. *hiems*, ne ab agricolis igni tradar. *Idem.*

5. *Ego hæc*] Carmen hoc elegantiſſimè princeps nob. interpretatus eſt Romani decus eloquii *Muretus*, cujus quoque, non noſtra, verba hîc referre jam indè à principio profitemur, *Scioppius*. Catulli eſſe, hoc itemque ſequens poëmatium & doctiſſimi jam viri adnumerunt, & mihi non invito perſuadent. Cujus eò elegantiæ major eſt, quò difficilius fuit eam in jambis puris conſequi poſſe, totidem Iambis puris. *Scalig.*

6. *ſiniſtra*] E regione agelli ad ſiniſtram ſita. *Scioppius.*

7. *Tuor*] antiquè pro *tueor*. Feſt. Lucret. lib. 1.

Na

[1] *Mihi corolla picta Vere ponitur :*
Mihi rubens aristâ sole fervido :
Mihi virente dulcis uva pampino :
Mihique glauca duro oliva frigore ;
Meis capella [2] *delicata pascuis*
In urbem [3] *adulta lacte portat ubera :*
Meisque pinguis agnus [4] *ex ovilibus*
[5] *Gravem domum remittit ære dexteram ,*
[6] *Teneroque, matre mugiente, vaccula*
Deûm profundit ante templa sanguinem.

Proin

Nec calidos æstus tuimur. — Idem lib. IIII. — *dilutáque contra*
Cùm tuimur misceri absinthia , tangit amaror.

Quem versum idem repetit lib. VI, ubi de lapide magnete loquitur. Turpill. Ped. *Tamen oculi longa intercapedine cupidè appetunt intui.* Pomponius Maocis geminis : *Incepi contui conspicio coleatam cuspidem.* Plaut. Asinar. *Ego illud argentum tam paratum scio esse filio , quàm me hunc scipionem contui.* Ibid. *Atque ipsum hercle adeò contuor.* S. A. Gabbema.

8. *malasq; manus*] Malæ manus furtificæ dicuntur. Tibull.

Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis ,
Et modo nata mala vellere poma manu ? Ga. Scioppius.

1. *Mihi corolla picta*] ist est multicolor, veluti constans è pluribus floribus. Hujus ferme generis est illud, quod supr. refertur Carm. XIIX, & Carm. L. Hunc morem Augustinus describit lib. VII, c. XXI de Civit. Dei. *In oppido Lavinio* unus Libero totus mensis tribuebatur, cujus diebûs omnes verbis flagitiosissimis utebantur, donec illud unum membrum, per forum transvectum esset ; atque in loco suo quiesceret. cui membro inhonesto matrem familias honestissimam palàm *coronam necesse erat imponere.* Et paulò pòst : *Iam quòd in Liberi sacris honesta matrona pudenda virilia coronabat spectante multitudine.* Hanc ipsam infrà vocat *coronationem virilium pudendorum.* Carol. Paschalius.

2. *delicata*] *Capella.* Sic Catullus:
Puella tenellulo delicatior hædo.
Scioppius.

3. *adulta*] Distenta. *Scioppius.*

4. *ex ovilib.*] Virgil. *ab ovilibus imbuet agnus.* Idem.

5. *Gravem domum*] Sic Virgil. Eccl. I.

Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat. Scioppius. Vlpianus tit. de Verb. Sign. *etiam aureos nummos as dicimus.* Primùm enim, ut ibidem tradit Alciatus, pecunia ære cudi cœpta est. Indè factum ; ut cujuscunque metalli pecunia nomine æris significaretur. Sanè & Græci χαλκὸν, id est, æs, pro quacunque pecunia accipiunt : unde αἰχαλκεῖ apud Lucillium Epigrammat. lib. II.

Ἑρμόδοτε, τόδε δόγμα τὸ πάνσοφον, οἱ τὸς αἰχαλκεῖ ,
Μηκέτι πανίσσῃ , θεὶς τὸ χρυσοφόρον.

Hermodoti hoc dogma est , quisquis miser indiget æra ,
Philosophi assumat pallia , dives erit.
Gabbema.

6. *Teneroque*] Veteribus nomina, quæ *er* syllabâ finiuntur, maximam partem communia fuerunt, non ea tamen, quæ generibûs variari non

Digitized by Google

Proin viator hunc Deum vereberis,
Manumque sorsum habebis hoc tibi expedit.
Parata namque crux, sine arte mentula.
Velim pol, inquis: at pol ecce, villicus
Venit; valente cui revulsa brachio
Fit ista mentulâ apta clava dextera.

C. Valerii Catulli
PRIAPEIVM,

Totidem Iambis puris Græce redditum.

Ἐγὼ τέκνωσι φαυλοπίπτοις χρῆς,
Ἐγὼ δὲ φιτρὸς ἀζαλὴς, ὀδυπόρε,
Γὰδὲ τὸ γήδιον τόδ' ἐξ ἀρίστης ξύλου
Ἐπαυλιν αὐδῆς, ὄρχατον τ' ἐπουρητὴ
Πάντος, σὺ δ' ὑφῆς ἁρπαγὰς τέχνῃ.
Ἐμοὶ

possunt, *uber*, *celer*, & similia, sed alia quoque. Pauperem fœminam dicimus, cùm tamen pauperam cum Terentio dicere liceat. Cato 2 Orig. *Itaque res uber fuit antequam vastassent regiones:* Nævius de bello Punico,

Fames acer angescit hostibus. Ennius:

Ætatem auctumnus sequitur, post acer hiems hunc.

at utrobique *acris* dici poterat. puerum nonnumquam dicebant. Livius Odysseâ,

Mea puera quid verbi ex tuo ore profluit?

At puerum tamen utroque genere efferebant. Nævius:

Primâ incedit Ceres Proserpina puer.

Ga. Scioppius,

1. *Manumque sorsum habebis*] Scioppius: *M. sorsum h.* Continebis, ne quid præripias. In *sorsum* est synæresis, qualis illa Virg.

Una eademque viâ sanguisque animusque sequuntur.

Et Propertius:

Eosdem habuit secum quibus est elata capillos. Sorsum, pro sorsum hic accipiunt. Pet. Victorius Var. Lect. lib. XXV, c. XII; Scaliger in versione Græca, qui legit *sursum*: fures enim in sinu demissas habent manus, seu potius furtificam lævam. *Douza F.*

2. *hoc tibi expedit*] Attici dicunt: χαὶ χαὶρ ἄξιον. Vnde Euripides Telephò, ἄξιον χαὶρ ἰκλαῖδι. Quod in legationibus semper apponi, & concludi solebat. Sallust. in Iugurthino: *censere eos ab armis discedere. ita seque illisque dignum esse.* Vt in principiis edictorum dicebant, *Bonum factu' est.* I. Scaliger.

3. *Parata namque crux sine arte*] *Parata.* jam mea mentula, tamquam crucis supplicium te manet. *Sine arte.* Vid. ad Carm. 63. *Scipp.* Secuti sumus lectionem Mureti nostri: *crux sine arte.* Proinde Græcè est redditum ἀσκήπτουον. Ita enim vocant Græci non quidem quod omnino sine ascia factum est, sed rude, & impolitum. Columellæ *truncus, fortè dolatus*, αὐτοχέρνιος. Scaliger.

4. *at pol*] Repetitio ejusdem verbi valde inrisioni conveniens est. Est autem jocus elegans, sed obscœnus; cùm enim diceret viator, se nihil metuere, aut appetere etiam, usitatum illud supplicium, illudens Deus, longè alio eum, quàm putabat, modo acceptum iri respondet. *Am. Muretus.*

5. *Brachium*] *valens.* Lucretius *brachia* dicit *validis excepta lacertis.* Scipp.

1. *Hunc*

Ἐμοὶ μὲν ἦρ' ἄρηρεν ἄνδρες πλόκος,
Ἐμοὶ ὑ πυρσόφλοιος ἄστεχυς δέρις,
Ὁ πωλεῶ τε λαῖγξ ἀμπέλῳ βότρυς,
Καλῷ τε χείμαρ' ἀμὸν ὁμφακοστάφ.
Χίμαιρ' ἰμοῖσιν ἕλκομ νομεύμασι
Πόλιν δ' ἀμολγαῖς ὕδατ' ἄγλαϊγῆ φέρει.
Ἐμῶν ἀπ' ἀμνὸς ἀὐλίς ἐπωίλεων

Δόμοισδε βεβηκὼς ἀγρότην χάρ εἰσορᾷ.
Τίφουσα πόρτις αὐομήτωρ βοὸς
Χίει πρόσω ἀϊλωστοσφαγὰς λίνῳ
Θεοῖσι. Τόνδε τὸν θεὸν σέβου ξένε,
Χάρας ὑ χωρὶς ἴσχε. σοὶ τόδ' ἀσφαλὲς.
Ἔτ' ἰμῷ ἀσκέπαρνον αἰκία πόν.
Λίγνις, φίλοιμ' ἂν ἀλλ' ἰδὲ προσιγάλαφ
Ἀγροίκως ἔτος. ὦγ' ἀπὸ παιδὸς τόδε
Πίσ τυλωτὸν ὄπλον ἰμαρξίπι χερί.

LXXXVIII. Ejuſdem PRIAPVS.

Hunc ego juvenes locum, villulamque paluſtrem,
Tectam vimine junceo, caricisque maniplis,
Quercus arida, ruſtica conformata ſecuri,
Nunc tuor: magis, & magis ut beata quotannis.
Hujus nam domini colunt me, deumque ſalutant.
Pauperis tugurii pater, filiuſque coloni.
Alter aſſidua colens diligentia, ut herba
Dumoſa, aſperaque à meo ſit remota ſacello:
Alter parva ferens manu ſemper munera larga.
Floridо mihi ponitur picta vere corolla
Primitu, & tenera virens ſpica mollis ariſta:

Lutea

1. *Hunc ego*] Carminis genus hôc à Cenſorino Priapejum, Diomede Angelicum vocatum, cujus talis dimenſio:

⏑ v | - ⏑ v | - ⏑ v | - v | - ⏑ v | - -
- - | - ⏑ - | - - | - v .

Neque heic ſpicilegium poſt Muretum relictum nobis eſt, tum & Careſt, non minùs facile, quàm elegans men ei quidem qui ſuperiora legerit. *Scioppius*, Hoc quoque Ithyphallicum Catulli eſſe placet doctis hominibus, tum propter ſtyli adfinitatem, tum quòd eum tali Carmine luſiſſe auctor & Maurus Terentianus. Ithyphallicum quoque metrum à magiſtris Prjapejum vocari idem Grammaticus docet nos. quemadmodum & φαλλικὸν ἄσμαϛα (nam differunt ab Ithyphallicis) Priapo quoque canebantur. Scholiaſt. Ariſtophan. ἄσματα λίγετ' ἐφ' ἁμάξης τοὺς ἐπὶ τῷ φαλλῷ αἰδοίῳ μέλη· ἢ ὑ εἰς διόνυσον, ἢ εἰς ἄλλα χαρίεντ. lege: ἢ ἄλλους εἰς πρίαπον. *Scaliger. ego.* Putabatur hic deus quibus in agris ſtatuererur, colereturque eis foecunditatem adferre. *Priapum* Orpheus deorum antiquiſſimum dicit eſſe: videturque eundem cum ſole ac Baccho facere. Dicus autem πρίαπος vel quaſi βρίαπος, id eſt clamoſus, propter clamores, qui in Bacchi ſacris excitabatur, vel quaſi φαλλόμβος τὸ αὐτὸ μα, ut adnotat interpres Theocriti. *Auct. Muretus.*

2. *Primitu*] Vel *primitus* antiquum adverbium, pro *primùm*, quale eſt a-

Digitized by Google

Proin viator hunc Deum vereberis,
Manumque sorsum habebis [2] *hoc tibi expedit.*
Parata namque crux, sine arte mentula.
Velim pol, inquis: [4] *at pol ecce, villicus*
Venit; valente cui revulsa [5] *brachio*
Fit ista mentulâ apta clava dextera.

C. Valerii Catulli
PRIAPEIVM,

Totidem Iambis puris Grace redditum.

Ἐγὼ τέχνημα φαυλοτάτου χυ-
σοῦ,
Ἐγὼ δὲ φύσεως ἀζωλὸς, ὀδυπόρος,
Γδᾶ τὸ γήδιον τόδ' ἐξ ἀεστιοῦς,
Ἔ πωλυν αὐθρώς, ὄρχατον τ' ἐπικηπεῦ
Πάντος, ὡς ἢ φυσὸς ἀρπαγὰς τρέχειν.
Ἐμοὶ

possunt, *uber*, *celer*, & similia, sed alia quoque. Pauperem fœminam dicimus, cùm tamen pauperam cum Terentio dicere liceat. Cato 2 Orig. *Itaque res uber fuit antequam vastassent regiones:* Nævius de bello Punico,

Fames acer angescit hostibus. Ennius:

Æstatem auctumnus sequitur, post acer hiems hunc.

at utrobique *acris* dici poterat. puerum nonnumquam dicebant. Livius Odysseâ,

Mea puera quid verbi ex tuo ore profluit?

At puerum tamen utroque genere efferebant. Nævius:

Primâ incedit Cereris Proserpina puer.

Ga. Scioppius.

1. *Manumque sorsum habebis*] Scioppius: *M. seorsum h.* Continebis, ne quid præripias. In *seorsum* est synæresis, qualis illa Virg.

Una eademque viâ sanguisque animusque sequuntur.

Et Propertius:

Eosdem habuit secum quibus est elata capillos. Sorsum, pro seorsum hic accipiunt. Pet. Victorius Var. Lect. lib. XXV, c. XII; Scaliger in versione Græca, qui legit *sursum*: fures enim in sinu demissas habent manus, seu potius furtificam lævam. *Douza F.*

2. *hoc tibi expedit*] Attici dicunt: χρὴ γαῖρε ἄξιον. Unde Euripides Telephô, ἄξιον γαῖρε ἐκλαβὼν. Quod in legationibus semper apponi, & concludi solebat. Sallust. in Iugurthino: *censere eos ab armis discedere. ita seque illisque dignum esse.* Vt in principils editorum dicebant, *Bonum factu' est.* I. Scaliger.

3. *Parata namque crux sine arte*] *Parata*, jam mea mentula, tamquam crucis supplicium te manet. *Sine arte.* Vid. ad Carm. 63. *Scioppius.* Secuti sumus lectionem Mureti nostri: *crux sine arte.* Proinde Græcè est redditum ἀσκέπαστον. Ita enim vocant Græci non quidem quod omnino sine ascia factum est, sed rude, & impolitum. Columellæ *truncus, fortè dolatus*, αὐτόξυλος, αὐτοχαλίαστος. Scaliger.

4. *at pol*] Repetitio ejusdem verbi valde irrisioni conveniens est. Est autem jocus elegans, sed obscœnus; cùm enim diceret viator, se nihil metuere, aut appetere etiam, usitatum illud supplicium, illudens Deus, longè alio eum, quàm putabat, modo acceptum iri respondet. *Ant. Muretus.*

5. *Brachium*] *valens.* Lucretius *brachia* dicit *validis excepta lacertis.* Scioppius.

1. *Hunc*

Digitized by Google

Ε'μοὶ μὲν ἦρ' ἄμπρων ἄνθεμος πλόκος,
Ε'μοὶ ϳ πυρσόφλοιος ἀστεχυς ὄφελ,
Ο'πωρινῶ τε λαεῖς ἀμπέλι βότρυς,
Κακῶ τε χείματ' ἀμὸν ὀμφικαλύπτορ'.
Χίμαιρ' ἐμοῖσιν ἕρκλος νομεύμασι
Πόλιν δ' ἀμολγαὶς ὕδατ' ὄγλαϊζῆ φέρε.
Ε'μὸν ἀπ' ἀμνὸς ὀΐλιος ἐπαύλεων
Δόμοισδε βεβυκὼς ἐμπλήσεται χόρ' ἐσιόγλ.
Τέρενα πόρτις αὐτομήτορ' βοὸς
Χίει πρόσω ἀϊώνυστος φαλὸς λίνῳ
Θοῶσι. Τὼνδε τὸν θεὸν σίνος ξένε,
Χέρας ϳ χαλὸς ἰσχε. σὺ τοῦ' ἀσφαλῶς.
Ε'τι μᾶλλον ἀσκέπαρνον αἰκία πόν.
Λέγοις, φίλοιμ' ἂν αἰὲ ἰδὲ προσίσχαλαν
Α'χρεῖος ἔτος. ὦγ' ἀπόσπαδὲ τοῦδε
Πίν' τυλωτὸν ὀπλον ἐμπρίσαι χρεών.

LXXXVIII. Ejuſdem PRIAPVS.

Hunc ego juvenes locum, villulamque paluſtrem,
Tectam vimine junceo, caricisque manipli,
Quercus arida, ruſtica conformata ſecuri,
Nunc tuor: magis, & magis ut beata quotannis.
Hujus nam domini colunt me, deumque ſalutant.
Pauperis tugurii pater, filiuſque coloni.
Alter aſſidua colens diligentia, ut herba
Dumoſa, aſperaque à meo ſit remota ſacello:
Alter parva ferens manu ſemper munera larga.
Florido mihi ponitur picta vere corolla
Primitu, & tenera virens ſpica mollis ariſta:
Lactea

1. *Hunc ego*] Carminis genus hôc à Cenſorino Priapeum, Diomede Angelicum vocatum, cujus talis dimenſio:

⏑ v | - ⏑ v | - ⏑ v | - v | ⏑ v | -
- - | - v - | - - | - | v

Neque heic ſpicilegium poſt Muretum relictum nobis eſt, tum & Careſt, non minùs facile, quàm elegans men ei quidem qui ſuperſtradogetitir. *Scioppius*, Hoc quoque Ithyphallicum Catulli eſſe placet doctis hominibus, tum propter ſtyli adfinitatem, tum quòd eum tali Carmine luſiſſe auctor & Maurus Terentianus. Ithyphallicum quoque metrum a magiſtris Priapejum vocari idem Grammaticus docet nos. quemadmodum & φαλλικὰ ἄσματα (nam differunt ab Ithyphallicis) Priapo quoque canebantur. Scholiaſt. Ariſtophan. ἀσματα λέγεται φαλλικὰ τὰ ἐπὶ τῷ φαλλῷ ᾀδόμενα μέλη· ἐστὶ ϳ οἷς διόνυσον, ἢ εἰς ἄλλα χρεῶν. lege: ἢ ἄλλους οἷς πρέπον. *Scaliger.* ego. Putabatur hic deus quibus in agris ſtatueretur, colereturque eis foecunditatem adferre. *Priapum* Orpheus deorum antiquiſſimum dicit eſſe: videturque eundem cum ſole ac Baccho facere. Dicitur autem πρίαπος vel quaſi βρίαπος, id eſt clamoſus, propter clamores, qui in Bacchi ſacris excitabatur, vel quaſi σπέρμα τὸ ἀνθρωπικὸν ἀνίερμα, ut adnotat interpres Theocriti. *Auct. Muretus.*

2. *Primitu*] Vel *primitus* antiquum adverbium, pro *primùm*, quale eſt a-

Digitized by Google

Lutea viola mihi, luteumque papaver,
Pallentesque cucurbitæ, & suaveolentia mala,
Vva pampinea rubens educata sub umbra.
Sanguine hanc etiam mihi ([1] *sed tacebitis) aram*
Barbatus linit hirculus, cornipesque capella,
[2] *Pro queis omnia honoribus hæc necesse Priapo*
Præstare, & domini hortulum vineamque tueri
Quare hinc, ô pueri, malas abstinete rapinas.
[3] *Vicinus prope dives est, negligensque Priapus*
Inde sumite. semita hæc deinde vos feret ipsa.

Ejusdem AD PRIAPVM.

HVnc lucum tibi dedico consecroque, Priape,
Qua domus tua Lampsaci est, quaque sylva Priape
Nam te præcipue in suis urbibus colit ora
Hellespontia, cæteris ostreosior oris.

pud Plautum *simitu* pro *simul*. Sciop-pius. *primitu*. Pro *primo*. Lucill. Sat. lib. v.

Vt cùm primitiis ficus propola recentes
Protulit, ingenti pretio dat primitus paucas.

Varro lib. I de Re Rust. c. XXXI. *Igitur in vitiario primitus cùm exit vitis*, tota resecari solet. & cap. XLVIII. Sic *simitu* pro simul apud Plautum. *S. A. Gabbema.*

1. *sed tacebitis*] Quia legibus XII Tabb. sacra facere peregrinis diis, nisi qui publicè adsciti essent, non licebat. *Ga. Sciopius.*

2. *Pro quæs honoribus*] *Honor* verbum est sacrorum: quo sensu *officium* suprà accipiendum.

Pro quibus officiis, si fas est, Sancte, precisor. Virgilius:

Non sine honore tuum patior decus, ibit ad aras
Hircus, sancte, tuas, pecoris pastor ibit ad aras. Sciopp.

3. *Vicinus*] Indicat pueris agrum vicinum, unde commodiùs eripere aliquid possint, quòd & dominum divitem habeat, & negligentem Priapum. *Id.*

PRIAPEIORVM FINIS.

VETE-

Digitized by Google

VETERVM QVORVNDAM POETARVM ERRONES VENERII.

Qui cum præmissis Priapeis V. P. Catalecta conficiunt, juxta edit. Lugdun. Frellonianam.

PERVIGILIVM VENERIS,

Q. CATVLLI VRBICARII existimatum.

DESIDERIVS ERASMVS ROTERODAMVS.

In Adagiis, Chiliadis I, cent. ult.

AMYCLAS PERDIDIT SILENTIVM.

INnuit adagium Virgilius Æneidos lib. x cùm ait, ---- *tacitis regnavit Amyclis.* Et ibi apud Servium Lucilius, *Mihi necesse est loqui: nam scio Amyclas tacendo periisse.* Silius Italicus, ---- *Quæsque evertêre silentia Amyclæ.* Meminit & Catullus, nisi fallit inscriptio, Carminis DE VERE, quod nuper nobis Aldus Manutius noster exhibuit, in antiquissima quadam Galliæ bibliothèca repertum, *Sic Amyclas, dum tacebant, perdidit silentium.*

LILIVS GREGORIVS GIRALDVS

Histor. Poët. Dial. x.

ALdum Manutium memini dicere se Catulli poëma habere quod VER inscribitur. Idem & Erasmus fatetur: necdum tamen mihi videre contigit.

IOSEPHVS SCALIGER IVL. CÆS. F.

Castigationibus in Catullum.

ID tantùm dicam: Vrbicarium & Mimographum poëtam huic nostro cognominem fuisse; cujus meminit Juvenalis. Et fortasse is fuit auctor Carminis DE VERE, ex quo hoc citat Erasmus: *Sic Amyclas,* &c.

IVSTVS

Digitized by Google

IVSTVS LIPSIVS

Elect. lib. I, *c.* V.

DUcti elegantiâ carminis, quidam Catullum Veronenſem cenſuerunt: alii, in quels Scaliger, Catullum Urbicarium poëtam, nominatum Juvenali: ----*clamoſum ageret cum phaſma Catulli.* Neutèr poteſt. niſi me fallit ratio temporum, quam ſubduxi non vanis conjecturis. Natum enim comperior hoc carmen in imperio Auguſti. Argumentô horum verſuum:

Vnde Rhamnes & Quirites, proque prôle poſterum
Romuli, patrem crearet & nepotem Caſarem.

Dico ampliùs poſt Virgilium vixit hic ſcriptor. &c. Sanè quiſquis ſcriptor, non ambigo quin genitum hoc carmen extrema ſub tempora Auguſti. Ita Catulli illius germani non erit: quia ætate relinquitur: non illius minuti Urbicarii; quia anteit.

De Iudicio CASP. BARTHII,

PETRI SCRIVERII *judicium.*

QUod Caſpar Barthius lib. XVI, c. VI; & lib. XLIV, c. VI *Pervigilium* SENECÆ tribuat, mihi prorſus ridiculum videtur. Fides ſit penes auctorem. Exemplar vetus, ſiquidem extet, videre equidem velim, & omnes ſinus excutere. Teſtatur de univerſo hoc carmine, ſe ſcriptum exemplar habere, ubi SENECÆ adſcribitur expreſſè. Hæc ille uno loco: altero, hæſitantior de eodem Poëmatio loquitur. *Auctor Pervigilii Veneris*, inquit, *nec Catullus, nec Vrbicarius: fortè* SENECÆ.

GEORGIVS ERHARDVS.

PCatullo Urbicario tribuit Scaliger ad Catullum. Primus edidit Petrus Pithœus. Notis illuſtrarunt idem Pithœus, Juſtus Lipſius in Elect. & Ianus Douſa F.

CLAVDIVS SALMASIVS

ad Solinum, pag. 277.

AUctor Pervigilii Veneris, quem Catullum eſſe nullo judicio volunt eruditi, cùm ſit mediæ ætatis, & Solino ſupparis:

Tum cruore ac ſuperno, ſpumeo Portus globo, &c.

Digitized by Google

PERVIGILIVM VENERIS,

Trochaico Metro:

SVNT VERO VERSVS XXII.

[*Hunc Titulum præfert MS. C.* CL. Salmasii]

Cras Amet, qui nunquam Amavit; quique Amavit, cras Amet.

VEr novum, ver jam canorum, [2] vere natus Orbis est.
Vere concordant amores, vere [3] nubunt alites,
Et nemus comam resolvit de maritis imbribus.
Cras amorum copulatrix [4] inter umbras arborum

Implicat

1. PERVIGILIVM] Non mecum, non cum eruditissimo Cl. Salmasio sentit, qui hoc poëmatium Catullo Veronensi, vel etiam Vrbicario tribuit; aut ab alio scriptum putat, quàm ab eo qui ævo Solini, aut posteriore tempore vixit: adstipulantibus ipsis membranis, ex quibus editum; & ratione stili, qui optimus & certissimus index, suffragante. Poëta quisquis est, seu Luxurius, seu Florus nescio quis, inæqualis & quibusdam locis pæne talis, quales esse Cicero Cordubenses poëtas ait, pingue quiddam sonantes ac peregrinum. Equidem non satis possum mirari summum virum Iustum Lipsium, aliàs prudentissimum & sagacissimum, carmen hoc non solùm *elegans* vocare, *sed quantivis pretii, molle, tenerum* V. C. P. Pythœo potiùs accedam, qui fragmenta hæc sanè antiqua, sive Catulli, sive alterius sit, medicorum pueris commendat, desumpta ex vetustissimo & fidei multæ exemplari, in quo non longo intervallo præcedat Epithalamium Q. Valerii Catulli: cujus esse, vel Senecæ denique (quod Caspari Barthio, aut nescio cui librario in mentem venit) si existimem:

Πτωχὸς ῥᾴδ' ἔφησας εἶναι, νῦν δ' ἄρα
ἐκ τοῦ πτωχὸς ἐγένετο.

Cæterùm viderint docti, quomodo explicaturi sint, quòd librarius codicis Salmasiani viginti tantùm duos versus adnumeret huic poëmati. Si versum intercalarem hunc,

Cras amet, qui nunquam amavit; quique amavit, cras amet.

vicies & bis iteratum intelligit, potior pars hujus carminis periit. Aut dicendum est, aliquoties omissum istum intercalarem, cùm tantùm hic, undecies repetatur. Quid si pro XXII, scribendum sit XCII; & Auctor, sive librarius potiùs, voluerit indicare toto hoc Carmine tot versus contineri. Hoc verum est, si unum supernumerarium excipias, in capite extra ordinem reliquorum positum:

Cras amet, &c.

Sic ut initium Poëmatis fuerit,

Ver novum, ver jam canorum, &c.

Vnde Magno Erasmo, Aldo Manutio, & Lilio Giraldo persuasum inscriptum fuisse, Carmen DECEM. quem errorem etiam alii post erraverunt. Lipsio nullum dubium est, quin principiò Carminis multa desint, & post versum decimum, aut undecimum,

Facilè

Implicat caſas virentes [5] de flagello myrteo.
Cras [6] Dione jura dicit [7] fulta ſublimis throno.

Cras

Fecit undantem Dionem de maritis imbribus.

deeſſe cenſet minimum ſenos aut ſeptenos verſus: quod appareat, inquit, verſu intercalari præproperè poſito. Pythœus ad verſ. XIX. *In puderem floruleta*, &c. annotavit non abs re hæc & alia quædam in hoc Carmine confuſa, nec ſuo locò poſita videri. Mihi prorſus idem videtur, & non pauca deſiderari in hoc poëmate. Non tamen id colligo ex verſu intercalari præproperè, quod cenſet vir clariſſimus, poſito. Nam non ſemper verſus intercalaris interjicitur aut ſubjicitur verſibus pari numerò, ſed diuturnè, pro re nata. Interdum poſt duos, tres, quatuor, & quinque: interdum poſt plures. Quod cum alibi, tum ex Virgilii Ecloga octava, & Catulli Epithalamiis liquet. *P. Scriverius.* *Pervigilium.* Vetus Gloſſarium: *Pervigilium, Παννυχὶς μὴ, ἡμέρα ἀλλ' ὑπνώτης ἀγρυπνία, Pervigilatio, Παννυχίς. Pervigilat, Παννυχίζει.* & alterum: *Παννυχὶς, hoc excubium, pervigilium.* Debebatur Veneri, quam Plautus facetè *Noctivigilam* appellavit, triduanum; ut eſt inf. verſ. XXI. Vide Ian. Guilielmium in Curcul. Plauti c. III. *I. Weitzius.*

2. *vere natus orbis eſt*] Orbem vere natum fuiſſe vult. quod hauſit è Virgilio, Georg. lib. II, verſ. CCC XXXVI. *Salmaſius.* Panegyriſt. ad Maximianum: *Divinus ille veſtræ Majeſtatis ortus ipſo, quo illuxit, auſpicio Veris illuſtrior, anguſtiore fulgens luminis claritate, quàm cum origine mundi naſcentis animavit.* Et ſtarim: *O felix beatumque Ver novo partu! à tempore, quo meritò omnia nata eſſe credantur.* Vide inibi alios quoque: & plura de controverſia: *Num in Vere mundus creatus*, apud Rodolph. Hoſpinianum de origine Feſtorum Iudæorum & Ethnicorum, pag. 5. Eliam Cühlerum in problemate, *Verne an Autumni Mundus ſit conditus*; Scaligerum de Emendatione temporum; Bernardum Caſellium de Mundi creatione. *Weitzius.* Pulcherrimam veris temporis deſcriptionem ex anthologia Græca exhibet in Comm. ad lib. I Halieut. Oppian. Conr. Rittershuſius. Et nonne probabile eſt, ait Lipſius, amœniſſimo, & maximè vegetabili tempore, cuncta cœpiſſe? cùm & animantes plexæque fortificant, & aliæ naturæ partes concipiunt aut parturiunt, ὠλένας dicamus, & ipſam totam peperiſſe. At ſunt tamen qui fortiter obnuant, Hebræorum auctoritate confiſi, quibus principium anni in Autumno fuit: Ergo & Mundi. Extat Hadriani Iunii V. C. erudita diſceptatio cum ſacrificio quodam, *Quo anni tempore conditus ſit mundus.* Animadverſ. lib. III, c. VIII. *P. Scriverius.*

3. *nubunt alitæ*] Συμπαίζουσι, ἢ ἀφροδισιάζουσι. Ioh. Iſacus Pontanus in Macrob. lib. VII, c. XVI legit, *pubent*, hoc eſt vernant. Dracontius in Hexaëmero, verſ. CXLIV.

Pennigerum varuare nemus vaper arguit in uſus
Pigneris. — S. A. Gabbema.

4. *Inter umbras arborum*] Mater enim amorum circumfuſa umbræ nebulâ obtegere ſolet. Favetque furtis Veneris umbra: pavidos alioquin amatores confirmat, & velo ſuo involvit. *Io. à Wouwer.*

5. *de flagello*] Onomaſt. *Flagella, βλαστοὶ.* Hidor. lib. XVII, c. V. *Summitates vitium & fruticum, flagella nuncupantur, eò quòd flatu agitentur.* & ib. c. VI. Dracont. v, lv. *Vitis verberat* &c. *Gabbema.*

6. *Dione*] Mater Veneris. Hîc pro ipſa Venere. Natal. Comes lib. IV, c. XIII. Phornut. de nat. Deor. pag. CLXII.

Cras amet, &c.

Tunc cruore de ſuperno, [1] *ſpumeo Pontus globo*,
[2] *Cœrulas inter catervas, inter &* [3] *bipedes equas*,
[4] *Fecit undantem Dionem* [5] *de maritis imbribus.*

Cras amet, &c.

Ipſa gemmis [6] *purpurantem pingit annum floribus.*

[1] *Ipſa*

CLXII. Et quoties *Dione* pro Venere? Scaliger in Sen. Med. v. DCLXI. *I. Weitzius.*

7. *ſulta ſublimi throno*] Hinc πολυλοφος vocat Αφροδίτην Sappho. quamvis id vel de variegata & florida Veneris veſte accipi poſſit, argumentò illius Homerici Iliad. x. σὸν δ' ἱμάσθη πολυλίτου: vel de variis pharmacis, quæ mortalibus propinat Venus, *curis hominum gaudia miſcens*, ut Catullus loquitur. Nam cum πολυφορος dicatur multa habens ἱμάσθη ſeu pharmaca, ejuſdem vocabuli vim ad πολυλοφος etiam extendi poſſe ratio ſuadet. *Douſa F.*

1. *ſpumeo Pontus globo*] Sic Gabbema in textu. in exegeſi, *f. ponti è globo.* ſubjungens: Venus ex mari concepta dicitur, quoniam ex humecta natura conſurgit coëundi aviditas. Hinc & *ſalax* dictus homo Venerius & libidinoſus, à ſalo. Sanè Venus Αφροδίτη dicta, quòd è maris ſpuma ſit nata, juxta Heſiodum. Et rationem aſſignat Ioach. Camerarius ſenior Υ πον. decur. I, c. IV. Ariſtoteles tamen lib. II de Generat. animal. ita vocatam Venerem tradit, quòd ſeminis natura ſit ἀφρώδης, id eſt, ſpumoſa. Vide Notas ad Dracont. v. CCLXXVI; & ad Muſæum verſ. CC. XLIX: *& uberiores notas in Parvigil.* Aliam tamen ab iſtis rationem aſſignat è ἀνομοίοις, Heinſius, qui in Ariſtarcho ſeu Exercit. ſacrar. cap. I Αφροδίτην dictam aſſerit, quòd Luciferum aut Venerem ſtellam, maris undâ, ut poëta loquitur, perfuſam manè ſalutaret. Unde & *Frutinal* Romanis, ut & *Frutti*, quæ eſt ipſa Aphrodite. *Weitzius.*

2. *Cœrulas inter catervas*] Nereides. Hippol. Senec. *Cœrulus grex Nereidum.* S. A. Gabbema.

3. *bipedes equas*] An ita appellat, quia pectoribus tenus molles etiguntur in auras? ut loquitur de Tauro Ovidius XV Met. v. DXII; Virg. IV Georg. v. CCLXXXIX. de Proteo,

— *magnum qui piſcibus æquor,*
Et juncto bipedum curru metatur equorum.

Turnebo lib. XXVI, c. XXXII, *Neptunii equi*, hippocampi, qui priores pedes habent, poſterioribus carent, ſed pontum legunt & natant. Stat. I Achilleid.

Pontò natante, delentque pedum veſtigia cundâ. Weitzius.

4. *Fecit*] *Facit*, pro creavit. Sic infrà de Roſa, *Facta de cruore.* Idioticiſſimus illius ævi. Sic apud Scholiaſt. Iuvenalis, *ſi tres liberos fecerit*, pro procreaverit. *Cl. Salmaſius.*

5. *de maritis imbribus*] *Maritos imbres* appellat Spumam & Cruorem, ſanè quàm eleganter. *I. Lipſius.*

6. *purpurantem pingit annum*] Apud Apulejum lib. VI in Nupt. Cupidinis & Pſyches, *Hora*, dicuntur, *roſis & cæteris floribus purpurare omnia.* Et lib. X. Quòd Ver in ipſo ortu jam gemmulis floridis depingeret, & jam purpureo nitore prata veſtiret. *Ver* autem *pictor mundi* non temere cuidam veterum appellatur: tanquam de Apelle, aut acupictore Phrygione ſermo eſſet, qui colorum varietate multijuga ſuam illuſtrant & diſtinguunt picturam. *Weitzius.*

1. *Ipſa*

Ipſa ſurgentes papillas de Favoni ſpiritu

Vrget

1. *Ipſa ſurgentes*, &c.] Dicit auctor, *roſas*, ſurgentes de Favonii ſpiritu Venerem urſiſſe maritis ſuis imbribûs, in hunc aut illum uſum. *Papillæ* ſunt roſarum alabaſtri, & prima germina. de quibus ubertim infrà. Nullum mihi dubium pro *notos*, *nudos* legendum. Vt nudos Penates dicat hiberno tempore deſtitutos floribûs ac coronis; redimendoſque vernis & novis. *Roſarum* uſus in cubiculis averruncandæ vertigini. Plinius Natur. Hiſt. lib. XX, c. XIV. *Ad recreandos defectos animo dignior è ſplegio corona Varroni, quàm è roſis, cubiculis noſtris pronuntiata eſt.* De corona roſacea diſcumbentium & potantium, pleni poëtarum libri, Martialis & veterum epigrammatum Anthologia. Idem magnus auctor lib. XXI, c. III, poſtquam meminiſſet *corona roſacea*, ſubdit: *Et jam tum corona Deorum honos erant, & Larium publicorum, privatorumque; ac ſepulcrorum & Manium: ſummaque auctoritas pactili corona. Sutiles aliorum ſacris invenimus, & ſollemnes cænis. Tranſiere deinde ad Roſaria*, &c. Vide eundem capite ſequenti, quod eſt de roſarum coronis. *Roſa naſcitur & germinat incluſa granoſo cortice, quo intumeſcente, & in viridis alabaſtros faſtigiato, paulatim rubeſcens dehiſcit ac ſeſe pandit, in calycis medio ſui ſtantes complexa luteos apices. Vſus ejus in coronis propè nimius eſt.* Plinianos hos *alabaſtros* noſter auctor deſignat per *ſurgentes papillas*. nam *ſurgentes*, omnimodis retinendum, i. e. naſcentes, germinantes, creſcentes. ſic *ſurgere meſſem* Maro I Georg. & optimi quique auctores i. e. creſcere. De *papillis* neminem morari debet. B. Hieronymus Epiſt. XXVI ad Pammachium, Conſol. ſuper obitu Paulinæ uxoris: *Quis parturientem roſam, & papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis, & tota rubentium foliorum pandatur ambitio, immaturè demeſſum, aquis oculis marceſſere videat?* Quem Plinius *alabaſtrum* dicit *papillatum corymbum* vir ſanctus. Etſi corymbus racemi ſpecies ſit, hederaceo ſimilis: hic tamen corymbum vocat roſæ nondum apertæ faſtigiatùm mucronem. Vetus Epigramma ex Codice Salmaſii: DE ROSIS.

O quales ego manè Roſas procedere vidi!
Naſcebantur adhuc: neque erat par omnibus ætas.
Prima papillatos ducebat nata corymbos;
Altera pomiceos apices umbone levabat;
Tertia non totum calathi patefecerat orbem;
Quarta ſimul nituit mutato tegmine floru,
Dum levat una caput, dumque explicat altera nodum,
Huic dum virgineus pudor exſtimatur amictu.
Ne pereant, lege manè roſas; ætò virgo ſeneſcit.

Ex eodem codice & hoc, & quidem nomine FLORI.

Venerunt aliquando Roſæ, prob, Veris amœni
Ingenium! una dies oſtendit ſpicula florum,
Altera pyramidas, nodo majore tumentes;
Tertia jam calathos: totum lux quarta peregit
Floris opus. Pereunt hodie, niſi manè legantur.

Auctores ii cum Hieronymo & Auſonio Roſam in vaſculum explicitam, *calathum* vocant, à ſimilitudine. quæ mox foliis in ambitum lætè lateque expanſis, imminere prænuntiat caſum ſuum, oſtentans brevis ævi florem. Luſit & hoc argumento Auſonius, in Roſas. *Papilla* igitur alabaſtrus, roſæ calyx nondum dehiſcens & patens, convolutis foliorum paniculis connivens. Epigrammata ſuperiora *nodum* vocant: & Germani hodieque, tam ſuperiores quam inferio-

Digitized by Google

[1] *Vrget in notos penates.* [2] *ipſa roris lucidi,*
Noctis aura quem relinquit, ſpargit humentes aquas:
[3] *Lacrymæ micant trementes* [4] *de caduco pondere;*
Gutta præceps orbe parvo ſuſtinet caſus ſuos;
[5] *In pudorem florulenta prodiderunt purpuræ.*
[6] *Humor ille, quem ſereni aſtra rorant noctibus,*
[7] *Mane virgines papillas ſolvit humenti* [8] *peplo.*

Ipſa

feriores, *Roſenknoſſlin*, & *Roſenknopken*. P. Scriverius.

1. *Vrget*] Propellit, effundit in folia. Hoc Maro *trudere* dixit II Georg.

Sed trudit gemmas & frondes explicat omnes. De avibus vernantibus Dracontius paulò antè; *vapor urget in uſus Pigneris*. Idem.

2. *ipſa roris lucidi*, &c.] Ex eo rore, inquit, quem noctis aura relinquit ſpargit aquas. Sæpe ſanè noctis aura omnem humorem roremque exugit & exſorbet, præcipuè ſi ſit vehementior. Vbi minima eſt aura nocturna, tum ſolet eſſe manè maxima roris copia. *Cl. Salmaſius.*

3. *Lacryma*] Pulcrâ tralatione *roris guttas* nuncupat lacrumas. apud Achill. Tatium lib. VI. τὸ δὲ δυσχέρειαν παύσασθαι, τὸ δὲ μέλαν πορφύρας, ἡγεῖσθαι ὄμβρους, τὸ μὴ ἰᾶν, τὸ δακρύειν. Sicut versâ vice *ros* pro *lacrimis* poni amat. *I. Weitzius.*

4. *de caduco pondere*] Nihil crebrius hac loquutione apud hunc Auctorem. Lacrimæ roris emicant trementes de *pondere caduco*; pondere ipſo, dum cadunt, trementes emicant. Sic *ſurgentes papillas de ſavonii ſpiritu* ſuprà dixit. Et infrà multis locis præpoſitionem *De* ſic uſurpat. *Salmaſius.*

5. *In pudorem* &c.] Suſpicabar,

In pudorem floris Enna prodierunt purpura.

Natas vult jubente Venere roſas purpureas & ardentiſſimi ruboris (Mileſias vocant.) quæ roſas Ennenſes confunderent, & colore vincerent. *Campus Ennenſis in floribus ſemper, & in omni vernus die*, ut ait Solinus. Meminitque Cicero VI in Verrem. Et utroque prior Ariſtoteles. Propter campum illum eſt demerſum foramen, quà Ditem patrem ad raptus Liberæ ſeu Proſerpinæ exeuntem fama lucem hauſiſſe, eodem Solino auctore. *Scriverius.* Elegans porrò metaphora, *pudorem* pro *rubore dicere*. Sic veteri *pudoricolor*, pro *rubicundo*. Salmaſius. Vetus ille poëta eſt Nævius, ſive Lævius, de quo Gellius lib. XIX, c. VII. *Scriverius.*

6. *Humor ille*, &c.] Aut Fulgentium imitatus eſt auctor noſter, aut Fulgentius hunc locum ob oculos habuit, cum lib. I Mythol. ſcripſerit;

Ferte gradum properantes
De virectis collium;
Vbi gutta florulenta
Manè rorat purpura
Humor algens, quem ſerenis
Aſtra ſudant noctibus. S. A. Gabbema.

7. *Mane virgines papillas*] Imperitè interpretantur, nondum compreſſas & maritas. Nullæ aliæ & hic papillæ, quàm quas ſuprà deſcripſimus: roſarum nempe, non *ſtrophio* tuentes Catullo in Argonauticis. *Scriver.*

8. *peplo*] Lutatius in lib. X Thebaid. Statii: *Peplum eſt veſtis candida, aureis clavis picta, ſive manicis, quod ſimulacris fiebat. Sed hoc peplum primùm ab Athenienſibus inſtitutum, quod matronæ ſuis manibus faciebant, & inter triennium nominibus offerebant.* Inter tunicas recenſetur & peplus, ut apud Xenophontem, quamquam apud hunc obſer-

Ipſa juſſit, [1] *mane ut udæ virgines nubant Roſæ.*
[2] *Facta Cypris de cruore* [3] *deque Amoris oſculis,*

Deque

vavimus etiam viris congruere peplum. Nam Armenium ſcidiſſe, peplos ſcribit: ni dicamus, barbaros veſtibus plerumque fœmineis gaudere. Vide Rhodiginum lib. XVI, c. X; & lib. XIV, c. XIIX fusè de Peplo diſſertantem. *S. A. Gabbema.*

1. *mane ut udæ virgines nubant roſæ*] Rectiſſimè. Venus juſſit, ait poëta, ut manè virgines tegant ſe ornentque udis ab humore noctis & quaſi ebriis roſis. Nec fallet lectorem *nubendi* hic verbum, priſca ſignificatione, velandi. *I. Lipſius.*

2. *Facta Cypris*, &c.] Loquitur Auctor de Roſa: *Cypris* eſt genitivus. Inflexio Latina, *Hæc Cypris, hujus Cypris.* Non vult hoc loco *Cyprin*, aut Venerem factam creatamve ex ſanguine; ſed *roſam*, ex Veneris cruore ortam, aut purpuratam. Sed dices: Idipſum ſignanter correctione Lipſianâ exprimi, *Fuſa aprino de cruore.* Quæ lectio ab Hiſtoria, vel à Fabula. Nam Roſas à ſanguine Adonis, quem aper occiderat, traxiſſe ruborem vulgò volunt. Bion, Ovidius, & alii. *Aprinus* adjectivum ab *aper* ſecundum analogiam quidem dici oportet, ut à *caper* vel *capra* dicitur *caprinus.* *Aprugnus* tamen video ab antiquis uſurpari, conſpirantibus MSS. Codicibus vetuſtiſſimis. Plautus Perſa & Pœnulo habet *aprugnum callum*, Plinius lib. IIX, c. II. *Iam Catonis Cenſoris orationes aprugnum exprobrant callum: in tres tamen partes diviſo, media ponebatur, lumbus aprugnus appellata.* Æl. Lamprid. in Heliogab. *ſumina aprugna.* Quamquam (quid diſſimulem?) Salmaſius ad Hiſt. Auguſt. Script. obſervat. in Spartiani Vero, & in vita Getæ, *aprunam* frequentiùs ſcriptum in libris MSS. quam vulgus *aprugnam.* Demus itaque dici *aprinum*: malè nihilominus ineptéque ἀπὸ αἰχυρολόγων dicetur *aprinus cruor*, Adonis, quem aper occiderat cruor. Imò hîc cruor potiùs dicendus erat Adoneus; ſi locus eſſet fabulæ, qua Roſas à ſanguine Adonis colorem traxiſſe putant. Bion epitaph. Adonis, Ovid. X Met. alii. De Roſa Luxurius, ſive quis alius illorum temporum poëta, in Codice MSS. Salmaſii:

Aut hoc riſit Amor, aut hoc de pectine traxit
Purpureis Aurora comis; aut ſentibus hæſit
Cypris, & his ſpinis inſedit ſanguis acutis.

Ejuſdem auctoris eſſe Epigraphe oſtendit, cujus ſuperiùs illud Carmen, quod incipit, *O quales ego manè roſas!* Eidem quoque ſequens attribuitur: De Rosis.

Hortus erat Veneris roſeis circumdatus herbis,
Gratus eger domina: quem, qui vidiſſet, amaret.
Dum Puer hîc paſſim properat decerpere flores,
Et velare comas, ſpina libavit acutâ
Marmoreos digitos: mox ut dolor adtigit artus,
Sanguineamque manum, finxit ſua lumina guttâ
Prorſus ad Matrem frendens, defertque querelas:
Vnde Roſa, Mater, cœperunt eſſe nocentes?
Vnde tui flores pungunt latitantibus armis?
Bella gerunt mecum. Floris color & cruor idem.

Quomodo Roſa alba, purpurea & rubra facta ſit diſce ex Aphthonii Progymnaſmatis, c. IV: & Conſtantino Cæſare de R. R. l. XI, c. XVIII. *Adonide occiſo*, ajunt, *Venerem nudis pedibus ingreſſam eſſe ſilvam, ibique ſpinis compunctam emiſiſſe cruorem. Inde Roſam, qua*

Deque gemmis, deque flammis, deque ſolis purpuris
[1] *Cras ruborem, qui latebat veſte tectus ignea,*
Vnico, marita, nodo non pudebit [2] *ſolvere.*
Cras amet, &c.
Ipſa Nymfas Diva luco juſſit ire myrteo.
It puer comes puellis. Nec tamen credi poteſt,
Eſſe Amorem feriatum, ſi ſagittas [3] *vexerit.*
Ite Nymfæ, poſuit arma. feriatus eſt Amor.
Iuſſus eſt inermis ire, nudus ire juſſus eſt;
[4] *Neu quid arcu, neu ſagitta,* [1] *neu quid igne laederet.*

[1] *Sed*

quæ prius eſſet alba, aſpergine contactam ſanguinis rubere Ex Veneris vulnere itaque hunc ruborem contraxere. Vide Miſcellanea Politiani c. XI; Brodæi lib. VII, c. VII: & c. X. Alii aliter originem Roſæ narrant. Auſon. in Cupid. Cruci affixo;

Quadam, ignoſcentum ſpecie, ludibria tantùm
Sola volunt: ſtilus ut tenuis ſub acumine puncti
Eliciat tenerum, de quo Roſa nata, cruorem.

Et paulò infrà:

— Roſeo Venus aurea ſertò
Mœrentem pulſat pucrum, & graviora parentem.
Olli purpureum multato corpore rorem
Sutilis expreſſit crebrò Roſa verbere; quæ jam
Tincta prius, traxit rutilum magis ignea fucum.

Ex Roſa Alabandica Pliniana, albicantibus foliis, (quæ vulgò Provincialis) factam vult Mileſiam; cujus purpura ſatura, & ardentiſſimi coloris. De qua Plinius. Noſtrâ vernacula linguâ hanc *bruyne roode Roose*. alteram illam *Proveſſche Roſe* appellamus. *I. Scriverius.*

3. *deque Amoris oſculis*] Legebat Ioh. Meurſius, *daque Adonis oſculis.* S. A. Gabbema.

1. *Cras ruborem*, &c.] De Roſis quæ præceſſerunt omnia ſunt intelligenda, quas Venus è virginibus maritas fieri voluiſſe dicit. Hoc eſt ex clauſis ac tectis, ut erant in calycibus ſuis; aperiri & expandi. Hîc Roſam ipſam alloquitur. Cras, inquit, ô marita, quæ antea virgo fueras non pudebit te ruborem, qui veſte ignea calycis tectus latebat, unico nodô ſolvere, & in apertum prodere. *Cl. Salmaſius.*

2. *ſolvere*] Alludit ad ritum Nuptialem. V. N. in Catull. Epithal. *Gabbema.*

3. *vexerit*] Idiotiſmus illius ævi, quo vixit auctor Pervigilii. *Vehere* pro *ferre* & *geſtare.* Qui manu aliquid geſtabat, etiam illud vehere tum dicebatur. Exempla hujus loquutionis apud Ammian. Marcellinum crebra. Nunc unum atque alterum ſuccurrit. lib. XVI. *Anteriorem chlamydis partem utraque manu vehens, intrinſecus ſtructuram omnem, ut amictus adornaverat principalis.* l. XVIII. *Quinquagenarias longioreſque materias vexere cervicibus ingravatæ.* Salmaſius.

4. *Neu quid arcu*] Duplicem arcum Amori tribuebant: quorum uno triſtitiæ tela, altero lætitiæ ejacularetur. Sed & tela duplicia, pro numero arcuum. Illa *plumbea*, quæ fugabant amorem in amata, erantque apta triſtitiæ arcui: altera *aurata*, amorem inciterent amanti. Ovid. lib. I Met. verſ. CCCCLXVI. Origenes ait, *phareträ ſignificari cor, telis cogitationes, arcu os & labella*

[1] *Sed tamen Nymfæ cavete, quod Cupido pulcer eſt:*
[2] *Totus eſt inermis idem, quando nudus eſt Amor.*
Cras amet, &c.
Compæri Venus pudore mittit ad te virgines:
Vna res eſt, quam rogamus: Cede Virgo Delia;
Vt nemus ſit incruentum de ferinis ſtragibus.
Ipſa vellet te rogare, ſi pudicam flecteret.
Ipſa vellet ut venires, ſi deceret virginem:
[3] *Iam tribus choros videres feriatis noctibus,*
[4] *Congreges inter catervas, ire per ſaltus tuos;*
Floreas inter coronas, myrteas inter caſas.
[5] *Nec Ceres, nec Bacchus abſunt, nec poëtarum deus.*

De

labella, qua habent aliquam cum arcu ſimilitudinem, adeóque ipſa verba & orationem, quibus omnibus dominatur amor. S. A. Gabbema.

5. *neu quid igne laderet*] Apulejus lib. IV. *Cupido nominatur puer pennatus, & ſatis temerarius, flammis & ſagittis armatus.* Iſidor. lib. IIX, c. XI. *Cupidinem vocatum ferunt propter amorem. Eſt enim Dæmon fornicationis. Qui ideo alatus pingitur; quia nihil amantibus levius, nihil mutabilius invenitur. Puer pingitur, quia ſtultus & irrationabilis amor. Sagittam & facem tenere fingitur. Sagittam, quia amor cor vulnerat. Facem, quia inflammat.* Gabbema.

1. *Sed tamen Nymfæ*, &c.] Iuſſus eſt Amor ire nudus & inermis; nolite tamen, inquit, Nymphæ fidere, quòd Cupido cùm nudus ſit, etiam pulcer vobis videatur; totus eſt etiam armatus, cùm eſt nudus. Imò pulcritudo ipſius nudi, pro armis illi poteſt eſſe. *Cl. Salmaſius.*

2. *Totus eſt inermis*, &c.] Hominem *in armis, ſub armis*, armatum vocabant. Ennius: *Ter me ſub armis malim vitam cernere.* Id eſt, *malim armatam me vitam cernere.* Virgil.

— *ſed circum caſtella ſub armis.*
Pro, *armatus circumſidet caſtella.* Idem:

— *ludunt belli ſimulacra ſub armis.* Pro, *armati ludunt.* Sic *in armis* etiam pro eodem. In Pervigilio Veneris: *Totus eſt in armis idem, quando nudus eſt Amor.* Sic Manilio Centaurus *in arcu*, qui arcum geſtat, arcu armatus. Sic *in haſtis* pro *haſtati.* Ennius:

— *leveſque ſequuntur in haſtis.* &c. Salmaſ. ad Hiſt. Aug. pag. ccc XXIII. *Gabbema.*

3. *Iam tribus choros*, &c.] Eſt & Pervigilii triduani exemplum apud Livium XIII. ſed hoc Veneris in ſylva, aut nemore, ante diem nuptiarum. *P. Pythœus.*

4. *Congreges*] Gloſſ. ὁμόφυλοι, *tribulis, congrex, gentilis.* Auſon. Epig. ad Paul. — *& congrege volgo,*
Anguſtas ſervere vias. —
& Idyll. XI. — *ut idem*
Congrege ter trino per ter tria diſſolvatur.
Leg. Scalig. Auſon. lib. I, c. XVII. *Segrex* extat apud Prudent. XII Cathem. V. XXVIII: & Hamart. V. LXV. *Gabbema.*

5. *Nec Ceres, nec Bacchus*] D. Hieronym. tom. III lib. II. adverſ. Iovinian. *Eſus carnium & potus vini, ventriſque ſaturitas, ſeminarium libidinis eſt. Vnde Comicus: Sine Cerere & Libero friget Venus.* Idem.

1. *per-*

Digitized by Google

De tenente tota nox est [1] *perviglanda canticis.*
Regnet in silvis Dione: tu recede Delia.
Cras amet, &c.
Iussit Hybleis tribunal stare Diva floribus.
Praeses ipsa jura dicet, [2] *adsidebunt Gratiæ.*
Hybla totos funde flores quantus Ennæ campus est,
Hybla florum subde messem quotquot annus attulit.
[3] *Ruris hîc erunt puellæ,* [4] *vel puellæ montium,*
Quæque silvas, quæque lucos, quæque fontes incolunt:
Iussit omnes adsidere pueri Mater alitis.
Iussit & nudo puellas nil Amori credere.
Cras amet, &c.
Ex recentibus virentes ducat umbras floribus.
[5] *Cras erit quo primus Æther copulavit nuptias.*
Vt pater totis crearet vernus annum nubibus,
[6] *In sinum maritus imber fluxit almæ conjugis;*

Vnda

1. *perviglanda*] Noster Codex habet *perviclanda*. Quod quis non sentit esse scriptum pro *perviglanda?* Cum βιγλας & βιγλατωρας dixit recens Græcia, palàm est eam è Latino vocabula mutuatam, quæ *viglare* tum dixit, & *viglas* pro *vigiliis*, & *viglatores* pro *vigilibus*. Indè ergo & *perviglare* pro *pervigilare*. Idem liber scriptum habet, *De tinente*. Ex quo fecimus, *De tenente*. id est, uno tenore. *Cl. Salmasius.*

2. *adsidebunt Gratiæ*] Scribit Phornutus, assidentes Venerem sibi habere Gratias, & Suadelam & Mercurium. Venus Gratiarum chorô stipatur, & toto Cupidinum populô comitatur, apud Apul. lib. II, VI, & X. *S. A. Gabbema.*

3. *Ruris hic erunt puellæ*] Nympharum aliæ creditæ sunt cœlestes, aliæ terrestres, aliæ fluviales, aliæ marinæ, aliæ stagnorum præsides: secundum Mnesimachum Phaselitem. Terrestrium aliæ silvis præerant, ut *Dryades*: aliæ montibus, ut *Oreades*, aut *Oreστiades*: aliæ singulis arboribus, ut *Hamadryades*: aliæ pascuis & floribus, ut *Napææ*: Fluviorum præsides *Najades* dicebantur. stagnorum, *Limniades*: Marinæ, *Nereides*. Natal. Com. lib. V, c. XII. *Gabbema.*

4. *vel puellæ montium*] *Vel* pro *&*. Exempla convasavit Salmasius in Not. ad Capitol. pag. XC: ad Lamprid. p. CLXXXIV: & ad Capitol. CCLX. *Idem.*

5. *Cras erit*, &c. Cras, inquit, erit dies quo primus Æther copulavit nuptias, & ut pater totum annum creavit, id est, totius anni fœcunditatem, per vernas nubes auspicatus est. Ex Virg. habet, (Georg. II, V. CCCXXIV.)

Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt.
Tum pater omnipotens fecundis imbribus Æther
Conjugis in gremium lætæ descendit. —

Sic *Patrem Ætherem* dixit, ut Virgilius. Nec hic aliud suspicandum est. *Annum* pro anni fœcunditate dixit; ut Græci ἐτος, dum ajunt ἐτος plus facere quam ἐνιαυτος. Ἐτος ποιεῖ ἐχ ἐνιαυτος. *Salmasius.*

6. *In sinum maritus imber*] Arnob.

Digitized by Google

Vnde fetus mixtus omnes alevet magno corpore.
Ipſa venas atque mentem permeante ſpiritu
Intus occultis gubernat procreatis viribus,
Perque cœlum, perque terras, perque pontum ſubditum
Pervium ſui tenorem ſeminali tramite
Inbuit, juſſitque mundum noſſe naſcendi vias.
Cras amet, &c.
Ipſa Trojanos nepotes in Latinos tranſtulit,
Ipſa [1] Laurentem puellam conjugem nato dedit;
[2] *Moxque Marti [3] de ſacello dat pudicam virginem,*
Romulumque; cum Sabinis ipſa fecit nuptias;
[4] *Vnde Ramnes & [5] Quirites. perque prolem poſteram*
Romuli Mater creavit & nepotem Cæſarem.
Cras amet, &c.
Rura fecundat voluptas, rura Venerem ſentiunt,
Ipſe Amor puer Diona [6] rure natus dicitur.
Hunc ager, cùm parturiret ipſa, ſuſcepit ſinu;
Ipſa florum delicatis educavit oſculis.
Cras amet, &c.
[7] *Ecce, jam ſuper geniſtas explicant tauri latus,*

Quiſque

lib. v. *Vis Iovis & Cereris coitum imbrem dicitis, dictum telluris in gremium lapſum.* Item: *Iovis & Cereris nominibus tellus & labens pluvia nuncupatur.* S. A. Gabbema.

1. *Laurentem puellam*] Laviniam, Latini regis, qui Laurenti regnabat, filiam. *Conjugem nato*, i. Æneæ. *Gabbema.*

2. *Moxque Marti*, &c.] Dionyſius nominat *Iliam Veſtalem.* Liv. lib. I *Rheam Silviam.* Gabbem.

3. *de ſacello*] De pro ex. Vide Adamum Dürrerum de Part. Lat. ling. in *De.* Gabb.

4. *Vnde Ramnes & Quirites*] Cùm in manuſcripto exemplari extet, *unde ſamnes & quirites*: nullo negotio feceris, *Vnde ſanguis, & Quirites ſanguis* pro genere & ſtirpe. Maro I Æneid.

An Phœbi ſoror, an Nymphæarum ſanguinis una.

Et initiò I. II. — *quo ſanguine cretus.* Vbi Servius: *quibus ſit parentibus natus.* Denique VII. — *tu ſanguinis ultrimus auctor.* P. Scriverius.

5. *Quirites*] Cives. In funeris indictivi formulâ: QVIRITES QVIRITES VALETE. DATVS. *Gabbema.*

6. *rure*] Pro *rori.* Vide Auſon. Popmam lib. I de Vſu antiq. locut. c. II. *Idem.*

7. *Ecce, jam ſuper geniſtas*, &c.] Gabbem. *E. j. ſ. geneſtas & explicat omnis latus, ſuper géneſtas.* Claſſ. Zehnerus in Nomenclatore idem ait eſſe, quod *ſpartum* & *ſpartinum*, Germanicè *Pfrimmen.* Adi Plin. lib. XXI, c. XII: & lib. XXIV, cap. IX. *Weitzius.* nos dicimus *Brem. Gabb. explicant agni latus.* Vetus ſcriptum

Quisque tutus, quo tenetur, conjugali fœdere.
Subter umbras cum maritis, ecce, balantum greges.
Et canoras non tacere Diva jussit alites.
Iam [1] loquaces ore rauco stagna cygni perstrepunt:
Adsonat Terei puella subter umbram populi;
Vt putes motus amoris ore dici musico,
Et neges queri sororem [2] de marito barbaro.
Illa cantat: nos tacemus. Quando ver venit meum?
Quando faciam ut Chelidon, ut tacere desinam?
Perdidi Musam tacendo: nec me Phœbus respicit.
[3] *Sic Amyclas, cùm tacerent, perdidit silentium.*
Cras amet, &c.

[4] FLORIDI DE QVALITATE VITÆ.

I.

BACCHE vitium repertor [1] plenus adsis vitibus,
Effluas dulcem liquorem comparandum nectari,

Condi-

ptum habet, *taonii*, pro *tauri*. Nam scriptum erat, *Taori. N.* & *R.* etiam sæpe permutantur. *Genista* frutex est, quem incubitu suo premere agnus & hœdus haud in proclivi possit. Legendum igitur:

Ecce jam super genistas explicant tauri latus. Cl. Salmasius.

1. *loquaces ore rauco Cygni*] E Virgil. II Æneid. v. CCCCLVIII. Dionys. Afer. ὀξυφώνῳ ὄρνι cygnis tribuit λιγυφθόγγου ὄπτα. Quod Bergomensis adducens, Chron. IV, pag. LV, a, ait: *in Pactoli ripis, veris tempore, cygnos aves tanta cum modulatione cantare ut nihil jucundius possit audiri.* Inde Callimach. eos nuncupat, μουσάων ὀρνίθας ἀοιδοτάτας πτερογυιάων. Musicam cygnus scire creditur. Pausan. in Attic. ἴσῃ κύκνῳ τοῦ ὄρνιθι μουσικὴν δόξαν. Fr. Luisinus Parerg. lib. III, c. XIII. *I. Weitzius.*

2. *de marito barbaro*] Tereo. qui & Ovid. lib. VI Met. *Barbarus* indigitatur. *S. A. Gabbema.*

3. *Sic Amyclas*] Erasm. in Adag. *Amyclas perdidit silentium.* Serv. ad X Æn. Parrhasius Claud. de Rapt. Proserp. lib. I. Rader. ad Mart. lib. XIII, ep. Dalech. ad Plin. lib. III, c. V. *Idem.*

4. FLORIDI DE QUALITATE VITÆ] Hos etiam in schedis suis repperit Pythœus, ediditque aliquanto meliores in Collectione Epigr. veterum: non conjunctos & continuata serie, sed variis locis spartos. Primum fragmentum, sive Floridum, legitur Epigr. pag. IV; Secundum, pag. CXCI, adscripto nomine FLORIDI: Tertium; p. II: Quartum; pag. CXCI: Quintum pag. XXIII:

Digitized by Google

Conditumque fac vetuſtum, ne malignis venulis
Aſperum ducat ſaporem verſus uſum in alterum.

II.

Omnis mulier intra pectus celat virus peſtilens.
Dulce de labris loquuntur, corde vivunt noxio.

III.

Sic Apollo, deinde Liber, ſic videtur ignifer.
Ambo ſunt flammis creati, proſatique ex ignibus.
Ambo de comis calorem vite & radio conſerunt:
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

IV.

Quando ponebam novellas arbores mali & pyri,
Cortici ſummæ notavi nomen ardoris mei:
Nulla ſit exinde finis vel quies cupidinis.
Creſcit arbor, gliſcit ardor, ramus implet literas.

V.

Qui mali ſunt, non fuere matris ab alvo mali:
Sed malos faciunt malorum falſa contubernia.

VI. *Sper-*

ſertum pag. XXII ſub nomine itidem FLORIDI: Septimum pag. XXIII: Octavum pag. CLVI. In Indiculo tamen Auctorum nullum *Floridum* agnoſcit. Hoc ordine quo excuſi ſunt, leguntur in vetuſtiſſimo exemplari, quod mecum humaniſſimè Cl. Salmaſius communicavit. Eodemque ordine editi ſunt in Catalectis veterum poëtarum, ad calcem Petronii, ex editione Mamerti Patiſſonii: addito FLORIDI nomine. Membranæ, quibus utimur, FLORI nomen aſſerunt: atque etiam inſigniunt titulo, *De qualitate vita*, Quis hic ſit FLORUS neſcitur. Dubitari autem non poteſt, quin hic idem ſit Florus poëta, cujus Epigramma ἀνάκλητον de Roſis, unà cum aliis legi non indignis, ad Pervigilium edidimus, fide eorumdem membranarum. De alio poëta cognomine, qui ſub imperio Hadriani vixit, cujuſque meminit Spartianus, differit præſtantiſſimus Salmaſius: putatque eundem illum Florum eſſe, cujus elegantiſſimum Hiſtoriæ Romanæ breviarium habemus. Hic noſter Florus fortaſſe an Pervigilii auctor, & poſthac illud ejus nomine indigitandum. Aut Luxurius, cujus multa Epigrammata poëmatiaque in eodem Codice MS. qui, ut indè conſtat, Carthagine ſcriptus, floruitque ſub Trafimundo Vandalorum rege. *P. Scriverius.*

5, *plenus adſis vitibus*] Scribendum fortaſſe, *plenis adſis utribus*. Vinum utribus commiſſum, quis neſcit? Anonymus commentator in Germanici Aratea Phœnomena ad Canem: *Icarius à Libero hoſpitiô receptus eſt. quô ei munere utrem plenum vini tribuit, juſſitque ut in reliquas terras propagaret.* Cave tamen quicquam temere mutes. Membranæ *vitibus* retinent. *P. Scriverius.*

1, *mille*

VI.

Sperne mores transmarinos, [1] *mille habent offucias.*
Cive Romano per orbem nemo vivit rectius.
Quippe malim unum Catonem, quam trecentos Socrates.

VII.

Tam malum est habere nummos, non habere quam malum est.
Tam malum est audere semper, quam malum est semper pudor.
Tam malum est tacere multum, quam malum est multum loqui.
Tam malum est foris amica, quam malum est uxor domi.
Nemo non hæc vera dicit, nemo non contra facit.

VIII.

Consules fiunt quotannis, & novi Proconsules:
Solus aut Rex, aut Poëta non quotannis nascitur.

VALERII ÆDITVI.

Dicere cum conor curam tibi, Pamphila, cordis;
Quid mi abs te quæram, verba labris abeunt:
Per pectus miserum manat subitò mihi sudor.
Si taceo, subidus, duplo ideo pereo.

EIVSDEM.

Quid faculam præfers, Phileros, qua nil opu' nobis?
Ibimus; hoc lucet pectore flamma satis.
Istam nam potis est vis sæva extinguere venti,
Aut imber cœlo candidus præcipitans:
At contra hunc ignem Veneris, nisi si Venus ipsa,
Nulla est, quæ possit vis alia opprimere.

1. *mille habent offucias*] Gabbem. hlc, *m.h.effugia.* in textu, *m.h.effugia.* P. Pithœus: Emenda, *offucias.* Id est, ut Sextus Pompeius interpretatur, fallacias. A. Gellius Noctium Atticarum l.XIV, c.1 de Chaldæis: *Sed id præstigiatorum atque offuciarum genus commentos esse homines aruspicatores.* Plaut. Capt.

Ita mihi stolido sursum versum os sublevere offucii.

Idem Mostell.

Neque cerussam, neque melinum, neque ullam aliam offuciam.

P. Scriverius: Vel hi numeri, quos adscripsi, indicant esse Excerpta, atque alicujus Florilegi opus: qui Flores suos *Florida* appellavit. Lucretius:

Floriferis ut apes è saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem decerpimus aurea dicta. P. Scriverius.

PORTII LICINI

Cuſtodes ovium, teneræque propaginis agnum,
Quæritis ignem? ite huc, quæritis? ignis homo eſt.
Si digito attigero, incendam ſylvam ſimul omnem,
Omne pecus flamma eſt, omnia quæ video.

Q. CATVLLI.

Conſtiteram exorientem auroram forte ſalutans,
Cùm ſubitò à læva Roſcius exoritur.
Pace mihi liceat, cœleſtes, dicere veſtra:
Mortalis viſu' eſt pulchrior eſſe deo.

EIVSDEM.

Aufugit mi animus, credo, ut ſolet, ad Theotimum
Devenit. ſic eſt: perfugium illud habet.
Quòd ſi non interdixem, ne illum fugitivum
Mitteret ad ſe intrò, ſed magis ejiceret?
Ibimu' quæſitum. verùm ne ipſi teneamur.
Formido, quid ago? da Venu' conſilium.

C. CÆS. OCTAVIANI AVGVSTI.

Quod futuit Glaphyren Antonius, hanc mihi pœnam
Fulvia conſtituit, ſe quoque uti futuam.
Fulviam ego ut futuam? quid, ſi me Manius oret,
Pædicem, faciam? non puto, ſi ſapiam.
Aut futue, aut pugnemus, ait. quid, ſi mihi vita
Charior eſt ipſa mentula? Signa canant.

C. MOECENATIS CILNII.

Debilem facito manus,
Debilem pede, coxa:
Tuber adſtrue gibberum.
Lubricos quate dentes,
Vita dum ſupereſt, bene eſt.

Hanc

Digitized by Google

Hanc mihi, vel acuta
Si ſedam cruce, ſuſtine. *
Dum dubitat natura marem, faceretne puellam,
Factus es, ô pulcher, penè puella puer.

GALLIENI IMP. EPITHALAMIVM.

Ite, agite, ô juvenes: pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos; non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ.
Ludite, ſed vigiles nolite extinguere lychnos:
Omnia nocte vident, nil cras meminere lucernæ.

L. POMPONII.

Ridiculu'ſt quem te Caſcam tua dicit amica.
*Fili * potoni ſeſquiſenex puerum.*
Dic illam puſam. ſic fiet, Mutua muli.
Nam verè es puſus tu, tua amica ſenex.

IN C. CÆSAREM.

Vrbani, ſervate uxores, mœchum calvum adducimus.
Aurum in Gallia effutuiſti. hinc ſumpſiſti mutuum.

IN EVNDEM.

Gallias Cæſar ſubegit, Nicomedes Cæſarem.
Ecce Cæſar nunc triumphat, qui ſubegit Gallias;
Nicomedes non triumphat, qui ſubegit Cæſarem.

ASINII GALLI.

Qui caput ad lævam deicit, gloſſemata vobis
Præcipit. os nullum: vel potius pugilis. *
Semicapri quicunque ſubis ſacraria Fauni,
Hæc lege Romana verba notata manu.
Herſilius hic jaceo, mecum Marulla quieſcit,
Quæ ſoror, & genitrix, & mihi ſponſa fuit.
Vera negas, frontemque trahens ænigmata Sphinges.

Credis:

Digitized by Google

Credis : ſunt Pythio vera magis tripode.
Me pater ex nata genuit, mihi jungitur illa :
Sic ſoror, & conjux, ſic fuit illa parens.

CVPIDO.

Sol calet igne meo, flagrat Neptunus in undis,
Penſa dedi Alcidæ, Bacchum ſervire coëgi,
Quamvis liber erat. * *
*
Cur Otho mentito ſit, quæritis, exul honore ?
Vxoris mœchus cœperat eſſe ſuæ.

P. VIRGILII MARONIS.

Silicet, hoc ſine fraude, Vari dulciſſime, dicam :
Diſpeream, niſi me perdidit iſte potus.
Sin autem præcepta vetant me dicere, ſanè
Non dicam : ſed me perdidit iſte puer.
*
De qua Tucca tibi venit, ſed ſæpe videre
Non licet, occulitur lumine Clauſa viri.
De qua ſæpe tibi, non venit adhuc mihi. namque
Si occulitur, longè eſt, tangere quod nequeas.
Venerit aut tibi, ſed jam jam mihi nuntius iſte
Quid prodeſt ? illi dicito quæ rediit.
* *Socer beate, nec tibi, nec alteri,*
Generque Noctuine, putidum caput.
Tuque nunc puella tali, bene tuo
Stupore preſſa rus abibit ? hei mihi
Vt illi verſus uſquequaque pertinet !
Gener, ſocerque perdidiſtis omnia.
*
Superbe Noctuine putidum caput
Datur tibi puella, quam petis, datur :
Datur ſuperbe Noctuine quam petis.
Sed ô ſuperbe Noctuine, non vides
Duas habere filias Atilium ;

Duas,

Digitized by Google

Duas, & hanc, & alteram dari tibi;
Adeſte nunc, adeſte, ducit ut decet,
Superbus ecce Noſtinus Hirneam.

*

Iacere me, quòd alta non poſſim, putas,
Vt antè vectari freta:
Nec ferre durum frigus, aut æſtus pati,
Neque arma victoris ſequi:
Valent, valent mihi ira, & antiquus furor,
Et lingua, qua adſim adſim tibi,
Hei proſtitutæ turpe contubernium
Sororis, ô quid me incitas?
Quid impudice & improbande Cæſari
Si furta dicantur tua,
Et helluato ſera patrimonio
In fratre parſimonia:
Vel alta puero cum viris convivia,
Vdæque per ſomnum nates,
Et inſcio repente clamatum ſuper
Thalaſſio, Thalaſſio.
Quid palluiſti, fœmina, an joci dolent?
An facta cognoſcis tua?
Non me vocabis pulchra per Coryttia
Ad feriatos faſcinos:
Nec dein movere lumbos in crocotulam
Prenſis videbo altaribus
Flavum prope Tibrim & olentes nauticum
Vocare: ubi adpulſæ rates.
Stant in vadis cœno retentæ ſordido,
Mucrâque luctantes aqua.
Neque in culinam & uncta compitalia
Dapeſque ducis ſordidas:
Quibus repletus ut ſalivoſis aquis
Obeſam ad uxorem redis,
Et æſtuantes nocte ſolvis pantices,
Oriſque lambis ſuaviis.

Nunc

Nunc læde, nunc laceſſe, ſi quidquam vales,
En nomen adſcribo tuum.
Cinæde Luci, en, te reliquerunt opes,
Famèque genuini crepant.
Videbo habentem præter ignavos nihil
Fratres, & ſtratum Iovem,
Sciſſumque ventrem, & hernioſi patrui
Pedes inedia turgidos.

*

Copa Syriſca caput Graja redimita mitella,
Criſpum ſub crotalo docta movere latus:
Ebria famoſa ſaltat laſciva taberna,
Ad cubitum raucos excutiens calamos.
Quid juvat æſtivo defeſſum pulvere abeſſe?
Quàm potius bibulo decubuiſſe toro?
Sunt cupæ & calices, cyathi, roſa, tibia, chordæ,
Et trichila umbroſis frigida arundinibus,
Eſt & Mænalio quæ garrit dulce ſub antro
Ruſtica paſtoris fiſtula in ore ſonans.
Eſt & vappa cado nuper diffuſa picato:
Et ſtrepitans rauco murmure rivus aquæ.
Sunt etiam violæ croceo de flore corollæ,
Sertáque purpurea lutea miſta roſa:
Et quæ virgineo libata Achelois in amne,
Lilia vimineis attulit in calathis.
Sunt & caſeoli, quos juncea fiſcina ſiccat:
Sunt autumnali cerea pruna die,
Caſtaneæque nuceſque & ſuave rubentia mala:
Eſt hic munda Ceres, eſt Amor, eſt Bromius.
Sunt & mora cruenta, & lentis uva racemis:
Eſt pendens junco cæruleus cucumis:
Eſt tuguris cuſtos armatus falce ſaligna:
Sed non & vaſto eſt ingenue terribilis.
Huc Alibida veni: feſſus jam ſudat aſellus.
Parce illi: veſtrum deliciuum eſt aſinus,
Nunc cantu crebro rumpunt arbuſta cicadæ:

Nunc

Digitized by Google

Nunc etiam in gelida ſede lacerta latet.
Si ſapis, æſtivo recubans te prolue vitro,
Seu vis cryſtallo ferre novos calices.
Hîc age, pampinea feſſus requieſce ſub umbra,
Et gravidum roſeo nectè caput ſtrophio,
Formoſius teneræ decerpes ora puellæ:
Ah! pereat cui ſunt priſca ſupercilia.
Quid cineri ingrato ſervas bene olentia ſerta?
Anne coronato vis lapide iſta tegi?
Pone merum & talos. pereat, qui craſtina curat.
Mors aurem vellens, vivite, ait, venio.

C. PLINII.

Huc mihi vos largo ſpumantia pocula vino,
Vt calefactus Amor pervigilare velit.
Ardenti Baccho ſuccenditur ignis Amoris:
Nam ſunt unanimi Bacchus Amorque dii.

EIVSDEM.

Quum libros Galli legerem, quibus ille parenti
Auſus de Cicerone dare eſt palmamque, decuſque,
Laſcivum inveni luſum Ciceronis, & illo
Spectandum genio, quo ſeria condiit, & quo
Humanis ſalibus multo, varioque lepôre
Magnorum oſtendit mentes gaudere virorum.
Num queritur, quòd fraude mala fruſtratus amantem
Paucula cœnato ſibi debita ſævia Tiro
Tempore nocturno ſubtraxerit. His lego lectis.
Cur poſthac, inquam, noſtros celamus amores,
Nullumque in medium timidi damus? atque fatemur
Tironiſque dolos, Tironis noſce fugaces
Delicias, & furta novas addentia flammas?

INCERTI EX PLATONE.

Dum ſemihulco ſavio
Meum puellum ſavior,

Dulcem-

Digitized by Google

Dulcemque florem ſpiritus
Duco ex aperto tramite:
Anima tunc ægra & ſaucia
Cucurrit ad labia mihi,
Rictumque in oris perviam.
Et labra pueri mollia
Rimata itineri tranſitus
Vt tranſiliret nititur.
Tum ſi moræ quid pluſculæ
Fuiſſet in coitu oſculi,
Amoris igni percita
Tranſiſſet, & me linqueret:
Et mira prorſum res foret,
Vt ad me fierem mortuus,
Ad puerum ut intus viverem.

[1]RVFINI V. C.

[2]PASIPHAÆ FABVLA EX OMNIBVS METRIS HORATIANIS.

FILIA *Solis*
Æſtuat igne novo,
Et per prata juvencum,
Mentem perdita, quærit at.
Non illam thalami pudor arcet,
Non Regalis honos, non magni cura mariti.
Optat in formam bovis
Convertier vultus ſuos;
Et [3] Prætidas dicit beatas:

[a] *Ioque*

1. RUFINI V. C.] Hanc inſcriptionem habet doct. Gold. in ſua Petronii editione cap. 2. D. I. B.

2. PASIPHAM FABULA] Primus edidit Cruquius hoc poëmatium: & eodem anno iterata editione *diae in luminis oras miſit* Cl. Binetus; Ianus Douſa exinde ſuis Præcidaneis ex ſua correctione & utriuſq; exemplaris conlatione addidit. *S. A. Gabbema.*

3. *Prætidas*] Servius in Eclog. VI. *Prætidas*,

[1] *Ioque laudat, non quod Isis alta est,*
Sed quod juvenca cornua in frontem levat.
Si quando misera copia suppetit
Brachiis ambit fera colla tauri,
Floresque vernos cornibus illigat,
Oraque jungere quærit ori.
Audaces animos efficiunt tela Cupidinis:
Illicitisque gaudet
Corpus [2] includi stabulis, se faciens juvencam.
Et amoris pudibundi malesuadis
Obsequitur votis, & procreat (heu nefas!) [3] bimembrem;
Cecropides juvenis quem perculit fractum manu,
Filo resolvens Gnossia tristia tecta domus.

[1] L. APV-

Prætides, Proeti & Stenoboeæ, sive Antiopæ secundum Homerum filiæ fuerunt; Lysippe, Ipponoë, Cyrianassa. Hæ se cum prætuliſſent Iunoni in pulcritudine. vel ut quidam volunt, cùm essent antistites, ausæ sunt vesti ejus aurum detractum in usum suum convertere; illa irata hunc furorem earum immisit mentibus, ut putantes se vaccas in saltus abirent, & plerunque mugirent, & timerent aratra; quas Melampus Amythaonis filius pacta mercede ut Cyrianassam uxorem cum parte regni acciperet, placata Iunone, infecto fonte, ubi solitæ erant bibere, purgavit, & in pristinum sensum reduxit. *S. A. Gabbema.*

1. *Ioque laudat, non quod Isis alta est*] Sensus est: *Pasiphaë ejus solicitatem* non cessat prædicare ac magnificare præ sua, laudibûsque in cœlum vehere assiduè; non eo quidem nomine, quòd primaria Ægypti Dea, ac quasi Præsestrix, novo præterea Isidis cognomentô insignis eluens; verum potiùs, quòd vaccina formâ, lacteoque candore notabilis cornua superbe ac gloriose elata atque in frontem subrecta gerere conspiciatur. *Douza P.*

2. *includi stabulis*] Nota prodigiosæ quidem; sed antiquæ fidei Historia, qua abiegnæ bovis Dædali artificis simulacro fallacitet inclusa, ad bovillo integumentô velata, indomita hæc Minois uxor ductori Regii armenti inforandam se præbuit, ex cujus compressu gravida facta non hominem, sed Minotaurum in gremium curucæ mariti profuderit denique. *Tot stabulis*, verò etiam ambiguitas nonnulla subesse videri possit. & fortasse ad petitionem *fabularum* significationem alludum, unde & *profibulis*, & *profibula* derivatæ, quasi *pro stabulis prostantes* ad capturas emerendas exigundasque à præterentibus. *Idem.*

3. *bimembrem*] Eleganter *bimembrem*, hoc est, biformem, seu bicorporem vocat portentosum Pasiphaës partum: quem cum ingeniosissimo poëtarum Ovidio,

Semivirumque virum, femivirumque bovem,

rite possumus interpretari. *Gabbema.*

Digitized by Google

L. APVLEII

ANEXOMENOΣ

Ex Menandro.

[1] *A Mare liceat, si potiri non licet.*
Fruantur alii: [3] *non moror, non sum invidus.*
Nam sese excruciat qui beatis invidet.
Quos [4] *Venus amavit, facit amoris compotes:*
Nobis Cupido velle dat, posse abnegat.
Olli purpurea [5] *delibantes oscula*

[5] *Clemente*

1. L. APULEII] Lepidissimum hoc Poëmatium primus publici juris fecit Cl. Binetus: aut fortè prior P. Pithœus inter Errones Venerios. Postea Douza P. Præcidaneis suis in Petron. inseruit, ac Notis illustravit. Colvius quoque & Wouwerius Apuleio adjecerunt. Non cum illis facit Cl. Scriverius, qui totum hoc poëmatium suppositititium, aut saltem infimæ vetustatis censet. Atque ita quidem, ut qui aliter sentiat, nihil sentiat. *S. A. Gabbema.*

2. *Amare liceat*] Sic Terent. Eunuch. Act. 4, sc. 2. *Si illud* (tangere) *non licet, saltem hoc* (videre) *licebit: certè extrema linea amare haud nihil est.* Ga. Scioppius.

3. *non moror*] Phrasis observanda; qua utimur, cùm quid quasi respuere & contemnere, vel certè non magnopere desiderare velle videmur. Exemplis res fiet clarior. Plaut. Milit. act. 3, sc. 1.

Sed iidem homines nunquam dicunt, quamquam appositum est ampliter, Iube illud demo tolli, hanc patinam remove, pernam nihil moror, id est, non delector pernâ.

Idem. Epidic. act. 3, sc. 2. *Nihil moror vetera & volgata verba Peratim ductitare, at ego follitim ductitabo.*

Et Rud. act. 3, sc. ult.

L.A. salve. PL. nihil salutem moror. opta ocyùs,
Rapi te obtorto collo mavis an trahi?

G. Scioppius.

4. *Venus amavit*] Observ. *Di nos amant*, quando nobis favent & rogata faciunt. Sic Plaut Stichô sc. 3.

Hercules te amabit prandiô, cenâ? tibi (Ehem annuisti?) nemo melieres dabit.

Sic enim locum illum distinguendum censeo, aperto sensu, q. d. ille parasitus, qui se pro cena vendere volt: Hoc de plano tibi promittere possum, quòd, si cenâ me emas tibi, edatiorem nemo parasitum, quàm tu, sit habiturus in polluctu Herculis (quod ex decima bonorum Herculi offertur, ut amet nos, & bono atque amplo auctet perpetuò lucrô) ad quod suam inibi voracitatem ostentaturi, imò inania mentis explementa quæritantes potiùs, gregatim convolare parasiti solent. Vnde & Herculem suam Curculio parasitus nutricem vocat. Sic locum obscurum illuminari posse putavi: de quo tamen Lambinus ne gry quidem, ut in omnibus ferè solet paullò difficilioribus, cætera satis verbosus & ineptus, ut aliàs cum dis volentibus ostendemus. *Scioppius.*

5. *delibantes oscula*] Catullus:

Oscula

Digitized by Google

[1] *Clemente morsu rosea labella vellicent,*
Malas [2] *adorent ore &* [3] *ingenuas genas;*

Et

Oscula mordenti semper decerpere nostro. Libare enim flores dicimus, & similia. Lucret. lib. 3.

Quod simulatque hominem teri secura quies est
Indepta atque animi natura animaque recepit,
Nil ibi libatum de toto corpore cernas

id est, *ademptum.* Et lib. 5.

Illa ipsa intervalla nihil de corpore libant. Idem lib. 3.

Res animi parem delibat tempore in ullo. Ibidem:

Nec prorsum vitam ducendo deminuas hilum
Tempore de mortis, nec delibare valemus. Et lib. 6. — *Sol*
Humoris parvum debibat ab aquore partem.

Cicer. 1 de Orat. *Libandus est etiam ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepos, quo tamquam sale perspergatur omnis oratio.* Sic enim ibi legendum, ubi v. l. habent *liberandus.* Ga. Scioppius.

1. *Clemente morsu* &c.] Suspensis dentibus ut loquitur Lucret. Mordere labella solere amantes didici ego ex auctoribus. Lucret. l. 4 de amantibus:

Quid petiere, premunt artè, faciuntque dolorem
Corporis, & dentes inlidunt sæpe labellis,
Osculáque adfigunt. — Et Horat.
— *Sive puer furens*
Impressit memorem dente labris notam.

Plaut. Pseudol.

Iocus, ludus, sermo, suavis saviatio,
Compressiones arta amantum compagines,
Teneris labellis molles morsiunculæ,
Papillarum horridularum oppressiuncula. Catullus:

Quam basiabis? quot labella mordebis?

Sic Flora meretrix Pompeium, qui eum solita fuerat, ita commendabat, quòd non nisi bene morsa ab eo discedere potuisset, teste Plutarcho. *Id. Scioppius: Cl. morsu.* Agnoscit post hunc versum teste Savarone ad Sidonium, Cl. Bineti MS. schedium hunc versiculum:

Libido quum lascivo instinctu suscitet
Sinuare ad Veneris cursum femina, &c.

Ità restitui, ac distinxi, nisi me animi mens fallit *Δεύτερος.* Neque verò est, quòd quenquam novitas ejus loquutionis offendat:

Suscitet sinuare femina ad Veneris cursum:

qui modò in tractatione poëtarum ingenii aciem ac nervos subactos habeat probè: pro *incitet, seu sollicitet sinuare*, hoc est, ad lunanda implexu sinuoso, &c. quasi pectinatim conferenda, atque *flexipedum hederarum in morem* contortiplicanda inter se femora, sive adeo *femina*, amantes ut solent. quod *congenuare*, vel etiam *congenulare*, casca dictitabat Latinitas. *Douza P. Sinuant ad Veneris cursum,* &c. legit Binetus. Pithœana editio habet lectionem illam, quam expressimus. Colvio placet,

Libido cum lasciva instricta suscitet
Sinuare ad Veneris artem femina.

Cùm pectora glutino Veneris arte adhærent & cùm lasciva libido instricta femina, id est, colligata, compedita; ad Veneris artem suscitat sinuare. de verbo *instringendi* consule notas ejus ad lib. VIII Metam. *S. Al. Gabbema.*

2. *adorent ore*] Fortassis legendum *adorent ori*, pro *admoveat*, sicut *illatebrare se in latebras. Adorare* dicitur osculans, qui manum ori admovet. Vide Lips. Elect. 2, c. 6. *Scopp.*

3. *ingenuas genas*] Non fucatas, nulla arte paratas. Sic Propert. l. 1 Eleg. 4.

Hæc sed forma mei pars est extrema furoris,
Sunt majora quibus, Basse, perire juvat.

Digitized by Google

Et pupularum nitidas geminas gemmulas.
Quin & quum tenera membra molli lectulo
Compectorata adhærent Veneris glutino,
Libido quum lascivo instinctu [1] *suscitet*
[2] *Sinuare ad Veneris usum femina, feminæ*
Inter gannitus, & [3] *subantis voculas,*

Cat-

Ingenuus color, & nullis decus artibus, &c.
Sic enim legendum ibi vel quinquegenario sacramentô contendere sum paratus, pro eo, quod vulgò, & in Scaligeri editione habetur, *& multum decus.* Ait se Cynthiam non tam quòd pulchra, quàm quòd nativa & non fucata figurâ prædita sit, amare. Sic retro Eleg. 2 *natura decus mercato cultui* opponit. Reprimere heic me nequeo, quin locum alium Propertii nequicquam à Scaligero & Lipsio mutatum defendam. Is est lib. 1 Eleg. 8.

Nunc mihi summa licet contingere sidera plantis,
Sive dies, seu nox venerit, illa mea est.

Illud *plantis contingere sidera* Lipsio & Scaligero Latiô interdicendum videtur. at ego Tribunus pro eo intercedo & vim fieri veto. Felicem se prædicat Propertius, quòd Cynthiâ potitus sit. q. d. jam deus mihi factus videor & in cœlum relatus, ubi, ait Catullus, *nocte premunt stellas vestigia divûm.* Plantis contingit terram, qui ambulat. Tanti autem venustatem suam faciunt amatores solent, ut eam immortalitati adæquent. Propert. lib. 2 Eleg. 11.

Quanta ego prætorita collegi gaudia nocte.
Immortalis ero, si altera talis erit.

Et Eleg. 12.

Si dabit hæc multas, fiam immortalis in illa:
Nocte una quivis vel deus esse potest.

Terent. Andr. ubi Pamphilus Glycerio potitus: *nam mihi, inquit, immortalitas parata est*, &c. *Ga. Scioppius.*

1. *suscitet*] Sic *incitare.* Porrò *suscitat* pro *suscitatur. Ut mutare* pro *mutari.* Livius: *Mores quidem populi Romani quantum mutaverint, vel hic dies argumento erit.* Sallust. *Mortis metu mutabant ficut rei libuerat.* Sic *augere* pro *augeri.* Sallust. *Ignoscendo populi Romani magnitudinem auxisse*; histor. lib. 1. Sic *pallium rugat.* Plaut. *vestibulum pulverat.* & Agellius, *maculantia verba*, id est, *sordida*, & plurima alia, quæ ingeniosissimus Ianus Palmerius in Spicilegiis suis collegit. Intelligo tamen, fuisse, qui sic mallet: *Libido cum lascivia ignem intus suscitat.* Malim ego: *Libido cum lasciviam ignem intus suscitat*, sicut suprà:

Repente nervus excitet libidinem. G. Scioppius.

2. *Sinuare ad V. usum*] Sciopp. *S. a. V. cursum.* Femora incurvent ad decurrendum amoris spatium. *Sinuare* est *inflectere* Virgil. 3 Georg. de equorum institutione:

At tribus exactis ubi quarta accesserit æstas,
Corpore mox gyrum incipiat, gradibusque sonare
Compositis; sinuetque alterna volumina crurum.

Plin. *lunam in orbem sinuatam* dicit. *Arcum sinuare* apud Ovid. est *intendere. Veneris cursum. cursus* heic est ipse actus Venereus & patratus. Sic Lucret. lib. 4.

Non facit ex animo sæpe & communia quærens
Gaudia solicitat spatium decurrere amoris. Scioppius.

3. *subantis voculas*] *Subare* quid sit docet Festus in Suillum. *Sues*, inquit, *immun-*

Digitized by Google

Carpant papillas, [1] *atque amplexus intiment,*
[2] *Arentque ſulcos molli in* [3] *arvo Venerio,*
[4] *Thyrſumque pangant hortulo in Cupidinis:*

[1] *Dent*

immundiſſimi ſunt ex omni manſueto pecore & ardentiſſima libidinis: ita uti opprobrium mulieribus indè tractum ſit, eùm ſubare & ſurire dicuntur. Horat. Epod. 22. *--- jamque ſubando*
Tenta cubilia tectáque rumpit.
Ad quæ verba veteres commentarii: *Subari* propriè dicuntur ſues, quando libidinantur, hic autem *ſubando*, id eſt, *ſupra virum ſe agitando:* hinc propter libidinem ad alia animalia, atque etiam mulieres tractum eſt. Lucret. lib. 4.
--- ipſa quod illorum ſubat, ardet abundans
Natura, & Veneremſalientum læta retractat.
Ita eum locum legendum cenſeo: & naturam pro eo, quo fœminæ ſunt, interpretor. *Ga. Scioppius.*

1. *atque amplexus intiment*] Noviter dictum, at rationabiliter tamen. eſtque *oſcula* (uti apud Ovid. meum eſt) *linguis luctantia*
Valgiter obtortis altè inſinuare labellis:
& (quod Plautus perhibet) *proſerpentem beſtiam facere, duplicem ut habeas linguam.* Douſa P.

2. *Arentque*] Sciopp. *Iterentque ſulcos.* Ne non Criticum putares Douſam, pro *Iterare* nobis *Arare* ſubſtituit. Os hominis! quaſi verò *iterare* minùs Latinum ſit, nonne te in corde volutaſſe, *iterandi* vocabulum ruſticum eſſe, quod Columella aliter, *altero ſulco ſerere*, dixerit? Et hoc eſt quod Auſonius Centone habet:
Itque reditque viam totiens. ---
& ſuprà Carm. 52.
Alternis iundo & exeundo, &c.
ſulcos. Allegoricè loquitur. *Sulcus* eſt id, quo mulieres ſunt: quo viri *vomer.* Lucret. 4.
Eicit enim rectà ſulci regionę viáque
Vomerem. ---

3. *arvo*] Lucret. lib. 4. *arvum* pro *cunno* accipit.
Atque in eo eſſe Venus, ut muliebria conſerat arva.
Virgil. 3 Georg. *genitale arvum* vocat. loquitur de equabus.
Hoc faciunt, nimio ne luxu obtuſior uſus
Sit genitali arvo, & ſulcos oblimet inertes,
Sed rapiat fitiens Venerem interiúſque recondat. Sciopp.

4. *Thyrſumque pangant hortulo in Cupidinis*] Latinè ac ſignatè oppidò, ſi modò eorum hominum acumini credendum, qui à *thyrſo* iſto non Bacchico; ſed Ithyphallico vernaculum noſtrum, quod hodie fœminis præcipuè ad quemvis ſubitum caſum, puta ſi pedem offenderint, aut teſtum forrè manibûs prolapſum confregerint, temere ac muliebriter proclamantibus vulgò iu ore eſſe conſuevit. haud quidem iis Togatis dico, aut vili de plebe modò; ſed verò his Stolatis etiam,
Quêiſque tegit medios inſtita longa pedes:
hoc eſt, de ſummo Matronis loco ac ordinis primarii, multò in ſpeciem honeſtiſſimis. Neque id adeò mirandum, quùm *thyrſus* nihil aliud, quàm *ſcapum*, ſive *caulem* in morem columnæ ſupinatum ac ſubrectum Latinis hominibus ſignificet. *Douſa P. Thyrſumque pangant. Thyrſum*, id eſt, *mentulam*, quam contum quoque vocant, defigant in horto amoris, id eſt, in cunno ſeu natura muliebri. Petron. *remiſſam mentulam, coliculi thyrſô languidiorem dicit.* Sed quid ille *thyrſus* ſit, planius explicavit Douſa, qui hac una in re operari conſuetus eſt. Ait ergo eſſe ſcapum ſeu caulem in morem columnæ ſupinatum ac ſubrectum, qui muliebribus ad ſubi-

Digitized by Google

[1] *Dent crebros ictus, connivente lumine*
[2] *Repedante cursu, Venere & anima fessula,*
Ejaculent tepidum rorem niveis [3] *laticibus.*
Hæc illi faciant quèis Venus non invidet,
At nobis [4] *cassо saltem delectamine*
Amare liceat, si potiri non licet.

[1] IACO-

tum casum, ut si pedem offendant, in ore esse solet. Nulla hercle circuitione, Dousa, uteris? *Scioppius.* Verbum illud, cujus mentionem fecit Nob. Dousa præcipuè in usu est matronis Vltrajectinis; nec puto in alio tractu Batavиæ seu alius regionis Belgii frequentiùs exaudiri, quàm in urbe illa, quam *Coloniam Antoninam* vocitant illi, qui prima ab origine Belgarum monumenta æternitati consecrarunt. *Gabb. pangant.* Sed neque minor proprietas in verbo *pangant*, prò *figant* posito: quà ratione & *plantæ*, & *taleola pangi*, *vel depangi* dicuntur, quum inhumantur, hoc est, defiguntur in terram. Vnde & Strategus ille poëtarum Mantuanus noster: *Pange ordine vites.* Vide Festum. De *Hortulo* verò *Cupidinis* metaphoricè ad rem voluptatum translato, quod eodem addit Apulejus, posteaquam Venerei arvi arationi *vim illam Lucilianam*, id est, satum genitalem ritè atque ordine subjecisset, consulendus Lipsius lib. III Antiq. Lect. *Dousa P.*

1. *Dent crebros*, &c.] Leg. seu emend.

Dum crebros ictus combibante lumine,
Trepida in decursu Venere & anima
fessula, &c.

Combibere porrò ictus lumine, tralatio omnium elegantissima. Sic, *amorem bibere.* Virgilius. *ignem totis ossibus, imò medullis bibere, aut vorare*, Ovidius, Papinius, & cæteri omnes, quicquid est poëtarum. Apulejus hic igitur, *Putres in Venerem, fractosque ac verè patrantes* oculos denotare volens, eorum exprimit habitum, *qui validis Veneris compagibus harentes sollicitant spatium decurrere amoris.* hoc est, quum res ad effectum jam spectat, Poëtæ Sulmonensi haud ignarum. Sic enim ille II de Arte:

Aspicies oculos tremulo fulgore micantes,
Vt sol in liquida sæpe refulget aqua.

Dousa P. *Dent crebros ictus connivente l,* In effectu seu patratu, quando muliebre arvum seminatur, oculos nictare ajunt & tremere, hancque ob rem oculos postremos in homine formari. Persius:

Oculos in fine patrantes, seu, ut quidam legunt, *trementes.* G. Sciopp.

2. *Repedante cursu*] Sic restituit hunc locum Cl. Scriverius. Cùm vulgò esset; *crepidante cursu.* Binetus emendabat, *trepidante cursu.* & sic Pythœus edidit. Sed Dousa: *Trepida in decursu Venere & anima fessula.* Colvius divinabat, *Trepidante fluctu Venere.* Notum, unde Venus nata: quid per *fluctum* item hic intelligi possit, non etiam eget explicatione ulla. *S. A. Gabbema.*

3. *Laticibus*] *Latex* dicitur quivis humor, heic semen virile. *Scioppius.*

4. *cassо*] *Inani.* Sic nescio quis veterum *cassam terriculam* vocat inanes minas & sine viribus iram. *Sciopp.*

1. IACO-

Digitized by Google

1. IACOBVS DVRANTIVS

Contradicit

APVLEIANIS VERSIBVS.

NEfas amare, ſi Potiri non licet:
Quid ſolus eſt amor? niſi votum impotens,
Nolens voluntas, ardor expers ignium.
Ejuſque pœna cui negatum jam frui?
Qui amat, fruatur: hoc Venus, hoc vult Amor.
Cupido poſſe cui negat, velle abnegat.
Res illa amore conſtat & potentiâ:
Et velle crux eſt, ni ſimul vires ſient:
Et poſſe crux eſt; ni voluntas urgeat.
Olli ergo ament qui in lectulo cum virgine
Molli cubantes, membra teneris implicant
Nodis calentia, & procaci palmula
Omnia pererrant proximæ Veneris loca,
Et comprimentes oſculo dulci labra,
Et hinc & inde commeante cingula,
Et hinc & inde fluctuante Cypride,
Animis utrinque dulce colludentibus,
Saliente utrinque corde crebris pulſibus,
Vnoque bina poſſidente pectora
Æſtu, & tenaci conligati glutino,
Amplexibuſque arctis adhærentes, levi
Vulnere puellæ molle laxant cingulum,
Oculis petrantibus, & cadente ſpiritu
In vaſa Veneris vim vomentis fervidam;
Alvum rigantes imbre lacteo, ſopor
Donec propinquus languidos demulceat
Artus, ſepultas ſuſcitans rurſum faces.
Exeſte Galli, vel quibus vim ſuſtulit

1. IACOBVS DVRANTIVS] ultima longâ, in ſeqq. ipſi vide- Adducente Gabbema. *Niſi*, *Venus* zint.

Digitized by Google

Impos senectus : quêis potiri non licet,
Nec amare fas est, noscere nec ritus sacros ;
Ac nec videre, quæ imperat nobis Amor,
Dum floret ætas, dum inquies nostras calor
Vrit medullas, & Venus Venerem jubet.

L. APVLEII.

Florea serta meum mel, & hæc tibi carmina dono :
Carmina dono tibi, serta tuo genio.
Carmina, uti Critiæ lux hæc optata creatur,
Quæ bis septeno vere tibi remeat.
Serta autem, ut læto tibi tempore tempora vernent :
Ætatis florem floribus ut decores.
Tu mihi da contrà pro verno flore tuum ver,
Vt nostra exsuperes munera muneribus.
Pro implexis sertis, complexum corpore redde,
Proque rosis, oris suavia purpurei.
Quod si animum inspires, dona jam carmina : nostra
Cedent victa tuo dulciloquo calamo.

EIVSDEM.

Et Critias mea delicia, & sol alme Carine,
Par in amore meo vita tibi remanet.
Ne metuas ne me ignis & ignis torreat, ut vult,
Hasce duas flammas dum patiar, potiar.
Hoc modò sim vobis unus sibi quisque quod ipse,
Hoc mihi vos estis quod tibi sum oculi.

*

Iam libet ad lusus, lasciviáque furta reverti ;
Ludere, Musa, jubat, Musa severa, vale.
Nunc mihi nexuras tumidas arctebusa capillis :
Nunc adstricta comas, nunc resoluta comas.
Et modò nocturna pulsans mea limina signo,
Intrepidos tenebris ponere docta pedes.
Nunc colla molles circum diffusa lacertos,
Et flectat niveum semisupina latus.

Inque

Digitized by Google

Inque modos omnes dulces imitata tabellas
Transeat, & lecto pendeat illa meo.
Nec pudeat quicquam: sed me queque nequior ipsa
Exsultet toto non requieta toro.
Non deerit Priamum qui defleat, Hectora narret.
Ludere, Musa, jubes; Musa severa vale.

*

Esse tibi videor demens, quòd carmina nolim
Scribere Patricio digna supercilio.
Quòd Telamoniaden non æquo judice victum
Præferam, & pugnas, Penthesilea, tuas:
Quòd non aut magni scribam primordia mundi,
Aut Pelopis curros, aut Diomedis equos:
Aut ut Achilleis infelix Troja lacertis
Quassata, Hectoreo vulnere conciderit.
Vos mare tentatis: vos dotis linea vemis:
Me vehat in tutos parva carina lacus.

*

Insanus vobis videor, nec deprecor ipse
Quo minùs hoc videor. Cur tamen hoc videor,
Dicite nunc. Quòd semper amas, quòd semper amasti.
Hic furor? hoc, superi, sit mihi perpetuum.

*

Quædam me, si credis, amat; sed dissimulat, ardet;
Non sic, non leviter: sed perit & moritur.
Dum fugiet, gratis quædam simul atque rogabit,
Ostendam quam non semper amantis amem.

*

Iuratum tibi me cogis promittere, Galle,
Ne narrem. jura tamen & ipsa mihi,
Ne cui tu dicas. Nimium est lex dura: remittam,
Præterquam si vis dicere, Galle, vera.

PETRONII AFRANII.

Ad Deliam.

Nescio quo stimulante malo pia fœdera rupi,
Non capiunt vires crimina tanta meæ.

Digitized by Google

Inſtitit, & ſtimulis ardentibus impulit actum,
Sive fuit Fatum, ſeu fuit ille Deus.
Arguimus quid vana deos? vis, Delia verum?
Qui tibi me dederat, idem & ademit Amor.

*

Sic me cuſtodi Coſconia; neve ligata,
Vincula ſint nimium, neve ſoluta nimis.
Effugiam laxata nimis, nimis aſpera rumpam.
Sed neutrum faciam, commoda ſi fueris.

*

Semper mundicias, ſemper, Baſiliſca, decores,
Semper compoſitas arte decente comas:
Et comptos ſemper cultus, unguentáque ſemper,
Omnia ſollicita compta videre manu,
Non amo. neglectim mihi ſe quæ comit amica,
Se det, & ornatus ſimplicitate valet.
Vincula ne curres capitis diſcuſſa ſoluti,
Nec ceram in faciem: mel habet illa ſuum.
Fingere ſe ſemper, non eſt confidere amari,
Quid, quòd ſæpe decor, cum prohibetur, adeſt?

*

Ante dies multos niſi te, Baſiliſca, rogavi,
Et niſi præmonui, te dare poſſe negas.
Vt ſubito crevere, ſolent ex tempore multæ,
Quàm ſcriptæ, melius cedere deliciæ.

*

Cur differs, mea lux, rogata ſemper?
Cur longam petis advocationem?
Primum hoc artificis ſcelus puellæ eſt.
Deinde eſt difficile eſt laborioſius
In tenigine tam diu morari.
Nihil eſt præterea puella, nihil eſt.
* *Deprenſa mel.*

*

Fœda eſt in coitu & brevis voluptas,
Et tædet Veneris ſtatim peractæ.

Non

Digitized by Google

Non ergo ut pecudes libidinoſæ
Cæci protinus irruamus illuc:
Nam langueſcit amor, peritque flamma,
Sed ſic, ſic ſine fine feriati,
Et tecum jaceamus oſculantes.
Hic nullus labor eſt, ruborque nullus,
Hoc juvit, juvat, & diu juvabit;
Hoc non deficit, incipitque ſemper.

*

Quid ſævis Sybari? domiti modò terga juvenci
Quid premis, & tenerum currere cogis equum?
Dum ſtupet ac novus eſt, & adhuc non novit amorem.
Parce: premendus erit, cùm veteranus erit.

*

O ſacros vultus Baccho, vel Apolline dignos,
Quos vir, quos tuto femina nulla videt!
O dignos, quales pueri vel virginis eſſe,
Vel potius credas virginis eſſe deæ!
Felix, ſiqua tuum corrodit femina collum:
Felix quæ labris livida labra facit.
Quæque puella tuo cum pectore pectora ponit,
Et linguam tenero laſſat in ore ſuam.

*

Ejuſdem Ad Deliam.

Garrula quid totis reſonas mihi noctibus auris?
Neſcio quem dicis nunc meminiſſe mei.
Hic quis ſit, quæris? reſonant tibi noctibus aures,
Et reſonant totis? Delia te loquitur.
Non dubiè loquitur me Delia: mollior aura
Venit, & exili murmure dulce fremit.
Delia non aliter ſecreta ſilentia noctis
Submiſſa, ac tenui rumpere voce ſolet.
Non aliter teneris collum complexa lacertis
Auribus admotis condita verba dare,
Agnovi, veræ venit mihi vocis imago,

Blandior

Digitized by Google

Blandior arguta tinnit in aere fonus.
Ne ceſſate, precor, lentos geſtare ſuſurros:
Dum loquor haec, jam vos obrecuiſſe queror.

*

Accuſare & amare tempore uno,
Ipſi vix fuit Herculi ferendum.

INCERTI

Formoſa es, fateor: dives generoſa, venuſta.
Confitear, ſi vis, omnia, redde vicem.
Nempe parum caſta es: nempe es deprenſa. negabis?
Res venit ad lites, rurſus & illa negem.
Dic potius: ſed nempe ſemel: ſed nempe puella:
Et cùm deprenſa, quid niſi frater erat?
Frater erat. nihil eſt. fecit quod Iuppiter. illud
Sed quod non fecit Iuppiter, hoc facitis.

PETRONII AFRANII.

Ad quandam virifugam.

Pulchrior & nivei cùm ſit tibi forma coloris,
Cuncta pudicitiae jura tenere cupis.
Mirandum eſt quali naturam lege gubernes,
Moribus ut Pallas, corpore Cypris eas.
Te neque conjugii libet exceppiſſe levamen,
Sæpius exoptans nolle videre mares.
Haec tamen eſt animo quamvis exoſa voluptas,
Nunquid non mulier, cùm paris, eſſe potes?

*

EIVSDEM AD IVLIAM.

Me nive candenti petiit modò Iulia. rebar
Ione carere nivem, nix tamen ignis erat.
Quid nive frigidius? noſtrum tamen urere pectus
Nix potuit manibus, Iulia, miſſa tuis.
Quis locus inſidiis dabitur mihi tutus amoris,
Frigore concreta ſi latet ignis aqua?

Iulia,

Digitized by Google

Iulia, ſola potes noſtras exſtinguere flammas,
Non nive, non glacie, ſed potes igne pari.

ALCIMI.

O blandos oculos & inſiceros,
Et quadam propria nota loquaces:
Illic & Venus, & leves amores,
Atque ipſa in medio ſedet voluptas.

EIVSDEM ALCIMI.

Lux mea Puniceum miſit mihi Lesbia malum,
Iam ſordent animo cætera poma meo.
Sordent velleribus hirſuta Sidonia canis,
Sordent hirſutæ munera caſtaneæ.
Nolo nuces, Amaryllis, tuas, nec cerea pruna.
Ruſticus hæc Corydon munera magna putet.
Horreo ſanguineo malè mora rubentia ſucco,
Heu grave funeſti crimen amoris habent!
Miſit dente levi paulum libata placentæ
Munera, de labris dulcia mella ſuis.
Neſcio quid plus melle ſapit, quod contigit ipſa
Spirans Cecropium dulcis odore thymum.

*

*Indoctus teneram ſuſcepit * calculo puberm,*
Quam cogat primus diſcere literulas.
Sed cum diſcipulos nullo terrore coërcet,
Et ferulis culpas tollere ceſſat iners:
Projectis pueri tabulis Floralia ludunt.
Iam nomen ludi rite magiſter habes.

CLAVDII CLAVDIANI V.C.

Marcus amans puerum, natum mentitur amare,
Vultque pater dici, neſcius eſſe pater.

1. *O blandos oculos & inſiceros*] al. *inſacetos*. Leg. *inquietos*, ut habent vett. codd. Eſt quod ſuprà Petronius dixit, *oculorum quoque mobilis petulantia.* I S. Pontanus Analect. lib. 1, c. 12. G.E.

Et

Et pietate nefas, & amorem velat amore,
Se pietas umbram criminis esse dolet.
Nate, dies audit: nox & torus audit, Amice:
Et pro temporibus nomina mutat amor.
Stulte, quid ignaro nox dicit Cinthia fratri?
Ne credas noctis digna latere diem.
Qui pater est, huic filius est: à lumine primo
Filius, à thalamis incipit esse pater.

*

Formosissima Laï feminarum,
Dum noctis precium tuæ requiro,
Magnum continuò petis talentum.
Tanti non emo, Laï, pœnitere.

PETRONII AFRANII
Ad Deliam.

Te vigilans oculis, animo te nocte requiro,
Victa jacent solo cùm mea membra toro.
Vidi ego me tecum falsa sub imagine somni:
Somnia tu vinces, si mihi vera venis.

*

Caballina furens amanda nulli,
Excussis modò calcibus fremebat:
Quæ quamvis facie micet rubenti,
Et vibret Parium nitens colorem:
Hirsutis tamen est petenda mullis,
Quæ possint pariles citare junctas.

*

Græcule, consueta lenandi callidus arte,
Cœpisti adductor conjugis esse tuæ.
Et quem fortè procax penitus conroserat uxor,
Consueras patria præcipitare domo.
Sed prætensa astu, delusit retia quidam,
Teque tuis miserum depulit è laribus.
Solus vera probas jucundi verba poëtæ:
Cùm jugulas hircum, factus es ipse caper.

Quid

Digitized by Google

*

Quid prodeſt Martis te vel de nomine dictum,
Prurîat infami cùm tibi clune Venus?
Fors fuerat potius Cypridos ut nomen haberet,
Et natura daret Martia membra tibi.
Nunc utroque carens ignoti fabula ſexus;
Femina cùm non ſis, vir tamen eſſe nequis.

DE GALATHEA IN VASE.

Fulget, & in patinis ludit pulcherrima Naïs
Prandentum inflammans ora decore ſuo:
Congrua non tardus diffundat jura miniſter,
Vt lateat poſitis tecta libido cibis.

*

Ludere ſueta vadis privato Nympha natatu
Exornat menſas membra venuſta movens:
Coſme, has nolo dapes: vacuum mihi pone boletar.
Quod placet aſpiciam, renuo quod ſaturat.

*

Praxitelis Venerem lapidoſa per oſcula multi
Stuprarunt. quin ſub marmore viva fuit.
At mirum hos gelido è ſaxo prodiſſe calores:
Mirare exuſtos lampade Solis agros.

*

Mitte, aquila, hunc puerum. mitte, inquam ſi ſapis: inquam,
Aut tibi per medium miſſile corpus agam.
Non mittis? ſed non moveor ſtridoribus ullis,
Quid gemis? At culpæ eſt. ingemis? auctor Amor.
Mirus Amor ſi credibilis volucriſque hominiſque:
Sed quantum, oro, homini convenit & volucri?
Et ſi remigio alarum roſtrôque ſuperba es,
O aquila, eſt omni eſt alite major homo.
Naturam accuſa, quæ corpus pectore diſpar:
At qui dat diſpar corpore pectus Amor.
Quicquid formoſum eſt, penetrat, trahit, arripit ad ſe.
Nempe eſt de Veneris ſanguine natus Amor.

Quæ-

Digitized by Google

*

Quænam hæc forma? dei. Cur versa est? fulgura lucis
Divinæ non fert debilis hæc acies.
Quid verò existit tanquam uno è corpore corpus?
Hic Amor est. Si Amor est, cur videt? at Iovis est.
Cur ita complicitis alis? nunquam evolat. At cur
In se convertit tela? sui ille amor est.
Cur ferro sine tela gerit? quia vulneris expers
Ille est: at vester vulnerat & cruciat.

*

Sic tua sit, quamcunque tuam vis esse puellam:
Sic quamcunque veles, mutuus ignis edat:
Sic nunquam dulci careant tua pectora flamma,
Et sic læsuro semper amore vacent.

*

Vince mero curas, & quicquid fortè remordet
Comprime: deque animo nubila pelle tuo.
Nox curam si prendit, alit. malè creditur illi
Cura, nisi à multo marcida facta mero.

*

Balnea, vina, Venus corrumpunt corpora nostra,
Et vitam faciunt balnea, vina, Venus.

*

Sanguine si nostro, nostra si morte liceret
Pallentes Orco, proh dolor! eripere:
Et si quæ patimur crudeli funere fata,
Hoc saltem nobis munere grata forent:
* *Tæderet quantos cœli convexa tueri;*
Quantæ sævirent in sua corda manus?
Et tu, quæ fuerim si nosses, candide lector,
Nunc animam quoque tu purpuream vomeres,
Vivere quo rursus possem, & superesse daretur,
Iungere & innumeras nexa per ora animas.

*

Hîc jacet exutis Dionysia flebilis annis,
Extremum tenui quæ pede rupit iter.

Cujus

Digitized by Google

Cujus in octava lascivia surgere messe
Cœperat, & dulces fingere nequitias.
Quòd si longa tuæ mansissent tempora vitæ,
Doctior in terris nulla puella foret.

*

Verna puer, puer ô mi verna, quis, ah! quis ab aura
In tenebras rapuit: perditus ah! morerer,
Ni tecum assidue loquerer, ni sæpe jocando
Fallerer, hinc te cùm continuo aspicio.
Semper ero tecum, & si me sopor occupet, umbram,
Te umbra petam. ergo unquam ne metue abs te abeam.

*

Formâ atque illecebris Veneri vix æmula livor
Saxo delicias invidus occuluit:
Artificis pietate iterum rediviva placebam,
Ni me vidisset Cypria marmoream.

*

Si fructus proprio subdit de germine tellus,
Si reparat sparsis debita seminibus;
Nascentur tumulo formæ, nova messis, honores,
Et lepor, & suavis gramina nequitiæ.

*

Injice, si pietas usquam est, suspiria, & imple
Mecum hospes lacrymis marmoris hoc vacuum.
Nam formæ exemplum periit cùm obiit mea Lyde,
Quam perière homines, vel perière dii.

*

Lydia bellâ puella, candida,
** Quæ bene superas lac & lilium.*
Albamque simul rosam rubidam,
Aut expolitum ebur Indicum,
Pande puella, pande capillulos
** Flavos, lucentes ut aurum nitidum*
Pande puella collum candidum,
Productum bene candidis humeris.
Pande puella stellatos oculos,
Flexáque super nigra cilia.

Pande puella genas roſcas,
Perfuſas rubro purpuræ Tyriæ.
Porrige labra, labra corallina,
Da columbatim mitia baſia:
Sugis amentis partem animi:
Cor mihi penetrant hæc tua baſia.
Quid mihi fugis vivum ſanguinem?
*Conde papillas, conde * gemipomas,*
Compreſſo lacte quæ modò pullulant.
Sinus expenſa profert cinnama:
Vndique ſurgunt ex te deliciæ.
Conde papillas, quæ me ſauciant
Candore, & luxu nivei pecteris.
Sæva non cernis quod ego langueo?
Sic me deſtituis jam ſemimortuum?

Licinii Calvi in Cn. Pompejum.

Magnus, quem metuunt omnes, digito caput uno
Scalpit. quid credas hunc ſibi velle? virum.

REGIANI DE BAIIS.

Ante bonam Venerem gelidæ per litora Baiæ,
Illa natare lacus cum lampade juſſit Amorem:
Dum natat, algentes cecidit ſcintilla per undas:
Hinc vapor uſſit aquas: quicunque natavit, amavit.

PETRONII AFRANII.

De ſigillo Cupidinis aquas fundentis.

Igne ſalutifero Veneris puer omnia flammans
Pro facibus proprias arte miniſtrat aquas.

SENTII AVGVRINI.

Canto carmina verſibus minutis
His, olim quibus & meus Catullus,
Et Calvus, vetereſque, ſed quid ad me?

* Vnus

*Vnus Plinius est mihi, priores?
Mavult versiculos foro relicto:
Et quærit quod amet, juvatque amare,
Ille Plinius, ille. quid? Catones.
I nunc, qui sapius, amare noli.

*

Parce precor virgo toties mihi culta videri,
Meque tuum forma perdere parce tua.
Parce supervacuo cultu componere membra:
Augeri studio tam bona forma nequit:
Ne tibi sit tanto caput & coma pexa labore,
Et caput hoc bellum est, & coma mixta placet.
Ne stringant rutilos tibi serica vincla capillos,
Cùm vincant rutilæ serica vincla comæ.
Nec tibi multiplicem crines revocentur in orbem,
Inculti crines absque labore placent.
Aurea nec video cur flamea vertice portes:
Aurea nam nudo vertice tota nites.
Vtráque fert auris aurum, fert utraque gemmas,
Vtraque nuda novis auteferenda rosis.
Ora facis vitreo tibi splendidiora nitore,
Cùm tantum ora vitro splendidiora geras.
Incendunt niveum lunata monilia collum,
Nec collum simplex dedecuisse potest.
Contegis occulta candentes veste papillas,
Candida cum nolit veste papilla tegi.
Ne toga fluxa volet, reprimit tibi fascia corpus:
Sat corpus veneror, sit toga fluxa licet.
Dic, teretes digitos quare annulus & lapis ambit,
Cùm teretes digiti dent pretium lapidi?
Ornatu nullo potes exornatior esse,
Et tantùm ornaris in mea damna nimis.
Ne te plus æquo species externa perornet,
Cùm sis plus æquo pulchra decore tuo.
Non ego sum pro quo te componendo labores,
Nec qui te talem non, nisi cogar, amem.

Blandior arguta tinnit in aure ſonus.
Ne ceſſate, precor, longos geſtare ſuſurros:
Dum loquor hæc, jam vos obticuiſſe queror.

*

Accuſare & amare tempore uno,
Ipſi vix fuit Herculi ferendum.

INCERTI

Formoſa es, fateor: dives generoſa, venuſta.
Confitear, ſi vis, omnia, redde vicem.
Nempe parum caſta es: nempe es deprenſa. negabis?
Res venit ad lites, rurſus & illa negem.
Dic potiùs: ſed nempe ſemel: ſed nempe puella:
Et cùm deprenſa, quid niſi frater erat?
Frater erat. nihil eſt. fecit quod Iuppiter. illud
Sed quod non fecit Iuppiter, hoc facitis.

PETRONII AFRANII.

Ad quandam virifugam.

Pulchrior & nivei cùm ſit tibi forma coloris,
Cuncta pudicitiæ jura tenere cupis.
Mirandum eſt quali naturam lege gubernes,
Moribus ut Pallas, corpore Cypris eas.
Te neque conjugii libet exceſſiſſe levamen,
Sæpius exoptans nolle videre mares.
Hæc tamen eſt animo quamvis exoſa voluptas,
Nunquid non mulier, cùm paris, eſſe potes?

*

EIVSDEM AD IVLIAM.

Me nive candenti petiit modò Iulia. rebar
Igne carere nivem, nix tamen ignis erat.
Quid nive frigidius? noſtrum tamen urere pectus
Nix potuit manibus, Iulia, miſſa tuis.
Quis locus inſidiis dabitur mihi tutus amoris,
Frigore concreta ſi latet ignis aqua?

Iulia,

Digitized by Google

Iulia, sola potes nostras exstinguere flammas,
Non nive, non glacie, sed potes igne pari.

ALCIMI.

O blandos oculos & inficetos,
Et quadam propria nota loquaces:
Illic & Venus, & leves amores,
Atque ipsa in medio sedet voluptas.

EIVSDEM ALCIMI.

Lux mea Puniceum misit mihi Lesbia malum,
Iam surdent animo cætera poma meo.
Sordent velleribus hirsuta Sidonia canis,
Sordent hirsutæ munera castaneæ.
Nolo nuces, Amaryllι, tuas, nec cerea pruna.
Rusticus hæc Corydon munera magna putet.
Horreo sanguineo malè mora rubentia succo,
Heu grave funesti crimen amoris habent!
Misit dente levi paulum libata placentæ
Munera, de labris dulcia mella suis.
Nescio quid plus melle sapit, quod contigit ipsa
Spirans Cecropium dulcis odore thymum.

*

*Indoctus teneram suscepit * calculo pubem,*
Quam cogat primus discere literulas.
Sed cùm discipulos nullo terrore coërcet,
Et ferulis culpas tollere cessat iners:
Projectis pueri tabulis Floralia ludunt.
Iam nomen ludi rite magister habes.

CLAVDII CLAVDIANI V.C.

Marcus amans puerum, natum mentitur amare,
Vultque pater dici, nescius esse pater.

1. *O blandos oculos & inficetos*] al. *infacetos*. Leg. *inquietos*, ut habent vett. codd. Est quod suprà Petronius dixit, *oculorum quoque mobilis petulantia*. I S. Pontanus Analect. lib. 1, c. 12. G.E.

Et

Et pietate nefas, & amorem velat amore,
Se pietas umbram criminis esse dolet.
Nate, dies audit: nox & torus audit, Amice:
Et pro temporibus nomina mutat amor.
Stulte, quid ignaro non dicit Cinthia fratri?
Ne credas noctis digna latere diem.
Qui pater est, huic filius est: à lumine primo
Filius, à thalamis incipit esse pater.

*

Formosissima Laïi feminarum,
Dum noctis precium tuæ requiro,
Magnum continuò petis talentum.
Tanti non emo, Laï, pœnitere.

PETRONII AFRANII.
Ad Deliam.

Te vigilans oculis, animo te nocte requiro,
Victa jacent sola cùm mea membra toro.
Vidi ego me tecum falsa sub imagine somni:
Somnia tu vinces, si mihi vera venis.

*

Caballina furens amanda nulli,
Excussis modò calcibus fremebat:
Quæ quamvis facie micet rubenti,
Et vibret Parium nitens colorem:
Hirsutis tamen est petenda mullis,
Quæ possint pariles citare junctas.

*

Græcule, consueta lenandi callidus arte,
Cœpisti adductor conjugis esse tuæ.
Et quem fortè procax penitus conoserat uxor,
Consueras patria præcipitare domo.
Sed prætensa astu, delusit retia quidam,
Teque tuis miserum depulit è laribus.
Solus vera probas jucundi verba poëtæ:
Cùm jugulas hircum, factus es ipse caper.

Quid

Digitized by Google

*

Quid prodeſt Martis te vel de nomine dictum,
Pruriat infami cùm tibi clune Venus?
Fors fuerat potius Cypridos ut nomen haberet,
Et natura daret Martia membra tibi.
Nunc utroque carens ignoti fabula ſexus;
Femina cùm non ſis, vir tamen eſſe nequis.

DE GALATHEA IN VASE.

Fulget, & in patinis ludit pulcherrima Naïs
Prandentum inflammans ora decore ſuo:
Congrua non tardus diffundat jura miniſter,
Vt lateat poſitis tecta libido cibis.

*

Ludere ſueta vadis privato Nympha natatu
Exornat menſas membra venuſta movens:
Coſme, has volo dapes: vacuum mihi pone boletar.
Quod placet aſpiciam, renuo quod ſaturat.

*

Praxitelis Venerem lapidoſa per oſcula multi
Stuprarunt. quin ſub marmore viva fuit.
At mirum hos gelido è ſaxo prodiſſe calores:
Mirare exuſtos lampade Solis agros.

*

Mitte, aquila, hunc puerum. mitte, inquam ſi ſapis: inquam,
Aut tibi per medium miſſile corpus agam.
Non mittis? ſed non moveor ſtridoribus ullis,
Quid gemis? At culpæ eſt. ingemis? auctor Amor.
Mirus Amor ſi credibilis volucriſque hominiſque:
Sed quantum, oro, homini convenit & volucri?
Et ſi remigio alarum roſtrôque ſuperba es,
O aquila, aſt omni eſt alite major homo.
Naturam accuſa, quæ corpus pectore diſpar:
At qui dat diſpar corpore pectus Amor.
Quicquid formoſum eſt, penetrat, trahit, arripit ad ſe.
Nempe eſt de Veneris ſanguine natus Amor.

Quæ-

Digitized by Google

*

Quænam hæc forma? dei. Cur versa est? fulgura lucis
Divinæ non fert debilis hæc acies.
Quid verò exiſtit tanquam uno è corpore corpus?
Hic Amor est. Si Amor est, cur videt? at Iovis est.
Cur ita complicitis alis? nunquam evolat. At cur
In se convertit tela? sui ille amor est.
Cur ferro sine tela gerit? quia vulneris expers
Ille est: at vester vulnerat & cruciat.

*

Sic tua sit, quamcunque tuam vis esse puellam:
Sic quamcunque voles, mutuus ignis erat:
Sic nunquam dulci caruere tua pectora flamma,
Et sic læsuro semper amore vacent.

*

Vince mero curas, & quicquid fortè remordet
Comprime: deque animo nubila pelle tuo.
Nox curam si prendit, alit. malè creditur illi
Cura, niſi à multo marcida facta mero.

*

Balnea, vina, Venus corrumpunt corpora noſtra,
Et vitam faciunt balnea, vina, Venus.

*

Sanguine ſi noſtro, noſtra ſi morte liceret
Pallentes Orco, proh dolor! eripere:
Et ſi quæ patimur crudeli funere fata,
Hoc ſaltem nobis munere grata forent:
* *Tæderet quantos cœli convexa tueri;*
Quantæ ſævirent in ſua corda manus?
Et tu, quæ fuerim ſi noſſes, candide lector,
Nunc animam quoque tu purpuream vomeres,
Vivere quo rurſus poſſem, & ſupereſſe daretur,
Iungere & innumeras nexa per ora animas.

*

Hîc jacet exutis Dionyſia flebilis annis,
Extremum tenui quæ pede rupit iter.

Cujus

Digitized by Google

Cujus in octava lascivia surgere messe
Cœperat, & dulces fingere nequitias.
Quòd si longa tuæ mansissent tempora vitæ,
Doctior in terris nulla puella foret.

*

Verna puer, puer ô mi verna, quis, ah! quis ab aura
In tenebras rapuit: perditus ah! morerer,
Ni tecum assidue loquerer, ni sæpe jocando
Fallerer, hinc te cùm continuò aspicio.
Semper ero tecum, & si me sopor occupet, umbram,
Te umbra petam. ergo unquam ne metue abs te abeam.

*

Formâ atque illecebris Veneri vix æmula livor
Saxo delicias invidus occuluit:
Artificis pietate iterum rediviva placebam,
Ni me vidisset Cypria marmoream.

*

Si fructus proprio subdit de germine tellus,
Si reparat sparsis debita seminibus;
Nascentur tumulo formæ, nova messis, honores,
Et lepor, & suavis gramina nequitiæ.

*

Injice, si pietas usquam est, suspiria, & imple
Mecum hospes lacrymis mærmoris hoc vacuum.
Nam formæ exemplum periit cùm obiit mea Lyde,
Quam periêre homines, vel periêre dii.

*

Lydia bellâ puella, candida,
** Quæ bene superas lac & lilium.*
Albamque simul rosam rubidam,
Aut expolitum ebur Indicum,
Pande puella, pande capillulos
** Flavos, lucentes ut aurum nitidum*
Pande puella collum candidum,
Productum bene candidis humeris.
Pande puella stellatos oculos,
Flexáque super nigra cilia.

Digitized by Google

Pande puella genas roseas,
Perfusas rubro purpuræ Tyriæ.
Porrige labra, labra corallina,
Da columbatim mitia basia:
Sugis amentis partem animi:
Cor mihi penetrant hæc tua basia.
Quid mihi fugis vivum sanguinem?
*Conde papillas, conde * gemipomas,*
Compresso lacte quæ modò pullulant.
Sinus expensa profert cinnama:
Vndique surgunt ex te deliciæ.
Conde papillas, quæ me sauciant
Candore, & luxu nivei pectoris.
Sæva non cernis quod ego langueo?
Sic me destituis jam semimortuum?

Licinii Calvi in Cn. Pompejum.

Magnus, quem metuunt omnes, digito caput uno
Scalpit. quid credas hunc sibi velle? virum.

REGIANI DE BAIIS.

Ante bonam Venerem gelidæ per litora Baiæ,
Illa natare lacus cum lampade jussit Amorem:
Dum natat, algentes cecidit scintilla per undas:
Hinc vapor ussit aquas: quicunque natavit, amavit.

PETRONII AFRANII.

De sigillo Cupidinis aquas fundentis.

Igne salutifero Veneris puer omnia flammans
Pro facibus proprias arte ministrat aquas.

SENTII AVGVRINI.

Canto carmina versibus minutis
His, olim quibus & meus Catullus,
Et Calvus, vetereſque, sed quid ad me?

* Vnus

Vnus Plinius eſt mihi, priores?
Mavult verſiculos foro relicto:
Et quærit quod amet, juvatque amare,
Ille Plinius, ille. quid? Catones.
I nunc, qui ſapias, amare noli.

*

Parce precor virgo toties mihi culta videri,
Meque tuum forma perdere parce tua.
Parce ſupervacuo cultu componere membra:
Augeri ſtudio tam bona forma nequit:
Ne tibi ſit tanto caput & coma pexa labore,
Et caput hoc bellum eſt, & coma mixta placet.
Ne ſtringant rutilos tibi ſerica vincla capillos,
Cùm vincant rutilæ ſericа vincla comæ.
Nec tibi multiplicem crines revocentur in orbem,
Inculti crines abſque labore placent.
Aurea nec video cur flamea vertice portes:
Aurea nam nudo vertice tota nites.
Vtráque fert auris aurum, fert utraque gemmas,
Vtraque nuda novis anteferenda roſis.
Ora facis vitreo tibi ſplendidiora nitore,
Cùm tantum ora vitro ſpendidiora geras.
Incendunt vivorum lunata monilia collum,
Nec collum ſimplex dedecuiſſe poteſt.
Conſegis occulta candentes veſte papillas,
Candida cum noſit veſte papilla tegi.
Ne toga fluxa volet, reprimit tibi faſcia corpus:
Sat corpus veneror, ſit toga fluxa licèt.
Dic, teretes digitos quare annulus & lapis ambit,
Cùm teretes digiti dent pretium lapidi?
Ornatu nullo potes exornatior eſſe,
Et tantùm ornaris in mea damna nimis.
Ne te plus æquo ſpecies externa perornet,
Cùm ſis plus æquo pulchra decore tuo.
Non ego ſum pro quo te componendo labores,
Nec qui te talem non; niſi cogar, amem.

Pronus amo: non ſum tenero qui pugnet amori,
Nec qui te roſeam vellet amare deam.
Cùm radiis certare Iouis tua lumina poſſent,
Et poſſent radiis vincere ſigna Iouis.
Sole nihil toto melius ſplendeſcit in orbe,
Sole tamen melius ſpendidiúſque nites.
Sunt tibi colla quidem nive candidiora recenti,
Sed nive, quæ nullo marcida Sole jacet.
Conveniunt tepido tua frons & pectora lacti,
Sed lacti ſaturæ quod poſuêre capræ.
Cedit odora tibi vernantis gloria Sylvæ,
Nec tibi quod riguus præferat hortus habet.
Nulla colorati ſpecies tibi proxima prati
Nec cùm floruerit par tibi campus erit.
Alba liguſtra tuæ nequeunt accedere laudi,
Fixaque ceſpitibus lilia laude premis.
Nulla tuos poſſunt æquare roſaria vultus,
Cùm nec adhuc ſpinis ſit roſa vulſa tuis.
Gratia, quam violæ mauro flore merentur,
Si quod contulerit ſe tibi, vilis erit.
Non Helenæ mater, nec par tibi filia Ledæ:
Quamvis hæc Paridem moverit, illa Iovem.
Compulit illa Iovem cygni latuiſſe ſub alis,
Compulit illa Phrygas ſæva ſub arma duces.
Leda per albentes humeros fluitante capillo
Dum legit Argivæ florea ſerta deæ,
Erranti ſuper aſtra Iovi de nube ſuprema
Cognita, plumalem de Iove fecit avem.
Tuque puellarum dum ludis in agmine princeps,
Inter virgineos lucida ſtella choros,
Si magno conſpecta Iovi de nube fuiſſes,
Depoſuiſſe deum non puduiſſet eum.
Aſt Helenæ facies & opima potentia formæ
Dardanio Paridi per mare præda fuit.
Græcia conjurat repetendam mille carinis,
Iurata hanc ratibus Græcia mille petit.

Te

Te tam conſpicuam Phrygius ſi prædo videret,
Et te vel ratibus, vel rapuiſſet equo.
Annis tracta decem ſunt Troïca bella: ſed uno,
Si pro te fierent, menſe peracta forent,
Virgine Ledæa me judice dignior eſſes,
Pro qua Trojanas flamma cremaret opes,
Tu poteras Priamo validiſſima cauſa fuiſſe,
Nulla ut cura foret regna petire ſua.
*Si ſuccincta togam * riſu pharetrata Dianæ*
Venatrix toto crine ſoluta fores:
Si Dryadum comitata choro, ſi nuda lacertos
Arcu fulmineos inſequereris apros:
Te quicumque deus ſylvoſa per antra vagantem
Conſpiceret, veram crederet eſſe deam.
De pretio formæ cùm tres certamen ineſſent,
Electuſque Paris arbiter eſſet eis:
Præfecit Venerem Paridis cenſura duabus;
Deque tribus victæ ſuccubuêre duæ.
Cum tribus ad Paridem ſi quarta probanda venires,
De tribus à Paridi quarta probata fores.
Pomáque ſi formæ potiori danda fuere,
Hæc potiùs formæ danda fuere tuæ.
Ferrea corda gerit, tua quem cœleſtis imago,
Vel tam purpureæ non tetigere genæ.
Robore, vel ſcopulo genitum convincere poſſim,
Quem tam ſollennis forma moncre nequit.

*

In cratere meo Tethys eſt conjuncta Lyæo,
Et dea mixta deo; ſed dea major eo.

*

Blanditur puero Satyrus, vultuque, manuque,
Nolentis ſimilis retrahit ora puer.
Quem non commoveant, quamvis de marmore? fundit
Penè preces Satyrus, penè puer lacrymas.

*

Me mihi ſurripuit contraria flamma ſororum,

... ora Theis oculis, ore nigella Melas.
... telas, oculisque Theis, placuere, subinde:
Pulchra Theis oculis, ore nigella Melas.
Sed dum nigra Melas videt sine voce sororem,
Despectam Theidis formâ facieque Melam;
Me mihi restituit contraria flamma sororum:
Pulchra Theis oculis, ore nigella Melas.

FINIS

Variorum veterum erronum Venereorum, & CATALECTORVM.

AVSONII

Viri Consularis

CENTO NVPTIALIS,

Virgilianis versibus in alium sensum detortis.

AVSONIVS PAVLO S.

PERLEGE hoc etiam, si operæ est, frivolum & nullius pretii opusculum: quod nec labor excudit, nec cura limavit: sine ingenii acumine, & moræ maturitate. CENTONEM vocant, qui primi hac concinnatione luserunt. Solæ memoriæ negotium, sparsa conligere, & integrare lacerata: quod ridere magis, quam laudare possis. Pro quo, [1] si per Sigillaria in auctione veniret, [2] neque Afranius

1. *si per Sigillaria in auctione veniret*] *Sigillaria* à sigillis, hoc est, parvis signis dicta; festa memorat idem Ausonius in Edyllio de Feriis Romanis. *Sigillaria* etiam locus fuit Romæ. Gellius lib v, c. iv. *Apud Sigillaria fortè in libraria ego & Iulius Paulus poëta, vir memoriæ nostrâ doctissimus, consederamus.* Vinetus. Idem Gellius lib. ii, c. iii. Gabbema.

2. *neque Afranius nauci daret*] Afranius poëta comicus. *Nauci*, putamen nucis & rem nihili significat, ut docet Erasmus in Adagiis, ex Festo Pompejo: unde quidam in Comœdia Afranii *Nauci* proprio nomine dictus,

Digitized by Google

nius *nauci* daret, [1] nec *cicum* ſuum Plautus offerret. Piget enim Virgiliani carminis dignitatem tam joculari dehoneſtaſſe materia. Sed quid facerem? juſſum erat. [2] quodque eſt POTENTISSIMVM IMPERANDI GENVS, rogabat, qui jubere poterat, Imperator Valentinianus, Vir meo judicio eruditus: qui Nuptias quondam ejuſmodi ludo deſcripſerat, aptis equidem verſibus, & compoſitione feſtiva, experiri deinde volens, quantum noſtra contentione præcelleret, ſimile nos de eodem concinnare præcepit. Quam ſcrupuloſum hoc mihi fuerit, intellige. Neque anteferri volebam, neque poſthaberi: quum aliorum quoque judicio detegenda eſſet adulatio inepta, ſi cederem: inſolentia, ſi, ut æmulus, eminerem. Suſcepi igitur ſimilis recuſanti: feliciterque & obnoxius gratiam tenui: nec victor offendi. Hoc, die uno, & addita lucubratione, properatum, [3] modo inter liturarios meos cum reperiſſem: tanta mihi candoris tui, & amoris fiducia eſt, ut ſeveritati

dictus, qui nihili eſſet. *Vinetus.*

1. *nec* cicum *ſuum Plautus offerret*] Exſtat Rud. II, VI, XXII. *Ciccum non interduim.* οὐδὲν διαφορεῖ πτερὸν μιᾶς. Idem alibi; *pluma non intereſt.* Scaliger in conjectaneis. I. Gulielmius: *nihil interdare*, ſuſque deque facere, καὶ διαφορεῖν. ſic idem Plautus: *ciccum, floccum non interdare*, in eadem ſignificatione uſurpat, Capt. III, v: & Trin. IV, II. &c. Etiam Lipſius Epiſt. Quæſt. lib. I, c. II docet, *ciccum* eſſe leve quiddam, ut *hilum*. Gloſſæ: *Ciccum*, ῥοαῖς ὑμένι, *membrana tenuis, quæ eſt in malo Punico cellularum diſcrimen*, ut Varro ait. Heſychius: κόκκος διάφορος. Gloſſarium H. Stephani: *ciccum* οὐ κόκκος. quod Græci, οὐδὲ οὐ, Latini *nec ciccum*: & κόκκος eadem notione apud Græcos. Timon Syllographus:

Πτερὸν μὲν φρένας εἰμὶ, νόος δέ μοι οὐκ ἐν ὑὶ κόκκῳ.

Exſenſum mihi pectus, & haud hilum mihi mentis. Gabbema.

2. *quodque eſt* POTENTISSIMUM] Macrob. lib. II Saturn. de Cæſare & Laberio; *poteſtas non ſolùm ſi invitet, ſed etiam ſi ſupplicet, cogit.* Idem.

3. *modo inter liturarios meos cum reperiſſem*] Eadem ſignificatione *liturarii* in epiſtolæ nonæ Auſonii titulo: *Hoc inchoatum, neque impletum, ſic de liturariis ſcriptum.* quod vocabulum, neſcio, quàm ſit antiquum; ſed eas chartas ſignificat, in quibus primum ſcribimus, quidquid ſit orationis quod componimus, à multis liturìs, quibûs ea in re uti ſolemus; quemadmodum in extremo carmine ad Theodoſium idem meminit Auſonius:

Ne ferat indignum vatem, centumque liturat,
Mutandas ſemper deteriore nota.
Vinet.

Digitized by Google

tati tuæ nec ridenda ſubtraherem. Accipe igitur opuſculum de inconnexis continuum, de diverſis unum, de ſeriis ludicrum, de alieno noſtrum: ne in ſacris & fabulis, aut Thyonianum mireris, aut Virbium. illum de Dionyſio, hunc de Hippolyto reformatum. Et ſi pateris, ut doceam docendus ipſe, CENTO quid ſit, abſolvam. *Variis de locis, ſenſibuſque diverſis, quædam carminis ſtructura ſolidatur; in unum verſum ut cœant, aut ceſi duo, aut unus & ſequens*

1. *aut Thyonianum mireris, aut Virbium*] Hippolytum ab Inferis & morte ad vitam redintegratum, *Virbium* fuiſſe appellatum, dixit in Præfatione in Griphum. Narratur autem hæc fabula de Hippolyto Ovidio lib. xv, Euripidi, Senecæque in tragœdia Hippolyto, Hygino, Servio, & aliis. Cujus hæc ſumma eſt: Theſeus Athenienſium rex, patres habuit deum Neptunum, & Athenarum regem Ægeum, at matrem Æthram. Illi filius fuit Hippolytus ex uxore Hippolyta, ſive, ut alibi legitur, Antiopa. Qua mortua, Phædram Minois regis Cretæ inſulæ filiam duxit Theſeus, Hæc privignum ſuum egregia formâ juvenem, amore capta, marito abſente, de ſtupro interpellavit. Hippolytus, qui cunctarum alioqui mulierum commercium averſabatur, tantum ſcelus exhorruit. Quem contemptum Phædra impatientius ferens, literas ad Theſeum dedit, quibus ab Hippolyto ſe per vim ſtupratam mentiebatur; & ſuſpendio ſe necavit. Theſeus literis conjugis credidit: & quum non facile poſſet ipſe de filio pœnas ſumere, patrem Neptunum rogavit, ut Hippolytum puniret. Neptunus itaque è mari phocam, vitulum marinum, immanem, emiſit: cujus forma & horribili mugitu, equi, quibus junctis Hippolytus ſecundum mare vehebatur, territi, dominum ſuum diſtraxerunt. Diana autem quum Hippolytum propter caſtitatem unicè carum haberet, eum in vitam per Æſculapium fratris filium Apollinis revocavit: indéque Latini pro Hippolyto *Virbium*, quaſi *Biſvirum* vocaverunt. Quod ad Dionyſium ſive Bacchum attinet (de cujus nominibus Epigramm. XXVIII, & XXIX.) hic etiam *Thyoneus*, id eſt, Θυωνεύς, cognominatur Horatio, Ovidio (IV. *Metam.*) & aliis Latinis æquè atque Græcis poëtis; ſed quòd idem etiam *Thyonianus* pro *Thyoneo* ſit nuncupatus, hoc verò nomen apud ſolum Auſonium legere memini, & Catullum in Epigrammate ad ſuum puerum, ſi quidem ibi rectè *Thyonianus* legit Lil. Gyraldus VIII Syntagmate de Diis:

Migrate: hic meus eſt Thyonianus.

Vbi meus liber habet, *Thyoneus*; Sed nec Phornutus, qui Dionyſium à Gigantibus diſcerptum, & ab Rhea reſtitutum fuiſſe meminit, novum nomen in altera vita accepiſſe refert. *Vinetus.* Apud Catullum veteres Interpretes Palladius Fuſcus, Antonius Palladius, & alii retinent *Thyonianum*, & accipiunt meri vini liquorem Bacchium. Mureto eſt *Thyonianus* nomen Liberi patris, à Thyone matre ipſius, quæ & Semele dicitur. Bacchus fertur, Iove patre concedente, matrem Semelen ab inferis eduxiſſe, & immortalitate donatam; *Thyonem* à ſacris, quæ illi attribuit, denominaſſe. nam Θύω, ſacra facio dicitur. indè ipſe Liber ex materno nomine *Thyoneus* appellatus eſt, ut ſcribit Diodorus. *Scriverius.*

1. *Nam*

quens cum medio. [1] *Nam duos junctim locare, ineptum eſt: & tres una ſerie, mera nuga. Diffunditur autem per ceſuras omnes quas recipit verſus Heroicus, convenire ut poſſit, aut penthemimeris cum reliquo anapæſto: aut trochaicè cum poſteriore ſegmento: aut ſeptem ſemipedes cum anapæſtico chorico: aut poſt dactylum atque ſemipedem, quicquid reſtat hexametro.* [2] *Simile ut dicas ludicro, quod Graci*

1. *Nam duos junctim locare ineptum eſt*] Quod tamen aliquot locis feciſſe videris, ini Auſoni. ut in Cœna nuptiali:

Nec non Threicius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

Et in Epithalamio:

Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulcra faciat te prole parentem.

Et in Ingreſſu in cubiculum:

Succidimus. non lingua valet, non corpora nota
Sufficiunt vires, nec vox aut verba ſequuntur. S. A. Gabbema.

2. *Simile ut dicas ludicro, quod Graci σκιμμίνον voc.*] Scriverius: *S. u. d. l. q. G. oſtomation v.* De ludicro ὀστομάτιον, quæ oſſicula ſunt, noli dubitare quin verè divinarim. Legendum apud Auſonium: *Simile ut dicas ludicro quod Graci ὀστομάτιον vocavere. Oſſicla ea ſunt:* perperam hodie *oſcilla* ibi legas, & σκιμμίνον. Nec moror Gloſſas, quæ σκιμμίνον etiam ſcribunt, nempe pro ὀστομάτιον. Sic ὀξύεια κόκκυμηλα vocant quæ ſunt ἰσχάδια. Et *ſchiadicos* puto reperiri apud Marcianum Capellam pro *iſchiadicis*. Inde *ſchiaticam* vocamus hodie hunc morbum ſive dolorem, pro ἰσχιαδικὴ, ὀστῶδες eſt oſſiculare: indè ὀστομάτια & ὀστομάτια. Hæc in ſchedâ Cl. Salmaſius. Magnus Felix Ennodius, Epiſcopus Ticinenſis, in Epigrammatis, DE STOMATICO EBURNEO,

Sollicitata levi marceſcunt corda virorum
Tormentò. fas eſt ludere virginibus.
Frangunt Marmaricis elephas quod miſit ab arvis,
Per micas ſparſum mox ſolidatur opus.
De Pœno tenera diſcunt cum fraude jocari.
Nam ridere necis munere, flamineum eſt.
Anguſta norunt res mille includere capſâ:
Omne ebur hoc, mulier, pectoris arca tui eſt.

Quo Epigrammate hoc Ludicri genus graphicè, & pleniùs quàm ab Auſonio, deſcribitur. Primùm oſtendit oſſicula hæc eburnea fuiſſe, quæ fruſtillatim ſparſa, in unum coagmentarentur, mille formas & ſimulacra, quod & Auſonius monet, variegatâ concinnatione repræſentantia. Deinde videtur Antiſtes Ticinenſis, non ſine aliquo morſu & ſale in ſequiorem ſexum, innuere hoc Ludicrum Pœnis deberi, atque ex Africa in Europam tranſlatum. Si quidem me, vulgatas editiones caſtigantem, audias in quibus legitur, *De pœna tenera*, & mendoſiùs, *De pœna temere*. Quod ſi emendandum ita, ut dixi, non ſit: tentabunt alii meliùs, & exponent quid hic & ſequenti pentametrò, ſive auctor ſive librarii velint, quod equidem cum ignariſſimis ſcio. Quis autem ignorat, *Puncam fidem* proverbiis nobilitatam? quæ *Pœna fides* Auſonio Ep. XII. De fluxa mulierum fide, nihil attinet dicere. Porrò, apparet ex hoc loco, oſſicula hæc capſulâ condi ſolita, ad res

Digitized by Google

ctatur: pari modo, ſenſus diverſi ut congruant: adoptiva quæ ſunt, ut cognata videantur: aliena ne interluceant: accerſita ne vim redarguant: denſa ne ſupra modum protuberent: hiulca ne pateant. Quæ ſi omnia ita tibi videbuntur, ut præceptum eſt, dices me compoſuiſſe Centonem. Et quia ſub Imperatore meo tum merui: [1] procedere mihi inter frequentes ſtipendium jubebis. Sin aliter, [2] ære dirutum facies: ut cumulo carminis in fiſcum ſuum redacto, redeant verſus unde venerunt. Vale.

AVSONII CENTO NVPTIALIS.

A. 5. [3] ACCIPITE *hæc animis, lætaſque advertite mentes,*
A. 11. *Ambo animis, ambo inſignes præſtantibus armis;*
B. 7. *Ambo florentes,* † *genus inſuperabile bello.* A. 4.
A. 6. [4] *Tuque prior,* † *nam te majoribus ire per altum* A. 3.
A. 3. *Auſpiciis*

1. *procedere ſtipendium*] Livius lib. XXV. *Tribuni plebis ad populum ferrent, ut qui minores ſeptem & decem annis, ſacramentô dixiſſent, iis perinde ſtipendia procederent, ac ſi ſeptem & viginti annorum, aut majores milites facti eſſent.* Idem lib. V. *placere autem omnibus iis, voluntariam extra ordinem profeſſis militiam, ara procedere. & equiti certus numerus aris eſt adſignatus.* Gabbema.

2. *are dirutum facies*] Quos *quaeſtores* nunc dicimus, antiqui *ære dirutos* vocabant. Feſtus: *ære dirutum*, inquit, *militem dicebant, cui ſtipendium ignominiæ cauſſâ non eſt datum, quod as diruebatur in fiſcum non in militis ſacculum.* Hoc verbo Cicero facetiſſimè in Verrem uſus eſt Act. ſexta: *Dii faciunt ut rei militaris, ut belli mentionem facere audeas. Cognoſcentur enim omnia iſtius ara illa vetera, ut non ſolùm in imperio, verùm etiam in ſtipendiis qualis fuerit intelligatis. Renovabitur prima illa militia cum iſte è foro abduci non (ut ipſe prædicat) perduci ſolebat. Aleatoris Placentini caſtra commemorabuntur, in quibus cùm frequens fuiſſet, tamen are dirutus eſt.* Id eſt, quamvis non eſſet emanſor, ſed frequens in caſtris aleatoriis, tamen ære dirutus eſt, id eſt, ſtipendia perdidit, alea ſcilicet omnia abſumente. Idem in Antonian. XIII. *Fraudator creditorum Trebellius, homo dirutus diruptuſque Quintus Calius, id eſt, tum Sermioſus, tum diſſipato patrimoniô expeculiatus atque omni are exhauſtus.* Luſit enim Cicero per paronomaſiam dirupti. Siquidem *are diruti milites* æra non merebant, & quaſi ſine ære erant. Tales enim ſunt quibus nihil reliqui eſſe dicimus, id eſt, quibus ad manticam res rediiſſe vulgari Proverbiô dicitur. *Budæus.*

3. ACCIPITE *hæc animis*] Ad Valentinianum & Valentem fratres, Cæſares. *Gabbem.*

4. *Tuque prior*] ô Valentiniane. *Idem.*

1. *Tuque*

A. 3. *Auſpiciis manifeſta fides.* † *quo juſtior alter* A. 1.
A. 1. *Nec pietate fuit, nec bello major & armis.*
A. 4. [1] *Tuque puerque tuus,* † *magnæ ſpes altera Romæ,* A. 12.
A. 8. *Flos veterum virtuſque virum,* † *mea maxima cura,* A. 1.
A. 12. [2] *Nomine avum referens, animo manibuſque parentem.*
A. 6. [3] *Non injuſſa cano.* † *ſua cuique exorſa laborem* A. 10.
Fortunamque ferent. † *mihi juſſa capeſſere fas eſt.* A. 1.

COENA NVPTIALIS.

A. 5. EXſpectata dies aderat † digniſque hymenæis A. 11.
A. 6. *Matres atque viri,* † *juveneſque ante ora parentum* G. 4.
A. 1. *Conveniunt: ſtratoque ſuper diſcumbitur oſtro.*
Dant famuli manibus lymphas, † *onerantque caniſtris* A. 8.
Dona laborata Cereris: † *pinguiſque ferinæ* A. 1.
A. 8. *Viſcera toſta ferunt.* † *ſerias longiſſima rerum.* A. 1.
A. 8. *Alitum pecudumque genus,* † *capreæque ſequaces* G. 1.
Non abſunt illis, † *nec oves hœdique petuli,* G. 4.
G. 3. *Et genus æquoreum,* † *damæ, cervique fugaces.* G. 3.
A. 11. *Ante oculos, interque manus ſunt* † *mitia poma.* B. 1.
A. 8. *Poſtquam exempta fames, & amor compreſſus edendi:*
A. 1. *Crateras magnos ſtatuunt,* † *Bacchumque miniſtrant.* A. 8.
A. 2. *Sacra canunt,* † *plaudunt choreas, & carmina dicunt:* A. 6.
A. 6. *Nec non Threïcius longa cum veſte ſacerdos*
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.
A. 9. *At parte ex alia,* † *biforem dat tibia cantum,* A. 10.
A. 4. *Omnibus una quies operum;* † *cunctique relictis* A. 8.
Conſurgunt menſis. † *per limina læta frequentes* A. 1.
A. 9. *Diſcurrunt, variantque vices* † *populuſque patreſque,* A. 9.

O. 11. *Ma-*

1. *Tuque puerque tuus mea maxima cura*] Gratianus, filius tuus: quem mihi in diſciplinam tradidiſti. *Gabbema.*

2. *Nomine avum referens*] Avus Gratiani Auguſti, Gratianus. *Idem.*

3. *Non injuſſa cano*] Iuſſerat Imperator Valentinianus: quod ſuprà dixit in Epiſtola ad *Paulum.* Vinetus. Qui *Paulinus* Achilli Statio ad Catullum, & Lilio Gyraldo III Hiſtoriæ Poëtarum. *Scriver.*

1. PA-

A. 11. *Matrona, pueri.* † *vocemque per ampla volutant* A. 1.
Atria. dependent lychni laquearibus aureis.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSAM.

A. 4. *TAndem progreditur* † *Veneris juſtiſſima cura,* A. 10.
A. 7. *Iam matura viro, jam plenis nubilis annis:*
A. 1. *Virginis os habitumque gerens,* † *cui plurimus ignem* A. 12.
Subjecit rubor: & calefacta per oſſa cucurrit,
A. 7. *Intentos volvens oculos:* † *uritque videndo.* G. 3.
A. 7. *Illam omnis tectis, agriſque effuſa juventus,*
Turbaque miratur matrum. † *veſtigia primi* A. 5.
Alba pedis. † *dederatque comam diffundere ventis.* A. 1.
A. 3. *Fert picturatas auri ſub tegmine veſtes,*
A. 1. *Ornatus Argiva Helena.* † *qualiſque videri* A. 2.
A. 2. *Cœlicolis, & quanta ſolet* † *Venus aurea contra:* A. 10.
A. 6. *Talis erat ſpecies.* † *talem ſe læta ferebat* A. 1.
A. 2. *Ad ſoceros;* † *ſolioque alte ſubnixa reſedit.* A. 1.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSI.

A. 9. *AT parte ex alia* † *foribus ſeſe intulit altis* A. 11.
A. 9. *Ora puer prima ſignans intonſa juventa,*
Pictus acu chlamidem auratam, † *quam plurima circum* A. 5.
Purpura Mæandro duplici Meliboea cucurrit:
A. 10. *Et tunicam molli mater quam neverat auro.*
A. 1. *Os humeroſque deo ſimilis,* † *lumenque juventæ* A. 2.
A. 8. *Qualis ubi Oceani perfuſus luciſer unda*
Extulit os ſacrum cœlo: † *ſic ora ferebat,* A. 3.
Sic oculos. † *curſuque amens ad limina tendit.* A. 2.
A. 2. *Illum turbat amor, figitque in virgine vultus.*
A. 1. *Oſcula libavit,* † *dextramque amplexus inhæſit.* A. 8.

OBLA-

Digitized by Google

OBLATIO MVNERVM.

A. 5. INcedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Dona ferunt, † pallam signis auroque rigentem, A. 1.
A. 11. Munera portantes, aurique eborisque talenta,
Et sellam † & pictum croceo velamen acantho. A. 1.
A. 1. Ingens argentum mensis: † colloque monile A. 1.
Baccatum, & duplicem gemmis auroque coronam.
A. 5. Olli serva datur † geminique sub ubere nati. A. 5.
A. 10. Quattuor hic juvenes, totidem † innuptaeque puellae: A. 2.
A. 5. Omnibus in morem tonsa est coma. † pectore summo A. 5.
Flexilis obtorti per collum it circulus auri.

EPITHALAMIVM VTRIQVE.

A. 12. TVm studio effusae matres † ad limina ducunt. A. 10.
G. 4. At chorus aequalis, † pueri innuptaeque puellae, A. 2.
G. 2. Versibus incomptis ludunt, & carmina dicunt: A. 6.
B. 8. O digno conjuncta viro, † gratissima conjunx, A. 10.
A. 1. Sis felix, † primos Lucina experta labores, G. 4.
G. 4. Et Mater, cape Maeonii carchesia Bacchi.
B. 8. Sparge marite nuces. † cinge haec altaria vitta, B. 8.
A. 8. Flos veterum virtusque virûm; tibi ducitur uxor; B. 8.
A. 1. Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulcra faciat te prole parentem.
A. 9. Fortunati ambo. † si quid pia numina possunt, A. 4.
A. 3. Vivite felices, † dixerunt. currite fusis B. 4.
Concordes stabili fatorum numine Parcae.

INGRESSVS IN CVBICVLVM.

G. 4. POstquam est in thalami pendentia pumice tecta
Perventum: † licito tandem sermone fruuntur. A. 8.
A. 8. Congressi jungunt dextras: † stratisque reponunt. A. 4.
A. 1. At Cytherea novas artes, † & pronuba Iuno A. 4.
A. 11. Sollicitat: suadetque ignota lacessere bella.

A. 1. Ille

Pronus amo: non sum tenero qui pugnet amori,
Nec qui te roseam vellet amare deam.
Cum radiis certare Iovis tua lumina possent,
Et possent radiis vincere signa Iovis.
Sole nihil toto melius splendescit in orbe,
Sole tamen melius spendidiusque nites.
Sunt tibi colla quidem nive candidiora recenti,
Sed nive, quae nullo marcida Sole jacet.
Conveniunt tepido tua frons & pectora lacti,
Sed lacti saturae quod posuere capreae.
Cedit odora tibi vernantis gloria Sylvae,
Nec tibi quod riguus praferat hortus habet.
Nulla colorati species tibi proxima prati
Nec cum floruerit par tibi campus erit.
Alba ligustra tuae nequeunt accedere laudi,
Fixaque cespitibus lilia laude premis.
Nulla tuos possunt aequare rosaria vultus,
Cum nec adhuc spinis sit rosa vulsa tuis.
Gratia, quam violae mature flore merentur,
Si quod contulerit se tibi, vilis erit.
Non Helenae mater, nec par tibi filia Ledae:
Quamvis haec Paridem moverit, illa Iovem.
Compulit illa Iovem cygni latuisse sub alis,
Compulit illa Phrygas saeva sub arma duces.
Leda per albentes humeros fluitante capillo
Dum legit Argivae florea serta deae,
Erranti super astra Iovi de nube suprema
Cognita, plumalem de Iove fecit avem.
Tuque puellarum dum ludis in agmine princeps,
Inter virgineos lucida stella choros,
Si magno conspecta Iovi de nube fuisses,
Deposuisse deum non puduisset eum.
Ast Helenae facies & opima patentia formae
Dardanio Paridi per mare praeda fuit.
Graecia conjurat repetendam mille carinis,
Irrata hanc ratibus Graecia mille petit.

To

Te tam conſpicuam Phrygius ſi prædo videret,
Et te vel ratibus, vel rapuiſſet equo.
Annis tracta decem ſunt Troïca bella: ſed uno,
Si pro te fierent, menſe peracta forent,
Virgine Ledæa me judice dignior eſſes,
Pro qua Trojanas flamma cremaret opes,
Tu poteras Priamo validiſſima cauſa fuiſſe,
Nulla ut cura foret regna petire ſua.
*Si ſuccincta togam * riſu phæretrata Dianæ*
Venatrix toto crine ſoluta fores:
Si Dryadum comitata choro, ſi nuda lacertos
Arcu fulmineos inſequereris apros:
Te quicumque deus ſylvoſa per antra vagantem
Conſpiceret, veram crederet eſſe deam.
De pretio formæ cùm tres certamen ineſſent,
Electuſque Paris arbiter eſſet eis:
Præfecit Venerem Paridis cenſura duabus;
Deque tribus victæ ſuccubuêre duæ.
Cum tribus ad Paridem ſi quarta probanda venires,
De tribus à Paridi quarta probata fores.
Pomáque ſi formæ potiori danda fuere,
Hæc potiùs formæ danda fuere tuæ.
Ferrea corda gerit, tua quem cœleſtis imago,
Vel tam purpureæ non tetigere genæ.
Robore, vel ſcopulo genitum convincere poſſim,
Quem tam ſollennis forma monere nequit.

*

In cratere meo Tethys eſt conjuncta Lyæo,
Et dea mixta deo; ſed dea major eo.

*

Blanditur puero Satyrus, vultuque, manuque,
Nolentis ſimilis retrahit ora puer.
Quem non commoveant, quamvis de marmore? fundit
Penè preces Satyrus, penè puer lacrymas.

*

Me mihi ſurripuit contraria flamma ſororum,

Pulchra Theis oculis, ore nigella Melas.
Ore Melas, oculisque Theis, placuere, subinde:
Pulchra Theis oculis, ore nigella Melas.
Sed dum nigra Melas videt sine voce sororem,
Despectam Theidis formâ facitque Melam;
Me mihi restituit contraria flamma sororum:
Pulchra Theis oculis, ore nigella Melas.

FINIS

Variorum veterum erronum Venereorum, & CATALECTORVM.

AVSONII

Viri Consularis

CENTO NVPTIALIS,

Virgilianis versibus in alium sensum detortis.

AVSONIVS PAVLO S.

PERLEGE hoc etiam, si operæ est, frivolum & nullius pretii opusculum: quod nec labor excudit, nec cura limavit: sine ingenii acumine, & moræ maturitate. CENTONEM vocant, qui primi hac concinnatione luserunt. Solæ memoriæ negotium, sparsa conligere, & integrare lacerata: quod ridere magis, quam laudare possis. Pro quo, [1] si per Sigillaria in auctione veniret, [2] neque Afranius

1. *si per Sigillaria in auctione veniret*] *Sigillaria* à sigillis, hoc est, parvis signis dicta; festa memorat idem Ausonius in Edyllio de Feriis Romanis. *Sigillaria* etiam locus fuit Romæ. Gellius lib v, c. IV. *Apud Sigillaria fortè in libraria ego & Iulius Paulus poëta, vir memoriæ nostræ doctissimus, consederamus.* Vinetus. Idem Gellius lib. II, c. III. *Gabbema.*

2. *neque Afranius* nauci *daret*] Afranius poëta comicus. *Nauci*, putamen nucis & rem nihili significat, ut docet Erasmus in Adagiis, ex Festo Pompejo: unde quidam in Comœdia Afranii *Nauci* proprio nomine dictus,

Digitized by Google

nius *nauci* daret, [1] nec *cicum* ſuum Plautus offerret. Piget enim Virgiliani carminis dignitatem tam joculari dehoneſtaſſe materia. Sed quid facerem? juſſum erat. [2] quodque eſt POTENTISSIMVM IMPERANDI GENVS, rogabat, qui jubere poterat, Imperator Valentinianus, Vir meo judicio eruditus: qui Nuptias quondam ejuſmodi ludo deſcripſerat, aptis equidem verſibus, & compoſitione feſtiva, experiri deinde volens, quantum noſtra contentione præcelleret, ſimile nos de eodem concinnare præcepit. Quam ſcrupuloſum hoc mihi fuerit, intellige. Neque anteferri volebam, neque poſthaberi: quum aliorum quoque judicio detegenda eſſet adulatio inepta, ſi cederem: inſolentia, ſi, ut æmulus, eminerem. Suſcepi igitur ſimilis recuſanti: feliciterque & obnoxius gratiam tenui: nec victor offendi. Hoc, die uno, & addita lucubratione, properatum, [3] modo inter liturarios meos cum reperiſſem: tanta mihi candoris tui, & amoris fiducia eſt, ut ſeveritati

dictus, qui nihili eſſet. *Vinetus.*

1. *nec* cicum *ſuum Plautus offerret*] Exſtat Rud. II, VII, XXII. *Ciccum non interduim.* οὐδὲν διαφορεῖ πτερὸν μιᾶς. Idem alibi; *pluma non intereſt.* Scaliger in conjectaneis. I. Gulielmius: *nihil interdare*, ſuſque deque facere, κοὐδὲν διαφορεῖν. ſic idem Plautus: *ciccum, floccum non interdare*, in eadem ſignificatione uſurpat, Capt. III, v: & Trin. IV, II. &c. Etiam Lipſius Epiſt. Quæſt. lib. I, c. II docet, *ciccum* eſſe leve quiddam, ut *hilum*. Gloſſæ: *Ciccum, ῥοαῖς ὑμὴν, membrana tenuis, quæ eſt in malo Punico cellularum diſcrimen*, ut Varro ait. Heſychius: κόκκος διάφορος. Gloſſarium H. Stephani: *ciccum* κοῦ κόκκος. quod Græci, οὐδὲ κοῦ, Latini *nec ciccum*: & κόκκος eadem notione apud Græcos. Timon Syllographus:

Πτῶ λόγε μὴ φρένας εἰμὶ, νόε δὲ μοι ἐκ νὶ κόκκος.

Exſenſum mihi pectus, & haud hilum mihi mentis. Gabbema.

2. *quodque eſt* POTENTISSIMUM] Macrob. lib. II Saturn. de Cæſare & Laberio; *poteſtas non ſolum ſi invitet, ſed etiam ſi ſupplicet, cogit.* Idem.

3. *modo inter liturarios meos cum reperiſſem*] Eadem ſignificatione *liturarit* in epiſtolæ nonæ Auſonii titulo: *Hoc inchoatum, neque impletum, ſic de liturariis ſcriptum.* quod vocabulum, neſcio, quàm ſit antiquum; ſed eas chartas ſignificat, in quibus primum ſcribimus, quidquid ſit orationis quod componimus, à multis liturîs, quibûs ea in re uti ſolemus; quemadmodum in extremo carmine ad Theodoſium idem meminit Auſonius:

Ne ferat indignum vatem, centumque lituras,
Mutandas ſemper dateriere nota.
Vinet.

Digitized by Google

tati tuæ nec ridenda ſubtraherem. Accipe igitur opuſculum de inconnexis continuum, de diverſis unum, de ſeriis ludicrum, de alieno noſtrum: ne in ſacris & fabulis, aut Thyonianum mireris, aut Virbium. illum de Dionyſio, hunc de Hippolyto reformatum. Et ſi pateris, ut doceam docendus ipſe, CENTO quid ſit, abſolvam. *Variis de locis, ſenſibuſque diverſis, quædam carminis ſtructura ſolidatur: in unum verſum ut cœant, aut cæſi duo, aut unus & ſequens*

1. *aut Thyonianum mireris, aut Virbium*] Hippolytum ab Inferis & morte ad vitam redintegratum, *Virbium* fuiſſe appellatum, dixit in Præfatione in Griphum. Narratur autem hæc fabula de Hippolyto Ovidio lib. XV, Euripidi, Senecæque in tragœdia Hippolyto, Hygino, Servio, & aliis. Cujus hæc ſumma eſt: Theſeus Athenienſium rex, patres habuit deum Neptunum, & Athenarum regem Ægeum, at matrem Æthram. Illi filius fuit Hippolytus ex uxore Hippolyta, ſive, ut alibi legitur, Antiopa. Qua mortua, Phædram Minois regis Cretæ inſulæ filiam duxit Theſeus, Hæc privignum ſuum egregia formâ juvenem, amore capta, marito abſente, de ſtupro interpellavit. Hippolytus, qui cunctarum aliquoi mulierum commercium averſabatur, tantum ſcelus exhorruit. Quem contemptum Phædra impatientiùs ferens, literas ad Theſeum dedit, quibûs ab Hippolyto ſe per vim ſtupratam mentiebatur; & ſuſpendiô ſe necavit. Theſeus litteris conjugis credidit: & quum non facile poſſet ipſe de filio pœnas ſumere, patrem Neptunum rogavit, ut Hippolytum puniret. Neptunus itaque è mari phocam, vitulum marinum, immanem, emiſit: cujus forma & horribili mugitu, equi, quibus junctis Hippolytus ſecundum mare vehebatur, territi, dominum ſuum diſtraxerunt. Diana autem quum Hippolytum propter caſtitatem unicè carum haberet, eum in vitam per Æſculapium fratris filium Apollinis revocavit: indéque Latini pro Hippolyto *Virbium*, quaſi *Biſvirum* vocaverunt. Quod ad Dionyſium ſive Bacchum attinet (de cujus nominibus Epigramm. XXVIII, & XXIX.) hic etiam *Thyoneus*, id eſt, Θυωνεύς, cognominatur Horatio, Ovidio (IV. *Metam.*) & aliis Latinis æquè atque Græcis poëtis; ſed quòd idem etiam *Thyonianus* pro *Thyoneo* ſit nuncupatus, hocverò nomen apud ſolum Auſonium legere memini, & Catullum in Epigrammate ad ſuum puerum, ſi quidem ibi rectè *Thyonianus* legit Lil. Gyraldus VIII Syntagmate de Diis:

Migrate: hic meus eſt Thyonianus.

Vbi meus liber habet, *Thyoneus*; Sed nec Phornutus, qui Dionyſium à Gigantibus diſcerptum, & ab Rhea reſtitutum fuiſſe meminit, novum nomen in altera vita accepiſſe refert. *Vinetus*. Apud Catullum veteres Interpretes Palladius Fuſcus, Antonius Palladius, & alii retinent *Thyonianum*, & accipiunt meri vini liquorem Bacchium. Mureto eſt *Thyonianus* nomen Liberi patris, à Thyone matre ipſius, quæ & Semele dicitur. Bacchus fertur, Iove patre concedente, matrem Semelen ab inferis eduxiſſe, & immortalitate donatam; *Thyonem* à ſacris, quæ illi attribuit, denominaſſe. nam Θύω, ſacra facio dicitur. indè ipſe Liber ex materno nomine *Thyoneus* appellatus eſt, ut ſcribit Diodorus. *Scriverius*.

1. *Nam*

Digitized by Google

quens cum medio. [1] *Nam duos junctim locare, ineptum eſt: & tres una ſerie, mera nugæ. Diffunditur autem per cæſuras omnes quas recipit verſus Heroicus, convenire ut poſſit, aut penthemimeris cum reliquo anapæſto: aut trochaicè cum poſteriore ſegmento: aut ſeptem ſemipedes cum anapæſtico chorico: aut poſt dactylum atque ſemipedem, quicquid reſtat hexametro.* [2] *Simile ut dicas ludicro, quod Græci*

1. *Nam duos junctim locare ineptum eſt*] Quod tamen aliquot locis feciſſe videris, mi Auſoni. ut in Cœna nuptiali:

Nec non Threicius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

Et in Epithalamio:

Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulcra faciat te prole parentem.

Et in Ingreſſu in cubiculum:

Succidimus. non lingua valet, non corpora nota
Sufficiunt vires, nec vox aut verba ſequuntur. S. A. Gabbema.

2. *Simile ut dicas ludicro, quod Græci* σωμάτιον *voc.*] Scriverius: *S. u. d. l. q. G. eſtomation v.* De ludicro ὀστωμάτιον, quæ officula ſunt, noli dubitare quin verè divinarim. Legendum apud Auſonium: *Simile ut dicas ludicro quod Græci* ὀστωμάτιον *vocavere. Oſſicla ea ſunt:* perperam hodie *oſcilla* ibi legas, & σωμάτιον. Nec moror Gloſſas, quæ σωμάτιον etiam ſcribunt, nempe pro ὀστωμάτιον. Sic χίτια χώμαχα vocant quæ ſunt ἰχίτια. Et *ſchiadicos* puto reperiri apud Marcianum Capellam pro *ischiadicis*. Inde *ſchiaticam* vocamus hodie hunc morbum ſive dolorem, pro ἰσχιαδικήν, ὀστῶσαι eſt officulare: indè ὀστωμάζω & ὀστωμάτια. Hæc in ſchedâ Cl. Salmaſius. Magnus Felix Ennodius, Epiſcopus Ticinenſis, in Epigrammatis, DE STOMATICO EBURNEO,

Sollicitata levi marceſcunt corda virorum
Tormentô. fas eſt lædere virginibus.
Frangunt Marmaricis elephas quod miſit ab arvis,
Per micas ſparſum mox ſolidatur opus.
De Pæno tenera diſcunt cum fraude jocari.
Nam ridere necis munere, fœmineum eſt.
Anguſta norunt res mille includere capsâ:
Omne ebur hoc, mulier, pectoris arca tui eſt.

Quo Epigrammate hoc Ludicri genus graphicè, & plenius quàm ab Auſonio, deſcribitur. Primùm oſtendit officula hæc eburnea fuiſſe, quæ fruſtillatim ſparſa, in unum coagmentarentur, mille formas & ſimulacra, quod & Auſonius monet, variegatâ concinnatione repræſentantia. Deinde videtur Antiſtes Ticinenſis, non ſine aliquo morſu & ſale in ſequiorem ſexum, innuere hoc Ludicrum Pœnis deberi, atque ex Africa in Europam tranſlatum. Si quidem me, vulgatas editiones caſtigantem, audias in quibus legitur, *De pœna tenera*, & mendoſius, *De pœna temere*. Quod ſi emendandum ita, ut dixi, non ſit: tentabunt alii meliùs, & exponent quid hîc & ſequenti pentametrô, ſive auctor ſive librarii velint, quod equidem cum ignariſſimis ſcio. Quis autem ignorat, *Punicam fidem* proverbiis nobilitatam? quæ *Pœna fides* Auſonio Ep. XII. De fluxâ mulierum fide, nihil attinet dicere. Porrò, apparet ex hoc loco, officula hæc capſulâ condi ſolita, ad res

Digitized by Google

Græci στομάχιον vocavere. Oſcilla ea ſunt. ad ſummam quatuordecim figuras Geometricas habent. Sunt enim æquilatera: vel triquetra: extentis lineis: aut rectis angulis, vel obliquis: iſoſcele, vel iſopleura: ortho-

mille, ut ait Ennodius, indidem promenda, cùm animi relaxandi cauſsâ puellæ hac arte vellent ludere. Doctiſſimus Sirmondus in Notis ſuis ad illum auctorem, interpretatur *Stomatio eburno*, Oſcillo. & Gloſſarii locum adhibet: putatque eódem ſpectare larvam argenteam Petronii Arbitri, cujus catenatio mobilis diverſas figuras exprimebat. Qui cùm hunc errorem cum Scaligero, quem ſequitur, communem habeat, refutatione aliâ non indiget. Hæc ſcripſeram, cùm iteratò de hoc ludicro cum eodem amico noſtro loquutus accepi ab illo locum Atilii Fortunatiani, qui de Metris ſcripſit, & locum quidem emendatiorem quàm in editionibus; cap. de Hendecaſyllabo Phalæcio: *Nam ſi loculus ille Archimedius quatuordecim eboreas lamellas* (ecce toridem agnoſcit Auſonius) *quarum anguli varii ſunt, in quadrata forma incluſas habet, componentibus nobis aliter atque aliter, modo galeam, modo ſicam, alias columnam, alias navem figurat, & innumerabiles efficit ſpecies: ſolebatque nobu pueris hic loculus ad confirmandam memoriam plurimùm prodeſſe; quantò majorem poteſt nobis afferre voluptatem, quantóque pleniorem utilitatem carmina inter manus habentibus Metrorum varia tractatio, cùm ſubinde apud poëtas ea quæ fallunt imperitos metra inſerta numeris & intermixta carminibus deprehendemus? Quadrata* illa *forma*, in qua incluſæ lamellæ angulis variis, ipſe loculus eſt. *capſam* vocat Ennodius.

1. *Sunt enim æquilatera: vel triquetra extentis lineis, aut rectis angulis vel obliquis.* Ἰσοσκελῆ ipſi vel ἰσόπλευρα vocant, ὀρθογώνια quoque & σκαληνά.] Sic habet locus hic in cunctis noſtris codicibus itaque plena videtur oratio. ut nec deeſſe quicquam, nec redundare videatur. Cæterùm hæc mihi non minùs ſunt obſcura, quàm illa alia, quæ ſuo Gripho Ternarii inſeruit Auſonius, Geometrica. Ibi appellavit Triangulum. *Æquilatus:* ∴.

Per trinas ſpecies trigonorum linea currit,
Æquilatus, vel crure pari, vel inæmonibus impar.

Id quod Græci dicunt ἰσόπλευρον, cujus omnia latera ſunt inter ſe æqualia: hîc *Æquilatus* dicit, quod latera tantùm duo habet æqualia: & ἰσοσκελὲς Græci vocant. Quæ namque ſubjicit Græca, ἰσοσκελῆ ipſi vel ἰσόπλευρα, &c. an non iis expoſita voluit, quæ præmiſerat Latina? Ita Triquetrum ἰσόπλευρον accipit. Sed quis noſtrûm eam Triquetri ſignificationem unquam eſſe credidit? Quod ad me attinet, Triquetrum, Triangulum, Τρίγωνον idem valere, ſemper autumavi: & Siciliam Britanniamque eſſe *triquetras* dictas *à triangula ſpecie*, ut inquit Plinius tertiò Naturalis hiſtoriæ, cap. VIII. non quòd earum latera forent inter ſe æqualia; ut certè non ſunt. Illud *extentis lineis*, pro rectis lineis accipio. Euclides enim quæ in primo Elemento definit triangula, hæc δίπλευρα vocat, hoc eſt, rectilinea, ut noſtri homines jam pridem dicere cœperunt: ſed quæ in ſphæra fiunt triangula, ut quum inter ſe ſecantes coluros Æquinoctialis circulus medios ſecat, hæc rectilinea non ſunt: & quod ſequitur, *aut rectis angulis*, hoc interpretatio verbi Græci ὀρθογώνιον, quod rectangulum vulgò dicimus. Sed quod ſubjungitur, *vel obliquis*, id quî conveniat cum ſcalenis? Angulorum alii recti appellantur, alii non recti, ſive, ut hîc dicuntur, obliqui. Recti anguli, quos & *normales* nuncupavit Quinctilianus in extremo libro XI ſunt,

Digitized by Google

orthogonia quoque vel ſcalena.[1] *Harum vertibularum variis coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum, Elephantus bellua: aut aper beſtia: anſer volans: & [2] mirmillo in armis ſubſidens: venator, & latrans canis: quin [3] & turris: [4] & cantharus: & alia hujuſmodi innumerabilium figurarum: quæ alius alio ſcientius [5] variegant. Sed peritorum concinnatio, miraculum eſt: imperitorum junctura, ridiculum.* Quo prædicto, ſcies: quod ego poſteriorem imitatus ſum. Hoc ergo Centonis opuſculum, ut ille ludus, tractatur

ſunt, quos præſtat, qui Græcis σκαληνὸν, Latinis Norma vocatur. Obliqui verò, qui rectis illis vel majores ſunt, vel minores: quos obtuſos & acutos nominant. Σκαληνὸν autem triangulum Euclidi, quod tria habet æqualia latera; non, quod rectos habeat vel obliquos angulos: recipitque triangulum ſcalenum cuncta genera angulorum. Et triangulum illud Pythagoricum Vitruvio deſcriptum lib. IX ſcalenum eſt, & tamen idem etiam orthogonium & rectangulum triangulum. *Vinetus.*

1. *Harum vertibularum*] Sic Gabbem. in textu, & recentiſſima edit. I. Tollii. in nota Gabbema: *H. verticularum. Verticulas* quum dixit Lucilius vetus poëta articulos intelligi voluit, Feſtus. quidquid hoc loco ſint.

2. *mirmillo*] Iuvenalis Sat. VIII.

--- Nec mirmillonis in armis
Nec clypeò Gracchum pugnantem aut falce ſupina
Nec galeâ faciem abſcondit. ---

Ait Commentator: *Mirmillo armaturæ Gallica nomen ex piſce inditum, cujus imago in galea fingitur.* Vnde diſcimus armaturam hanc & nomen quoque Gallicum eſſe, ex piſce videlicet inditum. Quis autem iſte piſcis? Gillius hoc fortè dicet, qui ait homines etiam idiotas apud Gallos piſcem quempiam *mormyron* ſive *mormilon* nuncupare. Et addit difficulter à piſcatoribus eundem capi, quòd ſe fundo cœnóque immergat, & capi ferè ob id verriculô. Adeo ut de *mirmillorum* jam etymo ampliùs aut diſputandum aut ambigendum vix cenſeam. *Mirmillones* enim uti ex loco etiam Iuvenalis allato patet, ſeſe vel abſcondere, vel, ut ait Auſonius, *in armis ſubſidere* ſolebant, quo vel inferrent vel averterent ictus. Idque & Ammianus indicat lib. XVI. Seque in modum *mirmillonis operiens hoſtium latera perforabat.* Vnde etiam Mirmilloni compoſitus Retiarius dicere ſolitus, cùm ſe vel inclinaret mirmillo, vel exire ſtuderet ictum: *Te non peto, piſcem peto.* Quæ omnia ſententiæ noſtræ convenientiſſima ſunt. Nam *retiarius* altera manu, in modum piſcatoris *mormulon* capturientis, reticulum tenebat. *Mirmillo* verò, qui *mormuli* piſcis imaginem in galea prætulerit, in modum ejuſdem piſciculi, modò ſe humi demittebat, modò operiebat ut vel inferret plagas vel evitaret Retiarii inſidias. *Pontanus.*

3. *& turrus*] Etiam *turturis* pro *turris* ſcriptum invenit Mariangelus: & poſſunt antiqui *turturis* pro *turtur* dixiſſe, quemadmodum *vulturis* pro *vultur* & in verſu Ennii apud Priſcianum lib VI.

Vulturis in ſilvis miſerum mandebat homonem. Vinetus.

4. *& cantharus*] Quid hic *cantharus* ſive κάνθαρος, vas, an piſcis, an ſcarabæus inſecti genus? *Idem.*

5. *variegant*] Hoc verbum pro *variare & variè exornare*, neſcio quàm vetus ſit: quo utuntur primi Bibliorum interpretes. *Id.*

1. *pro-*

Græci τρωμάλιον vocavere. Oſcilla ea ſunt. ad ſummam quatuordecim figuras Geometricas habent. [1] *Sunt enim æquilatera: vel triquetra: extentis lineis: aut rectis angulis, vel obliquis: iſoſcele, vel iſopleura: ortho-*

mille, ut ait Ennodius, indidem promenda, cùm animi relaxandi cauſsâ puellæ hac arte vellent ludere. Doctiſſimus Sirmondus in Notis ſuis ad illum auctorem, interpretatur *Stomatio eburno*, Oſcillo. & Gloſſarii locum adhibet: putatque eódem ſpectare larvam argenteam Petronii Arbitri, cujus catenatio mobilis diverſas figuras exprimebat. Qui cùm hunc errorem cum Scaligero, quem ſequitur, communem habeat, refutatione aliâ non indiget. Hæc ſcripſeram, cùm iteratò de hoc ludicro cum eodem amico noſtro loquutus accepi ab illo locum Atilii Fortunatiani, qui de Metris ſcripſit, & locum quidem emendatiorem quàm in editionibus; cap. de Hendecaſyllabo Phalæcio: *Nam ſi loculus ille Archimedius quatuordecim eboreas lamellas* (ecce toridem agnoſcit Auſonius) *quarum anguli varii ſunt, in quadrata forma incluſas habet, componentibus nobis aliter atque aliter, modo galeam, modo ſicam, aliàs columnam, aliàs navem figurat, & innumerabiles efficit ſpecies: ſolebatque nobis pueris hic loculus ad confirmandam memoriam plurimùm proderſſe; quantò majorem poteſt nobis afferre voluptatem, quantóque pleniorem utilitatem carmina inter maxus habentibus Metrorum varia tractatio, cùm ſubinde apud poëtas ea quæ fallunt imperitos metra inſerta numeris & intermixta carminibus deprehendemus?* *Quadrata* illa *forma*, in qua incluſæ lamellæ angulis variis, ipſe loculus eſt. *capſam* vocat Ennodius.

1. *Sunt enim æquilatera: vel triquetra extentis lineis, aut rectis angulis vel obliquis.* Γωνιαὶ ipſi vel ἰσόπλευρα vocant, ὀρθογώνια quoque & σκαληνά.] Sic habet locus hic in cunctis noſtris codicibus itaque plena videtur oratio, ut nec deeſſe quicquam, nec redundare videatur. Cæterùm hæc mihi non minùs ſunt obſcura, quàm illa alia, quæ ſuo Gripho Ternarii inſeruit Auſonius, Geometrica. Ibi appellavit Triangulum. *Æquilatus: ✓. I.*

Per trinas ſpecies trigonorum linea currit, Æquilatus, vel crure pari, vel in omnibus impar.

Id quod Græci dicunt ἰσόπλευρον, cujus omnia latera ſunt inter ſe æqualia: hîc *Æquilatus* dicit, quod latera tantùm duo habet æqualia: & ἰσοσκελὲς Græci vocant. Quæ namque ſubjicit Græca, ἰσοσκελῆ *ipſi vel* ἰσόπλευρα, &c. an non iis expoſita voluit, quæ præmiſerat Latina? Ita Triquetrum ἰσόπλευρον accipit. Sed quis noſtrûm eam Triquetri ſignificationem unquam eſſe credidit? Quod ad me attinet, Triquetrum, Triangulum, Τρίγωνον idem valere, ſemper autumavi: & Siciliam Britanniamque eſſe *triquetras* dictas *à triangula ſpecie*, ut inquit Plinius terriô Naturalis hiſtoriæ, cap. VIII. non quòd earum latera forent inter ſe æqualia; ut certè non ſunt. Illud *extentis lineis*, pro rectis lineis accipio. Euclides enim quæ in primo Elemento definit triangula, hæc εὐθυγράμμα vocat, hoc eſt, rectilinea, ut noſtri homines jam pridem dicere cœperunt: ſed quæ in ſphæra fiunt triangula, ut quum inter ſe ſecantes coluros Æquinoctialis circulus medios ſecat, hæc rectilinea non ſunt: & quod ſequitur, *aut rectis angulis*, hoc interpretatio verbi Græci ὀρθογώνιον, quod rectangulum vulgò dicimus. Sed quod ſubjungitur, *vel obliquis*, id quî conveniat cum ſcalenis? Angulorum alii recti appellantur, alii non recti, ſive, ut hîc dicuntur, obliqui. Recti anguli, quos & *normales* nuncupavit Quinctilianus in extremo libro XI

ſunt,

Digitized by Google

orthogonia quoque vel ſcalena.[1] *Harum vertibularum variis coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum, Elephantus beſtia: aut aper beſtia: anſer volans: &*[2] *mirmillo in armis ſubſidens: venator, & latrans canis: quin*[3] *& turris:*[4] *& cantharus: & alia hujuſmodi innumerabilium figurarum: quæ alius alio ſcientius*[5] *variegant. Sed peritorum concinnatio, miraculum eſt: imperitorum junctura, ridiculum.* Quo prædicto, ſcies: quod ego poſteriorem imitatus ſum. Hoc ergo Centonis opuſculum, ut ille ludus, tractatur

ſunt, quos præſtat, qui Græcis γνώμων, Latinis Norma vocatur. Obliqui verò, qui rectis illis vel majores ſunt, vel minores: quos obtuſos & acutos nominant. Σκαληνὸν autem triangulum Euclidi, quod tria habet æqualia latera; non, quod rectos habeat vel obliquos angulos: recipitque triangulum ſcalenum cuncta genera angulorum. Et triangulum illud Pythagoricum Vitruvio deſcriptum lib. IX ſcalenum eſt, & tamen idem etiam orthogonium & rectangulum triangulum. *Vinetus.*

1. *Harum vertibularum*] Sic Gabbem. in textu, & recentiſſima edit. I. Tollii. in nota Gabbema: *H. verticularum. Verticulas* quum dixit Lucilius vetus poëta articulos intelligi voluit, Feſtus. quidquid hoc loco ſint.

2. *mirmillo*] Iuvenalis Sat. VIII.

--- Nec mirmillonis in armis
Nec clypeâ Gracchum pugnantem aut falce ſupina
Nec galeâ faciem abſcondit. ---

Ait Commentator: *Mirmillo armatura Gallica nomen ex piſce inditum, cujus imago in galea fingitur.* Vnde diſcimus armaturam hanc & nomen quoque Gallicum eſſe, ex piſce videlicet inditum. Quis autem iſte piſcis? Gillius hoc fortè dicet, qui ait homines etiam idiotas apud Gallos piſcem quempiam *mormyron* ſive *mormilon* nuncupare. Et addit difficulter à piſcatoribus eundem capi, quòd ſe fundo cœnóque immergat, & capi ferè ob id verriculô. Adeò ut de *mirmillorum* jam etymo ampliùs aut diſputandum aut ambigendum vix cenſeam. *Mirmillones* enim uti ex loco etiam Iuvenalis allato patet, ſeſe vel abſcondere, vel, ut ait Auſonius, *in armis ſubſidere* ſolebant, quo vel inferrent vel averterent ictus. Idque & Ammianus indicat lib. XVI. Seque in modum *mirmillonis operiens hoſtium latera perforabat.* Vnde etiam Mirmilloni compoſitus Retiarius dicere ſolitus, cùm ſe vel inclinaret mirmillo, vel exire ſtuderet ictum: *Te non peto, piſcem peto.* Quæ omnia ſententiæ noſtræ convenientiſſima ſunt. Nam *retiarius* altera manu, in modum piſcatoris *mormulon* capturientis, reticulum tenebat. *Mirmillo* verò, qui *mormuli* piſcis imaginem in galea prætulerit, in modum ejuſdem piſciculi, modò ſe humi demittebat, modò operiebat ut vel inferret plagas vel evitaret Retiarii inſidias. *Pontanus.*

3. *& turris*] Etiam *turturis* pro *turris* ſcriptum invenit Mariangelus: & poſſunt antiqui *turturis* pro *turtur* dixiſſe, quemadmodum *vulturis* pro *vultur* & in verſu Ennii apud Priſcianum lib VI.

Vulturis in ſilvis miſerum mandebat homonem. Vinetus.

4. *& cantharus*] Quid hic *cantharus* ſive κάνθαρος, vas, an piſcis, an ſcarabæus inſecti genus? *Idem.*

5. *variegant*] Hoc verbum pro *variare & variè exornare*, neſcio quàm vetus ſit: quo utuntur primi Bibliorum interpretes. *Id.*

1. *pro-*

Digitized by Google

ctatur: pari modo, ſenſus diverſi ut congruant: adoptiva quæ ſunt, ut cognata videantur: aliena ne interluceant: accerſita ne vim redarguant: denſa ne ſupra modum protuberent: hiulca ne pateant. Quæ ſi omnia ita tibi videbuntur, ut præceptum eſt, dices me compoſuiſſe Centonem. Et quia ſub Imperatore meo tum merui: [1] procedere mihi inter frequentes ſtipendium jubebis. Sin aliter, [2] ære dirutum facies: ut cumulo carminis in fiſcum ſuum redacto, redeant verſus unde venerunt. Vale.

AVSONII CENTO NVPTIALIS.

A. 5. [3] ACCIPITE *hæc animis, lætaſque advertite mentes,*
A. 11. *Ambo animis, ambo inſignes præſtantibus armis;*
B. 7. *Ambo florentes,* † *genus inſuperabile bello.* A. 4.
A. 6. [4] *Tuque prior,* † *nam te majoribus ire per altum* A. 3.
A. 3. *Auſpiciis*

1. *procedere ſtipendium*] Livius lib. XXV. *Tribuni plebis ad populum ferrent, ut qui minores ſeptem & decem annis, ſacramentò dixiſſent, iis perinde ſtipendia procederent, ac ſi ſeptem & viginti annorum, aut majores milites facti eſſent.* Idem lib. V. *placere autem omnibus iis, voluntariam extra ordinem profeſſis militiam, ærâ procedere. & equiti certus numerus aris eſt adſignatus.* Gabbema.

2. *ære dirutum facies*] Quos *quaſſatos* nunc dicimus, antiqui *ære dirutos* vocabant. Feſtus: *ære dirutum*, inquit, *militem dicebant, cui ſtipendium ignominiæ cauſſâ non eſt datum, quod as diruebatur in fiſcum non in militis ſacculum.* Hoc verbo Cicero facetiſſimè in Verrem uſus eſt Act. ſexta: *Dii faciant ut rei militaris, ut belli mentionem facere audeas. Cognoſcentur enim omnia iſtius ærâ illa vetera, ut non ſolùm in imperio, verùm etiam in ſtipendiis qualis fuerit intelligatis. Renovabitur prima illa militia cùm iſte è foro abduci non (ut ipſe prædicat) perduci ſolebat. Aleatoris Placentini caſtra commemorabuntur, in quibus cùm frequens fuiſſet, tamen ære dirutus eſt.* Id eſt, quamvis non eſſet emanſor, ſed frequens in caſtris aleatoriis, tamen ære dirutus eſt, id eſt, ſtipendia perdidit, alea ſcilicet omnia abſumente. Idem in Antonian. XIII. *Fraudator creditorum Trebellius, homo dirutus diruptuſque Quintus Calius, id eſt, tum Sermioſus, tum diſſipato patrimonio expoliatus atque omni ære exhauſtus.* Luſit enim Cicero per paronomaſiam dirupti. Siquidem *ære diruti milites* ærâ non merebant, & quaſi ſine ære erant. Tales enim ſunt quibus nihil reliqui eſſe dicimus, id eſt, quibus ad manticam res rediiſſe vulgari Proverbio dicitur. *Budæus.*

3. ACCIPITE *hæc animis*] Ad Valentinianum & Valentem fratres, Cæſares. *Gabbem.*

4. *Tuque prior*] ô Valentiniane. *Idem.*

1. *Tuque*

Digitized by Google

A. 3. *Auſpiciis manifeſta fides.* † *quo juſtior alter* A. 1.
A. 1. *Nec pietate fuit, nec bello major & armis.*
A. 4. [1] *Tuque puerque tuus,* † *magnæ ſpes altera Romæ,* A. 12.
A. 8. *Flos veterum virtuſque virum,* † *mea maxima cura,* A. 1.
A. 12. [2] *Nomine avum referens, animo manibuſque parentem.*
A. 6. [3] *Non injuſſa cano.* † *ſua cuique exorſa laborem* A. 10.
Fortunamque ferent. † *mihi juſſa capeſſere fas eſt.* A. 1.

COENA NVPTIALIS.

A. 5. EXſpectata dies aderat † *digniſque hymenæis* A. 11.
A. 6. *Matres atque viri,* † *juveneſque ante ora parentum* G. 4.
A. 1. *Conveniunt: ſtratoque ſuper diſcumbitur oſtro.*
Dant famuli manibus lymphas, † *onerantque caniſtris* A. 8.
Dona laborata Cereris: † *pinguiſque ferinæ* A. 1.
A. 8. *Viſcera toſta ferunt.* † *ſeries longiſſima rerum.* A. 1.
A. 8. *Alitum pecudumque genus,* † *capreæque ſequaces* G. 1.
Non abſunt illis, † *nec oves hœdique petulci,* G. 4.
G. 3. *Et genus æquoreum,* † *damæ, cervique fugaces.* G. 3.
A. 11. *Ante oculos, interque manus ſunt* † *mitia poma.* B. 1.
A. 8. *Poſtquam exempta fames, & amor compreſſus edendi:*
A. 1. *Crateras magnos ſtatuunt,* † *Bacchumque miniſtrant.* A. 8.
A. 2. *Sacra canunt,* † *plaudunt choreas, & carmina dicunt:* A. 6.
A. 6. *Nec non Threïcius longa cum veſte ſacerdos*
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.
A. 9. *At parte ex alia,* † *biſorem dat tibia cantum,* A. 10.
A. 4. *Omnibus una quies operum;* † *cunctique relictis* A. 8.
Conſurgunt menſis. † *per limina læta frequentes* A. 1.
A. 9. *Diſcurrunt, variantque vices* † *populuſque patreſque,* A. 9.

O. 11. *Ma-*

1. *Tuque puerque tuus mea maxima cura*] Gratianus, filius tuus: quem mihi in diſciplinam tradidiſti. *Gabbema.*

2. *Nomine avum referens*] Avus Gratiani Auguſti, Gratianus. *Idem.*

3. *Non injuſſa cano*] Iuſſerat Imperator Valentinianus: quod ſuprà dixit in Epiſtola ad *Paulum.* Vinetus. Qui *Paulinus* Achilli Statio ad Catullum, & Lilio Gyraldo III Hiſtoriæ Poëtarum. *Scriver.*

1. PA-

Digitized by Google

A. 11. *Matrona, pueri. † vocemque per ampla volutant* A. 1.
Atria. dependent lychni laquearibus aureis.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSÆ.

A. 4. *TAndem progreditur † Veneris juſtiſſima cura,* A. 10.
A. 7. *Iam matura viro, jam plenis nubilis annis:*
A. 1. *Virginis os habitumque gerens, † cui plurimus ignem* A. 12.
Subjecit rubor: & calefacta per oſſa cucurrit,
A. 7. *Intentos volvens oculos: † uritque videndo.* G. 3.
A. 7. *Illam omnis tectis, agriſque effuſa juventus,*
Turbaque miratur matrum. † veſtigia primi A. 5.
Alba pedis. † dederatque comam diffundere ventis. A. 1.
A. 3. *Fert picturatas auri ſub tegmine veſtes,*
A. 1. *Ornatus Argiva Helena. † qualiſque videri* A. 2.
A. 2. *Cœlicolis, & quanta ſolet † Venus aurea contra:* A. 10.
A. 6. *Talis erat ſpecies. † talem ſe læta ferebat* A. 1.
A. 2. *Ad ſoceros; † ſolioque alte ſubnixa reſedit.* A. 1.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSI.

A. 9. *AT parte ex alia † foribus ſeſe intulit altis* A. 11.
A. 9. *Ora puer prima ſignans intonſa juventa,*
Pictus acu chlamidem auratam, † quam plurima
circum A. 5.
Purpura Mæandro duplici Meliboea cucurrit:
A. 10. *Et tunicam molli mater quam neverat auro.*
A. 1. *Os humeroſque deo ſimilis, † lumenque juventæ* A. 2.
A. 8. *Qualis ubi Oceani perfuſus luciferunda*
Extulit os ſacrum cœlo: † ſic ora ferebat, A. 3.
Sic oculos. † curſuque amens ad limina tendit. A. 2.
A. 2. *Illum turbat amor, figitque in virgine vultus.*
A. 1. *Oſcula libavit, † dextramque amplexus inhæſit.* A. 8.

OBLA-

Digitized by Google

OBLATIO MVNERVM.

A. 5. INcedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Dona ferunt, † pallam signis auroque rigentem, A. 1.
A. 11. Munera portantes, aurique eborisque talenta,
Et sellam † & pictum croceo velamen acantho. A. 1.
A. 1. Ingens argentum mensis: † colloque monile A. 1.
Baccatum, & duplicem gemmis auroque coronam.
A. 5. Olli serva datur † geminique sub ubere nati. A. 5.
A. 10. Quattuor hic juvenes, totidem † innupteque puellæ: A. 2.
A. 5. Omnibus in morem tonsa est coma. † pectore summo A. 5.
Flexilis obtorti per collum it circulus auri.

EPITHALAMIVM VTRIQVE.

A. 12. TVm studio effusæ matres † ad limina ducunt. A. 10.
G. 4. At chorus æqualis, † pueri innupteque puellæ, A. 2.
G. 2. Versibus incomptis ludunt, & carmina dicunt: A. 6.
B. 8. O digno conjuncta viro, † gratissima conjunx, A. 10.
A. 1. Sis felix, † primos Lucina experta labores, G. 4.
G. 4. Et Mater, cape Mæonii carchesia Bacchi.
B. 8. Sparge marite nuces. † cinge hæc altaria vitta, B. 8.
A. 8. Flos veterum virtusque virûm; tibi ducitur uxor; B. 8.
A. 1. Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulcra faciat te prole parentem.
A. 9. Fortunati ambo. † si quid pia numina possunt, A. 4.
A. 3. Vivite felices, † dixerunt. currite fusis B. 4.
Concordes stabili fatorum numine Parcæ.

INGRESSVS IN CVBICVLVM.

G. 4. POstquam est in thalami pendentia pumice tecta
Perventum: † licito tandem sermone fruuntur. A. 8.
A. 8. Congressi jungunt dextras: † stratisque reponunt. A. 4.
A. 1. At Cytherea novas artes, † & pronuba Iuno A. 4.
A. 11. Sollicitat: suadetque ignota lacessere bella.

A. 1. Ille

Digitized by Google

A. 1. *Ille ubi complexu † molli fovet : atque repente* A. 8.
Accepit ſolitam flammam, † lectumque jugalem : A. 4.
A. 6. *O virgo, nova mi facies, † gratiſſima conjunx :* A. 10.
A. 6. *Veniſti tandem, † mea ſola & ſera voluptas.* A. 8.
A. 2. *O dulcis conjunx. non hæc ſine numine divûm*
A. 12. *Proveniunt. † placitone etiam pugnabis amori ?* A. 4.
A. 4. *Talia dicentem jamdudum averſa tuetur :*
A. 12. *Cunctaturque metu : telumque inſtare tremiſcit,*
A. 1. *Spemque metumque inter. † funditque has ore loquelas:* A. 5.
A. 10. *Per te, per, qui te talem genuere, parentes,*
B. 2. *O formoſe puer, † noctem non amplius unam* A. 1.
A. 9. *Hanc te oro, ſolare inopem, † & miſerere precantis.* A. 10.
A. 12. *Succidimus. non lingua valet, non corpore notæ*
Sufficiunt vires. nec vox, aut verba ſequuntur.
A. 9. *Ille autem, Cauſſas nequicquam nectis inanes :*
A. 12. *Præcipitatque moras omnes, † ſolvitque pudorem.* A. 4.

[1] PARECBASIS.

HActenus caſtis auribus audiendum myſterium nuptiale, ambitu & circumitione velavi. Verum quoniam feſcenninos amat celebritas nuptialis: verborumque petulantiam notus vetere inſtituto ludus admittit : cætera quoque cubiculi & lectuli operta prodentur, ab eodem auctore collecta : ut bis erubeſcamus, qui & Virgilium faciamus impudentem. Vos, ſi placet, hîc jam legendi modum ponite : cætera curioſis relinquite.

[2] IMMINVTIO.

A. 11. POſtquam congreſſi † ſola ſub nocte per umbram, A. 6.
G. 3. *Et mentem Venus ipſa dedit, † nova prœlia tentant.* A. 3.
A. 10. *Tol-*

1. PARECBASIS] Παρέκβασις, *egreſſus*, vel *egreſſio* Quinctiliano l. IV. Παρέκβασις eſt, inquit, *aliena rei, ſed ad utilitatem cauſa pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio.* Gabbema.

2. IMMINVTIO] *Imminuere* eſt deminuere, ſeu diminuere. *Immiuutio*, deminutio. ſeu diminutio. *Immanue-*

Digitized by Google

A. 10. *Tollit se arrectum.* † *conantem plurima frustra,* A. 9.
A. 10. *Occupat os, faciemque,* † *pedem pede fervidus urget.* A. 12.
A. 7. *Perfidus altæ petens,* † *ramum qui veste latebat* A. 6.
B. 10. *Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem,*
A. 12. *Nudato capite,* † *& pedibus per mutua nexis,* A. 7.
A. 3. *Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum,*
A. 10. *Eripit à femore, & trepidanti fervidus instat.*
A. 1. *Est in secessu,* † *tenuis quo semita ducit,* A. 11.
A. 8. *Ignea rima micans* † *exhalat opaca mephitim.* A. 7.
A. 6. *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.*
A. 7. *Hic specus horrendum,* † *talis sese halitus atris* A. 6.
A. 6. *Faucibus effundens nares contingit odore.* A. 9.
A. 11. *Huc juvenis nota fertur regione viarum:*
A. 5. *Et super incumbens* † *nodis & cortice crudo,* A. 9.
A. 9. *Intorquet summis adnixus viribus hastam.*
A. 11. *Hæsit, virgineumque alte bibit acta cruorem.*
A. 2. *Insonuere cavæ gemitumque dedere cavernæ.*
A. 11. *Illa manu moriens telum trahit. ossa sed inter*
G. 3. *Altius ad vivum persedit* † *vulnere mucro:* A. 11.
A. 4. *Ter sese attollens, cubitoque innixa levavit:*
Ter revoluta toro est. † *manet imperterritus ille.* A. 10.
A. 3. 5. *Nec mora, nec requies:* † *clavumque affixus & hærens* A. 5.
Nusquam amittebat, oculôsque sub astra tenebat.
A. 6. *Itque reditque viam totiens,* † *uterôque recusso* A. 2.
A. 9. *Transadigit costas,* † *& pectine pulsat eburno.* A. 6.
A. 5. *Iamque ferè spatio extremo, fessique sub ipsam*
Finem adventabant. † *tum creber anhelitus artus,* A. 5.
Aridáque ora quatit: sudor effluit undique rivis.
A. 11. *Labitur exanguis:* † *destillat ab inguine virus.* G. 3.

Sed

minuere autem *pudicitiam* in primo Plautinæ Cistellariæ actu:

— Sed tu, an unquam cum quiquâ viro
Consuevisti? SIL. *Nisi quidem cum Alcesimarcho nemine:*
Neque pudicitiam meam mihi alius imminuit quisquam.

Pro *auferre* dictum videtur. Vnde Hadr. Turnebus scripsit Adversariorum III, c. XIX. Ausonium hîc *Imminutionem* usurpasse, pro primo congressu cum uxore, quòd tum virginitas imminuatur. *Elias Vinetus.*

Sed cum legeris, adesto mihi adversus eos. [1] *Qui*, ut Iuvenalis ait,

Curios simulant, & Bacchanalia vivunt:

ne forte mores meos spectent de carmine.

Lasciva est nobis pagina, vita proba:

[2] Vt Plinius dicit. Meminerint autem, quidpe eruditi, probatissimo viro Plinio in poëmatis lasciviam, in moribus constitisse censuram: [3] prurire opusculum Sulpitiæ, nec frontem caperare: [4] esse Apulejum in vita Philosophum, in epigrammatis amatorem, in præceptis omnibus exstare severitatem, in epistolis ad Cærelliam subesse petulantiam: [5] Platonis Symposion [6] composita in

1. *Qui Curios simulant*] Marcus Curius homo optimus & continentissimus, qui de Sabinis, Samnitibus, Lucanis triumphavit, & Pyrrhum Epirotarum regem Italiâ expulit. Cui cùm Samnites legati aurum multum obtulissent, recusavit, dicens: malle se aurum habentibus imperare, quàm aurum habere. *Lubinus.*

2. *Vt Plinius dicit*] Quem Plinio attribuit Ausonius versiculum, hunc Valerii Martialis invenies lib. I Ep. v. sive memoriâ lapsus sit Ausonius, quod hic non puto; sive ab amico fuerat Martialis mutuatus. Sed vide caput XVIII lib. XIII Noctium Atticarum A. Gellii. Cajus autem Plinius, cujus extant Epistolarum libri IX, & Panegyricus Trajano Augusto dictus, Carmina etiam edidisse se multis locis commeminit: ut Ep. IV lib. VII. quæ post Ausonium intercidisse possunt. Horum petulantiam lasciviamque excusat lib. IV Epist. XIV: & lib. V Epist. III. *Vinetus.*

3. *prurire opusculum Sulpitiæ*] Lascivum & libidinosum esse. Sulpicios duos celebrat poëtas Lilius Gregorius in libris de Poëtis: quorum carmina ad nos non pervenerunt. In Gratiarum actione pro Consulatu memoravit Ausonius alium Sulpicium. *Vinetus.* Nos *Sulpicia* excudi jussimus, ut poëtriam innuat, cujus Martialis meminit: cujusque Satyra extat, & apud Iuvenalis interpretem, obscœni, ut videtur, operis fragmentum:

Ne me caduci̇s destitutam fasciis
Nudam Caleno concubantem proferat.

Scriverius.

4. *esse Apulejum*] Hic est L. Apulejus Madaurensis, philosophus Platonicus. cujus extat *Asinus aureus*, & alia pauca ex multis, quæ scripserat. intercidérunt inter alia, ista ejus Amatoria, quorum ipse meminit in Apologia. *Gabbema.*

5. *Platonis Symposion*] Vnus ex Platonis Dialogis, Συμπόσιον, vel *de Amore*. Ausonius Epigr. CXXXVI convertit Græca Platonis, quæ apud Diogenem Laërtium in vita Platonis, & Apulejum in Apologia, & Anthologiæ lib. III.

Α'στὴρ, πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐν ζωοῖσιν ἑῷος.
Νῦν δ' ἐσπέριος λάμπεις ἐν κατέρυσι φθιμένοις.

Vinetus. Α'στὴρ, Stella. (hoc fuit nomen puero, quem amavit insignis ille vir) & in Stellam sic Ausonius:

Stella prius superis fulgebas Lucifer: at nunc

Extin-

Digitized by Google

ta in ephebos [1] epyllia continere. [2] Nam quid Annianí feſcenninos? [3] quid antiquiſſimi poëtæ Lævii Erotopægni-

Extinctus, caſis lumine Veſper eris. Platonis nulla carmina extant, niſi *amoris Elegia.* Nam cætera omnia (credo, quòd tam lepida non erant,) igni deuſſit: Apulejus Apolog. ferè initiò. ubi & hunc puerum *Aſtera* vocat; aliáque Epigrammata amatoria Platonis recenſet. quæ vide. *Scriverius.*

6. *compoſita in ephebos edyllia*] *Ephebus*, ἔφηβος, *Ephebia*, prima pars adoleſcentiæ & extrema pueritiæ, ait Donatus in Andriam. *Gabbema.*

1. *epyllia*] Aliter, *edyllia.* Præfatione in Gryphum: *Primùm, ejuſmodi epyllia, niſi vel obſcœna ſint, nihil profuturæ.* Ita ibi libri membranei. Vulgò, *edyllia.* Quid *Edyllium*, diximus in primum Auſonii edyllium. Ἐπύλλιον diminutivum & ipſum, ab ἔπος, quod verſum & carmen ſignificat. *Vinetus.*

2. *Nam quid Annianı feſcenninos*] *Feſcennini verſus*, inquit Feſtus, *qui canebantur in nuptiis.* Nominati & ſuprà fuerunt in Parœcbaſi *Feſcennini.* Interciderunt autem iſti Feſcennini Anniani. qui poëta fuit æqualis A. Gellii, ut cognoſces ex lib. IX, & XX noct. Attic. *Vinet.* De eo, quem & prænomine *Titi* infignit, ſic Gyraldus in Hiſtoria Poëtarum, Dial. IV. *Ab Auſonio Gallo facta eſt mentio Annıani, fuit verò poëta comis & perurbanus. A. Gellio amicus. de quo & ſic lib. XX Noct. Attic.* Annianus, *inquit*, poëta in fundo ſuo, quem in agro Phaliſco poſſidebat, agitare erat ſolitus vindemiam hilarè atque amœniter. ad eos dies me & quoſdam familiares vocat. *Hæc ille. Citatur & à Grammaticis. Feſcennini verſus* unicà *n* ſcribit Feſtus, *ex urbe Feſcenina* (alias *Feſcennia.*) *allati: ſive ideo dicti, quia Faſcinum putabantur arcere.* Vbi Lipſius feſtivè, *acuere.* Scriverius.

3. *quid antiquiſſimi poëtæ Lavii* Ἐροτοπαγνίων *libros loquar*] V. Cl. Hadrianus Iunius Animadverſorum lib. VI, c. XIII monuit ante annos LXXX, legendum hoc loco Ἐροτοπαγνίων, ex Priſciano & Soſipatro Grammaticis. Idemque mendum ſuſtulit ex codicibus Gellianis, lib. II, cap. XXIV. *Lavium*, non *Livium Andronicum*, quod illi exiſtimant, ſcriptorem eſſe Erotopægniorum, probat inluſtris Scaliger Auſoniarum Lectionum lib. II, c. XXVII. In fine (inquit) Centonis in ea epiſtola, qua excuſat licentiam carminis, mentio fit *Livii* vetuſtiſſimi poëtæ, ſed perperam legitur *Livius*, quum ſit Lævius. Nam *Livius Andronicus* eſt primus ille, qui fabulam Romæ docuit. *Lavius* eſt is, qui poëma Iô ſcripſit: Item Erotopægnia. quæ laſciviſſima poëmatia fuiſſe, indicat cùm titulus, tum etiam Auſonius ipſe. Sed molles ex illis adferuntur (ex VI *Erotopagnion* à Priſciano) verſiculi iſti, de coronâ plectili:

Andromacha per ludum manu
Laſcivulâ, ac tenellulâ,
Capiti meo trepidans, lubens
Inſolita plexit munera.

Apud Gellium in vetetibus codicibus non *Navio* adtribuitur Alceſtis, ſed *Lavio*: qui eſt iſte, de quo jam loquimur. Quid, quod Apulejus in Apologia *Lalium* vocat? ut videatur propiùs accedere ad *Lavium.* Itaque alius eſt *Livius Andronicus*, qui Odyſſeam vertit, fabulas multas docuit: alius *Lavius*, qui Erotopægnia, & Iô compoſuit. Nam ſemper ita ſcriptum apud Gellium invenio. Quòd ſi & hic quoque *Livius* vocatur: alius tamen eſt ab Andronico. neque obſtat, quod ab Auſonio *antiquiſſimus* vocatur. Apud Macrobium quoque *Navius* falsò pro *Lavius* citatur in his verſibus:

Digitized by Google

pægnion libros loquar? ' Quid Evenum, quem Menander

Hac quà Sol vagus igneas habenas
Immittit propius, jugatque terra.

Eſt enim idem noſter *Lavius*. Hæc ibi. Apud Feſtum verò, v. *Relivia Lævius* non *Livius* legendum. Sæpe citatur *Livius* & *Navius*, cùm ſit *Lavius*, qui ſcripſit Erotopægnia. Item poëma Iô, ex quo eſt iſte Scazon:

Scabra in legendo, rediviosave offendent.

Nam ex eodem poëmate de Iô ſcribit:

Seſeque in alta maria præcipitem miſit
Inops, & ægra ſanitatis Hercis.

De Fragmentis Livii Andronici, vide caſtigationes in Sextum Pompeium. ipſumque Feſtum v. *Adſatim*. v. *Cornificarum*, v. *Inſeque*, v. *Nefrendes*, v. *Nequiment*, & v. *Vacerra*. At in v. *Petrarum*, non *Livius*, ſed *Lavius in Centauris* legitur in ſchedis. Vide præterea v. *Anclare*, v. *Dacrimas*, v. *Demum*, v. *Duſmoſe*, v. *Gnaricavit*, v. *Noëgum*, v. *emmentant*, v. *Ocrim*, v. *Procitum*, v. *Profanum*, v. *Quamde*, v. *Quinquertio*, v. *Sollo*, v. *Stirpem*, v. *Struices*, v. *Surregit*, v. *Topper*. De ipſo Livio Andronico, v. *Scribas*. Erotopægniôn libri, qui laudantur à variis Grammaticis illius *Livii* non ſunt, ſed *Lavii*. Quòd autem memoriæ prodit vir doctiſſimus, hanc inſcriptionem æmulatos poſtero tempore Nævium & Pacuvium: fallitur. Utrumque auctorem Erotopægniôn citat quidem Nonius Marcellus; ſed mendoſe ſcriptum eſt in uno loco, & in altero lacuna eſt. De quo aliàs. Confunduntur ſæpe *Lavius*, *Navius*, *Novius*, apud Grammaticos. qui legendi cum judicio. Apud Priſcianum ad teſtimonium citatur *Navius* II Iliados.

Fecundo penetrat penitus, thalamôque potitur.

Vbi *Lavius* potiùs legendum putat eruditiſſimus & accuratiſſimus, vir Gerardus Ioannes Voſſius, tertio de Analogia, c. XXIV. Quem vide etiam eodem libro, cap. XXIV. ubi de Nunnio ſive Ninnio Craſſo agit, qui Iliada Homeri vertit. & tecum ſtatue, an non & hoc Priſciani loco pro *Navius* ſcribendum ſit *Ninnius*. Scriverius.

1. *Quid Evenum*] idem Medicus & Philologus ille eximius, medicinam huic loco facere aggreſſus, vulnus præter opinionem inflixit, legendo *Evemerum*. Is etenim, inquit, ſcriptor Meſſenius patriâ, libidines obſcœnas, ſpurcoſque Deorum amores carmine evulgavit, ab Ennio poſtea in Latinam linguam converſus. Vnde ſic quoque apud Sext. Pompeium legendum eſt. SVS MINERVAM, *in proverbio eſt, ubi quis id docet alterum, cujus ipſe inſcius eſt. Quam rem in medio (quod ajunt) poſitam Varro & Euemerus* (non, *Euemerus*) *inaptis ſuis involvere maluerunt, quàm ſimpliciter referre.* Hæc ille. Q. Ennii fragmenta aliquot ex Evemeri Sacra hiſtoria, ipſiuſque Evemeri reliquias, collegit nobiliſſimus Hieronymus Columna, Italus, politiorum literarum, fideique ac diligentiæ præclarus. qui conſulatur. De Eueno poëta Lilius in hiſtoria Poëtarum, Dialog. III. *Fuit Evenus*, inquit, *elegiarum poëta, ejus Philiſti magiſter qui ſecundum præcepta artis Oratoria hiſtorias conſcripſit. Hujus certè Eveni verſus citat Ariſtoteles, cùm de conſuetudine agit, quam aliam quaſi naturam eſſe exiſtimat. Extant in Gnidiam Venerem duo ejus epigrammata, item alia in Myronis vaccam. Duos tamen Evenos nomine fuiſſe reperio apud Suidam & Val. Harpocrationem, & ambos quidem Elegiographos. Id quod Harpocration comprobat ex Eratoſthenis in Chronographiis auctoritate, eoſdem ait fuiſſe ex Paro inſula. Meminit & eorum alterius divus Plato: etſi in vulgatis codicibus inverſè atque præpoſterè, aliquando legitur. Meminit & Max. Tyrius in quodam*

Digitized by Google

der ſapientem vocavit? Quid ipſum Menandrum? quid Comicos omnes? quibus ſevera vita eſt, & læta materia. Quid etiam [1] Partheniam dictum cauſa pudoris? qui [2] octavo Æneidos, quum deſcriberet coitum Veneris atque Vulcani, [3] γλιχρεσεμνίαν decenter immiſcuit. Quid in tertio Georgicorum de ſummiſſis in gregem maritis? nonne obſcænam ſignificationem honeſta verborum tranſlatione velavit? Et ſi quid in noſtro joco aliquorum hominum ſeveritas veſtita condemnat: de Virgilio accerſitum ſciat. Igitur cui hic ludus noſter non placet, ne legerit. aut cum legerit, obliviſcatur. aut non oblitus, ignoſcat. etenim fabula de nuptiis eſt; & velit, nolit, [4] aliter hæc ſacra non conſtant.

CVPI-

quodam ſermone de Socrate loquens, quem ait ab Evene poëticam comparaſſe. Eſt & apud Auſonium in quadam epiſtola hujus poëtæ nomen perperam, ut puto, ſcriptum. Ita enim legendum exiſtimatur. Quid Evenum, quem Menander ſapientem vocavit? *Citatur & Evenus ab Artemidoro lib.* I Ὀνειροκριτικῶν, *in Amatoriis ad Emmanium, &c. Scriverius.*

1. *Partheniam dictum cauſa pudoris*] Παρθένος, virgo, puella. Vide Virgilii vitam per Donatum. Hinc αἰγὸν, id eſt, caſtum, appellat, puto, Virgilium Græcus poëta in epitaphio Didonis; ipſo fine:

Πεισέδικε τί μοι αἰγὸν ἐφωπλίσατο Δῶ Μάρωνι;
Τῶν κῆδ' ἡμετέρων ψεύσατο συμφορέων.

Armaſti caſtum cur in me Muſa Maronem?
Hæc damno noſtro ficta pudicitia.

Idem.

2. *octavo Æneidos*] Ejus ſunt verſ.

Optatos dedit amplexus, placidumque petivit,
Conjugis infuſus gremio, per membra ſoporem.

A. Gellius lib. XII, cap. X. *Gabbema.*

3. γλιχρεσεμνίαν] Γλίχρος lubricus, laſcivus, σεμνὸς, pudicus, gravis, honeſtus. Mariangelus tamen αἰγρεσεμνίαν mavult, id eſt, turpem pudicitiam. *Vinetus.*

4. *aliter hæc ſacra non conſtant*] Hoc adagio licebit uti, ſi quando fatebimur culpam! ſed quæ rei locoque conveniat; Eraſmus Adagio CLXXXVIII Centuriæ IV Chiliadis II. *Gabbem.*

Digitized by Google

CVPIDO CRVCI-AFFIXVS.

AVSONIVS GREGORIO FILIO SALVTEM.

[1] AN nunquam vidisti nebulam pictam in pariete? Vidisti utique, & meministi. [2] Treviris quippe in triclinio Æoli fucata est pictura hæc: *Cupidinem*

1. AN *nunquam vidisti nebulam pictam in pariete*] Repone quod in MSS. codd. repperit Mariangelus Accursius: *En unquam vidistin*, &c. Qui modus percontandi vel Terentio per est familiaris: ne Maronem, cujus studiosissimus Vir Consularis, aliosque in testimonium citem. Hallucinantur autem mirificè qui hic tabulam pictam malunt ex Plauti Menæchmis Act. I, Sc. II; & Terentii Eunucho Act. III, Scen. V. cujus lectionis ne minimum vestigium in membranis quibûs usus Mariangelus. Quid? quòd reclamet ipse Ausonius, qui pictæ nebulæ assio item loco meminerit: epistolâ ad Symmachum: *hoc me volut aureæ bracteæ fucus, aut picta nebula non longiùs quàm dum videtur oblectat*: denique hic *Aëris campos* depictos ait, & marcentes *nebuloso lumine* flores, aliáque ejusmodi. *Scriverius.*

2. *Treviris in triclinio Æoli fucata est pictura*] Tilianus codex, & Parisiensis liber Iodoci Badii apud Vinetum, *in triclinio Zoili*. Melius & probabilius; cùm Æolus infrequentius nomen sit, quàm *Zoilus*. Quare ex veterum codicum fide scripturam hanc non gravatè admiserim. Dominus illarum ædium Treviris, in quibus triclinium illud quod exhibebat eam picturam, fuerit non Æolus aliquis, à ventorum rege denominatus, sed Zoilus. ZOILI nomen proprium bis terve occurrit in antiquis Inscriptionibus. Apianus olim exhibuit hanc repertam Comi: D. M. C. MESSENI. ZOILI. COLLEG. DENDROPH. COMENSIUM. Anno unde sexcentesimo & millesimô Tibure effossum marmor, cui inscriptus crocodilus: & hæc Epigraphe: DIS. MAN. AL. ZOILUS. HIC SITUS. EST. VIXIT. ANN. LII. A Gutenstenio Gruterus pag. IↃↃↃↃ, 9. Apud quem etiam illa superior Inscriptio, pag. CCCC XXVIII, 2. Et pag. CCCII, 2. ex veteris tabulæ fragmento. ANTISTIUS. ZOILLUS. Id est, ZOILUS. nam L superfluè geminatur: ut in QUERELLA pag. CCCC LXXX, V. VELLII pag. DCLXXII, I. OLLIM, pag. DCXC, 5. pro *Querela*, *velis*, *olim*. Sic etiam ubi in veteri Romano Martyrologio, Adone, & Vsuardo, XXIV Maji, legitur: *In Istria natalis SS. Zoëlli*, &c, margini Vsuardi adscriptum est, *Zoili*. Aliàs item Zoilus inter Sanctos. Ado in Martyrologio, XXVII Iunii. *Cordubæ in Hispaniis natalis SS. Zoili & aliorum*: Eadem eodem die Vsuardus. Martyrologium Romanum non celebrat Cordubensem Martyrem; sed alium XXIV Novembris; *Romæ*, inquit, *Chrysogoni Martyris, & Zoili*. Vsuardus *Zoilum* præterit Ado pluribûs

pluribus agit de Chrysogono, & *Zoilum* Chrysogoni *abscissum caput corpori ejus compaginasse* (verba Adonis sunt) memoriæ prodit. Quin etiam *Zoilus* Grammaticus, unus ex Dipnosophistis apud Athenæum. Vt nihil hic dicam de nobilissimo *Zoilo*, qui ὁμηρομάστιξ cognomen meruit. cujus audax, sed parum felix mordacitas proverbio locum fecit, ut vulgò *Zoili* vocentur nobilium auctorum obtrectatores & castigatores: vel Plinio teste in operis ardui præfatione. Ad quem quoque alludit meus Hispanus in Epigrammatis lib. IV Epigr. LXXVII:

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic *Zoilus* Amphipolites fuit. Scripsit varia: & inter ea, Grammatica quædam contra Homerum. Vide Suidam, & Ælianum Variar. lib. XI, c. X. Ex *Zoili* cujusdam scriptis multa Plinius in librum XII Nat. Histor. transtulit: & apud eundem lib. XIII Zoili Macedonis scripta citantur. Hic iste Amphipolitanus creditur: Amphipolis enim urbs Macedoniæ. *Zoilus de Figuris* citatur à Phœbammone Sophista de Figuris, referente Bibliothecâ Gesneriana Tiguri aucta. Alios atque alios possem recitare, ex Vitruvio & Clemente Alexandrino, & aliis. Et pluria sunt Martialis in Zoilum epigrammata. Sed de Zoilis plus satis: ne & ipse Zoilos irritem. Abunde liquet scribendum esse apud Ausonium *Zoili*, pro *Æoli*. Nisi quis malit, *Treviris in triclinio Solii*. ut Palatii triclinium intelligat: quamquam impropriè & minùs usitatè *Solium* pro *Palatio* dici possit. Ipse Ausonius tamen alio loco sic accepisse videtur:

Armipotens dudum celebrari Gallia gestit,
Treviricaque urbis solium, qua proxima Reno,
Pacis ut in mediæ gremio, secura quiescit.

De Claris urbibus III. D. Ambrosius lib. V Epist. XXVII. *Cum pervenissem Treveros, postridie processi ad Palatium.* Treverorum urbem Mela & Ptolomæus Augustam nominant. Data Treveris pluria Augustorum Rescripta; Constantini, Iuliani, Valentiniani, Valentis, Gratiani, Valentiniani Iunioris, Theodosii, Arcadii. Et Ammianus Marcellinus lib. XV. *Treveros domicilium Principum clarum* ait. Vide eundem lib. XXVII, XXIX, & XXX. Vidi etiam, qui *in triclinii tholo* legendum conjecerat: quam conjecturam vix ægrè ferant, qui balnearum quidem tholos meminerint, non triclinium; ut quæ alio modo fuerint camerata. Ammianus lib. XXVIII. *Tholos introierint balnearum.* Atqui apud Martial. hoc Epigramm. lib. II, LII.

MICA *vocor. quid sim, cernis. Cænatio parva;*
Ex me Cæsareum prospicis, ecce, tholum.
Frange thoros: pete vina: rosas cape: tinge nardo:
Ipse jubet mortis te meminisse Deus.

Accipiunt eruditissimi viri non Augusti Mausoleum, non Capitolium, non Flaviæ gentis templum, vel ædes Cæsaris, cum vulgo interpretum, sed tholum interiorem ipsius *Micæ*, à quo pendebat cranium, quod convivas mortis admoneret, ut eò largiùs indulgentiusque viverent. (Vide Scaligeri lib. II Auson. lect. cap. XXVI.) Vetus Glossarium: Θόλος, *testudo.* Suidas: Θόλος, οἶκος κατὰ φρύγας. καὶ τὰ κυτινεῖα ἰσῶντο, &c. Philander ad quartum Vitruvii hæc adnotavit: *Tholus est ædificii camera, quæ altius crescens rotunda formâ in fastigiatum cacumen desinit, à quo* Πανθεὸν ἡλοειδὲς scripsit Dion lib. LIII. *Re enim vera Pantheum est hemisphæriò tectum, hoc est, circulata camerâ, inque medio hamisphario lumen ad circinum factum. Alias est testudinis umbilicus, id est, veluti scutum in medio tecto, quo trabes omnes conveniunt, ubi dona suspendebantur, auctore Servio IX Æneid.* Quamquam possit nimis laxum videri &

Digitized by Google

nem cruci affigunt mulieres amatrices, non hæ de noſtro ſeculo, quæ ſponte peccant : ſed illæ Heroicæ, quæ ſibi ignoſcunt & plectunt deum. quarum partem [1] in Lugentibus campis Maro noſter enumerat. Hanc ego imaginem ſpecie & argumento miratus ſum : deinde mirandi ſtuporem tranſtuli ad ineptiam poëtandi. Mihi præter lemma, nihil placet. Sed commendo tibi errorem meum. [2] Nævos noſtros & cicatrices amamus : nec ſoli noſtro vitio peccaſſe contenti, affectamus ut amentur. Verum quid ego [3] huic Eclogæ ſtudioſe patrocinor ? certus ſum, quodcunque meum ſcieris, amabis : quod magis ſpero, quam ut laudes. [4] Vale.

AVSONII CVPIDO CRVCI-AFFIXVS.

[5] AERIS *in campis, memorat quos Muſa Maronis,*
[6] *Myrteus amentes ubi lucus opacat amantes,*

Orgia

vagum de magna urbe loquentem referre in Triclinii *tholo* hoc aut illud pictum haberi. De villa aliqua tolerabilius ſit. Sine dubio itaque indicare voluit Auſonius Palatium Trevirenſe : aut alicujus ædes in quibus illud Triclinium. Eum *Zoilum* appellant veteres codices, non *Æolum*. Atque ita repone. *Scriverius.*

1. *in Lugentibus campis*] Virgilius lib. VI divini operis :

Nec procul hinc partem fuſi monſtrantur in omnem
Lugentes campi. Sic illos nomine dicunt.
Hic quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, & myrtea circum
Silva tegit. curæ non ipſa in morte relinquunt. Gabbema.

2. *Nævos noſtros & cicatrices amamus*] Hoc adagio ſignificatur, turpitudinem noſtram, vitia, ineptias noſtras nobis placere. *Nevum* autem, non *navum* ſcripſit, puto, Eraſmus in proverbio, *E nevo cognoſcere*. Idem.

3. *huic Eclogæ patrocinor*] Defendo hanc meam eclogam. Eſt *eclogæ* Græcum ἐκλογή. quod exponit electionem vetus Gloſſarium : ſed quæ poëmata Theocriti εἰδύλλια, βουκολικά-que vulgò inſcribuntur, ac Virgilii Bucolica, hæc antiqui Grammatici *Eclogas* quoque voeant, veluti Servius in tertium, ſeptimum, nonum, eorum Virgilii carminum. *Eclogas* etiam Porphyrio vetus Horatii commentator, Horatii nuncupat *Epiſtolas* & *Satyras*, in epiſtolam ſeptimam libri primi, & in Satyram tertiam, quintam, ultimam ſecundi Sermonum : ac Auſonius *Odas* in præfatione Griphi. Hinc *Eclogarium* in titulo Dodecaſtichi de diebus ſeptimanæ. *Vinetus.*

4. *Vale*] Addunt quidam libri, *ac dilige parentem*. Cæterum de Hoc Auſonii filio Gregorio, quem Georgium Iodoci Badii exemplaria nuncupant, legere licebit, carm. Parentalium IX. *Gabbem.*

5. AERIS *in campis*] Virgil. lib. VI fine : — *Sic*

Digitized by Google

Orgia ducebant Heroides: & ſua quæque,
Vt quondam occiderant, leti argumenta gerebant,
Errantes ſilva in magna, & [1] ſub luce maligna,
Inter arundineaſque comas, gravidumque papaver,
Et tacitos ſine labe lacus, ſine murmure rivos.
Quorum per ripas nebuloſo lumine marcent
Fleti olim regum & puerorum nomina flores,
[2] Mirator Narciſſus, & [3] Oebalides Hyacinthus,

Et

— *Sic tota paſſim regione vagantur.*
Aëris in campis latis, atque omnia luſtrant.

An quòd inanis tota illa plaga ſit, corporibûs carens, animaſque & umbras aërias eorum vice habeat, & aëre vacuo diffuſa ſit & obſeſſa? aërem enim inane appellari, non eſt inuſitatum. Quin inanitas de mari etiam dicitur. Plin. lib. VI, c. 1. *Non fuerat ſatis Oceano ambiſſe terras, & partem earum auctæ inanitate abſtuliſſe.* Nam malè *immanitate* ſcribitur. An verò quòd in ditione ſint Ditis, regiones atræ & caliginoſæ, id eſt, aëriæ? poëtæ autem Græci ἠερόεντα quoque κλήδια, id eſt, vias aërias appellant, quæ ad Orcum ferunt. *Turnebus.*

6. *Myrteus — lucus*] *Sylva myrtea* Virgil. lib. VI. Eſt *myrtus* arbor ſacra Veneri. Virgil. in Meliboeo:

Populus Alcidæ gratiſſima, vitis Iacchо,
Formoſa myrtus Veneri, ſua laurea Phœbo.

Hic autem eſt, quæ παρήσους appellatur Euſtathio, παρέσσυν ὁμοιοτέλευτον Rutilio, Quinctiliano, Aquilæ. Sunt enim παρήσους, ſive ὁμοιοτέλευτα, vel ὁμοιοπτώτα ἐν λήξει campis & *Maronis*, *amentes* & *amantes*: qualia reperies multa paſſim. Cæterùm priores etiam poëtæ eadem figurâ libenter uſi reperiuntur. Homerus in prima Odyſſeæ rhapſodia:

Ἐκ γὰρ Ὀρέστεω πόσις ἔσσεται Ἀτρεΐδαο.

Virgilius Eclog. II.

Dixit Damœtas, invidit ſtultus Amyntas. Ovid. I Faſtor.

Ora vides Hecates in tres vergentia partes. Vinetus.

1. *ſub luce maligna*] Virgil. lib. VI, verſ. CCLXX.

Ibant obſcuri ſola ſub nocte per umbras,
Perque domos Ditis vacuas & inania regna.
Quale per incertam lunam ſub luce maligna
Eſt iter in ſylvis, ubi cœlum condidit umbra
Iuppiter, & rebus nox abſtulit atra colorem.

Luce maligna; ubi Servius, *Obſcura. Nam malignum eſt propriè anguſtum: ut, adituſque maligni, id eſt, minores, obſcuri. Sanè ſciendum Lunæ licet minoris, commemoratione, oſtendere eum fuiſſe illic aliquid lucis. Nam aliter omnia, quæ dicturus eſt, videre non poterant.* Gabbema.

2. *Mirator Narciſſus*] Auſonius Epigr. XCV de Narciſſo ſui ipſius amore capto:

Si cuperes alium, poſſes, Narciſſe potiris
Nunc tibi ameris adeſt copia, fructus abeſt.

De eodem Epigr. XCVI.

Quid non ex hujus forma pateretur amator,
Ipſe ſuam qui ſic deperit effigiem?

De inſano Narciſſi amore, atque in florem ſui nominis transformatione, legendus Ovid. III Metamorph. *Idem.*

3. *Oebalides Hyacinthus*, &c.] Oebali filius, Regis Laconiæ, quæ & *Oebalia*,

Digitized by Google

Et Crocus astricomans, & murice pictus Adonis,
[1] *Et tragico scriptus gemitu Salaminius Æas.*
Omnia, quæ lacrymis & amoribus anxia mœstis
Exercent memores, obita jam morte, dolores,
Rursus in amissum revocant Heroidas ævum.
[2] *Fulmineos Semele decepta puerpera partus*
*Deflet, & ambustas * latera per inania cunas*

Venti-

ab illo apud Virgilium, & *Oebalia* hinc Amyclæ in epistolæ vicesimæquintæ versu vicesimo-sexto. Hyacinthus autem Phœbi Apollinis amores in versu sexagesimo-nono Technopægnii, mutatur in florem libro decimô Metamorphoseon Ovidii, & *Crocus* quartô. *Adonidis* verò cruor eodem decimo, & *Ajacis* [f. *Æantis*] tertiô decimo. *Vinetus.*

1. *Et tragico scriptus gemitu*] αἰ αἰ, id est, heu heu, gementis, querentis, dolentis vox: quales in quibusvis Tragœdiis frequentes, non solùm in illis de Ajace. Qui autem Latinis Ajax, Græcis Αἴας τοῦ Αἰακοῦ, unde hic *Æas*: quod nomen ex tragica illa voce αἰ αἰ geminata factum videtur: quem Hyacintho flori (in eum puer Hyacinthus primus, deinde Ajacis cruor conversus fuit) inscripsit Apollo, dicente Ovidio:

Non satis hoc Phœbo est. is enim fuit auctor honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscripsit: & αἰ αἰ
Flos habet inscriptum: funestáque littera ducta est.

Inter Heroum Epitaphia est Ajacis tertium. *Salamis* autem est insula maris interni, patria Ajacis: unde *Salaminius.* Idem.

2. *Fulmineos Semele decepta puerpera partus Deflet, & ambustas * latera per inania cunas,* &c.] Legendum omnino:

Deflet, & ambustis laterum per inania cunis
Ventilat ignavum simulati fulminis ignem.

Τὸ *fulminis* Mariangelus Accursius observavit in MSC. cod. cùm legeretur antea *fulguris.* Quod temere fortassis non irrepsit. sed genuinum ipsius Poëtæ est. Non enim nocentissimum fulmen Semele immissum, sed mitius quoddam & secundum: referente Ovidio in hac Fabula Metamorph. lib. III. * *Latera per inania.* Vinetus inter alia ad hunc locum, *vereor*, inquit, *ut ne hic latera pro alio aliquo verbo sit suppositum.* Editiones quædam interjecerunt *hæc: latera hæc per inania.* Quæ nullam sanè bonam sententiam efficere monuerunt viri docti, leguntque:

— ambustas lacerans per inania cunas.
Per inania, interpretantur *Aëris in campis.* Ad quæ Claudii Salmasii hanc Notam in schedis meis inveni: Lacerare inquit, potiùs quàm redintegrare locum mihi videntur qui *lacerans* legunt. Nescio etiam quid sit *ventilare fulminis ignem.* An fulmen ut ignis vulgaris potest ventilari? sed nec *ventilare* heic accipiendum pro ventulum facere, & flabellô ignem excitare. *Ventilare* est in altum jactare, ut faciunt qui *ventilare arma* dicuntur Quintiliano: & *ventilare æstivum aquæ digitis sudantibus* Iuvenali. Nunc te judicem appello, an non meliùs sic restitui possit:

Deflet, & ambustas latè per inania cunas
Ventilat ignavo simulati fulminis igne.

Ventilat latè per inania cunas ambustas simulati fulminis ignavo igne. Hæc ille. Festiva admodum videtur acerrimi

Ventilat ignavum ſimulati fulminis ignem.
Irrita dona querens, ſexu gaviſa virili,
[1] *Mœret in antiquam Cænis revocata figuram.*
Vulnera ficcat adhuc [2] *Procris, Cephalique cruentam*
Diligit & percuſſa manum. [3] *Fert fumida teſta*
Lumina Seſtiaca præceps de turre puella.
[4] *Et de nimboſo ſaltum Leucate minatur*

Maſcula

acerrimi Boxhornii noſtri conjectura, ſub manu nata:

Deflet, & ambuſtas iterum per inania cunas
Ventilat ignavo ſimulati fulminis igne.

Iterum, nempe in pictura. *Scriverius.*

1. *Mœret in antiquam Cænis revocata figuram*] *Cænis* compreſſa ab Neptuno, ſexus mutationem impetravit. ac *Cæneus* adpellata eſt. Qui tamdem pro Lapithis adverſus Centauros decernens, cùm invulnerabilis ſtupri compenſatione factus foret, arboreis oppreſſus trabibûs, in avem commutatus dicitur. Scribit Ovidius lib. XII Met. Sunt qui eum dicant poſt mortem priſtinæ formæ redditum. Vt Virgilius in VI (quem ſequutus hic noſter eſt:)

— Et juvenis quondam, nunc femina Cæneus,
Rurſus & in veterem fatô revolvitur figuram. Accurſius.

2. *Procris*] Hanc in frutetis latentem pro fera Cephalus maritus interfecit. V. Ovid. Hygin. Serv. in VI Æn. *Gabbema.*

3. *Fert fumida teſta Lumina*, &c.] Notat Mariangelus quoſdam legiſſe, *fert fumida teſtem* L. Hoc eſt, conſciam Herus ac Leandri amorum *lucernam*. Λύχνον adpellat Muſæus. Ignoſcat amicus mihi Belga alti vir ingenii, ſi ferre non poſſum, *fumida tada lumina*. Teſta ſigulinam *lucernam* ſignificat. Virgil. in Georgicis:

Nec nocturna quidem carpentes penſa puellæ
Noſcivere hyemem, teſta cùm ardente viderent,
Scintillare oleum. — —

Avienus in Prognoſticis Aratæis:

Et ſi nocturnis ardentibus undique teſtis
Concreſcant fumi, ſi flammeus emicet ignis
Effluus. — *Arato* λύχνος.

Prudentius Cathemerinôn vHymnô, ad incenſum cerei Paſchalis, ſive, ad incenſum lucernæ:

— — ſeu cava teſtula
Succum linteolo ſugerit ebriô:
Seu pinus piceam fert alimoniam.

Lampades & teſtæ ejuſmodi figulinæ extant innumeræ apud Antiquarios: quotidiéque effodiuntur. Poſſum ego aliquot oſtendere; longè plures in ſupellectile Romana Neomagi in Batavia & alibi erutas, accuratiſſimus Ioannes Smetius. Et non ita pridem DE LVCERNIS VETERVM doctiſſimum Commentarium edidit Clariſſ. Fortunius Licetus. Suſtine itaque emendandi pruriginem. *Scriver.*

4. *Et de nimboſô*, &c.] Menander de eadem:

— — τὴν ὑπέρκομπον
Θρᾴτταν Φάων, οἰκτρὸν ἃ πάθοι
Ῥίψας πέτρας ἀπὸ πολιφαοῦς.
Ἀλλ᾽ οὐκ ἐγὼ σὴν ἀγκάλην ἀνοξ.

Ita enim legendum apud Strabonem, & diſtinguendum. *Maſculam* vocat, quia, cùm femina eſſet, præcipitem ſe dedit ex illo ſaltu, ex quo tantùm ſolebant viri ſeſe impatientiâ amoris jaculari. Nam propterea dicebatur locus

Masculà Lesbiacis Sappho peritura sagittis.

Har-

ens ille ἄλμης ἅ τ' ἰφύτοιν, non ἄλμης ἅ τ' ἰφυτοῖν. unde *saltus virilis* vocat Statius. Horatius & Ausonius noster vocant eam *masculam*. nam sanè doctissimus Turnebus id non videtur satis assecutus esse. Primus omnium, ut ait Strabo, Cephalus ex ea petra sese præcipitavit, cùm Ptaolan impatienter amaret. Sed concedant mihi lectores paulùm ex Auson. castigat. respirem, & quædam de Leucade petra, & de saltu illo dicam, nunquam antehac audita, ex auctore nondum in vulgus edito, Ptolomæo filio Hephæstionis, ὃς τὰ περὶ τὸν πολυμύθητον πηγῆς ἱστορίας. Apud illum igitur quæritur, cur apud Bacchyliden Silenus dixerit, *Leucada à Leuco Vlyssi filio cognominatam fuisse: qui Zacynthi erat, & ab Antipho interfectus fuit.* Eum igitur Leucatæ Apollinis templum condidisse. Ibi petram esse vicinam Leucadem, à qua qui saltu se mitterent, amoris insaniâ liberari. Caussam hanc ex media historia assignat: Venerem scilicet post mortem Adonidis seduló eum ubique terrarum perquisivisse: tandem eum Argis Cypri in ædæ Apollinis Erithii inveniisse. Et cùm impotentiam amoris sui Apollini patefecisset, ab ipso ad Leucadem petram deductam jussu Apollinis sese è specula deorsum misisse. quo facto, morbó amoris defunctam fuisse. Cùm causssam rei quæreret: Apollinem respondisse: sese crebrò observasse, Iovem, quoties Iunonem impotenter deperiret, ibi solitum sedere, & vi mali levari. Sed & Artemisiam illam, post viri Mausoli mortem, contemptam à Dardano-Abydeno, quem non patienter ardebat, dormienti adolescenti oculos effodisse. Cùm tamen ne hac quidem injuria morbus remitteret, remedium à petra quæsivisse. Sed frustra fuit. Nam ex eo saltu periit: ibique sepulta fuit. Similiter & Hippomedontem Epidamnium propter amorem pueri nescio cujus sese ex eadem petra jecisse, sed nihilominus ipsum periisse. Refert & de Nicostrato Comico, eo saltu levatum amore Tettigidæ Myrinensis. Addit Maceten Buthrotium Λεληκάτεγον vulgò cognominarum fuisse, quòd quater eum saltum expertus esset: & quater hoc remedio amore caruisset. Innumeros præterea idem expertos. In his senem Bulagoran Phanogoriten, cùm amasset Diodorum tibicinem. Rhodopen etiam Emissenam, quæ geminos fratres ex satellitio Antiochi regis amabat, cùm vicissim ejus ab illis nulla ratio haberetur, animi impotem sese jecisse, & animam edidisse. Adolescentibus nomina erant Antiphonti, & Cyro. Charinus verò Iamborum poëta amavit Eroten Regis Eupatoris à poculis. Et cum fabulæ de saltu Leucadis fidem haberet, sese præcipitem misit: & crure fracto doloris cruciatibus periit. Ac inter efflandum animam hos lepidissimos ac elegantissimos Iambos in medium jecit.

Ἔρρειν πολιοῦλε, καὶ πικρὰ πάντα Λάκηος·
Χαλεῖνον οὐ γὰρ τὸν ἰαμβοποιὸν μῦσαν
Καλλιφίλωνος ἐλπίδ' ἔπεισε μύθοις.
Τοιοῦτ' Ἔρωτ' Εὐπάτωρ ἐφεῖσθαι.

Quin & Nereum quendam Catinensem ex amore Atticæ nomine mulieris Athenis natæ sese præcipitasse. & non solùm amore solutum fuisse: sed etiam vivum incidisse in rete jaculum, in quo simul cum risco auri pleno in terram extractus fuit. Cùm eo nomine piscatori, qui se extraxerat, litem intenderet, aurum illud ad se pertinere: casu enim sibi obvenisse: noctu ab Apolline monitum ab incepto

Digitized by Google

[1] *Harmoniæ cultus* [2] *Eriphyle mœsta recusat,*
Infelix nato, nec fortunata marito.
Tota quoque aëriæ [3] *Minoïa fabula Cretæ,*
Picturarum instar tenui sub imagine vibrat.
Pasiphaë nivei sequitur vestigia tauri.
[4] *Licia fert glomerata manu deserta Ariadne.*
Respicit abjectas desperans Phædra tabellas.
Hæc laqueum gerit: hæc vacua simulacra corona.

Dædalia

cepto destitisse. An non satis haberet, quòd citra vitæ periculum à morbo amoris liber esset? quare, si saperet, de alieno auro litem ne moveret. &c. *Scaliger.*

1. *Harmoniæ*] *Harmonia* hæc, & *Hermione*, Martis & Veneris filia ex adulterio. *Cultus*, i. e. segmenta & monile: quod eodem fuisse fato fortunàque cum equo Sejano, & auro Tolosano, memoriæ proditum est. Quisquis enim illud habuit, possedit que novo ac miserando exitio ipse cum sua familia periit. Tale namque Veneris maritus Vulcanus

— Vt prisca fides, Mavortia longa
Furta dolens, capto postquam nihil obstat amori
Pœna, nec ultrices castigavere catenæ,
Harmoniæ dotale decus, sub luce jugali
Struxerat. — —

Ejus itaque fatum, quæ prima illud collo induit, prima probavit ipsa Harmonia in serpentem cum viro Cadmo mutata: mox Semele, Iocasta, & aliæ. Vide Stat. poëtam secundo Theb. Athenæum lib. VI; Rhodiginum lib. XII, c. XIII. *Vinetus.*

2. *Eriphyle mœsta*] Dixit Virgilius lib. VI. *Mœstamque Eriphylen.* & narrat Lactantius ad jam allegatum Papinii locum eam ultimò usum hoc ornatu. Vid. Hygin. c. LXXIII: Athen. lib. VI, c. IV. Pausan. in Arcadicis. Fabula sic habet. Amphiaraus vates sciebat, si ad bellum Thebanum proficisceretur, se illic periturum. occultavit itaque se conscia Eriphyle uxore. Adductus autem rex Argivorum, quum generum Polynicen (de quo & fratre est Epigramma CXXX) in eo negotio adjuvare vellet, acceptum ab eo monile illud, sorori Eriphylæ obtulit, ut indicaret maritum, quod lubens illa accepit, &, ut ait Sulpitius Lupercus in Elegia de avaritia, *latebras viri patefecit sui*, Proficiscens ergo ille ad id bellum, filio suo Alcmæoni mandavit, ut, post suam mortem supplicium de matre sumeret: quod fecit ille seduló. *Gabbema.*

3. *Minoïa fabula*] Quæ ad Minoëm regem Cretæ insulæ aëriæ & altæ, pertinet: ut quæ sit de Pasiphaë uxore, & filiabus Ariadne & Phædra. *Vinet.*

4. *Licia*] fila. Andrageo filii mortem Minos ulturus, bellum inculit Athenienſibus, & vicit. Victis hanc statuit pœnam, ut unoquoque anno septenos liberos suos Minotauro edendos mitterent. Theseus Athenienſis patriæ vicem dolens, in Cretam venit: cujus amore capta Ariadne Minois filia, docuit, quomodo *cæca regens filo vestigia*, labyrinthum ingressus, Minotaurum interficeret. Quod quum esset factum, Ariadne ejusque sorore Phædra raptis, victor Athenas rediit. Ariadnen tamen in Naxo, quæ & Dia, insula, dormientem reliquit: unde est illa apud Ovidium Ariadnes ad Theseum epistola. Fabulam narrant Hyginus, & Serv. in VI, Æneid. *Idem.*

Digitized by Google

Dedalia pudet hanc latebras subiisse juvenca.
Præreptas queritur per insania gaudia noctes
[1] *Laodamia duas, vivi functique mariti.*
Parte truces alia, strictis mucronibus omnes,
Et [2] *Thisbe, &* [3] *Canace, &* [4] *Sidonis horret Eliza.*
Conjugis hæc, hæc patris, & hæc gerit hospitis ensem.
Errat & ipsa, olim qualis per [5] *Latmia saxa*
Endymioneos solita affectare sopores,
Cum face, & astrigero diademate Luna bicornis.
Centum alia veterum recolentes vulnera amorum,
Dulcibus, & mœstis refovent tormenta querelis.
Quas inter medias, furvæ caliginis umbram
Dispulit inconsultus Amor stridentibus alis.
Agnovere omnes Puerum: memorique recursu
Communem sensere reum. quamquam humida circum
Nubila, & [6] *auratis fulgentia cingula bullis,*
Et pharetram, & rutilæ fuscarent lampadis ignem:

Agno-

1. *Laodamia duas noctes*] *Laodamia* Acasti Thessaliæ regis filia. *duas noctes.* Scilicet unam vivi mariti Protesilai, quando cum aliis ille Græcis in Phrygiam navigavit, ubi omnium primus est interfectus, sicut habet ejus epitaphium inter Heroica XII. & alteram functi, mortuique viri, quando Laodamia quum audivisset ipsum periisse, petiit à diis, ut diem unum (sic scribit Lucianus in Dialogis mortuorum) vel tres horas (ita Hyginus) reviviscceret, quò videre & colloqui sibi liceret; quod impetravit. reliqua, & quo pacto ipsa se combusserit, ex Hygino cognoscs. *Idem.* V. quæ ad Catull. adnotamus. *Gabbema.*

2. *Thisbe*] Vid. Ovid. lib. IV Metamorph. *Gabbem.*

3. *Canace*] Fuit hæc Æoli ventorum regis filia. quæ misso à patre gladio se interfecit, quum ex suis & fratris nefandis amoribus concubituque natus puer esset. Hyginus. Canaces litteræ Macareo apud Ovidium. *Idem.*

4. *Sidonis horret Elisa*] *Elisa* Dido gladio incubuit. De qua præter Ausonii Epigr. CXI, & ἀδέσποτον Anthologiæ lib. IV, Virgil. in Æneid. *Id.*

5. *Latmia saxa*] *Latmus*, mons Cariæ Ciceroni in Tusculana prima, Endymionis à Luna, ut ferunt, quondam adamati fabulâ nobilis. Nam illic à Luna consopitum Endymionem putant, ut dormientem oscularetur. Meminit Lucianus fabulæ cùm alibi, tum in Dialogo quodam Veneris & Lunæ. Erasmus in Proverbio *Endymionis somnus*, Hyginus, Fulgentius, Scholia vetusta in IV Argonauticôn Apollonii, & Ausonius ipse rursus in Ephemeride. *Vinetus.*

6. *auratis fulgentia singula bullis*] Ita scripsimus ex editione Leodogari à Quercu, qui poëma hoc inter flor. Epigramm. edidit, & ex sententia Pet. Scriverii, qui hoc modo locum hunc reponendum censebat. *Gabbem.*

1. *Eligitur*

Agnoſcunt tamen: & vanum vibrare vigorem
Occipiunt: hoſtemque unum ſua non loca nactum,
Quum pigros ageret denſa ſub nocte volatus,
Facta nube premunt trepidantem & caſſa parantem
Suffugia, in cœtum mediæ traxere caterva.
Eligitur mœſto Myrtus notiſſima luco,
Invidioſa deûm pœnis. [2] *cruciaverat illic*
Spreta olim memorem Veneris Proſerpina Adonim.
Hujus in excelſo ſuſpenſum ſtipite Amorem,
Devinctum poſt terga manus, ſubſtrictaque plantis
Vincula mœrentem, nullo moderamine pœnæ
Afficiunt. Reus eſt ſine crimine judice nullo
Accuſatus Amor. [3] *ſe quiſque abſolvere geſtit:*

Trans-

1. *Eligitur mœſto Myrtus notiſſima luco*] Duplex genus crucium ſtatuo, *Simplex*, & *compactum*. Illud voco, *cùm in uno ſimplici que ligno ſit affixio, aut infixio*. Quæ Crux, meo judicio, prima fuit, & in aliam ſpeciem à rudi hac ventum. Nam aliàs ad arborem ſive ſtipitem alligabant figebantve hominem: ut in *Cupidine crucifixo* Auſonii, quem arboris ſtipite appenſum, non manibûs expanſis, ſed à tergo devinctis; pedibûſque non clavis, ſed funibus ſubſtrictis deſcribit, *Eligitur*, &c. *Lipſius*.

2. *cruciaverat illic Spreta olim, memorem Veneris, Proſerpina Adonim*] Auſonius fabellam aſpicit, quæ eſt iſta. Venus jam olim puerum hunc deamaverat, & ut ſola frueretur, clam depoſuerat apud Proſerpinam. Sed hæc mox in eadem flamma: ac repetenti Veneri negat dare. Lis eſt, itur ad Iovem. Ille rem ſic componit, ut Adonis, quod ad uſum, in tres anni partes ſecaretur. Primâ, ut Adonis Adonidis eſſet: ſecundâ, ut Veneris: tertiâ Proſerpinæ. Acquieverunt. Sed enim Adonis pronior in Venerem, ſuum quoque trientem illi tribuit. Hæc Appollodorus lib. III Biblioth. Ergo iſtud eſt, quod Proſerpina nunc cruce vindicat. Theocritus & ipſe hus aſpexit Eidyll. XV. *Vide Lipſium de Cruce*. Gabbema.

3. *ſe quiſque abſolvere geſtit: Transferat ut proprias aliena in crimina culpas*]

Hæc eſt vetuſti exemplaris ſcriptura, teſte Mariangelo. Mihi ſincerior videtur altera lectio:

— ſe quiſquis abſolvere geſtit,
Transfert & proprias aliena in crimina culpas.

Porrò particula *quiſque*, non commutanda videtur in *quæque*: licèt ad *Heroidas* hoc genere referri poſſe, non appareat. Cùm enim in Monoſyllabis (*Technopægnii* verſus CXII) particulam *Quis* dixerit genere neutro,

Quis fluitat pelagò. quod non natat in fluvio? pix.

Affirmaverim potiùs talia eo modo poſuiſſe eum, ut à Vetuſtioribus poni conſuevit. Ennius: *Quis tu es mulier?* Terentius in Eunucho, *Illarum neque quiſquam te novit*. Et Donatus ait, *Quiſquam* multis probari exemplis fœminino genere Veteres protuliſſe. Ita ut in numeris & generibus

Transferat ut proprias aliena in crimina culpas.
Cuncta exprobrantes tolerari insignia leti
Expediunt. hæc arma putant. hæc ultio dulcis.
Vt quo quaque perit, studeat punire dolorem.
Hæc laqueum tenet, hæc speciem mucronis inanem
Ingerit. illa cavos amnes, rupemque fragosam,
Insanique metum pelagi, & sine fluctibus æquor.
Nonnullæ flammas quatiunt, trepidoque minantur
Stridentes nullo igne faces. ' rescindit adultum
Myrrha uterum lacrymis uventibus: inque paventem
Gemmea fletiferi jaculatur succina trunci.

Quedam

ribus hæc Prænomina infinita sint. Priscianus quoque ac Nonius ajunt, *Quis* & *Quisquam* communis esse generis, authoritate Veterum, ut apud Græcos. Ex ICtorum etiam sententia de Verborum significatione, *verbum hoc*, Si quis, *tam masculos, quam faminas complectitur. Accursius.* Gabbema.

1. *rescindit adultum Myrrha uterum lacrymis uventibus:* &c.] Ita Gabbem. editio. Scriverius: Iamdudum est quòd scripseram, *lacrimis lucentibus*; ad myrrham ipsam & gemmea succina respiciens. Et nunc animadverto in hunc Ausonii locum verba isthæc annotasse Mariangelum in Diatribis suis. Sunt, inquit, codices qui servant, *lacrimis vigentibus*, contra syllabæ rationem: sed scribendum forsasse, *lacrimis lucentibus*. Ecce conspirantem habeo doctissimum virum. Nuper verò tentabam ex vestigiis scriptæ lectionis, *lacrimis urgentibus*. Myrrha arbor abundantiâ & copia myrrhæ & lacrimarum adultum & distentum uterum rumpit, sudatque myrrham. Ovid. Met. lib. x, fab. ix.

Cùm tandem terrâ requievit fossa Sabæâ,
Vixque uteri portabat onus. & post aliquot versus.
Iamque gravem crescens uterum præcinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat.
Non tulit illa moram: venientique obvia lignô
Subsedit, mersitque suos in cortice vultus.
Quæ quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore gutta.
Est honor & lacrimis, stillataque cortice myrrha
Nomen herile tenet, nulloque tacebitur ævo. &c.
Dat gemitus arbor. lacrimisque cadentibus humet.

Legit apud Ausonium Cl. Salmasius, *lacrimis ingentibus.* & in epistola sua ad me hoc eruditum scholion arrexit: Filius medici non potuit ignorare duo esse myrrhæ genera, unum ἀδρόβωλον, alterum μικροβώλον. Illud glebis ingentibus: hoc minoribus, cujus meminit Dioscorides. At Myrrha hîc quæ lacrimas suas in lapidem congelatas, quæ succina gemmea hîc vocat Ausonius, in Cupidinem erat jaculatura, grandioribus guttis præoptavit sudare, ut plus mali nempe facerent Cupidini, quàm si parvas & μικροβώλους jaculata esset. Ideo certè uterum laxavit grandioribus lacrimis τοῖς ἀδροβώλοις, quia his vice saxorum

Quedam ignoſcentum ſpecie, ludibria tantum
Sola volunt: ſtilus ut tenuis ſub acumine puncti
Eliciat tenerum, de quo Roſa nata, cruorem.
Aut pubi admoveant petulantia lumina lychni.
Ipſa etiam ſimili genitrix obnoxia culpæ
Alma Venus, tantos penetrat ſecura tumultus.
Nec circumvento properans ſuffragia nato
Terrorem ingeminat, ſtimuliſque accendit amaris
Ancipites furias: natique in crimina confert
Dedecus ipſa ſuum: quod vincula cæca mariti,
[1] *Deprenſo Mavorte, tulit: quod pube pudenda*
[2] *Helleſpontiaci videtur forma Priapi.*
Quod crudelis [3] *Eryx, quod* [4] *ſemivir Hermaphroditus.*

Nec

rum impetere parabat Cupidinem. Hæc ille. *Scriverius.*

1. *Deprenſo Mavorte, tulit*] In Gripho Ternario, verſ. XXVII.

--- Ter clara inſtantis Eoi
Signa canis ſerus deprenſo Marte ſatelles.

Martis cum Venere dormientis fabulam narrat Lucianus in Somnio ſeu Gallo; Quidam quondam fuit Marti deo belli in deliciis adoleſcens formoſus Ἀλεκτρύων. Sic gallum gallinaceum vocant Græci. Mars quotiens ad Venerem deam Vulcani conjugem noctu veniebat, quia timebat Solem, ne ſe deprehenderet cum eâ, & Vulcano nunciaret, Alectryonem ſecum adducebat. eum foris ad oſtium jubebat obſervare, quum Sol emergeret. Cæterùm quadam nocte ſomnus Alectryonem oppreſſit, nec adventantem Solem ſenſit, qui Martem cum Venere deprehendit. Rem Vulcano ſtatim renuntiavit; qui accurrit continuò, retibûs adulteros implicuit; & ſic vinctos, cæteris Diis ad id ſpectaculum convocatis, oſtendit;

--- --- qui riſere, diuque
Hæc fuit in toto notiſſima fabula cœlo,

ut ſcribit Ovid. IV Met. verſ. CLXXXIX.

2. *Helleſpontiaci*] V. N. in Petron. *Gabbema.*

3. *Eryx*] Veneris & Butæ filius, quod jam alibi adnotatum. *Idem.*

4. *ſemivir Hermaphroditus*] Epigr. LXVIII de iis quæ ſexum mutarint:

Vidit Semivirum fons Salmacis Hermaphroditum.

Semimarem dixerat Ovidius, tantùm non mollem & enervem, ſed etiam qui utrumque gereret ſexum. Fuit hic Mercurii & Veneris filius:

Cujus erat facies, in qua materque paterque
Cogniſci poſſet. nomen quoque traxit ab illis.

Nam Ἑρμῆς Mercurius, Ἀφροδίτη Venus Græcis nominatur. Ovid. IV.

Nec ſatis in verbis. roſeo Venus aurea ſerto
Mœrentem pulſat puerum, & graviora parentem.
Olli purpureum multato corpore rorem
Sutilis expreſſit crebro Roſa verbere: quæ jam,
Tincta prius, [1] *traxit rutilum magis ignea fucum.*
Inde truces cecidere minæ: vindictaque major
Crimine viſa ſuo Venerem facturа nocentem.
Ipſæ intercedunt Heroides, & ſua quæque
Funera crudeli malunt adſcribere fato.
Tum grates pia Mater agit. ceſſiſſe dolentes,
Et condonatas Puero dimittere culpas.
Talia nocturnis olim ſimulacra figuris
Exercent trepidam caſſo terrore quietem.
Quæ poſtquam multa perpeſſus nocte Cupido,
Effugit. pulſa tandem caligine ſomni
Evolat ad ſuperos, [2] *portaque evadit eburna.*

Ejuſdem ROSÆ.

VER erat: & blando morientia frigora morſu
Spirabat croceo mane revecta dies.
Strictior Eoos præceſſerat aura jugales,
Æſtiferum ſuadens anticipare diem.

Metamorph. ſic de Salmacidis & Hermaphroditi coïtu canit:

Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, ſed forma duplex: nec fœmina dici
Nec puer ut poſſit, neutrumque & utrumque videtur.

Vide & Epigr. XCVIII Auſonii, ut & Epigr. XCIX. *Salmacis* eſt Nympha, & fons Cariæ, de quo Vitruvius lib. II, c. VIII. *Vinctus.*

1. *traxit rutilum* &c.] Dictum jam ad Pervig. Veneris. *Gabbema.*

2. *portaque evadit eburna*] Dixit Virgilius lib. VI admirandi operis:

Sunt gemina Somni portæ: quarum altera fertur
Cornea, quæ veris facilis datur exitus umbris:
Altera candenti perfecta nitens elephanto:
Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia manes.
His ubi tum natum Anchiſes, unâque Sibyllam
Proſequitur dictis: portâque emittit eburna.

Adi quoque Auſonium in extrema Ephemeride; Muret. lib. XI, c. VII: Macrob. lib. I in Somn. Scip. c. III. De *porta eburna* quoque Horat. lib. III Od. XXVII. De *Cornea*, Propert. lib. IV Eleg. VII. *Idem.*

Digitized by Google

Errabam riguis per quadrua compita in hortis,
Maturo cupiens me vegetare die.
Vidi concretas per gramina flexa pruinas
Pendere, aut olerum ſtare cacuminibus.
Caulibus & patulis teretes colludere guttas,
Et cœleſtis aquæ pondere tunc gravidas.
Vidi Peſtano candere roſaria cultu,
Exoriente novo roſcida Lucifero.
Rara pruinoſis cænebat gemma frutetis,
Ad primi radios interitura die.
Ambigeres, raperet ne ROSIS *Autora ruborem,*
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, & unum mane duorum:
Sideris & floris nam domina una Venus.
Forſan & unus odor; ſed celſior ille per auras
Diffiatur: ſpirat proximus iſte magis.
Communis Paphiæ dea ſideris, & dea floris,
Præcipit unius muricis eſſe habitum.
Momentum intererat, quo ſe naſcentia florum
Germina comparibus dividerent ſpatiis
Hæc viret anguſto foliorum tecta galero:
Hanc tenuis folio purpura rubra notat.
Hæc aperit primi faſtigia celſa obeliſci,
Mucronem abſolvens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exſinuabat amictus,
Iam meditans foliis ſe numerare ſuis.
Nec mora; ridentis calathi patefecit honorem,
Prodens incluſi ſemina denſa croci:
Ac modò quæ toto rutilaverat igne comarum,
Pallidâ collapſis deſeritur foliis.
Mirabar celerem fugitivâ ætate rapinam;
Et dum naſcuntur, conſenuiſſe ROSAS.
Ecce & defluxit rutili coma punica floris,
Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.
Tot ſpecies, tantoſque ortus, varioſque novatus,

Vna dies aperit; conficit una dies.
Conquerimur, Natura, brevis quod gratia florum eſt.
Oſtentata oculis illico dona rapis.
Quam longa una dies, ætas tam longa ROSARVM;
Quas pubeſcentes junctæ ſenectæ premit.
Quam modo naſcentem rutilus conſpexit Eous,
Hanc rediens ſero veſpere vidit anum.
Sed bene, quod, paucis licet interitura diebus,
Succedens ævum prorogat ipſa ſuum.
Collige, virgo, roſas, dum flos novus, & nova pubes;
Et memor eſto, ævum ſic properare tuum.

DE PRIAPISMO
SEV
PROPVDIOSA LIBIDINE
CLEOPATRÆ REGINÆ,
Ejuſque Remediis
EPISTOLÆ;

In lucem prolatæ ex Bibliotheca
MELCHIORIS HAMINSFELDII
GOLDASTI.

Typographus Patavinus

Lectori benevolo S. D.

PRÆSENTAVI tibi, *Lector humaniſſime*, fidem membranei codicis, cujus mihi copiam ex feſtiva ſua Bibliotheca & omnis generis librorum referta fecit vir nobilis & Clariſſimus Melchior Haiminsfeldius Goldaſtus, cùm hîc aliquan-

Digitized by Google

quandiu ſubſiſteret. Ejus autem vetuſtatem tum characterum elegantia, tum ipſa membrana ſatis commendat. An vero ipſorum, quorum nomina præ ſe ferunt, genuini partus ſint, an ab aliis ſuppoſiti, quæſtionis eſſe videtur. Equidem dum orationis filum & contextum conſidero, qui non propiùs à venuſtate Ciceroniani ævi abire quam cœlum terra poteſt, videntur non eſſe, ſed unius cujuſdam multis ſeculis poſterioris, qui ne Latinè quidem admodum doctus erat. Eam conjecturam ex ipſis epiſtolis capio. Nam Soranus in ea ad Cleopatram ita ſcribit: *Dabo tibi commentarios Theodotæ & aliorum & de vitiis & de curatione mulierum, in quibus poteris addiſcere & diverſa vitia & curationes earum.* Vbi non dubitat nobiliſſimus ſimul & doctiſſimus Goldaſtus, quin pro *Theodotæ* legendum ſit, *Theodori*, intelliganturque commentarii Theodori Priſciani, quos ipſe *Gynecea ad Salvinam* inſcripſit, editi Baſileæ operâ Sigiſmundi Gelenii. Deinde quod ait, *& aliorum*, annon innuit Erotis Medici, liberti Iuliæ, *de Vitiis muliebribus librum*: qui eadem, qua Cleopatra & Soranus, ætate floruit? Præterea Moſchionis ſive (ut nonnulli ſcribunt) Muſchionis περὶ γυναικείων παθῶν à Conrado Geſnero ſeculi noſtri Varrone Græce Latinéque editum cum notis? Atqui iſte multo poſt Cleopatram tempore vixit. Vt nunc ponam ad compendium, Trotilæ *librum Matricis*, & Albucaſis Arabis *morbis muliebribus*, quos primus collegit Caſpar Wolfius Medicus & Profeſſor Tigurinus, & in Gynæceorum libris recenſuit Iſraël Spachius Argentinenſis. quippe qui videntur poſteriores harum epiſtolarum auctore fuiſſe. Ait porro Soranus, *in quibus poteris addiſcere*, &c.

Vnde exſtitit alius quiſpiam, qui non minori audacia librum *De vitiis & curatione mulierum* hujus ipſius Cleopatræ Reginæ nomine proſcriberet, quem iidem illi, quos dixi, Wolfius & Spachius ediderе. Et ſanè decantata

Digitized by Google

est ab antiquis scriptoribus insatiabilis Cleopatræ libido, quam verò nemo clarius & evidentiùs expressit isto nostro Antonio. Ex se ne an veteri quopiam scriptore qui nobis perierit, incertum. Nobis quidem hæ epistolæ non minus dignæ visæ, quæ ad plurium manus perveniant, quam vel ille Cleopatræ liber ab eis viris editus qui & judicio valent & auctoritate; aut etiam ipsius Sorani *Isagoge in artem medendi*, quam Albanus Torinus Medicus Vitudurensis apud Helvetios in lucem protulit. Nam fictitiorum licet sint auctorum, multum tamen facere ad veterum quorundam loca intelligenda, Petronii Arbitri, Martialis, & aliorum, domi doctus didici. Quod autem ad remedia attinet, certa & indubitata esse, vel ipsa eorum præscripta materies argumento esse potest. Nec perdidere usum suum hodie ad vitiosam mulierum tentiginem sedandam, quæ nonnullis solet esse abortus, plerisque sterilitatis causa. Sed & viri non pauci reperiuntur fascinati & veneficio tacti, sive, ut Iurisconsultorum verbis utar, maleficiati & sortilegiati, quibus persanandis remedio hujuscemodi opus. Hæc volui nescius ne esses. Vale, lector, & utitor, sed more modoque honesto; obscænitatem Deo invisam, Angelis cogita abominabilem.

FRANCISCVS PHILELPHVS

Lib. 6 Epist. ad

PHILIPPVM MEDIVM

Philosophum ac Medicum cujusdam codicis meminit, quo comprehensæ videntur fuisse & hæ epistolæ. Sic autem scribit;

Meminit cum nuper esses Mediolani, vidisse apud te vetustissimum quendam codicem, qui Medicorum plurimum scripta complecteretur, ut Corn. Celsi, & utriusque Sorani, & Apuleji,

Digitized by Google

Apuleji, & Democriti, & quarundam etiam mulierum. Rogo igitur te majorem in modum, ut aut illum codicem ad me mittas, tantiſper apud me futurum, donec exſcribatur, quod factum iri curabo quam primum; aut iſthic ipſe mihi cures exſcribendum. Nam quod mea cauſa impenderis, id omne pecuniarum brevi ad te ibit. Medicos verò iſtos lectitare volo, non ut eorum mihi præceptis utendum cupiam, qui ſum, ut noſti, corpore bene compoſito & valetudine proſpera, ſed doctrinæ duntaxat gratia. Mediolano pridie Non. Ianuarias, M. CCCC XLIX.

EPISTOLA
HERACLII IMPERATORIS

Ad [1] Sophoclem Philoſophum pro expoſitione libri inventi ad caput Cleopatræ Reginæ in ſuo ſepulchro.

HEraclius Imperator, Parthicus, Perſicus, & Babylonicus, Triumphator ſemper Auguſtus, [2] Sophocli, viro ſapienti & amico ſuo. Remeanti mihi à Perſico bello, quod & magna virtute ſuſceptum, & inſigni victoria per Chriſti gratiam ſumptum eſt, viſum eſt, ut Alexandriam [3] contenderem, quædam ibi, quæ agenda erant, de utilitate Reipubliçæ diſponere. Vbi dum per aliquot dies permanerem, placuit ut quædam ſepulchra veterum Regum aperirentur, in quibus, ut fama erat, multæ gazæ incluſæ latuerant, ut malè ibi ingeſta pecunia, ſi fortaſſis inveniretur, multorum utilitatibus deſerviret. Itemque apertum eſt Cleopatræ ſepulchrum illius famoſiſſimæ Reginæ, quæ cum Antonio imperium totius penè Orientis tenuerat: ubi & corpus ejus juxta Antonium collocatum aromatibus conditum illæſum uſque ad noſtra tempora per centum viginti quinque Olympiades permanſerat. Ad cujus Reginæ

1. *Sophoclem*] Mſ. *Sophoclum.*
2. *Sophocli*] Mſ. *Saphocli.*
3. *contenderem*] Mſ. *concenderem.*

Digitized by Google

ginæ caput inventus liber est per ignotos characteres in æneis tabulis inscriptus, nobisque delatus: de quo dubium non erat, quin in eo aliquid magnæ utilitatis contineretur, quod tanta diligentia ad caput tantæ Reginæ reconditus jaceret, cœpimus quærere anxiè diligenter, si fortè esset aliquis, qui ejus libri nobis scientiam aperiret & scriptum. Quod cum jam ignorantia multorum, qui sapientes esse videbantur, desperatione capti impossibile putaremus, tandem ad te recurrere decrevimus, quem in omni genere disciplinæ sapientem fore non dubitamus. Quamobrem eundem librum tibi dirigimus, ut nobis scripturam & intelligentiam ejus exponas. Vale.

EPISTOLA
SOPHOCLIS SOPHISTÆ

Ad Heraclium Imperatorem de expositione & intelligentia præfati libri scripti in tabulis æneis.

Heraclio Imperatori Divo, Magnifico Viro ac Triumphatori semper Augusto, Sophocles Sophista. Litteras Excellentiæ tuæ continentes petitionem tuam legi, atque in perquirendo scripturas & intelligentiam libri, quem misisti, plures dies consumpsi. Tandem ut per quædam secreta artis nostræ revelata mihi ejusdem libri characterum ignotorum profunditas & intelligentiæ veritas, in primis quidem felicissimum te hominem esse censeo, cujus temporibus revelatum est arcanum multis ante seculis absconsum, omnique tuo auro pretiosius. Cum enim omnia, quæ [1] ab usu humano sunt, propter hominem tantummodò sint pretiosa, quanto [2] plus pretiosius illud est, per quod humana natura constringitur, & quod in ea depravatum est, ad statum proprium

1. *ab usu humano*] Mſ. *ad usum humanum.*

2. *plus pretiosius illud est, per*] Mſ. *pietas pr. illudque per.*

1. *cujus*

prium reformatur? Quantos equidem fuisse existimas Reges sæculisque potentes, quibus Fortuna dederat hereditatem, sed vacua natura negaverat heredem qui inæstimabili pretio illud comparassent, si se adipisci posse, quod te adeptum esse constat, ullo modo credidissent? Habes ergo thesaurum casu quidem tibi oblatum, sed nostra diligentia repertum: quem summopere tibi custodiendum esse ipsa sui magnitudo commendat. Expositionem sanè scripturæ in ejusdem libri intelligentiæ quoque subtilitatem nostris characteribus consignatam magnificentiæ tuæ transmisi. Quod moneo diligenter recondi facias, nec unquam procedat in publicum: [1] cujus tamen summæ utilitatis [2] tu ipse poteris habere usum. Vale.

EPISTOLA
C. ANTONII COS.

Ad [3] Q. Soranum de incontinentia libidinis Cleopatræ Reginæ.

ANtonius ter consul salutem dicit [4] Q. Sorano. Veteris amicitiæ memor, simul & sapientiæ tuæ virtute fideique constantia delectatus, quoddam meum privatum infortunium jam tibi declarare satago, spem mihi de tua egregia fide promittens, & quod commissum celatum habebis, & ad sublevandum adjutor & ad disponendum, si poteris, devotus existes. Amore Cleopatræ comprehensus atque formæ ipsius supra modum pulchritudine delectatus, ultra quam oporteret virilem animum, ejus blanditiis delinitus, tamen ei de maritali fræno relaxavi, quod me contempto legumque timore, adulterio se commaculaverit. nec hoc mediocriter, sed animo postposita muliebri verecundia ad tantam impatientiam

1. *cujus*] Mſ. *qua*.
2. *tu ipse*] Mſ. *ſicuti nunc*. quod tamen eadem manu correctum.
3. *Q. Soranum*] Mſ. *Quintianum*.
4. *Q. Sorano*] Mſ. *Quintiano*.

Digitized by Google

tientiam flagitia prorupit, quod ſub una nocte ſumpto cucullo in lupanari proſtibulo centum & ſex virorum concubitus pertulit. In tantum enim, ut profeſſa eſt, in tentigine rigidæ vulvæ erat accenſa, quod à lupanari quidem, ſed non ſatiata receſſit. & licet occultiſſimè actum eſſet, me tamen non latuit. tandemque hujus nefariæ offenſæ ab ea ſub interminatione vitæ ſciſcitatus, impatientiam gemini caloris & fervorem inveni. Quod per quoſdam Philoſophicæ artis peritos verum eſſe deprehendens, qui dicunt quarumdam mulierum tam ferventem eſſe naturam, ut ſi ſine veretro pene aſſiduo & continuo virili amplexu infra tertium decimum [1] expertes fuerint, nec vivere quidem poſſint: & attendens etiam, ne ſi palam fieret ejus delictum, ad perpetuæ mihi infamiæ injuriam redundaret: fateor quidem, diſſimulavi rem, ſimul etiam miſeratus formæ ejus venuſtatem floremque juventutis, & naturæ conditionem ingeniique ejus modeſtiam, quo multis mu- bus ſuperior eſſet, niſi hoc ſolo vitio laboraret, in- inatus quidem mortem, niſi de cætero careret. quidem timore territa continere ſe cœpit. Vnde in gravem infirmitatem decidit, atque advocatis & deſperantibus Medicis vitam ejus niſi repentino concubitu ſatisfaceret naturæ, tandem ceſſit atque mortis metum voti feſtinatione ſolvit. Moxque reverentibus nobis non verita eſt vitium naturæ ſuæ profiteri ſibi reſtitiſſe pene uſque ad mortem, * ſub atteſtatione Medi- um fidelium protegebatur. Hac igitur miſeranda te commoti in magnum mortis dolorem incidimus, id facto opus eſſet omnibus modis ambigentes. Demum nobis nihil melius exiſtimavimus, quam in hac re ſpem conſilii in te ponere, quem ingenio præſtare omnique ſapientia multis documentis probatum eſt. Nam

1. *expertes*] Mſ. *experta*. & ſuprà, *experta*

1. *Q. Sera-*

Digitized by Google

Nam & talem eam habere, ut nunc est, quasi mortuam nihil est: item ea carere difficillimum ex toto tenore voluntatis meæ manifeste facillimum est mihi talem pati, quam talem perdere: tamen ne talem habeam, tuo opere, tuo auxilio promereri incessanter expostulo. Age igitur totum ad quæ volueris habiturus: & si quis medendi illius infirmitatis locus in tua scientia est, omni virtute exerce. Redde eam mihi, & ex hoc me totum adquire tibi. Vale.

EPISTOLA
Q. SORANI

Ad Antonium Cos. De modo medendi ardorem libidinis Cleopatræ Reginæ.

Antonio Consuli [1] *Q. Soranus. Prudenter semper & fideliter amicis servatum est, ut amicorum causam suam deputent, & eorum infortuniis æquè, ac si ipsi patiantur, condoleant, & ubi adjuvandi eos remedia desunt, benevolentiæ munere consolationis fomenta adhibeant. Excellentia magnitudinis tuæ satis compertum habet, humanam felicitatem multis animi incommodis laborare, & hoc vel esse fallacis Fortunæ proprium, ut quibus aliquando blanditur læta fronte, hos aliquando rugosa fronte deterreat. Inde est, quod te dominum gentium & Romanæ Reipub. quæ omnium dsvitiarum copia habundare facit, vitio saltem domestico & privato incommodo perstringi faciat, ut quam vertibilis sit, evidenter ostendat. Sed quoniam adversa fortuna superior est amicitiæ benevolentia, quæ & secundas res splendidiores, & adversas patiens leviores facit, mœstitiæ tuæ ut verè amicus admodum compassus diu quæsivi, quo modo hanc quam pateris anxietatem vel minuendo levigarem, vel omnino auferrem. Perlectis igitur pluribus libris, ac perscrutatis naturæ secretis*

1. *Q. Soranus*] Mſ. *Quintius.*

Digitized by Google

tis tam in genere animalium quam lapidum, arborum & herbarum, quanquam multa remedia ad refrigerandum libidinis ardorem invenerim, ſummam tamen evincendæ libidinis non attinui, donec per quendam ædituum in templo Veneris edoctus in Chio inſula inveni librum continentem modum & vim hujus veri unguenti, quod tibi mitto, aliarumque rerum quæ ad uſum fœmineum deputantur, quod ita validiſſimum eſt, ſicut & noſtra narratione & tua probitate cognoſcere poteris. Vis ſane hujus unguenti talis eſt, per quod unaquæque mulier ad amorem illius viri, qui cum ea concubuerit, ita attrahitur, ut omnium amoris obliviſcatur. [1] *quo inprimis ita uti debebis. Obſervate per novem dies à Venerio opere, ita ut nullus fluxus ſeminis de te exeat: & utere cibis calidis, ovis quoque & caſeo, & vino forti, & pipere. Quod ſi tu vel ſenex vel frigidæ naturæ eſſes, medicinalia tibi poſſem adhibere fomenta, quibus, quia opus non habes, communes cibos ſumere valebis. Deinde hoc tibi maxime eſt obſervandum, ut cum poſt novem dies ad fruendum concubitum accedes, virile membrum non minus in extenſione ſua quàm decem uncias habeas. Quod ſi non habes per naturam, debes habere per medicinas.*

Tolle ſiquidem [2] lac caprifici, & radicem herbæ, quæ dicitur [3] tellina, & tere diligenter, & illines veretrum, & confricabis manibus & ſic ad prædictam magnitudinem conſurget. Poſthæc ſtatim ut concubitum perficere volueris, totum veretrum præfato unguento inunges, & ſic mitte infra vulvam mulieris quanto expeditius poteris. Mox enim jacto ſemine & liquefacto unguento, tanto amore tantaque dulcedine attrahit infra ſe matrix, quod illico concipit mulier. Nam in tanto amore ex eo mulier adducitur, quod neque cum devirginatur ille amor huic poteſt æquari. Non tibi verendum

1. *quo*] Mſ. *quod*.

2. *lac caprifici*] Id eſt, *lac fici ſilveſtris, cujus fructus non maturat.* Mſ. in marg.

3. *tellina*] *Telina dicitur laureola minor, & eſt citrina, & Arabicè dicitur Allabena Azagera. id eſt, laureola minor. Allabena Alkuira, id eſt, laureola major.* Mſ. in marg. Mſ. ſuprà, *ficc.*

1. *Altera*

Digitized by Google

dum erit, eam alii viro velle commiſceri, niſi qui ſimiliter ei poſſit facere.

Temperatio verò hujus unguenti tribus modis fit, & hoc tanto frequentius, quanto majori libidine concitatur. Nam ſæpè in ipſo opere Venereo, dum veretrum infra cunnum agitatur, ferveute ipſo motu libidinis ante jactum ſeminis virilis frequenter ſemina mittunt. [1] *Altero, concepto ſemine præ nimio amore extra ſemetipſam ferè per tres continuas horas ita in amore liquefacta, ſicut in ipſo puncto cum* [2] *curculio in vulvam ſemen infundit. Tertio, cum illo ultra decimum concubitum delectatur. Hoc medicamine naturali ad concubitum dilectæ Cleopatræ utere, quam deinceps ita ſecurus poſſidebis, ut nullius alterius concubitu fruatur. Vale.*

EPISTOLA
CLEOPATRÆ REGINÆ
AD
Q. SORANVM.

CLeopatra Regina [3] Q. Sorano. Quantas gratiarum actiones magnitudini bonitatis debitrix ſim, teſtis eſt conſcientia mea, quæ manifeſtè ſentit à quanto periculo quantaque infamia tua ſapientia liberata ſim. Teſtis etenim eſt Antonius, quem te nunc operante unicum diligo. Sublata namque fœminea verecundia, aperiam tibi fragilitatem meam & quaſi nudam me tibi totam exponam: cùm ſciam, me etiam tacente fœmineam fragilitatem te ex toto agnoſcere, & ferviдæ naturæ meæ cauſam tuo ſalubri remedio temperare. Ab annis namque pubertatis, ex quo in viriles amplexus deveni, & quærerem Veneris gaudia, perſenſi gemi-

1. *Altero*] *Sc. modo.* Mſ. in marg.
2. *curculio*] Mſ. in marg. *gurgulio, id eſt, veretrum.*
3. *Q. Sorano*] Mſ. *Quintio Sereno.*

geminum calorem. Postea mulier ita alienata [1] sum, ut omnium laborum atque rerum obliviscerer. ***. Val.

EPISTOLA
Q. SORANI
ad Cleopatram Reginam de medendo ardore libidinis.

Grandis quidem, ô Regina, res est in multis temporibus absconsa, quam tibi demonstrari postulas. Sed quia Excellentiæ tuæ nihil denegare fas est, quem summo honore consulendum esse decrevisti, aperiam tibi consequenter omnia, quæ proposuisti, & de unguento quidem & de quibusdam aliis à te non propositis, quæ ad usus fœmineos privatos congruunt per seriem temporum, & à quibus auctoribus inventum, & à quibus etiam Reginis, quo modo, & quo ordine probata sint, sub hac conditione exponam, ut nunquam in publicum prodeant præcaveas, hocque tam tibi quam posteritati tuæ. De natura autem mulierum, & vitiis & curationibus earum pauca tibi breviter perstringam. Nam dabo tibi commentarios [2] Theodoti & aliorum & de vitiis & de curatione mulierum, in quibus poteris addiscere & diversa vitia & curationes eorum. Perlecta sane epistola, quam mihi pro te direxit Antonius, ex eo diligenter cœpi quærere, si quid possem pro eo æstu libidinis, quo tu laborabas, probatum invenire remedium. Cumque perlectis pluribus libris & rimatis naturæ secretis tam in genere animalium quam lapidum, arborum, & herbarum, nec mihi ex toto accurreret ut volebam, tandem per quendam ædituum Veneris edoctus sum in templo ejus, quod in Chio insula situm est, multos antiquissimos libros Apollinis contineri, in quibus mox suspicatus sum fortassis me aliquid posse invenire, quod ad id, quod quærebam, proficuum esset. Animabat enim me ad id quærendum, quod & ipse [3] medicæ artis

1. *sum, ut omnium laborum atque rerum obliviscerer*] Mſ. *eſt, qua om. lab. atque rer. obliviſcitur.*

2. *Theodoti*] Mſ. *Theodete.*

3. *medicæ*] Mſ. *Medicina.*

1. *appel-*

artis esset repertor, & sollertissimus naturæ scrutator. Moxque iter arripiens ad Chion insulam deveni, & introgressus adytum templi omnes libros Apollinis, & Æsculapii filii ejus, & aliorum, quorum multa copia erat, perlegi, atque quod quærebam inveni, tibique ex memoria quod in ipsis continebatur edicam. Et primùm quidem, quod propter hominem medicina inventa est, & tractatur ibi de formatione viri & mulieris. Deinde de omnibus vitiis, quibus humana natura corrumpitur, eorumque remediis. Et quoniam eam partem tibi declarare suscepimus, secundum id quod supra proposuimus, quæ proprie pertinet ad naturam mulieris, omissis cæteris hoc tibi patefacere operam damus, quod proprie pertinet ad naturam mulierum. Inter viri namque & mulieris naturam sexus, & quæ ad sexum pertinent, diversitatem faciunt, ac per hoc & diversa vitia fiunt, & diversæ curationes. Inde ab ea parte, unde discrepat, exordiendum est, Et inprimis quidem est matrix, *quæ & semen recipit, & conceptum fovet, de quo diversæ & validæ infirmitates in corpore mulieris oriuntur. Quæ quidem principaliter tribus modis vocatur: primùm sanè* matrix, *ab eo quod mulieres partu suo matres efficiuntur. Tunc autem stare tunc*[1] *appellatur, hoc est novissima in intestinis jaceat, aut quod usque ad annos* XIV. *unciæ sint apud virgines. Post mutationem vero ætatis effectus suos per partum mulieribus repræsentat. Dicit*[2] *Aristoteles, quod fratres efficiat, qui ex una nascatur. Constat ex duabus tunicis. Una exterior, quæ levior est alba: altera est durior & nervosa & pulposa. Quibus rebus in se continet omnia. cui etiam inhærent tunicæ tenues, ut ex membranis & nervis. Formata enim est sicut cucurbita medicinalis. Positio vero est ejus, quæ ab inferiori parte vulvæ inter duas protendens usque ad manum, habens super se* vesicam. *Cujus partes duæ sunt: una*[3] orificium *dicitur, quod est ante partum pulposum & molle, post verò callosum & spanosum: Secunda verò est* collum: *Tertia verò est* cervix *horum, ubi concursus causa dicitur. Ubi verò post angustias dilatari incipit,* humerichir, *post hos* littera; *ubi vero rotunditas conclu-*

1. *appellatur, hoc*] Sequentia videntur esse corrupta, & nonnulla deesse.

2. *Aristoteles*] Mſ. *Arisso* † *addit.*

3. *orificium*] Mſ. *Porificum.*

1. *immiſt*

Digitized by Google

concluditur, fundus *vocatur: inferius verò* basis *dicitur. Omnia namque unitas illa quæ in medio ventris est*, sinus *appellatur. Medius autem sinus mulieris ex membranis nervosis constat, & majoris intestini simul. Intus autem spatiosissimus, fons verò angustus, in quo coitus virorum & usus Veneris efficitur, quem vulgus* cunnum *vocat. Cujus fons vel labra Græcè* eptyrogomata, *vel* pimiacula *dicuntur. Intus verò quod à superiore parte descendit in medio dicta est* Landica, *motum sæpè titillationis habens ex libidine. Ipsa verò à diminiculis retrò est, & in omnibus quidem mulieribus æqualiter, sed per differentiam ætatis vel naturæ. Verumtamen quinque vel sex digiti forma ejus est, quando concluſum est & necdum apertum in corruptione veretri, sicut* afforis *est novissima pars auriculæ. Prope cervicem verò matricis in utramque partem sunt* testiculi *positi, & sunt rotundi, & aliquantulum latiores & graciliores quàm hominum, & spuunt semen per meatus, per quos mulieres semen excludunt: sicque distenti juxta matricis latera ad vesicæ collum junguntur. In longitudine verò habet matrix* 1. ß. *uncias, angulos tres, foramina quinque: & horum alia sunt, per quæ intrat semen ad concipiendum, alia unde purgatio fit menstrui, & alia per quæ ad jactum seminis viri, testiculi mulieris semen suum contrà emittunt. Quoniam, sicut ex ipsa* [1] *immissione comprehensum est, novem uncias superat amor mulieris amorem viri, ideò omnes mulieres impatientes essent libidinis, nisi quædam valitudines essent, quas loco suo dicemus intervenire. Quæ quidem in quibusdam mulieribus plus, in quibusdam minus habundant secundum fervorem corporis vel temperantiam. Ad libidinem commovent & prosunt etiam extrinsecus medicinalia remedia, quibus ut ipsa es experta natura evincatur, &* [2] *quidem illo unguento per quod natura tua temperata est: & hoc tanto frequentius, quanto majori libidine concitantur, vel in ipso tempore Veneris, dum veretrum infra cunnum agitatur, fervente ipso motu libidinis ante jactum virilis seminis frequenter semina emittunt.*

Pulvis, quo masculus utatur, Ermodactyli. 31. Satyrion

1. *immissione*] Mſ. *nisi jussione.* | 2. *quidem illo*] Mſ. *quoniam de il.*

rion & Satureja ana ʒ & ſemis, pavaceæ radix, piperis ana ʒi. cum vino fac trochiſcos ʒi. Da cum vino puro pro elect.

Ad idem, penè ſcilicet iii. lib. ana ʒi. piperis ix. pulegii, nepite, ſatureja ana ʒiii. pireti ʒ piri vel quod ſufficit.

Vnguentum ad idem. Camomillæ lib. v. rutæ lib. & ſemis, artemiſiæ ʒiii. abrotoni ʒiii. raphani ʒ & ſemis. Bulliat in oleo. Poſtquam ibi putrefactæ ſunt per tres dies, faciat cum cera unguentum, & ungat maſculum à genu uſque ad umbilicum, quando debet concumbere.

Diæta, quâ utatur femina. Pane levi facto de ſpelta, & portulacis, lactucis & quinquefoliis, cum aceto & pauco ſale & vino bruſco, & omnibus carnibus & frigidis rebus. Maſculus verò calidis omnibus, ſed non calidiſſimis. Ita femina utatur cucurbita, melonibus: Vir porris, cepis, raphanis, macedonis, & aliis calidis herbis, & ſerò non ſaturetur, ſed ſobrius ſit. *Hæc verò medicamenta viris & mulieribus congruentia, in Hypocratis & Æſculapii codicibus inveni in templo Apollinis, Reginis & Regibus ab eis ſuadentibus compoſita, quorum nomina, ut promiſimus, alias latius in loco ſuo dicemus.*

Y.

PER ANGVSTA AD AVGVSTA, TOBIÆ GVTBERLETH.

VEr juventæ florulentum quiſquis inſtar Herculis
Tranſigit, callemque dextrum literæ biverticis
Rupium ſeptum ſalebris, ſenticetis horridum,
Carduiſque aculeatis pullulantem perpetim
Calcat indefeſſus heros; & ſiniſtrum tramitem.

1. PER ANGVSTA] Annexuit Gabbema.

Digitized by Google

Liliis amaracoque, ſeſamo & papavere,
Et marini roris umbrâ blandientem; gemmeis
Venulis paſſim pavitum, & huberantem nectaris
Fonte, lactis flore, mellis rore, dote ſacchari,
Spernit, execratur, odit pejus aſpide & cane:
Hunc beat triumphus olim, Lerna cedit centiceps;
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Qui voluptatum latebras ſordidas lactantium,
Atque Sirenum doloſas cantilenas præterit,
Ac Vlyſſes alter aures cereo repagulo
Obſtruit, Circeſque pocla toxico manantia
Spectat, & ſpectando videt irretorto lumine:
Huic canore, & tibiarum non nocet poppyſmatis
Blanda Siren, fœda Circes pocla non inebriant;
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Læta qui Colonus arva ſulcat, occat, paſtinat,
Et laborato novali ſparſa jactat ſemina:
Poſt ſcreatus, Siſyphique ſaxeas moleſtias
Demetitque, colligitque mergites uberrimos,
Et catenato labore fructibus fruiſcitur
Comparatis, in ſinuque gaudet, atque ſubſilit:
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Qui relicta illiberalis ſordidique pegmatis
Stubula, ligone, ſtiva malleo, mortario,
Atque pano verminoſo, & forficis porrigine,
Se theatro Apollinari dedicatum conſecrat;
More apiſque (quæ liquore cellulas Hymettio
Stipat, & fucos nocentes arcet à præſepibus,
A faviſque) bombilando jugiter circumvolat
Per vireta, per roſeta, prata per ridentia,
Floreoſque per mæandros. areaſque fertiles
Phocidos, Parnaſiique collis, atque pallidæ
Ora poculis refertis Hippocrenes proluit:
Huic merum, rigente fuco, mel favique ſuppetunt;
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Paginam viam Salutis qui ſacrati Codicis,

Phoſphoro

Digitized by Google

Phosphoro surgente mane lucis alma nuntio,
Ingruente prodromoque noctis hesperugine,
Volvit ardens & revolvit sedulo commmine;
Et Creatoris secundum jussa sancta cæmmis
Purus, integerque vitæ vivit usque, & ambulat,
Fundit hymnos atque Psalmos, gratiasque debitas,
Evehitque ad astra cœli Conditorem laudibus,
Et rudes communitones fraudis expers edocet
Veritatis & Salutis æviternæ semitam:
Hic in pis terris Olympum luculentum possidet.
Et monarcha Μακροκόσμου μικρόκοσμος imperat;
Bis beatus, ter beatus, millies beatus est.
Cui Themis severa curæ est, & senatus legifer,
Cuique Aristides, Lycurgus, Ulpianus, Bartholus
Azo, Baldus cæterique Cæsaris satellites
Examussim dedolarunt cordis jurie ascia:
Qui clientium medetur Advocatus quæstibus,
Et parentibus carentum luctuosas lacrumas,
Et tori threnos amaros destituti compare
Masurii docta rubrica tollit atque obliterat;
Imo ubique justum & æquum strenue defensitat:
Hunc Dice famæ quadrigis celsa ad astra subvehit;
Huic honores, huic secures Imperator destinat:
Bis beatus, ter beatus, millies beatus est.
Quisquis instrumenta Coi callet Æsculapii,
Atque alumni Pergameni miscet apte pharmaca;
Aut adusti mysta Gebri, & Candidianus clibani
Æris aurugo in potulentum transfigerat pulverem,
Efficacibusque succis, & metallis robore,
Et catenula trilice Mercurii sphærulis,
Sulphuris, salisque fretus, nunc phthisin, nunc vermina,
Nunc podagræ, nunc cheragræ, nunc furores febrium,
Nunc lupos, cancrosque educes, nunc abyssos ulcerum,
Herniasque polyposque, calculique tetrici
Gluream, gravedinemque & fœtinum præsicine.
Sistit, atque frenat, atque stringit, atque perdomat:

Nunc ſagace purulenta dextera ſymptomata,
Peſtiumque mille monſtra lenit, arcet, enecat:
Hunc manet perenne nomen, horrea huic ſuperfluæ
Copiæ cornu flagellat, merx inaurat Indica:
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Orbitas humaniorum quiſquis ardet artium,
Et fideliter novenis perlitat ſororibus;
Fontibus nunc ex Pelaſgis, nunc Latinis in ſuum
Ducit hortulanus hortum rivulos argenteos.
Nunc Panætii frequentat, nunc Platonis porticum,
Et Sami, Stoæ & Stagiræ literata pulpita.
Excutit, libat, coërcet, limat atque limitat.
Nunc in hortis, Ramuliſque mala Veromanduis
Aurei carpit liquoris, & ſaporis muſtei,
Queis petat picas loquaces, ſubtileſque pſittacos,
Queis ſupercili ſupini corda fermento tument.
Nunc Lycei Lulliani circulos in circulis
Arte ſubtili volutat, circinat triangulos,
Rite combinationes literarum colligit,
Et cate vocabulorum barbarorum interpolans
Mira monſtrat, mundiore veſte nævos obtegit.
Nunc laborat univerſi ſcire mundi machinam
Et Dei formata quondam dextera miracula;
Spiritus quid ſit caduco ſeparatus corpore,
Quidque homo ſit, cur creatus, quotque conſtet partibus;
Quæ feræ ſylvis; pecuſve paſcuis inambulet,
Quæque pennarum volatu præpete ales aëra,
Quique pinnarum natatu piſcis æquor permeet;
Quas ſinu patente tellus bruta gignat arbores,
Herbulaſque dædaléa fulgurantes iride;
Quæ metalla eviſceratis deliteſcant fertilis
Montibus Peruviæ, quas margaritas alveo
Indus eruëtet profundo, lucidaſve gemmulas.
Nunc pares, nunc impareſque calculos Logiſtices
Supputat, tortoſque griphos dividens, multiplicans,
Subtrahens, addenſque ſolvit, & latentes temporum

Scru-

Scrupulos emodat; Æris detrahit caliginem,
Et jubet constantiore lustra talo currere.
Nunc cylindros anguloſque, nunc globos & circulos;
Et ſolis ſalique tractus diſſitos delineat.
Nunc poli ruſpatur orbes, & nivoſas Plejadas,
Et labores & meatus lampadis Phœbeïæ,
Et viciſſitudines, quas ſphæra lunæ parturit,
Linguâ & aure nunc ſonores Muſices; nunc ſchemata
Opticæ miranda ocello curioſo examinat.
Nunc baſes Vitruvianas & columnas erigit.
Cum Renato caſtra pingit, fabricat teſtudines,
Arietes cuniculoſque; tela, geſa ſuggerit,
Atque Achillis Hectoriſque jura dat nepotibus.
Nunc penatibus redonat patriis Thucydidem;
Nunc ſtatuta Cyrus alter Atticæ Muſæ arripit.
Nunc tua, Plutarche, merce cordis ornat ſcrinium;
Nunc coarctat in minutis copioſum pellibus
Livium, nunc providentem conſulit Cornelium:
Nunc Manu pugnace Rhenum tranatans cum Cæſare
Arioviſtum laceſſit, Ambiorigem fugat,
Et cruore decolorat bellicoſo flumina.
Nunc lepore Curtiano mentis æras imbuit;
Nunc tabellarum Siſennæ naufragarum fragmina,
Laminaſve bracteatas eruit Salluſtii
E ſitu ævitatis hoſte, liberat, recolligit,
Exutaſque & liberatas in phalanges diribet.
Nunc amat ſuävitate Tullii facundiam
Marmoratam, fulmen acris nunc ſtupet Demoſthenis.
Nunc ſerente cum Catone ruſticatur ruſticus,
Et maritat amputando vitium propagines;
Mox ôves macras ſaginat paſcuis Bœotiis,
Et Theocriti Menalcam, Tityrumque fiſtulâ
Accubans fagi ſub umbra provocat ſeptemplice.
Mox pediſſequus Dianæ teſqua per ſilentia
Vi canum latrante cinctus Oppiani & Gratii
Arma vibrat & ferarum luſtra luſtrat devia.

Nunc tubam late boantem Mœonii inflat Nestoris:
Nunc inerrat saltuosis Statii recessibus;
Thessalisve gesta campis machinatur prœlia.
Nunc Canopi civis audit, nunc protervæ Bilbilis,
Nunc Catullum, nunc Tibullum, nunc Propertium asciat,
Cypridis Cupidinisque vinnulos Triumviros,
Passerisque Lesbiani pipulantes nidulos
Thessala liquore Pindi lactat: aut threnodia
Fata lugubri dolenda plorat, atque funeris
Victimas æternitatis consecrat lacrario:
Deliamve Cynthiamve penicillo vividi
Ingeni pingit, redonans Gratiarum pergulis
Et capillos, & genarum, luminumque fulgura,
Et manus albæ Cygni provocantes plumulam;
Mox cato sororiantem collium tubercula
(*Momę vides? Momus carpis, & labores ludicros*
Viperino dente rodis? Pura puris omnia,)
Peplo honestatis revulsat, providéque obnubilat.
Nunc olivam Mantuanum populi sub tegmine
Ad Padi fugacis nudas æmulatur; Appuli
Nunc cygni laborioſum suavè motat barbitum.
Nunc Bathyllum cantilena Tela sufflaminat,
Pindarique dithyrambos rore Dirces irrigat.
Nunc cothurni syrmatisque grandiloquam ruminat,
Æschyloque, Euripidique, Cardnæque subvenit.
Nunc pedes Tmesanis Afro seculo statuminat,
Et Chremeta tussientem & lusciosum Demeam,
Pamphilosque Pamphilosque ducit in proscenium;
Nunc & orchestram jocosi Saxonis venerat,
Et machæra fulminante choriscum militem
Cingit, Euclionis aulam defodit, nutu Iovis
Alcumenam, Amphitruonem, Sosiamque decipit.
Nunc toga decussare vestibus Podalyrium.
Ausonem vorace blatta vinculisque liberat:
In theatro Cellore *collocat superstitem,*
Et monetam adulterinam ourrosa rudagine

Dexteræ

Dexteræ Clementioris *ſacrat undis Tartari.*
Nunc alit gyratque tygres & triumphantem eſſedo
Indiæ oſtentat Lyæum, penduloſque pampinos.
Nunc per ærumnas trecentas Appulejus Lucium
Ducit ac reducit audax cantibus Mileſiis,
Plumbeum pecuſque mutat artifex in aureum.
Arte nunc ſeſe figuras vertit in mirabiles
Protëus Pelignus omnes, inſciumque Actæonem
Cornuum ramis ſtupendis armat, & molaribus
Lælapis ſævi propinat, mox lupi Lycaonem
Induit villis cruentum, mox Arachne aranea
Dat manus textricis, alas Tereo, aures quercubus.
Nunc oleto ex Enniano nobile aurum colligit,
Vniones & ſmaragdos & jubar ſapphirinum;
Mente mundus, falce cenſor, & vafer puriſſimam
Arbiter Petronianam fœditatem temperat,
Et reformat fellis amnes in fluores melleos,
Roſcidis faviſque farcit myſtica alvearia.
Nunc recentes, quos dedere ſecla noſtra literis
Soſpitatores ſepultis, atque Atlantes bajulos
Heinſios, Burdenioſque, Lipſios, Caſaubonos,
Voſſios, Salmaſioſque, compariſque commatis:
Haud viros ſubſellii imi, nec minorum gentium
Conſulit mutos Coloſſos, ac eis ſe mancipat
Quid loquor? quod longiore tædiorum macero
Ambitu lectoris aures? terra, cœlumque audiant:
Quisquis his & quisquis illis, à tenellis unguibus,
Artibus, ſcientiiſque liberalioribus
Applicat ſe mente tota, ſervidiſque viribus,
Atque nocturnus labores & diurnus imbibit:
Hic cluit mortalitatis hujus exlex; ocior
Icaro non uſitatis aſtra pennis tranſvolat,
Ac petit mundi remoti viſa paucis climata,
Qua Tagus, Tigris, Garumna, Nilus, Iſter, Albula
Large inundant, & feraci rura limo ſtercorant.
Huic amœnum cana bruma gaudiis pleniſſimis

Nunc tubam late boantem Mæonii inflat Nesteris:
Nunc inerrat saltuosis Statii recessibus;
Thessaliſve gesta campis machinatur prœlia.
Nunc Canopi civis audit, nunc protervæ Bilbilis,
Nunc Catullum, nunc Tibullum, nunc Propertium aſciat,
Cypridis Cupidiniſque vinnulos Triumvitos,
Paſſeriſque Lesbiani pipulantes nidulos
Thessali liquore Pindi lactat: aut threnodia
Fata lugubri dolenda plorat, atque funeris
Victimas æternitatis consecrat lavario:
Deliamve Cynthiamve penicillo vividi
Ingeni pingit, redonans Gratiarum pergulis
Et capillos, & genarum, luminumque fulgura,
Et manus albæ Cygni provocantes plumulam;
Mox cato fororiantium collium tubercula
(*Monte vides? Monte carpis, & labores ludicros*
Viperino dente rodis? Pura puris omnia,)
Peplo honeſtatis revulsa, providéque obnubilat.
Nunc olivam Mantuanum populi ſub tegmine
Ad Padi fugacis nudas æmulatur; Appuli
Nunc cygni laborioſum ſuavè motat barbitum.
Nunc Bathyllum cantilenæ Tela ſuſtaminat,
Pindarique dithyrambos rore Dirces irrigat.
Nunc cothurni ſyrmaniſque grandiloquum ruminat,
Æſchyloque, Euripidique, Cardnæque ſubvenit.
Nunc pedes Thaſonis Afro ſæculo ſtaminat,
Et Chremeta tuſſientem & libidinem Demeam,
Pamphilaſque Pamphilaſque ducit in proſcenium;
Nunc & orcheſtræ jocoſi Sarſinatis ululat,
Et machæra fulminante gloriaſum militem
Cingit, Euclionis aulam defodit, nutu Iovis
Alcumenam, Amphitruonem, Soſiamque decipit.
Nunc toga decentiore veſtibus Podalyrium.
Auſonem vorace blatta vinculiſque liberat:
In theatro Celſore *collocat ſuperſtitem,*
Et monetam adulterinam curioſa indagine

Dexteræ

Dexteræ Clementioris *ſacrat undis Tartari.*
Nunc alit gyratque tygres & triumphantem eſſedo
Indiæ oſtentat Lyæum, penduloſque pampinos.
Nunc per ærumnas trecentas Appulejus Lucium
Ducit ac reducit audax cantibus Mileſiis,
Plumbeum pecuſque mutat artifex in aureum.
Arte nunc ſeſe figuras vertit in mirabiles
Protëus Pelignus omnes, inſciumque Actæonem
Cornuum ramis ſtupendis armat, & molaribus
Lælapis ſævi propinat, mox lupi Lycaonem
Induit villis cruentum, mox Arachne araneæ
Dat manus textricis, alas Tereo, aures quercubus.
Nunc oleto ex Enniano nobile aurum colligit,
Vniones & ſmaragdos & jubar ſapphirinum;
Mente mundus, falce cenſor, & vafer puriſſimam
Arbiter Petronianam fœditatem temperat,
Et reformat fellis amnes in fluores melleos,
Roſcidis faviſque farcit myſtica alvearia.
Nunc recentes, quos dedere ſecla noſtra literis
Soſpitatores ſepultis, atque Atlantes bajulos
Heinſios, Burdenioſque, Lipſios, Caſaubonos,
Voſſios, Salmaſioſque, comparisque commatis:
Haud viros ſubſellii imi, nec minorum gentium
Conſulit mutos Coloſſos, ac eis ſe mancipat
Quid loquor? quod longiore tædiorum macero
Ambitu lectoris aures? terra, cœlumque audiant:
Quisquis his & quisquis illis, à tenellis unguibus,
Artibus, ſcientiiſque liberalioribus
Applicat ſe mente tota, fervidiſque viribus,
Atque nocturnus labores & diurnus imbibit:
Hic cluit mortalitatis hujus exlex; ocior
Icaro non uſitatis aſtra pennis tranſvolat,
Ac petit mundi remoti viſa paucis climata,
Qua Tagus, Tigris, Garumna, Nilus, Iſter, Albula
Large inundant, & feraci rura limo ſtercorant.
Hinc amœnum cana bruma gaudiis pleniſſimis

Affluens ver fundit olim, pascitur favoniis
Sortis albæ, & aurei imbris gutta larga depluit,
Ac beatitatis aura sempiterna recreat,
Et laris thelos coronat invidenda gloria:
Bis beatus, ter beatus, millies beatus est.
Heus Ephebe, tiro Phœbi, quisquis alta pectore.
Et nihil mortale spiras; quique aves relinquere
Nescium perire nomen posterorum posteris,
Et tibi creare famam literis superstitem,
Atque dictis atque factis adjuvare patriam
Consilii tui indigentem: si cupis contingere
Strenuus surrendo metam cursor optatissimam,
Et scopi libare laurum, & præmiis potiri
Cursitanti destinatis, flagitasque cernere
Ver amicum horrente bruma; si juventam marcidæ
In senecta purpurantem, in morte vitam, & diem
Bis beatus, ter beatus, & beatus millies.
Numen ora; dein labora (cuncta DI laboribus
Improbis vendunt ephebo, & impigro molimini)
Perfer æstum, nudus alge, sperne thyrsum Liberi,
Et duella cirnearum, fortiumque amystidum,
Et sacri peti atque Zythi fœtidum connubium.
Commatis mali sodales pelle contubernio,
Temporum furesque vita Murciæ nepotulos.
Cypridis titillat æstrum? castitati te vove,
Crasque ama, si unquam amâsti, sique amâsti cras ama.
Vere primo, vere adulto, vere tabescente que
Callidus, laboriosus, dædala, imperterritus,
Sis Vlysses, sis arator, sis apis, sis Hercules.

IN-

Digitized by Google

INDEX IN PRIAPEIA,

Pervigilium Veneris, Floridi de Qualitate, & alia quæ accessere.

Numerô per se, textum, a, b, columnam (1, 2) Commentarii designante.

Abire in semen. 59.
Abstinere malas rapinas. 74.
Acer fames, *pro* actis. 72. a.
Acontii & Cydippes fabula. 19. b.
Ad citharam canere. 52. a. partem venire. 43.
Adferre manus non modestas, *pro* furari. 18.
Adducta manu tympana pulsa. 26.
Adstare *pro* stare. 46.
Adverbia in, e, &, o, ancipitia. 15.
Adulta ubera lacte. 71.
Ægrè temperare sibi, *pro* difficulter. 27.
Æqualis, *pro*, par & æqualis annis. 14.
Æquoreus deus, Neptunus. 11.
Ære diruti. 124. a.
Æstas sticulosa. 47.
Agere rimas. 47.
Agere sub laboribus lucem. 47.
Agnus ex ovilibus. 71.
Albicare, *pro* album & canum esse. 58.
Albius Tibullus ad Priapum. 63. 69.
Alciatus in emendando infelix. 38. a.
Ales deus, Mercurius. 12.
Ales sacra, *id est*, aquila. 7.
Aliter, *pro* alia de causa. 28.
Alternis inire. 42.
Altilis, *pro* pingui. 29.
Amant nos dii. 98. b.
Amica bidens. 67.
Amori duplicem arcum tribuebant. 83. b.
Ambire in horto, *pro*, continere. 41.
Amplius, *pro* posthac 54.
Amyclas perdidit silentium. 87. b.
Amygdalum flore purpurea fulgens. 51.
Anguis, 68. a.
Annuere. 34. a.
Apertus *pro* nudo. 12. 17, 34. 42.
Aquosus anser, qui aqua gaudet. 46.
Arma, *pro* instrumentis. 26. b.
Armenios quondam prostituisse filias. 35. a.
Arrectus *pro* tento, & attento. 53. a.
Arrigere. 68.
Asserere, *pro* inserere. 40. b.
Assis facere. 11.
Atalanta & Hippomanes. 19.
Atque *pro* sicut. 30.
Auctor quis de Qualitate vitæ. 87, b. 88. Pervigilii Veneris. 75, *seqq.*
Auctumnus *pro* anno. 46.
Averti à re turpi. 49.
Augere, *pro* augeri. 100. b.
Aureus puer, pulcer. 68.

B.

Bacchica mala. 56. b.
Bacchus quare διθύραμβος dictus. 42. b. Thyaneus. 120. a.
Balbus & blæsus idem, 11. a.
Barba tegit obsessas genas. 7.
Barbatus, *id est*, vir. 16. 57.
Bene natæ uvæ. 35.
Beneficium serere. 7. a.
Bidens amica. 67.
Bis, *breve* (carm. 55). 31.
Blæsus quis. 11. a.
Bracca *vel* bracha. 37. b.
Brachium valens. 72.
Buxo pallidior. 29.

C.

Cadere. 35.
Cædere. 16. a. 25.
Cænis. 139. Cæneus. *ib.* a.
C. Antonii Cos. epistola de morbo Cleopatræ. 153.
C. Valerii Catulli Priapeja. 70, usque 74.
Canis hæc de masculo. 54. can. sævus (*Sciopp. L.* fœdus).
Capillus, *pro* quovis pilo. 37.
Capulum. 25.
Carere pulchra forma. 34.
Caries. 45. Carios us. *ib.* b.
Carpere, verbum hortorum. 23. 28. 45.
Carpere hortum, *pro* fruges horti insolens. 27. a.
Cassus, *pro* vano, inani. 102.

Digitized by Google

Catalecta vet. Poëtarum. 75.
Cavere malo & malum. 43. b.
Cera facilis. 35. b. cera novâ pallidior. 29. 40.
Ceres coronari ſolita. 43.
Cevêre. 21. a.
Chorus Pieridum. 6.
Ciccum non interduim. 119. a.
Cinædi 24. molles. 37.
Cingere *pro* coronare. 35. 40.
Circare, circator, circitor. 20. a.
Circulatrix. 20.
Circus. 26. in eo meretrices. *ib.* a.
Cithara tenſa. 10. 51.
Citharœdi infibulabantur. 60. a.
Cleopatræ Reginæ tentigo. 153. 157.
Clunis, in ſingulari. 20. clunes movere, *ib.* b.
Cœlites ſeveri, *id eſt*, dii. 17.
Colei. 17. 25. 27.
Coleata cuſpis. 17. a.
Comere, *pro* ornare. 4. a.
Commiſſus, *id eſt*, cuſtodiæ alicujus traditus. 18. 55.
Committere gladio prælia. 22. a.
Comoſus qui comam paſcit. 31.
Compar alicui, *id eſt*, ſimilis. 34.
Concubitu rem divinam facturi abſtinebant. 17. a.
Condere, & recondere. 10.
Conducere parvo pretiô. 31.
Confectus, *pro* defeſſo. 25.
Conformatus, *pro* fabricatus. 73.
Contus. 74.
Convolare, *pro* venire. 42.
Cor, *pro* prudentia & recta ratione. 6. corde humano, *id eſt* prudenter. *ib.* b.
Corneum os. 65. cornea labra, *pro* roſtro. 66. a.
Cornipes capella. 74.
Cornu laternæ. 30. corneæ laternæ. *ib.* b.
Cornix *pro* vetula. 45. cornix anus. 46.
Corona roſacea. 80. a. coronam dare in crines, i. e. coronare. 43.
Corvus, ſiticuloſus. 47. ſenex. 65.
Craſſa Minervâ, craſſo filô. 7.
Criſſare alicui. 21.
Crotalum quid. 26. b.
Cruentus *pro* rubro. 32. mora cruenta. *ib.* a.
Cryſtallus *pro* glacie. 47.
Culpam pœnâ luere. 49.
Culpam expiare jactura natis. 59.
Culus. 14. 45.
Cumque, περίλεξ. 15. 19. b. 53. a.
Cupido. 84. a. Caunius, cum face pictus. 12. b.
Curam loci habere, *pro* cuſtodire. 24.
Curatum dare medico. 33.
Curſus. 102.
Cuſtos *pro* cane. 54.

D.

DAre. 6. 40. vulnus alicui. 14. coronam in crines. 43. ictum. *foeſt* dare verberationem. 102. b. malum, *pro* nocere alicui, 46. oſculum. 24. 36. dare verbum ſacrorum, *pro* ſacrificare. 54.
De *pro* ex. 4. b. de tribus unus. 15.
Decens *pro* pulchro, apto. Decere, aptum eſſe & bene convenire alicui, ut veſtes. 32.
Deducere verſus. 8. a.
Defectus, *pro* carente, deſtituto. 23.
Deficere, *pro* viribûs minui. 25. b.
Delicata capella. 71.
Delibare. 98.
Deliciæ populi. 26.
Deligare comas. 65.
Delphi, orbis umbilicus. 57.
Deſertus, *pro* defixus, infixus. 7. a.
Deſtitutor. 66.
Dicere, *pro* mandare. 9. dicta *pro* mandatis. *ib.* a.
Dione mater Veneris. 78. b. 79.
Digitus, medius cur infamis dictus. 44. b. *idem* impudicus: digitum impudicum oſtendere, *i.* irridere. *ib.*
Dii legitimi. 33.
Diſpares congreſſus movere, claudicare. 32.
Diverti in facellum, *pro* ingredi. 17.
Dolare, *pro* necare, nocere. 48.
Dolavit me lignum (Sciopp.). 13. & (63. c.). 48.
Dominus mundi Iupiter. 11.
Donum dat tabellas. 8.
Deæ boves. 36. a.
Dotem corpore quærere apud quos in uſu fuerit. 35. a.

E.

EA re, *id eſt*, ideo. 17.
Edere opus ad aliquid, *pro* imitari. 8.
Effeminatus, *pro* impudicato. 45.

Digitized by Google

Effut. *ab* effundendo. 16. a.
Elephantis. 8.
Epigrammata varia (Auguſti-Cæſaris. In C. Cæſarem. alia) 89, uſque 96. 104. uſque 118.
Epyllia, edyllia. 131. a.
Equus Hectoreus. 25.
Erigone: Icarii filia, ſidus. 47.
Eruca herba. 41. 38. b. Priapo dicata. *ib.* a.
Erudimus. 35. vocabulum nequam. *ib.* b.
Etquando. Etquis *quid differt ab* ecquis. 20. a.
Eugium. 18. b.
Exactum & perfectum. 13. b.
Excavari. 40.
Excubet nervus. 63. b.
Exire, *pro* creſcere. 46. 52.
Expiare culpam quo. 59.
Exſtreare dentem, Plaut. Amphit. 15.

F.

Fallens. *pro* aſtuto, doloſo. 52.
Falx incurva. 14.
Fames acer, *pro* actis. 72. a.
Faſcinum. 27. 61. 64.
Fatigare. 25.
Fauni, calvi, rubri, manum, pro umbraculo prætendunt. 32. a.
Fecit, *pro* creavit. 79. b.
Femur lubricum. 67.
Fervens ferrum. 37. a.
Feſcennini verſus. 131. a.
Fibulam imponere. 59. laxare. 60. a.
Ficoſiſſimus. 35.
Ficus pro fructu ſecundæ & quartæ. 53. b. 54.
Figere ſedem. 47.
Figura, *pro* pictura. 47.
Filo craſſo, ſen ſoloci. 8. a.
Fiſſiculare. 29.
Flos purpureus. 41. aureus. 52.
Fluctuare, *pro* movere. fluctuatim ire. 21.
Fodere. 43.
Fontem monſtrabat Priapus, Mercurius, *&c.* 28. a.
Formæ hypotypoſis. 115. *ſeqq.* formam alicujus trahere, *eſt* ſimilem eſſe. 32.
Formus. formucapes. 37.
Fornix, meretricium. 18. a.
Forte, *pro* indiligenter. 48. b.
Fortis, an *pro* valente, & robuſto. 8. 9. 12. a.
Foſſæ. 38. 61. 68.
Fovere manu. 67.
Frequentare Deum, *pro* colere. 58.
Fricabit tibi latus aper. 66.
Frui. 40.
Fruſtra, *pro* gratis. 7.
Fur improbus. 42. 63.
Furtum alicui facere, moliri. 23. 31.
Fuſcina, Neptuni telum. 11. 21.

G.

Gallus idem eſt, quod caſtratus. 44.
Ganymedes. 7. b.
Gelu. 67.
Glutinum. 100.
Graculus raptor. 46. impiger. 63.
Gradu infirmo venire. 15.
Grandia mala. 55.
Grave putare, *eſt* gravari. 17.
Gravis ære. 71.
Greſſus diſpares, *eſt* claudicare. 32.

H.

Hacre, *pro* ideo. 17.
Haruga, *id eſt*, hoſtia. 30. a. Haruſpex. 30.
Haſta. 36.
Hecale, anus. 15. a.
Hercules quomodo pingebatur. 22. a.
Hermulæ cum virgis in compitis ponebantur. 28.
Heſterna die, luce, *id eſt*, heri. 11. c.
Hippolytus. 120. Virbius. *ib.* a.
Honor *pro* ſacrificio. 74.
Hortus. 9. Cupidinis. 101. locus non virgineus. 5. b. 6.
Hyacinthus. 137.

I.

Ictus. 102. b.
Immanis ſtomachus, *pro* ira. 58.
Imminutio. 128.
Imponere fibulam. 59.
Improbus *pro* fure. 42. 63. *pro* impudico. 27.
Impudicum digitum oſtendere. 44.
Impudicus, *pro* impudicato, ſtuprato. 46.
In tunica eſſe, *id eſt*, veſtitum eſſe. 11. b.
Incitare. 38. 68.
Inchoatus *pro* imperfecto, nudi. 13. b.
Incomptum carmen. 3.
Indicativus *pro* ſubjunctivo apud bonos auctores frequens. 54. a.
Inempta poma. 23. inemptæ dapes. *ib.* b.

Inequi-

Digitized by Google

Inequitatio. 25. b.
Infirmus gradus. 15.
Inforare. 58. b.
Ingenuus. 99. b, 100.
Inire, exire. 42.
Iocus Philippi R. Maced. 8. a.
Inſerere quid? 40. b.
Inſtiti, *pro* conatus ſum. 50. b.
Inſtrumentum, inſtructus, ornatus. 26. b.
Inſulſus. 13.
Intimare amplexus. 101.
Intra viſcera. 25. 49.
Invida barba. 7.
Inſultus anferas hoc ſemel. 68.
Locoſa puella. 67. Venus. 68.
Ire, *pro* accedere . . . *pro* abire. 46.
Irrumare. 23. b. 31. 39. 45.
Ithyphallus. V. Priapus.

L.

LAbda. 161. a.
Laboriosè ſcripſi. 5.
Labor. 47.
Laborioſus, *pro* laborante. 47.
Labella roſea. 99.
Labra mordere, amantium. 99. a.
Labra cornea, *pro* roſtro. 66. a.
Labyrinthus. 141. b.
Lactuca ſeſſilis. 41.
Lacus vinarii. 43. b.
Lampades Veterum. 139. b.
Languidum reddere. 38.
Laſcivire. 38.
Larvialis. 30.
Laternæ cornu. 30.
Laterum uſus. 26. a. 68.
Latex, *pro* quovis humore. 122. b.
Latine loqui. 7. b, 8.
Larmia ſaxa. 142.
Latrones. 42. b.
Laxare fibulam. 60. a.
Laxus. 20. 29. 37.
Lege gravi piâque noxiam luere. 67.
Legere vinum, uvas, poma. 40. 50.
Legitimi dii qui dicantur. 33.
Lentitudo. 68.
Lesbiari. 16. a.
Libare flores. 99. a. lepôrem. *ib.* verſus. 38.
Libello dignus. 5. Libellus *pro* librario *ſeu* officina libraria. *ib.* a.
Libenter videre. 11. cœnare, *&c.* *ib.* a.
Libido plena, *pro* ardentiſſima. 31.
Libidinoſus, qui libidinem excitat. 38.
Libidine excubare. 68. b.
Licet. 67. licebit. 28, *bis.* 68. 9.
Litare (Sciopp.) *pro* ſacrificare, Latinum non eſt. 54. b.
Liturarii mei. 129.
Livia Vlyſſes ſtolatus dictus à Caligula. 15. b.
Locus. 7.
Lucem, *id eſt*, diem ſub laboribus agere. 47.
Luculentus. 34.
Ludere: ludens feci. 4.
Luere noxiam gravi piaque lege. 67.
Lumen, *id eſt*, oculus. 102.
Luſus: per luſum & jocum dicere. 36.
Lumbi. 21.
Lux maligna. 137.
Lucurius poëta quando vixerit. 88. b.
Λιτρον quomodo Latinè reddiderit Ennius. 50. a.

M.

MAculantia verba, *id eſt*, ſordida. 100. b.
Malum: mala. 55. b, 56.
Malus: malæ manus, *id eſt*, furtificæ. 71.
Mandatus locus, *id eſt*, fidei creditus. 24. 42.
Manet me pœna, & manet mihi. 16. b.
Manipli. 38.
Mantes, à manto. 37. b, 38.
Manubiæ deorum (Sciopp.) quod quiſque manu gerit. 11, 12. 21, 22.
Manus ad aſtra tollere geſtus precantis. 15.
Manum continere ab re. 42.
M. Curius. 130. a.
Maſtuprari. Maſtuprator. 21. a. 31. a.
Mavors. 12.
Mauritaniæ puellæ criſpæ. 37. a.
Mauro non candidior, *id eſt*, niger. 37.
Me. περίλογον. 33. a.
Membrum, *pro* obſcœna parte. 4. 25. 53.
Membroſus. 4.
Memor tabella. 33.
Romuli. 67.
Mens eſt memor, *id eſt*, recordor. 39.
Mens eſt in. 53. a.
Mentula, & talia V. Priapeja.

Mere-

Digitized by Google

Meretrices in fornice proſtabant. 18. a.
Metum præbere. 44.
Mœnianæ ſtatuarum. 65. b.
Minerva craſſâ fieri, unde dicatur. 8. a.
Mirmillo. 123.
Miſcere pocula. 7.
Modeſtæ manus. 18.
Modicus, *pro* parvo. 43.
Mola fuſa. 54.
Moliri furtum. 31.
Mollior anſeris medullâ. 48. omnibus cinadis. 37.
Mora cruenta. 32. a.
Moly. 52.
Morari: non moror, nihil moror. 98. morari ventrem lubricum, *pro* adſtringere. 40. b.
Morbus Cleopatræ Reginæ. 153. 157. curatio. 156. 160, 61.
Mordere labella. 99. a.
Mortales, *id eſt*, homines. 58.
Motare, *pro* movere. 21.
Mulieris ratio. 159. 60.
Multari patria, *eſt* in exilium mitti. 44
Mutare, *pro* mutari. 100. b.
Muto, nom. v. Priapeja.
Myrtus Veneri ſacrata. 137. a.

N.

Narciſſus. 137.
Natæ bene uvæ. 35.
Nates movere. 20. b. 26.
Natura, *pro* pudendis. 101. a. 34.
Nauci. 118.
Naufragii evitato periculo votum ſolventes. 33.
Nauſicaa. 19.
Nequicquam, *id eſt*, fruſtra. 23.
Nervus. 48. 62. 68.
Nocte ſilente. 63.
Non moror, elegans phraſis. 98.
Non eſt quod, *&c.* 17.
Non nimium, *id eſt*, planè non. *Iron.* 5. 39.
Non virgineus locus, hortus. 5.
Nota virilis. 49.
Notæ *pro* vocabulis, notare *pro* nomire, vocare. 50. b.
Notare, *pro* inſcribere. 6.
Notus inter aliquos, *pro* notus aliquibus. 34.
Nox tacet. 63.
Noxiam lues gravi piâque lege. 67.
Nux avellana. 40. b. 41.
Nympharum genera. 85. a.

O.

Oblitus, *id eſt*, cœno plenus. *Sciop-pius. Natus in legit*, aut tibi Lutoſa. ſus fricabit oblitum latus. 66.
Obſertus fortaſſis. 7. a.
Obſerere beneficium. 7. a.
Obſeſſæ genæ. 7.
Obſtruere viam. 59.
Oculi ultimi in homine formantur, & ei rei ratio dicta. 102.
Officium in re divina. 63.
Offuciæ. 89. a.
Olim de fumo. 7.
Olli, *pro* illi. 98.
Opus edere ad aliquid, *id eſt*, imitari. 8.
Orbem vere natum quidam exiſtimant. 78. a.
Oſcilla, officla, officula. 121. a.
Oſcula dare alicui. 24. 36. delibare purpurea. 98.

P.

Paciſcor. 63.
Pædicare. 7. 10. 27. 31. 34. 49. b.
Pædicones. 51.
Paluſtris villula. 73.
Pampino virente, *id eſt*, auctumno. 71.
Panes calvi, rubri, manum fronti prætendentes. 32. a.
Pangere, *pro* defigere in loco aliquo. 101.
Paratus, pro eo cui vena tenditur. 38.
Parecbaſis. 128.
Parens, *pro* matre. 14.
Pares *pro* ſociis, æqualibus. 40.
Pars. 4. 27. 39.
Partes, *pro* proſectis vel proficiis. 54.
Parthenias. 3. a. Virgil. 133.
Paſiphaæ fabula. 96.
Paſſerum ſalacitas. 25. b.
Paſſu impigro venire. 60.
Patens, laxus. 42.
Pathicus, &c—ca. 24. 35. 39. 75.
Patria multari, in exilium mitti. 44.
Pauper & paupera femina. 72. b.
Peccatur mihi litera, *id eſt*, ego pecco in litera. 10.
Pectoroſus Mars. 32.
Peculiatus. 43.
Pedalis, *id eſt*, pedem longus. 14. 27.
Pelethronium, opp. 51.
Pellere pudorem. 17.

Digitized by Google

Pellere tympana. 26.
Penſilia. 43.
Peplum. 81.
Peragere virum. 31. a, b.
Per caniculam, *id eſt*, diebus canicularibus. 47.
Peream jurandi. 27.
Perdices ſe invicem abatuntur. 27.a.
Pervigilia. 48. 77.
Peſtis horrida. 70.
Phalli ex var. materia. 64. b, 65.
Phidiaca manu. 13.
Philænis. 48.
Philippi Regis Macedonum jocus. 8.a.
Philoſophus omnis dives. 71. b.
Picta corolla. 71.
Pieridum chorus. 6.
Pingere malum, *pro* inſcribere in malo. 19.
Placet; *pro* Itane. 64. ſi placet hoc. 39.
Plena libido, *pro* ardentiſſima. 31.
Podex. 59.
Pœna culpam luere. 49.
Polire, vox ſtatuariorum. Politus. 13.
Polluctum Herculis. 98.
Ponere Deo, *pro* dedicare. 22. 26. 34. 71. ponere pudorem. 27.
Porrò Quirites! 25.
Porta. 42.
Potiri, in amoribus. 122.
Præbere alicui juſtum metum. 44.
Præcidere. 16. a. 18. *pro* reſecare, demetere. 25.
Prægravat me ſenectus. 46.
Prætendere veſtem. 4. 12.
Praxiteles ſculptor. 13.
Prendere. 10. prenſus. *ib.* & 14. 31.
Prenſari. 14.
Pretio conducere parvo. 31.
Priapus qualis exactè deſcribitur. 65. a. qua parte ſui coronari ſolitus? 35. 40. ejus ſacellum in horto mæcenatis. 3. b.
Priapeja poëmatia unde, & argumentum. 8. a. b.
Priapeja: carm. 55. p. 44. a. dein, c. 70. p. 54. c. 46. p. 38. c. 69. p. 51. c. 25. p. 25. c. 12. p. 16. c. 57. p. 45. c. 58. p. 45. c. 63. p. 48. c. 69. p. 53. c. 56. p. 33. c. 22. p. 23. c. 73. p. 55. c. 52. p. 43, & *ib.* b.
Primitus, *vel* primitu, *id eſt*, primum. 73.
Prior, *id eſt*, melior. 37.
Pro. præpoſitio anceps eſt. 15. a.
Procris. 139. a.
Prodere indicio ſuo. 22.
Prætides. 96. b, 97.
Proficit aliquid pœna. 27.
Propter, *id eſt*, prope. 24.
Profecta *vel* profecia quid. 54. b.
Proterva manus, *id eſt*, furtifica. 28. 45.
Provenſe Rovzas. 83.
Proverbialia: Iacturâ natis expiare culpam. 59. Imponere, laxare fibulam alicui. *ib.* Ipſa olera olla legit. 59. b. Μαλοῦ ὀλαῖν. 56. a. Ut luſu citharœdus abſtinerem. 59.
Prurire. 25. Pruriginis arma. 26. Pruriginoſa. 48.
Pubes. 25.
Pudenda pueris è collo ſuſpenſa. 55. a.
Pudicus, duo ſignificat. 28. b.
Pudorem pellere. 17. ponere. 27.
Puella jocoſa. 67. Suburrana. 34.
Puer *pro* filia. puera. 72. a. puer aureus. 68. tener. 67.
Pulchrè, *pro* dapiliter, opiparè, copioſè. 43.
Pulverat veſtibulum. 100. b.
Purè habere. 17. a.
Puta. poſteriore brevi. 33. b.
Pygæ, pygiaca ſacra. 21. a.
Pygmæo breviorem timenti. 37.
Pyramis, *pro* eo quo viri fumus. 48.

Q.

QVà *pro* ubi Latinè quoque dicitur. 28.
Quamlibet valens, *id eſt*, robuſtiſſimus. 25.
Quantacumq; *adiàt* quantacunque. 10.
Quericum aliquo, *pro*, expoſtulare. 46
Quicquid id eſt. 6.
Quicumque, *pro*, qui, quinam. 53. 89. b.
Quiris, civis. 86. b.
Quòd *pro* quamvis. 9. 45. 58.

Q.

RAdix de qua flos aureus exit. 52.
Ramis arborum carmina inſcripta. 47.
Rarum nemus. 69.
RE præpoſitio anceps eſt. 15. a.
Recondere obſcœnum. 10.
Recludi, *pro* excludi. 10. b.
Repedare. 102.
Remorum locus. 18.

Digitized by Google

Retiarius. 123. b.
Rigere cryſtallò, *pro*, congelatum eſſe. 47. rigere, *pro* tendere. 54.
Rigidus deus, *id eſt*, Priapus. 8.
Robur clavæ, ſaxi, ferri, *pro* clava, ſaxo, *&c.* 12.
Romuli ſenis memor. 67.
Roris guttæ lacrymæ. 81. a.
Roſa. 80. a. quando calathus. *ib.* b. ex cruore Veneris orta. 82. a. ex Adonis ſanguine. *ib.* Roſarum elegans epigramma. 80. b.
Rudis, verbum ſtatuariorum. 13.
Rugat pallium, *pro* rugoſum eſt. 109. b.
Rumpere latus in Venere. 68.
Rumpi, *pro* arrigi. 23. 25. 31.
Rure, *pro* ruri. 86. b.

S.

S *pro* R, *pro* T, ut Valeſius *pro* Valerius. Teſta nitet galea. *pro* terſa. Ennius. tentus, & tenſus pro eo qui tentigine adficitur. Sic inſcitiâ librariorum irrepſiſſe *obſeſſus* pro *obſertus*. (Sciopp. in Indice) 7. a.
Sacra viâ poma, pira & ſimilia venibant. 23. a.
Sacra non faciebant, qui concubuerant. 17. a.
Sacrum carmen. 52.
Sacrum ſit deo. 31.
Sacrare *pro* dedicare. 36. 57.
Salamis. 138. a.
Salax aſellus. 43. eruca. 41. deus, Priapus, 31. 17. dominus. 45. ſalaciores vernis paſſeribus. 25.
Salſa res, *pro* ridicula. 13. a. 14.
Salvum facere, *pro* ſanare. 39.
Sanctus, Priapus. 35. 63.
Sappho maſcula. 140.
Satyri rubri, calvi, manum prætendentes fronti. 32. a.
Scaturire quid. 38. b.
Scindere. 41. 59.
Scopas. 10.
Sceptrum, *pro* parte verenda. 24.
Seculorum turbas, *pro* ſenectute. 45.
Sedem figere. 47.
Seminale membrum. 25.
Seminoſus, qui ſemine abundat. 41.
Senectus me prægravat. 46.
Senſus *pro* ratione, prudentia. 6.
Seorſum habere manus, *pro* abſtinere. 72.
Septum, *pro* horto. 42.
Serus, *pro* ſene. 14.
Si, *pro* An. 8.
Si placet hoc. 39.
Sigillaria. 118.
Signata virgo. 28. b.
Signum *pro* ſtatua. 13. b.
Silvani rubri, calvi, manum fronti prætendunt. 32. a.
Simpliciter dicere. 7. 34.
Simul, *pro* ſimulac. 68. bis.
Sin, *pro* ſin minus, ſi non. 29.
Sine arte, *id eſt*, diligenter. 48. 65. 72. ſine fine. 25. ſine fraude, *id eſt*, profectò. 10. ſine veſte eſſe, *id eſt*, nudum. 11.
Sinuare. 100.
Sinus tepens. 64. tepidus. 12. ſinu abditus. 64. ſitu pleno ferre poma. 19.
Sirius, ſtella. 47. 2.
Siticuloſus corvus, ſiticuloſa æſtas. 47.
Situs araneoſus. 67. ſitu ſqualidus. 66. a, b. ſitu ſenili petire. 59.
Smerdaleos. 51.
Sole fervido, *id eſt*, æſtate. 71.
Solox (craſſum) filum. 8. 2.
Sorbus, ſorbum (*Sciopp.*). 40.
Sorſum, *pro* ſeorſum. 72. 2.
Spado. 18.
Specum triplex compleas. 68.
Spurca nox. 17. a.
Squalidus ſitu. 66. a, b.
Stator quis. 22.
Stipendium procedit. 124.
Stola rufa matronarum. 15. 2.
Stomachus immanis *pro* ira. 58.
Sub laboribus diem agere. 47.
Sub Iove, *id eſt*, ſub dio. 17. ſub Iove eſſe, *pro*, in ejus manu & poteſtate. 21.
Subare quid? 100.
Subductum ſupercilium. 39.
Subinde uſum vocabuli exempla docent. 11. 54. 59.
Subire. 31. ſubit mihi ſuavitas ſici, *id eſt*, delectat. 55.
Subburrana puella, meretrix. 40.
Suffragari, *pro* adſentiri. 22.
Sulcus. 104.
Superciliam, ſubductum. 39. ponere. 3.
Surripere de de digitis, furari. 44.
Sus lutoſa. (*Sciopp. nam is legit ut in*

oblitus

oblitus *dictum)* 66.
Suſcitare libidinem (*Vide &* Incitare). 100. ſuſcitare, *pro* ſuſcitari. *ib.* b.
Suſtinet *pro* audet, in animum inducit. 38.
Sutilis, *pro* connexo, conjugato. 22.

T.

TEt S. commutantur, ut dictum in S.
Tabella votiva qualis. 33. a.
Tabellæ *pro* picturis. 8.
Tænarus. 51. b.
Taliacumque, *pro* talia. 19.
Tectorium quid? 39. b.
Telethuſa. 34.
Temperare ſibi, *pro* abſtinere. 27.
Tendere, obſcœnum. 10. a.
Tener vacuus. 71.
Tenere verbum nuptum. 10. a.
Tenſus. V. lit. S.
Tentus. 57. 61. 62. tenta turba. 27. tenſior. 10. 51.
Tentiginę rumpi. 23. 25.
Terribilis. 22. 45.
Tertus *pro* terſus. V. S.
Teſticulari. 18. b.
Teſtis, *pro* ſpectatore. 5. a. 18. a.
Thyrſus. 101. in Orgiis quid? 12. b.
Tollere, *pro* furari. 41.
Tormentum, funis tenſus, à torquendo. 10. a.
Tractare, *pro* contrectare. 61.
Trahere formam alicujus, *id eſt*, ſimilem eſſe. 32. trahere noctem, *pro* conſumere. 47.
Trajici contò. 14.
Triplex compleas ſpecum, *id eſt*, ter. 68.
Tuor, *pro* tueor. 70.
Turba ſeculorum, *pro* numero annorum ſenectute. 45.
Tuſcus haruſpex. 29. 30.
Tuſſis ex Venere. 26. a.
Tutela, *pro* tutore. 32. 55.
Tutela, *pro* eo qui eſt ſub tutela. 58.

V.

VAga pellis. 67.
Valere, *pro* robuſtum eſſe. Valens. valentior. 12. 25. bis. 53. 72.
Vappa, *pro* homine nequam & nihili. 17.
Vaſa. vaſatus. 52. b, 53.
Vbera adulta lacte. 71.
Venerei pallidi, macilenti. 25.
Vena. 31.
Venire impigro paſſu. 60.
Ventrem ſubricum morari, *pro* alvum conſtringere. 40.
Venus noctuvigila. 78. a. ex mari concepta. 79. a. favet furtis. 78. b. adſidentes gratias habet. 85. a. de Leucade ſe præcipitat. 140. a.
Venus quieta, *id eſt*, non robuſta. 64.
Verendæ partes. 44. a. 38. b.
Vereri, *pro* verecundari. 33.
Vernacula poma. 22.
Vernus paſſer. 25. vern. tempus. *ib.* a. & 77.
Verpa. 31.
Verſare, *pro* movere. 67.
Via ſacra. 22. b.
Vertibularum. 90.
Videri facit altiles, terribilem. 29. 45.
Villicus. 62.
Vimen. 73.
Vir, *id eſt*, maritus, abſolutum, *pro* relato. 53. b.
Viriliter. 64.
Virilis nota. 49.
Virere fronde. 24.
Virente pampino, *id eſt*, auctumnō. 71.
Vis ignis, vis flammea. 12. b.
Viſceri. 25. 29. 49.
Vocandi caſus, *pro* nominativo. 64. b.
Voti ſolutio. 33.
Vſque particulæ uſus. 23. b. 24. uſque donec. 68.
Vſtulare. 37. 46.
Vt, *pro* ſimulac, poſtquam. 24. 48. ut, *pro* utinam. 37. ut, *pro* quamvis. 41.
Vtcumque, *pro* ubicumque. 19. b.
Vvæ paſſæ. 29.
Vulnera dare. 14.

Z.

ZOilus: Zoili plures. 134. a, 35. Zoilus inter Sanctos. 134. b.

Legenda pro excuſis.

pag. 7.
75. 4. Priapejis.
56. 16. a. *μηλοβολεῖν*, id eſt.
109. 10. *ſordent.*

FINIS.

Digitized by Google

INTEGRVM TITI PETRONII ARBITRI FRAGMENTVM,

Ex antiquo codice TRAGVRIENSI
Romæ exſcriptum;

cum

APOLOGIA

MARINI STATILII I. V. D.

EDITIO SECVNDA,
quod ad Apologiam auctior & curatior.

AMSTELODAMI,
Apud IOANNEM BLAEV.
M DC LXXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO PRINCIPI LVDOVICO BORBONIO, PRINCIPI CONDÆO, &c.

Sereniſſime Princeps,

Cùm fragmentum Petronii Arbitri ſuperioribus annis apud Tragurium Dalmatiæ civitatem repertum, acceptaque Patavii publicâ luce Pariſios advectum ſtudia doctorum virorum in partes non leviter diſtraxiſſet; aliis illud Scriptum pro legitimo & genuino ſui auctoris fœtu agnoſcentibus, aliis adulterinum & ſuppoſititium quovis pignore eſſe certantibus; accidit illi perhonorificè, ut nequaquam indigna res videretur, quæ tuum, Princeps Sereniſſime, adſpectum ſubiret, tuumque judicium experiretur: ſumma namque humanitate (ut rumor eſt) codicem Patavio

Digitized by Google

allatum in tuam Bibliothecam admisisti, & ad gravissimarum curarum, quæ cœlestem mentem tuam assiduè intentam & exercitam habent, laxamentum, lectionem & cognitionem ejus adhibere non semel dignatus es: Ne autem temere de illius statu pronuntiares, viros doctrinâ & eruditione præstantes in consilium advocasti, qui propositis in utramque partem rationibus & argumentis hanc literariam causam coram te diligenter ac seriò disceptarent. Huic ego rumori, summo cum plausu atque approbatione doctissimi cujusque excepto, quin fidem haberem, minimè, Princeps Sereniſſime, dubitavi. Veniebat enim in mentem divini ingenii tui, cujus immenso captu non solùm administrandæ Reip. & rei Militaris exercendæ & copiarum ducendarum rationes, quas Viris tui fastigii convenientes etiam vulgus putat, sed etiam hæc amœniora Musarum studia complecteris, & inter cæteras regias artes recensendas existimas. nec injuria; earum namque beneficium est ne animus humanus ferendo seriarum cogitationum continenter oneri impar ad otia ignava respiciat, sed consultiùs ad vires reficiendas in curarum varietate, quàm in supino torpore, momentum positum esse ducat. Cùm autem ea disceptatio manca quodammodo videri possit ob nondum inspectum à viris doctis codicem manuscriptum quo fragmentum

Digitized by Google

tum continebatur, à quo præcipuè petendæ erant neceſſariæ ad inſtruendum judicium conjecturæ, nec multum temporis interceſſiſſet ut is codex adnitentibus ſummis viris Antonio Grimano Veneto ad Pont. Max. Legato, & Antonio Priolo Dalmatiæ Præfecto Romam mitteretur, & publicè viſendus & examinandus proponeretur, eſſentque mihi ſub prælo omnes hujus Auctoris reliquiæ, cum notis & commentariis paulò quàm aliàs editi inſtructiores, ornatioresque: mearum partium eſſe putavi codicem ipſum Tragurio allatum, ſicut eſt mendoſum & à veterum librariorum imperitiâ malè mulctatum meis typis publicè legendum proponere, unáque novam Marini Statilii ejus domini Apologiam, quò haberent literarum ſtudioſi collectum in unum veluti corpus totum hujus cauſæ conſpectum, & quid cuique de ea pronunciandum eſſet faciliùs apud ſe quisque ſtatuere poſſet. Et quoniam te, Sereniſſime Princeps, arbitro & quaſi conſilii Præſide quæſtio hæc verbis exerceri cœpta eſt, abſurdum prorſus & à judiciorum conſuetudine alienum fuerit, ſi eundem te cæteræ quoque ejuſdem judicii partes, quæ ſcripto conſignatæ ſunt, diſceptatorem non haberent. Prodit itaque liber tuo potiſſimùm inſcriptus nomine tuæque ſummæ dignitatis ſplendore conſpicuus, quo illum frui & in luce fulgentiſſima literarum glorioſum incedere, quæ

Digitized by Google

tua humanitas eſt & in literas & bonas artes ſtudium, facilè patiere, Sereniſſime Princeps; minimè detrectaturum fortunam quam huic cauſæ graviſſimus judicii tui calculus eſſe volet.

SERENISSIMÆ

TVÆ

CELSITVDINIS

Devotiſſimus

I. BLAEV.

D. D.

Digitized by Google

D.D. GVLIELMO & PETRO
Fratribus BLAEV
IOANNES LVCIVS Salutem.

Vm præteritis hiſce annis allatum eſſet in Vrbem fragmentum T. Petronii Arbitri, integram cœnæ Trimalchionis fabulam continens, quæ trunca, & mutila hactenus legebatur, exſcriptum à vetuſto codice Tragurienſi Bibliotheca Cippicorum, in quo plurima alia Petroniani Satyrici cum jam editis congruentia deſcripta ſunt: cúmque res viſa eſſet eruditorum oculis & cognitione non indigna, exemplum ejus ad vos, viri Clariſſimi, ut perveniret conatus ſum, quorum operâ publicam lucem acciperet. Sed intervenit caſus, ut alìò, quàm quò erat deſtinatus litterarum mearum faſciculus abiret; qui tamen poſt varios errores incidit commodum in manus (ut audio) Viri ſummæ dignitatis ſummæque doctrinæ apud Pariſios, ejusque cura doctorum hominum judiciis commiſſa eſt. Nata extemplò nobilis inter ejus Lectores controverſia germanúsne parentis, quem præferebat fœtus, an ſpurius & ſuppoſititius videretur. Et quando codex antiquus, quem dixi, nuſquam comparebat, nullique ſatis idonei teſtes proferebantur, qui ſcripturam vidiſſent, deque ea judicare poſſent, ſi qui ejus cauſæ favebant (quos quidem plurimos, & ferè doctiſſimum quemque fuiſſe accepi) non niſi cunctanter & timidè tanta de re pronunciare viſi ſunt. Quamvis autem ipſe hunc codicem, cùm eſſem Tragurii, ſæpe inſpexiſſem ac perlegiſſem, & cum exemplo typis veſtris impreſſo, quod apud me eſt, contuliſſem, & utriusque locos, tum congruentes, tum diſcrepantes in margine ejuſdem editi adnotaſſem, vobisque dum in Vrbe eratis oſtendiſſem, ætatemque manuſcripti ſaltem ducentorum annorum productiorem eſſe indicaſſem: tamen teſtimonium hac de re meum, nec apud me ipſum tanti feci, nec in aliorum animis tanto in pretio futurum judicavi, ut prolato ipſo codice & in loco celebri palàm inſpecto ad fidem ejus antiquitatis aſſerendam opus non eſſet. eóque magis quòd idem fragmentum Patavii interim editum eſt, nequaquam ſatis accuratè, & dimiſſa paſſim ejus exemplaria & ſtudia & ſtilum hominum eruditorum excivere in utramque controverſiæ partem prolixè diſputandi. Itaque & ipſe quantum in me fuit, & plerique alii, quibus abſterſâ à Provincia noſtra nomine hac tam fœdâ maculâ opus erat, ſummâ ope contendimus ne Marinus Statilius codicis poſſeſſor in ſuo propoſito hujus ſcripti occultè habendi perſeveraret, ſed Roma conſpici & judicari pateretur:

Digitized by Google

donec ſummorum virorum interventu Antonii Priuli Dalmatiæ Præſidis, *&* Antonii Grimani Veneti apud Vrbem Legati *confecta res eſt. eóque facultas ſumma fuit codicis per otium legendi, & pertractandi; agnitáque eſt ab amicis meis in hoc codice cum Amſtelodamenſi, quam dixi, collatio; & ſicubi ab illo diſcrepabat, aut cum illo congruebat adnotatio ductis lineis & appoſitis numeris paginarum deſignata: ſimul autem totum ſcriptum deſcribi commodè potuit. Quod quidem ut fieret curatum diligenter eſt, ſummo adhibito ſtudio, ut editio ejus prodire poſſet quàm fideliſſima, unà cum adnotationibus marginalibus eâdem manu quâ contextus exaratus eſt appoſitis (alia verò qua recentiores viſa ſunt conſultò omiſſa fuerunt): item cum ſuis mendis quantumvis enormibus, & manifeſtis. Nam non ſolùm corrupta plurima voces, ſed etiam peccata Orthographiæ in diphthongis tum omittendis tum perperam collocandis, in litteris majuſculis non adhibendis, in negligendis interpunctionibus, & ſi qua alia vitioſam ſcriptionem faciunt, intacta relicta ſunt. Qua quidem in re diverſum conſilium meum fuit ab editoris Patavini diligentia, qua nequaquam (ut mea fert opinio) ſatis opportunè, & ſine dubio multò quàm opus erat remiſſiùs in adornanda ejus correctione verſata eſt.*

Hoc itaque exemplum, ut quàm exactiſſimè typis veſtris expreſſum appareat magni intereſt propoſito hujus editionis, & rationibus cauſa à Statilio ſuſcepta: cujus Defenſionem ad vos mitto unà cum hoc exemplo imprimendam. Eruditis autem doctorum virorum laboribus, ſi quis hac de re ſcribere preterea volet, aliâ editione opus erit, vel ſi placet hac ipsâ uti poterit: Ita tamen, ut qua quis de ſuo his ſcriptionibus adjicienda putaverit omnino ſeparatim adjiciat, quò ipſa integra & propria cum ſpecie viſenda & judicanda legentium oculis ſubjiciantur.

Romæ die decimaquarta Novembris anno Domini M DC LXVIII.

PETRO-

Digitized by Google

PETRONII ARBITRI
SATYRI

Fragmenta ex libro quinto decimo & sexto decimo.

CVm alio genere furiarum declamatores inquietantur qui clamant hec uulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro uobis impendi. date mihi Ducem qui me ducat ad liberos meos, nam succisi poplites membra non substinent. nec ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris uiam facerent, nunc & rerum humore sententiarum uanissimo strepitu hoc tantum proficiunt ut cum in forum uenerint, putent se in alium terrarum Orbem delatos. & ideo ego adolescentulos existimo in scolis stultissimos fieri, quia . . . nihil iis que in vsu habemus aut audiunt, aut uident, sed piratas cum cathenis in littore stantes, & tirannos edicta scribentes, quibus † increpent filiis ut patrum suorum capita precidant, sed † imperent responsa in pestilentia, data, ut Virgines tres aut plures immolentur, sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quasi pauere? & se sanxo sparsa. qui inter hec nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere qui in culina habitant. Pace uestra liceat dixisse, primitus omnium elloquentiam perdidistis, Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quedam excitando effecistis ut corpus orationis eneruaretur & caderet. Nundum iuuenes declamationibus continebantur, cum Sophocles aut Euripides inuenerunt uerba quibus deberent loqui. nundum vmbraticus doctor ingenia deleuerat, cum pindarus nouemque lirici homericis uersibus canere timuerunt. & ne poetas quidem ad testimonium citem, certe neque platona, neque demostenem ad hoc genus exercitationis accessisse? & ideo grandis & uelut ut ita dicam pudica oratio non est maculosa nec turgida. sed naturali pulchritudine exurgit. nuper uentosa & enormis loquacitas athenas ex asia commigravit, animos iuvenum ad magna surgentes ueluti pestilenti quodam sidere afflauit. semelque corrupta ello-

Digitized by Google

quentie regula ſtetit, & obmutuit qui poſtea ad ſummam tuchididis, quis hyperidis ad famam proceſſit, ac ne carmen quod ſani coloris enituit. Sed omnia quaſi eodem cibo paſta non potuere uſque ad ſenectutem caneſcere. Pictura quoque non alium exitum fecit poſtquam egiptiorum audacia tum magne artis compendiariarum inuenit. Non paſſus Agamenon me diutius declamare in porticu quam ipſe in ſcola ſudauerat. ſed adoleſcens inquit quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, & quod rariſſimum eſt amas bonam mentem non fraudabo te arte ſecreta. nimirum in his exercitationibus doctores peccant qui neceſſe habent cum inſanientibus furere, nam qui dixerunt que adoleſcentuli probent, ut ait Cicero ſoli in ſcolis relinquentur, ſicut ficti adulatores, cum cenas diuitum captant, nihil prius meditantur quam id quod putent gratiſſimum auditoribus fore. nec enim aliter impetrabunt quod petunt niſi quaſdam inſidias auribus fecerint, ſic elloquentie magiſter niſi tanquam piſcator eam impoſuerit hamis eſcam quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prede morabitur in ſcopulo. quid ergo eſt? parentes obiurgatione digni qui nolunt liberos ſuos ſeuera lege proficere. primum enim ſicut omnia ſpes quoque ſuas ambitione donant. deinde cum ad uota properant, cruda adhuc ſtudia in forum impellunt qua nihil eſſe magis confitentur pueris induunt adhuc naſcentibus. quod ſi paterentur laborum gradus fieri ut ſtudioſi iuuenes lectione ſeuera irrigarentur; ut ſapientie preceptis animos componerent, ut uerba atroci ſtilo effoderent, ut quod uellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſe magnificum quod pueris placeret, jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſue pondus. Nunc pueri in Scolis ludunt, iuuenes ridentur in foro, & quod utroque turpius eſt, quod quiſque perperam didicit in ſenectute confiteri non uult. Sed ne me putes improbaſſe ſtudium Luciliane improbitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam.

Artis ſeuere ſi quis amat effectus
Mentemque magis applicat prius more
Frugalitatis lege polleat exacta.
Ne aure alto regiam trucem uultu
Clienſque cenas impotentum captet.
Nec perditis abditis obruat uino
Mentis calorem, necue plauſor in ſcena
Sedeat redemptus hiſtrionei addictus

Sed

Digitized by Google

Sed ſiue armigere rident tritonidis artes
Seu Lacedemonie tellus habitata colono
Sirenumque domos, det primos verſibus annos
Meoniumque bibat felici pectore fontem
Mox & Socratico plenus grege mutet habenas
Liber & ingentis quatiat demoſthenis artes
Huic Romana manus circumfluat & modo graia
Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem.
Interdum ſubducta foro det pagina curſum
Et fortuna ſonet celeri diſtincta meatu.
Dent epulas & bella truci memorata canore.
Grandiaque in domiti Ciceronis verba minentur.
His animum ſuccinge bonis, ſic flumine larga
Plenus pyerio diffundens pectore verba

Verſus XXII

Cum homo diligentius audio non notaui mihi aſcylti fugam, & dum in hoc dictorum eſtu in ortis incedo, ingens ſcolaſticorum turba in porticum uenit ut apparebat ab extemporali declamatione, neſcio cur qui Agamenonis ſuaſoriam excepit. Dum ergo iuuenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportune ſubduxi me, & curſim aſcylton perſequi cepi. Sed nec uiam diligenter tenebam, quia nec quo ſtabulum eſſet ſciebam. itaque quocunque ieram, eodem reuertebar, donec & curſu fatigatus & ſudore jam madens, accedo aniculam quandam que olus uendebat. & ego inquam mater nunquid ſcis ubi ego habitem? delectata illa urbanitate tam ſtulta, & quidni ſciam inquit. conſurrexitque, & cepit me precedere. duci, nam ego putabam. & ſubinde ut in locum ſecretum uenimus centonem anus urbana rejecit. & hic inquit debes habitare. cum ego negarem me cognoſcere domum, uideo quoſdam inter titulos nudaſque meretrices furtim conſpatiantes: tarde ymo iam ſero intellexi me in fornicem eſſe deductum. execratus itaque anicule inſidias operui caput, & per medium lupanar fugere cepi in aliam partem, cum ecce in ipſo aditu occurrit mihi eque lapſus ac moriens, a ſcylta putares ab eadem anicula eſſe deductum, itaque ut ridens eum conſultaui, quid in loco tam deformi faceret queſiui, ſudorem ille manibus deterſit, & ſi ſcires inquit que mihi acciderunt. quid noui inquam ego. at ille deficiens, cum errarem inquit per totam ciui-

tatem,

Digitized by Google

tatem, nec inuenirem quo loco ſtabulum reliquiſſem acceſſit ad me pater familie & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit, per anſractus deinde obſcuriſſimos egreſſus in hunc locum me perduxit prolatoque peculio cepit rogare ſtruprum. jam ille mihi injecerat manum, & niſi ualentior fuiſſem dediſſem penas. cum ego proclamarem, ſtrinxit, & ſi Lucrecia es inquit, Tarquinium inueniſti.

Quid faciunt leges ubi ſola pecunia regnat ?
Aut ubi pauperias uiuere nulla poteſt ?
Ipſi qui cinica fraudauit tempora cena
Nonnunquam nummis uerba ſolent emere
Ergo iudicium nihil eſt niſi publica merces
Atque eques in cauſa qui ſedet empta probat

Verſus VI

SEd ut primum gythonis preparata nos impleuimus cena boſtium non ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit, cum & ipſi ergo palladi rogaremus quis eſſet ? aperi inquit jam ſcies. dumque loquimur, ſera ſua ſponte delapſa cecidit. remiſſeque ſubito fores admiſerunt intrantem. mulier erat autem operto capite, illa ſcilicet que paulo ante cum ruſtico ſteterat, ex .... me deriſiſſe inquit, nos putabatis. ego ſum ancilla quartille cur uos ſacram ante criptam turbaſtis ? ecce ipſa uenit ad ſtabulum, petitque ut uobiscum loqui liceat, nolite perturbari, nec accuſat errorem veſtrum, nec punit. ymo potius miratur quis Deus iuuenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit. Tacentibus adhuc autem nobis, & ad neutram partem aſſentationem flectentibus intravit ipſa, vna comitata virgine. ſedenſque ſuper thorum meum diu fleuit. ac ne tunc quidem, nos ullum adiecimus uerbum, ſed attoniti expectauimus lacrimas ad oſtenſionem doloris paratas; ut ergo tam ambitioſus detonuit imber retexit ſuperbum pallio caput, & manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum ſtrictis, quenam eſt inquit audacia, aut ubi fabulas & anteceſſura latrocinia didiciſtis ? miſereor medius fidius ueſtri, neque enim impune quiſquam quod non licuit aſpexit. utique noſtra regio tam preſentibus plena numinibus, ut facilius poſſis deum, quam hominem inuenire. ac ne me putetis ultionis cauſa huc ueniſſe. etate magis ueſtra commoueor quam iniuria mea. imprudentes enim ut adhuc puto admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidem illa nocte uexata tam periculoſo inhor-

Digitized by Google

inhorrui frigore, ut terciane etiam impetum timebam, & ideo medicinam ſompno petij. Iuſſaque ſum uos perquirere atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire. Sed de remedio non tam ualde laboro. maior enim in precordiis dolor ſeuit. qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit nec ſcilicet iuuenilli impulſu licentiam quam in ſacello priapi uidiſtis, uulgetis. deique conſilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua neſtra ſupinas manus, peroque & oro ne nocturnas religiones, iocum riſumque neue traducem uelitis tot annorum conſilia ſecreta que uix mille homines nouerunt. ſecundum hanc deprecationem lacrimas rurſus effudit, gemitibuſque largis, concuſſa tota facie, ac pectore thorum meum preſſit. Ego eodem tempore, & miſericordia turbatus & metu, bonum animum habere eam iuſſi, & de utroque eſſe ſecuram. nam neque ſacra quenquam uulgaturum, & ſi quod præterea aliud remedium ad tercianam Deus illi monſtraſſet, adjuuaturos nos diuinam prudentiam uel periculo noſtro. Illarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiauit me ſpiſſius, & ex lacrimis in riſum mota, deſcendentes ab aure capillos meos tentata manu duxit. Si inquit non adiuuiſetis de hac medicina quam peto, jam parata erat turba in craſtinum, que & iniuriam uindicaret & dignitatem

Contemni turpe eſt. legem donare ſuperbum.
Hoc amo quod poſſum qualibet ire via.
Nam ſane & ſapiens contemptus iurgia flectit
Et qui non † uigulat uictor abire ſolet. † uigilat

Verſus, IIII.

COmploſis denique manibus in tantum repente riſum effuſa eſt ut timeremus. idem ex altera parte ancilla fecit que prior uenerat. idem uirguncula que una intrauerat. Omnia nimio riſu exſonuerant. cum inter in nos que tam repentina eſſet mutatio animorum facta ignoraremus, ac modo noſmetipſos, modo mulieres intueremur. ac ne gython quidem ultimus riſum tenuit. utique poſtquam uirguncula ceruicem ejus inuaſit, & non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit, ſtabat inter hec gython, & riſu diſoluebat ilia ſua. itaque conſpicata eum quartilla, cujus eſſet puer diligentiſſima ſciſcitatione queſiuit. cum ego fratrem meum eſſe dixiſſem. quare ergo inquit, me non baſiauit? uocatumque ad ſe in oſculum applicuit. mox manum

manum demisit in sinum & protracto uasculo tam rudi hoc inquit belle cras in promulside libidinis nostre militabit. hodie enim post asellum diaria non summo. cum hec
† anima pſichi diceret ad aurem ejus ψυχή † ridens accessit, & cum dixisset nescio ita ita inquit quartilla bene monuisti, cur non, quia bellissima est occasio deuirginatur panichidis nostra? continueque producta est puella satis bella, & que non plus quam septem annos habere uidebatur, & ea ipsa que cum quartilla uenerat in nostram cellam. plaudentibus ergo uniuersis & postulantibus nuptias fecerunt. obstupui ego & nec gythona uerecundissimum puerum sufficere huic petulantie affirmaui. nec puellam ejus etatis esse, ut muliebris patientie legem posset accipere. Itaque inquit quartilla minor est quam ego fui cum uirum passa sum. Iunonem meam irritam habeam si unquam meminerim uirginem fuisse, nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis majoribus me pueris applicui donec ad hanc etatem peruenj. Hinc & natum puto prouerbium illud, dicatur ut posse taurum tollere que uitulum sustulerit: Igitur ne majorem injuriam in secreto frater acciperet consurrexi ad officium nuptiale ψυχή † puelle caput inuoluerat
† pſichi anima flammeo iam embasico etas preferebat facem, iam ebrie mulieris longum agmen plaudentes fecerunt. talamumque incesta exosnauerunt ueste. tum quartilla iocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque gythona in cubiculum traxit. fine dubio non repugnauerat puer. ac ne puella quidem tristis, expauerat nomen nuptiarum. itaque cum inclusi iacerent consedimus ante limen talami. & imprimis quartilla per rimam improbe applicuerat oculum curiosum, lasciuque puerilem libidinosa speculabatur, diligentia me quoque ad idem spectaculum lente manu traxit. & quia consideranti non heserant oculus quicquid à spectaculo uacabat commouebat obitet labra, me tamquam furtiuis subinde oculis uerberabat. comprobamus factum, uarioque sermone garrimus, & poetarum cepit esse mentio, diuque summa carminis penes mopsum trachon memorata est, donec Trimalchio rogo inquit Magister, quid putes inter Ciceronem, & publium interesse. Ego alterum puto distertiorem esse alterum honestiorem quid enim hiis melius dici potest?

Luxurie vitia martia marcent animis
Tuq; pallato clausus puto nascitur

Plumo-

Plumato amictus auro babilonico
Gallina tibi numida. tibi gallus ſpado
Ciconiæ etiam grata peregrina hoſpita
Pietatis cultrix gracilis pes & tota liſtria
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis
Nequitiæ nidum in cavabo fecit meo
Quo Margarita cara tribaca Indica
An ut Matrona ornata falaris pelagus
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo
Smaragdum ad quam rei viridem præcioſum vitrum
Quo Carchedonios optus ignes lapideos
Niſi ut ſcintillas probitas eſt carbunculos
Equum eſt inducere ruptam ventum textillem
Palam proſtrare nudam in nebula lunæ

Verſus XVI.

Nomen amicitiæ ſi quatenus expedit hæret
Calculus in tabulam nobile ducit opus
Cum fortuna manet multum ſervatis amici
Cum cecidit turpi mœrentis ora fuga
Grex ait in cena mimum pater ille vocatur
Filius hic nomen diuitis ille tenet.
Mox ubi ridendas incluſit incluſi pagina partes
Vera redit facies diſſimulata perit.

Verſus VIII.

NEc diu tum lacrimis indulſi. ſed ueritus ne Menelaus etiam aut Scolanius inter cetera mala ſolum me in diuerſorio inueniret, collegi ſarcinulas locumque ſecretum, & proximum littori meſtus conduxi. ibi triduo incluſa redeunte in animum ſolitudine atque contemptu verberabam egrum planctibus pectus

Qui pelago credit magno ſe fœnore tollit.
Qui pugnas & caſtra petit, precingitur auro.
Vilis adulator picto incedit ebrius oſtro
Et qui ſolicitat nuptas ad præmium peccat.
Sola pruinoſis horret facundia pannis
Atque inopi lingua diſertas inuocat artes.

Verſus VI.

NOn dubie ita eſt. ſed quis viciorum omnium inimicus, rectum iter uitæ cepit inſpicere primum propter morum differentiam odium habet. quis enim poteſt probare

Digitized by Google

bare diuisa. deinde qui solas extruere diuitias curant, nihil uolunt inter homines melius credi quam ipsi tenent. Iactantur itaque quacunque ratione possunt, litterarum amatores ut uideantur illi quoque infra pecuniam positi.

Priscis enim temporibus, cum adhuc nuda uirtus placeret, uigebant artes ingeniosissimumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diu lateret. Itaque genera herbarum omnium succos Democritus expressit & ne lapidum, uirgultorumque uis lateret etatem inter experimenta consumpsit. Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit, ut astrorum celi motus deprehenderet. Et Crisipus ut ad inuentionem sufficeret ter e laboro animum deterfit, Verum ut ad plastas reuertar statue unius liniamentis inherentem inopia extinxit. & Miron qui penè hominum animas ferarumque ere comprehendit, non inuenit heredem. At nos uino scortisque demersi, ne paratas quidem artes audemus cognòscere sed accusatores iniquitatis uicia tantum docemus & discimus: Vbi est dialetica? ubi astronomia? ubi sapientia consultissima uia. quis inquam uenit in templum, & notum fecit si ad elloquentiam peruenisset? quis, si philosophye fontem attigisset? ac ne bonam quidem ualetudinem petunt, sed statim ante limen capitolii alius domum promittit, si propinquum diuitem extulerit, alius si thesaurum efoderit, alius si ad trecenties sextercium saluus peruenerit. Ipse Senatus rectique hominisque preceptor mille pondo auri capitolio promittere solet. & nequis dubitet pecuniam concupiscere iouem quoque peculio exorat. Noli ergo mirari si pictura deficit. cum omnibus diis hominibusque formosior uideatur massa auri quam quicquid apelles phidiasque, greculi deliranres fecerunt. Sed uideo te totum in illa herere tabula, que troie anolosim † ostendit. itaque conabor opus uersibus pandere.

† analosim i. destructionem

Iam decima mestes inter ancipites metus
Frigas obsidebat messis, & uotis fides
Calcantes à tuo dubia pendebat metu
Cum dolio prosante ferro cesi uertices
Diffinduntur scissaque in molem cadunt
Robora, minacemque figurabat equum
Aperitur ingens cuspidis, & abditi specus
Quis castra caperent. huc decemi prelio
Irata uirtus obdidit stipant graues

Re-

Receſſu dauai, & in uoto latent
O Patria pulſas mille credidimus rates
Solumque bello liberum hoc titulus ferro
Intus hec ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum patens
Iam turbata portis libera ac bello carens
In uota properant. fletibus manant gene
Mentiſque paridè gaudium lacrimas habet,
Quas metus abegit, namque neptuno ſacer
Crinem ſolutus omen Lacoon replet
Clamore tulgus. mox reducta cuſpide
Vteri notauit fata. ſed tradunt manus,
Letuſque reſilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat inualidam manum.
Altaque bipenni latera pertentat. fremit
Captiua pubes intus. & dum murmurat
Robora moles ſpirat alieno metu.
Ibat iuuentus cepta dum troiam capit
Bellumque totum fraude ducebat nouâ.
Ecce alia monſtra. celſa qua tenedos mare
Dorſo replenit tumida conſurgunt freta
Vndaque reſultat ſciſſa tranquillo minor
Qualis reſilienti nocte remorum ſonus
Longe refertur, cum premunt claſſes mare,
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit
Reſpicimus angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus. tumida quorum pectora
Rates ut alie lateribus ſpumas agunt.
Dat cauda ſonitum libere pontum iubo
Conſentiunt, luminibus fulmineum iubar
Incendit equor. ſibiliſque unde tremunt.
Stupuere mentes infulis ſtabant ſacri
Phrigioque cultu gemini nati pignora
Lacoonti, quos repente tergoribus ligant
Angues coruſci. paruulas illi manus
Ad ora referunt, neuter auxilio ſibi.
Vterque fratri tranſtulit pietas uices
Morſque ipſa miſeros mutuo perdat metu
Accumulat ecce liberum funus parens
Infirmus auxiliator inuadunt uirum
In morte paſci, membraque ad terram trahunt.
Lacet ſacerdos inter aras ſiſtima.

Terramque plangit. Sic profanatis ſacris
Peritura troiæ perdidit primum Deos.
Iam plena phœbe candidum extulerat iubar
Minora ducens aſtra radianti face
Cur inter ſepultos priamidas nocte & mero
Danai relaxant clauſtra, & effundunt uires.
Tentant in armis ſe Duces seu ubi ſolent
Nudo remiſſas theſſali quadrupedes iungi
Cernicem & alias quatere ad excuſſum iubas
Gladios retractant. commouent orbes manus
Bellumque ſumunt. hic graues alius mero
Obtruncat & continuat in mortem ultimam
Somnos auaris alius accendit faces
Contraque troas inuocat troiæ ſacra.

Verſus LXV.

O felicem inquit matrem que te talem peperit. macte uirtute eſto. raram fecit mixturam cum ſapientia forma. itaque ne putes tot uerba perdidiſſe, amatorem inueniſti. ego laudes tuas carminibus implebo. ego pedagogus & cuſtos, etiam quo non iuſſeris ſequar. nec iniuriam eiclopius accipit, alius amat profuit etiam eumolpus miles iſte qui mihi abſtulit gladium alioquin quoque animum quem aduerſus aſcylton ſumpſeram in eumolpi ſanguinem exercuiſſem. nec fefellit hoc gythona. itaque extra cellam proceſſit tamquam aquam peteret. iram itaque meam prudenti abſentia extinxit. paululum ergo intepeſcente ſeuitia, eumolpe inquam iam malo uel carminibus loquaris quam eius nomini tibi uota proponas, & ego iracundus ſum tu libidinoſus. uide quam non conueniat his moribus, putas igitur me furioſum eſſe. cedo inſanie. idem ocius foras exi. Dum hec fabula inter amasetes ludit diuerſitor cum parte cenule interuenit contemplatusque fidiſſimam uolutationem iacentium, rogo inquit ebrij eſtis, an fugitiui, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid ſibi tam furtiua molitio? uos me hercules ne mercedem celle daretis fugere nocte in publicum uoluiſtis. ſed non impune. iam enim faxo ſciatis non uidue hanc inſulam eſſe, ſed marci mannicii. exclamat eumolphus, etiam minaris. ſimulque os hominis palma excuſſiſſima pulſat. ille tot hoſtium potionibus liber urceolum fictilem in eumolphi caput iaculatus eſt. ſoluitque clamantis fron-

Digitized by Google

frontem, & de cella se propipuit. eumolpus contumelie impatiens rapit igneum candelabrum, sequiturque abeuntem & creberrimis ictibus supercilium suum uendicat. fit concursus familie, hospitumque ebriorum frequentia. ego autem nactus occasionem uindicte eumolpii excludo, redditaque scordalo uice sine emulo scilicet & cena utor & nocte. interim coctores insulariique mulctant excluſum. & alius ueru estis stridentibus plenum in oculos eius intentant. alius furca de carnario rapta statum preliantis componit. Anus precipue lipa sordidissimo precincta linteo soleis impatibus imposita canem ingentis magnitudinis cathena trahit, instigatque in eumolpum, sed ille candelabro ab omni periculo defendebat. Videbamus nos omnia per foramen ualue quod paulo ante ansa ostiali rupta laxauerant. fauebam ego uapulanti. gython autem non oblitus misericordie sue reserandum esse hostium, succurrendumque periclitanti censebat. ego durante adhuc iracundia non continui manus, sed caput miserantis stricto acuto articulo percussi. & ille quidem flens consedit in lecto. ego autem alternos opponebam foramini oculos, incuriam eumolpi aduocationemque commendabam. cum procurator insule Bargates à cena excitatus à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur nam etiam erat pedibus eger. is ut rabiosa barbaraque uoce in ebrios fugitiuosque diu peroraui respiciens ad eumolpum, o poetarum inquit disertissime eras? & non discedunt ocius nequissimi serui. manusque continet à rixa, stante ergo utraque acie cum appareret futurum bellum, egre expugnauit gubernator ut caduceatoris more triphena inducias faceret, data acceptaque ex more patrio fide, protendit ramum oliue à tutela nauigii raptum atque in colloquium uenire ausa.

Quis furor exclamat. pacem conuertis in arma.
Quid nostre meruere manus? non troius heros
Hec in classe uenit decepti pignus atride.
Nec medea furens fraterno sanguine pugnat.
Sed contentus amor uires habet. & mihi fata
Hoc inter fluctus quis raptis euocat armis?
Cui non est mors una satis uos uincite potum
Gurgitibusque feris alios imponite fluctus

Versus VIII.

Digitized by Google

HEc ut turbato clamore mulier effudit, heſitque paulisper acies, reuocateque ad pacem manus intermiſere bellum, utitur penitentie occaſione Dux eumolpus, & caſtigato ante uehementiſſime † Liebha tabulas federis ſignat, quis hec formula erat. ex tui animi ſententia ubi triſena neque iniuriam tibi factam a gythone queraris, neque ſi quid ante hunc diem factum eſt obijcies, iudicabis ue ut aut ullo alio genere perſequendum curabis ut tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non oſculum, non coitum uenere conſtrictum niſi pro quare preſentes numeraueris C. denarios. Item Licha ex tui animi ſententia ut tu eucolpion nec verbo contumelioſo inſequeris, nec uultu, neque queres ubi nocte dormiat, aut ſi queſieris pro ſingulis iniuriis numerabis preſentes denarios ducentos. In hec uerba federibus compoſitis arma deponimus. Exonat ergo cantibus totum nauigium, & quia repentina tranquillitas intermiſerat curſum, alius exultans querebat fuſcinas, alius piſces hamis blandientibus compellebat predam repugnantem. ecce etiam per antennam pelagie conſedere uolucres quas textis harundinibus peritus artifex tetigit. ille viſcatis illigate uiminibus deferebantur ad manus. tollebat plumas dura uolitantes, pennaſque per maria inani ſpuma torquebat. Iam Lichas redire mecum in gratiam ceperat. Iam gythona triphena extrema parte potionis ſpargebat, cum eumolpus & ipſe uino ſolutus dicta uoluerit in caluos ſtiginos esque iaculari donec conſumpta frigidiſſima urbanitate rediit ad carmina ſua, cepitque capillorum ellegidarion dicere.

† Licha

Quod forme ſolum decus eſt cecidere capilli.
Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc umbra nudata ſua iam tempora merent
Aeraque atriſtis videt uduſta pilis
O fallax natura Deum que prima dediſti
Etati noſtre gaudia prima rapis.

Verſus VI.

Infelix modo crinibus uiteba
At nunc aere uel rotundo leuior
Ridentes fugis & times puellas
Phebo pulchrior & ſorore phebi
Horti tubere quod creauit in uda

Ve

Digitized by Google

Vt mortem citius uenire credas
Scito iam capitis perijſſe partem.

Verſus VII.

PLura uolebat proferre credo, & ineptiora preteritis, cum ancilla triphene gythona in partem nauis inferiorem ducit, corimbioque Domine pueri adornat caput. ymo ſupercilia etiam profert de piſſide, ſciteque † iacture † natura liniamenta ſecuta totam illi formam ſuam redidit. Agnouit triphena uerum gythona, lacrimiſque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit. Ceterum Eumolpus & periclitantium aduocatus & preſentis concordie auctor, ne ſileret ſine fabulis hilaritas multa in muliebrem leuitatem cepit iactare, quam facile adamarent quam cito etiam filiorum obliuiſcerentur, nullamque eſſe feminam tam pudicam que non peregrina libidine uſque ad furorem auerteretur, nec ſe tragedias ueteres curare, aut nomina ſeculis nota, ſed rem ſua memoria factam, quam expoſiturum ſe eſſe ſi uellemus audire. conuerſis omnium in ſe uultibus auribuſque, ſic exorſus eſt. Matrona quedam epheſi tam note erat pudicicie ut uicinarum quoque gentium feminas ad ſpectaculum ſui euocaret. Hec ergo cum uirum extuliſſet, non contenta uulgari more fumus ſparſis proſequi crinibus, aut nudatum pectus in conſpectu frequentie plangere, in conditorium etiam perſecuta eſt defunctum, poſitumque in † ippogio greco more, corpus cuſtodire, ac flere totis † ypogeo noctibus diebuſque cepit. Sic afflictantem ſe ac mortem inedia perſequentem, non parentes potuerunt abducere, non propinqui, magiſtratus ultimo repulſi abierunt. comploratoque ſingularis exempli femina ab omnibus quintum iam diem ſe alimento trahebat. Aſſidebat egre fidiſſima ancilla ſimulque & lacrimas commendabat lugenti, & poſitum in monumento lumen renouabat. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat, ſolum videl. affluxiſſe uerum pudicitie amoriſque exemplum omnis ordinis confitebantur. cum interim imperator prouincie latrones iuſſit crucibus affigi ſecundum illam caſulam in qua recens cadauer matrona deflebat. proxima ergo nocte cum miles qui crucem ſeruabat, neque ad ſepulturam detraheret, notaſſet ſibi, & lumen inter monumenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet, uicio gentis humane concupijt ſcire, quis aut

Digitized by Google

quid faceret. descendit igitur in conditorium uisaque pulcherrima muliere primo quasi quodam monstro infernisque imaginibus turbatus substitit? deinde ut & corpus iacentis conspexit, & lacrimas considerauit, faciemque unguibus sectam, ratus scilicet id quod erat desiderium extincti non posse feminam pati, attulit in monumentum cenulam suam, cepitque hortari lugentem ne perseueraret in dolore superuacuo, ac nihil profuturo gemitu pectus diduceret, omnium eundem esse exitum, & idem domicilium, & cetera quibus exulcerate mentes ad sanitatem reuocantur. At illa ignota consolatione percussa, lacerauit uehementius pectus, ruptosque omnes super pectus iacentis imposuit. non recessit tum miles sed eadem exhortatione tentauit dare muliercule cibum, donec ancilla, uini certe ab eo odore corrupta, primum porrexit ad humanitatem inuitantis uictam manum. Deinde refecta potione & cibo expugnare cepit Domine pertinatiam. & quid proderit inquit hoc tibi, si soluta inedia fueris? si te uiuam sepelieris, si antequam fata poscant indemnatum spiritum effuderis? id cineres aut manes sepultos credis sentire? uis tu reuiniscere? uis tu discusso muliebri errore quam diu licuerit lucis commodis frui? ipsum te iacentis corpus commouere debet ut uiuas. nemo inuitus audit dum cogitur aut cibum sumere aut uiuere. itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi pertinaciam suam, nec minus auide se repleuit cibo quam ancilla que prior uicta est. Ceterum scitis quid plerumque soleat tentare humanam societatem quibus blanditiis impetrauit miles ut matrona uellet uiuere, iisdem etiam pudiciciam eius agressus est. nec deformis aut infacundus iuuenis caste uidebatur, conciliante gratiam ancilla, ac subinde dicente, placidone etiam pugnabis amori, nec uenit in mentem. quorum consederis aruis? quid diutius moror, ne hanc quidem partem corporis mulier abstinuit, uictorque miles utrumque persuasit. † Latuerunt ergo una non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tercio die precluſis videlicet conditorii foribus ut si quis ex ignotis cognitisque ad monumentum ueniſſet putaſſet expiraſſe ſuper corpus uiri pudiciſſimam uxorem. Ceterum delectatus miles & forma & secreto quicquid boni per facultates poterat coemebat & prima ſtatim nocte in monumentum ferebat, itaque † cruciarii unius parentes, ut uiderunt

† iacuerunt

† cruciati

laxatam

latatam cuſtodiam detraxere nocte pendentem, ſupremoque mandauerunt officio. At miles circumſcriptus dum reſidet, ut uidit poſtero die unam ſine cadauere crucem ueritus ſupplicium, mulieri quod acciderat exponit, nec ſe expectaturum iudicis ſententiam, ſed gladio ius dicturum ignauie ſue commendaret ergo illa perituro locum, & fatale conditorium familiari ac uiro faceret. Mulier non minus miſericors quam pudica, nec iſtud Dii ſinant ut eodem tempore duorum mihi chariſſimorum hominum duo funera ſpectem. malo mortuum impendere quam uiuum occidere. Sed hanc orationem iubet ex arca corpus mariti ſui tolli & illi cruci que uacabat affigi. Vſus eſt miles ingenio prudentiſſime femine. Poſteroque die populus miratus eſt qua ratione mortuus eſſet ad crucem, riſu excepere fabule naute, & erubeſcente non mediocriter triphena, uultum ſuum ſuper ceruicem gythonis amabiliter poſuit. At non Lichas riſit. Sed iratum commouens caput. ſi juſtus inquit imperator fuiſſet debuit patris familie corpus in monumentum referre, mulierem affigere cruci. non dubie redierat in animum edile expilatumque libidines migratione nauigium, ſed nec federis uerba permittebant meminiſſe, nec ilaritas qua preoccupauerat mentes dabat iracundie locum. Ceterum triphena in gremio gythonis poſita modo implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus uultum, multos inquit eumolpus iuuenes carmen decepit, nam, ut quiſque uerſum pedibus inſtruxit, ſenſumque teneriorem uerborum ambitu intexuit, putauit ſe continuo in eliconem uenisse. ſic forenſibus miniſteriis exercitati frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt credentes facilius poema extrui poſſe quam controuerſiam umbrantibus ſententiolis pictam. Ceterum neque generoſior ſpiritus ſanitatem amat, neque conſpici, aut edere partum mens poteſt niſi ingenti flumine literarum mundetur. effugiendum eſt, ut ita dicam, ab omni verborum uilitate, & ſumende uoces à plebe ſummore, ut ſint odi profanum uulgus, & arceo. Preterea curandum eſt ne ſententie emineant extra rationis expreſſe, ſed intexto veſtibus colore niteant. Homerus teſtis & Lirici, Romanuſque Virgilius & Oratii curioſa felicitas. Ceteri autem aut non uiderunt uiam qua iretur ad carmen; aut verſum timuerunt calcare. Ecce belli ciuilis ingens opus quiſquis attigerit

Digitized by Google

nisi plenus litteris sub onere labetur. non enim res gestæ uersibus comprehendende sunt quod longe melius historici faciunt. sed per ambages deorumque ministeria & fabulosum sententiarum tormentum precipitandus est liber spiritus, ut potius furentis uaticinatio appareat quam religiose orationis sub testibus fides. tam que si placet hic impetus etiam si nondum recipit ultimam manum.

Orbem iam totum victor Romanus habebat
Qua mare, qua terre, qua sidus curuit utrumque
Nec saciatus erat grauidis freta pressa carinis
Iam peragebantur, si quis sinu subditus ultra
Si qua foret tellus que fulsum mitteret aurum
Hostis erat fatisque in tristia bella paratis
Querebantur opes. Non vulgo nota placebant
Gaudia, non usu plebeia trita voluptas
Aes pirorum cum laudabat miles in unda
Quesitus tellure nitor certauerat ostro.
Hinc Numide accusatus, illinc noua uellera Seres,
Atque Arabum populus sua despoliauerat arua.
Ecce alie clades & lese uulnera pacis
Queritur in siluis a reo fera & ultimus homo
Aforum excutitur ne desit belua dente
Admortes preciose fames, premis aduena Classes
Tigris & aurata gradiens nectatur in aula
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem
Heu pudet affari. perituraque prodere fata
Persarum ritu male pubescentibus annis
Subripuere uiros, exactaque uiscera ferro
In Venerem frogere. atque ut fuga nobilis euo
Circumscripta mora properantes differat annos
Quare se natam non inuenit. omnibus ergo
Scorta placent, factique enerui corpore gressus
Et lassi crines & tot noua nomina uestis
Quoque iure querit ecce afris erutа terris
Antea mensa greges seruorum ostrumque residens
Ponitur ac maculis mutatur utilibus aurum.
Que sensum turbant hostiale ac male nobile lignum
Turba sepulta mero circumuenit, omniaque Orbis
Premia correptis miles uagus extruit armis
Ingeniosa gula est, Sciculo scarus e quore mersus
Ad mensam uiuus perducitur, atque Lucrinis
Erutа littoribus uendunt conchilia ceas

Vt

Vt remouent per damna famem, iam phasides undæ
Orbata est auibus, mutoque in littore tantum
Sole desertis aspirant frondibus aues.
Nec minor in campo furor est, emptique quirites,
Ad predam strepitumque lucri suffragia uertunt
Venalis populus uenalis curia patrum.
Est fauor in precio, senibus quoque libera uirtus
Exciderat. sparsisque opibus conuersa potestas
Ipsaque maiestas auro corrupta iacebat
Pellitur a populo uictus Cato. tristior ille est
Qui uicit. fasceque pudet rapuisse Catoni.
Namque hoc dedecoris populo, morumque ruina.
Non homo pulsus erat, sed in uno victa potestas?
Romanumque decus, quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine uindice preda.
Preterea geminam deprensam gurgite predam
Fenoris illuuiens, usuque exciderat eris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus
Sed ueluti tabes tacitis concepta medullis
Infra membra furens curis latrantibus errant
Arma placent miseris, detrictaque commoda luxu
Vulneribus reparantur, inops audacia tuta est.
Hoc mersant cœno Romam somnoque iacentem
Que poterant artes sana ratione mouere.
Ne furor & bellum ferroque exciſa libido.
Tres tulerat fortuna duces, quos obruit omnes
Armorum strue diuersa feralis Erinis
Crassum parthus habet. Libico iacet æquore magnus.
Iulius ingratam perfudit sanguine Romam
Et quasi non posset tot tellus ferre sepulcra
Diuisit cineres, hos gloria reddit honores.
Est locus exciso penitus dimersus hiatu.
Parthenopen inter magne elichartidos arua
Cocithia perfusus aqua. nam spiritus extra
Qui furit efusus funesto spargitur æstu.
Non hoc autumpno tellus uiret, aut alit herbas
Cespite lætus ager, non uerno persona cantu
Mollia discordi strepitu uirgulta loquuntur
Sed chaos & nigro squalentia pumice saxa
Gaudent ferali circum tumulata cupresſu.
Has inter sedes ditis pater extulit ora
Bustorum flammis & cana sparsa fauilla

Ac tali nõlucrem fortunam uoce lacessit
Rex humanarum diuinarumque potestas
Quę noua semper amas, & mox possessa relinquis,
Et qui Romano sentis te pondere uictam
Nec posse ulterius perituram extollere molem.
Ipsa suas uires odit Romana iuuentus,
Et quas struxit opes male substinet; aspice late
Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem
Edificant auro, sedesque ad sidera mittunt.
Expelluntur aquę saxis. mare nascitur aruis.
Et permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea regna petunt, perfossa dehiscit
Mollibus insanis tellus, jam montibus austris
Antra gemunt. & dum uanus lapis inuenit usum
Inferni manes celum sperare fatentur
Quare age fors musta paccatum in prelia uultum.
Romanosque cie. ac nostris da funera regnis
Iam pridem nulla perfundimus ora cruore.
Nec mea tesiphone sitientes perluit artus.
Ex quo sillanus bibit ensis, & horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges
Hec ubi dicta dedit, dextre coniungere dextram
Conatus rupto telluren solusit hiatu.
Tunc fortuna lesi defudit pectore uoces.
O! genitor cui Cocliti penetralia parent
Si modo fas est mihi uera impune probari
Vota mihi credent, nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, lauiorque exuit flammas medullas.
Omnia quę tribuis Romanis artibus odi.
Muneribusque meis iratior. dextrumque istas
Idem qui posuit molles Deus. & mihi cordi
Quippe cremare uiros. & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem gemina iam strictos morte philippos.
Tessalieque rogos, & funera gentis hiberę.
Iam fragor armorum trepidantes personat auras.
Et Libie cerno tua mille gementia castra.
Actiacosque sinus. & Apollinis arma timentes
Pande age terrarum sitientia regna tuarum
Atque animas accerse nouas. uix nauita prothous
Sufficit ad simulacra uirum traducere cimba.
Classe opus est. tuque ingenti satiare ruina
Pallida thesiphone. comitesque uulnera mundo.

Ad

Digitized by Google

Ad ſtigios manes laceratus dicitur orbis.
Vix dum finierat cum fulgure rupta coruſco
Intremuit nubes, eliſoſque abſcidit ignes.
Subſedit pater umbrarum gremioque reducto
Telluris pauitans, fraternos polluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auſpiciis patuere deum. namque ore cruento
Deformis titubans uultus caligine texit
Ciuiles acies iam cum ſpirare putares
Parte alia plenos extinxit Cinthia uultus
Et lucem celeri ſubduxit. rupta tonabant
Verticibus laſſis montis juga? nec uaga paſſim
Flumina per notas ibant morientia ripas
Armorum ſtrepitu celum furit. & tuba mortem
Sideribus trinis acta ciet. iamque ethna uocatur
Ignibus inſolitis & in ethera fulmina mittit
Ecce inter tumulos atque oſſa arentia buſtis
Vmbrarum facies diro ſtridore minatur
Fax ſtellis comitata nouis incendia ducit
Sanguineoque recens deſcendit Iupiter igne
Hec oſtenſa breui ſoluit Deus. exuit omnes
Quippe moras Ceſar. uindicte que actus amore
Gallica proiecit, ciuilia ſuſtulit arma
Alpibus aereis ubi graio nomine pulſo
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri.
Eſt locus herculeis aris ſacer. hunc niue dura
Claudit hiems? canoque ad ſidera uertice tollit.
Celum illic cecidiſſe putes, non ſolis aduſti
Manſueſcunt radiis nam uerni temporis aura.
Sed glacie concreta rigens hiemiſque pruinis
Totum ferre poteſt humeris minitantibus Orbem.
Hec ubi calcauit Ceſar iuga milite leto
Oranitque locum ſummo de uertice montis
Heſperie campos late proſpexit & ambas
Intendens cum uoce manus ad ſidera dixit.
Iupiter omnipotens & tu ſaturnia tellus
Armis leta meis olimque onerata triumphis
Teſtor ad has acies inuitum arceſcere martem.
Inuitas me ferre manus. ſed uulnere cogor
Pulſus ab urbe mea, dum Rhenum ſanguine uinco!
Dum Gallos iterum capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo uincendo certior exul

Sanguine

Sanguine germano ſexagintaque triumphis
Eſſe nocens cepi. quanquam quos gloria terret
Aut qui ſunt qui bella uident. mercedibus empte
Ac uiles opere quorum eſt mea Roma nouerca
Vt reor haud impune. nec hanc ſine uindice dextram
Vincier ignauus. Victores ite furentes
Ite mei comites. & cauſam dicite ferro
Namque unum crimen omnes uocat. omnibus una
Impendet clades. reddenda eſt gratia nobis.
Non ſolus uici. quare? quia pœna tropheis
Imminet. & ſordes meruit victoria noſtra.
Iudice fortuna cadat alea. ſummite bellum
Tentate manus. certe mea cauſa peracta eſt
Inter tot fortes, armatus neſcio uinci.
Hec ubi perſonuit. de celo delphicus ales
Omina læta dedit. pepulitque e mentibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte ſiniſtra
Inſolite uoces flamma ſonuere ſequenti.
Ipſe nitor phebi uulgato latior orbe
Creuit. & aurato precinxit fulgure uultus.
Fortior ominibus mouit mauortia ſigna,
Ceſar. & inſolito greſſus prior occupat auſtus
Prima quidem glacies & cana uinceta pruina
Non pugnauit humus. mixtique honore quieuit
Sed poſtquam turme nimbos fregere ligatos
Et pauidus quadrupes undarum uincula rupit
Incaluere niues. mox flumina montibus altis
Vndabant modo natu. ſed hec quoque iuſſa putaret
Stabat iuncta fluctus ſtupuere pruina
Et paulo ante lues iam concidenda iacebat
Tum uero maleſida prius ueſtigia luſit
Decipitque pedes, partem turmeque uirique.
Armaque congeſta ſtrue deplorata iacebant.
Ecce etiam rigido concuſſe flamine nubes.
Exonerabantur, nec rupti turbine uenti,
Deerant. ac tumida confractum grandine celum
Ipſe iam nubes rupte ſuper arma cædebant.
Et concreta gelu ponti uelut umbra ruebat.
Victa erat ingenti tellus niue. Victaque celi
Sidera, uicta ſuis herentia flumina ripis
Nudum Ceſar erat, ſed magnam nixus in haſtam
Horrida ſecuris frangebat greſſibus arua

Qualis

Digitized by Google

Qualis caucasea decurrens arduus arce
Amphitrioniades? aut torno Iupiter ore
Cum se verticibus magni demisit Olimpi
Et perituroru dilecit tella gigantium
Dum Cesar tumidas iratus deprimit artes.
Interea volucer, motis conterrita pennis
Fama volat, sumique petit iuga celsa palaci
Atque hec Romano tonitrui ferit omnia signa
Iam Classes fluitare mari. totasque per alpes
Feruere germano perfusas sanguine turmas
Arma, cruor, cedes, incendia, totaque bella
Ante oculos uolitant. ergo pulsata tumultu
Pectora perque duas scinduntur territa causas.
Huic fuga per terras, illi magis unda probatur
Et patria est pontus. & iam timor est magis arma
Qui tentata uelit fatisque iubentibus icti
Quantum quisque timet tantum fugit, ocior ipse
Hos inter motus populus miserabile uisu
Quo mens icta iubet deserta ducitur urbe.
Gaudet Roma fuga. debellatique quirites
Rumoris sonitu merentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet. ille penates
Occulta gremio. deploratumque reliquit
Limen. & absentem notis interficit hostem.
Sunt qui coniugibus merentia pectora iungant.
Grandeuosque patres. oneris ignara iuuentus
Id pro quo metuit tantum trahit. omnia secum
Hinc uehit imprudens. predamque in prelia ducit.
Ac uelut ex alto cum magnus inhorruit hauster
Et pulsat & uertit aquas. non arma ministris
Non regimen prodest. ligat alter pondera pinus.
Alter tuta sinu tranquillaque littora querit.
Hic dat uela fuge. fortuneque omnia credit
Quid tam parua queror? gemino cum consule magnus
Ille tremor ponti, seuique repertor hidaspis
Et piratarum scopulus, modo quem ter ouantem
Iupiter horruerat. quem fracto gurgite pontus
Et uneratus erat submissa bosforus unda
Proh pudor imperii deserto nomine fugit,
Vt fortuna leuis magni quoque terga uideret.
Ergo tanta lues diuum quoque numina uidit
Consensitque fuge celi timor. ecce per orbem

Miris

Mitis turba Deum, terras exosa furentis
Deserit. atque hominum damnatum auertitur agmen
Pax prima ante alias niveos pulsata lacertos
Abscondit galea victum caput. atque relicto
Orbe fugax ditis petit implacabile regnum
Huic comes it sum ma fides. & crure soluto
Iustitia: ac merens lacera concordia palla.
At contra sedes herebi qua rupta dehiscit
Emergit late ditis chonis horrida crinis
Et bellona minax facibus armata megera
Letumque insidieque & lurida mortis imago
Quas inter furor abruptis ceu liber habenis
Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confossa cruenta classide uelant
*Heret * deterritus leue mauortius umbo*
Innumerabilibus tellis grauis atque flagranti
Stipite dextra minax, terris incendia portat.
Sensit terra deos mutataque sidera pontus
Quesiuere suum. namque omnis regia celi
In parte deducta ruit. primumque dione
Cesaris acta sui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens mauortius hastam
Magnaque cum Phebo soror, & cilenia proles
Excipit, ac totis similis tirinthius actis;
Intremuere tube. ac sciſſo discordia crine
Extulit ad superos stigium caput. huiusus in ore
Concretus sanguis. contusaque lumina flebant
Stabant irati scabra rubigine dentes.
Tabo lingua fluens. obsessa draconibus ora
Atque inter toto lacerata pectore uestem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextram,
Hec ut cocia tenebras & tartara liquit
Alta petit gradiens iuga nobilis apenini,
Vnde omnes terras, atque omnia littora posset
Aspicere, ac, toto fluitantes orbe cateruas
Atque has effudit furibundo pectore uoces.
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma
Sumite. & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur quicumque latet. non femina cessat,
Non puer, aut euo iam desolata senectus.
Ipsa tremat tellus laceratque tecta rebellent.
Tu legem marcelle tene, tu concute plebem

* deritus

Curio.

Digitized by Google

Curie. tu fortem non ſupprime lentule martem.
Quid porro tu diue tuis cantaris in armis
Non frangis portus, non muris oppida ſoluis ?
Teſauroſque rapis. neſcis tu magne tueri
Romanaſque acies. epidauria nomina quere
Theſalicoſque ſinus humano ſanguine tinge.
Factum eſt in terris quicquid † iuſticia iuſſit. † diſcordia.

Verſus CCLXXXXIIII.

CUm hec eumolpus ingenti uerborum uolubilitate effudiſſet tandem Crathona uitauimus. vbi quidem paruo dulſorio refecti poſtero die ampliori fortitudine domum querentes incidimus in turbam hertpeditarum ſciſcitantium quod genus hominum aut unde veniremus. ex preſcripto ergo conſilii communis exaggerata verborum uolubilitate, vnde aut qui eſſemus haud dubie credentibus indicauimus procedentibus deinde longius rogaui ancillam ut in platea noua duceret dominam. placuit ancillæ conſilium. itaque collegit altius tunicam, flexitque ſe in cadophena qui ambulationi herebat. nec diu morata producit dominam e latebris laterique meo applicat mulierem omnibus ſimulacris emendatiorem. nulla uox eſt que formam ejus poſſit comprehendere. nam quicquid dixero minus erit. crines ingenio ſuo flexi per totos ſe humeros effuderant. frons minima & que radices capillorum retroflexerat, & ſupercilia uſque ad malorum ſcripturam currentia, & rurſus confinio luminum pene permixta. Oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus. narres pcululum inflexe, & oſculum quale praxiteles habere dianam credidit. Iam mentum iam ceruix, iam manus, iam pedum candor, intra auri gracile vinculum poſitus parui marmor extinxerat, itaque tunc primum doxida uetus amator contempſi.

Quid factum eſt quod tu proiectis Iupiter armis
Inter ce'icolas fabula muta taces ?
Nunc erat, atorua ſummittere cornua fronte,
Nunc pluma canos diſſimulare tuos.
Hec uera eſt damne. tenta modo tangere corpus
Iam tua flammifero membra calore fluent.

Verſus VI.

DElectata illa riſit tam blandum, ut uideretur mihi plenum os extra nubem luna proferre. mox digitis guber-

Digitized by Google

gubernantibus uocem ſi non faſtidis inquit feminam ornatam, & hec primum anno uirum expertam, concilio tibi ô iuuenis ſororem habes tu quidem fratrem. neque enim me piguit querere. ſed quid prohibet & ſororem adoptare. eodem gradu uenio. tu tamen dignare & meum oſculum cum libuerit cognoſcere. ymo inquam ego per formam tuam te rogo ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere iuuenem religioſum, ſi te adorari permiſeris, ac ne me iudices ad hoc templum gratis accedere dono tibi fratrem meum. quid ne inquit illa donas mihi eum ſine quo non potes uiuere ex cuius oſculo pendes, quem ſic tu amas quemadmodum ego te uolo. hec ipſa cum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis tam dulcis ſonus pertentabat aera, ut putares inter aures canere ſirenum concordiam. itaque miranti & toto mihi clarius celo neſcio quid reducente, libuit nomen dee querere. ita inquit non dixit tibi ancilla mea circen me uocari, non ſum quidem ſolis progenies, nec mea mater dum placet labentis mundi curſum detinuit, habeo tamen quod celo imputem ſi nos fata coniunxerunt. ymo jam neſcio quid tacitis cogitationibus deus agit, nec ſine cauſa belieno nece amat. Sed inter hec nomina magna fax ſurgit. ſumme ergo amplexum ſi placet, neque eſt quod curioſum aliquem extimeſcas. Longe ab hoc loco frater eſt. dixit hec circe, implicitumque brachiis molioribus pluma deduxit in terram uario gramine indutam

Ideo quales fundit de uertice flores
Terra parens cum ſe confeſſo iunxit amori
Iupiter & toto concepit pectore flammas
Emicuere roſe, uioleque & molle ciperon.
Albaque de uiridi riſerunt lilia prato.
Talis humus Venerem molles clamauit in herbas

Verſus VI

IN hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis querentes uoluptatem robuſtam.

Nocte ſoporifera uelati cum ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum
In lucem tellus, uerſat manus improba furtum
Theſauroſque rapit, ſudor quoque proluit era.
Candidiorque dies ſecreto fauit amori.
Et mentem timor altus habet, ne forte grauatum

Excu-

Digitized by Google

Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox vbi ſugerunt eluſam gaudia mentem
Veraque forma redit, animus quod perdidit optat.
Atque in preteritu ſe totus imagine verſat.

Verſus X.

CVbiculum autem meum criſis intrauit, codicillosque mihi domine ſue reddidit in quibus hec erant ſcripta. Libidinoſa eſſem quererer decepta, nunc etiam gratias langori ago. in umbra voluptatis diutius luſi. quid tamen agas quero. & an tuis pedibus peruueneris domum. negant enim medici ſine pedibus poſſe ire. narrabo tibi adoleſcens. paraliſim caue. nunquam egrum tam magno periculo uidi. mediusfidius iam perijſti, quod ſi frigus idem genua manusque tentauerit tuas licet ad tubicines mittes. quid ergo eſt? etiam ſi gravem iniuriam excepit homini tam miſero non invenio medicinam. ſi uis ſanus eſſe pythona roga. recipies inquam neruos tuos ſi triduo ſine fratre dormieris, nam quod ad me attinet, non timeo nequis inueniatur, cui minus placeam. nec ſpeculum mihi nec fama mentitur. Et intellexit chriſis me perlegiſſe totum conuicium. ſolent inquit fieri, & precipue in hac civitate in qua mulieres etiam deducunt luriam. itaque huius quoque rei cura agitur, reſcribemus blandius domine, animumque candida humanitate reſtitue. uerum enim fatendum, ex qua hora iniuriam accepit, apud ſe non eſt. libenter quidem parui ancille, uerbaque codicellis talia impoſui. Olienos Circe ſalutem, fateor domina me ſepe peccaſſe. nam & homo ſum, & adhuc iuuenis nunquam tamen ante hunc diem uſque ad mortem deliqui. habes inquam confitentem reum, quicquid iuſſeris merui. proditionem feci. hominem occidi. templum uiolaui. in hec facinora quere ſupplicium ſiue occidere placet ferro meo uenio: ſiue uerberibus contenta es curro nudus ad dominam. id tantum memento, non me ſed inſtrumenta peccaſſe. paratus miles arma non habui. quis hec turbauerit neſcio. forſitan animus anteceſſerit moram corporis, forſitan dum omnia concupiſco uoluptatem tempore conſumpſi, non inuenio quod feci. Praliſſim tamen cauere iubes, tamquam iam maior fieri poſſit, que abſtulit mihi, quod etiam te habere potui. ſumma tamen excuſationis mee hec eſt. placebo tibi ſi me culpam emendare dimiſeris

Digitized by Google

Nobilis eſtiuas platanus diffuderat umbras
Et baccis redimita clamne tremuleque cupreſſus
Et circumtonſe trepidanti vertice pinus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus & querulo vexabat rore capillos.
Dignus amore locus. teſtis ſilueſter hiasdon:
Atque vrbana progne. que circum gramina fuſe
Ac molles violas cantu ſua rura colebant

Verſus VIII

TRemebat illa reſoluta marmoreis ceruicibus aureum tortum, mirtoque florenti quietum uerberabat. itaque ut me uidit paululum erubuit heſterne ſcilicet iniurie memor, deinde ut remotis omnibus ſecundum inuitantem conſedi. ramum ſuper oculos meos poſuit, & quaſi pariete interiecto audacior facta. quid eſt inquit paralitice? ecquid hodie totus ueniſti? rogas? inquam ego potius quam tentas. totoque corpore in amplexum eius immiſſus non precantis uſque ad ſatietatem oſculis fruor. quod ſolum igitur ſaluo pudore poteram contingere languorem putaui, conditusque lecticulo totum ignem furoris in eam converti, que mihi omnium malorum cauſa fuerat

Ter corripui terribilem manu pennem.
Ter languidior celicoli repente tirſo
Ferrum timui quod trepido male dabat uſum.
Nec iam poteram quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma
Confugerat in uiſcera mille operta rugis.
Ita non potui ſupplicio caput operire.
Sed furtifer mortifero timore luſis
Aduerba magis que poterant nocere fugit

Verſus IX

ERectus igitur in cubitum hac fere oratione uexaui contumacem. quid dicis inquam omnium hominum deorumque pudor. nau ne nominare quidem te inter res ſerias fas eſt. hoc de te merui ut me in celo poſitum ad inferos traheres.

Illa ſolo fixos oculos aduerſa tenebat.
Nec magis incepto vultus ſermone mouetur,
Quam lente ſalices, laſſoue papauera collo.

Verſus, III

Nec

Digitized by Google

NEc minus ego tam feda obiurgatione finita penitentiam agere, ſermonis mei cepi. ſecretoque rubore perfundi, quod oblitus uerecundie mee cum eam parte corporis uerba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere ſeuerioris, note homines ſolent. mox perfricata diutius fronte, quid autem ego inquam mali feci, ſi dolorem meum naturali conuicio exoneraui? aut quid eſt quod in corpore humano, uentri maledicere ſolemus? aut gule? capitique etiam cum ſepius dolet. quid num ut ulixes cum corde litigat ſuo?

Quid me ſpectatis conſtricta fronte Catones?
Damnatisque noue ſimplicitatis opus?
Sermonis puri non triſtis gratia videt.
Quodque facit populus candida lingua refert.
Nam quis concubitus Veneris, quis gaudia neſcit?
Quis petit in tepido membra calore thoro?
Ipſe patet ueri Doctus epicurus in arte
Iuſſit. & hanc, uitam dixit habere deos.

Verſus VIII

HAc declamatione finita gythona uoco. & narra mihi inquam frater ſed tam ſi de ea nocte qua te mihi aſcyltos ſubduxit, uſque iniuriam uigilauit, an contentus fuit uidua pudicaque nocte? tetigit puer oculos ſuos, conceptisque iurauit uerbis ſibi ab aſcylto nullam uim factam, poſitoque in limine genu ſic deprecatur ſua numina uerſu.

Nepharum bachique comes quem pulchra Dione
Diuitibus ſiluis numen dedit. inclita paret
Cui Leſcos, uiridesque thaſos, quem Lidus adorat
Septifluus. templumque tuis imponit hipeblis.
Huc ades. & bachi tutor, driadumque uoluptas.
Sed timidas admitte preces. non ſanguine triſti
Perfuſus uenio. non templis impius hoſtis
Admoui dextram. ſed inops & rebus egenus
Attrictus. facinus non toto corpore feci.
Quisquis inops peccat, minor eſt reus. hac prece queſo
Exonera mentem. culpeque ignoſce minori.
Et quandoque mihi fortune arriſerit hora
Non ſine honore tuum patiar decus. ibit ad aras
Corniger, & querule feſtus Tuis hoſtia lactaris.

Digitized by Google

Spumabit pateris hornus liquor. & ter ouantem
Circha delubrum greſſum feret ebria pubes.

Verſus XVI

CVm hec ago, ſolertique cura depoſito meo caveo intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veſte deformis. extraque ueſtibulum me iniecta manu duxit. ac me iterum in cellam ſacerdotis nihil recuſantem perduxit, impulitque ſuper lectum. & arundinem rapuit hoſtio. iterumque nihil reſpondentem mulctavit; ac niſi primo quaſſata arundo impetum verberantis minuiſſet, forſitan etiam brachia mea caputque fregiſſet. Ingenui ego utique propter marſcarpionem, lacrimisque vbertim manantibus obſcuratum dextra caput ſuper puluinar inclinaui. nec minus illa fletu confuſa altera parte lectuli ſedit. etatisque longe moram tremulis uocibus cepit accuſare. interuenit ſacerdos. quid vos inquit in cellam meam tanquam ante recens buſtum ueniſtis? ô inquit genothea hunc adoleſcentem quem uides malo aſtronatus eſt. namque neque puero puelle bona ſua uendere poteſt. ad ſummam qualem putas eſſe qui de Circes thoro ſine uoluptate ſurrexit?

Quicquid in Orbe vides paret mihi, florida tellus
Cum uolo ſpiſſatis areſcit languida ſuccis.
Cum uolo fundit opes, ſcopulis atque horrida ſaxa
Nilliades iaculatur aquas. mihi pontus inertes
Summittit fluctus. zephirique tacentia ponunt.
Ante meos ſua flabra pedes. mihi flumina parent.
Hircaneque tigres. & juſſi ſtare dracones.
Quid leuiora loquor? lune deſcendit imago
Carminibus deducta meis. trepidusque furentes
Flectere Phebus equos reuoluso cogitur orbe.
Tantum dicta ualent. taurorum flamma quieſcit.
Virgineis extincta ſacris. phebeia circe
Carminibus magicis ſocios mutauit Vlixis.
Protheus eſſe ſolet quicquid libet. his ego callens
Artibus ideos frutices in gurgite ſiſtam.
Et rurſus fluuios in ſummo uertice ponam.

Verſus, XVI

INhorrui ego tali fabulatione conterritus, animque diligentius inſpicere incepi. ergo ô genothea exclamat imperio parcite. mox incincta quatrato pallio cacuma ingentem foco appoſuit! deterſisque curioſe manibus inclinauit

Digitized by Google

nauit se in lectum. ac me semel iterumque basiauit. simulque pannum de carnario detulit furca in quo faba erat ad usum reposita. ut soluit ergo licio pannum partem leguminis super mensam effudit. iussitque me diligenter purgare. seruio ego imperio; granaque sordidissimis putaminibus uestita curiosa manu segrego. at illa inertiam meam accusans improba tollit. dentibusque foliculos pariter spoliat. atque in terram ueluti muscarum imagines despuit mirabile quidem paupertatis ingenium, singularumque rerum quasdam artes.

Indum fulgebat ebur quod inhoserat auro.
Nec iam falcato radiabat marmore terra
Muneribus delusa suis sed crate saligna
Impositum ceteris uacuo nemus. & noua terre
Pocula que facili uilis nota finxerat hasta
Hinc molli scille latus, & de candice lento
Vimineo lances, maculataque testa lico
Et paries circha palea faciatus inani.
Fortuitoque luto clauus numerabat agrestes
Et uiridi iunco gracilis pendebat arundo
Preterea que fumoso suspensa rigillo
Conseruabat opes humilis casa, mitia seruo
Inter odoratas pendebat texta coronas
Et tinibre ueteres & passis uua racemis
Qualis in acthea quondam fuit hospita terra.
Digna sacris hecates, quam musa loquentibus annis
Baccineas ueteres mirando tradidit euo

Versus XVII

TVm illa carnis etiam paululum dilibat. & dum coequale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit fracta est putris sella que statura altitudinem adiecerat? anumque pondere suo deiectam super focum mittit. frangitur ergo ceruix cacume! ignemque conualescentem restinguit. atque totam faciem excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus anumque non sine risu erexi. Itaque ad case hostiolum processi & ecce anseres sacri impetum in me faciunt! fedoque ac ueluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem. atque alius tunicam meam lacerat! alius uincula calciamentorum resoluit, ac trahit. unus etiam dux ac magister seuitie non dubitavit crus meum serrato usare morsu. oblitus itaque nugarum

Digitized by Google

pedem menſule extorſi. cepique pugnaciſſimum animal armata elidere manu, nec ſaciatus defunctorio ictu morte me anſeris uindicaui.

Tales herculea ſtimphalidas arce coactas
Ad celum fugiſſe reor, peneque fluentes
Arpias cum fineo maduere ueneno
Fallaces opule tremuit perterritus ether
Plantibus inſolitis, confuſaque regia celi.

Verſus, V

CVm protuli anſerem, anus ut uidit, tam magnum eque ſubſtulit clamorem ut putares iterum anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque & novitate facinoris attonitus querebam quid excanduiſſet. aut quare potius anſeris quam mei miſereretur. at illa complosis manibus ſcelerate inquit & loqueris neſcius quam magnum flagitium admiſeris? ò occidiſti priapi delicias anſerem. omnibus matronis acceptiſſimum. itaque ne te putes nihil egiſſe. ſi magiſtratus hoc ſcierit ibis in crucem. polluiſti ſanguine domicilium meum inuolatum feciſti ut me quisquis uoluerit inimicus ſacerdotio pellat.

Quisquis habet nummos ſecura nauigat aura
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat damnen. ipſumque licebit
Accriſium iubeat credere quod damnem.
Carmina componat, declamet, concrepet omnes.
Et peragat cauſas ſitque catone prior.
Iuriſconſultus paret non paret habente.
Atque eſto quicquid ſeruius & labeo.
Multa loquor. quiduis nummis preſentibus opta
Et ueniet. clauſum poſſidet arca iouem.

Verſus X.

PETR. ARBITRI SATYRI
Fragmenta expliciunt ex libro quintodecimo & ſextodecimo

Vene-

Digitized by Google

VEnerat iam tercius dies id eſt expectatio libere cene ſed tot uulneribus confoſſis fuga magis placebat quam quies. itaque cum meſti deliberaremus quonam genere preſentem euitaremus procellam, unus ſeruus agamenonis interpellavit trepidantes, & quid nos inquit, neſcitis hodie apud quem fiat? trimalchio lautiſſimus homo horologium in triclinio & bucinatorem habet ſubornatum, ut ſubinde ſciat quantum de uita perdiderit. amicimur ergo diligenter obliti omnium malorum. & githona libentiſſime ſeruile officium tuentem, uſque hoc jubemus in balneo ſequi. nos interin ueſtiti errare cepimus. ymo iocari magis & circulis ludentem accedere, cum ſubito uidemus ſenem caluum tunica veſtitum ruſſea inter pueros capillatos ludentem pila. nec tam pueri nos, quamquam erat opere precium ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe pater familie, qui ſoleatus pila praſina exercebatur. nec amplius eam repetebat, que terram contigerat. Sed folem plenum habebat ſervus, ſufficiebatque ludentibus. notauimus etiam res nouas, nam duo ſpadones in diuerſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas que inter manus luſu expellente uibrabat, ſed eas que in terram decidebant. cum has ergo miramur lauticias, accurrit menelaus, & hic eſt inquit apud quem cubitum ponitis. & quid iam principium cene uidetis? & iam non loquebatur menelaus cum trimalchio digitos concrepuit, ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſubiecit. exonerata ille ueſcica aquam popoſcit ad manus digitosque ad ſperos paululum in capite pueri terſit. longum erat ſingula excipere. itaque intrauimus balneum, & ſudore calfacti momento temporis, ad frigidam eximmus. iam trimalchio vnguento perfuſus tergebatur. non linteis, ſed palliis ex lana molliſſima factis. tres interimi atraliptæ in conſpectu ejus falernum potabant. & cum plurimum rixantes effunderent, trimalchio hoc ſuum propinaſſe dicebat. hinc inuolutus coccina cauſa palectice impoſitus eſt, precedentibus faleratis curſoribus quatuor, & chiramaſio, in quo delicie ejus uehebantur, puer uetulus lippus domino trimalchione deformior. Cum ergo auferetur ad caput ejus, cum minimis ſymphoniacus tibiis acceſſit. & tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret toto itinere cantavit. ſequimur nos admiratione jam ſaturi, & cum agamenone ad januam peruenimus,

Digitized by Google

mus, in cuius poſte libellus erat cum hac inſcriptione fixus. Quisquis ſeruus ſine Dominico iuſſu foras exierit, accipiet plagas centum. in aditu autem ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus ceraſino ſuccinctus cingulo, atque in argentea piſum purgabat. ſuper limen autem cauea pendebat aurea in qua pica uaria intrantes ſalutabat. Ceterum ego dum omnia ſtupeo pene reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus non longe ab oſtiarij cella, canis ingens cathena uinctus in pariete erat pinctus. ſuperque quadrata littera ſcriptum, caue canem, & college, mei quidem riſerunt. ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. erat aut uenalicium titulis pictum. & ipſe trimalchio capillatus caduceum tenebat. mineruaque ducente romam intrabat. hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, deinque diſpenſator factus eſſet omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. in deficiente uero iam porticule uatum mento in tribunal excelſum mercurius rapiebat. preſto erat fortuna cornu habundanti copioſa. & tres parce aurea penſa torquentes notaui. etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. preterea grande armarium in angulo uidi, in cujus edicula erant lares argentei poſiti, veneriſque ſignum marmoreum poſitum & piſſis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant Interrogare ergo atrienſem cepi, quas in medio picturas haberent. Iliada & odixeam, inquit. ac lenatis gladiatorium munus non licebat multaciam conſiderare. nos iam ad trichinium peruueneramus, in cujus parte prima procurator rationes accipiebat. & quod precipue miratus ſum in poſtibus triclinii faſſes erant cum ſecuribus fixi, quorum unam partem quaſi embulum nauis treum finiebat, in quo erat ſcriptum, C. N. pompeio trimalchioni ſeuiro auguſtali. cinamus diſpenſator ſub eodem titulo & lucerna bilynchis de camera pendebat & due tabule in utroque poſte defixe: quarum altera ſi bene memini hoc habebat inſcriptum. III. & pridie Kalendas Ianuarias, cum noſter foras cenat. altera lune curſum ſtellarumque ſeptem imagines pictas, & qui dies boni quique incommodi eſſent diſtinguente bulla notabantur. His repleti uolutatibus cum conaremur in triclinium intrare, exclamauit unus ex pueris qui ſuper hoc officium erat poſitus dextro pede. ſine dubio paulisper trepidauimus, ne contra preceptum aliquis noſtrum tran-

Digitized by Google

transciret. Ceterum ut pariter mouimus dextros greſſus ſeruus nobis despoliatus, procubuit ad pedes, ac rogare cepit, ut ſe pene eriperemus, nec magnum eſſe peccatum ſuum propter quod periclitaretur. ſubducta enim ſibi ueſtimenta dispenſatoris in balneo, que uix fuiſſent decem ſexterciorum. Retulimus ergo dextros pedes, diſpenſatoremque in precario aureos mirantem deprecati ſumus ut ſeruo remitteret penam. Superbus ille ſuſtulit uultum. & non tam iactura me mouet inquit, quam negligentia nequiſſimi ſerui. ueſtimenta mea cubitoria perdidit. que mihi natali meo cliens quidam donauerat tyria ſine dubio. ſed iam ſemel lota. quid ergo eſt dono uobis eum. Obligati tam grandi beneficio, cum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſeruus pro quo rogaueramus, & ſtupentibus ſpiſſiſſima baſia impegit, gratias agens humanitati noſtre. ad ſummam ſtatim ſcietis ait, cui dederitis beneficium. vinum Dominicum miniſtratoris gratia eſt. Tandem ergo diſcubuimus, pueris alexandrinis aquam in manus uiuatam infundentibus, aliisque. inſequentibus ad ped ad paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebat officio, ſed obiter cantabat. ego experiri uolui an tota familia cantaret. itaque potionem poſti parati ſumus puer non minus me acido cantico excepit. & quisquis aliquid rogatus erat ut daret panthomimichorum non patris familie triclinium crederes, altera eſt tamen guſtatio ualde lauta. nam iam omnes iam diſcubuerant preter vnum trimalchionem cui locus nouo more primus ſeruabatur. Ceterum in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſactio poſitus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. tegebant aſellum due lances in quarum marginibus nomen trimalchionis inſcriptum erat, & argenti pondus ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires. melle ac papauere ſparſos fuerunt, & thumatula ſuper craticulam feruentia argenteam poſita, & infra craticulam Syriaca pruna cum granis punici mali. in his eramus lanticiis cum ipſe trimalchio ad ſimphoniam allatus eſt. poſitusque inter cerucalia munitiſſima expreſſit imprudentibus riſum, pallio enim coccineo ad raſum excluſerat caput, circhaque oneratas ueſte ceruices laticlauia in eis erat mappam ſimbriis hinc atque illinc pendentibus habebat. etiam in minimo digito ſiniſtre manus anulum grandem ſub auratum, extremo

uero articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi uidebatur, totum aureum, ſed plane ferreis ueluti ſtellis ferruminatum, & ne has tantum oſtenderet divitias dextrum nudavit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum ut deinde pinna argentea dentes perfodit. amici inquit nundum mihi ſuaue erat in triclinium abſens more uobis uenire ſed ne diutius abſenti uos eſſem, uoluptatem mihi negaui. permititis tamen finiri luſum. ſequebatur puer cum tabula terebintina & cristallinis teſſeris notauique rem omnium delicatiſſimam, pro calculis enim ac nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium textorum dicta inter luſum conſummit, guſtantibus adhuc nobis repoſitorum allatum eſt cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales que incubant oua. acceſſere continuo duo ſerui, & ſimphonya ſtrepente ſcrutari paleam ceperunt. erutaque ſubinde pauonina oua diuiſere conuiuis. conuertit ad hanc ſcenam trimalchio uultum. & amici ait, pauonis ova galline iuſſi ſupponi. & me hercules timeo, ne iam concepti ſint? tentemus tamen, ſi adhuc ſorbilia ſunt, ſorberi poſſunt. accipimus nos nochlearia non minus ſe libras pendentia, onaque ex farina pingui figurata pertundimus. ego quidem pene proieci partem meam, nam uidebatur, iam in pullum coiſſe. deinde ut audiui uterem conuiuam, hic neſcio quid boni debet eſſe. perſecutus putamen manu pinguiſſimam ficedulam inueni piperato uitello circumdatam. Iam trimalchio eadem omnia luſu intermiſſio popoſcerat. feceratque poteſtatem clara uoce ſi quis noſtrum iterum uellet mulſum ſumere, cum ſubito ſignum ſimphonia datur. & guſtatoria pariter a choro cantante rapiuntur. Ceterum inter tumultum cum forte paraſſis excidiſſet, & puer iacentem ſuſtuliſſet animadvertit trimalchio, colaphisque obiurgari puerum, ac proiicere † rursus † prorſus parasidem iuſſit. inſecutus eſt lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis cepit uertere. Subinde intrauerunt duo etiopes capillati cum puſillis utribus, quales ſolent eſſe qui harenam in amphitheatro ſpargunt. uinumque dedere in manus. aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, equum inquit mars amat. itaque iuſſit ſuam cuique menſam aſſignari. obiter & pudiſſimi ſerui minorem nobis eſtum frequentia ſua facient. ſtatim allate ſunt amphore uitree diligenter gipſate,

Digitized by Google

gipſate, quarum in cervicibus † pittratia erant affixa, cum hoc titulo. falernum opimianum annorum centum. dum titulos perlegimus complosit trimalchio manus, & he heu inquit ergo diutius uiuit uinum quam homuncio, quare tangomenas faciamus. vita vinum est, uerum opimianum preſto. heri non tam bonum poſui & multo honeſtiores cenabant. Potantibus ergo & curatiſſime nobis lauticias mirantibus, laruam argenteam attulit ſervus ſic aptatam ut articuli ejus, uertebreque laxate in omnem partem uerterentur. hanc cum ſuper menſam ſemel iterumque abieciſſent, & cathenatio mobilis aliquot figuras exprimeret trimalchio adiecit

† pittracia

He Heu nos miſeros quam totus homuncio nil eſt
Sic erimus cuncti poſtquam nos auferet Orchus.

Ergo uiuamus dum licet eſſe. bene laudationem ferculum eſt inſecutum, plane non pro expectatione magnum, nouitas tamen omnium conuertit oculos. Rotundum enim repoſitorium duodecim habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſuper que proprium conuententem que materie ſtructor impoſuerat cibum. ſuper arietem cicer aretinum, ſuper taurum bubule fruſtrum, ſuper geminos teſticulos, acriones, ſuper cancrum coronam, ſuper leonem ficum africanum, ſuper uirginem ſteriliculam, ſuper libram ſtateram, in cuius altera parte ſciribillita erat in altera placenta, ſuper ſcorpionem piſciculum marinum, ſuper ſagitarium oclopetam, ſuper capricornum in quo cornua erant, locuſta marina, ſuper aquarium anſerem, ſuper piſces duos mullos, in medio autem ceſpes cum herbis exciſus fauum ſuſtinebat. circumferebat egyptius puer clibano argenteo panem atque ipſe etiam teterrima uoce dela ſerpiciariomino canticum extorſit. nos ut triſtiores ad tam uiles acceſſimus cibos. ſuadeo inquit trimalchio cenemus. hoc eſt in cene. hec ut dixit ad ſimphoniam quatuor tripudiantes procurrerunt. ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt quo facto uidemus infra ſcilicet, in altero fercula altilia & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut pegaſus videretur. notauimus etiam circha angulos repoſitorii Marſyas quatuor, ex quorum utriculis garum piperatum currebat. ſuper piſces quicunque euripo natabat. damus omnes plauſum à familia inceptum. & res electiſſimas ridentes agredimur. non minus & trimalchio eiusmodi methodio letus carpe inquit. proceſſit

ſtatim

Digitized by Google

ſtatim ſciſſor & ad ſymphoniam geſticulatus ita lacerauit obſonium ut putares eſſe darium hidruale cantante pugnare ingerebat. Nihilominus trimalchio lentiſſima uoce, carpe carpe. Ego ſuſpicatus aliquam urbanitatem, toties iteratam uocem pertinere non erubui eum qui ſupra me accumbebat hoc ipſum interrogare. at ille qui ſepius eiusmodi ludos ſpectauerat, uides illum inquit, qui obſonium carpit, carpus uocatur. Ita quotiescunque dicit carpe, eodem uerbo, & uocat & imperat. Non potui amplius quicquam guſtare? ſed conuerſus ad eum ut quam plurima exciperem longe accerſere fabulas cœpi ſciſcitari, que eſſet mulier illa, que huc atque illuc diſcurreret. Vxor inquit trimalchionis? fortunata appellatur, que nummos modio metitur. & modo modo quid fuit ignoſcet mihi genius tuus. noluiſſes de manu illius panem accipere. nunc nec quid nec quare in caelum abiit. & trimalchionis topanta eſt ad ſummam mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe credet. ipſe neſcit quid habeat adeo ſaplutus eſt. ſed hec Lupatria prouidet omnia. & ubi non putes eſt ſicca ſobria bonorum conſiliorum. tantum auri uides, eſt tamen malae linguae? pica puluinaris quem amat, amat. quem non amat, non amat. ipſe trimalchio fundos habet qua milui uolant. nummorum nummos argentum in oſtiarij illius cella plus iacet, quam quisquam in fortunis habet. familia uero babae babae, non me hercules puto decumam partem eſſe que dominum ſuum nouit ad ſummam quemuis ex iſtis babaecalis in rute folium coniiciet. nec eſt quod putes illum quicquam emere. omnia domi naſcuntur. lana. credrae. piper lacte gallinaceum ſi queſieris inuenies ad ſummam parum illi bona lanâ naſcebatur. arietes à tarento emit. & eos culauit in gregem. mel atticum ut domi naſceretur, apes ab athenis juſſit afferri obiter. & uernaculae que ſunt meliuſcule à greculis fient. ecce intra hos dies ſcripſit ut illi ex india ſemen boletorum mitteretur. nam mulam quidem nullam habet que non ex onagro nata ſit. uides tot culcitras. nulla non aut conchiliatum, aut coccineum tomentum habet. tanta eſt animi beatitudo. Reliquos autem collibertos eius caue contemnas. ualde ſuccoſi ſunt, uides illum quia in immo immus recumbit hodie ſua octingenta poſſidet. de nihilo creuit. ſolebat collo modo ſuo ligna portare. ſed quomodo dicunt ego nihil ſcio, ſed audiui quomodo incuboni pilleum rapuiſſet.

Digitized by Google

& thesaurum inuenit. ego nemini inuideo si quo Deus dedit. est tamen sub alapa. & non uult sibi male. itaque proxime cum hoc titulo proscripsit. C. pompeius diogenes ex Kalendis iuliis cenaculum loca ipse enim domum emit. Quid illi qui libertini loco iacet? quam bene se habuit? non impropero illi. sextercium suum uidit decies. sed male uacillauit. non puto illum capillos liberos habere. nec mehercules sua culpa. † ipse enim homo melior non est. sed liberti scelerati qui omnia ad se fecerunt. scito autem sociorum olla male feruet. & ubi semel res inclinata est, amici de medio. & quam honestam negociationem exercuit. quod illum sic uides exe libitinarius fuit. solebat sic cenare quomodo rex apros gausapatos, opera pistoria, uiscouos pistores. plus uini sub mensa effundebatur, quam aliquis in cella habet † fantasia, non homo inclinatis quoque rebus suis, cum timeret ne creditores illum conturbare existimarent, hoc titulo cauctionem proscripsit. Iulius proculus auctionem faciet rerum superuacuarum. interpellauit tam dulces fabulas trimalchio. nam iam sublatum erat ferculum. hilaresque conuiue, uino sermonibusque publicatis operam coeperant dare. Is ergo reclinatus incubitum, hoc uinum inquit uos oportet suaue faciatis. pisces natare oportet. rogo me putatis illa cena esse contemptum, quam in teca repositorij uideratis. sic notus Vlixes? quid ergo est. oportet etiam inter cenandum philologiam nosse. patrono meo ossa bene quiescant, qui me hominem inter homines uoluit esse. nam mihi nihil noui potest afferri, sicut ille fericulusta mel habuit praxim †. Caelus hic in quo duodecim dij habitant, in totidem se figuras conuertit. & modo fit aries. itaque quisquis nascitur illo signo multa peccora habet, multum lanae. caput preterea durum. frontem expuduratam cornum acutum. plurimi hoc signo scolastici nascuntur. & arieti illi laudamus urbanitatem mathematici. itaque adiecit. deinde totus caelus taurulus fit. itaque tunc calcitrosi nascuntur, & bubulci, & qui se ipsi pascunt. In geminis autem nascuntur bigae, & boues & colei & qui utrosque parietes linunt. In cancro ego natus sum, ideo multis pedibus sto. & in mari, & in terra multa possideo. nam cancer & hoc & illoc quadrat. & ideo jam dudum nihil super illum posui. ne genisim † meam premerem. In leone cataphage nascuntur & imperiosi. In Virgine mulieres & fugitiui, & com-

† ipse

† phantasia

† praxim. i. operationem

† genesim. i. nativitatem

compediti. In libra laniones & vnguentarij & quicunque aliquid expediunt. In ſcorpione uenenarii & percuſſores. In ſagitario ſtrabones qui holera ſpectant lardum tollunt. In capricorno erumpnoſi quibus premala ſua cornua naſcuntur. In aquario copones & cucurbitae. in piſcibus obſonatores & rethores. Sic orbis vertitur tanquam mola & ſemper aliquid mali facit ut homines aut naſcuntur aut pereant. quod autem in medio ceſpite uidetis. & ſuper ceſpitem fauum, nihil ſine ratione facto. terra mater eſt in medio quaſi ouum corrotundata, & omnia bona in ſe habet tanquam fauus. Sophos uniuerſi clamamus, & ſublatis manibus ad camaram iuramus iparchum aratumque comparandos illi homines non fuiſſe. donec. aduenerunt miniſtri, ac tolaria propoſuerunt toris in quibus retia erant picta ſubſeſſoresque cum uenerabilis, & totus uenationis apparatus. nec dum ſciebamus mitteremus ſuſpiciones noſtras, cum extra triclinium clamor ſublatus eſt ingens. & ecce canes laconici etiam circha menſam diſcurrere ceperunt. ſecutum eſt hos repoſitorium in quo poſitus erat prime magnitudinis aper, & quidem pilleatus, e cuius dentibus ſportelle dependebant due, palmulis textae. altera careotis altera tebaicis repleta. circha autem minores porcelli, ex copto placentis facti, quaſi uberibus imminerent ſcrofam eſſe poſitam ſignificabant. & hi quidem apophoreti fuerunt. ceterum ad ſcindendum aprum non ille carpus acceſſit, qui altilia laceraverat, ſed barbatus ingens faſceis cruralibus alligatus & alicula ſubornatus, polimita ſtricto que uenatorio cultro latus apri uehementer percuſſit, ex cuius plaga turdi euolauerunt. parati aucupes cum harundinibus fuerunt. & eos circha triclinium uolitantes momento exceperunt. inde cum ſuum cuique iuſſiſſet referri trimalchio adiecit. etiam uidete quam porcus ille ſiluaticus totam comederit glandem. ſtatim pueri ad ſportellos acceſſerunt quae pendebant e dentibus, thebaycaſque & cariotas ad numerum diuiſere cenantibus. Interim ego qui priuatum habebam ſeceſſum in multas cogitationes diductus ſum. quare aper pilleatus intraſſet. poſtquam itaque omnis bacaluſias conſumpſi duraui interrogare illum interpretem meum, quid me torqueret. at ille plane etiam hoc ſeruus tuus indicare poteſt. Non enim enigma eſt. ſed res aperta. hic aper cum heri ſumma cenam uindicaſſet à conuiuijs dimiſſus. Itaque hodie tamquam libertus in conuiuium reuer-

Digitized by Google

reuertitur. damnavi ego ſtuporem meum. & nihil amplius interrogaui ne uiderer nunquam inter honeſtos cenaſſe. dum hec loquimur puer ſpecioſus, uitibus ederisque redimitus, modo bromium, interdum liaeum, euchiumque confeſſus, calatiſcouas circumtulit. & poemata Domini ſui acutiſſima uoce traduxit. ad quem ſonum converſus trimalchio, dyoniſe inquit liber eſto. puer detraxit pilleum apro, capitique ſuo impoſuit. tum trimalchio rurſus adjecit, non negabitis me inquit habere liberum patrem. laudauimus dictum trimalchionis, & circumeuntem puerum ſane perbaſiamus. ab hoc ferculo trimalchio ad laſammum ſurrexit. nos libertatem ſine tyranno nacti cepimus inuitare conuiuorum ſermones clamet itaque primus cum pataracina popoſciſſet. dies inquit nihil eſt. dum uerſas te nox fit. itaque nihil eſt melius quam de cubiculo recta in triclinium ire, & mundum frigus habuimus. uix me balneus calfecit tamen calda potio ueſtiarius eſt, ſtaminatas duxi. & plane matus ſum. uinus mihi in cerebrum abiit. excepit ſeliucus fabule partem. & ego inquit non cotidie lauor. baliſcus enim fullo eſt aqua dentes habet. & cor noſtrum cotidie liqueſcit. ſed cum mulſi pultarium obduxi frigori laecaſim dico. nec ſane lauare potui. fui enim hodie infumus homo bellus tam bonus, Criſantus animam ebullijt. modo modo me appellauit. uideor mihi cum illo loqui. hey eſt hey. utres inflati ambulamus minores quam muſce † ſuus. tamen aliquam uirtutem habent. nos non † ſumus pluris ſumus quam bulle & quid ſi non abſtinax fuiſſet. quinque dies aquam in os ſuum non coniecit. non micam panis. tamen abijt. at plures medici illum perdiderunt. immo magis malus fatus. medicus enim nihil aliud eſt quam animi conſolatio. tamen bene elatus eſt nitali lecto ſtagulis bonis plautus eſt optime manum miſit aliquod, etiam ſi maligne illum plorauit vxor. quid ſi non illam optime accepiſſet. ſed mulier que mulier miluinum genus. neminem nihil boni facere oportet. eque eſt enim ac ſi in puteum coniicias. ſed antiquus amor cancer eſt. Moleſtus fuit phileros qui proclamauit. uiuorum meminerimus. ille habet quod ſibi debebatur honeſte uixit honeſte obijt. Quid habet quod queratur. abbas ſecrenit. & paratus fuit quadrantem de ſtercore mordicus tollere. itaque creuit. quit quit creuit tamquam fauus. puto me hercules illum reliquiſſe ſolida centum. & omnia in nummis habuit.

de

de re tamen ego uerum dicam, qui linguam caninam comedi. dure bucce fuit. linguosus discordia non homo frater eius fortis fuit amicus amico. manu uncta plena mensa, & inter inicia malam parram pilauit. sed recorrexit costas illius prima uindemia. uendidit enim uinum quantum ipse uoluit. & quod illius mentum sustulit hereditatem accepit. ex qua plus inuolauit quam illi relictum est. & ille stips dum fratri suo irascitur, nescio cui terre filio patrimonium elegauit. longe fuit. quisquis suos fugit. habuit autem oracularios seruos, qui illum pessum dederunt. nunquam autem recte faciet qui cito credit. utique hommo negocians, tamen uerum quod frunitus est, quam diu uixit cui datum est, non cui destinatum, plane fortune filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. facile est autem ubi omnia quadrata currunt. & quod putas illum annos secum tulisse septuaginta, & supra. sed corneolus fuit. aetatem bene ferebat niger tanquam coruus. noueram hominem olim oliorum. & adhuc salax erat. Non me hercules illum puto in domo canem reliquisse. immo etiam puellarius erat. omnis minerue homo. nec improbo. hoc solum enim secum tulit. hec phileros dixit. illa ganimedes narrat, is quod nec ad celum nec ad terram pertinet. cum interim nemo curat quid annona mordet. Non me hecules hodie bucam panis inuenire potui. & quomodo siccitas perseuerat. iam annum esurio. fuit. aediles male euenïat qui cum pistoribus colludunt serua me. seruabo te. itaque populus minutus laborat. nam isti maiores maxille semper saturnalia agunt. ò si haberemus illos leones quos ego hic inueni cum primum ex asia ueni. illud erat uiuere. similia sicilia interiores & laruas sic istos percolopabant. ut illis iupiter iratus esset sed memini safinium. tunc habitabat ad arcum ueterem me puero. piper non homo. is quacunque ibat terram adurebat. sed rectus, sed certus amicus amico cum quo audacter posses in tenebris micare. in curia autem quomodo singulos uel pilabat tractabat. nec scemas loquebatur sed dilectum cum ageret porro in foro sic illius uox crescebat tanquam tuba. nec sudauit unquam, nec expuit. Puto enim nescio quid asia dis habuisse. & quam benignus resalutare, nomina omnium reddere, tanquam unus de nobis. itaque illo tempore annona pro luto erat. asse panem quem emisses, non potuisses cum altero deuorare. nunc oculum bublum uidi maiorem.

hey

Digitized by Google

hey hey quotidie peius hec colonia, retrouerſus creſcit tanquam coda uituli. Sed quare non habemus aedilem trium cauniarum. qui ſibi mauult aſſem quam uitam noſtram. itaque domi gaudet, plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Iam ſcio unde acceperit denarios mille aureos. ſed ſi nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret. Nunc populus eſt domi leones. foras uulpes. quod ad me attinet iam pannos meos comedi. & ſi perſeuerat hec annona caſulas meas uendam. Quid enim futurum eſt ſi nec dij nec homines eius colonie miſerentur. ita meos fruniſcar ut ego puto omnia illa aedilibus fieri. nemo enim celum celum putat. nemo ieiunium ſeruat. nemo iouem pili facit. ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. antea ſtolate ibant nudis pedibus in clinum. paſſis capillis, mentibus puris. & jouem aquam exorabant, itaque ſtatim urceatim plouebat, aut tunc. aut nunquam. & omnes ridebant. ut dij tanquam mures. itaque dii pedes lanatos habent, quia nos religioſi non ſumus. agri iacent. Oro te inquit echion centonarius melius loquere. modo ſic modo ſic inquit. Ruſticus uarium porcum perdiderat. quod hodie non eſt cras erit. ſic uita truditur. non me hercules patria melior dici poteſt, ſi homines haberet. ſed laborat hoc tempore. nec hec ſua. non debemus delicati eſſe. ubique medius caelus eſt. tu ſi alicubi fueris dices hic porcos coctos ambulare. & ecce habituri ſumus munus excellente inter duo die feſta, familia non laniſticia ſed plurimi liberti. & titus noſter magnum animum habet & eſt caldicer ebrius aut hoc aut illud erit quod utique. nam illi domeſticus ſum, non eſt mixcix. ferrum optimum daturus eſt ſine fuca carnarium in medio ut ampliteatrum uideat. & habet unde, relictum eſtilli ſextercium tricencies, deceſſit illius pater male, ut quadringenta impendat, non ſentiet patrimonium illius. & ſempiterno nominabitur. iam manios aliquot habet, & mulierem eſedariam, & diſpenſatorem gliconis qui deprehenſus eſt cum dominam ſuam delectaretur. uidebis populi rixam inter zelotipos & amaaſiunculos, Glico autem ferterciarius homo diſpenſatorem ad beſtias dedit. hoc eſt ſe ipſum traducere. quid ſeruus peccauit qui coactus eſt facere? magis illa matella digna fuit, quam taurus iactaret. ſed quia ſinum non poteſt ſtratum cedit. quid autem glicon putabat hermogenis filicem unquam bonum exitum facturam. ille

Digitized by Google

miluo uolanti poterat ungues reſecare. colubra reſtem non parit Glico glico dedit ſuas. itaque quamdiu uixerit habebit ſtigmam. nec illam niſi orcus delebit. ſed ſibi quiſque peccat. ſed ſubolfacio quod nobis epulum daturus eſt mammea, binos denarios mihi & meis, quod ſi hoc fecerit erripiat norbano totum fauorem. Scias oportet plenis uelis hunc uinciturum. & reuera quid ille nobis boni fecit? dedit gladiatores feſterciarios iam decrepitos, quos ſi ſufflaſſes cecidiſſent. Iam meliores Beſtiarios uidi. occidit de lucerna equites. putares eos gallos gallinaceos, alter burdubaſta, alter loripes terciarius mortuus pro mortuo, qui habet neruia preciſa. unus alicujus flature fuit traex qui & ipſe ad dictata pugnauit. ad ſummam omnes poſtea ſecti ſunt adeo de magna turba adhebete acceperant plane fuge mere. munus tamen inquit tibi dedi. & ego tibi plodo computa, & tibi plus do quam accepi. manus manum lauat. Videris mihi agamenon dicere. quid iſte argutat moleſtus. quia tu qui potes loquere non loqui? non es noſtre faſcie. & ideo paupererum verba derides ſcimus te prelit-teras fatuum eſſe. quid ergo eſt. aliqua die te perſuadeam, ut ad uillam uenias, & uideas caſulas noſtras. inueniemus quod manducemus. pullum, ova, belle erit. etiamſi omnia hoc anno tempeſtas diſpare pallauit. inueniemus ergo unde ſaturi fiamus. etiam tibi diſcipulus creſcit cicaro meus iam quatuor parti dicit ſi uixerit habebis ad latus ſeruulum. Nam quicquid illi uacat caput de tabula non tollit. ingenioſus eſt. & bono filo etiamſi in naues morboſus eſt. ego illi iam tres cardeles occidi, & dixi quod muſtella comedit. inuenit tamen alias neruas, & libentiſſime pingit. ceterum jam greculis calcem impingit & latinas cepit non male appetere. etiam ſi Magiſter eius ſibi placens ſit. Nec uno loco conſiſtit. ſed uenit dem litteras. ſed non uult laborare. eſt & alter non quidem doctus, ſed curioſus qui plus docet quam ſcit. itaque feriatis diebus ſolet domum uenire. & quicquid dederis contentus eſt. Emi ergo nunc puero aliquot libra rubricata quia uolo illum ad domus ionem aliquid de jure guſtare. habet hec res panem. Nam litteris ſatis inquinatus eſt. quod ſi reſilierit, deſtinaui illum artificii docere, aut conſtreinum, aut preconem, aut certe cauſidicum, quod illi auferre non poſſit niſi orchus, Ideo illi cotidie clamo, primigeni crede mihi quicquid diſcis tibi diſcis. Vides phileronem cauſidicum, ſi non didiciſ-

Digitized by Google

didiciſſet hodie famem a labris non abigeret. modo modo collo ſuo circumferebat onera uenalia. Nunc etiam aduerſus norbanum ſe extendit. littere teſaurum eſt. & artificium nunquam moritur. eiusmodi fabule uibrabant cum trimalchio intrauit & deterſa fronte unguento manus lauit. ſpacioque minimo interpoſito, ignoſcite mihi inquit amici, multis iam diebus uenter mihi non reſpondit. nec medici ſe inueniunt. profuit mihi tamen maleicorum & taeda ex aceto. ſpero tamen iam uentrem. pudorem ſibi imponit. Alioquin circa ſtomacum mihi ſonat putes taurum. itaque ſi quis ueſtrum uoluerit ſua re cauſa facere. non eſt quod illum pudeatur. Nemo noſtrum ſolide natus eſt. ego nullum puto tam magnum tormentum eſſe quam continere. hoc ſolum uetare ne iouis poteſt. rides fortunata que ſoles me nocte deſomnem facere. nec tamen in triclinio ullum uetui facere quod ſe iuuet. & medici uetant continere. uel ſi quid plus uenit omnia foras parata ſunt a qua laſſant & cetera minutalia. credite mihi anathimias is ſi in cerebrum it in toto corpore fluctum facit. multos ſcio ſic perijſſe, dum nolunt ſibi uerum dicere. gracias agimus libera liberalitati, indulgentieque eius, & ſub inde caſtigamus crebris potiunculis riſum. Nec adhuc ſciebamus nos in medio lauticiarum quo aiunt cliuo laborare, nam cum mundatis ad ſinphoniam menſis trres albi ſues in triclinium adducti ſunt capiſtris, & tintinabulis culti, quorum unum bimum nomenculator eſſe dicebat, alter trimum, tertium uero iam ſenem. ego putabam petauriſtarios intraſſe, & porcos ſicut in circulis mos eſt portenta aliqua facturos, ſed trimalchio expectatione diſcuſſa, quem inquit ex eis uultis in cenam ſtatim fieri? gallum enim gallinaceum, penthiacum & eiusmodi nenias ruſtici faciunt. mei coci etiam uitulos eno cocto ſolent facere. Continuoque cocum uocari iuſſit: & non expectata electione noſtra maximum natu iuſſit occidi, & clara uoce ex quota decuria es? cum ille ſe ex quadrageſima reſpondiſſet. emptitius an inquit domi natus es? Neutrum inquit cocus, ſed teſtamento panſe tibi relictus ſum. uide ergo ait ut diligenter ponas. ſi non. te iubebo in decuriam uiatorum coniici. & quidem cocum potentia admonitum in culinam obſonium duxit. trimalchio aurem miti ad nos uultu reſpexit. & uinum inquit ſi non placet mutabo. uos illud oportet bonum faciatis. deorum beneficio non emo. ſed nunc quicquid.

Digitized by Google

ad ſaliuam facit in ſuburbano naſcitur. eo quod ego adhuc non noui. dicitur confine eſſe Tarracimenſibus, & tarentinis, nunc coniungere agellis Siciliam uolo. ut cum Affricam libuerit ire per meos fines nauigem. ſed narra tu mihi agamenon quam controuerſiam hodie declamaſti. ego autem ſi cauſas non ago in diuiſione tamen literas didici. & ne me putes ſtudia faſtiditum tres bibliotecas habeo. unam grecam, alteram latinam dic ergo ſi me amas periſtaſim † declamationis tue. cum dixiſſet agamenon pauper & diues inimici erant, ait trimalchio quid eſt pauper? urbane inquit agamenon, & neſcio quam controuerſiam expoſuit. ſtatim trimalchio hoc inquit ſi factum eſt, controuerſia non eſt. ſi factum non eſt, nihil eſt. hec aliaque cum effuſiſſimis proſequeremur laudationibus, rogo inquit agamenon mihi cariſſime nunquid duodecim erumpnas herculis tenes, aut de Vlixe fabulam, quemadmodum illi ciclops pollicem poricino extorſit? ſolebam hec ego puer aput homerum legere. Nam ſibillam quidem cummis ego ipſe oculis meis uidi in ampolla pendere. & cum illi pueri dicerent, ſibilla te thilis †, reſpondebat illa, apo than in helo ‡. Nundum effluerat omnia, cum repoſitorium cum ſue ingenti menſam occupauit. mirari nos celeritatem cepimus, & iurare ne gallum quidem gallinacium tam cito percoqui potuiſſe tanto quidem magis quod longe maior nobis porcus uidebatur eſſe quam paulo ante aper fuerat. deinde magis magisque trimalchio intuens eum quid quid inquit porcus hic non eſt exinteratus. non me hercules eſt. uoca uoca cocum in medio. cum conſtitiſſet ad menſam cocus triſtis & diceret ſe oblitum eſſe exinterare. quid oblitus trimalchio exclamat putes illum piper & cuminum non conieciſſe deſpolia. non fit mora deſpoliatur cocus, atque inter duos tortores meſtus conſiſtit, deprecari tamen omnes ceperunt, & dicere ſolet fieri rogamus, mittes poſtea ſi fecerit, nemo noſtrum pro illo rogabit. Ego crudeliſſime ſeueritatis non potui me tenere, ſed inclinatus ad aures agamenonis, plane inquam hic debet ſeruus eſſe nequiſſimus; aliquis obliuiſceretur porcum exinterare? non me hercules illi ignoſcerem ſi piſcem pretiſſet. at non trimalchio, qui relaxato in ilaritatem uultu. ergo inquit quia tam male memorie es, palam nobis illum exintera. Recepta cocus tunica cultrum arripuit, porcique uentrem hinc atque illinc timida manu ſecuit. nec mora ex plagis ponderis inclinatione creſcen-

† i. circumſtantiam

† ti thelis. i. quid uis

‡ apo thani thelo. i. moriar

Digitized by Google

creſcentibus thumatula cum botulcus effuſa ſunt. plauſum poſt hoc automatum familia dedit, & gaio feliciter conclamauit, nec non cocus potione oneratus eſt. etiam argentea corona poculumque in lance accepit corinthia. quam cum agamenon propius conſideraret, ait trimalchio ſolus ſum, qui uera corinthea habeam. expectabam, ut pro reliqua inſolentia diceret ſibi uaſa corintho afferri, ſed ille melius, & forſitan inquit, queris quare ſolus corinthea uera poſſideam, quia ſcilicet erarius a quo emo corinthus uocatur, quid eſt autem corintheum niſi quis corinthum habeat? & ne me putetis neſapium eſſe. ualde bene ſcio unde primum corinthea nata ſint. cum ilium captum eſt anibal homo uafer & magnus ſcelio omnes ſtatuas aeneas, & aureas, & argenteas in unum rogum congeſſit, & eas incendit facte ſunt in unum era muſcillanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, & paropſides ſtatuncula ſic corinthea nata ſunt ex omnibus in unum nec hoc, nec illud ignoſcetis mihi quid dixero. ego malo mihi uitrea, certe nolunt quod ſi non frangerentur mallem mihi quam aurum; nunc autem uilia ſunt. fuit tamen faber qui fecit fialam uitream que non frangebatur. admiſſus ergo Ceſarem eſt cum ſuo munere. deinde fecit reporrigere ceſari, & illam in pauimentum proiecit. ceſar non pote ualidius quam expauerit. at ille ſuſtulit fialam de terra. colliſa erat tamquam uaſum aeneum. deinde martiolum de ſinu protulit. & fialam otio belle correxit. hoc facto putabat ſe celum iouis tenere. utique poſtquam illi dixit nunquid alius ſcit hanc condituram uitreorum? uide modo. poſtquam negauit iuſſit illum Ceſar decollari, quia enim ſi ſcitum eſſet, aurum pro luto haberemus. in argento plane ſtudioſus ſum. habeo ſcyphos urnales plus minus, quemadmodum caſſandra occidit filios ſuos; & pueri mortui iacent ſicut uere putes. habeo capidem quas reliquit patronorum meus, ubi dedalus nyobam in equum troianum includit. nam hemerotis pugnaſſet petranctis in poculis. habeo omnia ponderoſa, meum enim intelligere nulla pecunia uendo. Hec dum refert puer calicem proiecit. ad quem reſpiciens trimalchio. cito inquit te ipſam cede quia nugax es. ſtatim puer demiſſo labrore. at ille quid me inquit rogas, tamquam ego tibi moleſtus ſim. ſuadeo a te impetres ne ſis nugax. tandem ergo exoratus a nobis miſſionem dedit puero. ille dimiſſus circha menſam percucurrit & aquam foras uinum intro

Digitized by Google

clamauit. excipimus urbanitatem iocantis, & ante omnes agamenon, qui sciebat quibus meritis reuocaretur ad cenam. ceterum laudatus trimalchio ilarius bibit etiam ebrio proximus. nemo inquit uestrum rogat fortunatam meam ut saltet. credite mihi. cordacem nemo melius ducit, atquè ipse erectis supra frontem manibus sirum histrionem exhibebat concinente tota familia madeia perimadeia: & prodisset in medium nisi fortunata ad aurem accessisset, & credo dixerit, non decere grauitatem ejus tam humiles ineptias. nihil autem tam inequale erat. nam modo fortunatam suam reuertebatur modo ad naturam, & plane interpellauit saltationis libidinem actuarius, qui tanquam urbis acta recitauit. VII° Kalendas sextiles in predio Cumano quod est trimalchionis. nati sunt pueri XXX^m. puellæ XL. sublata in orreum ex area tritici millia modium quingenta. boues domiti quingenti. eodem die mitridate seruus in crucem actus est, quia gai nostri genio maledixerat. eodem die in arcam relatum est, quod collocari non potuit sextercium centies. eodem die incendium factum est in ortis pompeianis, ortum ex edibus naste uillici. quid inquit trimalchio quando mihi pompeiani orti empti sunt? anno priore inquit actuarius, & ideo in rationem nundum uenerunt. excanduit trimalchio, & quicunque inquit mihi fundi empti fuerint, nisi intra sextum mensem sciero in rationes meas inferri uetuo; jam etiam edicta edilium recitabantur, & saltuariorum testamenta, quibus trimalchio cum elegio exerdebatur. jam nomina uillicorum, & repudiata a circumitore. liberta in balneatoris contubernio deprehensa, & atriensis baias relegatus, iam reus factus dispensator, & iudicium inter cubicularios actum. petauristarij autem tandem uenerunt, baro insulsissimus cum scalis constitit puerumque jussit per gradus, & in summa parte odaria saltare, circulos deinde ardentes transire, & dentibus amphoram sustinere. mirabatur hec solus trimalchio, dicebatque ingratum artificium esse. ceterum duo esse in rebus humanis, que libentissime spectaret, petauristarios, & cornices. reliqua animalia Cromataricas meras esse. nam & comedos inquit emeram, & malui illos atellam facere, & choraulem meum jussi latine cantare, cum maxime hec dicente gaio puer trimalchionis delapsus est conclamavit familia. nec minus † putidum conuiue, non propter hominem tam † puditum cuius, & cervi-

ceruices fractas libenter uidiſſent; ſed propter malum exitum cene, ne neceſſe haberent alienum mortuum plorare. ipſe trimalchio cum grauiter ingemuiſſet, ſuperque brachium tanquam leſum incubuiſſet, concurere medici, & inter primos fortunata crinibus paſſis, cum ſcypho miſeramque ſe atque infelicem proclamauit. nam puer quidem qui ceciderat, circumibat iamdudum pedes noſtros, & miſſionem rogebat. peſſime mihi erat ne his precibus periculo aliquid cataſtropha quereretur. nec enim adhuc exciderat cocus ille qui oblitus fuerat porcum exinterare, itaque totum circumſpicere triclinium cepi, ne per parietem automatum aliquod exiret. utique poſtquam ſeruus uerberari cepit, qui brachium domini contuſum, alba potius quam conchiliata inuoluerat lana; nec longe aberrauit ſuſpicio mea. in uicem enim cene uenit decretum trimalchionis, quo puerum iuſſit liberum eſſe ne quis poſſet dicere tantum uirum eſſe a ſeruo liberatum. comprobamus nos factum & quam in precipiti res humane eſſent uario ſermone garrimus, ita inquit trimalchio non oportet hunc caſum ſine inſcriptione tranſire, ſtatimque codicillos poposcit. & non diu cogitatione diſtorta hec recitauit

Quod non expectes ex aduerſo ſit
Et ſuper uos fortuna negotia curat,
(Diſticon trimalchionis eſt cum elego ſuo)
Quare da nobis uina fulerna puer.

Sub hoc epigramate cepit poetarum eſſe mentio. diuque ſumma carminis penes mopſum trachem memorata eſt, donec Trimalchio rogo inquit magiſter. quid putas inter Ciceronem & publium intereſſe. ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem. quid enim his melius dici poteſt.

Luxuria ritu martis mercem menia
Tuo palato clauſus puto naſcitur
Plumato amictus auro babilonico
Gallina tibi numidica, tibi gallus ſpado
Cicenia uiam grata peregrina hoſpita
Pistatis cultrix gracilis pes crotaliſtria
Auis exul hiemis titulus tepidi temporis
Nequicie nidum in cacabo facis meo
Quo margarita cara tribaca indaca
An ut matrona ornata phaleris pelagus
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo

Digitized by Google

Smaragdum ad aquam rem uiridem pretioſum uitreum
Quo carchedonios optus ignes lapideos
Niſi ut ſcintillet probitas eſt carbunculus
Equum eſt inducere nuptam uentrem textilem
Palam proſtare nudam in nebula lune.

Quod autem inquit putamus ſecundum literas difficilimum eſſe artificium, ego puto medicum & numularium medicus qui ſcit quid homunciones intra precordia ſua habeant, & quando febris ueniat, etiam ſi illos odi peſſime, qui mihi iubent ſepe anatinam parari. nummularius qui per argentum es uidet, nam mute beſtie laborioſiſſime boues, & oues. boues quorum beneficio panem manducamus, oues quod lana ille nos glorioſos faciunt, & facinus indignum aliquis ouillam eſſet tunicam habet. Apes enim ego diuinas beſtias puto, que mel uomunt etiam ſi dicitur illud a Ioue afferre. ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum inuenies. Iam etiam philoſophos de negocio deiciebat. cum pitracia in ſcypho circumferri ceperunt. Puerque ſuper hoc poſitus officium apophoreta recitauit †. argentum ſceleratum. allata eſt perna ſupra quam accitabula erant poſita, ceruical, offla colaris, allata eſt ſeriſapia & contumelia aecrophagie faeldate ſunt. & centus cum malo. porri & perſica flagellum & cultrum accepit paſſeres. & muſcarium uuam paſſam, & mel atticum cenatoria, & forenſia offlam & tabulas accepit. canalem & pedalem lepus; & ſolea eſt allata murenam, & litteram murem cum rana alligatam. faſcemque bete diu rifimus. Sexcenta huiuſmodi fuerunt, que iam cecideruntmemorie mee. ceterum aſcyltos intemperantis licentie cum omnia ſublatis manibus eluderet, & uſque ad lacrimas rideret, unus ex conlibertis trimalchionis excanduit, is ipſe qui ſupra me diſcumbebat. & quid rides inquit † berbex? an tibi non placent lauticie domini mei? tu enim beatior es, & conuiuare melius ſoles. Ita tutelam huius loci habeam propiciam ut ego ſi ſecundum illum diſcumberem iam illi balatum duxiſſem. bellum pomum qui rideatur. alios larifuga neſcio quis nocturnus qui non valet lotium ſuum ad ſummam ſi circumminxero illum, neſciet qua fugiat. non me herculem ſoleo orto feruere, ſed, in molle carne uermes naſcuntur. ridet. quid habet, quod rideat? numquid pater faetum emit? lana † eques romanus es: & ego regis filius. quare ergo ſeruiuiſti quia ipſe me

† i. refutata

† neruex

† uel leua

me dedi in ſeruitutem. & malui ciuis romanus eſſe quam tributarius. & nunc ſpero me ſic uiuere, ut nemini iocus ſim: homo inter homines ſuos, capite aperto ambulo. aſſem erarium nemini debeo. conſtitutum habui nunquam nemo mihi in foro dixit redde quod debes. glebulas emi. lamellulas paraui. uiginti uentres paſco, & canem contubernalem meam redemi, ne, quis in illius manus tergeret. mille denarios pro capite ſolui. ſeuir gratis factus ſum. ſpero ſic moriar ut mortuus non erubeſcam. tu autem tam laborioſus es ut poſt te non reſpicias. In alio peduclum uides. in te ricium non uides. tibi ſoli ridiclei uidemur, ecce magiſter tuus homo maior natus. placemus illi. tu laeticuloſus nec munecma argura ſuaſus fictilis immo locus in aqua lentior, non melior, tu beatior es, bis prande bis cena. ego fidem meam malo quam teſauros, ad ſummam quiſquam me bis popoſcit. annis quadraginta ſeruiui. nemo tamen ſcit utrum ſeruus eſſem an liber. & puer capillatus in hanc coloniam ueni. adhuc baſilica non erat facta dedi tamen operam, ut domino ſatisfacerem homini mali iſto & dignitoſſo cuius pluris erat unguis, quam tu totus es & habebam in domo qui mihi pedem opponerent. hac illac tamen (genio illius gratias) enataui. hec eſt uera. athlanam in ingenuum naſci tam facile eſt, quam accede iſtoc. Quid nunc ſtupes tamquam hircus ineruilia?

Poſt hoc dictum giton qui ad pedes ſtabat riſum iam diu compreſſum etiam indecenter effudit; quod cum animadnertiſſet aduerſarius aſcylti, flexit conuitium in puerum, & tu autem inquit etiam turdes, cepa, pirrata, o ſaturnalia rogo menſis december eſt, quando uiceſimam numeraſti quid faciat crucis offla. coruorum cibaria. curabo iam ubi iouis iratus ſit †. & iſti qui tibi non imperat ita ſatur pane fiam, ut ego iſtud cum liberto meo dono, alioquin iam tibi de preſentiarum reddidiſſem bene nos habemus aut iſti geuge qui tibi non imperant, plane qualis dominus talis & ſeruus. uix me teneo, & ſum natura caldus cicer eius cum cepi matrem meam dupundij non facio recte. uidebo te in publicum mus ymo terre tuber, nec ſurſum nec deorſum non creſco niſi dominum tuum in rutae folium non coniecit. nec tibi par ero. licet me hercules iouem Olimpium clames, curabo longe tibi ſit comula iſta beſalis & dominus duponduarius. recte uenies ſub dentem, aut ego non me noui, aut non deridebis licet barbam

† iouis nominatiui catis

Digitized by Google

auream habeas. Sathana tibi irata ſit curabo. & qui te primus decuro defecit. non didici geometrias cretica & alogias menias. ſed lipidarias literas ſcio. partes centum dico ad aes, ad pondus: ad nummum ad ſummam ſi quid uis ego,& tu ſponſiunculam exi de fero lanna. Iam ſcies patrem tuum mercedes perdidiſſe.quamuis & rethoricam ſcio.ecce quidem nobis longe nemo. late uenio. ſolue me. dicam tibi qui de nobis currit, & de loco non mouetur. qui de nobis creſcit, & minor fit. curris,ſtupes,ſatagis,tamquam mus in matella. ergo aut tace, aut meliorem noli moleſtare, qui te natum non putat, niſi ſi me iudicas anulos baxeos curare quos amice tue inuolaſti. occuponem propicium eamus in forum, & pecunias mutuemur. iam ſcies hoc ferrum fidem habere. uah bella res eſt uol piſuda, ita lucrum faciam & ita bene moriar, aut populus per exitum meum iuret, niſi te toga ubique peruerſa fuero perſecutus. bella res, & iſte qui te hec docet mufrius non magiſter didicimus: dicebat enim, magiſter. ſunt ueſtra ſalua recta: domum caue. circumſpicias. caue mo iorem maledicas. aut numera mappalia. nemo dupondum euadit. ego quod me ſic uides propter artificium meum dijs gratias ago. ceperat aſcylto reſpondere conuicio,ſed trimalchio delectatus colliberti eloquentia agite inquit ſcordalias de medio. ſuauiter ſit. potius & tu hermeros parce aduleſcentulo. ſanguen illi feruet. tu melior eſto ſemper. in hac re qui uincitur uincit. & tu cum eſſes capo coco coco atque cor non habeas. ſimus ergo quod melius eſt. a primitis hilares,& homeriſtas ſperemus. intrauit factio ſtatim. haſtiſque ſcuta conorepuit. ipſe trimalchio in puluino conſedit. & cum homeriſte grecis uerſibus colloquerentur, ut inſolenter ſolent ille canora uoce latine legebat librum. mox ſilentio facto, ſcitis inquit quam fabulam agant. diomedes, & ganimedes duo fratres fuerunt, horum ſoror erat helena. agamenon illam rapuit. & diane ceruam ſubiecit, ica nunc homeros dicit quemadmodum inter ſe pugnent troiani & parentini, uicit ſilicet, & Efigeniam filiam ſuam achilli dedit uxorem. ob eam rem aiax inſanit,& ſtatim argumentum explicabit. Hec ut dixit trimalchio clamorem homeriſte ſuſtulerunt,interque familiam diſcurrentem uitulus in lance dunaria elixus allatus eſt, & quidem galeatus ſecurus eſt aiax, ſtrictoque gladio tanquam inſaniret concidit, ac modo uerſa modo ſpuma geſticulatus mucrone fruſtra collegit. migantibuſque

uitu-

Digitized by Google

uitulum partitus est. Nec diu mirari licuit tam elegantes scrophas, nam repente lacunaria sonare ceperunt. totumque triclinium intremuit. consternatus ego exsurrexi; & timui ne per tectum peteucrisiarius aliquis descenderet, nec minus reliqui conuiue mirantes erexere uultus expectantes quid noui de celo nunciaretur. Ecce autem deductus lacunaribus subito circulus ingens de cupa uidelicet grandi excussus demittitur. cujus per totum orbem corone auree cum alabastris unguenti pendebant. dum hec apophoreta jubemur sumere, respiciens ad mensam. iam illic repositorium cum placentis aliquod erat positum, quod medium priapus a pistore factus tenebat, gremioque satis amplo omnis generis poma. & uuas sustinebat more uulgato, auidius ad pompam manus porreximus, & repente noua ludorum remissio hilaritatem hic refecit. omnes enim placente omniaque poma etiam minima uexatione contacta ceperunt effundere crocum, & usque ad nos molestus humor accedere. rati ergo sacrum esse periculum tam religiosо apparatu perfusum consurreximus altius, & augusto patri patrie feliciter diximus, quibusdam tamen etiam post hanc uenationem poma rapientibus, & ipsius mappas impleuimus. ego precipue qui nullo satis amplo munere putabam me onerare gytonis unum. inter hec tres pueri candidas succinti tunicas intrauerant, quorum duo lares bullatos super mensam posuerunt. unus pateram uini circumferens dij propitij clamabat. aiebat autem unum cerdonem alterum felicionem, tertium lucionem uocari, nos etiam ueram imaginem ipsius trimalchionis cum jam omnes barbari erubuimus preterire.

Postquam ergo omnes bonam mentem bonamque valetudinem sibi optarunt, trimalchio ad uicerotem respexit & solebas inquit suauius esse in conuictu nescio quid nec taces, nec mutes. oro te sic felicem me uideas. narra illud quod tibi usu uenit. niceros delectatus affabilitate amici, omne me inquit lucrum transeat nisi jamdudum gaudimonio diffileo quod te talem uideo. itaque hilaria mera sint, & si timeo istos scholasticos ne me derideant uiderit. narrabo tamen quid enim mihi aufert qui ridetur satius est rideri, quam derideri. Hec ubi dicta dedit talem fabulam exorsus est. cum adhuc seruirem habitabamus in uico angusto (nunc gaville domus est) ibi quomodo dij uolunt, amare cepi uxorem terentij coponis. noueratis meliſſam

taren-

tarentinam, pulcherrimum bacciballum, ſed ego non mehercules corporaliter autem, aut propter res uenerarias curaui, ſed magis quod bene moriar fuit, ſi quid ab illa petij nunquam mihi negatum fecit. aſſem, ſemiſſem, ha-
† fefelitus bui in illius ſinum demandaui, nec unquam † fefellitus ſum, hujus contubernalis. Ad uillam ſupremum diem obiit. itaque per ſcutum per ocream egraginaui, quemadmodum ad illam peruenirem autem in anguſtiis amici apparent. forte dominus Capue exierat ad ſcruta ſcita expedienda. nactus ego occaſionem perſuadeo hoſpitem noſtrum ut mecum ad quintum miliarium ueniat. erat autem miles fortis tanquam Orchus apoculanius, nos circha gallicinia (luna lucebat tamquam meridie) uenimus inter monimenta: homo meus cepit ad ſtellas facere, ſed ego cantabundus, & ſtellas numero, deinde ut reſpexi ad comitem ille exuit ſe, & omnia ueſtimenta ſecundum iam poſuit mihi in animo in naſo eſſe. ſtabam tamquam mortuus, at ille circum minxit ueſtimenta ſua, & ſubito lupus factus eſt, nolite me iocari putare ut mentiar. nullius patrimonium tanti facio, ſed quod quod ceperam dicere poſtquam, lupus factus eſt ululare cepit, & in ſiluas fugit, ego primitus neſciebam ubi eſſem, deinde acceſſi ut ueſtimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta ſunt, qui mori timore niſi ego, gladium tamen ſtrinxi & matauita tau umbras cecidi, donec ad uillam amice mee peruenirem. In laruam intraui, pone animam ebuliui. ſudor mihi per bifurcum uolabat, oculi mortui. uix unquam refectus ſum. meliſſa mea mirari cepit, quod tam ſero ambularem, & ſi ante inquit ueniſſes, ſaltem nobis adiutaſſes. lupus enim uillam intrauit, & omnia pecora tamquam lanius ſanguinem illis miſit, nec tamen derifit etiamſi fugit. ſeruus enim noſter lancea collum eius traiecit. hec ut audiui, operire oculos amplius non potui, ſed luce clara hac noſtri domum fugi. tamquam copo compilatus: & poſtquam ueni in illum locum in quo lapidea ueſtimenta erant facta nihil inueni niſi ſanguinem, ut uero domum ueni iacebat miles meus in lecto tamquam bouis †. & collum illius medicus curabat. intellexi illum uerſipellem eſſe, nec poſtea cum illo panem guſtare potui. non ſi me occidiſſes. uiderint qui hoc de alibi exopiniſſent, ego ſi mentior genios ueſtros iratos habeam.

† bouis nominatini caſus

Attonitis admiratione uniuerſis, ſaluo inquit tuo ſermone trimalchio, ſi qua fides eſt ut mihi pili inhorruerunt, quia

Digitized by Google

quia ſcio niceronem nihil nugarum narrare. immo certus eſt, & minime linguoſus. nam & ipſe uobis rem orribilem narrabo. Aſinus in tegulis cum adhuc capillatus eſſem, nam a puero uitam chiam geſſi i p i m moſtri delicatus deceſſit me hercules margaritum caccitus, & omnium numerum. cum ergo illum mater miſella plangeret, & nos tum plures in triſtimonio eſſemus, ſubito ſtrige ceperunt, putares canem leporem perſequi. habebamus tunc hominem cappadocem longum ualde audaculum & qui ualebat, poterat louem iratum tollere. hic audacter ſtricto gladio extra oſtium precucurrit inuoluta manu ſiniſtra curioſe, & mulierem tamquam hoc loco (ſaluum ſit, quod tango mediam traiecit, audimus gemitus, & plane non mentiar) ipſas non uidimus, baro autem noſter introuerſus ſe proiecit in lectum, & corpus totum liuidum habebat, quaſi flagellis ceſus, quod ſcilicet illum tetigerat mala manus. nos cluſo oſtio redimus iterum ad officium, ſed dum mater amplexaret corpus filij ſui, tangit, & uidet manuciolum de ſtramentis factum, non cor habebat. non inteſtina. non quicquam ſcilicet jam ſtrige puerum inuolauerant, & ſupoſuerant ſtramentitium uauatonem. rogo uos opportet credatis. ſunt mulieres plus ſcie. ſunt nocturne, & quod ſurſum eſt, deorſum faciunt, ceterum baro ille longus poſt hoc factum nunquam coloris ſui fuit. ymo poſt paucos dies freneticus periit. miramur nos, & pariter credimus. oſculatique menſam rogamus nocturnas, ut ſuis ſe teneant dum redimus à cena, & ſane iam lucerne mihi plures uidebantur ardere totumque triclinium eſſe mutatum cum trimalchio tibi dico inquit plocrime nihil narras? nihil nos delectaris? & ſolebas ſuauis eſſe. canturire belle deuerbia, adicere melicam. heu heu ab iſtis dulcis carica. Iam inquit ille quadrige mee decucurrerunt ex quo podagricus factus ſum. alioquin cum eſſem aduleſcentulus cantando pene tificus factus ſum, quid ſaltare? quid deuerbia? quid tonſtinum? qſi parem habui niſi unum appeletem? oppoſitaque ad os manu neſcio quid tetrum exibilauit, quod poſtea grecum eſſe affirmabat. nec non trimalchio ipſe cum tubicines eſſet imitatus ad delicias ſuas reſpexit quem creſum appellabat. puer autem lippus ſordidiſſimus dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem prafina † inuoluebat faſcia panemque ſemiſſem ponebat ſupra torum atque hac naufia recuſantem ſaginabat. quo

† prafina l. uiridi

admo-

Digitized by Google

admonitus officio trimalchio ſcylacem iuſſit adduci preſidium domus familieque nec mora ingentis forme adductus eſt canis catena uinctus admonituſque oſtiarii calce, ut cubaret ante menſam ſe poſuit : tum trimalchio iactans candidum panem, nemo inquit in domo mea me plus amat. indignatus puer quod ſcylacem tam effuſe laudaret catillam in terram depoſuit hortatuſque ut ad rixam properaret. ſcylax canino ſcilicet uſus ingenio teterrimo latratu triclinium impleuit. margaritamque creſi pene laceraſſet, nec intra rixam tumultus conſtitit. ſed candelabrum etiam ſupra menſam euerſum, & uaſa omnia criſtallina comminuit. & oleo feruenti aliquot conuiuas reſpexit. trimalchio ne uideretur iactura motus, baſiauit puerum, ac iuſſit ſupra dorſum aſcendere ſuum. non moratus ille, uſus equo manuque plena ſcapulas eius ſubinde uerberauit. inter quam riſum preclamauit bucca bucca, quot ſunt hic. repreſſus ergo aliquandiu trimalchio camellam grandem iuſſit miſceri potiones diuidi omnibus ſeruis, qui ad pedes ſedebant, adiecta exceptione. ſi quis inquit noluerit accipere caput illi perfunde interdiu ſeuera nunc hilaria †.

† al. nunc ilaria

Hanc humanitatem inſecute ſunt matteae, quarum etiam recordatio me ſi qua eſt dicenti fides offendit. ſingule enim galline altiles pro turdis circumlate ſunt, & oua anſerina pilleata que ut comeſſemus ambitioſiſſime nobis trimalchio petiit dicens exoſſatas eſſe gallinas. inter hec triclinii ualuas litor per cuſſit, amicituſque ueſte alba cum ingenti frequentia commiſſator intrauit. ego maieſtate conterritus pretorem putabam ueniſſe, itaque tentaui aſſurgere, & nudos pedes in terram deferre, riſit hanc trepidationem agamenon; & contine te inquit homo ſtultiſſime. habinnas ſeuir eſt, idemque lapidarius qui uideretur monumenta optime facere.

Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum. habinamque intrantem cum admiratione ingenti ſpectabam. ille autem iam ebrius uxoris ſue humeris impoſuerat manus oneratuſque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente pretorio loco ſe poſuit continuoque uinum & caldam popoſcit. delectatus hac trimalchio hilaritate, & ipſe capaciorem popoſcit ſcyphum, queſiuitque quomodo acceptus eſſet? omnia inquit habuimus preter te. oculi enim mei hic erant, & me hercules bene fuit ſciſſa

laucum

Digitized by Google

laucum nouendialem ſeruo ſuo miſello faciebat, quem mortuum manumiſerat. & puto cum uicenſimariis magnam mantiſſam habet. quinquaginta enim millibus eſtimant mortuum, ſed tamen ſuauiter fuit, etiam ſi coacti ſumus dimidias potiones ſuper oſſiicula ejus effundere. Tamen inquit trimalchio quid habuiſtis in cenam. dicam inquit ſi potuero. nam tam bone memorie ſum ut frequenter nomen meum obliuiſcar. habuimus tamen in primo porcum poculo coronatum, & circa ſaucunculum & gizeria optime facta. & certe beram, & panem autopirum de ſuo ſibi, quem ego malo quam candidum. & uices facit, & cum mea re cauſa facio, non ploro. ſequens ferculum fuit ſciribilita frigida, & ſupra mel caldum infuſum excellente hiſpanum, itaque de ſciribilita quidem non minimum edi. de melle me uſque tetigi circa cicer & lupinum calue arbitratu & mala ſingula. ego tamen duo ſuſtuli, & ecce in mappa alligata habeo, nam ſi aliquid muneris meo uernule non tulero. habebo conuicium. bene me admonet domina mea. in proſpectu habuimus urſine fruſtrum, de quo cum imprudens ſintilla guſtaſſet, pene inteſtina ſua uomuit, ego contra plus libram comedi, nam ipſum aprum ſapiebat, & ſi inquam urſus homuncionem comeſt, quanto magis homuncio debet urſum comeſſe? In ſummo habuimus caſeum mollem & ſapa, & cocleas ſingulas & corde fruſta & epatia in catillis & oua pilleata & rapam & ſenape & catillum congagatum pax palamedes. etiam in alueo circumlata ſunt oxicomina, unde quidam etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt. nam perna emiſſionem dedimus: ſed narra mihi gai rogo, fortunata quare non recumbit? quomodo noſti inquit illam trimalchio, niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diuiſerit aquam in os ſuum non conijciet. atqui reſpondit habinnas niſi illa diſcumbit ego me apocalo. & ceperat ſurgere niſi ſigno dato fortunata quater amplius à tota familia eſſet uocata. uenit. ergo galbino ſuccincta cingillo ita ut infra cerafina appareret tunica, & periſcelide ſtortae. phecaſiaeque maurate. tunc ſudario manus tergens quod in collo habebat applicat ſe illi toro in quo ſcintilla habitone diſcumbebat uxor oſculataque plaudentem eſt. te inquit uidere. tō deinde peruentum eſt ut fortunata armillas ſuas craſſiſſimis detraheret lacertis. ſcintilleque miranti oſtenderat. ultimo & periſcelides reſoluit, & reticulum aureum quem ex ſobruſſa eſſe dicebat

dicebat notauit. Hec trimalchio iuſſitque afferri omnia. & uidetis inquit mulieres compedes ſit nos barcalaede ſpoliamus ſex pondo & ſelibram debet habere, & ipſe nihilominus habeo decem pondo armillam ex milleſimis mercurij factam. ultimo etiam ne mentiri uideretur ſtateram iuſſit afferri & circulatum approbari pondus. Nec melior ſcintilla quae de ceruice ſua capſellam detraxit, aureolam, quam felicionem appellabat. Inde duo crotalia protulit. & fortunate inuicem conſideranda dedit. & domini inquit mei beneficio, nemo habet meliora. quid inquit habinnas † excatariſſaſti me, ut tibi emerem fabam uitream. plane ſi filiam haberem auriculas illi preciderem. mulieres ſi non eſſent omnia pro luto haberemus. nunc hoc eſt caldum meiere, & frigidum potare. interim mulieres ſauciae inter ſe riſerunt. ebrieque iunxerunt oſcula, dum altera diligentiam matrifamilie iactat, altera delicias, & indiligentiam uiri, dumque ſic coherent habinnas furtim conſurrexit. pedesque fortunate correctos ſuper lectum immiſit. au au illa proclamauit aberrante tunica ſuper genua compoſita. ergo in gremio ſcintille indecens imam rubore faciem ſudario abſcondit. interpoſito deinde ſpatio cum ſecundas menſas trimalchio juſſiſſet afferri, ſuſtulerunt ſerui omnes menſas. & alias attulerunt. ſcrobemque croco & minio tinctam ſparſerunt & quod numquam ante uideram ex lapide ſpeculari puluerem trictum. ſtatim trimalchio. poteram quidem inquit hoc fericulo eſſe contentus. ſecundas enim habetis menſas. ſi quid belli habes, affer. interim puer alexandrinus qui caldam miniſtrabat luſcinias cepit imitari clamante trimalchione ſubinde muta, ecce alius ludus. ſeruus qui ad pedes habinne ſedebat, iuſſus credo a domino ſuo proclamauit ſubito canora uoce —— *Interea medium aeneas iam claſſe tenebat.*

† excatarizaſti

Nullus ſonus unquam acidior percuſſit aures meas. nam preter errantis barbarie aut abiectum aut diminutum clamorem miſcebat, attelanicos uerſus ut tunc primum me, & Virgilius offenderit, laſſus tamen cum aliquando dediſſet adiecit habinnas & nunquid didicit, ſed ego ad circulatores eum mittendo audiebatur. itaque parem non habet, ſiue muliones uolet, ſiue circulatores imitari deſperatus ualde ingenioſus eſt. idem ſutor eſt, idem cocus. idem piſtor omnis mus emancipium. duo tamen uina habet, que ſi non haberet eſſet omnium nummorum recutitus

eſt

eſt & ſtertit. nam quod ſtrabonis eſt non curo. ſicut uenus ſpectat, ideo nihil tacet, uix oculo mortuo unquam illum emit. retentis denariis interpellauit loquentem ſcintilla: & plane inquit non omnia artificia ſerui. nequam narras agaga eſt at curabo ſtigmam habeat. Riſit trimalchio. & adcognoſco inquit capadocem. nihil ſibi defraudit, & me hercules laudo illum. hoc enim nemo parentat. tu autem Scyntilla noli zelotipa eſſe. crede mihi & uos nouimus, ſic me ſaluum habeatis, ut ego ſic ſolebam ipſum ammeam debat tuere, ut etiam dominus ſuſpicaretur. & ideo me in uillicationem relegauit. ſed tace. linguam dabo panem. Tamquam laudatus eſſet nequiſſimus ſeruus, lucernam de ſinu fictilem protulit, & amplius ſimihora tubicines imitatus eſt, ſuccinente habina, & inferius labrum manu deprimente. ultimo & in medium proceſſit, & modo harundinibus quaſſis choraulas imitatus eſt. modo lacernatus cum flagello molionum fata egit donec uocatum ad ſe habinnas baſſiauit. potionemque illi porrexit. & tanto melior inquit maſſa dono tibi calligas. nec ullus tot malorum finis fuiſſet, niſi epidipnis eſſet allata, turdis iligine uuis paſſis micibuſque farſis. inſecuta ſunt cidonea, etiam mala ſpinis confixa, ut echinos efficerent. & hec quidem tollerabilia erant, ſi non fericulum longe monſtruoſius effeciſſet, ut uel fame perire malemus. nam cum poſitus eſſet, ut nos putabamus anſer altilis circhaque piſces & omnium genera auium, inquit trimalchio quicquid uidetis hic poſitum de uno corpore eſt factum. Ego ſcilicet homo prudentiſſimus ſtatim intellexi quid eſſet. & reſpiciens agamenonem mirabor inquam niſi omnia iſta defacta † ſunt, aut certe de luto uidi rome ſaturnalibus eiusmodi cenarum imaginem fieri. necdum finieram ſermonem, cum trimalchio ait. ita creſcam patrimonio non corpore, ut iſta cocus meus de porco fecit. non poteſt eſſe precioſior homo. uolueris de bulla faciet piſcem, de lardo palumbum, de perna turturem, de colaepio gallinam; & ideo ingenio meo impoſitum eſt illi nomen belliſſimum. nam dedalus uocatur, & quia bonam mentem habet attulit illi romã unus cultros norico ferro, quos ſtatim iuſſit afferri. inſpectoſque miratus eſt. etiam nobis poteſtatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus. ſubito intrauerunt duo ſerui tanquam qui rixam ad lacum feciſſent. certe in loco adhuc amphoras habebant. cum ergo trimalchio ius inter litigantes diceret,

† defacta al. defuncta

Digitized by Google

neuter ſententiam tulit, decernentis, ſed alterius amphoram fuſte percuſſit. conſternati nos inſolentia ebriorum intentauimus oculos in preliantes. notauimuſque oſtria. pectineſque e caſtris labentia, que collecta puer lance circumtulit. has lauticias equauit ingenioſus cocus. In craticula enim argentea cocleas attulit, & tremula teterrimaque uoce cantavit. pudet referre que ſecuntur. inauditu enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelue, pedesque recumbentium unxerunt. cum ante crura pedesque. talosque corolnis uinxiſſent. hinc ex eodem unguento in uinarium atque lucernam liquatum eſt infuſum. Iam ceperat fortunata uelle ſaltare, iam ſcyntilla frequentius plaudebat quam loquebatur, cum trimalchio permitto inquit philargire & carrio, & ſi prafinanus es famoſus, dic & minophile contubernali tue diſcumbat. quid multa pene de lectis deiecti ſumus, adeo totum triclinium familia occupauerat. certe ego notaui ſuper me poſitum cocum, qui de porco anſerem fecerat muria condimentiſque ferentem nec contentus fuit recumbere, ſed continuo epheſum tragedum cepit imitari. & ſubinde dominum ſuum ſponſione prouocare. ſi prafinus proximis circenſibus primam palmam. diffuſus hac contentione trimalchio. amici inquit & ſerui homines ſunt. & eque unum lactem biberunt, etiam ſi illos malus fatus oppreſſerit. tamen me ſaluo cito aquam liberam guſtabunt. ad ſummam omnes illos in teſtamento meo manumitto. philargiro, etiam fundum lego & contubernalem ſuam. carrioni quoque inſulam & uicenſimam & lectum ſtratum, nam fortunatam meam heredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis. & hec omnia publico, ideo ut familia mea iam nunc ſic me amet tamquam mortuum. gratias agere omnes indulgentie ceperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar teſtamenti juſſit afferri. & totum a primo ad ultimum ingemeſcente familia recitavit. Reſpiciens deinde habinnam, quid dicis inquit amice cariſſime? edificas monumentum meum, quemadmodum te juſſi; ualde te rogo, ut ſecundum pedes ſtatue mee catellam pingas, & coronas, & unguenta, & peraitis omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio poſt mortem uiuere. preterea ut ſint in fronte pedes centum. in agrum pedes ducenti. omne genus enim pomorum uolo ſint circha cineres meos, & uinearum largiter. Valde enim falſum eſt uino quidem

domos

Digitized by Google

domos cultas esse, non curari eas ubi diutius nobis habitandum est, & ideo ante omnia adijci uolo. Hoc monumentum heredem non sequatur.

Ceterum erit mihi cure ut testamento caueam ne mortuus iniuriam accipiam. preponam enim unum ex libertis sepulcro meo custodie causa ne in monumentum meum populus cacatum currat. te rogo ut naues etiam monumenti mei facias plenis uelis euntes, & me in tribunali sedentem pretextatum cum anulis aureis quinque & nummos in publico de sacculo effundentem. scis enim quod epulum dedi binos denarios. faciatur si tibi uidetur & triclinia. facies & totum populum sibi suauiter facientem. ad dexteram meam ponas statuam fortunate mee. collumbam tenentem, & catellam cingulo alligatam ducat. & Cicaronem meum. & amphoras copiosas gypsadas ne effluant uinum. & unam licet fractam sculpas. & super eam puerum plorantem. horologium in medio ut quisquis horas inspiciet, uelit nolit nomen meum legat. Inscriptio quoque uide diligenter si hec satis idonea tibi uidetur. C. Pompeius trimalchio mecenatianus hic requiescit, huic senatus absenti decretus est, cum posset in omnibus decuriis rome esse, tamen noluit plus fortis fidelis ex paruo creuit. sextercium reliquit trecenties, nec unquam philosophum audivit. Vale & tu.

Hec ut dixit trimalchio flere cepit ubertim. flebat & fortunata, flebat & habinnas. tota denique familia tamquam in funus rogata lamentatione triclinium impleuit. immo iam ceperam, & ego plorare. cum trimalchio. ergo inquit cum sciamus nos morituros esse, quare non uiuamus? sic uos felices uideam coniiciamus nos in balneum. meo periculo non penitebit. sic calet tamquam furnus. uero uero inquit habinnas, de una die duas facere nihil malo, nudisque consurrexit pedibus, & trimalchionem gaudentem subsequi. Ego respiciens ad ascylton, quid cogitas inquam? ego enim si uidero balneum statim expirabo. assentemur † ait ille, & dum illi balneum petunt nos in turba exeamus. Cum hec placuissent ducente per porticum gitone ad ianuam uenimus, ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut asyltus, etiam in piscinam ceciderit. nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timueram canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus sum. seruauit nos tamen atrienſis, qui interuentu suo, & canem placauit, & nos trementes

† assentemur al. absentem

Digitized by Google

extraxit in ficcum. & giton quidem iamdudum ſeruatione acutiſſima redemerat a cane; quicquid enim a nobis acceperat de cena latranti ſparſerat. at ille auocatus cibo furorem ſuppreſſerat. ceterum cum algentes utique petiſſemus ab atrienſe, ut nos extra ianuam emitteret. erras inquit ſi putas te exire hac poſſe qua ueniſti. nemo unquam conuiuarum per eandem ianuam emiſſus eſt. alia intrant. alia exeunt. quid faciamus homines miſerrimi, & noui generis laberintho iuncti, quibus lauari iam ceperat uotum eſſe. ultro ergo rogauimus ut nos ad balneum duceret, proiectisque ueſtimentis, que giton in aditu ſiccare cepit, balneum intrauimus anguſtum ſcilicet & ciſterne frigidarie ſimile, in qua trimalchio rectus ſtabat, ac ne ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit efugere. nam nihil melius eſſe dicebat, quam ſine turba lauari, & eo loco ipſo aliquando piſtrinum fuiſſe, deinde ut laſſatus conſedit inuitatus balnei ſono diduxit uſque ad cameram os ebrium. & cepit menetratis cantica lacerare ſicut illi dicebant, qui linguam eius intelligebant. ceteri conuiue circha labrum manibus nexis currebant, & gingilipho ingenti clamore exonabant. alij autem aut reſtrictis manibus anulos de pauimento conabatur tollere. aut poſito genu ceruices poſt terga flectere & pedum extremos pollices tangere. nos dum alij ſibi ludos faciunt, in ſolo quod trimalchioni † periiapatur † deſcendimus. ergo ebrietate diſcuſſa in aliud triclinium deducti ſumus. ubi fortunata diſpoſuerat lauticias ſuas ita ut ſupra lucernas aeneoloſque piſcatores notauerim, & menſas totas argenteas caliceſque circa fictiles in auratos, & uinum in conſpectu ſacco defluens. Tunc trimalchio amici inquit hodie ſeruus meus babatoriam fecit homo prefiſcini frugi, & micarius. itaque tango menas faciamus & uſque in lucem cenemus. hec dicente eo gallus gallinaceus cantauit. qua uoce confuſus trimalchio uinum ſub menſa iuſſit efundi. lucernamque & mero ſpargi immo annulum traiecit in dexteram manum. & non ſine cauſa inquit hic bucinus ſignum dedit. nam aut incendium oportet fiat, aut aliquis in uicinia animam abiiciet. longe à nobis, itaque quiſquis hunc indicem attulerit corolarium accipiet. Dicto citius de uicinia gallus allatus eſt, quem trimalchio iuſſit, ut aeno coctus fieret laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco qui paulo ante aues piſceſque fecerat in cacabum eſt coniectus. dumque dedalus potionem feruentiſſimam

† periiapatur al. parabatur

tiſſimam haurit fortunata mola buxea piper triuit. ſumptis igitur matheis reſpiciens ad familiam trimalchio, quid uos inquit adhuc non cenaſtis? abite ut alij ueniant ad officium. ſubijt igitur alia claſſis, & ille quidem exclamauere uale gai. hi autem aue gai hinc primum hilaritas noſtra turbata eſt. nam cum puer non inſpecioſus inter nouos intraſſet miniſtros, inuaſit eum trimalchio & oſculari diutius cepit, itaque fortunata ut ex equo ius firmum approbaret, maledicere trimalchionem cepit. & purgamentum dedecuſque predicare qui non contineret libidinem ſuam. ultimo etiam adiecit, canis. trimalchio contra confuſus offenſus conuicio calicem in faciem fortunate immiſit. Illa tamquam oculum perdidiſſet, exclamauit, manuſque trementes ad faciem ſuam admouit.

Conſternata eſt etiam Scyntilla. trepidantemque ſinu ſuo texit. immo puer quoque officioſus, urceolum frigidum ad malum eius admouit. ſuper quem incumbens fortunata gemere, ac flere cepit. contra trimalchio, quid enim inquit ambubaia non me miſit ſede machillam illam ſuſtuli. hominem inter homines feci? at inflat ſe tamquam rana, & in ſinum ſuum conſpuit. codex non mulier, ſed hic qui in pergula natus eſt, edes non ſomniatur, ita genium meum propicium habeam. curabo domata ſi Caſſandra caligaria. & ego homo dependiarius ſextercium centies accipere potui ſcis tu me non mentiri. agato unguentarius here proxime ſeduxit me, & ſuadeo inquit non patiaris genus tuum interire. At ego dum bonatus ago & nolo uideri leuis ipſe mihi aſſiam in crus impegi. recte curabo me unguibus queras. & ut de preſentiarum intelligas quid tibi feceris habinna nolo ſtatuam eius in monumento meo ponas ne mortuus quidem lites habeam. imo ut ſciat me poſſe malum dare nolo me mortuum baſiet. Poſt hoc fulmen habinnas rogare cepit, ut iam deſineret iraſci. & nemo inquit non noſtrum peccat. homines ſumus non dei. Idem & ſcyntilla flens dixit, ac per genium eius gaium appellando rogare cepit, ut effrangeret. non tenuit ultra lacrimas trimalchio. & rogo inquit habinna, ſic peculium tuum frunis canis. ſi quid perperam feci, in faciem meam inſpue. puerum baſiaui frugaliſſimum non propter formam, ſed quia frugi eſt. decem partes dicit. librum ab oculo legit. thretium ſibi de diarijs fecit. artiſſelium de ſuo parauit. & duas trullas. non eſt dignus quem in oculis

 feram?

Digitized by Google

feram? ſed fortunata uetat. ita tibi uidetur fulcipedia. ſuadeo bonum tuum concoquas milua. & me non facies ringentem amaſiuncula, aliquando experieris cerebrum meum, noſti me quod ſemel deſtinaui clauo tabelari fixum eſt, ſed uinorum meminerimus, uos rogo amici, ut uobis ſuauiter ſit. nam ego quoque tam fui quam uos eſtis; ſed uirtute mea ad hoc perueni. coricillum eſt quod homines facit, cetera quiſquilia omnia bene emo. bene uendo. alius alia uobis dicet. felicitate diffilio. Tu autem ſterteia etiam num ploras? iam curabo fatum tuum plores. Sed ut ceperam dicere ad hanc me fortunam frugalitas mea perduxit. tam magnus ex aſia ueni quam hic candelabrus eſt. ad ſumma quotidie me ſolebam ad illum meuri, & ut celerius roſtrum barbatum haberem labra de lucerna ungebam. tamen ad delicias femina ipſi mi domini annos quatuordecim fui. nec turpe eſt, quod dominus iubet. ego tamen & ipſi meae domine ſatisfaciebam. Scitis quid dicam. taceo quia non ſum de glorioſis. ceterum quemadmodum di uolunt, dominus in domo factus ſum. & ecce cepi ipſi mi cerebellum. quid multa coberedem me Ceſari fecit & accepit patrimonium laticlauium. nemini tamen nihil ſatis eſt. concupiui negotiari, ne multis uos morer, quinque naues edificaui. oneraui uineam. & tunc erat contra aurum miſi romam, putares me hoc iuſſiſſe. omnes naues naufragarunt. factum non fabula uno die neptuno trecenties ſextercium deuorauit. putatis me defeciſſe? non me hercules mi hec iactura guſti fuit. tanquam nihil facti. alteras feci maiores & meliores. & feliciores, ut nemo non me uirum fortem diceret. ſcis magna nauis, magnam fortitudinem habet. oneraui rurſus uinum, lardum, fabam. ſeplaſium, mancipia. hoc loco fortunata rem piam fecit. omne enim aurum ſuum omnia ueſtimenta uendidit. & mi centum aureos in manu poſuit. hoc fuit peculij mei fermentum. Cito fio quod dij uolunt. uno curſu centies ſextercium corrotundaui. ſtatim redemi fundos. omnes qui † patroni patroni mei † fuerant. edifico domum. venalicia coemo iumenta. quicquid tangebam creſcebat tanquam faunus. Poſtquam cepi plus habere quam tota patria mea habet manum de tabula ſuſtuli me de negociatione. & cepi liberos fenerare. & ſane nolente me negocium meum agere, † exoraui al. exortatus exoravit † mathematicus qui uenerat forte in coloniam noſtram greculio, ſerapa nomine conſiliator deorum hic

mihi

Digitized by Google

mihi dixit etiam ea, que oblitus eram abacia & acumi omnia expoſcit. inteſtinas meas nouerat, tantumque non † dixerat quid pridie cenaueram putaſſes illum ſemper mecum habitaſſe. rogo habinna puto interfuiſti tu dominam tuam de rebus illis feciſti. tu parum felix in amicos es. nemo unquam tibi parem gratiam refert. tu latifundia poſſides. tu uiperam ſub ala nutricas. & quod uobis non dixerim & nunc mi reſtare uite annos triginta, & menſes quatuor & dies duos. preterea cito accipiam hereditatem. hoc mihi dicit fatus meus, quod ſi contigerit fundos apulie iungere. ſatis uiuus peruenero. interim dum mercurius uigilat edificaui hanc domum, ut ſcitis c u ſ u c erat. nunc templum eſt. habet quatuor cenationes, cubicula uiginti, porticus marmoratis duos ſuſum cellationem, cubiculum in quo ipſe dormio. Vipere huius ſeſſorium, hoſtiarij cellam perbonam, hoſpicium hoſpites capit. ad ſumma Scaurus cum huc uenit nuſquam mauoluit hoſpitari. & habet ad mare paternum hoſpicium. & multa alia ſunt que ſtatim uobis oſtendam. credite mihi aſſem habeas. aſſem ualeas. habes habeberis. ſic amicus ueſter, qui fuit rana nunc eſt rex. Interim Stiche profer uitalia in quibus uolo me eferri. profer & unguentum. & ex illa amphora guſtum ex qua iubeo lauari oſſa mea. non eſt moratus Stichus ſed & ſtragulam albam & pretextum in triclinium attulit, iuſſitque nos tentare an bonis lanis eſſent confecta. tum ſubridens. Vide tu inquit Stiche, ne iſta mures tangant, aut tinee, alioquin te uiuum comburam. ego glorioſus uolo eferri, ut totus mihi populus bene imprecetur. Statim ampollam nardi aperuit, omneſque nos unxit & ſpero inquit futurum ut eque me mortuum iuuet tanquam uiuum. nam uinum quidem in nimarium iuſſit infundi. & putate uos ait ad parentalia mea inuitatos eſſe. Ibat res ad ſummam nauſeam cum trimalchio ebrietate turpiſſima grauis nouum acroama, cornicipes in triclinium iuſſit adduci. fultuſque ceruicalibus multis extendit ſe ſupra thorum extremum. & fingite me inquit mortuum eſſe. dicite aliquid belli. Conſonuere cornices funebri ſtrepitu. unus precipue ſeruus libertinarij illius qui inter hos honeſtiſſimus erat, tam ualde intonuit, ut totam concitaret uiciniam. Itaque uigiles, qui cuſtodiebant uicinam regionem rati ardere trimalchionis domum, efregerunt ianuam ſubito: & cum aqua ſecuribuſque tumultuari ſuo iure ceperunt. nos occaſionem oportuniſſimam nacti agamenoni uerba dedimus. raptimque tam plane quam ex incendio fugimus.

† non mihi

Digitized by Google

COLLATIO

præmiſſi fragmenti Venerat iam tercius dies *&c. cum editione principe Patauina anni* 1664, *iteratò Romæ juxta Tragurienſe autographon inſtituta A.*1668,69.

		Patau.
Pag. 31.		
verſ. 1	tercius	tertius.
	libere cene	liberæ cœnæ.
		eodem modo in caeter. diphth.
4	agamenopis	Agamemnonis (*ita & alibi*).
6	trimalchio	Trimalcio (*ita ubique*).
7	bucinatorem	buccinat.
8	amicimur	Amicum.
9	githona	Gytona.
11	interin	interim.
	ymo	imo.
17	folem	follem.
27	ueſcica	veſica.
33	interimi	interim.
	atraliptae	iatraliptæ.
36	cauſa palectica	gauſapa, lecticæ.
	faleratis	phaler.
37	chiramaſio	Chiramaxio.
40	ſymphoniacus	ſimphoniacis.
42	agamenone	Agamemnone (*ſic alibi*).
Pag. 32.		
verſ. 3	cathena	catena.
4	pinctus	pictus.
30	vnam	imam.
31	treum	æneum.
36	cum noſter	Cn. Noſtr.
39	uolutatibus	uoluptatibus.
Pag. 33.		
verſ. 2	deſpoliatus	diſpoliatus.
7	mirantem	numerantem.
12	quid ergo	Quicquid ergo.
13	uobis eum. Obligati	uobis. Obligati.
19	uinatam	nnatam.
20	ped ad	pedes ac.
21	tacebat	tacebant.
22	cantabat	cantabant.
23	poſti	popoſci.
	parati ſumus	paratiſſimus.
25	panthomimichorum	pantomimorum.
26	altera	Allata.
	eſt tamen	eſt tum.
29	biſactio	biſaccio.
34	thumatula	tomacula.

laticla-

Digitized by Google

		Patav.
Pag. 33.		
verſ. 40	laticlauia	laticlauiam.
	in eis erat	immiſerat.
Pag. 34.		
verſ. 6	nundum	nondum.
7	abſenti uos	abſentivus.
8	permititis	Permittis.
11	enim ac	enim albis, ac.
20	ſunt, ſorberi poſſunt. accipimus nos nochlearia	ſunt. accipimus nos cochlearis.
28	intermiſſio	intermiſſo.
33	obiurgari	obiurgare.
35	uertere	verrere.
41	pudiſſimi	pædiſſimi.
Pag. 35.		
verſ. 1	pittratia	pittacia.
10, 11	abieciſſent	abieciſſet.
14	Orchus	Orcus.
20	aretinum	arietinum.
21	fruſtrum	fruſtum.
	acrienes	renes.
24	ſciribillita	ſcriblita.
27	locuſta marina	locuſtam marinam.
31	mino	mimo.
33	in	ius.
36	fercula	ferculo.
37	circha	circa.
40	quicunque euripo natabat	qui in Euripo natabant.
Pag. 36.		
verſ. 2	eſle darium	eſſem Dar.
4, 5	tociens	totiens.
11	ſciſcitari, que eſſet	ſciſcitarique quæ eſſet.
16	nunc nec quid	nunc, quid.
21	linguae	linguæ.
25	babae babae,	babæ! babæ!
	decumam	decimam.
27	babaecalis	babæcalis.
29	credeae. lacte	credræ. lac.
31	culauit	curauit.
32	uernaculae	vernaculæ.
39	quia	qui.
Pag. 37.		
verſ. 1	quo	qua.
3	C. *majuſc. cum virgula ſuperne, ſic* C̄.	C.
4	cenaculum loca	Corn Locat.
5	illi	ille.
6	illi	ille.
	ſextercium	ſextert.

Digitized by Google

Pag. 37.		*Patav.*
verſ. 13	cenare	cœnare.
17	cancionem	caution.
24	contemptum	contentum.
29	Caelus	Cælus.
31	peccora	pecora.
	lanae	lanæ.
32	expuduratam	expudoratam.
	cornum	cornu.
35	caelus	cœlus.
37	bigae	bigæ.
Pag. 38.		
verſ. 4	erumpnoſi	erumnoſi.
5	cucurbitae	cucurbitæ.
7	naſcuntur	naſcantur.
12	iparchum	Hipparchum.
	aratumque	Aræt.
21	careotis	Caryotis.
22	tebaicis	Theb.
26	faſceis	faſciis.
27	polimita	polymita.
34	thebaycaſque	Thebaicaſque.
	cariotas	Caryotas.
41	ſumma	ſummam.
Pag. 39.		
verſ. 3	ederiſque	heder.
4	liaeum	Lyæum.
5	celatiſco	celathiſco.
18	uinus	uinum.
23	funus	funus.
	Criſantus	Chryſant.
25	hey eſt hey	Hei eſt Hei.
26	muſce	muſcæ.
32	ſtagulis	ſtragulis.
	plautus	planctus.
	manum miſit	manumiſit.
34	ſed mulier que mulier mil- uinum	ſed mulier, milnia.
36	cancer	carcer.
41	quit quit	quid quid.
42	nommis	nummis.
Pag. 40.		
verſ. 2	dure	Duræ.
	bucce	buccæ.
9	eleganit	legauit.
	fuit	fugit.
19	immo	Imo.
20	minerue	Mineruæ.
21	hec	Hæc.

Digitized by Google

Pag. 40.		*Patav.*
verſ. 21	ganimedes	Ganymedes.
22	celum	cœlum.
24	hecules	hercules.
	bucam	buccam.
25	eſurio. fuit. aedilis	eſurio. Aedilibus.
30	percolopabant	peridopahant.
31	iupiter	Iuppiter.
42	bublum	bubulum.
Pag. 41.		
verſ. 18	lanatos	lanatos.
19	centonarius	centenarius.
24	caelus	cœlus.
30	amplitеatrum	amphitheatrum.
31	tricencies	trecenties.
35	gliconis	Glyconis.
36	dominam ſuam	domina ſua.
37	zelotipos	zelotypos.
	amaaſiunculos	amaſiunculos.
	ſerterciarius	ſeſtertiarius.
41	glicon	Glycon.
42	filicem	filiam.
Pag. 42.		
verſ. 2	Glico glico	Glyco, Glyco.
3	ſtigmam	ſtigma.
8	ſeſterciarios	ſeſtert.
12	traex	Thrax.
23	diſpare pallauit	diſſipare paravit.
27	in naues	tum nau.
37	ionem	rationem.
40	orchus	Orcus.
Pag. 43.		
verſ. 10	ſtomacum	ſtomach.
21	libera liberalitati	liberalitati.
24	ſinphoniam	ſymphon.
35	emptitius an inquit domi	Emptitius, inquit, an domi.
37	ait ut diligenter	ait, diligenter.
Pag. 44.		
verſ. 2	Tarracimenſibus	Tarracinenſibus.
3	Aſſnicam	Africam.
7	bibliotecas	Bibliothecas.
13	hec	Hæc.
15	erumpnas	ærumnas.
16	Vlixe	Vliſſe.
	ciclops	Cyclops.
17	aput	apud.
19	ampolla	ampulla.
21	Nundum	Nondum.
23	gallinacium	-ceum.

exin.

Digitized by Google

		Patav.
Pag. 44.		
verſ. 29	exinteratus	exenteratus (*& alibi.*)
Pag. 45.		
verſ. 1	thumatula	tomacula.
	botulcus	betulcus.
2	automatum	--ton.
6	corinthea	Corinthia (*& alibi.*)
15	muſcillanea	miſcellanea.
20, 21	fialam	phialam.
33	quas. patronorum	quam. patronus.
34	nyobam	Nioben.
35	pugnaſſet	pugnaſſent.
39	labrore	labrare.
42	circha	circa.
Pag. 46.		
verſ. 3	ilarius	hilarius.
6	ſirum	Syrum.
15	orreum	horreum.
17	mitridate	Mithridates.
19	ſextercium	-tium.
20	ortis	hortis.
21	naſte	nocte.
23	nundum	nondum.
25	uetuo	veto.
27	elegio	elogio.
	exerdebatur	exheredabatur.
42	puditum	perditum.
Pag. 47.		
verſ. 5	concurere	concurrere.
11	exinterare	exent.
25	(Diſticon trimalch. e. c. e. ſuo)	Diſtic. Trimalcion. eſt, e. c. e. ſuo: *citra* ( ).
26	epigramate	epigramm.
28	trachem	Thracem.
35	babilonico	Babyl.
38	gracilis pes	gracilipes.
40	nequicie	Nequitiæ.
41	tribaca	tribacca.
42	pelagus	pelagiæ.
Pag. 48.		
verſ. 1	ad aquam	ad quam.
3	carbunculus	carbunculos.
5	proſtrare	proſtare.
6	literas difficilimum	litteras difficillimum.
10	nummularius	numularius.
18	deiciebat	deijciebat.
22	aecrophagie	aecrophragiæ.
	centus	cenſus.
29	memorie mee	memoria mea.

pto-

Digitized by Google

Pag. 48.		*Patav.*
verſ. 35	propiciam	propitiam.
37	rideatur	rideat.
39	herculem	hercule.
	molle	molli.
41	faetum	fœtum.
Pag. 49.		
verſ. 10	pedoclum	pedicellum.
11	ridiclei	ridiculi.
12	natus	natu.
13	immo	imo.
15	teſauros	theſ.
21,22	(genio illius gratias)	genio illius gratias.
23	eſt	ſunt.
24	inerulia	merculia.
25	giton	Gyton.
27	conuitium	conuicium.
29	turdes	tu rides.
31	ubi	tibi.
34	geuge	genge.
37	te in publicum	te ſtu . . . . publ.
39	Olimpium	Olympum.
41	beſalis	betalis.
	dupondiarius	dupondiarius.
Pag. 50.		
verſ. 1	Sathana	Satana.
2	decuro	decero.
	geometrias	geometras.
3	lipidarias	lapidarias.
	literas	litteras.
4	nummum	numum.
5	lanna	lana.
12	propicium	propit.
20	aſcylto	Aſcyltos.
32	ganimedes	Ganym.
36	Efigeniam	Iphigeniam.
39	dunaria	clunaria.
42	fruſtra	fruſta.
Pag. 51.		
verſ. 2	ſcrophas	ſtrophas.
4	petencriſtarius	petauriſtarius.
11	aliquod	aliquot.
22	ipſus	ipſas.
24	unum	ſinum.
25	ſuper	ſupra.
36	diſſileo	diſſilio.
37	me. uideri	ne. Viderint.
Pag. 52.		
verſ. 1	bacciballum	baci ballum.

herculeo

Pag. 52.		Patav.
verſ. 2	hercules corpotaliter autem, aut	hercule corporaliter, aut.
4	fecit	fuit.
11	miliarium	mill.
12	Orchus. circha	orcus. circa.
20	quod quod ceperam	quod coeperam.
24	mafamita tau	mataritata
Pag. 53.		
verſ. 1	immo	Imo.
5	caccitus	cacritus.
9,10	ualebat, poterat Iouem	valebat Iouem.
11	precucurrit	percucurrit.
12,13	(ſaluum - - *uſq;* mentiar)	( ) *deeſt.*
21	uauatonem	vaccatonem.
24	ymo	imo.
33	aduleſcentulus	adol.
34	tiſicus	phtiſicus.
35	qñ	quem.
42	nauſia	nauſea.
Pag. 54.		
verſ. 7	terram	terra.
8	ſcilicet	ſubiret.
16,17	preclamauit ergo aliquandiu trimalchio	proclamauit. ergo Trimalcio.
24	cir cumlate	circulatæ.
27	litor	Lictor.
31	habinnas	Habinna.
Pag. 55.		
verſ. 1	laucum	lacuum.
3	mantiſſam	mantiffam.
	eſtimant	exiſtimant.
5	ſuper offiicula	ſupra officula.
14	ſcitibilita	ſcriblita.
19	fruſtrum	fruſtum.
26,27	etiam. circumlata	&c. circulata.
33	apocalo	apoculo.
36	periſcelide ſtortæ. phecaſiae	periſcelides tortæ, phecaſiæ.
39	tõ	Eo.
Pag. 56.		
verſ. 10,11	excatariſſaſti	excattæ.
16	indiligentiam	indulgentiam.
17	au au	An, an.
24	nũquam	nunquam.
25	trictum	tritum.
26	fericulo	fercalo.
41	mus emancipium	muſæ mancip.
	uina	vitia.

nam

Digitized by Google

Pag. 57.		*Patav.*
verſ. 1	nam quod	namque.
8	Scyntilla	Scint.
	zelotipa	zelotyp.
16	fata	fato.
18	baſſianit.	baſianit.
19	calligas	caligas.
21	farſis	fartis.
24	fericulum	ferculum.
25	circheque	circaque.
28,29	mirabor	Mirabar.
29	defacta	defricta.
35	colaepio	colæpio.
39	etiam	&.
41	lacum	locum.
Pag. 58.		
verſ. 3	oſtria	oſtrea.
6	cocleas	cochleas.
7	ſecuntur	ſequuntur.
	inauditu	inaudito.
9	pelue	pelui.
10	corolnis vinxiſſent	coronis innexiſſent.
12, 13	ſcyntilla	Scint.
15	tue	tuo.
27	etiam fundum	& f.
39	peraitis	petractis.
41	ſint circha	ſit circa.
Pag. 59.		
verſ. 9	nummos	numos.
11	faciatur	facies.
13	collumbam	columbam.
15	gypſadas. effiuant	gypſatas. effluat.
21	uoluit	Nolvit.
22	ſextercium	Sestrtivm.
26	immo	Imo.
37	gitone	Gyt.
38	aſyltus	Aſcyltos.
39	etiam	&.
Pag. 60.		
verſ. 3	auocatus	euocatus.
6	laberintho. iam	labyrintho. iam.
	notum	notum.
10	roganimus	rogamus.
18	menetratis	Menecratis.
19	circha	circa.
27	aeneoloſque	æneol.
30	fecit	facit.
35	annulum	anulum.
40	corolarium	corollar.

aneo

Digitized by Google

Pag. 60.		*Patav.*
verſ. 40	aeno	æno.
Pag. 61.		
verſ. 8	equo	ex quo.
15	Scyntilla	Scintill.
16	immo	imo.
23	propicium	propitium.
	ſi	ſit.
24	depondiarius ſextercium	dipondiarius ſeſtertium.
25	agato unguentarius	Agato vnguentaria.
28	lenis assiam	lenis. aſciam.
34	non noſtrum	noſtrum non.
	dei	Dij.
36	effrangeret	effrangeretur.
37	frunis canis	fruniſcaris.
38, 39	formam, ſed	formam eius, ſed.
Pag. 62.		
verſ. 9	ſterteia	ſtertera.
15	domini	domino.
17	meae domine	meæ dominæ.
25	neptuno	Neptunus.
26	ſextercium	ſeſtertium (*& paſſim*).
42	greculio	Græculus.
	conſiliator	conciliator.
Pag. 63.		
verſ. 2	inteſtinas meas	inteſtina mea.
7	quod	cur.
9	hoc	Hæc.
12	cuſuc	caſa.
13, 14	marmoratis duos	marmoratas duas.
16	hoſpicium	hoſpitium.
25	confecta	confectæ.
28	ampollam	ampullam.
29	unxit & ſpero	vnxit: Spero.
33	cornicipes	cornicines.
35	thorum	torum.
36	cornices	cornicines.
40	efregerunt	effregerunt.
41	ſecuribuſque	& ſecuribus.
42	oportuniſſimam	opport.

Marginales & interlineares lectiones nullæ, titulusque in frontiſpicio PETRONII ARBITRI FRAGMENTVM *extra ſeriem Autographi.*

APOLO-

Digitized by Google

APOLOGIA
STATII I.

CVm multa mihi in vita, P. C. inter varios, ut res humanæ ſe habent, adverſæ fortunæ caſus proſperè & feliciter evenere; tum haud ſcio an quidquam lætius, optatius & unde liquidiore meus animus voluptate perfunderetur aut acciderit unquam aut accidere poſſit, quàm quòd hodie in auguſtiſſimum conſpectum veſtrum prodire, atque in tam nobili frequentia de mea mediocritate, reique veſtræ publicæ non mediocri de negotio verba facere coactus ſum: quod certè ſi mea ſponte feciſſem, non ſine gravi temeritatis & arrogantiæ nota facere potuiſſem. Nam cùm præteritis hiſce annis novum Satyrarum T. Petronii Arbitri fragmentum de Cœna Trimalchionis, operâ typographi Patavini in publicum prodiiſſet, delatumque eſſet Pariſios; Io. Chriſtophorus Vagenſeilius inſignis levitatis & confidentiæ adoleſcens, recens illuc advectus, quòd plauſu Doctorum Virorum, quos ſibi colendos homo peregrinus deſumpſerat, plùs nimiò delectaretur, talemque ſe re ipſa eſſe crederet qualis ab amicorum urbanitate & blanditiis audiebat: cepit conſilium plenum vanitatis, atque ætati ſuæ quàm collectæ recens proſperæ opinioni convenientius, inſectandi hujus operis & pro falſo & adulterino inſimulandi. Cùm autem præcipuam in hac editione mei mentionem fieri animadverteret, & ſcriptum ipſum à mea potiſſimùm Bibliotheca prolatum audiret, me unum, antè quàm ſciret albus an ater homo eſſem, die ad vos dicta nominatim in judicium vocavit; imò quaſi veſtris jam ſententiis condemnatum, & Legis Corneliæ, quæ de Falſis eſt, conſtrictum & irretitum pœnis, non tam ad cauſam dicendam quàm ad crimen jam deprehenſum ultro confitendum, juſtamque ea de cauſa animadverſionem à veſtra lenitate & miſericordia deprecandam hortatus eſt. Satis autem prolixam ad hoc ſuum dictum probandum diſputationem contexuit, quam his potiſſimùm verbis concluſit:

„ *Si poſſem in aurem Statilei inſuſurrarem, videri mihi totum Ar-*
„ *bitri fragmentum ex ſeſe finxiſſe tanquam araneum, & bene factu-*
„ *rum, ſi grave crimen, quo ſe commaculavit, apud* REIP. LIT-
„ TERARIÆ PATRES CONSCRIPTOS *deprecaretur.*

Adſcivit ſibi tam præclaræ actionis ſocium Adrianum Valeſium, virum alioquin doctum & gravem, & quem hoc ſuo

Digitized by Google

tam fœdo luto inficeret prorſus indignum, qui altera diſputatione hoc idem argumentum, ſed aliquantò modeſtiùs & verecundiùs executus eſt. His ego geminis contra me actionibus ſine mora cenſui reſpondendum, eóque miſi ſtatim ad ſummum virum M. Mocenicum accuratam hac de re Diſſertationem, quam etiam typis editam eſſe audio: atque in ea, quantum ingenio & induſtriâ conniti potui, cum utriusque diſputationis argumentis pugnavi. ſolam autem exequi tunc viſum eſt partem controverſiæ quæ juris quodammodo eſſe videbatur, iis duntaxat argumentis & rationibus adhibitis, quæ ad aſſerendam ejus germanitatem ex ipſius verbis ac ſententiis duci poterant: cùm fretus abundantiâ, ut ita dicam, mearum virium, experiri conſtituiſſem, ecquid ea ſola ad cauſam obtinendam ſatis eſſent, omiſſis adjumentis quæ codex ipſe autographus in medium prolatus afferre poſſet. Nunc verò repudiato, ut audietis, hoc conſilio, & accedente ex codicis inſpectione magna copia alterius partis controverſiæ exercendæ, quæ magis facti eſt, rurſus ad hanc cauſam integram, non jam privatim & cum amicis, ſed in judicio diſceptandam me confero, vosque oro, & obteſtor P. C. ut, ſi quæ dicturus hodie ſum probavero, non ſolùm de mea ipſius ſed etiam de hujus ſcripti innocentia, & meorum accuſatorum vanitate ſine dubitatione pronuncietis. Interim dum mei facti in hoc toto negotio verſati rationem vobis expono, ut jam facere incepiſtis, quæſo diligenter attendite.

LOngè mihi alia mens eſt, P. C. cùm de proferendis in publicum ingenii mei monumentis delibero quàm accuſatori meo fuit, cùm criminibus priùs apud vos pronunciatis quàm apud ſe cogitatis in famam nomenque meum graſſatus eſt. adeò enim tantâ in re nihil inexploratò nihilque temere mihi ſuſcipiendum exiſtimo, ut gratiam celeritatis, quam illum ſecutum video, rem pueris modò, ad indolem ingenii probandam in Ludo certantibus, utcunque laudabilem, cæterùm ubi quid ſeriò ſcribendum eſt, inanem & futilem, atque ad abolendam ab ineptorum Scriptorum fama ſtultitiæ notam, infirmam eſſe ſtatuam. Quanquam enim de fragmento Petroniano & mea ſponte optimè ſentiebam, & viros doctiſſimos hujus mei judicii auctores & ſuffragatores habebam; ejus tamen vulgandi conſilium & meis animadverſionibus illuſtrandi, non modò ultra præſcriptos à prudentiſſimo Poëtarum novem annos apud me preſſi, ſed tantùm non prorſus abjeci. veritus quippe ſum, id quod evênit, ne quis litterator inſulſus, & hujus ſimilis exiſteret, qui mei facti repre-

Digitized by Google

reprehensione ad captandam eruditionis gloriam abuteretur. Multò namque satius duco ignotum me esse quàm per opprobria & maledicta, etiam falsò jactata, inseri famæ & eruditorum sermonibus celebrari; quippe qui satis intelligam etiam vitæ per silentium actæ, & procul à magnarum curarum turbis habitæ, suam inesse dignitatem, nec illum malè vixisse judicari qui natus juxtà moriensque fefellit. Hujus autem mei propositi, & quàm in eo constantem obfirmatumque me præbuerim, testes sunt optimi & gravissimi viri qui codicem, quo fragmentum hujusmodi continebatur, vetustum illum quidem, & Catulli Tibullique ac Propertii exemplaribus nobilem, auferre à me & in vulgus dare quotidiano multorum annorum convitio frustra conati sunt: testis vir sapientissimus Venetus ad Pontif. Max. Legatus, cujus auctoritas apud me omnium gravissima, non tamen ultrà valuit quàm ut hujus scripturæ capita hactenus majore ex parte inedita describi curaret, & me invito & reclamante typis excudi permitteret: testis omnis antiquitatis consultissimus Octavius Ferrarius, meritò ab adversario meo laudatus, in cujus amantissimo sinu expostulationes hac de re meas, cùm liber à Strambotto Typographo edebatur, multâ cum molestiæ significatione deponebam. Causæ autem erant hujus molestiæ non solùm vetus meum de hac editione omittenda consilium, sed plurima eaque fœdissima ipsius editionis vitia: quibus mederi, ne auctor facti à me improbati ulla ex parte viderer, omnino non sustinebam. Siquidem in ipsa præfatione nonnulla cum de fragmento, tum de me ipso aliter ac res habet affirmantur; neque enim Horatii ulla carmina in codice hoc leguntur, sed poëtarum quos dixi; nec mihi in mentem unquam venit testem citare in hac causa Ioannem Rhodium: propterea quòd neque Rhodius unquam codicem hunc oculis usurpavit, & hominis mortui testimonium quantò locupletius tantò suspectius futurum erat. Nam quid ego de ipso fragmenti contextu dicam, imperitè atque oscitanter exscripto, & à fide sui exemplaris multis in partibus abhorrente. offensus scilicet ejus editionis Curator, quicunque ille fuit, multitudine mendorum ac fœditate, & vocabulorum quæ in illo passim occurrunt insolentiâ, correctionem adornavit, ut sibi videbatur, intimæ cujusdam eruditionis, re verò ineptam & absurdam; nihil enim tam operæ pretium fuerat quàm ut scriptio illa subjiceretur oculis eruditorum sicut erat inculta & rudis, quò decoris ingeniis materiam exercendæ industriæ in locis corruptis restituendis integram præberet, ac ipsâ sui deformitate crimen à se removeret suppositionis, &

Digitized by Google

impoſturæ, cujus cogitatio, ut mox audietis, à ſui ſæculi genio & ſtudiorum ejus temporis ratione magnopere abhorrebat. Quod certè ſi feciſſet, nec potiùs primas fragmenti paginas ex libris pridem editis, cætera verò ex ingenio emendaſſet, hoc ſaltem habuiſſet minus loci adverſarii iniquitas ad me criminandum, quaſi quæ de meo finxiſſem de induſtria corrupta, quæ verò ex aliis deſcripſiſſem emendata, ut acceperam, protuliſſem: eoque duplicem hujus ſcripti auctorem deprehendendum præbuiſſem. quæ alioquin ratio quàm ſit à propoſito impoſtoris aliena, quàm rurſus ad ſinceri editoris rationes accommodata nemo non videt; cùm illi vel univerſâ ſcriptione eodem luto fœdatâ, vel undequaque ejuſdem limæ beneficio caſtigatâ opus eſſet, hujus verò induſtriæ qualemcunque conatum ipſa operis varietas commendaret: Quid multa? non ſolùm ego hujus editionis auctor non ſum, ſed nec alius quisquam cui ego ſaltem de nomine notus eſſem, cùm in illa pro Statilio, vetere ſcilicet meæ familiæ vocabulo, Statileus appeller.

Habetis, P. C. rem geſtam quantum ad me attinet in cauſa fragmenti Petroniani, cujus conficti & ſuppoſiti reus apud vos factus ſum. Sed maculam tam deformem ſatis ſuperque, opinor, à vita & factis meis detergunt quæ à me, ut dixi, privatim ad optimum Mocenicum hac de re ſcripta ſunt. Multò verò prolixius hoc ipſum præſtitit, & omnem penitus adverſariorum calumniam nudavit & refutavit res ipſa, poſt codicem hunc Romam transmiſſum, & doctorum hominum oculis ſubjectum, ejusque ſcripturæ non ambiguam antiquitatem ad ccc. annos omnium judicio porrectam; ſpatio, ut videtis, integri ſæculi, quàm quod Patavinus typographus profiteri auſus eſt, ampliorem. Expugnari namque tandem aliquando paſſus ſum conſtantiam meam, non tam auctoritate ſummi viri Antonii Priuli Dalmatiæ Præfecti, cui librum in Vrbem mittendum tradidi, quàm adverſarii convitiis & maledictis; quorum vanitatem revinci ac patefieri non meâ ſolùm ſed rei litterariæ univerſæ intererat, ne monumentum elegantiſſimi Scriptoris, cui tot ſæculorum, ut ita dicam, ingluvies in veteres libros fœdè bacchata peperciſſet, leviſſimi hominis livore ac malevolentiâ oppreſſum atque enecatum interiret. Quid enim jam eſt quod hoc prolato codice ad tuam, Vagenſeili, tuendam ſententiam afferre audes? An verum illum, an vetuſtum negabis? ſed habes adverſarios huic tantæ pertinaciæ viros doctiſſimos, & in omnis antiquitatis cognitione apprimè verſatos, quorum magna eſt in Vrbe copia, nec modò Italos, verùm etiam

Digitized by Google

etiam omnium transalpinarum transmarinarumque gentium, ac præcipuè curiosæ hujusmodi elegantiarum Gallicæ Nationis, qui codicem in loco celebri ad hoc ipsum propositum inspexere, qui singulas ejus paginas, singulas lineas per otium contemplati sunt, qui in ejus apices, qui in chartas, qui in literas diligentissimè inquisivere, & quo sæculo editus, qua manu exaratus sit integris à studio partium animis arbitrati sunt: quorum ego testimonium præsens &, ut sic dixerim, oculatum non vereor ne quisquam sanus non anteponat tuis inanissimis suspicionibus & conjecturis.

Iam verò constituta hac tanta codicis antiquitate, quæ jam reliqua potest esse in hoc negotio fraudis & impostura suspicio? Quem, oro, tanti criminis reum facis, cui diem dicis, cujus nomen defers? Illius, opinor, qui librum descripsit aut describendum curavit. At hic ne facti quidem ipsius utcunque admissi, cui fraudem inesse contendis, auctor est. Siquidem novissimam hanc fragmenti partem, quantum in illo est, abjudicat à Petronio, tantum abest ut falsò illi tribuat. Inspice, si placet, ejus exemplum, non quale à Patavinæ editionis Curatore prolatum est corruptum & mutilum, sed quale nunc demum prodit sincerum & integrum. Occurret in fronte titulus operis parti fragmentorum jam vulgatæ præfixus conceptus his verbis, & rubris litteris exaratus,

Petronii Arbitri Satyri fragmenta ex libro XV. *&* XVI.

Occurrent summæ paginæ hanc partem continentes hoc eodem titulo & colore notatæ, quas ubi omnes evolveris & congruentes cum omnibus manuscriptis & impressis exemplaribus inveneris, offendes ad calcem sollemnem illam veterum manuscriptorum codicum clausulam,

Petronii Arbitri Satyri fragmenta explicient ex libro XV. *&* XVI.

Hactenus, ut vides, ille, nec ultrà quicquam Petronio tribuit: quæ si germana & legitima non sunt, planum licet illum, & impostorem, & si quæ fœdiora in buccam veniunt, vocabulis appella. Sequitur exemplum hujus novi fragmenti, cujus scripturam nullo titulo insignitam reperies. nihil in fronte, nihil ad calcem, nihil in summis aut infimis chartis adnotatum est ex quo possit elici mens scriptoris, quid de illius sentiat auctore; quæ quidem res inscitiam fortasse hominis atque stuporem, non fraudem ullam coarguit: ut qui ex materia, ex genere dictionis, ex personis quæ loquentes inducuntur, conjecturam facere de auctore nequiverit. Ego verò idipsum candori

Digitized by Google

dori ejus acceptum fero & ingenuæ cuidam animi ſimplicitati, quòd fortè fidei ſuæ minimè eſſe putaverit ut de ſuo quidquam adſcriberet cùm aliena deſcribebat, quia fortè vetuſtiore aliquo exemplo pariter acephalo & anonymo uſus eſt. Quod ſine dubio immunem illum à tuo crimine facit, & planè extra calumniæ tuæ jactum conſtituit; quandoquidem infectum prorſus eſſe vides quod illum feciſſe inſimulas: ut, ſi quempiam lege Cornelia De Sicariis interrogares, quis te ferret in accuſatione perſeverantem ubi non modò nullam cædem factam doceres, ſed ipſe quem interfectum eſſe contenderes extemplo vivus ac valens in Iudicum conſpectum ſe daret. Nec verò hoc à me ejus ſtudio & gratiæ cauſâ dictum puta: quid enim ille in ſe habet quod quemquam ad ſui amorem alliciat? qui vel ex hoc ipſo infelici ſuo labore ſe prodit hominem planè rudem, omnisque expertem elegantiæ, & prorſus barbarum & ruſticanum; certè nullo modo ad eruditas hujusmodi fraudes concipiendas idoneum, adeò deformibus mendis, tam ineptâ Orthographiæ ratione hoc ſuum opus inquinavit: ut, cui pro Agamemnone *Agamenon* eſt, *cornicipes* pro cornicinibus, *cauſa palectica* pro gauſapa lecticæ, *ampliteatrum* pro amphitheatro, *volutates* pro voluptatibus: cujus denique errata penè plura quàm verba ſunt, neque ſolùm in hoc novo fragmento, ſed per omnem vulgati pridem Petronii ſcripturam, cujus ipſo initio turpiſſimè labitur, dum ait: *Cum alio genere furiarum declamatores inquietantur*, &c. quorum verborum ſententia frigida, elumbis & propemodum nulla eſt. Mitto enim peccatum in titulo, dum pro Satyrico Petronii Arbitri, *Petronium Arbitrum Satyrum* nobis obtrudit; id namque vetuſtioris illius exempli ſcriptoris peccatum eſſe potuit, imò ſæculi potius: nam & Dantes ille Aligherius, illo ævo doctiſſimus judicatus, hac eadem ratione Horatium Flaccum Satyrarum Scriptorem, *Horatium Satyrum* vocat: & apud ſequioris ævi Græcos D. Gregorius Rom. Pont. ſuorum Dialogorum opere, quo maximè apud illos notus eſt, *Gregorii Dialogi* vocabulum eſt aſſecutus.

At enim hoc ipſum de induſtria fecit, quò fidem adſtrueret mendacio quod adornabat. Quia credo alia exempla Petronii, quæ doctorum tunc manibus terebantur integra erant, & caſtigata & Criticorum limâ perfecta, à quorum adeò nitore diverſum hoc noſtrum affectata hac ſui deformitate perſuadere potuerit ut ſincerum & legitimum judicaretur. Ecquid intelligis, cenſor inſulſe, quo in ſæculo, quibus in moribus, inter quæ hominum ſtudia tua verſatur oratio? In hæc noſtra demum, &

patrum

Digitized by Google

patrum avorumque noſtrorum tempora aſtutum hujuſmodi conſilium cadere fortaſſe poterat, poſt reverſam ſcilicet litterarum lucem adeoque minùs frequentem in hoc genere peccandi morem, & poſtquam beneficio præclari Typographiæ inventi reſtituta paſſim per viros eruditos ſua veteribus libris integritas ſtatim latiſſimè patuit, eaque re conſtitutæ ac ſtabilitæ videri poterant veræ ac germanæ librorum lectiones; ut meritò corruptiſſimæ quæque ſcripturæ antiquitatem ſapere exiſtimentur, integræ autem & caſtigatæ novitatis ſuſpectæ ſint. Contrà verò ætate deſcripti hujus codicis, cùm adhuc ingeniis hominum ſitus ille à diuturna Muſarum negligentia contractus hæreret, vetera juxta ac nova litterarum monumenta eodem, ut ita dicam, cibo paſta cernimus, eodem affecta morbo, eodem luto fœdata, ruſticitatis atque inelegantiæ in verbis, in ſententiis, in omni denique dicendi & ſcribendi ratione.

Mirè ingenia illius ſæculi ab omni genere litterarum, præter Theologiam & Iuriſprudentiam ac Medicinam, abhorrebant; cùm cætera omnia doctrinæ ſtudia, atque in his ipſis omnem cultum, omnemque orationis ornatum, morbos animi morumque corruptelam paſſim appellarent; ſecumque præclarè agi arbitrarentur humanioris doctrinæ viri, ſi pro magis & maleficis ab hominum cœtu non arcerentur: id quod memoriæ Silveſtri Secundi Rom. Pont. propemodum uſu venit, cùm propterea quòd Aſtronomiæ & numerorum ſcientiæ intelligens eſt habitus, quamquam erat egregiè piùs ac ſanctus, ſiniſtris ab imperita poſteritate necromantiæ, & impiorum ſacrorum rumoribus laboravit.

Sed quid ego de incommodis rei litterariæ illorum temporum tam multa diſputo? Quaſi verò ſit opus argumentis & conjecturis in re omnium liquidiſſima, quamque non ſolùm mente & cogitatione comprehendimus, ſed ipſis oculis ſubjectam & expoſitam habemus. Adſpicite quæſo, P. C. & contemplamini tabulas, ac ſtatuas illius ætatis artificum in veterum templorum parietibus adhuc hærentes; quicquamne vobis in eo genere rudius aut impolitius poteſt occurrere? Ego verò ſi vel Giottum illum tanto in honore (& quidem meritò) à ſuis æqualibus habitum caſus aliquis in officinam artificum noſtrorum quamlibet mediocrium deferat, ac ille de pictura diſſerere ac judicare inſtituat, propè eſt ut exiſtimem auditurum quod olim ab Apelle Alexander audivit, Faceſſeret illinc properè, nec pueris colores miſcentibus riſui eſſe perſeveraret. Hoc eodem ſqualore eademque rubigine cæteras vos humaniores doctrinas infectas ac deformatas, eâdem operâ intueri

Digitized by Google

putate, propter arctiſſimum ſocietatis vinculum quo inter ſe (ſi Platoni credimus) connexæ colligatæque ſunt, ut nunquam ſingulæ floruiſſe viſæ ſint quin floruerint univerſæ. Vnum, non inficior, ætas illa tulit Franciſcum Petrarcham, Scriptorem ſua lauro digniſſimum; qui & ipſe, quòd Virgilii lectione delectabatur, magus eſt habitus, non vulgi ille quidem, ſed ſummi tunc hominum Innocentii Rom. Pont. judicio. Hic tamen, ut rerum copiâ valuit & robore quodam ac pondere ſententiarum, ita ornamentis quæ à dictionis elegantia ſcriptis accedunt, & puro illo qui poſtea in pretio fuit Romani ſermonis candore nec omnino caruit nec multùm aut paſſim abundavit, non ſolùm in ſoluta numeris oratione, ſed etiam in verſibus; certè illum negligentiorem hujuſmodi loquendi munditiarum, & hebetioris ad earum guſtum palati fuiſſe ſcripta ejus, alioquin laudatiſſima, declarant. atque hanc eandem conjecturam de omnibus ejus æqualibus licet facere, ac de genio illius ſæculi in univerſum.

Verùm, ſi non defuit illis temporibus qui tam eleganter Latinè ſcribere poſſet, eoque ſcribendi genere tam effusè delectaretur, quid ita non ſcripſit accepto alio argumento, in cujus tractatione profiteri ſuum nomen potuiſſet, & laboris fructum ferre ſincerum, & liquidum nominis & gloriæ non contemnendæ? Qui enim ſcribere potuit quo ſtilo pleraque hujus fragmenti ſcripta ſunt, ubi ſeſe ad ſcribendum quacunque de re contuliſſet, facilè & Petrarcham & alios etiam melioris ævi Scriptores hac dicendi laude ſuperaſſet: Quî ergo factum eſt ut hoc uno abortu veriùs quàm fœtu, clariſſimi ingenii ſui fœcunditatem terminandam judicaverit, aut ſi quid ſcripſit hoc unum ad nos pervenerit, cùm præſertim haberet liberum decurrendi per omne genus argumenti ſpatium, nemine illa ætate ad occupandam clareſcendi per hujuſmodi ſcripta materiam admodum ſollicito? Sed nemo mihi credite fuit; neque enim eſſet quòd tantopere admiraremur, totque in cœlum extolleremus laudibus ſecutos longo pòſt intervallo doctiſſimos homines, qui exciſam in ſuis ſedibus Barbarorum crudelitate Græciam unà cum ſuis artibus in nos invexerunt, apertiſque totâ Italiâ bonarum artium veluti fontibus Petroniano illo litterarum flumine Occidentem univerſum inundavere. Quid enim attinet illos auctores laudare reverſæ in orbem terrarum humanioris doctrinæ, quæ jam pluſquam integro ſæculo illorum exortum præverterat? Quid Bembus & Sadoletus & alii hujus notæ ſummi viri aliud præſtitiſſe viſi ſunt, quàm quòd inter Principes hujus rationis conſtituendæ fuere? Quid ipſe Leo X. Pontifex, *Dulcia*

Digitized by Google

Dulcia quæ profugas revocavit ad otia Musas:

si gratiam ejus facti proavorum ætas jam abstulerat omnem. Cujus certè ætatis palato si adeò subtiliter sapiebat Petronius; si ejus tunc scripta quæ exstabant tam curiosè manibus terebantur; si quæ non comparebant tam impotenti desiderio conquirebantur, ut viris doctis in mentem venirent extrema ejus fingendi & supponendi consilia: id verò non incipientis & recens adamatæ litterarum elegantiæ argumentum est, sed jam provectæ & ad satietatem usque ac fastidium inter eruditos versatæ. Vt enim ostrea, & boleti, & jubæ mullorum apud rudes voluptatum convivas non magno in pretio sunt, quippe quos hædus, & pullus, & placentæ magis delectant: sic elegantiæ genere qua Petronius valet, hominum ingenia inter primos ad eloquentiam impetus non magnopere capiuntur, sed præclarè secum agi putant si cum Cicerone & Livio & Salustio versari cum fructu liceat. Quod autem de hominibus dico, idem de temporibus dictum accipite, quibus sua indoles, sui mores, sua studia sunt.

In his ergo ac talibus Scriptoribus conquirendis & ab interitu vindicandis, satis erat superque tunc occupata doctorum virorum industria, & maximè hujus, quem dixi, Francisci Petrarchæ, cæterorum omnium qui in hac parte rei litterariæ curanda cum laude versati sunt primi auctoris ac ducis. Qui tamen veterum librorum cladi, illa ætate cùm maximè gliscenti, nequaquam suo illo intentissimo studio tantum opis afferre potuit quin pleraque ex fatali illo naufragio erepta & in sicco jam posita à refluente rursus veluti æstu illius vorticis absorberentur; quod sibi vir ille summus usu venisse queritur in duobus Ciceronis libris qui De gloria scripti sunt: quodque etiam Quintiliano, ævo Petrarchæ incolumi, ut fama est, accidisset, nisi Poggium illum Florentinum ad cujusdam salsamentarii tabernam fors detulisset, à qua erutus, & centum post annos iterum luci restitutus est. Ergo turbo ille veterum monumentorum devorator, illa temporis procella qua omnem penè antiquitatem absumptam dolemus, nondum adeò remiserat ut viris doctis cum illa luctantibus satis vacaret cogitare de nugis Petronianis; toto animo totisque ingenii viribus in clariores, quos dixi, Scriptores, quasi in majoris precii merces servandas intentis.

Iam si Petronius illa ætate tanti non fuit, quæ satis digna causa esse poterat ut tam esset diligens in eo supponendo cujusquam industria? Neque enim quicquam aliud tuos quos appellas ineptos sycophantas ad hujusmodi fraudes induxit

Digitized by Google

quàm auctorum quos ſupponebant nobilitas, & crebræ hominum eruditorum de eorum ſcriptis deperditis querelæ. Sic Annium Viterbienſem ad ſuas ineptias Beroſi Chaldæi nomine illuſtrandas, deſperata vetuſtiſſimi Scriptoris inventio; ſic Sigonium ad confingendam Ciceronis De Conſolatione diſputationem, diu fruſtra deſideratus elegantiſſimus liber adduxit; ſic alia hujusmodi alios plurimos, quorum indicem texere verboſum prorſus & ſupervacaneum eſſe judico.

Quid porrò, ſi inter eruditos illius temporis nondum planè conſtabat quæ pars hujus auctoris integra, quæ mutila, quæ amiſſa prorſus eſſet, quem tandem locum habere potuit abſurda hujusmodi de eo ſupponendo cogitatio? Hanc certè perſuaſionem non magnopere certam & pervulgatam fuiſſe, argumento eſt, primò quòd neque de aliis auctoribus exploratum id erat, multò quàm Petronius clarioribus, qui tunc, cùm maximè à cœnobiorum angulis eruebantur; quoſque adeò latêre potiùs quam interiiſſe viri docti exiſtimabant. Deinde quòd fragmentorum Petronii collectiones aliæ aliis cumulatiores ferebantur, necdum ullum extabat Typographiæ artificium, cujus ope quaſi ſtatui poſſet quid extaret ex illo opere, quid interiiſſet, & minutæ hujus naufragii tabulæ in conſpectum omnium dari; cujuſmodi ſunt illæ interruptæ ſententiæ, & clauſulæ nulli parti cæteri operis cohærentes.

In hac re qui vincitur vincit.

Non rectè facit qui citò credit.

Nemo cœlum putat, nemo jusjurandum ſervat.

Nemo lovem pluris facit, ſed omnes opertis oculis bona ſua computant.

Quod hodie non eſt cras erit, ſic vita truditur.

Apes ideo pungunt, quia ubicunque dulce eſt ibi acidum invenies.

Quod non expectas ex tranſverſo fit, & ſuper nos fortuna negotia curat.

Nemo noſtrum non peccat, homines ſumus non Dii.

& tamen arguere me audes, quòd hæc ipſa, ut aptata ſuis locis apparerent, verba, & ſententias intermedias, & univerſam rei geſtæ ſeriem ex ingenio commentus ſim. Quid autem minùs probabile, imò quid magis alienum à ratione, quàm non modò mihi, qui ſcripturæ ante trecentos annos conflatæ non interfui, ſed ulli omnino hominum in mentem veniſſe tam frigida, tam jejuna, tam abſurda? Præſertim ſi cogites illa, quæ dixi, tempora, quorum ingeniis & moribus hæc atque talia tribuere nihil aliud eſt quàm

Delphinum ſilvis appingere, fluctibus aprum.

Vt non omnem frugem, neque omnem arborem in omni agro

Digitized by Google

agro reperire poſſis, ſic non omne facinus in omni vita naſcitur, ſummus ille non ſentiendi minùs quàm dicendi magiſter veriſſimè dixit. In magna quadam litterarum & hominum litteratorum abundantia, & ex aſſiduo humanioris doctrinæ cultu, & ut ita dicam, attritu facilè ſatietas oritur, & ex ſatietate faſtidium; indè eorum quæ in hoc genere rara & paratu difficilia ſunt, intemperans appetitio, & rerum quæ non extant deſiderium. Hinc deinde pretium exiſtit hujuſmodi fraudum, ſine quo friget omnis malitia; nemo enim gratuitò malus eſt, nec tam infelici conditione virtus agit, ut, ſi par utrinque ſpes affulgeat, nec diſpar ea quæ ſperes aſſequendi facultas, non quisquam vir bonus & innocens quàm pravus & improbus eſſe malit.

Sed ego, P.C. veſtrâ in me audiendo humanitate nimis abutor intemperanter, & in re minimè dubia teſtes profero non neceſſarios. Quidquid de cæteris Petroniani operis partibus ſtatuetis, hæc ſine dubio quæ Cœnam Trimalchionis exequitur, non multò ante conſcriptum hunc codicem incolumis fuit. Adite, quæſo, Ioannem Sarisberienſem decimitertii propè ſæculi Scriptorem, quem in ſuo De nugis curialium opere, non minùs ſermonibus hujus convivii quàm epulis effusè delectatum invenietis, ex eoque & porcum trojanum & ductilem ex vitro phialam, tamquam apophoreta quæpiam ſecum abſtuliſſe, ut his ad illuſtranda ingenii ſui monumenta uteretur. Atqui ſtructura hujus fragmenti (ſeu germanum illud ſive ſuppoſititium dicere placet) multò quàm hoc ejus exemplum vetuſtius eſt. Clamat hoc mendorum deformitas & multitudo: clamant Orthographiæ peccata, aliaque ſcripturæ vitia, quæ neque à vero auctore profecta ſunt, neque impoſtori, homini (ſi quidem fraus ulla in hoc negotio verſata eſt) minimè rudi neque indocto conveniunt. Vero autem propius eſt librariorum imperitiâ, dum alia ex aliis transferendo mendosè ſcripta mendoſiùs exſcribunt, tanta clade codicem affectum eſſe. Quæ quidem ſi meus accuſator admittit, & patitur ſecum iniri Chronologiæ rationem; jam conflatum hoc ab illo crimen incidet in tempus quo committi omnino non potuit. non enim magis impoſturâ aliquâ opus tunc erat ad proferendum hoc Trimalchionianæ Cœnæ fragmentum ac ſit hoc tempore ad carmina Virgilii & Livii Hiſtoriam & Tullii Orationes, propterea quòd hæc omnia vera & germana ſuperſunt; quomodo Petronius hac ſui parte, ut videtis, ſupererat, legebaturque & laudabatur: vel, ſi jam interierat, nondum adeò certa & explorata ejus amiſſio eſſe potuit, nec tam anxia inquiſitio,

Digitized by Google

tio, nec inventio tam desperata ut extremo huic suppositionis consilio locus ullus esset. Certè hoc Petronii Satyrarum caput maximè omnium cum temporis injuria pugnasse, ejusque expugnationem & quasi absumptionem in illo communi veterum litterarum incendio nullo modo certam tunc exploratamque fuisse, argumento sunt, super disertam ejus in scriptis, ut dixi, Sarisberiensis mentionem, minuta hujus Cœnæ veluti frusta, & semesa fercula, per impressos hactenus codices dispersa & vaga: quæ nunc, ut Patavinus Typographus verissimè prædicat, Scripti hujus beneficio suæ integritati restituta, & velut suæ mensæ iterum apposita cernuntur.

Vides jam, inepte critice, quam in irritum ceciderint insani illi tui conatus; Quid enim nunc illi tuæ primæ legioni facies, quam prosperè mecum pugnasse confidentissimè gloriaris? quò te vertes cum cæteris tuis ridiculis copiis, quem locum capies, in quo consistere tutò, Thraso magnifice, possis? cùm omnes conclusas & circumventas videas ab hac una rationum cohorte, ex hujus codicis prolatione conflata; ut vereri jam subeat, ne consultò ac de industria librum occuluisse videar & quasi in insidiis collocasse, ut incautos & sibi nimiùm fidentes, & tui similes ad ineptias effutiendas & risum præbendum elicerem. quomodo rideri videmus

In triviis fixum qui se declinat ad assem.

Quid enim tam ineptum ac tam ridiculum quàm omnis ille tuorum argumentorum apparatus, præsertim cùm recentissimum hunc esse ais inepti homuncionis abortum; propterea quòd verum Petronii textum tam castigatum restitutumque exhibuit ex conjecturis novissimorum Criticorum? Eos autem nominatim commemoras, quos viros, dii boni! Tornæsios, Dousas, Casaubonos, Scaligeros. Cùm verò adhuc meliores alias castigationes in hoc scripto agnoscas, ad hanc diem inauditas, easque ultro probes & magni facias, tecumque hac in re sentiat doctissimus Schefferus, nullaque dubitatio reliqua de codicis antiquitate jam sit, alterum fatearis necesse est aut in hac machina ordinanda versatam fuisse mentem aliquam inusitatæ cujusdam in Criticæ studio sagacitatis, & tot ac talibus ingeniis præstantiorem; aut verum & genuinum sui Scriptoris fœtum hunc esse, certè à probris & contumeliis, quibus à te passim accipitur, longissimè remotum: ac nisi ex livore & malignitate totus factus es, sine cunctatione fatebere, cùm primùm novam hanc fragmentorum Petronii editionem adspicies, & lectionum varietatem ad corrigenda vetera hujus auctoris exemplaria per

otium

Digitized by Google

otium consideras: nimisque præceps tuum judicium *de meo censu hoc uno fragmento instructo* damnabis.

Quid nunc, P. C. pluribus jam attinet immorari in verbis, & formulis, & reliqua scripti hujus dictione, unde suas conjecturas præclarus antiquitatis magister ad me traducendum deducit? Præsertim verò quòd hanc partem meæ defensionis executi egregiè sunt viri doctissimi populares ejus, qui ingenium industriamque suam tot editis operibus nobilem, in vocibus quas ille barbaras & monstrosas & ne humanas quidem appellat, partim corrigendis & restituendis, partim asserendis, & excusso diligenter Latinæ linguæ universo penu suæ notioni reddendis felicissimè collocavere. Nec omnino nihil meritus esse hac de re visus est subscriptor illius Valesius; qui suam *barbatoria* interpretationem, vocabuli ab aliis pro barbaro & absurdo repudiati, sic amplectitur, sic tamquam unicam filiam exosculatur & in sinu habet, ut scriptori ante se C C C. ampliùs annos nato furti litterarii litem intendat: quasi quæ ab eo didicisset pro suo venditaret: quem etiam profecisse contendit à clarissimo viro fratre suo, cùm epulas illas Trimalchionis *cœnam liberam* nominavit. Sed, ut jam dixi, hanc meæ causæ partem satis idoneis defensoribus curandam relinquo, nec vereor, P. C. ne illorum adducti auctoritate sine dubitatione apud vos non statuatis, nihil aliud esse causæ quòd conjecturæ talium ingeniorum tam bellè cum hoc fragmento conveniant, quàm ipsam veritatem, quam certè nisi scriptor illius illiteratus & barbarus secum facientem habuisset, nullis vestigiis ad tam recondita Latinitatis arcana pervenire potuisset.

Nequeo tamen mihi temperare quin ad ea quæ de loquendi quibusdam formulis petulanter & absurdè jactari video paucis respondeam, nec iis contentus sim quæ jam de hoc toto genere in meam ad Mocenicum epistolam congessi.

Non placent critico illa verba *unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes*. Credo, elegantius futurum fuisse putat, si dixisset, quidam servus Agamemnonis nos interpellavit. At placent Tacito, qui se satis Latinè locutum existimat, cùm dixit, *eodem anno, ni maturè subventum foret, mancipii unius audacia discordiis armisque civilibus Remp. perculisset*. Placet Ciceroni, qui in disputatione De Oratore Crassum *unum patrem familias*, in Philippicis M. Antonium *unum gladiatorem nequissimum* appellat, eoque loquendi genere non necessitatis, sed elegantiæ causâ multis aliis in locis libenter utitur. Etiam Catullo placet, cui novus hic

Suffenus unus caprimulgus, ac fossor

vide-

Digitized by Google

videtur. Denique placet eruditiſſimo Scheffero, cujus unguis pluris eſt, quàm ipſe totus, politamque hanc dictionem doctam & elegantem vocat.

Requirit cenſor noſter puritatem Romani ſermonis cùm audit, *tamquam unum ex nobis*, & orationem quaſi magis Chriſtianam quàm Latinam, auctorem verò tamquam compilati ſacri Moſaici Scrinii manifeſtum reprehendit; hæc tamen eadem verba in hanc eandem ſententiam ſecurus ejus ſupercilii uſurpat Plinius, nec veretur ne ſe quisquam inelegantem, & barbarum judicet. Audi, ſi moleſtum non eſt, quàm id ille maximè probat quod tu improbas: *Unum ſe ille è nobis, & hoc magis excellit quòd unum è nobis putat.* Minùs veretur ne ab illo vapulet Cicero, cùm ait, *Rufio, meDiuefidius, ità deſideratur ut ſi eſſet unus è nobis.* Quòd ſi Plinio, ſi Ciceroni licuit, uti genere orationis in Sacris litteris uſitato ſine ſuſpicione furti in illo ſacrario facti, quidni liceat Petronio? adverſus quem adeò injuſtum ac rigidum te præbes, ut ſtatûs idcirco illi, ſi Diis placet, controverſiam moveas, & ut ſe ipſum ejuret ac repudiet cogis.

Vide autem, quantum in hoc à te diſſentiam. Quæ tibi validiſſima argumenta videntur abjudicandi à Petronio hujus fragmenti, in iis ego argumentis vel maxima hujus cauſæ præſidia poſita eſſe cenſeo. Qua de re antequam dicere incipio, aliam quandam, quæ mihi tecum eſt, controverſiam paucis aperiam; nec ſanè erit quòd moleſtè id feras: quandoquidem hac eadem in re à me ipſo diſſentio, adductus ſcilicet vi veritatis, cujus mihi ſtudium omnibus meis ſtudiis & rationibus antiquius eſt. Nam cùm hactenus vulgatam de Petronii ætate opinionem, quæ illum Neroni æqualem ſtatuit, probare ſolitus eſſem; nuper accuratâ eruditi hominis diſputatione coactus ſum ut multò recentiorem hunc Scriptorem exiſtimem, & paulò ante Conſtantini Auguſti tempora, certè longè infra Severum collocem. Quod quidem eò feci libentiùs quòd eâdem operâ à viro doctiſſimo Valeſio, tuo ſubſcriptore, mecum hac in re ſentiente profeciſſe videri poſſum. Primò hoc mihi perſuadet altiſſimum de illo ſilentium in ſcriptis vetuſtiorum auctorum, Quintiliani, Suetonij, Plinii, qui ingenijs ſui temporis recenſendis & prædicandis diligentiſſimi fuere. Niſi putas Lege majeſtatis deterritos ob Neronis Principis vitia in hiſce libris notata; præſertim rarâ illâ Trajani temporum felicitate, ubi ſentire quæ velis quæque ſentias dicere liberum ſolutumque fuit; nec ulla tritior habita via eſt exequendi laudes Principum tunc florentium quàm inſectando vitia ſupe-

Digitized by Google

ſuperiorum: ut vel hoc ipſo nomine acceptos vulgi palato Petronii ſales, certè minimè neglectos & famæ incognitos eſſe oporteret. quomodò minimè ignota fuiſſe conſtat *dicta factaque* C. illius Petronii Tacito celebrati; inter quæ *ſcripta* etiam diligens Hiſtoricus utique commemoraſſet, ſi quid memoratu dignum ab illo ſcriptum putaſſet. Nam codicillos qui Neroni miſſi ab illo morti proximo ſunt (ut idem tradit) obſignati, veriſimile eſt aut ſuppreſſos continuò fuiſſe à Principe, ut faciendis ſceleribus prompto, ità audiendi ea quæ fecerat inſolente; aut ſi mox prodiere, materiam potiùs ſermonibus garrientis in circulis vulgi quàm ſeriis ſcribentium lucubrationibus præbuiſſe. Quî autem factum eſt, ut Petronius hic noſter ævo ſuperiore, ut videtis, obſcurus & ignotus, viris eruditis qui aliquantò ſeriùs floruere notiſſimus eſſet, & in præcipuis recti & emendati ſermonis auctoribus laudaretur, interque illos qui familiam in hoc genere ducunt recenſeretur Priſciano, Diomedi, Victorino; ipſi quin etiam D. Hieronymo tanti ſit, ut ne tum quidem cùm ad fœminam & Virginem ſcriberet quicquam offenderetur argumenti obſcœnitate, quin ejus nomen, ejuſque ſententias ſuo ſtilo uſurpandas putaret, interque illa ſevera caſtitatis præcepta inſereret? quod ſine dubio ſummæ cujuſdam Scriptoris auctoritatis, & ſupra ſuæ materiæ invidiam poſitæ, indicium eſt. qui certè ſplendor in ipſo ſui fonte atque origine tam tenuis, ut nuſquam appareret, eſſe omnino non potuit. Niſi fortè Giges ille cum ſuo fabuloſo anulo præſtò fuit, qui opus illud ſuis æqualibus & proximæ poſteritati tantiſper occuluit, aut Maroniana illa quæ mox

circumfuſa repentè
Scindit ſe nubes, & in æthera purgat apertum;

ex eaque, tamquam ex machina emerſit

claraque in luce refulſit

Titus Petronius Arbiter, non ille cum exiguis codicillis, Neronianarum noctium indicibus, quos Tacitus commemoravit; ſed ſexdecim ampliùs voluminibus Satyrico ſale refertis onuſtus: quæ ſtatim excepta cum plauſu, & ad exemplar omnis elegantiæ propoſita ſunt. Atqui hoc automaton planè factum negat auctor perantiquus Lutatius Placidus, qui Statio Papirio ſuo poſteriorem hunc Petronium facit, quem etiam à ſuo Poëta profeciſſe affirmat, cùm dixit,

Primus in orbe Deos fecit timor.

nec verò ſpernendum ullo pacto videtur teſtimonium in hac re Scriptoris qui propter antiquitatem plurima ætatis Petronianæ indicia ex ejus operibus, ſine dubio tunc integris, deprehen-

Digitized by Google

prehendere potuit. Quid multa? ipſe Petronius de hac co
troverſia diſertè pronunciat in illa elegantiſſima de ſui temp
ris vitiis querela, ac de ruina bonarum artium: inter qu
picturæ ne minimum quidem veſtigium relictum eſſe dole
Huic ego ſæculo Neronis nullum omnino locum reperio
cùm aduſque Commodi Principatum ſtatuas egregio artif
cio perfectas adhuc exſtare in Vrbe audiam; nec verò propte
arctiſſimam duarum artium ſocietatem fieri poſſe arbitror, t
diverſo à ſtatuaria fato uſa pictura ſit. Sed utcunque potue
rit, teſtimonia certè non dubia florentis tunc etiam pictorur
induſtriæ habemus ex parietibus nuper, ut accepi, repertis i
ruderibus thermarum Titi. eorum autem parietum cruſta
diligenter exceptas ajunt, & in pinacotheca viri primarii col
locatas ad ſpecimen hujus artis longè clariſſimum, nec minù
ad ſæculi quo proditum eſt dignitatem & laudem: ne qui
illud notatæ à Petronio inelegantiæ audeat accuſare. His ego
non argumentis, aut conjecturis, ſed ipſius rei pro ſe manifeſt
loquentis fidei haud quaquam gravatè me dedidi, & à mea pri
ſtina opinione diſceſſi; nec verò, quò minùs conſtanter in hac
nova permaneam, tuæ me repertæ nuper inter Neronem ac
Trimalchionem comparationes commovebunt, quibus nihil
quicquam in omni litterarum memoria ineptius legi, nihil ab
re magis, nihil cum ratione pugnantius.

Sed ut jam ad propoſitum redeam: Quo tu ore, qua lingua
locutos putas primos illos Sacrarum litterarum Latinos inter-
pretes qui deſignatis hîc à me temporibus floruere? Non
opinor purâ illâ & exquiſitâ & doctiſſimo cuique vix uſur-
patâ dictione, ſed humili, plebeja & quam promiſcua mul-
titudo uſurpabat. Tale enim orationis genus maximè con-
veniens futurum erat auctoribus ipſis quorum verſionem ſus-
ceperant, ut qui non perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ ver-
bis, ſed nudâ & remotâ ab omni eloquentiæ fuco veritate
pollerent. Quid igitur miraris, quid tantas excitas tragœdias,
ſi uſitatas Sacro eloquio dicendi formulas in his fragmentis of-
fendis? nec venit in mentem, quibus illæ perſonis, cui ho-
minum generi tribuuntur? nempe cocis, piſtoribus, lapida-
riis, cæteriſque ex infima plebis fece petitis, quorum, uti à mo-
ribus longiſſimè diſtant altiſſimi Divinæ Scripturæ ſenſus; ità
à ſermone non admodum oratio diſcrepat. Hi ſi tibi videntur
inquinatè, ſi abjectè, ſi barbarè loqui, nîl miri, nîl novi accidit;
hoc enim ipſum etiam Petronio videtur, nec riſui temperat
cùm illos audit; ut *crebris interdum potiunculis* impotentiam ſple-
nis *caſtigare* neceſſe habeat, ne in cachinnos erumpat *& uſque ad*
lacrymas

Digitized by Google

lacrymas rideat, unà cum doctis & elegantibus viris ad hanc cœnam adhibitis; nec enim magis ad res ipſas quæ gerebantur, irriſiones illæ, quàm ad verba pertinent. An alia mente hoc ſuum opus Satyræ titulo ab eo putas inſcriptum, quàm quòd omnigenæ varietatis plenum eſt? Quid igitur mirum, aut adverſum τῷ πέτιον, ſi cui vitam hominum notare atque irridere propoſitum eſt, ſermonis vitia inſectetur, eamque materiam ſuſcepto argumento non alienam exiſtimet? Hinc illi affectati Archaiſmi, hinc importunus Græcarum dictionum uſus, & cætera quæ tu meritò barbara & ſtolida eſſe putas. ſed præcipuè illa quæ tibi videntur nova & hodiernum Italicum ſermonem redolentia. Quid autem indè colligis? an idcirco Scriptoris propoſito convenire negas? Quid? tu vulgarem hunc Latini ſermonis uſum, diverſis quaſi rivis in Italos, Galloſque ac Hiſpanos, adde etiam Vallachos derivatum, ſubitò credis tanquam ranas pluvias exſtitiſſe, nec potiùs paulatim & valeſcentibus per intervalla corruptelis ab uſque vetere Latio cœptis? in quo etiam illi unius Vrbis cives & modici agri coloni aliter tamen vulgò, aliter inter honeſtiores loquebantur. cujus rei licet aliquantò hac ætate poſterius, diſertum tamen & luculentum teſtimonium habemus à Marco Varrone veteris Academiæ inſtituta apud Tullium explicante. Vbi ſe unáque ſecum (ut ego interpretor) honeſtiſſimum quemque negat ſimilem eſſe poſſe Amalarii cujuſdam atque Rabirii, nulla arte adhibita de rebus ante oculos poſitis *vulgari ſermone* diſputantium. Quo quidem in dicto non modò rem ipſam vides, ſed etiam vocabulum ab uſque illa ætate ad hæc tempora perductum uſitatæ vulgò & abhorrentis à doctorum conſuetudine dictionis, qua mox eò magis populus eſt inquinatus

Poſtquam cœpit agros extendere victor, & Vrbem
Latior amplecti muros.

Nec verò dubia res eſt. alioquin enim quæ tanta laus fuiſſet aut Corneliæ Gracchorum matris, aut Aureliæ Cæſaris, multorumque præterea illuſtrium Matronarum quòd liberos ſuos inter alias honeſtas artes ad nitorem Romani ſermonis inſtituiſſent? quid ve opus foret exquiſitis illis educationis præceptis, quæ ne nutrices quidem quarum vitioſus eſſet ſermo ad puerorum conſuetudinem admittunt? Multò latiùs deinde patêre cœpit hæc loquendi in uno eodemque populo diverſitas poſt infuſam Vrbi, ut ait Cicero, peregrinitatem & refertam colluvie omnium nationum Italiam. Cujus rei exempla litteris conſignata proferre magni & moleſti laboris res eſt. quem enim

Digitized by Google

tunc cùm pulcherrima & elegantiſſima quæque tam fœdè negligerentur, hujuſmodi quiſquilias ſuâ curâ dignaturum fuiſſe putamus, ut communi litterarum calamitati ſubtraherentur? Illud ſatis exploratum videtur ex paucis & obſcuris, quæ utcunque ſuperſunt, veſtigiis hujus vitii, aliam atque aliam ejus faciem fuiſſe pro temporum, in quæ incidit, varietate; aliter namque humiles perſonæ in Plauti ſcenam inductæ hoc morbo ſermonis laborant; aliter alicubi Vitruvius, & ſi alius eo tempore ſtilum ſuum hac fece orationis inquinavit; aliter longo pòſt intervallo Scriptor hiſtoriæ Romanorum Pontificum quæ nomine Anaſtaſii Bibliothecarii circumfertur. Quibus ego adjicio, ut ad noſtra tempora propiùs accedam, Dantis comœdiam; ejus enim dictio adeò popularis eſt (quemadmodum æquali ejus Franciſco Petrarchæ placuit) ut cauponibus & fullonibus & laniſtis in deliciis fuerit: quæ tamen hac noſtra ætate, niſi viris doctis & eruditis, neque intelligitur nec omnino quicquam ſapit. Quod certè ſummo Poetæ, & elegantiſſimo Scriptori vitio verti non debet; nam quod antea erat linguæ Latinæ corruptela, jam proprium & juſtum novi in Italia idiomatis corpus, ſuis regulis conſtrictum, ſuo cultu ornatum, ſuo nitore conſpicuum eſſe cœpit: neque enim illic Danti Latinè loqui propoſitum fuit, nec verò ſi fuiſſet, non elegantiſſimè, & pro cætera ſua doctrina & eruditione loqui potuiſſet.

Iam verò ſuam vulgaris & plebejæ orationis faciem defuiſſe credibile non eſt etiam Petronii ætate: cujus ego cùm expreſſiſſima veſtigia in hoc fragmento cernam, nec alia in chartis occurrant cum quibus illa conferam, & ſic rem eſſe tibi perſuadeam; ad ea litterarum monumenta in quæ temporis inclementiæ minus licuit reſpiciam oportet; ad lapides, inquam, priſcis inſcriptionibus inſignes. Hæc mecum, quæſo, recognoſce, imò cum Salmaſio, ſimilem hujus noſtræ de lingua Helleniſtica controverſiam agitante: & Grutterum, alioſque monumentorum hujus generis collectores conſule, & perſuade tibi ſi potes, quidquam te ad hanc cauſam boni conſilii, quidquam recti judicii, denique ſanæ mentis aut rationis attuliſſe. Certè mihi aliquando peccata illa perpetua in genere nominum, quibus hoc fragmentum ſcatet, reputanti adeò gravia viſa ſunt ut librarii illa negligentiæ potiùs, quàm auctoris propoſito tribuenda cenſerem, quamvis invita ratione; donec admonitus à pariete, quem dixi, apud thermas Titi reperto, me collegi: nam duas areas inter cæteras ejus hiſtorias ſpectari ajunt, his appoſitis inſcriptionibus,

FORVS

FORVS OLITORIVS --- FORVS BOARIVS.

qua re accepta ſtuporem illico damnavi meum, ut jam nec *celus*, nec *ſatus*, neque *candelabrus*, nec *vinus*, nec *lorus* diſplicerent, quibus verborum ſordibus fragmentum refertum eſt. Imò verſare ſtatim animo cœpi, an hoc proprium valeſcentis plebeji ſermonis inelegantiæ, & veteris linguæ probitatem ſuperantis vitium eſſe putarem: cùm etiam apud Grutterum depravationes hujuſmodi generum multis in vocibus animadverterem, cúmque *lutus* pro lutum, *vaſa ſua* pro vaſe ſuo, *hic monumentus* pro hoc monumentum ſcriptum viderem. Nec verò ulteriùs quin ita factum eſſet dubitavi, ubi primùm à Bembo didici, nullum generis neutri nec in Italicæ, nec in aliarum vulgarium linguarum nominibus uſum eſſe. Eam igitur corruptelam ſermonis, ut omnes alias, paulatim irrepſiſſe veriſimile eſt. quod ſine dubio fieri non potuit, niſi multis antea adeóque prioribus ſæculis incepiſſet, donec in ſermone qui nunc in uſu eſt omne penitus exoleviſſet neutri generis vocabulum. Vides profectò neque phraſes S. Scripturæ, neque idiotiſmos hodierni Italici ſermonis huic fragmento quicquam eſſe fraudi, quò minùs probum & germanum & antiquum cenſeatur. Adde veras corruptiones vocum, ab imperitia librariorum profectas; adde ſciolorum interpolationes, & ex margine in contextum irreptiones, & cætera ſcripturæ fragmenti peccata: in quæ, ſi quidquam accuſatori meo cordis eſſet, non excandeſceret, nec ſcriptum hoc temere ſuppoſititium pronunciaret, nec tam induſtriam ſuam operi calumniando quàm caſtigando & reſtituendo collocaret.

Actum erat de pulcherrimis antiquitatis monumentis, ſi quæ illi in hoc genere mens eſt, primis illis litterarum aſſertoribus ſuperiore ſæculo fuiſſet: Quid enim Plinio corruptius, quid Fabio Quintiliano, quid libris & fragmentis Livii poſteriùs inventis mendoſius aut deformius fuit, cùm primùm ad manus eruditorum pervenere? quorum tamen vitia doctiſſimi homines nequaquam elato, ut facit hic cenſor, ſupercilio excepere; nec modo corvorum & vulturum ad laceranda ea corpora, quaſi vulneribus confecta, ſed inſtar officioſi Medici, cùm ex parte, quam integram cernebant, vitâ ac ſpiritu prædita intelligerent ad cæteras ſeſe ſanandas ac reſtituendas accinxere.

At enim hujus fragmenti deformitas inſignis eſt, nimiſque frequens per totum ejus contextum barbaries. Quaſi verò terminus in hac re aliquis præſcriptus eſſet, aut modus ſtatui potuerit injuriæ temporis intra quem ſævire in libros deberet.

Digitized by Google

An verò idcirco præcipites nos esse convenit in ferenda contra veritatem manuscriptorum codicum sententia, propterea quòd paulò quàm cætera duriùs habiti sunt, nec potiùs diligenter in utramque partem negotium examinare, plusne momenti esse videatur in vitiis ad librum repudiandum, quàm in iis quæ integra & genuina sunt ad agnoscendum. Hoc ipsum, P. C. vobis hodie diligenter in hac causa faciendum est. nec timere debetis ne nimis prolixa oratione fatigemini, cùm alteram hujus propositi partem executi jam simus: satis enim liquet ex iis quæ hactenus disputavimus, quanti sit ad sententiam de hujus fragmenti statu ferendam, quod mendis & barbarismis & cæteris sermonis vitiis inquinatum ac deformatum est; cùm partim ea vitia de industria adhibita partim fortuitò illapsa ostendimus.

Age viciſſim, quæ integra hîc videmus, quæ castigata, quæ urbanitatis & elegantiæ plena & ad Petroniani palati saporem perfecta num à barbaro aliquo & inconcinno Scriptore, qualia erant æqualium hujus codicis ingenia, excogitari & fingi potuerint. quorum, si placet, nonnulla insigniora in medium proferam.

Auspicari autem libet ab iis quæ doctissimus Schefferus recensuit de *arenæ sparsione in Theatris*, de *vitali lecto*, de *jejunio* tempore siccitatis, de *lanatis Deorum pedibus*, de *gladiatore tertiario*, de *exheredatione cum elogio*, de *Venere Strabone*; de *puero hederis redimito*, & *modo Bromium*, *interdum Lyæum Eubyumque confesso*; de *Priapo cum frugibus in sinu more vulgato*. His adde *cœnam liberam* & *Barbatoriam* cum Valesiis; præterea *pueros capillatos*, *canes Laconicos*, *ferrum Noricum*, *titulum auctionis*, *cisternam frigidariam*; *sponsionis provocationem*, *si præsinus proximis circensibus primus palmam*; *Monumentum*, *quod hæredes non sequeretur*, *in fronte pedes centum*, *in agro pedes CC.* porrectum. Adde morem ultimo supplicio in servos animadvertendi; & quòd *genio domini maledicere* capitale fuerit.

Quid illæ notiones vocum ex intimo Latinitatis penu depromptæ? *familia* pro servis, *contubernalis* pro uxore servi; *malignè* pro parum; *pro reliqua sua insolentia*, nec potiùs, ut vulgus scribentium diceret, juxta reliquam suam insolentiam; *duravi interrogare*, pro sustinui, cum Tacito ubi ait Augustum, *in nullius unquam suorum necem duravisse*. *præconis artificium* pro re quæstuosa, cum Martiale:

Artes (enim, ait ille) *discere vult pecuniosas*,
Præconem facito vel architectum.

fortuna

Digitized by Google

fortunæ filius pro fortunato, cum Horatio; *imperare* pro exercere cum Virgilio, ubi ille

Exercetque frequens tellurem atque imperat arvis.

in signo Piscium natos obsonatores futuros: qua conjectura notum videtur, huic Scriptori, quod eruditionem non vulgarem sapit, *obsonium* pro *piscibus* quasi per Antonomasiam usurpari. Iam *proscribere*, id est, venum exponere; jam *castigare crebris potiunculis risum*, & non potiùs coercere; & *interpellare* pro impedire; *subornatus* pro instructus; *supremum diem obire* pro mori, ad summum enim barbarus obire simpliciter dixisset; *offendere* pro displicere. quid illa? *secundum litteras*, *secundum statuam*, *ab hoc epigrammate poetarum cœpit esse mentio*, *ab hoc ferculo Trimalchio ad lasanum surrexit*, nonne in medio Latio videntur nata? &, *odi pessimè*, non potiùs odi maximè. Quid illæ aliæ formulæ minimè vulgares? *Et facinus indignum!* *aliquis ovillam est*, *& tunicam habet?* ubi notabilis est antiquorum lanæ frequentior quàm lini usus, & ipse vulgò non admodum notus. Item ubi Trimalchio in coquum excandescit, *oblivisceretur*, inquit, *aliquis porcum exenterare*. In quibus ego formulis Maronianam musam elegantissimè hunc ipsum affectum exequentem agnosco, cùm ait

Tunc pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad limina surgere vitæ.

Iam illæ transitiones lepidissimæ: *quid multa? ne multis vos morer.* item ubi convivas oscitantiam coci damnantes inducit quòd porcum non exenteraverit, & dicentes, Non, mehercules, illi ignoscerem si piscem præteriisset, statim subjicit, *At non Trimalchio, qui relaxato ad hilaritatem vultu, Ergo, inquit, quia tam mala memoria es, palàm nobis illum exentera.* Affine huic illud Virgilii,

Hæc Proteus, & se jactu dedit æquor in altum,
Quo unque dedit spumantem undam sub vertice torsit.
At non Cyrene: namque ultro affata timentem.

Audite reliqua hujus narrationis, & nisi lepidissima sunt & verè Petroniana, me licet impostorem & planum, & hoc fragmentum suppositicium & adulterinum judicate: *recepta coquus tunicâ cultrum arripuit, porcique ventrem timida manu secuit; nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus tomacula cum botulis effusa sunt. Plausum post hoc automaton familia dedit, & Gajo feliciter comenavit.* Quid elegantius, quid expressius, quid magis lepidissimo Scriptori convenientius? Sexcenta sunt hujusmodi, P.C. quæ si velim enumerare singula & laudare pro merito nullum dicendi finem faciam. Vos ea, cùm librum legetis, tacita vobis cogitatione, quæso, subjicite. Quod cùm feceritis,

Digitized by Google

Fingite, si placet, adductam ad vos aliquam ex illis mulierculis quæ sese à malis geniis obsessas & agitatas mentiri solent; Has certè, cùm de rebus supra captum suum audimus differere, cùm de Philosophia disputare, cùm Latinè, cùm Græcè memoriter & expeditè loqui, omni illas impostura suspicione liberare solemus. Non aliter hunc & sua sponte & sæculi sui fato rudem, indoctum, inelegantem descriptorem, cùm doctè, eruditè, atque eleganter loquentem auditis, à falso conficti & ex ingenio suppositi hujus fragmenti crimine liberū & prorsus innoxium pronunciare debetis. Nisi fortè imprudenti illi, casu aliquo, verba tam ornata, tamque exquisitas dicendi formulas excidisse putamus. Hoc qui existimat fieri posse, non intelligo, cur non idem putet, si innumerabiles unius & viginti formæ litterarum aliquò conjiciantur, posse ex iis in terram excussis Annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici: quomodo disputabat Balbus ille Tullianus adversus insanam Democriti & Epicuri Philosophiam de mundo ex fortuito atomorum concursu fabricato.

Sed ut maximè casum interveniſſe dicamus in illa parte fragmenti, quæ constat ex colloquiis, ut suprà dixi, hominum imperitorum, ubi dictio elegans rarior est, quid faciemus alteri parti, ubi personæ doctæ & auctoris periculo differentes inducuntur? qua in parte sermonis puritas & elegantia perpetua est, nihilque oratio discrepat à reliqua fragmentorum, quæ olim edita sunt, oratione, nec omnino quicquam habet quod auctor hic lepidissimus velit esse non suum.

Hoc autem, ut eo manifestiùs deprehendatis, signo aliquo ad marginem appositò hanc, quam dixi, fragmenti portionem à reliquis distinguite, &, quod non semel à me factum est, seperatim legite, ac judicate. aut ego nullum unquam librum Latinum attigi, aut vos scriptionem totam probam, germanam, antiquam & optimo sæculo natam sine dubitatione pronunciabitis, & mirari definetis tantam in hoc fragmento stili varietatem, eamque adeò non exscriptoris crimini, sed auctoris consilio tribuetis, non solùm vitia hominum, ut antè dixi, sed etiam sermonis & linguæ irridentis. Vnum excipio, si alicubi vitiosum aliquid offendetis, in quo librarii culpa versata sit, quæ auctori fraudi esse non debet: & est, quod minimè ignoratis, omnium veterum monumentorum cùm primùm ab interitu vindicantur communis hæc calamitas.

Sed jam satis, ac etiam nimis multa dicta sunt de argumentis quæ ducit meus accusator ex hujus scripti verbis ac tota loquendi ratione; ad res veniamus. Offendit censorem nostrum

Tri-

Digitized by Google

Trimalchionis inurbanitas, illiberales joci, sordes convivarum, indoctique & insulsi sermones, & universus cœnæ apparatus nequaquam satis exactus ad normam illius Petronii Neronianarum elegantiarum Arbitri à Tacito commemorati, quem cum Arbitro nostro confundit.

Piget hic, P. C. iterum ad partes vocare ineptissimum nugatoris de Nerone Trimalchione commentum, satis, ut arbitror, à Valesio suo & à me ipso confutatum; quanquam non stomachari non possum, esse aliquem vel mediocriter in Romanæ historiæ cognitione versatum, qui pro Neronis imagine agnoscat orationem nullo vestigio crudelitatis impressam: quo vitio (cui, quemadmodum Tacitus ait, *cætera ejus libidines cedebant*) tamquam præcipuâ quâdam notâ insignis est vita illius Principis, cætera minimè inepti, nec indocti, nec rudis: undè etiam satis ampla peti poterat non objurgandi solùm sed etiam deridendi & amarissimo sale perfricandi materies, certè sine his notis & quasi proprio, ut ita dicam, charactere non magis ad verum pingi potuit Nero, quàm sine barba Iuppiter, sine crinibus Apollo, sine hasta Pallas, sine tridente Neptunus.

Alia omnia in animo habuit Petronius noster cùm hunc Trimalchionem in scenam induxit, quàm Principem ullum Romanum, aut omnino quemquam notæ paulò honestioris mortalem. ecquid intelligitis, rem illi tunc fuisse cum genere hominum humili, abjecto, impuro, quibus nulla à natalibus, nulla ab educatione, nulla à studiis honestis commendatio: cùm tamen divites sè factos vident, & litteras admirari serò incipiunt, inter suas opes inopes, inter studia doctrinarum indoctissimos sè produnt. Quod plerumque usu venit iis qui repentè ditescunt accepto non ab Iove & Superis, sed à Dite atque ab Inferis beneficio: præsertim si malæ artes accedant, qualis fuit ille domini sui hæres, à Luciano memoratus, πολυπύγων οἰκέτης ὁκ παιδικῶν ἡμιο- ὑπεξυρημένο- ἐπὶ τὸν γήδην, ἀντὶ ποικίλων καὶ παιδοδιδασκάλων ἡδονῶν, ἃς ἦδη ὑπηρέτης ἔφερο- ὁν ὑπηρέτησεν αὐτῷ, μέγα τὸ μίσθωμα ὁ ἡγούμενο- ἁπλοῦν· quibus fortunæ gradibus sese ad suam felicitatem processisse Trimalchio non gravatè fatetur. Nec improbabile omnino est, ejus personam Petronium ab hoc ipso Luciani loco petisse: quod certè nemo Scriptor qui trecentos abhinc annos vixerit facere potuit, cùm eo sæculo neq; Luciani nec omnino Græci cujusquam auctoris ulla esset inter Latinos cognitio, ita ut homines doctos, quoties consulto Aristotele aut Platone cæterisque insignioribus Græciæ luminibus opus esset, ad interpretes Arabas, &

Digitized by Google

horum verſiones ſæculo ſuperiore à Latinis factas ſe conferre oporteret. id quod D. Thomam feciſſe memorant ad illuſtrandas ſuas illas admirabiles de Philoſophia Morali, & rerum natura diſputationes.

Sed, ut unde digreſſi ſumus redeamus, hæc univerſa ſtultorum hominum natio uno verbo à Græcis πόπλιστοι appellantur, vocabulo non fortunæ modò novitati impoſito, ſed etiam ingenio & vitiis, quæ plerúmque hanc mutationem ſequi ſolent: indeque uſu receptum eſt, ut cùm quid ineptum, importunum, ſui impotens dicere volumus πόπλιλον dicamus. Ita in cœna, quam Plutarchus paulò hac noſtra apparatiorem ſeptem priſcis Sapientibus inſtruxit, ſermones convivarum in perſequendis vini ſaporibus & unguentorũ odoribus juſto plùs occupati, φορτικόν τι καὶ πόπλιστον judicatur: ita nimis exquiſitam in vitæ cultu magnificentiam Dio ille Syracuſanus, acceptâ à magiſtro ſuo Platone doctrinâ, πόπλιλον τρυφὴν appellavit: Ita Cicero, cùm de Campanis ſui temporis verba ad Quirites faceret, *Imò*, inquit, *hoc etiam magis quàm illi veteres germanique Campani, quòd in vetere fortuna illos natos nimia tamen rerum copia depravabant; hi ex ſumma egeſtate in eandem rerum abundantiam traducti, non ſolùm copiâ, ſed etiam inſolentiâ commovebuntur.*

Hujus autem fecis tanta copia in vita eſt ut Ariſtoteles, cùm ſua illa divina de tractandis affectibus & permovendis animis præcepta formaret, genuſque humanum in quasdam veluti claſſes partiri inſtituiſſet & ſuos cuique mores, ſua ſtudia aſſignaret, unam inter cæteras repentinorum hujuſmodi divitum poſuerit, Ἀλφίελ δὲ (ait ille) τοῖς παρὰ πολλῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἀπόρων μαθοῦσι, καὶ φαυλότερα κακὰ ἔχουσι τοὺς πόπλιστους· ἄπορος γὰρ ἐκ παιδὸς οὐσία πλοῦτος ἐστὶ τὸ πόπλιλον εἶναι· quaſi divitem eſſe, ratio quædam atque doctrina, non merum fortunæ beneficium ſit, quam Tacitus *luxum eruditum*, quam Flaccus *artem fruendi* nominavit.

Hanc tantam tam uberem jocandi ridendique materiem, quid, oro, mirum eſt à Satyrico lepidiſſimo delectam eſſe, & tam obviam tamque latè patentem in hoc vitio hominum intemperantiam ad notandum ſuſceptam: quomodo Rhetorum vanitatem, & Grammaticorum ineptias, & juvenum amores, & fœminarum impudicitiam notavit.

Iam, ſi placet, videamus recténe, an ſecus hoc ſuum deſcribendi ac traducendi neoplutos propoſitum hic Petronius exequatur, & an ipſe Trimalchio impoſitam ſibi ad hoc præſtandum divitis inepti perſonam ſatis cum dignitate ſuſtineat.

Illum,

Digitized by Google

Illum autem ex ea parte qua jam pridem notus est & minimè controversus æstimemus; ex veteribus, inquam, & pridem editis fragmentis, ut ejus mox priora lineamenta, vultumque, atque incessum cum his novis & recens cognitis conferamus.

Iam primùm omnium lusus ille pilæ cum pueris capillatis quàm ineptus in sene deliro sit, quàm indecorus videtis: quàm deinde sordidæ atque intempestivæ deliciæ, matellam argenteam paratam habentis, & exonerantis in propatulo vesicam, mox lavantis & ad manus abstergendas pueri capillos pro mappa adhibentis. Quantum verò arrogantiæ in novo more primum in convivio locum occupandi, inque sollemni illo ad epulas, quasi ad sacrificium, accessu: in illo ambitioso cursorum phaleratorum comitatu, & chiramaxio, quo veheretur vetulus, lippus & deformissimo domino deformior catamitus: in procaci servorum ad symphoniam ministrantium choro. Iam repositorium illud operosum quo convivas suos cœlo inferre & Iovis epulis admovere sibi visus est: jam fercula suis quæque cœli Signis attributa nulla cum elegantia, eaque vilia & ad quæ ipsi convivæ ttistes & nauseantes accedunt. Quid ille scissor, qui unius vocabuli compendio & nomen audiret & imperium acciperet, quàm proximus & planè germanus est illi in hoc novo fragmento commemorato vasorum Corinthiorum artifici? quorum utriusque nominibus ad frigidissimos suos jocos effutiendos nugator aburitur. Quid ficedulæ, quas omnino præstabat nudas, aut pipere, ut Martiali placet, adsperfas mensæ apponere quàm accersitâ putrium ovorum imagine conspurcare? Quod idem deinde facit botulis ac tomaculis, quæ præclarus hic cœnarum magister nequaquam satis conciliari potuisse convivarum palato existimavit, nisi fœdâ stercoris porcini opinione condivisset? Adde jactantiam opulentiæ, & armillarum, annulorumque vanissimam ostentationem, qualem prorsus legimus apud Lucianum in simili convivatore, qui diu sordidus, repentè divitem se & ex Simone Simoniden factum somniavit. adde sermones incondítos & plebejos, & insulsa atque invito Apolline profusa carmina: adde longam illam de moribus Fortunatæ, & de sodalibus Trimalchionis, unius convivarum narrationem, cujus dictio non minùs rudis & inelegans est in paucis illis clausulis quæ in calce veteris hujus Cœnæ fragmenti leguntur, quàm in reliquo ejus progressu quem hujus nostri codicis beneficio debemus.

Hæc omnia ex veteris cœnæ fragmento prolata, aliaque permulta quæ adhuc proferri possunt, ruris & inficetiarum,

Digitized by Google

Et fruſtrà miſer Hercules vocavit :
Hoc Quaterius, heu ! jacet ſepulchro,
Iam laus, nunc dolor urbis univerſa.
Sed ſiles : hoc ſatis eſt. abi Viator.

Hunc non vulgaris impetum ſpiritus & ingenii non mediocriter eruditi fœtum apud te, quæſo, diligenter expende, & imprudentem homini tantâ doctrinæ elegantiâ, quantam in eo fuiſſe vel ex hac parva verborum clauſula neceſſe eſt, maledixiſſe pœniteat. Sed vereor ne hac ipſa veteris hujus codicis domini eruditione ad cauſam fragmenti premendam abutare, &, Quid ita factum ſit, exclames, ut ſolus tanto theſauro, cujus pretium non ignoraſſet, incubuerit, non eo ſe reperto ſit gloriatus, non protulerit, non vulgaverit ? expectabam ut adderes, non impreſſerit, non typis edi curaverit ; cùm nondum ullus typorum, nullus in ſcribendo formarum uſus eſſet. Pergitisne omnium temporum, omniumque morum rationem confundere, & quid cuique conveniens, quid proprium ſit aut negligere, aut ignorare, & qua facie rem litterariam hodie cernitis eâdem ſemper fuiſſe judicare ?

Sed jam ad publicum patriæ meæ negotium accedam. Qua in re, quoniam turpe eſt patritio, ut ait ille, viro jus in quo verſatur ignorare, ne, quæſo, moleſtè feras ſi te officii tui tantiſper admoneam, & in rerum, quod q; hiſtoriam ſcribere profeſſo non minori curæ eſſe debet in locorum cognitione non admodum eſſe verſatum oſtendam. Tragurio meo, ſi neſcis, quæ ſumma ſapientum judicio urbibus eſſe ſolet nobilitas eſt. Primùm ob vetuſtatem originis, quæ ab uſque anno bis milleſimo repetatur ; quo tempore Syracuſii Dionyſio tyranno poſt porrectas ad vicinam Italiam opes Adriatici maris imperium animo agitante ; Iſſum urbem, inſulæ, quam ad ſedes figendas delegerant, cognominem condidere : à quibus mox, abundante ſobolis copia, in vicina Illyrici continente, Tragurium & Epetium coloniæ deductæ ſunt. hoc autem apud Polybium & Strabonem vetuſtiſſimos & graviſſimos auctores, ſi voles, invenies. Deinde ob conditorum gloriam, qui per ea tempora & opum magnitudine & rebus geſtis clariſſimi habiti ſunt. Quanti autem adverſus Iutum quo tu hanc civitatem involvis, eſt, principem illam fuiſſe inferendæ in oram Illyricam illius tractus humanitatis & litterarum ? quod illi bonum ex monſtrato erudito vitæ cultu & manſuetis Græcorum moribus accidiſſe neceſſe eſt : quandoquidem ad temperandam & veluti cicurandam ejus vicinæ barbariem hoc Tragurium noſtrum

noſtrum illi parti Illyrici præſtitit, quod veteri Siciniæ Syracuſæ, quod Cumæ Campaniæ, quod Thraciæ Byzantium, quod Maſſilia Galliæ tuæ: unde Druidas illos veteres plurima hauſiſſe tum ad religiones ordinandas tum ad gubernandam Rempublicam, argumento eſt uſus ab iis linguæ Græcæ multis in rebus, teſte Cæſare, deinde adhibitus. Hoc, inquam, idem veteres cives mei finitimos Barbaros beneficio affecere; neque enim aliter fieri potuit ut homines antea feri, rudes, inhoſpitales bellicam ſuam virtutem unâ piraticâ & latrociniis exercitam juſtis militaris diſciplinæ præceptis & inſtitutis temperari & caſtigari ſuſtinuiſſent; nec ſine ſumma ratione, hinc potiſſimùm accepta, vicini Dalminienſes aut initia ſumere aut nomen opeſque ſuas, non amplitudine illi terrarum, ſed hominum frequentiâ & militaris diſciplinæ laude propagare potuerunt, ut conſimili Achæorum, qui & ipſi circa eadem tempora floruere, inſtituto plures civitates in commune conſulerent & in unum veluti corpus coaleſcerent, eoque conſenſu & ſibi præſidio, & hoſtibus terrori, & univerſæ genti ornamento eſſent: ad quos idcirco debellandos & ſibi adjungendos non minus negotii Populo Romano, quàm uſquam alibi terrarum fuit. Hinc illa Dalmatici triumphi laurus nobili Flacci carmine celebrata, & ſplendidum Salonini cognomen: unde non minus honoris Pollionum familiæ quàm Metellis à Creta, ab Africa Scipionibus, à Germania Neronibus & Druſis acceſſit. Succubuit mox ſine dubio unà cum reliquo terrarum orbe, prævalentibus Populi Romani viribus, etiam Dalmatia atque Illyricum univerſum; cui tamen ea calamitas incremento potiùs quàm incommodo fuit, ut fines ſuos antea modicos ad Iſtrum latiſſimè extenderet: quo tempore civitas noſtra ſplendidæ inter cæteras civium Romanorum Coloniæ dignitatem obtinuit, communibuſque deinde tum periculis tum cladibus à Gothorum, cæterorumque Barbarorum immanitate profectis defuncta, uſque ad Sclavorum adventum incolumis fuit. Huſus gentis inſanis viribus, quanquam everſa & confecta, ut Salonæ & reliquæ ejuſdem tractus civitates, obſtitit tamen, & in eodem veſtigio, quantum afflictæ & perditæ licuit, vetus ſuum nomen tueri & patrias leges colere atque obſervare perſeveravit; vitam, quam fructibus agri non licebat, maritimis quæſtibus & mercaturæ induſtriâ tolerando; eò majore quàm aliæ eodem uſæ fato Dalmatiæ civitates, quòd non ſolùm veteres mores, vetuſque ergà Principes Romanos obſequium, ſed etiam locum ipſum retinuit, & quoad potuit

Digitized by Google

potuit sibique & Reipub. & nomini Christiano summâ cum fortitudinis atque constantiæ laude conservavit.

Alteram deinde cladem à Saracenis est passa direptionis atque incendii, & quamvis se funditus excisam vidisset, non tamen obniti contra fortunam desiit quin iterum resurgeret, & refloresceret, & fidem suam integram atque constantem tum Vngarico tum Veneto Imperio egregiè approbaret, & priscos Romanos mores & leges & linguam nullis admixtis vicinorum Barbarorum corruptelis ad hæc usque tempora tueretur.

Hanc, tu Valesi, civitatem tam splendidis ortam initiis, talibus fundatam institutis, tam illustri in utramque partem fortuna exercitam ne, oro, posthac ignobilem appelles. reverere, si quicquam humanitatis in te est, veterem ejus virtutem, reverere gloriam, & hanc ipsam, ut ait ille, senectutem: quæ in homine venerabilis, in urbibus sacrosancta est.

Quod si ad urbium nobilitatem non satis in vetustate momenti esse putas, confer animum ad præsentes hujus civitatis, unà cum cætera Dalmatia res, & si potes, aude contemnere quotidiana nostræ gentis cum hoste omnium validissimo certamina, ac perseverantem quatuor & viginti annorum luctam; in qua non solùm impetum illius tanta vi in nos effusum constantissimè sustinemus (id quod in altera belli parte quæ Cretam exercet, summa laudis est) sed etiam ultro in apertum prodire audemus, & abactionibus prædarum, vastationibus agrorum & oppidorum expugnationibus infestissimum illi ciere bellum. quantum autem in nobis est, adeò locum munitum tot obsidiones passi nullum amisimus ut potiùs Venetum hac ejus parte imperium latè propagaverimus.

Quòd si Principi nostro satis opum ac virium esset, ut quæ nostrâ potissimùm ope nostrisque sudoribus ac sanguine hactenus de hoste cepit retinere ac tueri posset, quamvis Cretæ possessione (quod Deus omen avertat) dejiceretur, nihil omnino esset quamobrem illum hujus belli fortunæ pœniteret. contrà autem quamobrem adversarius suam vicissim afflictam jam & perditam ducat, si quicquam in eo cordis est, abunde magnas gravesque causas habet: quòd super vastatas atque in solitudinem propè redactas latissimas regiones, hoc memorabili experimento apud nos facto, ignaviæ suæ sese convictum intelligit: quòd senescentem in mentibus hominum terrorem ejus virium videt, quo maxima adversus majores nostros illi genti confecta sunt bella, & clarissima illius Imperio regna provinciæque adjunctæ. Quòd

Digitized by Google

Quòd ſi Clariſſimo Regi veſtro uti adverſus hos barbaros ua virtute ſuisque viribus libebit; ſi, ut rumor validior in lies eſt, huc ſpectant ejus conſilia & apparatus & revocati ıb aula Ottomanica Legati propoſitum; ſi Deus propitius ıderit, ut huic tanto inceptui fortuna reſpondeat: quam tu :entes futuram tantarum rerum præcipuam cauſam, quem, ›ro, veluti auctorem expeditionum ac victoriarum facies uibus iterum in Oriente gens Chriſtiana clareſcet? nimirum :am gentem cujus virtute ac periculis factum eſt ut hoc iter id laudem, quod hactenus arduum & inacceſſum viſum eſt, ›lanum, facilè, expeditum eſſe conſtaret. Quomodo laudatus lle in vetere memoria Xenophontis cum parva Græcorum manu per infeſtas Perſarum nationes in patriam reditus, eâque re periculum Barbaricæ ignaviæ factum, & mentes homiıum à tanti hoſtis terrore liberatæ, prima victoriarum Alexanıri & Macedonum cauſa, ſi Polybio credimus, fuit. Quòd ſi ıihil à nobis aliud ad res tam præclaras tamque magnificas :ſſet profectum, quàm ut locum ſedemque ipſi otioſi ceſſan:eſque præberemus; non erat tamen, quod cuiquam obſcura, ıut ingloria videri poſſet hominum natio, quorum caput in nedium rerum omnium diſcrimen fortuna conjecerit, &,

--- quorum actus uterque,
Non ſecus ac Sigæis olim in campis,
Europa atque Aſia terris concurrerit orbis.

ibet enim in optima cauſa magnificè loqui: nec vereor, ne me quiſquam idcirco tumidum potiùs & glorioſum, quàm ıuſtiſſimæ pietati laudabiliter indulgentem exiſtimet. Hæc, ıtque talia aſſiduis hominum ſermonibus celebrata, neque ignorare neque contemnere impunè potes: Quid ergo venit in nentem, importunam de nobilitate controverſiam excitare? ın quod omnia præ te contemnis, quia fortè animos facit præclarum iſtud cognomen cum priſcis Francorum Regibus tibi commune? Quòd ſi mihi res eſſet cum quopiam alio, quem tanti non facerem quanti apud me ipſe meritò es, propè eſſet ut exclamarem, ſic:

Nanum cujuſdam Atlanta vocamus,
Æthiopem Cycnum, parvam extortamque puellam
Europen; canibus nigris, ſcabieque vetuſta
Levibus, & ſicca lambentibus ora lucerna
Nomen erit Tigris, Leo, Pardus, ſi quid adhuc eſt
Quod fremat in terris violentius.

Sed, ut dixi, ſummam tuæ dignitatis habeo rationem, tibique, & pro-

Digitized by Google

& propter tuam ipsius & propter doctissimi viri fratris tui virtutem, cujus ad te redundat gloria, tantum tribuo ut te unum clarissimum virum & nullo non præclaro nomine, nullis non splendidissimis titulis dignum existimem; idque libenter atque ingenuè præ me fero, nec sententiarum inter nos dissensionem ad animorum usque dissidium, quantum in me est, excrescere patiar: nihil enim homini docto & liberaliter instituto æquè conveniens esse statuo, quàm litterarias hujusmodi controversias modestè, verecundè, civiliter exercere.

Sed jam satis multa in causa, ac etiam plura fortasse quàm oportet, extra causam. Reliquum est, P. C. ut non jam rationibus & argumentis, sed precibus & obsecrationibus vobiscum agam, nec verò pro me, cujus ætatem extra aleam hujus quodcunque pericli est positam esse videtis; ac ne pro descriptore quidem hujus codicis, qui criminis à nemine commissi, & nusquam exstantis aut apparentis reus agitur; sed pro ipso Petronio: ne clarissimi Scriptoris commoda & rationes accusatorum meorum, alterius inconsideratæ malignitati, alterius præpropero judicio dedendas putetis: ne ejus miseræ, & multùm jactatæ fortunæ postremas hasce reliquias, quasi tempestate quadam in littus ejectas, mergi rursus & eruditorum fructui eripi & extorqueri patiamini. Satis superque discriminum adiit; satis dura & aspera perpessus est, vix exiguâ sui parte incolumis atque superstes. Nec vestræ videtur esse humanitatis ut cujusquam odium, & sævitiam cum blattis ac tineis, & cæteris temporis injuriis initam ad ejus perniciem conspirationem probasse videamini. Liceat illi vestro fretum præsidio resurgere paulatim à sua calamitate & convalescere, purgatumque à turpissimo crimine in clarissima litterarum luce cum dignitate versari. Statuite sententiis vestris exemplum, ad quod respiciendo homines adolescentes modum adhibere condiscant ingeniorum libidini & gloriæ cupiditati: rutioremque à sua cuique virtute ad laudem ascensum, quàm per alterius ruinas esse putare. Denique in hoc toto negotio transigendo, quid veritas patiatur, quid ratio postulet, quid vestram deceat gravitatem, quid ex usu Reip. litterariæ maximè sit, pro vestra singulari fide ac sapientia considerate.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google